MEGHÍVÓ

Nagy I.: Olvasó asszony

Schönberger A.: Olvasó nő

Czigány Dezső: Önarckép könyvvel

Gulácsy L.: Olvasó hölgy

Azt nem mondom, hogy szeretek olvasni. Az túl kevés lenne. Az olvasás az életem.

Eszterházy Péter

A kiállításon híres írók, költők és olvasó nők, férfiak, gyerekek képei, szobrai, fotói láthatók, több mint 70 műalkotás.

Fölkel a sínekről

Költözz a művelhető csillagokba!
Ott tán nem a gazember a nyerő.
Csillagnál csillogóbban hajnalodna
szemed előtt a zengő fényerő.

Orbán Ottó

Budapest II. Csévi út 7.
Telefon: 200-4306

A kiállítást támogatta:
A Gyomai Kner Nyomda
—
Iparvasút Kft.

Szeretettel meghívjuk

ÍRÓ-OLVASÓ TALÁLKOZÓ

c. kiállításunkra

Bokros Birmann D.:
József Attila

Szervátiusz Jenő:
Dsida Jenő

Tihanyi Lajos: Fülep Lajos

Rippl Rónai József: Szabó Lőrinc

Csorba Géza: Ady Endre

„Tolsztoj halálának huszonötödik évfordulóját az egyetlen méltó módon ünnepeltem meg: Tolsztojt olvastam".

Bálint György

„A nihil él a műveltség meghalt".

Márai Sándor (1948)

www.homegaleria.hu

Megtekinthető:
2005. máj. 17. – jún. 18.-ig

Iparművészeti Múzeum

Kellemes karácsonyt és boldog új évet!
Merry Christmas and a Happy New Year!

EST CARD

NOT FOR SALE
2006. 12. 15
BP 9 HP

EST MEDIA GROUP ■ 1036 BUDAPEST ■ LAJOS U. 74-76. ■ TEL.: 436-5000

Tímár Árpád
művészettörténész
MTA Művészettörténeti Kutató Intézet
Budapest
Pf. 27.
1250

Krisztus születése / Birth of Christ

Rippl-Rónai József terve alapján szőtte az Erzsébet Nőipari Iskola műhelye, Budapest, 1894–1895. (részlet)

Design by József Rippl-Rónai. Weaving by Erzsébet School for Women's Industries, 1894–1895. (detail)

© Iparművészeti Múzeum – Museum of Applied Arts, Budapest

Iparművészeti Múzeum

Kellemes karácsonyt és boldog új évet!
Merry Christmas and a Happy New Year!

EST CARD
76. ■ TEL.: 436-5000
NOT FOR SALE
2008. 12. 18
HP 9 HP
SZENTMARTON
2008 12 20

Tímár Árpád
művészettörténész
MTA Művészettörténeti Kutató Intézet
Budapest
Pf. 27.
1250

Krisztus születése / Birth of Christ

Rippl-Rónai József terve alapján szőtte az Erzsébet Nőipari Iskola műhelye, Budapest, 1894–1895. (részlet)

Design by József Rippl-Rónai. Weaving by Erzsébet School for Women's Industries, 1894–1895. (detail)

© Iparművészeti Múzeum – Museum of Applied Arts, Budapest

EST MEDIA GROUP

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA A MAGYAR NEMZETI GALÉRIÁBAN

1998. március 12–szeptember 6.
Budavári Palota C épület, földszint

Rippl-Rónai József 1861-ben született Kaposváron. Tanulmányait a müncheni akadémián végezte, majd 1887-ben Párizsban telepedett le. Itt előbb 2–3 évig Munkácsy Mihály segédeként, majd – vele szakítva és kialakítva sajátos, jellegzetes stílusát – önállóan dolgozott. Az 1890-es évek egyik legmodernebb áramlatához kapcsolódott, a francia Nabis-csoport tagjaival állított ki. Baráti köréhez tartoztak a francia művészet olyan kiválóságai, mint Aristide Maillol, vagy Edouard Vuillard. Tizennégy év párizsi tartózkodás után 1902-ben hazatelepedett Kaposvárra, később a teleket Pesten töltötte. Magyarországi elfogadtatása az 1906-os kiállításához kötődik, lényegében ettől az időtől a modern magyar művészet egyik legkiemelkedőbb alakjaként tartják számon. Stílusa mindmáig utat talált a közönséghez is, képeinek aukciókon leütött magas ára tanúskodik erről.

Rippl-Rónai utolsó nagy gyűjteményes kiállítása Budapesten 1961-ben volt, ugyancsak a Magyar Nemzeti Galériában. Kisebb hazai és külföldi bemutatók után most különlegesen gazdag anyag, kb. 250 mű reprezentálja a nagy művész munkásságát: festmények, grafikák és iparművészeti tárgyak. Az eredeti művekhez érdekes dokumentumanyag is csatlakozik, levelek, fotók és személyes tárgyak. A művek kiválogatása az összes magyar közgyűjteményből és kb. 40 magángyűjteményből történt. A kiállítás anyagát a budapesti zárás után a Párizs melletti Saint-Germain-en-Laye Nabis-múzeuma is bemutatja.

A Magyar Nemzeti Galéria Rippl-Rónai-kiállításához – az elmúlt évek tiszteletet parancsoló hagyományához híven – terjedelmes katalógus csatlakozik, amely Rippl-Rónai legszebb műveinek színes reprodukcióit és huszonhét művészettörténész több éves kutatómunkájának eredményeit tartalmazza.

A kiállítást rendezte:
BERNÁTH MÁRIA, FÖLDES MÁRIA, PLESZNIVY EDIT
A katalógust szerkesztette:
BERNÁTH MÁRIA, NAGY ILDIKÓ

JÓZSEF RIPPL-RÓNAI'S COLLECTED WORKS AT THE HUNGARIAN NATIONAL GALLERY

12 March–6 September 1998
Buda Palace, Building C, ground-floor

József Rippl-Rónai was born in Kaposvár in 1861. He studied at the Munich Academy, then settled in Paris in 1887. After an apprenticeship of 2 or 3 years with Mihály Munkácsy, he set up on his own, breaking with the master and developing his own individual style. He joined the most modern trends of the 1890s, exhibited with the French Nabis.

His friends included such exponents of French art as Aristide Maillol and Edouard Vuillard. After 14 years in Paris, he moved back to Kaposvár in 1902, spending the winters later in Pest. His success in Hungary dates from his exhibition of 1906, which marks his recognition as one of the leading figures of modern Hungarian art. His style has not lost its popularity to this day, attested by the high auction bids.

The last major show of Rippl-Rónai's works was in Budapest in 1961, also at the National Gallery. After scattered showings of selected works at home and abroad, now a very rich collection of some 250 pictures represent his œuvre: paintings, drawings, applied art objects. A set of documentary material complements the collection including letters, photos and personal objects. The works were borrowed from all the Hungarian public collections as well as about 40 private collections, and the famous Maillol portrait is to arrive from the Musée d'Orsay in Paris. After the Budapest showing, the exhibition will be put on display at the Nabis Museum in Saint-Germain-en-Laye near Paris.

The Rippl-Rónai exhibition of the National Gallery is accompanied by a voluminous catalogue, in keeping with the respectable tradition of recent years. It carries colour plates of Rippl-Rónai's finest works as well as the results of several years' research by twenty seven art historians.

Curators:
MÁRIA BERNÁTH, MÁRIA FÖLDES, EDIT PLESZNIVY
Catalogue editors:
MÁRIA BERNÁTH, ILDIKÓ NAGY

Magyar Nemzeti Galéria

Budapest, Budavári Palota B, C, D épület
1250 Budapest, Pf. 31.
Telefon: 175 7533

Megközelítés 16-os és vári autóbusszal, siklóval a Clark Ádám térről, gyorslifttel a Dózsa György térről. A Várnegyedbe csak engedéllyel lehet behajtani; parkolási lehetőség a Dózsa téren vagy a Lovas úton. Nyitva hétfő kivételével naponta 10–18 óráig.

Állandó kiállítások:
- Középkori és reneszánsz kőtár
- Gótikus faszobrok és táblaképek
- Késő gótikus szárnyasoltárok
- Késő reneszánsz és barokk művészet
- Munkácsy Mihály és Paál László festészete
- XIX–XX. századi festészet és szobrászat

Belépőjegy felnőtteknek 200 Ft, diákoknak, nyugdíjasoknak és sorkatonáknak 50 Ft, mozgássérülteknek ingyenes. Fotójegy 200 Ft, videójegy 400 Ft. A Habsburg nádori kripta 50 Ft-os jeggyel látogatható, vezetés naponta 11, 12, 14, 15, 16 órakor. Tárlatvezetés magyar nyelven 1000 Ft, angol, orosz nyelven 5 főig 1000 Ft, 15 főig 2000 Ft, 30 főig 3000 Ft.
Megrendelhető személyesen vagy telefonon:
175 7533, 175 7592/423, C épület földszint.
Információ:
C épület földszint, telefon: 175 7920/423

Hungarian National Gallery

Budapest, Buda Castle, Buildings B, C, D
1250 Budapest, P.O.Box 31
Telephone: 361-175 7533

Access by castle-bus and bus 16, by cable railway from Clark Ádám Square and high-speed lift from Dózsa György Square. Entry to the quarter on the Castle Hill for vehicles only with permission. Parking at Dózsa Square or on Lovas Road.
Open daily except Mondays 10 a.m.–6 p.m.

Permanent exhibitions:
- *Lapidarium with mediaeval and renaissance stone cravings*
- *Gothic wood sculpture and panel painting*
- *Late gothic winged altars*
- *Late renaissance and baroque art*
- *Mihály Munkácsy's and László Paál's painting*
- *19th–20th-century painting and sculpture*

Admission fee for adults 200 Ft, for pupils, students, soldiers and pensioners 50 Ft, free for disabled visitors. Photo ticket: 200 Ft, video ticket: 400 Ft. Admission fee to the Habsburg Palatine Crypt: 50 Ft. Guided tours daily at 11, 12, 14, 15, 16 o'clock. Guided tours in Hungarian 1000 Ft, in English and Russian to 5 persons 1000 Ft, to 15 persons 2000 Ft, to 30 persons 3000 Ft. It can be asked for personally or by telephone:
175 7533, 175 7592/423, Building C, Ground-floor
Information:
Building C, Ground-floor, telephone: 175 7920/423

A Magyar Nemzeti Galéria fő támogatója
General Sponsor of the Hungarian National Gallery:

Pannon GSM

A kiállítás támogatói
Sponsors:

Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Budapesti Tavaszi Fesztivál
Magyarországi Ludwig Alapítvány
Philips Hungary Ltd.
Shell Hungary Rt.
Mezőbank
Iparvasút Kft.

Képek
Illustrations:

Kalitkás nő, 1892.
Magyar Nemzeti Galéria
Woman with a bird-cage, 1892.
Hungarian National Gallery

Piacsek bácsi babákkal, 1905.
Magyar Nemzeti Galéria
Uncle Piacsek with dolls, 1905.
Hungarian National Gallery

Parkban festem Lazarine-t és Anellát,
Hepiéknek melegük van, 1910–11.
Magyar Nemzeti Galéria
I am painting Lazarine and Anella in the park,
Hepi and the others are hot, 1910–11.
Hungarian National Gallery

A geszti kastély Somogyban, 1912.
Magyar Nemzeti Galéria
The castle of Geszt in Somogy, 1912.
Hungarian National Gallery

Magam képe vörös sipkában, 1924.
Magyar Nemzeti Galéria
My portrait in a red cap, 1924.
Hungarian National Gallery

Csendélet (Virágok), 1908 körül.
Magyar Nemzeti Galéria
Flower still-life, around 1908.
Hungarian National Gallery

Felelős kiadó/Publisher:
BERECZKY LÓRÁND főigazgató/general director
A kiadványt gondozta/Publishing management:
SZEMIMPEX KIADÓ
Fotó/Photo: BOKOR ZSUZSA
Tervezte/Design: SZEMENKÁR MÁTYÁS
Dürer Nyomda/Dürer Press, Gyula

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA
MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

1998. március 12–szeptember 6.

RIPPL-RÓNAI EMLÉKMÚZEUM BERENDEZÉSEINEK RESTAURÁLÁSA

1996-ban dr. Martyn Róbert a Rippl-Rónai Múzeumnak ajándékozta a már húsz év óta becses letéti anyagként őrzött Rippl-Rónai hagyatéki bútorokat és relikviákat. Ezekkel a Rippl-Rónai festményekről ismerős lakberendezési tárgyakkal rendeztük be az eredeti állapotokat felidéző módon 1997-ben a felújított Róma-villát. Mivel a kb. 40 db bútorból és egyéb tárgyból álló hagyaték rossz állagú volt, szükségessé vált a restaurálásuk. Több ütemben kellett megosztani a feladatot. 1996-ban a viszonylag jobb állapotban lévő bútorok felújítását végezte Gyenis István. Az aranyozott brüsszeli kereteket dr. Géger Melinda restaurálta. A második ütemben 1997. augusztus 11-én a Nemzeti Kulturális Alaptól megnyertük az e célra fordítható összeget. Ebből két tárgy: egy bútor és egy szobor restaurálása történt meg. Mindkettő fontos az emlékmúzeum számára, mert a „Piacsek bácsi a fekete kredenc előtt" (1906) című kép fekete kredencéről és a „Szomorúság" (1903) című festmény szárnyas angyaláról van szó, amelyek más-más műveknek is szereplői. Genthon István írja az angyalról, miután a Róma-villában ráismert, „ott búsong a modellül szolgáló fafigura szegényes jelentéktelenségében, arra a hallatlan felfokozó erőre, mely a kép hősévé tette őt." A szobor újraaranyozását dr. Géger Melinda végezte.

A fekete kredencet, egy domború tetejű, üvegajtós, polcos vitrinű, paraszt barokk tálalószekrényt, a holtából támasztotta fel Gyenis István. Az eredetileg kétrészes, alul teltajtós, polcos tálaló alsó felét elemésztette az idő. A felső rész is romos állapotban maradt meg, üvegajtók nélkül. A teljes rekonstrukciót és restaurálást fényképes, rajzos dokumentumokkal segítettem a restaurátor számára. A munkafolyamatok közben folyamatosan konzultáltunk egymással. Tekintettel arra, hogy a homlokzati ornamentális és faragott részek, profilozott szegélylécek eredetileg diófából készültek, s csak a többi volt fenyőfából, a rekonstrukció is ezen anyagok felhasználásával történt. A hiányzó vasalásokat a részben megmaradtak alapján Erdős Sámuel balatonlellei rézöntő mester készítette el.

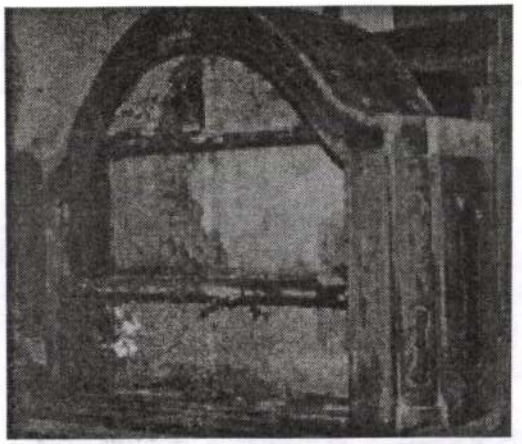

A tálalószekrény restaurálás előtt és restaurálás után (Fotó Gőzsy Gáborné)

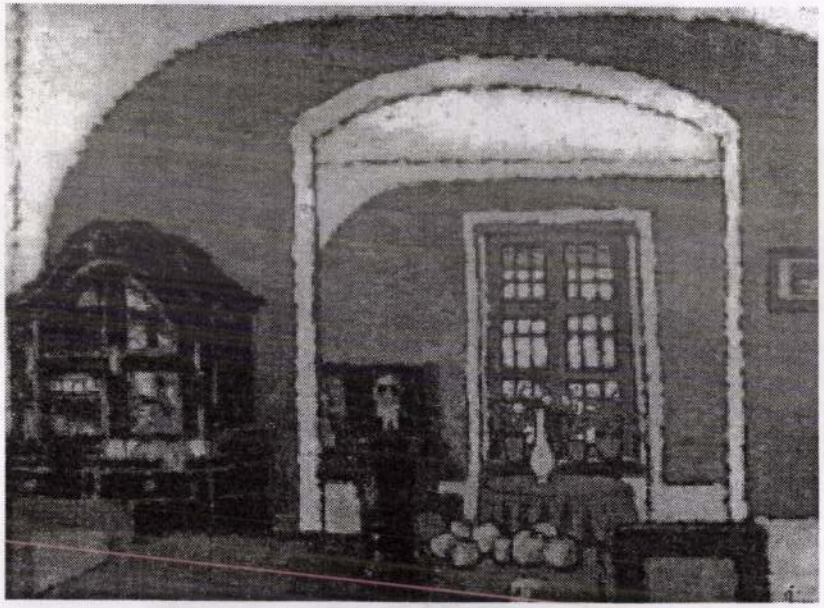

Rippl-Rónai József: Szobarészlet 1910 k.

A szekrény ébenszínű pácolással és diszkrét politúrral nyerte vissza eredeti méltóságát. H. Bognár Zsuzsa előkészületeket folytat a harmadik restaurálási ütemre. Újabb pályázati eredményektől függően a fekete bőr ülőgarnitúra vár újrakárpitozásra az eredeti, ún. „Szoknyás" megoldással.

HORVÁTH JÁNOS
művészettörténész, főmuzeológus

Rippl-Rónai József

A különböző indíttatású és képzettségű művészek közösen vállalt célja az akadémizmus elutasítása, az élet kereteinek megújítása mellett, a természet, mint inspirációs forrás felfedezése is azonos volt. A szecesszió természetkultuszából következett az is, hogy ikonográfiája alapvetően feminin és vegetatív. Ez a vegetatív nőiesség hatalmába kerített minden médiát a táblaképektől a könyvgrafikán át, a belsőépítészet és díszítőművészet minden elemét.

A hajlékony vonalritmus is természetes összefüggésben állt a nőiességgel. A jellegzetesen dús vegetáció nemcsak kompozíciós elem, hanem hajlékonyságával, mozgalmasságával a pillanatnyi lét tünékenységét is szimbolizálta. A világ lényegi jegyeinek eszenciája transzponálódott a vonal elvont világába.

A szecessziós iparművészek teljes értékű, önálló műalkotásoknak tekintették tárgyaikat, egyenrangúnak a „nagy" művészetek produktumaival. A gyakorlati funkciónál lényegesebb volt az egyéni invenció és a tárgy különlegesen esztétikus (sokszor szimbolikus) megjelenítése, mint ahogy a szecessziós enteriőr legfontosabb funkciója sem annak gyakorlati rendeltetése, hanem hogy a szépséget az ember környezetében megidézze, és általa az ember kifejezésre jutassa önmagát.

A századforduló párhuzamos, de elkülönülő művészi tendenciái mára aranykorrá értek, melyben az élet és művészet egységének helyreállítása egy röpke pillanatra megvalósulni látszott. A művekben testet öltött harmónia álmok máig tanúi e nagy utópiának. Az ízlésnemesítés, a környezetkultúra nevelés ígéretteljes kora a szecesszióval le is zárult, azóta sem történt ilyen dimenziójú kísérlet egy humánusabb, esztétikus környezetkultúra megteremtésére.

Az iparművészeti gyűjtemény kiállított tárgyai a még begyűjthető utolsó hírmondói a múlt századvég emlékeinek.

H. BOGNÁR ZSUZSA
művészettörténész

SOMOGYI MÚZEUMOK KÖZLEMÉNYEI 17/2006

KÜLÖNLENYOMAT

KAPOSVÁR
2007

Somogyi Múzeumok Közleményei | C – Társadalomtudományok | 17: 109–128 (2006) | Kaposvár, 2007

Rippl-Rónai József ismeretlen művei

HORVÁTH JÁNOS
Somogy County Museum
7400 Kaposvár, P.O. Box 70, Hungary. E-mail: horvathj@smmi.hu

HORVÁTH J.: *Unknown works of József Rippl-Rónai.*
Abstract: The essay deals with the publication and analysis of unknown Rippl-Rónai works. In the case of such works the originality is the primordial question, and subsequently the researcher fits it into the appropriate era of the life-work. Two works appear from the years spent in Paris. He created one of them as a disciple of Munkácsy and composed the other as a mature, modern artist. There are interesting portraits appearing from the circle of the artist's relatives, moreo-ver on the members of a Jew family of Kaposvár.

Keywords: latent works of Rippl-Rónai, originality of the works, value disclosing discovery, additional biographic material, works made in Paris, painted folding-screen, portraits of the civilians of Kaposvár, victims of the Holocaust.

Bevezetés

Rippl-Rónai József művészete az egyik leginkább feltárt területe a modern magyar festészetnek. Ennek ellenére, az ismeretlen művek felfedezése következtében, nyitott és izgalmas a témában folytatott kutatás. A múzeumi munka és a műkereskedelem előhoz olyan magántulajdonú *Rippl-Rónai* képeket, úgynevezett *lappangó műveket,* amelyekről nem volt tudomásunk, amelyek nagyon régen, vagy soha nem szerepeltek még kiállításon, esetleg tudunk a létezéséről, mert katalógusokban szerepel, de nem ismerjük. Az ilyen jellegű művek *vizsgálatának célja, egyrészt eldönteni a művek eredetiségét,* másrészt *beilleszteni az életmű egészébe.* Összességében újdonságot jelentő, *értékfeltáró felfedezésül* és *életrajzi adalékul* szolgál a Rippl-Rónai kutatás számára. A szakterület képviselői érthető bizalmatlansággal tekintenek az ismeretlenségből előjött művekre. Sok hamisítványt is kell leleplezni köztük.
A szigorú kutatómunka eredményeként közzétett Rippl-Rónai művek gazdagítják, árnyalják a stílus-korszakokat, és bizonyos figyelmen kívül hagyott életrajzi vonatkozásokat tesznek pontosabbá, érthetőbbé. Kaposvár még mindig tartogat rejtett Rippl-Rónai kincseket.
Az alábbiakban néhány ismeretlen Rippl-Rónai mű elemzését adjuk közre.

Külvárosi szoba belseje Párizsban

A címben jelzett kép létezéséről már tudott a szakirodalom, de ismeretlen helye, elérhetetlensége miatt nem volt mód vizsgálat alá vetni. Van olyan szakvélemény, amely kételkedik az eredetiségében. Az 1998-as Rippl-Rónai kiállítás katalógusában, a kép fekete-fehér fotón Rippl-Rónai utáni másolatként szerepel, de a hozzá írt jegyzetben Bernáth Mária nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a fent jelzett kisméretű változat valóban Rippl saját kezű vázlata, melyet 1887 körül festhetett, és alapjául szolgálhatott a nagyobb méretű, 1890-ben elkészült kompozíciónak.[1] Az alábbiak során ezt a véleményt szeretném alátámasztani.

[1] BERNÁTH – NAGY (Szerk.) 1998. 206–208.

A Magyar Nemzeti Galéria 1998-as Rippl-Rónai kiállítása előtti években, kaposvári magántulajdonban találtam rá a képre és hosszasan vizsgáltam. A vászon anyaga, állapota, hátoldali barnás elszíneződése, az olajfesték száraz, törékeny állapota, a felületi sérülések régi eredete alapján a kép korát a 19. század nyolcvanas éveire helyeztem. A „Rippl" szignó a fiatal, pályakezdő festőre jellemző, tehát elfogadható eredetinek. Az a feltételezés, hogy ez lenne a nagyméretű kompozíció kisebb másolata, nem tartható, mert a nagy kép már régóta nem létezik, csak néhány levágott részlet maradt belőle.

Azért valószínűtlen, hogy idegenkezű másolatnak tartsuk a vizsgálat alá vett képet, mert e korszakban még nincs jelen a mérvadó Rippl-Rónai kvalitás és önálló stílus. Egy feltételezett 19. századi festő az eredeti képet nem tartotta volna fontosnak lemásolni, vagy a várható haszon reményében hamisítani. Nem fogadható el az a felvetés sem, hogy az 1890-ben festett, azonos témájú, de nagyméretű Rippl-Rónai kép után készült kisebb utánzatról, az eredetivel egykorú tanulmányi-célú másolatról lenne szó. A kép festőjének csak az 1890 utáni években lehetett volna módja lemásolni a Munkácsy – pályázatra festett kb. 150×260 cm-es képet, amely, mint említettük, már csak töredékeiben létezik. A nagy kompozíciót, talán a kudarca miatt, – azért, mert nem nyerte meg vele a Munkácsy ösztöndíjat, maga a művész vágta szét darabokra.

Az itt kifejtett elemzés alapján nem vonható kétségbe, hogy Rippl fiatalkori művével állunk szemben. Ez a zsánerkép müncheni ízlést, még kiforratlan festőt, gyakorlatlan képszerkesztést mutat. A vizsgálatot szolgálja, hogy módunk van egy másik képet mellé állítani. Művészi elv alapján megegyezik a *„Pontaveni kocsma"* (1889) című képpel. A két mű összevetése sok egyező jellegzetességet mutat. – Ilyen a kép tere, a gerendás mennyezetű, sötét szobabelső, amelyet a németalföldi festőket megismerve kedvelt meg Rippl. Hasonló az emberek típusa és öltözéke, az arcok és a ruhák fényhatások révén való festői modellálása, az asztal és a székek formája. A két évvel későbbi kocsmajelenet már festészeti rutint mutat, amelyet a festősegéd a Munkácsy képek másolásával szerzett. A zsánert Munkácsy műtermében kötelező kényszerrel gyakorolta. A fiatal festő hamarosan ráismer a műfaj buktatóira, és felhagy vele. A felismerés vezeti őt a modern irányzat felé. A képünk keletkezésekor viszont még Munkácsy fejével gondolkodik. Egy adott történetre festi a kompozíciót. A kor hanyatló divatja szerint kötelezve magát, a szüzsére hegyezi a mondanivalóját. Az ő története nem oly vidám, amit a műkereskedő szívesen fogadott a közönség határozott igényének kielégítésére. Mestere mellett az volt a dolga, hogy beletanuljon a megejtő zsáner műfajába. Munkácsy, aki a drámai képhatás megújításával érte el a legnagyobb eredményeit, gyakran nem állt ellen a műkereskedői rábeszélésének. Megfestett olyan banális témát, mint a kölyökkutya szaporulat családi megtekintését. Az embercsalád és a kutyacsalád együttesének *Két család* címet adott. Erről Ripplnek másolatot is kellett festenie, mert annyira kelendő volt. Azt gondoljuk, hogy Rippl, mint komoly, lelkiismeretével elszámolni tudó fiatalember, saját életének viszontagságából merített képtémát, amikor a saját világát, az első neki gyürkőzés hiábavalóságával, meg akarta különböztetni Munkácsyétól. Későbbi képei igazolják, hogy a saját családi körülménye mily fontos ihlető forrása volt. Ebben a vonatkozásban1887-ben sincs másként, de festőként és emberként kiúttalan helyzetbe került. Furcsa drámai helyzet volt ez, amelyet egyszerre kellett volna megoldani. Az, hogy a festő döntése segítette a sorskérdésre adandó választ, vagy fordítva, nem tudható. Ám lehet, hogy ez a szorongató helyzet a festőforradalmár megszületésének fontos tényezője.

Mielőtt alaposan megnézzük a képet, hogy miről lehet itt szó, kitérünk Rippl-Rónai családias mentalitására. Visszatérünk az 1886-os év végi előzményekhez, a müncheni választóhoz, amely a három évi akadémiai tanulmány után állt elő. Párizsba szeretne menni. Korai még a müncheni akadémiától való továbblépési szándék, mert a fiatal Rippl festőként képzetlen volt. Négy évvel korábban, a céltudat jegyében, a Zichy grófféktól, mint házitanító, így írt a szüleinek:

„Kalksburg, 1883. Decz.27. Kedves jó Szüleim!

Egy gondolat, mely rám nézve oly igen terhes, bánt engemet. Ez az, hogy valószínüleg Önökhöz kell fordulnom pénzért, ha már – talán a jövő hó első napjai egyikén – München hívogató falai között találom fel édenemet. Ezen szükséges összeget igaz, hogy jobb szeretném mástól felvenni, az egész nem több, mint havonként 15 forint egy álló évig. Ezen összeget – becsületszavamra merném ígérni – ha a jó Isten éltetni szerencséltet, hogy visszafizetendem…" [2]

Az 1884. február 2-án, Münchenben kelt levélben már ezt írja szüleinek:

„… Itt a festészetet csak mellékesen tekintetik, míg valaki a rajzban nem tökéletesen jó, festő mesterhez nem juthat. Én 3 évig akartam rajzolni és mindig csak rajzolni, de amennyire megismertem önmagamat, most már azt mondhatom, hogy legfölebb egy évig, de rendkivül nagy szorgalommal ´´ év lefolyása után is bejuthatok a legjobb festőtanárhoz, itt 1 vagy 2 évig akarok lenni és innen a párisi iskolákat látogatni szintén 1 vagy 2 évig, míg végre önállóságra juthatok; de ez az idő nem zárja ám ki a pénzszerzést!" [3] – Ott van tehát Münchenben, ahová vágyott. Három év alatt jól megtanult rajzolni. Az akkori kiállítási szereplések nem hoztak még sikert és önállósulást. A müncheni élet alatt az anyagi terhek nem csökkentek. Még nem tudja beváltani a szüleinek tett fogadalmát.

1887 februárban a Magyar Országos Képzőművészeti Társulattól 500 Ft-os ösztöndíjat kap a művésznövendék, hogy Párizsban rézkarc technikában képezze magát tovább[4]. Úgy tűnik, lemond a festészeti tanulmányokról a grafikusi javára. Érthetetlen, miért akar ezért Párizsba menni. A már jól megismert Münchenben olcsóbb megélhetési körülmények között, a lehetőségek és a nyelv ismeretében könnyebben tanulhatta volna azt a rézkarc technikát, amelyet akkoriban már javában művelt. Ugyanis Somogy Vármegye megrendelésére 1885-ben gróf Jankovich László arcképét karcolta rézlemezre. Továbbá egy öregasszonyt ábrázoló szénrajza után egy finom rajzolatú rézkarcot is készített.[5]

A talány nyitja a magánéleti helyzetben rejlik, amelyet sűrű homály fed. Sokkal később Paris Anella emlékirata kibeszéli, hogy: *„Józsi bácsinak… külföldön leánya csak egy volt – aki a müncheni tartózkodása utáni időben született."* [6] – Erről a maga idejében, sem utóbb egyetlen Rippl-Rónai levél sem tesz említést. A művész a *Emlékezései*-ben sem teszi világossá a Párizsba utazás tervezettnél korábban történő lépését. – Arra következtethetünk, hogy a fiatalember Münchenben együtt élt egy német leánnyal. Szerelmük gyümölcse egy gyermek lett, akit Rippl-Rónai nem tudott és nem akart vállalni. Ezt a helyzetét Kaposváron eltitkolta, s csak azt tudatta szüleivel, hogy Párizsba készül. Oda ment, és nem várta meg a gyermek születését. Távozása miatt több, mint húsz évig gyötörte a lelkiismeret, mert végül 1910-ben megtette a szükséges lépést. Wellisch Andort, az osztrák-magyar követség tisztviselőjét bízta meg gyermeke felkutatásával. A már felnőtt lánnyal első ízben 1910-ben Münchenben történt a találkozás. Megtudta, hogy Feigl Amélie néven él és jó neveltetésben részesült. A találkozás részleteit nem ismerjük.

Törvényesítés nem történt. Leveleztek egymással és egy önarcképpel ajándékozta meg a lányt.[7] Amélie Rippl-Rónai Múzeumban őrzött levele szerint Udinében egy olasz grófnő, contessa Puppi társalkodója lett. Udinében ment férjhez és három fia született. A gyermekeiről küldött fényképen az arcvonásukat kutatva, Paris Anella és Dr. Martyn Róbert felismerték, hogy a középső gyermek szeme hasonlít Rippl-Rónaiéra. A kisfiú a művész édesanyjának „karikás", árokkal körülvett szemeit örökölte.

---

[2] GENTHON 1969. 131.
[3] Uo. 132.
[4] Uo. 134. l.
[5] HORVÁTH 1995. Rippl-Rónai művei a Rippl-Rónai Múzeum tulajdonában pp.141.
[6] Uo. 56.
[7] Uo. 56.

Anella írja az emlékiratában: „Józsi bácsi ekkor elmondta nekem, hogy nemcsak én vagyok a kisleánya, de van neki egy felnőtt leánya is, akivel ettől kezdve hosszabb levelezést folytatott. Ebből az időből is őrzök egy levelet, amelyben Amália férjhezmenetele alkalmából kapott ajándékot francia nyelven megköszöni. A levél Lazarine néninek van címezve. Ezúttal egy fényképet is küldött, amelyről felismerhető volt, hogy ő Józsi bácsi leánya. A későbbi évek folyamán három szép kisfiának fényképeit is elküldte, akik közül a középsőnek arcvonásai nagyapjának arcvonásaira emlékeztettek." [8]

Rippl-Rónai művészetében a család az egyik fő témakör. Szinte minden rokonáról készült egy, vagy több külön portré festmény, rajz, vagy csoportos beállítású ábrázolás. Festmény készült a szülők házassági évfordulója alkalmából, Ödön öccse, édesanyja és édesapja betegágyánál éppúgy, mint az ivánfai szőlőhegy pincéje előtt összegyűlt szüreti alkalomból, a lakodalmas családjáról és a Kossuth-imádó Rippl-bácsiról. A képen szereplő figurák jól beazonosíthatók. A modellek kevés eszközzel, de lényeget hangsúlyozó jellemzéssel vannak ábrázolva. Rippl-Rónai a karakter megragadásában tévedhetetlen volt. A nagy családi összetartozás erejét a szülők táplálták. Nem lehetett terhes oly soká függeni tőlük. A Párizsból hazaírt levelek leggyakoribb témája a pénzhiány és a segélykérés. A pályakezdő művész tudja, hogy számíthat az otthoniakra. Apja azt ajánlja, hogy fessen arcképet a kaposvári takarékpénztár elnökéről. A fiú szívesen festene arcképet akár fénykép után is, de ez esetben önérzetesen elhárítja: *„...Mindenekelőtt kijelentem hogy habár szegény ember vagyok is, mégis egyes dolgokban büszke: pl. nem szeretném elvállalni az Önök szeretett Elnökének lefestését azesetben, ha azon gyanú érhetné édesapám hogy miattam törődött a dolgokkal, mert vannak elég kislelkű emberek kik a cél szentségét aljas rágalmakkal szokták befertőzni..."* – hivatalos felkérés hiányában nem akarta megfesteni az arcképet, végül enyhül a büszkeség: *„... a legszimpatikusabbnak általánosan elismert fényképet küldjék nekem meg, ha azt esetleg Langsfeld úr csinálta volna – úgy a Klisével együtt..."*

A családi indíttatású téma fokozatosan mutatkozik meg, kezdetben arcképes kompozícióként. A szülői háztól való hosszas távollét, a szerettei hiányát pótolva tartogatott magánál fényképeket. A hátoldalukon saját írásával jelezte kilétüket. Közülük elsőként festi meg az „Öreganyámat" (1894), akit egy 1888-ban hazaírt levél szerint arra kérlel, hogy összespórolt pénzecskéjét a Párizsban szűkölködő unokájának adja oda: *„...a kitartás lesz a legnehezebb és hogy a siker biztos legyen, nagyon jó lenne ha kedves jó Öreganyám megnyitná az erszényét és elküldené nekem annak összes tartalmát..."* [9]

Az alakábrázolás ötlete Rippl-Rónainál rendszerint a családi és a baráti érzésekből származik. Szerelmének, Lazarine-nak az első ábrázolása a „Kalitkás nő" címen előkerült vázlat. Az életrajzi vonatkozások kutatása miatt megvizsgáljuk az 1887-es Párizsban elkészült alkotását. A mű címe: *Külvárosi szoba belseje Párizsban.* Feltételezzük, hogy találunk benne valamit, ami összefügg a szerelemi történettel – a művészekre jellemzően – *„nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek"* – alapon.

A müncheni szellemű zsánerkép a festészeti előtanulmányoknak olyan állomása, ahol már kompozícióról beszélhetünk. A főalak egy gitárját pengető, városi öltözetű fiatal nő, akit egy három gyermekes paraszt család hallgat. A lánnyal szemben szimmetrikusan ül a könyöklő családapa. Jellegzetes németalföldi karakterfigura. Az ő térfelén van a kisgyermekét állva tartó feleség és két nagyobbacska gyermek. A gitáros lányhoz tartozik a földön ülő, bohókás sapkájú gyermek. Egy művészkörökben jártas, zenei tudásával szórakoztató modell lehet a gitározó nő, egy leányanya, aki magányos fellépésével jár a világban. A ruházata utazásra jellemző. A lábához tett kosarában, útra készen, esernyő fekszik és semmi egyéb holmi. Talán a vihar előli menekvés idején mutatja be dalát.

[8] Levél a RRM adattárában (5185-93) Keltezése: 1911. aug. 10. Feladó: A. Feigl, Moimacco Udine presso contessa Puppi. Címzett Madame Rippl-Rónai József Kaposvár Hongrie

[9] GENTHON 1969. 137.

Az itt vizsgált képnek van egy előképe, a *„Gitározó nő"* (1886 körül) (1. kép), amely rákerült a *„Külvárosi szoba belseje Párizsban"* című képre. Mi azt állítjuk, hogy Párizs helyett München a történet valódi helyszíne. Az előkép modell után készülhetett. Kell okát sejteni annak, hogy a lány bekerült egy kétszer is feldolgozott kompozícióba. A kép többi szereplőjéhez képest ő élettelibb.[10] A gerendás mennyezetű szobabelső Rippl-Rónai kedvelt németalföldi művészének, Adrien Brouwer képeinek világát idézi. Tudjuk, hogy még Münchenben másolta Brouwer képeit.[11] A kompozíció közepén tátongó sötét, zárt ajtó a két embercsoport közti elkülönülést hangsúlyozza. A festmény egy melodrámai helyzetet ábrázol. Nem cselekvéssel megjelenített történetet ad elő (és ez majd az 1902–1906 között festett Piacsekbácsis képekre is érvényes lesz, tudván, hogy Rippl-Rónai bizonyos korlátokkal később, az enteriőr korszakában, is élt a zsáner eszközével), hanem statikus figurák egymáshoz rendelésével. Az arcok érzelmet tükröző lehetőségével csak szűkösen bánik. Ez rokonszenves tartózkodás a fiatal festőnél. – A *„Pontaveni kocsma"* (1889) (2. kép) szereplőinek ábrázolásakor a *Külvárosi szoba belseje Párizsban* című képpel (3. kép) egyezően, egy alakra irányul a társaság figyelme, egy vándorra, aki élénk kézmozdulattal kíséri szóbeli előadását. A többi arcon az érdeklődés fokozatait figyelhetjük meg.

Hasonló dramaturgiával élt Rippl, amikor a gitáros lányra tereli a kép többi szereplőinek tekintetét. Bennünket főként a gitáros leány arca érdekel. Azt sejtjük, hogy a művész a Münchenben elhagyott szerelmét örökítette meg benne. Profilja kedves és finom. Szemét lesüti, szája zárt. Dúdolva énekel. A képnek van szüzséje. Morális gondolati problémája, hogy miként tekint a szigorú tradíciót követő család egy leányanya sorsra jutottra. – A kép válasza, hogy tartózkodó módon, kirekesztve. A kisgyermekére és a kedves zenélésre tekintettel, viszont befogadják a jó emberek.

Az első kompozíció legvalószínűbb ötlete a művész magánéletéből származhat. A kép egyfajta meggyónása a múltnak. Az eltitkolt sorshelyzet áruló bizonyítékát véljük benne. – Ez itt még nem bizonyított állítás, de a család fontos szerepét valló Rippl-Rónai esetében nagyon valószínű. A kép azt a bántó gondolatot ábrázolja, hogy valahol a világban kallódik az elhagyott kedves egy kisgyermekkel. Az alábbi idézetből kiérezhető az önkritika is.

„...Nincs olyan apja – anyja senkinek a világon, mint nekem, arról kezeskedem...

...Ha éhesnek látszottam leveleimből, akkor ők, jó szüleim, a szegény, adóságokkal küzdő kisvárosi tanító és felesége, aggódó anyám, Ödön öcsémmel vetekedve küldték utánam karácsonykor, húsvétkor, névnapra, születésnapra a hazait!".[12] Másutt még szigorúbb önmagához: *„...Én, az árnyékukba sem lépek..."* [13]

A művészeti tanulmányok folytatása, vagy a kis család vállalásának, eltartásának gyötrő kérdésében kellett Rippl-nek döntenie... – Döntött, otthon mindent eltitkolva, a felelősséget elhárítva Párizsba utazott. Már az első Párizsban töltött évében, 1887-ben megfestette a különös témájú képet, immár a még számára idegen francia főváros külvárosához címezve annak helyszínét.

Három év múltán, a kompozíciót még többre érdemesítve, háromszoros nagyításban, kb. 150×260 cm-es méretben Rippl újra megfesti és beadja a Munkácsy pályázatra. A munka nem váltotta be a remélt eredményt. A felnagyított változatot nem ismerjük, csak egy szétszabdalt részét: az *„Ülő gyermek kosárral"* 1890. (olaj, vászon 56,5×62,1 cm j.b.l.: Rippl, alatta más betű típussal Rónai 87). Ismereteink szerint a gitáros lányról két önálló olajfestmény is készült, feltételezésünk szerint az egyik még 1886-ban, Münchenben. A két *Gitározó nő* képváltozatok készítésének okát a modellhez fűződő bensőséges kapcsolattal

[10] BERNÁTH – NAGY (Szerk.) 1998. 206.
[11] HORVÁTH 141. (Ülő alak, 1885 k.)
[12] BERNÁTH – NAGY 1998. 204–205.
[13] MALONYAY 1906. 180–220.

magyarázzuk. Az állításunk szerint a *„Gitározó nő"* nyomán, a szerelmi dráma hatására született a *Külvárosi szoba belseje Párizsban* című kompozíció gondolata. Ez az állítás egy általunk ismert módon gondolkodó művész „beszédes" történetű művének az értelmezése, olvasata. E téma kutatásában továbblépést jelent majd, ha a két „Gitározó nő" című kép együttes vizsgálatára lesz módunk. Az egyik malmői magántulajdonban van, csak fénykép után ismert. A másik „Gitározó nő", (olaj, vászon 50,5×35 cm, olvashatatlan felirattal) hátoldalán egy papírra írt tanúsítvány van, amely Dr. Kunffy Lajostól (1869–1962) származik, és a képet eredeti Rippl- műnek tartja, mert *„gyermekkora óta ismeri"*.[14] A festőművész Kunffy jogi doktorátussal rendelkezett. A gyermekkor idejére való behelyezés túlzásnak tűnik, de 18 évesen, 1887-ben már láthatta a Münchenben festett Rippl képet. Kunffy és a nyolc évvel idősebb Rippl kaposvári illetékességük folytán halálig tartó kapcsolatban álltak. Rippl tehát külön becsben tartva a *Gitározó nő*-t Kaposvárra vitte és megmutatta a pályakezdő Kunffynak.

A gyermekét tartó anyának a későbbi feldolgozása az „Anya gyermekével" 1890. című olaj, fa 41,2×32 cm -es festményként, a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonában ismert.

Festett paraván papagájokkal és kakadukkal –1897 k.

A két táblából álló műről az 1998-as Magyar Nemzeti Galériában szereplő Rippl-Rónai gyűjteményes kiállítás előkészületei során vettek tudomást a rendezők. A múltja ismeretlen, nincs hozzátársított, származásra vonatkozó adat, ami a kutatáshoz fogódzó lehetne.

A két képelemet falra helyezve, külön keretben festményként őrizték. Egymás mellé helyezve jól látható a kompozíciós összetartozás. Bizonyos, hogy paraván képekről van szó. Mivel olajtechnikával vászonra készült, festményként, de mindenképp az iparművészeti munkássággal szoros összefüggésében vizsgáljuk. A ripplis jelleg, az erőteljes szecessziós stílusjegyek és a művészi-technikai színvonal nem teszi kérdésessé, hogy Rippl-Rónai alkotása. A madaras motívum jelenti a szokatlan benyomást. Nem tudunk párhuzamként mellé helyezni egy másik hasonlót. Ha a mű saját szükségletre, a művész feleségének, Lazarine-nak készült volna, akkor rákerült volna az interieur képek egyikére, mint jól mutató motívum. Egy ismert festményen, az interieur-képek korszakában a fehér papagáj Lazarine-nal látható. A madár Lazarine kedvence lehetett és Franciaországból hozhatták Kaposvárra. A paraván a stílusát tekintve a Párizsban festett művek közé sorolható.

A speciális méret és arány szerint preparált két nagyobb darab vászon vakrámára történt felfeszítése egy előzetesen átgondolt, talán megrendelt, de mindenképpen előre tervezett munkát feltételez. A finom szövésű vászon nyújtott arányai, a ráfestett kép összehangolása a párdarabjával olyan céltudatos munkára vall, ami a hamisítói számítás kisstílűségének ellentmond. Leggyakrabban a művész munkásságának közismert és sikeres témakörét szokták hamisítani. Adott itt egy olaj technikával készült paraván, amelyről semmilyen forrás nem tesz említést.

A Nabi-művészek paravánjait áttekintve, mindig három táblás kompozíciót találunk. Ebből kiindulva elkészítettük a papagájos paraván jobb oldali szárnyának tükörképét, és átfordítottuk baloldalra. Az így nyert hármas kompozícióból látható, hogy eredetileg ez is három részből állt. A bal oldali, hiányzó elem kompozíciós szempontból a jobb oldalival hasonló ábrázolású lehetett. Az így nyert összkép nagyon meglepő. Lényegesen magasabb művészi színvonalú kompozíció bontakozott ki, amely végképp eloszlatja az eredetiségben való kételyt. A két paravánkép kompozícióját az illusztrált módon kiegészítve, megállapítottuk hogy eredetileg három táblából állt. A bal oldali rész valószínűleg megsemmisült.

Egy különlegesen szép Rippl-Rónai alkotást kell vele elkönyvelni. (4. kép)

[14] BERNÁTH – NAGY (Szerk.) 1998. 206.

Az elsősorban felvetődő kérdés, hogy vajon az Andrássy-ebédlő része volt, vagy nem? – Az ismert dokumentum fotók alapján, amelyen az Andrássy-ebédlő minden darabja kivehető, van egy háromfalú, textil hímzésű, virágos paraván. Ismereteink szerint elpusztult. A textilhímzésű paravánhoz készült tervrajzok virágokat ábrázolnak. A növényábrázolás stílusa, a levelek formái egyeznek a papagájos paravánon látható levélkékkel és ágakkal. Be kell látnunk, hogy ez nem lehetett az Andrássy kollekcióhoz tartozó darab.[15]

A Párzsban élő Nabis művészbarátok gyakran festettek olajjal, elemekre tagolt, de egymás mellé rendelt, nyúlánk téglalap alakú paraván képeket. Bonnard, Vuillard, Denis hosszúkás, keskeny, háromtáblájú képeiből veszünk egy példát.[16] (5., 6. kép)
Rippl-Rónai ösztönzést kapott tőlük. A vizsgált táblák mindegyikén jobbra lent hiteles írásképű „Rónai" szignálás található.

A képi kompozíció hosszúkás téglalap alakját, japános jellegét, az alsó rész sötét színeit, a barna kontúrt a szecessziós formanyelv jellemzi és így nagy biztonsággal az 1890-es évek második felére, a „fekete korszakba „datálható. A művész neuilly-i lakásának 1895 előtt meglehetősen hiányos volt a bútorzata. Az akkori fényképeken nem látszik, s a művész édesanyjához írt, lakásbelsőt részletező levelek sem említenek paravánt.[17]

A mű születése az 1897–99 között zajló nagyszabású iparművészeti munkálatok előzményeként lehetséges. Készülhetett olyan személy részére, aki nem akarta kivárni a textil hímzés lassú kivitelezését. A textilképeket Lazarine és húga, Claudine fáradságos munkával hímezte. A mindenekfelett nőies, új divatnak hódoló, akár színésznő igényét is szolgáló papagáj-motívumos paraván az intim női öltözősarok díszéül készülhetett. Olyan modern enteriőrbe illik, ahol az alvás, a mosdás és az öltözködés egyazon lakótérben történt, mint egy párizsi festő műterme, vagy egy színházi öltöző.

A paravánon madárház látványa tárul elénk. Vízszintes irányban, a képet teljes szélességében keresztező, görcsös faágon tollászkodó madarak sorakoznak. Alattuk bokros aljnövényzet sötét foltja hullámzik. A madarak és a növények egységes felfogásban, dekoratív módon stilizálva vannak ábrázolva. Barna festékkel húzott kontúros rajz írja le a kép tárgyát. A festmény faktúrája olyan, mint a *Szüleim negyvenévi házasság után* (1897) című képé. A szélesebb, középső képen felül egy centrálisan elhelyezett karikában széttárt szárnyú, fehér kakadu egyensúlyoz. A keskeny kép a madarak balra fordulásával és az ívelő törzsű, jobbra dőlő fákkal a kompozíció jobb széli lezárását adja. A hiányzó bal oldali szárny feltételezhetően a bal oldali tükörképéhez volt hasonló. A paravánkép növény motívumos stílusára jellemző formai analógiák az iparművészeti munkák köréből hozhatók. – A jobb oldali képen látható fák finom görcsös ágai és a lomb felhőformája rokon stílusú a Zsolnay Múzeum ovális táljának festett, rajzolt fa ábrázolásával is és a Magyar Nemzeti Galéria Üvegfestmény-tervezetén lévő fákkal. (7., 8. kép)

A paraván alsó részének homogén zöld mezőből kiemelt barna levelei és rózsaszínű virágszirmai egyezik az Andrássy-ebédlő tervezésekor készített akvarell festésű hímzésterv levél-motívumával.

Feltűnő a középmező síkszerűen festett terjedelmes, zöldes barna felületeinek japános levegőssége. Nagy jelentőséget tulajdonítunk a madarak hátterében függőlegesen felvillanó, hosszúkás, világossárga csíkoknak. A zárt, szinte konstruktív formarendben, a lombok közt áttörő fényhatás ily dekoratív megoldása ugyancsak a japán művészetet kultiváló Nabis-festők körére jellemző.

---

[15] BERNÁTH – NAGY (Szerk.) 1998. 208.

[16] IVÁNFYNÉ 1963. 2–3 sz.; és az 1964. 4. sz.

[17] Rippl-Rónai levelei édesanyjához. Magyar Nemzeti Galéria Adattár, ltsz.: T. 50001/1998/28; MTA Művészettört. Kutató Int. Adattára MKCS-C-I-36/36; Megjelent: GENTHON 1969. 142–143.; Rippl 1998. 495–496.

A Rippl-Rónai Múzeum elkészíttetett egy stílszerű paraván keretet, s abba illesztve állította ki a papagájos képtáblákat. Az iparművészet anyagszerű alkalmazásában nagy szakszerűséggel elmélyedő Rippl-Rónai a festett paraván után áttérhetett a textil hímzésűre. Kiállításokra csak hímzéses kivitelű műtárgyakat adott. Ebből a meggondolásból tartjuk ezt a munkát egy 1897 körüli iparművészeti célú kezdeményezésnek, a hivatásszerű tervezői munka előzményének. (9., 10. kép)

A Piatsek lányok és a Martyn gyermekek

Piatsek Ferenc (1834–1908. 10.23.) a Rippl-Rónai képek „Piacsek bácsija" a veszprémi püspökség nyugalmazott erdésze volt. Felesége Németh Mária (meghalt 1904-ben). Gyermekeik: Margit, Gizella és Emília. Margitot Rippl-Rónai Lajos, a művész öccse vette feleségül 1892-ben. Abban az évben készült a híresen szép „Piatsek Margit arcképe" – kék háttérben tüll-kalappal, profilban ábrázolva. Közzé tesszük Margit és családjának fényképeit. Margit asszonyról előkerült egy kukoricás korszakbeli Rippl-Rónai kép is. (14. kép)

Különleges kutatási eredmény, hogy rátaláltunk Margit húgának, Gizellának is a Rippl-Rónai által festett arcképére, a Martyn gyermekek szomorú sorsú édesanyjára. (15. kép) Az arckép készültekor már első gyermeke, Ferenc megszületett. A hatodik gyermek világrahozatala okozta halálát. (11., 12., 13. kép)

Margit és Gizella arcképei eltérő stílusúak, de egyaránt a „fekete korszakba" tartoznak. A Gizella arckép jelzete: Rónai 1900. Pewny Denise Rippl-Rónai Józsefről írt könyvében, a fontosabb művek lajstromában[18] jegyezte fel a „Tanakodó nő az élet küszöbén" című képet. A könyvben szereplő, tulajdonosra vonatkozó adat vezetett el a megtalálásához. Némi címbéli eltéréssel, „Tanakodó leány az élet küszöbén" címen szerepel a kép Rippl-Rónai 1905-ös kaposvári kiállítási katalógusában is.[19] A címadás szimbolikus tartalmú, valójában riplis huncutságot rejt, amely csak egy kedves rokonnal szemben engedhető meg. A kép komoly hatása ettől nem csorbul. Kontyba tűzött sötét hajú, fiatal nő kereklő szemmel néz szembe. Arcát ránehezedés nélkül, töprengő pózban támasztja meg kezével. Az arckép feltűnő jellegzetessége a párizsi korszak műveinél használt tömör, egyszerűségre törekvő forma stilizálás és színben is redukált látásmód. Zárt, lekerekített formákból épül fel a portré. Sápadt zöld, opálos fehér és halvány rózsaszín összhang jellemzi a színeket. Halványzöld háttérbe ködszerűen beleolvad az arc, vastag zöldes-szürke, de elmosódó kontúrral körülírva. A hamvas finomsággal szétdörzsölt pasztell színharmónia átszellemültté, merengővé teszi a modellt.

Az arckép megtalálásakor nem volt a fiatal nő kilétére vonatkozó adat. Rippl-Rónai karakter ábrázolása vált iránymutatóvá. A hölgy kereklő szemei és jellegzetes álla a „Martyn gyerekek" című kép mellé helyezve, feltűnő hasonlóságot mutat a kisfiúval. A hölgy nagy szemeit első gyermeke, Ferenc örökölte. A kettős gyermekportré Rippl-Rónai az 1906-ban készített, még publikálatlan műve *„Martyn gyerekek"* címmel. Ferencet és Máriát, a két legidősebb gyermeket ábrázolja. A képen balra lent a művész sajátkezű ajánló sora a szülőknek: „Gizellának *és Athurnak*". (15., 16. kép)

A Piatsek családtól beszerzett fényképek segítettek a hitelt érdemlő személyazonosításhoz. Egyik a Martyn házaspár 1910 körüli fényképe, a másik Piatsek Gizella fényképe, amelyeket a család Kaposváron és Pécsen élő tagjai adtak át ennek következtében. Az asszony kerek állát, homlokának vonalát, és a szemeket tanulmányozva Rippl-Rónai felfokozó jellem- és karakterábrázoló képességére vagyunk figyelemmel. A hasonlóság meggyőző, a Rippl-Rónai mű Piatsek Ferenc második leányát, Gizellát, azaz már két éve asszony lévén, Martyn Arthurnét ábrázolja 23 éves korában.

---

[18] PEWNY 1940. 118. Halvax Gyula kaposvári festőművész tulajdonában.

[19] Rippl-Rónai József Kaposvári Gyűjteményes Képkiállításának Katalógusa, Kaposvár, 1905. 13. 150-ik tételszám alatt.

Az írországi lovagi ősöket számon tartó Martyn Arthur apja Martyn Viktor császári és királyi nyugalmazott őrnagy. Anyja Pichler Angéla volt. Martyn Arthur híressé vált festőművész gyermeke, Martyn Ferenc a gyermekkori festményein „lovag Martyn" szignót használt tudván, hogy az első szülött fiú örökli a lovagi címet.

A középső lány, Piatsek Alojzia Gizella (17. kép) (született Csicsó, 1877. VII. 24.), 1898. június 7-én ment nőül Martyn Atrthur (született Kazsok, 1869. I. 7.) (18. kép) kaposvári hivatalnokhoz. A kaposvári Fő utca 62. számú házában laktak, Rippl-Rónai Józsefék közelében. Gizellának öt gyermeke született. A hatodik gyermek a szüléskor, 1911-ben meghalt, s az édesanya sem maradt életben. A családi tragédia következtében nevelt fiaivá fogadta Rippl-Rónai József a két nagyobb fiút, Ferencet és Róbertet. Martyn Arthur később feleségül vette a harmadik Piatsek lányt, Emíliát. A házasságukból egy leánygyermek született, Mária (II.) aki ma is él Pécsett.

Az öt Martyn gyerek születési sorrendben: Ferenc, Mária (I.), Róbert, Arthur és Andor. – Az elsőszülött Martyn Ferenc (1899–1986) a Rippl-Rónai képeken „Pubi", már gyermekként nagy művésztehetségnek bizonyult. Rippl-Rónai első és legkiemelkedőbb tanítványa lett. (20. kép) A második gyermeket, Máriát „Babinak" becézték. Harmadikként született Dr. Martyn Róbert (1904.7.17–1999.6.20.) nagytekintélyű orvos, a Rippl-Rónai levelekben „*Öcsi*", az itt szereplő pasztellképen a művész által adott „*Vröcsög*" becenévvel. Dr. Martyn Róbert a Róma-Villa épületének és a Rippl-Rónai relikvia és bútor-hagyaték megőrzőjeként, azok múzeumi célú adományozójaként tölt be a Rippl-Rónai kultuszban fontos szerepet. (19. kép)

Holló ügyvéd és családja

A Rippl-Rónai Ödön – gyűjteményben található egy 1912 körüli „Leányfej" című Rippl-Rónai szénrajz. Az ismeretlen lány kilétének felderítéséhez segítségként szolgált egy előkerült pasztell portré, a „Sárga masnis leányfej". A két kép modellje ugyanaz a feketehajú kislány. A két képhez egy kaposvári polgári család tagjait, és további két arcképet, sikerült hozzárendelni. Az ábrázolt kislány rokona segítségével összeállt az információ, hogy Rippl-Rónai az 1910-es évek első felében, egy peres ügyének képviseletéért fizetésképp megfestette dr. Holló László kaposvári ügyvéd családját. Négy pasztellkép készült, az ügyvéd, a felesége és két kisgyermekük portréja. A Holló család Kaposvárról Izraelbe kivándorolt leszármazottai 1956-ban magukkal vitték, és nem régen visszahoztak két Rippl-Rónai alkotást: Dr. Holló László ügyvéd és leányának, Sárinak a sárga masnis, piros blúzos portréját. E kettőhöz társítottuk az egykor Dr. Martyn Róbert gyűjteményében „Holló-gyerek" címen őrzött képet. Dr. Martyn Róbert szóbeli közlése alapján, a kisfiú egy kaposvári zsidó család gyermeke. Feltételeztük, hogy Holló ügyvéd kisfia lehet. A Somogy Megyei Levéltárban található születési anyakönyvi adatokból kiderült a családi összetétel, és beigazolódott a sejtés.

Dr. Holló László ügyvéd és felesége, Fuchs Ilona házasságából született 1905-ben Sarolta, 1907-ben Róbert. Az arcképeket összehasonlítva, közös a stílus és a technikai eljárás. Rippl-Rónai 1910-es éveit jellemző képek. A három pasztell egyívású, láthatóan rövid időn belül, egymást követve készültek. Dekoratív színfelületek képezik az alkotói elvet. A kislányról készült, múzeumi tulajdonú szénrajz valószínűleg pasztellképnek indult, de a művész nem folytatta, hanem testvérének, Rippl-Rónai Ödönnek, a műgyűjtőnek ajándékozta. (24. kép) A másodikként készült Sárika képet megfigyelve, felismerjük a művész munka közben támadt ötletét, amiért érdemesnek tartotta újra kezdeni a portrét. Elsőként még lehagyta a képről a masni felső részét. A másodszor már a leányka hajába kötött masninak lett fontos szerepe. Bájos ötlettel, a nagy sárga szalag óriási pillangóként nehezedik a fekete hajú kislány fejére. Meg is hajtja a fejét alatta, s a csuklóban elhajló kézre fekteti arcát. A dekoratív képen uralkodik a ruha pirosa. A blúz fodrainak fehér színe választja el a pirostól az okkersárga arcot. A fejet támasztó kéz tartása kissé mesterkélten pózolt, nagylányosan kacér és mindenekfelett ripplisen rafinált. (22. kép)

A *Holló Sári arcképével* együtt őrizték a *Holló ügyvéd arcképét*, mielőtt 2003-ban Budapesten árverésre kerültek.[20] A *Férfiportré*, a kislány édesapját ábrázolja szemüveggel, türkizkék csokornyakkendővel, felpödört bajusszal. Jól látható a művész abbéli törekvése, hogy a színfoltok az arcot kivéve, síkszerűek legyenek. (21. kép)

A Holló családról készült harmadik Rippl-Rónai kép egy feketehajú kisfiút ábrázol, Holló ügyvéd Robi fiát. A kisfiú négy-öt évesnek látszik. A rózsaszín ruhája fölött egy kis fehér gallér ékeskedik hasonló elevenséggel, mint a *Sárga masnis kislány* fehér fodros ingujja. A megszeppenve néző gyermekarc válla mögött egy piros széktámla van. A szétálló fülecskék alatti geometrikus elemnek, fegyelmező hatása van. A járom keretre emlékeztet, s a felnőtti szigor jelenlétével hat az esendő kisgyermek fölött. (23. kép)

Itt kell kitérni arra a stílusbeli sajátosságra, hogy Rippl-Rónai 1912–14 közötti pasztelljein mind a korábbi, mind a későbbiekhez képest, keményebb jellegű dekorativitással él. A Martyn Róbert és a Holló Róbert gyermek-portrék az olajtechnikával megvalósuló kukoricás stílussal egyidejűek. A pasztellben is erősödött a dekorativitás. A színek harsognak. Dominánsa a vörös és a fekete, és a különlegesen elhelyezett motívumok, az öltözet fehéren felvillanó része, a gallér, az ing fodra, a játékosság szellemével hat. A kontúrok élesedése és a pasztell mezők ropogós, rusztikus felülete elárulja, hogy a művész nem törekedett a felület eldörzsölésével előállítható finom színátmenetekre. A háttér energikus krétavonalai nincsenek széjjeldörzsölve.

A három Holló arckép készülése az 1912-es évre valószínűsíthető. Az édesanyáról festett képről a család azt állítja, hogy az egyik budapesti múzeum tulajdonában található. Ha így volna, akkor feltehető, hogy a sorozat legdekoratívabb képe az. A tetszetős dekorativitás indokolja a külön történt értékesítést. A keresése eddig eredménytelen volt. Mivel a Holló képek méretei azonosak, az asszony képe is hasonló méretű lehet.

A családot Auschwitzba hurcolták, s mindannyian a holocaust áldozatai lettek. Kegyeleti emlékükre mutatjuk be Rippl-Rónai róluk festett arcképeit és közöljük hozzá a Somogy Megyei Levéltárban talált anyakönyvi adatokat.

Dr. Holló László izraelita ügyvéd 1877-ben született. 1904-ben házasodott össze az 1883-as születésű izr. Fuchs Ilonával. Lakásuk Kaposvár, Fő u. 5.

Leányuk, Holló Sarolta 1905. szeptember 30-án született. A 968/1949 szám alatti bejegyzés szerint 1949. szeptember 22-én halt meg.

Fiúk, Holló Róbert Lajos 1907. január 31-én született. Akkori lakásuk: Kaposvár, Kontrássy u. 2. Halálesete az 1942. évi halálozási anyakönyvben 88/sz. alatt: 1948. november 19. A két évszám között ellentmondás áll fenn. A család úgy tudja, hogy nem tértek vissza Auschwitzból. Ezért az 1949-es halálozási dátum a holttá nyilvánítást jelenti.

Irodalom

BERNÁTH MÁRIA – NAGY ILDIKÓ (Szerk.) Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria , Budapest, 1998.

GENTHON ISTVÁN: Rippl-Rónai kiadatlan levelei. Képzőművészeti Almanach 1. Corvina, Budapest 1969.

HORVÁTH JÁNOS: Rippl-Rónai emlékkönyv Paris Anella visszaemlékezéseivel. Kaposvár, 1995.

HORVÁTH JÁNOS: Rippl-Rónai. Tóth Könyvkiadó Kft, Debrecen, 2007.

MALONYAY DEZSŐ: Rippl-Rónai József. In.: A fiatalok. Budapest, 1906.

PEWNY DENISE: Rippl-Rónai József (1861-1927), Budapest, 1940.

Rippl-Rónai József Kaposvári Gyűjteményes Képkiállításának Katalógusa, Kaposvár, 1905.

[20] Mű-Terem Galéria – Virág Judit Őszi Aukció. Budapest, 2003. október 3. A 91. és 125. tétel. A Dr. Holló Lajos névben a keresztnév téves adat. A gyermekek születési anyakönyvi bejegyzésében (Kaposvár, Megyei Levéltár) az apát Lászlónak, nem Lajosnak hívták.

Unknown works of József Rippl-Rónai

JÁNOS HORVÁTH

The art of József Rippl-Rónai is one of the most explored areas of the modern Hungarian painting. In spite of this, in consequence of the discovery of the unknown works the research pursued in the topic is open and exciting. The museum work and the art trading produce such privately owned Rippl-Rónai pictures, so-called latent works, of which we were not aware until that time which appeared very long ago or did not appear at all at exhibitions as yet, we know about the existence of them, but we do not know them. The purpose of the ex-amination of the works of such character is on one hand to determine the originality of the works and on the other hand to fit them into the whole of the life-work. In totality, it serves as a discovery constituting a novelty, discovering a value and as biographic additive material for the research of Rippl-Rónai. The representatives of the speciality look with understandable distrust at the works turned up from anonymity. Many forgeries have also to be detected among them. Kaposvár keeps in store still hidden Rippl-Rónai treasures, this is of what we give an outline.

The essay following the chronology discusses first the early picture entitled Interior of the Suburban Room in Paris painted in 1887. The picture of early date was born in the proximity of Master Munkácsy and still is far from the modern style of the artist. With the help of the picture we cast light on a biographic aspect. In 1887 a daughter, named Amélie Feigl, was born to the artist in Munich in 1887. We are seeking for answer to the questions concerning the jilted lover and the child.

This essay expounds first the work entitled Painted Folding-screen with Parrots painted around 1897. It is the unique piece of the early secession style of Japanese spirit of Rippl-Rónai.

We present unknown pastel portraits from the circle of the Piatsek - Martyn relatives. Such is the portrait of the daughter Gizella of Uncle Piatsek from 1900. Rippl-Rónai painted the childhood portraits of the children of Gizella Piatsek and her husband Arthur Martyn, those of the painter Ferenc Martyn, and of the famous physician Róbert Martyn as well. At last, the essay of János Horváth depicts the pastel portraits of another family of Kaposvár, that is, László Holló lawyers, father, daughter and son, which directs the attention of the research to the characteristic features of the Rippl-Rónai pastel pictures of the 1910s.

1. kép: Rippl-Rónai József: Gitározó nő. 1890. Olaj, vászon 74×61 cm, j.j.f.: Rippl-Rónai Paris 890. Malmői magántulajdon.

2. kép: Rippl-Rónai József: Pontaveni kocsma, 1889. Olaj, vászon, 107,7×148 cm. MNG tul.

3. kép: Rippl-Rónai József: Külvárosi szoba belseje Párizsban. 1887. Olaj, vászon 62×75 cm, jelzés balra lent: Rippl. Magántulajdon. (Fotó: Mester Tibor)

4. kép: Rippl-Rónai József: Festett paraván papagájokkal és kakadukkal. 1897 körül. Olaj, vászon, 146×43,5 cm, j.j.l.: Rónai; 149×58 cm, j. lent: Rónai. (Fotó: Mester Tibor)

5. kép: Vuillard fényképe, Misia a Rue St. Florentinbeli szalonban. 1898.

6. kép: Pierre Bonnard: Festett paraván. 1894/95 körül. Modern Művészeti Múzeum New York.

7. kép: Rippl-Rónai József: Ovális tál 1898. 47×34 cm Pécs, JPM ltsz.: 51.5057.1.

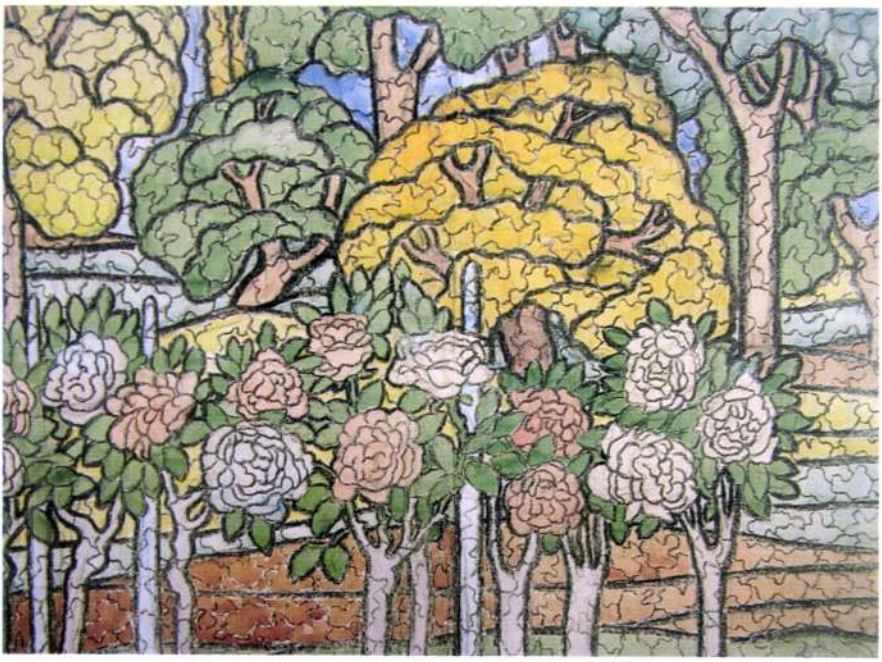

8. kép: Rippl-Rónai József: Üvegfestmény-terv, 1899. kréta, akvarell 543×723 mm MNG ltsz.: F 58.14.

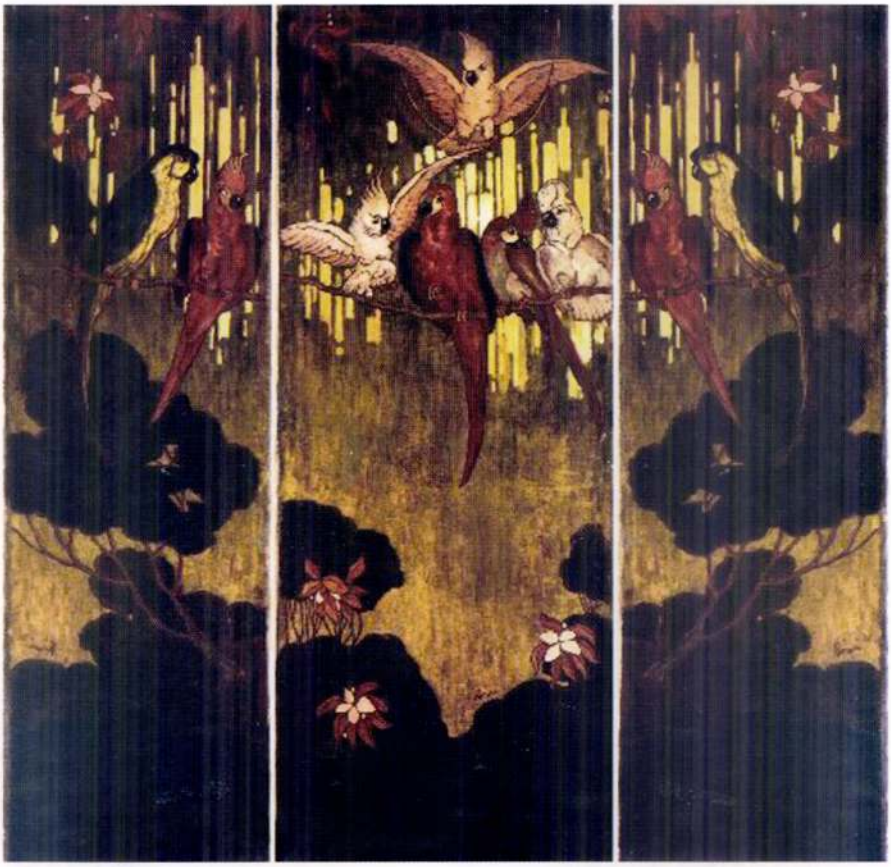

9. kép: Rippl-Rónai papagájos paravánjának projekciós kiegészítése.

10. kép: Rippl-Rónai József: Hímzésterv 1896. Papír, ceruza, akvarell 215×170 mm
RRM ltsz.: 55.21. (Fotó: Géger Melinda)

11. kép: Piatsek Margit fényképe 1892-körül.

13. kép: Rippl-Rónai Lajosné sz. Piatsek Margit 50 éves korában, 1925. XI. 6-án

12. kép: Rippl-Rónai Lajos feleségével, Piatsek Margittal és fiúkkal, Gusztávval.

14. kép: Rippl-Rónai József: Rónai Lajosné, Margit 1913. olaj, fémlemez, 29,5×25,5 cm. Magántulajdon.

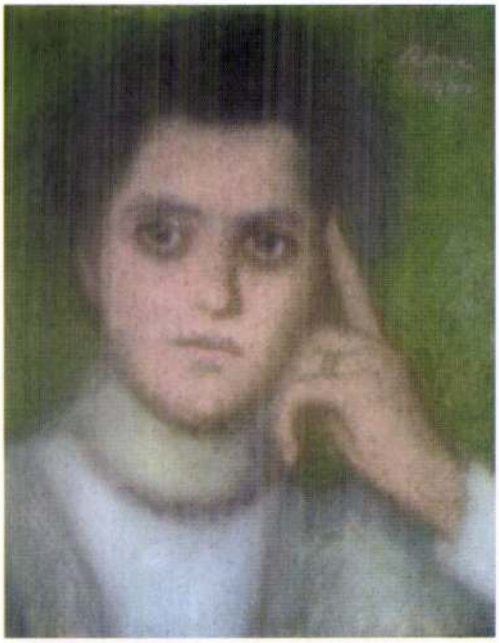

15. kép: Rippl-Rónai József: Piatsek Gizella arcképe, avagy „Tanakodó leány az élet küszöbén" 1900. 36,5×29,5 cm, papír, pasztell. Jelzés jobbra fent: Rónai 1900. Magántulajdon. (Fotó: Géger M.)

16. kép: Rippl-Rónai József: A Martyn gyerekek (Ferenc és Mária) 1906. Pasztell, papír 53×36 cm. Magántulajdon.

17. kép: Piatsek Gizella fényképe 1898 körül.

19. kép: Rippl-Rónai József: Martyn Róbert gyermekkori arcképe 1913. Pasztell, papír, 43×54cm J.b.f.:Rónai; J.j.f.: „Vröcsög" 1913. Magántulajdon.

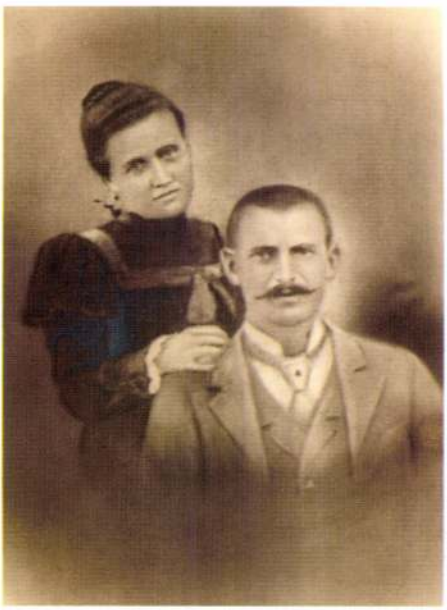

18. kép: Martyn Arthur és Piatsek Gizella házastársi fényképe. 1910 körül.

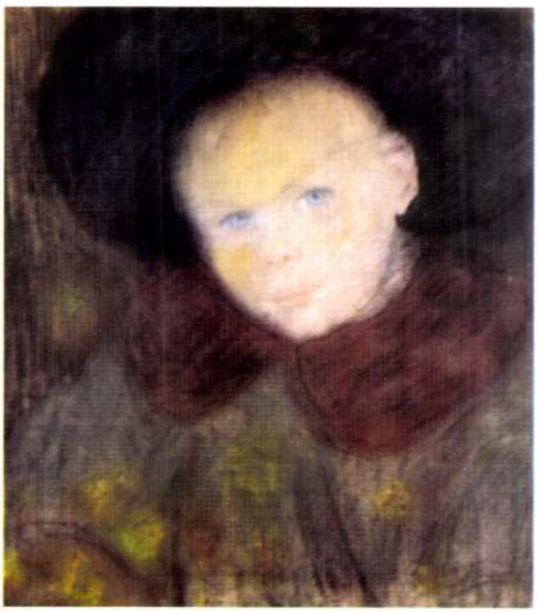

20. kép: Rippl-Rónai József: Kisfiú kalapban; A gyermek Martyn Ferenc arcképe. 1903. Pasztell, papír, 38×43 cm, magántulajdon.

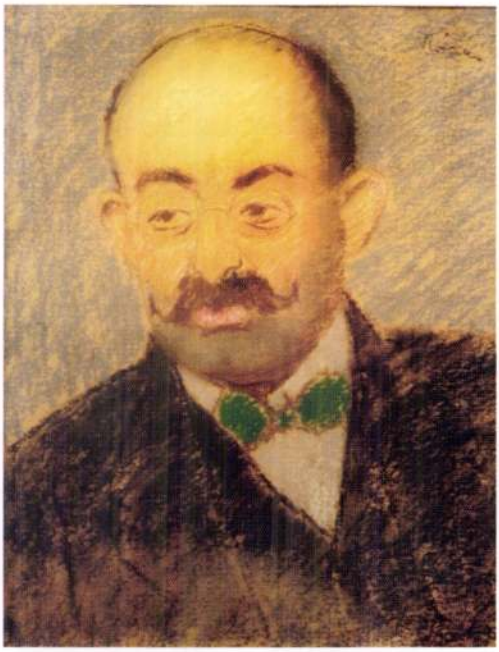

21. kép: Rippl-Rónai József: Dr. Holló László ügyvéd arcképe 1912. karton, pasztell. 51×40,5 cm, jelzés jobbra fent: Rónai. Magántulajdon.

22. kép: Rippl-Rónai József: Sárga masnis kislány, Holló Sári arcképe 1912. karton, pasztell. 51×40,5 cm, jelzés jobbra fent: Rónai. Magántulajdon.

23. kép: Rippl-Rónai József: Holló Robi arcképe 1912. karton, pasztell, 50×37 cm, jelzés jobbra lent: Rónai. Magántulajdon. (Fotó: Géger Melinda)

24. kép: Rippl-Rónai József: Leányfej 1912. karton, szén 47×38 cm j.n. RRM Ltsz: 55.18. (Fotó: Géger Melinda)

Strucz János

A magyar művész és a betyár

Adalékok Fülep Lajos Izsó-interpretációjához

Többször felvetődött már a kérdés, hogy Fülep miért éppen a Táncoló paraszt kis törékenyesendő agyagvázlatait emelte ki az izsói életműből, s kvalitásuk vajon megfelel-e annak a nemzeti szobrászatot szinte megváltó—megteremtő egyetemes művészettörténeti szerepnek, amelyet Fülep a Magyar művészetben (1916.) nekik tulajdonított. Ennek megértéséhez szeretnék néhány adalékkal hozzájárulni.

Fülep választására magyarázatot adhat a kisplasztikának, mint polgáribb, mondernebb műfajnak előtérbe helyezése, az emlékműszobrászattal szemben. Választ adhat, hogy a vázlatok, torzók éppen ekkor váltak újra egyenrangúvá, időszerűvé a modern szobrászatban, motiválhatta a manierizmusban felvetődött elv, amely szerint a vázlat közelebb áll az ideához, mint a kész mű. Befolyásolhatta, hogy a Búsuló juhászt már Szana „lestoppolta" mint a magyar nemzeti szobrászat megteremtőjét, de a fiatal Fülep eleve mindent újrakérdező polémikus szemlélete miatt is választhatott volna „csakazértis" valami mást. Indokolja, hogy a „Búsuló" naturalisztikus kidolgozásával, kicsit közhelyes etnografizálásával, hagyományos, passzív, pesszimista nemzettudatával szemben a vázlatok friss, impresszionisztikus, de a szerkezet és a mozgás lényegét megragadó modernebb formálásmódja és csupa-mozgás, aktív, szilaj szabadságot sugárzó kifejezése közelebb állt Fülephez.

A választásban meghatározó lehetett a művek tanagrákhoz hasonló anyaga, mérete és kompozíciója, ennek ellenére Fülep tagadja a görög szobrokkal való „külső hasonlóság", „hatás", vagy „szándékos közeledés" lehetőségét. Interpretációjának ugyanis sarokpontja az az állítás, miszerint Izsó a görögöktől, konvenciótól és hagyománytól függetlenül, önmagától, a barbár zseni biztonságával talált rá újra a görög szobrászat lényegére: a contrapostóra. Ennek azonban rengeteg Fülep által ignorált tény mond ellent. Először is az, hogy Izsó bizonyíthatóan a legszigorúbb konvenciók, az akadémia szabályai szerint *tanulmányozta*, felhasználta, feldolgozta, sőt másolta az antik szobrászat alkotásait. (Ezt mutatják a Sebesült honvéd és a Haldokló Petőfi Haldokló gallus-idézetei és a Cigány-Laokoon.) Első tanagráit már Münchenben kezdte mintázni, amikor egyik *levele* szerint is másolta a Glyptothéka antik szobrait. 1859-ben Szily Kálmánnak, az őt támogató diákegylet elnökének írta: „Ittlétem óta modellíroztam Merkurt, Cicerő mellképét, egy római szenátor mellképét, Adonis mellképét, egy ifjú férfitestet láb nélkül, a híres küzdőnek egyik lábát, jelenleg pedig a medici Venuson dolgozom, minek eredetije itt a szobortárban van és mifelette nehéz, mivel természetellenes formákból áll"[1]

A klasszikus iskolázottságot mutatja, hogy *Ferenczy műhely*ében — a mester legnagyobb megelégedésére — befejezte Kazinczy portréját, ami azt bizonyítja, hogy teljesen a kezében volt az a nem pontozáson alapuló klasszicizáló technika, melyet Ferenczy Canovától vett át.

Izsó azonban ténylegesen őstehetség volt, és rendkívüli rajz- és manuális képességgel volt megáldva, sőt az is igaz, hogy más, jobb módú művészekkel szemben kisebb az akadémiai iskolázottsága. Mégsem lehet azt mondani, hogy iskolázatlan lett volna, 6 évi kőfaragói és több éves bécsi *műhelygyakorlat* maximálisan pótolta az iskolát, különösen egy olyan gyakorlatias, ösztönös tehetségnél, aki így tanulta meg a — lényegében az antikvitás óta éppen az akadémiai és műhelygyakorlatban továbbélő — szobrászati technikákat, kompozíciós és formális módszereket.[2]

Ez az antik technikai-formálási hagyományt hordozó szobrászi praxis kézenfekvőbb, természetesebb útja a contrapostóhoz való eljutásnak, mint a mindentől független, magányos barbár zseni ösztönös rátalálása — Fülep elképzelése szerint.

Izsó ugyanakkor nem csak utánozta a mintaképeket mint a klasszicizáló akadémizmus, ha-

vész morális felelősségét hangsúlyozza: felismeri-e a művész a feladatot, vállalja-e a rá eső részt, vállalja-e a küldetést, a küzdelmet az igazságáért, vállalja-e a félreértést, a mellőzést, a sikertelenséget, a nélkülözést, üldözést. Jól gazdálkodik-e a tehetségével, azt teszi-e, amire képességei predesztinálják. Ezen a szigorú mércén mérve Fülep nemcsak Rippl-Rónait marasztalta el, hanem a *Magyar művészet*ben Madarászt is, aki „hosszas Párizsban időzése alatt nem Delacroix-t hanem Delaroche-t és Gallait-t fedezi fel a maga számára", Székely Bertalant is, akire „korszakos föladat várakozott", s akinek minden képessége, adottsága megvolt a legnagyobb feladatok megoldásához, de akiben „nem a tizenkilencedik század nagysága és fejlődése lüktetett... nem Delacroix és Courbet, nem Manet és Cézanne, hanem a másik tizenkilencedik század, a tömegre több, súlyra semmi, a tovavonuló történet elevenségéről leüszkösödött akadémia, Rahl, Piloty és a legjobbján Rethel." (i.m. 328-329.) Munkácsyról szintén elmondja: „ő is járt Párizsban, mégpedig a híres 1867-i kiállításkor, Courbet-nak egész oeuvre-je, Manet-nak valami 50 képe, a barbizoniak, Rousseau, Corot, Millet művének java követelte az állásfoglalást a kevés igazi, elszánt, mártírokkal megszentelt művész egyenlőtlen küzdelmében az igazi művészetért az akadémikus álművészek s az álművelt társadalom ellen, az akkori jelennek minden izgató, az ifjúságot lázbaejtő kérdése tüzelt a jövő magvait röpítő erős tavaszi levegőben, ott járt ő is benne huszonhárom éves ifjúságával, és azután elment — a zsáner-festegető Knaushoz Düsseldorfba." (i.m. 333.) Sőt — korábbi, kritikusi véleményével ellentétben — még Szinyeiről is elítélő a véleménye: „Elment gazdának és képviselőnek, mint Borsos fényképésznek és Madarász boltosnak, azzal a különbséggel, hogy ezeket a szükség hajtotta. De mandátumért vagy pultért hagyni el a művészetet, egyre megy, amikor művészről van szó, aki hivatásra termett. Soha senki fia, akiben az alkotó művész etikájának szikrája, nem fogja megérteni az ilyen gesztusra képes emberfajtát." (i.m. 346.) Fontosságban csak ez után a szigorú morális megítélés után következik a harmadik aspektus: egy-egy művésznek milyen szerepe volt a nemzeti kultúra megteremtésében, fejlődésében. Ebből a szempontból értékelte Fülep legmagasabbra Rippl-Rónait, s ezt alkalmazva ismeri el a *Magyar művészet*ben Ferenczy István vagy a nagybányaiak érdemeit.

22. i.m. 244.
23. i.m. 321.
24. i.m. 353.

Ebben a periódusában is írt Fülep egy „igazi" kritikát Rippl-Rónairól, az Ernst Múzeumban 1917-ben rendezett kiállítása kapcsán. A kiábrándultság, a csalódottság ezt az írást is áthatja: „Mintha most már ő venné szó szerint az impresszionizmust, és összetévesztené a frisseséget és könnyedséget a felületességgel és ürességgel. Hasonlóképpen a dekoráció is kezd nála összefoglalás és szintézis helyett tarka felület lenni. Mindkét irányban az elmélyedés, a komoly szándék, az igazán nagyot akarás hiányát érezzük. „Mikor az ember az emlékeiből él" — ez volt Rippl-Rónai egyik kedves régi képének a címe. Valahogy ráillik most."[23] A kritikus elégedetlenségének ez esetben bizonyára voltak tárgyi alapjai is. A kiállított anyagban feltehetően sok volt a megfáradásról, megtorpanásról, az önismétléstől tanúskodó alkotás. De szerencsére nem ez volt Fülep utolsó megnyilatkozása Rippl-Rónairól. A Magyar művészet festészeti fejezetében ismét foglalkozott vele, s kijelölte helyét a magyar művészet történetében. Érdemeként mindazt újra elsorolta, amit 1910-es tanulmányában pozitívumként említett, sőt azzal is kiegészítette, hogy történeti helyének kijelölésével „művészetének egyéni gazdagságát" nem lehet kimeríteni.[24] A tizes évek végén tehát megfordult a helyzet: a kiállítás kritikusa volt a szigorúbb, — az akkori produkció alapján talán joggal —, a művészetfilozófus viszont kellő távlatból tekintve Rippl-Rónai egész életművét, munkásságának megadta az őt megillető rangot a modern magyar művészet történetben.

Jegyzetek

Rippl-Rónai és Fülep személyes kapcsolatairól viszonylag keveset tudunk. Fülep hagyatékában fennmaradt néhány Rippl levél — köztük egy francia nyelvű ajánló levél, mellyel Rippl Fülep párizsi kapcsolatainak kiépítésében kívánt segíteni. (MTA Könyvtára. Kézirattár. Ms 4589/239-244) Fülep Rippl-Rónaihoz írott levelei azonban elvesztek vagy lappanganak.

Fülep cikkeiben is találunk néhány apróbb adalékot kapcsolatukról. Adyra emlékező írásában említi — a gesztus szokatlanságát hangsúlyozva —, hogy Rippl-Rónai járt egyszer a lakásában. („Abban az időben a találkozások helye a kávéház, lakásukon még a jó barátok se látogatták egymást, sokszor nem is tudták egymás lakását, legföljebb az irányt, hogy a kávéházból kik merre mentek el együtt. Esemény volt, hogy Rippli egyszer feljött hozzám a negyedik emeleten levő kupolába, és sokfelé elmondta, milyen volt.") A Nemzeti öncélúság c. tanulmányból pedig arról értesülünk, hogy Fülep jelen volt Rippl-Rónai 1915-ös Ernst Múzeum-beli kiállításán, amikor Bartók Béla népdalokat zongorázott, s amikor a nevezetes összeütközése történt a kultuszminiszterrel.

A kapcsolat utótörténetéhez tartozik, hogy 1927—28-ban Fülep foglalkozott egy Rippl-Rónai monográfia tervével, ez azonban sajnos nem valósult meg. Levelezett az örökösökkel, de itt is csak a hozzá írott levelek maradtak meg. (Dobossy Elek levelei MTA Könyvtára. Kézirattár. Ms 4586/14-29).

1. Fülep Lajos: Művészet és világnézet. Bp. 1976. 395.
2. Fülep Lajos: A művészet forradalmától a nagy forradalomig. Bp. 1974. 21.
3. i.m. 22.
4. i.m. 30.
5. i.m. 39.
6. i.m. 24-25., 30., 32-33.
7. i.m. 124.
8. i.m. 139.
9. i.m. 145-146.
10. i.m. 145-146.
11. i.m. 163.
12. i.m. 403.
13. i.m. 178.
14. i.m. 412.
15. i.m. 190-191.
16. i.m. 210-211.
17. i.m. 211-212.
18. i.m. 212.
19. i.m. 213.
20. i.m. 213.
21. i.m. 214. Fülep tehát már ebben az 1910-es cikkében alkalmazta azt a hármas kritérium-rendszert, amelyet azután a *Magyar művészet*-ben a XIX-XX. századi nemzeti fejlődés egészével szembesített. Az első — és legfontosabb — aspektus részletesebben kifejtve így hangzik: „.... van-e magyar művészet... van-e ennek a művészetnek nemzeti jellege, s nemzeti jellegének egyetemessége, azaz van-e olyan művészi-formai problémája, amelyet neki és éppen neki kellett fölvetnie s megoldásán fáradnia... vagy a másutt fölvetett és egyetemessé vált problémák megoldásához hozzájárult-e sajátságos módon, úgy hogy ez a hozzájárulás a művészetek közösségére is jelentőséggel bírhat?" (i.m. 268.) Ebből már szinte közvetlenül következik a második megítélési szempont, amely a mű-

sze nem illő elemeket, amelyeket most el kellett választani. És el kellett választani Manet-t Monet-tól, hasonlóképpen Renoirt, Cézanne-t és Gauguint mindazoktól, akikkel egy kalap alá vették őket. Ezek az emberek úgyszólván már azt impresszionizmus csírájába beoltották a reakciót, s nagyra is nevelték azt az impresszionizmus kebelén. S mentül nagyobb szakadékot igyekezett ásni az impresszionizmus régi és új művészet között, nekik annál nagyobb erőfeszítéssel kellett egy olyan új művészet lehetőségét megteremteniök, amely ne megtagadása, hanem folytatása legyen a réginek. Velük újra művészi principiumok jutottak szóhoz, s a problémák, amelyeket fölvetettek, örök problémák, a hozzájuk való viszony határozza meg egy időnek művészi jelentőségét s az egyes emberekét... ítéletünknek az a históriai-esztétikai megállapítás lesz az alapja, hogy melyikük mennyiben járult hozzá az egyszer fölvetett problémák mélyítéséhez és fejlesztéséhez."[17]

„A mondottak után nem lesz nehéz Rippl-Rónai József helyzetét megállapítani, amely megállapítás, mint láttuk, egyúttal értékelés is."[18] Ezzel a mondattal vezeti be Fülep a Rippl-Rónairól szóló, „objektíven ítélő" értékelését. A legfőbb mérce Fülep számára itt már természetesen Cézanne művészete. Hozzá méri Rippl-Rónait is: „A természeten való nagyszerű erőszaktevés, az átgyúrás, a fokozás, a teljesen újra alkotás, ami Cézanne művét jellemzi, idegen Rippl temperamentumának, mely végtelen hajlékonysággal simul hozzá a természeti jelenségekhez, különösen azt érezve ki belőle, ami harmonikus, üde, az ember látásának jóleső; de egy kissé a felületen marad. Rippl-Rónai annak az iránynak legszimpatikusabb s föltétlenül legértékesebb hajtása, amely Cézanne és Gauguin mellett, e két óriással párhuzamosan egy népszerűbb,könnyebben megközelíthető s főleg dekoratív művészetnek adott életet. Ez a Vuillard, Bonnard, Roussel művészete."[19] Fülep azonban nemcsak Cézanne-hoz mérte Rippl-Rónai művészetét, hanem saját lehetőségeihez, tehetségéhez is. Véleménye, innen megközelítve Rippl teljesítményét, már szigorúbb, elítélőbb: „Én ma azt hiszem, hogy Rippl-Rónai nem valósította meg mindazt, amire tehetsége, mely a leggazdagabbak egyike, elhívta. Mint a mai nagyok mindegyikéé, az ő alkotása is töredék marad, de úgy tetszik nekem, nem az emberfölötti föladatért vívott küzdelem befejezetlensége miatt, hanem a magára vigyázó óvatosság miatt, mely józanul megmentette őt Don Quijote őrültségétől, de cserébe be kellett érnie az elért eredményekkel s azok variálásával."[20]

Fülep azonban még ugyanebben a cikkben igazságot szolgáltat Rippl-Rónainak. Néhány sorral alább, amikor a világtörténeti perspektiváktól visszatér a hazai viszonyokhoz, akkor ismét „föltétlen elismeréssel" szól Rippl-Rónai történeti szerepéről: „Magyarországon volt idő, amikor Rippl-Rónai teljesen egyedül állt, s csakugyan az ő személyében testesült meg minden művészi fejlődés lehetősége... Ő egymaga volt a reakció az akadémiával s Nagybányával szemben, ő egymaga jelentette nálunk azt az arisztokratikus mozgalmat, melyről föntebb mondtam, hogy a naturalizmus hűhója mellett csöndben a legnagyobb meglepetéseket készítette elő. Bizony mondom, nincs senki az egész országban, aki annyit tett volna a művészetért, mint ő, még a többi valamennyi együttvéve sem. Ma már nincs egyedül, és lehet, hogy az új generáció meg fogja haladni, de ha ez megtörténik, részben az is az ő érdeme lesz."[21]

Az utat a műkritikától a művészetfilozófiáig Rippl-Rónairól írva Fülep Lajos még egyszer megtette. A világháború kitörése után ugyanis Fülep hazatelepedett, s 1917—18-ban újra írt rendszeresen irodalmi és képzőművészeti kritikákat. Műkritikusi tevékenységének ebben a harmadik korszakában azonban a lelkesedésnek, az „újdonság"-nak már semmi nyoma sincs. Hangjára a mélységes csalódás, a rezignáció jellemző. A Műcsarnok téli tárlatáról így írt 1917 decemberében: „E sorok írója tíz-egynéhány évvel ezelőtt műkritikuskodott valamelyik napilapnál és némely folyóiratoknál. Akkor mivel ez volt szomorú kenyere, esetről esetre be kellett számolnia a Műcsarnok kiállításairól, amit még jámbor buzgalomból, vagy ha úgy tetszik, ifjonti idealizmusból, megtoldott azzal, hogy kíméletlenül nekirontott a Műcsarnokot özönként elárasztó álművészetnek, és síkraszállt azért az egy-két értékért, amit éppen talált. Akkor néhányadmagával még azt hitte, ez erkölcsi kötelessége, s hogy a jónak előbb-utóbb győznie kell. Azóta sok idő telt el, másként ítéli meg e világi dolgok járását, s most, hogy tíznél több éves szünet után először áll újra szemben azzal a föladattal, hogy műcsarnoki kiállításról írjon, föladattal, amelynek akkor egy-kettőre meg tudott felelni keményen, most fásultan néz maga elé a szép papírra, és nem tudja, mit írjon. Ismételje azt, amit tíz évvel ezelőtt írt? Írói önérzete és rátartisága tiltja, hogy önmagát ismételje. Újat mondjon? Nem lehet. Hiszen még minden a régiben van. A világ megváltozott a Műcsarnok körül, a kritikus is megváltozott a világ körül, de a Műcsarnok maradt pontosan ugyanaz, ami volt tíz év előtt, húsz év előtt."[22]

képe lehetne a szerénységnek, s aki ugyancsak megérdemelné, hogy mindenki szeretettel és rokonszevvel foglalkozzék vele."[11]

Ezt követően is — egy-egy mondat erejéig - többször szóba került Fülep írásaiban Rippl-Rónai. A japán művészet hatásáról írva Fülep kiemeli, hogy „A magyar festők között Rippl-Rónai az, akinek művészete japán hatással bővült és erősödött."[12] A tavaszi műcsarnoki kiállításról szóló összefoglalójában is megismételte Fülep jó véleményét: „Rippl-Rónainak van egy kis kollekciója, melynek minden egyes darabja remeke a mai magyar művészetnek."[13] A képzőművészek fantáziájáról írva megintcsak Rippl-Rónait emelte ki: „A mi festőink között legszélesebb alapon álló festői fantáziája Rippl-Rónainak van. Csodálatos gazdagságú fantáziája az életnek minden jelenségét megérinti."[14]

Még 1907-ben a Nemzeti Szalon új épületének nyitókiállítása alkalmából is egyértelműen pozitívan jellemzi Rippl-Rónai művészetét: „Rippl-Rónai a lefestők között. Ő az, aki kirí közülük... Rippl-Rónai sohasem tartozott egyik csoportba se, legkevésbé a naturalisták, a lefestők közé; szelleme kezdettől fogva az volt, ami ma, csakhogy hatalmas fejlődésen, megérésen ment keresztül. Stílusa vonásra, színről színre fejlődött, nem aszerint, hogy hogy tudta ő mind hívebben megközelíteni és reprodukálni a természetet, hanem aszerint, amint ez a stílus önmagában és önmagáért nőtt, gazdagodott, teljesebb, harmonikusabb lett. Nem hányódott a természet adta véletlenségek között, hanem biztos kézzel nyúlt a természetbe a szükséges motívumokért. Nem aszerint alakult, hogy Rippl-Rónai milyen vidéken járt, milyen körülmények, emberek, motívumok, színek között, milyen levegőben élt, hanem hogy az alkotó művész legbensőbb élete milyen alakká formált minden egyes kívülről jövő impressziót. Ez az életbevágó különbség az ízig-vérig stílus-emberek és a naturalisták, a lefestők között; azok közt, akiknek a művészete, stílusa fejlődik, és azok közt, akiknek a mestersége, tudása lesz mind teljesebb, tökéletesebb. Az elsők a magányos emberek, az utóbbiak az iskolák. Meglepetést ugyan nem hozott Rippl-Rónai se — nála ilyesmiről már szó sem lehet —, de valamivel többet a meglepetésnél: a legnagyobb várakozások beteljesítését."[15]

A műkritikus Fülep tehát sokféle szempontból közelítette meg Rippl-Rónai művészetét, kritériumai alapján igen sok értéket, pozitívumot tudott felsorakoztatni. Mindez Fülep kritikusi tevékenységének klasszikus periódusában történt, amely 1904 őszétől 1907 tavaszáig tartott. Ekkor — egy újabb párizsi tanulmányút, s egy újabb, életre szóló élmény: Cézanne művészetével való találkozás után - Fülep felhagyott a napi újságírói gyakorlattal, és egy ösztöndíj jóvoltából hosszú évekre külföldre utazott. Elszakadt a hazai művészeti élet mindennapjaitól, elmélyült filozófiai, esztétikai, irodalom- és művészettörténeti tanulmányokba kezdett, Nietzschével, majd Dantéval, Assisi Szent Ferenccel és a misztikusokkal foglalkozott, a képzőművészetek területén pedig egyre inkább a fejlődés és a modern művészet történetfilozófiai megalapozása érdekelte.

Hogy Fülep kinőtte a napi kritika szempontrendszerét, azt természetesen már az 1910-es Rippl-Rónai tanulmány előtt is jelezték az olyan írások, mint például az Erdei Viktorról szóló katalógus előszó, vagy az Új művészi stílus című monumentális esszé. A Ház főszerkesztőjének felkérése tehát nem egyszerűen a szigorúbb kritikust, hanem a művészet történetfilozófiáján elmélkedő teoretikust kereste fel Firenzében.

Az 1910-es Rippl-Rónai tanulmány terjedelmét tekintve valóban csak „hevenyészett", hiszen nem hosszabb az 1906-os Magyar Szemle-beli cikknél, de már felépítése belső arányai is jelzik a megközelítés módjának lényeges megváltozását. A viszonylag hosszú bevezető — a cikk terjedelmének több mint a fele — a XIX. század második felében lezajlott művészeti fejlődés történetfilozófiai lényegét próbálja megragadni: „A modern művészet eredeténél két szélsőség találkozik: az akadémia, a szó legrosszabb értelmében, és olyan, amilyen még sohasem volt, és a minden formát, törvényt, kompozíciót és egyebet tagadó naturalizmus, amilyen még szintén sohasem volt... A főbenjáró és igazán értékes meglepetés azonban az volt, hogy az akadémián és a lelketlen naturalizmuson kívül, mindkettőtől háttérbe szorítva, a legkedvezőtlenebb körülmények között nőtt és erősödött egy másik mozgalom, amely éppoly kevéssé érte be az üres formalizmussal, mint futó impressziók fölületes feljegyzésével, hanem mélyebb élmények maradandó jellegű megvalósítására törekedett."[16] Fülep Cézanne-élménye, Cézanne művészete lényegének megértése nyomán — erről a folyamatról egyébként 1906 őszétől kezdve egy sor írás tanúskodik —, most már sokkal differenciáltabban kezeli a Manet-tól kedődő modern fejlődés etapjait is: „S e tényeknek megfelelőleg kellett korrigálni azt a tévedést, melyet az idő, a kritikusok s a közönség, de maguk a művészek is elkövettek, hogy ti. összekevertek egészenösz-

vukra, semmit sem tud felhozni mentségükre, addig a progresszió legkiválóbb képviselőit fenntartások nélkül, „föltétlen elismeréssel" dicséri, műveiket értelmezi, magyarázza, népszerűsíti. A „műcsarnokiak" elleni frappáns, sokszor szokatlanul éles megállapításait hosszasan lehetne sorolni, idézni. Emlékeztetőül csupán egyet említsünk: „Balló Ede pedig telefestheti halottjaival Magyarország minden vásznát, a művészet nem fog tudni róla soha. A rossz szobadíszek sorsa ismeretes. A mesterség csak pillanatnyi érték, amelyet föl lehet ugyan váltani aprópénzre, de maradandóságra sohasem. Balló Ede már sokkal többet ártott ugyan a művészetnek, semhogy neve egyhamar feledésbe menjen: egy lehetetlen generáció került ki a keze alól, amely megfullad a szabad levegőnek a beáradásától, melyet új művészetünk munkásai nyitottak meg."[3] Ugyanakkor Ferenczy Károlyt „a legnagyobb magyar művészegyéniség"-nek nevezi,[4] Szinyei Merse Pált „a modern művészet nagy munkásá"-nak, „a magyar képírás legnagyobbjaiból való nagy"-nak,[5] s a nagy poéták közé sorolja Mednyánszkyt, Iványi-Grünwaldot, Csók Istvánt, Hollósyt is.[6] Rippl-Rónai neve is akkor fordul elő először Fülep egyik írásában, amikor az új művészet élharcosait sorolja: „Hollósy már elmondta új ideáinak nagy részét Magyarországon, Ferenczy Károly, Grünwald Béla, Réti István, Thorma János megfestették legerősebb dolgaikat, Rippl-Rónai elhozta a legnyugatibb és legmodernebb levegőt, Mednyánszky László egy hatalmas művészlélek megnyilatkozásával ajándékozott meg bennünket..."[7] Ezt az első említést hamarosan követte a két nagy kiállítás-ismertetés.

Az Ország című napilapban megjelent cikk valóban szinte egész terjedelmében Rippl-Rónai képi világának költői hangú átírása, a hangulatoknak, életérzéseknek mély beleérzésről tanúskodó, prózaversszerű interpretációja. Illusztrációként az egészet végig kellene olvasni, de emlékeztetőül talán elég, ha az első mondatokat felidézzük: „A szürke semmiben, a szoba bágyadt levegőjében halott-halkan jár a csend, elfojt minden hangot, letompít minden színt, elöl minden életet. Széjjelterpeszkedik a homályos zugokban, ráterül a fehér falakra, a virágokra az asztalon, a virágos asztalterítőre, hozzásímul a barna bútorokhoz, és betelepszik a sápadt arcú nő hullámos hajfürtjeibe. A csend. Halott halk léptekkel jár körül mindent, és életre talál mégis mindenfelé. Az élet szívverése csodálatosan finom ritmusokat rebbent el a szürke semmiből, a pihenő levegőbe hangok rezegnek és színek csillanak föl."[8]

A Magyar Szemlében megjelent írás tanulmányszerűbb, itt a képi világ lírai hangú leírása mellett Rippl-Rónai sorsáról, küldetéséről — Don Quijote-i hősiességéről —, munkamódszeréről, és történeti helyéről is fontos megállapításokat tesz Fülep. „Lehet nagyobb művészünk Rippl-Rónainál, de olyan, aki eltérőbb a közízléstől, akiben több a nyugati kultúra, aki több lépéssel előzte volna meg a magyar művészet fejlődését, akinek tehát joggal több félreértésben lett volna része, mint neki, olyan nincs."[9] „Rippl-Rónai művészetének gazdag a skálája, végigmegy a természet, az otthon, a körülötte élő emberek megszámlálhatatlan festői témáján. A művészetét impresszionizmusnak hívják... De ezzel nincs megmondva semmi... Mert nem az az impresszionizmus, hogy a művész egy hirtelen kapott benyomást hirtelen megrögzít. A Rippl-Rónai benyomásai közt egy sincs ilyen hirtelen, pillanatnyi, felületes impresszió. Átélt dolgokat látunk tőle csak, s azok a legszebb dolgai, amik valamivel való hosszú együttlét után születtek meg belőle. Hanem az, hogy abból, amit jól ismer, adott alkalommal, a lelke teremtésre alkalmas pillanatában, kiválasztja a jellemzőt, a karakterisztikust, ami neki megfelel, amit legközvetlenebbül érez, ami harmóniában van az egyéniségével, s azt az egyéni látásán és érzésén keresztül újjáteremti, ez az ő művészete, vagy ha úgy tetszik, impresszionizmusa. Ha a modern impresszionista esztétikával közelítjük meg ezt a művészetet, azzal, melyet Manet, Degas, Gauguin s még sokan, akik közel rokonságban vannak vele, tesznek nevezetessé, akkor egész közel jutunk ahhoz, hogy mit jelent Rippl-Rónainál az impresszionizmus."[10] Fülep véleményének megváltozása, későbbi szigorúbb ítélete szempontjából fontos tényező, hogy itt még impresszionizmusként, egységes egésznek látta a Manet-tól Gauguinig terjedő fejlődést, s ehhez viszonyította Rippl-Rónai teljesítményét.

A kiállításról szóló két írás után nem sokkal, 1906 márciusában egy publicisztikai jellegű glosszában is foglalkozott Fülep Rippl-Rónai egy sajátos ügyével. A sikeres kiállítás nyomán ugyanis Rippl-Rónai aukciót rendezett műveiből, s ezt a Pesti Hírlap konzervatív kritikusa, Kézdi-Kovács László — aki egyébként festő is volt, s a „műcsarnoki" művészet legrosszabb fajtáját, a giccset súroló „szalon tájkép" műfaját művelte, s akinek a fejére Fülep minden adandó alkalommal hatalmasakat ütött — ez a Kézdi-Kovács László üzleti ügyeskedéssel vádolta meg Rippl-Rónait. Fülep természetesen védelmére kelt Rippl-Rónainak, „aki mint ember is példány-

Tímár Árpád

A műkritikától a művészetfilozófiáig

Fülep Lajos Rippl-Rónairól

Fülep Lajos élete végén, egyik utolsó írásában így emlékezett vissza Rippl-Rónaihoz való viszonyára: „Az első igen kevés közt Rippl-Rónai megjelenését újjongással, föltétlen elismeréssel fogadtam. Az ügy érdeke is így kívánta, akkor bűn lett volna a kritika, az ellenségnek segített volna. Költői hangú cikkekre próbáltam átírni a látottakat. Rippl-Rónainak az ünneplés érthetően jól esett, a cikkek, éppen „költőségük" miatt, nagyon tetszettek neki, mikor megismerkedtünk, a 21 éves ifjú írásait hévvel a neki ismerős francia irodalom akkori legnagyobbjaihoz hasonlítgatta — csak azért említem, mert Rippl-Rónai nem bírta a kritikát, mikor a folyóirat szerkesztője a különszámba cikket kért tőlem, s én kérését Firenzéből ezzel a hevenyészett, de objektíven ítélő, kritizáló cikkel teljesítettem, mert úgy éreztem, elérkezett az ideje, amikor a már elismert mestert kritizálni is szabad, nem árt neki, inkább használ, hát bizony akkor megváltozott a viselkedése irányomban."[1]

Fülep ezeket a megjegyzéseket akkor fűzte magyarázatként a Ház című folyóiratban 1910-ben megjelent *Rippl-Rónai József* tanulmányához, amikor nevezetes könyve, a *Magyar művészet* — néhány cikkel kibővítve — újra megjelent a Corvina kiadónál. E kései visszaemlékezésében Fülep kétségtelenül Rippl-Rónaival való kapcsolatának két legfontosabb momentumát emelte ki: 1906-ban Rippl-Rónai nagy kiállítását követően két „költői hangú" ismertetést írt, ezek Az Ország ill. a Magyar Szemle című lapban jelentek meg, négy évvel később pedig A Ház Rippl-Rónai különszámában egy „objektíven kritizáló" tanulmánya látott napvilágot. A két írás között csupán néhány esztendő telt el, Fülep ítélete azonban igen nagy mértékben megváltozott. Bár kétségtelen, hogy a modern művészet elismertetéséért, a francia irányzat elfogadtatásáért harcoló Ripp-Rónai időközben sikeres, befutott művész lett, Fülep két féle megközelítése között azonban nem pusztán az a különbség, hogy a „föltétlen elismerés" hangján író, újjongó, lelkesedő kritikust felváltotta — felválthatta — az „objektíven ítélő", szigorúbb bíráló. Az igazi nagy változás nem Rippl-Rónai életében és művészetében következett be, hanem Fülep Lajos szellemi fejlődésében: a művészeti élet napi eseményeit, változásait figyelemmel kísérő műkritikus szempontjaitól a művészetfilozófiai megközelítés igényéig jutott el.

De vegyük sorra a körülményeket részletesen.

Fülep Lajos pályafutását újságíróként kezdte 1902-ben. Kezdetben könyvismertetéseket, színházi tudósításokat, irodalmi kritikákat írt, majd egyre gyakrabban foglalkozott a képzőművészet kérdéseivel is. Legkorábbi műkritikáiban azonban szempontjai még bizonytalanok, értékítéletei kiforratlanok voltak. Szellemi fejlődésének első döntő fordulata 1904-ben következett be. Ekkor — néhány hónapos párizsi tanulmányútja során — érhették azok a benyomások, amelyek életre szólóan megalapozták ízlését, művészetszemléletét. Annyi élményt, ismeretet, tapasztalatot sikerült összegyűjtenie ekkor, hogy hazatérte után, 1904 őszén írott képzőművészeti kritikáiban már teljes fegyverzetben áll előttünk a hamarosan ismertté vált, híres-hírhedt radikális kritikus. Ettől kezdve pontosan tudja kiért, miért harcol, s azt sem titkolja, hogy kik ellen. Megkezdi könyörtelen hadjáratát a „műcsarnoki" művészet ellen, s fáradhatatlanul propagálja mindazt, amit jó művészetnek tart. Tudja, hogy sorsdöntő korszak tanúja és résztvevője: „Azt hiszem, művészetünknek az a kora, melyet most élünk, történetünkben egyike lesz a legjelentősebbeknek. A *magyar* képírás úttörői most fejlődnek, akik feláldozzák jólétüket, kényelmüket, az elismerést az eszméért, melynek szolgálatába szegődtek."[2] Rendkívül élesen választja el egymástól a jó és a rossz művészetet: míg a „Műcsarnok" reprezentánsait kíméletlenül elítéli, tevékenységüket, hatásukat egyértelműen károsnak tartja, semmit sem ír a ja-

tése emeli ki a hazai közegből. A gödöllői művészek nagy, ezoterikus indulataikkal — noha tevékenységüket szívesen kebelezzük is be a szimbolizmusba — lényegében az allegórikus megjelenítésnek a 20. században már kétesértékű területén maradtak: képeik nagy része még ma is inkább kuriózum, mintsem esztétikai élmény. Hozzánk a szimbolizmus később érkezett és merőben más szellemi tartalmakat hordozott, mint Nyugat-Európában.

Rippl-Rónai művészete Magyarországra azonban átmentette a modernséget, amelyet a nagybányai plein-air, mondjuk így: a magyar impresszionizmus után a magyar művészet szervesen épülő folyama még képes volt asszimilálni.

Micsoda hatalmas területe a művészettörténetnek, ahol pásztáznunk kellett: Élő, többgyökerű áramlatba kapaszkodott és mindezt a maga képére formálva nyújtotta át nekünk. A magyar művészetnek szerves része Rippl, de éppen így, éppen azért, mert öntudatlanul is génjeiben hordozta azt az információt, hogy *meddig és mennyit*, hogy betöltse a magyar művészetben kijelölt feladatát.

Jegyzetek

1. Rippl-Rónai József Emlékezései. Budapest 1957. 44.
2. Idézi: Charles Chassé: Paul Gauguin et le groupe de Pont Aven. Paris 1921. 82.
3. Fóthy János: Rippl-Rónai visszaemlékezései Puvis de Chavannes-ra. Pesti Hírlap 1925. január 4.
4. Levél Lázár Bélához, Kaposvár 1907. augusztus. MTA MKCS C-I. 36/558.
5. Ezt az esetleges analógiát már 1969-ben érintettem egy tanulmányomban. (Bernáth Mária: A szecesszió kialakulása és jellemzői az Osztrák-Magyar Monarchiában. Helikon 1969/1. 68.
6. Walter Hovell Deverell: The Pet, 1853. o.v. 89.2 x 57.2 cm. London, Tate Gallery
7. Rippl-Rónai József i.m. 50.
8. Rippl-Rónai József i.m. 104-105.
9. Lásd 4. sz. jegyzet
10. Gil Blas 1897. május 20.
11. Edward Burne-Jones: Green Summer, 1864. papír, guache, 73.6 x 122.6 cm. Anglia, magángyűjtemény
12. Thadé Natanson Pewny Denise-nek adott interjújából. Idézi: Pewny Denise: Rippl-Rónai József. Budapest 1940. 76.

— ez csak Malonyay rögeszméje"[9] — a helyzet nem ennyire egyszerű. Először is bizonyítéka van annak, hogy igenis összehasonlították: 97-es Bingnél tartott kiállításakor a Gil Blas kritikusa Ripplnél többek között a „Carrière módjára ügyesen ködbevesző alakok"-at nehezményezi.[10] A pasztózus formaadás, a barnás tónusok valóban közel állnak Ripplhez. A színek, illetve a színtagadás vonatkozásában számomra azonban egyértelműbb a whistleri példaadás. Ami pedig a ködbevesző sejtelmességet illeti — egyébként Rippl nagyon csínján bánik ezzel az eszközzel — ahhoz úgy hiszem, a már korábban említett tényeket kell egyszer majd még mélyebben megvizsgálnunk: a lehetséges szálakat, amelyekkel Rippl közvetlenül, vagy bizonyos áttételekkel a preraffaelitizmus eszköztárából kölcsönzött. Ha a preraffaelita Burne-Jones *Zöld nyár* című képét idézzük magunk elé,[11] nem fordulunk föltétlen Carrière-hez, hogy ott találjuk meg az analógiát. Lehet tehát, hogy Ripplnek igaza van, amikor tiltakozik, noha a Carrère-i és a Rippl-i színvilág egy vékony szálon rokon.

Ha ennek a nagyonis vázlatos áttekintésnek a végére hagytam Rippl műveinek a Nabik stílusjellegzetességeivel való szembesítését, az nem a hatás alábecsülése, hanem mert e terület — éppen kézenfekvő volta miatt — a legfeldolgozottabb. Most inkább csak azokat a stíluseszközöket szeretném nagyon röviden megidézni, amelyeket Rippl a francia festészet Gauguin indította mozgalmából épített be művészetébe. Rippl-Rónai már 1888-ban — lehet, hogy valóban csak két hétig — bejárt a Julian Akadémiára, majd 1891-től a Revue Blanche szerkesztőségébe. Ennek táján az összes Nabi-művész megtalálható, de ezen kívül Vuillard-hoz baráti szálak is fűzték, még a csoporthoz való szorosabb kapcsolódása előtt. Erre egyébként bizonyíték mindkettőjük *Ágyban fekvő nő* című 1891-ben festett és azonos szellemű képe is. Thadée Natanson írja: „Nos én tudom, hogy mialatt Vuillard festett, Rippl-Rónai órákat töltött műtermében.[12]

Az mindenesetre egyértelmű, hogy Rippl-Rónai ezektől a művészektők kapta a legmélyebb szellemi és vizuális támogatást, a Munkácsy-korszak után egy másfajta rálátás lehetőségét a világra. Rippl-Rónai a Nabik — és ahogy erről már a korábbiakban is írtam, nem Gauguin — hatása nyomán három lényeges képépítő faktort olvasztott be művészetébe: a kontúrozást, a kontúrba foglalt felületek nagyobb, bontatlanabb egységeit és a közeledést a kétdimenziós megjelenítéshez. Mindezeknek az eredője természetesen a gauguini út, de Rippl számára már csak a Nabik által megszelidített variációk látszottak beépíthetőnek.

Most viszont, miután egyik feladatomként Rippl asszimilációs tevékenységének vizsgálatát ígértem, fontosabbnak tartom azt a kérdést, hogy mi az, amit *nem vett át* az összes eddig megidézett forrásból. Rippl művészetének feltűnő sajátossága, és ez talán érzékelhető volt az eddig elmondottakból, hogy mindvégig, bármelyik művészt, vagy mozgalmat neveztük is meg mint a stílusát gazdagító forrást, kizárólag formai, illetve vizuális jelenségekre hívtuk fel a figyelmet. Az összes, eddig megidézett művészi csoportosulás, illetve festő oeuvre-jén, mint egy vörös fonál húzódik a tartalmi kérdések égető problémája, a látvány egyszerű leképzésénél többet szuggerálás vágya. Mindenki más és más formai vagy vizuális eszközhöz nyúl az ezoterikus tartalmak megjelenítése céljából. A hosszúkás, a földdel lehetőleg kapcsolatot nem vállaló képformátum, a szenvelgő, preraffaelita női arcok ontják reánk szimbolikus tartalmukat, akárcsak a whistleri korrespondenciák: nocturne-jei, capricciói a zene áramkörébe kapcsolják a színeket. Carrière füstködben úszó víziói az Anyaság elvontabb értelmét vizsgáztatják meg-megújuló monotóniájukkal. És Gauguin! Aki már — és itt most a Nabikra hatást gyakorló korszakára gondolok — a festészeti szimbolizmusban oly károsan kísértő irodalmias mellékízt is ki tudja küszöbölni, a vonallal és foltokkal önmagukban is megálló, a vizualitás nyelvén fogalmazott szimbólumokat teremtve. A Nabik szimbolizmusa már megint telített a preraffaelitizmusigvisz szanyúló irodalmiassággal és misztikával: e tartalmakat közvetítik a kontúrok, a keveretlen színekkel alakított képi egységek, a kétdimenziósság — a szecessziós megjelenés.

Rippl-Rónai még csak úgy sem akar csinálni, mintha mindez érdekelné. A lényeges kérdésnek azt látom, hogy Rippl a látványt vizsgáztatja. Amit szuggerálni akar, az legfeljebb a szépség, a harmónia, az *esztétikai igazság*. A látvány szintjén átveszi a kamatoztatható formai újításokat, beépíti festészetébe, asszimilálja azokat. Mindvégig — egész franciaországi tartózkodása alatt — egyik lábával Magyarországon áll. Vajon hibájául róható ez fel? Úgy gondolom, éppen ellenkezőleg. Magyar festő volt és maradt is Párizsban, mégha érzékeny festőiségére hatottak is azok az impulzusok, amelyek a látvány szintjén körülvették. Ha nem így lett volna, a nagy magányosok mellé kellene állítanunk. És milyen érdekes, hogy épp Csontváry és Gulácsy különállását — zsenialitásuk mellett — művészeten túli körülmény, a beteg lélek mítoszterem-

lődtünk"[7] — majd egy sorral lejjebb Rippl utalást tesz Knowles misztikus gondolataira. Egy, a szigetországtól származó festő, akinek ráadásul affinitása van a miszticizmushoz — a múlt század 80-as éveinek végén — alig kétséges, hogy a preraffaelitákhoz fordul indittatásért.

A másik lehetséges közvetítőt — most úgy látom — Albert Besnard személyében érhetjük tetten, az ő esetleges szerepével mindeddig nem számoltunk. Besnard több évet tölt Londonban a 80-as években, számottevően hat rá a preraffaelitizmus, sikeres, megbízásokkal bőven ellátott festő a 80-90-es évek fordulóján Párizsban. Oly sikeres, hogy őt Rippl csakis Munkácsynál ismerhette meg. E tényt látszik igazolni az 1889-es évszám, amit Rippl Besnard-ral való kapcsolatáról elejt, és hogy ez az évszám ilyen pontosan az emlékezetében maradt, nyilván annak köszönhető, hogy Rippl a Munkácsyval való szakítás, tehát 1890 előttre teszi.

Nincs okunk tehát kételkedni abban, hogy a fiatal Rippl, aki 1889-ben saját tevékenységében súlyosan érzi a művészi csődöt és valamilyen irányban kitörni akar — minden irányba tájékozódik és minden vizuális információt megragad.

Melyek azok a javak tehát, amelyek e fentvázolt úton szivároghattak Rippl-Rónai művészetébe? Mindenek előtt a képformátum: az álló, megnyúlt képtér, mely az előkelőség, az apart megjelenés hordozója. A preraffaelita nők megnyúlt, az égiekkel társalkodó figurái csakis ebben az élettérben tudják kifejteni küldetésüket. A preraffaelita festők nem alakot festenek: jelenséget szuggerálnak. Nincs módunk itt kifejteni, hogy micsoda pályát futott be ez a festői magatartás az európai művészetben. Most csak Rippl-Rónai megnyúlt, hosszúkás képtéren élő női figuráit idézhetjük fel — és tudjuk, sok van belőlük, megjelenésük mindig előkelő, légies, keresett. A másik fontos preraffaelita örökségnek Rippl—Rónainál az átszellemült női profilt látom, ezt a kissé szfumátós arcélt, amely mintha rejtett titkok tudója lenne, azt a szublimált szépségeszményt, amely a legeklatánsabban először a *Kalitkás nő* című képén tűnik fel és kap oly nagy szerepet a későbbiekben is.

A preraffaelita példa — meggyőződésem szerint — közvetlen hatóerejével kell számolnunk tehát Rippl-Rónai magáratalálásának pillanatában, de ugyanakkor nem feledkezhetünk el Whistler közvetítő szerepéről sem. Whistler inkább volt angol, mint amerikai és inkább francia, mint angol. Rippl Emlékezéseiben így ír: „A szakadás után 1892 körül Whistler lett kedvence és irigyelt embere ennek a Szalonnak. Ha híre ment, hogy kiállítja portréit, mindenki kíváncsisággal tele várta a megnyitást, s valami nagyon szép, túlfinomultan ízléses pikturát remélt. Többnyire így is lett, senki nem csalódott benne."[8]

Ha most célom Whistler művészetének analizise lenne, éppen úgy, mint Ripp-Rónainál, nála is ki kellene térnem a preraffaelita indíttatás fontosságra. Ez Whistlernél is meghatározta a kép formátumát és női figuráinak az ábrázoláson túlmutató jellegét. Whistlernél a preraffaelita hatás ötvöződik az art-nouveau-ban majd oly nagy szerepet játszó japán inspirációkkal. Rippl-Rónai leveleiben, Emlékezéseiben lelkesedik a japán művészetért, de korai éveiben nem találunk arra bizonyítékot, hogy e divat Párizsban lecsapódó hullámait adaptálta volna, legalábbis képeiben. Számára a japán művészet által felvetett dekoratív lehetőségek valószínűleg csak 1895-től, Samuel Binggel való kapcsolatától váltak inspiratív erővé, de elsősorban akkor is csak grafikai, iparművészeti tevékenységében — e tartományokat azonban most nem érintjük.

Amit Rippl-Rónai feltételezhetően már Whistlertől közvetlenül adaptált, akinek a képeit ha előbb nem is, de 1889-ben, éppen a döntő évben, a párizsi világkiállításon láthatta, az a Whistler által különösen már a 60-as évek után szívesen alkalmazott, a szürkék és a barnák átmeneteire épített színredukció. Whistler több képén követi ezt a színekkel való kifejezés feladására alapozott, halkszavú és meditatív aurát biztosító önmegtagadást. Rippl-Rónai korai művei értékelésének szempontjából hallatlanul érdekesnek és jelentőségteljesnek találom, hogy őt Franciaországban éppen ez az önmegtartóztatás fogta meg és éppen azokban az években, amikor a Nabik által közvetített gauguinizmus harsogó, tiszta színeivel — a legközvetlenebb baráti környezetében — diadalát ülte. Gondoljuk csak meg: egy olyan kolorista, mint Rippl-Rónai, micsoda küzdelmet folytathatott a kifejezésért, hogy inkább veszni hagyott egy ilyen, birtokában lévő, isteni adományt! Rippl számára a 90-es években a visszafogott, halk hang, a választékosság, ez az artisztikus és különös közeg lett stílussának egyik legfontosabb alkotóeleme és hozott létre segítségével olyan műveket, mint többek között a *Kuglizók*, az *Öreganyám*, a *Fekete gyászfátyolos nő*.

A hatások és azok rippli adaptációja vizsgálatánál csak most érkezünk francia területre. Mielőtt a Nabik szerepére rátérnék, egész röviden meg kell idéznem Carrière nevét. Noha Rippl-Rónai egy levelében azt írja, hogy „Carrière-vel sohasem hasonlítottak össze a Párizsban élők

ságban álló expresszív attitüd az, amely Rippl-Rónai művészetéből mindig is kimarad. Látjuk tehát itt is a gyökereket, csak Rippl épp a művészi teljesítmény szuverenitásával marad adósunk. Felmerülhet a vád: Rippl ekkor csak 28 éves, miért kérem tőle számon az egyéniséget, — nyilván még nem volt a birtokában. Úgy látom azonban, nem erről van szó, hiszen a három évvel korábban festett, Kaposváron lévő, kiforratlan és suta képe, a *Leányka labdaütővel* már minden tónusában a jövőt ígéri, csak a művésznek még nem volt mibe kapaszkodnia. Nem, itt nem a kiforratlanságról van szó, hanem arról, hogy rossz helyre nyúlt, számára asszimilálhatatlan területekről kölcsönözte impulzusait.

A *Pontaveni kocsma* képcím megtévesztő és már nem egy művészettörténész esett bele ebbe a csapdába. E bretagne-i falu, Pont Aven éppen 1888—89-ben vált szinterévé a gauguini szintetizmus kiteljesedésének. Ez az oly fontos és meghatározó érvényű dátum úgyszólván sugallta az evidenciát: ha Rippl-Rónai 1889-ben Pont Avan-ba megy, ennek nem lehet más oka, mint hogy Gauguinnal találkozzék. De Gauguin képei — akkor és ott — ahogy Rippl írja: „nem voltak hozzáférhetők"[4]

Elhatározásához, hogy Bretagne-ba utazzék, akár a Volpini kávéházban 1889 júniusában megrendezett „Szimbolista és Szintetista Csoport kiállítása" is adhatta a lökést, ahol Gauguin 17 képével szerepelt. Lázár Bélához írt levelének egy mondata a korai években egy kávéházban látott kiállításról, nyilván utalás e Volpini-féle bemutatóra. Mégis meggyőződésem, hogy még ha Rippl-Rónainak szándékában is volt esetleg a Gauguinnel való ismerkedés, eredményében a Pont Aven-i úttól nem kaphatott ösztönzést. Mert mit láthatott volna akkor Rippl Pont Avenban? 1889-ben — gondoljunk csak a *Torz önarcképre* — Gauguin élete legszertelenebb művészi fázisát élte. Ez a fajta festői brutalitás, a természetelvű festészet határait feszegető elvonatkoztatás, nagyon távol esik a *Pontaveni kocsma*, de még a *Nő fehérpettyes ruhában* című képek mesterének világától is. Ha Rippl akkor Pont Avenban látott volna Gauguint, sokkirozó hatása leveleiből vagy Emlékezéseiből felvillant volna. Ami pedig személyes ismerkedésüket illeti, jelen esetben hiszünk az Emlékezéseiben szereplő dátumnak: Gauguint Rippl 1894-ben, az *Öreganyám* képének kiállításakor ismerte meg.

Nemrégen jutott tudomásomra az az információ, hogy Pont Avent tulajdonképpen nem Gauguinék fedezték fel, mint egy olyan eldugott sarkát a természetnek, amely inspirál a munkára. Pont Avenban már az 1860-as évektől egy amerikai festőkolónia dolgozott, ott emeletes házat építettek maguknak, és a 80-as években, mire Gauguinék odaértek, ott már sokkal nagyobb élet folyt, mint bárhol a környező kisvárosokban. Ennek az információnak a tükrében egyébként jobban is érthető, hogy Gauguin miért fut innen minduntalan hol Pouldu-be, hol Arles-ba, hol Párizsba, hol sokkal messzebbre. Még az a kérdés is felmerül bennem, hogy Rippl nem egyszerűen Munkácsy amerikai kapcsolatai révén indult-e Pont Avenba? Válasz erre már aligha lesz.

Ezek után azt kellene megvizsgálnunk, hogy ha a Pont Aven-i kitérő véleményünk szerint zsákutca, mit láthatott meg hát Párizsban mégis a 3 év múlva már a *Kalitkás nő*t festő Rippl-Rónai?

A preraffaelitizmus francia művészetre gyakorolt hatásának ténye oly evidencia, mely nem vár ebben a tanulmányban bizonyítást. Elég, ha csak az 1855-től megmegújuló párizsi preraffaelita kiállításokra gondolunk, Burne-Jones hallatlan renoméjára, Chesneau 1882-ben megjelent könyvére a preraffaelitizmusról. A preraffaelitizmusnak a magyar művészetre gyakorolt hatása is elég szerteágazó. Jelen témánkkal kapcsolatban figyelmet érdemel[5] a preraffaelita Walter Hovell Deverell egy képe — a *The Pet, A kedvenc* című vásznára gondolok — amely a *Kalitkás nő* analógiájaként kínálkozik. Deverell e hosszúkás képén az álló, teljes figurás, profilba fordult, bő szoknyás leány, a szemmagasságban lévő kalitkába zárt madarat nézi. Az évek során meg-megújuló elszántsággal próbáltam ennek az analógiának nyomába eredni. Bizonyítani egyértelműen most sem tudom, hogy Rippl látta e képet, bár a Párizsban hozzáférhető folyóirat-anyag talán kézenfekvő feloldását kínálná e dilemmának.

De a preraffaelitizmus formai megoldásai — és itt hangsúlyoznom kell a formai szót - a látványosan bizonyítható csatornákon túl is tettenérhetők, ha Rippl-Rónai párizsi kapcsolataira irányítjuk figyelmünket. Mint tudjuk, Knowles-szal való ismeretsége, mi több, barátsága — előbb egymás mellett, majd együtt laktak — a legkorábbi párizsi évekre datálódik. „Többször említendő skót festő barátomon kívül még alig is ismertem valakit" — írja később Rippl. „Sokat beszélgettünk egymással régi és modern jó festésről... együtt búvárkodtunk, együtt fej-

RIPPL Rónai József
Bernáth M. és Timár Á. tanlm
Sub minervae nationispraesidio. Bp., 1989

Bernáth Mária

Hatás és asszimiláció Rippl-Rónai franciaországi képeinek tükrében

Rippl-Rónai Emlékezéseiben vagy leveleiben mindig gondosan ügyel arra, hogy különállását, művészi szuverenitását hangsúlyozza. Ha egy művésztárs teljesítményéről, az övéhez bizonyos stiláris vonásokban hasonlítható jellegzetességekről esik szó, ritkán mulasztja el hozzátenni, hogy akkor ő már túl volt kérdéses képének festésén. Gyakran idézzük Emlékezéseiből a Van Goghra, Gauguinra vonatkozó sorait: „...körülbelül velük vagyok egyidős, velük egy időben másutt, más utakon és módon kezdtem és folytattam művészi tanulmányaimat..."[1] stb. Nem minden művész ennyire érzékeny és hárítja el az őt ért esetleges hatások feltételezését. Például éppen Rippl környezetében Maurice Denis egyenesen kikéri magának, mikor egy kritikusa Gauguintől szuverén fenoménként próbálja beállítani. „Kijelentem — írja — hogy Gauguin munkája és az ő tanítása ... volt az, ami... rám... döntő hatással volt."[2] Persze a francia Denis könnyen kérhette ki magának az ilyen jellegű rágalmat: Rippl-Rónainak Budapesten kellett helytállnia súlyosan kárhoztatott franciás attitűdjéért. Érdekes módon ő egyetlen hatással kérkedik a későbbiekben, a Puvis de Chavannes-ival. „Rám nagyon hatott Puvis, talán legjobban az összes művészek között" — írja.[3] Rippl azonban itt téved, e mester nem hatott rá, legalábbis nem közvetlenül. Puvis ideatelt világa — és éppen ez az ideateltség az, ami művét fűti és ennek formai konzekvenciái csak másodlagosak — nem befolyásolta Rippl-Rónait, noha valóban lelkesítette.

A Rippl-Rónai irodalom mindig súllyal foglalkozott a hatások kérdésével, hiszen ő annyira más volt, mint magyar környezete. Francia igazodásának ténye közhely, de úgy gondolom nem érdektelen ezzel a lényeges kérdéssel való újabb számvetés. Hiszen őrá igen sokan hatnak és noha ez leginkább a francia kultúrkör, — mégsem csak a franciák. Magyar közkinccsé teszi a nyugati stílusmozdulatokat és halmozottan teszi ezt. Kevés művész oeuvre-jében van ennyi, egymástól élesen elkülöníthető stíluskorszak mint az övében, tehát hatalmasat markol a nyugati kultúrából, teszi le elénk és teszi „ripplivé" és egyben sajátosan magyarrá. Amint tudjuk, követője és — eltekintve egyes futó korrektúráktól —, tanítványa nem volt. Amit ő átélhetett és asszimilálhatott azt ő megtette: befejezte művét, ehhez már nem volt hozzátenni való. Úgy hiszem követője éppen emiatt a sokgyökerűség miatt nem volt, az általa befogadott heterogén impressziók csak az ő talentumának felügyelete alatt kovácsolódhattak homogén művé.

Most csak — terjedelmi okok miatt — a korai hatások kérdésének vizsgálatát kísérelhetem meg. Munkámra különösképpen az a tény ösztönzött, hogy úgy látom, nem csak a Rippl-Rónai oeuvre szempontjából lényeges e vizsgálat. Rippl asszimilációs tevékenysége segítségével a magyar művészet horizontjára is jobban ráláthatunk. Éppen ezért felvillantjuk azokat az igazodási pontokat, amelyeket műve által nemzeti kultúránk importált mozaikköveiként értékelhetünk. Néhány Franciaországban festett és jól ismert képére hivatkozom ez alkalommal.

Az első választott képünk, a *Pontaveni kocsma*, negatív példa és jószerével kihagyhattam volna. Hogy most mégis megidézem e korai, 1889-ben készült és semmiféle sajátos rippl-rónais vonást nem mutató képet, annak éppen e jellegtelenség, a személyhez úgyszólván csak a szignatúra bizonyossága miatt köthető volta az oka. Rippl ezen az elég nagyméretű képen tárja elénk azt, amit addig megtanult. Stílusgyökereit a müncheni zsánerpiktúra és Munkácsy ötvözetében határozhatjuk meg. E stílustartományhoz láthatólag semmi hozzátenni valója nem volt, sehol semmi egyedi, sehol semmi „ripplis". E kép éppen e negatívum miatt érdekes, mert sűrítetten vetíti elénk azokat a javakat, amelyeket a 80-as évek eszköztárából Rippl képtelen volt asszimilálni: nevezetesen a müncheni zsáner nagyonis határozott szabályok szerint működő koreográfiáját, valamint azt a zsánerkereteket romantikus hévvel gazdagító és legalizáló vizuális nyelvet, amely Munkácsy sajátja volt. A romantikus és az ezzel eszmei szinten valahol rokon-

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

1991–1992: Santa Barbara, Museum of Art, Kansas City, Nelson Atkins Museum, Champaign. Krannert Art Museum. Standing in the tempest. Painters of the Hungarian Avant-Garde. 1908-1930. (Aurél Bernáth, Dezső Czigány, János Mattis Teutsch, Dezső Orbán, Jenő Paizs-Goebel, Bertalan Pór, Vilmos Perlrott Csaba, József Rippl-Rónai, Hugó Scheiber.)

1993: Zürich, Kunsthaus. Die Nabis. Propheten der Moderne/ Les Nabis. (József Rippl-Rónai)

1995: Dijon, Musée des Beaux-Arts de Dijon. Budapest 1867– 1914. Modernité Hongroise et Peinture Européenne. (Dezső Czigány, János Mattis Teutsch, Dezső Orbán, Vilmos Perlrott Csaba, József Rippl-Rónai, János Vaszary)

1997: Montmartre Museum, Paris. From Pont-Aven to Montmartre, Emile Bernard, Paul Gauguin, Maurice Denis, Paul Sérusier, ... József Rippl-Rónai

1998: Linz, Neue Galerie der Stadt Linz. Ungarn. Avantgarde im 20. Jahrhundert. (József Koszta, János Vaszary, József Rippl-Rónai)

1998: Saint Germain-en-Laye. József Rippl-Rónai. Le Nabis hongrois.

1999: Bruxelles – Hotel de Ville, musée Felicien Rops. József Rippl-Rónai.

2000: Musée d'Art moderne de la Ville de Paris, Paris. Le fauvisme. (Vilmos Perlrott Csaba)

2001: Haus der Kunst, Munich. Mattis Teutsch und der Blaue Reiter.

2001–2002: Salle Saint-Jean, Hotel de Ville de Paris. Lumiérés Magyares. Les tendances coloristes de la peinture hongroise entre 1870 et 1914. (József Koszta, János Vaszary, Vilmos Perlrott Csaba, József Rippl-Rónai)

There are numerous Hungarian works of art in public collections of the world, for example in the Musée d'Orsay, Paris, in the Brooklyn Museum, New York, or in the Modern Museum, Vienna.

The above mentioned exhibitions seem to prove that a process has started but they also prove that only the first steps have been made.

It is still a difficult task for Western Europe to find the context in which Hungarian art might gain its meaning.

For a country which has just started to discover itself immense and steady research, opportunities for appearance, long-needed exhibitions and publications are all of utmost importance and need to become able to disclose its culture to the world to discover.

JÓZSEF RIPPL-RÓNAI 1861–1927

In the Garden of the Rome Villa. About 1910

55 × 76 CM

21 1/2 × 30 IN.

OIL ON CARDBOARD

SIGNED LOWER RIGHT:

RÓNAI

JÓZSEF RIPPL-RÓNAI 1861–1927

He studied art at the Munich Academy and on graduating in 1887, he went to Paris. As a scholarship-holder he started work in Mihály Munkácsy's studio. Under the influence of contemporary French art he formed his original, individual style. Accompanied by a Scottish friend he moved to Neuilly. There he created the most beautiful paintings of his "colour-reducing" or curtailment period. His painting – My Grandma (Öreganyám) – exhibited in the Salon du Champs de Mars in 1894 – attracted attention. Rippl-Rónai was invited by the Nabis to be a member and he frequented the editorial office of La Revue Blanche. He became a life-long friend of Maillol, painting a portrait of the outstanding sculptor. In the late 90s he was doing significant interior-decoration work for Count Tivadar Andrássy. At the turn of the century he returned to Hungary and settled in Kaposvár. His evocative interiors were painted at that time. His successful exhibitions made him one of the best-known of Hungarian painters. A great change occurred from 1907. His "corn period" is characterised by using intensive colours, vigorous, powerful brushwork, contour forms, a large-scale, grandiose rendering. During 1914 he was interned in France for several months. His delicate portraits in pastel shades were painted in the last period of his rich oeuvre.

JÓZSEF RIPPL-RÓNAI 1861–1927

Parisian Lady (Lazarine). 1896

64 × 50 CM

25 × 28 IN.

PASTEL ON PAPER

SIGNED AND DATED UPPER RIGHT:

RÓNAI 96

József Rippl-Rónai:
Black-Veiled Lady, 1896
99,7 × 80 cm, oil on canvas
Hungarian National Gallery, Budapest

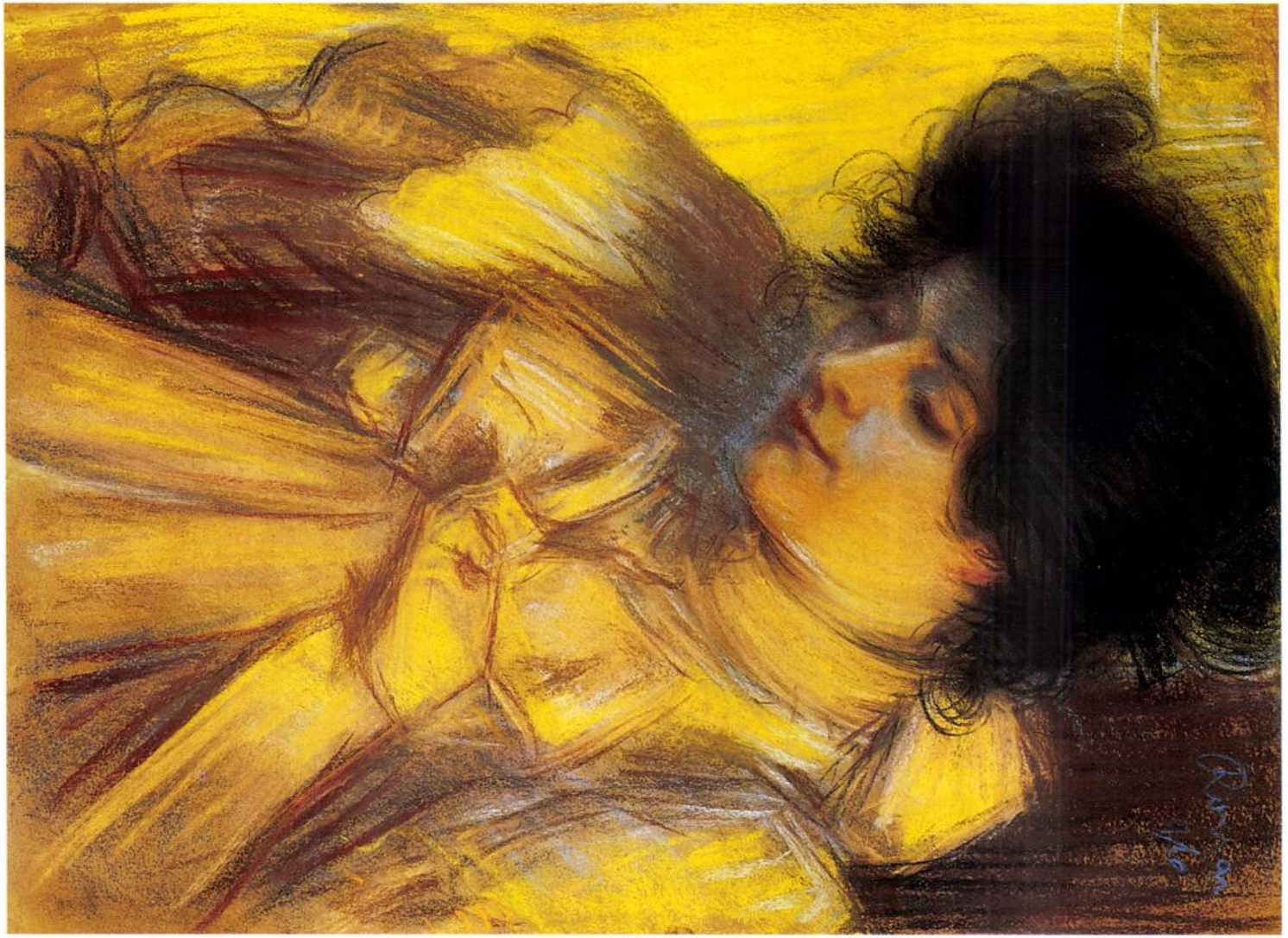

JÓZSEF RIPPL-RÓNAI 1861–1927

Lady in a Black Hat (Portrait of Mrs Kunffy). About 1907

65 × 50 CM

25 × 20 IN.

PASTEL ON PAPER

SIGNED UPPER LEFT:

RÓNAI

József Rippl-Rónai:
Mrs Kunffy in a Hat with Flowers. About 1907
99,7 × 80 cm, pastel on paper
Rippl-Rónai Museum, Kaposvár

JÓZSEF RIPPL-RÓNAI 1861–1927

Landscape in Banyuls. 1899

37,5 × 46 CM

15 × 18 IN.

OIL ON CANVAS

LAID DOWN ON CARDBOARD

UNSIGNED

József Rippl-Rónai:
Banyuls, 1899
69,5 × 99,5 cm, oil on cardboard
Picture Gallery, Miskolc

JÓZSEF RIPPL-RÓNAI 1861–1927

The Cook's Child is Always Crying. About 1902

42 × 51 CM

17 × 20 IN.

PASTEL ON PAPER

SIGNED LOWER RIGHT:

RÓNAI

INSCRIBED ON THE REVERSE

József Rippl-Rónai:
My Mother in the Kitchen. About 1900
41,5 × 32,5 cm, pastel on cardboard
Hungarian National Gallery, Budapest

JÓZSEF RIPPL-RÓNAI 1861–1927

Saturday Afternoon. About 1903

43 × 53 CM

17 × 21 IN.

PASTEL ON PAPER

SIGNED LOWER RIGHT:

RÓNAI

József Rippl-Rónai:
When you Live on your Recollections. 1904
70,4 × 103,6 cm, oil on cardboard
Hungarian National Gallery, Budapest

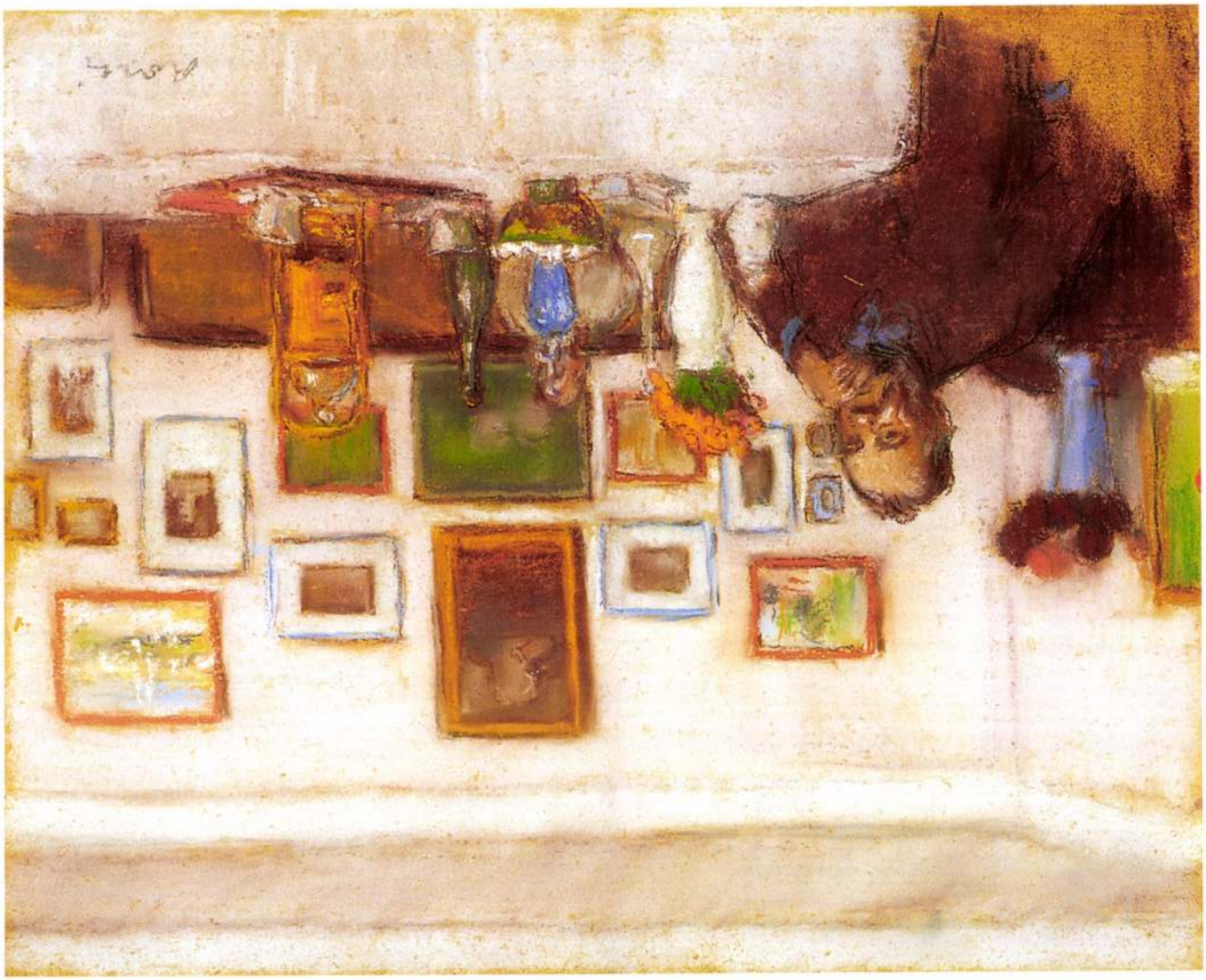

LAJOS KUNFFY 1869–1962

Woman in a White Blouse (Portrait of Mrs Kunffy). About 1907

70 × 54,5 CM

27 × 21 IN.

PASTEL ON PAPER

SIGNED LOWER LEFT:

KUNFFY

LAJOS KUNFFY 1869–1962

Graduated from the University of Law in Budapest, he went to Munich where he studied painting at the Private School of Simon Hollósy, and at the Academy of Fine Arts. He moved to Paris in the Fall of 1891. He studied under Jean Paul Laurens and Benjamin Constant at the Julian Academy. He often visited Munkácsy's atelier, and made friends with József Rippl-Rónai. He finished his studies in 1894. After a short stay in Hungary, he finally settled down in Paris with his wife in 1901. He only visited his estate in Somogy county in summers. He regularly exhibited at the Salon d'Automne. In 1913 he exhibited 144 paintings at the Georges Petit Gallery, which made him a well-known figure of the Parisian art life. Among his friends we can find Aman Jean, Dagnan Bouveret and La Touche. After the World War I. he moved back to Hungary, and he spent the rest of his life – apart from his freqent travels – on his estate in Somogytúr.

At the beginning of his career he painted in Academic style, then Art Noveau influenced his art, while his mature works were painted in Naturalist plein-air style. He was interested in the feasts, and everyday life of the people living on his estate, often depicting the exotic life of gipsies. Apart from his numerous awards he was awarded the French Legion of Honour for his successes in cultural diplomacy between Hungary and France.

150.

150.▲
Basilides Barna (1903-1967)

Reneszánsz jelenet
Olaj, vászon 81x90 cm
Jelezve középen lent: Basilides Barna 1955.
Kikiáltási ár: 600.000 Ft

RIPPL-RÓNAI József

149.▲
Rippl-Rónai József (1861-1927)

Ülő parasztlány, 1904
Olaj, karton 56x45 cm
Jelezve jobbra lent: RJ
Magyar Nemzeti Galéria műtárgybírálati száma: 8943
Kikiáltási ár: 2.800.000 Ft

46

46 ▪ FRANK FRIGYES (1890–1976)

Önarckép

47 x 42,5 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve jobbra lent: Frank Frigyes 963

Kikiáltási ár: 170 000 Ft

47 ▪ SCHÖNBERGER ARMAND (1885–1974)

Csendélet almákkal és üveggel

35 x 45 cm
Olaj, papír
Jelezve balra fent: Schönberger

Kikiáltási ár: 700 000 Ft

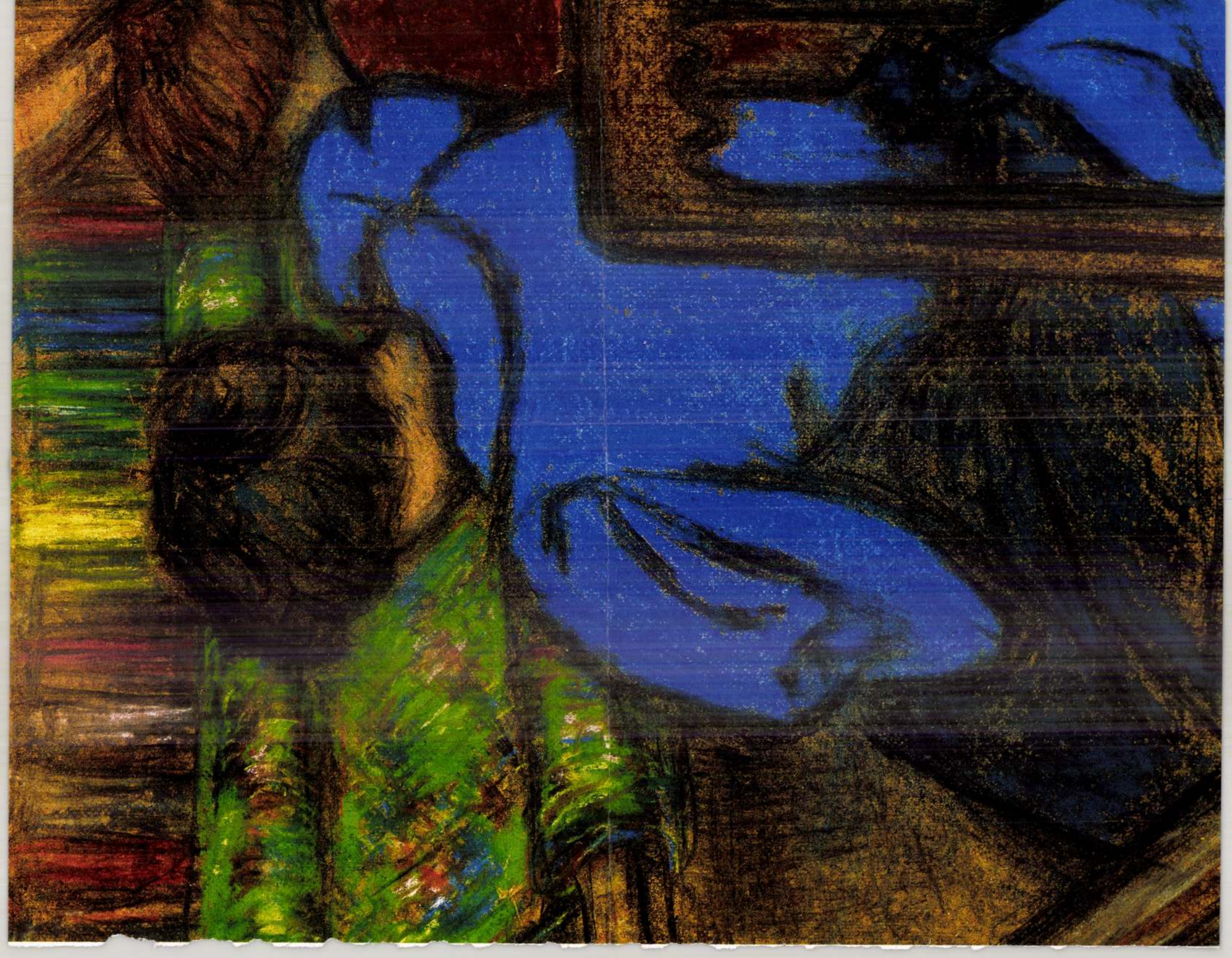

Edouard Vuillard: Nők lámpánál, 1892, Musée de Annonciade, Saint-Tropez

Maurice Denis: Marthe kerámiát fest, 1892, magángyűjtemény

Edouard Vuillard: Interieur varrónőkkel, 1893, Yale University Art Gallery

Aristide Maillolt ő még a Nabis tagjainál is korábban ismerte, a szobrászat intenzívebb művelésére biztatta (mint kiderült, remek érzékkel), ugyanakkor ő is megfogadta a jó barát tanácsát: *„Egyéb okokon kívül Maillol ösztönzésére kaptam kedvet a broderiák és tapisszériák készítéséhez."*[3]
A kép szereplői és tevékenységük bemutatása után a művészi módszerekről és kötődésekről, valamint a stílusról kell még szót ejtenünk. Mint tudjuk, az 1890-es évek, amelyeket Rippl-Rónai Párizsban töltött, az un. „fekete" képeinek a korszaka. A sötét tónusú képek a kiváló kolorista Rippl-Rónai nagy stílusteremtő önfegyelmének kontrolja alatt születtek. E képek elegáns monotóniájából azonban egy-egy művével akaratlanul is kitört, hogy ilyenkor mintegy megbizonyosodjék afelől, hogy a kolorista nem veszett el benne. Különös felvillanások e kivételes képek, megkülönböztetett figyelmünkre érdemesek és végül is bármely nagyszerű „fekete"-korszakbeli képénél jobban árulkodnak arról az igen szoros szellemi kötődésről, amely Rippl-Rónait a Nabis-művészcsoporthoz fűzte.
A gyökereit Gauguin művészetében megtaláló, és ezt az inspirációt egy sajátságos, néha szimbolista beütésekkel gazdagító fiatal párizsi festők köre 1892-től kezdődően egyre fontosabb szerepet játszott Rippl-Rónai művészi orientációjában. A Nabis-csoport tagjai, hogy csak olyan fontos neveket említsünk közülük, mint Sérusier, Vuillard, Bonnard, Vallotton, Roussel, stb. maguk közé fogadták Rippl-Rónait, amikor egy kiállított képével nagy hatást gyakorolt rájuk. *„Egy szó, mint száz, megismertünk egy vonzó, szíves, szeretetreméltó embert... (aki) majdnem mindig eltalálta a csodálatra méltót... keresztülnézett mindazon, amit megvetett"* – írja később róla Natanson, a Revue Blanche kiadója és szerkesztője, nagynevű támogatója a Nabis művészeinek.[4]
Az a Gauguin által meghonosított szintetista eljárás, amelynek lényege a rekeszzománc-szerű foglalatban a harsogó, keveretlen színek alkalmazása, a Nabis-művészekre mindvégig jellemző volt: Rippl-Rónaira csak e ritka, a fekete korszak harmóniájából néha felparázsló színes képein. A himző Lazarine, az összbenyomást jócskán meghatározó kék, és a szerényebb jelentőséget kapó Claudine terrakotta ruhája a zöld környezetben, egyfajta művészi elkötelezettségről vall és a legaktuálisabb stílustendenciák átélt megértéséről tanúskodik. Magát az idillt, a művészi folyamatban részt vevő családtagok szerepét – a háttal fordítás nem erről árulkodik? – a helyén kezeli. Az elmélyült munkát körülölelő csendet a kompozíció sugallja és rokonítja is képünket több francia művészével. A párizsi Musée d'Orsay-ban lévő Rippl-Rónai pasztellek, a szerte a világon ható Nabis-gyűjtemények közegében talál képünk természetes társakra. Jó egyetérteni a párizsi kritikussal, Alexandre Arsène-nel, aki Rippl Rónai első franciaországi kiállításakor[5] 1892-ben írta, hogy *„a benyomás művészete ez, inkább zenei mintsem plasztikus."*[6]

Bernáth Mária

Jegyzetek:

[1] Rippl-Rónai József Emlékezései. Budapest, 1911. 95.

[2] Idézi: Escholier, R. La Peinture Francaise XXe siècle. Paris, 1937. 15.

[3] Rippl-Rónai i. m. 41.

[4] Natanson, T.: Peints á leur tour. Paris, 1948. A Rippl-Rónaira vonatkozó részt fordította és közli: Cs. Szabó László: Rippl-Rónai és Natanson. Magyar Művészet, 1949. 1. sz.

[5] Rippl-Rónainak az 1892-esen kívül még két önálló kiállítása volt Párizsban, 1895-ben és 1897-ben. Ezen kívül a Salon de Champs de Mars állandó kiállítója volt.

[6] Arsène, A.,L'Éclair, 1892. ápr. 6.

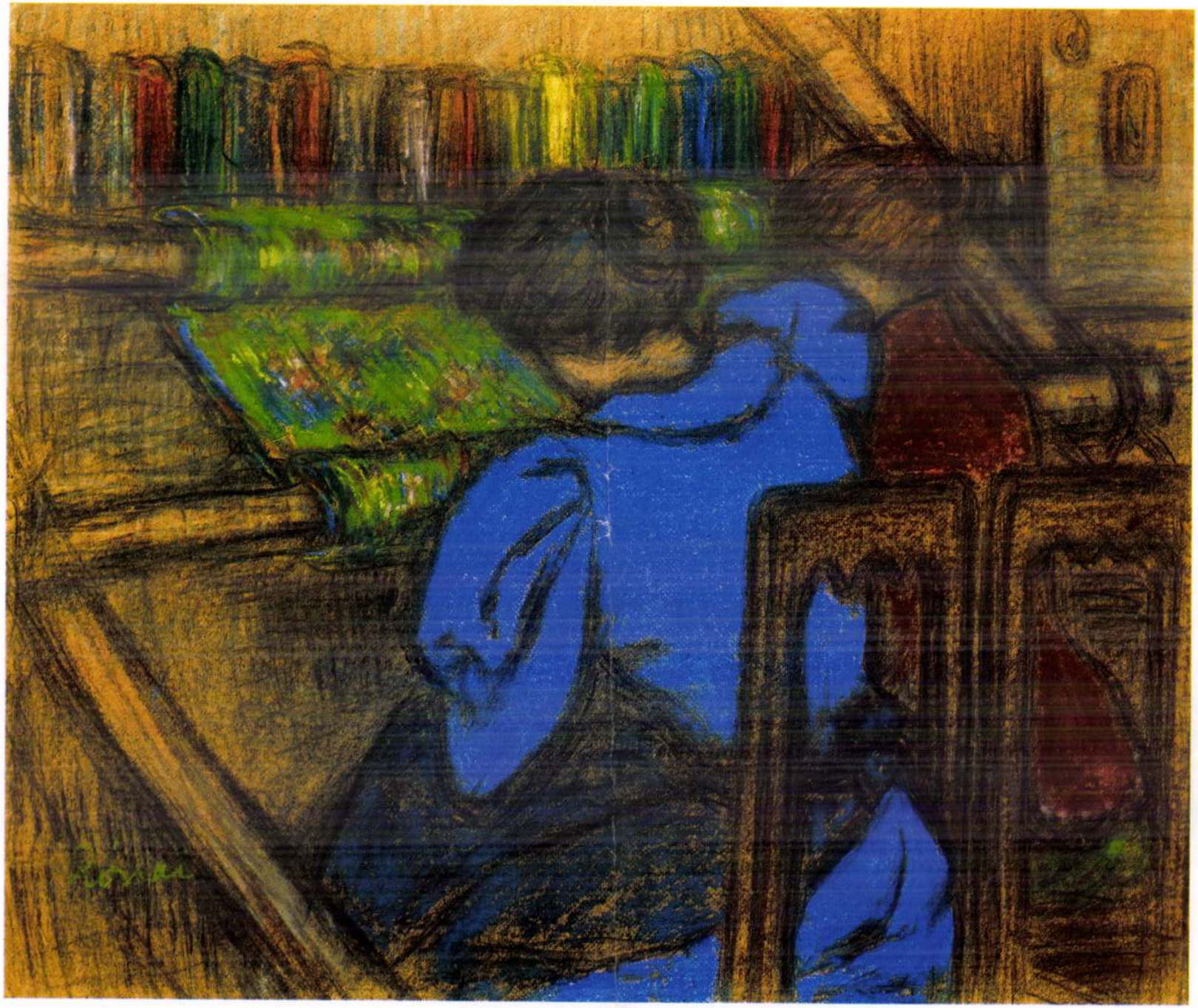

PERLMUTTER 12SA'k

46 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Hímző nők, 1894 körül

42 × 51 cm
Pasztell, papír
Jelezve balra lent: Rónai
Hátoldalon: Michell et Kimbel Transporte Internationaux címkéje

Kikiáltási ár: 13 000 000 Ft

IRODALOM

Rippl-Rónai József Emlékezései. Budapest, 1911.
Pewny Denise: Rippl-Rónai József. Budapest, 1940.
Petrovics Elek: Rippl-Rónai József. Budapest, é. n. (1942)
Genthon István: Rippl-Rónai József. Budapest, 1958.
Horváth János: Rippl-Rónai Emlékkönyv Paris Anella visszaemlékezéseivel Rippl-Rónairól Kaposvár, 1995
Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. Katalógus. (Szerk.: Bernáth Mária és Nagy Ildikó).
Bernáth Mária: Rippl-Rónai József. Budapest, 1998.

„a finomság, az intimitás, az igazság és a poézis elragadó hatását éri el." (R. Dreyfus)

Az 1890-es években, Párizsban élő Rippl-Rónai művészi létének egyik legfontosabb tevékenységéről vallanak azok a képek, amelyeken a falkárpitjait hímző nőket örökíti meg. Több hasonló tárgyú művéről tudunk, amelyek általában helytelenül *Hímző nők* helyett *Szövő nők* néven váltak ismertté.
Képünk is e foglalatosság boldog és reményteljes óráit jeleníti meg.
Sőt, most itt talán még pontosabban meg is tudjuk közelíteni az ábrázolt eseményt, a művész Emlékezéseinek segítségével. *„Sok kedves és szép emlék fűzött a tapisszériák készítéséhez... Emlékszem, nagyon igyekeztünk, nagyon jól indult ez a dolog, különösen az 'Ideálizmus és reálizmus' című nagy képszőnyegemet nagy ambícióval csináltuk abban a neuilly-i nagy szegénységben. Szépnek ígérkezett s igen eredetinek: zöld és sárga harmónia."*[1] A képen munkában lévő falkárpit nagy mérete és zöld színe a díszítményszerű mintázatokkal bizonyossá teszi, hogy a legszebb, de ma már csak fotóról ismert egyik főműve készülésének ihletett pillanatai ezek. A kép készülésének időpontja is pontosan meghatározhatóvá válik ezáltal, hiszen az Idealizmus és realizmus falkárpit az 1894-es évhez kötődik. Maga a hímzés tragikus módon az 1906-os milánói világkiállításon elégett.
Lazarine-t és húgát Claudine-t láthatjuk a nagy hímzőráma előtt. Baudrion Lazarine Burgundiából Párizsba került fiatal nő ekkor már több éve Rippl-Rónai élettársa volt, akit a művész majd évekkel később, Magyarországon vett feleségül. Rippl-Rónai legátütőbb szecessziós művei a hímzések, ahol Lazarine kivitelező szerepe nem elhanyagolható jelentőségű, de a művész felügyelete alatt maradt. *„A falkárpit a mi nemzeti műfajunk"* – mondta a Gauguinhez oly közel álló, majd a Nabis-művészcsoportot alapító Sérusier.[2] Rippl-Rónai erre – egy kis baráti tanács is segítette – nagyon hamar és igen időszerű módon ráérzett.

Edouard Vuillard: Hímző nők, 1895, The Museum of Modern Art, New York

Rippl-Rónai József: Hímző nő, 1894, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár

Rippl-Rónai József: Idealizmus és realizmus, 1894, (elpusztult)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
'16 MAI 22

NAPLÓ (VESZPRÉM)

Rippl-Rónai József

1021

Rippl Rónai József: KUGLIZÓK

...enöt éve született a magyar festőművészet egyik kiemelkedő egyénisége, Rippl Rónai József.)

ISSZUSON V

korban

küldöttek ismét tanulnak,

percre felvillan azonban

tag egy-egy pillanata, em-

n elmesélték legemlékeze-

azt a komoly, fegyelmezett munkát, melyet a küldöttek tanúsítottak. Nagyon tetszett az, hogy az ország különböző részeiről érkező fiatalok milyen szépen, egységesen énekelték végig az úgynevezett kongresszusi „holtidőket". Ha már a fiatalos lendületről, szórakozásról beszélek, feltétlenül meg kell említenem a Madách Színház művészeinek bemutatóját, amely úgy gondolom, az egész kongresszus tetszését kivívta. Legnagyobb örömömre szolgál, hogy a kongresszus a központi PEB tagjának választott meg."

csit gyorsabban v
vem. De azzal ny
magam, hogy nem szabad
félnem, hisz a Veszprém megyei fiatalokat képviselem. Az, hogy sikerült, nektek is köszönhetem, hisz a ti jó munkátokról számolhattam be és a megoldásra váró problémákat is felvethettem. Azt hiszem, nem is kell ennél nagyobb öröm! Ha minden fiatal nem is vehetett részt a kongresszuson, de legalább véleményük, javaslataik visszhangra találtak."

Nagy Erzsébet

„Számomra az volt a legnagyobb élmény, hogy ott lehettem a kongresszuson. Hogy mi tetszett? Azt nehéz lesz elmondani röviden. Először is talán az úttörőköszöntőt említem: akik az ő nevükben szóltak és elmondták:

— Milyen jó, hogy figye-

anogy beléptünk, vissza akartunk fordulni, gondolván, eltévedtünk ebben a nagy épületben, ugyanis megterített asztalok, virág, ünnepélyes hangulat fogadott bennünket. A rendezők azonban meghívónk láttán megnyugtattak, jó helyen járunk, üljünk csak le. Még mindig nem értettük, miről van szó, és ekkor a meghívónkat aláíró Deák Gábor, a KISZ KB titkára emelkedett szólásra és köszöntötte azokat, akik a kongresszus időszakában ünnepelték születés- és névnapjukat — mi az utóbbiak közé tartoztunk —, illetve akik házasságot kötöttek — ilyen volt Hegedűs Csaba birkózó olimpiai bajnok —, vagy családjuk megszaporo
pillanatnyi kedves
téstől el is felejtett
mi tulajdonképper

Genthon

Rungspl

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

NÓGRÁD

Rippl Rónai József, festő-művész

1976. MAJ 23

1021

SZÁZTIZENÖT ÉVE SZÜLETETT RIPPL RÓNAI JÓZSEF

Száztizenöt éve, 1861. május 23-án született a magyar festőművészet egyik kiemelkedő egyénisége — Rippl Rónai József. A Nemzeti Galéria tulajdonában levő festményeivel emlékét idézzük az évfordulón.

Móricz Zsigmond

Modelljeim a szabadban

Kuglizók

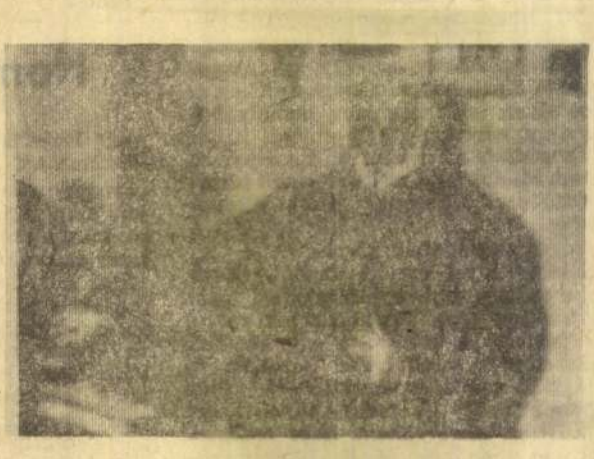

Piacsek bácsi pipálgat

Alföldi temető

Fény a falun

Besötétedett és a kultúrházban nem volt fény. A villanyvezetékben lehetett valami hiba, mert a presszóban, a szomszédságban, semmi hiba nem mutatkozott, égett a lámpa. De oda nem mehettek. Irány a tanácsháza, amikor öt perccel a kezdés előtt megérkezett Varga János, a tanácselnök. Egyik szobában égett a villany, a nagyteremben nem. Gyerünk tovább megkeresni a helyet, ahol a pártcsoportok tanácskozhatnak. Mátraminden szentem más az estek komorabb, mert a község fölé emelkedő hegy árnyékot vet a falura. Aki ezt nem szokta, annak nyomasztó lehet a sötétség. Nekik eszükbe sem jutott: Sirkó Vilmos, a területi vezetőség titkára, szürkületben is látta a helyet, ahová az orvosi rendelőt tervezik. Mutatta:

— Ide építjük. A munkára vállalkozott az egész falu.

Még komorabb lett a sötétség. Hely még sehol a tanácskozásra. És ekkor Csomós Sándor, az iskola igazgatója mutatta, hogy fény szűrődik az iskolából. Javasolta:

— Menjünk oda, az egyik tanteremben!

Esti iskolások voltak benne, a vizsgára készülődés hangulatában. Átmentek egy másik terembe, ez végre az alapszervezeté lett. Beszorultak a testes emberek a kispadokba, de nem ez volt a fontos, hanem az, hogy együtt lehessenek, dolgaikról beszélhessenek. Az iskolában a fény beragyogta a termet. Az asszonyokat, akik külön az ablak mellett ültek: tanárnő, háziasszony, óvónő, munkásasszony. Jobbra a férfiak: nyugdíjasok, bányászok, pedagógusok. Így, együtt, a hivatalos megnevezésük MSZMP községi pártalapszervezet. Egyenként párttagok, egyszerű emberek, akik önkéntesen magukra vállalták a község dolgait és időnként összejönnek, megtanácskozzák, amit vállaltak, hogyan kellene elvégezni.

A községi párttitkár, Molnár Vendel felállt az asztalnál. Fiatal bányász, munkahelyén, Ménkesen szocialista brigádot vezet. Otthon az alapszervezetet. Mindkettőt gondosan, felelősséggel. Fontolgatta, hogyan mondja, aztán megtalálta a hangot:

— A nemzetközi helyzetről szólok előljáróban.

Az általános iskola tanteremébe beleszorult egy egész földkerekség. A gyerekek készítette rajzok a falon a békéről szóltak: zöld mezőről, a torkos szarkáról, a ravasz rókáról, aztán a szép hazai tájról, a Mátra erdeiről. A szó pedig a valóságról: hogyan kavarog a világ, de a jobbik fele megvédi a békét. A gyerekrajzokon mecsillant a fény. A kitárt ablakokon át erdőillatot hozott a szél. Az emberek mozdulatlanok maradtak. Az arcukon volt gondolatuk.

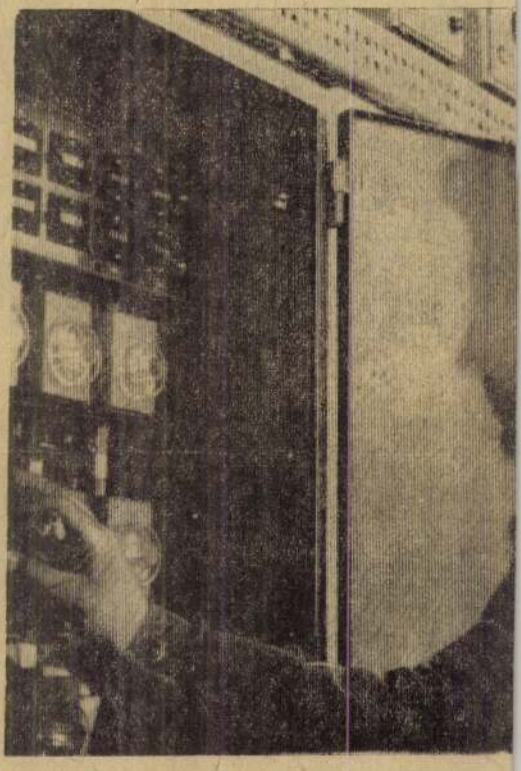

A Salgótarjáni Ötvözetgyárban a kohók anyagellátását idén átveszik a korszerű gépek. Már folyik a próbaüzeme a programvezérelt keverő- és szállítóberendezésnek. A tároló bunkerokból vibrátoros adagoló juttatja a megfelelő mennyiségű és összetételű nyersanyagot a szalagra, mely a berakógépek tartályaiba szállítja. Műszakonként 80—90 tonna alapanyag mozgatásának nehéz fizikai munkáját szünteti meg az új gép, mely a harmadik negyedévben már teljes kapacitással üzemel. Képünkön: Bagoly Béla, a szalagot vezérlő időrelé beállítását végzi.

Ismételten engedtessék meg, hogy az e héten aktuális írásomat nem e héten történt eseménnyel kezdjem! Mert, esetenként van úgy vele az ember, hogy bár mondanivalója igencsak kapcsolódik a jelen aktualitásához, mégis, főként egy-egy, az írásnak címet adó szó kapcsán, régi emlékek is előtolulnak emlékezetének homályából. Bár igaz, némiképp helyesbíteni kell a fentebbieket, mert nem is eseménynek, hanem inkább egyszerű sztorinak könyvelhető csak el, amit most elmondok!

Szóval, nemdohányzó...

Néhány évvel ezelőtt történt, hogy utasa voltam egy repülőgépnek, ami kifejezetten csak egy bizonyos sportág élsportolóit szállította egy külföldi világverseny színhelyére. Közülük is a legjobb mellé érdemesített — ülés szempontjából — a sors. Aminek azért is örültem, mert véltem, hogy érdekes, izgalmas mondanivalóval gyarapíthatom lapom hasábjait. S hogy mégsem ez történt, annak csupán egyetlen oka volt: a bő és jóízű reggeli elfogyasztása után, országunk ebben a sportágban legkiválóbbika az unszolgatás ellenére is, nyugodt álomba szenderült. Elhatároztam, nem is figyelek többé rá, mert felesleges, mert csak bosszantó. Ám tévedtem. Leszálláshoz készülődött a masina, s miként ez szokás, az utastérrel szemközti falon kigyulladt a repülésben használatos, angol nyelvű felirat: No smoking! Országunk — ismétlem — abban a bizonyos sportágban legkiválóbbika, gondolom, a leszállást érzékeltető léglökésekre, édes szendergéséből felriadva, álmos szemekkel meredt a fentebbi tilalmat tudtunkra hozó táblára, ami egyébként roppant egyszerű tényt közölt: ne dohányozzunk! Szmoking, szmoking — dörzsölte ki nagyhirtelen az álmot szeméből kiválóságunk, s ösztönös reflexszel, ami [illegible] fordult hátra,

---

Hétfő, Kedd, S

HÉT

Péntek, Szom

Nemdo

nagy kiabálással a köztársasági elnök

Megnyugtatták, h sen nem járulhat magasabb funkcióba mert az, miként az lággá kürtölte, ma togatását tűzte ki immáron második te. Akkor rendben lónk olyan hangho világ legokosabb e mert szmokingot n a feleségem!

Szóval, ez volt az benyomásokkal is k ni. Mert azért úgy az emlékeiből éljen már annyi időt

Igazi nemdohányz héten, annak is a tényleg nem lett v hogy cigarettát, de számot sem zsebbe leg elárulom, hol, túl sokan találják szóban, írásban is, „élménygyűjtő ter indoklással, hogy (Persze, csak így, hogy magunk közö kább, az esetek túl azok szoktak ily irár resni, akik nem é inge, ne vegye ma zést!)

Szóval, a kányás voltam egy nap

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Zalai Hirlap
1976 MÁJ 23

Rippl-Rónai József
1021 festőművész

Rippl Rónai József: Modelljeim a szabadban

P

sport — sport — sport

Fiatalok szakosztálya

A MÁV NTE súlyemelő zakosztálya nem rendelkezik agy hagyományokkal, nem ondhat magáénak élvonalbe- sportolókat, mégis figyelem- e méltó az a tevékenység, mely munkájukat jellemzi.

★

A kellemesen hűvös edzőte- emben beszélgetünk *Balázs* erenccel, aki ez év február -től főállásban látja el az dzői teendőket.

tőlük és az említett iskolák igazgatóitól, testnevelő tanáraitól.

— Az elmondottakból kitűnt, hogy jelenleg csak fiatalokkal foglalkoznak. A továbbiakban milyen célkitűzéseik vannak?

— *Most csak úttörő és ifjúsági versenyzőink vannak. Szeretnénk belőlük jónéhány magasabb osztályú versenyzőt nevelni. A jelenlegi 20-ról 50-re akarjuk növelni az igazolt sportolók számát. Ez a tervünk csak akkor válhat valóra, ha felépül az új terem, ahol már rendezhetünk versenyeket is, illetve, ha sportszer-állományunk is megfelelő lesz.*

A fiatal szakember így fejezte be a beszélgetést:

— *Eredményeinkkel szeretnénk bizonyítani, hogy szakosztályunkban komoly munka folyik. Az idén négy olimpiai pont szerzése a célunk, a tavalyi hárommal szemben. Simon Grózner, Szollár eredményei figyelemre méltóak, de a legszorgalmasabbak is felzárkózhatnak hozzájuk, mint Hárs, Bakos és Zoltán, akik egy év múlva indulhatnak a magyar bajnokságon.*

(Gréger)

Rippl Rónai József 1

LACZKÓ ANDRÁS

Ady és Rippl-Rónai

Bölöni György Rippl-Rónai hazai elismertetéséért és művészetének értékeléséért sokat tett. Cikkein, kritikáin túl azonban volt egy olyan cselekedete, amivel döntő módon meghatározta a festő irodalmi kapcsolatainak minőségét; párizsi tartózkodásuk alatt felhívta Ady Endre figyelmét a festészetre és a kiállításokra. Ez volt az előzménye annak, hogy az egyik 1907-es tárlatról Ady lelkes hangú tárcacikket küldött haza, kiemelve a festő nevét: „Rippl-Rónai Józsefnek van két képe most a párizsi Nationale-szalonban. A Rollok, Gervexek, Amon Jeanok között egy betévedt óriás. Szinte haragszom a kanosvári magyarra, hogy miért alázkodott ide." A festő két nappal később

Rippl Rónai József 2

Pestről Párizsba küldött levelében reagált a kis írásra: „Nem volt módomban valami előnyöset írni a kiállított két dolgomról – tudom már, hogy a kedves Dubufe fils et Co. hová akasztotta. Legyenek boldogok, és tobzódjanak csak tovább abban az ízlésben, amit utáltam mindig, egész életemben. Nincs undorítóbb népség, mint az ilyen officiel nép. Nagyon örülök neki, hogy méltó módon bánt el velünk Ady Endre a *Budapesti Napló*ban. Te valószínűleg (Kunffy Lajos – L. A.) ismered őt személyesen is, nekem még nem volt alkalmam megismerni – igen *sajnálom,* hallom is, tudom is, hogy Petőfi óta nálánál nagyobb költőnk nem volt. Talán még intelligensebb is, mint sok más nagy. Amit írt Bernard, Roll, Carolus Duran és a többiről – nem vágják zsebre."

Alföld 1977/11-106.o.

Laczkó András: Ady és Rippl-Rónai

Rippl Rónai József 3

Két, egymás számára személyesen ismeretlen ember *első találkozása* meglepően szívélyes hangú. Ady cikkének belsőbb töltése még érthetőbb, ha tekintetbe vesszük, amire írásában célzott, hogy már 1907 *előtt* figyelemmel kísérte a festő pályáját („Nota bene: Valamennyien *láttunk már* sokkal különb Rippl-Rónaiakat e kettőnél"). *Hárman* címmel Kaposváron 1906-ban megjelent antológiában – igaz, nem közös szándékukból következően – már együtt szerepelt nevük. Ady írta az előszót, a festő a címképet rajzolta. Persze azt sem feledhetjük, hogy Rippl-Rónai – levelében is utalt rá – *kitűnően* tájékozott volt az irodalomban, ismerte a francia szimbolista költőket, olvasta Zola cikkeit a *Revue Blanche*-ban, s Balzac regényeit, tudott Mallarmé keddjeiről, az „artistes intelligents" törekvéseiről. Nem kerülhette el figyelmét így az *Új versek* sokat ígérő bemutatkozása és a körülötte kialakult vita sem. De még ebben a relációban is túlzásként hatnak levelének sorai, különösen akkor, ha tekintetbe vesszük, hogy a *Vér és arany* bizonyító művészi ségét ekkor még nem ismerhette (továbbá azt, hogy Móricz Zsigmondnak a második kötet versei jelentették az igazi Adyt). A kapott dicséretek viszonzásának szándékán túl Rippl-Rónai hangnemén érezhetően átüt a *személyes megismerkedés* vágya.

Rippl Rónai József

Erre két tavasz vegi nagyvaradi tárlaton lehetőség nyílott volna, de a festő – sajnálatosan – éppen akkor nem tudott ott lenni, amikor a költő megjelent. Az 1909-es nyári kiállítás után néhány hónappal mégis találkoztak. „1909 őszén – írja Bölöni – Ady rohamos népszerűségét, a *Nyugat* szám sikerét, igyekszik kihasználni a lap és maga Ady is. Vidéki felolvasó körútba kezd, hogy pénzt szerezzen. Ebből a próbálkozásból a *Nyugat* vidéki estélyei alakulnak ki. Novemberben Kaposvárott rendez egy Ady-estet a *Somogyvármegye* Váradról elszármazott szerkesztője, Göndör Ferenc. Ide lekísérik Adyt az Ady-dalokat interpretáló Reinitz Béla és Mikes Lajos, aki a magyar lírá-ról tart előadást. Itt ismerkedett meg Ady Rippl Rónaival ... Ady kaposvári sikerét Mikes Lajoson észlelhettem: ő, aki nem akart tovább menni a magyar lírában Vajda Jánosnál és Komjáthynál, a piktúrában Székely Bertalannál: mint Ady-barát és Rippl-Rónai megértő került vissza."

Alföld 1977/11-106.o.

Laczkó András: Ady és Rippl-Rónai

Rippl Rónai József 5

106

Somogy, Kaposvár és maga a festő is készült a nevezetes Nyugat-estre. A *Somogy-vármegye* november 5-i száma mintegy előzetesként közölte Ady *Az én menyasszonyom* című versét (jellemző két sorával az újat akarásnak: *„Szétzúzva minden kőtáblát és láncot, / Holtig kacagnók a nyüzsgő világot"*). Igaz, hogy ez még az *Új versek*ből való, de megfelelő módon felhangolta a kaposvári olvasókat. Különösen a mellékelt hírrel

Alföld 1977/11-100.0.

Leczkó András: Ady és Rippl-Rónai

el, hogy föllépésed igenis szakítás sok hagyománnyal, szóval irodalmi forradalom. Hisz – s ez az, amit neked nem kell bizonyítanom – ebben épp annyi öntudatlanság, mint szerencsés művészi számítás, Rippl-Rónaizmus van a te részedről – szóval ez az, amit nemcsak akartál elérni, de hál' istennek el is értél." Messzire vezetne innen annak taglalása, hogy mi az egyező és mi a különböző a festő és a költő célkitűzéseiben és megvalósult szándékaiban, tényként azonban rögzíteni kell, hogy a hagyományokkal való szakítás, továbbá az elképzelések lehető legvilágosabb körülhatárolása, valamint az igen kifinomult belső művészi érzék közösségét vagy legalábbis hasonlóságát hamar észrevette a kívülálló is.

Lacskó András: Ady és Rippl-Rónai

Természetesen, Hatvany megállapítása lehetett Ady 1908-as nagyváradi (vagy azt megelőző) cikkének hatása. De hozzátéve ehhez megismerkedésük hangulatát, valamint Rippl-Rónainak a későbbi kaposvári *Nyugat*-esteken szereplését, már inkább azt kell mérlegelnünk, hogy nexusuknak nem csupán emocionális, hanem legalább annyira intellektuális alapja volt. Ha nem is perdöntően, de ezt erősíti a *Kaposvári Hírlap* „Modern est" című, 1910 elejéről való cikke. Ebben arról tudósít, hogy az egyik helyi műkedvelőegylet összejövetelén „ultramodern költők, művészek" – közöttük Ady és Rippl-Rónai – műveit fogják parodizálni. (Találó volt mindkettőjük paródiája. Illusztrációként idézzük Adyét: *Léda szeme* – Piros villogásban / Kéken sötétlenek / Vad zöldben szikrázó / Bágyadt-lila szemek.) Egy évvel később – *Emlékezései* megjelenése után – a somogyi festőművész úgy nyilatkozott az egyik helyi lapnak, hogy értesülései szerint Ady Endre is foglalkozik majd könyvével. Ha erre végül is nem került sor, azt

Rippl- Rónai József

igazolja a hír, hogy a művek és könyvek csereje megtörtént. Miután a paródiát is adalékként említettem, még inkább szólni szükséges a mindkettőjüket érő „hivatalos", Tisza István által „kivitelezett" támadásról. Ez, amiként Adyt, úgy Rippl-Rónait is megerősítette törekvései helyességében. „Meg vagyok győződve arról – mondta egy alkalommal –, hogy egy értelmes és ízléses embert se fog Tisza István megtántorítani, avagy kizökkenteni eddigi meggyőződéséből indokolatlan írásaival. Ma már velünk van Magyarország minden művészileg művelt embere. A haladás emberei kivétel nélkül."

Ernst mű-
z előzetes
ívészről".
datálja
ős levél-
nat? Engem
negírta Ady
kapcsolható
úrra, akit
Első talál-

Alföld 1977/11/107
Leczkó András: Ady és Rippl-Rónai

Rippl- Rónai József 10

közösom vele Párizsban történt, a Grand-Palaisban, a Szalonban, kiállításon, régen. De volt hálistennek gusztusom hozzá, hogy haza megírhassam: ez a magyar piktor, akinek lépcső-fokra dugták a képét, vagy a legnagyobb, vagy majdnem a legnagyobb. Így voltam vele sokáig, amíg egyszer Kaposvárott felolvasást nem tartottam s Jóska a nyakamba borult s másnap ebédre meg nem hívott. Bocsásson meg Bródy Sándor bátyám, de Rippl-Rónai Jóska szebb, magyarul szebb, férfiasabb még nálánál is. Ebéd előtt este kellett kimennünk a hegyi villába s Rippl-Rónai Jóska – rossz házigazda – elkésett.

Alföld 1977/11/107

Laczkó András: Ady és Rippl-Rónai

Egész Kaposvárt felkutatta, hogy absintet szerezzen vendégének, aki Párisban nyolc-kilenc évig járt. Kapott is egy félüveg ilyen méreg italt s ő, aki ezt szintén nem issza, elbámult, hogy én is csak Zilahon és Debrecenben élveztem ilyesmit. Párisban talán, én abszint-költő aligha ittam három poharat, inkább Pesten. Másnap ismertem meg szépen és jól Rippl-Rónai nagyszerű asszonyát, Lazarine-t, s kis fogadott leányát, Anellát, aki már nagy leány lehet azóta s szemei pedig szebbek.

108

Ez az öreg szép fiú bizonyosan zseni, nagyon nagy ember s felséges életű. Még dekoráló hajlandósága is amellett szól, hogy szépíteni kívánja a világot, amelyre az rá-fér.

1976 MAI 19

Rippl-Rónai József
festőművész
1021

„Tettekkel tényező"

A Nyugat mélykúti szerkesztője

A kiteljesedő szocialista kultúra magához vonzza a múlt valamennyi értékét. A tudományos és művészeti közvélemény figyelemmel, gyarapodásunkból fakadt örömmel tárja föl, fogadja be — például — a polgári radikalizmus jeleseit, a magyar ugart felvilágosult eszmékkel termékenyítő haladó művészeket.

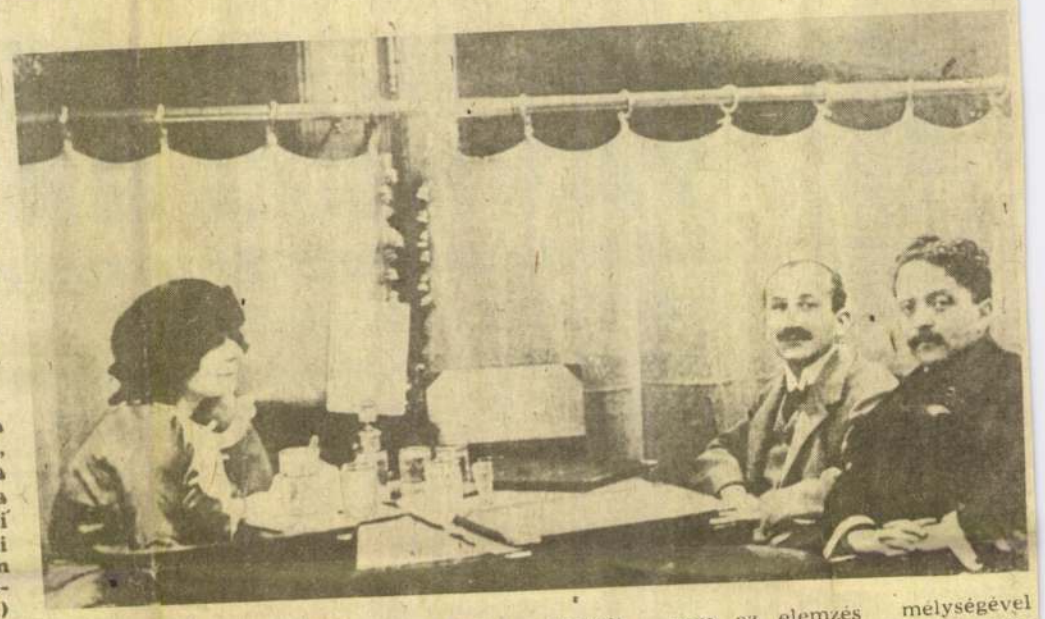

● Kaffka Margit, Fenyő Miksa és Balázs Béla (A Petőfi Irodalmi Múzeum gyűjteményéből.)

Bács-Kiskun területéről származik vagy ehhez is kötődik a magyar progresszió sok kitűnősége. Sajnálatos, hogy a helytörténet és a honismereti buzgalom napjainkban is meglehetősen egyoldalúan értelmezi megyénkben a haladó hagyományok körét, és elhanyagolja az első világháborút követő forradalmak előzményeinek feltárását, elemzését.

A jelképpé fényesedett Nyugat két erős pillére is szűkebb hazánkból indult. *Ignotus* kecskeméti. Mélykúton született, gyerekeskedett *Fenyő Miksa*.

A *Feljegyzések és levelek a Nyugatról* című akadémiai kiadvány megjelenése váltotta ki belőlem a fenti gondolatokat. A lényegében Fenyő Miksa visszaemlékezéseit, levelezését tartalmazó kötet is mutatja irodalomszervező munkásságának hatalmas méreteit. *Ady* többször köszönte jó barátságát". 1910. március 16-án Párizsból ekként üdvözölte: „Bocsásd meg nekem azt, hogy téged tartalak a legbeszámíthatóbb, s a legjobb embernek a bandából", tudniillik a Nyugat szerkesztői közül. Máskor „aránylag legeslegmegbízhatóbb embernek" nevezi. Bizalommal, barátsággal fordult hozzá *Bartá Lajos, Balázs Béla, Csáth Géza*. Ignotussal szoros munkatársi kapcsolatok kötötték össze. *Kaffka Margit* hozzá fordult kétségeivel, gondjaival. *Szép Ernő* is örömmel nyugtázta a szerkesztői kötelezettségen túlmenő figyelmét.

Kicsinyítenénk érdemeit, ha csak a Figyelő és a Nyugat alapításában, kiadásában vállalt szerepére utalnánk.

Művelt, jó ösztönű, pompásan tájékozódó kritikusként is sokat tett a közízlés fejlesztéséért, a helyes értékrend kialakításáért. *Vezér Erzsébet* szerint kritikái „nem az elemzés mélységével tűnnek ki, hanem a bennük megnyilvánuló kvalitásérzék biztonságával, az ítélet pontosságával, mondhatni tévedhetetlenségével". Ma is csodálható bátorsággal döntögette a nép-nemzeti irodalom valódi jelentőségüknél nagyobbra fölfújt bálványait, a homályból „emelt ki" korábban itthon ismeretlen nagyságokat.

Szépírói erényeit főként emlékező írásaiban csillogtatta. 85 éves korában megkapta Róma város nagydíját olaszországi bolyongásainak felidézéséért. Életének kilencedik évtizedéhez közeledve kezdte meg művelődéstörténeti szempontból is figyelemre méltó önéletrajzának írását. Csak az első fejezetek készültek el. Munkásságának kutatója, Vezér Erzsébet úgy véli, hogy a Mélykút: a világ közepe fejezet egyike legszebb írásainak.

A Fenyő családra kevesen emlékeznek a faluban, vagy az onnan elszármazottak közül. *Barabás János*, a kecskeméti Táncsics Kollégium igazgatója „pozitív embernek" mondta Miksa édesapját, a szorgalmas szabómestert. Barabásék a közelükben laktak, és a pedagógus apja öt esztendejig a falusi iparosnál dolgozott. A mester is húzta az igát, hogy mind a gyermekét kitaníthassa.

Törekvő, a társadalmi érvényesülésért ebben-abban megalkuvó fia első nyomtatásban megjelent írása is Mélykúttal kapcsolatos. A Magyar Nyelvőr 1901-es évfolyamában a bácskai községben ismert ruhaneveket közölte. Bemutatta a ducit (vattás felöltő), a kacabajt (erős posztóból készített télikabát), a trityit (főkötő)...

Az általános iskola honismereti szakköre keresi, gyűjti az irodalmi megújulást szorgalmazó Fenyő Miksával kapcsolatos emlékeket. Rendkívül gazdag írói pályájának sok mozzanata maradandó érték: feledtetik közéleti tevékenységének vargabetűit, tévedéseit.

A Nyugat hajdani szerkesztője egy márványtáblát is megérdemelne. Életrajzírója szerint „Olyan korban volt tettekkel tényező, melyben a XX. századi magyar progresszió a felnőtté válás nehéz útját megjárta."

Heltai Nándor

FENYŐ MIKSA:

Mélykút: a világ közepe

Nem gondolom, hogy bárki is tud falunk létezéséről, hacsak nem az én himnuszaimból, aki ott életem legboldogabb éveit töltöttem. Olyan meghatottsággal írom le ezt a szót Mélykút, talán Siennát írnám így, ha véletlenül ott születtem volna.

... A Bácska északi szögletében fekszik — a halas-rigyicai vasútvonal mentén, Jánoshalma és Bácsalmás között, amit már azért is megemlítek, mert hátha az én religiozus ragaszkodásom valakit arra csábít, hogy elnézzen oda. Táji szépségeivel nem merném csalogatni. Pedig tó is volt a falu közepén, mi legalább is tónak neveztük; ha befagyott, korcsolyáztunk is rajta. Később az elöljáróság kegyetlen józansággal megállapította, hogy nem tó ez, hanem pocsolya és feltöltette.

A katolikus templom egy homokdombon épült. Mi templomhegynek mondottuk. Néhány akácfa parkosította és nyári estéken a vakációra hazatért diákifjúság, tanítók, tanítónők ott gyűltek össze, hogy egy-egy halk szóval, gesztussal adózzanak ártatlanul Erosnak, a paplaktól nem kellett tartaniok, kissé messzebb volt, a templom háta mögött. Diszkrétek voltak, a község nem vette szájukra őket; a szigorú és igen respektált jegyzőhöz, Lajthay Benjaminhoz sem jutott el a híre, mert aligha tűrte volna na — a minek is nevezzem ezeket a harmadik tea leöblítésű bacchanáliákat?. Muszáj ezekről még egyetmást elmondanom,

● Rippl-Rónai Fenyő-portréja.

csillagos emlékeim közé tartoznak.

... A lányok, ma is látom őket, ahogy összefogódzva fölvonulnak, száz szoknyában, a legfelső nehéz selyem volt, — virágos mintájú lübötykében, szines fejkendővel —, dehogy tudok ennél pontosabb leírást adni... A férfiak kékposztó ünnepi öltözetben, vagy igénytelenebb fekete ebelaszt (everlasting) ruhában: a legények selyem, vagy brokát mellénnyel (mándli, lajbi) pakfong gombsorral — szívesen emlékezem erre, nagyon szép volt.

Tó és hegy, más topográfiai nevezetesség nem volt a faluban. Széles utcák akácfákkal és eperfákkal szegélyezve, homok és por vastagon, őszidőben vagy hóolvadáskor fenekétlen sár — nem emlékszem, hogy ez valaha is zavart volna. Télen kiscsizmát viseltem, suszternagybátyám nagy műgonddal csinálta és én hamar megtanultam, hogy kell lábam fejét kapcába burkolni. Nem volt ez olyan egyszerű dolog.

Hogy azután valaki így ragaszkodjon falujához és ne jusson eszébe még felnőtt korában sem, hogy kitanulja szociális és gazdasági adottságait, szóval, hogy falukutató legyen, hát az bizony szégyen. Pedig milyen irigységgel állapítottam meg, hogy abban a vékonyka földrajzfüzetben, amit a harmadik elemiben olvastak Jánoshalmáról (akkor még Jankovác), meg van írva, hogy „jeges almáiról híres", ellenben Mélykútról semmi, sem a tó, sem a templomhegy.

... A ház, amelyben laktunk a miénk volt: huszonöt éves koromig életem bolondos álom-útjainak szép kikötője, ahová a vakációba mindig boldogan tértem haza.

Álmodozó gyerek voltam, s igazán szépeket álmodni, csak Mélykúton, a szülői házban lehetett. Az, hogy én egy lakóházban születtem, melyet Rédli báróéktól vettünk bérbe, ezt csak anyámtól tudtam, én már csak a sárga, meszelt, náddal fedett házunkra emlékszem, melynek három oldala nyílt az utcára, ajtaja a műhelyből s a ház előtt egy pad volt, előtte egy ecetfa...

A NEMZETKÖZI TAVASZI BNV '76

TAVASZI BUDAPESTI NEMZETKÖZI VÁSÁR

a beruházási javak szakvására
a Budapesti Nemzetközi Vásárközpont területén
/Budapest X., Dobi István út 10./

Ny
má
na
a s
–m
24
–a
14

MUNKAALKALOM

TANÁCSI gyakorlattal rendelkező építőipari technikust ügyintézőnek alkalmazunk. Leveleket „Idegenforgalom" jeligére a Kiadóba kérünk. 705

MEZŐGÉP Vállalat Tiszakécskei Gyáregysége felvesz: forgácsoló, lakatos, hegesztő munkakörökbe szak- és betanított munkásokat, kedvező fizetési feltételek, munkásszállítás biztosítva. Jelentkezni lehet a gyáregység bér- és munkaügyi osztályán. 687

KERTÉSZ szak- és segédmunkásokat felveszünk. Jelentkezés: MEZŐGÉP Vállalat Kecskemét, K. Szegedi út 136. Kertészet. 706

A KECSKEMÉTI Tejüzem üzemi energetikust és elektroműszerészeket keres felvételre. Fizetés megegyezés szerint. Jelentkezés minden munkanapon 15 óráig az üzem műszaki vezetőjénél. Kecskemét, Róbert Károly krt. 6. 1931

VÁROSI Tanács Szociális Otthona felvételre keres szakképzett ápolónőket, továbbá 8. általános iskolai végzettséggel 18 éven felüli nődolgozókat segédápoló munkakör betöltésére. Jelentkezés: déli órákban. Kecskemét, Szent László város I. sz. (Műkert). 1977

A KECSKEMÉTI Házgyár gyártósoraira építész vagy gépész végzettségű művezetőket keresünk. Fizetés megegyezés szerint. Jelentkezni lehet: a Házgyár munkaügyi csoportjánál. Kecskemét, István király krt. 1814

GABONAFORGALMI és Malomipari Vállalat felvesz villanyszerelőket, férfi anyagmozgatókat, malomüzemi és raktári dolgozókat, valamint női dolgozókat programozó és anyagmozgatói beosztásba. Jelentkezés: Kecskemét, Halasi út 25. Munkaügyi csoport. 1815

FELVÉTELRE keresünk kőműves brigádokat újonnan beinduló munkák végzésére, kecskeméti munkahelyre. Vidékiek részére munkásszállást biztosítunk. Jelentkezés: Kecskeméti Ingatlankezelő Vállalat, Villám I. u. 2. Munkaügyi csoport. 1798

LAKATOSOKAT, autószerelőket felveszünk. Nyári szünidőre középiskolás diákokat alkalmazunk. Csoportos jelentkezés előnyben. Jelentkezés helye: ÉBKM Vízmű Vállalat Kecskemét, Izsáki út 13. Munkaügyi osztály. 1967

A FÉMMUNKÁS Vállalat Kiskunhalasi Gyára azonnali belépéssel felvételre keres férfi és női szak- és betanított munkásokat lakatos és hegesztő munkakörökbe, és segédmunkásokat. Bérezés megegyezés szerint. Vidékieknek útiköltséget térítünk. Jelentkezés Kiskunhalas, Középsőipartelep 8. szám. 556

Apróhirdetések, apróhirdetések

Ingatlan

HÁROMSZOBÁS családi ház eladó, Lakitelek, Csokonai út 3. 1950

KISKUNHALAS belterületén több lakásra osztható, kertes családi ház eladó. Ajánlatot „Beköltözhető" jeligére a Kiskunhalasi Hirdetőbe kérek. 487

HÁZ eladó Jánoshalmán, Kápolna u. 32. sz. Érdeklődni minden időben a helyszínen. 671

KÉTSZOBÁS, komfortos kertes fél ház eladó. Kiskunhalas, Szántó Kovács u. 8. 531

KÉTSZOBÁS, kertes ház eladó. Kiskunhalas, József Attila u. 20. Érdeklődni 17 órától. 534

TANYA, egy hold területtel eladó. Zsana, II. ker. 76. Jójárt István. 533

TANYA, 1200 négyszögöl területtel, gazdasági épületekkel eladó. Kiskunhalas, Felsőszállás 40. Vadkerti útban, Farkas, kovács dűlőn. 535

3 SZOBÁS, családi ház eladó, sürgősen. Felsőszentiván, Rákóczi F. u. 71. sz. 361

3 ÉS FÉL szobás családi ház, 2 családnak is megfelelő eladó, vagy kisebbért elcserélhető. Leveleket: „Belváros" jeligére a Bajai Magyar Hirdetőbe kérem. 356

TANYÁT bérelnék város-

NÉGYSZOBÁS családi ház eladó, Kiskunhalas, Zrínyi u. 28, 15 órától. 557

2 SZOBA, összkomfortos családi ház, 176 négyszögöl telekkel, OTP-átvállalással sürgősen eladó. Érsekcsanád, Deák F. u. 28 b. Érdeklődni: 30. szám alatt. 370

CSÁTALJÁN kertes ház, beköltözhetően eladó. Csátalja, Kossuth L. u. 55. 366

BAJAN belvárosban, földszintes, nagy családi ház, azonnal beköltözhetően eladó. Érdeklődni: Bereczki, Táncsics u. 30. 364

3 SZOBÁS ház, 700 négyszögöl szőlővel és 800 négyszögöl kerttel eladó. Gólya sor 40 sz. alatt. 363

ALSÓGÖDÖN (Budapest) 547 négyszögöl szőlő, gyümölcsös telek eladó. Érdeklődni: Balogh Béla Budapest, Pestlőrinc, Iparvasút u. 34. esetleg Kecskemét, telefon: 13-772. Lehóczki. 2026

JÁNOSHALMAN, belterületen, 420 négyszögöl szőlő, gyümölcsös, beépíthető telek eladó. Ferenczi László, Jánoshalma, Dózsa u. 64. 699

Lakás

KETTŐSZOBÁS, előszobás lakrészemet eladnám. Cím: Baja, Április 4 tér 6. 346

KETTŐ szoba, összkomfortos, gázfűtéses, OTP-s lakás eladó. Baja, Babits Mihály u. III. em. 14. sz.

Gépek és alkatrészek

POLSKI Fiat 1300-as, elsőkézből eladó. Jánoshalma, Bem u. 50. 530

VADONATÚJ 250-es Moszkva csónakmotor kedvezményes áron eladó. Érdeklődni: Dallos László. Tel.: 16-304. 7622. Pécs, Móricz Zs. tér 3. sz. 19 óra után. 358

KAJÜTÖS vagy sportváltozatban műanyag motorcsónaktest, 43 lóerős Wolvo-motorral együtt vagy külön eladó. Eperi József. Balatonboglár, Kolozsvári utca 31. sz. 332

2 FEMTUAGYAS Süper automata japán kötőgép, igényesnek eladó. Bagó, Hercegszántó, Bocskai u. 4. sz. 355

IV-S 4647 Skoda 100 L. eladó. Cím: Vaskút, Temető u. 19. 353

SKODA S—100-as, most vizsgázott, 27 ezer km-rel, igényesnek eladó. Kiskunhalas, Bálvány u. 26. 539

K—25-ÖS Zetor ekével pótkocsival, jó állapotban eladó. Bócsa, III. 87. Kisbócsai iskola. 542

MZ 125-ös, jó állapotban eladó, Kiskunhalas, Gagarin tér 3. Laczkó. 548

7-ES MIB-motor eladó. Kiskunhalas, Vadkerti út 2. 550

TRABANT Combi 500-as eladó. Kiskunhalas, Gábor Áron u. 5. 551

MEZPERGETŐ eladó. Kiskunhalas, Kötönyi út 2 a. Barna Ferenc. 490

SVÉD dobfelszerelés jó állapotban eladó. Érdeklődni Kiskunhalas, készruhaboltban, postaépület. 537

KÉTÉVES fekete kanca csikó eladó. Csima István, Jánoshalma, I. ker. KT. 13. 683

M—11-ES magnó 2 hangfal eladó. Kiskunhalas, Dugonics u. 5. 541

HÁLÓSZOBABÚTOR eladó. Kiskunhalas, Huber Oszkár u. 20. Érdeklődni 16 órától. 547

TÖRZSKÖNYVEZETT háromhónapos, németjuhász szuka eladó. Kiskunhalas, Linhardt Antal u. 63. 552

Vegyes

60 000 FT készpénzzel plusz részletfizetéssel, lakásmegoldást keresek. Válaszleveleket „Őszi beköltözés" jeligére a Bajai Magyar Hirdetőbe kérek. 331

50 NÉGYZETMÉTERES száraz, utcára nyíló pince kiadó. Kiskunhalas, Szász Károly u. 9. Nyerges. 532

Házasság

51 ÉVES, 168 magas, MÁV-dolgozó özvegy, káros szenvedélytől mentes férfi megismerkedne házasság céljából finomlelkű, csinos nővel. 19 éves fiam van. Fényképes leveleket „Kertes ház" jeligére a Kiskunhalasi Hirdetőbe kérek. 545

Eredményesen hirdethet lapunkban!

Célravezető, eredményes!

Az Alsódunavölgyi
HÍRADÁSTECHNIK
alkatré
KIÁRUSÍT
közületek és magá
Árengedmén
Érdeklődni lehet az alábbi cí
Alsódunavölgyi Vízügyi Igazg
Virág Béla, Baja, Bajcsy-Zs.
Telefon: 954 (46, 44-es mellék

FIATALO

77. a)-b)-c) Rippl-Rónai József: Ady Endre

Lajos ez év márciusában készült portréja is.[19] Kifejezésmódja, mely elutasít minden átesztétizálást és klasszikum iránti hajlandóságot, gyökeresen eltér Czigányétól, mégis ugyanazt, a nagy egyéniségnek, a Nyolcak egykori harcostársának kijáró komolyságot sugallja. Tihanyi az „önmaga kísértetévé" (Kassák Lajos) vált költő szétesõ vonásait mintegy szerkezeti vázba fogja, elvont gondolati síkra emeli. A fizikai jellegzetességek éles, szinte karikírozó megjelenítése arra a döbbenetet keltő hatásra is utal, melyet a költő rohamos leépülésének jegyeit leíró kortársak visszaemlékezései tükröznek.[20]

A költőről halottas ágyán készült vázlatok után Csorba Géza maszkja, új szinten, már az utókor szemével ismétli meg a költő-hérosz tiszteletét.[21]

Az Adyról készült portré-grafikák arra is utalnak, hogy a művészetük elfogadtatásáért vívott küzdelem nálunk is közösséget teremtett az új művészeti irányokat képviselő alkotók között. A különböző alkotó egyéniségek és különböző művészeti ágak meglévő eltérései ellenére egymás szerepének a felismerése, a nyugatos ideálképhez való igazítása az önigazolás egyik fontos eszköze volt. A kortárs portré-rajzok Czigánytól Tihanyiig ívelő sora arra is utal, hogy a szecesszióból az expresszionista tendenciák kibontakozása felé mozdult el, de megőrizte a szimbolizmusban kialakult költőkép ábrázolási sémáit is.

JEGYZETEK

1. Varga J.: Ady képzőművészeti érdeklődése. MTA Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei XII. 1. 1965, 289-302.; Az élet szobra. Ady Endre képzőművészeti írásai. Varga József előszavával és Németh Lajos utószavával. Bp., 1977; KISPÉTER A.: Ady és a szecesszió. In: Tegnapok és Holnapok árján. Tanulmányok Adyról. Bp., 1977. 193-211.; NÉMETH L.: Ady és kora képzőművészete. In: Akarom, tisztán lássatok. Bp., 1978. 199-208.

2. Czigány Dezső: Ady arcképe, 1907, p. szén, 460x360 mm, j.l.kp. ADY ENDRE j.j.l. Czigány 907, Bp., PIM; A grafikához nagyon közel áll egy ugyanez évben készült barna tónusú festménye.

3. Horváth Béla külön tanulmányt szentelt Czigány Dezső Ady-portréinak. HORVÁTH B.: Czigány Dezső Ady képei. Bp., 1977. 23–25.

4. Felmerülhet még egy lehetséges, már távolabbi hatás, Eugène Carrière Paul Verlaine-ről készült festmény portéjáé (1890), mely a sötét tónusú, misztikus felfogású szimbolista portétípus festészeti őspéldájának tekinthető. Carrière festménye reprodukciókon keresztül ismert volt Magyarországon is. Ady is említi. ADY E.: Verlaine és Carrière. In: Az élet szobra. i. m. 85.

5. Ady és Rippl-Rónai kapcsolatáról l.: TASI J.: Ady és Rippl-Rónai. In: Tegnapok és Holnapok árján. i. m. 331-359.; LACZKÓ A.: Ecset és toll. Rippl-Rónai József és az irodalom. Bp., 1983, 17-53.

6. Hatvany Lajos 1908 nov. 19-i levele, melyben Ady kapcsán „rippl-rónaizmust" emleget, újításukat az „öntudatlanság", a „szerencsés művészi számítás" számlájára is írta. Levelek Hatvany Lajoshoz. Bp., 1967, 617.

7. Az említett művekről l. TASI J. i. m. 349-354.

8. L. TASI J. i. m. 355-356.

9. Idézi TASI J. i. m. 358.

10. Jeles karikatúrát rajzolt Adyról Major Henrik is. 1910-ben és 1913-ban megjelent Major Henrik panoptikuma c. kötetében (Békéscsaba).

11. Az ismertetendő három portré vázlat, egy keretbe fogva, utoljára a Béke és Szabadság 1952/47-es számában jelent meg. 15.

12. Rippl-Rónai József: Ady Endre, 1913 körül, p. ceruza, 135x108 mm, balra fent: BANDI, j.l.j.: Rónai, Bp., mgt.

13. Rippl-Rónai József: Ady Endre, I-II. 1918. I.: p. ceruza, akv. 87x137 mm, fent középen: ADY ENDRE, j.n. II.: p. ceruza, akv. 86x140 mm; jobbra: ADY BANDIT MIKOR MEGVÁLASZTOTTÁK A VÖRÖSMARTY AKADÉMIA ELNÖKÉNEK, j.l. Rónai (Vörösmarthy névbe később írták be a „H" Betűt.)

14. Krúdy egy korábbi Három Holló-beli találkozás alkalmával írta: „Ezen a napon legjobban élt rajta a haja, amelybe nem tudta ezüstjét belekeverni a fájdalom, akármennyi testi szenvedésen ment át a költő." KRÚDY Gy.: Kalandjaim a költővel girbegurba pádimentumokon. In: Ady Endre éjszakái. Bp., 1989. 18.

15. TASI J.: i. m. 349.

16. Ady Endre: Életem nyitott könyv. Kovalovszky Miklós összeállítása. Bp., 1977. 504.

17. KRÚDY Gy.: A költő utolsó karácsonya. In: i. m. 146.

18. Ferenczy Béni: Az alvó Ady Endre. 1918 december, ceruza, 307x210 mm, Bp., MNG

19. Tihanyi Lajos: Ady Endre, 1918, litográfia, 475x350 mm, Bp., MNG

20. L. KRÚDY Gy.: A költő utolsó karácsonya, i. m. 146-155.; DÉNES Zs.: Élet helyett órák. Egy fejezet Ady életéből. Bp., 1980. 191-195.

21. A halottas ágyon készült rajzokról l. W. SOMOGYI Á.: Képzőművészek Ady Endre halottas ágyánál. In: Tegnapok és Holnapok árján. i. m. 361-416.

Katalin Gellér: **Ady-Bildnisse**

Die hier behandelten Zeichnungen über Ady sind aus verschiedenen, die Form betreffend sogar als gegensätzlich zu bezeichnenden Anschauungen entsprungen, sie haben jedoch alle gemeinsam, daß sie die vom Zeitalter geprägte Idee der Dichterrolle aufzeigen. So auch – und vor allem – die Kohlezeichnung von Dezső Czigány, die für das Titelblatt zum Gedichtband von Ady Blut und Gold vorgesehen war. Die Züge des Dichters wurden von Czigány stark stilisiert, Ady erscheint hier als „Verwandter des Todes". Der Kopf des Dichters erinnert an eine Maske, vom Körper getrennt scheint er im Raum zu schweben. Czigány lehnte sich dabei wahrscheinlich an den in Frankreich entwickelten symbolistischen Typ des Bildnisses, an die Porträts von Félix Vallotton an, die zum Buch von Rémy de Gourmont angefertigt wurden (Le livre des masques, portraits symbolistes). Auch Edvard Munchs Selbstbildnis (Lithographie, 1895) mag auf ihn einen Einfluß ausgeübt haben. Ferne Vorbilder waren für ihn ebenfalls die symbolistischen Werke, die den Dichter als Johannes den Täufer der Kunst und als Orpheus darstellten (G. Moreau, O. Redon).

Unter Rippl-Rónais von Fotos gut bekannten drei kleinen Skizzen entstanden zwei – wie davon die Inschrift zeugt – anläßlich der Wahl von Ady zum Vorsitzenden der Akademie (am 27. November 1918). Auf dem Ady Portrait von Lajos Tihanyi, das im selben Jahr entstand, weist die scharfe, gleichsam karikierende Darstellung der körperlichen Charakteristika auch auf die Bestürzung hin, die sich auch in den Erinnerungen der die Merkmale des rapiden Abbaus des Dichters beschreibenden Zeitgenossen zeigt. Mit den Augen der Nachwelt schwört die Maske von Géza Csorba wieder das Bild des Heros-Dichters herauf.

73. Czigány Dezső: Ady Endre, 1907 (A Vér és Arany címlapja)

74. Félix Vallotton: Paul Adam, Gustave Kahn, René Ghil portréi

75. Edvard Munch: Stéphane Mallarmé, 1896

76. Edvard Munch: Önarckép, 1895

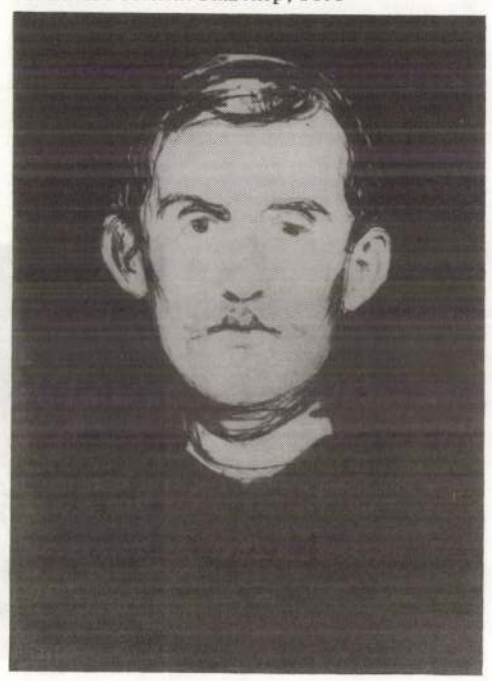

Ady Endrétől kértek előszót és Rippl-Rónaitól címképet. A kortárs kritika, ahogy a Nyolcakkal, úgy Rippl-Rónaival is közösnek kiáltotta ki Ady törekvéseit, negatív és pozitív értelemben is.[6] Személyesen csak 1909. november 7-én Kaposváron találkoztak, Ady felolvasó estjén. Ekkor Rippl-Rónai ceruza, illetve tollrajzot készített Adyról, egy hasonló beállítású rajza fametszet változatban vált ismertté.[7] Lappang egy vagy két pasztell rajz is, melyek közül egyet 1917-ben ki is állítottak.[8]

A most előkerült, idáig csak reprodukcióból ismert három rajz ellenére is talán igazságtalan Rippl-Rónai Ady-ábrázolásáról – csupán e vázlatok alapján szólni, de a költő és a festő kapcsolatának írásos dokumentumai, jelentős irodalma mégis állásfoglalást kíván.

A két kiemelkedő művész kapcsolatával foglalkozó írások több fontos adatot felsorakoztatnak a két alkotó barátságára, párhuzamos törekvéseinek igazolására. Számomra különösen két tanulmány bizonyítja egymás művészetének mélyebb megértését. Egyik Rippl-Rónainak Ady szemeiről írt tanulmánya, mely a költőben kortársaihoz hasonlóan, a „széthulló magyarság tragikus szimbólumát" láttatja.[9] Ady pedig kivételes pontossággal fedezi fel Rippl-Rónai művészetének Gauguin-hez visszavezethető gyökereit és ugyanakkor attól eltérő voltát. Mégis úgy érzem, hogy az írásokból, levelekből a Párizs-élmény tartalmi közössége, az új európai orientáció előtérbe helyezése mellett elsősorban a másság megbecsülése olvasható ki. Hasonló témájú műveik is, mint Rippl-rónai intim hangulatú kisvárosi képei és Ady Kaposvárott született Kisvárosok őszi vasárnapja c. verse alapvetően eltérő felfogást, alkotói módszert mutatnak. A Párizsban a „papucsos forradalmároknak" nevezett Nabikhoz vonzódó Rippl-Rónai, ha fel is ismerte Ady nagyságát, más művészeti szemlélet alapján dolgozott, művészi alkata eltér Adyétól. A Czigány-féle 1907-es rajzban megfogalmazott szimbolista dekadens költő szereptől való idegenkedését Adyról rajzolt karikatúrája is elárulja (Ady Párizsban).[10]

A magángyűjteményből felbukkant három portrévázlat különböző időben készült.[11] A legkorábbi profilból ábrázolja a költőt.[12] Beállítása – úgy tűnik – Székely Aladár 1912-13-ban készült fotóját ismétli. A fej hajlása, az arckifejezés, a száj sarkában megbújó mosoly, a homlokba hulló haj megegyezik a két portrén. Az orr és száj között Rippl-Rónai kissé megnyújtja az arc vonalát, s az ajkakat is teltebbnek rajzolja.

Rippl-Rónai további két akvarellel színezett kis rajza egyidőben készülhetett, erre utal a költő öltözete is.[13] A legendás szem és haj Rippl-Rónai e vázlatain is középpontba került. A rajzot finoman színezte is, zöld nyakkendőt visel a költő. A Krúdy által byronosnak nevezett haj kócosan hullik a homlokába, szemöldöke és haja színe is barna.[14] Az egyik vázlaton olvasható írás szerint abból az alkalomból készült, amikor Adyt megválasztották a Vörösmarty Akadémia elnökének, vagyis 1918. november 27-én.

A rajzok elhízott, magába roskadt férfit mutatnak. Egyik lesütött szemmel ábrázolja, mint a már említett Róma-villabeli rajz és fametszet. A másik rajzon óriásira tágult szemmel látjuk, de az Ady Endre szemei címen írt tanulmányával ellentétben, ahol költői hasonlatokkal írja le Ady „nagy nézésű okos szemeit", a vázlaton mintha egy csipetnyi iróniával ábrázolná. Egy Ady halálakor adott nyilatkozata szerint utolsó találkozásaik alkalmával sem hitte, hogy betegsége ennyire előrehaladott.[15] Ezt a kijelentését ugyanakkor kevéssé valószínűsítik az akadémiai ülésről szóló beszámolók, melyek szerint beszédéből már csak néhány szót tudott elmondani.[16] Néhány héttel később pedig Krúdy Gyula Ady „kitágult, másvilági szemét" írta le.[17]

A szenvedésben megszépülő, felmagasodó Adyt állítja elénk Ferenczy Béni 1918 decemberében az alvó költőről készült rajzain.[18] A már súlyosan beteg Adyt ábrázolja Tihanyi

RIPPL-RÓNAI József

Gellér Katalin

ADY–PORTRÉK

Ady és a képzőművészet kapcsolata mind irodalmi, mind képzőművészeti szempontból izgalmas, többször és több oldalról is vizsgált téma.[1] Az Adyról készült portrék közül elsősorban Czigány Dezső rajza és egy fotóról jól ismert, de eddig magángyűjteményben lappangó Rippl-Rónai József vázlat-sorozat elemzésével szeretném az Adyról kortársai által kialakított kép néhány vonását árnyalni, melynek során érintőlegesen felmerül a különböző művészeti ágak egymásra hatásának kérdése is. Bár az elemzendő rajzok különböző megközelítésből születtek, megegyeznek abban, hogy a költő-szerepnek a kor által erősen meghatározott ideája jelenik meg bennük.

Czigány Dezső első portréján, mely a Franklin Társulat megbízásából 1907-ben készült a Vér és arany c. kötet címlapjához, Adyt a szimbolista írók és festők portrétípusához közelítve ábrázolta.[2] A szénrajzon a költő feje szinte lebegni látszik a térben, s a fekete háttérből kísértetiesen fehérlik elő. A keserű, gúnyos mosolyú száj, a nagy szemek a kiábrándultság, a spleen lelkiállapotára utalnak. A haj és a szemöldök íve erőteljesen, dekoratív ívben rajzolódik ki a fehér homlokon. Czigány a költő vonásait erősen stilizálta; a „halál rokonának" Adyját látjuk, az „elátkozottak" sorába tartozó költőt.

Horváth Béla Czigány Ady-portréiról írt tanulmányában életrajzi adatokkal is szolgál, melyből megtudjuk, hogy a kép keletkezésének idején ismerték fel Ady végzetes betegségét.[3] Az arc hieratikusságát Horváth főniciai aranymaszkhoz hasonlítja. Czigány azonban valószínűleg a Franciaországban kialakult új portrétípushoz igazodott, melyet Felix Vallotton és a nyomában járó művészek formáltak ki. Vallotton Rémy de Gourmont Le livre des masques, portraits symbolistes c. művéhez rajzolt portréi (Paul Adam, J. K. Huysmans stb.) erős, határozott, szinte plakátszerűen kiemelő körvonalrajzra épülnek. Gyakran csak a fejet rajzolta meg.

Edvard Munch Mallarméről készült portréja (litográfia, 1896) is hatással lehetett Czigányra. Munch litográfiáján szintén lebegni látszik a fej, a magasan záródó ing alig látható, s a háttér nem fehér, amint Vallottonnál, hanem fekete, mint Czigány rajzán. Halálszimbolikával telített Munch 1895-ben készült Önarcképe (litográfia), melyen szintén fekete háttérből világít ki a fej, a lap alsó szintjén csontvázkar látható.[4]

A különböző kosztümös önarcképeket festő Czigány nem egyszerű portrét rajzolt. Ady szerepét ábrázolta a francia szimbolizmus heroikus és démonikus vonásokkal felruházott költő-ideálképéhez közelítve művét. A maszk mögé bújó művész – Adytól sem idegen – századfordulós toposzát is újrafogalmazta. A testtől leválasztott fej lebegése, az arc medúzaszerűsége, a halállal való párbeszédre való utalások a szimbolista portrékhoz tartozónak mutatják Czigány művét. Távoli példái azok a szimbolista művek, melyek a költőt a művészet Keresztelő Szent Jánosaként ábrázolták, mint Gustave Moreau (1865), majd Deville lantra helyezett Orfeuszfeje, Odilon Redon Mártírja (1877), s 1913-16 körül festett Orfeusza.

Ady Czigány-féle kiérlelt ideálportréjával szemben Rippl-Rónai József Adyról készült ismert művei vázlatok, különböző találkozások alkalmával készültek, az élmény közvetlenségét tükrözik. Adyt és Rippl-Rónait a közös harc és újítás tudata, baráti szimpátia és megbecsülés fűzte össze.[5] Egy évvel korábban már megjelent egy „közös" kötetük is; H. Szederkényi Anikó, Haraszthy Lajos és Göndör Ferenc Hárman címen megjelenő munkájukhoz

Magyar Könyvszemle 107 évf. 1991 1-2.

Bostonban alapított új iskolája is gyorsan népszerű lett. A legtudósabb nyelvésznek, a legkitűnőbb nyelvtanárnak tartották.[15] Fonetikai és összehasonlító nyelvészeti kutatásairól az Egyesült Államok szellemi elitje előtt tarthatott előadásokat. Két pedagógiai, ill. nyelvészeti munkája is megjelent *The First Book of English* és *Significance of the Alphabet* címmel (mindkettő 1846-ban). Ezekben az években szövődhetett barátsága Elizabeth P. Peabodyval.

1848 nyarán Krajtsir visszatért Európába, és Londonon, Párizson át Magyarországra igyekezett, de csak Bécsig, esetleg Pozsonyig jutott (s nem Pestig, mint Byng mondja). Jellačić előrenyomulásának, az országgyűlés föloszlatásának hírére azonban visszatért Amerikába. „Nem láthattam akkori tudósításaim szerént, hogy édes magyaraink oly dicsőségesen fölébredendenek" – írta Pulszkynak 1849. jún. 22-én Bostonban keltezett levelében.[16]

A győzelmi hírek hatására újra Európába utazott.[17] Lehet, hogy már itt, Hamburgban találkozott a komáromi kapitulánsok között Újházi Lászlóval, Komárom polgári biztosával.[18] 1849 karácsonyán, New Yorkban viszont már biztosan együtt vannak.[19] Krajtsir elhatározó hatást gyakorolt Újházira a magyar gyarmat – a későbbi New Buda – megalapításának tervében. Tolmácsként Washingtonba is elkísérte.

Segítségére volt az angolul nem tudó Újháznak az amerikai konzervatív, antiabolicionista – az osztrák követ által is befolyásolt – sajtó támadásainak visszaverésében. Ugyancsak Krajtsir inspirációját kell keresnünk James Russel Lowell (1819–1891), Robert Carter (1819–1879) harcias magyarbarát publicisztikája mögött. Ő szolgáltatta az anyagot Mary Lowell Putnam (1810–1898) nevezetes osztrákellenes, magyarbarát vitairatához is.[20] Közben több magyarságismeretet terjesztő előadással sietett kielégíteni a fölfokozott érdeklődést.[21]

Krajtsir 1852-ben New Yorkba költözött. 1852-ben itt jelent meg *Glossology* című nyelvészeti munkája, és munkatársa volt a készülő *New American Cyclopaediá*nak, amelybe nyelvészeti, vallástörténeti és botanikai cikkeket írt, és ő dolgozta ki a „Magyar nyelv és irodalom" című szócikket is,[22] bár elhatalmasodó szívbetegsége egyre többet gyötörte.

A tudós utolsó éveit a New York állambeli Morrisaniában, a Putnam család otthonában töltötte, mint a három gyermek nevelője.[23] Itt halt meg 1860. máj. 7-én, 56 éves korában. Kéziratos hagyatékát – közel száz nyelvet idéző összehasonlító nyelvészeti vázlatait – mint tudjuk, végrendeletileg a Magyar Tudományos Akadémiára hagyta.

ZÁVODSZKY GÉZA

Rippl-Rónai József és a Kner család kapcsolatáról. Laczkó András 1985. január 7-én a *Magyar Nemzet*ben cikket közölt „Rippl-Rónai József és Kner Imre levélváltása" címmel. Hírt adott a festő és a Kner család addig nem ismert kapcsolatáról, s közölte Rippl-Rónainak két, Kner Izidorhoz intézett levelét, valamint Kner Imre egy levelét, amelyet a festőnek írt. A Békés Megyei Levéltárban megtalált levelekben[1] szó esik egy rajz- vagy pasztelkép-album kiadásáról, ami a festőt 1921–1922-ben foglalkoztatta, s aminek megvalósítására, legalábbis Knerék közreműködésével, sohasem került sor.

[15] Pl. Emerson ajánlja rokona gyermekei számára, mint a létező legjobb nyelvtanárt 1847-ben. *The Letters of Ralph Waldo Emerson.* 1939. vol. 3. 373. Vasváry Gyűjt. K7:32.

[16] V. WALDAPFEL Eszter: *A forradalom és szabadságharc levelestára* . Bp. 1965. IV. 94–95.

[17] 1849. aug. 22-én levélben kért támogatást Franklin Pierce-től (1852-től az USA elnöke) második európai útjához. Library Congr. Franklin Pierce Papers, 28. Vasváry Gyűjt. K7:25.

[18] Vö.: ÁCS Tivadar: *New Buda.* Bp. 1941. 12–13., forrását azonban nem jelöli meg.

[19] Újházi László levele Pulszky Károlyhoz OSzK Kt. Fond VIII/1095:3.

[20] *Crime of the House of Austria against Mankind with Putnam's History of the Constitution of Hungary.* Boston, 1852.

[21] Vasváry Gyűjt. K7:26.

[22] Vasváry Gyűjt. K7:21.

[23] PUTNAM, George H.: *Memories of my Youth (1844–1865).* New York, 1914. 69. Vasváry Gyűjt. K7:25.

[1] Békés Megyei Levéltár, Gyula. A Kner-nyomda iratai, XI. 9. e/6. Rippl-Rónai József Kner Izidornak, Budapest, 1921. február 28.; uő uannak, Kaposvár, Róma villa, 1922. március 26.; Kner Imre Rippl-Rónai Józsefnek, Gyoma, 1922. április 23.

Kiderül a levelekből, hogy a festő és Knerék között ezidőben sajátos csere is alakult. Az első világháború utáni ínséges időben Knerék nemcsak az akkor napvilágot látott legszebb kiadványaik – gondolom, a Kner Klasszikusok, a Monumenta Literarum – tiszteletpéldányaival támogatták barátaikat, hanem gyomai sonkával és Kner Izidor saját főzetű szilvapálinkájával is. Annak idején néhány ezzel kapcsolatos gyerekkori emlékemet felelevenítettem Laczkó Andrásnak. A csomagok ugyanis időnként apám, Haiman Hugó ferencvárosi lakására érkeztek, s ő engem, a kisdiákot bízott meg, hogy azokat a címzetteknek eljuttassam. Így jártam annak idején Rippl-Rónai Kelenhegyi úti műteremlakásában is.

A festő szándéka volt, hogy nagyapám támogatását képekkel viszonozza, s azokat is apámhoz kellett volna eljuttatnia, de tudomásom szerint ez nem történt meg. Nincs kizárva, hogy Kner Imre hagyatékában maradt Rippl-Rónai-kép, de ha igen, akkor az, sajnos, elkallódott.

A közzétett levelekből kiderül, hogy a kapcsolat a *Borszem Jankó* legendás asztaltársaságára, a „Kagál"-ra vezethető vissza, melynek Rippl-Rónai József és Kner Izidor egyaránt tagjai voltak, s ott még az első világháború utáni években is összejöttek. Híres vacsoráikat ezidőben Bálóné vendéglőjében, a Ráday utcában, a Boráros tér közelében tartották.

A *Magyar Nemzet* cikkét nemcsak azért elevenítem fel, hogy az érdekes epizódot itt a könyv- és kiadástörténet olvasói számára is emlékezetessé tegyem, de azért is, mert nemrégiben, más jelzet alatt, még két levelet találtam.[2] Az egyiket Kner Izidor, a másikat Rippl-Rónai József írta. Már Kagál-bélileg fűszerezett táblabíró-humorukért is érdemes elolvasni őket:

Kner Izidor levele Rippl-Rónai Józsefnek

Gyoma, 1921. november 28.

Kedves Mester!

Járvány ütött ki a nyáron a pondrók között és így a szilva gyöngyen prosperált. Olyan szilvapálinkát főztem, hogy Práha császárja csak súlyos cholerában ivott ilyent csak.

Ha nem lenne Rippl-Rónai képhez jussom, akkor is ragaszkodnám hozzá. Hát még így!

Fenttisztelt pálinka, meg Prahát letisztelő sonka rendelkezésére áll és ha vőmnek adna két – megígért – képet: elárasztom földi jókkal.

Mikor küldjek a képekért?

Ha soraimat el tudta olvasni: ezért külön öt üveg saját termésű bor jár.

Igaz tisztelettel régi híve
Kner Izidor

Rippl-Rónai József válaszát a fenti levél hátlapjára írta:

Ezt a levelet ma, 3-án dec. kaptam meg Kaposváron, ahova 1-én érkeztem meg Pestről. Innen nem lehet intézkednem, hogy a csereüzletet lebonyolíthassam, ismét fenn kell lennem. Azt már látom, hogy előbb-utóbb mégis nyélbe fogjuk ütni a dolgot, nehogy ez a fene „cholerás császár" mindent elnyeljen előlem. Én szószerint vett képekről sohasem beszéltem, de cseréről igen, már azért is, (nem éppen a pompás szilvapálinka miatt, hanem) hogy Gyomán, ahol oly sok szép dolog megtermett évtizedek óta a könyvcsinálás terén, hogy ott is legyen nyoma – ha csak egy muzeális rajzban is – az én művészetemnek. Mindig csudáltam, hogy Gyomára egyáltalán nincs érkezésük dolgaimnak – nehezen indulnak arra az efféle vonatok.

Azok után, amit hallottam, láttam, magam is szívesen fel fogok pakkolni egy szép napon, hogy az én kedves Kner Izidor barátomat színről-színre láthassam ott, ahol oly készséggel, ízléssel, nagy szeretettel dolgozik, fáradozik, úgy hogy még a legraffináltabb bibliofileket is kielégíti. Én, aki ezen a téren elég otthon vagyok, érzem, egy jó napot fogok ott a gépek, papírok, betűk közt eltölteni – bele sem számítom a kövesztett[3] és már füstölt szalonnák stb. elfogyasztási lehetőségét az önbor[4] mellett. Mielőtt a káposztás rétesre áttérnék, befejezem tájékoztató soraimat

Rippl-Rónai József

[2] A Békés Megyei Levéltárban, ugyanazon fondban, de b/1. jelzet alatt. A levelek felkutatásában nyújtott segítségéért Dr. Erdész Ádám főlevéltáros úrnak itt mondok köszönetet.

[3] abált szalonna

[4] saját termésű bor

Azok számára, akik a forrásokat használni fogják, néhány kiegészítést kell tennem. A *Magyar Nemzet* idézett cikkének címe pontatlan, ugyanis a festő közzétett két levele nem Kner Imrének, hanem apjának, Izidornak szól. Ez félreérthetetlen abból, hogy Rippl-Rónai mindkét esetben a Kagálban való találkozásukra utal – ez pedig csak Kner Izidorra vonatkozhat, akinek fia sohasem volt tagja az asztaltársaságnak.

A harmadik levélben, amit Laczkó András közöl, nem a festő tervezett könyvéről volt szó. Knerék 1922-ben adták ki Hevesy Iván *Az impresszionizmus művészete* c. könyvét, két másik művészeti kiadvány társaságában. Kner Imre szeretett volna a címlapra egy Rippl-Rónai-rajzot tenni. Végül a művésznek egy arcképe került be illusztrációként a könyvbe,[5] de nem a címlapra. Ettől függetlenül, a levél bensőséges hangja arra utal, hogy nemcsak az apát, de fiút is régi ismeretség és meleg barátság fűzte a festőhöz.

HAIMAN GYÖRGY

[5] Rippl- Rónai József: Arckép. *I.m.* 53.

RIPPL-RÓNAI József

FIGYELŐ

Egy kiállítás könyvei. *Bibliotheca Corviniana 1490–1990. Nemzetközi Corvinakiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban Mátyás király halálának 500. évfordulójára. 1990. április 6– október 6.*

Az Országos Széchényi Könyvtárban nem is egy, hanem négy kiállítással tisztelegtek Corvin Mátyás nagysága előtt. Ha valaki a gyorslift felől érkezett, mindjárt a Mátyás-kori Európában találta magát, azaz az *Európa Mátyás király korában* c. kiállításon. A hatodik szinten a Színháztörténeti és Zeneműtár folyosójának vitrinjeiben képeket, címlapokat, plakátokat stb. láthatott az érdeklődő a *Mátyás király színpadon, zenében* c., nem túlságosan sok figyelemre méltatott, pedig nagyon érdekes kiállításon. A fő vonzóerő azonban Mátyás király könyvtárának fennmaradt, s a világban szétszóródott pompás kódexei voltak, amelyeknek mintegy a kétharmadát mutatták be. Sok tízezer ember, idős és fiatal, magyar és külföldi nézte meg. Több vendégkönyv megtelt a látogatók ilyen és olyan bejegyzéseivel. Mindig nagy volt a forgalom a kiállításon, olykor türelmet próbára tevő a sorban állás, de megérte. Aki pedig végignézte a 131 kódexet és könyvet a három kellemesen hűvös és ünnepélyesen homályos teremben (a kódexeket óvni kell az erős féntől), s volt még egy kis ereje, annak érdemes volt a Kézirattár *Korvináink sorsát* bemutató kamarakiállítását is megnézni. Az 1932-es velencei kulturális egyezmény értelmében akkor pl. tizenhat korvinával gyarapodott a nemzeti könyvtár. Nagyon szépek és hűek a korvinák kötéseiről Végh Gyulának ezen a kamarakiállításon is bemutatott színes akvarelljai.

Szakmai körökben óriási várakozás és nem kis vita előzte meg a *Bibliotheca Corviniana* kiállítást. A fő kérdés az volt, hogy mit adnak kölcsön a korvinát őrző külföldi könyvtárak ebből az alkalomból. Volt ugyanis olyan kódex a kiállításon (a lengyelországi Torunban őrzött Naldus-korvina), amely ötször volt már külföldön, s Magyarországon most negyedszer. Először 1882-ben az Iparművészeti Múzeum könyvkiállításán, majd 1884-ben újra Pesten, 1982-ben Schallaburgban, a *Matthias Corvinus und die Renaissance in Ungarn* c. kiállításon, majd 1985-ben újra itthon, a Széchényi Könyvtár *Kódexek a középkori Magyarországon* c., ugyancsak emlékezetes kiállításán. A toruniak most is hajlandók voltak ideadni! Könyvtáros fejjel gondolkozva – és 22 éves könyvtári szolgálat után az ember nem tud másként gondolkodni – sokáig kellene fontolgatnom, ha toruni könyvtáros lennék, hogy kitegyem-e felbecsülhetetlen értékű korvinámat ismét – kilenc év alatt negyedszer – egy kiállítás tagadhatatlan viszontagságainak. Hogy a toruniak a hagyományosan jó lengyel–magyar barátságra, vagy a félévezredes jubileumra tekintettel döntöttek így, nem tudom, de nagyon jó volt itthon látni "A fenséges könyvtár dicséretéről" négy verses könyvben Corvin Mátyáshoz írott szép kódexet. Hogy Bécs olyan keveset kölcsönzött és csak három hónapra, s Wolfenbüttel pl. semmit, talán a fent elmondottakkal indokolható. Persze azért nagyon kár, hogy ők így határoztak. Ötszázéves jubileum egyszer van.

Ilyen kiállítás nem volt még a világon! 131 korvinát egyszerre, s éppen ezeket együtt, ember fia még sehol nem láthatott. Mátyás király idejében sem, hiszen pl. a firenzei Biblioteca Medicea-Laurenziana egyes korvinái aligha voltak benne Mátyás könyvtárában. II.Ulászló királyunk nem tudta kifizetni az akkor már híres budai királyi könyvtár számára megrendelt, s csak Mátyás halála után elkészült gyönyörű, de drága kódexeket. A Mediciek viszont boldogan átvették, ráadásul helyben, az "árut". A kiállítás legnagyobb értéke éppen ebben az egyedülállóságában volt. Ha rajtam állt volna, hetente bemondtam volna a rádióban, és teret engedtem volna neki a televízióban többször, több szempontból. Egy-egy korvina útja, sorsa vetekszik egy krimi izgalmával. De nem rajtam, s úgy tűnik, nem is a Széchényi Könyvtáron múlt a propaganda. Vajon mivel magyarázható, hogy a városban alig volt látható a *Bibliotheca Corviniana* kiállítását hirdető jól sikerült, szép plakát? S vajon vidéken volt-e egyáltalán?

Hevesi megközelítésmódja, akárcsak ízlése pluralista volt, de értékítélete mindig a művészi kvalitás biztos megítélésén nyugodott. Így tudta Benczúr és Rippl-Rónai portréinak értékét egyszerre, egyidőben elfogadni és becsülni.

A magyar kultúrát akkor is lelkesen szolgálta sőt propagálta, amikor itthon már idegennek, bécsinek tartották. Nem rajta múlott, hogy nem sikerült hidat vernie a modern bécsi és magyar stíluskísérletek között.

JEGYZETEK

1. Ilona Sármány Parsons: Ludwig Hevesi in Alte und Moderne Kunst 1985. Nr. 12. December. 30–31.

2. Szinnyei Hevesi Lajos címszó

3. Fremden Blatt 1888. Nr. 76. Március 16. „...(Benczúr)-ból hiányzik Lenbach tépelődő természete; még mindig öntudatos Piloty-tanítvány, de a maga útját járja, maga mögött hagyva a külsőségek iskoláját egy olyan meseteri fokot ért el, ahová mestere soha nem jutott el. A Tisza kép azt tanúsítja, hogy az egyik legjelentősebb portraitista, aki mély barna, szokatlanul telített és gazdag tónusból indul ki. Ha nem is kezdettől fogva, de már hosszabb ideje birtokában van ennek a tónusnak, ezt azonban tervszerűen felerősítette és elmélyítette az egyre komolyabb feladatok során, így az minden új képpel jelentősebbé vált. Karosszékben és prémmel szegélyezett mágnás mentében festi meg Tisza Kálmánt. A hófehér hajjal és szakállal keretezett szokatlan arc és szemüveges tekintet a kép mélyéből sugárzik a nézőre amint tettrekészen markolja a kardot és a hárfát. Már láthattunk Bécsben hasonló mágnás-arcképeket Benczúrtól, de egyik sem volt ilyen nagyszabású, ilyen – mondhatni történelmi stílusú. Felidézhetjük a Szapáry portrét, makulátlan sima elegenciájával és a brilliáns csendélet-részlettel, de ha összehasonlítjuk azzal, ennek az előadásmódnak tartalmasságát, a nagyvonalúságot, ami csak úgy mellesleg a szokott virtuozitással ragadja meg a részleteket, de legjobb erőit a karakterábrázolásra összpontosítja. Vitán felül a Monarchiában ezidáig festett legjobb arcképek közé tartozik Benczúr portréja Tisza Kálmánról".
FB. 1888. Nr. 76. 16 März. Seite 12.

4. Fremden Blatt 1892. – Nr. 123. Mai 3. V. Bildnisse

5. Fremden Blatt. Die Jubelausstellung im Künstlerhause Nr. 63. 6. März; Nr. 68. 11 März; Nr. 74. 17 März; Nr. 82. 25 März; Nr. 88. 1 April; Nr. 95. 8 April; Nr. 136. 20 Mai; Nr. 149. 2 Juni.

6. Fremden Blatt 1894. Nr. 63. 6. März

7. Fremden Blatt 1894. Nr. 149. 2. Juni (Vor Torschluss)

8. Fremden Blatt 1896. Nr. 185. 7. Juli Millenniums Ausstellung – Die Historische Gruppe

Ilona Sármány: **Die Feuilletons Ludwig Hevesis über die ungarische Malerei zwischen 1888–1896**

Der Kritiker und Feuilletonist Ludwig Hevesi war ab 1875 Theater- und Kunstreferent beim Fremdenblatt in Wien, wo er viel über die Kunstausstellungen geschrieben hat.

Dieser Aufsatz stellt im ersten Teil kurz Hevesis Lebenslauf dar, weist auf seine Lehrmeister Adolf Ágai, Max Falk und Ludwig Speidel hin, und erleuchtet seinen toleranten, offenen, nur die künstlerische Qualität im Auge behaltenden Kritiker-Charakter.

Im zweiten Teil werden in Chronologischer Reihenfolge jene Feuilletons Hevesis besprochen, die er im Fremdenblatt über die ungarische Kunst publiziert hat.

In seiner Besprechung des ungarischen Teils der Wiener „Jubelausstellung" von 1888, betont er die rapide Entwicklung der ungarischen Kunst in den letzten zehn Jahren und ihren bewußt nationalen Character, den er in der Genre- und Landschaftsmalerei konstatierte.

Im Jahre 1894, auf der nächsten großen internationalen Ausstellung im Wiener Künstlerhaus, hebt er die Qualität und Modernität der ungarischen Abteilung hervor und präsentiert die Künstler jenseits der Leitha als Vorbilder für die Österreicher.

István Csóks stimmungsvolles Bild „Die Waisen" beschreibt Hevesi in ergreifender Plastizität. Er versucht die künstlerische Freiheit des Malers, der mit seiner fast ausschließlich in Blautönen gehaltenen Komposition die trübe Stimmung der Trauer einfangen wollte, dem sich verweigernden Publikum schmackhaft zu machen.

Hevesi hat die staatliche Förderung der ungarischen Malerei nicht nur hochgeschätzt, sondern auch als Beispiel für die Wiener Leser und Staatsbehörden vorgestellt.

Das überraschende Ergebnis der Untersuchung ist, daß der scharfsinnige und künstlerisch sehr empfindsame Hevesi 1894 die jungen ungarischen Maler (die in München und Paris studierten) für moderner gehalten hat, als die zeitgenössische österreichische Malerei. Das hat sich nur nach 1897, nach der Gründung der Secession geändert.

hó- és holdfény süt be, kétszeresen (duplán) kék és újfent kék a kis pléhlámpa ellenfényében. Ez a kísérteties kék mindent áthat, még a bútorok fáját is, mint egy hideg burok mindenre rácsapódik, még magának az egyetlen fényt és meleget hordozó tárgynak, a lámpának a hátsó oldalára is rátapad. Kék szerencsétlenség – úgy, mint egykor – Schwind-i szóhasználattal – Piloty történelmi osztályában „mindig újfent valami piros szerencsétlenséget" festettek. De milyen igaz a levegője ennek a színes jelenségnek (látszatnak), milyen árnyékkal teli, milyen kísértetiesen lehet most visszaadni és a téma hangulatát megragadni. Ennek a témának a hangulata kék *kell* hogy legyen, miként kék a didergés, a borzadás és az irtózat. A japánok pontosan tudják ezt, amikor az emberi csontvázat – ami szörnyű halálténcképeiken a halál megszemélyesítője – nem fehérre, hanem halvány ibolyakékre festik. 20 évvel ezelőtt a zsűri még Párizsban is, ahol ez az ifjú művész tanult, visszautasította volna a képet; ma díjat kap".[7] (Csók képe aranyérmet nyert ezen a kiállításon.) Később, ugyanitt így folytatja a kritikus, a magyar kiállítási anyag bemutatását: „Itt minden fiatal, fiatalos törekvés a legkülönbözőbb utakon, melyek Münchenen és Párizson át visszavezetnek Budapestre. Színes és gazdagon mozgalmas fejlődés, aminek 20 évvel ezelőtt nyoma se volt még. Magyarország új ország a festészetben, aminek ‚jobban megy mint a mi öreg kontinensünknek'. Ez a festészet ugyanazzal az erővel tört fel, ami egész Magyarországot megfiatalította. Az állam és a társadalom nemzeti kultúrát akartak, és megparancsolták: legyen magyar művészet. És lőn..." Ezek után a lelkes és emelkedett sorok után Hevesi – aki nyilvánvalóan büszke szeretettel dicséri a magyar fejlődést, a magyar állami műpártolás megannyi példáját állítja a bécsiek elé mintaképnek, miközben Benczúr, Ferraris, Lotz és Fadrusz műveiről, megbízatásairól szól. Pár találó jelzővel eleveníti meg a kiállított portrékat, Munkácsy és Horovitz képeit, Stróbl Alajos mellszobrait is. Toleráns kritikusi magatartására vall, hogy sohasem irányzatokat támogat, hanem egyes kvalitásos műveket értékel függetlenül attól, hogy milyen stílust képviselnek.

Két esztendővel később, 1896 júliusában két cikkben számolt be Hevesi a millenniumi kiállítás festészeti és művészeti anyagáról a Fremden-Blatt olvasóinak.[8] Szinte lelkendező hangon ír a hatalmas méretű kiállításról – bizonyára azzal a rejtett szándékkal, hogy az osztrák állam és az osztrák vidék is hasonló lépésre szánja el magát majd a műpártolásban. Részletesen felsorolja, hogy az egyes megyék, városok milyen történelmi témákat rendeltek meg a festőktől. Nem győzte eléggé hangsúlyozni a hazafias műpártolás óriási szerepét abban, hogy Magyarországon felvirágzott a művészet. Mindazonáltal a történelmi tárgyú festmények közül csak kettőt mutat be részletesen; Bihari Sándor Nagyvárad megbízásából festett képét, a *Jagelló Ulászló és Zsigmond király találkozása a Nagyváradi Székesegyházban* c. művet, és Benczúr Gyula hatalmas festői pannóját, a *Budavár visszavételét*. Az ismertető terjedelmes részét foglalja el a portrék bemutatása – ahol az obligát reprezentatív állami portrék mellett (pl. Benczúr új Ferenc József arcképe, Horovicz Tisza Kálmánja stb.) egy elismerő sort szentel Rippl-Rónai Nő fehérpettyes ruhában c. képének is. („a nagyon tehetséges Rippl-Rónai nagyon pikánsan tudja a vászonra lehelni a fehérpettyes fekete ruhájú párizsi hölgy legutólsó divat szerinti sikkes portréját".)

A mai kritikák nyelvezetéhez szokott szakember számára szokatlan, néha zavaró is lehet Hevesi stílusa. A kor újságolvasója, aki éppen csak kezdte tanulni a műélvezés művészetét, keresve se találhatott volna jobb kalauzt, mint amilyen Hevesi volt, aki az irodalmi nyelv mellett az élő beszéd úgyszólván minden stílusrétegét megmozgatta, felhasználta ahhoz, hogy minél közvetlenebbül érzékeltethesse a képek hangulatát, varázsát. Elbűvölő virtuozitással és szokatlan merészséggel tudott írni olyan képekről is, melyek előtt a klasszikus-romantikus szépségeszméken nevelődött műkritikusok idegenkedve, sokszor ellenségesen álltak.

sokban gazdagok, részletesen elemzik a portré műfajának akkori problémáit, a műpiac hatását; az egyre sűrűbb és egyre nagyobb képanyagot felvonultató mammut kiállítások negatív, devalvált hatását; majd külön-külön írásokat szentel a nemzeti főiskoláknak. Az angol, francia, német, osztrák, olasz festészet után a belgák, lengyelek és a magyarok bemutatására az utolsó, hetedik feuilletonban vállalkozott Hevesi.

A Fremdenblattban közölt cikk alaphangja rendkívül elismerő és lelkes. Miután röviden ismerteti a közelmúltat, felidézi a Bécsben már ismert neveket, Benczúrt, Székelyt, Liezen-Mayert, Wagner Sándort, Zichy Mihályt, Munkácsyt, rátér a fiatal festők ismertetésére.

„A magyar művészet örvendetes fejlődése két lényeges körülménynek köszönhető: egy sajátos és fantáziagazdag népszellemen (Volksgeist) nyugszik és erőteljes támogatásnak örvend mind a kormány mind a jómódú publikum részéről. A nemzeti elem uralja szinte a teljes palettát, a zsánerben épp úgy, mint a tájképben." A felsorolt zsánerképek után kiemeli Deák Ébner: Baromfivásár c. képét, Vágó Pál alföldi táját eső után, „ami müncheni realista megközelítésre vall". A 91 kiállított magyar munka nagy része az utolsó tíz év terméke volt. Hevesi kiemelte Benczúr Tisza Kálmán portréját, Munkácsy Liszt portréját. Az előbbiről különösen részletesen ír, érdemes az egész szakaszt jegyzetben idézni...[3]

A következő néhány évben viszonylag kevés magyar festő küldött a bécsi Künstlerhaus évi kiállításaira anyagot, és ha igen, akkor ezek rutinmunkák voltak, mint pl. Pállik sorozatban festett, birkákat ábrázoló képei, Zemplényi Tivadar zsánerei vagy Deák Ébner vásárképei. Hevesi, természet szerint csak futólag említi meg őket.

A következő nagyobb magyar vendégszereplés 1892-ben volt, amikor a Künstlerhaus tavaszi tárlatán a megszokott névsor mellé (Benczúr, Horovitz, Zemplényi és Pállik) új nevek sorakoztak, Margitay Tihamér, Csók István, Nádler Róbert és Révész Imre. Hevesi ragyogó érzékkel Csók István Úrvacsoráját tekinti a legjobb műnek.[4]

1894 tavaszán újból nagyszabású nemzetközi művészeti kiállítás nyílt a Künstlerhausban; ekkor több mint 2000 műalkotás volt látható. Hevesi hosszú évek gyakorlatának megfelelően alapos, nyolc részes ismertetésben kalauzolja végig a közönséget nemzetenként és iskolánként az óriási kiállítási anyagon.[5]

Az első cikk mindig – mintegy madárperspektívából – a kiállítás egészét tekintette át, felsorolta a legfontosabb iskolákat, csoportokat, kiemelte a legjobban szereplő művészek nevét, de csak egy-két találó jelzőt fűzött ehhez a tartalomjegyzékhez. A magyarokról így írt:[6] „A magyar rész nagyon gazdag és érdekes. Erőteljes nemzeti vonás járja át, még ha festői irányzatai igen európainak látszanak is. Munkácsytól egyik legszebb enteriőrje látható, a „Dajka"; Benczúrtól Falk Miksa karakterisztikus arcképe és egyfajta olyan Rubens-fantázia, amit nem tudnak egyhamar utána csinálni; Horovicz néhány különösen finom női arcképpel örvendeztet meg; Ferraris, a Budapesten gyorsan népszerűvé lett „párizsi"; fiatal feleségének nagyon elegáns portréjával bilincsel le; Bihari többek között az író Dr. Ágai magvas portréját hozta; Halmi, Ferenczy, Nádler, Margitay, Pállik és mások nagyon modern hangot ütnek meg".

A legutolsó kiállítási kalauzban, a június eleji Vor Thorschluss című Feuilletonban ír újra a magyarokról. Ebben a cikkben a bécsi festőket szinte ostorozza azért, mert még mindig alig merészelnek a modern stíluskísérletezés útjára lépni. Akiket leginkább példának állít a bécsiek elé, azok a magyarok! Közel száz év távolából és pár évvel a később megszülető bécsi szecessziós festészet teljesítményeinek ismeretében, izgalmas meglepetés, hogy a szecesszió egyik legfontosabb előharcosa 1894-ben a magyarokat még sokkal modernebbnek tartja a bécsieknél.

„Itt van a fiatal magyar, Csók István kék, több mint kék képével, az „Árvák"-kal. Két feketébe öltözött lány ül egy kopár szobában egy nyomorúságos lángocskánál. Kívülről

mertetése maradt rá. A Fremdenblatt a híres bécsi feuilleton írás egyik jeles fellegvára volt, írógárdájához tartozott többek között Ludwig Speidel is, akit talán Hevesi legfőbb német példaképének tarthatunk. Míg azonban Speidel rettegett hírű, könyörtelen tollú tekintély volt a színház- és irodalomkritika terén, Hevesitől valószínűleg nem féltek a kortársak, sokkal inkább szerették. Azok közé a rendkívül ritka kritikusok közé tartozott, akik szívük szerint csakis arról írnak, azt bírálják, amit szeretnek, óvatos szeretettel nyesegetik az esztétikai göcsörtöket ahol ígéretes értékek kibontakozását segíthetik és sohasem gáncsolnak el, dorongolnak le senkit. (A rosszat többnyire „agyonhallgatják".)

Hevesi másik, eléggé nem csodálható tulajdonsága volt a nyitottság, a szinte előítélet mentes, várakozásteljes kíváncsiság, amivel minden új törekvést fogadott. Egyetlen kritérium volt számára fontos, a művészi kvalitás követelménye. Sohasem hivatkozott esztétikai szabályokra, normatívákra, képes volt minden egyes művet szinte önmagában, a saját belső törvényszerűségei szerint értékelni. Óriási műveltsége, hatalmas szakkönyvtára és bámulatos vizuális memóriája volt az a tudósi aranyfedezet, melynek alapján az új műveket megítélte és érzékletes, gazdag prózája az eszköz, melynek segítségével a bécsi – és budapesti – képzőművészetre fogékony közönséget megtanította „műélvezni".

Magyarországon, ahol a 70-es évek után csak elvétve, majd később, 1900 táján jelent meg egy-egy írása magyarul, elsősorban a Pesther Lloyd újságíró gárdája tanult tőle művészeti kritikát írni és immár magyar nyelven író örököse Lyka Károly lett. Bécsben viszont az egész, az 1890-es években induló kritikus falanx Hermann Bahr, Bertha Zuckerkandl, Clemens Sokol, később Franz Servaes és Arthur Roessler tőle tanult, s tartotta őt mesterének.

Hevesi a 80-as évektől kezdve minden fontos bécsi képzőművészeti eseményről írt, így nemcsak a *Secession*, hanem a császárváros teljes művészeti életének krónikása volt. A 80-as évek végétől pedig rendszeresen tudósított a nemzetközi képzőművészeti kiállításokról is.

A kiegyezés után a magyar kultúra minden területén lázas tevékenység folyt, hogy a nemzet, az ország, ezen belül a főváros felzárkózzon Európa fejlettebb részéhez, és hogy mindenben utolérje, sőt lehetőség szerint túl is szárnyalja a császárvárost.

Budapestet mielőbb teljesen magyarrá kívánták tenni, nyelvében, szokásaiban, művészetében egyaránt. A bécsi művészeti akadémia színvonalcsökkenése, de méginkább éppen az itt, most nem részletezhető politikai okok miatt elvesztette vonzását; helyette már a 60-as évektől kezdve Münchenbe mentek tanulni a művészek. Bécs és Budapest intézményes művészeti élete is teljesen függetlenedett egymástól, de természetesen igen hasonló ízlésirány uralta itt is ott is a műpiacot, a Műegyletben és a bécsi Kunstvereinben azonos mesterek, azonos műfajok voltak népszerűek ill. közkedveltek, és a nevesebb magyar mesterek rendszeresen kiállították új képeiket a bécsi Künstlerhaus évenkénti tárlatain.

Ennek a sokáig élő gyakorlatnak értékes dokumentumai Hevesi Lajos azon kritikái, melyek ezeket a tárlatokat mutatják be a bécsi közönségnek.

Érdemes nyomon követni, hogy a bécsi Secession egyik legfontosabb kritikai előkészítője hogyan értékelte a magyar mesterek munkáit, milyen volt a viszonya a magyar művészethez.

Az általam vizsgált években, 1888–1897 között két jelentős nemzetközi kiállítást rendeztek a császárvárosban. 1888 tavaszán nyílt meg a Künstlerhausban az ún. II. Nemzetközi kiállítás, amivel Ferenc József uralkodásának 40. évfordulóját kívánták még ünnepélyesebbé tenni. (Az ún. nemzetközi kiállítás 1894-ben volt.)

A Hevesi által „Jubelausstellung"-nak (ünneplés kiállításnak) elkeresztelt 1888-as képzőművészeti szemléről a Fremdenblattban kétrészes ismertetést írt, a Pesther Lloydban pedig két feuilletont. A bécsi cikkek igen alapos elméleti, művészetszociológiai exkurzu-

RIPPL-RÓNAI József

Sármány Ilona

HEVESI LAJOS TÁRCÁI A MAGYAR FESTÉSZETRŐL AZ 1888–1896 KÖZÖTTI IDŐSZAKBAN

Bár a századforduló művészeti aranykora immár negyed százada a kutatások homlokterében áll, és a bécsi Secession remekműveiről könyvtárrá duzzadt az irodalom, a kor képzőművészetének egyik leglelkesebb támogatójáról, Ludwig Hevesiről máig nem jelent meg érdemi írás.[1] Bár az ő kritikái a kor nélkülözhetetlen forrásai, mitöbb, első mélyenszántó értékelései, a könyvek jó, ha említik nevét, rendszerint egy ephiteton ornanst fűzve hozzá, „a Seccession krónikása". – Csak a magyar nyelvű cikkek utalnak Hevesi magyar származására, de ennél többet csak Szinnyei életrajzi lexikona írt róla 1896-ban.[2]

Jelen írásom feladata elsősorban Hevesi kritikusi pályájának rövid vázlata, majd azon belül, az általam az utóbbi időben kutatott 1889–97 közötti, a magyar festészetre vonatkozó írásainak ismertetése.

Hevesi Lajos 1843-ban látta meg a napvilágot Hevesen, egy zsidó orvos, Lőwy Sámuel fiaként. A középiskola után a pesti egyetem orvosi szakán kezdte, majd a bécsi egyetemen folytatta tanulmányait, de igen hamar, még egyetemi hallgatóként belekóstolt az újságírásba. Ágai Adolf újságíró – aki ekkor még Bécsben élt és maga is diplomás orvos volt – vezette be a zsurnalizmus titkaiba az ifjú, az irodalom és művészetek iránt rajongó medikust, aki végül lemondott az orvosi pályáról és újságírásra adta a fejét. Minden bizonnyal Ágai szervezte be a kezdettől Hevesi néven publikáló ifjú embert a Borsszem Jankó munkatársai közé, és ő ajánlotta be Falk Miksának, aki 1867-től a Pester Lloyd főszerkesztője volt. Bár magyar mentorai a politikai újságírás irányába igyekezték terelni Hevesit, ez a műfaj sem érdeklődésének, sem alkatának nem felelt meg, helyette kulturális témájú cikkeket, karcolatokat írt és már ekkor megvillan írásaiban az a gyengéd, finom humor és irónia, mely mindvégig átszőtte nemcsak irodalmi műveit, novelláit, hanem ott bujkál képzőművészeti kritikáiban is. Minden valószínűség szerint Ágai Adolfnak abban is szerepe lehetett, hogy Hevesi az 1870-es évek elején az ifjúsági irodalom művelője is volt. 1872-ben jelent meg örökzöld ifjúsági kalandregénye, a „Jelky András bajai fiú rendkívüli kalandjai ötödfél világrészben" és 1871–74 között ő szerkesztette és írta a *Kleine Leute* című németnyelvű, de Pesten megjelenő ifjúsági folyóiratot. (Ágai 1871-től Forgó Bácsi néven a Kis Lap c. gyermekújságot szerkesztette.) A további kutatásra vár, hogy miért maradt abba ez a nagy sikerrel induló tevékenység, minden esetre jelentősen belejátszhatott a bécsi tőzsdekrach által kirobbantott gazdasági válság, majd pangás. Rengeteg újság tönkrement, és a fiatal Hevesinek új kenyérkereseti lehetőség után kellett néznie. Bizonyára barátai ajánlatára került Bécsbe a Fremdenblatt-hoz színházi referensnek és művészeti kritikusnak. Ettől kezdve haláláig, 1910-ig ennek a lapnak a munkatársa, bár nem egyszer próbálták nagyobb példányszámú napilapokhoz, folyóiratokhoz csábítani.

A Fremdenblatt a Monarchia külügyminisztériumának a lapja volt, és ezáltal félhivatalos orgánumnak, minden esetre az udvarhoz közel álló körök lapjának számított és nagy tekintélynek örvendett. – Jóval kevésbé ismert, hogy Hevesi, amellett, hogy rendszeresen – és kezdetben igen sokat írt a Fremdenblattba, továbbra is szorgos külső munkatársa maradt a Pester Lloydnak. Míg a 70-es években nagyon sűrűn jelentek meg Bécsben cikkei, és valószínűleg felettesei óhajára mindenről kellett írnia, tekintélye növekedtével ritkultak a cikkei és már csak a kiemelkedő események, színházi bemutatók, jelentős kiállítások is-

86. Rippl-Rónai József: Krisztus születése és halála c. falkárpit terve 1892 k. Indigó nyom. és akvarell, 221 x 167 mm.MNG

84. Rippl-Rónai József: Idealizmus és Realizmus 1892. Selyemhímzés, elpusztult

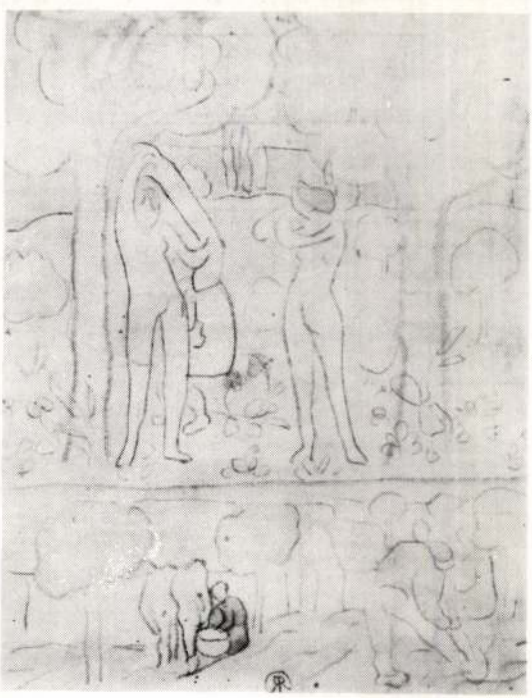

85. Rippl-Rónai József: Idealizmus és Realizmus selyemhímzés terve 1892. Indigó nyom. és akvarell, 212 x 151 mm. MNG

83. Rippl–Rónai József: Krisztus születése és halála kartonja, 1906 k. színezett ceruzarajz, 125 x x 100 cm. Iparművészeti Múzeum

82. Rippl-Rónai József: Krisztus születése és halála, 1906–1908. Szövött falkárpit, gyapjú, 125 x x 105 cm, MNG

12. Építő Ipar 1908. 32. évf. szám, 102; Az Uránia műkereskedésben rendezett Műhely-lakásművészeti kiállítások megjelent katalógusai, 1908. március, 1908. december.

13. Az egyházművészeti kiállításon a Műhely csakugyan szerepelt egy kis kápolna teljes berendezésével, Rippl-Rónai Krisztus születése és halála falikárpitját azonban nem mutatták be.

14. „A Székesfővárosi Iparrajziskola szövőipari tanműhelye az intézet helyiségeiben szőnyegkiállítást rendezett (márc. 19.–ápr. 5.). A különböző technikai eljárással készült csomózott és szövött szőnyegek, továbbá gobelinok, szövött tarsolyok stb. ... a tanítás sokoldalúságáról és a bemutatott tárgyak technikai jóságáról tesznek tanúságot. Művészi értékénél fogva különösen kiválik köztük Rippl-Rónai tervei nyomán készült egyik finom színhangulatú gobelin... Noha az iparrajziskola műhelyei még alig estek túl a kísérletezés időszakán, megállapítható, hogy immár a technikai kivitel kiválósága mellett a művészi szempontok intenzív érvényesülése is lehetővé válik." Magyar Iparművészet 1910. XIII. évf. 129.

15. Rippl-Rónaival kapcsolatban oly sokat hangoztatott francia hatás, a Nabis csoport bizonyos tagjaihoz való igazodás, a *Krisztus születése és halála* falikárpit esetében ellenkező irányban is érvényes. Gauguin festményének kompozíciója csakugyan követőre talált a Pont-Aven-i festők körében. Rippl-Rónai művében is felfedezhetők a hatás nyomai. Még közelebb áll azonban a falikárpit kompozíciója M. Denis *Keresztlevétel* című festményéhez, ha annak fontosabb kompozíciós alkotóelemeit tekintjük. M. Denis képe azonban 1901-ben keletkezett, egy évvel azután, hogy Rippl-Rónai végleg letelepedett Magyarországon. – Egy nem kivitelezett hímzésterv ilyen érvényű és távú hatásának feltételezése nyilván túlzás, mégis megjegyezzük, hogy M. Denis az 1910-es évek végén az általa berendezett Saint-Germain-en-Laye-i kápolna főoltár mögötti üvegablakát Rippl-Rónai falikárpitjához hasonló ikonográfiai rend szerint komponálta meg, annyi különbséggel, hogy a felső régió nagy Kálváriája és az első sáv Királyok imádása jelenet között az Utolsó vacsora témája is szerepel.

16. Rippl-Rónai művészi hitvallása. MALONYAI D.: A fiatalok. Bp., 1906.

17. „Il est trop vrai que la misère était telle dans certaines contrées de l'intérieur que l'on trouvait, même encore au XIXe siècle, de ces pauvres chaumières où bêtes et gens n'étaient séparés que par une cloison percée d'ouvertures pour permettre aux humains de profiter de la chaleur animale." *Brekilien, Yann:* La vie quotidienne des paysans en Bretagne au XIXe siècle. Hachette, Paris, 1966.

18. Rippl-Rónai József levele Radisics Jenőnek, az Iparművészeti Múzeum igazgatójának. 1898. Iparművészeti Múzeum Adattára 116/1898. I. M. ü.i. 3. levél. Közölte IVÁNFYNÉ BALOGH S.: Rippl-Rónai József iparművészeti elvei és iparművészeti tevékenysége kiadatlan levelei nyomán. I. Művészettörténeti Értesítő 1963. 2–3. szám 182.

19. LYKA K.: A képzőművészet és iparművészet határai. Bp., 1906.

írásai is igazolják: „Csak a művész urak ne röstelkedjenek fölgyürkőzni és a munkásruhát magukra venni, és naphosszat ellenőrizni (és beledolgozni) – az ártizánok kezébe adott – műveiket!! Mondhatom tapasztalatból, hogy majdnem össze kell házasodni az ártisztnak az ártizánnal – okvetlenül meg kell egymást jól érteniök, ha szép és összhangzatos dolgot akarnak teremteni!"[18]

Az iparművészet lehetőségei Rippl-Rónait széles skálán foglalkoztatták. Mai szemmel nézve is igen egészséges elveket vallott az alkalmazott művészetek szerepéről, fontosságáról, a tervezők felelősségéről. Álláspontja itthon csak kevesekével egyezett. Rippl-Rónai festőként, bútor-, kerámia-, üveg- és falikárpit tervezőként egyforma művészi hevülettel, sőt egyforma becsvággyal dolgozott. Ebben az időben az elméleti szakemberek közül Lyka Károly volt az, aki előadásaiban, írásaiban képzőművész és iparművész megkülönböztetésével szemben állást foglalt, s hangsúlyozta a művészi szellem, a források és a cél azonosságát. Ugyanő volt, aki leírta: „Egyik fontos ismertetőjele az igazi művészetnek, hogy lelke, képzelete, akarata egységes."[19] Lyka Károly megállapítása kortrásai közül leginkább Rippl-Rónaira illik, akinek munkásságában az egyik legszebb példa erre a *Krisztus születése és halála* falikárpit. Művész és kézműves teljes munkájának összefonódása szükséges ahhoz, hogy tevékenységük igazán eredményes legyen. Ugyanilyen szorosan függ össze falikárpitunkon a nemes kézműves munka a művészi gondolattal: nem pusztán közvetít, hanem annak szerves részét képezi. Így a mű nem egyszerűen iparművészeti technikával kivitelezett síkdekoráció, hanem magasrendű szellemi tartalommal bíró művészi alkotás.

JEGYZETEK

1. Rippl-Rónai levele Ödön testvérének, Neuilly, 1895. jún. 2.
2. A Párttörténeti Intézet zárolt anyagként kezelt letétjéből.
3. Rippl-Rónai emlékezései. Nyugat kiadása, 1911. 93.
4. Párizs, Mars-mezei Szalon.
5. KESERŰ K.: Táblakép és építészeti dekoráció Rippl-Rónai művészetében. Építés-Építészettudomány V. köt. 3–4. szám, 579.
6. Rippl-Rónai saját későbbi visszaemlékezése szerint, lásd BERNÁTH M.: Rippl-Rónai József. Bp., 1976. 37–38.
7. PEWNY, D.: Rippl-Rónai József, Bp., 1940. (Doktori disszertáció); GENTHON I.: Rippl-Rónai József. Bp., 1958.
8. Rippl-Rónai József levele Ödön testvérének, 1906. aug. 15.
9. Rippl-Rónai Józsefnek Radisics Jenővel, az Iparművészeti Múzeum igazgatójával való levélváltása, 1897. IVÁNFYNÉ BALOGH S. tanulmányában közölve: Művészettörténeti Értesítő. 1963, 2–3. szám, 175.
10. Magyar Iparművészet XI. évf. VII. emlléklete, 1908.
11. „Az iparrajziskola igazgatójának előterjesztésére a Tek. Tanács a 142.637/906–7. számú határozatával az iparrajziskola női munkateremmel kapcsolatos szövőipari tanműhely létesítését elhatározta... E tanműhelynek most kialakulófélben levő szervezete szerinti célja a szőnyegszövés különböző technikáinak ismertetése, a háziiparszerűleg űzhető szövés terjesztése és a tanműhelyben készített szőnyegek gyakorlati értékesítése. A tanműhely tanulói két csoportba oszlanak... A munkástanulók a műhelyt folytonos működésben tartják, és lehetővé teszik, hogy a különböző szőnyegszövési technikák, a szövés legkülönbözőbb stádiumaiban bemutathatók legyenek... A műhely berendezése alkalmával már az év elején vettünk fel 15 munkástanulót..." Székesfővárosi Iparrajziskola 1906–1907 iskolaévi Értesítője. Bp., 1907.

kább breton intérieur, mintsem magyar paraszthaz belseje. A Biblia istállóban született Kisdedéhez nagyon illet ez a környezet.[17]

A három részre osztott képfelület voltaképpen egyetlen tér. Rippl-Rónai kedvvel sorolja fel az egyszerű rajzú bútorokat, használati tárgyakat. A még Franciaországban keletkezett terven Mária és gyermeke fejét hangsúlyos glória övezi, a sok évvel később, Magyarországon készült karton alkotója a francia művésztársaktól térben és időben eltávolodva e motívumnak már nem tulajdonít fontos szerepet.

A Kálvária-kompozíció környezete is szelíd, emberi léptékű. Élénk kontrasztot képez a drámai eseménnyel, s e kontrasztot csak hangsúlyozza a figurákkal egyenlő képi értékűvé tett vegetáció.

A tervtől a kartonon át a kész műig hosszú az út. A lendületes rajzú, közvetlen hangú, az emberi érzelemkitörést szuggesztívan ábrázoló terv szükségszerűen válik merevebbé, s kissé szárazabb a szövési munka alapjául szolgáló kartonon (83. kép), s így előbbi értékeit más szépségek váltják fel (82. kép). A legszembetűnőbb változás a kompozícióban mutatkozik. A keresztfa vízszintes ága a terven a képmező felső szegélyével hegyesszöget zár be. Ferde vonala térmélységet idéz. Fölötte az égbolt széles sávja perspektívát ad a dombos tájnak. A kartonon, illetve a falikárpiton a kereszt vízszintes ága közelebb kerül a képszegélyhez, ferdesége alig érzékelhető, s az égbolt jelzésére nem marad csak keskeny csík, így teljesen megszűnik a térillúzió. Ezt a célt szolgálja a másik kompozíciós változtatás, a jelenet növényi keretbe foglalása: az előtéri dús lombú cserjék, a János evangélista álló alakja mellé a falikárpit jobb szélére elhelyezett fa a síkszerűség mind tökéletesebbé tételének eszközei.

Az alsó képsáv ugyan tartalmaz utalásokat a perspektívára, a figurák egymásmögöttisége, a nyíló kertkapu, a mögötte feltűnő fa ágai azonban még nagy képfelület esetén sem adnának a falikárpitéval ellentétes karaktert a kompozíciónak. A motívumok olyan tömegét sorakoztatja fel itt a művész, hogy a formák sűrűsége az egymásmögöttiséget egymásmellettiséggé változtatja. Ehhez járul még a keskeny képmező, amely az alsó sávot első tekintetre nem részleteiben láttatja, hanem azt szinte a Kálvária-kompozíció dekoratív szegélyének tünteti fel.

A *Krisztus születése és halála* falikárpit gyapjúfonallal, szumák technikával szőtt alkotás. Az elkészülte óta eltelt 73 év természetesen nem múlt el fölötte nyomtalanul. A modern kor színes fonalai már nem növényi festékektől nyerik színeiket, a szintetikus festékanyag kevésbé időtálló, könnyebben fakul. A falikárpit fénynek kitett oldala halványult a hátoldal elevenebb színeihez képest. Az idő azonban csak változtatott a mű színhangulatán, de nem rontotta azt. Az eredetileg is finom pasztellszínekből épülő kompozíciót ma halvány, szürkészöld fátyol borítja. A kék összetevők, mint legérzékenyebbek, elhalványultak, s finom, zöld színárnyalatoknak adták át helyüket, a motívumok élénklila kontúrja pirossá vált, a térdelő király szép lila köpenye halványrózsaszínné.

Talán az eredetileg hímzés számára készült terv, talán a kor divatja hozta, hogy a keresztfa erezetére, vagy az alsó sáv kerítésbordáira utaló függőleges rovátkák nem szövött, hanem festett elemei a kompozíciónak. Rippl-Rónaitól, de a kortól sem volt idegen a megszőtt felület utólagos festése. Az eljárás előre eltervezett volta egyébként is nyilvánvaló, mivel abban bizonyosak lehetünk, hogy a kézműves munkáját a legapróbb részletekig maga a művész irányította, akinek ezzel kapcsolatos elveit alkotásain kívül

Először 1908-ban találkoztunk a *Krisztus születése és halála* falikárpittal. A Magyar Iparművészet közli a befejezett falikárpit színes reprodukcióját, s ha más adatot nem is, annyit közzétesz, hogy az a Székesfővárosi Iparrajziskola szövőtanműhelyében készült.[10] – Elgondolkodtató, hogy Rippl-Rónai egy működését alig megkezdett iskolai tanműhelyre bízta régi terve kivitelezését, hiszen az Iparrajziskola szövőtanműhelyét 1906-ban létesítették. A mű párdarabjának sorsa elég magyarázat lehet arra, hogy miért nem Lazarine vállalkozott a munkára. Hogy hímzés helyett szövésre került sor, s hogy épp az Iparrajziskola műhelyében, arra Rippl-Rónainak Lakatos Arthurral való munkakapcsolatában keressük a választ. Az iskola tanári testületének állandó tagjain kívül 1906 és 1908 között „Lakatos Arthur óradíjas tanár tanította a szövőipari szakrajzot ... és felügyelt a tanműhelyben készült művészi szövött termékek kivitelére."[11] Lakatos Arthurral ez időben Rippl-Rónai mint a Műhely művésztársulás elnöke együtt dolgozott.[12] Jogosnak látszik az elképzelés, hogy Lakatos Arthur az iskola műhelyéből kikerülő munkák művészi színvonalát emelni kívánva megnyerte Rippl-Rónait, s ő szívesen átengedte régi tervét. Az sem lehetetlen, hogy Rippl-Rónai gondolt arra, részt vesz e munkájával az 1908-ban Budapesten rendezett egyházművészeti kiállításon.[13] Ehelyett azonban a falikárpitnak 1910-ben egy másik kiállításon való bemutatásáról olvashatunk híradást a Magyar Iparművészet folyóiratban. A lap arról tudósít, hogy a Székesfővárosi Iparrajziskola épületében kiállítás mutatja be a szövőipari tanműhelybe elkészült munkákat, s utal arra, hogy az akkor alig néhány éve működő tanműhelyben már komoly művészi értékek is születtek. Külön kiemeli a Rippl-Rónai terve alapján szőtt falikárpitot.[14]

1923-ban, a Velencében rendezett egyházművészeti kiállításon sikerrel szereplő magyar alkotások között ott van a *Krisztus születése és halála* falikárpit. Rippl-Rónai 1928-ban megrendezett emlékkiállításán ugyancsak szerepel a mű, a centenáris kiállítás alkalmával, 1961-ben azonban csak a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében őrzött terve képviselte azt.

A hosszú időn át elveszettnek hitt, s most ismét meglelt falikárpit vizsgálata nemcsak a vele kapcsolatos tévedések korrigálását teszi lehetővé, hanem értékeinek reális felmérését is. Nem közömbös az sem, hogy fény derül Rippl-Rónai alkotó módszerére egy, a készülés valamennyi fontos fázisában jól dokumentált falikárpit vizsgálata során.

A *Krisztus születése és halála* falikárpit, noha témájával egyedül áll a művész oeuvrejében, igen jellemző alkotás. Vallásos téma összesen ez egyszer foglalkoztatta Rippl-Rónait, ami annál szembetűnőbb, mivel a Nabis csoport tagjai közül ketten is, Denis és Sérusier a misztikus katolicizmus talaján állva alkották meg életművüket. A csoporthoz való tartozás évtizednél hosszabb időre határozta meg Rippl-Rónai munkásságát – a szemlélet és a fogalmazásmód terén. A téma tekintetében azonban független maradt.[15] „Az intim életből merítem témáimat, mert ezt az életmódot szeretem és respektálom. Megfestendő tárgyaim kifogyhatatlanok, mert minden érdekel, ami körülvesz ..."[16]

Rippl-Rónai fent idézett vallomása teljes munkásságára érvényes. A mindennapi élet realitása nemcsak festményei számára jelent témát, jelen van falikárpitjain is, sőt emelkedettebb, szimbolikus tartalmat kísér, illetve közvetít. A *Krisztus születése és halála* falikárpit alsó sávjában is szembetűnő az oeuvre-nek ez a jellemvonása. A háromkirályok hódolatának környezete szegény parasztemberek otthona. S a modell sokkal in-

A felület különböző nagyságú képmezőkre való osztásának természetes következménye a figurák léptékkülönbsége. Rippl-Rónai mindkét alkotásának sajátossága, hogy a felső mező nagyobb, homogén színfoltokból való kialakításával az alsó sáv tagoltabb, részletekben gazdagabb előadásmódja áll szemben. A bibliai tárgyú kompozíció Golgota-jelenetének drámai egysége a másik mű szimbolikus aktkompozíciójának felel meg, s ezeket mindkét falikárpiton epikus előadású keskeny képsáv egészíti ki. A két mű könnyű kézzel rajzolt, akvarellel színezett tervein a halvány színfoltok a lágy kontúrral határolt formákat jelzésszerűen töltik ki (86. és 85. kép).

Falikárpitunk datálásához segítséget nyújt a terven – az „imagerie" gyakorlatának megfelelően – megjelenő magyarázó felirat, amely francia nyelvű (Sa naissance–Sa mort), s így bizonyíték arra, hogy a mű Rippl-Rónai franciaországi tartózkodása idején, az 1890-es években készült. A biztos keletkezési idejű *Idealizmus és Realizmus*-hoz való kompozicionális és stiláris közelállása valószínűvé teszi, hogy a művész 1892–94 között vetette papírra a tervet. Alátámasztják ezt a feltevést a Golgota-jelenet Gauguin Sárga Krisztus című festményével való rokonvonásai, amelyeknek kimutatására Rippl-Rónai munkásságának több kutatója vállalkozott.

Gauguin 1889-ben festette a *Sárga Krisztus*t, a sajátos breton kálváriák inspirációjára. Pont-Avenben a környezetében dolgozó festőkre nemcsak a választott téma, hanem maga a kompozíciós megoldás is hatott. A Pont-Avenben kibontakozó új festői törekvések hírére Rippl-Rónai 1889-ben Bretagne-ba utazott. Gauguin festményeivel mégsem ott, hanem néhány hónappal később Párizsban találkozott először.[6] Részben a hely – Bretagne – szellemétől megérintve, részben a később megismert festményeknek a hatására, bibliai témához s annak szintetista festői törekvések szerinti megfogalmazásához fogott.

Joggal feltételezhető a fentiek alapján, hogy Rippl-Rónai *Krisztus születése és halála* falikárpitjának terve esetleg meg is előzte az *Idealizmus és Realizmus* tervezését. Az azonban – ellenkező adatok híján – bizonyosnak látszik, hogy a két terv közül Lazarine Boudrion először az *Idealizmus és realizmus* kivitelezéséhez fogott. Bár a szakirodalom – nem közölt adatok alapján – több ízben Lazarine keze munkájának, sok esetben hímzésnek tünteti fel a *Krisztus születése és halála* falikárpitot,[7] feltételezzük, hogy a művész felesége később sem foglalkozott e mű kivitelezésével. A befejezett mű pedig nem hímzés, hanem szövött falikárpit.

A *Krisztus születése és halála* falikárpitról 1908 előtt a Rippl-Rónai irodalomban nem esik szó. Emlékezéseiben az *Idealizmus és Realizmus*ról így ír a művész: „Szépnek ígérkezett, s igen eredetinek... Hittünk abban, hogy nem mindennapi lesz, talán még meg is veszi a kormány. Dehogy vette ... Elküldtem, visszaküldték."

Leveleiben is beszámol a neuilly-i „Nyirkos, bútorozatlan szobá"-ról, a „rosszúl égő mécs"-ről, ahol „vesződséges munká"-val készült a falikárpit, amely végül – méltánytalan összeg ellenében az Iparművészeti Múzeum gyűjteményébe került, s nem sok idő múlva a milánói tűz martaléka lett. „Végtelen nagy veszteség ránk nézve ... Nem hiszem, hogy még egy ilyet csinálhatok ebben az életben. Szegény Lazarine mily nagy munkát fejtett ki a hímzésnél ... éjjel, nappal."[8]

A hivatalos körök meg nem értése, a kierőszakolt vásárlás,[9] s végül a kárbaveszett nagy fáradság valószínű okai annak, hogy a másik terv hosszú időre kiesett Rippl-Rónai érdeklődési köréből, miközben pedig „applikációs" munkái, köztük falikárpitok és más célú hímzések rendre készültek Párizsban, s 1900-tól Magyarországon.

Rippl-Rónai *Krisztus születése és halála* című falikárpitja addig ismeretlen helyről 1981-ben[2] megkerült és ma a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményét gazdagítja (82. kép).

A múlt század utolsó évtizede a Franciaországban élő Rippl-Rónai leggazdagabb iparművészeti alkotásokat termő korszaka: „...egy ideig csaknem kizárólag az iparművészetnek éltem ... nemcsak a piktúrámhoz közel eső szőnyegeket, hanem ízlésemnek megfelelő módon tányérokat, üvegeket, bútorokat is terveztem".[3]

A „szőnyegek" – voltaképpen hímzett vagy szövött falikárpitok – Rippl-Rónai tervei alapján többnyire felesége, Lazarine keze munkájával valósultak meg. A tervek közül kiválik kettő, amelyek sok tekintetben egymás párdarabjainak tekinthetők: az *Idealizmus és Realizmus* és a *Krisztus születése és halála* címet viselő kompozíció. A Rippl-Rónai munkásságával foglalkozó szakirodalom többnyire csak megemlíti (esetleg meg sem említi) az utóbbit, míg az *Idealizmus és Realizmus* címűt számosan elemzik. Természetes következménye ez annak, hogy sorsa pontosan ismert: Rippl-Rónai több helyen, hosszasan ír készüléséről emlékezéseiben, gyakran kiállította, a korabeli sajtó foglalkozott vele, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium megvásárolta azt az Iparművészeti Múzeum gyűjteménye számára, sőt, nemzetközi kiállításon is szerepelt. Sorsa itt pecsételődött meg, a Milánói Világkiállításon kitört tűz pusztította el Rippl-Rónai más alkotásaival együtt, s e szomorú tényről is számos írásos dokumentum tanúskodik. Az *Idealizmus és Realizmus* terve, a hozzá készült részlettanulmányok, valamint a kész mű fényképe múzeumi gyűjteményekben könnyen hozzáférhető (84. kép).

A *Krisztus születése és halála* falikárpittal más a helyzet. Bár terve a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében, kartonja az Iparművészeti Múzeum tulajdonában van, sőt, a Magyar Iparművészet 1908-as évfolyama a kivitelezett mű színes reprodukcióját is közli, sorsa homályos maradt. Keletkezése körülményeivel nem foglalkoznak írásos dokumentumok, Rippl-Rónai sem leveleiben, sem emlékezéseiben nem utal a kivitelezés munkájára, ráadásul idegen a téma a művész oeuvre-jében. Az *Idealizmus és Realizmus* keletkezését a korábbi irodalom 1892-re teszi. Tény, hogy 1894-ben már kiállításon szerepelt.[4] Részben kompozíciós és stiláris jegyek alapján jó okunk van annak feltételezésére, hogy a két falikárpit terve közel azonos időben készülhetett.

Mindkét mű kettős kompozíció. Arra, hogy a kettős kép igen alkalmas szimbolikus tartalmak kifejezésére, s hogy azt már a preraffaeliták is szívesen alkalmazták, Keserű Katalin tanulmánya hívja fel a figyelmet.[5] Jelzi ezzel kapcsolatban D. G. Rossetti hagyományfelidéző szerepét. A múlt század végén Franciaországban élő Rippl-Rónai esetében azonban, úgy gondolom, nem szorulunk arra, hogy közvetítőt feltételezzünk, ugyanis épp ebben az időben ott igen népszerűek a középkori művészetből merített kettős kép kompozíciós sémái. A forrás közelében nyilván nem az áttétel, hanem az originális gyakorolt hatást. Ezeken a – hozzávetőlegesen – kétharmad-egyharmad arányban osztott képmezőkön a felső régió ünnepélyes, sokszor szimbolikus tartalmú ábrázolását, csakúgy, mint Rippl-Rónai két falikárpitján, az alsó, keskenyebb sávban zsánerkép egészíti ki, vagy magyarázza. (az imagerie-k leggyakoribb tárgya a keresztre feszített Krisztus ábrázolása.) A szegélydíszbe foglaltan gyakran fordul elő szöveg is, amely lehet ima, lehet az ábrázoláshoz fűzött magyarázat.

Pálosi Judit

Ars Hungarica 1984/1

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: KRISZTUS SZÜLETÉSE ÉS HALÁLA FALKÁRPITJÁRÓL

„Elég erősnek érzem magamat a dekoratív felfogásokban. Az idei kitüntetésem a Szalonban amellett bizonyít, hogy elismerik a legnagyobb művészi körök is kutatásaim szükséges voltát, amennyiben ma már nemcsak a kísérletezés terein ismernek, hanem a föltétlenül szükséges applikátio terein is. Hímzett szőnyegeim örökösen maradandó műbeccsel fognak bírni és tantatioimat a historia is fel fogja majd jegyezni..."[1]

Rippl-Rónai 1895-ben Franciaországból írt levelének önérzetes szavait csak lassan igazolta az idő. Iparművészeti tevékenysége korszerű tett volt európai tekintetben, azonban a hazai értetlenség – amely a közönség ízlésbeli elmaradottságát, a vezető művészeti körök hozzá nem értését, s a kritika merev konzervatizmusát egyaránt jelenti – lassan más irányba terelte Rippl-Rónai érdeklődését. A múló évtizedek, s különösen a szecesszió eredményeinek korunkban lezajlott újraértékelése hozzásegítenek a művek mind tökéletesebb megértéséhez, az értékek megbecsüléséhez. Szomorú, hogy minderre akkor kerül sor, amikor Rippl-Rónai iparművészeti alkotásainak nagy része már csak reprodukciókról volt ismerhető, s történetük, tervezett vagy tényleges rendeltetésük csak levelek elejtett szavaiból, kritikusok pontatlan, mellékesen tett megjegyzéseiből rekonstruálható.

Nem létező alkotások valódi értékeinek megállapítására a mai művészeti irodalom sem szívesen vállalkozik és nincs, ami serkentőleg hasson a lappangó vagy elpusztult művekkel kapcsolatos kutatásra. A kényelmesség ilyenkor sokszor arra vezet, hogy az egyszer már leírtakat kontrollálás nélkül átvegyük.

Rippl-Rónai iparművészeti munkásságát napjainkban már csak kevés épségben megmaradt tárgy reprezentálja. Pusztulásuk korán megkezdődött: az értelmetlen véletlent, az 1906-os milánói kiállításon kitört tűzvészt, a két világháború pusztításai követték. Az idő múlásával egyre kisebb a valószínűsége annak, hogy ismeretlen sorsú, lappangó alkotások megkerüljenek. Egy-egy váratlanul felbukkanó mű viszont nemcsak saját értékével gazdagítja az oeuvre-t, de hozzásegíthet új értelmezésekhez, fényt deríthet a művészpálya egy-egy homályos pontjára. Általa kiegészül, esetleg árnyalatnyit módosulhat a már kialakult összkép.

Gyula, felesége és Varsányi Irén című pasztellje sikerrel szerepelt. Az elért ár 420 ezer forint volt, a pasztellért pedig 136 ezer. Ugyanakkor két Munkácsy Mihálykép is kalapács alá került. Akkor Rippl-Rónai Mester joviális arca mintha mosolygott volna. A vásárlók kevesebbre értékelték . . . Amikor Párizsban szakított Munkácsyval és új stílusát kezdte alakítani, ahogy ő mondta: belészállt a jó lélek, akkor Munkácsy meglátogatta Neuilly szegénységében. Falra akasztott képei előtt végigvezette mesterét, s Munkácsy maliciózusan kérdezte: „Van itt valami?" Öregedő, beteg szemeivel nem vette észre az újat, a frisset . . .

A múlt elemeinek ismeretében tettem föl magamnak a kérdést: megteszünk-e mindent utóéletének tisztes ápolásáért? Válaszom: igen, sokat, de nem eleget. Többet is tehetnénk. Házát, műtermét gondos szakemberek eredetihez hasonló szépségében helyreállították. Szerencsére Martyn Ferencet, az egyetlen vállalt tanítványt is megkérdezve, akinek csodálatos vizuális memóriája segített a miliő megteremtésében. Képeket is vásárol a megye aukciókról, magánszemélyektől, amennyire a szűkös anyagi lehetőségek engedik. Múzeumával (a beírások szerint!) büszkélkedhetünk a Kaposvárra látogató külföldi turisták, ide érkező hazai vendégek előtt. Rendszerint nagy csodálattal nézik a század eleji európai művészet élvonalát, az abból fogant alkotásokat. Viszont a róla elnevezett térre szánt Lányi-féle szoborral már mostohán bántak. Szétdarabolva fekszik valahol a városgazdálkodásnál a *Festékkinyomó fiúcska,* amely a szökőkút vízzel való ellátását szolgálta.

Tudjuk, hogy születési anyakönyvi helyrajzi száma 401. Ez valótlan, így születésének 125. évfordulóján (1986. május 23.) táblát helyeztek az Április 4. utca 27. számú ház falára. Jó lenne a Tóth Lajos u. 3. számú házra is visszahelyezni az eredetileg ott lévő táblát, mert azt hirdette, hogy sok művét itt festette. Jogos igény, hogy a felnövekvő nemzedék is megismerje nevét, ápolja emlékét . . .

Sírja gondozott, időnként koszorú, csokor díszlik rajta, erről a városszépítő egyesület kegyes kézzel gondoskodik. Tudom, hogy a Kapos Kereskedelmi Vállalatnak volt egy brigádja, amelyik Rippl-Rónai József nevét viselte. Sokan segítettük őket információkkal, dokumentumokkal a Mester emlékének ápolásában. Később a brigád feloszlott. Megint csak a múlt ismeretében kérdezem: a megyei gyógyszertár vállalat valamelyik közössége nem vállalhatná-e büszkén a nevét, hiszen tudjuk, hogy az Arany Oroszlánban két évig patikussegédként dolgozott. Emlékezéseiben örömmel írt arról, hogy néhány üveg címkézésén az ő keze nyoma is látszik . . . A kezére dőlt sav okozta-e a pályamódosítást, vagy már akkor is önmagát kereste? Az okra teljes értékű választ aligha kaphatunk. Viszont ismert, hogy pályájának állomásai Klagenfurt, München, Párizs, Budapest és Kaposvár. Szülővárosában élt 1927. november 24-ig. Emlékeznünk kell rá!

Egy fővárosi újságíró másfél évtizeddel ezelőtt fantáziáját megeresztve írta, amikor Bányai Zorka százkét éves korában egy holland kórházban elhunyt, hogy Rippl-Rónai utolsó nagy szerelme volt, aki magával vitte Hollandiába a Mester sok-sok pasztelljét . . . Lehetséges. Az viszont biztos, hogy párizsi évei alatt is sokat dolgozott. Annyit, hogy gazdag életműve szinte feltérképezhetetlen (pályájának fordulatossága miatt).

Fantáziámat én is szabadjára engedem, s kérdezem: talán egy gyógyszertár is viselhetné nevét? Hiszen nemrég kaptunk hírt arról, hogy más megyében Csontváry Kosztka Tivadarról neveztek el patikát. A példa követésre érdemes.

RIPPL-RÓNAI József

Somogy 1988.1

beszél, s amikor Babonyban körülnézett, azt mondta: meggyőződésem, hogy itt tíz évvel tovább élnék."

* * *

Eső szemerkél.

A ház tornácán érett, fekete szőlő. A mennyezet kecses darvai – Halasy Miklós kedvencei – mintha vándorútra készülnének. A szobában néhány Rudnay-kép: festmény, grafika, pár régi bútor és a nagy becsben tartott sétabot. Egyébként minden új itt (talán túlságosan is új): a falak, a padozat, a berendezés. Az udvarról eltűnt a dzsungel, fehér híd ível át a patakon.

Színes levelek áznak a járdán.

A patyolatfehér öregtemplom előtt a világháborús hősi emlékművet tatarozza néhány öregember.

– Az emlékművet is a Rudnay úr tervezte – figyelmeztetnek.

Eszembe jut esete a játékát sirató kisfiúval. Vajon mit érezhetett, ha felnőtteket látott sírni? Például losonci póttartalékosként, amikor a menekülők áradatát nézte.

A templom oltárképe is az ő munkája. A háromkirályok tisztelegnek a karácsonyi kisfiú előtt Betlehemben.

Elállt az eső. A hulldogáló nyárfalevélszínű napfény átüt a ködön. Lovas szekér vonul át a falun – cigánycsaláddal. Mögöttük a templom, előttük a Rudnay őszi színeivel ékes bábonyi hegy.

Arra gondolok, vajon járt-e itt az apám, a többi Rudnay-tanítvánnyal. Úgy érzem, igen.

A szekér elém kanyarodik. Az asszony cigarettázik, és nézi a kisfiát. Szép asszony. Tizenhét-tizennyolc éves lehet. A férfi komoly arccal fordul felém, és megemeli a kalapját.

CZINKOTAY FRIGYES

Emléksorok Rippl-Rónairól

Kaposvár város lakossága már halálakor tudta, nagy fiát vesztette el. Azon a november végi napon a Róma-hegyen a fiákerek nem csupán a halottkémet, hanem a szobrászt is elvitték. Arcáról maszkot, kezéről gipszmásolatot vettek. Arról a kézről, amelyik oly könnyedén kezelte az ecsetet, élete alkonyán pedig egyre inkább a pasztellt, a krétát fogta utolérhetetlenül.

Folytatom személyesebb hangnemben. Gyermekkoromtól sokat faggattam róla nagyanyámat és édesanyámat. Szinte legendákat hallottam személyiségéről. Malaclopós, pipázó, ezüsthajú, zömök alakja mostanában megjelent napjaink materiális valóságában. Mondhatni reálisabban, mint életében. Az 1987 szeptemberében rendezett képaukción Rippl-Rónai József *A párizsi Pont Neuf* olajképe és *Hegedűs*

Rippl-Rónai halálának hatvanadik évfordulójára.

bitscsal, Kosztolányival, Oláh Gáborral való levélváltásokat ismerhettük már korábban is, de most így együtt látva a pálya jókora szakaszát átfogó dokumentumokat, olyannak tűnik, mint egy regény, mondhatni: az életmű része.

Hányszor előfordul az irodalmi élet utáni vágyakozásról szóló mondat ezekben a levelekben! Különösen Juhász Gyula tanáréveiben. Előbb az egyetemi évek szépülnek meg, aztán nosztalgikus emlék lesz a *Holnap* Nagyváradja is. „. . . szellemi életre és környezetre van szükségem, szóval Pestre, a hol könyvek és írók vannak" – olvashatjuk a még Szegedről 1906-ban Négyessy Lászlónak küldött levélben. Ugyanabban az évben már Máramarosszigetről írja Oláh Gábornak Juhász: „Nagy magányosságban élek, kedves Gáborom. Olyan magányos vagyok én itt, mint maga a magyarság. És olyan szomorú és olyan tragikus. Erről írtam most a legszebb versemet." (A *Magyar elégiá*ról van szó.) És ismét Négyessynek panaszolja 1907-ben: „Az idén Lévára kerültem. Úgy éreztem, megfojt e kultúrátlan, szűk, ódon levegő, e kicsinyes környezet s kétségbeesetten, földúlt idegekkel, sötét szándékkal menekültem." Végül még néhány sor egy Babitsnak címzett 1912-es szakolcai levélből: „Lassankint megvénülök, megtörök, és minden, minden oda lesz már. Orosz regényekben élem ki magamat, végtelen orosz puszták, végtelen orosz bánat: ez az én életem, ez. Hogy vagy, mit csinálsz? Ti boldog pestiek!" De vajon nincs-e Babitsnak is igaza, mikor ezt írja Szakolcára: „A szakolcai verseid époly szépek mint a régiek, és ha van bennük monotonság, az nagyon értékes monotonság. Ha nem félnék veled szemben az olvasó önzésével fejezni ki magamat, azt mondanám, hogy a szakolcai magány neked semmiesetre sem ártott."

Levelei („Szentem, megváltóm, orvosom, legkülönb!")

1957-ben jelent meg Eörsi Júliának, több szép Juhász-vers és gyönyörű szerelmes levelek ihletőjének könyve Juhász Gyuláról. *Tiéd a sírig* volt a címe, s tán nem is elsősorban a benne szereplő – néhány ponton vitatható – emlékanyag, de az először ott közölt Juhász-levelek miatt volt szenzáció. Most, hogy a kritikai kiadás 9. kötetében újra elolvastam ezeket, nem állhatom meg, hogy – kedvcsinálóul – ne idézzem néhány részletüket.

„Nekünk volt legszebb tavaszunk az idén, Kedves és e tavaszt Magának köszönhetem. De most minden feldúlt, kifordult a világ, idegeimen rettentő erővel hárfáz e nagy, keserű idő. Néma és rab lett az egykor oly zengő és szabad egyéniség, a mi büszke, szép új erőnk." (1914 októberéből.)

1918 elejéről pedig ezt: „Én sehova se járok, csak sétálni a Tisza-partján, a temetőkben; szakállt növesztettem; öcsém most megy a frontra; sokat olvasok, amennyire fájó agyam engedi, buddhizmust, Schopenhauert, Leopardit, várom, hogy jön a halál vagy a verseskönyvem, akármelyik, csak mentül hamarább!"

S végül ugyancsak 1918-ból: „Oly beteg vagyok, oly koldús, oly szerencsétlen, ó már ez szinte a kéjjel határos, ez a kín, ennyire megalázva és szenvedve élni – ha ez élet. Ó kedves testvéreim a földi fájdalomban, Csokonai, Baudelaire, Maupassant, ebben semmivel se vagyok kisebb nálatok!"

„Reménytelen"

A legszebb Juhász Gyula-költeményeken kívül – olyanokra gondolok, mint az Anna-versek, a *Tiszai csönd*, a *Szeged*, a *Testamentum*, a *Dózsa feje*, a *Gulácsy Lajosnak*, *A tápai Krisztus*, a *Tápai lagzi*, a *Még maradok!* – leggyakoribb Juhász Gyula-olvasmányom egy följegyzéssor, melynek *Patologika* a címe. 1917-ből va-

Csontos S.: Noteszlapok Juhász Gyuláról
Uj Irás, XXIII. évf. 1983. 4. sz

torsága drámaírásba fogni. (Mindkettőjüknek több színjátékát ismerhetjük.) Juhász Gyulát is érdekelte a dráma, ő is kísérletezett a színpaddal. Oláh Gáborral való levélváltásaiból tudjuk: többször is tervezték, hogy egyfelvonásosokkal színpadi szerzőként közösen bemutatkoznak. (Egyszer majdnem sikerült is, de Juhász Gyula az utolsó pillanatban megsemmisítette *Noviciusok* című munkáját.)

A Juhász kritikai kiadás végül is kilenc elkészült darabot közölhet (s három ma már nem létező színjátékot tarthat számon). A Juhász Gyula-drámák olvastán nekem úgy tűnik: az életműnek olyan fejezete ez, melyet leginkább kikezdtek az elmúlt évtizedek. (Bár igaz, hogy Cserés Miklósnak egyet már sikerült feltámasztania a Rádióban a Juhász-egyfelvonásosok közül. A *Pilvax kávéház* címűt, 1978-ban.)

Juhász és a képzőművészet

Azt, hogy Juhász Gyula számára a festészet milyen fontos volt, olvasói bizonyára Gulácsyhoz szóló verséből tudják leginkább. Vonzódása a képzőművészethez azonban sokkal régibb, 1904-ben már így vall: „Poussin, Rafael, Rubens világában élek, de minden irányban készülök az élet nagy palesztrájára." A következő évben pedig még ez is átvillan az agyán: „Ezennel bejelentem, hogy »modern elbeszélő« leszek, vagy – szobrász." (Babitsnak küldött leveléből.) Elég csak átlapozni verseskötetét, hogy megtudhassuk, milyen kimeríthetetlenül gazdag tartalmat takar a szókapcsolat, amit jegyzetem fölé írta. 1907-ben Meunier sok „titáni, bús munkást" kiformáló tehetsége ihleti meg, nem sokkal később egy Gauguin-kép. A következő évben pedig Rippl-Rónai festménye:

Öreg szemek. Magyar tájra néznek,
Melyen némán szállanak az évek,
Melyen ősz van, magyar bánat ősze,
Szívem néki régi ismerőse.
Jól ösmerem kendet is, vén szittyám,
Szomorú Friss István.

(Minthogy kritikai kiadásokat jobbára csak szakemberek olvasnak, kevesen tudhatnak arról, milyen értő propagátora volt Juhász Gyula e megjelenítő erejű versén kívül cikkeiben is Rippl-Rónai művészetének. Csakúgy, mint például Rudnyaiénak, s rajtuk kívül sok Szeged környéki művésznek. Képzőművészeti bírálataiban, évfordulós cikkeiben sok az értékelő elem is, mégsem kritikák ezek többnyire, hanem lírai erejű látomások. Juhász Gyula jól ismerte a művészeti elemzések módszerét s szakszókincsét, de ezek alkalmazása mellett, vagy helyett gyakran használta fel egy-egy kiállítás s évforduló alkalmát arra, hogy a teljes magyar életről szóljon. S tette mindezt mindennapi újságolvasók számára, nemegyszer olyan szinten, ahogy versben a Rippl-Rónai-költemény idézett szakaszában láthattuk.)

Lapozzuk tovább a Juhász-kötetet: Watteau, Giorgione, Rodin, Michelangelo ugyancsak verset ihletett. Vincent van Gogh pedig elbeszélést. S hogy Juhász Gyula és a képzőművészet kapcsolata valóban milyen nagy téma: tulajdonképpen lírájának képi világa is e körbe vonható . . .

Levelei (Máramarossziget, Léva, Szakolca)

A Juhász Gyula kritikai kiadás legfrissebb kötete a levelezés első fele (1900-tól 1922-ig). Szédítően gazdag anyag, nem kis része itt jelenik meg először. A Ba-

valóságaival, jelenségeivel az ő számára csak stílusanyag volt. És mégis magától értetődő festés jut érvényre képeiben, még ott is, ahol a dekoratív elemet hangsúlyozza bennük. Dekoratív naturalizmusnak nevezhetném festésmódját: sohasem teremtő képzelete ösztönözte festésében, hanem mindig a minta, a tapasztalat után remekelve alkotó képzelet. Mindig mindent az érzékeivel fogott fel, semmit sem alkotott tőlük függetlenül, noha sok különös, elmés ötlete volt. A dolgok és összetartozásaik festőiségének meglátása a természetben, a valóságok világában volt festésének ősforrása. A szín elevensége, a mozgalmak ritmusa, a dolgok felületképe a síkban, minden bensőségnek kivetése és minden külsőségnek rávetítése a síkra, boldogságos játék a tarkasággal voltak művészetének útjai.

Erős elgondolásával, spekulálva látásával a stílus alá rendelte őket. Az intellektuális látás, amelylyel ő a dolgokat, az embereket, a jelenségeket, elevenségüket és életelenségüket meglátta, manapság különben sem megy már művészetellenes bűnszámba. Majd valamennyi „izmus", meggyőződött művészek, de az utánzók és majmolók és a művészet snobjai is vállalják. Rippl-Rónait most a magyar remekfestők közé sorozzák, de iskolát nem csinált. A modernség ugyan a művész izgalma nélkül művészeti szenzációk után jár s a festés az ész tevékenysége lett, de az egyéniségnek, a személyiségnek olyan érvényesülése, amilyent Rippl-Rónainál látunk, a genie és nem az iskola dolga. Rippl-Rónai könyvet is írt magáról, de igazi hagyatéka nem az elméletekkel való próbálkozásai, hanem a művei.

Münsterberg, az amerikai filozófus, különbséget tett a szellemiség és a lelkiség közt, Rippl-Rónai művészete nagyszerű illusztrációja ennek a különbségnek: tündöklően elmés volt, de nem fakadt pszihikai mélységekből. Hatvanhat éves volt, amikor Kaposváron, szülővárosában, 1927 november 25-én, meghalt.

ményeit. Öt évvel előbb már egyszer kiállítást rendezett képeiből, rajzaiból: mind a két kiállítását furcsán fogadták. A bírálat jórésze kómikusnak tartotta Rippl-Rónai festését; voltak, akik gyerekes próbálkozást láttak benne, s a nagy közönség, természetesen, a bírálók után indult: vagy meg sem akarta ismerni képeit, vagy mulatott rajtuk. Emlékszem rá, hogy még olyan kiváló esztétikusok is, mint Alexander Bernát és Beöthy Zsolt lebecsülték, lecsepülték Rippl-Rónai dolgait. Mind a kettő valamikor professzorom volt, összekülönböztem velük Rippl-Rónai miatt, mind a kettő idővel megváltoztatta róla való véleményét és Alexander Bernát egyenesen lelkesen propagálta az előbb kinevette művészt. „Kevesen voltunk akkor, — mondja Petrovics Elek Rippl-Rónairól való emlékezésében —, akik az ő művészetéért lelkesedtünk. Idegenek voltak nálunk ezek a csöndes, fénytelen, szürke képek, félig rajzok, félig festmények... Lehet-e csodálkoznunk ezen? Párisban, a művészet változásainak legelevenebb színterén sem volt más sorsuk az ilyen törekvéseknek. Hogyan találtak volna több megértésre Magyarországon?" Bizony kevesen állottunk melléje. De kiállásukról nem feledkezett meg. Még betegágyán is, amely halottas ágya lett, meghatottan emlékezett róluk. Fogadott lányának, Anellának, férjével üzenetet küldött nekem: „Most mindenfelé ünnepelnek, nagyratartanak, de te kezdettől fogva mellém álltál s küzdöttél értem. Hálásan búcsúzom Tőled." És kikerestette egyik fiókjából azt a vázlatot, amelyet valamikor beszélgetés közben rólam rajzolt és reszkető kézzel írt dedikációval elküldte nekem.

Évről évre többen ismerték el a különös művészt, aki a valóságot jól ismerte, de sohasem akarta lemásolni. Még mint naturalista sem. Egyugyanakkor természethez közelséget és természetességtől menekülést szólaltattak meg képei. Tudta igenleni és megtagadni a természetet aszerint, ahogy a jelenségek stílusos elrendezésre törekvése kívánta. A természet a maga

kusan vigyorgó arcmását. Azután beleszeretett a kaposvári biedermeier tarkaságba és elmulatott képeiben a boldogságosan elmaradt emberekkel, apával, anyával, Piacsek és Ripli bácsival. Majd meg a világosságnak levegővel, színekkel találkozása foglalkoztatta, sajátosan plein-air képeket festet: „Böcklin-felhőket a bogáti kastély fölött", „Amott már esik" és egyéb bohó című, de komolyan derűs képeket.

Szeretett bohó képcímekkel blöffölni. Pajzánságból-e vagy gyermekies komolykodással? Majd meg demonstrálta a piros szín festői hatalmát, kiragyogtatta piros asztalterítőkön bensőséges képekből. Arcképek egész sorában ornamentummá és mégis beszédesen hasonlatos arcmásokká transzponált emberi arcokat. És női arcképeiben pasztellkrétáival élő elefántcsontszerű szobrokat festett. Ezekben az arcképekben a kifejezés művészete formát keresve stilizálva tudott valóságot tükröztetni, tárgyilagosságot szubjektíven megszólaltatni.

Azokat a megismeréseket, amelyek a mindenfelől reája hatásoktól származtak hozzá, remek magáról tudással fogadta. Tapasztalataivá, élményeivé, megismeréseivé lettek, énjének fejlesztésén munkálkodtak, gyarapították festői kulturáját és erősítették eredetiségét. Azt is, amely a mindennapi beszédben „eredeti embernek" mondott embernek is az eredetisége volt.

Mert „eredeti ember" volt különösségeivel, szeszélyeivel, bogaraival és pózaival. Hogy szerette őt mindenki, aki szereti a jó művészt és a jó művészetet, és ez a szeretet még életében mondákká, legendákká formálta a furcsaságairól, különösségeiről szállongó mende-mondákat. Bohósággal telített mitosszá. A nagy művészt mint szeretetreméltó festőt is kedvelték, de ezt a kedvelést ki kellett küzdenie magának. Mikor Párisból, ahol már jó neve volt, műveiből már kiállítást is rendezett volt, s ahol összekülönbözött mesterével, Munkácsy Mihállyal, 1900-ban hazajött, kiállította fest-

hogy stilizáló kedvét benne kiélhesse, s azt a formát adhassa meg művének, amelyet kigondolt. Nagyszerű művészeti eszközei voltak a világítás, a fények és árnyékok hatása. Tulajdonképpen ennek a hatásnak törvénye a festészetben az egyetlen igazi művészeti törvény és Rippl-Rónai belemélyedt ennek a törvénynek megismerésébe.. Minden egyéb, amit festésének alakulásaiban látunk, csak művészeti recipéket mutat, de az a törvény uralkodott a recipéi fölött.

A kor problémáival és irányzataival még a művészetiekkel sem törődött Rippl-Rónai. Nem járt mélységekben, mégis korszerű volt, modern, akinél modernebb művész alig volt. Az volt a jelenségek szemlélésével és önkényes ábrázolásával. És a legsajátosabb, legeredetibb művészek egyike volt, noha kapcsolatai voltak a francia modernekkel, a párisi szintetikusokkal, a pont-aveniakkal, a pointillistákkal is. Kezdetben még a mélyérzésű szürkefestővel Eugene Carrière-rel is, amikor neki is volt szürke, sőt fekete korszaka. A maga embere, a maga énje maradt a nagy egyéniségek körében is.

Idegenkedett művészeti elvek következetes alkalmazásától. Egyáltalán nem szenvedhette az elvek szigorúságát. Pont-Avenben, ahol a szintétikusokhoz és impresszionistákhoz csatlakozott, úgy festett, akár egy müncheni Diez-iskolabeli művész. Egy nagy pont-aveni festménye, amelyet emlékkiállításában láttam, a hetvenes-nyolcvanas évek müncheni genrefestésére emlékeztetett. De Pont-Aven Gauguint és Van Goghot, Benardot és Sérusiert és körüket jelentették. És Rippl-Rónainak csak Pont-Aven után lett a látása verőfényes és tavaszin derűs a festése. Megfestette nagy vonalakba foglaltan széles színfoltokkal a „Babos ruhás hölgyet", az öreg nőt prémes gallérral és ibolya bokrétával. a vázát fogó karcsú nőt, szürke-sötét korszakának egyik legbeszédesebb képét, majd szüleinek denevérszürke kettős arcképét, apjának monumentális arcképét és Konti Józsefnek, a komponistának, szatiri-

sok finom fölfogója a finomságot félti, ha a kifejezésük csakis kifejlesztés útján történhetik. S azért csak az uralkodó tónusokat festi, és csak a ritmust kifejező uralkodó vonalakat rajzolja. Néha nem is azokat a színeket festi, amelyeket látott, hanem azt a harmóniát, amely megkapta. Érthetetlen, hogy ezt a festést sokan pózolásnak mondták. Talán a művész viselkedésének pózjai vezették őket félre. Hiszen a természetességnek, egyenesen a józanságnak összetevői formálják benne az érdekes eredőt. Azoknak az arcképeknek megfestésében nincs pózolás, hanem logikus stilizálások vagy álmatagok, egy mindig józan művész révedezései. Majd meg színek búja hullámzása a festése, rikító színek torlódása, lokálszínek terpeszkedése, impresszionisztikus gerjedelmek.

De impressizonista képeiben sem tagadja meg az ornamentumot. Felhők, égbolt, fák, erdő, sík mező, virágos rét, alakok, strandképek impresszionisztikusan meglátottak, stilizáltságba olvadtak. A stílustól befogottan megtagadják a pillanatnyiságot, a hirtelen meglátottságot, az impresszionisták módját.

Rippl-Rónai sokfelől jött, Bécsből, a müncheni akadémiából, Herterich mellől, Párisból Munkácsy hatása alól, majd Bonnard, Denis, Vuillard erős hatású társaságából, impresszionisták és poszt-impresszionisták befolyása köréből és megalkotta a maga sajátos technikáit és stilusait. „Ha az embernek ördöge van, mondja egy francia művész, maga magától eszel ki technikai eljárásokat". És Rippl-Rónainak ördöge volt, minél idősebb, minél okosabb lett a festés lehetőségeinek és szükségességeinek megítélésében, a művészi eszközök mérlegelésében, annál egyszerűbb lett a technikája és annál közvetlenebb — a stílusa. A művész nem alkot pusztán azért, hogy a művészi eszközökkel játszon, de örül neki, hogy úgy uralkodik rajtuk, hogy magától értetődnek. És Rippl-Rónai olyan nagyon tisztában volt technikájával,

részében ugyanezt a felfogást tanusítaná. Későbbi női arcképei, pasztellképei néha olyanok, mintha szinte csak lehelte volna őket, titkolózók a színek, szelíden elfolyók a tónusaik és mégis monumentális a stílusuk. Rippl-Rónai arcképeinek, különösen női arcképeinek külön fejezetet kell szentelnünk. Rippl-Rónai meg akarta látni az ember sejtelmességét, kitalálni meg nem nyilvánult tehetségeit is s azután lesni, meg tudja-e látni is az arcon, a szem tekintetében, az alak vonalritmusában azt, amit megtudott, vagy kitalált róla? Igy festi meg olajban, temperával, így rajzolja pasztellel az arcképeit. A szemek mély árnyékai, a homlok plasztikája, a száj ritmusa, a tónusok egymásba mosódottsága vagy az ellentétek hevessége fejezi ki rajtuk azt, amit meglátni vélt.

Arcképei ennek a vélt látásnak a pozitív észleletekre való ráerőszakolásától izgalmasan sejtelmesek lesznek. Kiérezzük belőlük azt, hogy festőjüket a titokzatosság érdekelte, amikor megfestette őket. Nem lélektani jellemzés, hanem a maga meglepetettségének szellemi leleplezése az ő arcképfestése. Képeinek festését, megrajzolását az teszi sajátságossá, hogy azt a leleplezést egyszerre, egyetlen képzet keletkezésének tartama alatt, akarják elvégezni. Hassanak úgy, mintha hirtelen támadtak volna, mintha a művésznek nem is kellett volna az anyaggal megküzdenie, és nem kellett volna munkát végeznie, hogy azt az eredményt elérje, s hogy a képet megfesse. Rippl-Rónai az anyagtól, az időtől, a fáradástól függetleníteni szeretné alkotását. Képe készen van, mikor meglátta azt, amit érzett vagy kitalált. Keresi a sajátos benyomásnak hirtelen kifejezését. A rajznak olyannak kell lennie, mint az irásnak, amely a fogalmazást rögtön kifejezi, nem szabad idő és anyag alá nyügözöttségét éreztetni. Ez a Rippl-Rónai rajztörvénye és a festéséé. A sejtelmek és emlékek festője természetellenesnek tartja azt, hogy ezeknek az érzületeknek kifejezése a munkán szűrődjön le. A festői benyomá-

Rippl-Rónait a természet szépségei nem hipnotizálták, mint például Paál Lászlót, a naturalistát, vagy Van Goghot, a stilistát. Ő uralkodott a dolgokon és önmagán és végig tisztában volt a tényekkel. Krétáival sajátságos írást írt, följegyzett olyan mozgalmakat, amelyeket más nem vett észre, érdekes rövidítéseket eszelt ki és mosolyogva olyan túlzásokba feledkezett, amelyek ugyancsak szépek, de a világot meglepik. Nagy kedve telt benne, hogy az embereket meglepetésekkel fejbe kólintsa. Krétaképeiben bugyognak, forrnak a színek, a vonalak, de néha misztikusan megmerevednek. A legjózanabb művész rejtelmes játékai.

És még más ellentétességet állapítanék meg róla: ennek az ész uralta művésznek képeiben tulajdonképpen nem volt szellemi tartalom. Festésének nagyszerű kulturája a gondolatot távol tartotta magától. Okosságának erős akaratával nem formált gondolatképeket. Annál elevenebben formált a szépség akarása. Szép szín-, forma- tónusalakításokat. És mindmegannyit ornamentummá stilizálta.

Minden, ami szép, első sorban a formán alapszik. A forma a szépnek a forrása, a műalkotás gondolatmélysége csak homok a szépség patakjában. Körülbelül így gondolkozhatott Rippl-Rónai. Eszmék világosságot, szabatosságot kívánnak, a forma ellenben csak érzéki tetszésre törekszik. Páratlan volt a formában biztonsága, még ott is, ahol rajza tapogatozónak látszik, amikor széles, vastag vonalakat húzott egymásra. Amolyan talányos játékok, az igazi vonalat meg kell találni bennük, de mindig megtalálható.

A rajzban rejlett, nyilvánult az ő igazi művészi jelentősége, a rajzban, amely néha szeszélyeskedik, néha színtónusok, tónusfinomságok mögé rejtőzik, de néha erőszakosan érvényt keres. Delacroix azt vallotta, hogy a festő a színei, tónusai fokozataival kiegészíti azt, amit a rajzoló a vonal helyes alkalmazásával megkezdett. Mintha Rippl-Rónai képei jó-

lanság és furfangos, mint valami ravasz kópé; nyíltszívű volt és agyafúrt, világfi és balek, fenegyerek és zöld fiú, de mindig stílusra vágyakozásra eltelt. Stilizálta képeit és az életét. A stilizálás volt a lényege, az elv, amelyet festése és életmódja uralt. És mert mindig és mindent stilizált, nem volt pátosza. Nem volt szenvedelmes és nem szenvedett. Sohasem volt tragikus művész. Olyan nyugodt volt, amilyenek talán a buddhisták. Pedig nem merült el mélységekbe, hanem magasban önmaga fölött járt.

Minden jelenséget, minden dolgot a legkedvezőbb színben látott s ezért mint festő is optimista volt. Ez az optimizmusa volt egyetlen állhatatossága. Kedélyének derűjében, jólelkűségében gyökerezett és izgalmaktól tartózkodó, szinte megingathatlan lelkületi kényelemszeretetében. Abban, amit filozófiai műkifejezéssel ataraxiának, a kedély megingathatatlanságának neveznek. Optimizmusában nem úgy vélekedett, hogy ez a világ tökéletes, hanem úgy, hogy legyen a lehető legkényelmesebb világ. Képei közt csak kevés olyant ismerek, amelynek komorak vagy szomorúak volnának akár lelkületi, akár színtónusai, kivévén talán csak a halál lehelletétől érintett legutolsó önarcképét, utolsó képét. Suhanó, ingatag krétavonásokból, elhaló színnyomokból egy hippokratesi arc néz ki belőle: a fekete sapkás önarcképből. Minden egyéb képe verőfényes, derűs, legalább is nyugodt kedélyű.

Művészetében az okosság az érzékiség fölé került. Nem is a képzelő erő, hanem az értelem éltette festését: megfontolás és tiszta belátás. Ők ösztökélték formáit és színeit. Képei olyan mesternek elragadó művei, aki elragadtatás nélkül alkotott, pompás önkényeskedések, remek akaratelhatározások. S ha lelkesült, nem a jelenségek lelkesítették, hanem a festendő kép gondolata.

Azt tanítják, hogy a szépnek szemlélése a hipnotikus szuggeszcióhoz hasonló állapotot teremt, de

emberi mivolta. Az élet igenlése és életidegenség, a demokráciától idegenkedő előkelőségé s az élettel szemben igénytelensége annak, aki mást nem keres a világban, csakis festői motivumokat. Meleg szív hideg burokban. Lánglelkűség, amely igénytelenségben kiélte magát s amely távol tartott magától mindent, ami magának és magábanvalóságának előkelőségét, életének és művészetének arisztokratizmusát zavarhatta volna. Csak a betegséggel nem bírt meg: alattomosan rája támadt, ötvenötéves korában fehérvérűség ölte meg.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Rippl-Rónai Józsefről

Rippl-Rónai művészete nem a melegségével, hanem a csillogásával hatott. Gyémánt tündöklése volt, nem tűz sugárzása. Rippl-Rónainak nagyszerű én-tudata volt és énjének hatalmas volt a formáló ereje, mégsem volt lírikus. Önönmaga fölé került ember volt. Érezte az erejét, a tudását és spekulative tudott bánni velük. Tudatosság és öntudat működött benne és rendezte élményeit. Nem volt gondolkozó a szó filozófiai értelmében, de mindig gondolkozott. Azzal a gondolkodással, amely a célszerűség érvényesítése. Még akkor is gondolkozott, amikor naivnak láttuk, mert mindig őszinte volt, akkor is, amikor szerepet játszott. Ezek a szerepek szinte gyermekiesen naivak, tehát átlátszón őszinték voltak.

Nem is úgy él az emlékezetben, amilyen volt, hanem úgy, amilyennek elképzelik. Ez az elképzelés fogalommá kristályosodott, szintén csillogó gyémántkristállyá. Különösségek és különcségek sűrűsödnek össze benne. Furcsa viselkedés és tündöklő művészet képéből tevődik össze az a Rippl-Rónai fogalom. A látszat szerint bonyolultsággal tele természetű volt, mert hiszen csupa ellentétesség mutatkozik benne, de a valóságban a legkevésbé bonyolult emberek közül való volt. Azokban az ellentétességekben veleszületett, megszerzett és színlelt, mesterkélt hajlamosságok és képességek nyilvánultak. Átlátszó volt egész jelleme, az egész ember, a valóságossága és a szerepjátszása: naiv volt, mint a gyermekies ártat-

GERŐ Ödön: Művészetről, művészekről
Bp. Gergely R. kiadása 1941

Két fiatal költő

GÁSPÁR KATALIN: MILYEN SZERENCSE, KUKORELLY ENDRE: MANIÈRE

Az elsőkötetes Gáspár Katalin versei egyszeri olvasásra semmiben sem különböznek az uralkodó átlagtól. Mondandójuk személyes, az élmény, amiből táplálkoznak az egyén, nem a közösség sorsának része. Nincsenek hangos szavai, harsány színei mik áttörnék az ismeretlenség falát, s itt és most a halhatatlanság ábrándjával kecsegtetnék. Nincsenek mélyütései, felháborító eretnekségei. Halk szóin át olykor megragad a részletek szépsége.

A *„már magam sem tudom*
hóhér vagy elítélt
nyaka
a nyakam" - pilinszkys ízétől jut el a kiérlelt egyéni hangig, hangulatokig. Fiatal költőink feloldhatatlan gondja, a lélekölő, sivár hétköznapoktól eljutni a költészet emelkedettségéig úgy, hogy az alkotás időszaka ne csak néhány évre korlátozódjék, hisz másként a virágzás előtt következnék el a betakarítás; értelmetlen kifejlet. Szavak nélkül is ott van soraik között a félelem, nem sikerül e kettős szorításból szabadulni.

A költő - legyen férfi vagy nő - részese a nagy titoknak, a születésnek, ha csak átvitt értelemben is:

„Most egy új vers
kéredzkedik az ölembe"

(Aligha véletlen, hogy ez a párhuzam egy költőnőt, többgyermekes anyát ihletett meg...) A költészet nemcsak teremtés, sámánizmus is, a vátesz szerep felvállalása híján is:

„Simítsd el számról nevemet„
(Simítsd el)

Mi volna más mi továbblendítheti a mindennapok nyűgén, mint a dolgok mélyén rejlő lényeg keresése, a végső igazság megtalálásának reménye nélkül:

„nyelem a mindenséget,
halálig"

(Én is befalok mindent)
„Mint almára hamvas héja, úgy nőtt a sorsom.
De odabent, a húsban s odébb,
bent, bent a bűvös magokban
én."
(Én)

A kereső-kutató, folyton megújulni vágyó ember hitvallása ez a költészet, dadogó korunk ékes-szólása, a korlátok ledöntésének reménye nélkül.

*

Kukorelly Endre második kötetében sajátos módszert választ. A cím „Manère" meghatározó. A francia szó modort is, eljárást is jelent. Modorosság fémjelzi mindazokat az irodalmakat, ahol a hagyomány szerepe nagyobb, mint a kísérletezésé, új utak felfedezésé, a múlthoz való kapcsolódás fontosabb, mint az eredeti szellem és tehetség. Szellemes megoldást választott Kukorelly, a modoros eljárás, az ironizáló utánzás törvénnyé avatásával. A hamisságba burkolt hamisság - a tagadás tagadása logikai útján - szemnyitó igazság lehet. A hétköznapi lét élményeiből költészet (mint ünnep) szublimálása nála is alapkérdés, a nonszensz, az abszurd, a manière végső okai között ott feszül a feloldhatatlan ellentmondás. *„Ki méltó meglátni a csodát, / az a csodát magában hordja."* - mondja Babits. Ilyen értelemben fiatal költőink nem méltók az irodalom csodájára. A formai elemek szerepe nálunk túlnő valódi jelentőségén, hiszen a tartalom köntösének egyetlen szerepe amannak kiemelése, felöltöztetése. Költőnk jó érzékkel mutat rá, a bravúros(nak tűnő) formák gyakran a mondandó hiányát takarják.

Tulajdonképpen ez a *„formai bravúr"* nem igazi formaművészet, hisz nem kell különös talentum művelésükhöz, a klasszikus formák nyilvánvalóbban rávilágítanak a mondanivaló hiányára, sekélyességére.

Mai magyar „manièr"-jaink paródiagyűjteménye Kukorelly verseskönyve, szellemes, szórakoztató olvasmány, vájtfülűeknek.

Idézhetetlenek ezek a versek, nincs kiemelhető részletük, megragadható fordulatuk; egységük, összefogottságuk az erényük. Egyetlen körülmény *„ront"* e mű értékén; ha az utánzó nem áll magasan fölötte az utánzottnak - ez olykor itt is előfordul - nem csendül ki igazán az irónia.

(Szépirodalmi, 1986.
Magvető, 1986.)

BAY ENDRE

Nagyváradról elszármazott szerkesztője, Gondör Ferenc novemberben rendezett egy Ady-estet Kaposvárott. A költő kaposvári tartózkodása ideje alatt született meg egy szép költeménye, a *Kisvárosok őszi vasárnapjai*. A festő pedig Rómahegyi villájában lerajzolta a költőt. Később 1915-ös kiállításának megnyitó matinéjára meghívta a költőt, de Ady ezen nem tudott részt venni. Először 1916 februárjában, utoljára 1919 elején volt Adynál. *Ady Endre szemei* c. írásában írta később a festő: *„Egészen pontosan visszaemlékszem utolsó napjaira. Nem tudom elfeledni a képet, amikor szegény, beteg barátom az ágyban feküdt – ő különben sokat, sokáig ágyban maradt – ahol millió újság és a napi hírek elmondói közt felcsillantak nagy szemei. Felém nézett és szemeivel simogatott, ami nekem oly jólesett, oly sokat mondott... Ady Endre festői szempontból nézve is nagyon érdekes jelenség volt. Szemei nemcsak ezért voltak szépek, mert feketék, mint a bogár, de azért főleg, mert álmos nézése mély és szerelmes, oly sokat mondó, hogy merem állítani, ha csak a szemeit rajzoljuk is meg, egy igen hasonlatos Adyt kapunk. Én, mikor festettem, legtöbbet a szemét néztem – erre fektettem a fő súlyt... Szemében benne volt az egész ember, a sokszor megsebzett és igazságtalanul megbántott."*

Hogy milyen kitűnő emberismerőnek mutatják Rippl-Rónait fenti sorai, nemcsak idézett szavaiból világlik ki. Egy másik festő, Czigány Dezső Ady-portréit ismerve is igazat kell adnunk Rippl-Rónainak. Czigány ugyancsak a szuggesztív erejű szemek hangsúlyos megjelenítését tartotta legfontosabbnak. *„A festő és a költő kapcsolata hasonlatos volt ahhoz a barátsághoz, amilyen Adyt több írótársához fűzte."* – foglalja össze a dokumentumok alapján véleményét Laczkó András, s hozzáfűzi, hogy ha a költő nem is üdvözölte Rippl-Rónait olyan költeménnyel, amilyennel Móriczot jelentkezése után; a *Margita élni akar* festőjének szimbolikus figurájában minden valószínűség szerint ott vannak a piktor tulajdonságai, és a *Csaba új népe* c. versben a „képét" kínáló festő birtokos szószerkezete nyilván rá is vonatkozik:

És egymásfelé már csörtettünk,
Mint rég eljegyzett cimborák,
Festő képét, poéta versét;
Fölkínáltuk egymás borát.

Szó esik még Rippl-Rónainak Lengyel Menyhérttel, Móricz Zsigmonddal való barátságáról. Köztudott ma már, hogy legemlékezetesebb portréit Rippl-Rónai költőkről, írókról készítette. (Móricz Zsigmond, Babits Mihály, Szabó Lőrinc, Osvát, Schöpflin Aladár, Karinthy Frigyes stb.) *„Babits és Móricz Zsigmond pasztellképei (1923) kiemelkednek az utolsó évek alkotásai közül. Kék háttér előtt látjuk karakterisztikus, éles szemmel megfigyelt portréikat, de a karaktervonásokon túlmutat a festői szuggesztivitás, és e képekről leolvashatjuk az értő művész hódolatát is"* – jellemzi Rippl-Rónai íróportréit Bernáth Mária.

Ahol az árnyaltabb elemzés szükségessé teszi, egész költeményeket iktat idézetei közé Laczkó András, korrigálva gyűjteményes kötetek nem betűhű szövegeit is, mint Juhász Gyula „Rippl-Rónai" c. költeményének ismertetésekor. Máskor a festő alkotómódszerét jellemzi a teljes költemény bemutatásával. (Ld. Szabó Lőrinc versét).

Egyébként Juhász Gyula cikkeinek utalásai is mutatják, hogy a költő pontosan tudta, mit jelentett a magyar festőművészetnek Rippl-Rónai világa. Halálának hírére készített írásában ki is mondta: *„Ez a csodálatosan meleg kedélyű és mélységesen bensőséges kaposvári művész alapjában véve forradalmat csinált a hazai pikturában, olyan forradalmat, amely sok tekintetben rokon azzal az irodalmi ribillióval, amelyet valamivel később a fiatal Ady föllépése okozott."* A költő úgy vélte, hogy *„eszmék és igazságok"* keresése viszi igazán előbbre a nemzetet, a népet és az emberiséget. Ebbe a perspektívába illesztette bele Rippl-Rónai művészetét és sorsát. Különösen nagyra értékelte azt, hogy nem lett a magyar művészet tragikus hőse (mint sok elődje és kortársa), hogy mosolygó és győzelmes forradalmár volt, aki Párizs meghódítása *után* itthon is diadalmaskodhatott.

Rippl-Rónai *Emlékezéseiről* Laczkó megállapítja, hogy nem irodalmi hatásokra törekedett a festő emlékeinek összegezése közben, (noha irodalmi értéke is jelentős), benne inkább egyéniségének művészi oldala nyilatkozik meg legerőteljesebben. Az a fölény, ami a célját elérő ember sajátja.

Könyve utolsó oldalain kitér Rippl-Rónai utóéletére is a szerző. Olyan írók műveit idézi, mint Hunyady Sándor és Takáts Gyula, akik szintén közelről ismerték a festőt.

Remélhetően Laczkó András érdekesen, gazdag invencióval megírt munkája újabb impulzust ad a még elmélyültebb kutató-, elemző-, értékelőmunkához, értékes adalékokat szolgáltatva egy leendő alapos, részletező monográfiához is.

(Akadémiai Kiadó, 1983)

KERÉK IMRE

a mesemondó az egyszemélyes színház, a tanítómester szerepét töltötte be, aki kiváló nyelvérzékével tudatosan vagy öntudatlanul a tájnyelvet ápolta és gazdagította. A tanulmány rámutat Sebestyén Ádám elsődleges céljára; felidéztetni a múltat, a régi Andrásfalvával kapcsolatos emlékeket. Az idős emberek, asszonyok szívesen kalandoztak el régmúlt fiatalságuk színhelyére, szívesen idézték fel, miben gyönyörködtek, mire akarták felhívni a figyelmet, mire akartak tanítani akkor. Bár nyomot hagyott mesemondásukon, hogy egy fél élet telt el mai lakhelyükön, mégis a fiatalság élénk színű emlékképeinek ragyogását érzékeltettük azokon.

A gyűjtemény 148 mesét tartalmaz. A mesetípusokat mutató segítségével ismerhetjük meg. A típusmutató valamennyi megjelent kötet meséit összegezi. Rendkívül gazdag gyűjtemény ez! Találhatunk nagy számban állatmesét, hősmesét, tündérmesét, hiedelemmesét, legendamesét, novellamesét, ostobaördög-mesét, tréfás mesét, hazugságmesét, formulamesét, rátódiákat, tréfákat, anekdotákat. Megismerkedhetünk a mesemondókkal is. Sebestyén Ádám mutatja be őket, hiszen neki valamennyien személyes ismerősei, rokonai, barátai. A 25 mesemondó a mesék mögött álló közösséget jelképezi - írja Kovács Ágnes -, amelynek tagjai hasonlóan, de mégis különbözőképpen látnak, gondolkodnak, éreznek és cselekszenek, és egymásra figyelve, egymást segítve élnek. Ezért tarthatjuk igen szerencsés befejezésnek a Bukovinai székely népmesék 4. kötetét, mert ennek az emberi közösségnek a meglétét jól érzékelteti - állapítja meg Kovács Ágnes.

A mesemondók többsége elmúlt 70 éves. A mese azonban elevenen él bennük. Még Szentes Mátyás bácsiban is, akit baleset ért, és azóta „feledékeny" lett. Sebestyén Ádám jellemzéséből színes egyéniségeket ismerhetünk meg. Olyan emberek, akik egyébként is szeretnek mesélni, jó kedélyűek, bőbeszédűek. Ismerkedjünk meg a legidősebb mesemondóval. Faragó Jánosné sz. Illés Brigitta 82 éves volt 1983-ban. Nehéz sorsa ellenére ma is eleven mozgású asszony - írja Sebestyén Ádám. A hadikfalvi öregektől hallott meséit ma is élethűen adja vissza. Arra a kérdésre, hogy hol szoktak mesélni, így válaszolt: *„A kukorica fosztásban ott esténként, mikor a kukoricát fosztottuk. Akkor mondogattuk a mesét, hogy el ne alugyunk. Ott Hadikba szerették a mesét mondani, de hallgatni is. Az uram is sokat tudott."* Fábián Józsefné Szentes Mária nemcsak tréfás kedélyű jó mesemondó, hanem egy gazdag mesemondó-hagyaték folytatója is. A nagy mesemondó és jövendőbe látó Zájc János leánya ő, aki az édesapjától és édesanyjától hallott meséket őrizte meg. Édesapjáról így beszélt: *„Szibériában volt fogságban. 334 mesét tudott. Meghalt 1945-ben, Závodon 56 éves korában. Én es ugye otthon még kicsike vótam, nem tudtam felvenni jól a meséket. Amit felvettem, még jó, hogy eszembe tartottam."*

A gyűjteményt Kovács Ágnes elemző tanulmánya teszi teljessé. A tanulmány első része a bukovinai székely mesegyűjtemények történetiségével ismertet meg. Megtudjuk, hogy az első ilyen mesegyűjteményt, amelyről tudunk, László István istensegítsi plébános állította össze. Ebből azonban már csak egyetlen mesét ismerünk. 1887-ben keletkezett Zsidó Domokos bukovinai székely származású vámellenőr 9 meséből álló hertelendyfalvi gyűjteménye. Kolumbán Samu olasztelki székely család leszármazottja volt. A múlt század 90-es éveiben gyűjtött a Dévára települt bukovinai székelyek között. A két világháború közötti időszakból csupán elszórt szövegközlésekről tudunk. A legjelentősebbet, Kodály Zoltán közleményét és fejtegetéseit Árgirus nótájáról mesekutatásunk nem aknázta ki kellőképpen. A bukovinai székelyek kultúrája iránt való nagy érdeklődés a 30-as években veszi kezdetét. A legfigyelemreméltóbb Ortutay Gyula mesegyűjteménye, amely kéziratban maradt ránk. Azután a bukovinaiak magyarországi betelepedése után Ortutay Gyula kezdeményezésére nagyszabású gyűjtés indult meg mesekultúrájuk megőrzéséért. A gyűjtések eredményeképpen létrejött munkák közül mese szempontjából Dégh Linda nagy terjedelmű kandidátusi disszertációja a legjelentősebb. A magyarországi bukovinai székely telepes falvakban a 60-as évektől a mesegyűjtést részben önkéntes gyűjtők, részben közülük kinőtt értelmiségiek folytatták. Sebestyén Ádám gyűjtéséből három kötet megjelent már a Tolna Megyei Tanács Könyvtára kiadásában. Jelen kötet befejező kötete a sorozatnak. A tanulmány szól a kéziratban őrzött gyűjteményekről is, amelyek közül a Gáspár Simon Antalról szóló személyiség-monográfia a legjelentősebb. Részletesebben azonban a székelyek világát elemzi. Megtudhatjuk, hogy a székelyek az egyik legnagyobb olvasmányműveltséggel rendelkező népcsoport. Körükben jól ismert a Szent Hilárius, A Gesta Romanorum, Heltai Gáspár Ezópusi meséi és Ponciánus históriája, Gyergyai Albert széphistóriája. Szeretnek mesét mondani, de szeretik hallgatni is. A

Dunatáj, 1987.3.sz.

mesemondás a virrasztóban úgyszólván elmaradhatatlan volt, s téli estéken családi, baráti, jó szomszédi körben is sűrűn került sor rá. A tudományos célkitűzésen túl ezért is arra a tiszta gyönyörűségre érdemes gondolnunk, melyet ezek a szépen, okosan elmondott mesék mindnyájunknak szereznek – írja Kovács Ágnes.

A mesék nem kizárólag gyermekek számára íródtak. Ne restelljük hát mi felnőttek se kézbe venni ezeket a meseköteteket; mindnyájunknak szólnak a bukovinai székelyek gazdag hagyományai. Köszönjük nekik, és köszönjük mindazoknak, akik eljuttatták hozzánk.

LEHOTA JÁNOS

Laczkó András: Ecset és toll

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF ÉS AZ IRODALOM

Laczkó András Rippl-Rónai József és az irodalom kapcsolatát tárgyaló munkája az Akadémiai Kiadó irodalomtörténeti füzetek sorozatában jelent meg. Benne a kitűnő irodalomtörténész alapos filológiai felkészültséggel vizsgálja századunk nagy magyar festőegyénisége irodalmi tájékozódásának s ebből következően barátságainak alakulását a gazdag életpálya során. Mint könyve utolsó soraiban említi a szerző, célja: *„Annak a kölcsönhatásnak a megmutatása, amely az irodalomhoz kapcsolta."* Ez azonban – fűzi hozzá – *részbeni* számbavétele csupán a ránk háruló feladatoknak. A négy évtizede hiányolt alapos, rendszerező és elmélyült és időálló Rippl-Rónai-monográfia még várat magára. Természetesen nem olyan kitűnő albumra gondol Laczkó, mint *Genthon Istváné*, s nem is olyan tudományos népszerűsítő biográfiára, mint *Bernáth Máriáé*, hanem a rendelkezésre álló dokumentumok sokoldalú számbavételével készíthetőre. Szükséges ez annál is inkább, mert mint Bernáth Mária is leszögezte *A Rippl-Rónai kutatás helyzete* című tanulmányában: *„mennyiségileg a Rippl-Rónai szakirodalom a legtetemesebb, ugyanakkor mindeddig nem jelent meg az életműhöz méltó Rippl-monográfia."*

Laczkó András, bár főként Rippl és az irodalom kapcsolatának témakörére szorítkozik, választott tárgyát komplex módon közelíti meg. Egy-egy ténymegállapítása, utalása kiindulópontul szolgálhat a további értékeléseknek, elemzéseknek. Bőségesen idéz a korabeli dokumentumokból: interjúkból, sajtótudósításokból, a Rippl-Rónaival kapcsolatba került írók, költők, művészettörténészek írásaiból, a festő irodalmi értékű emlékirataiból, miközben egyúttal vázlatos keresztmetszetét adja a festő munkásságának. Érinti Rippl párizsi tartózkodásának éveit, s rámutat arra, hogy a festőnek hazatérése után hosszú éveknek kellett még eltelni ahhoz, hogy az írók körében megtalálja azokat az embereket, akikkel később szeretett együtt lenni. A hosszas kereső várakozásért kárpótolta Bölöni György, Ady Endre, Lengyel Menyhért, Móricz Zsigmond és a többiek barátsága.

A könyv első fejezetében Bölöni és Rippl-Rónai kapcsolatáról olvashatunk. Laczkó hangsúlyolyal említi, hogy az 1911-es tavaszi retrospektív kiállítás kitűnő alkalmat adott arra, hogy az élénk képzőművészeti érdeklődésű Bölöni (aki már előtte is írt Rippl-Rónai művészetéről) ezúttal *kritikusként* is foglalkozzék a festő műveivel. Utal arra, hogy akárcsak Ady költészetét, Rippl-Rónai festői törekvéseit is milyen értetlenül fogadta Tisza István, miután megtekintette a fenti kiállítást: *„Igazán sajnálom, hogy ilyen talentumos ember eltévelyedik."* Kifejezte Tisza ezzel a mondattal, hogy az *„újabb művészeti törekvések"* általa élesen elítélt táborához sorolja a festőt. Jelentős az 1911-es év a festőművész hazai elismertetésében is. Ekkorra már kapcsolatot talált azokkal, akik új utakat kerestek, s személyes nexust, barátságot is épített velük. Bölöni és Rippl-Rónai kapcsolatát az határozta meg – írja Laczkó –, hogy az irodalmár, ahogy Ady találóan jellemezte, meditatív egyéniség volt, aki alkatából eredően rezonált a festő képeinek magányos, elhagyott szobáira, melyeknek *„lelkük van"*, s ahol *„átsuhan a csend"*. Ez a belső, lelki egyezés vezette tollát, ha Rippl-Rónairól írt s írásainak egyikmásik túlzó mondatát ez magyarázza.

Köztudott Rippl-Rónairól, hogy Ady Endre barátságát is magáénak mondhatta. Ez a barátság mindvégig, a költő haláláig töretlen maradt. A költővel 1909 őszén, a Nyugat egyik vidéki estélyén ismerkedett meg. A *Somogyvármegye*

LACZKO ANDRÁS

Tallózó

KISS TAMÁS: KEDV, REMÉNYEK, LILLÁK. Többszörös fátuma volt Csokonai Vitéz Mihálynak. Korábban csak kevesen értették. S aki igazából azonosulni tudott vele, annak nem adatott meg a segítés lehetősége. Aki pedig dúskált a javakban, félvállról (vagy sehogyan) vette a szegény (bolond) poéta erőlködéseit. Költő számára fontos a líra, s legalább annyira az, hogy olvassák műveit. Kérdés: a belső habitus túl tudja-e lendíteni a csalódásokon akkor, ha máshol sem kecsegtet a siker? Könyvének tanulsága szerint Kiss Tamás a többszörös fátum hatásának kibontakozására, ihletett invencióival történő megmutatására törekedett. Annak felfejtésére, hogy a poézisen túl miért nem valósulhattak meg reményei a szerelemben, s mi vette el kedvét a pedagógiától.

Az előbb az invenciót nem véletlenül említettem. A szerzőt ugyan Csokonai életútja foglalkoztatta, de az elválaszthatatlan a költészettől. Ekként bármilyen szituációkban szólt a nagy elődről, mindig a belső ént igyekezett megmutatni. Sőt, néhány ponton a beleélés addig elment, hogy egy-egy vers megszületésének lelki rugóit is feltárta. A körülmények, az adatok ismeretében érthető módon kísérelte meg, hogy magyarázzon olyan dolgokat, amiket az irodalomtudomány nem tehet meg. Nem azért beszélek erről, mert kétségeim támadtak a leírtak nyomán. (Invenciónál ilyenről kár lenne szólni; elfogadjuk vagy nem.) Azt azonban feltétlenül mérlegelni kell, hogy a minél teljesebb azonosuláshoz Kissnek biztos ismeretekkel kellett rendelkeznie, illetve elfogadnia az irodalomtörténet egyik vagy másik verzióját. Ez az út volt járható, s a szerző erre lépett. Hogy érzékletes, lírai stílusával az olvasót is magával ragadja. Ilyen részletekben: „Érzések, sejtelmek zuhataga futott le a lelkén, már-már szavakba ömölve, miközben ujja hegyével kopogta a falra egy minap kezdett versét, önfeledten, Mozart lelkével ölelkezve:

Sima száddal mit kecsegtetsz?
Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?

Percnyi igézet volt az egész. Az eső újra szemerkélt, s mikor a főtéren áthaladt a Barátok utcája felé, a Varázssíp taktusai egészen elhalkultak."

Nem hallgatható el, hogy az invenciót hosszú előkészítés után sikerült erre a szintre emelnie. A Csokonai-életút első harmada, a nagy elődd debreceni kollégiumi éveiről, már 1955-ben megjelent a Magvető Kiadónál. A *Hajnal hasad* című kötet az akkori könyvhéten oly sikeres volt, hogy mindjárt gondolni kellett a folytatásra. 1956 őszére Szigligeten elkészült a második harmad. De a kiadás – érthető okokból – elmaradt. Jó pár évig úgy tűnt, hogy a szerző teljesen eltávolodott a témától, mígnem 1982-ben a Móra Kiadó elkérte a *Kedv, remények* készen levő húsz fejezetét. Természetesen várták a befejezést. 1983 decemberére nyomdakész állapotba került a huszonkét fejezet (tizenhét ív). A kiadói aggályokat a szerző unta meg, s

Így mindent, a muzsikát is magához fogva, átölelve: „Lelkesülten és pazarul kigyönyörködte magát e világban"[29] – fogalmazta meg róla életművének jó ismerője, Genthon István.

JEGYZETEK

1. Martyn Ferenc közlése.
2. Bernáth Aurél: Így éltünk Pannóniában. 1956. 318. o.
3. Rippl-Rónai József emlékezései. 1957. 38. o.
4. Uo. 43. o.
5. Uo. 46. o.
6. Uo. 47. o.
7. Uo. 55. o.
8. Uo. 101. o.
9. Uo. 115. o.
10. Thadée Natanson jellemzése Rippl-Rónai Józsefről. (Közli Bernáth Mária: Rippl-Rónai József. 1976. 75. o.)
11. Rippl-Rónai József levele anyjához. Neuvilly, 1895. nov. 10. (Közli Genthon István: Rippl-Rónai kiadatlan levelei. Képzőművészeti Almanach, 1969. 142. o.)
12. Martyn Ferenc közlése.
13. Petrovics Elek: Rippl-Rónai József. 1942. 28. o.
14. Látogatás Rippl-Rónai Józsefnél. Új-Somogy, 1920. 78. 2–3/p.
15. Martyn Ferenc: A kaposvári múzeum legszebb képei c. kiállítás megnyitóján elhangzott beszédéből. Pécs, 1970.
16. Martyn Ferenc: Töredékek. 1979. 122. o.
17. Martyn Ferenc: Töredékek. 1979. 123. o.
18. Dobossy Elekné Paris Anella: Fenella, visszaemlékezés Rippl-Rónai József egy cigánylány modelljére. Magyar Nemzet, 1962. nov. 20. 7. o.
19. Rippl-Rónai József levele Rónai Ödönhöz. 1910. okt. 24. MTA Művészettörténeti Kutató Csoportja 36/606.
20. Martyn Ferenc közlése.
21. Martyn Ferenc: Rippl-Rónai barátja. (Töredékek. 1979. 88. o.)
22. Laczkó András: Ecset és toll, Rippl-Rónai József és az irodalom. Irodalomtörténeti Füzetek. 1983. 82. o.
23. Matiné a képkiállításon. Somogyvármegye, 1914. 2. 5. p.
24. Rippl-Rónai József Emlékezései (Rippl-Rónai József levelei). 1957. 153. o.
25. Művész-matiné a Rippl-Rónai kiállításon. Somogyvármegye, 1915. 240. 4. p.
26. Dr. Pilisy Lászlóné Bernkardt Klára közlése.
27. Martyn Ferenc: Töredékek. 1979. 112. o.
28. D. Paris Anella: Rippl-Rónai József utolsó éveiről. Művészet, 1961. 9. sz. 9. o.
29. Genthon István: Rippl-Rónai József. 1977. 23. o.

lőfalujában is, ahol 1914 júliusában a rajzolgató festőt kémnek nézték és internálták.

A Róma-hegyi tusculánumban mindig jelen volt a zene. A domb alatt, a városban talán csendesebb volt az élet. Néha-néha a katonazenekar fújta kürtjeit, trombitáit a Főtéren, s a Korona-szállóban és a Turulban neves cigányzenekarok játszottak. A Turul-szálló termeiben gyakran rendeztek kiállításokat, s ott Rippl is szívesen bemutatkozott. „Rippl-Rónai különösen szívesen vitte oda munkáit. Leginkább azért, mert bő teret kapott az általa szívesen rendezett »Művészi matinék«-hoz. Képeinek bemutatásakor, a közönség élményeinek emlékezetesebbé tételére, gyakran hívott meg irodalmárokat, hírlapírókat, muzsikusokat, színészeket."[22] 1914 januárjában fellépett ott Nyárai Antal budapesti operettszínész, énekét Németh Andor zongorajátékával kísérte.[23]

A zenészek és írók felléptével valóságos búcsújáró hellyé váltak Rippl kiállításai Kaposváron és Budapesten egyaránt. Háborús festményeit és rajzait mutatta be 1915 októberében az Ernst Múzeumban. Rippl-Rónai teremtett alkalmat Móricz Zsigmond és Bartók Béla ismerkedésére. Móriczhoz írt levelében többek között a következőket olvashatjuk: „Légy szíves Zsigám, kéziratodat leküldeni, Lázár Béla elvállalta felolvasását. Legjobb lesz direkte az Ernszt Múzeumba elküldeni éspedig azonnal. Nagymező utca. Örülök különben, hogy eljöttök, Bartók Béla is ott lesz, játszani is fog, de tudom tőle, hogy szeretne téged, édes Zsigám megismerni. Tehát a viszontlátásra."[24]

A találkozásról Kaposváron a Somogyvármegye c. lap írta, hogy október 17-én Móricz a *Piros már a szőlőlevél* c. novelláját olvasta fel, Bartók Béla „magyar rapszódiái" közül játszott egyet.[25]

Az őszi és téli hónapokat a család Budapesten töltötte, a Róma-hegyi otthont a kelenhegyire cserélte fel. A műteremben a nagy ebédlőszekrény mellett ott állt a pianínó. Ha olyan vendég érkezett, aki értett a hangszerhez, azonnal leültette, és játszania kellett.

Vasárnap délelőttönként gyakorta volt vendége távoli rokona, Rippl József fodrászmester, aki magával hozta unokahúgát, Bernkardt Klárát. A fiatal pécsi lánynak zongorajátékával kellett kedveskednie a házigazdának.[26]

A budapesti tartózkodás idején szívesen látogatta a színházakat, különösen a Vígszínházat, melynek zenés darabjait kísérte figyelemmel. Kávéházakban, éttermekben gyakran megfordult, s hosszasan ott időzött, ahol cigányzenét hallgathatott.

Rippl-Rónai szerette a muzsikát, s amikor letette az ecsetet és a krétát, zongorához ült. „Néhanapján kinyitotta az Ehrbar-t, és lapról játszott."[27] A könnyű darabokat kedvelte, és dúdolgatott is hozzá. Úgy 15–20 percig játszott, és a rövid pihenő után ismét a festőállvány elé állt.

A zene iránti fogékonyságát mutatják táblaképei, a lúdtollal készített rajzai, ceruzavázlatai. A művek megtalálhatók más Rippl-Rónai-alkotások társaságában, a Magyar Nemzeti Galériában, a Kaposvári Képtárban és magángyűjtőknél.

A muzsikát, az éneket úgy fogadta, úgy vonzotta maga köré, mint barátait; mindig vele voltak. Megszerezte, megteremtette magának ezt is, akár a szép, színes otthont. Szerette a házát, bútorait s az ott felcsendülő dalokat. A muzsika pihentette, frissítette, teljesebbé tette különös világát.

Betegsége idején is sokan látogatták, így „Kasza igazgató feleségével, Strém Erzsébettel, akiknek szép zongorajátéka sok örömet szerzett a festőnek".[28]

várta a telet. A zongorán egy szép burgundiai kendővel letakarva Ödön maszkját őrizgették.[15]

Martyn Ferenc kisgyermekként szemtanúja volt a nagy vendégjárásnak. A sárga szoba zongorája mellé is ő állt, amikor nevelőapja megfestette a fehér ruhás Lazarine-t.[16] A szobrászok, festők mellett, akik több hétre is betelepedtek a házba, a műterembe, a fiatal muzsikusok is otthonosan mozogtak, s jól érezték magukat ebben a tündérkertben. Így Novák József is, aki legtöbbször Liszt-műveket játszott, s Rónai rajza szerint Grieg *Magányos vándor dalát* játszotta hallgatóinak. „Mégis egy nyáron egy fiatal zongorista, aki koncertjére készült, és akit éppen emiatt láttak vendégül a Róma-hegyen, Chopin-mazurkákat és -noktürnöket gyakorolt. Órákon át, egész nap, egyedül, magárahagyottan. Aztán, mert talán méltónak talált, leülhettem, hallgathattam egy órán át." – emlékezik erre az időre Martyn Ferenc.[17]

A házban villanyvilágítás akkor még nem volt. A zongorára két gyertyát tettek, ez világította meg a kottát. A gyertyafény izgatottan villódzott, s kísérteties fénnyel világította meg az ott ülőket: Rónai Lajost, Piatsek Margitot, Anellát, Lazarine-t. Paris Anellát, Lazarine rokonát a festő nevelt lányának tekintette. Anella festegetett, és zongorán is játszott, igaz, nem nagy sikerrel. Zenetanára Kutor Ferenc volt, akit dalai, szerzeményei ismertté tettek. Kutor Ferenc gyakori vendége lett a Róma-villának.

A neves vendégekből nem volt hiány. 1909. november 7-én Ady Endre Reinitz Béla társaságában vacsorázott a házban. A zeneszerző, bár kérték, nem ült zongorához. Legkülönösebb vendége volt talán Fenella Lowell, a cigánylány. Rippl-Rónaiék Párizsban ismerkedtek meg vele. Felfigyeltek a rossz magyarsággal énekelt dalra, a „Csak egy kis lány van a világon" kezdetűre. Fenella a dalt magyar szobrászoktól tanulta, akiknek modellt állt. Megfordult Roden és Bourdelle műtermében is. Több hónapot töltött a Róma-hegyen, ahol gyakran énekelt francia, angol, olasz, spanyol, német, japán dalokat. Zongorázott, és játszott gitáron is. Ismert Schumann-, Chopin-, Liszt-műveket. Az egzotikus lány mindig nagy feltűnést keltett vörös ruhájában és az érmekből fűzött nyakravalójával.[18] Többször állt modellt a festőnek.

Fenella Rippl-Rónai szervező munkájának köszönhette, hogy a városban is hangversenyt adhatott. Józsefnek Ödönhöz írt leveléből tudjuk, hogy invitálta a Somogyszobon szolgálatot teljesítő öccsét, jöjjön be Kaposba, s október 27-én vegyen részt Fenella koncertjén.[19]

A család tagjai nemcsak a francia vendég meghallgatására gyűltek össze, hanem akkor is, ha Rónai Sándor és felesége megérkeztek. Sándor legtöbbször késő este jött, s reggel a megérkezéséről a mit sem tudó, konyhában foglalatoskodó szakácsnőket váratlanul operaáriákkal lepte meg. Felesége, Dóra, wagneri szerepekre termett asszony volt, aki itthon olasz áriákat énekelt, de Budapesten csak az opera kórusában kapott helyet.[20]

A házban, ha elhalkult a zongoraszó, s az éneklők megpihentek, a ház körül hangzott fel a szőlőskertek munkásainak, az aratólányoknak dala. Ilyenkor szélesre tárták a zsalus ablakokat, s azokat hallgatták a bentlakók.

A gazda is kereste az effajta, más ízű, más ritmusú éneket, muzsikát. Évente egyszer zörgős szekéren utazott családjával Szentpálra, hogy eleget tegyen ismerőse, Tóka Hegedüs György búcsúi meghívásának.[21] A búcsúban és a lakodalmakban is figyelte a színes emberáradatot, a táncolókat, a falusi muzsikusok játékát. A Zselic határán és Franciaországban is örömmel szemlélte a búcsúi zenészeket, Anella szü-

A gazdagon berendezett Munkácsy-házban ott volt a zongora, melyről mindenki tudta, hogy azon egykor Liszt Ferenc is játszott. A fiatal festő, aki Munkácsy segédjeként tevékenykedett, itt ismerkedett meg Ambrois Thomasszal, a *Mignon* opera szerzőjével, aki a híres zongorán többször játszott, kísérte Komáromi Mariskát, aki az ő áriáit énekelte.[4] A művésznő később itthon a Népszínház primadonnája lett.

Munkácsy szívesen látott vendége volt Reményi Ede hegedűművész, Hubay Jenő, Bertha Sándor zeneszerző és újságíró is.[5] Az 1889-es nemzetközi kiállítás alkalmával rendezett vendégségről így ír a festő: „Ezen az estélyen volt talán a legjobb kedvében Munkácsy, nemcsak fütyült, hanem még a csárdást is legényesen, peckesen járta. Mi fiatalok is meghívót kaptunk a magyar »gulyásvacsorákra«, s ezek a vacsorák kitűnőek voltak: a mester jókedve fűszerezte azokat. Ilyenkor volt csak igazi jó magyar ember: rendkívül kedves tudott lenni, eldalolgatott, el-elfütyülte kedves nótáit. S ha már előbb is a természet adománya volt, hogy Munkácsy gyönyörűen tudott fütyülni, most már – az idők jele lehetett – kelleténél többet és szebben fütyörészett".[6]

Párizsi barátainál tett látogatásai során zenészekkel, zeneszerzőkkel is megismerkedett. Gauguin műtermében Leclergue zongorázott.[7] Vuillardnál ott találta „öreg barátait", így Hermann muzsikust is.[8] Esténként a Monte Parnasse állomás melletti kávéházat, a Caffe l'Avenue-t látogatta, ahol megfordult egy másik barát, Dossotoy, a muzsikus is.[9]

Rippl-Rónai, amikor elhagyta Munkácsy műtermét, és nem vett részt a vacsorákon, maga szervezett otthonában és barátainál ezekhez hasonlókat. A magyaros vacsora elfogyasztása után, a tokaji kortyolgatása közben ő tanította magyar dalokra barátait. Thadée Natanson jegyezte fel: „Karban és tele torokkal ismételtük a refréneket, amiket Rippl-Rónai erővel belénk vert. A dalolás közben a nyitott ablakon át kiszállt az udvarba, körös-körül megtelt minden ablak."[10]

Neuilly-i otthonában a zongorának is helyet adott. 1895-ben írja Kaposvárra édesanyjának: „Ha üres időm akad, napjában többször is zongorálok (mert van zongoránk is, csak néhány jó magyar nóta és szép keringő hiányzik). Most egyelőre abban a szobában van ez, ahol ezt a levelet írom és ahol enni szoktunk. Olyan szép ez a szoba, mint egy jól gondozott falusi kápolna."[11]

1902-ben Kaposvárra költözött. A Fő utcai ház zenei életéről keveset tudunk. Lazarine asszony francia, burgundiai dalai gyakran csendültek fel ott is és az 1908-ban megvásárolt Róma-hegyi villában is.[12] „Afféle elhagyott úrilak volt ez, magányra vágyó emberek építhették, s elhagyatottságában is megőrzött valamit a benne átélt jó idők szépségéből, mint a régi szekrény megőrzi a levendulaillatot."[13] Gesztenyesor szelte ketté a hatalmas parkot, ahol tarka virágágyak pompáztak, pávák sétálgattak, s rosszul tejelő tehenek legelésztek. A sárga házhoz vezető út mentén régi barokk szobrok és Medgyessy Ferenc félbehagyott szobrai őrködtek. Az emeletes épület hat szobát rejtett magába. A földszinten volt a krómsárgára festett zongoraszoba. A zongora ott mindig jól hangolt állapotban várta a muzsikusokat, akik gyakran voltak vendégei a villának. „A zongorával szemben íróasztal áll, kicsiny, sokfiókos, telerakva könyvekkel, levelekkel, amelyek meglehetős művészi rendetlenségben helyeződtek el" – írja egy látogatója 1920-ban.[14]

A háztól távolabb álló vincellérházból átalakított műteremben is állt egy nagy zongora. Ez a műterem ritkán látta gazdáját, aki szívesebben másutt, gyakran a parkban festett. Itt inkább a kertben termett alma illatozott, s kosarakban dió

PANDUR JÓZSEF

Muzsika Rippl-Rónai József házában

Rippl József kaposvári kántortanító József nevű fiáról nem tudjuk, hogy milyen zenei nevelésben részesült. Annyi bizonyos, hogy a Rippl fiúk a zenével könnyen összebarátkoztak. Jó hallásuk volt, szerettek énekelni, s egy-egy hangszert amatőr muzsikusként meg is szólaltattak. A négy fiú közül Sándor vitte a legtöbbre. Az Operaház énekese volt, maszkos fényképét a Színházi újságban is közölték. A bohém énekest a zárkózott kaposváriak különcnek tartották, s viselt dolgai miatt otthon is gyakran röstelkedtek miatta. Ha megjelent szülővárosában, szívesen látogatott a Róma-hegyre.[1]

Lajos, a városi tisztviselő közel négy évtizeden át volt a hegedűnek barátja. Részt vett családi körben a Rippl-Rónaiéknál szokásos esti muzsikálásban, illetve zenehallgatásban. A muzsikától a legtávolabb Ödön volt, a festő legkedvesebb testvére, aki vasutasként minden idejét, erejét és pénzét arra áldozta, hogy híressé vált gyűjteményét gyarapítsa, gazdagítsa. Volt ugyan egy harmónium múzeumszobáinak egyikében, de ezen nevelt lánya, Katica játszotta a maga kedves, ősi, talán másutt sohasem hallható dallamait.[2]

A legidősebb Rippl fiú, a festő, zeneszerető, énekelni és zongorázni tudó ember volt. A Fő utcai házban, később a Róma-hegyi villában és varázslatos parkjában mindig jelen volt a zene. Kereste és igényelte azok társaságát, akik körülötte zenét szolgáltattak, és sajátos világának meghitt hangulatát gazdagították.

A zene iránt fogékony, Párizsban élő fiatalemberre az 1880-as években nagy hatással voltak Munkácsy Mihály estélyei, fogadásai, magyaros vacsorái. Emlékezéseiből tudjuk, hogy Rippl-Rónai mestere volt a rákevésnek. Ezt olyan elegánsan és ügyesen végezte, hogy a feladattal nehezen barátkozók, a szép szomszédasszonyok is segítségét kérték. Az egyik vendég; „Korbayné is nemegyszer »fizet viszsza« efféle figyelemért szép zongorajátékával."[3]

Rippl-Rónai József: Zongoránál.

KÁNYÁDI SÁNDOR

Amíg pillog a láng

Annakidején, amikor még a városainkban, városkáinkban, de Máramarosban vagy Dés környékén, a falvakban is számottevő zsidó közösségek éltek, történt, hogy a rabbi egy hajnaltájon, abbahagyva a szent könyvek tanulmányozását, kisétált a faluja vége felé. S hát látja, hogy kicsi suszternél még világ van. Bement, hogy megfeddje.

– Te, Mojse, mért égeted még mindig a lámpát, nem látod, hogy már virrad?

Fölnézett a kicsi suszter a bankli mellől, és csak annyit mondott válaszul:

– Rebe, amíg pillog a láng, addig még mindent jóvá lehet tenni.

Régóta hordozgatom magamban azt a valamikor még édesapámtól hallott történetecskét. Sokszor vegyítettem beszédbe s talán írásba is a kicsi zsidó suszter bölcs és költői mondását. Hiszek forma benne. De gyakran nem tudom, mihez kedjek vele.

Túl sok jóvátehetetlen történt, hogy messzire ne menjek, csak századunkban is. A káini bűnök jóvátehetetlenek. A jóvátételnek kártérítésre váltása viszolyogtat. A középkori bűnbocsátó cédulákat juttatja eszembe.

Kisimulóban a lelkiismeret, alig félévszázada föltarajlott álló vize.

Írni, Auschwitz után, ha jobban nem is, de élni lehet. S még ugyanabbul, mint előtte. Lassacskán kezdjük megtapasztalni – megszokni! –, hogy egy etnikum, egy nyelvközösség megsemmisítéséhez nem föltétlenül kellenek internálótáborok, költséges, energiaigényes krematóriumok. Iskolapadokban is elintézhetők. Mondhatni humánusan. Másnyelven beszélő gépekké programozhatók át. Sőt, már a szülőszoba steril körülményei is alkalmat, ingyen alkalmat kínálnak a megelőzésre, egy esetleges későbbi etnikai-nyelvi zűrzavar elkerülése érdekében. Kötelezni kell a szülőket, hogy csakis a javallott névtár s az állami ortográfia szabályainak betartásával nevezhessék néven az újszülöttet.

Kizökkent az idő. Mondhatnók Hamlettel. Kizökkent újra. Vagy talán nem is járt soha a maga rendes kerékvágásában?

– Bűnnel van tele a világ fiam. – Sóhajtotta jópár évvel ezelőtt Kolozsvár utolsó rabbija, egy szép nyári alkonyattájt a zsinagógáig sétálóban. – Bűnnel van tele, bűnnel, sóhajtotta búcsúzás helyett, miután benézett a templomba, hogy ki van-e a minjen, a szükséges tíz férfi, az esti imához. Akkor éppen kivolt. (Ma már rabbi sincs.) Így nem volt szükség alkalmi szolgálatomra.

A „minjen" az első zsidó szó, amit hallottam életemben. Édesapámtól tanultam, aki baráti s alkalmi létszámkisegítő is volt, ha rabbi érkezett a falunkba. Mert volt a mi falunkban is, nem is egy, de két kicsi zsidó. Jobban mondva zsidó család. Az egyik a szövetkezeten felül, a másik átellenben, de szövetkezeten alul tartott boltot és italmérést. Vagyis tartotta őket el a boltjuk és kocsmájuk. A felsőt, a Khon családot módosabban. (Igaz csak egyetlen gyermekük volt.) Az alsót, Schönfeld Nándor urat és nagyszámú családját – úgy-ahogy. Csilingelt a boltajtó, ha vevő

irodalommal, s ebben a viszonylatban is kiemelkedőnek látta a festő kiállított anyagát.

1911 Rippl-Rónai és Bölöni kapcsolatára nézve nemcsak a megerősítő kritika miatt érdekes, hanem azért is, mert ebben az évben jelentkezett „íróként" emlékezéseivel a festő. A műkritikus azonnal felfigyelt a könyvre, s méltatóan szólt róla, aminek egyik részletét (párizsi élményét) fentebb olvastuk. Lényeges, hogy Bölöni hangsúlyosan írt a könyvnek arról az eredményéről, amit a századvégi francia milió megvilágításával adott, s ebből egy „szomorú" következtetést vont le, miszerint „azok az értékek, amelyeket a külföldi esztendők munkája ad (...) hazahozva, még ma sem szökkenhetnek előre, nem kapják meg környezetüket, értékben föl nem emelkedhetnek." Nyilvánvaló, hogy a korabeli Párizs-imádat hangolta a legtöbb értékelést. A Somogyi Naplóban ilyen értelmű cikk jelent meg: „Rippl-Rónai, mint ember, tudott művészetében oly erős lenni, hogy nem állott meg önmagánál, hanem meleg fénnyel bevilágított abba a színekkel birkózó és új eszméken vajúdó kaleidoszkópba, mely Párizsból akkor új színcsóvákat vágott a világ palettáira..." Bölöni persze nem maradt meg a külhoni élmény észrevételezésénél; arra is utalt, hogy amit Rippl Franciaországban kapott, abból hazai viszonyok között „az életre felváltás lett". *Rippl-Rónai értéke* című ugyanezen évben készített írásában mégtovább ment; rámutatott, a festő kettős hatást hozott magával Párizsból, irodalmit és pikturálist, s ezek együtt alakították művészi kultúráját, tették alkalmassá az új törekvések összefogására. Úgy értékelte, hogy a magyar festészet szempontjából döntő a jelentősége, „hogy most kézzel fogható újjászületésben van a magyar piktúra, hogy – véleményem szerint – először halad egyenes kultúrnyomokon, ehhez az első kövek megmozgatását Rippl-Rónai végezte."

1911 így – mint az eddigi adalékok mutatják – döntő év a festőművész hazai elismertetését illetően. Ekkorra már kapcsolatot talált mindazokkal, akik új utakat kerestek, s személyes nexust, barátságot épített velük. Természetes, hogy Bölöni György is felkereste, és nemcsak ismeretség céljából, hanem azért is, hogy ajánló levelet kérjen tőle Maillolhoz. Az utazásnak, amit Bölöni a francia szobrászhoz tett, Rippl-Rónai szempontjából volt jelentősége. *Emlékezései*nek 1911-es kiadását rajzai díszítették, s azok egyike Maillol feleségét ábrázolta – modellként, amin a francia egy időre megsértődött. Erről a műkritikus tudósította, barátilag. Köztük kialakult meleg kapcsolat leveleikben is kifejeződött, az egyikben éppen azt indokolja Rippl-Rónai, miért gyűjtötte egy kötetbe (1913-ban) rajzait. „Azért (...) – írta, – mert így is módot akarok nyújtani ahhoz, hogy még közelebb jussanak az emberek hozzám: lelkem világához. Olcsón. Ezek a rajzok csak rajzolás szempontjából készültek, tehát nem egyébért, mint a szép, érdekes vagy különös mozdulatok kedvéért, de oly módon és oly stádiumban elhagyva, hogy bármely esetben szívesen nézegessük." Ekként a kritikus belülről ismerte a rajzok lényegét, s ez fejeződött ki ítéleteiben, ami szerint mindegyik „reprezentál, megvilágítja a festő egyéniségét". Összhangban van ez azzal a véleménnyel, amit Elek Artúrtól idézett a Somogyi Hírlap: „Átalakulásuk időközében mutatják be festményeit, mikor azok még nem festmények, csak készülő szándékok."

Végül is Bölöndi és Rippl-Rónai között az határozta meg a nexus minőségét, hogy az irodalmár – mint Ady találóan nevezte – „befelé fiú" volt, aki alkatából eredően rezonált a festő képeinek magányos, elhagyott szobáira, amelyeknek – szavaival – lelkük van, s ahol „átsuhan a csend". Ez a belső pszichés egyezés vezette tollát, amikor Rippl-Rónairól szólt, s írásainak egyik-másik túlzó mondatát ez magyarázza.

ihlette egyik portréja. A szegedi költő a nagyváradi lapban Czigány Dezsőt dicsérte, s Gulácsyt, de figyelmét felkeltette Ripplnek a Szomorú Friss Istvánt ábrázoló parasztképe.

Az eddigi adatok arra mutatnak, hogy Bölöni György „magánvállalkozásaival" nemcsak népszerűsíteni szándékozott az „új magyar piktorok" képeit, hanem végső soron összekötő, kapcsolatot teremtő és szorgalmazó szerepet is vállalt a festők és az irodalmárok között. Az idézett két cikk mellé oda lehet tenni az övét is, a literaturai összefüggések felsorolásának indokával. Bölöni, miként Crevalier és Lyka Károly, arra hivatkozik Rippl-Rónai 1911-es kiállításának képeiről szólva, hogy „nincs senkink, írónk, költőnk sincsen, aki az élettől, a polgárias külsejű és kényelmesen szemlélődő otthoni életből ilyen művészettel szedte volna össze élményeit, aki így tudta volna megütni az egyéniség és a természet összhangját." Persze, hogy ehhez az értékeléshez eljusson, gyakori találkozásokra volt szüksége a somogyi festő művészetével. A korábbiaknál jobban, már nem csupán az észrevételezés szintjén foglalkoztatta az „új művészi cél" mibenléte a MIÉNK (Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre – L. A.) tömörülés létrejötte után; dokumentálni, mindenki, az érdeklődő közönség számára közel hozni igyekezett az új célt Rippl-Rónai, Kernstock, Gulácsy, Czóbel, Czigány, Tihanyi, Márffy képeivel. 1909 júniusában Nagyváradon MIÉNK kiállítást nyitott meg Bölöni, ahová természetesen sok meghívott írónak, költőnek, művésznek kellett volna érkezni. Rippl itt sem tudott megjelenni. Ugyan a Somogyi Hírlap arról tudósított, hogy bankettet rendeztek a „nagy festő" tiszteletére, de utóbb kiderült, hogy nem volt ott, sürgönyt küldött a matiné szervezőjéhez, Bölöni Györgyhöz ezzel a szöveggel: „Egész lelkemmel Önökkel vagyok, bocsássanak meg, nem vehetek részt ünnepélyükön."

Bölöni élénk képzőművészeti érdeklődése, és az említett tárlatok rendezése előre jelezte azt, hogy kritikusként is foglalkozzon Rippl-Rónai művészetével. Erre – mint szó volt róla – az 1911-es tavaszi retrospektív kiállítás adott jó alkalmat. A megemelő jelzőt az indokolja, hogy a fővárosi Művészház rendezvénye kiváltotta a „hivatalos Magyarország" bírálatát, s így némiképp vízválasztó szerepe volt.

Ugyanis a Rippl-Rónai festményeket és rajzokat – illő kísérettel – megtekintette Tisza István, és a látottakról így nyilatkozott: „Igazán sajnálom, hogy ilyen talentumos ember eltévelyedik." Kifejezvén ezzel a mondattal, hogy az „újabb művészeti törekvések" (Tisza szavai – L. A.) általa élesen elítélt táborához sorolja a festőt. Ha nem is a durva támadás ellen, de a szándékok és célok értő megerősítése oldaláról fontosnak kell tartanunk Bölöninek a Világban megjelent cikkét. A témák köznapi egyszerűségétől a színekig mindenre odafigyelt: „meghitt arcok, amelyek meghúzódnak az élet öregségeiben, szobák sarkaiban üldögélnek alakok, amelyeknek külön lelkük van. Ahol semmi sem történt, semmi nem jön nagy robajjal, átsuhan a csend. Családi fészek nyugalma ül, pillanatok jelennek meg, mintha várnánk, hogy mély nesztelenségekből megszólaljanak kakukkos órák. Az élet bensőséges, megszentelődött percei ezek, amelyeket érzések, átélt impressziók avatnak fel emlékeinkké... Ezt a nagy intimitást, az ő pszichológiai, benső súlyát és jellemvonását ezek a homályos képei tükrözik. Aztán ezt az intimitást a közvetlen környezetből barátok, rokonok, ismerős szobák szögletéből kivitte az életbe is, a természetbe, amelyet magához kapcsolt csendes megjelenéseiben. Fejlődése és a modern művészet tanító ereje hozta magával, hogy kiszínesedett, való színei felélénkültek, a szürkék helyét a villanó vörösek, sárgák, zöldek foglalták el." A retrospektív kiállítás legfőbb jellegzetességének azt ítélte, hogy folyamatot mutatott Rippl-Rónai fejlődéséből, festészetének apránkénti változásaiból, de mindezt úgy, hogy Bölöni szerint képeinek tartalma *ugyanaz* maradt. A kiemelt szó itt arra utal, ami a festő sajátos – mintegy elkülönítő – karaktervonása volt, hogy családi, otthonias képein nem a nyárspolgári életet adta vissza, hanem a meghittségeket. Bölöni úgy zárta értékelését, hogy párhuzamba állította a piktúrát az

RIPPL-RONAI József

Uj Irás 1989. 12.sz.

LACZKÓ ANDRÁS

Bölöni György és Rippl-Rónai

Bölöni György és Rippl-Rónai nem Franciaországban ismerték meg egymást, de az író-kritikus figyelmét mégis Párizs irányította a festőre. Egyik cikkében írta erről később: „A Bibliothèque Nationale-ban kedves emlékem volt egy kicsiny könyv. Rodenbach írta, a belga író, a legfrissebb francia könyvkereskedés adta ki, s a színes rajzokat, melyek a szöveget elszórtan díszítették, keresetlenül elhelyezkedve: Rippl-Rónai József rajzolta. Kedves emlék és sokat jelentő, mert Rippl-Rónai volt ez ideig (1911-ben írta ezt Bölöni – L. A.) az egyetlen magyar festő, aki fejlődésében, festő esztendei kezdetén be tudott illeszkedni és tudott érvényesülni a modern művészet emberei között. Más volt Munkácsy szerepe, más volt Paál Lászlóé és a többieké: ő ment csöndesen, szomszédai között, és ami szép és igazán nagyszerű dolog: a modern művészet précouseurjei között már akkor megtalálta a maga útját. Annak az igen fejlett intellektuális milliőnek, melyben élt, egy kicsiny darab művész Párizsnak, amelyből a mai művészet nőtt, hamarább volt ismert és méltányolt festője, mint Magyarországnak."

Még egyszer ki kell emelnünk, hogy Bölöni ezeket a sorokat 1911-ben írta, amikor végre a teljesedés stádiumába érkezett Rippl-Rónai hazai elismertsége. Hosszú és nyugtalan évtized volt ez a festő számára, s nyilvánvaló – egyéb tények is bizonyítják –, hogy Bölöni György ugyancsak hozzájárult ahhoz, hogy kedvezően záruljon. A műkritikus Párizsban kezdett érdeklődni az akkori modern művészet kérdései iránt, s a piktatúra területén különösképpen Cézanne hatásának mibenléte foglalkoztatta. A francia kiállításokon, műtermekben csiszolódott ízlésével hamar észrevette, hogy a századforduló utáni új magyar festők milyen értékeket képviselnek. „Magánvállalkozásként" szorgalmazta, hogy műveikkel néhány nagyobb, az artisztikum iránt fogékony hazai város közönségének bemutatkozzanak. Bölöni elsősorban erdélyi telpülésekre gondolt, s így került sor a nagyváradi tárlatra. Ott azután az összegyűjtött anyagot megnézte Ady Endre és Juhász Gyula, s mindeketten írtak a helyi *Szabadság* című lapban benyomásaikról. Ady Endre egy évvel korábban tudósított már lapjában Rippl képeiről, lelkesedő hangnemben, és váradi 1908-as cikkében utal is erre: „Olvasom a névsorokat, s egy-egy név csaknem teljes kandenciát ad piktor-sorsban az én poétasorsomra. Olyikkal együtt ültem a St. Michel és St. Germain szögletén, szép, szomorú délutánokon... Egynek-kettőnek, akiknek személyét nem ismerem, valamelyik párizsi tárlatról üzen vissza a neve... álmodhatunk-e arról, hogy eljön az idő, mikor Budapest ellen már-már Nagyváradra, s egy-két társára kezd igazolást keresve hivatkozni irodalom, művészet? A Magyar Művészek kiállítása e kezdődő korszak erősen jelentkező jele. És én irigylem azoknak a lelki szenzációit, akik most fognak először látni Rippl-Rónai képeket. A legkiforrottabb poétája ma ő Magyarországnak."

A Bölöni közreműködésével megszervezett tárlatnak a somogyi festő irodalmi kapcsolatai szempontjából még egy eredménye lett; Juhász Gyulát versírásra

CSÁNYI LÁSZLÓ

MIKOR LESZ VÉGRE BOLDOG AZ EMBER?

Bálint Tibor: Égi és földi kovartély

Amikor nagy regénye, a Zokogó majom 1969-ben megjelent, Bálint Tibor mögött már novellák sora állt, mégis ez az ifjúsága keserű emlékeiből épített regény jelentette az irodalmi lovaggáütést, s hírét, írói rangját csak növelte a színpadi átdolgozás, majd a filmváltozat. Nem kétséges, az elmúlt évtizedek csúcsteljesítményei közé tartozik, Erdélyben és itthon, s ugyanazok az erények jellemzik, mint novelláit, amelyek írói pályájának fontos állomásai, s mintegy sűrítve mutatják módszerét, világlátását.

Bálint Tibor realista író, abban az értelemben is, hogy megmarad a műfaj hagyományos keretei között, tehát elbeszél, miként Maupassant vagy Csehov, történetei elkezdődnek és befejeződnek, mindegyik 'kerek egész, de a méltósággal hömpölygő történet mögött egy másik világ elmosódott körvonalait is látjuk, sejtelmességében is valóságosan. Látszólag csak ennyi történik: „Egy asszony járta a várost a nyáron..." Valaki az alig ellenőrizhető múltból hazatér szülővárosába, hogy „megkeresse azt az utcát". Ujja régi térképen tévelyeg, s életének egyetlen célja, hogy újra felépítse gyerekkorának lebontott utcáját. Pénze is van, dollárkötegeket dobál a polgármester asztalára, de minden hiába, a polgármester pedig a pénz láttára megriad, rá is kiált, hogy tüntesse el, mert mindkettőjükre bajt hozhat az idegen pénz. Kettős kiszolgáltatottság: a polgármester akkor is tehetetlen, ha a város érdekéről van szó, s a hazatérő öreg hölgy sem tehet semmit, mert pénzével a múltját épp úgy nem válthatja meg, mint jelenét. A történet legendába hajlik, beszélték, hogy a temetőben látták az öregasszonyt, amint az egyik sírhanton feküdt, azt is mondták, a levegőben repült, mások szerint batyujával tovább bolyongott a külvárosban, „mintha a nyári zivatar utáni eget cipelné a hátán".

Az elbeszélő józan realizmusa lassan látomás lesz, ami van, mindig egy másik lehetőséget is hordoz, mert azzal, hogy megtörtént, nem válik befejezett múlttá, a tények mögött újabb történetek kísértenek, valóságukban is megfejthetetlenül.

A történet (kissé körülményes címe: Megszépítő messzeségek avagy turistaforgalom idején) magában hordja az aktualizálás csábítását, mert a szülővárosában bolyongó öregasszony a szisztematizálás néven hírhedtté vált rombolás áldozata is lehetne, de akkor a novella elveszítené távlatát, egyszerű példázattá válnék, egy esztelen politikai szándék megvalósításának tetszés szerinti szereplőkkel behelyettesíthető illusztrációjává. Bálint Tibor nem éri be a napi tanulsággal, öregasszonya eszelősen keresi a múltat, mint elorzott tulajdonát s szemünk előtt válik a hazát vesztettség jelképévé, mert aki önként mond le a szülőföldről, a megváltás reménye nélkül jár az idegen utcákban, melyeknek valaha minden kövét ismerte.

Politikai parabola is lehetne a Te boldog madaram... hősének, Veréb Annának története. Munkahelyén, a Piros Fonal szövőgyárban váratlanul istápolóra talál az Öcsi elvtársnőnek titulált Harangozó Vilma osztályvezető személyében, aki lehengerlő szeretetével tönkreteszi életét. A védtelen Veréb Anna megpróbál berendezkedni ebben a parancsuralmi szeretetben, amennyire tud, kedvében jár gondviselő zsarnokának, aki végül férjet és lakást is szerez neki, de közben maga is tudja, hogy vállalkozása reménytelen, mert a zsarnokkal soha nem lehet egyezkedni. Kosztolányi Édes Annája megöli rabtartóit, szegény Veréb Anna azonban tudja, hogy semmi nem mentheti meg „attól az ördögi fekete hatalomtól, amely a távolból lakása felé hömpölyög", s amikor le kellene rónia háláját, inkább kiugrik az ablakon. „A hálátlan kis ribanc" – summázza véleményét a jótevő szörnyeteg, mi pedig megilletődve állunk ártatlan áldozata előtt. Az is Bálint Tibor írói erényei közé tartozik, hogy mindig pontosan annyit mond, amennyi kell, a többit az olvasóra bízza, mert az már az ő dolga, hogy a történetek térképén megtalálja a saját sorsához vezető utakat.

Jelképei is többértelműek. A kötet címadó novellája, az Égi és földi kovartély egy bérházról szól, melynek padlására galambok települtek. A gondnok, aki épp úgy lehet kapzsi kispolgár, mint hatósági besúgó, eleinte csak azért pusztítja őket, hogy paprikást készítsen belőlük, de

Most azonban részben alkalmam is van erre, részben pedig szükségem is lenne reá.

E sorok átadója, Hevessy Iván úr három kis művészeti könyvet írt, amely nem sokára meg fog jelenni kiadásomban. A három kis könyv közül az első az impresszionizmust, a második a postimpresszionizmust, a harmadik pedig a legújabb irányokat fogja ismertetni, igen jó kiállításban, a világhírű mesterek műveinek jó reprodukcióival.

Nagyon szeretnénk, ha az első kötetet önnek, aki a magyar művészet egyik reprezentatív man-je egy műve ékesítené. Mégpedig azt szeretnénk, ha a könyv címlapjára kerülne egy jellegzetes skizze, tanulmánya, vázlata, amely mintegy címere lenne a vállalkozásnak. Igazi nagy nyeresége lenne ez a könyvnek, és az egyik legszebb dísze.

Azt gondoltuk, hogy Hevessy úr, ki maga válogatja össze a könyvek képanyagát, kiválaszthatná helyettem az ígért rajzot, s mindjárt olyat választhatna, amelyik reprodukcióban is szépen hatna, és alkalmas lenne a könyv címlapjára.

Igen kérem, ha csak teheti, teljesítse ezt a kérést, amelyet szívesen vagyunk hajlandók új kiadványaink néhány szép példányának a megküldésével viszonozni. Természetesen a három kis művészeti könyv tiszteletpéldányai is rendelkezésére fognak állani.

Legyen szabad remélni, hogy a kérés teljesítésének nem lesz akadálya és maradok őszinte baráti üdvözlettel régi híve

Kner Imre

Nagyságos
Rippl-Rónai József
festőművész úrnak Budapesten"

A három levél nem csupán a közvetlen kapcsolatot bizonyítja Rippl-Rónai és a Kner-család között. Fontosabb, hogy közös munkáról esett szó. Csak sajnálkozhatunk azon, hogy nem született meg a kötet.

2.

Nemcsak Budapest és Gyoma között fordultak levelek. Harmadik pontként bekapcsolódott a kaposvári Róma-villa. Innen küldte tussal írt válaszát 1922 tavaszán a festő.

„Kaposvár, Somogy, Róma-villa 26/III. Sajnálom, de akkor nem voltam otthon – egészen kivételesen – legalább az ígért rajzot átadhattam volna. Köszönöm a finom italt, ami egy szép költeménnyel is felér.

Kedves Barátom! A másik dolgot, ahogy ajánlja, nem lehet megoldani abban a formában. Ha törik, ha szakad, el kell jönnie hozzám, ha máskor nem, úgy a Kagál este után. Így is lesz, mert dolgaimra nagyon kényes vagyok, egykönnyen nem adom ki kezeim közül még a Herkó Páternek sem. Nagyon kényes portékák, többnyire pásztellképek, amelyek a lelkemből fakadtak. Értékesek nekem.

Önnek szívem látni kell az egész anyagot – (mert a kiadandó albumra gondolok). Nagyon meggondolva, jól kiválasztva, mégjobban megbeszélve fogjuk napfényre hozni az újszülöttet. Nekem lelki szükség egy új kiadás. Az, hogy erre ráadjam a fejem, szükséges az az érzés, hogy azt éppen az Ön híres nyomdája csinálja. Különben nem is gondoltam már ilyenre. Így még lehetséges.

A bizományba teendő képek elárusítása egyelőre nem aktuális, mert e tekintetben meg van kötve a kezem. Különben a sonkás cserét a fenti időben megcsináljuk. Híve, és tisztelője;

Rippl-Rónai József

Ha felmegyek, életjelt adok magamról."

Nemcsak a szokásos csomagok megérkezését nyugtázta. Említette a Kagál társaságot is, ahová Kner Izidor rendszeresen feljárt Gyomáról. Nyilván többször találkoztak ott, hiszen a Kagál és Rippl-Rónai egyénisége között volt affinitás. Egyébként a Kagál az Európa kávéház egyik fülkéjében találkozó társaság volt. Az elnevezés alapját a „kohol" (község) héber szó adta, azt ferdítették rejtelmes, de fonetikailag tetszetős védjeggyé a tagok. Őket sok minden fogta össze, leginkább a vacsorák, amit Bálóné asszony konyhájáról fogyasztottak. Az erdélyi fejedelmi udvarok étkezéséhez hasonlóan áldoztak a konyhaművészetnek. Az alapítók így joggal beszélhettek „anyagi és szellemi konyháról" a Kagál körül. A szokásos hétfői esték néha valóságos szimpozionok lettek irodalomról és művészetről. A tagok névsorában szerepelt Kozma Andor, Ambrus Zoltán, Székely Ferenc, Szép Ernő, Garay Ákos, Homicskó Athanáz, Ágai Rudolf. Volt idő, amikor a Kagál hölgyesteket, színielőadásokat, tárlatokat rendezett. Ágai szerint „felejthetetlen cécókat", miknek később a tagok családi élete vetett véget.

3.

Van olyan adat, hogy a Kner-féle csomagot Rippl-Rónai rajzzal vagy képpel viszonozta. Ezek nagy valószínűséggel a család műértő tagjához, Kner Imréhez kerültek, de a történelem viharait nem élték túl.

Megmaradt viszont az a válaszlevél, amit a tervezett könyvről küldött: „22. Április 23. –

Kedves Barátom Uram!

Kedves Mester!

Szívből utálom Pestet és több, mint egy éve nem jártam odafönt. Emiatt nem volt más alkalmam arra, hogy a régen megígért rajzért magam jelentkezzem és azt átvegyem.

tülekedő, szenvedő vagy vérző emberek elé. Az nem a múlandóság tája. Hiszen emberek, korszakok, ideálok, hitek, harcok, véget érhetnek, de a művészet örök. Hivatkozott arra, hogy Tiziano és Michelangelo korának vívódásai, dogéi, politikusai, kalmárai névtelenül porladnak, de minden időkben élnek és hatnak a velencei festő Madonnái. „Így fognak élni az itt kiállított képek is – hangsúlyozta Dutka. – A mi korunkból ezek az üzenetek, ezek a színes álmok őrzik meg a jövendő új hitű, s álmú emberek számára, hogy milyenek voltunk, miről álmodtunk, mit láttunk szépnek."

Dutka Ákos szavai után még Feleky Géza, a neves művészeti író beszélt. Majd Rippl-Rónai kalauzolta Széchenyi Miklós váradi püspököt a képek között.

Az 1916-os megnyitó után *A Holnap városa* kötet megjelenéséig nincs nyoma annak, hogy a költő foglalkozott volna Rippl-Rónai művészetével. *Ami kimaradt a „Holnap városá"-ból* című hírlapi cikkében még egyszer visszarévedt Nagyváradra, az 1900-as évek kezdetére, de abban már nem említette meg a festőt.

Levélváltás Kner Imrével

Amikor fellapozzuk a Haiman György által szerkesztett a *Kner-nyomda nyomtatványainak tükrében 1882–1944* (Bp. 1982.) című kiadványt, akkor sem a nyomdatörténeti, sem a bibliográfiai részben nem találjuk Rippl-Rónai József nevét. Nyilván azért, mert nem volt reá vonatkozó adat. Pedig a húszas évek elején szó volt arról, hogy Kner Imre, a festő közreműködésével (rajzával) jelentet meg majd egy könyvet. Ez a terv nyilván hosszabb ideje élő kapcsolatot takart. Ezt erősítette a Könyves Kálmán Műkiadó cég, amelynek vezetőjét, Horváth Gézát mindketten ismerték.

1.

Az 1921 elején keltezett Rippl-Rónai-levél mindenesetre már első mondatával azt bizonyítja, hogy élénk levelezés folyt közöttük.

„I. Kelenhegyi út 12–14. 1921. febr. 28.

Éppen egy hónap óta akarok írni. Válaszolni (!), megköszönni a szép könyveket, a beígért italt és egy albumszerű dolog esetleges kiadását. Akármiről fogunk beszélni (én is azt hittem mindég, hogy a Kagál lesz a legalkalmasabb hely), de ajánlanám – már a rajz miatt is –, hogy találkozzunk nálam egyik d. e. 11 órakor, ha bejön Gyomáról.

Nem értek a pakoláshoz nem szeretek a postára menni, de azt sem szeretném, hogy túlságosan nyúlékony legyen a mi estünk. Végezzünk! Üssük nyélbe, a kiadandó rajz-könyvet – úgy érzem, hogy most nem idegenkednek az ilyesmitől az emberek. Úgy emlékszem, hogy valami felette jó füstölt sonkáról és más effajtákról is esett szó – ezekért is cserélnék egy rajzot.

Kedves Barátom Kner Izidort üdvözlöm szeretettel és meleg kézszorítással:

Rippl-Rónai József"

Az emlegetett kötet mellett nem elhanyagolható motívum az étel említése. Az ínséges években – emlékezett Haiman György – Knerék budapesti ismerőseiket, barátaikat gyomai sonkával, kisüsti pálinkával támogatták. A csomagok rendszerint a fővárosi adófináncok megkerülésével Haimanék ferencvárosi lakására futottak be, s onnan kézitáskában továbbították.

A megértés belső körei miatt a nagyváradi fiatalok, amikor már *A Holnap* antológia megjelenése után, Bölöni György tárlatot rendezett Nagyváradon a MIÉNK (Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre) tömörülésnek, nagy örömmel fogadták. Dutka Ákos is megírta, hogy a kiállításon Gulácsy Lajos, Rippl-Rónai, Kernstock Károly, Tihanyi Lajos és Márffy Ödön szerepelt képeivel. „Ez a kiállítás kétségkívül forradalmi vakmerőség volt akkor – olvashatjuk. – De történelmi jelentőségűvé nőtt, mert alkalmat adott két Biharhoz nőtt földszagú tehetségnek találkozni a bihari Vármegyeháza lelkével. Ady Endre és Gulácsy Lajos." Nyilván elő volt készítve egy másik, nem kevésbé fontos megismerkedés is; a költőé és Rippl-Rónaié. Képekből, írásokból már ízlelgették egymást. A *Somogyi Hírlap* 1909. június 15-én arról tudósított, hogy Váradon bankettet rendeztek Rippl-Rónainak.

A megjelent hír a következő: „1909. június 13-án nyílt meg a Nagyváradon a Fekete Sasban a MIÉNK tárlata. A kiállítás keretében a Holnap irodalmi társaság matinét rendezett, s arra meghívást kapott Rippl-Rónai. A találkozón Dutka Ákos méltatta a festő művészetét és piktúrájának jelentőségét. Este a Fekete Sasban bankettet rendeztek, ahol a Holnap körének néhány tagja is megjelent. Akkor találkozott Rippl-Rónai Juhász Gyulával." Feltárhatatlan, honnan származott az információ. Az időpontot, helyszínt és neveket pontosan közölte. A részigazságok ellenére az egész helytelen. Kiderült – az értesülés nem volt igaz. Ugyanis a másik lap, a *Somogyvármegye* június 18-án közölte a festő sürgönyét, amiben elnézést kér Bölöni Györgytől, hogy nem lehet ott az ünnepélyen...

A tárlat többszöri látogatója volt Dutka Ákos, s bizonyos, hogy az ott látható Rippl-képek nagy hatással voltak rá. Különösen színvilágukkal. Miért bizonyos ez? Azért, mert amikor Tabéry Gézával Szeghalomra utaztak Rozsnyai Kálmán látogatására, akkor az élmények hatására szinte önkéntelenül bukkant elő a festő neve. A szeghalmi kúriában sok-sok kisebb-nagyobb szoba volt. Legfontosabbnak az ebédlőt érezték akkor. A húsz ember számára elegendő, művészettel megterített asztalt. Figyeljük csak: a hófehér abroszon vörös levelű vadszőlőindák futottak, és a fagyöngy sárga meg az ördögszerkér veres bogyói csillantak meg a gyertyák fényében. A szecessziós díszítőművészet hatásának ezzel még nem volt vége. Fokozódó elragadtatással írt Dutka: „Az asztal közepén pedig egy mindenkit megragadó színpompás meglepetés. Olyan, mint egy Rippl-kép a kaposvári időkből, mint egy régi matyókendő piros, sárga, zöld, harsogó szimfóniája". Számunkra itt csak a hasonlítás érdekes (de talán nem vétség, ha elárulom, a vendégeket malackocsonya várta).

Dutka nem sokkal később Fülep Lajos invitálására olasz tájakra indult, s a háborús években tért vissza Váradra. Nem maradhatott ki a vendégek sorából, amikor 1916. februárjának közepén a vármegyeházán Rippl-Rónainak és két társának rendeztek újra tárlatot. Február 15-én a háború áldozataira emlékezve jótékony célú bemutató nyílt, Rimler Károly polgármester szavaival. Azokra a somogyi festő válaszolt. Idézem az *Új Nagyvárad* című lapot: „Elmondta, hogy piktúránk már Európát megjárt, elismert művészeti értékek. S amikor a jótékonyság oltárán is áldozni kívánnak és a háború elesettjeinek, szenvedő nyomorékjainak családjain is segíteni kívánnak e kiállítás jövedelmével, egyszersmind a magyar kultúrának is szolgálatot kívánunk tenni. A modern magyar piktúra legnemesebb, legőszintébb törekvéseivel ismertetik meg a minden szépségre, kultúrára rezonáló nagyváradi közönséget."

Ezt követően ült a felolvasó asztalhoz Dutka Ákos, hogy értékelje az eseményt, szóljon a kiállító művészekről. Alapgondolata az volt: a vérözönös és lángoló világban (ne feledjük, az első világháború éveiben vagyunk) van létjogosultsága az életöröm, a derű, a békesség és a harmónia megmutatásának. Sziget lehet így művészet, aminek lakói tisztult, harmonikus álomvilágot vetítenek a valóságban

Gyula verset írt) szintén eljött a festőhöz, és együtt lépett fel Némethtel a Turul kiállítási termében. A híradás szerint „nagy, lelkes tetszés kísérte a szimpatikus fiatal poéta bemutatkozását", majd „Nyárai Antal énekelt néhány pompás kabarészámot Németh Andor zongorakísérete mellett. Programját egy remekül előadott Petőfi-verssel fejezte be."

A jelentős siker, amit szerepeltetésükkel elért Rippl-Rónai, megerősítette a „művész matinék" szervezésének helyességében, s arra ösztönözte, hogy állandósítsa tárlatain.

1915 októberében az Ernst Múzeumban már a legkiválóbbakat, Bartókot, Móricz Zsigmondot hívta meg, illetve Bölöni Györgyöt kérte föl értékelő előadás megtartására. Bölöni egyik lényeglátó gondolata Rippl-Rónai művészetéről az „élményszerűség" volt. Ti. az, hogy a képeken az látszik, amit „művészi vágya és hajlandósága" szerint átélt a természetből. „Ady élmény – mondotta –, a Rippl-Rónai képein jelentkezik minálunk először. Tartalma ma más, mint azelőtt húsz esztendővel, lényegileg mégis azonos, és Rippl-Rónai képein először mutatta, hogy csakis az lehet művészi munka, csakis az lehet kép, melynek izgalmait a festő átélte." Bölönivel együtt érkezett a múzeumba Peterdi Andor költő, hogy verseiből olvasson föl, és elmondja Rippl-Rónai piktúrájáról írt költeményét.

Dutka Ákos a festőről

A korabeli híradások és a későbbi emlékezések egyaránt arról győznek meg, hogy Nagyváradon a századforduló után pezsgő művészeti élet volt. Az irodalom iránt érdeklődő diákok már gimnazistaként összeverődtek, és lapot alapítottak. Közben élénk figyelemmel voltak a hazai és külhoni literatúra jelenségeire. Véletlen-e így, hogy a Nagyváradon sokszorosított *Előre* című diáklap munkatársai igyekeztek minden lehetőt megtudni a *Napló* szerkesztőségében dolgozó Ady Endréről. Viszonylag könnyű helyzetben voltak, mert egyik társuk „Haraszthy Lajos a Körös utcában egy házban lakott Adyval. A házinéni irodalombarát volt, s olcsó hónaposszobáit rangsorolva adta ki. Az utcai nagyobbat a szerkesztő uraknak, az udvari kicsit írogató diákoknak. Onnan figyelhette Haraszthy Ady minden lépését és beszámolt róluk Hegedűs Nándornak, Dutka Ákosnak, Antal Sándornak, Zsirkay Jánosnak. Mindez előzetes magyarázat ahhoz, hogy *A holnap városa* című kötetének egyik fejezetében miért emlékezett meg róla szeretettel Dutka Ákos. Azt írta, Haraszthy Alfred de Musset-vel keresztezett Himfy nyomán születő prózákat szerzett. Ami fontosabb, feltűnő jelenség volt, Ady zsinóros, magyar ruhában járt, s szinte kínálta magát a festő ecsetjére. „Rippl-Rónai kitűnő portrét festett róla Kaposvárott" – olvashatjuk Dutkánál. Az arckép később készült, s így a jellemzés visszavetítésnek minősül, de ekként is jelzi, hogy volt a nagyváradi fiatalokban érdeklődés a képzőművészetek iránt.

A kölcsönösség jegyében született Haraszthy Lajos *Piacsek bácsi* című verse, amelynek soraiban a koloristáról szólt:

Elernyedt, tikkadt nyári délután:
árnyékos, zöld lombsátor hátterében
a bíbor szinte ég – gyújt is talán –
a festett kerti asztalon s a széken.
Színben szikrázó üveggömbök és
dús szirmú, nagy színnemes fajú rózsák;
száz színben szétfoszló sugártörés:
valónak álom, álomnak valóság

Matinék vendégei

*Emlékezései*vel megszerzett irodalmi hírneve eseménnyé tette tárlatait írók, költők számára Budapesten és vidéken egyaránt. Kaposváron az első világháborút megelőzően a legjobb kiállító helyiségekkel a *Turul* szálló rendelkezett. Földszinti tágas termeiben gyakoriak voltak az alkalmi bemutatkozások, és Rippl-Rónai különösen szívesen vitte oda munkáit. Leginkább azért, mert bő teret kapott az általa szívesen rendezett „művészi matinék"-hoz. Képeinek bemutatásakor, a közönség élményeinek fokozása érdekében gyakran hívott meg irodalmárokat, hírlapírókat, muzsikusokat, színészeket. Kaposvári tárlatainak sorából eseményeinek gazdagságával kiemelkedik a Turulban 1913. december 20. és 1914. január 4. közötti. Érződik ez már a *Somogyi Hírlap* érzelmi hangoltságú beszámolójából: a szálló „földszinti termei fokozott mértékben csalogatják a múlt szombat óta a közönséget. Rippl-Rónai képei varázsolták át búcsújáró hellyé a termeket, amelyek a közeli napokban előkelő budapesti írókat is vendégül látnak... Ekként lesz szerencsénk *Sebestyén* Károly dr. írótanárhoz, a Budapesti Hírlap munkatársához, aki december 26-án, karácsony másnapján délután öt órakor előadást tart a következő címen: Új formák az irodalomban és a művészetben."

Sebestyén Károly meghívásában fontos szerepe volt a festővel azonos diákkori élménykörnek, ő is a kaposvári állami főgimnáziumában tanult, később Rippl-Rónai budapesti vacsoráin gyakran beszélgettek a diákkorról. Ez meghitten közvetlenné tette nexusokat. Ennek bizonyítéka az a rövid levél, amelyben Sebestyén lemondta a tervbe vett és hírül adott előadást:

„Kedves Mester,

kérem kegyes elnézésedet, de karácsonyra nem mehetek le hozzád. Ma elutazom Abbáziába az ünnepekre. Visszajövet azonban módját fogom ejteni, hogy kiszálljak és előadást tartsak kiállításodon. Érkezésemről idejében értesíteni foglak. Tisztelő híved: Sebestyén Károly."

A rangos kritikus, író – mint utóbb kiderült – nem utazott Kaposvárra. A festő – talán számítva erre – előre gondoskodott arról, hogy mások emeljék tárlatának sikerét. Többek között Gonda Béla művészeti író, aki előadásában Rippl-Rónai művészetének átalakulására irányította a figyelmet. Arról szólt, hogy miképpen lépett túl az impresszionizmuson, s haladt a nagyarányú, dekoratív piktúra lehetőségeinek kihasználásában előre. Néhány nappal később Feleky Géza budapesti újságíró jellemezte találóan a modern festőművészt Rippl-Rónai személyiségében: „Amiként a mai igazi nagy író nem bíbelődik apró kis részletek hűséges leírásával, épp úgy a modern festő is mellőz témájában minden fölösleges részletezést. A hangsúlyt mindig a föltétlenül lényegesre helyezi. Még itt is a lehető legtökéletesebb leegyszerűsítés eszközeivel él." Feleky a későbbiekben még több nagy sikerű Rippl-bemutatkozáson szerepelt. Előadásai, cikkei is közrejátszottak abban, hogy a húszas évek elején a festő elkészítette portréját.

Rippl-Rónai irodalmi kapcsolatai a tízes években már az egész országra kiterjedtek. Ehhez adalék, hogy Turulbeli kiállításának január 1-je matinéjára az Alföldről érkezett vendég. A *Somogyvármegye* kis cikkel mutatta be: „Kaposvárra érkezett Németh Andor, az új magyar irodalom egyik fiatal tehetséges tagja. A fiatal író már teljesen arrivé, az előkelő irodalmi körök már látják a fővárosi művésztársaságokban, bár Németh Andor állandóan Szolnokon tartózkodik és ami egyéniségét különösen vonzóvá és imponálóvá teszi: *tanár.* Főleg és elsősorban költő, akinek forró erotikától és rejtett, fojtó tüzektől lobogó versei általános feltűnést keltettek." Emlékeztet az írás Németh Andor *Veronika tükre* című vallásos legendájának a Galilei Kör színjátszóival történt botrányára. S természetesen aláhúzta, hogy az író Rippl-Rónait látogatta meg, és tárlatán verseinek felolvasásával fog szerepelni. Ugyanezen a napon a neves pesti operettszínész, Nyárai Antal (kihez Juhász

táció, az útrakelés gondolata foglalkoztatta. A nőalak arca alig tűnik elő, a ruha is egyszerűbb megoldású.

A Bródy-kötethez mellékelt rajz aprólékosan kidolgozott, s a természeti háttér ugyancsak nagy gazdagsággal jelenik meg. A hölgy mereng, a távolba néz, s még csak sejteni sem engedi, hová. Az alak mellett a buja növényzet és a fák hagynak egy kis szabad teret, ahol a szem elkalandozhat. A hátratett jobb kéz, mintha egy virágszerű valamiért nyúlna, de kis távolságra tőle megállt, s csaknem teljesen ökölbe szorul. Az arcvonások, a tartás, a fehér hosszúkás kezek (lágyak és kemények egyszerre), a szinte lebegő állapot végül is kötődik az író eszményítő szándékához. Rippl-Rónai alkotása kifejezett valamit abból, amit egyik hősnőjéről Bródy írt: „Apró fogait a leány összeszorítja, ajkait talán meg is harapja, az uralkodás kéje, sőt, egy kis kegyetlenség is tükröződik a halovánnyá lett arcán."

Az *Asszonyi szépség* című Bródy-kötet megjelenése után húsz évvel készített rajzot Rippl-Rónai a *Világ* című radikális lap alapítójáról, illetve fő- és felelős szerkesztőjéről. A kartonra a festő – szokása szerint – ajánlást jegyzett: „Emlékül Bálint Lajos barátomnak. Rónai 1917." A portré érdekessége, hogy a szemhéjak itt is csukva vannak, mint még jó néhány arcképen. Mintha kissé felülről nézett volna a művész az író fejére, s így a tekintet csak lefelé irányulhat. Másik jellegzetesség a féloldalas elhelyezés. A bal és a jobb váll között észrevehető a szintkülönbség, de a fej nem követi a dőlést. Nyilván azért nem, mert így maradt hely a szövegnek.

A rajz karakterisztikus, téveszthetetlenül egyéni arcot mutat. Hogy művészfejről van szó, azt csupán a hosszúkás arc és a homlokon hullámzó redők jelzik. Töprengő vagy figyelő? Nehéz eldönteni. Az bizonyos csupán, hogy erős a koncentrálás. Az ábrázolásnak az összpontosított figyelemben, a fókuszra irányuló tekintetben van az ereje. Láttatja a céltudatos egyéniséget, aki a művészetnek szentelte az életét, aki egyaránt otthonosan mozgott a színház, az irodalom, a képzőművészet világában. Ismerte a kávéházi asztalokat, gyakori vendég volt a New Yorkban. Az arckép – megfelelően Rippl-Rónai szokásának – kávéházi beszélgetés során készülhetett. Ezért összpontosított a fejre. A haj, az orr, a fül, az ajak és a nyak vonalán túl alig „árul el" valamit a test más részeiről. Éppenhogy belefért a zakó, az ing és a nyakkendő részlete. Aprólékos precizitás, hogy a nyakkendőtű jelölve van. A többi vonás nagyvonalú húzásokkal került a lapra. Merevség és mozdulat, síkok keresztződése karaktert ad a portrénak. Ez a rajz díszíti Bálint Lajos: *Karzat és páholy* című (1967) könyvét.

Bálint Lajos arcképének megrajzolása után öt évvel, 1922-ben jelent meg Alszeghy Zsolt: *A művészeti alkotás – A művészet irányai* című kis kötete. Abban az impresszionizmust a következőképp magyarázta: „A perspektíva igazságát tűzték maguk elé: olyannak festettek mindent, amilyennek látták. Hogy a pillanat képét annál hívebben adják vissza, egy ültükben és ott a megfestendő táj ölén vetették vászonra alkotásukat. A festés megszakítását, a színezés simítását, az elhelyezés megváltoztatását már hibának vették: ezért aztán Rippl-Rónai a legnagyobb magyar festők egyikének, Szinyei Merse Pálnak egy vázlatát tartja a legértékesebb műalkotásnak". Alszeghy könyve a Zászlónk diákkönyvtár 51. darabjaként jelent meg, s ezért törekedett tömör summázatra. De még a rövid szövegben is jutott tér arra, hogy Rippl-Rónai irodalmi kapcsolatairól szóljon. Az impresszionista költészettel vetette össze műveit. A Rippl-képekkel párhuzamba állította Juhász Gyula hangulati leíró verseit.

Meg kell még említeni, hogy 1925-ben, Alexander Bernát születésének hetvenötödik évfordulójára tanítványai szerkesztettek egy emlékkötetet. Rippl-Rónai abból sem maradhatott ki. Nem portrét készített, hanem egy női aktrajzot küldött. Tussal ráírta: „Alexander Bernátnak Rónai". A festő a színikritikust és a nagy hatású filozófust eszményítő rajzzal tisztelte meg, a harmonikus szépség ábrázolásával.

LACZKÓ ANDRÁS

Uj Irás XXX.évf.4sz.1990

Művésztársak, barátok Rippl-Rónai körül

Már Rippl-Rónai kortársainak is feltűnt, hogy a festő mily franciás könnyedséggel teremt kapcsolatokat, s alakít ki jó személyes nexust művésztársakkal, írókkal, színészekkel. Nem kell különösebben bizonygatni, hogy olykor még a futó találkozásoknak is lehet – közvetve vagy közvetlenül – művészetre kiható eleme.

Rajzok íróknak

Igaza volt annak az irodalomtörténésznek, aki úgy fogalmazott, Rippl-Rónai irodalmi kapcsolatainak teljes számbavétele legalább olyan nehéz, amilyen feladat művei jegyzékének összeállítása. Mindig előkerülhetnek kevésbé ismert nexusok...

A születési évszámok ismeretében természetesnek kell vennünk, hogy Rippl-Rónai József és Bródy Sándor egymásra talált. Az 1863-ban született író mindössze két évvel volt fiatalabb a festőnél. Ennek még akkor is jelentőségét kell tulajdonítani, ha tudjuk, hogy művészetükkel más-más stílusirányzathoz kapcsolódtak. Bródy a magyar realizmus (azaz: naturalizmus) követőjének vallotta magát, de érzékeny volt a női szépségre. Írásainak egyik gyűjteményéhez minden hivatalos elismerést megelőzően kért rajzokat Rippltől.

Az *Asszonyi szépség* című (1897) karcolat- és elbeszéléskötetét az impresszum szerint „Márk, Dudics és Rónai-Rippel" (így!) illusztrálta. Vénusznak áldozott az író. Az érzelmek végletességét, tragikus voltát rajzolta meg, nagyfokú szenvedélyességgel. „Ha márványfejek és drága kő-kámeák, a tökéletes női szépség mintáit keresem, amíg imám halkal, mind csak arra az egyre, a szélesajkúra, a kicsinyre, az elsőre gondolok" – olvashatjuk. Hasonló hangnemű a könyv tizenöt kis írása. Közöttük három rajz. Érdekességük, hogy mindegyik a kötetcím szintagmáját igyekezett a grafika eszközeivel ábrázolni. Szembetűnő az is, hogy a képek a szövegkörnyezettől függetlenek.

Rippl-Rónai rajza (monogramját vagy írását nem lehet kivenni) *A lovagló leány* című történet előtt van, de független a leírtaktól. A fiatal író kérésére minden bizonnyal egy már kész rajzot adott oda. A mű valóban az eszményített szépséget mutatja meg. A jobb profilú arc rendkívül finom vonalú, kecses, törékeny, a századvég ábrándjainak megfelelő. A ruházat nem különösebben gazdag, de a kelmék esése és a nőalak mozdulatai arra mutatnak, hogy nem köznapi modellel dolgozott. A kéztartás kecsessége és az arc ábrándozó volta emelkedettséget sugároz. Más a megoldás ezen a Rippl-Rónai rajzon, mint az egy évvel korábbi illusztráción. 1896-ban jelent meg Párizsban Rodenbach *Les Vierges* (A Szüzek) elbeszélése, amihez a fiatal festő négy grafikát mellékelt. Ezek készültekor a medi-

Azután Ligethyben felébredt a riporter és kérdezgetni kezdte. Legelőször a festészet jövőjéről, a fiatalokról, a háború utáni helyzetről.

„A fiatalok? – kérdezett vissza. – Nekik nagyon árt a fényűzési adó! Megcsappant a vásárló kedv s ha van vevő, azt leginkább az öregek érdeklik. Valamit tenni kellene ebben az ügyben. Különbséget tenni a lelki luxus és a közönséges luxus között. Nagyon szeretném, ha ezeket a szavakat Hegedűs Lóránt pénzügyminiszter is meghallaná. Fontos körülmény az, amely nemcsak a mai fiatalok, de a jövő generáció tehetségeit is károsan fogja érinteni."

Rippl-Rónai persze nem elégedett meg azzal, hogy csupán általánosságban beszéljen, a fenti elveken túl konkrét elképzeléseket is megfogalmazott:

„Más oldalról persze nagyon sok függ a fiatalok nevelésétől, vagyis attól, hogy kik vezetik a képzőművészeti főiskolát. A jelenlegi igazgatás teljesen a szívem szerint való. Lyka Károlyban olyan önzetlen és lelkiismeretes embert kapott a főiskola, hogy nálánál hivatottabbat nem is lehet elképzelni. Ez volt a legjobb választás. Nagyon szép tervei vannak. Meg akarja valósítani azt, hogy a magyar fiatalságnak ne kelljen külföldre vándorolni, hogy idehaza is kifejlődhessen. *Fő elve megegyezik Adyéval, enyémmel: internacionális értékkel nemzeti művészetet adni!*"

Beszélt még arról, hogy milyen a múzeumok, különösképpen a Szépművészeti Múzeum, festészetet és alkotókat serkentő szerepe. Dicsérőleg említette Petrovics Elek vezérigazgatót, aki erős kezekkel és reformokkal igyekezett intézményét európai színvonalúvá tenni. Megjegyezte, hogy a legigényesebb kritikus is csak elismerőleg nyilatkozhatna arról a rendezésről és választékosságról, amely a múzeum akkori átszervezésével észrevehető lett.

Ha a két ember (Lyka Károly és Petrovics Elek) a helyén marad – összegezte véleményét –, akkor nincs akadály a fejlődő generáció kialakulása, eredményei előtt. Csók Istvánra, Vaszaryra és Réthi Istvánra kell gondolnunk, hogy elképzeléseiket megérthessük.

Ligethy arról is megkérdezte, hogy milyen lehet az adott időpontban (1920 végén) a képzőművészet, a piktúra funkciója a magyarság leromlott világhírének átformálásában. Erről Rippl így nyilatkozott:

„Most kiállításokat rendeznek a külföld nagy városaiban. Berlin, Róma, Bécs, Párizs láthatni fogja a mi kultúránkat s én hiszem, hogy okszerű és folytonos propagandával visszaszerezhetjük a művelt világ hitelét, becsülését, szeretetét."

Beszélgettek a Vörösmarty Társaságról, és sokat az irodalomról. A festőművész örömmel említette meg Móricz Zsigmond, Ady Endre nevét, akikhez „őszinte" barátság fűzte, olyan kontaktus – mint példaként hozta –, ami talán csak Maillolnak, a világhíres francia szobrásznak és James Pitcaire-Knowlesnak, a skót festőnek kapcsolatához hasonlítható.

Rippl-Rónainak – maga utalt rá – Adyval, Babitscsal, Lengyel Menyhérttel és másokkal közös szándéka volt a nyugat művészi eredményeinek átültetése; ilyesmit várt attól az egyesüléstől, amelyik Vörösmarty nevével díszelnökévé választotta. Nem rajta múlott, hogy a későbbiekben a Társaság gyakorlati munkájában egyáltalán nem vett részt.

hadi almanachjának díszítésére (a címlapot tervezte meg szecessziós túlburjánzással). A polgári demokratikus forradalom, majd a tanácshatalom hónapjaiban többször nyilatkozott arról, hogy mi az intelligencia feladata az események gyors forgatagában. 1919 májusában arról beszélt, hogy „nagyon sok szépet, hasznosat lehet csinálni, és én teljes meggyőződéssel bízom abban, hogy a proletárforradalom a művészekre kimondhatatlanul nagy előny (...) Közelebb hozza a festőket az írókhoz és muzsikusokhoz. Nem okoz többé gondot a művek elhelyezése." Móricz Zsigmond révén kapcsolatba került a Vörösmarty Akadémiával, és ez a nyitás – mondhatni – végérvényes maradt a más-más célzattal szerveződött társadalmi egyesületek iránt. 1920 januárjában például hadifogoly segélyakció bizottság szerezte meg Rippl-Rónai támogatását, aki tárlatának tiszta jövedelmét felajánlotta hadifoglyok hazautaztatására. Természetes, hogy az adott helyzetben a kiállítás nem hozhatott sikert, de ez csak megerősítette a festőt abban, hogy szorosabbra kell fűznie kapcsolatait a művészetek, a piktúra iránt fogékony társulásokkal.

Erre történt kísérlet 1920 őszén. Akkor a Kelenhegyi úti műterem-lakásában dolgozott. Ott kapta meg azt a levelet, amiben egy irodalmi-művészeti célzatú egyesülés szervezői felkérték a díszelnöki tisztre. Válaszát az *Őrszem* című lapban tette közzé:

„Meleg szeretettel köszöntöm a honi föld újszülöttét, a Vörösmarty-Társaságot. A nemzeti érzés ápolása somogyi földön is Vörösmarty szellemében halad a legjobb úton.

A felkínált díszelnökséget örömmel fogadom és lesz alkalmam egymás közt értekezni afelől, hogy mi a mi legközvetlenebb hazafiúi kötelességünk otthon, a somogyi végeken.

Most csak annyit, hogy a magyar szívek, magyar érzések visznek előbbre bennünket."

A levél dátuma november 18. Ezt azért kell megjegyeznünk, mert a társaság hivatalosan három nappal később, 21-én alakult meg. Tisztségviselői közül, a festőművészen kívül, megemlíthető Merényi Oszkár elnök, valamint Babay József és Ligethy Béla titkárok. Akik mindjárt előkészítették a Társaság somogyi bemutatkozását. Rippl-Rónai piktúrája előtt is tisztelegve határozták el, hogy Kaposváron kísérlik meg a művészetek iránt akkor országszerte mutatkozó érdektelenséget felrázni.

Egy hónap sem telt el a megalakulás után, amikor a kaposvári Urániában közönség elé léptek, hogy szándékaikról és legfőképpen névadójukról beszéljenek. A rendezvény jó előkészítettségét és sikerét két tény mutatja. Az egyik, hogy a színházigazgató vezetésével a legkitűnőbb előadók működtek közre. A másik, hogy a zsúfolásig megtelt a nézőtér. (Ami annál inkább figyelmet érdemel, mert egy évvel korábban Rippl-Rónai tárlatán csupán alig néhányan jelentek meg.) Joggal írt a helyi lap tudósítója „komoly kultúra iránt fogékony" lakosságról.

Az esten Merényi Oszkár beszélt Vörösmarty költészetéről, Ligethy Béla pedig saját verseiből olvasott fel. Meg kell jegyeznünk, hogy esztétikailag nem a legjobbak alkotásai, amelyekből egy-kettő megjelent az *Új Somogy* hasábjain. Azért szükséges mégis megemlíteni nevét, mert a Társaság vezetői közül ő tartotta a kapcsolatot a festőművésszel.

A karácsonyi ünnepekre hazaérkező Rippl-Rónaival december 28-ra beszéltek meg találkozót, hogy eszmét cserélhessenek a művészetről, irodalomról. Ligethy délutántól a kávéházban várta, s amikor elég későn megérkezett, mindenfelől üdvözlések, süvegelések, hajlongások, szervuszok köszöntötték és Rippl mindegyiket fogadta. Az ismerősök – jegyezte fel egy hírlapíró – azért is köszöntötték örömmel, mert épp Pestről érkezett vissza, pihenni, a munkából kikapcsolódni.

megfigyelést tett, mégis azon a véleményen vagyunk, hogy hiányzik belőle a finomabb megérzés, mert nem igazi művész lelkületű ember, csak iparkodott annak látszani." Az elmarasztalás eredője hét évvel korábbi. 1913 januárjában Meier-Graefe az Ernst Múzeum meghívására tartott előadást az akkori modern irányzatokról. Ott hangzott el vitát kiváltó summázata, miszerint: „A modern piktúra csak jelszavakat harsog, de nem nyújt művészetet. A húsz évvel ezelőtti impresszionisták óta folyton hanyatlik a piktúra." *A Nap* című lap munkatársa – a felzúdulás láttán – Vaszary Jánost és Rippl-Rónait kérte meg, hogy nyilatkozzanak a német esztéta kijelentéseiről. Abban mindkét festő megegyezett, hogy a világhírű író „vigécnek csapott fel", aki német műkereskedőknek szerez vevőket.

Rippl – aki, mint utaltam rá, húsz évvel korábbról személyesen ismerte – arról beszélt, hogy Meier-Graefe az új törekvéseket nehezen közelítette meg, de a sikereket elérőkhöz mindjárt hozzászegődött. Ingadozónak, de alaposan tájékozottnak állította be, s azon csodálkozott, „hogy olyan ember, mint ő, akinek nagy látóköre révén módjában volna sokkal magasabb szempontból nézni a művészet evolúcióját, agitátori működését olyan irányba tereli, hogy azt a látszatot kelti, mintha speciális célok szolgálatában állana. Ilyen körülmények között kétségbe kell vonnunk, hogy az ő szavának olyan tekintélye és súlya van ma, mint amilyet azoknak eddig tulajdonítottunk. Valósággal érthetetlen, miért kell most Renoirt oly lázasan portálnia, s egyáltalán miért törődik ő a képek áraival." A vitából számunkra elsősorban az érdekes, hogy a festő szavaival szembeszegült a német író irreálisnak érzett értékelésével, azt hangsúlyozva, hogy az esztétikusnak az „ÚJ" megértése és istápolása a feladata. Meier-Graefe mondataiban különösen ott látott veszélyt, hogy a művészi értékeket anyagiakkal hozta kapcsolatba. Ez Rippl esztétikai nézeteinek kulcspontjával állott összeütközésben, ő a magyar művészetből – legalábbis a piktúrából – szerette volna kiiktatni a pénz szerepét. (Legalább az alkotás létrejöttéig.)

A „új magyar művészeti törekvések" szempontjából elfogadhatatlannak tartotta a német író álláspontját. Ebből érthető, hogy 1920-ban már alig látott tevékenységében pozitívumot. Irodalmi munkásságáról sommás ítéletet fogalmazott: „Mondásai németre fordított francia vélemények, kritikák, amik nekem sohasem voltak újak, ismeretlenek. Az egész ember nem más, mint egy híg francia lében átitatott német."

Ellentétük nem személyes jellegű volt. Rippl-Rónai *a művészetben olyan terrénumot látott, ahová csak nagytehetségű és rendkívül finom lelkületű emberek léphetnek, akik életüket teszik fel az artisztikus megértésére.*

„VÖRÖSMARTY SZELLEMÉBEN"

A festő szűkebb, otthoni környezetét – íróbarátai közül többen szóltak erről – úgy rendezte be, hogy a nagyvilág azon kívül maradjon, a munkához szükséges magány és nyugalom szigete legyen. A kaposvári Róma-hegyre 1920 tavaszán érkező látogató pontosan ezt érezte meg. A sötét árnyú fenyők közé mélyen elrejtve állt a kis kék villa, úgy, mintha a csend és finomság öltött volna testet. A belépő vendég azt érezte, hogy egy tropikus üvegház ajtaján jutott át, mert sok téli-zöld dísznövény, kaktuszok, pálmák fogadták. A meleg szoba finom tónusait – mint megjegyezte – „a művészi ízlés halk színei keverték el... A zongorával szemben íróasztal áll, kicsiny, sokfiókos, telerakva könyvekkel, levelekkel, újságokkal, amelyek meglehetős művészi rendetlenségben helyeződtek el."

Évekkel előbb ebbe a miliőbe is betört a háború, a történelem, és arra szorította a művészt, hogy bizonyos értelemben zárt, esztétikumra koncentráló világát megnyissa. Jelzése ennek, hogy a világháború alatt sikerült megnyerni a 44-es ezred

Ezen túl a látásmód, a színek iránti fogékonyság okán is érdeklődött Rippl piktúrája iránt Kosztolányi. Ha a változatos koloritból kiemeljük a feketét, világosabbá válik, mire gondolhatunk. A gazdag választékból illusztrációként vegyük a *Bányai Zorka fekete ruhában* címűt. A beállítás, a megformáltság eleve olyan, ami a képen uralkodó tónussal ellentétes érzelmeket-gondolatokat kelt. A rőtbarna fotelben félig fekvő nő test és kéztartása (pontosabban, kezeinek kihívó mozdulata) kigyújtja a férfi képzeletet. A végzet asszonya ez, aki hódít, tekintetével, alabástrom nyakával megigéz. Úgy, miként a fekete asszony Kosztolányi versében:

Te vagy az éjjel és az örvény,
a kárhozat és a mennyország,
mostan lesujtasz, porba lökvén,
majd felemelsz újból tehozzád.
— — — — — — —
A zöldselyem diványon ültél,
ahogy szobádba bevetődtem,
langyos tavasz volt ott – kívül tél –
rózsás parázs égett előttem.

Mint egy viharcsapott verébfi
omoltam a te lábaidhoz,
mert tudtam, a te szíved érti
költőszivem, s sebére írt hoz.
(A fekete asszonyhoz)

Bányai Zorka kifejező szemeivel hasonlatosan „babonázta" meg Rippl-Rónaiban nemcsak a művészt, az embert is. A róla festett képek hű tükrei az érzelemmel átszőtt viszony hangulatváltozásainak.

A kifejezésbeli hasonlatosságokon túl Kelet dekoratív művészete, a vonalak és a színek nagyszerű összhangja mindkettőjükre erős hatással volt – lírizmusuknak forrása lett. Így írhatta Kosztolányi, hogy „Rippl-Rónai több mint szakember, több mint nagy festő. Azt, hogy író – az írók közt is kiváló – tudom emlékiratai óta, s szívem mélyén állandóan érzem, hogy *költő* varázsos, szeszélyes, boszorkányos, olyan, amilyen kevés él ma a föld hátán. Miért nem ír apró, japáni verseket is? Sárgát, halványlilát, kéket. Madár kóválygogna bennük, a víz fölött, örök délután sütne a piros abroszra, köd libegne élően, a haldokló fák fölött. Képei beszélni, sírni, rajongani akarnak, szavakat keresnek mibennünk."

A művész-sors poétákkal, írókkal vállalt közössége „olvasható" Rippl irodalmi portréin. Erre 1923-as kiállításának ürügyén figyelmeztetett Kosztolányi. Osvát Ernő arcképét látva némi megdöbbenést érzett a fej rajzolatán és színezésén, de végül is megnyugodott abban, hogy „itt a kritikust elemzi a festő rokoni, ihletes részletességgel." Képein a költő azt a lebegést értékelte legtöbbre, ami az érzések fölfelé ívelése és a reáliák visszahúzó voltának ellentétéből fakadt.

•

Rippl-Rónai már Thomas Mannal való megismerkedése előtt kapcsolatot talált a német irodalomhoz Julius Meier-Graefe író, esztéta személyén keresztül. Amikor 1920 őszén Ödön öccse megkérdezte tőle, hogy ki is légyen ez az irodalmár, akkor levelében joggal írhatta, hogy „kívül-belül" ismeri, még abból az időből, amikor Neuillyben lakott. A művészeti író a *Pan* című folyóirat vezető munkatársaként ment Párizsba „művészeket és műveket verbuválni", és talált utat a *L'art nouveau* és a *Revue Blanche* körül tömörülőkhöz. Rippl-Rónai 1920-as levelében élesen ítélkezett felette: „M. G. még ma is, bár sokat tanult, sok tanulságos utazást és

Thomas Mann idézett feljegyzései szerint 1913. december 6-án találkozott először Kosztolányi Dezsővel, és másnap – mint láttuk – már együtt mentek el Rippl-Rónai Kelenhegyi úti műtermébe. Erről huszonöt év múlva így beszélt Kosztolányiné: „Fájlalja néha sebzett szabadságát, de nem látszik, hogy rosszul érezné magát ebben a helyzetben. Nem szeret egyedül lenni s most örül, hogy kényszerűen nem kell egyedül maradnia. Mindenüvé magával visz. Megismerkedünk *Thomas Mannal*. Először jött most Budapestre. Rippl Rónai műtermében találkozunk, majd egy kávéházban, ahol egy bűvész is jelen van." A költő és a festő nyilván már ezt megelőzően személyes ismeretségben voltak. Megerősíti ezt az az adat, amit Kosztolányi egyik későbbi munkájában közölt, miszerint húsz éves korától (azaz 1905-től) őrzi leveleit: „Ezeket a kurta episztolákat rendszerint gyufaszál, fogpiszkáló, cigarettatöltő segítségével karmizsálta le, tussal vagy festékkel. Mert, ha a képet írja, az írást viszont rajzolja. A maga egyéni módján."

A műteremlátogatások, az alkotás pillanatai megismerésének inkább külsődleges összekötőin túl a költő *azonosulni tudott* a rajzokon, festményeken kifejezett gondolatokkal, élethelyzetekkel és legtöbbször egy-egy mondatban adta találó jellemzését, értelmezését a Rippl-Rónai műveknek: *„Hárman kalapálnak nagy csendben.* Valóban, a nagy csend is hallható és látható a dolgozó emberek néma mozdulatán. *A szakácsnő gyereke mindig bőg.* Nem véletlenül, nemcsak most, hanem mindig, mindig, mindig. Nézd meg a képet. *Lázár Mária leégve.* Egy kis kortörténet. *Nincs jobb, mint a disznócsülök.* Horatiusi költészet, ecsettel. *Testvéreim.* Lajos és Ödön rémlenek a vásznon, melynek, mint közli, azt a címet kellett volna adni; *József eladja testvéreit 12 000 000-ért.* Tudom, fáj neki, hogy nem írhatta ki a katalógusba is. *A kis grófné be akar rúgni.* Azt hiszem, be is fog. *Két szép batisztingért Brachfeld bácsinak szántam, Centrál-kávéházban rajzoltam, éjfélkor a kis Ilosvay első fellépte után Bárdos Artúr feleségének, egész suttyomban.* Kell-e ennél tömörebb jellemzés. Ő ilyesmikben éli ki dús ösztönét, melyet még a festék sem elégít ki egészen."

Az ilyen magyarázatoknak mélyebb, „belső" – ha tetszik, pszichés–alkati – indítékai vannak. Kosztolányi lírájának egyik lényeges motívuma, hogy csaknem gyermeki örömmel lelkesedett az élet elemi adományaiért: dicsérte a kényelmes otthont, a gyümölcsök ízét, a tiszta fehér ruhát, a napfényt.

A hófehér szobán mécsfény lobog,
selyemdagály duzzad pazar gomolyba,
amerre nézel, hűvös, büszke pompa,
nyujtózkodó, komoly díszbútorok.

Az árny ragyog a gyémánt-könnyütől,
bámul a sok sötétszemű, nagy ablak,
az antik ívek biztosan szaladnak,
mint befagyott tó, fénylik a tükör.

Az *Empire-szoba* díszítettségében ott rejtezik a gondolat, hogy az élet szervezésének fontos részei, nélkülözhetetlen elemei a mindennapi tárgyak. Ilyen értelemben nyilatkozott Rippl-Rónai is a lakásról: „A lakás ma úgyszólván a legintimusabb barátja az embernek. Nemcsak benne éli le életének nagy részét, de lelki pihenésének, kontempláló kedvének, kedélyének legmeghittebb részese. Derűsnek, megnyugtatónak kell lenni véleményem szerint a lakásnak. Az emberek nagy része antik bútorokkal, klasszikus festményekkel, metszetekkel, régmúlt időkre emlékeztető tárgyakkal veszi körül magát a lakásban... Akinek módjában áll, gyűjtsön régi tárgyakat is, keresse az egyes korok törekvéseit kifejező bútorokat, régi művészet alkotásait..., de ezeket ne lakosztálya helyiségeiben helyezze el... Oda friss, üde dolgok, a mai ízlés és stílus törekvései valók."

Schweitzer Pál fordításában idézem: „December 7. Reggeli a Gerbeaud-ban. Kocsival Budára. Kilátás a Mátyástemplomtól. Belül: különös gótika. Török zászlók. A templom mecset volt a török alatt. A vár. Rippl-Rónaihoz. Műterem. A lánya. Képek, rajzok. Dedikációk. A zongorista. Pálinkák. Kosztolányiék. Ebéd a szállodában. Pihenő. Átöltözés. Séta Fischerrel. Operában. Boccaccio. Falstaff (?) Művészklub. Rippl-Rónai. Kosztolányiék. A zongorista, Fischer és mások. Vacsora, majd lemegyünk és zene a társalgóban. Útrakelés. Kávéház. A bűvész. Elkísérnek a szállodába."

A festőművész neve kétszer is szerepel a rövid följegyzésben, aznap többször találkoztak. Természetesen nem arról van szó, hogy ez teljesen új tény, felderítetlen adalék Rippl-Rónai kapcsolataihoz, de mindenesetre pontossá teszi megismerkedésük dátumát és körülményeit. Ezt megelőzően főként Kosztolányi Dezsőné visszaemlékezéseiből tudtunk a találkozásról. Az utóbbi alapján – némi bizonytalansággal – többen úgy vélték, hogy 6-án, amikor a német író a Parlamentben meghallgatta Apponyi Albert interpellációját, azután ismerkedett meg több neves íróval és művésszel: Herczeg Ferenc, Ignotus, Márkus Miksa és Rippl-Rónai, valamint Kosztolányiék neve merült fel. Bizonytalan tényként szerepelt, hogy volt-e Mann a festő műtermében.

Most, az életrajzban közölt dátumok pontosságával, könnyebbé vált a sajtóbeszámolók felderítése. A *Világ* című lapban ez a híradás olvasható: „Thomas Mann, a kitűnő író a vasárnapot még Budapesten töltötte. Délelőtt Rippl-Rónai Józsefet kereste fel budai műtermében, délután a városban sétált, amely annyira felkeltette az érdeklődését, hogy – megígérte – valamelyik német lapban cikket ír róla. Este az Operában a Boccaccio-t nézte végig, majd a ‚Művészházban'-ban Rippl-Rónai vendége volt. Késő éjjeli órákig tisztelői körében időzött a klubban, ahol Keéri-Szántó Imre zongoraművész kedves és intim hangversenyt rögtönzött számára."

Természetszerű, hogy a néhány órás beszélgetésből nem vonhatunk le messzemenő következtetést kapcsolatuk minőségét illetően. Első pillantásra alig látszik többnek, mint futó alkalmi együttlétnek, de ezzel a lebecsüléssel is hibát követnénk el. Mann monográfusa is úgy summázta a budapesti látogatás hatását, hogy: „egészében kezdete volt a Magyarországhoz fűződő életreszóló és különösen szoros kapcsolatnak, amely túlélte a következő évtizedek valamennyi politikai megrázkódtatását. Egyetlen más kelet-európai ország sem fordított Thomas Manntól olyan szorgalmasan és folyamatosan, mint Magyarország, egyetlen más városba sem utazott az író olyan szívesen felolvasni, mint Budapestre."

Ebben az érdeklődésben szerepe volt Rippl-Rónainak is. Néhány évvel később a *Pesti Hírlap* szerkesztőjének írt levelében Mann szívesen említette, hogy „meleg barátság" fűzi több kitűnő művészhez és íróhoz. Majd a *Magyar Hírlap*nak 1922 februárjában adott interjújában arról beszélt, hogy amikor 1913-ban Pesten járt, akkor „két nagyon érdekes ismeretségre tettem szert, amelyeket továbbra is ápolni akarok: Kosztolányi Dezső és Rippl-Rónai József ismeretségére."

Nem tudunk arról, egyelőre, de Mendelssohn sem említ adalékot, hogy a kapcsolat élő maradt-e, s arról sincs biztos hír, hogy amikor a német író másodszor jött Magyarországra (1922-ben), találkoztak-e. Túl messzire vezetne annak megkockáztatása, hogy ismeretségüknek volt-e mélyebb, művészetre kiható tartalmi vonása.

A német író és a magyar festő ismeretsége tényeinek számbavételét azzal zárhatjuk, hogy találkozásuk biztos dátuma mellé odatesszük a *Somogyi Hírlap* értesülését, miszerint 1913. december 7-én a piktor Bécsben volt... (Ami nyilván nem lehet igaz.)

●

sát, s egész motivációs rendszerével oly egyértelműen jelzi szülei és egész családja világának végérvényes eltűnését, hogy az olvasóban kialakuló végső kép: az elbeszélő függetlenedése, kiszabadulása hősének világából. A kötet felépítése, remek zárása, az egész elbeszélés koherenciája már-már olyan érzést kelt, hogy az önéletírás második kötete, amely – a kamaszéveket több-kevésbé átugorva – a fiatalember Márai Sándor nyugat-európai kalandozásait írja le, nem több, mint ráadás, a sikeres könyvek szinte kötelező, de nem mindig szerencsés meghosszabbítása. Holott a második kötet útirajza: a húszas évek Németországának, Franciaországának s Angliájának sokszor remeklő leírása valóban a *polgár* vallomásainak nélkülözhetetlen kiegészítése. Egyrészt magyarázat az első kötet narrátorának portréjához: a kisvárosi polgári világ ábrázolója régi s újabb tapasztalatait összevetve szólt otthoni élményeiről. Másrészt további adalék ez a kötet, mint már elöljáróban megjelöli, a polgárság természetrajzához. „Kezdtük sejteni – írja már a bevezetőben –, hogy polgárnak lenni, a szó nyugati értelmében más, mint polgárnak lenni odahaza." A polgár fogalom azután csakhamar kiegészül, vagy mondhatni inkább, módosul, egy másik fogalommal, az európaiságéval. „Minden új embert ebből a szemszögből vizsgáltam, szerettem volna megtudni, él-e már az európai ember, valahol egy lengyel szalonban, vagy dán egyetemen szónokol-e már az a fajta európai, aki elsősorban az, s csak azután dán vagy lengyel?"

A bemutatás azonban nem lehet több, mint útirajz, a kívülről látottak gyors összefoglalása. Vagyis nem vallomás, hanem csak átvezetés az önéletírást lezáró, s ismét hazai fejezetekhez. Az úti beszámolóban elszórt vélemények így nem állanak össze egyeséges állásponttá; az elbeszélő hol a maga anarchista felfogását, hol meg a magyarok gőgös fensőbbségességét állítja szembe a különféle nyugat-európai magatartásformákkal. Ekként készítve elő annak az időszaknak a leírását, mely már csaknem egybeesik a megírás időpontjával. Márai ugyanis, s e tekintetben alig van párja, egészen fiatalon, harmincnégy évesen lát neki emlékei megírásának, mintha azon a nézeten volna, hogy addigra már minden lényegesen túljutott, és hogy visszatekintő pillantása máris képes átfogni s áttekinthető sorba rendezni múltjának különféle mozzanatait. S mivel határozott perspektívával dolgozik – egy polgár írja vallomásait –, szükségesnek látja túllépni azon az életkoron, mely az önéletírók jó részének a határt jelenti, s eljutni az időrendiségben egészen az írás pillanatáig.

A *vallomást* az apa halálának leírása zárja. Váratlan – vagy talán nem is olyan váratlan? – fordulat; a családfő, annak a családnak a feje, mely a polgári világot képviselte, amely elől szökni kellett, itt, közvetlenül a halála előtt, egyszerre fölmagasul. Nemcsak azáltal, ahogyan – békésen, nyugodtan, mindenkitől elbúcsúzva, akár egy római jellem – meghal, hanem visszamenőleg, egész életére, életmódjára kiterjedő érvénnyel is. „Apám halála után észre kellett vennem, hogy az életben csak ő volt önzetlenül jó hozzám, a maga szomorú és kultúrált módján – mert a jósághoz kultúra is kell, különben elviselhetetlen –, s mást nem tudok szeretni, szeretet és alázat helyett dölyf, sérülések és bosszúvágy dolgoznak bennem." Az önmagának tett szemrehányás pedig – hogy nem értette meg eléggé az apját –, mint ahogyan az egész szituáció is, Antoine és Oscar Thibault kettősét idézi, azzal a változattal, hogy az *Egy polgár vallomásai*nak elbeszélője nemcsak megérti, de már-már példájának állítja, maga s olvasója elé, az apát.

A tékozló fiú megtérése? A befejezés aligha értelmezhető másképpen; az elbeszélő perspektívája módosul, s ezzel változik az osztályáról alkotott ítélete is. A világnak, melyet könyvében leírt, tagadhatatlanul vége, de szétekintve a jelenben – Márai önéletírása felvillantja a nácizmus rémét – az elbeszélőt egyszerre nosztalgia fogja el múltja iránt. Keserű összegzés, mely a rosszabbhoz – vagyis a jelenhez – képest a rossznak hittet – vagyis az önéletírásban ábrázoltat – már-már szépnek látja. „Tanúskodni akarok erről: hogy volt egy kor és élt néhány nemze-

Uj Irás XXVIII. évf. 1.sz. 1988

dék, amely az értelem diadalát hirdette az ösztönök felett, s hitt a szellem ellenálló erejében, amely fékezni tudja a csorda halálvágyát. Életprogramnak nem sok ez, de nem tudok másként. Minden, amit tudok, annyi, hogy e tanulsághoz, a magam kegyetlen-hűtlen módján, hűséges akarok maradni."

A hangváltás is ennek a kettősségnek a következménye; a „kegyetlen-hűtlen" vallomást egészen más tónusú epilógus zárja, a családjához, a családja képviselte osztályhoz „hűséges" polgáré. Nosztalgikus hangnemben fejezve be azt az elbeszélést, amelynek erejét, szuggesztivitását, varázsát éppen nézőpontjának eredetisége és kemény következetessége teremti meg. Márai Sándor egyik méltatója, B. Nagy László *A Puszták népe* mellé helyezi az *Egy polgár vallomásait*, mondván, hogy amint Illyés, Márai is egy többé-kevésbé ismeretlen osztályról adott képet – önmaga történetét elmondva. Az összehasonlítás persze inkább a vállalkozásra, mintsem az írói módszerre nézve találó: két fiatal író (harmincnégy éves egyik is, másik is, amikor könyve megjelenik) fölfedező útra indul abba a világba, melyet a legjobban ismer, amelybe beleszületett. Világukból mindketten kiszakadtak, messze távolodtak, azután valami módon visszatértek hozzá; nézőpontjuk eredetiségét épp ez a távolodó–visszatérő mozgás adja. Mennyire más viszont a két könyv tónusa! Illyés időtálló értékeket olvas ki a maga világából, a nyomorúság utáni felemelkedésben reménykedik, „megoldás" lehetőségét emlegeti a befejező mondatokban. Márai viszont mintha azért választaná már pályája elején *a múlt idő* műfaját – grammatikailag is, tágabb értelemben is –, hogy a szép látszatokat, s főként a szép látszatok visszáját megrajzolva érzékeltethesse a befejezett múltat, a múlt befejezettségét.

LACZKÓ ANDRÁS

Rippl-Rónai József íróvendégei

„KÉPEK, RAJZOK, DEDIKÁCIÓK"

Thomas Mann 1913 decemberében a *Világ* című lap meghívására vállalkozott budapesti látogatásra. Programjának szervezői hangsúlyt helyeztek arra, hogy a nagy író minél átfogóbb képet kapjon a magyar művészeti életről és megismerkedhessen néhány vezető egyéniségével. Erre is történik utalás Peter de Mendelssohn hatalmas ívű, több kötetre tervezett Thomas Mann monográfiájának pár éve megjelent első részében. *Der Zauberer. Das Leben des deutschen Schriftstellers Thomas Mann* című könyv az író életének 1875–1918 közti szakaszát mutatja be.

A biográfus nagy terjedelemben idéz még kiadatlan Mann-kéziratokból, levelekből és feljegyzésekből. Így kerültek napvilágra 1913. december eleji budapesti felolvasó útjáról készített jegyzetei a könyv lapjain. Ebből megtudjuk, hogy december 5-től 8-ig írt „schlagwort"-okat, amelyekből számunkra a 7. nap érdekes.

Vikár Béla főtitkárként, majd elnökként segítőtársra lelt a La Fontaine Társaságban Ráfaelné Mányoki Vilma személyében. Az elnöki titkárnő 1926-tól őrizte meg Vikár levelezőlapját és egyéb dokumentumait. Olvasója, munkatársa és – mondhatjuk – barátja volt. 1935-től olyan lapokat küldött neki Vikár, amelyekből kiderült, hogy a nyelvi ötletesség, a rímforgatás és a humor is hozzátartozott arcképéhez. A gazdag és még feldolgozásra váró anyagból itt most – ízelítőül – néhány küldeményt emelek ki.

Ismert tény, hogy Vikár sérelmezte a mellőzést, amivel a Petőfi és a Kisfaludy Társaság kezelte. Legalább ennyire azt is, hogy az Akadémiának „csak" levelező tagja maradt. Négyesy Lászlóhoz írt soraiban ekként könnyített lelkén:

Az Akadémián rajtam kívül
aki öreg, mind „rendes" széken ül.
Csak nekem
nincs ily jó székem.
De van, amivel mindenik
rendes tag nem dicsekszik:
van ám jókedvem, rendkívüli,
e rímeket is épp az szüli.

A szelíd humor, az ötlet más formában is tetten érhető. 1944 nyarán Vikár hosszabb időt töltött Dunavecsén. Június elején azonban hirtelen hiányérzete támadt. Dolgozott a Rádiónak és az Akadémiának is, meg azon töprengett, hogyan készítse elő a La Fontaine Társaság jövő évadját. Valami azonban akadályozta munkájában – nem volt szivarja. Mányoki Vilmától (ilyen formában) kért segítséget:

Ha teljesedik szívem álma:
szívügyem, ha rendben állna,
magam boldognak vallanám,
s az árát nem sokallnám.
Pénz van, de dohány kellene!
Dohány nélkül az élet fittyfene!
1944. VII. 12.

A felszabadulást meggyengült anyagi helyzettel és egészséggel érte meg. Mégis első gondolatainak egyike a La Fontaine Társaság léte és munkája volt. Egyik 1945-ös levelezőlapján arra kérte R. Mányoki Vilmát, hogy új tagok toborzása ügyében dolgozzon. Figyelmeztette, hogy a szervezet nevében kérje fel Molnár Lajos dunavecsei lelkészt elnöki tanácstagnak. Mert „ha ez a felhívás nem jön meg ide, szégyen rám nézve. A nagytiszteletű úr mecénásunk. Sokat dolgoztunk együtt a La Fontaine Társaság érdekében."

Arról szólt még, hogy megéledt munka- és versíró kedve. Némelyik művével „roppant" tetszést aratott, s ez a szellemi frisseség megőrzését bizonyította.

1943. november 10-én ünnepelte a társaság fennállásának huszonötödik évfordulóját. Ebből az alkalomból két dolgot szervezett az elnökség. Az egyik: a jubileumi közgyűlés. Ennek programjából kiderül, hogy az egyesület iránt még nagy volt az érdeklődés külföldön és itthon egyaránt. Akkor választották meg Larin Kyöstit és Veikko Antero Koskenniemit Finnországból, Zilahy Lajost, Berde Máriát, Góth Sándort, Jávor Pált, Stefániai Imrét Magyarországról. Ugyanaznap este díszhangversenyt is rendeztek a Zeneművészeti Főiskolán. A másik program zenére, versre, és természetesen La Fontaine műveire épült. Debussy, Saint-Saëns szerzeményei mellett chansonok hangzottak el. La Fontaine meséiből – Vikár Béla fordításában – Szörényi Éva, a Nemzeti Színház művésze olvasott fel. Ez utóbbi programpontnak nagy sikere volt, de többen azt hitték, hogy a művésznő a saját fordításában mondott meséket (ti. elfelejtette közölni a műfordító nevét). Erre válaszolt négysoros kis bökversében Vikár:

Szavaló kövesd a példát:
Örök ősanyánkat, Évát!
Agyonhallgatni poétát
Szégyen! Ezt soha ne éld át.

Érdekesség, hogy öt héttel később (1943. december 17-én) újabb jubiláris rendezvényeket tartottak. A rendkívüli közgyűlésen az elnöki szóval Vikár Béla Harsányi Zsolt íróról beszélt. Ekkor tett javaslatot Makay-Petrovicz György, Oltványi Imre írók és Egry József festőművész felvételére. Az egy órával későbbi díszhangversenyen pedig *Kalandok a Tátrában* című írásával szerepelt.

1943 vége Vikár Béla számára még egy dolog miatt érdekes volt. Akkor jelentek meg ugyanis La Fontaine meséi új válogatásban és fordításban Radnóti Miklóstól. A nyolcadik X-en akkor már régen túljutott mester az alábbi szavakkal ajánlotta a társaság minden tagjának: „A fordítóval mint La Fontaine-mesék átültetőjével, már találkoztunk Illyés Gyula nagy művében, a Francia Irodalom Kincsesházában. De örömest látjuk viszont ennek az új vállalkozásnak során, mert fordításai, ha nem is filológiai, de költői szempontból nagyon helytállóak. Szinte játszva találja meg a hangot, amely egy-egy meséhez különlegesen illik." A kiadás, amit méltatott, kétnyelvű volt, s a továbbiakban erre ösztönözte a Dante könyvkiadót, hogy következetesen és végig valósítsa meg azt. Hogy miért? Mert azáltal könnyebbnek vélte a francia nyelvben való jártasság megszerzését...

Vikár szellemi frissességének bizonyítéka, hogy a társaság 1944. február 19-én tartott felolvasó ülésén *Rusztaveli, grúz költő* című előadással szerepelt. A *Kalevala* és La Fontaine meséi után Rusztaveli *Tariel*jének fordításával készült nyolcvanötödik születésnapjára. A társasági matinékat úgy igyekezett megszervezni, hogy azok lehetőleg minden igényt kielégítsenek. Az eredmény nem maradhatott el, az üléseket egyre többen látogatták. Nagy volt a sürgés-forgás a kávéházi törzsasztal körül, onnan idős korában is rajta tartotta a kezét az irodalom érverésén.

1944-ben hanyatlást észlelt a literatúrában. *Az Ujság* című lap munkatársának így nyilatkozott erről: „Tagadhatatlan, hogy az irodalom és művészet terén hanyatlás észlelhető. Ennek az oka azonban kizárólagosan a háborúban keresendő, amely meggátolja a lelkek magasba szárnyalását és lehetetlenné teszi, hogy az eseményekre törekvő tehetségek – úgy mint a régi boldog békeévekben – elmerülhessenek szellemi munkájukban." Ugyanakkor biztosra vette, hogy azután új virágzó korszak kezdődik a magyar művészetben.

A társaság nemcsak kiadványokkal, hanem matinékkal, ünnepi rendezvényekkel is igyekezett céljait minél szélesebb körben megismertetni. 1924. december 28-án például az Akadémia üléstermében szerveztek Byron megemlékezést. Erre Vikár Béla külön költeményt írt (amit Simonffy Margot adott elő), s Jászai Mari felolvasásában elhangzott egy részlet a *Don Juan*ból. A nevekből is látszik, hogy a társaság a legkiválóbb előadók, írók megnyerését feladatának tekintette. Nemcsak itthon, hanem külföldön is. Így került sor arra, hogy 1926. február 28-án az Uránia Színházba Wolfgang von Wurzbach bécsi professzornak szervezzenek közönséget, aki a Parsifal mondákról tartott előadást (különös tekintettel Richard Wagnerra).

A későbbiekben ezek a találkozások úgy alakultak, hogy ún. klasszikus matinékat, illetve előadói üléseket szerveztek. Az előbbi azt jelentette, hogy egy-egy nagy egyéniség tiszteletére kezdeményezték az összejövetelt. 1926. november 28-án például Csengery János klasszikus műfordítását, illetve egyéb írásokat olvastak fel. Pár hónappal később Szász Károly, a műfordító emlékét idézték meg színészek, énekesek és írók (köztük Vikár Béla). Az előadói ülések közül különösen érdekes volt az, amelyet az Akadémián 1929. április 24-én tartottak. Ezen Aurèle Sauvageot Taine-ről tartotta francia nyelvű előadását, Benedek Marcell pedig Taine magyarországi hatásáról beszélt. Másfél évvel később Kisfaludy Károly volt a téma, de ugyanakkor hangzottak el Vikár Béla költeményei (amelyeket La Fontaine nyomdokán haladva írt). Vikár Béla tevékenységének sokágúságát mutatja, hogy az előadói esteken szívesen szerepelt előadóként (saját verseit vagy műfordításait mondta el), illetve esszéíróként (1934. szeptember 29-én például Székely-Nuszbek Sándor költőt mutatta be).

A harmincas évek elejétől (pontosan 1933-tól) Vikár Béla a társaság elnöki tisztébe került. Természetes, hogy ebben a funkcióban is mindent megtett a minél szélesebb nyugati nyitás érdekében. A harmincas években olyan sorozatot indítottak el, amellyel az „európaiság csarnokában" szerettek volna helyet kapni. 1931. január 17-én portugál estet tartottak az Akadémián. Ekkor ugyan még csak egy alkotásra (Camoens: A magyar királyfi) építettek, de egy évvel később már arra törekedtek, hogy Sir Walter Scott életművét minél teljesebben bemutathassák. Hasonló célzattal emlékeztek meg Anatole France-ról, illetve Montaigne születésének négyszázadik évfordulójáról (1933. február 26.).

A lengyel matinén Vikár Béla elsősorban személyes emlékeit elevenítette fel, *Varsói kaland 1889-ben* címmel, de elhangzott részlet Reymont *Parasztok*jából is (1933. november 26.). Az angol esten (1934. április 21.) Vikár mint előadóművész szerepelt Elisabeth Barett – Browning szonettjeit mondta el, Szigethy Edit átültetésében. Vállalkozott arra is, hogy szlovák, majd svéd költők műveiből adjon szemelvényeket. 1937. október 30-án például egész kis csokrot tolmácsolt az akkori modern svéd költészetből (természetesen saját műfordításait). 1940. november 3-án a Zeneművészeti Főiskola kamaratermébe Carl Mikael Bellman születésének kétszázadik évfordulójáról emlékeztek meg. Róla, mint az utolsó trubadúrról, Vikár Béla beszélt, s természetesen fordított verseiből. Ezekből kettőt meghívón közzé is tettek. Idézem a *Lásd meg az árnyunk, Mowitz testvér* címűt:

Lásd meg az árnyunk, Mowitz testvér,
Ahogy bezárul itt minden:
Arany és bíbor lapáton elfér
S porrá lesz megintlen.
Zúgó folyamához Charon hí már –
Sírásója földet harmadszor hint már –
Néked is elég lesz ennyi.
Gyere hát, Mowitz, hugocskánk ím vár,
Fölé sírkövet tenni.

Lesz belőlük egy víg pár.
La Fontaine mesélget, Margit
finom estélyeket tart itt:
lelki szárazságtól mentő
üdülést hoz a rettentő
Zűrzavarba ez a kettő:
La Fontaine és Margitka,
ez kettejük nagy titka!
S kiki ezen kapva kap.
Mi van ennél jobb manap?

*

Így szolgáljuk a hazát,
Ősi örök igazát,
a haladás szellemében,
égi atyánk szent nevében.

Az 1918-as bemutatkozás után azonban még nem volt minden elrendezve. Többek között a kiadás anyagi feltételei sem. A háború befejezése után ismét elölről kellett kezdeni a dolgot. A megalakult La Fontaine Társaság a Fővárosi Könyvkiadó Rt.-t bízta meg, hogy a mesék teljes megjelentetését készítse elő. Előfizetési felhívásokat bocsátottak ki, kedvezményes feltételeket ajánlva azoknak, akik előjegyzik a kötetet.

Ugyanakkor még ezzel együtt is szükség volt arra, hogy magát a társaságot győzze meg Vikár a mesék kiadásának fontosságáról. 1925-ös főtitkári jelentésében például azzal érvelt, hogy La Fontaine munkáival nem csupán hézagot akarnak kitölteni, hanem a világi életbölcsesség kátéjaként, népkönyvvé szeretnék tenni. Vikár véleménye szerint a mesék annyi élettapasztalatot tartalmaznak, amelyek kiválóan alkalmasak a balszerencsében is helytálló és a magát feltaláló magatartás közvetítésére. A mű végül is 1926-ban jelent meg.

A mesék kiadásával egy időben La Fontaine-kiállításra is gondoltak. A Magyar Tudományos Akadémia épületében volt akkor egy Goethe-szoba. Vikár tudott arról, hogy egy főúri palotában létezik La Fontaine-terem is, ami egykorú gobelineken a mesék illusztrációit mutatja be. Ezt és egyéb anyagokat szerették volna megszerezni, főleg francia grafikákat. A társaság természetesen gyűjtötte a La Fontaine műveket. 1925-ben az író elbeszéléseit szerezték meg A *Contes et Nouvelles* Froganard illusztrálta kétkötetes díszkiadását és külön a rajzokat. Az eladóval Vikár folytatott tárgyalásokat, s a közgyűlés hozzájárulásával kétmillió koronáért vásárolta meg. A mesék díszkiadásának megjelentetése az alapos előkészület ellenére sem ment simán. 1928-ban a La Fontaine Társaság újabb felhívást adott ki, amiben felkérte tagjait és a teljes magyar társadalmat, hogy e remekmű beszerzésével tegyék lehetővé az alapszabályban megfogalmazott célok megvalósítását. A tisztségviselők (Csengery János elnök, Schack Béla alelnök, Vikár Béla főtitkár, Bokor Imre igazgató) mellett az ívet aláírta többek között Babits Mihály, Birkás Géza, Dohnányi Ernő, Hankiss János, Kosztolányi Dezső, Schöpflin Aladár. A felhívás megrendelőlapot is tartalmazott, s azon a 22 pengős kötetet 5,50-es részletekben lehetett megvásárolni. Ennek egyik példányát megőrizte a társaság titkárnője. A hét előfizető közül kettő tanár, egy-egy mérnök, orvos, operaénekes és hivatalnok, a hetedik a Ráska Lea önképzőkör a Szemere utcai leánygimnáziumból. Ez önmagában mutatja, hogy nem jöhetett be elegendő pénz a kiadáshoz. (A lap érdekessége, hogy rajta van Vikár Béla keze írása: „Teljesen kifizetve. 1928. IV. 2. Vikár.")

művészeket kértek fel. Ime a névsor: Jászai Mari, Pauly Erzsébet, Bajor Gizi, Gál Gyula, Iványi Jenő, Góth Sándor, Kiss Ferenc, Tarnay Alajos, Zilahy Gyula. Külföldről: Dagmar Parmas, Mme és M. Chéridijan.

A megalakulás után nem sokkal felmerült külföldi és további vidéki csoportok szervezése. 1923-ra megalakult a hollandiai La Fontaine Társaság. A külföldi tagok segítségével még más országokban is terveztek fiókot. Honnan voltak külső tagok? Paavo Cajander Helsinkiből, Aldo Dami Genfből, Ludwig Fulde Berlinből, José Olea Madridból. A kilencedik év főtitkári beszámolójában olvasható, hogy a rokon célú nemzetközi szervek között – mint a Coopération Intellectuelle, a Pen Clubok – a La Fontaine Társaság igényt tartott a prioritásra; „óhajtjuk, hogy az itteni évfordulót kiegészíthessük a jövő év folyamán egy Párizsban, mint a világ szellemi központjában megtartandó üléssel". E téren különösen Jean Carrère és Aurèlien Sauvageot francia professzoroktól várták a segítséget, akik sokat tehettek a kapcsolatok mélyítése érdekében – a párizsi igények ismeretében.

A nagyobb tér nyilván itthon nyílott, ezért igyekeztek megnyerni minél több kiemelkedő hazai egyéniséget. Vikár Bélának nagy szerepe volt abban, hogy kitűnő művészek és írók lettek valamilyen formában tagok. Néhány név a gazdag választékból: Ábrányi Emil, Babits Mihály, Bartók Béla, Bárczi Géza, Dohnányi Ernő, Gisswein Sándor, Hankiss János, Hevesi Sándor, Lányi Viktor, Révész György, Schöpflin Aladár, Sebestyén Károly és sokan mások.

•

Nagyobb vállalkozásuk természetszerűleg La Fontaine összes meséinek kiadása volt. Ez azonban többszöri nekifutás ellenére nehezen sikerült. A társaság fennállásának 25. évfordulóján Vikár Béla maga emlékezett meg arról, hogyan indult el a mesék kiadásának gondolata. Némi irodalomtörténeti visszapillantással utalt arra, hogy az első La Fontaine-fordító, Péczely József még a kor divatjának megfelelő szabad átültetésekben adta közre a munkákat. Később Czuczor Gergely már törekedett az eredeti követésére. De valami okból mindkét vállalkozás rövid életű volt. A századforduló előtt adott az érdeklődés új lendületet a mesék teljes fordításának: Geöcze Sarolta lefordította Hyppolite Taine munkáját La Fontaine-ről. Abban volt ugyan néhány műfordítás, de a legtöbb mese, amikre Taine utalt, nem volt meg magyarul. Kikerülhetetlenül jelentkezett a feladat: a teljes anyag új műfordítása.

Megvalósítására hárman szövetkeztek. Kozma Andor kezdte azzal, hogy *Az Újság*-ban közzétett néhány fordítást. Majd Zempléni Árpád vállalt műveket. Mindhárman azt szerették volna, ha La Fontaine születésének 300. évfordulójára elkészülnek. De Kozma és Zempléni mással volt elfoglalva, így a feladat nagyobbik része Vikár Bélának jutott. 253 mese közül 200-at tett át magyarra!

Még az évforduló előtt együtt volt a munka és a társaság. Alkalom adódott arra, hogy 1918-ban az Uránia Színházban bemutatkozzanak. Ezt a tényt elevenítette fel versben Vikár Béla, őszinte elismeréssel a bemutatkozás rendezője, Kádár Margit iránt. Idézek a *Házasítjuk La Fontaine-t* című költeményéből:

Találtunk – nem egyhamar! Kit?
Édes neve Kádár Margit.
Megkérdeztük La Fontaine-t:
akarod-e? „Óh, tüstént!"
Illik is ő La Fontaine-hez
mint virágszál az edényhez,
mint világosság a fényhez.
Kádár Margit és La Fontaine –
összeadom őket pont én:
ál-apostoli Vikár!

Ehhez alapot adott, hogy a társaság igyekezett összefogni a legkiválóbb műfordítókat.

Az alakulás pillanatában kettős célt fogalmaztak meg. Az egyik: *minden jelentős külföldi mű gyors lefordítása.* A másik: *a magyar irodalom értékeinek angol, német, francia, spanyol, svéd, orosz, dán, finn, japán és más nyelvű kiadása.* Az utóbbi mutatja igazán, hogy Vikár és társai elégedetlenek voltak hírünkkel a nagyvilágban, s legalább ezen a téren változtatást szerettek volna – itthonról elindulva.

A tudományos és irodalmi közélet számos jeles egyénisége volt alapító tagja a La Fontaine Társaságnak. Többek között: Korányi Frigyes (műfordítóként), Csengery János (a görög tragédiák tolmácsolója), Antal Géza, Kőrösi Albin, Ódry Árpád és sokan mások.

Nem véletlen, hogy így írt az egyik korabeli lap: „A skót bibliavállalat után a magyar La Fontaine Társaság lesz a legelső, amely a világ összes művelt nemzeteinek nyelvén értékes olvasmányokkal fogja elárasztani a nemzetközi tudományos könyvpiacot."

Vikár Béla 1920 októberének közepén felvetette, hogy a La Fontaine Társaság kaposvári szervezetét is létre kellene hozni. Úgy gondolta a központi vezetőség, hogy a vidéki fiókok szervezését a felsőkereskedelmi iskolákra bízzák. (Elsősorban azért, mert számoltak a kiadott művek gazdasági következményeivel is.) Így tett közzé felhívást 1920. november 6-án a kaposvári iskola igazgatója, hogy minél többen lépjenek be alapító vagy pártoló tagnak. (Az alapítók egy összegben 1000 koronát, a pártolók évi 60-at fizettek.)

1921. január 18-án újabb felhívást jelentetett meg Bársony János igazgató. Eszerint a La Fontaine Társaság elnöki tisztét Kaposváron Rippl-Rónai József vállalta el. Díszelnöksége nagyfokú erkölcsi támogatást teremtett az ügynek. Ugyanakkor szó volt az ünnepélyes külsőségekről: Vikár Béláék intenciója az volt, hogy megfelelő formát kell találni, és azon részt vesz a központi kiküldött is. A kibocsátott íveket nyilván többen aláírták, mert 1921. február 2-án 11 órára a felsőkereskedelmi iskola tanári szobájába hívták az érdekelteket. (A szervezés párhuzamos volt a Vörösmarty Társasággal.) A jelzett napon kimondták a La Fontaine Társaság kaposvári fiókjának megalakulását.

*

Miért éppen La Fontaine nevét vették fel? Az első világháború előtt többen belefogtak meséinek a fordításába. A Magyar Tudományos Akadémia el is fogadta a szöveget, de a háború és anyagi következményei a kiadást lehetetlenné tették. Ezért alakítottak külön társaságot a megjelentetésre. Persze azonnal nem sikerülhetett. A kilencedik év után a társaságnál az alábbi művek jelentek meg. Orbók Attila: *La Poéte* (francia), Vikár Béla: *Hommage à Petőfi* (francia, angol, olasz, német eredetiek és magyar átültetésük), Bokor Imre: *Élet a halál után* (tudományos regény), Bokor Imre: *Kisfaludy pártfogoltja,* Lermontov: *Históriás ének Kalosnyikovról* (Sztrippai Hiador fordításában), Lebourg: *Echos de la lyre hongroise* (antológia magyar költőkről), *Holland emlék* (magyar lírikusok Hollandiáról és holland költők magyarul), Vikár Béla–Bokor Imre: *Madách emlék* (V. B. ünnepi verset írt, B. I. színjátékot), Bokor Imre: *Lord Byron.*

Ez a felsorolás persze csak részben mutatja a társaság tevékenységi körét. Emellett előadásokkal, a Magyar Tudományos Akadémia üléstermében tartott felolvasásaikkal csaknem minden európai ország irodalmával foglalkoztak. Meg kell említeni, hogy időről időre estélyeket és matinékat szerveztek, alkalmanként az Uránia, illetve a Renaissance Színházban vagy a Zeneakadémia termeiben. Nagy sikert értek el a Molière-matinéval, a Petőfi-emlékünnepséggel, valamint a spanyol, finn, svéd és svájci összeállításokkal. Ezekre kiváló hazai és külföldi

teljesítmény Rusztaveli grúz költő *Tariel* című eposzának magyarra való pontos átültetése is. Ezzel a hatezer strófás, Zichy Mihály illusztrálta művel első finnországi tanulmányútja alkalmával ismerkedett meg 1889-ben Szentpétervárott. (A grúz nyelv titkaiba egy Georgiából hívott tanár vezette be.) A szülőföldjéhez fűződő mű ritka magyar példányát Sztálin köszönő levéllel viszonozta 1940-ben. Ezeket tudva a költő, nyelvtudós, kutató és népdalgyűjtő, az irodalomszervező Vikár Bélára méltán ráillenek a *Kalevala* végső sorai:

Ámde mégis, mindhiába,
Csapát törtem új danákra,
Csapát törtem, utat leltem,
Innen megy az út ezentúl.

Volt Vikár Béla lényében sok vonás a sziporkázó, pajzán, gúnyos bíráló, józan gall szellemből is. Ez adja nyitját az ő La Fontaine-kultuszának. A természettel összeforrott, hasznos életbölcseletű, nagy francia mesemondó születésének 300. évfordulójára, 1921-re tervezte a műfordító Vikár Béla, Kozma Andor és Zempléni Árpád a mesék teljes magyar kiadását, Haranghy Jenő rajzaival. (Az akkori mostoha viszonyok miatt 1926-ban jelenhetett meg a művészi magyar La Fontaine kiadás. Az előszó szerint azzal a nevelői célzattal, hogy az emberszeretet igéit, a természettel való egység tudatát, évezredek tapasztalatait nálunk is közkinccsé tegyék.) Ebből az írói hármasszövetségből és munkatársi kapcsolatból nőtt ki a La Fontaine Társaság.

Vikár Béla az irodalmi társaságokban – La Fontaine-ről és Goethéről elnevezettekben – működési teret nyitott széles sodrású, előre néző szellemének. Állandó írói és baráti asztaltársaságot szervezett. Eleinte Sándor téri lakásán és a Simplon, majd a Drexler, Carlton, s végül a Szabadság kávéházban gyülekeztek köréje sokan. Ott volt a legkedvesebb tanyája, ott szövögette változatos kulturális terveit. Ott beszélte meg az előadóülések műsorait, a kiadványokat, s a szellemi élet régi és időszerű kérdéseit.

Nem fogyott ki derűs emlékeiből, főleg székelyföldi és karjalai gyűjtőútjának színes, víg történeteiből; megcsillogtatta egyéni stílusú prózai és verses írásainak mozaikdarabjait; megnevettetett tréfás rímeivel, csattanós szójátékaival:

Arról lett híres Sortavala,
Hogy Vikár ott a pénzét szórta vala.

A társaság megszervezése először 1913-ban merült fel Vikár Béla és három tudós társa beszélgetése során. Vikár elsősorban arra gondolt, hogy a kortársi világirodalmi törekvések közvetlen és azonnali lefordítását tűzik ki célul. Már az *Élet* című lap (1891–94) szerkesztése közben is arra törekedett, hogy a kevésbé ismert északi irodalmat hozza közel a magyar olvasókhoz. Nem véletlenül fordította le Ibsen: *A nőgyűlölő* című drámáját, s az sem, hogy 1892-ben több finn írónak küldött felszólítást, adjanak eredeti munkát a magyar lapnak!

Ilyen távoli előzmények után 1920 októberében nyílt lehetősége arra, hogy megszervezzék a La Fontaine Társaságot. Vikár Béla – mint az alapítók egyike – mindjárt országos körutat kívánt a népszerűsítés érdekében. 1920. október 15-én tartott előadást Kaposváron. Így vált ismertté, hogy Vikár Kozma Andorral és Zempléni Árpáddal lefordította La Fontaine kétszázötvenhárom meséjét, és Haranghy Jenő festőművésszel háromszáz eredeti illusztrációt rajzoltatott hozzá. Azt tervezték, hogy a könyv 1921-ben, a francia író születésének háromszázadik évfordulóján jelenik majd meg, természetesen a társaság kiadásában. Úgy gondolták, hogy a magyar mellett francia, angol, német és más nyelveken is kiadják.

RIPPL-RONAI József
Uj Irás 1989.10.sz.

játításához és műveléséhez, mért tagadnánk meg ennek méltánylását attól, aki a szlovákokat segítette ugyanehhez.

Kemény is, mint Széchenyi s mint Eötvös is a birodalom szétesésében nemcsak a magyarság helyzetének meggyengülését látta, hanem azt sejtette, hogy a birodalom népeinek egymáshoz való viszonya még ellenségesebbé válik, s ez az ellenségesség még állandósul is. A birodalom fönnmaradása esetén, a művelődés, a történeti ismeret, a társadalmi belátás növekedése révén, *konkrét tervek és elképzelések nélkül ugyan,* de e népek megbékült együttélésében, egymáshoz való, közös történelmükhöz való alkalmazkodásukban reménykedett ő is. Mint mindenben, a művelődésben is realista volt, s inkább bízott az óvatos, empirista pesszimisták, mint a szónokló, víziós optimisták realitásérzékében. Jobban szerette azokat, akik jól ismerték az európai realitásokat, de „kicsinyesen" kipróbálták, ellenőrizték a gőzhajó s a lóvasút ülései használhatóságának realitásait, mint azokat, akik „leborultak a nemzet nagysága előtt". S e vonzalmában hadd valljuk be, magunk is osztozunk.

LACZKÓ ANDRÁS

Vikár Béla a La Fontaine Társaságban

A két háború közötti La Fontaine Társaság fontos kezdeményező szerepet töltött be a humanizmusban olykor hiányos negyedszázadban. Ez volt az első világirodalmi társaság! Kimondott céljaként szerepelt, hogy a népek közé ékelt, olykor ellenséges szándékokat felváltsa az igazi művészet, az irodalom és tudomány szeretetével, és élessze az emberiség közös érdekében a szellemi összhang utáni vágyódást. Arany János szavaival élve: „reményét a remény nélkül valónak". Bátor, jövőbe látó tett volt a román, szlovák, jugoszláv szomszéd népek irodalmáról szóló előadások, hangversenyek rendezése (ezt tették a második világháború tragikus zűrzavarában is). El ne feledjük az orosz színművészet bemutatását hanglemezekkel (a szociáldemokrata párt kérésére), Hont Ferenc szereplésével! Vagy 1936 márciusának színvonalas ukrán estjét, amit a rádió is felvett.

Ennek a tág horizontú, egyetemes emberi szempontokhoz igazodó magyar világirodalmi társaságnak *főtitkára, elnöke, irányító személyisége* az ízig-vérig humanitárius érzésű, keménykötésű, és tehetségét a hosszú életen át külföldre is kisugárzó *Vikár Béla volt* (híveinek kedves Béla bácsija). Amikor Vikár a La Fontaine Társaság gondolatát felvetette, már túl volt tapasztalatokban gazdag, korszakos jelentőségű országgyűlési gyorsirodai működésén, maga mögött tudta a gyorsírási nagy elvi harcokat és lázas munkásságot. Mint professzor, szerkesztő, író, előadó, szervező elnök működött az országos Magyar Gyorsíró Egyesületben (s ez őt a magyar gyorsírás hőskorának egyik vezéralakjává avatta).

Két hazában ünnepelték már akkor, mint a finn népköltészeti gyűjtemények leghivatottabb fordítóját. A magyar *Kalevala* – huszonkét évi munka gyümölcse – Kosztolányi Dezső értékelése szerint Arany János *Hamlet*je és Bérczi Károly *Anyegin*je mellett irodalmunkban az átköltés harmadik igazi csodája. Ezekhez méltó

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 APR 22

Somogyi Néplap

Rippl-Rónai József

1021

Kaposvári udvar. Rippl-Rónai József festménye.

évfordulója alkalmából a Magyar Nemzeti Galériában emkön: A Szántás Erdélyben című mű a tárlatról.

hall majd néhány taktust, és öt másodperce van, hogy felismerje a zeneműveket. Kérem az elsőt!

Egzotikus zene hangzott föl. A harmadik ütemnél a fiatalember elmosolyodott.

— Ez a 23. szonáta F-dúrban, Sing-Pang-Peng kínai zeneszerző műve. Január 13-án született, 1200 körül, Krisztus előtt.

Kitört a taps.

A mester csodálkozva sóhajtott föl.

— Pontosan — dicsérte meg az ifjút. — De ne legyen könnyelmű! Eddig mind a hét elődje eljutott... Kérem a következő zeneművet!

A fiatalember mosolygott:

— Ez a szent mester, Bodo Bodowitzlig 178. szimfóniájának 89., 90. és 91. taktusa.

A termen tapsvihar zúgott végig.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 OKT 27

Rippl-Rónai József

Fejérmegyei Hírlap

Bélyeggyűjtőknek

Üvegfestmények

1021

A Magyar Posta novemberben újabb képzőművészeti sorozatot bocsát ki, ezúttal hét bélyeg a XIX—XX. század festett üveg ablakait mutatja be. A negyvenfilléres érték Rippl-Rónai József: „Múzsák" című képét ábrázolja, amely a budapesti Ernst múzeumot díszíti. Rippl-Rónai a pasztell legnagyobb magyar művelője volt, de foglalkozott a grafika minden ágával. 1961-ben, születésének 100. évfordulóján arcképe bélyegen jelent meg. A következő érték a Postamúzeum kincsét, Sebestyén Ferenc: „Íródeák"-ját ábrázolja. Ugyanitt látható Percz Jenő: „Árpád hírvívője" című alkotása, amely az 1,50 forintos értékre került. Az 1 forintos bélyegen két neves magyar festő, Lotz Károly és Székely Bertalan közös műve: „Kivándorlás Egyiptomba" tűnik elénk, az eredetiben a Mátyás templomban gyönyörködhetünk. Sztehló Lili több templomot díszített, „Jézus születése" c. képét a győri Dóczy kápolnából kölcsönöztük a 2,50 forintos címletre. Kernstok Károly a debreceni megyeháza részére „Árpádot és hét vezérét festette meg (4 forint). Budapest kedvelt vacsorázóhelye a Mátyás pince, ahol Haranghy Jenő alkotása „Mátyás király megleckézteti a fényűző fűurakat" sok vidám este hátteréül szolgált már, most a sorozatot fejezi be. A szép üvegfestményeket Zombori Éva alkalmazta bélyegre, az ő terve alapján készült júniusban az e sorozathoz tartozó „BELGICA" blokk. Az új kiadással egyidőben a festmények színes levelezőlapokon is megjelennek, így alkalom nyílik carte-maximum készítésére.

Számos más ország postája is büszkélkedett már bélyegen a hazai üvegfestészet kiváló alkotásaival, a legutóbbi időben angol, francia, német, svájci sorozatokon találkozhattunk a képzőművészet ezen ágával.

1973

Az európai országok postaigazgatásai egymás után adnak tájékoztatást a következő esztendőben megjelenő bélyegekről, számos esetben az egyes kiadásokat már fényképről is megismerhetjük. A Német Szövetségi Köztársaságban az 1974-ben megjelenő sorozatok témája is eldőlt. Az utóbbi napokban bélyegprogramok érkeznek tengerentúlról, azt már tudjuk, hogy a tőlünk legtávolabb eső ország, Uj Zeland jövő évi karácsonyi bélyege milyen címletekből áll. Sajnálatos, hogy a Magyar Posta terveit még nem ismertették és egy-két az év elején megjelenő sorozaton kívül a filatelistákat nem tájékoztatták a várható újdonságokról.

retlen nek
Legalábbis
dolgait ill
ban a fér
csit részes
tam a gc
nyeknek.

Ha ez íg
derül, hog
ló részvéte
mégis csak
nulni kell,
bizatással járó jogot. A be-
leszólás, véleménynyilvání-
megszaporodott a női tanács-
tagok száma, magam is ak-

Balinkai hétkö

A balinkai szénbányák ifjúsági szervezetének sajátos helyzetet teremt, hogy valamennyi fiatal bejáró, eljáró. A műszakok után tiz tartalék percük van a buszok indulásáig. Igy tehát a feladatok élvonalába a termelést segitő mozgalmak kerülnek. A szabad idő megszervezése elsősorban a lakóhely gondja, teendője. Az üzem ezekből is részt vállal, igaz, főleg anyagi támogatás formájában. Nemrégiben nyitotta meg kapuit Bakonycsernye Béke telepén a klubház, a mecséri ifjúsági klub is az üzem anyagi gondoskodását élvezi. Bodajkon azonban nincs egy nagy terem sem, az ötezer lélekszámú faluból még mindig hiányzik a művelődés otthona.

*

Berta János KISZ-titkár érdekes tapasztalatnak véli, hogy a társadalmi munkára könnyebben mozgósithatók a fiatalok, mint a szabadidős programokra. A legutóbbi kollektiv munkavállaláson 50-en szorgoskodtak, a jugoszláv tengerpartra szervezett kirándulásra viszont csak tizennyolcan jelentkeztek. A tavaszi társadalmi munkát még most is sokan emlegetik, nagytakaritást végeztek az akna-udvaron, selejteztek, osztályoztak. A rend azóta is uralkodik és további rendre kényszerit.

*

A munkaidő
mája az épitke
kaptak bontási
kán, a többiek
honukat. Divat
többen a gazda
mellett döntötte
négy családnak
tos fészke. Ugy
ló házavatót r
Magyar Ifjúság

Az öt ifjúsági
front 1965-ben a
fiatalos lendület
gerincét. Ők is
örömben, hogy
ször fogja elérni
melést, a tervek
Ez sem a maxin
ra akarják emel
Az eredmények
társai a korszer
ben megszaporo

Az üzem veze
ről évre gyarap
birkóznának, ha
talok kedvét, alk

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726

HAJDU-BIHARI NAPLÓ

1972 NOV 6

Rippl-Rónai József
1011

BÉLYEGEK

ÜVEGFESTMÉNYEK

A Magyar Posta novemberben újabb képzőművészeti sorozatot bocsát ki, ezúttal hét bélyeg a XIX—XX. század festett üvegablakait mutatja be. A negyvenfilléres érték Rippl-Rónai József: Múzsák című képét ábrázolja, amely a budapesti Ernst Múzeumot díszíti. Rippl-Rónai a pasztell legnagyobb magyar művelője volt, de foglalkozott a grafika minden ágával. 1961-ben, születésének 100. évfordulóján arcképe bélyegen jelent meg. A következő érték a Postamúzeum kincsét Sebestyén Ferenc: Íródeákját ábrázolja. Ugyanitt látható Percz Jenő: Árpád hírvivője című alkotása, amely az 1,50 forintos értékre került. Az 1 forintos bélyegen két neves magyar festő, Lotz Károly és Székely Bertalan közös műve: Kivándorlás Egyiptomba tűnik elénk, az eredetiben a Mátyás Templomban gyönyörködhetünk. Sztehló Lili több templomot díszített, Jézus születése c. képét a győri Dóczy kápolnából kölcsönöztük a 2,50 forintos címletre. Kernstok Károly a debreceni megyeháza részére Árpádot és két vezérét festette meg (4 forint). Budapest kedvelt vacsorázóhelye a Mátyás pince, ahol Haranghy Jenő alkotása „Mátyás király megleckézteti a fényűző főurakat" sok vidám este háteréül szolgált már, most a sorozat fejezi be. A szép üvegfestményeket Zombori Éva alkalmazta bélyegre, az ő terve alapján készült júniusban az e sorozathoz tartozó „BELGICA"-blokk. Az új kiadással egy időben a festmények színes levelezőlapokon is megjelentek, így alkalom nyílik a carte-maximum készítésére.

Számos más ország postája is büszkélkedhetett már bélyegen a hazai üvegfestészet kiváló alkotásaival, a legutóbbi időben angol, francia, német, svájci sorozatokon találkozhattunk a képzőművészet ezen ágával.

1973

Az európai országok postaigazgatásai egymás után adnak tájékoztatást a következő esztendőben megjelenő bélyegekről, számos esetben az egyes kiadásokat már fényképről is megismerhetjük. A Német Szövetségi Köztársaságban az 1974-ben megjelenő sorozatok témája is eldőlt. Az utóbbi napokban bélyegprogramok érkeznek tengerentúlról, azt már tudjuk, hogy a tőlünk legtávolabb eső ország, Új-Zéland jövő évi karácsonyi bélyege milyen címletekből áll. Sajnálatos, hogy a Magyar Posta terveit még nem ismerhették és egy-két, az év elején megjelenő sorozaton kívül a filatelistákat nem tájékoztatták a várható újdonságokról.

BÉCS

Hazánkban sokan gyűjtik az osztrák bélyegeket. A bécsi filatelisták minden jelentős megmozdulása figyelmet kelt nálunk is. A bélyegek ottani értékelésének egyik fokmérője a Dorotheum heti három árverése. Október 6-án nagy érdeklődés közepette 700 tételben egy különlegességet tartalmazó gyűjteményt kínáltak. Az 1871 előtti kiadások között szép számmal akadtak magyarországi lebélyegzésűek, de igazán szép példány alig. A legmagasabb árat, 3200 schillinget két különböző típusú összefüggő 1850. évi 3 krajcáros bélyegpárért kértek. Viszonylag nagyon gazdag választékot kínáltak a híres Merkur fejes újságbélyegekből a rózsaszínűből kicsit javított példány 12 ezer schillingbe került. A modern kiadásokból 1—3 ezer schilling közötti áron ajánlottak próbanyomatokat, vágott összefüggő párokban.

HÍREK

Az NDK postája hat bélyegen a drezdai Zwingerben kiállított földgömb ritkaságait mutatja be, az első értékben egy 13. századi arab glóbusz látható. — Kína folytatja a ping-pongpolitikát, legalábbis bélyegen. Négyértékű sorozat jelent meg az ázsiai asztalitenisz-bajnokságra. — A Fülöp-szigeti posta hazai mesterek négy szép festményével jelentkezik. Az egyik érték Dante Isteni színjátékából Charont, az alvilági csónakost jeleníti meg. Érdekes mondat a posta tájékoztatójából: a sorozat október 26-án abban az esetben jelenik meg, ha a Hollandiában készített bélyegek idejében megérkeznek. Az új festménysorozat a posta filatéliai osztálya 25 éves jubileumára jelenik meg.

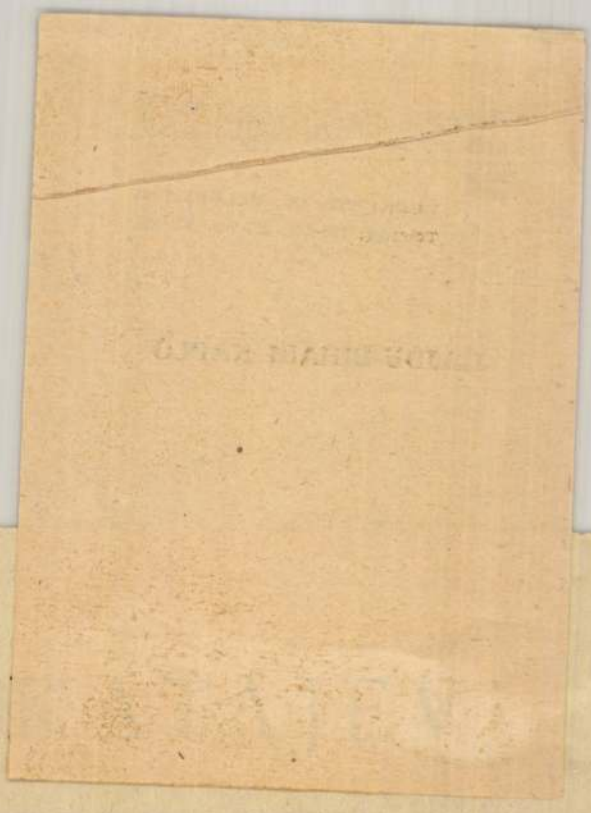

... azt hiszem, szegény öreg el sem tudta képzelni, hogy a városban könyvesbolt is van...

Az egyik könyv valahogy teljesen az emlékezetem perifériájára szorult, mintha nem is lett volna, pedig tudom, hogy volt, sőt azt is, hogy szép színes ábra díszítette a fedelét.

A másik könyv címe ez volt:

„Oberon varázskürtje" — fényes színekkel nyomott, ragadós borítója valamiféle királyt, vagy lovagot, talán egy varázslót ábrázolt egy gazdagon felcicomázott ló hátán, mesebeli erdő közepén:

A lovas arany láncon függő, csavart vadászkürtöt emelt gesztenyeszakállába rejtőző ajkához, s én hallani véltem a szétguruló rézhangot, mely akkor nemcsak a rajzolt páfrány- és gyöngyvirágerdőt töltötte be csodálatos muzsikával, hanem a mi Bazár utcánkat is.

Később apránként, a betűkből szótagokat, majd szavakat formálva elolvastam a könyvet, de a tartalma meg sem közelítette a borító ábrájának a hatását. Ma már nem is emlékezem a rossz papírra nyomott szürke betűs szövegre, de egész életemre emlékül marad a cím:

„Oberon varázskürtje".

És a fényes kép a borítólapon egyszerre a művészetet testesítette meg bennem, amiről még fogalmaim se voltak.

S nem kisebb erővel csapódott ehhez a birtoklás érzése: hiszen e könyvecske már hozzám tartozott, saját tulajdonom lett, s elrejtettem a vánkosom alá, álmomban is érezve a nyomdatermék szagát, a kis, falusi öregasszony, apai nagyanyám környezetének áporodott, régies, gyapjúillatával keveredve, aki maga sem tudva hogyan és miért, nekem ajándékozta e szavakat:

„Oberon varázskürtje".

... lehet, hogy ébredezett bennem a költő.

SZÉTTÖRT ÉLET?

Most, felidézve a mesebelien távoli időt — valamely okból így él bennem — világosan látok minden részletet: a fa hatalmas koronáját, vibráló levelek tömegét, mely úgy függött felettem, mint a felhő, remegve, úszva a száraz sztyeppei szélben, több rétegű, élő árnyékot vetve körém az égető és káprázta tó déli nap sugárözönében, amely inkább fehérnek vagy talán porosnak tűnt, és csípős fájdalmat dobott a szembe, ezüstösen csillogtatva a Bug zavaros vizét, de még a zöld hínárral lepett agg malomkereket is, amely az örökösen csorduló fehér vízsugárban lustán hanyatlott a rémisztő, sötét, majdnem fekete varázsörvénybe.

... mindez egy meghatározott része volt az egykori orosz birodalomnak, a sztyeppés dél, Novorosszijszk, amely már a Krímmel, a Fekete-tengerrel, Besszarábiával, Akkerman városával ölelkezik, ahonnan — úgy tűnt nekem — mint a nyitott sütőkemencéből, árad az izzó török levegő.

... Valahol itt a közelben volt Nyikolajev város, Trihati falu — az állomás, ahonnan ideérkeztünk — és az a kikötő, ahonnan némi idő mulva hajóra szállván, haza kellett térnünk Ogyesszába.

Az idő széttörte az emlékeimet, mint a márvány sírtáblát, megfosztotta őket kapcsolatuktól és sorrendiségüktől, ám megőrizte az elpusztíthatatlan részleteket, mint az aranyozott betűk a hajdani ember nevét...

... A széttört élet hasonmása. A nem normálisan, hanem fizikailag „darabokra" törte, a megsemmisítés és teremtés örökkön működő törvénye szerint. Úgylehet, ez leginkább a bizánci mozaikhoz hasonlatos, amit sok esztendővel később láttam Kijevben és Konstantinápolyban, ahol az emberek, a tárgyak, az angyalok, a szentek és a teljes aranybarnán csillogó háttér, melyen ábrázolták őket, mindez mesterien kirakott kockák keretét képezi, foglalatát a különös, üvegszerű tömegnek, a legkülönbözőbb színhatásoknak, lazúrkőnek, kárminnak, cukorfehér márványnak, fényeszöld rézkarbonátnak, krómnak és sok egyébnek...

... Lehet, hogy az apróra tört kockák, fényteli mozaikkövek hasonlóságából állt össze az életem nehéz, sokszínű táblája is minden festői részletével, előbb színes, üvegszerű kockákká alakítva, majd fegyelmezett képbe egyesítve az időtörte, formája vesztett részecskéket, hogy újra egyetlenné, gyönyörű egésszé váljék...

... Lehet: Széttört élet? Mozaik?

(Széttört élet, avagy Oberon varázskürtje címmel jelenik meg a közeljövőben Katajev életrajzi regénye. Ez a három részlet a regényből való. Fordította: Dér Iván.)

KÁLNOKY LÁSZLÓ

Téli napló

(Részletek a második fejezetből)*

SZÜLETÉS (I. 1.)

Új égitest születik.
Pályája feketébb a feketénél.
Láttára megállnak döbbenten a felhők,
az úszó jégtáblák a partra csapni nem tudó tavon.
Kíváncsian dugják ki fejüket
a vízbefúltak, hogy azonmód
sietve alábukjanak.

HOLDFÉNY (I. 2.)

Vetkőznek a sziklák a téli holdsütésben,
ledobják árnyékból szőtt ingüket,
gomolygó ködszoknyájukat
a széles tomporú, de meddő asszonyok.
Komoran tűrik a lábukat csapkodó
hullámok korbácsütését,
a szél szidalmait.
Szigorú arcuk számonkérőn fordul az ég felé.

FANTOMOK (I. 3.)

Megcsonkították testüket, de eltakarják
hiányzó fél keblüket, karjukat
bő leplükben. Himlőtől foltos arcukon
rózsaszín babaálarc.
Visszataszító mivoltukban is
csábítani akarnak.
Jaj annak, akit egyiküknek
ágyába vonszolni sikerül!

KINEK ÍRUNK (I. 4.)

Vajon olvassuk-e egymást?
Olvassuk-e legalább önmagunkat,
vagy olvasunk-e önmagunkban?
Megállíthatatlan
bolhák az ugráló betűk.
Káprázik tőlük a szemünk.
Kiesik kezünkből a könyv.

GYANÚ (I. 5.)

Fegyveresen járjuk körül magunkat,
ezt a védelmünkre bízott erődöt.
Ha majd csend lesz örökre,
ha elporladnak az oklevelek,
és rozsda eszi a medáliákat,
patkányok futnak el, s viszik
fogaik közt a csillagokkal ékes gallért,
a színes sávú vállapot.
Csak fekszünk mozdulatlanul,
s nem érezzük, virágpor
vagy hamu hull-e szemhéjunkra.
Markunkba szorítjuk a gyűrött
papírt. Ráírva az igazság,
mit egy életen át kerestünk,
de az élettelen
szem úgysem olvashatja már.

*(A teljes első fejezet a Tiszatáj márciusi számában olvasható.)

TAKÁTS GYULA VERSEI

Küszöbnek ők vágnak követ

Először csak egy fügefát
Ez harminc év amíg alatta
Aztán kőből
magamnak és a szamaramnak
két szomszédos szobát
Helyük tudom
ahol majd árnyék látogat
s ott szénnel-tussal rajzolnám
a verset
és vonalában azt a hangot
de harminc év után
az angyalok
forgatják majd csak
könyvem
Küszöbnek is ők vágnak majd
követ
átlépni abba
ahol csak az a domb áll
s két fügefa helye
s fölöttük
egy sapphói sornak szárnya
mint nagy gyémánt-madár
s alatta
mint tündér a kis
szamár
És búcsút int füle
Kopog az út
s az istálló tetőn
juhfarkú szőlők levele

Megszólított

Ősz végivel tündéri völgybe ma,
ott jártam, hol egyszerre csak
zsúrlók és mácsonyák közül
hangok röppentek föl, nem madarak.

Egy forrás lépett ki . . . Megszólított . . .
Hűs hangja tiszta volt, s derűs.
Vidámabb, mint az emberi
s bár láthatatlan, tudtam, ő hívott.

Mögötte vaksötét vadkörtefa
gyümölcstelen állt, feketén,
de villogott hajló füvén a láb

s én átléptem a kék mezsgyén oda,
ahol az ág ringott szemközt velem
s bokrát hiába húzta szét kezem.

Akár forrásról

Nélküled, mint a sivatagban
a magányos beduin,
megyek a számum-lerakta
kegyetlen, üres útjain.

Mögöttem tűnt oázisok,
pálmák árnyékos tája
susog, akár a forrásról a homok
jénylő dala a Szaharába . . .

is vitt a művésznek. Becsületesen sáfárkodott. Egyetlen hajszála sem hiányzott. Mégis valami baj történt. Ő, ki betegen ült le a képhez, közben a vidéki nyugalomban megedződött, lesült. Orvosa nagyon meg volt vele elégedve. De a festő nem. Az kétségbeesetten látta, hogy arcáról eltűnt a gyönyörű naspolyaszín, szemgödreiből az érdekes rozsdazöld árnyék, s meggyógyult, ami egy modelltől legalább is tapintatlanság. Sokáig kellett dolgoznia a piktornak, míg a képet is valahogyan kigyógyította."

A portré végül a Kelenhegyi úti műteremben készült el, mint láttuk, Babits betegeskedése után. A festés menetéről kevesebbet tudunk, mert a költő nem tett közzé erről írást. Megmaradt viszont az a fotó, amit felesége, Török Sophie készített. A Babits Emlékkönyv 1924-es dátummal szerepelteti. Címe: *Rippl-Rónai műtermében.* A felvétel szöge olyan, hogy Babits látszik szemben, a festő némileg oldalról. Rippl-Rónai jellegzetes svájcisapkájában ülve igazít valamit a még befejezetlen portrén, a költő a festményről jól ismert pózban. A fotográfia világosan mutatja, hogy Rippl elsősorban a homlok arányainak megváltoztatásával karakterizált, mondott lényegeset a poétáról. Babits egyéniségének hasonlíthatatlanul különös volta tükröződik a képen. Mivel a fej átszellemült kifejezése és kezének finoman ívelt ujjai vették magukat legelőbb észre, a piktor erre összpontosítja a figyelmet környezetének puha kék-szürke-vöröseiből. Szembe fordul az arc, mégsem néz a szemlélőre. Befelé fordul a tekintet, mint az íróarcképeken általában. Az említett fénykép szerint az eredeti háttér egy nagyméretű, süppedő bőrfotel, illetve a műterem berendezése. Ez a különbség Rippl eszményítő törekvésére utal. Ugyanakkor a karakterhűség „a mester és a modell mély rokonszenven alapuló barátságát bizonyítja".

A művészi produktum kitűnőségét aláhúzza az összevetés a költő leírt arcával: „Sohasem hordott álarcot. Magas homlokán könnyen tornyosultak a felhők, égő szeme gyorsan elborult, de gyakran láttam ragyogni, sőt néha vidámnak is. Arca folyton változott. Olyan volt, mint a felhős, de aztán pillanatokra napsütötte tájék, borulás és fény szakadatlanul váltakoztak rajta". Joggal írhatta a kiállított pasztellképről Kosztolányi, hogy aki nem látta még személyesen a költőt, csak verseit olvasta — fölismeri.

Rippl-Rónai íróarcképei között talán a legtöbbet reprodukált alkotás Babits portréja. Legutóbb a több tízezres példányszámú Olcsó Könyvtár sorozatban megjelent *Húsvét előtt* című versantológiájának és Kardos Pál Babits-monográfiájának címlapján került az olvasók tulajdonába sokszínnyomásban.

Rippl-Rónai íróarcképeiről Vayerné Zibolen Ágnes tanulmányában a Babits arcképet így jellemzi: „Egy zsöllye mélyére húzódva, kezét tenyerébe támasztva sok-sok kép és hangulatos összevisszaság közepette ül — szemben vele a festőállvány. Jóval kevesebbet tudunk Babits Mihály mellképének előzményeiről. A Móricznál plasztikusabban kialakított fej összeszedettsége, a kéz meditáló egyéniséget eláruló tartása — a portré karakterhűsége, a mester és a modell mély rokonszenven alapuló barátságát bizonyítja".

Rippl-Rónai Babits-portréja először a Nyugat 1924-ben megjelent Babits különszámában került az olvasóközönség elé. Sárközi György egy 1926. január 22-én kelt levelében írja, hogy a Magyar Művészet fogja közölni az arcképet. A Magyar Művészet végül is 1927/3. számában közölte a portrét több más kép reprodukciójával *(Móricz Zsigmond, A mi Anabellánk, Táncosnő* stb.)

Babits, mint az egész nagy Nyugat-nemzedék, nagy reverenciával viseltetett az általuk legnagyobbnak tartott magyar festőművész iránt Rippl-Rónai sokra tartotta Babitsot, becsülte a művészetek és művészek iránti komoly érdeklődéséért. Fennmaradt egy levele, ezen az Ernst Múzeum igazgatósági papírján, de saját kezű aláírásával meghívja az akkori vezető magyar művészek új szervezetének találkozójára:

„A Képzőművészek Új Társasága nevében abból az alkalomból, hogy a Társulat most mutatkozott be először egy együttes kiállításon e hó 12-én, hétfőn este 8 órakor a »Royal-Gundel« fehér termében barátságos vacsorát rendez, melyre van szerencsém tisztelettel meghívni.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai halála után éppen a KUT az, amely fölkérte a költőbarátot, hogy az emlékünnepélyre költeménnyel hódoljon a nagy halott emlékének. Ekkor írta Babits *A festő halála* című elégiáját. Márffy Ödön kérte föl rá, akivel az Ady-Csinszka barátság óta állandó érintkezésben álltak. Ő írta alá azt a köszönő levelet, amelyben a társaság tagjainak elragadtatását fejezi ki:

„KÉPZŐMŰVÉSZEK ÚJ TÁRSASÁGA (KUT)

Nagyságos
BABITS MIHÁLY Úrnak,
BUDAPEST

A Képzőművészek Új Társasága (KUT) elnöksége mélységes megindulással és igaz hálával mond köszönetet azért a rendkívüli megtiszteltetésért, melyben Társaságunkat részesíteni méltóztatott, mikor Rippl-Rónai emlékünnepélyünkre írt alkalmi költeményét első betanulásra nekünk átengedni kegyeskedett. .

Biztosítjuk Nagyságodat, hogy teljes súlyában értékeljük ezt a költői gesztust, és tisztában vagyunk vele, hogy ezáltal emlékünnepélyünk nemcsak művészi, de irodalmi jelentőséget is nyert. Művésztagjaink szívében — és bizonyára a nagyközönségében is — zengő visszhangot vertek vissza a csodálatos verssorok, melyeket egy kongeniális művészlélek ötvözött a mi elhunyt nagy Mesterünk emlékezetére s ezek a sorok most már mindörökre összeforrva maradnak bennünk s a magyar művészettörténet lapjain Rippl-Rónai halhatatlan művészetével.

Midőn tisztelettel kérjük, tartsa meg Nagyságod továbbra is Társaságunkat ránk oly megtisztelő és értékes rokonszenvében, vagyunk minden tiszteletünk és nagyrabecsülésünk őszinte nyilvánítása mellett Nagyságodnak mindig lekötelezett készséges hívei.

Budapest, 1927. december 19.

KÉPZŐMŰVÉSZEK ÚJ TÁRSASÁGA (KUT)
elnöksége

Báró Skerletz Iván
elnök

Dr. Rózsa Miklós
igazgató

Márffy Ödön
művészelnök"

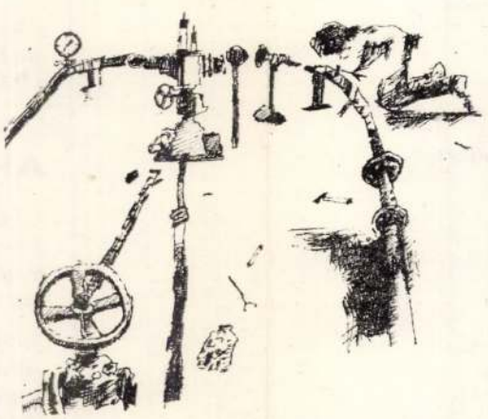

BABITS: JÓNÁS KÖNYVE IV–V–VI

BANGA FERENC RAJZA

BABITS: JÓNÁS KÖNYVE I–II–III.

BANGA FERENC RAJZA

Látvány, impressziók, azonos módon jelennek meg művészfelfogásukban. Rippl-Rónainál a formák és a színek valahogy háttérbe szorították a drámaiságot. Szívesebben maradt a felszínen, az impressziók megrajzolásával.

Rippl-Rónai kapcsolatainak minőségét „művészi ügyeket" illetően nem az eltérő, sokkal inkább az egyező vonások határozták meg az „új" gondolatával alkotó irodalmárokhoz. A festő is hozzájárult, hogy „elsenyvedt és megbénult eszű embereket" felébresszék tespedt álmaikból és kikényszerítsék befogadó (vagy elutasító) visszhangját az újnak, a másnak, amit hoztak. Egy táborban voltak. Mindannyian — Ady, Babits, Móricz, Bölöni, Juhász Gyula és Rippl-Rónai, Olgyai, Czigány, Márffy — mindenekelőtt intellektuális változást, változtatást sürgettek. De ennek kivitelezéséről már eltérő módon gondolkodtak. Rippl-Rónai a háborús évek elejéig úgy vélekedett, hogy a művészet nem léphet ki önnön köréből, főként esztétikai funkciók ellátása a feladata. Ady 1909-ben arról írt, hogy az „új" írókat és művészetket a magyar társadalomnak kell elfogadnia (vagyis esztétikán túli — ha úgy tetszik — politikai hatást és visszhangot igényelt)! Már akkor megfogalmazódott a nézet, amely szerint, ha jobb, helyesebb a társadalmi berendezkedés, akkor a mást akaró nemzedék könnyebben, feszítő indulatok nélkül megtalálhatná a maga érvényesülési területét. Amiből logikusan következik, hogy az akkori irodalmi és művészeti „forrongás" a nem megfelelő literatúrai és artisztikus viszonyok eredménye. Ezek átalakítása függvényszerűen kötődik az előbbiekhez.

Rippl-Rónai piktúrájának egyik francia méltatója abban látta egyedi értékét, hogy amikor a magyar művészet „oly nehezen kereste" útját a legkülönbözőbb irányokba, akkor a festő elsőnek valósította meg a szövetséget egyrészt nemzete „mélységes veleszületett tulajdonságai", másrészt ama művészi szabadság között, melyre Párizs egy század óta az egész világnak példát mutatott. Babits Mihály — szó volt már erről — ugyancsak érdeklődött a modern művészet megszületésének körülményei iránt, s úgy vélekedett, hogy a francia impresszionisták, kik Rippl-Rónaira nagy hatással voltak, az emberi lélek legmélyebb, legnagyobb, legáhítottabb érzéseinek kifejezésével tettek igazán sokat.

Az érdeklődési kör azonosságai mellett a történelem eseményeinek volt nagy szerepe abban, hogy a költő és a festő kapcsolata meghitté vált. 1918. őszén, amikor a magyar értelmiség legjobbjai kiáltványt tettek közzé a Pesti Naplóban a „testvér nemzetek" államszövetségéről, a negyvenöt aláíró (Ady Endrétől Vedres Márkig) névsorában ott volt Babits Mihály és Rippl-Rónai József. A szöveg egyik része különösen fontos a későbbiek szempontjából: a megfogalmazók a nemzeti egységet nem történelmi vagy nyelvi megőrzésével, hanem a „nemzeti tudat" összekapcsolódó voltával kívánták biztosítani. A szellemi termékek szabad áramlásával, az együvé tartozók nemzettudatának kultúrmissziós ápolásával. Ezek az elvek egyezést mutatnak a piktornak a művészet társadalmi szerepéről hangoztatott nézeteivel, miszerint a kultúrértékekért történő „manifesztálás" más élet, más nevelés lehetőségét hozza, „melegebb és kedélyesebb" lesz minden. A haza nem politika, hanem műveltség — írta Babits egyik cikkében, s ez gondolkodásuk egyik sarkalatos pontjának egyezését mutatja. Így kerültek be és találkoztak többször a polgári demokratikus forradalom győzelme után az Irodalmi és Művészeti Szaktanácsban. Mindkettőjükre számítottak a közoktatásügy forradalmi átszervezésében, de — mint ismert — Rippl-Rónai előbb, Babits hónapok múltán passzivitásba húzódott.

A háború után történt átalakulás. Ekkor már inkább az új helyzethez való alkalmazkodás volt a fontos. 1920 végén, karácsonyán nyilatkozott Rippl-Rónai a Vörösmarty Társaságról, s ennek ürügyén az irodalomról. Örömmel említette meg Ady Endre, Móricz Zsigmond és Babits Mihály nevét, akikhez őszinte barátság fűzte! Aztán arra utalt, hogy az írókkal és másokkal közös szándéka volt a nyugat művészi eredményeinek átültetése hazai földbe. Ilyesmit várt attól az egyesüléstől, amelyik Vörösmarty nevével díszelnökké választotta. Ezzel Babits és Rippl-Rónai nexusa állandósult, elmélyült. Gyakorta találkoztak. Bizonyság erre Babitsnak egyik Fenyő Miksához küldött levele. „Mellékelve visszaküldöm a miniszter levelét — szólt az utóirat —, valamint Rippl-Rónainak egy Hozzád címzett levelét, mely valahogy régtől fogva nálam maradt, s melyről annak idején Rippl jelenlétében beszéltünk". Barátságuk bipolaritásának adaléka, hogy a festő ekként vallott irodalmi kapcsolatairól: „Ady Bandi áltt hozzám a legközelebb. Én szerettem őt, és ő szeretett engem... amire büszke vagyok: Ady engem becsült... szeretem Móricz Zsigát és Babitsot. És szerettem valakit, aki egészen más volt mint ezek: szerettem Bródy Sándort. Bizonyos dolgokban talán hasonlítottunk is egy keveset".

Rippl-Rónai portréfestészetének huszas évek eleji megújulása összefüggésben van költőkhöz, írókhoz kötődésével. Gyakori önarcképei mellett megfesti mindazon irodalmárokét, akik — mint : a piktúrában — a literatúrában küzdöttek újító eszmékért. Babits képének készítéséről — a bemutató után — Kosztolányi Dezső írt. Az arcképet 1923. nyarán és koraőszén festette, és először októberben került kiállításra az Ernst Múzeumban (ahonnan Fenyő Miksa megvásárolta). Ezt látva elevenítette fel élményeit Kosztolányi: „Babits Mihállyal találkoztam a dömösi papkertben, hol a magas fűben, szilvafák alatt már hajnalban kopogott szorgalmas írógépe. Feltűnően nagy volt a haja, s azt tanácsoltam, kissé nyírassa le. Nem szabad, panaszolta, nem lehet, megtiltotta valaki. Az orvos? Nem. A költő? Az sem. Kicsoda? A mester, ki pingálni kezdte. Két hónapig álltam aztán, amint viseli rendeletre, meleg és zilált természetes parókáját, melyet ősz elején el

Rippl-Rónai

LACZKÓ ANDRÁS

Egy íróportré születése

Babits és Rippl-Rónai barátságáról

Kodolányi János *Visszapillantó tükörjében* említi Szabó Lőrincnek azt a „híres szép" portréját, amit a költő lakásán többször megcsodált. Rippl-Rónainak ez a krétarajza — állítja Kodolányi — méltó ahhoz a hatalmas erejű, sejtelmes arcképhez, amit — Móricz Zsigmondról meg Babits Mihályról készített. A kortársak a festőnek a húszas évek elején készített arcképsorozatából nem véletlenül emelték ki Babitsét és Móriczét. Mindkét kép — a személyiségrajz mellett kifejezi a művészi sorsközösséget.

Ady és Rippl-Rónai első találkozásának a pontos dátumát, még óráját is tudjuk. A Babits-csal való kapcsolatfelvételről pillanatnyilag nincs ilyen adatunk. De azok a pontok, amelyek a találkozást elkerülhetetlenné tették, feltérképezhetők.

Rippl-Rónainak az új festészeti célkitűzések egyik legkifejezőbb egyénisége és számára irányt mutató mestere Puvis de Chavannes volt. Emlékezésein túl egyéb írásaiban is gyakran hivatkozott arra, hogy mennyire a hatása alá került, s miként tanult tőle természetismeretet, mennyire csodálta tájképeit. Érthető ekként, hogy az „újabb dekoratív festészet legnagyobb" mesterének nevezte, műveit Giotto, Signorelli és Beata Angelico alkotásai mellé helyezte. Személyes jó ismeretségükből is következett, hogy részletekbe menően tudott a képek készültének hátteréről. Ezek után utalnom kell arra, hogy Puvis — amiként Adyhoz Gauguin — Babits Mihállyal teremtette meg a kapcsolatfelvétel lehetőségét. Rippl-Rónai emlékeiben szinte elemző módon szólt arról, hogy a francia festő női portréinak arcán miért gyakoriak a szép kifejezések: „A nőket a szerelem nemcsak érdekessé teszi, hanem meg is szépíti. A nő akkor szép igazán, ha boldog, és akkor boldog, ha érzi, hogy szeretik. Talán ebből indult ki Puvis is, és talán részben innen van, hogy ő maga is boldog ember képét mutatta — mindig megelégedettnek látszott. De művészetén is testtel-lélekkel csüngött: Babits még az emlékezések megjelenése előtt készített hosszabb tanulmányt *Modern impresszionisták* címmel, s abban ő is a „legnagyobb" jelzővel illette Puvis de Chavannest.. A szóhasználatban lehet véletlen egyezés, de az alighanem a hasonló ítélkezés bizonyítéka, hogy a költő ugyancsak a stilizálást emelte ki, mint meghatározó jegyet, és ezen túl arról beszélt, hogy „a művész csak érzését akarja kifejezni, amily egyszerűen és közvetlenül ez lehetséges."

A keresetlen természetesség szembeállítása az akadémizmussal, illetve az „igazi", „új" művészet és a „hivatalos" ízlésrendhez idomult kontroverziájának megmutatása Rippl-Rónai írásainak egyik középponti törekvése. Több helyütt visszatér arra hogy milyen veszélyt jelent a közönségre nézvést a művészvilágnak azon terméksorozata, amelyek „egy kitüntetésért, vaskorona rendért, vagy néhány sós portré megrendeléséért" készültek. Ezzel összefüggésben mondott ítéletet a művészi hazafiaskodásról. Úgy látta, hogy a századforduló után 400 alkotóból legalábbis 300 olyan, akik inkább „hazafias" művészek, semmint igaziak. Az irodalom, a zene, a szobrászat, a festészet területéről nevek sorozatával bizonyította, hogy nemzeti és egyszersmind nemzetközi lehet ugyanazon produktum. A névsor önmagáért beszél, és nem lehet véletlenszerűség, hogy az említettek csaknem kivétel nélkül szerepeltek Babits cikkeiben; verseiben; Balzac, Shakespeare, Ibsen, Csajkovszkij, Gounod, Rodin, Wagner, Hauptmann, Gorkij, Sienkiewicz, Dogas, Delacroix, Renoir, Cézanne, Zola, Velasquez, Rubéns, Verdi, Tintoretto, Tizian és sokan mások. A nevek mellett persze az a lényeges, hogy mit bizonyítottak velük. Rippl-Rónai azt, hogy miként alkothat szétválaszthatatlan egységet a nemzeti és nemzetközi jelleg. Hangsúlyozta: „a művész iparkodjék külföldön értékre emelni tehetségét, mert csak így van módjában, hogy édes hazánk szépségeit, érdekes típusvilágát jellemző vonásaiban, lehetőleg egyénileg felfogva az utókor számára dokumentálhassa. — Az általános tapasztalat azt bizonyítja, hogy az igazi nemzeti művészet csakis ilyen érzés megnyilatkozásában jogosult és képzelhető el; így aztán, ily alakban, lehetséges nemzeti jelleggel felruházni művészeinket, akiknek azonban nemzetközileg is meg kell állni helyüket. Mert téves azon hit, hogy a művész csak nemzeti művészetet csináljon". A hazai gyökérből táplálkozás, illetve az azon túlemelkedés egyik nagy dilemmája a századforduló utáni magyar szellemi életnek. Lyka Károly a festészet és szobrászat néhány kiemelkedő képviselőjéről summázta, hogy „munkájuk sohasem válik igazán magyarrá, ha nem érzik meg rajta a föld szaga, melyből e plánták (ti. alkotások L. A.) kikeltek. Mélyítsék tehát gyökereit az igazi magyar földbe, éles szemmel és érző szívvel tanulmányozzák a magyar ember lelkét, életét, vágyait, búját, örömét. Ha mindez megcsillan képeiken, a plasztikai munkáikon, akkor elérték a legnagyobbat, legnemesebbet". Az újra törekvőknek egyáltalán nem volt közömbös, hogy megteremthető-e a *kétgyökerűség* harmóniája. Ez kapott hangot Babits *Páris* című költeményében:

Ez ama kas, melybe méhként száll a
[legkülönbek vágya,
ez a távol rothadó test, ez a finom illat
[ágya,
mely a méla magyarföldi róna tétlen
[emberének
éber orrlyukát zavarja, távol hangszer,
[illat, méreg.

Ha csak tallózásszerűen nézzük is meg Babits verseit, példák sokaságát lehet idézni arra, hogy mennyire érzékeny volt a színekre. Illusztrálja a *Messze... messze* és az *Éji dal* pár sora, miként épített a színellentétre: „a sötétzöld völgyek, jégmező / harapni friss a levegő", A tejszín liget elkeverte / fekete borával az éj". A színskála gazdagságát jelzi a *Szüret előtt* egy szakasza: „Sötétzöld színű és tömött a tő, / egy-egy vörös levéllel néha tarka / édesen lankad, érve csüggedő, / kékes fürtjével a nemes kadarka". Idézetek további sorakoztatása nélkül is világos, hogy a költőnek fontos építőelem volt a kolor. Tudjuk, hogy ez összekapcsolható elem volt Ady, Móricz és Rippl-Rónai között. A festő világának pompázatos vagy halványabb tónusú, de mindenképpen kifejező, életet, természetet, emberséget, nagyságot felmutató koloritja volt Babits Mihály számára is érdekes. Ebben érzett rá látásmódjuk hasonló motívumára:

Mikor lassan, mint a hajnal a szürkület
[organtinjain
oly lassan és oly izzón, mindjobban áttört
[rajzaidon a Szín;
vagy mintha vászon és papír csak függöny
[volna lelked előtt,
mint átereszto függöny egy fényes és színes
[színpad előtt,
s nem krétád kenné, hanem életed vetné
[rá a képeket,
s éreztük, a vászon mögött már csak maga
[a Lélek lehet

A színvilág, pontosabban azok a jegyek, amelyek Rippl-Rónai művészetének lényegét, újszerűségét mutatták — szó volt már róla —, nem találtak egyértelmű visszhangra a közönség körében. Ebből elsősorban nem saját munkájára (hiszen a piktúrát őszinte érzései, legjobb tudása és meggyőződése szerint szolgálta), hanem a közösségi ízlésre vont le következtetéseket. Több cikkében hangsúlyozta annak fontosságát, hogy az ízlésrend átalakításának mily nagy a jelentősége a modern törekvések befogadásának szemszögéből. A tárlatlátogatók kíváncsiságának felébresztéséről beszélt az alkotó *egyénisége* iránt, hogy a közönség azután azt keresse, „ki az, akiben lakik valaki, s hogy az ő egyénisége miért látja másként meg a dolgokat, mint mi?" Ezekben az írásokban az átnevelés szándékán túl benne van az is, hogy a művész bizonyos értelemben kívülálló és önmagának mércét teremtő ember. Bővebb dokumentáció nélkül is szembetűnik, hogy Babits hasonlóan vélekedett ezekről a dolgokról, a „művész-fajtát" fölülemelte a köznapiságon, aki „alkot, hogy fennlegyen neve" *(Pictor Ignotus)*.

A kifejezés, az érzések, gondolatok elmondása egyaránt foglalkoztatta a festőt és a költőt. Különösen akkor, amikor a háború megnehezítette a szólást. Babits *Recitativ* című versében adott hangot a vágynak, hogy zenész és piktor szeretne lenni:

Ha én festő volnék, tengeri tájt,
hegyre mászó fák sorait,
hajófüst árnyát barna csikót,
az áttetsző kék tinta vízen
s fehér sirály a vízre, fehér
felhőt az égre, sötét romot
hegyem csúcsára, víg barikat
az oldalára játszani festenék.
Ó, kép! Ó, színek! Ó, vigasz: alkotás!

Nagyvilág 1983/4

Rippl Rónai József
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
Építőművész
MŰSZAKI ÉLET
1983 MÁR 31
1021

Tehetség, szaktudás, lelemény...

Kézműves kerestetik

Ifjúságunk, de a mai nagyközönség sem ismeri a kézműipart és azokat a lehetőségeket, amelyeket e pálya nyújt. Nem tudják, hogy a gyári szakmunka és a képzőművészet között a mesterségnek nagyon szép és fontos sávja húzódik, a kézművesség, mely ha nem is nevezhető ennkölt művészetnek, nagy igényű műalkotásnak, de az ipari munkánál jóval nagyobb önállóságot, képzelőerőt, eredetiséget, kézügyességet igényel.

A kézműipar a mesterség és a művészet ötvözete. *A művészet a mesterségben gyökerezik* — mondta minden idők egyik legnagyobb művésze, *Albrecht Dürer.*

A kézműipari fejlődés az emberi szellem állandó küzdelme az anyaggal, s az igazi kézműiparos az anyag feldolgozásával minden tudását, lelkének ihletét adja munkájába és igyekszik kifejezésre juttatni a szépet nemcsak az általa készített cikkekben, hanem a mindennapi élet egyszerű használati tárgyaiban is. *Művészi igényű kézműipart, ez az elvem* — hangoztatta századunk elején *Rippl-Rónai József.* Ugyancsak ő írta *Radics Jenőhöz,* az Iparművészeti Múzeum akkori igazgatójához levelében: *„... Bizony, kedves igazgató uram, mi csinálhatnánk új Magyarországot. A művészet, az ipar, különösen a magyar kézműipar, műipar révén kellene bekopogtatni azon a nagy kapun"* — amely akkortájt Európára nyílt.

Az ipar fejlődésének igazi alapja ma is a fejlett kézműipar, amely a szó igazi értelmében jó szakembereket, a szakma mestereit neveli. Az a gyáripar, amely megtagadja a kézműipart, önmaga fejlődésének gyökerét, talaját tagadja meg.

A művészi kézműipar nemcsak az élő iparművészethez vezet, hanem segíti a minőségi munkát, a munka szeretetére, a munka esztétikai jelentőségének megbecsülésére nevel. Társadalmi, népgazdasági és külföldi megbecsülésünk szempontjából felmérhetetlen jelentősége van a mesterségből nőtt élő iparművészetünknek, művészi kézműiparunknak. Ezt lehetne növelni a fentiekben körvonalazott út követésével, valamint megfelelő szakembereket bekapcsoló piacszerzéssel, kézműiparunk fejlesztésével, műszaki kézműiparunknak gazdasági és kulturális életünkbe történő szervezett és alkotó bevonásával.

Nem ismerik a fiatalok azt a gyönyörűséget, amit az ember érez, amikor munkája, alkotása elkészült. Erre intenzívebben kellene nevelni az ifjúságot már az általános iskolákban. Ekkor fejleszthető az ifjúság ipari esztétikai formaérzéke, csupán a rajzoktatás és a térszemlélet fejlesztésével bontakoztatható ki legeredményesebben a művészi kézműiparra, az élő iparművészetre való alkalmasság.

A múlt század második felében, valamint századunk első felében a kis-, közép- és gyáripar helyes aránya biztosította az egészséges gazdasági feilő-

a Fővárosi Községi Iparrajziskolán, valamint az Ipari Tanfolyamok Országos Vezetősége által az egész ország területén rendezett tanfolyamokon az ipar számára kiváló szakmunkásokon és kézműiparosokon kívül művezetőket, üzemvezetőket, technikusokat és konstruktőröket képeztek.

A Kézműves Tanács az arra érdemeseknek Dürer rézkarcával díszített oklevelet ad. Egy kezet, amely munkaeszközt szorongat. Bal kezet

Az elmúlt harmincöt esztendőben iparpolitikánk, ipari szakoktatási és művelődési politikánk — úgy tűnik — megfeledkezett a kisebb gazdasági, kulturális és művészeti megnyilatkozásokról, a kisebb jelentőségű használati tárgyakat, kultúrtermékeket készítő kézműiparról, a művészi kézműiparról.

A felszabadulás után kezdetben ismeretlen fogalom volt a kézműipar, a jó minőségű egyéni ízlést kifejező kézműves munka. Az országszerte megindult nagyarányú építkezés adhatott volna kézműveseinknek nagyobb méretű feladatokat. Azóta az egykori mesterek nagy része megöregedett, kihalt, a még munkaképes mesterek magukra hagyatva, elavult műhelyeikben, hagyományos eszközökkel küszködtek, vagy pedig a magányos művészi kézműves életútját járták.

Megszüntették a kézműves, a művészi kézművesképzés egykori fellegvárait, a nagy múltú Állami Felsőiparis kolát, valamint a már 200 éve fennállt Fővárosi Községi Iparrajziskolát. Ezek az intézmények jelenleg mint Gépipari Műszaki Főiskola, illetve mint Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola tevékenykednek, jelentősen eltérve elődeik eredeti és gyakorlat célkitűzéseitől.

Bekövetkezett a tehetséges ifjúság eltávolodása az önállóságot és vállalkozási készséget i

készség alapos szakmai tudással, műveltséggel, határozottsággal, fejlődőképességgel és szenvedéllyel párosul.

A művészi kézműipar részt vehetne műhelyek, gyárak, erőművek és bányák létrehozásában s a régiek felújításában — e feladat megvalósításához a díszítőművészetnek, a művészi kézműiparnak, a műiparnak együtt kell működnie a formatervezőkkel, a tervező építészszel.

A város és falu képének kialakításával kapcsolatos feladatok megoldása is csupán a díszítőművészet, így a kézműipar, az élő iparművészet, a népművészeti ipar és az építőművészet együttműködése útján realizálható.

A társadalomépítésben a művészi kézműipar feladata is megváltozott. E feladatok meghatározzák szerepét a sokoldalúan fejlett, művelt szakember kialakításában, erkölcsi és esztétikai nevelésben, az ízlésfejlesztésben, valamint abban, hogy a fiatalság lendületével, kezdeményező készségével párosult kézműipari, művészi tehetség, szaktudás, lelemény ügyes és érzékeny kezekben, fejlődőképes termelőerővé váljék, hogy vállalkozásban, önállóságban kedvük teljék, hogy századunk termelő társadalma bennük kiteljesedjék.

Az összes érdekelt intézményt megelőzve a Kisiparosok Országos Szervezetében (KIOSZ) megalakult a *Kisipari Kézműves Tanács.*

Munkájuk eredményességéhez azonban elengedhetetlen a jelenlegi *Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola* átszervezése Művészi Kézműves Technikummá, mely előzetes szakmába vágó műhelygyakorlatra épül. Az intézménynek vissza kell térnie eredeti rendeltetéséhez, célkitűzéséhez, a termelésben résztvevő tehetséges szakemberek, művészi kézművesek, mesterek képzéséhez és továbbképzéséhez.

SÁRADI KÁLMÁN

MOLNÁR J. GÁBOR
a műszaki hivatás társadalmi rekonstrukciójáról.
— Akárcsak én — szól át a rajzállvány mögül Bagi Sándes „játszótéren".

kel bocsátotta számyra. A lap a gazdasági élet és az egyesület hírei mellett rendszeresen közölt nívós ipari és műszaki cikkeket külföldi folyóiratokból és hazai szerzőktől. A korabeli hazai gyárak, malmok működését is rendszeresen ismertették.

„Természetbarát" címmel indult Kolozsvárott egy lényegében természettudományos ismeretterjesztéssel foglalkozó hetilap 1846-ban *Berde Áron* és *Takács János* főiskolai tanárok szerkesztésében. Ennek a folyóiratnak volt „Ipar- és műtan" rovata, amely rendszeresen közölt ipari vonatkozású közleményeket. 1848-ban a lap nyíltan vállalta az ipari tartalmat és *„Ipar és Természetbarát"*-ra változtatta címét, egyben Berde új társszerkesztőnek a polihisztor *Brassai Sámuelt* vette maga mellé. A lap a szabadságharc eseményei miatt az év végére megszűnt.

A szabadságharc leverése után több-kevesebb sikerrel kísérletek indultak műszaki lapok alapítására, annál is inkább, mivel a hazai ipar az önkényuralmi korszak elnyomása ellenére is fejlődésnek indult. Először a már említett *Berde Áron* Kolozsvárott 1852-ben indít időszaki kiadványt *„Hetilap"* címmel. Alcíme szerint „Gazdászati, műipari és kereskedelmi folyóirat" utolsó száma 1854-ben jelent meg.

Pesten az első jelentősebb kísérlet ekkoriban az 1850-ben megindított *„Iparosok Lapja"*, amely 1861-től *„Iparlap"* címmel jelent meg, *Galgóczy Károly* szerkesztésében. Tartalmát ennek is alcíme jelezte: „Közlöny a kézműipar, gyáripar, kereskedés, közlekedés és művészet részére." A lap a gazdasági és érdekvédelmi anyag mellett rendszeresen közölt színvonalas műszaki cikkeket is, időnként műszaki rajzok kíséretében.

Említésre méltó még a *Zsolnay Ignácz* szerkesztésében 1862-ben csak néhány számot megért *„Pécsi Iparlapok"*.

1865-ben alapította *Szathmáry Károly* a *„Magyarország Anyagi Érdekei"* című „Nemzetgazdasági folyóirat"-ot. Az előfizetési felhívásban azt olvashatjuk, hogy „napról napra gyűlnek az égető kérdések anyagi érdekeink körül... ilyen az erdők, a csatornázás, és földöntözés, vasutak szaporítása, a gőzhajózás emelése, iparunk fejlesztése." A folyóirat amellett, hogy közölt ipari, műszaki jellegű tanulmányokat, megjelentette a Magyar Mérnökegyesület gyűléseinek jegyzőkönyveit is.

Végül meg kell még emlékezni egy másik egri kezdeményezésről is, a *Tóth István* szerkesztésében kiadott *„Gutenberg"* című (1865—1867) első hazai nyomdászati szaklapról, amely alcíme szerint „A nyomdászat, s vele rokon szakmák közlönye". A lap nyomdászati szakkcikkek és történeti anyag közlése mellett elsősorban érdekvédelmi és gazdasági kérdésekkel foglalkozott.

Itt kell megemlítenünk, hogy az 1850-es években és a 60-as évek közepéig a magyarországi mérnökök és más műszaki szakemberek elsősorban a bécsi német nyelvű műszaki és ipari szaklapokat olvasták, és ezekben tették többnyire közzé tanulmányaikat is.

Mindezek után hangsúlyoznunk kell, hogy az itt felsorolt lapok lényegében nem voltak mai értelemben vett műszaki szakfolyóiratok, de a magyar műszaki nyelv alapjainak megteremtésével, a külföldi szaklapok referálási gyakorlatának a kialakításával, fáradhatatlan ismeretterjesztő munkájukkal együttvéve tették lehetővé, hogy a kor színvonalán álló első magyar modern műszaki lap megjelenhessen 1867-ben, a *„Magyar Mérnök Egyesület Közlönye"*, amely kiadvány új korszakot nyitott a korszerű magyar műszaki folyóirat-kiadás történetében.

BATÁRI GYULA

---

rek

ó?

élgettem: mérnöki munka-e az, ondták: feladataik zöméhez bi-

zett maga elé. 1981-ben gyártástechnológusként jött a vállalathoz a Ganz-Mávagból. Ott a forgácsoló műhely diszpécsere volt, havi 2600 forintért. Másutt is érdeklődött, de...

— Itt azzal kecsegtettek — mondja —, hogy a következő években a vállalattól több vezető nyugdíjba megy. Ha megmutatom mire vagyok képes — így mondták —, följebb léphetek a ranglétrán.

— Mérnöknek készült?

— Régész szerettem volna lenni. Sohasem érdeklődtem a műszaki dolgok iránt.

— Akkor miért ide jelentkezett?

Elmosolyodik.

— Hm... a szüleim se bánták...

— Úgy voltak vele, mindegy, csak a fiuk diplomás ember legyen?

Felvonja a vállát, széttárja a kezét, tekintetét a szőnyeg mintáiba fúrja.

Az Elzett Művek Zár- és Lakatgyárában is kérdezősködtem: mérnöki munkát végeznek-e a diplomások. *Hegedűs Béla* igazgató arról tájékoztatott: műszaki diplomásaik elsősorban a termelés üzemtechnológiai feladatait látják el, és e

Orgoványi Gábor rajza

hindennapi „malomban" biz' evés lehetőségük nyílik arra, ogy kiéljék alkotó kedvüket.

— 1978-ban végeztem a Bán-in, s azt a két-három célszerzámot leszámítva, amelynek z elkészítésébe azóta beleszólattam, mérnökként még nem olgoztam — mondja *Korpos ndrás*, a Zár- és Lakatgyár yártástechnológusa. — Diszécser vagyok: „fogó" a terme-

dor. — Rajzokat rendelek, nyomtatványokat írok, ha valamit javítani pótolni kell. Pedig ezt a munkát egy érettségizett dolgozó, például technikus legalább így elláthatná.

Együtt mentünk át a műhelybe. Beszélgető partnereink a kulcsmásoló-automata átállításával foglalatoskodtak. Könyékig olajosak.

— Mégis, mi tartja itt magukat?

Összenéznek. Szinte egyszerre válaszolják: — a gyár közelében lakunk, a pénzünk is több annál, mint amennyit máshol kereshetnénk.

A gyárakban rangját vesztett mérnöki hivatás láttán várakozással indultam a Kogépterv székházába *dr. Nagy Zoltán* főmérnökhöz: „Nehéz a fiatalok helyzete. Az egyetemek alig készítik fel a diákokat a mai gazdasági szituációra. Ha szerencséjük van, olyan osztályra kerülnek, ahol a vezető rendelkezik gyár- és berendezéstervezői rutinnal, és ideje is van arra, hogy a friss diplomást lépésről lépésre megismertesse a tudnivalókkal. Azaz, van esélyük a talponmaradásra. Máskülönben vergődnek. Elmennek az intézettől."

Pápai Gábor és *Eiseltné Méhes Ágnes* „olyan" osztályra került.

— 1974-ben, a műegyetemi diploma megszerzése után jöttem az intézethez, akkor 2600 forintot kerestem — idézi fel a tervezőmunka első napjait Pápai Gábor. — Ma 6000 forint a fizetésem: megjártam a bizonyítás „kátyúit", de az első perctől kezdve számítottak rám.

— Én nem bírom elviselni a kudarcot — mondja Méhes Ágnes. — Építésznek készültem, de rajzból gyengébb voltam a kelleténél. Így kerültem a BME gépészmérnöki karára: vegyipari gépészként jöttem az intézethez — egy évbe tellett, amíg úgy ahogy kitanultam, mi is az a gyártervezés.

A példák véletlenszerűek. Az mégis kitetszik belőlük: az alulfoglalkoztatottság és a pályaalkalmatlanság sokak mindennapjait keseríti meg. A gazdasági recesszió, a társadalmi megbecsülés gyengülése, a technikusképzés megszüntetése mindmind az alkalmatlanok érvényesülési esélyeit javítja, s ez az újabb teher tovább nehezíti

Rippl-Rónai József
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
Képző- és Iparművészeti
MŰSZAKI ÉLET
1983 MÁR 31
1021

Tehetség, szaktudás, lelemény...

Kézműves kerestetik

Ifjúságunk, de a mai nagyközönség sem ismeri a kézműipart és azokat a lehetőségeket, amelyeket e pálya nyújt. Nem tudják, hogy a gyári szakmunka és a képzőművészet között a mesterségnek nagyon szép és fontos sávja húzódik, a kézművesség, mely ha nem is nevezhető ennkölt művészetnek, nagy igényű műalkotásnak, de az ipari munkánál jóval nagyobb önállóságot, képzelőerőt, eredetiséget, kézügyességet igényel.

A kézműipar a mesterség és a művészet ötvözete. *A művészet a mesterségben gyökerezik* — mondta minden idők egyik legnagyobb művésze, *Albrecht Dürer.*

A kézműipari fejlődés az emberi szellem állandó küzdelme az anyaggal, s az igazi kézműiparos az anyag feldolgozásával minden tudását, lelkének ihletét adja munkájába és igyekszik kifejezésre juttatni a szépet nemcsak az általa készített cikkekben, hanem a mindennapi élet egyszerű használati tárgyaiban is. *Művészi igényű kézműipart, ez az elvem* — hangoztatta századunk elején *Rippl-Rónai József.* Ugyancsak ő írta *Radics Jenőhöz,* az Iparművészeti Múzeum akkori igazgatójához levelében: *„... Bizony, kedves igazgató uram, mi csinálhatnánk új Magyarországot. A művészet, az ipar, különösen a magyar kézműipar, műipar révén kellene bekopogtatni azon a nagy kapun"* — amely akkortájt Európára nyílt.

Az ipar fejlődésének igazi alapja ma is a fejlett kézműipar, amely a szó igazi értelmében jó szakembereket, a szakma mestereit neveli. Az a gyáripar, amely megtagadja a kézműipart, önmaga fejlődésének gyökerét, talaját tagadja meg.

A művészi kézműipar nemcsak az élő iparművészethez vezet, hanem segíti a minőségi munkát, a munka szeretetére, a munka esztétikai jelentőségének megbecsülésére nevel. Társadalmi, népgazdasági és külföldi megbecsülésünk szempontjából felmérhetetlen jelentősége van a mesterségből nőtt élő iparművészetünknek, művészi kézműiparunknak. Ezt lehetne növelni a fentiekben körvonalazott út követésével, valamint megfelelő szakembereket bekapcsoló piacszerzéssel, kézműiparunk fejlesztésével, műszaki kézműiparunknak gazdasági és kulturális életünkbe történő szervezett és alkotó bevonásával.

Nem ismerik a fiatalok azt a gyönyörűséget, amit az ember érez, amikor munkája, alkotása elkészült. Erre intenzívebben kellene nevelni az ifjúságot már az általános iskolákban. Ekkor fejleszthető az ifjúság ipari esztétikai formaérzéke, csupán a rajzoktatás és a térszemlélet fejlesztésével bontakoztatható ki legeredményesebben a művészi kézműiparra, az élő iparművészetre való alkalmasság.

A múlt század második felében, valamint századunk első felében a kis-, közép- és gyáripar helyes aránya biztosította az egészséges gazdasági fejlődést. A gyáripar mellett nemcsak gazdasági, kulturális, társadalmi, hanem nemzetpolitikai szempontból is nélkülözhetetlen és jól prosperáló *önálló kis- és kézműipari egzisztenciák létesültek.* Ezekből fejlődött ki a közép- és gyáripar. Ezek fejlesztésének igazi alapja volt tehát a kisipar, illetve a kézműipar, ahol a jó szakembereket, a szakma mestereit képezték, nevelték. Mindezt elősegítette, hogy az akkori Állami Felsőiparis kolán, a Fővárosi Községi Iparrajziskolán, valamint az Ipari Tanfolyamok Országos Vezetősége által az egész ország területén rendezett tanfolyamokon az ipar számára kiváló szakmunkásokon és kézműiparosokon kívül művezetőket, üzemvezetőket, technikusokat és konstruktőröket képeztek.

A Kézműves Tanács az arra érdemeseknek Dürer rézkarcával díszített oklevelet ad. Egy kezet, amely munkaeszközt szorongat. Bal kezet

Az elmúlt harmincöt esztendőben iparpolitikánk, ipari szakoktatási és művelődési politikánk — úgy tűnik — megfeledkezett a kisebb gazdasági, kulturális és művészeti megnyilatkozásokról, a kisebb jelentőségű használati tárgyakat, kultúrtermékeket készítő kézműiparról, a művészi kézműiparról.

A felszabadulás után kezdetben ismeretlen fogalom volt a kézműipar, a jó minőségű egyéni ízlést kifejező kézműves munka. Az országszerte megindult nagyarányú építkezés adhatott volna kézműveseinknek nagyobb méretű feladatokat. Azóta az egykori mesterek nagy része megöregedett, kihalt, a még munkaképes mesterek magukra hagyatva, elavult műhelyeikben, hagyományos eszközökkel küszködtek, vagy pedig a magányos művészi kézműves életútját járták.

Megszüntették a kézműves, a művészi kézműveskép zés egykori fellegvárait, a nagy múltú Állami Felsőiparis kolát, valamint a már 200 éve fennállt Fővárosi Községi Iparrajziskolát. Ezek az intézmények jelenleg mint Gépipari Műszaki Főiskola, illetve mint Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola tevékenykednek, jelentősen eltérve elődeik eredeti és gyakorlati célkitűzéseitől.

Bekövetkezett a tehetséges ifjúság eltávolodása az önállóságot és vállalkozási készséget is igénylő ipari, kézműipari pályától és inkább az íróasztalt, valamint az ezektől távoleső munkaterületet választják.

Napjainkban népgazdaságunk számára igen fontos tényezővé vált a kézműipari termelőmunka. Ennek nagy és egyre fokozódó jelentőségét adja, hogy iparéletünk fejlődése mellett az emberi ész és leleményesség olyan termelőmunkát feltételez, amelynél a kézügyesség, a gyakorlati készség, a kezdeményező készség alapos szakmai tudással, műveltséggel, határozottsággal, fejlődőképességgel és szenvedéllyel párosul.

A művészi kézműipar részt vehetne műhelyek, gyárak, erőművek és bányák létrehozásában s a régiek felújításában — e feladat megvalósításához a díszítőművészetnek, a művészi kézműiparnak, a műiparnak együtt kell működnie a formatervezőkkel, a tervező építésszel.

A város és falu képének kialakításával kapcsolatos feladatok megoldása is csupán a díszítőművészet, így a kézműipar, az élő iparművészet, a népművészeti ipar és az építőművészet együttműködése útján realizálható.

A társadalomépítésben a művészi kézműipar feladata is megváltozott. E feladatok meghatározzák szerepét a sokoldalúan fejlett, művelt szakember kialakításában, erkölcsi és esztétikai nevelésben, az ízlésfejlesztésben, valamint abban, hogy a fiatalság lendületével, kezdeményező készségével párosult kézműipari, művészi tehetség, szaktudás, lelemény ügyes és érzékeny kezekben, fejlődőképes termelőerővé váljék, hogy vállalkozásban, önállóságban kedvük teljék, hogy századunk termelő társadalma bennük kiteljesedjék.

Az összes érdekelt intézményt megelőzve a Kisiparosok Országos Szervezetében (KIOSZ) megalakult a *Kisipari Kézműves Tanács.*

Munkájuk eredményességéhez azonban elengedhetetlen a jelenlegi *Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola* átszervezése Művészi Kézműves Technikummá, mely előzetes szakmába vágó műhelygyakorlatra épül. Az intézménynek vissza kell térnie eredeti rendeltetéséhez, célkitűzéséhez, a termelésben résztvevő tehetséges szakemberek, művészi kézművesek, mesterek képzéséhez és továbbképzéséhez.

SÁRADI KÁLMÁN

kel bocsátotta számyra. A lap a gazdasági élet és az egyesület hírei mellett rendszeresen közölt nívós ipari és műszaki cikkeket külföldi folyóiratokból és hazai szerzőktől. A korabeli hazai gyárak, malmok működését is rendszeresen ismertették.

„Természetbarát" címmel indult Kolozsvárott egy lényegében természettudományos ismeretterjesztéssel foglalkozó hetilap 1846-ban *Berde Áron* és *Takács János* főiskolai tanárok szerkesztésében. Ennek a folyóiratnak volt „Ipar- és műtan" rovata, amely rendszeresen közölt ipari vonatkozású közleményeket. 1848-ban a lap nyíltan vállalta az ipari tartalmat és és *„Ipar és Természetbarát"*-ra változtatta címét, egyben Berde új társszerkesztőnek a polihisztor *Brassai Sámuelt* vette maga mellé. A lap a szabadságharc eseményei miatt az év végére megszűnt.

A szabadságharc leverése után több-kevesebb sikerrel kísérletek indultak műszaki lapok alapítására, annál is inkább, mivel a hazai ipar az önkényuralmi korszak elnyomása ellenére is fejlődésnek indult. Először a már említett *Berde Áron* Kolozsvárott 1852-ben indít időszaki kiadványt *„Hetilap"* címmel. Alcíme szerint „Gazdászati, műipari és kereskedelmi folyóirat" utolsó száma 1854-ben jelent meg.

Pesten az első jelentősebb kísérlet ekkoriban az 1850-ben megindított *„Iparosok Lapja"*, amely 1861-től *„Iparlap"* címmel jelent meg, *Galgóczy Károly* szerkesztésében. Tartalmát ennek is alcíme jelezte: „Közlöny a kézműipar, gyáripar, kereskedés, közlekedés és művészet részére." A lap a gazdasági és érdekvédelmi anyag mellett rendszeresen közölt színvonalas műszaki cikkeket is, időnként műszaki rajzok kíséretében.

Említésre méltó még a *Zsolnay Ignácz* szerkesztésében 1862-ben csak néhány számot megért *„Pécsi Iparlapok"*.

1865-ben alapította *Szathmáry Károly* a *„Magyarország Anyagi Érdekei"* című „Nemzetgazdasági folyóirat"-ot. Az előfizetési felhívásban azt olvashatjuk, hogy „napról napra gyűlnek az égető kérdések anyagi érdekeink körül... ilyen az erdők, a csatornázás, és földöntözés, vasutak szaporítása, a gőzhajózás emelése, iparunk fejlesztése." A folyóirat amellett, hogy közölt ipari, műszaki jellegű tanulmányokat, megjelentette a Magyar Mérnökegyesület gyűléseinek jegyzőkönyveit is.

Végül meg kell még emlékezni egy másik egri kezdeményezésről is, a *Tóth István* szerkesztésében kiadott *„Gutenberg"* című (1865—1867) első hazai nyomdászati szaklapról, amely alcíme szerint „A nyomdászat, s vele rokon szakmák közlönye". A lap nyomdászati szakkcikkek és történeti anyag közlése mellett elsősorban érdekvédelmi és gazdasági kérdésekkel foglalkozott.

Itt kell megemlítenünk, hogy az 1850-es években és a 60-as évek közepéig a magyarországi mérnökök és más műszaki szakemberek elsősorban a bécsi német nyelvű műszaki és ipari szaklapokat olvasták, és ezekben tették többnyire közzé tanulmányaikat is.

Mindezek után hangsúlyoznunk kell, hogy az itt felsorolt lapok lényegében nem voltak mai értelemben vett műszaki szakfolyóiratok, de a magyar műszaki nyelv alapjainak megteremtésével, a külföldi szaklapok referálási gyakorlatának a kialakításával, fáradhatatlan ismeretterjesztő munkájukkal együttvéve tették lehetővé, hogy a kor színvonalán álló első magyar modern műszaki lap megjelenhessen 1867-ben, a *„Magyar Mérnök Egyesület Közlönye"*, amely kiadvány új korszakot nyitott a korszerű magyar műszaki folyóirat-kiadás történetében.

BATÁRI GYULA

---

rek

ó?

élgettem: mérnöki munka-e az, ondták: feladataik zöméhez bi-

zett maga elé. 1981-ben gyártástechnológusként jött a vállalathoz a Ganz-Mávagból. Ott a forgácsoló műhely diszpécsere volt, havi 2600 forintért. Másutt is érdeklődött, de...

— Itt azzal kecsegtettek — mondja —, hogy a következő években a vállalattól több vezető nyugdíjba megy. Ha megmutatom mire vagyok képes — így mondták —, följebb léphetek a ranglétrán.

— Mérnöknek készült?

— Régész szerettem volna lenni. Sohasem érdeklődtem a műszaki dolgok iránt.

— Akkor miért ide jelentkezett?

Elmosolyodik.

— Hm.... a szüleim se bánták...

— Úgy voltak vele, mindegy, csak a fiuk diplomás ember legyen?

Felvonja a vállát, széttárja a kezét, tekintetét a szőnyeg mintáiba fúrja.

Az Elzett Művek Zár- és Lakatgyárában is kérdezősködtem: mérnöki munkát végeznek-e a diplomások. *Hegedűs Béla* igazgató arról tájékoztatott: műszaki diplomásaik elsősorban a termelés üzemtechnológiai feladatait látják el, és e

Orgoványi Gábor rajza

indennapi „malomban" biz' evés lehetőségük nyílik arra, ogy kiéljék alkotó kedvüket.

— 1978-ban végeztem a Bánin, s azt a két-három célszerzámot leszámítva, amelynek z elkészítésébe azóta beleszólattam, mérnökként még nem olgoztam — mondja *Korpos ndrás*, a Zár- és Lakatgyár yártástechnológusa. — Diszécser vagyok: „fogó" a termelés „játszóterén".

— Akárcsak én — szól át a rajzállvány mögül *Bagi Sándor*. — Rajzokat rendelek, nyomtatványokat írok, ha valamit javítani pótolni kell. Pedig ezt a munkát egy érettségizett dolgozó, például technikus legalább így elláthatná.

Együtt mentünk át a műhelybe. Beszélgető partnereink a kulcsmásoló-automata átállításával foglalatoskodtak. Könyékig olajosak.

— Mégis, mi tartja itt magukat?

Összenéznek. Szinte egyszerre válaszolják: — a gyár közelében lakunk, a pénzünk is több annál, mint amennyit máshol kereshetnénk.

A gyárakban rangját vesztett mérnöki hivatás láttán várakozással indultam a Kogépterv székházába *dr. Nagy Zoltán* főmérnökhöz: „Nehéz a fiatalok helyzete. Az egyetemek alig készítik fel a diákokat a mai gazdasági szituációra. Ha szerencséjük van, olyan osztályra kerülnek, ahol a vezető rendelkezik gyár- és berendezéstervezői rutinnal, és ideje is van arra, hogy a friss diplomást lépésről lépésre megismertesse a tudnivalókkal. Azaz, van esélyük a talponmaradásra. Máskülönben vergődnek. Elmennek az intézettől."

Pápai Gábor és *Eiseltné Méhes Ágnes* „olyan" osztályra került.

— 1974-ben, a műegyetemi diploma megszerzése után jöttem az intézethez, akkor 2600 forintot kerestem — idézi fel a tervezőmunka első napjait Pápai Gábor. — Ma 6000 forint a fizetésem: megjártam a bizonyítás „kátyúit", de az első perctől kezdve számítottak rám.

— Én nem bírom elviselni a kudarcot — mondja Méhes Ágnes. — Építésznek készültem, de rajzból gyengébb voltam a kelleténél. Így kerültem a BME gépészmérnöki karára: vegyipari gépészként jöttem az intézethez — egy évbe tellett, amíg úgy ahogy kitanultam, mi is az a gyártervezés.

A példák véletlenszerűek. Az mégis kitetszik belőlük: az alulfoglalkoztatottság és a pályaalkalmatlanság sokak mindennapjait keseríti meg. A gazdasági recesszió, a társadalmi megbecsülés gyengülése, a technikusképzés megszüntetése mindmind az alkalmatlanok érvényesülési esélyeit javítja, s ez az újabb teher tovább nehezíti a műszaki hivatás rangjának rekonstrukcióját.

MOLNÁR J. GÁBOR

* (Rippl Rónai József) modern impresszionistánk ma indult olaszországi tanulmányutjára Velence, Flórenc, Róma, Nápoly, Palermo és Malta városokat keresi fel. Tanulmányai az arazzói módorban készitett gobelinszerü szőnyegek és egyéb régi müemlékek lesznek, melyek az applikált müvészet keretébe tartoznak.

—

1904. X. 19. Pesti Hírlap

elentem, hogy .....

távolmara lását.

Tud omásul vette:

.....

az o tályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi min'a

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor utca 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR HIRLAP

1969 MÁJ 22

1021 MAGYAR HIRLAP

FÉL ÉVSZÁZAD

Ma ötven esztendeje a Somogyi Vörös Ujság közölte munkatársának, Rippl-Rónai Józseftől kapott nyilatkozatát. A nagy festőművész a többi között kijelentette: „Az új rend általában nagyon kedvező a művészetre és a művészekre. Közelebb hozza a festőket az irókhoz és a muzsikusokhoz. Nem okoz többé gondot a művek elhelyezése. Kitűnő munkát végeznek a művészeti iskolák, melyek közül a Proletár Képzőművészeti Tanműhely, Uitz Béla festőművész vezetésével, nagyszerűen fedezi fel az ifjú proletárokban rejlő művészi értékeket... Hallom, hogy Somogyban állandó művésztelepet akarnak létesíteni. Én a magam részéről nagyon szeretném, ha tényleg megvalósítanák ezt a tervet. Sőt, ha növendékeim megfelelő ellátásáról gondoskodnak, úgy szívesen vezetném ezt a mesteriskolát — Nagybánya, Szolnok, Nyergesújfalu mintájára. A kommunizmus kultúrájának az a célja, hogy a művészetet nem egy, hanem mennél több gócpontban egységesítse. Ezért nagyon üdvös gondolat a somogyi művésztelep felállítása."

Rippl Rónai

Konzultatív Belg...

(TANJUG) A jugoszláv kormány ülésén több ország javaslatára úgy döntött, hogy *az el nem kötelezett országok konzultatív tanácskozását ez év július elején, Belgrádban tartják meg.*

Kiesinger és Szato elégedett

(UPI) *Kiesinger* nyugatnémet kancellár befejezte ötnapos hivatalos látogatását Japánban és hazaindult Bonnba.

A kancellár látogatásáról kiadott közlemény — a többi között — hangsúlyozza, hogy *Kiesinger* kancellár és *Szato* japán miniszterelnök *megelégedéssel nyilatkozott á két ország politikai és gazdasági kapcsolatainak alakulásáról.*

A fő témát a gazdasági kérdések képezték. A szövetségi köztársaság és Japán a jövőben szorosabban kíván együttműködni e téren. A kancellár és a miniszterelnök hangsúlyozta *a szigorú és hatékony nemzetközi ellenőrzés mellett végrehajtandó teljes leszerelés* fontosságát, s egyetértett abban, hogy a német újraegyesítés kérdése is rendkívül fontos.

SPORT

Tudósítás a legérdekesebb magyar meccsről

Zugló — Dég ellen. Futballisták a grófi ebédlőben Futballszakértő uraságí cselédek

Dég, julius 12
(Az Est kiküldött tudósítójától)

Kastély.

Kívülről: nemes, egyszerű, mégis monumentális vonalak, sárga falak, amelyeket csak az oszlopok és az ablakok fehérsége szakít meg. A *Nemzeti Múzeumra* emlékeztet: építője a mult század elején ugyanaz a *Pollák* volt, aki a Nemzeti Múzeumot építette. Igazi kastély.

Belülről is. Az öles falak mögötti nagy hűvösségben

az ősök arcképei barátságosan megférnek a kultúra és a tudomány legmodernebb újításaival.

A három teremre terjedő hatalmas könyvtárban a mai angol és francia írók. Antikvitás, praktikusság és kényelem mindenütt.

A gazda: gróf Festetich Sándor volt diplomata, volt miniszter, az *ország nyolcadik földesura* (40.000 hold a dégi hitbizomány). De csak nagyságra nyolcadik, egyébként a gróf

az ország egyik legelső gazdája,

akinek belterjes gazdálkodása valóban *mintaszerű*. Dolgozószobájában a klasszikus Apolló-fej kis asztalkára néz, amelyen *három telefónkészülék* áll: az egész uradalmat telefón hálózza keresztül, *a tágas, szellős cselédlakásokban is villanyvilágitás és fürdőszoba.*

A grófnak csak két passziója van: *a munka és a futball.*

— Nagyon jól kell gazdálkodni, — mondja — hogy az ember megélhessen és ne adósodjon el . . .

De a téma a gazdaságról csakhamar a futballra terelődik, amikor autobuszon megérkezik a gróf csapatának, a *Dégi Torna Egyletnek* vendége: a budapesti *Zugló* csapata. Az asztalon álló vázák, hamutartók segítségével egy-kettőre futballpálya alakul, itt van a kapu, ott a 16-os és a gróf magyarázza:

— Innen lőttem, ebből a helyzetből a Somogynak dugót.

Csakhamar kiderül, hogy gróf *Festetich* Sándor *a legalaposabb ismerője a futballnak.* Teljesen otthonosan mozog a tréning problémáiban, kisujjában van a futballtaktika. A szövetség, a futballpolitika nem érdekli (az országos sem),

a futballban csak a sportot, kizárólag a sportot keresi.

A 8000 lakosú Dég sportegyletében közel *50 futballista játszik* állandóan, akikről a gróf úgy beszél, mint fiairól. Alaposan ismeri a futballista-lelket, amely szeszélyes kritika. Csalódást kelt a szélső, mert nem kap labdát. Csalódást kelt a half, aki nagyon gyors szélsővel került szembe. Csalódást kelt a kapus, ha védhetetlen gólt kap. Pedig ez mind *csak optikai csalódás.*

A Dégi Torna Egylet fejlődési fokát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy

az álamatőrség

is felütötte már a fejét. Igaz, hogy Pesten elképzelhetetlen formában.

A héten az egyik játékos kijelenti:

— Valószínűleg nem tudok vasárnap játszani.

A gróf megüzeni, hogy *határozott választ* kér. Az előrelátó csapatkapitánynak tudni kell, hogy számithat-e a játékosra? Némi tárgyalások után a játékos, aki egy százholdas gazda fia, kijelenti, hogy *mégis játszik*, de volna egy kérése:

— Szombaton *a termésünk fuvarozásához négy szekeret, meg lovat kérnék* kölcsön az uradalomtól.

A kívánság természetesen *teljesül*, de teljesült volna akkor is, ha nem ilyen furfangosan kérik. (A *vargabetűs kérdés* úgylátszik, minden futballistának a vérében van.)

A dégi futballállamban a játékos magas állami funkcionáriusnak érezheti magát.

A teraszon a gróf maga kínálja rózsalevelű Abdullah-val a játékost és a vörös és fehér márvány gyönyörű ebédlőben terítenek számukra. *Horváth* VII. János zúglói futballista alá *livrés lakáj* tolja a széket, amikor leül a damaszttal terített hatalmas asztalhoz és szegény bizonyosan ijedten nézi a furcsa »ételt«: az asztal közepén hatalmas arany szoborcsoportból kiindulva futó vázákban ibolyagirlandok nyúlnak végig az asztal közepén.

Csak akkor nyugszik meg, amikor a *ceremóniamester* fekete frakkban, fehérkesztyűs kézzel eléje teszi a leveses tányért, majd a *lakáj* pecsenyével kínálja, a *díszruhás huszár* pedig sört, fehér- és vörösbort önt a poharába. És azután jön a málnaszörp, amelyről *Kovács* III. János csak az ebéd után tudja meg vezetőjétől, hogy *pezsgő* volt.

De otthonosan mozognak a veszélyes fehér pályán is. *Az ezüstkanalak nem csörömpölnek* és a beszélgetés csak halk suttogás. Az óriási damaszt szalvétát dehogy is használnák. És milyen nagy megkönnyebbülés, amikor a gróf asztalt bont, átmegy a dohányzóba és néhány percig »*rendesen*« el lehet beszélgetni a — huszárral.

A dohányzóban, fekete mellett, *Okos* számtartó úr, a DTE »menedzsere«, *havannával* kínálja a gróf vendégeit, akik szabadkozva mondják:

— Kisztihand, gróf úr, nem nagyon szoktam havannát.

A Zugló vezetője, *Szőke* úr néhány szóval üdvözli a grófot, megköszöni a meghívást és poharat emel:

— Adjon Isten sok ilyen főurat a magyar hazának és a magyar futballsportnak.

A gróf válaszol.

Mecsekre, csapatokra terelődik a szó és a legbátrabb játékos megkérdezi:

— Megtisztel kegyelmes úr bennünket azzal, hogy játszik ellenünk?

— Hogyne, *én mindig játszom a csapatban.*

A 800 holdas park közepén fekszik a gyepes futballpálya,

amelyet egy kissé lejtős mezőn egyenesítettek ki (30 millióba került). A pálya körül már félnégykor *ünneplőruhás magyarok pipáznak* és fejkendős nénikék latolgatják a mérkőzés esélyeit. A kis *Julis* tisztelettel bámulja a nála kétszerte nagyobb kornerzászlót és elsőnek csapja össze a tenyerét, amikor a gróf vezetésével kék-sárga dresszben pályára lép a Dégi Torna Egylet.

Lövöldözés egy kapura, a Zugló csokrot kap. Himnusz és már kezdődik a mérkőzés.

Az eső sűrűn szitál, a pálya körül mégis 500 ember foglal helyet. Szép időben ezren vannak. A bejárónál szekerek, autók, autobuszok; *messze környékről jönnek a dégi mérkőzésre.*

Dégen és környékén vasárnap délutánonként üresek a kocsmák.

A pipázó gazda ott ül délután a pályát szegélyező földsánc szélén, szakértelemmel nézi a játékot, tapsol az ügyes kapusnak, megneveti az elcsúszó halfot és adott esetben illedelmesen figyelmezteti a bírót:

— Offszájd, offszájd.

A Mari néni hozzáteszi:

— Bizony offszájd volt, még jó, hogy nem lett belőle gól. Ajnye, ezt a bírót.

A Zugló lövi az első gólt, mire a jó atyafiak »tempó Dég!« kiáltásai nagy

lelkesedést öntenek a helyi csapatba

és egy-kettőre megvan a kiegyenlítés. Esik az eső, de senkisem megy el a fedett kocsmába. Igaz, hogy pénzbe kerül, itt meg *belépődíjat sem kell fizetni.*

A futballistának Dégen is kijut a balszerencséből, *egész csomó lövés megy a Zugló kapuja mellé*, míg a budapesti csapat formás támadásait a II. félidőben *hat gól* sikere koronázza.

A dégiek támadásait a centerben szereplő gróf irányítja,

az összekötők mindig őrá játszanak és minduntalan felhangzik *a kegyelmes centercsatár* figyelmeztető szava:

— Ne magasan. Hányszor mondtam, hogy laposan passzoljatok. Vigyázni!

Mikor nála van a labda, *meg is mutatja, hogyan kell a kapu előtt jó helyzetbe hozni a partnert* és nem driblizéssel egyéni sikerre törekedni. Talán éppen ez a baj.

Az összekötők azt akarják, hogy a gróf lőjjön gólt, a gróf meg önzetlenül az összekötőkre játszik.

Már végefelé jár a mérkőzés, amikor egyszerre csak egyedül áll a dégi center a kapu előtt és *éles lövése a vetődő kapus mellett az ellenkező sarokba repül.*

A partnerek tisztelettel gratulálnak, a közönség tapsol, a dégi rezesbanda pedig tusst fúj gróf *Festetich* Sándor góljára.

Kőszegi Imre.

Angol pénzintézeti társaság tőkét
szerez
állami és városi kölcsönök, valamint elsőrangú szolid és rentabilis ipari és kereskedelmi vállalatok számára a londoni piacon elhelyezendő részvények és kötelezvények garanciája mellett. Ajánlatok kizárólag angol vagy német nyelven a társaság kontinentális ügyészéhez
dr. Paul Mitscher
ügyvéd és jegyzőhöz, Berlin-Wannsee, Lohengrinstrasse 10, cimre intézendők.

VILÁGHÍRŰ Germánia és Singer cyclaes KERÉKPÁROK
legolcsóbb árban, **kényelmes heti és havi részletfizetésre** kaphatók. Singer és Társa, József körút 35

Kertibútort fából, vasból, teljes garnitúrát, színes, aplikált ernyővel ismét adunk **Nyugágyat** csikos vászon huzattal, lapos karral és lábhosszabbítóval 2 pengő heti részletre szállítunk. **Hermann Gyula, Magyar Kosárfonó Rt.** Főüzlet: V., Lipót körút 15. Vígszínházzal szemben. Telefón: T. 292—96. Fióküzlet: Horthy Miklós út 10-12. Tel. J. 386-77

4-szobás villalakást keresek
azonnali vagy őszi beköltözésre. Ajánlatokat „4 szobás" jeligére Az Est kiadóhivatalába kérek.

A cukorbetegség diétás gyógykezelése és szakácskönyve
Írta: **Dr. Lukács Pál**
Ára 6 pengő. — Kapható „Az Est" központi könyvkereskedésében, Erzsébet körút 18—20

Építészmérnökök és építési vállalkozók
elektrotechnikai
munkákra kérjenek ajánlatot
Miklós Dezső
hat. eng. elektrotechnikai vállalattól
Budapest, VII., Stipucca 6. szám
József 116-97
Költségvetéseket, kiírásokat és elektrotechnikai terveket **díjmentesen** elkészítek

Autótérképek
Európa minden részéből
Kaphatók Az Est könyvkereskedéseiben, VII. ker., Erzsébet körút 18—20, V., Vilmos császár út 14. sz.

Wiener Allgemeine Zeitung
46 év óta a vezető nagy ujság, politikai, külpolitikai, pénzügypolitik. téren a legtájékozottabb bécsi napilap
Illustriertes Wiener Extrablatt
56 év óta a legrégibb politikai napilap. Naponta nélkülözhetetlen rovatok. Specialitás: **Ipari Extrablatt**
Kérjen mutatványszámokat!
Wien, I., Grünangergasse 2

A régi »Drechsler«-pince most Szent István Söröző
Operával szemben, Andrássy út 25.
elismert pompás, **leghűvösebb** nyári
ebédelőhely
Olcsó, kitünő, változatos étlap, híres napi különlegességekkel.
Minden ételből kis adag is Szenzációs egy- és kétszemélyes menürendszer
Előfizetés esetén **10%** engedmény
Kőbányai Polgári Serfőzde állandóan friss csapolású üdítő sörei
Díjtalan külön termek

Rippl Rónai József meggyógyult

Már dolgozik — Első munkája egy remek önarckép

Intim beszélgetés a Mesterrel Adyról, Berzeviczyről, Nagyatádiról, Glatter Gyuláról és új terveiről

Kaposvár, július hó

Néhány hónappal ezelőtt súlyos betegen szállították kaposvári villájába a magyar művészet egyik legnagyobb büszkeségét. *Rippl Rónai* Józsefet. Sokáig vártuk aggódó szeretettel állapotának jobbra fordulását, míg végre a mi-

Rippl-Rónai József kaposvári kertjében

nap telefón érdeklődésünkre a következő választ kaptuk:

— A Mester várja önt és szívesen áll a nyilvánosság kereszttüzébe.

Azonnal autóba ültünk s robogtunk *Rippl Rónai* József »Roma« villája felé.

Még meg sem állt autónk a villa előtt a gondozott úton, amikor a Mester nyugágyából felkelt és botjára támaszkodva sietett üdvözölni bennünket.

— Azt gondoljátok, ha egy vén rókának egy kicsit megfájdul az egyik foga, akkor többet nem is eszik csibét.

És hangosan kacag. Kezdünk megnyugodni, mert ez a jókedv, ezek az aranyos, varázslatos szavak azt mutatják, hogy az egészséges, hamisíthatatlan Józsi bácsi előtt állunk. Szívből tud ismét örülni, mint rajta kívül talán senki. Ismét oly egyéni minden, amit mond és amit csinál, hogy beledobog a szív.

— Pillanatfelvételeket akarsz rólam és az én bujócska helyemről, öcsém? Na gyere, mindent megmutatok. Aztán rádbízom, hogy elég-e ez egy cikkre!...

Menekülés az ősztől

Kísér a kertben, melynél szebb a maga nemében kevés van. És itt hallgatni őt, hogy meggyógyult és festhet. Hogy gazdálkodhatik és nézheti, hogyan szakad fel az élet a villája körüli mezőkön. És ősszel itthagyni mindent, mert:

— Írd meg öcsém: nem szeretem a száradást, a vángyorgó kaposi őszt. *Elfonnyadni látni azt, ami nekem annyi örömet szerzett.* Ezért örülök a betegségemben történt örvendetes javulásnak, mert így az ősszel felszaladok Pestre, ha a lábaim engedik, ha a kezeim engedik, ha a szívem engedi, ha el tudok szakadni ismét ettől, a mindentől...

Elakad a szava... Szemei lecsúsznak a völgyben kanyargó Kapos vizére, a porfelhőbe borult Kaposvárra. Ki tudja, mire gondol? Talán az őszre?...

— Itt festeni, öcsém! Mit tudod, hogy mi az? Sikerek, bukások, sírások, nevetések, amik valaha voltak küzdelmes életem utolsó évtizedeiben, mindmind innen indultak neki. És ezek a színek, élet, asszony, muzsika belefurakodtak az ecsetbe és kikivánkoztak. *Most is így van,* csak ez a betegség hagyna; érzem, hogy meglepő Ripl-szerű képeknek adnak életet. Hisz nem kell a küszöböt sem elhagynom, már is van anyagom.

A műteremben

A kert végén szerényen húzódik meg egy fakó kis házacska, a műterem. Megilletődéssel állunk meg egy viharos élet küzdelmeinek kapujában. A még mindig gyenge mester nagyot fúj a meleg levegőbe és belépünk a műterembe. A fehérre meszelt fal csak itt-ott látszik ki, mert *tele van rakva képekkel.* Asszonyok, politikusok, gyerekek és féligkész — portrék különböző színű szemei néznek le kíváncsian az idegen látogatóra. A gerendás szobácska közepén egy állvány húzza meg magát szerényen, egy alig megszáradt képet tart elénk:

a mester önarcképét.

— Mit mondjak róla? *Az első, amit festettem betegségem javulásával.* Még *meleg*... Ez a kép őszintén szólva, vizsga volt nekem: a kezem megreszketett, úgy éreztem magamat, mint a járni tanuló gyerek. *Mintha a festék és az ecset lettek volna vizsgáztató bizottság és kritikus.* Lámpalázam volt. És kimondhatatlanul boldog vagyok, hogy *azok meghajoltak akaratom előtt és engedelmeskedtek nekem.* Ha ez nem sikerült volna?... Ki tudja? Talán annyira megrendített vallna, hogy hosszú ideig nem került volna ecset a kezembe. Négy napja kezdtem meg a munkát és nézd öcsém, *ezen a képen már milyen hibátlanul ülök.* Nem inog a dolog. *Magamra találtam.*

Szeretettel simogatja első lépéseinek eredményét. Beteg kezét mutatja:

— Nagy dolog ilyent kivágni. Az ősszel felviszem talán ezt a képet, de *semmi pénzért nem eladó.* Nem. *Ezt úgy tekintem, mint az első képemet.* Az első akkor, amikor már azt hittem, hogy le a lanttal...

„Kis vacakok"

Körülnézünk. A régi láda fiából *»kis vacakok«* kerülnek elő... Két katonatiszt portréja. Józsi bácsi erősen ütögeti botjával a szoba padlóját. Nem jut eszébe az egyik katonatiszt neve. És az nagyon bántja.

— Az öreg izé. Hogy is hitták? Hát ez hallatlan. Nagyon jó barátom. Milliószor a számba volt a neve.

Közben bejön és üdvözöl a Mester felesége, kisegíti a nevet kérdező Mestert: *Stögensteiner.* Boldog és szívből fölnevet.

Mutogat; levelek ezrei. Tisztelő meleg sorok. Régi párizsi emlékek. *Zálogházi cédulák.* Egészen megsárgulva, csomóba kötve.

— Ez a legdrágább emlékem...

A láda rejtett fiókjában nyugszik egy kép: *Nagyatádi Szabó Istvánt ábrázolja.* Még abból az időből, amikor képviselőnek megválasztották.

— *Paraszt bőr, paraszt csont.* Erre a képemre nagyon büszke vagyok. *Nem eladó.* És önkéntelenül eszembe jut az a szegedi *»Tótágas« micsoda.* Azokban a napokban nem tudtam ujságot olvasni. Az az úr bizonyosan nem tartozik a hivatásos politikus irodalmárok által agyonhajszolt Nyugatosokba. Ez vígasztal. Nagyon vígasztal.

A villa előtt terített asztal vár bennünket. Eszünk és iszuk a Mester saját termésű rizlingjét. Fejébe vágja jellegzetes kék Wágner-sipkáját, összehuzza fekete kabátkáját és már kérdezni sem kell:

— Szeretném még itthon megfesteni az aratóimat. Tavaly már nagyon vájkáltam ebben a dologban. Ezelőtt három évvel és már azt mondtam: »Jóska, fesd meg a parasztjaidat.« Minden nap akartam, de mindig hozott valamit a

Rippl-Rónai és felesége

holnap. Már most is többre mentem volna, ha — úgy látszik a sok eső következtében — annyira *el nem szaporodtak volna az álzsenik.* Tolakodófajta. Szinte üldöznek. Nem hagynak, nem lehet dolgozni. Holnaptól kezdve lezárom a kapukat s azután — neki...

Az Ady-háború

— Ezideig csak néztem-néztem magam elé és eltünődtem az elmultakról. Szegény Ady Bandiról, Munkácsyról és a nemrég oly tragikusvégü Glatter Gyulámról...

— Szegény Bandim, ha élne? Ezer a meg-megujuló harcok körülötte. És Berzeviczy?... Berzeviczy nagy tudású ember, nagyon alapos hozzászóló ember, de *nem a mi világunkból való.*

— Ha rám lenne bízva az Ady-harc irányítása, akkor *addig nem csinálnék semmit, amig a magyar irodalmat politikus irodalmárok kisajátítják maguknak.* Őket úgysem lehet meggyőzni...

— Én így beszélek és joggal, mert *Ady rokona vagyok*... Néhány ilyen politikailag súlyos ember megakadályozza annak az embernek a méltó elismerését, akinek minden sora, minden betüje szent.

És kigyulnak Józsi bácsi szemei. Annyira belemelegszik, hogy *belefájdul a feje.* Vizesruhát teszünk homlokára. Glatter Gyula esete kerül felszínre.

— Nagyon tetszett nekem a Kodolányi cikke a *Magyarországban.* Glattert a művészi lelkiismerete vezette. És szóljanak, amit akarnak, nekem ezzel olyan szimpatikussá vált a halálban, mert *egy igazi művész csak így cselekedhet. A művészetben nincs pardon.* Tessék inkább vadgesztenyén élni, de egy művész nem hagyja magát. Én is ettől féltem. Megkötötte magát a kezem és *oda voltam, hogy meg kell válnom az ecsetemtől.*

A megrendelők, a vevők

— Vidéki megrendelésem az nincs. Nem is kell. Hogy miért? Beállított hozzám egy dúsgazdag kaposvári kereskedő és földbirtokos. »Mester fesse meg a lányomat. Pénz az a legkevesebb, stb. stb....« *Elkészült a kép, azóta késik az átvétel,* pedig a szakértők több kiállításon megcsodálták. *Nagyon vörösre sikerült a leányka haja* és a nyakamon hagyta ez okból a rendelést az apa. Megjegyzem, a nagypénzü emberek jórésze Pesten is csak laikus. Ott van az én kitünő Krausz Simi barátom. *A maga részére még öt garasért sem vett tőlem semmit.* És ez érleltette meg bennem azt a gondolatot, ha a kezem továbbra is akaratoskodik, akkor *tanítani fogok.* Most is van egy nagyon tehetséges tanítványom: *Káplár* Miklós. Az ősszel felviszem, akkor majd lesz mit írni.

A sok beszéd elfárasztotta. Karon fogjuk. Sétálni visszük. Alattunk hetet üt a kaposvári öreg torony órája. Idehangzik a Mester aratóinak kaszapengése. A fenyők haragos zöld koronája néha-néha megrezzen a gyenge szellőtől.

Levelet hoz a posta

A kocsis meghozza a városból a postát, az első levelet, melyet felbontunk Ady Endre özvegye, *Csinszka* írta:

»Édeseim!

Itt szorongunk egy parányi csöp szobában, melynek nád a fedele, kóró az oldala. Nagyon romantikus hely. Világkörüli csavargásodban majd eccer erre is eltévedhetnél, volna ám itt szín is, illat is, szív is. Hogy vagy Jóska Bácsi, aki olyan szép és nagy ajándék ebben a megkopott magyar életben, hogy meg sem [illegible]

[illegible] levelekbez. Védi a [illegible]
[illegible] levességében közelálll a [illegible]

Ára 60 fillér
XII. évfolyam, 112. szám
1967. május 15. hétfő
Esti Hírlap
POLITIKAI NAPILAP

ezdődött
övosz
esszusa

t a A szövetkezeti kereskede-
a. lemben fokozott hangsúlyt
i- kap az eladási feltételek ja-
y- vítása; a forgalomszervező
i- munkának túl kell lépnie a
ai boltok kereteit.
t- Ezután a beszámoló a zöld-
t. ség-gyümölcsfelvásárlás és
t-

ozták
ngóságait
k a fogolylistán

ra hozott 2500-as listán, mint az AFP jelenti, **neves írók, művészek, közéleti személyiségek neveit találták.**

A *Jarosz-szigeti* táborokban sínylődik *Vaszilesz Rotasz* és *Tasszosz Vurnasz* író, *Iannisz Ricosz* költő — *Teodorakisz* zeneszerző szövegírója —, valamint *Katrakisz* képzőművész, az 1966-os velencei biennálé egyik díjnyertese. Sok *orvos* is található az internáltak listáján, közöttük *Spiliokulosz* gyermekgyógyász, az EDA volt parlamenti képviselője, s rajtuk kívül számos újságíró, szakszervezeti funkcionárius és egykori képviselő, javarészt az EDA tagjai.

Gromiko és Fanfani párbeszéde

Gromiko szovjet és *Fanfani* olasz külügyminiszter hétfőn folytatta tárgyalásait. Fanfani hivatalos látogatáson tartózkodik a Szovjetunióban.

Időjárás

A Meteorológiai Intézet előzetes előrejelzése kedd estig: Időnként megnövekvő felhőzet, hétfőn néhány helyen kisebb esővel, egy-két helyen esetleg zivatarral, kedden többfelé záporeső, zivatar. Élénk, időnként megerősödő déli-délnyugati szél. A nappali felmelegedés elsősorban nyugaton kissé mérséklődik.

n átadták a forgalomnak az . A több mint 8 millió forin- helyiségből álló épület előtt időben. Aki a vízumot a ha- erezni, automata géppel ké- séges fényképeket.

vács Gy., Kovács S. felvételei.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Rippl Rónai

ESTI HÍRLAP
1967 MÁJ 15

1021

Emlékek a Róma-hegyen

MARCI BÁCSI AZ ISTÁLLÓAJTÓBAN EGY ROKONSZENVES MŰVÉSZHÁZASPÁRNÁL RIPPL-RÓNAI NYOMÁBAN KAPOSVÁROTT

— Az én formámat megnézheti a múzeumban — mondja büszkén Margit néni, és megigazítja állán a kendőt. — No, persze, nem a mostanit, hanem még a lánykorombelit. Ugy 1917—1918 lehetett, amikor lefestett a mester. Meg Rajczi öregapámat is. Épp hozta volna a szénát a marháknak: „Álljon meg, Marci bácsi ott, az istállóajtóban!" — kiáltott rá, és már festette is

A MESTER JEGENYÉI

Margit néninek már az unokája is akkorácska, mint ő lehetett, amikor *Rippl-Rónai* megörökítette. De ma is fölélénkül, és dől belőle az emlék, akárcsak a Kaposvár melletti Róma-hegy csaknem minden öregéből, akik évtizedeken át éltek a közelében, s látták nap mint nap, fején a franciás barettel, hóna alatt a festőkészséggel.

— Szeretett bennünket nagyon! — meséli tovább Rajczi Margit néni. — A városban, az utcán, ha száz úrral ment, akkor is odaköszönt a magunkfajtának. Pedig de nagy életet éltek, a Lazarine nagyságos asszonyal! Vasárnap nyolc-tíz négylovas kocsi vitte a vendégeket hozzájuk, s a kertjükben még pávák is sétáltak!

Az udvarból idelátszanak a mester jegenyéi. Háziasszonyunk fölbukkan a pincelépcső tetején az obligát kancsóval, s egy frissen felbukott emlékkel:

— Egyszer egy szép cigánylegényt rajzolt. „Rossz bőrben vagy — mondta neki munka közben. — Rádférne egy kis tyúkleves!" A fiú megfogadta a tanácsot, és kifelé menet megfogta a mester egyik tyúkját. De ő, persze, nem hagyta, hogy a legénynek baja legyen miatta a rendőrökkel!

Hogy mekkora *művész* volt: arról ők keveset tudnak, de hogy milyen *ember* volt, arról annál többet. Hogy mekkora volt az a karácsonyfa, amit a villában állítottak, s mennyi ajándék rejtőzött alatta a környék parasztgyerekeinek — az lassan legendává nőtt.

Nagy a képzőművészeti élet itt, Kaposvárott. Kalauzunk, aki idehozott, maga is festő, *Czinkotai Frigyesnek* hívják, s nemrég volt a városban önálló kiállítása. Hites foglalkozása: állatorvos, s ő mindkét mesterséget egyforma szenvedéllyel űzi.

GÖNCÖL, A TÁLTOS

„Rippl-Rónai-díjas" olvasóm a mesterről, a város nagy szülöttjéről elnevezett múzeumban a dunántúli művészek tavaszi tárlatán egy remek gobelinterven, *Honty Márta* neve alatt. A kép az ősmagyar regevilág hangulatát idézi. Fáinak gyökere stilizált, lombja az ég csillagai közt, s ott száguld „Göncöl, a híres táltos, aki értette a fák és madarak beszédét, az égbe szállt, minden éjjel ott kocsikázik". Elbűvölő fantázia, varázsos színvilág, egyéni karakter jellemzi munkáit. A rendkívül tehetséges fiatal művésznő Kaposvárott él férjével, *Bors István* szobrászművésszel. Közös műtermükben kerestük fel őket.

— Elnézem ezt a két tehetséges és szeretnivaló művészt, amint reggelenként biciklijükön karikáznak át műtermükbe, és arra gondolok: ki mindenkinek van kocsija ebben a városban... — mondta róluk előző este egy kaposvári tisztviselőnő. Ebből azonban nem lehet panaszt kihúzni, lelkesek és derűsek. Két igazán harmonikus fiatal lény. Ruhájuk szerű távra szóló lelki tartalékokat adtak. Akár egy reneszánsz műhelyben, olyan volt Borsos körül a légkör — meséli a szobrász férj —, az a ritka művész, aki mert a tanítványai előtt dolgozni. Mert az igazán nagyok soha nem félnek attól, hogy ellesik fogásaikat, hiszen ami elleshető belőle, az úgyis csak *tehetséggel együtt* szül művészetet.

A műterem falipolcán izgalmas kis szobortervek sorakoznak — egyelőre viaszból. És plaketten egy arc, egy barettes szép művészfej: a Rippl-Rónaié.

Fencsik Flóra

Rippl Rónai József

Magyar művész kiállitása Párisban. *Rippl-Rónai* József, a kit Párisban sokkal jobban ismernek, mint Magyarországon, egybegyüjtött műveiből kiállítást rendezett a párisi *Art nouveau* fényes termeiben. Százhuszonnyolc festmény, akvarell, rajz és pasztelkép van ott együtt, fínom, stilizált képek, a Rónai sajátos modorában, a melynek csakhamar sok és tekintélyes amatőrje támadt Párisban. A francia ujságok sok elismeréssel írnak ezekről a művekről, a melyeknek egy része itthon, Magyarországon keletkezett s magyar motivumokkal van tele. Különösen érdekesek az *art appliqué* körébe vágó rajzok és festmények, a mely műfajnak a magyar művészek közt Rónain kívül nincs is művelője.

Uj Idők

1897. III. 24 sz

532 l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3
Telefon: 139-292

SOMOGYORSZÁG

1957 ... 27

Pént. ... szeptember 27. SOMOGYI NÉPLAP

Rippl-Rónai évforduló

610

ÍRTA: PÁTI FERENC DR.

MEGYÉNK MŰVELŐDÉSI OSZTÁLYÁNAK helyiségében összejöttek a minap többen a művészet megértő barátai közül, hogy városunk nagy fiáról, Rippl-Rónai Józsefről, halálának közelgő harmincadik évfordulójáról és annak megünnepléséről értekezzenek. Novemberben lesz ugyanis három évtizede annak, hogy ez a festő-lángelme itt, szülővárosában végső álomra lehunyta szemét. Ez évfordulóhoz közel áll egy másik évforduló, születésének századik évfordulója. Rippl-Rónai József 1861-ben született, tehát négy év múlva lesz születésének századik évfordulója. De érdemes-e már most évfordulót ünnepelnünk? A válasz csak egyértelmű lehet: vitathatatlanul igen! A megemlékezésben példamutatással szülővárosának kell elöljárnia. Igy ez a novemberi évforduló előkészítője lesz a négy év múlva bekövetkező sokkal szélesebb körű, minden bizonnyal országos távlatú megemlékezéseknek.

Vajon e letűnt három évtized után szorul-e a keleti temető nagy halottja erre az ébresztésre? Nem, nem szorul rá. A mester művei élnek és a mester él műveiben. A három évtized alatt az érdeklődés Rippl-Rónai életműve iránt csak fokozódott. Képeit utánozzák, másolják és sajnos — gyakran hamisítják is. A jubileumnak a jelen esetben nem az a feladata tehát, hogy egy géniuszt megmentsen az elfeledéstől, hiszen ez a géniusz él és hat ma is és élni és hatni fog a jövőben is. Miben is áll akkor a következendő jubileum feladata? Ezt nehéz pár szóval vagy akár pár mondatban is összefoglalóan meghatározni, mert ez a feladat igen sokirányú és egyben igen sokrétű. Nagy művészek, mint Rippl-Rónai is, műveikben egy egész világot alkotnak sajátos atmoszférával és az élet fényeinek és árnyainak ezerszínű tükrözésével. Érthető, hogy sok ágra oszlik és rendkívül sok kérdést, problémát vet fel a velük és műveikkel való foglalkozás. Már pedig a jubileumnak, ha csak nagy vonásokban is, ki kell terjeszkednie a felvethető problémákra, és legalább is ösztönzést kell adnia azok megoldására.

Évégből is örvendetes, hogy a minap megalakult jubiláris bizottság emlékkönyv kiadására határozta el magát, amely a Megyei Tanács anyagi támogatásával fog megjelenni. Lehetetlen ugyanis, hogy írásban is ne rögzítsük a problémákat és megoldásokat. Irásbeliség nélkül nincs anyaggyűjtés és tudományos összegezés sem. Rippl-Rónai József művészetének már a művész életében jelentékeny irodalma volt, amely azóta értékes írásokkal bővült, de a művész életét és alkotásait összegező tudományos szintű műnek még ezután kell megjelennie. Minden ilyen irodalom kútforrása a művész által írt »Emlékezések«. E munka Rippl-Rónainak egyetlen nagyobb irodalmi megnyilatkozása. Mint írói munka is értékes, stílusában, elgondolásában egyaránt méltó a művészhez. Azonban ma már alig hozzáférhető, újabb kiadását kellene szorgalmazni. De nem tartalmazza ifjúságát, s mivel még 1911-ben jelent meg, nem nyújthat felvilágosítást a későbbiekre sem, a művész pályájának későbbi alakulására, belső fejlődésének későbbi hullámzására, ellenben felbecsülhetetlen értékű forrásanyag a művész pályájának delére vonatkozólag. Az »Emlékezések«-et kiegészítendő szükséges volna a művész levelezésének összegyűjtése. S a Rippl-Rónai irodalom csak úgy lenne teljes, ha összegyűjtenénk a művésszel és műveivel, kiállításaival foglalkozó hírlapi és folyóiratbeli cikkeket, ismertetéseket, kritikákat is. A várt emlékkönyv remélhetőleg szövegében is és az abból származó ösztönzésekből, indíttatásokból következően is jelentős mérföldköve lesz a Rippl-Rónai irodalomnak.

A MŰ NEM VÁLASZTHATÓ EL a művész egyéniségétől, biológiai alkatától, egész életétől és természetesen a környezettől, a kortól sem, amelyben ez az élet lejátszódik. A művész egyéniségének és életének alaposabb megismerése nem egyszerű kíváncsiskodás, hanem tudományos szükségesség a művek teljes értékű megismeréséhez, megértéséhez és esztétikai méltatásához. Az idősebb nemzedékből ma még sokan vannak, akik ismerősi, esetleg baráti viszonyban voltak a művésszel. Sokan vannak, de soraik egyre ritkulnak. Az emlékkönyvnek ezek megszólaltatása is hivatása lesz. Rippl-Rónai életét eléggé ismerjük, s ha egy tudós vagy államférfi életművének számbavételéről volna szó, amit tudunk, az teljesen elég volna. Más az eset a művész műveinél. A műalkotás a tudatvilág tárnáinak legmélyebb mélységeiből tör elő, a festő szívével fest, bár a sikernek fontos tényezője a technika is, a kéz ügyessége. Finom rezdülésekről van itt szó, amelyek vizsgálatánál szinte sohasem érünk el a megismerés teljességéig, ami azonban nem jelenti azt, hogy ne törekedjünk erre a teljességre. Rippl-Rónainál éppen ifjúsága, zsenijének kibontakozása tartalmaz ismeretlen területeket. Hogyan nyiladozik ez a zseni a kaposvári színre-szemre emóciótlan kispolgári környezetben? Holott bizonyára voltak emóciói, amelyek irányt jelöltek későbbi fejlődéséhez. Az »Emlékezések« lapjain nem kapunk erre felvilágosítást. De vajon ma már ki tud erre felvilágosítást adni? Mi érdekelte? Milyen könyveket olvasott? Milyen festőkért lelkesedett? Ifjúkori kísérletei is elkallódtak.

Minden nagy művész életében van egy törvény: az önmagára ismerésnek, a tehetsége és hivatása felismerésének, s a hivatásához való tántoríthatatlan ragaszkodásnak törvénye. Ez Rippl-Rónai életében is teljes mértékben megvan. Kora ifjúságában lételeme már a festés, a rajz. Atyja pedagógus, ő is erre a pályára indul, nevelő lesz egy grófi családnál. De a hivatástudat nem hagyja nyugton, és elhatározó cselekvésre készteti. Otthagyja a nevelői pályát, Münchenbe megy, s a nagymúltú festőiskolára iratkozik be. Itt fejlődik ki meglepő gyorsasággal híres rajztudása, mely annyira jellemző lesz későbbi művészetére. Csakhamar már München sem elégíti ki, Párizs vonzza, Munkácsy dicsősége, s még inkább azok az újszerű festőtörekvések, új stílusok, melyek Párizsból indulnak el és Európa-szerte megújhodást hoznak a képzőművészeti törekvésekbe. Itt Munkácsy veszi pártfogásába. Ekkori képein eleinte Munkácsy hatása érzik. De Rippl-Rónai tehetsége nem ismer megállást mindaddig, míg el nem jut a művészi fejlődés legmagasabb fokáig, az eredeti mondanivaló eredeti kifejezésének művészetéig. Párizs az eddiginél még szélesebb látókört nyit számára, új tartalmi és formai lehetőségeket. S néhány év alatt kialakul az igazi Rippl-Rónai stílus: az életnek, az embereknek, a tájaknak, az élet nagy és kis dolgainak mélyérzésű és mélyértelmű meglátása, s e meglátás újszerű, eredeti és mindig frissenható, bravúros kifejezése. Az »Emlékezések«-ben életteljes leírást kapunk ezekről az esztendőkről.

S MÉGIS VOLNA MÉG itt is tennivalója a Rippl-Rónai irodalomnak. Az egykorú párizsi képzőművészeti irodalom áttanulmányozása bizvást még értékes adatokat hozna a művész e forrongó időszakának s az azt követő lehiggadásnak ábrázolásához. Ismeretes, hogy Párizsban a kelet-ázsiai művészet is nagy vonzóerőt gyakorolt rá, annak stilizáló és dekoratív motívumai kétségkívül hatással voltak a Rippl-Rónai stílus kialakulásához. De vajon nem lehetett rá éppúgy hatással a kelet-ázsiai művészettel sok tekintetben rokon, ugyancsak stilizáló és dekorációra hajlamos somogyi népművészet is? A kibontakozó Rippl-Rónaira is bizonyára nagy hatással voltak a mindig döntő jelentőségű gyermekkori és ifjúkori emlékek. Hiszen a szülei iránt és a szülőföldje iránt való szeretet oly mélységesen élt benne. Másfél évtizedes párizsi tartózkodása alatt csak ritkán tér haza, felesége is francia nő, de azután megragadja szívét a honvágy, ez az emberi szívet oly csodásan vonzó vízszintes gravitáció. Valamivel a századforduló után, 41 éves korában hazatér, s most már újból szülővárosában, a mi városunkban lesz állandó otthona. Sokan már eddig is, hazulról is felfigyeltek rá, de most itthon egyszerre a magyar képzőművészet egyik irányítója lesz, nem hivatalosan, hanem tehetségével, művészetének erejénél és hatásánál fogva. A magyar képzőművészet huszadikszázadi történetét elképzelhetetlen lenne Rippl-Rónai nélkül megírni.

De mint minden nagy művész életműve akként Rippl-Rónai műve is nem csupán a képzőművészet történetéé, hanem magáé a történelemé. A művészi alkotás ugyanis nemcsak gyönyörködtetés, hanem világnézeti megnyilatkozás is, az élet értelmének hirdetése. Életpályája a feudálkapitalizmus korára esik. A politikai életben nem vett részt, de világnézetét Ady Endrével való barátsága is bizonyítja, akivel éppen itt, Kaposvárott ismerkedett meg. Művészetének szabad szárnyalásával ő is, mint az irodalom terén Ady, zászlóbontója lett a honi haladásnak. Ritka, gazdag termékenységű művész. Műveinek száma több ezerre megy, s nincsen köztük selejtes alkotás. Mindegyik magán viseli a nagy művész kezenyomát, a tökéletes formai megláttást, s az eszmei mondanivaló magasrendűségét, határozottságát, egy fölényes világszemlélet kifejezését. Miben összegezhető ez a szemlélet? Talán ebben: Lássuk meg az élet szépségét a tájban, a vidékben, ahol élünk, közvetlen környezetünkben, embertársainkban, akik közt dolgozunk, a munkában, az élet mindennapjaiban, örömeiben és még bánataiban is, mert élni szép és élni érdemes. Természetesen ez csak nagyon is felszínes összefoglalás, mert a művészi mondanivaló ezer meg ezer változatában rögzítődik meg képein és mindenütt más-más megoldással, de hiszen a művészet feladata éppen az, hogy kifejezze a maga formanyelvén érzelmi világunk rejtett, finoman árnyalt rezdüléseit. Mi más ez, mint a kifejezhetetlen kifejezése?

MŰVÉSZETÉNEK LÉNYEGÉVEL összefügg, hogy szeret témáit, modelljeit közvetlen környezetéből venni. Ezért van annyi kaposvári tárgyú képe, annyi kaposvári modellje. A kaposvári tájat, utcákat és embereket emeli fel a költői szemlélet magaslatába ennek a festő-költőnek a művészete, mint a délibáb a fényjátékok sugártörésével megmutatja költői arculatukat a tájaknak. A századeleji életet tükrözteti, és benne és általa az örök emberi életet. Itt született, ez a város adta Rippl-Rónai Józsefet a művészettörténelemnek. Az évforduló megrendezésével, az emlékkönyv kiadásával ez a város nem dicsekedni akar, de kötelességet teljesíteni. Ennek a városnak, a mi városunknak kötelessége és egyben jogos igénye is, hogy Rippl-Rónai József hagyatékának minél teljesebb mértékben középpontja és őrzője legyen. Művei szétszórtan vannak itthon és külföldön, magántulajdonban és múzeumokban. A róla elnevezett Somogy megyei múzeum Rippl-Rónai anyagának kiegészítése is a jubileum, a jövő feladata, hadd legyen ez a gyűjtemény minél teljesebb, minél összefoglalóbb. De e gyűjtemény így is kifejezi, hogy a mester mennyire él. A festmények, pasztellek, rajzok, ma is frissen hatnak, az élet levegőjét lehelik ma is. A keleti temető három évtizede porladó nagy halottja ecsetjének és irónjának vonásaival maradandósággá varázsolja a mulandóságot.

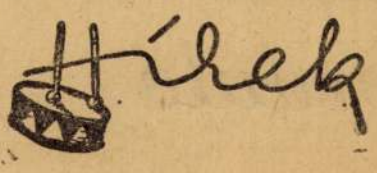

— ÁLLAT- ÉS KIRAKODÓVÁSÁR lesz szeptember 28-án, szombaton Andocs községben.

— AZ ELSŐ magyar gyártmányú elektronikus orgona elkészült a budapesti Rádiótechnikai Gyárban. A gyár mérnökei hónapokon át munkaidő után kísérleteztek, míg sikerült technikailag megoldani az elektronikus orgonát.

— A BÜROKRÁCIA elleni harc indoklásával a Kohó- és Gépipari Minisztérium egyes üzemeiben megszüntették a minőségi ellenőrző szerveket. Az új intézkedés szerint ezeket a szerveket ismét fel kell állítani, mert megszüntetésük jogszabályellenes volt.

— A MAGYAR NÉPHADSEREG NAPJA alkalmából szombaton este a Tiszti Klub színháztermében nagyszabású ünnepi estet tartanak, melynek keretében találkoznak a szovjet és magyar katonacsaládok. Este 8 órakor fővárosi művészek részvételével ünnepi műsor lesz.

— ÉRDEKES SZENVEDÉLYNEK hódol Győrben Wiest János. Jelenleg tízezernél több színes, fekete-fehér, és dombornyomású képeslevelezőlap van gyűjteményében. Wiest 15 éve gyűjti a lapokat, melyekből négyezer hazánk nevezetességeit ismerteti, hatezret pedig kiterjedt nemzetközi kapcsolatai révén negyven országból szerezte be.

— VÉRADÓK FIGYELEM! Október 1-től vérvétel szombat kivételével minden hétköznap délelőtt reggel 8 órától 12,30 óráig, és hétfő, szerda, péntek délután 15 órától 17,30 óráig a véradó állomáson. Megyei Vöröskereszt szervezete.

Csiky Gergely Színház. Csiky Ger-

Vasárnap lesznek a belügyi dolgozók sportbajnokságainak döntői Kaposvárott

Csaknem három hónapja folynak már megyénkben a belügyi dolgozók 1957. évi sportbajnokságának küzdelmei. Ezek az immár hagyományos sportversenyek az előző évben is nagy sportsikert hoztak, hisz például 1956-ban a belügyi dolgozóknak a fele részt vett a küzdelmekben. Az idei év még jobb eredménnyel fog zárulni. A statisztika szerint ugyanis ez évben 75 százalékos volt a részvétel. Aztán nemcsak a számszerű emelkedés mutatható ki, hanem minőség tekintetében is javult e versenyek színvonala.

Mit mutatnak ezek a számok? Elsősorban azt, hogy a Somogy megyei belügyi dolgozók körében nagy népszerűségnek örvend a sport. Persze azt is bizonyítja a tekintélyes számú induló, hogy a verseny szervezői, elsősorban Kiss István rendőrszázados, megyei sporttiszt, jó munkát végeztek. A megyei sporttiszt kérdésünkre elmondta, hogy ez évben minden eddiginél nagyobb segítséget kapott a versenyek megszervezéséhez a parancsnok elvtársaktól.

A belügyi dolgozók hat sportágban versenyeztek. Az atléták, röplabdázók, az úszók, a labdarúgók és a céllövők mellett a fegyveres váltó csapatai is küzdöttek a döntőbe jutásért, a megyei bajnoki címért. Két sportágban már eldőlt a bajnoki cím sorsa. Az induló tíz labdarúgó csapat közül a megyei főkapitányság törzse bizonyult legjobbnak, amely megelőzte a kárhatalom, a kaposvári városi kapitányság és a nagyatádi járási kapitányságot. Az úszás eredményeit most értékelik.

A többi sportágakban vasárnap kerül sor a döntőkre. A megye legjobb hetven belügyi atlétája vasárnap délelőtt fél 10-kor lép pályára a K. Dózsa-sporttelepen. Ugyanitt kerül sorra a 4x800 méteres fegyveres váltófutás. Itt küzdenek a céllövők és a röplabdázók is. Ez utóbbiak küzdelmében a megye négy legjobb belügyi csapata került a döntőbe.

Vasárnap délelőtt 9 órakor ünnepélyesen nyitják meg majd a belügyi dolgozók megyei sportünnepét. Hogy aztán a megnyitót követő igen gazdag és színes sportműsorban a legjobbaké legyen a bajnoki cím és érem, gazdára találjon a sok-sok szép és értékes tiszteletdíj.

Az olimpiai bajnok Csermák József megverte a somogyi atlétákat

Keszthelyen mérték össze erejüket Somogy, Veszprém és Zala megyék atlétái egy meghívásos verseny keretében. Nem túlzott reményekkel indítottuk útnak atlétáinkat a három megye versenyén, s abban biztosak voltunk, hogy a fejlettebb atlétikai élettel rendelkező Zala sportolói megelőzik majd a mieinket. Azt reméltük azonban, hogy a somogyi atléták legyőzik a veszprémieket. Nem ez történt. Alulmaradtunk Veszprémmel szemben is. Igaz, hogy ez jórészt Csermák Józsefnek, olimpiai bajnokunknak köszönhető, aki a súlylökésben, diszkoszvetésben, gerelyhajításban, kalapácsvetésben indult és győzött, s annyi pontot gyűjtött Veszprém csapatának, hogy ez elégséges volt a második hely megszerzéséhez. A somogyi csapat egyébként tartalékosan állt fel.

Egyéni győzelmet a somogyi versenyzők közül Balajcza Tibor, Stettner Miklós és Szigeti Éva szerzett. Ezenkívül első helyezett volt a 4x100 méteres férfi váltó.

A verseny somogyi vonatkozású eredményei:

Férfiak:

100 m: 2. Mészáros 11.6 mp, 5. Bukovics 12.1 mp. **200 m:** 3 Mészáros 23.8 mp, 5. Grosz 24 mp. Ezek az időeredmények új megyei csúcsot jelentenének, csakhogy utánméréskor kitűnt, hogy a táv csupán 195 méter volt. **400 m:** 3. Neményi 55.4 mp, 5. Halász 56.2 mp. **800 m:** 4. Pamuki 2:07.6 p, 6. Arató 2:29.8 p. **1500 m:** 3. Závecz 16:55.0 p, 5. Balajcza 19:40.0 p. Balajcza csak a pontért futott. **5 km gyaloglás:** 1. Balajcza 25.03 p. **Magas:** 2. Bodosi és Koltai 165 cm. **Távol:** 2. Dobribán 586 cm, 4. Koltai 563 cm. **Hármasugrás:** 4. Horváth 12.29 m; 6. Dobribán 11.26 m. **Rúd:** 1. Stettner 290 cm, 2. Beősze 290 cm. **Súly:** 5. Dobribán 10.55 m, 6. Kenedi 10.49 m. **Diszkosz:** 5. Dobribán 31.70 m, 6. Tóth 28.80 m. **Gerely:** 5. Arató 39.10 m, 6. Tóth 38.18 m. **Kalapács:** 3. Dobribán 32.36 m, 4. Kenedi 31.60 m. **4x100 m:** 1. Somogy (Göltl, Grosz, Bukovics, Mészáros) 46.7 mp. **4x400 m:** 3. Somogy (Fülöp, Kóródi, Neményi, Arató) 3:49.5 p.

Nők:

100 m: 3. Dani 14.1 mp, 5. Fehér 15.0 mp. **200 m:** 2. Dani 27.6 mp, 5. Somosi 29.0 mp. **400 m:** 3. Baráth 67.4 mp, 4. Somosi 70.2 mp. **Magas:** 2. Kamarell 130 cm, 3. Csiszár 130 cm. **Távol:** 3. Somosi 450 cm, 4. Fehér 449 cm. **Súly:** 5. Kamarell 788 cm, 6. Csiszár 699 cm. **Diszkosz:** 3. Kamarell 25.83 m, 5. dr. Károlyiné 22.84 m. **Gerely:** 1. Szigeti 27.85 m, 2. Hinora 25.77 m. **4x100 m:** 2. Somogy (Fehér, Kamarell, Somosi, Dani) 57.4 mp.

A pontversenyben első Zala 212.5, 2. Veszprém 182, 3. Somogy 163.5 ponttal.

FEGYELMEZ A SLASZ

Éppen tegnap írtunk arról, hogy igen meglazult a fegyelem a labdarúgó csapatoknál. Ezen a héten az ifjúságiak »vitték el a pálmát«. Nem kevesebb, mint hat ifi játékos került a kiállítás sorsára. Szerdán este egyébként rekordforgalom volt a labdarúgó szövetség fegyelmi bizottságánál. A SLASZ elnöksége utasította is a fegyelmi bizottságot, hogy hozzanak olyan szigorú ítéleteket a fegyelmezetlenkedő, sportszerűtlenkedő játékosok ügyében, hogy azoknak a jövőben valóban ne legyen kedvük újólag a fegyelmi bizottság elé kerülni.

A kiállított labdarúgók mellett még néhány »érdekes ügy« került a fegyelmi bizottság elé. Ilyen a kadarkúti pályabotrány, a buzsáki Lotti László esete, aki megverte Balatonnagybereken a játékvezetőt, továbbá a Felsőmocsolád—K. Téglagyár mérkőzés, amely szintén félbeszakadt.

A fegyelmi bizottságok valóban erélyes kézzel fogtak hozzá a rendcsináláshoz, s remélhetően, a példamutató fegyelmi ítéletek valóban elejét veszik annak, hogy a továbbiakban folytatódjék a rendzavarás, a fegyelmezetlenség a somogyi sportpályákon.

A szerdai fegyelmi tárgyaláson egyébként az alábbi fontosabb határozatok születtek:

Lotti Lászlót, a Buzsáki SK játékosát, aki tettleg bántalmazta a játékvezetőt, örökre eltiltották a játéktól. A félbeszakadt mérkőzést újra kell játszani. Ennek színhelye és időpontja: Fonyód, november 7.

A Kaposvári Téglagyár óvását a Felsőmocsolád—Téglagyár félbeszakadt mérkőzés ügyében elutasították, s a mérkőzést a pályán elért eredménnyel (4:2) Felsőmocsolád javára igazolták. Farkast, a K. Téglagyár játékosát szigorúan megdorgálták.

A **Karád—Tapsony** félbeszakadt mérkőzést is a pályán elért 2:1-es karádi győzelemmel igazolta a bizottság, mivel Tapsony levonult és nem volt hajlandó tovább játszani. A tapsonyiak Meisselrics nevű játékosát megdorgálták.

A kiállított labdarúgó játékosok ügyében az alábbi határozatok születtek: Pálfi (Siófok) büntetését a kiállítással elintézettnek vették, játékjogát visszaadták. Papp János (Zamárdi) hat hónapig, 1958. III. 22-ig nem játszhat bajnoki mérkőzést. Szűcs (Balatonlelle) szigorú dorgálást kapott. Gergye (Balatonlelle), Simon és Varga (K. Textiles) 2—2 bajnoki mérkőzésen, Bella (K. Textiles), Fülöp (KMTE) 3—3 bajnoki mérkőzésen nem játszhat.

Elutasította a bizottság Baros óvását Gyékényessel szemben, miután Csabai betöltötte 19. évét, s nincs szüksége külön engedélyre, hogy játszhasson.

Két bajnoki mérkőzésre betiltották a kadarkúti pályát, amiért a Kadarkút—Babócsa mérkőzésen a közönség a mérkőzés végén megfenyegette, s kis híja, hogy tettleg nem bántalmazta a játékvezetőt. Kadarkút további négy mérkőzésen köteles szövetségi ellenőrt kérni.

Fekete Imre és Söre István kadarkúti »szurkolókat« egy évre a pálya látogatásától eltiltották. Ha nevezettek mégis jelen lennének a mérkőzésen, ez óvási okot képez.

Egy bejelentést is tudomásul vett a fegyelmi bizottság. A Siófoki MÁV Olajmunkás SE házi fegyelmi határozatát, amely két évre eltiltotta a fegyelmezetlen és sportszerűtlen magatartást tanúsító Balogh nevű siófoki játékost.

* * *

Az NB II. fegyelmi bizottsága Tiszagátit 2, Szilit pedig 4 bajnoki mérkőzéstől tiltotta el.

Az NB III. fegyelmi bizottsága Veverán (K. Dózsa) 2 hétre tiltotta el.

Sok váratlan eredmény született a megyei II. osztályban

Három csoportban folynak megyénkben a labdarúgó bajnokság II. osztályú küzdelmei. Vasárnap már a harmadik fordulót játszották le, s bizony akadt néhány meglepetés. Ilyennek számít az eddig kitűnően szereplő somogysárdiak súlyos veresége Nagytoldipusztán, valamint a kaposfürediek 0:7 arányú veresége Mezőcsokonyán. Általában túl kemények a mérkőzések és elég sok a szabálytalanság is. E héten a Karád—Tapsony és a Balatonnagyberek—Buzsák találkozó félbeszakadt. A tapsonyiak levonultak, a buzsákiak egyik játékosa pedig tettleg bántalmazta a játékvezetőt.

A forduló eredményei:

Balatoni csoport:

Kéthely—Balatonszemes 1:2, Nikla—Kötcse 2:1, Karád—Tapsony 2:1, félbeszakadt, Somogyvár—Öreglak 0:2, Balatonszentgyörgy—Balatonkiliti 0:2, Balatonnagyberek—Buzsák 0:0, az első félidő 20. percében félbeszakadt, Táska—KMTE II. 0:1.

Kaposi csoport:

Somogyaszaló—Somodor 5:3, Nagytoldipuszta—Somogysárd 5:0, Ecseny—Igal 5:2, Zics—Nagyberki 0:5, Mezőcsokonya—Kaposfüred 7:0, K. Téglagyár—Gázló 2:1, Somogyszil—Felsőmocsolád 3:1.

Drávai csoport:

Babócsa—K. Dózsa II. 7:1, Kaposmérő—Kadarkút 1:1, Istvándi—Heresznye 2:2, Nagyatád II.—Somogytarnóca 5:3, Csurgó II.—Felsőbogát 4:2, Berzence—Lábod 4:4.

A három csoport bajnoki táblázata jelenleg a következőképp fest:

Balatoni csoport:

1. KMTE II.	3	3	—	—	8:0	6
2. Öreglak	3	3	—	—	10:2	6
3. Balatonszemes	3	3	—	—	9:5	6
4. Buzsák	2	2	—	—	9:2	4
5. Karád	3	2	—	1	10:4	4
6. Balatonkiliti	3	2	—	1	4:3	4
7. Kéthely	3	1	1	1	9:4	3
8. Tapsony	3	1	1	1	6:5	3
9. Nagyberek	2	1	—	1	6:6	2
10. Nikla	3	1	—	2	6:10	2
11. Kötcse	3	—	—	3	4:12	-
12. Somogyvár	3	—	—	3	2:7	-
13. Táska	3	—	—	3	2:11	-
14. B.-szentgyörgy	3	—	—	3	1:9	-

Kaposi csoport:

1. Somogyszil	3	2	1	—	9:2	5
2. Mezőcsokonya	3	2	1	—	14:5	5
3. Nagytoldipuszta	3	2	1	—	13:6	5
4. Somogysárd	3	2	—	1	13:7	4
5. Nagyberki	3	2	—	1	13:7	4
6. Somogyaszaló	3	2	—	1	11:7	4
7. Ecseny	3	2	—	1	11:12	4
8. Kaposfüred	3	2	—	1	9:16	4
9. Gázló	3	1	1	1	8:7	3
10. K. Téglagyár	3	1	1	1	5:6	3
11. Felsőmocsolád	3	1	—	2	6:8	2
12. Igal	3	—	1	2	5:12	1
13. Zics	3	—	—	3	3:12	-
14. Somodor	3	—	—	3	3:24	-

Drávai csoport:

1. Babócsa	3	3	—	—	14:2	6
2. Nagyatád II.	3	3	—	—	23:7	6
3. Kaposmérő	3	2	1	—	11:2	5
4. Háromfa	2	2	—	—	8:2	4
5. Kadarkút	3	1	1	1	6:4	3
6—7. Berzence	3	1	1	1	7:7	3
6—7. Lábod	3	1	1	1	10:10	3
8. S.-tarnóca	2	1	—	1	9:7	2
9. Csurgó II.	3	1	—	2	6:12	2
10. Heresznye	2	—	1	1	2:4	1
11. Istvándi	3	—	1	2	7:16	1
12. Felsőbogát	3	—	—	3	3:13	-
13. K. Dózsa II.	3	—	—	3	2:22	-

T. osztály hatósága volt-e vagy sem, az azonban bizonyos, hogy vádlott még a vizsgálóbíró előtt is fentartotta hamis vallomását és évek multak el anélkül, hogy lelkiismerete furdalta volna azért amit tett. Felháborító az ilyen gazság, hogy milyen játékot űzött ez az ember az igazságszolgáltatással. *A büntető igazságszolgáltatás pallosának le kell sujtani erre az emberre, de nem csak erre, hanem az összesekre, akik hasonló gazságot követtek el.* Elrettentő büntetés kér.

Grünfeld az utolsó szó jogán azt mondja, hogy Uschernek pénzre volt szüksége, azért kényszerítette őt a vallomás megtételére.

A bíróság ítéletében

három évi fegyházra ítélte hamis vád címén Grünfeldet.

Az ítélet indokolásában tényként állapította meg a bíróság, hogy Grünfeld a katonai hatóságnál hamis vádat emelt Schossberger ellen. Tényként állapította meg, hogy *rendszeres besugó szolgálatot teljesített a T. osztálynál,* figyelembe vette a bíróság azt, hogy Schossberger Grünfeld miatt *4 hónapig volt letartóztatva 1920-ban, ami abban az időben, az akkori viszonyok között igen nagy joghátrányt jelentett.*

Az *ügyész* megnyugodott az ítéletben, Grünfeld fellebbezett.

Az ügyész a vádlott azonnali letartóztatását kérte, amit az elnök elrendelt.

megnyomta a csengőt, belépett egy fogházőr és levitte Grünfeldet a fogházba.

A Ház megkezdte a büntetőnovella tárgyalását

Váry Albert nagy előadói beszédben ismertette a javaslatot

— *Az Est tudósítójától* —

Féltizenegy órakor *alig tizenöt képviselő jelenlétében* nyitotta meg a képviselőház mai ülését **Zsitvay** Tibor elnök.

A kormány tagjai közül *Pesthy* Pál igazságügyminiszter és *Bud* János pénzügyminiszter vannak jelen. Egészen *üres az ellenzéki mező,* amikor az ülést megnyitják.

Meskó Zoltán diadalmasan kiált fel:

— *Hol az ellenzék?*

Napirend szerint következett a tegnap letárgyalt törvényjavaslatok, az autóadóról, az Olaszországgal kötött pénzügyi egyezményről és az egyes vármegyei törvényhatóságok területének változásáról szóló törvényjavaslatok harmadszori olvasása.

Ennek megtörténte után áttérnek a napirend következő pontjának tárgyalására: *záloglevelek és az 1897. évi 32. törvénycikk alá tartozó kötvények biztosítására vonatkozó jogszabályok módosításáról szóló törvényjavaslat* tárgyalására.

Temesváry Imre előadó ismerteti a javaslatot, amelyet előbb általánosságban, majd részleteiben. *Madarassy* Gábor néhány módosításával *egyhangúlag elfogadtak.*

Megkezdik a büntetőnovella tárgyalását

Ezután áttért a Ház a *büntető igazságszolgáltatás egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló törvényjavaslat, az úgynevezett büntetőjavaslat tárgyalására.*

Váry Albert előadó ismertette a javaslatot:

zott viszonyok közt mennyire kell vigyáznia a törvényhozásnak, hogy mit kodifikál. Látjuk, hogy egyik-másik rendelkezés, hálistennek, teljesen elvesztette aktualitását.

A négyévi pihentetés nem ártott a javaslatnak, mert így kiderült, hogy melyek azok az intézkedések, amelyekre feltétlenül szükség van, hogy az igazságszolgáltatás menete zavartalanul biztosíttassék. Nincs kétség aziránt, hogy *szükség van a pénzbüntetések tekintetében a pengőértékre való áttérésre.* Gondoskodni kellett az értékviszonyok eltolódásának megoldásáról.

A mai leromlott gazdasági viszonyok között a társadalomra fokozottabb veszélyt jelentenek az üzletszerű bűncselekményt elkövetők. *Politikai szempontok nem vegyülnek a javaslatba, amelynek második része a felsőbíróságok tehermentesítését kívánja megoldani,* de tekintettel kell lenni az állam pénzügyi helyzetére e kérdés megoldásánál, hogy a megoldás a meglevő létszám keretei között történjék meg.

Bizonyos aggodalmak merültek fel a javaslat egyes intézkedései ellen, de *az adott viszonyok között más megoldás nincsen.*

Részletesen ismerteti ezután az előadó a javaslatot.

— A pénzbüntetés kiszabása tekintetében, — úgymond — a pénzbüntetést egészen új alapokra helyezi a novella. Örömmel kell fogadni ezt, mert a javaslat értelmében *a jövőben minden bűncselekményre lehet pénzbüntetést kiszabni.*

Propper Sándor: *Ez lesz az igazi osztálypolitika.*

Váry Albert: *Egyenesen szociális intézkedése ez a javaslatnak.*

Propper Sándor: A szegény ember ülni fog, a gazdag fizetni fog.

Báró Podmaniczky Endre *Mit ért maga ehez!*

Propper Sándor: *Nem is tudtam, hogy ön jogász.*

Dr Pretsch Kornél **A kisbaba táplálása**
Tenőcsök anyák részére. Ára 80 fillér Kapnató „Az Est" könyvkereskedéseiben, VII., Erzsébet körút 18—20. sz., V. ker., Vilmos császár út 14. szám

Rippl-Rónai József ma reggel meghalt

Kaposvár városa mint díszpolgárát temeti el

— *Az Est tudósítójától* —

Ezen a szomorú novemberi reggelen, egy évi betegeskedés után, kedves kaposvári házában meghalt *Rippl-Rónai* József hatvanhatéves korában. Izes, kellemes beszédjét nem fogjuk többé hallani, s nem szoríthatjuk meg férfias erős kezét, amelyet a jólismert kékköves gyűrű díszített. Hányszor láttuk ezt a kezet, amikor a deres művészsörényt rendezgette, vagy amikor kedves színes krétái között keresgélt. A gyűrű nagy kék köve, mintha csak ennek a kéznek a szeme lett volna, úgy nézett, úgy figyelt, úgy hordozta szerte tekintetét.

Rippl-Rónai József megjelenésében volt valami különös, valami rejtelmes, valami a varázslóból és a garabonciásból, művészetének rendkívüliségre külső bélyeget is nyomott alakjára. Nem volt benne hiú vágy, hogy feltűnjön, s nem hajszolta az öltözködés és a modor külsőségeit, mégis különbözött mindenkitől, ruhái révén is különös jelenség volt. Egyéni, férfias eleganciájára sokat adott, szerette a rendet, de nem kedvelte a kicsinyes pedantériát. Színes beszélő volt, telve a megfigyelések, emlékek és tapasztalatok kincsével. Szeretett beszélgetni vidám és komoly dolgokról, a vele való találkozás mindig nyereség volt, üdítő és tanulságos.

Hatalmas művészi munkásság maradt utána, mert rengeteget dolgozott. Tevékenyebb, és termékenyebb művészünk alig volt nála. A modern európai festészetnek egyik legjellegzetesebb alakját s a magyar művészi élet díszét gyászoljuk benne koporsójánál.

Amikor mint egészen fiatal ember Párizsba utazott, Munkácsy tanítványa lett. Maga írja gyönyörű könyvében, az Emlékezésekben, hogy ebben az időben Munkácsy hatalmas egyéniségének hatása alatt dolgozott, de nemsokára kiszakította magát e bűvkörből, hogy új befolyások hatalmába kerüljön. A modern francia »kutatók« táborába állott. De Rippl Rónai mégis más volt mint Gauguin, nem hasonlított Puvis de Chavanne-ra, nem utánozta Carrière-t, sem Degas-t, sem Ronoir-t, sem Manet-t, sem a többieket.

Csak a tehetség nagysága állította ezek mellé a nagy művészek mellé s az a magasfokú láz tette ezeknek rokonává, amely a somogyi magyart épúgy emésztette, mint azokat a nagy franciákat, akikért Zola Emil küzdött a meg nem értő nyárspolgárok hadserege ellen. Ebben a termékenyítő, magasfeszültségű, izgalmas légkörben élt Rippl-Rónai József és itt alakult azzá a nagy mesterré, akire oly jogosan büszke a kis magyar nemzet.

fejezetet fog írni arról a korszakfejezetet fog írni arról a korszakról, amely teljesen az övé. Óriási munka vár arra, aki össze akarja állítani, át akarja tekinteni s minden vonatkozásában fel akarja dolgozni Rippl-Rónai egész művét, annak pontos útját, hatását és meg akarja mérni súlyát.

A történetíró, az esztétikus és a tudós egy egész világot fog itt kapni, telve a különös teremtmények sokaságával és azzal a misztikummal, amit oly reménytelenül akarnak megmagyarázni már századok óta. Mert a csodákat — amilyen Rippl-Rónai művészete is — nem lehet megmagyarázni, csak magyarázni és csodálni, vagy tagadni, vagy kételkedni bennük.

A lesujtó gyászhír hatása alatt kitörő érzéseink rabságában, szerény krónikások, mi is beszéljünk ezekről a dolgokról. Elég feladat nekünk elmondani és mindenkivel tudatni, hogy Rippl-Rónai József nincs többé. Ma reggel meghalt.

A művész halála

Kaposvár, november 25
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

Ma reggel kilenc órakor Kaposváron a híres *Róma*-villában meghalt a város nagy szülöttje, *Rippl-Rónai* József festőművész.

A mester már hosszabb ideje betegeskedett. Április 20-áig Budapesten tartózkodott, de ekkor a család levitette Kaposvárra és attól kezdve madjnem az utolsó napjáig szeretett városában töltötte idejét. Csak néhány héttel ezelőtt szállították *Balatonfüredre*, ahol szívbajára keresett gyógyulást. Rippl-Rónai József április 20-ika óta állandóan orvosi kezelés alatt állt. Ezalatt az idő alatt többször kapott szélhüdést, régi vese- és szívbaja is kínozta és az örökké dolgozó, agilis, pihenni nem tudó Rippl-Rónainak ez az ideje már a kényszerű pihenés jegyében mult el.

Ez a pihenés sem értendő azonban úgy, hogy Rippl-Rónai József egyáltalában nem dolgozott. *Ez év októberében mea kiállított az Ernszt-múzeumban*, ahol nagy művészetének ismerői is meglepődve állottak meg néhány képe előtt, de ettől kezdve már alig nyúlt az ecsethez.

Legutolsó művei: egy finom tájkép és örök témája: két önarckép.

Az utolsó órák

Munkatársunk beszélgetett *Dobozy* Elekkel, Rippl-Rónai József fogadott leányának férjével, aki

mély szavak, a friss színes képek. A család, Kaposvár, de az ország, sőt egész Európa szegényebb lett egy nagy értékkel.

Előkészületek a temetésre

Budapestre egészen váratlanul érkezett Rippl Rónai József halálának híre. Beszéltünk

Petrovics Elekkel,

a Szépművészeti Múzeum igazgatójával:

— Ép most kaptam értesítést Rippl-Rónai József haláláról, — mondotta Petrovics Elek. — Megdöbbentő. Nagy-nagy vesztesége az országnak.

A temetésre vonatkozóan kérdeztük meg ezután Petrovics Eleket, aki kijelentette, hogy minden valószínűség szerint a város temetteti el, mint díszpolgárát, Rippl Rónai Józsefet.

Felhívtuk telefónon ezután a kultuszminisztériumban

Jeszenszky Sándor osztálytanácsost,

aki Rippl Rónai József temetésére vonatkozólag a következőket mondotta:

— Én már érintkezésbe léptem a kaposvári polgármesteri hivatallal és beszélgetésünk eredményeképpen a következőket mondhatom: *Kaposvár városa Rippl-Rónai Józsefet a maga halottjának tekinti és mint díszpolgárát temeti el a családi sírboltban.* A temetés minden valószínűség szerint *vasárnap délután* lesz és azon természetszerűleg a kultuszminisztérium, a szépművészeti múzeum és az összes művészeti egyesületek és testületek képviseltetik magukat. Tudtommal a *Szinyey-Merse társaság külön nagy deputációval vesz részt a temetésen.*

— Egyébként Kertész K. Róbert államtitkár úrnál ép most folyik a megbeszélés a temetésre vonatkozólag. Az államtitkár úr magához kérette Csók Istvánt és más mestereinket, akikkel most beszéli meg a temetés külsőségeit. A temetés minden bizonnyal impozáns lesz és méltó a nagy mesterhez.

A temetésen a KUT, amelynek Rippl-Rónai József díszelnöke volt, szintén nagyobb számban képviselteti magát.

A *Szinyey-Merse társaság ma este nyolc órakor ülést tart a Fészek Klubban,* amelyen adózik a nagy halott emlékére és megbeszéli részvételét a kaposvári temetésen.

Három évi fegyházra ítélte a bíróság az egykori T-osztály egyik besugóját

— Az Est tudósítójától —

Rendkívül érdekes ügyet tárgyalt ma a büntetőtörvényszék *Krayssel*-tanácsa. A vádlott *Grünfeld* Miksa magántisztviselő volt, aki 1920 nyarán a katonai parancsnokságon feljelentette *Schossberger* Nándor vendéglőst *kormányzósértés* miatt. Feljelentését a vizsgálóbírónál is fentartotta és csak az 1925-ben megtartott főtárgyaláson vonta vissza.

A mai tárgyalás elején Grünfeld kijelenti, hogy *nem érzi magát bűnösnek. — Schossberger, — arról nem beszél?*

Ezután az elnök ismerteti a vizsgálóbíró előtt tett vallomását. A vizsgálóbíró előtt Grünfeld még meg is toldotta és *részletekkel kibővítette első feljelentését.*

— Ez azért történt, — mondja Grünfeld — mert

a vizsgálóbíró előszobájában ott volt Uscher és még néhány tiszt és ők mondták, hogyan valljak.

Én féltem tőlük, mert *akkor a*

utolsó pillanatáig a nagy mester mellett volt. A következőket mondotta el:

— Ma, pénteken reggel kilenc órakor halt meg Rippl-Rónai József csendben, hangtalanul. Megelőzőleg

már 26 órán át önkívületi állapotban aludt,

mert előzőleg vért vettek tőle. Nem tudom, hogy

a város, amelynek díszpolgára volt, saját halottjának tekinti a nagy mestert

és itt Kaposvárott a családi sírboltban helyezi örök nyugalomra.

— Rippl-Rónai József 66 esztendős volt, élete az örökös munka, az örökös

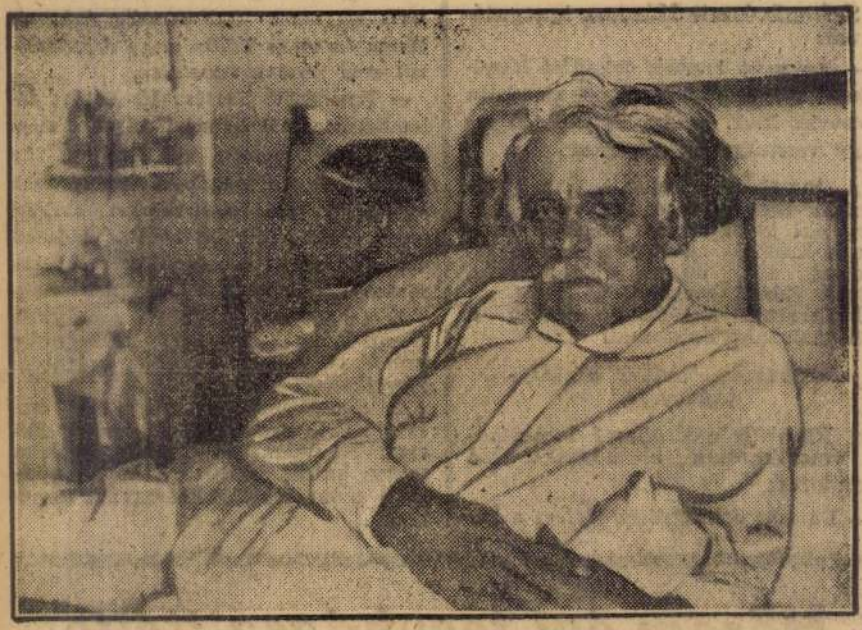

Rippl-Rónai József a betegágyon

dott a világról, magáról a környezetéről és valósággal *átszenderedett a halálba.*

— Kedden este vittük haza Kaposvárra Balatonfüredről, ahol a szanatóriumban ápolták. Ekkor már nagyon rosszul volt. Az öntudata lassanként elhagyta, *tüdőgyulladásba esett és állapota reménytelenné vált.*

— Utolsó óráiban már az állandóan körülötte lévő feleségét, fogadott leányát és engem sem ismert meg, ha kérdeztük, halk hangon néhány érthetetlen szót válaszolt csak. Halála egész Kaposvárott mély részvétet kelt és én

alkotás jegyében folyt le. Idehaza is még betegségének utolsó szakaszában is *folyton csak arról beszélt, hogy festeni szeretne.* Többször meg is próbálkozott ezzel, de azután fáradtan, csüggedten tette le az ecsetet és hallgatagon maga elé nézve ült hosszú ideig.

— Tudtuk, hogy nagy beteg. Talán azt is tudtuk, hogy segíteni nem lehet rajta, a halála mégis váratlanul, megdöbbentően szakadt ránk. Borzasztó tudni, hogy Rippl-Rónai József, az örök fiatal, drága kedves Rippli nincs már. Nincsenek többé a kedves, bohókás megjegyzések, a halk, elröppenő

helyezhető a képek értékesítésével foglalkozó egy osztály is. El nem képzelhető, hogy az e célra szükséges tőkék előteremtése egy oly nagy testületnek nehézségeket okozna. A *Műcsarnok* a vevő által kijelölt képet megvásárolná a művészektől a vevő részére illendő árban, hozzáütné költségeit és kamatait, eladhatná és átadhatná a képet a vevőnek — ha bonitása felől meggyőződött — részletfizetésre is. Nagyon jól tudom én, hogy ez a rendszer, kezdetben, nehézségekkel jár, de hivatásuk magaslatán álló, kötelességüket szerető férfiak előtt a nehézségek előre látása nem megfutamodást, hanem kitartóbb, rendszeresebb, fáradhatlanabb munkálkodást fog eredményezni.

Aztán meg mi ez a nehézség a kitüzött céllal szembe állítva! Ma már közel 300 művészünk van: Van egy fiatal művészgárdánk, a mely rajongó idálizmussal szenteli életét és vérét az örökszép kultuszának. Hirnévről, dicsőségről álmodozó ifjak, lángoló lelkesedéssel, magasröptü ambicióval, és — a koszt, kvártély és mosás gondjaival!

Nem! ezt nem nézi ölbe rakott kézzel a »Műcsarnok« és nem nézheti veszteg a müvelt magyar közönség.

Tenni kell, teremteni kell valamit. Hogy mit? Ám gondolkozzanak felőle az okosak.

Ha e sorok propoziciói valamely gyenge viszhangra találnak, akkor közel jártak a gyakorlati megoldáshoz Ha nem — no akkor egy szük látkörü vidéki ember tévedései voltak, a melyeket mentsen a jóhiszemüség.

Radó Ignác dr.

Rippl-Rónai József és az iparművészeti aranyérem juryje.

A *Műcsarnok* ezévi második számában már megemlekeztünk volt arról a konfliktusról, mely az iparművészeti állami aranyérem kiadása körül *Rippl-Rónai* József és az aranyérem palyabirósaga között kitört s ugyanakkor úgy a művész, mint a pályabiróság elnöke által kiadott nyilatkozatokat is közöltük, melyek azonban a kérdés érdemére vonatkozólag teljes homályban hagytak bennünket, úgy hogy nézetünk kifejtését is olyan időre kellett halasztanunk, amikorra a kérdés egészen tisztán áll előttünk.

Ebben az ügyben újabban *Rippl-Rónai* József az alábbi nyilatkozat közlesere kérte föl lapunkat:

»A *Magyar Ipar*, legutóbbi számában támadást intéz ellenem, amely a napi sajtóba is utat talált és abban azt veti szememre, hogy én Thék Endre urat felemlegettem, valamint hogy Róth Miksa urat üvegesnek mondtam.

Amennyiben azon támadások műveim birálására vonatkoznak, semmi szavam hozzájuk. Művészeti dolgokban minden embernek szabad az itélete és aki munkájával a nyilvánosság elé kiáll, annak el kell viselnie minden véleményt, a kedvezőt úgy, mint az éleset.

De nem hagyhatom szó nélkül azt a megjegyzést, hogy én az iparosokat lenéztem.

Távol volt tőlem minden ilyen szándék. Felszólalásom nem ellenük irányult. Szakértelmüket, ügyességüket, megbízhatóságukat tapasztalatból becsülni tanultam és örömmel elismerem. De nem is velük helyezkedtem ellentétbe. Én a nyilvánosság előtt csupán a következő kérdést vetettem fel:

Ha az iparművészeti múzeum kiallitásán a tervező művész munkája a dijazásnál tekintetbe nem jöhet, akkor mit keres a művész a kiallitás versenyein?

E felvetett kérdésemre a mai napig semmi illetékes oldalról feleletet nem kaptam, mert Radisits igazgató úr ama kijelentése, hogy a jury szabályszerüen volt összeállitva és hogy a jury határozata még nincs is a minisztériumhoz felterjesztve, nem felelet az én kérdésemre. A jury maga pedig e kérdésben meg sem mukkant. Kérdésem tehát all úgy, amint felvetettem, felelet nélkül.

E körülményt konstatálva kijelentem, hogy a hírlapi vita, melyet magam is sokallok már, részemről ezennel be van fejezve.«

Ezzel a nyilatkozattal csaknem egyidejüleg kaptuk a vallás- és közoktatásügyi minisztérium abbeli értesitését, hogy:

»*Wlassics* Gyula dr. vallás- és közoktatásügyi miniszter az 1892-ben alapított iparművészeti aranyérmet, a Magyar Iparművészeti Múzeum kebelében alakított pályabiróságnak 1899. évi január 2-án tartott ülésen titkos szavazattal s egyhangulag hozott javaslata alapján *Roth* Miksa budapesti müiparosnak adományozta amaz üveg-mozaik munkákért s a Tiffany-féle anyagból készitett ablakképekért, melyeket az Iparművészeti Társulatnak 1898. évi kiállitásán bemutatott s amelyekkel a velencei mozaik-munkáknak hazánkban való meghonositását s az opalescans üvegnek festői fölhasználása terén művészi színvonalon álló izlését és alkotóképességét igazolta.«

*

A miniszter elhatározásával az iparművészeti aranyérem sorsa véglegesen eldőlt. A *Rippl-Rónai* József és az aranyérem pályabirosága között fölmerült polémiában azonban az utolsó szót még *Radisics* Jenő, az Iparművészeti Múzeum igazgazgatója s az aranyérem pályabiróságának az elnöke volna hivatva elmondani, akit most már — a miniszteri döntés után — nem kötelez a hivatalos diszkréció s aki (a pályabiróság többi tagjait kivéve) egyedül adhatna fölvilágositást ebben a homályos ügyben, melyről az eddigi nyilatkozatok alapján még mindig teljes lehetetlenség tárgyilagos itéletet mondani.

Műcsarnok 1899. 4. 24

És ennél a pontnál igazán gondolkozóba kell esnünk!

Minden anyagnak, minden terméknek meg van a maga vállalkozó szelleme, a maga embere, a maga tőkéje. A csonttól, a rongytól a brilliántig, a krikritől a cséplőgépig mindennek akad vállalkozója, tőkéje, közvetítője! Csak éppen művészi termékekkel nem foglalkozik nálunk se vállalkozás, se ember, se tőke. Pedig én úgy képzelem, hogy annak a közvetítőnek sok teendője akadna még akkor is, ha műizlésünk sokkal kifejlettebb és a művészeti termékek szükségletének érzete sokkal intenzivebb volna, mint ma — ha ugyan ma ilyesmiről beszélni lehet.

De hát a tőke konzervativ és a közönség tartózkodó. A kereskedelmi szellem nem látván sehol a »keresletet«, bizalmatlan a műkereskedelem mint üzletággal szemben. Pedig nincs igaza. Szakértelem, lelkiismeretesség és kellő agitálással sokat lehetne e téren teremteni és szerezni — mert hiszen természetes, hogy a műkereskedő tevékenységét és tőkéjét gyümölcsöztetni akarja és nem foglalkozhatnék pusztán lelkesedésből a képzőművészeti produktumok terjesztésével. Nem is kell ehhez az üzletághoz nagy tőkebefektetés. Nem szükséges, hogy a műkereskedő nagy raktárt tartson általa összevásárolt képekből. Legyen raktára a különböző festők és szobrászok permanens kiállítása, melyen el nem adott vagy újabb műveiket a közönségnek bemutatják. A műkereskedő közvetítené az ügylet létrejöttét a művész és a képvásárló között. A műkereskedővel a közönség tud alkudni, részletfizetési ajánlatokat tenni, amelyeknek nagyobb-kisebb mennyisége, rövidebbhosszabb lejáratai befolyást gyakorolnak az árra. Ez aztán tisztán üzleti kérdés, amelyet a vevő a művészszel szemben nem tud nyélbe ütni. Géneben van vele szemben, restel alkudni és nem mer részletfizetési ajánlatot tenni, mert hátha a művésznek azonnal szüksége van a pénzére. Mindez a feszély a közvetítővel szemben megszünik, mert a vevő tudja, hogy minden kedvezményt, amit kialkuszik, meg is fizet.

Csakhogy nagy kérdés, hogy hol kapunk egyelőre oly műkereskedőket, kik a közönség bizalmát is birják? Könnyen támadhat a vevőben az a gondolat: vajjon nem fizetem-e túl a képet a kereskedőnél? Vajjon nem fizetem-e kétszeresét vagy többszörösét annak az árnak, amelyért a közvetítő a képet a művésztől kiuzsorálta? Mert volt ám már ilyesmire is eset.

Persze ez nehezen ellenőrizhető. A művészi alkotásoknak nincs tőzsdei árjegyzésük, sem rendes forgalmi áruk. Amit érte adnak, az: r aecium affectionis. Olvassuk egyszer-másszor azoknak a képeknek a történetét, amelyeket első vevőjük néhány ezer forintért vett s amelyek kézről-kézre tovább eladogatva százkétszázezer forintokért kerültek legutolsó boldok birtokosuk tulajdonában. Mindegyik vevő meg volt a vásárral elégedve. Az is, aki kétezer forintért vette volt és az is, aki kétszázezret adott érte s most valószinüleg ennek a kétszereséért sem adná oda. Ebből a szempontból aztán közönyös volna ránk nézve, mit nyer a képen az a közvetitő. Csakhogy azok a százezer forintos vevők nem nálunk termettek ám. Nekünk rosszul esnék nagyon, ha megtudnók, hogy ötszáz forintot adtunk egy képért, a melyért a művész száz forintot kapott, ha mindjárt annyira kedves is nekünk, hogy a tízszeres árért sem adnók oda.

Ennek oka pedig abban rejlik, hogy, amikor egy képet vagy szobrot megvásárolunk, még ez időszerint nem csupán művészeti érzékünk kielégitését céloztuk. Még azon magasabb szellemi nivón álló egyén is, akit a képvásárlásban nem egyedül a hiúság vezet: a legtöbb esetben tetszelegne saját maga előtt abban az érzésben, hogy ő most a művészetet támogatta, hogy ő most a magyar kulturának hozott áldozatot, vagy hogy konciliánsabbak legyünk, hát mondjuk, hogy képzőművészetünkkel szemben kölelességet teljesített

Ezért boszankodnék aztán azon, ha a közvetítő ezen a vásáron ugyanannyit szerezne, mint a művész.

De hát ebben a közönség és a műkereskedő közötti kölcsönös bizalmatlankodásban ki a vesztes? A művész és általa képzőművészetünk.

Nyomban megszünnék ez a bizalmatlankodás, ha a képek eladásának közvetítését egy oly testület venné kezébe, amely vagy hivatásszerüleg tartozik a művészek anyagi érdekeit támogatni, vagy ilyen célra alakulna.

A »Hazai Művásárlók Egyesülete« a maga sorsolási rendszerével nem öleli föl egész teljességben a képvásárlás érdekeit és mint a művészetek pártolására alakult *lelkes kis társaság* bizonyára nem ambicionálja, hogy a létező bajokon segíthessen. Tevékenysége nem terjedhet ki a nagyközönségre és semmiesetre sem vállalkozhatik a képek forgalmának »üzletszerü« közvetítésére.

Azt hiszem, hogy a bajokon segíteni a *Műcsarnok** az első sorban hivatott tényező. A *Műcsarnok* szervezetében el volna talán

* *Műcsarnok* alatt a cikkiró alkalmasint az Országos Magyar Képzőművészeti Társulatot érti. (A szerk.)

Múcsarnok. 1899. 63, 64. l.

Rippl-Rónai József és az iparművészeti aranyérem zsürije.

Lapunk mult számának a lezárása után kaptuk *Radisics* Jenőnek, az Iparművészeti Múzeum igazgatójának és az iparművészeti aranyérem pályabirósági elnökének alább következő nyilatkozatát, mely végre teljesen megvilágítja ezt a vitás ügyet.

Radisics nyilatkozata a következő:

»Most, hogy *Wlassics* miniszter úr döntött az iparművészeti aranyérem ügyében, még világosabban megmondhatom, mit értettem akkor, amikor mult nyilatkozatomban határozottan kijelentettem, hogy *Rippl-Rónai* úrnak a zsüri eljárásáról kapott információi nem felelnek meg a tényeknek. *Thék* Endre úr az ülés megnyitása után jelezte, hogy ő, elfogadván a kiállítók által neki fölajánlott birálói tisztet, a maga személyét illetőleg *nem pályázik a kiosztandó dijra.* A birálóbizottság *Thék* úr ebbeli nyilatkozatát tudomásul vette azzal, hogy *ez a körülmény nem érinti Rippl-Rónai urnak azt a jogát, hogy mint tervező művész a szabályzat értelmében a birálatnál figyelembe vétessék.* Rippl-Rónai tehát nem azért mellőztetett a dij iránt tett javaslatban, mert olybá vétetett, mint aki nem pályázik, hanem mivel a biráló bizottság *Roth* Miksát találta az összes pályázók között az aranyéremre legérdemesebbnek, ami titkos szavazás útján hozott *egyhangu* határozatában nyilvánvaló kifejezést talált. Budapest, 1899 január 20. *Radisics* Jenő, mint a biráló-bizottság elnöke.

*

E nyilatkozat után most már mi is kimondhatjuk szerény, de határozott véleményünket, amely szerint a vitás kérdésben az igazság ezúttal föltétlenül az aranyérem pályabírósága részén van

Radisics nyilatkozata szerint ugyanis a pályabíróság nemcsak hallgatva, de expressis verbis kimondotta, hogy *Thék* Endrének abbeli nyilatkozata, hogy az éremre nem pályázik, egyáltaljában nem érinti *Rippl Rónai* Józsefnek azt a jogát, hogy mint tervező művész a szabályzat értelmében figyelembe vétessék.

Ez a kijelentés egyúttal határozottan megadja a választ *Rippl Rónai* József, lapunk mult számában ismételten föltett ama kérdésére: „Ha az Iparművészeti Múzeum kiállításán a tervező művész munkája a dijazásnál tekintetbe nem jöhet, akkor mit keres a művész a kiállítás versenyein?«

Ha már most a pályabíróság, dacára annak, hogy a birálatnál *Rippl-Rónai* József tervezetét is tekintetbe vette, az aranyérmet mégis egyhangulag *Róth* Miksa műiparosnak itélte oda, ezzel csak szabad és független birálati jogát érvényesítette s ennek következtében elhatározását birálni ugyan igen, de szabály-

talanság vagy logikaellenesség címén megtámadni *nem lehet* és *nem szabad*.

Viszont azonban ha *Rippl-Rónai* József eredeti értesülései a valóságnak megfelelőek lettek volna és a pályabíróság csakugyan azzal a megokolással itélte volna oda *Róth* Miksának az aranyérmet, hogy csak azért adja *neki* a kitüntetést, mert *Thék* Endre mint pályabírósági tag azt *nem kaphatja*, — akkor a pályabíróság nagy botlast követett volna el. *Iparművészeti* kiállításról lévén ugyanis szó, amelyen minden kiállított tárgynak az első sorban tekintetbe veendő *művészi* jellegét nem az *iparı kivitel*, hanem a tervező művész szellemi munkája adja meg, díjazásra, illetve kitüntetésre természetesen első sorban a *tervező* kell hogy igényt tarthasson, ami azonban nem zárja ki, hogy a kifogástalan kivitelben érdemeket szerzett *műiparosok* és *munkások is* kellő díjazásban, illetve kitüntetésben részesüljenek.

Ez azonban a jelen esetben csak akadémikus fejtegetés s azért nem is folytatjuk tovább.

Reméljük, hogy *Radisics* Jenő nyilatkozatával a konfliktus most már világosan és véglegesen el van intézve.

Művészeti hirek.

— **A király iparművészeti vásárlásai.** A kiraly az *Iparművészeti Társulat* karácsonyi kiállításáról *huszonkét* műtárgyat vásárolt 3470 forint értékben. A műtárgyak jegyzékét a kabinetiroda szerdán küldte meg az *Iparművészeti Múzeum*-nak, azzal a felszólítással, hogy a megvásárolt műtárgyakat minél előbb szállítsák a budai királyi palotába. A kabinetiroda jegyzéke szerint a megvásárolt tárgyak a következők: *Horti* Páltól két bőrkarosszék és egy selyemszék, *Balázs* Istvántól faragott fa tükörkeret, *Rausch* Bélától éneklő gyermekcsoport bronzból, *Holló* Barnabástól »Megy a juhász a szamáron« című bronzcsoport, *Beck* Fülöptől bronzkancsó és ezüst serleg, *Sárvári* Jánostól, vasasztalka, *Hochmann* Józseftől díszes utcai vaslámpa, *Roger* Adolftól zománcozott ezüst filigrán csésze és képkeret, *Róth* Miksától a gyermek Jézust ábrázoló üvegmozaik, *Zsolnay*-tól négy darab díszedény, *Oskó* Lajostól női profil, zománckép, a pozsonyvidéki hímző háziipart támogató nőegyesülettől kinai izlésü selyemhimzés és magyarosan hímzett bársony misemondó ruha, a torontáli szőnyeggyártól egy nagy díszszőnyeg, a pozsonyi szövőszakiskolától pedig két kisebb szőnyeg. A megvásárolt műtárgyakat

Schulze, a crefeldi kir. iparmúzeum őre. – Misecsuha, himzett XVI. és XVII. századból, 3 drb. Ajándékozta Scholtz Róbert, Bpest.

II. Vásárlások. A) *Fémmunkák.* Nyomtatáshoz való duc, sárgarézből, XVIII. század. A nagyszombati jezsuiták hagyatékából való. Ajtózár, aranyozott bronzból, 4 drb, a zene, ének, szobrászat és festészet allegorikus domborművű képeivel. Alexandre Charpentier műve, Páris. – Önkancsó, domborművekkel diszítve. A. Charpentiertől. – Övnek része; áll 11 ízből, „erdélyi" zománccal diszítve. XVII. századbeli magyar munka. – Remekbe készült vörösréz-plakett, vésett virágos diszítéssel, 2 drb. Készítették Martinus Vásárhelyi és Michael Szabó ötvösök 1775-, illetve 1825-ben. – Melltű, arany, Jules Cherettől, Páris. – Ugyanaz, arany, Alex. Charpentiertől. – B) *Keramikai munkák.* Rörstrandi porcellán díszedények, 8 drb. Wallander, Lundström és Ericksson művei. – Díszedény, Neud-féle, Stockholmból. – Díszedények Bing és Gröndall kopenhágai gyárából, 4 drb. – Díszedények a kopenhágai kir. porcellángyárból 2 drb, W. Th. Fischer és B. Nathanielsen művei. – Fedeles tál, a moustiersi gyárból, XVIII. század. – Ó-bécsi porcelláncsésze, tányérjával, magyar címerrel és „Éljen és nagy legyen e címer nemzete" felírással. – Kosár és tál, fayence, a miskolci Nowothni-féle gyárból. – Kávés készlet, áll tejeskannából, ibrikből s 7 csészéből. XVIII. századi meisseni gyártmány. – Díszedények Läugertől (Karlsruhe), 2 drb. – Díszedények H. Kählertől (Nestwäd), 5 drb. – Díszedény Bigottól (Páris). – Díszedények Dalpayret és Lesbrostól (Páris), 2 drb. – Díszedény, Andreas Schneidertől (Krisztiánia). – Plakett, Clément Massiertől. – C) *Kisplasztika.* Alabastromládika, domborműves faragványokkal. XVII. század. – D) *Bőrdíszművek, festés, faragás.* Préselt diszítménynyel ékesített bőrök, 7 drb, XVII. századbeli olasz készítmények. – Szék, selyemmel áthúzva, párisi. – Könyvkötés, pergament, magyar izlésű színezett ornamentumokkal, XVIII. század. – Legyező, XVIII. század, francia. – Szőnyegtervezet, vízfestmény, Gerhard Munthetól, Krisztiánia. – Díszkötés, bőr; tervezte H. Tegner, készítette J. Petersen, Kopenhágában. – Díszkötés, bőr; tervezte Th. Bindesböll, készítette J. L. Flygge, Kopenhágában. – Könyvfedél, bőr; préselt aranyozott ornamentumokkal, XVI. század. E) *Hímzések, szövetek.* Szőnyegek, színes gyapjúból, 3 drb. Otto Eckmann tervezetei után készültek a scherrebecki szövőiskolában. – Selyembársonyok, XIII–XIV. század, 3 drb. – Selyemszövetek, XIV–XV. század, 4 drb. – Középkori selyemszövetek, 2 drb. – Casulának része, 2 drb, XVI. századbeli olasz hímzés. – Díszcipők, selyemből és bársonyból, 2 pár. XVII. század. – Hímzés, alakos kompozicióval, XVI. századbeli olasz munka. – Szövetnyomatok a XIII–XIV. századból, 5 drb. – Nyomtatott modern francia (párisi) cretonneok, 4 drb. – Nyomtatott modern francia (párisi) rips. – Nyomtatott modern francia (párisi) bársonyok, 2 drb. – Ó-perui szövetek szőrből, részben hímzéssel, 11 drb. – Nyomtatott angol gyapotbársonyok, Thomes Wardle leeki gyárából, 3 drb. – Szövetnyomat, vászon, keleti szövet utánzása a XII–XIII. századból, a Rajna melletti Euskirchen vidékéről. – Nyomtatott vászon, XII. századbeli. – Chinai selyemszövetek, XVIII. század, 2 drb. – Selyemszövet, XIV. száz. – Hímzés, 6 drb, XVIII. századbeli magyar gránátalmás motivumokkal. – Hímzéssel és applikációval diszített könyvfedél, XVIII. század. – Szövet, 2 drb, gyapjúból gobelin módjára előállítva. Modern svéd háziipari munka, készült a „Handarbetets Vänner"-ben, Stockholmban. – Falszőnyeg, sokszínű gyapjú; „Angyalok kara". Készítette Frida Hansen, Stockholmban. – F) *Üvegtárgyak.* Tiffany-féle díszüvegek, 9 drb (New-York). – Üvegedények, Rippl-Rónai rajzai után Zitzmann düsseldorfi üveges által készítve, 2 drb. – G) *Fafaragászat.* Mángorló deszkák, rovátkás faragással, 3 drb, XVIII. századbeli svéd háziipari készítmények. – Lábmelegítő szekrény, rovátkás faragással. Svéd háziipari

készítmény. – Lemez, keleti ízlésű faragással diszítve. Indus munka. – Ládika, békateknővel borított s ezüsttel cifrázott. XVII. századi német munka. – H) *Vegyesek.* Szabadító-levél, pergamen. Stocklasz János pesti ötvösinasé 1806-ból. A pesti ötvöscéhnek függő pecsétjével.

A kimutatott modern iparművészeti tárgyak az Iparművészeti Múzeum tavaszi tárlatából a nm. Vallás- és közokt. Minister úr által külön kiutalványozott összegből vásároltattak.

III. Ezeken kívül a múzeum részint készpénzért, részint ellenszolgálatok teljesítése mellett az Erdélyi Múzeumtól a küküllővári sirboltban lelt ékszerek duplikátumai közül megszerzett: egy zománccal diszített aranykarperecet, 6 nagyobb s 3 kisebb zománcozott aranyboglárt és 2 drb türkiszszel diszített láncszemet. Az ékszerek XVI. századból származó magyar ötvösmunkák s Bogáthi Menyhértné, szül. Kendy Zsófia sírjából valók.

IV. A nm. Vallás- és közoktatásügyi ministerium által az Iparművészeti Társulat 1897. évi karácsonyi tárlatából vásárolt s az Iparművészeti Múzeumnak ajándékozott tárgyak: Szekrény, zöldre pácolt tölgyfa, faragással diszítve. Készítette Grubits László, Bpest. – Szekrény, tölgyfából, faragással és tükörüveg-betétekkel. Készítette Turnherr János, Bpest. – Asztalka, zöldre pácolt tölgyfa, faragással és apró rézszegekkel kiverve. Hozzá két drb szék. Készítette Nagy József, Bpest. – Szalon-asztal, tölgyfából. Készítette Hajts Jakab, Bpest. – „Leselkedő betyár", bronz. Mintázta Holló Barnabás, cizelálta Bösl J. – „Megy a juhász szamáron", bronzöntvény. Mintázta Holló Barnabás, cizelálta Bösl J. – Terracotta szobrocska, öntözködési jelenetet ábrázol. Mintázta Loránfi Antal. – Terracotta szobrocska; fatörzsön ülő mezítelen nőalak. Mintázta Loránfi Antal. – Terracotta szobrocska. Libát tömő asszony. Mintázta Loránfi Antal. – Szőnyeg, sokszínű gyapjúból csomózva. Tervezte Háry Gyula, készítette a pozsonyi szövőiskola. – Hímzés, fehér selymen, sokszínű selyemszállal behímzett magyar virágokkal. Készítette a budapesti áll. nőipar- iskolában Lobmayer Eugénia. – Milieu, kék selymen fehér szállal hímezve. Tervezte Hollós Károly, készítette a budapesti áll. nőipariskolában Frenda Janka. – Üvegtál, vésett és maratott magyaros ornamentumokkal. Készült a Schreiber-féle gyárban, Zay-Ugrócon.

Bpest, 1899. jan. 15.

Mihalik József,
múzeumi őr.

A miniszter vásárlásai.

Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter értesítette az Iparművészeti Múzeum igazgatóságát, hogy az Iparművészeti Társulat karácsonyi tárlatán kiállított iparművészeti tárgyak közül 43 darabot, összesen 3000 frt értékben vásárolt meg, mely tárgyak részben az Iparművészeti Múzeumban lesznek elhelyezendők, részben pedig az egyes vidéki múzeumok közt szétosztandók. A megvásárolt műtárgyak a következők:

1. *Beck Ö. Fülöp:* Bronzöntvények (8 drb); 2. *Horti Pál:* Karos szék, bőrrel. Készítette: *Lukátsovits János*; 3. *Rausch Béla:* Éneklő gyermekek, bronzöntvény. Öntötte: *Eichler*, cizelálta: *Mlinek Adolf;* 4. *Mirkovszkyné Greguss Gizella:* Himzés; 5. *Kőrösi és Sebestyén:* Gázcsillár. Készítette: *Hochmann József;* 6. *Horti Pál:* Díszedény vert vörösrézből. Készítette: *Jancsurák Gusztáv;* 7. *Horti Pál:* Bőrkazetta, vörösrézzel diszítve. Készítette: *Wlcsek János* (2 drb); 8. *Róth Miksa:* Tiffanyablak (3 drb); 9. *Róth Miksa:* Üvegmozaikkép: 10. *Boross Rudolf:* Jegyzőkönyv, bőrből. Készítette: *Gottermayer Nándor* (4 drb); 11. *Hibján Samu:* Zománczozott kapocs (2 drb); 12. *Hibján Samu:* Lánc, ezüstfiligrán; 13. *Huszka József:* Zománczozott melltű. Készítette: *Hibján S.;* 14. *Förk Ernő:* Zománczozott melltű. Készítette: *Hibján S.;* 15. *Holló Barnabás:* Furulyázó juhász, bronzöntvény; 16. *Horti Pál:* Faragott képkeret. Készítette: *Spisák Imre* (2 drb); 17. *Csízik Gyula:* Faragott képkeret. Készítette: *Hajts Jakab;* 18. *Abt*

Műv. ed.

Magyar Iparművészet

1899.

Sándor: Trefort mellszobra, bronz. Készült a *Beschorner*-féle öntődében; 19. *Damkó József:* Vörösmarty M. mellszobra, bronz. Készült a Beschorner-féle öntődében; 20. *Zsolnay Vilmos:* Díszedények (7 drb); 21. *Horti Pál:* Bőrmappa. Készítették: *Walther* és *Howindt;* 22. *Rippl-Rónai József:* Himzett ellenző.

Az iparművészeti iskola növendékeinek kiállítása. Az országos iparművészeti iskola keretében fönnálló művésznövendékek egyesülete két hét előtt három pályázatot irt ki. A pályázatra közel száz munka érkezett be, a melyek dicséretes szorgalomra és tehetségre vallanak. Dijakat nyertek: *Basa* Jenő V. éves növendék tervezeteiért I-ső és II-ik, *Novák* Sándor festményeiért I-ső, *Szamovolszky* Ödön szobrász II-ik dijat, tizenöt munka pedig dicsé retet uyert.

Az iparművészeti arany érem ügye. A m. iparművészeti társulat karácsonyi kiállítása alkalmából odaitélendő állami arany-éremre vonatkozó javaslattételre alakított bizottság január hó 2-án *Radisics* Jenő az orsz. iparművészeti múzeum igazgatójának elnöklése mellett ülést tartott. A bizottság tagjai voltak a kultuszminiszterium képviseletében dr. K. *Lippich* Elek, miniszteri titkár, a miniszterium művészeti osztályának vezetője; a m. iparművészeti társulat képviseletében a választmány által titkos szavazással megválasztott két tag: *Ráth* György főrendiházi tag és báró *Lipthay* Béla; továbbá *Fittler* Kamill, a m. kir. iparművészeti iskola igazgatója; *Mihalik* József az orsz. iparművészeti múzeum őre s kiállítók által szabadon választott bizalmi férfiak: *Gelléri* Mór kir. tanácsos, az orsz. iparegyesület igazgatója és *Thék* Endre. A jury egyhangú határozatát, melyet titkos szavazással hozott, az iparművészeti múzeum igazgatója terjesztette föl jóváhagyás végett a kultuszminiszterhez, s ezért annak döntéséig nem hozhatta nyilvánosságra.

De, hogy-hogynem, Rippl-Rónai József festőművész úr megtudta a bizottság tanácskozásának eredményét s erre nyomban a következő nyilatkozatot küldte meg az összes napilapoknak:

„Az Iparművészeti Múzeumban rendezett karácsonyi kiállításon a nagy érmet Róth üveges urnak itélte oda a jury, melyben egyetlen művészember sincs.

Tette pedig ezt a jury azzal a kijelentéssel, hogy az érmet Róthnak azért adja, mert Théknek, az asztalosnak, minthogy jury tag, nem adhatja.

Rólam tehát, mint a Théknél készült butorok tervezőjéről és kiállítójáról, ezen jury előtt szó sem volt.

Pedig a jury jól tudja, hogy azok a butorok az én alkotásaim.

Én komponáltam őket, én ügyeltem föl hosszu időn át készíttetésükre; én szolgáltattam a munka alapját képező rajzokat; én védelmeztem a butorok formáját az asztalosok ellen, a kik azt minduntalan elrontani akarták és végül én tőlem kérték Radisics és Ráth György urak több ízben, hogy állítsam ki műveimet.

Mindazonáltal rólam említés sem történt a jury előtt, mely úgy fogta föl szerepét, hogy neki csak az üveges és asztalos munkáról, tehát csak a kézművesek ügyében kell itélkeznie.

Kész vagyok elfogadni ezt az álláspontot is. De ha a jury ez álláspontot választja, akkor csak egy kérdésem van, az, hogy minek megyünk mi művészek abba a kiállításba, hol létezésünkről tudomást nem vesznek, hol az intézők fölfogása szerint asztalosnak vagy üvegesnek kell lennie annak, kinek műve a versenynél tekintetbe jő.

E felszólalásra azért éreztem magam indíttatva, mert az ily igazságtalanságért csak a nyilvánosság adhat elégtételt.

A közvéleményre bizom tehát annak megitélését, hogy az Iparművészeti Múzeum kiállítási juryjének fölfogása és eljárása helyes-e?

Rippl-Rónai József."

E nyilatkozatra másnap Radisics Jenő, mint a jury elnöke válaszolt, a többi között kijelentvén azt, hogy Rippl-Rónainak a jury álláspontjára vonatkozó állításai nem felelnek meg a valóságnak. Egyben közzétette az arany-érem kiadására vonatkozó szabályzatnak következő pontját:

„3. A múzeum aranyérme csak *kompozició* és kivitel tekintetében feltétlen becsü műipari termékért itélhető meg. — *Első sorban* oly kiállítók veendők tekintetbe, kik általuk *ujonnan meghonosított* valamely iparágban a fentebbi feltételeknek megfelelő egy, vagy több terméket

mutatnak be . . . Ha a díjra érdemes kiállítási tárgy a bejelentés szerint valamely *tervező művész* és műiparos, illetve több személy közreműködésével jött létre, a pályabíróság a fennforgó körülmények kellő figyelembe vétele mellett határozza meg, hogy az érem esetleg önállóan *egy*, vagy együttesen több közreműködőnek ítélendő-e meg.“

Erre *Gelléri* Mór az orsz. iparegyesület közlönyében, a *Magyar Iparban*, erélyesen visszautasította azt a modort és hangot, melyet Rippl-Rónai Thékkel s Róthtal és általában az iparosokkal szemben használt s közzétette Rippl-Rónainak vázlatos rajzait, melyek alapján Thék a szóban levő bútorokat készítette. E rajzok bizony elég primitivek, hogy inkább valamely kezdő iparos első szárnypróbálgatásainak, mint egy neves művész kész kompozicióinak hinné az ember. Ezekből nyilvánvaló, hogy Théknek ugyancsak derekas munkát kellett végeznie, hogy e hevenyészett rajzok nyomán oly előkelő arányú és hatású bútorok készültek.

Rippl-Rónai ur ezután egy újabb nyilatkozatot küldött szét, a melyben kijelenti, hogy nem volt szándéka az iparosokat lenézni, sőt elismeri szakértelmüket, megbizhatóságukat és ügyességüket. És újból fölveti a következő kérdést, a melyre – ugymond – nem kapta meg a kivánt választ: „Ha az iparművészeti múzeum kiállításán a tervező művész munkája a díjazásnál tekintetbe nem jöhet, akkor mit keres a művész a kiállítás versenyein?“

E kérdésre pedig világos választ talál az érem kiadására vonatkozó szabályzatnak abban a pontjában, melyet Radisics Jenő neki idézett. Abban érthetően meg van mondva az, hogy ha a díjra érdemes kiállítási tárgy valamely *tervező művész* s műiparos, illetve több személy közreműködése mellett jött létre, a pályabíróság határozza meg, hogy *kit* illet meg az érem, mely önállóan *egy* vagy együttesen több kiállítónak itélhető meg.

Nem értjük tehát, miféle fölvilágosítást kivánt még Rippl-Rónai úr. Mert hogy a m. iparművészeti társulat s az orsz. iparművészeti múzeum nagy súlyt fektet a tervező művészek közreműködésére, hogy ezt tőlük telhetően előre mozdítják, a művészeknek anyagi és erkölcsi érdekeit kellően szem előtt tartják, ezt az eddigi vállvetett működésükkel minden alkalommal bizonyították. Tudja is mindenki, a ki ennek a két intézménynek tevékenységét figyelemmel kiséri. Elég talán, ha utalunk a számos, iparművészeti tervekre kiirt pályázatra, a mit a társulat fönállása óta hirdetett, a sok közvetlen megbizásra, a mit egyes tervező művészeknek adott vagy szerzett s több kitüntetésre, a melyben egyes művészek a társulat által részesültek. De legmeggyőzőbben bizonyítja a társulatnak ez irányban való intencióját az a tény, hogy a milleniumi kiállítás alkalmából rendezett kollektiv csoportjában, a társulat kezdeményezésére, a tervező művész és az iparos mint két külön tényező szerepelt, s egy tárgynál mind a kettő különkülön kitüntetésben részesülhetett s részesült.

Ugyanilyen megállapodás van most az 1900. évi párisi kiállítás díjaira nézve is, mi azt mutatja, hogy mi e tekintetben nem hogy elmaradtunk volna, hanem bizonyos tekintetben megelőztük a franciákat.

De úgy látszik, nem is ez a nyilt kérdés okoz keserűséget Rippl-Rónai úrnak, hanem az, hogy más s nem ő kapja az aranyérmet. Hogy miért ajánlotta a jury Roth Miksát: ezt meg tudja abból az indokolásból, melyet a miniszter, a jury javaslata alapján, elhatározásához fűzött. De hogy miért *nem* ajánlották őt, vagy a többi nyolcvan kiállítót, a kik közül akadt még nehány olyan kaliberü művész, mint Rippl-Rónai úr – erre a kérdésre kár neki választ kérni a jurytől, a melynek itéletében a többi nyolcvan kiállítóval együtt talán Rippl-Rónai úr is megnyugodhatnék.

Mint epilógusát ennek az ügynek, ide igtatjuk a következő két közleményt. Az egyiket a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter, a január hó 13-án kelt leiratával küldte le nekünk s igy szól:

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter a magyar műiparosok kitüntetésére alapított iparművészeti aranyérmet, az Orsz. Iparművészeti Múzeumnak 1898. évi kará-

csonyi kiállítása alkalmából, Róth Miksa budapesti műiparosnak adományozta, az üvegmozaik meghonosításáért és az opalescens üvegnek, ablakképekre művészi színvonalon álló alkalmazásáért.

Ennek nyomán, kaptuk az alábbi nyilatkozatot:

„Most, hogy Wlassics miniszter úr döntött az iparművészeti aranyérem ügyében, még világosabban megmondhatom, mit értettem akkor, amikor mult nyilatkozatomban határozottan kijelentettem, hogy Rippl-Rónai urnak a zsüri eljárásáról kapott információi nem felelnek meg a tényeknek. Thék Endre úr az ülés megnyitása után jelezte, hogy ő, elfogadván a kiállítók által neki felajánlott birálói tisztet, a maga személyét illetőleg nem pályázik a kiosztandó díjra. A biráló-bizottság Thék úr ebbeli nyilatkozatát tudomásul vette azzal, hogy az a körülmény *nem érinti* Rippl-Rónai urnak azt a jogát, hogy mint tervező művész a szabályzat értelmében a birálatnál figyelembe vétessék. Rippl-Rónai úr tehát nem azért mellőztetett a díj iránt tett javaslatban, mert olybá vétetett, mint aki nem pályázik, hanem mivel a biráló-bizottság Roth Miksát találta az összes pályázók között az aranyéremre legérdemesebbnek, ami titkos szavazás utján hozott egyhangu határozatában nyilvánvaló kifejezést talált.

Budapest, 1899. évi január 20.

Radisics Jenő,
mint a biráló-bizottság elnöke."

A m. iparművészeti társulat választmánya 1898. évi november hó 22-én *Ráth* György társulati elnök elnöklése mellett ülést tartott, a melyen jelen volt *Czigler* Győző másodelnök, *Beck* Dénes, *Gerlóczy* Károly, *Jakabffy* Ferenc, *Kiss* István, báró *Lipthay* Béla, *Nádler* Róbert, *Radisics* Jenő és *Ruprich* Károly választmányi tagok és *Györgyi* Kálmán titkár, ki a jegyzőkönyvet vezeti.

A legutóbbi választmányi ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után a választmány tudomásul veszi, hogy a legutóbbi választmányi ülés határozatának megfelelően, a „Magyar Iparművészetre" vonatkozólag az elnökség fölterjesztést intézett a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, továbbá, hogy a Beschorner-féle műércöntődével megkötötte a szerződést a társulat szobrainak sokszorosítására nézve.

Radisics Jenő választmányi tag jelenti, hogy a kapott fölhatalmazás alapján megtekintette Zala György műtermében a király és a királyné mellszobrait, melyeket kiválóan sikerülteknek s a kisebb méretben való sokszorosításra alkalmasaknak tart. Ennélfogva nyomban tárgyalt Zalával a kisebb méretben való sokszorosítás jogának a társulatra való átruházására vonatkozólag. E szerint Zala kapna a két szobornak a sokszorosításra alkalmas 33—36 centiméternyi magas mintájáért, ezer koronát s ezen felül felét annak a tiszta nyereségnek, a mit a társulat a szobrok eladása után elér. — Zala még kikötötte magának a jogot arra, hogy az eredeti mintát életnagyságban, vagy annál nagyobb méretben tetszése szerint sokszorosíthassa.

A választmány a bejelentést helyesléssel tudomásul veszi s a történt megállapodásokhoz hozzájárul azzal, hogy ennek az ügynek külön számlát fog nyitni, hogy ez szolgáljon alapul az évenként leendő elszámolásoknál.

A vallás- és közoktatásügyi miniszternek a művészi nevelés tárgyában érkezett leiratát a választmány örvendetes tudomásul veszi. A társulat karácsonyi kiállítása alkalmából adományozandó 500 frankos állami aranyéremre vonatkozó és a kultuszminiszter által megállapított szabályzatnak fölolvasása után a választmány, azt tudomásul véve, titkos szavazással megválasztja Ráth György társulati elnököt és báró Lipthay Bélát az alakítandó jurybe tagokul.

Az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás m. kir. kormánybiztosa átiratban közölte a társulattal ama nézetét, hogy a párisi kiállításon szétszórva levő 14—16 magyar csoportot bizonyos egységes jelleggel kellene fölruházni s kéri erre vonatkozólag a társulat véleményét.

A választmány általában helyesli a kormánybiztos intencióját, a melynek meg-

valósítását a maga részéről is óhajtja. Erre nézve a legfontosabb föladatnak a tervező művész helyes megválasztását tartja, a ki a magyar csoportok belső diszítését vezetni fogja. Ennek a szakférfiúnak, a választmány véleménye szerint, oly kiforrott, határozott egyéniséggel bíró kész művésznek kell lenni, a ki egyfelől alkotásaiban egyéniségét önállóan érvényesíteni tudja s ezzel művének teljes eredetiségét biztosítja. Másfelől pedig ismernie kell a régi hazai műiparunk fenmaradt emlékeiben, úgy a fölhasznált diszítési elemekre, mint pedig azoknak alkalmazására nézve észlelhető közös jelleget, vagyis azt, a mit jogosan magyar typusnak tekinthetünk. E mellett szükséges, hogy alaposan tájékozva legyen az újabb művészi irányzatokról és törekvésekről. Ilyen művésznek elégséges lesz, ha tudja a kitűzött célt. Ekkor bizonyosan meg fogja találni a módot és a megfelelő eszközöket arra, hogy a jelzett föladatot megvalósítsa.

A választmány megbízza az elnökséget, hogy ilyen értelemben válaszoljon a kormánybiztos átiratára.

Elnök jelenti, hogy résztvett a[illegible] értekezleten, a mely hivatva volt javaslatokat tenni arra nézve, hogy a székesfőváros az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás iparművészeti osztályában miképpen vegyen részt. Miután pedig a székesfőváros közgyűlése e programm alapján iparművészeti tárgyak megrendelésére 20,000 forintot irányzott elő, ennélfogva az elnök külön beadványban fölajánlotta a kiállítandó iparművészeti tárgyak beszerzésére, elbírálására s egyéb kapcsolatos teendőkre nézve a társulat közreműködését úgy, a mint az az 1896. évi millenniumi kiállítás előtt is történt.

A választmány a bejelentést helyesléssel tudomásul veszi s fölhatalmazza az elnököt, hogy abban az esetben, ha a székesfőváros az említett beadvány értelmében a további teendőkre nézve egy vegyes bizottságot akarna alakítani, — akkor a párisi kiállításra vonatkozólag már előzetesen megállapított névsornak figyelembe vételével, maga jelölje ki a társulat részéről kiküldendő tagokat.

A karácsonyi kiállításra beérkező tárgyaknak elbírálását, illetőleg a kiállításra való elfogadását a választmány hasonlóképpen a már régebben megalakított nagy bírálóbizottságból az elnök által egybehívandó kisebb jurykre bízza. Magával a kiállításnak rendezésével pedig a titkárt bízza meg.

Ő felsége a király által engedélyezett 3500 frtnyi összegen, nemkülönben a kormány részéről az iparművészeti múzeum és egyéb intézetek számára teendő vásárlásokra alkalmas tárgyak kiszemelésére a választmány dr. Lippich, Radisics, Gerlóczy, Jakabffy, Kiss választmányi tagokat és Györgyi titkárt kéri fel azzal, hogy dr. Lippich mint a kultuszminiszterium képviselője és Radisics, mint az orsz. iparművészeti múzeum igazgatója, az elnökkel egyetemben, a kijelölésnél tekintetbe jövő számos szempontnak figyelembe vételével, a megvásárlandó tárgyakra vonatkozólag a bizottságnak előzetesen javaslatot tegyenek. Ugyanazt a bizottságot megbízza a választmány azzal, hogy a társulat sorsolására megvegye a nyeremény-tárgyakat.

A jövő esztendőben belépő új tagokra nézve az elnök indítványára a választmány elhatározza, hogy *négy* forintnyi kedvezményes áron megkaphatják a *Magyar Iparművészetnek* eddig megjelent évfolyamát; a tagokul belépő iskolák pedig ugyanazt ingyen kapják.

Elnök utal arra, hogy annak idején fölhatalmazást kapott a választmánytól, hogy a társulat által kiadandó *Iparművészet Könyvé*-re vonatkozólag az Athenaeummal a szerződést megkösse. Akkor az egész mű harminc ívre volt tervezve. A könyv anyagának összegyűjtése közben azonban kitűnt, hogy az előirányzott terjedelem nem elég, mert a díszműnek részben már elkészült, részben pedig készülőfélben levő anyaga, mintegy hatvan ívre fog terjedni. A választmány a jelentést tudomásul veszi és fölhatalmazza az elnököt, hogy a szükségessé vált új szerződést az Athenaeummal meg-

nak. Nem kell X? — mondják. Tessék akkor Y. Szolgálhatok minden fajtával. Hogy egy műkereskedés egy-egy irányt szolgáljon, mint Durand-Ruel, vagy Vollard ... na, itt arról nem is álmodnak. A közönségnek tudnia kellene, hogy ha valamit keres, hol találhatja? Akkor aztán igazi műizlés fejlődhetnék ki. Bouguereant csak nem fog senki Vollardnál keresni? Vollard, ez volt aztán az igazi szakértő. Az ő rue laffitte-i boltja ma is középpontja az igazi művészetnek. Ott nevelték a közönséget. Mert az mégis csak sok, hogy a közönség mily értelmetlenséget árul el a kiállításokon? Nemrég egy hölgy megfog, hogy a nagy, családi képem neki nem tetszik. A tavalyi jobb volt.

— Miért, ha szabad kérnem?

— Tudja — felelte a hölgy — a ruhákért. Szinük rikító, aztán meg ezek a nyári ruhák, az idén, tudja, nem ez volt a d i v a t ... Látja, ha divatos ruhát festettem volna ...

Ebéd után ismét összeültünk.

— Itt, ebben a meleg, puha otthonban érzem magam igazán jól. Az intim életből meritem témáimat, mert ezt az életmódot szeretem és respektálom. Megfestendő tárgyaim kifogyhatatlanok, mert minden érdekel, a mi körülvesz és szürke kedélyemre, borongós lelkiállapotomra jótékonyan hat. Szerintem csak az lehet dokumentuma életünknek, a miben magunk élünk, éppen ezért szeretem azt megfesteni. Látja, itt ugrálnak, járnak-kelnek körülöttem valamennyien, a bácsi, a sógornőm, a feleségem, — sohasem akarom, hogy üljenek. Én előre preparálom a vásznaimat s ha hozzálátok a munkához, a mit együltömben elvégezhetek, az megmarad. Az alakok mozognak és én e futó mozgásokból vászonra rögzitek egyet, várok, mig az illető ismét abba a helyzetbe jön, addig a kép egy másik részén dolgozom. De mindig az egészen s mindig egyszerre. Odáig kell vinni a dolgot hosszas gyakorlat, folytonos studium révén, hogy a mit látunk, a benyomás egységét egyszerre, egy kézirással a vászonra tehessük. A régiek is akkor aratták a legnagyobb diadalaikat, a mikor igy dolgoztak. Tiziano-tól Firenzében láttam a nyáron egy képét, mely egészen igy készült, egyszerre, nem részletezve, mig hires képe Rómában „A profán és a szent szerelem" agyon van kinozva, többször átfestve, — ezt nem szeretem. Velasquez római képe, az Innocent pápa arczképe, az ideálisan megfestett kép, egyszerre, végig, mindenütt egyformán festve, — sehol össze-

vonva, átmenetekkel, összeolvasztásokkal, itt simán, ott pasztozusan, — ellenkezőleg egységesen, maga a benyomás szüzi közvetlenséggel. Erre törekszem én is. Ezért nem szeretem Lenbach zseniális elmázolásait. Nekem egység kell. A mit látok, annak a szinthetikus képét adom. Sokszor megfigyelem, százszor megpróbálom, — ezért van nálam oly sok megkezdett és félbehagyott kép, — de addig nem nyugszom, mig a vizió egységét, szinthézisét meg nem kapom. Innét az erős konturozás, a biztos ecsetvezetés műveimben. Sehol árnyékolás, csupa vonal minden. Én nem csinálok vázlatokat a természet előtt, hogy azok alapján kidolgozzam a munkámat, — ellenkezőleg, — csak annyit adok, a mit a természetből egyszerre visszaadni képes vagyok. Ugy tudom, Monet is ilyenformán dolgozott . . .

— A nap bizonyos óráiban dolgozott, — vetettem közbe, — mig az atmoszférikus hatás meg nem változott. Akkor aztán egy más képhez ment, várva, mig — esetleg másnap — visszatért a régi fényhatás.

— Na igen, — az eredmény egy, csak a módszer más. A fő az, hogy a benyomás egysége meglegyen. Az egész vászon végig egyforma stádiumban maradjon. A vizió őszinteségének ez a főfeltétele . . .

Bucsuzni kellett, pedig a másik szobában már felragyogott a karácsonyfa, a művész neje szorgalmasan diszitgette, rakosgatta, ápolgatta, hogy legalább egy pillanatra megtekinthessük.

— Megint megfestem, — mondotta a művész — most más a szinharmóniája, mint a tavalyinak, igen szép s megcsókolta a felesége kezét.

Kimenet a vasuthoz, azokra a czifra pesti lakásokra gondoltam, a hol minden megvan, tarka ringy-rongy, czifraság, csak egy nincs: intimitás, a szeretet ragyogása, s a mély gondolatok, melyeket a magány teremt. Igaza volt Leonardo da Vincinek, a ki egyik kézirata margójára odairta: Csak ha egyedül vagy, vagy egészen a magadé. Rippl-Rónai ezt megértette!

Dr. Lázár Béla.

Átmegyünk a kerten, s a fehér ház ajtajából lámpafény sugárzik felénk. Jó somogyi, nagy padkás konyhakályhán áll a lámpás, gyéren világítva meg a konyhát, melynek falán, konyha-eszközök között, egy-egy rajz, metszet kaczérkodik. Az alacsony szobákban minden ragyog. Az egyikben a tisztára meszelt fal, a nagy, széles asztal, az erős divány, a másikban a széles franczia ágy, a kokett toilett-asztal, vendégvárásra előkészítve minden.

— A feleségem nincs itthon, odaát van az öregeknél, ápolja a betegeskedő anyámat.

Letelepedünk a nagy asztal köré és a művész elkezd beszélni:

— A falak most mind üresek, a képeim a kiállításba kerültek. De azért, látja, milyen intim itt minden. Milyen kedves és milyen egyszerű. Itt festem a képeimet, ezek a szobák a modelljeim. Ösmerni kell és szeretni azt, a mit festünk . . . Jó itt, nagyon. Most ugyan kissé rendetlenségben vagyunk, mert csak egy-két szobában lakunk, de nyáron gyönyörű itt minden. Most alszik a kert. Le van minden takarva. De jönni fog a tavasz. Májusban jöjjön ide, a mikor ezer élet virit. A rózsafák nyitnak, a szőlővenyigék zöld levéldiszt öltenek és virágzanak a gyümölcsfák. Magunk ápoljuk, magunk gondozzuk. A feleségem mindenféle kertészethez ért, s nagyszerű elnézni, a mint dolgozik. Csupa gyönyörű, kerek mozdulat . . .

— S nem vágyik ki innét?

— Nem. Itt mindent megtalálok, a mi inspirálhat. Legfeljebb ha kimegyek a határba, vagy egyik-másik ismerősöm parkjába, a hol szélesebb vonalakat és érdekes szinharmóniákat találok. Nagyritka utra is megyek. Tavaszszal is, mint tudja, Velenczében voltam, onnét elkerültem Firenzébe, Rómába, a mi mind igen érdekelt. De leginkább a kertem inspirál, s a családom, meg a házam. Ezek a kis szobák, melyeket meg nem unok festeni. Mindegyre ujabb és ujabb problémákat adnak fel, a melyek izgatnak.

— A régi barátaira gondol-e néha?

— A párisiakra? Hogyne! állandó érintkezésben vagyunk. Ép most kaptam Vuillardtól levelet. Itt van kéznél.

Egy képes levelezőlapot tesz elém. A Notre-Dame egy groteszkrészletét ábrázolja a rajta levő kép, azon ez az irás: „Maillol-ék, önre gondolt, a lusta, de nem feledékeny Vuillard."

— Maillol . . . Aristide Maillol . . . mormogta a művész merengve . . .

— Most mindkettőnek nagy sikere volt a Salon d'automeban, — szóltam, — a Gazette des Beaux-Arts-ban közlik is a műveiket. Maillol szobra, a fényjáték folytán elért festői hatásokkal, valóban remekmű lehet. Vuillard-ot is dicsérik.

— Igen, a velenczei kiállitáson láttam is egy finom dolgát.

— A szürke kávézó nénikét? Gyönyörü volt. Akárcsak egy csendélet az egész. A szürke néni, a szürke szoba, — igen finom szürke harmónia volt.

— És mily egységes. Ezt Cézanne-tól tanulták, az még erősebb a nagy szinegységek visszaadásában,

— Hát Gauguin-t, Maurice Dénis-t ismerte?

— A mikor a Szalonban az öreganyám arczképét kiállitottam, akkor kerestek fel. Előbb Vuillard, aztán Maillol, a kik elvittek a Revue Blanche-hoz. A kilenczvenes évek elején ez volt a középpontja az egész fiatal művészetnek és irodalomnak. Ott jöttünk össze mindennap, — később velük együtt állitottam ki. Az öcsém nagy szeretettel egybegyüjtötte mindazt, a mit a párisi lapok ezidőben összeirtak e mozgalomról . . . Lapozza át.

Elővett egy nagy foliókötetet, a melyben évről-évre szép sorjában sorakoztak az „Argus de la Presse" ujságszeletei. A kilenczvenes évek mozgalmas története tárult fel előttem. A Roussel, Sérusier, Maillol, Bonnard, Ibels társaságában töltött emlékek. A mikor kialakultak az uj elvek, az impresszionizmus felfedezései, az iparművészeti tárgyakra átvive, az igazi objet d'art-ok teremtésének lázasan érdekes munkanapjai.

— Előbb Munkácsy mellett dolgoztam, eleinte a hagyományba temetkezve. Látja ezt a fejet? Itt még hogy fel van aprózva minden részlet. Aztán kompozicziókat csináltam, Munkácsy módjára, de mindjobban keresve a nagy sikokat, az erős vonalakat, a széles foltokat. Később már dugdosnom kellett képeimet Munkácsy előtt, mert a mester nem szerette ezt az irányt. Mint mondottam, az öreg anyám szürke portraitján találtam meg magam legelőször. Az csupa egyszerüség, erős vonalhatás, nagy egység. Ekkor ösmerkedtem meg Vuillard-ékkal, a kikkel, mint közel rokon, hamar összebarátkoztunk. Eleinte nagy szenvedélylyel fogtam hozzá a tapisszériákhoz is, a térdiszités elveinek szemmeltartásával, az igazi anyagszerüség elvét követve. A harmóniákat keres-

LÁTOGATÁS A MŰTEREMBEN

RIPPL-RÓNAI JÓZSEFNÉL.

A festőt műhelyében kell látni,
hogy megbecsülhessük.
Delacroix Naplója. I. 289.

A kaposvári fehér házról, a rózsafákkal beültetett udvar mögött, a hol a nagy mammuthszőlők venyigéi zöldelnek, sokat hallottam volt. Titkos irigység fogott el, valahányszor emlegették. Azt, a mi nékem nem adatott, a csöndet és benső nyugodalmat sóvárgó lélek heves vágyakodását éreztem mindannyiszor, hahogy ösmerősök Rippl-Rónai kaposvári idillikus életéről hozták föl a hirt. Bepillantást vetni a magam, talán eljövendő paradicsomába: ezt jelentette a meghivás, mely Kaposvárra szólitott. A művész ott kiállitást rendezett, azzal kapcsolatban tarthatok előadást és megnézhetem otthonában. A párisi bohémet a földszintes fehér házban! A palotadiszitéseket álmodó képzelet, a mint megnyugszik a zöld zsalukáteres házikó csendjében! Megnyugszik-e igazán? Eredménynek nézi-e avagy csak az élet egy epizódjának? Mi megy végbe ez érzékeny lélekben, ott lenn, a kisváros csendjében?

Éjfél felé jár az idő, hogy megérkezünk Kaposvárra. Nagy orosz bundában vár rám a művész s baktatunk be a városba, száraz, világos, téli éjszakán. A csillagok ragyognak. A holdfény világit. Ezüstfátyol terül a kisvárosi utczákra, a földszintes házak között alig-alig emelkedik ki egy emeletes, sablonház. A ház elé érve, zöldre festett kerités fogad.

tük s nem a kontrasztokat. A ritka mozgást, az egyszerüt, a mely kifejez, a mély érzéseket, az intimitást. Igen sokat gondolkoztam ilyenfajta feladatok megoldásán. Egyszer rajzokat csináltam, világos, szines, dekorativ rajzokat, egy skót festő barátommal, Knowles-sel, a ki hasonlókép érzett. Megmutattuk Bingnek, a ki megszerezte George Rodenbachot, az elment Párisból egy faluba, ott bevette magát egy szállodába és költői szöveget irt a rajzainkhoz. Az én könyvemnek ez a czime: „A szüzek". A skótének meg „Temető". Akkor aztán kinyomattuk. Látja, ez a könyv az első igazi modern könyv, a hol a szöveg, a betü, a rajz mind egy nagy harmonia.

— Ugy tudom, nagy szőnyegtervet is csinált?

— Ki is vittük, még pedig igazi matériából. Most az Iparművészeti Muzeumban van. De annak is, micsoda nehéz története . . . Párisban ezért societaire-nak választottak, de itthon egészen értelmetlenül állottak véle szemben. A Libre esthétique, Brüsszelben, gyönyörü levélben hivott meg — s itthon?

Itt egyet legyintett a kezével. Volt abban valami keserüség, de azért egy vonás sem változott az arczán.

— Mosolyra készt, ha elgondolom, hogy kik játszák itthon a nagy iparművészek szerepét, mert látja, az igazi iparművész az, a ki a maga nyelvén beszél, a ki uj hangokat csal ki az anyagból. De ezek . . . Meg aztán hogy félnek itt mindentől, a mi originális, vagy legalább is eltér a sablontól. Mikor Andrássyék ebédlőjét csináltam, az asztalos-mester visszaküldte a rajzaimat, szépen megléniázva, gyönyörüen szögletessé kihuzva, bizonyára azt hitte a vonalaimról, hogy azok csak olyan párisias könnyedséggel vannak körülbelül odakanyarintva. Ő hát kiegyenesittette. Hosszu levélben kellett megmagyaráznom neki, hogy csak ragaszkodjék a rajzokhoz, hogy oka van annak, itt miért görbe, ott miért hajlik a vonala, hogy épen ezt czéloztam. Nagy nehezen értett meg. Tökéletesen — sohasem . . .

Már szinte pitymallott, a galambok a duczban bugni kezdtek, hogy nyugalomra tértünk. Másnap reggel mentünk a kiállitásba, — erről a „Kis kiállitások" közt számolunk be — de meglepett, hogy oly sokan látogatják.

— Hiszen lehetne itt nálunk érdeklődést kelteni, de nem tudják a módját. A mi műkereskedőink, — mondta a művész — bazárosok, a kik a közönség izlése után futkos-

Modern Művészet
1906. I. 4. sz.

égben, ugyanabban a pillanatban, mikor szemben állsz Borsod Pállal, én levetem magamat ebből az ablakból az utca kövezetére.

Albi Géza összerázkódott, az ünnepélyes hang, a melyen Mája beszélt, nem tévesztette el a hatását. Fel-alá járt a szobában néhány pillanatig, aztán megállt neje előtt:

— Nem küldöd a rendőrséget a nyakunkra? — kérdezte.

Mája tiltakozó mozdulatot tett.

— Nem jössz oda, hogy közénk állj?

Valami görcs-féle szorította össze a nő torkát, de legyőzte.

— Esküszöm, hogy nem! — szólott szilárd hangon.

— Jól van; hogy lásd, mennyire megbízom szavadban még most is, itt van ez a papír, a melyre föl van jegyezve találkozásunk színhelye.

— Köszönöm!

Albi még egyszer föl-alá járt a szobában, aztán megállott Mája előtt és lágyabb hangon, a melyben megremegett a mély érzés, így szólt:

— Készíts el mindent hosszabb útra. Ha szerencsésen elintézem ezt az ügyet, Egyiptomba megyünk és vissza sem jövünk a jövő ősz előtt. Addig sok mindenre ráborul a feledés . . .

Átment a szomszéd szobába, Mája utána nézett és megint ott tükrözött szemében a csodálkozás. Hogyan ismerhette ennyire félre ezt az embert? Majdnem azt mondta magában: Kár, igazán kár!

Hanem a papírdarab megint eszébe juttatta a jelent és a bosszúvágy kegyetlen gondolata eltorzította szép vonásait. Mosolygott és halkan suttogta:

— Ah, Da Fonca uram, maga azt hiszi, hogy én csakugyan nem vagyok félelmetes ellenfél?

Odaült az íróasztalhoz, kezébe vette a tollat, egy percig elgondolkozott, aztán gyorsan papírra vetette a következő sürgönyt:

»Emilio Dalcin úrnak, Via Appia 27. Milano. Jöjjön azonnal. Kezébe adom azt az embert, a kit keres. Leányát megboszulhatja. Holnapután reggel a vasútnál várom.«

Semmi aláírás. A sürgönyt borítékba tette, a melyet lepecsételt. Aztán becsengette szobaleányát és ráparancsolt:

— Fogasson be azonnal és vigye el ezt a sürgönyt a táviróhivatalba. (Folyt. köv.)

Művészi diszítés.

Monsieur Bing, párisi milliomos, időről-időre egy-egy szobaberendezést rendel meg valamely művésznél, a kitől aztán nem vár egyebet, mint hogy az szabadon kövesse a maga művészi hajlandóságait és ízlésének meg tudásának ezer furfangját korlátlanul engedje munkálni.

Monsieur Bing ezért a passzióért tíz-húszezer frankot szokott leszúrni. Ez az ő összes instrukciója, a mivel a művész elé áll. Nem beszél neki sem stílről, sem színről, semmiről. És monsieur Bing híres lett az egész világon arról, hogy neki vannak a legérdekesebb szobái.

A mi magyar Bingjeink (pedig vannak jócskán) nem igen háborgatják a művészeket hasonló ajánlatokkal. A magyar Bingek elmennek Bécsbe vagy Párisba valamely híres céghez és ott megrendelnek egy szalont, egy hálószobát, egy ebédlőt, ó-német vagy renaissance- vagy barok-stílben, lefizetik az árát s aztán nyugodtan telepednek le az ilyen módon fölékesített és kistaffirozott otthonukban.

Vannak monsieur Bingnek egyéb bogarai is. Így például Bing úr nem elégszik meg azzal, hogy a könyvespolcára derék polgári kötésben kerüljenek a könyvek. Bing úrnak olyan érzékenyen fínom az izlése, hogy nem bírja el, ha egy könyv a külsejében nem mutat valamit a belső karakteréből. Bing úr tehát ujra alkalmatlankodik valamely művésznél az ő aranyfrankjaival és terveztet az ő könyvei számára soha nem látott eredeti kötéseket, a mi miatt is minden műértő ember előtt híres a Bing úr neve.

(A mi magyar Bingjeink elküldik a könyveiket a könyvkötő-gyárba, a hol megmondják, hogy ez meg ez a könyv ilyen vagy amolyan stilü, veres vagy zöld kopertulát kapjon.)

Hasonló pazarlásokat viszen végbe a nevezett párisi milliomos az ő lakásának egyéb ékességei és használati eszközei dolgában is. A tintatartója, a lámpái, az ernyői, a nippjei és chatoulljai, a gyűrűi és botjai, a levélpapírosa és ajtókilincse csupa szemenszedett, individuális művészettel készített műdarab, a mi semmi rokonságot sem tart a rendes gyári produkcióval. Bing úr kétségbeesett lázadást kísérlene meg, ha egyszer huszonnégy órára becsuknák egy bécsi vagy budapesti előkelő szalonba. Mert Bing úr finomult érzékei nem birnák többé el azt, hogy a szeme folytonosan olyan dolgokat lásson, a mit régi idők művészei egykoron szépségesen kigondoltak s a mit aztán mai idők gyártelepei mekanikus úton ezerszámra reprodukálnak. Bing úr renaissance-hajlandóságú ember, a ki egyéniséget követel még a pecsétnyomóban is. Bing úr vakmerően előkelő ízlésü műbarát.

*

Hogy monsieur Bingnek ezek az irigylésre méltó tulajdonságai e lapok hasábjain nyomtatásra kerülnek, annak oka az, hogy Bing úrnak egyik intim munkatársa, a ki már nagyon sok szép dolgot tervelt az ő számára, nemrég kiállította Budapesten képeit, vázlatait, rajzait, művészi apróságait. Bing úrnak ez a munkatársa *Rippl-Rónai* József, a kinek neve szorgalmasan benn szerepel minden párisi, müncheni és budapesti műtárlat katalógusában, de a ki csak vendégként szokott nálunk bekopogtatni,

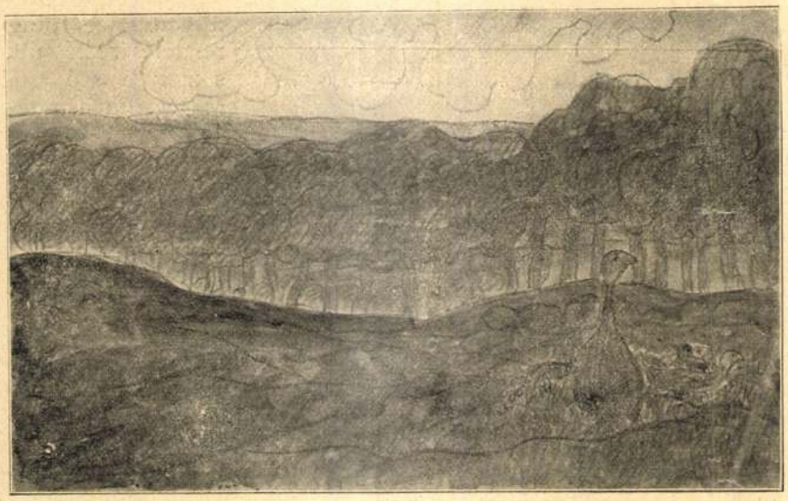

Stilizált tájkép. *Rippl-Rónai József* rajza.

mert az igazi otthona, (a hol tudniillik igazán szükség van rája), az Páris.

A műbíráló ujságírók már elmondtak mindent Rippl-Rónai művészetéről, a mi azon feltünő. Kijelentették, hogy a szóban forgó művész szimbolista, hogy dekadens, hogy körmönfont és ravasz illuminátor, hogy leheletszerü paszteleket, árnyként elénk libbenő szép asszonyokat festeget, hogy nem realista és a többi. Azt hiszem azonban, hogy éppen azt az elementumot elfeledték kiemelni az ő művészi méltatásában, a mi benne a legérdekesebb, hogy tudniillik Rippl-Rónai az első és egyetlen magyar művész, a ki az *art appliqué*-vel foglalkozik.

A milyen idegen ez a dűlt betűs két szó, éppen olyan idegen nálunk az a fogalom is, melyet kifejez. A művészet nem szegődött még a közvetlen környezetünk előkelő és eredeti felékesítésének szolgálatába. Az emberek összevásárolnak egy csomó képet, fölakasztják a szalonjuk falaira, de azzal például éppen nem törődnek, hogy micsoda éktelen háborúságba keveredik aztán az a rokokó bronzkeret a szalon ónémet bútoraival. A kép ott lóg, de kevés gazda veszi észre, hogy az a kép voltaképpen nem is oda való. Sőt még azt sem veszi észre, hogy szobájában egyáltalán kiütött a stílek és színek háborúsága. Hogy a filigránasztal szinte dideregve iparkodik magáról lerázni az ő kalotaszegi varrotasát, hogy az empíre-óra búbánatában hamisan mutatja az időt, mert rosszul érzi magát az olasz renaissance szekrényen; hogy a szőnyeg perzsa virágai lassan elfonnyadnak a barok ékességü mennyezet örökös szemléletétől és hogy a gyárban előállított, minden stílt nélkülőző fali tapéták minden percben ki akarnák dobni a maguk szobájából az egész konfúzus bútorzatot, de legesleginkább a szögletben bécsi makart-bokrétával megbóbitázott kínai ernyőket és a renaissance-kályha japáni ellenzőjét. A legritkább gazda veszi észre ezt az alattomos, lappangó harcot a mindenféle összehordott bútordarab és szobaékesség közt.

Egy kis pihenő. *Szikszay F.* rajza.

Párisban érzékenyebbek az emberek idegei, ott már rájöttek, hogy a házi békét nem szabad ilyen módon kockára tenni. Finom műbarátok (és természetesen: *gazdag* műbarátok) kitalálták annak a módját, hogy miképpen adhatnak lakóhelyeiknek harmónikus ruhát, olyan ruhát, mely ne csak önmagában véve mutasson tökéletes összhangot, hanem *új* is legyen, ne másolata vagy utánzata eddig már kitalált dolgoknak, hanem eredeti, friss és a mi a fő: művészi.

Monsieur Bing járt elül a nagy világvárosban ennek a gondolatnak kifejtésében. Ő, a sokszoros milliomos, maga köré gyüjtött egy csomó nagy művészt, a kiknek talentumát és ízlését szorgalmasan kitanulmányozta. Azután rájuk bízta, hogy tervezzenek egy szobát, egy ebédlőt, egy szalont. Zorn, Cheret, Raffaelli, Rippl-Rónai egymásután szívesen szegődtek ennek az *art appliqué*-nek szolgálatába. Az ő kezük alul kerültek ki ezeknek a szobáknak finom színes tapétái, az ő terveik után készültek a szőnyegek, függönyök, bútorok, nippek, minden, minden, a mi csak szobába való. Új, friss és művészi dolgok ezek, páratlanok a maguk nemében. Mondani sem kell, hogy Párisban ma már Bing nem áll egyedül a művészi diszítés ilyen szorgalmazásában. A francia főváros gazdag urai egymásután utánozzák a nagy műbarátot.

Örülünk, hogy azok közt a művészek közt akadt magyar ember is. Rippl-Rónai olyan ügyesen és olyan kitünően felelt meg eddig ezeknek a föladatoknak, hogy egymásután keresik föl a gazdag mecénások hasonló ajánlatokkal A József-körúti kiállításon láttunk tőle könyvet, mely ugyancsak Bing rendelésére készült, s mely a szó szoros értelmében dekorációnak készült. Láttunk tőle vázlatokat és képeket, részben tanulmányokat, részben dekorativ, stilizált dolgokat, a miknek az *art appliqué* adja meg az életrevalóságot. Ebben a számban az *Uj Idők* olvasói találnak egy kis gyüjteményt az ő kiállított művei közül s találnak egy-két stilizált apróságot is, a mikről fogalmat alkothatnak maguknak egy tapéta tervéről.

Különben azt halljuk, hogy Rippl-Rónait nagy megtiszteltetés érte a napokban. Az ő speciális művészi genréje körébe vágó nagyszabásu megrendeléseket kapott, igen előkelő helyen, fönn Budavárában. Ott bőven kifejtheti diszítő művészetének minden finomságát. És ott majd alkalmuk lesz a magyar mecénásoknak is gyönyörködni a modern *art appliqué* mesterfogásaiban.

LYKA KÁROLY.

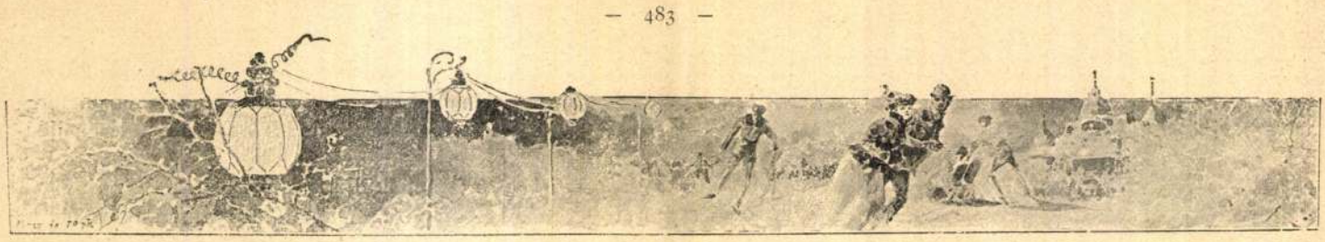

a semleges országban sok szállítani való gyűlik össze. Persze, hogy a finánenak jó volna a parti hegylánc peremére állni, hogy ő is lelásson, de mert a semleges terület már Olaszországé, nincs ehhez jussa a német finánenak. Ő hát csak odalenn a torbolei kikötőben vigyáz, a csempész pedig nem bolond, hogy arra járjon. A vizen lejár az olasz kikötőkbe és visszajövet kötéllel meg mivel adogatja föl a hegyre, a mit szerzett s mire beér Torboléba, senkise tudja, hogy útközben miben sántikált; akkorára már háló van kötözve a bárkához és a csempész átváltozott jótét lélekké. Tavi pisztrángok vannak a hálójában, az övében meg ötös bankók vannak, a miket az öszvéres hegyicsempészek fizetnek. Az egész üzleten, ha sokáig folytatható, meg lehet gazdagodni és a mi fő, csak annyit kell belefektetni, hogy az első olasz szállítmányt meg lehessen vásárolni. Pietro Rosso ismerte a régi időből a torbolei csempészeket és most a hogy végignézett a csöndes, ködbevesző partokon s a nádon, a mely odébb délre néha még tanyát ver magának a vízben; a mint érezte az alkonyat éles szelét; föltünt neki, hogy alig két finánc sétál a kikötőben és azok se igen nézik az érkezőket. No, azt gondolta, a ferdeorrú Casoni és Mario Ferretti, a bicegős, e hajdan híres tolvajok, úgy látszik, megszelídültek. Fogynak a csempészek, majd én próbálkozok meg az üzlettel, ha nem lehet megélni másképp.

Pietro Rosso rá akart gyujtani egy virzsiniára, de gyujtó nem volt a szobában. Lement hát a boltba és ezt igen szívesen tette. Annyi hosszu idő után ismét közelébe jutván a hűtelen kedvesnek, megszállta a fiatal férfit a leggonoszabb vágy. Az a gyötrő óhajtás, a mely a lehetetlent kívánja; régi elválás után ismét egy szót váltani a kedvessel. De négyszemközt, de mindjárt, mindjárt, mert ez a dolog nem tűr halasztást. A katona az utcáról lépett a boltba és gyujtót kért meg szivart. A szatócs rá se nézett, csak a fiát simogatta, a ki az ölében aludt. Bertina adta oda Pietronak a szivart és a gyujtót, de nem mert a vevő szeme közé nézni. Pietro rágyujtott és egy pár pillanatig szótalanul állt a bolt közepén, azután, azt hitte, mégis illő lesz valamit a gazdához szólni:

— Hogy állnak az üzletek, padrone?

— No, no. Már csak a Gyertyaszentelőig kihúzzuk valahogy.

— Miért csak addig?

Marcantonio felütötte a fejét:

— Mert akkor elhurcolkodunk innen, padrone. Nem maradunk bizony a házadban, padrone.

Pietro Rosso érezte, hogy mérgében elvörösödik:

— Miért ne maradnátok? Jobb boltot tudsz talán, Marcantonio?

A szatócs megnyomkodta a pipája parazsát:

— Nem is kereskedünk már aztán. Bolt nélkül is megélünk. Nekünk is van pénzünk . . .

Pietro Rosso valami gorombaságot mondott volna erre, ha az utcáról be nem kiállt Valsenio, a hivatalszolga, a ki arra vezetett egy pejlovat:

— Hej, Marcantonio, nézd csak meg, te kovács voltál, elvezethetem ezt a szegény jószágot Rivába, az állatorvoshoz? Benedetto Franzoni, a bíró úr megsántította a lovát, nézd csak meg Marcantonio!

A szatócs kisietett az utcára, odabenn négyszemközt maradtak, egymásra pillantottak a régi szerelmesek és Pietro tudta, hogy ez is csak egy rövid perc, a mikor megint nincs ideje szólni. Nem is beszélt hát egy hangot se, csak a fejével bólintgatott az asszonynak csöndes szemrehányást. Egyszer, kétszer, háromszor.

Az asszony elértette a néma beszédet és a két kezével válaszolt. Azt szelíden összekulcsolta egy pillanatra, úgy felelt Pietro Rossónak. Akkor már jött is Marcantonio. (Vége köv.)

Galilei.

. . . Nos, hát győzött a mende-monda
És a gőgös, nagyúri szusz:
Elhitte, mit hallott naponta
Szolgáitól Gregorius,
Elhitte, hogy a félkegyelmű
Simplicio — ő pápasága
És lett ezért haragja szörnyű
És lelke bősz és arca sárga.

»No csak, hadam, sötét csuhások,
No csak, szent inkvizició!
Hamar jertek csak össze; lássuk:
Együgyü-é Simplicio?
Forog-e hát a föld valóban,
Mind azt a vén cenk hirdeti?
Szó erről az Írásba' hol van?
Bölcsességtek deritse ki!«

— Fényes a nagy templom hajója,
Foly mégis ott gyászos dolog:
Galilei földig hajolva
Az oltárnál esküt morog:
»Megtagadom, mit felderiték,
Oh, nem forog a föld velünk, nem.«
— És leoldja láncát a pribék
S mosoly derül fel mindenünnen.

»Eppur si muove!« ezt se mondta
A megriadt szegény öreg,
Tudjuk már, hogy ez puszta monda,
De ki vet rá ezért követ?
Végképp le volt biz' ő teritve
S futott e hír hegy-völgyen át — —
Hanem azért e hírre
Csak forgott és — és meg nem állt.

Szabó Endre.

Rippl-Rónai József rajza.
Tanulmányfő.

A negyvenéves férfiú.

Regény.

Írta: TÁBORI RÓBERT.

(Folytatás.)

— De mégis? ki lehet az az ember, a ki nemcsak a mi titkunkat ismeri, hanem a halottét is?

Mája fölnézett az égre és ragyogó szemében két könycsepp jelent meg:

— Nevessen ki Pál, — szólott halkan, — de én úgy hiszem, hogy maga Lili volt az, a ki a sírból küldte nekünk ezt az üzenetet. Ő akarja, hogy vége szakadjon a szenvedésünknek és ránk virradjon a boldogság hajnala... Mert tudja meg, hogy én már határoztam sorsom fölött... Ezentúl csakis az öné vagyok. Még egyszer visszatérek férjem házába, hogy elmondjak neki mindent. Hogy nem élhetek tovább becsülettel az ő oldalán, hogy az ön neje akarok lenni... Megengedi Pál, hogy így beszéljek?

Hogy megengedte-e? Odaborult elébe, átkulcsolta térdeit, elhalmozta csókjaival két kezét és boldogságtól fulladozva rebegett:

— Enyém! enyém! Üdvöm! szerelmem!

A tollászkodó varjú a szemközti udvaron boszusan összecsapta szárnyait. Sehogy sem tetszett neki ez a fordulat. Fölszállott egy fa tetejére és onnan nézett körül. Mintha valamit látott volna, a mi nyugtatta, újból rákezdte károgását.

A homályos fasoron végig egy férfi alakja közeledett. Borsod nem vett észre semmit, de Mája hirtelen fölrezzent, éles tekintetet vetett a közeledő felé és ijedten fölkiáltott:

— Pál!... meneküljünk! meglestek...

De már későn volt. A következő pillanatban a lámpa fénysugara a jövevény arcára esett és Mája fölismerte férjét.

Albi Géza állott előttük. Nagyon sápadt volt és ajkai reszketése elárulta iszonyu felindulását. Rekedt hangon szólította meg Máját:

— A kocsim a sarkon vár... Menjen és üljön bele, majd haza viszi. A mit ennek az úrnak itt mondani akarok, ahhoz tanu nem kell.

IX.

Több mint két órája már, hogy Mája otthon van és haza várja férjét. A hogy leült egy karosszékbe, szemközt az Andrássy-útra nyíló ablakkal, jóformán meg sem mozdult. Ugyanaz a munkásnő-viselet van most is rajta, a melyben a légyottra ment, eszébe sem jutott, hogy átöltözködjék és mikor a szobalány bejön, hogy meggyujtsa a lámpákat, nagy szemeket mereszt úrnőjére, a kire alig ismer ebben az elmélázó asszonyban. De mint afféle régi és bizalmas cselédje mégis megszólítja:

— A nagysága elmegy még ma hazulról?

— Nem megyek el sehova, Liza; miért kérdezi?

— Azt hittem, mert ugyanaz a viselet van rajta, mint a mult télen, mikor a nagyságos úrral a maskarabálba mentek.

Nem kapott feleletet, mert Mája ismét elmélyedt gondolataiba. Liza meggyujtja a többi lámpát is, aztán fejcsóválva távozik. Sehogy sincs ma megelégedve úrnőjével.

A fiatal asszony azért olyan hallgatag, mert nagy harcra készül: ki akarja küzdeni egész élete boldogságát. Tudja, hogy az annál nehezebb lesz, mivel olyan emberrel áll szemben, a kinek ma van először életében önálló akarata. Albi Géza eddig megcselekedte vakon mindazt, a mit felesége tőle kívánt, de a minőnek őt Mája ma délután látta, nem valószínü, hogy egykönnyen belenyugszik abba, a mit tőle követelni fog.

Mindegy, azért mégis megkísérli. Őszinte lesz hozzá,

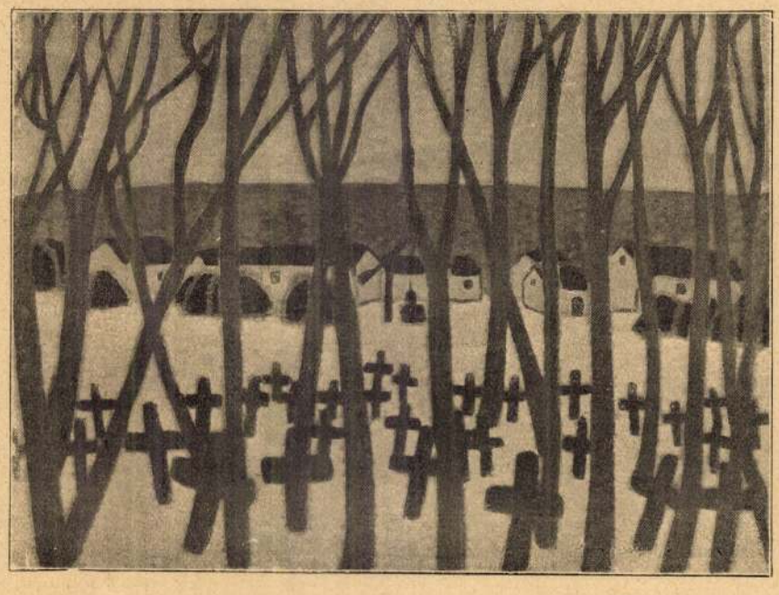

Rippl-Rónai József rajza
Temető. (Stilizált motívum.)

elmond neki mindent: — Látod, kis buksim, mi nem vagyunk egymáshoz valók. Te magad a jóság, én a megtestesült szeszélyesség. Neked olyan asszony kellene, a ki csendes, szelíd és magától kitalálja minden kívánságodat, nekem olyan férj, a ki parancsolni tud és imponál. Mért keseritsük meg tovább is egymás életét? Jobb most elválni, mikor még megvan bennünk a kölcsönös jóindulat, semmint bevárni azt, hogy a gyűlölet válaszszon szét.

S ha Albi még sem enged, hozzáteszi majd:

— Különben sem lehetek többé a feleséged, mert megcsaltalak . . . Ne nézz rám olyan hitetlenül, úgy van, a mint mondom. Borsod Pál a kedvesem . . . De nem ő a hibás, hanem én, mert én csábítottam el. Engem büntess hát meg, ha örömed tellik az efféle ó-divatu komédiában . . . Hanem ha okos szóra hallgatnál, kis buksim, inkább örülnöd kellene, hogy ily könnyü szerrel megszabadulsz tőlem, mert én igazán nem vagyok neked való feleség.

Rippl-Rónai József rajza.

Párisi leány.

És rá fog mosolyogni azzal a pajtáskodó bizalommal, a melyről tudja, hogy Albi Géza nem tud neki ellenállni. Így aztán majd feltünés és botrány nélkül hozzák rendbe a dolgot és kiki elmegy a maga útjára. A világ jóformán észre sem veszi majd, hogyan lett Albi Gézánéból Borsod Pálné. Nem első eset, hogy az emberek ilyformán *reparálták* meg eltévesztett boldogságukat.

A mint megcsinálta magában a teljes haditervet, egészen felvidult. S mikor kilenc óra tájban megérkezett a férje, mosolyogva fogadta.

Albi Géza sem volt emberevő kedvében, a mire pedig a történtek feljogosították volna, hanem udvariasan kezet csókolt a feleségének. Csupán annyit jegyzett meg:

— Ezt az öltözetet igazán letehetted volna, már. Farsangban vagyunk ugyan, de én a te helyeden nem folytatnám a komédiát.

— Miféle komédiát? — Mája azonnal *en guarde* állott.

— Ezt itt ni, — a ruhájára mutatott — no meg a másikat is. Olyan jóizlésü asszony, mint a minőnek téged ismerlek, beláthatná, hogy a bohóságnak is van határa. S ha nem a magad kedvéért, megtehetnéd én érettem, hogy ne bocsátkozzál az ilyen kalandokba.

Mája fölállott és odament férjéhez:

— Éppen a te kedvedért óhajtom, hogy vessünk véget annak, a mit te kalandnak tartasz. Örvendek, hogy olyan hangulatban vagy, a melyben okosan lehet veled beszélni. Majd elintézzük a dolgot, mint két régi bajtárshoz illik, a ki egymásnak javát akarja, még ha utaik el is válnak.

Albi Géza különös módon mosolygott, aztán így szólt:

— Én már elintéztem.

— Elintézted? Nélkülem?

— Voltam olyan bátor. S mivel a magam részéről a titkolózást csakis az üzleti ügyekben szeretem, elmondom neked hogyan történt . . . Megengeded, hogy rágyujtsak egy cigarettára.

— Csak tessék. Hanem beszélj szaporán, mert igazán kiváncsi vagyok.

— A mint a kocsiba ültél, Borsod úr meg én még vagy öt percig beszélgettünk a fasorban, aztán mint két jó baráthoz illik, karöltve mentünk a klubba. Ott elcsevegtünk egy darabig. Borsod pompás adomát mondott el, a melyen nagyot nevettem . . . Majd máskor elmondom neked is, hadd mulassál rajta te is. Aztán én meséltem valamit, a min meg ő kacagott, végül pedig leültünk egy játék pikére.

Mája szíve nagyon megkönnyebbült, mikor férjét ilyen békés hangulatban látta. Hisz a dolog jobban ment, semmint remélni merte volna. Albi pedig közönyös hangon folytatta:

— Nem értek sokat a pikéhez, de azért még sem szeretem, ha folyton szememre vetik tudatlanságomat. Borsod a hibás, hogy folyton macerált. Egyszer azt találta mondani, hogy a játékhoz ész is kell, mire én kissé gorombán vágtam vissza, hogy tőle nem kérek kölcsön, tudván azt, hogy rossz helyen kopogtatnék. Erre ő föl kapta a kártyát és a szemem közzé vágta . . .

— Szent Isten! — kiáltott föl Mája, a ki csak most vette észre, hogy milyen gúnyt űz belőle Albi. A bankár pedig szikrázó tekintettel folytatta:

— Látod, kicsikém, én is értek a komédiázáshoz . . . De ne hidd, hogy az egész csak komédia volt. Nem akartam, hogy a világ megtudja, *miért* gyűlölöm én azt az urat. Ne rágódjék senki a férji becsületemen! . . . De azért büntetlenül nem marad, a ki belemarkol a szívembe . . . Olyan igaz, minthogy az őrülésig szeretlek, hogy holnapután ilyenkor Borsod Pál már tisztában lesz azzal, mi az olyan ember büntetése, a ki nem respektálja a szentírás tilalmát, hogy ne kívánd meg a felebarátod feleségét.

Mája halálos ijedtséggel kapta meg férjének fenyegető jobb kezét. Mintha már látná abban a pisztolyt, úgy remegett és reszketett egész testében.

— Nem fogod azt tenni! — jajdult fel — ugy-e, hogy csak ijeszteni akarsz?

— De bizony megteszem! . . . Nagyon rég készülök már erre és évek óta csak azért gyakorlom magamat a pisztolylövésben, hogy ha egyszer rám kerül a sor, teljesen készen találjon az én jelenetem . . . Meghajlottam minden szeszélyed előtt, mert szerettelek, engedelmes rabszolgád voltam, mert szerettelek, tán nevetséges

is voltam, de csak azért, mert szerettelek . . . Hanem. a ki el akar tőlem rabolni, azt úgy lelövöm, mint a farkast, ha nyájamra tör, hogy elvigye legkedvesebb báránykámat . . . Enyém vagy az enyém maradsz! . . . Ne félj semmitől! A te neved, a te asszonyi becsületed érintetlen marad. Legfölebb azt mondják majd rólam, hogy hiú ember vagyok és nem tűröm, ha szemembe vágják, hogy nem tudok piketírozni. A legtöbb embernek van valami bogara: az enyém az, hogy felfortyanok, ha kételkednek kártyatudományomban. Tudják is azok, hogy milyen nagy a tétel!

A szelíd ember arca lázban égett, a szavakat csak úgy morzsolta szét a fogai között, megfogta az asszony karját és úgy megszorította, hogy Mája felsziszszent a kegyetlen fájdalom miatt.

— A szemedből olvasom, hogy még valamit akarsz mondani, — folytatta tompa hangon Albi. — De nehogy kimondjad azt a vádat . . . önmagad ellen! Még el találnám hinni és akkor egészen meg volna pecsételve annak az embernek a sorsa. Rajtam áll, hogy megöljem, a nélkül, hogy csak védelmezhetné magát. Enyém az első lövés joga, mert ő sértett meg és te jól tudod, hogy a golyóm nem téveszti el célját. De megígérem neked, hogy lemondok erről a jogról, ha nem védelmezed. Akarom, hogy istenitélet döntsön közöttünk: egyszerre fogunk lőni és ha a sors úgy akarja, ám legyen övé a győzelem. Az is igaz, hogy még akkor sem lehetsz törvényesen az övé, mert a gyilkos nem veheti el a meggyilkolt özvegyét. De elmehettek más világrészbe, a hol nem ismernek és ott, ha van lelketek hozzá, élhetitek világotok. Még azt is megengedem, hogy érte imádkozzál, ha van hozzá szíved . . . De ki ne mondd azt, a mi az ajkadon lebeg, mert akkor nem bízom a sorsra az elintézést, hanem magam járok el ebben az ügyben . . . Most már beszélhetsz!

Percig tartott a mély csend. Mája lesütött tekintettel állott ura előtt és küzdött indulatával. De már nem reszketett. Valami tompultság nehezült a szívére, mintha megérezné a halál fagyos lehelletét. Összeszedte minden erejét egyetlen kérdésre:

— Kitől tudtad meg?

— Da Foncától. Már régebben figyelmeztetett, de én nem akartam hinni szavainak. Azt gondolatam, hogy a féltékenység beszél belőle. Akkor éjszaka is csak azért érkeztem meg váratlanul, mert elhitette velem, hogy nálad találom Borsod Pált . . . Majdnem ő adta meg az árát, mert én torkon ragadtam a nyomorultat és csak úgy menekült, hogy olyan bizonyítékokat helyezett kilátásba, a melyek kizárnak minden további kételyt. Fel is mutatott nemsokára egy levelet . . .

— Miféle levelet? — kérdezte élénken Mája.

— Egy haldokló asszony írta meg szíve vérével . . . Tudod, hogy mi van benne, mert tegnap kaptad meg a postán.

— Lili levele?!

— Az. Da Fonca megvette a cselédtől, a kire Borsodné halála előtt bízta, hogy neked átadja. Én nem hittem annak a levélnek sem, mert hátha az a szegény asszony tévedett? . . Magamról tudom, hogy mire nem viszi a féltékenység az embert . . . Ekkor aztán így szólt hozzám Da Fonca: — Tegyük meg az utolsó kísérletet is. Küldjük el ezt a levelet postán az ön nejének. Ha erre sem adja kezünkbe a bizonyítékot, ha erre sem megy el Borsodhoz, vegyük úgy, mintha hazudtam volna.

— A nyomorult! — sziszszent föl Mája.

— S hozzátette még: — Bánjon el akkor velem, mint holmi ostoba rágalmazóval . . . Nos hát, úgy is fogok vele elbánni mindenesetre.

— Mit beszélsz? — kérdezte csodálkozva Mája.

— Csak nem gondolod talán, hogy igazat adok neki? Nem szabad senkinek sem tudni, hogy te csakugyan elmentél a légyottra. Aztán jól tudom azt is, hogy miért haragszik Borsodra . . . Mivel ugyanazt akarta, a mit ő is, lehet, hogy több eredménynyel . . . De nem felejtem el Da Fonca úrnak, hogy rád merte emelni tekintetét és hogy miatta is volt nagyon sok keserűségem. Üzletember vagyok és fölhasználom a kedvező alkalmat, hogy egyszerre számoljak le két konkurrensemmel. Megfizetek nekik az utolsó garasig és még a kamatok kamatjával sem maradok adósuk.

Mája elnémulva és csaknem kővé meredve hallgatta férje lázas indulatu beszédjét. Azon bámult leginkább, hogy annyira félreismerte ezt az embert és soha nem is sejtette, hogy milyen hatalmas szenvedély lakik benne. Hisz ez nem a régi Albi Géza, korántsem az a bábu, a melyet tetszése szerint mozgatott, hanem egy igazi férfiu, a kit önmagáért is lehetett volna megszeretni. Majdnem sajnálta, hogy előbb nem ismerte már ilyennek.

Szelíd alázattal közeledett hozzá és félénken rebegte:

— Nem fogok kisérletet tenni, hogy megingassam akaratodat, belátom úgyis, hogy hiába való volna.

— Köszönöm, hogy annyira megbecsülsz — válaszolt fagyos hangon Albi.

— Csak egy dolgot szeretnék megtudni . . .

— Szívesen szolgálok felvilágosításssal.

— Mondd meg, hol és mikor lesz a párbaj?

Albi gyanakodva nézte a feleségét.

— Minek akarod ezt megtudni? Figyelmeztetlek, hogy az afféle színpadi jelenetek, mint a *Vasgyáros* utolsó fölvonásában, már kimentek a divatból és különben sem volnának hatással reám.

— Attól ne tarts. Nem fogok közzétek állni . . . Tudom, hogy jogod van ahhoz az emberhez, de azt is tudom, hogy ő sem szorul az én védelmemre.

Farkasszemet néztek egymással, Mája nem sütötte le tekintetét. Ebben az asszonyban is volt szilárd akarat.

— Miért kérdezed hát? — szólott kedvetlenül Albi, mert rosszul esett neki, hogy ezúttal az asszony kerekedett felül.

— Mert sejtem, hogy Da Fonca is ott lesz a közelben. Az az ember látni akarja majd, hogyan sikerült a műve.

— Ez majdnem bizonyos. Segédemül ajánlkozott, de én nem fogadtam el, mert ha Borsoddal végeztem, belé akarok kötni.

— Azt nem fogod tenni!

— Ki akadályozhatna meg benne?

— Én. Az az ember engem sértett meg és ha te elintézed ügyedet Borsod Pállal, nem lehet kifogásod az ellen, hogy én meg Da Fonca úrral leszámoljak . . . Ne félj, nem lesz belőle botrány . . . Esküszöm neked arra, a mi legszentebb előttem — a fiatal asszony körülnézett, aztán hirtelen kivette keble rejtekéből Lili levelét — esküszöm neked erre itt, hogy sejtelme sem lesz róla, sem neki, sem pedig bárki másnak kívüled, hogy én mérem rá a csapást.

— Mit akarsz vele tenni.

— Azt nem mondom meg, mert még útját állnád az én igazságszolgáltatásomnak . . . De ha nem engedsz kérésemnek, olyan igaz, mint hogy egy isten van az

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Szerkeszti Herczeg Ferenc

II. évfolyam. 1896. december 6. 50. szám.

Csempészbecsület.

Írta: Papp Dániel.

I.

Pietro Rosso tíz esztendeig szolgált a császárvadászoknál és ha valami nagynénje után, — mert apja, anyja rég meghalt már — nem örököl egy üvegezetlen, üres ablaksorú házat, tíz-húsz vén gyümölcsfával és egy parányi kukorica-terrászszal együtt, mondom, ha ez a szerencse nem éri, bizony haza se jött volna többé a katonaságtól, a hol, harminc éves korára, délceg, erős férfi lett belőle, koromfekete császárszakállu férfi, olyan szakállu, a minőt otthon, a tópartján nem igen növeszt más, csak a finánccok. A kiknek a korcsmákban, midőn eláznak a feketevörös bortól, tréfából le szokták metszeni a sipkájukról az ezüsthimzésü sasokat; hogy valami sast legalább lehessen elpusztítani, hogyha már a vámhivatal tábláját nem lehet elemelni. Pietro Rosso, mondom, nem jött volna haza, folytatni ezt a tréfát, ha véletlenül nem éri ez az örökség.

Minek is jött volna haza Pietro Rosso? Alberta, a *Buon pastore* korcsmárosának leánya férjhez ment egy félével azután, hogy Pietroért elküldték a sötétvörös cédulát Rivából és a fiú egymagában gyalogolt be a nagy, sárga citadellába, a hol másodszor vizsgálta meg a katonadoktor. Onnan postakocsival küldték be a regrutákat Triesztbe és midőn Torbole felé visszakanyarodott a kocsi és a postás negédesen a tó felé fordult, hogy a kürtszót harsogják vissza a keleti part sziklafalai; akkor Pietro Rosso sírt is egy kissé. Az este kiveresedett a szeme széle és a kocsiban, a honnan még egyszer látta az ezüstzöld lombok közt elvesző falucskát, először érezte azt is, hogy a leány bizony nem igen vár majd reá három esztendeig. Alberta be se kísérte a kaszárnyába, úgy a hogy a többi pajtásait elkisérték sokan, gyalogolván velük a hosszú, tóparti úton, a hol a kövek közül még lehetett egy szál őszi rózsát is, avagy valamely másodvirágzó olajfa ágát letörni emlékül. Pietro Rosso egymagában ment el, úgy a mint most egymagában érkezett haza. A hogy most leszállt a vonatról és megint a postakocsira ült, a mely a magasba kapaszkodjék vele, hogy a hegylánc túlsó pereméről ismét meglássa az áldott, ragyogóan szép völgyet, a folyó rohanó, habos vizét és torkolatától kezdve a tót is, ez óriási ultramarin porcellándarabot; a mint Poppio körül a vén kastély táján s meredek szakadékutak homályosították el a délutánt, Pietro Rosso azt érezte, hogy mindez az ő szívét összeszorítani való. Magavásárolta finom katonaköpenyébe burkolózott és félt valamitől, a mit úgy is tudott. A szirtek legördültétől nem, az a vad, hamuszínű tájék csak emlékeztette a fájdalomra. A ház, a melyet átalvesz örökségnek, földszintjén egy régi szatócsboltnak helye. Az most, mint a hogy az ügyvéd írta Pietrónak, bérbe van adva Marcantonio Bossinak és Marcantonio nem más, mint a korcsmáros leányának az ura. Marcantonio kovács volt azelőtt és vastag szemöldökétől már suhanckorában félt Pietro, a karcsu ácslegény. Most aztán Gyertyaszentelőig, a mikor kitelik az esztendő, még együtt is lakhatik vele, meg Bertinával, a kinek nagy gyerekei is lehetnek már, a ki szép is lehet még és így bizonyosan félti is a kovács. Isten tudja, mi lesz ebből, gondolta Pietro Rosso és egyet csörtetett a kardján; az persze nem sokat használ már, mert holnap le kell oldania végképp és ha rossz lesz a termés, vagy férges lesz a kukorica, vagy Marcantonio után ki nem tudja adni a boltot, kard helyet tán ismét gyalut köthet az oldalára Pietro.

— Fékezz — kiáltotta a kalauz és a postakocsi a nagói fordulónál kikanyarodott a hegylánc oldalára, a honnan végigsimogathat a szempillantás, tavat, halmokat, folyamöntözte, ezüstmetszésü völgyet; mindent, a mi a napsugarat fölvidítja, mindent, a mi zöld bársonyon hempereg odalenn, egész a Garda tó keleti sarkáig. Ciprusok hulló termését, mezei virágokat, gyümölcsük forratlan mézétől roskadó szőlőlugasokat, felülről mozgó gombáknak látszó szüretelőket, a kik fehér kosarakat hordanak és dalolnak, tán Pomona istenasszonynak még Vergilius korából maradt énekeket. Mert kövér minden olajbogyó, duzzadt az őszi barack és koromfekete a szőlőbogyó és mi baj lehetne, ha egyszer mindez megvan?

Pietro Rossot az októberi délután meleg napsugár-hintaja ölelte át és ringatni kezdte, hogy gondolat nélkül maradjon, mint a gyermek, a ki örül a lengéseknek és nem tudja, hogy röpülés közben egy-egy pillanatra vajh micsoda állítja meg szívét. Pietro Rosso is ringatózott a fényben, az enyhe levegőben, a melyet már egészen elfelejtetett vele a nagyvárosi kaszárnya. És görgött alá a kocsi, Pietro hátra nézett, meg oldalt; félrehúzta a bőrfüggönyt is és a mint a mezőre ért, egyenletes talajra, majd meg a mint a mezőről házak közé kanyarodott a kocsi, hirtelen nem tudta, hogy csaknem percenkint micsoda állítja meg szívét. Benn voltak Torbolében és a bőrfüggöny mögül mást nem, csak a szűk utcákat lehetett látni, nemcsak a két széles terméskőpántlikát, a mely a rossz kövezeten fút végig vasalatlan kerekek egyenletes párnájának; nemcsak a San-Rocco kápolnáján lehetett látni, hogy szombat este van, mert nyitva az ajtó és piros mécses lángol a bejárat fölött, nemcsak a harmóniák elnyújtott terzein lehetett hallani, hogy már pihennek a halászok és a mesterlegények, mert ráérnek hosszan énekelni; a bőrfüggöny mögül nemcsak ezt lehetett látni és hallani, de vala onnan egyéb is tapasztalható. A *Buon pastore* a korcsmaajtóban állt, a melynek bizony nem volt szüksége még csak egyetlenegy lépcsőre se. A Buon pastore el volt hízva,

hijába húzott föl szűk, vasárnapi Manchesterkabátot és hijába köhécselt a Manchesterkabátban, mert el volt hurutosodva, mint tíz esztendő előtt még korántsem annyira. Odébb Benedetto Franzoin állt, a községi elüljáró; kávészínü posztóruhában volt, mint minden más jómódu paraszt és két cilinderes úrral beszélt. Nem nagyon alázatosan beszélt velök, még virzsiniát is füstölt a szemök közé, úgy látszik, nem a járási kapitányságtól valók. Az egyik tán az új doktor, a másik meg az új községi titkár lehet. Pietro nem ért rá sokat tanakodni, mert odébb már Antonio Casonit, Marco Spinolát és Marco Ferrettit látta, a mint egy mellékutca sarkán összedugták a fejöket és lassan behátráltak az utcába, hogy ne találkozzanak Don Antonióval, a szikár lelkiatyával, a ki tán még szikárabb lett, és talán még szürkébb birrétumot hord, mint azelőtt. A csoport után még fejét is kidugta Pietro, hogy lássa, mint hátrál a három híres tolvaj a pap elől. A kocsi megállott:

— Contrada di Mezzo, a 23-as szám, itt vagyunk, mondta a kocsis. Tessék kiszállni fővadász úr és istenemre, nem ártana, ha Marcantoniónak, a szatócsnak vörös bora is volna. Mert nem szeretem a sört és mert tudom, hogy fővadász úr megkínál valamivel. Persze, ha bor nincsen, sör is jó lesz, pedig azt is a német hozta ide. Jobb szeretném, ha egyiket se látom, de azért megiszom a sört. A németet úgy se ehetjük meg, ugy-e signor?! — Nevetett a kocsis és levett kalapjára mosolygott, a melyen sárgafekete zsinórral volt átkötve a császári sas. — Hej-hej, ha Marcantonionak bora volna, jó vörös bora!

Pietro leszállt és kis kézitáskáját akarta leemelni a kocsiról, de hirtelen visszafordult egy lágy, asszonyi hangra:

— Ne kotyogj annyit, te iszákos kocsis, hanem segíts inkább a padronának és vidd a kapu alá a táskát. Jó napot, Pietro!

Bertina beszélt a boltajtóból, a hol két nyitott láda makkaroni között valami véletlenül odakerült csemegének látszott. Vastag, fényes fekete haja homlokán két fürtbe vált el, egyenes, kissé fitos orra vakító fehérséggel tündökölt. Szája vékony volt és üde, mint akár tiz esztendő előtt, és csak a termete lett kerekebb azóta és kívánatosabb. Szürke kockás posztóruháján jól fent volt megkötve a kötény és Pietro az első pillanatban arra gondolt, hogy ez az a forma, a mit a nagyvárosban empireruhának mondanak a gyerekeken a dadák. Miért nem hordják vajjon az asszonyok is, mikor a Bertinának olyan jól áll? Az embernek olyan jól esik azt hinni, hogy e hosszu, sivár ruhavonalak alatt valami szépség készül, mint akár a szobrász nedves vászontakarója mögött.

— Egy szobája volt az öreg asszonynak, az emeleten, a többi csupa kamara — mondta Bertina, mialatt sört adott a kocsisnak és lejött a boltlépcsőn. Itt a kulcsa, Pietro Rosso, nálunk volt eddig, mi ránk bízta az ügyvéd. A padláson Oppizoni lakik, a hálókötő és Valsenio, a hivatalszolga. Azok az ügyvédnek fizették ki a házbért, negyven forintot ketten; rajtunk hát nem keresheti padrone, mosolygott az asszony. Ugy-e, nem keresheti rajtunk, Marcantonio?

Bertina a boltajtó felé fordult és Pietro is odatekintett. Marcantonio ott ült egy zsákon, a fiával, Ambrosioval, egy nyolc-kilenc éves, okosszemü barna gyerekkel. A feleségének vissza se szólt, csak Pietronak bólintott a fejével.

— Jó napot — szólt ki és nem nézett a jövevény szemébe.

— Ejhaj — gondolta Pietro Rosso — ő haragszik, pedig inkább én haragudhatnám. Jó napot, padrone, — mondta azután és a kapu alá indúlt. A kocsis tovahajtott, Pietro fölemelte a táskáját, de az asszony nem ment be vele a házba, hanem a boltajtó előtt maradt az uránál. Onnan küldte be a fiát, hogy segítsen a táskát fölvinni az emeletre. Ambrosio vígan ugrott le a zsákról és beszaladt a házba.

— Megnézem, hogy nem nehéz-e a gyereknek, mondta Bertina az urának és megint a kapu alá pillantott. Pietro a gyerekkel már a kopogós falépcsőn haladt fölfelé és az asszony egy pillanatra gyönyörűséggel nézte a régi kedvesnek megizmosodott, délceg alakját, aztán gyorsan visszament a boltba, mert Marcantonio rákiáltott.

— Mit bámulsz? Bámulhatod még eleget Gyertyaszentelőig. Akkor úgyis vége lesz a dolognak, tudom istenem.

Az asszony sértve érezte magát:

— Ha tíz esztendő óta ezerszer nem hallottam volna ugyanezt, most azt mondanám, hogy hirtelen ment el az eszed, Marcantonio.

Azzal leült az állvány mögé és elkezdett mazsolaszőlőt válogatni. Csak lopva pillantgatott néha az urára. Az meg bütykös, nagy kezével megnyomkodta kurta halászpipáját és egy merev tekintetet vetett a felesége állára:

— Még az utcáról se próbálj utána nézni, mert megkeserülöd!

Pietro odafönn fölzárta a szobát és elküldte a gyereket. Nem volt bizony sokféle holmi az öreg asszony hideg tanyáján. Egy régi széles vaságy, levarrott szalmazsákkal és rövid lapos szalmapárnájával, ott állt a két ablak között. A szekrény üres volt, a kis fiók, a honnan elvitte a kis pénzecskét a közjegyző, félig nyitva volt. Pietro Rosso mindjárt belédobta kesztyűjét meg a katonanyakravalóját. Kardját meg a köpönyegét az ágyra dobta, aztán kilökte az egyik ablak fatábláját és lenézett a kertbe, a kertből a tóra. A kövecses kerti talaj két keskeny terrászba volt lebunkózva, és alulról a barackfák ritkás lombjain át fölcsillogott a tó vize. Egy kis csónak himbálózott odalenn, bizonyosan a Marcantónióé. Távolabb a víztükrén nagyobb, barna vitorlás bárkák pihentek, mutatván, hogy itt még mindig halásznak az emberek. Most egypár kis jármű fordít a vitorlján és indul hazafelé, már késő délután, mert szombat van és ilyenkor illik az embernek már vacsorára megmosakodni. A keleti part magas szirtjein egy vastag fehér csík tündöklött. Odalátszott jó néhány kilométerről. Az az ország határa, azontúl már Lombárdiáé a víz; de a fehér csík midőn fölér az óriási sziklafal peremére, odafönn már nem számít bizony semmitse. Mert ott délre fordul és a szikla tetejéből egy keskeny nyelvet kerít hozzá Olaszországhoz, aztán fut tovább, párhuzamosan a tóval. Egy mértföldnél tovább tart ez a párhuzamos kanyarodás, de az a keskeny vonal, a mi így a magasban hozzá van szabva Olaszországhoz, tulajdonképpen nem haszon. Meredek, kiismerhetetlen dolomit-ország és a karabinierék meg a guardia di finanza nem is szeret arra járni, mert először is nem lehet tudni az utat, másodszor pedig nincs is út, azután meg hogy arrafelé kicsempészneked-e selymet meg gyapjút, arra csak vigyázzon a német. A szegény németnek persze tilos idegen terüten állni. Ez meg a csempészeknek jó, mivel így esik az meg, hogy a két ország között van egy kis semleges terület, a melynek a pereméről le lehet nézni a tóra. A semleges terület meg olyan ügyes sziklavölgyek segítségével olvad össze a szép Tirólországgal, hogy ezeken a völgyeken át a határőrző finánccokat ugyancsak könnyü elkerülni, ha egyszer

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Rippl Rónai
MAGYAR NEMZET
1962 NOV 20.
1021

Magyar Nemzet

FENELLA

Visszaemlékezés Rippl-Rónai József egy cigánylány-modelljére

Rippl-Rónai József francia születésű feleségének unokahúga, akit a mester leányává fogadott, felnevelt és többször lefestett, a nagy magyar művész születésének tavalyi centenáriumán megkezdte emlékeinek összegyűjtését és megírását. Az alábbi részlet Rippl-Rónai nevelt leányának, Dobossy Eleknének készülő memoárjából való.

A kaposvári villának szerintem egy feltűnő tulajdonsága volt: a vendégjárás időnként bátran eltúlzottnak volt mondható.

Én ugyan úgy láttam, hogy a legtöbb vendéget szívesen látták, de bizony akadtak olyanok is, akik sehogy sem illettek bele a háziak környezetébe. Én inkább a szívesen látottakról fogok írni.

A vendégjárást egy különös és egzotikus személlyel kezdem, mert ő volt időrendben az elsők egyike, aki odaérkezésem után megjelent. Ezt a vendéget Józsi bácsiék a következő körülmények között ismerték meg.

Az 1910-es tavaszi párizsi tartózkodásuk idején, Galimberti Sándor fiatal festőművész, aki az előző évek egyikén hosszabb időt töltött a Róma-villában — szobát bérelt Józsi bácsiéknak a Boulevard Montparnasse és a Boulevard Raspail sarkán levő Hotel de la Haute-Loire nevű szállodában. A Dôme-kávéházzal volt átellenben.

Másnap délelőtt, amint elindultak a szállóból — az úgynevezett olvasóterem elé erve, idegen kiejtéssel és rossz magyarsággal, gitár kísérete mellett, ráismertek a »*Csak egy kislány van a világon*« című magyar nótára. Természetesen kíváncsiak voltak, ki lehet az az énekesnő, aki olyan buzgalommal és teljes átérzéssel énekli Józsi bácsinak ezt a kedves nótáját? Benyitottak a szobába. Egyedül, a szőnyegen ülve egy igen érdekes megjelenésű, különös ruházatú fiatal nőt láttak, aki figyelembe se véve a belépőket, továbbra is elmerült az éneklésbe. Amikor a dalnak vége lett, megszólították. Fenella néven mutatkozott be. Megkérdezték, kitől, hol tanulta ezt a magyar nótát? A válaszból kitűnt, hogy fiatal magyar művészektől, akiknek néha, amikor nagyon rosszul ment a dolga, modellt szokott ülni — de az is kiderült, hogy nemcsak sok magyar nótát tud, hanem ezenkívül francia, angol, olasz, spanyol, német, orosz és cigány dalokat is. Az orosz nyelvet kivéve, a többi nyelvet beszélte is valamennyire. Franciául, angolul — amely anyanyelve volt — tökéletesen, a többit törve.

Mielőtt megérkezésének elbeszélésébe kezdenék, meg szeretném említeni, hogy Józsi bácsiék, párizsi tartózkodásuk alatt többször voltak vele együtt és igen értelmes, művelt nőt fedeztek fel benne. Nemcsak énekelni tanult, hanem zongorázni is szépen és jól tudott. A zongorázástól azonban orvosa, gyenge fizikuma miatt, eltanácsolta. Legkedveltebb komponistái Schumann, Chopin és Liszt.

De nem minden téren volt ilyen biztos ízlése. Emlékszem például, hogy a jó irodalomról vajmi kevés fogalma volt. Gyerekfejjel már meg tudtam ítélni, hogy azok a könyvek, melyeket magával hozott Kaposvárra és mint nagyon érdekeseket elolvasásra ajánlott nekem, igen gyakran gyatra ponyvák voltak. Legtöbb ilyen felajánlott könyv érzelmes cigány-történetekről szólt.

Én Józsi bácsi jóvoltából csak komoly, jó könyveket olvastam, és nem tudtam élvezni ezeket a silány olvasmányokat. El kell mondanom még azt is, amit később Fenella maga mesélt el nekünk származásáról. Édesapja, akit rajongásig szeretett, amerikai cigány volt, Londonban élt és ott egy polgári származású leányt vett el feleségül, aki, mint Fenella mondta, nagyon más valaki volt, mint férje és Fenella. Második leányuk, az anyja leánya, írónő volt Londonban. Egyébként Lowell volt a nevük.

A későbbiek folyamán megtudtuk azt is, hogy már egészen fiatal korában önálló életet élt. Már Londonban is a művészköröket kedvelte, s anyja nagy megbotránkozására ott kezdte meg modellkarrierjét. Így a neves szobrásznak, Epsteinnek és egy fiatal festőművésznek — a mostanában elhunyt, ismert Augusztus Johnnak is ült. Ha erről az akkor fiatal művészről beszélt, szinte extázisba esett. — John rajzolta, azaz tervezte Fenella stilizált cigányruháját, amelyből, amikor Kaposvárra jött, négy darabot hozott magával, mindegyiket ugyanarra a fazonra csináltatta, különböző színekben.

Erről a viseletről sohasem mondott le. Ez a ruha egybe volt szabva, gömbölyű kivágással, a szoknya bő redőkben omlott alá, egészen a bokáig. A nyak kivágása és a szoknya — mondjuk tenyérnyi felszegése — tresz szalaggal volt díszítve —, amely a ruha színével egyezett. Egyébként mindig hosszú ujjú ruhát viselt, s télen-nyáron mezítláb, szandálban járt. Télen, öltözetét egy bő, sötétbordó színű, hosszú posztógallér egészítette ki. Hajában, nyakában rézérmékből fűzött láncokat viselt és ugyanolyan fülbevalókat. El lehet képzelni, hogy amikor a későbbiek folyamán ezzel az egzotikus külsejű fiatal nővel valahová mentünk, főleg a nyárspolgári Kaposban — de még Pesten is —, megbámultak bennünket. De Fenellát ez egyáltalán nem zavarta. Ma már az ilyesmi fel sem tűnne, hiszen az egzotikumok nagyon gyakorivá váltak.

Mikor Fenella megérkezett a Róma-villába, éppen kiránduláson voltunk az Ivánfa-hegyen. Estefelé értünk haza és ekkor Maris szakácsnő titokzatosan egy különös vendég érkezését jelentette. Azt is elmondta, hogy a vendéget lefektette saját szobájában, mert nagyon fáradt és álmos volt.

A hangos beszédre Fenella felébredt és miután ruhástul dűlt le — rögtön jelentkezett. Mi, gyerekek, elbámulva néztük a különös idegent, Józsi bácsiék azonban örömmel üdvözölték. Szállásul az emeleten levő kis szobámat kapta meg és ott lakott mindaddig, míg télen mind a négyen felutaztunk Pestre.

Röviddel Fenella megérkezése után Józsi bácsi nagy kedvet kapott, hogy képeket és rajzokat készítsen róla. Alig múlt el nap azon a nyáron, hogy Fenella ne állt volna modellt. Ezeken az üléseken én is jelen voltam, egyrészt mint néző, időnként mint másik modell. Aktot róla csak a műteremben festett vagy rajzolt és ezeket később, 1912-ben, beállította azokba a kerti jelenetekbe, amelyeken a kertben aktok szerepeltek. Egy ilyen emlékezetből festett kép »*Aktok a kertben*«, amely 1912-ben készült, s a centenáris kiállításon is szerepelt.

Fenella tehát jókor jött, mert Józsi bácsi ebben az időben, az ő közellétében nagy munkakedvre kapott. Fenellától közben zongorázni és az angol nyelv elemeit is megtanultam.

Az egész nyár szorgalmas munkában telt el, de arckép Fenelláról nem született mégsem. Nem volt szép nő és Józsi bácsinak egyszer sem jutott eszébe arcképet festeni róla. Ellenben saját bevallása szerint, ilyen tökéletesen szép aktot sem előtte, sem utána nem látott. Fenella elmondotta, hogy Rodin és Bourdelle is többször megmintáztak.

Ahogy beállt az őszi idő, már a lakásban folytatódtak az ülések — de most már csak rajzok születtek Józsi bácsi keze alól.

Ebben az időben főleg lúdtollal, tintarajzokat készített az asztalt körülülő társaságról vagy pedig egy-egy interieurt festett.

Ekkor kezdtem el az ő biztatására a rövid életű festői pályafutásomat.

Magyar Nemzet

A Hazafias Népfront lapja

Főszerkesztő: Mihályfi Ernő

Szerkesztő bizottság:
Horváth Richárd, Jámbor István,
Kárpáti Aurél, Martin Ferenc, Molnár Erik, Z. Nagy Ferenc,
Ortutay Gyula, Paál Ferenc, Parragi György, Péter János,
Rajcsányi Károly, Szabó Pál, Szabolcsi Bence, Vadász Elemér
Felelős kiadó: Sala Sándor, a Lapkiadó Vállalat igazgatója
Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII., Lenin krt. 9—11.
Telefon: 221—285.
Éjszakai szerkesztés (19 órától): 221—292, 221—393, 429—361,
Nyomdai szerkesztő (10 órától): 231—290.
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a helyi (Budapesten a kerületi) kézbesítő postahivataloknál és a kézbesítőknél.
Előfizetési díj egy hónapra 14.— forint.
Athenaeum Nyomda. Fv.: Soproni Béla igazgató.

apesten
állenőri,
nyagbe-
si ál-
itvány-
l vagy
rkimé-
— N.
kiadó-
órától

Intell. elsőrangú házasszony, házvezetést vállal. »Komoly — N. 4741c jelig. a kiadóba

Kohó- és Gépipari Minisztérium Tervező Irodái,
Budapest, I., Krisztina krt. 55.
KERES
FELVÉTELRE
GÉPÉSZ-, VILLAMOS-, KOHÁSZ-MÉRNÖKÖKET,
valamint
TECHNIKUSOKAT.
Jelentkezés írásban vagy személyesen. Személyes jelentkezés a munkaügyi és bérosztályon, V. em. 703. szoba. 9—12 óra között.

Elektronikusmúszer alapanyag ismerettel rendelkező anyaggazdálkodót és férfi segédmunkást felvételre keresünk. Híradástechnikai Ktsz. Bp., VII., Csengery u. 28. Tel. 223-645. Varga.

Gépkocsivezetőket
2 éven felüli gyakorlattal, **autószerelőket** és alacsonynyomású **Marabu kazánhoz fűtőket**
azonnali belépésre
FELVESZÜNK.
3. Belkereskedelmi Szállítási V.
Budapest, XI., Karinthy Frigyes út 17.

Karbantartási munkában járatos **villanyszerelőt, lakatost** és **segédmunkást** azonnali belépésre felvesz a Magyar Gyapjúfonó- és Szövőgyár, Bpest, IX., Soroksári út 110-112. Tel. 279-076.

FELVÉTELRE KERESÜNK
többéves gyakorlattal rendelkező, géptervezésben jártas
GÉPÉSZ-MÉRNÖKÖT,
tervező iroda vezetésre, valamint 1 fő önálló
MŰSZAKI RAJZOLÓT.
»Szövetkezet 888c jeligére az újpesti hirdetőbe.

Műanyag , fröccsszerszám készítésében jártas szerszám-esztergályost felvesszünk, legalább 10 éves szak-

VEGYÉSZ-, GÉPÉSZ- és KOHÓ-MÉRNÖKÖKET
tanárkénti alkalmazással
azonnali belépéssel
FELVESZ
a Veszprémi Vegyipari Technikum.
Vorosilov u. 4.
Fizetés törvényszerű. Érdeklődés az igazgatónál.

Felveszünk Nagy-Budapesten lakással és gyakorlattal rendelkező gépjárművezetőket, valamint távfűtő berendezésünk kezelésére betanított munkást. — Jelentk. Elektromos Művek, XIII., Dráva u. 26.

Vezető kertészt keresünk 1963. január 1-i belépésre. Oklevél, v. okmányokkal igazolt, több mint ötéves kertészeti gyakorlat megkívántatik. Munkaköre konyha- és virágkertészet. Jelentk. lehet Fővárosi Szociális Otthon, Kétlhely munkahelyen írásban vagy személyesen.

Információképes, jól főző háztartási alkalmazottat felveszek, — bentlakással. 385-019.

A Nagyszentjánosi Állami Gazdaság mielőbbi belépésre keres állami gazdasági gyakorlattal rendelkező sertéstenyésztési agronómust és szakiskolai végzettségű, gyakorlattal rendelkező brigádvezetőt. Utiköltséget felvétel esetén térítünk. Jelentk. Nagyszentjánosi ÁG. központjában. Tel.: Nagyszentjános 1.

Budapesti vállalat keres gyengeáramú villamos- és gépészmérnököt vagy technikust. Fejlesztő, technológiai, szerszámszerkesztői, diszpécser, — művezetői és programozói munkakörökben. Részletes önéletrajzzal ellátott ajánlatokat »Híradás 2377c jelig. a Felszabadulás téri hirdetőbe kérjük.

Budapesti Tejipari V. Bp. XI., Bartók Béla út 105-113. szám, keres azonnali belépésre TMK gyakorlattal rendelkező gépészmérnököt, magasnyomású vizsgával rendelkező fűtőt és villanyszerelőket. Jelentk. vállalatunk személyzeti osztályán. — Felvesznünk továbbá automata géplakatost. Jelentk. budafoki telepünkön, XXII., Vöröshadsereg u. 7-11. sz. alatt.

Harisnya kézi körkötőgép nylonra, motor meghajtással, — munkaasztallal, vagy anélkül eladó, este 18 óra után. Faragó. — XIII., Fürst Sándor u. 21/b.

Porszívó magyar, 220-as, 900 Ft eladó. József krt. 37. III. 17. Délelőtt.

Könyvjóváírással átadó: 1 db pofástörő III-as, 400/250 mm szájnyílással, ékszíjmeghajtással, 2 db finomhengermű ø 800/500 mm és 1000/600 mm-es hengerekkel, ékszíjmeghajtással, 1 db OHF típusú, 1000/7000 mm méretű hasábszita, ékszíjmeghajtással. A gépek A. kategóriába tartoznak. Tárolási hely: Bpest, X., Noszlopi u. 2. — Érdekl.: ÉM. Könnyűbeton és Szigetelőanyagipari V. beruházási osztály. Tel.: 473-184.

BÚTOR

Barokk és modern garnitúra, szelon, fotelágy kapható Kloofer kárpitos, VIII., Bródy Sándor u. 27. Telefon 339-179.

Komb. szekrény eladó. VI., Zichy Jenő 23. I. 6. Ferenczi.

Franciaágy, mely összecsukva kanapé, — mindkét formájában esztétikailag és kényelmileg tökéletes. — Modern koloniál és barokk formában, csak a régi Szabó László cégnél kapható, Molnár u. 5.

KOMBINÁLT SZEKRÉNYEKET, HÁROMAJTÓS SZEKRÉNYEKET, REKAMIÉKAT, FOTELOKAT, SZÉKEKET, IRODA-BÚTOROKAT
KÉSZPÉNZÉRT

Veszek használt rekamiét, kombináltat, — hagyatékot, fotelokat, hálószobát, ágytollat. 404-759.

Kétszemélyes barokk és koloniál garnitúrák, barokk franciaágy, heverők, fotelok olcsón. Schiff, Szt. István krt huszonhat.

Ágysodronybetét, Patent, összecsukható vaságyak készítése, javítása, elrongált ágysodronyok bevonása. Prohászka, Zichy Jenő u. 46.

Konyhabútor 500 forint havi részletre. — Népszínház u. 24. — Asztalosnál.

Kétszemélyes rekamié, esetleg fotelekkel, heverő, fotelágyak, 6 egyenlő részben fizethető. Kárpitosnál. Visegrádi u. 4.

Komb. szekrény, ágynemű, tv.-tartók, — könyvespolcok eladók. Kőrösi, XIII., Csanády u. 3.

Bútorvétel! Hálószobát, kombináltat, rekamiét, hagyatékot, felosztalott háztartást, ruhaneműt, tollat vesz. 33-66-62.

Veszek hálót, kombináltat, rekamiét, szekrényeket, ruhaneműt, tollat, hagyatékot, — limlomot. 13-48-69.

Figyelem! Vennék hálószobát, kombináltat, garnitúrát, rekamiét, hagyatékot. — Azonnal jövök. Tel.: 315-822.

Veszek kombináltat, rekamiét, hagyatékot, hálószoba bútort, — tollat. Hívásra jövök. 335-255.

Fotelágyak, rekamiék, garnitúrák, fizetési könnyítéssel. Román, Nagymező u. 66.

Kombináltat, ágytollat, hálót, rekamiét, fotelokat, hagyatékot, felosztalott háztartást veszek. Azonnal jövök. 135-388.

SZŐNYEG

Szőnyegjavítás, szőnyegrojtozás, szőnyegtisztítás, XI., Eszék 4. 359-341.

Tökéletes szőnyegjavi-

Gyorskapcsoló (Mambóhoz) rozsdamentes fehér fémből kapható. Lenin krt. 60, Fekete.

Külföldi táncmikrót, művészt, olasz énekest, **magnószalagot,** régi magyar nótát stb. vesz készpénzért »Hanglemez-udvare, VII., Rákóczi út nyolcvan. (410-814.)

Televíziót, új típusú rádiót vennék, lehet vámkezelt külföldi gyártmányú is. Izabella u. 69. Tel.: Háromszáztizenkilenc — egyazázhuszonhárom.

Rádióját, televízióját lakásán javítja Dósa rádiószerviz. Telefon: 131-168.

Televízióhoz színes előtét, kapható. Játékbolt. V., Szabadsajtó út 6. 189-050.

Táska-zenegépemet (magnó adapter, — mikró-normál lemezjátszó, rádió) elcserélném Supraphon lemezjátszóra vagy eladnám. Tel. 268-377.

Rádió (igényesnek) négysávszövetnért eladó. Megtek. Murányi u. 57. Trafik.

Színes televízióhatást adó legújabb színekkel készült televíziótetet bemutatásra is felszerelünk, antennaszerelés, rádió javítás. Tel. Balogh televíziószerviz. 330-440.

8 tranzisztoros kisrádió eladó. (Made in Japan.) Cím Gubányi, XIV., Hungária krt. 135. Este 7-től.

Eladó Beethoven II. rádió, úszerű állapotban. XI., Karinthy F. u. 4-6. V. 10. Du. 4—7 óráig.

Televízió, rádió javítás helyszínen, azonnal, garanciával. Televízió-antenna szerelés, transzformátor tekercselés. Tv.-felszültség szabályozó. — Jantsek, Batthyány 50. 156-539, 357-530.

FOTO, OPTIKA

Mozivetítő 8 mm és 9½-es eladó. Telefon 343-159.

Eladó Exakta Varex II/a. Tessárral. 411-

Tokozott Danuvia motorkerékpár részletre is, hatezerötszázért eladó. Diószegi Imre, Mocsa, Boldogpuszta.

OPEL OLYMPIA
kitűnő állapotban, 22 000-ért eladó.
Ugyanott autófényezést, dukkozást, zománcozást, kalapácslakkozást is megben is határidőre vállalok.
Boros, XVI., Szabadság út 27. Tel. 290—596.

Karburátor javítás, szabályozás. Bp. Vig u. 8. Feller.

Peugeot 404. új, igényesnek eladó. Tel. este 7-től 468-642.

KÖNYV

Régi Dugó Dani, Én Újságom könyveket vennék. 293-515.

ADÁSVÉTEL

Habverőgép, új, francia, kettőszázhuszas áramra 500 forintért eladó. 317-582.

Antik ezüst, hibátlan, szép cukortartót vennék. 297-710 tel.

DUNYHÁT, PÁRNÁT
legjobban értékesíthet. Hívásra házhoz jövök.
Tel.: 223—646.

Porcelánt, edényeket, dísztárgyakat, sérültet is, nagyméretű tükröt, bútort, háztartásban feleslegessé vált holmit veszek 411-131

Csak egy telefon: 411—411. DUNYHÁT, PÁRNÁT
magas áron veszek

Veszek festményt, porcelánt (sérültet is), hagyatékot, és mindennemű feleslegessé vált dolgot. 467-555.

Dunyhát, párnát magas áron veszek. Hívjon. Telefon: 158—345.

Veszek használt bútorokat, hálót, kombináltat, — ágytollat, hagyatékot, varrógépet, ruhaneműt, limlomot. 33-91-97.

Tollat, dunyhát legmagasabb árban veszünk. Azonnal megyünk. 139—595.

Telefonáljon, azonnal házhoz megyünk. — Dunyhát, párnát veszünk. Hívjon. 404-770.

Kisméretű tűzhely eladó. Aradi u. 38. — Tűzvy.

Táskaklinika, mindennemű táskajavítás, — készítés, szakműhelyben. VI., Népköztársaság útja 74. 325-018.

Lakásleválasztást, belső tatarozást, átalakítást azonnal tervez, kivitelez. Reggel 353-179.

Bundacipők, női, férfi, bőr talppal, minden számban kaphatók. Szigeti cipésznél, Majakovszkij hatvanhét (Körútnál).

ABLAK—AJTÓ
LÉGELZÁRÁS,
tűzelő megtakarítás melegebb otthon.
Közületeknek is.
BRIEGER ZOLTÁNNÉ.
Telefon:
115—550

Építészszakértő tanácsot ad, vitás építési ügyeit intézi, ellenőriz stb. 121-338.

Padlóburkolat (PVC., gumi, linóleum, magnezit) készítése, javítása. Deák, Bp. V., Tüköry u. 5. 316-558.

Kerítéshez, szőlőműveléshez korszerű előfeszített acél betonoszlopot rendeljen. — XIII., Jász u. 103.

Falradírozás, rovarirtás, nagytakarítás, ablaktisztítás. Lérant kisparos. Tel.: 406-129.

FOGSORJAVÍTÁS
Majakovszkij u. 93. megvárható 224-105

Mosógépjavító expresszszolgálat lakásán, jótállással. 211-322.

Bokorrózsák — újdonságok —, nagy választékban kaphatók. Cser József kertészete, Bp., XI., Temesvár u. 22 Árjegyzéket küldök. — Tel.: 499-355.

Veszek bontásból, átépítésből kikerült, — visszamaradt, elfekvő, lebontandó épületanyagot (ajtót, ablakot, faanyagot stb.). Tel. 380-051.

5—10 szobás irodahelyiséget keresünk, bérlemény vagy vásárlás útján. Telefon 420-380, 427-153, naponta 12 órától, este 19 óráig. (Szombat, vasárnap kivételével.)

Vegyipari v. műanyagiparhoz társulnék pénzzel, közreműködéssel. »Szakember N. 1480c jelig. a kiadóba.

Angóra fonal, fehér, ezüstszürke színekben dekája 6 forint. Ferenczy Béláné, Balatonsződ.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

SOMOGYORSZÁG

Rippl-Rónai

1957 NOV 24

610

ADY ÉS RIPPL-RÓNAI ELSŐ TALÁLKOZÁSA

Ady és Rippl-Rónai első találkozásának hiteles történetét ezek a sorok adják át elsőkül a nyilvánosságnak, sőt talán a magyar művelődéstörténetnek. Az eddig megjelent munkák teljesen tévesen emlékeznek meg e két magyar zseni első találkozásáról. Én magam szemtanúja voltam, tehát amit elmondok, tökéletesen hiteles.

1909 novemberében Ady Endre, Mikes Lajos és Reinitz Béla Kaposvárra jött felolvasó délutánt tartani. Engem, aki akkor kis gimnazista voltam, Göndör Ferenc, később a New York-ban megjelenő Ember c. hetilap szerkesztője, akkor még kaposvári lapszerkesztő, mutatott be a pályaudvaron Adynak. A felolvasó délutánt a Korona szálló sivár nagytermében tartották meg. Édesanyámmal az első sorban ültünk, közvetlen közelünkben Rippl-Rónai és Lazarine, akik — az életrajzok adataitól eltérően — akkor még csak híréből ismerték Adyt. Mikor a műsor véget ért és a közönség már elszéledt, Göndör Ferenc karonfogta Adyt és Rippl-Rónaiékhoz vezette. Én anyámmal türelmetlenül álltam ott, arra várva, hogy Adytól elbúcsúzhassam. Dehogyis gondoltam még akkor arra, amire azóta annyit gondolok, hogy e pillanatban a kor két legnagyobb magyar szellemének első kézfogása játszódott le előttem, — egy villanásnyi művelődéstörténelem.

— Hát te vagy az? — mondta Rippl-Rónai, mélyen belenézve Ady nagy barna szemébe.

— Hát te vagy az? — mondta Ady Endre is, kezük összefonódott, megölelték egymást. Ady gyönyörű barna feje Rippl-Rónai vállán, Rippl-Rónai ezüstbejátszó művész feje Ady vállán pihent egy pillanatig.

Művelődéstörténet nyilván nem fogja soha feljegyezni, hogy e nagy és ünnepélyes pillanatot egy kis gimnazista rontotta el: én. Türelmetlenségemben odaléptem hozzájuk és csöndesen megérintettem Ady Endre vállát. Ady kibontakozott Rippl-Rónai öleléséből, meglepetten hátrafordult és amikor megpillantott, mosolyogva mondta: »maga az, kisfiam? ... nagyon szeretem magát ... a viszontlátásra ...« Nem nehéz elképzelni, milyen mámoros boldogsággal mentem haza.

Ady, Mikes, Reinitz és Göndör Rippl-Rónaiékhoz voltak hivatalosak vacsorára. Amint kiértek a Rómavillába, a Mester valami méregzöld folyadékkal telt üveget szolgált fel Adynak.

— Mi ez? — kérdi a költő.

— Hát ... — mondja Rippl-Rónai — ... absynth.

Ady bámulva néz házigazdájára, aztán megérti a dolgot. Rippl-Rónai angyali naivsággal meg volt győződve róla, hogy Ady nem is élhet mással, csak Paul Verlaine híres »Zöld Múzsájával«, az absynthtel. Bevásárolt hát egy egész üveggel a Vései Fő utcai csemegésboltjában és sietett Ady elé tenni.

Kell a fenének! — nevetett jóízűen Ady. — Életemben nem ittam ilyet. Nincs inkább valami jó féle kis karcos vinkód?

A Mester gyorsan elébe tette saját termésű, vékonyka, halványka, savanyúcska borát — ezt itta Ady gyönyörrel reggelig.

Fóthy János

i Néplap

November 25-től december 1-ig

Állandó műsorszámok

KOSSUTH-RÁDIÓ: 5.00: Hírösszefoglaló, időjárásjelentés. — 6.00: Falurádió. — 7.00: Hírek, időjárásjelentés. — 7.45: Naptár. — 8.00: Műsorismertetés, időjárásjelentés. — 8.08: Technikai szünet. — 10.00: Hírek, lapszemle, időjárásjelentés. — 12.00: Déli harangszó, hírek, időjárásjelentés. — 16.00: Hírek, időjárásjelentés. — 17.12: Műsorismertetés. — 18.00: Hírek, időjárásjelentés. — 19.54: Jóéjszakát, gyerekek! — 20.00: Esti krónika. — 22.00: Hírek, időjárásjelentés. — 0.30: Hírek, időjárásjelentés. — 0.40: Himnusz, utána vízjelzőszolgálat.

PETŐFI-RÁDIÓ: 6.35: Torna. — 6.55: Színházak és mozik műsora. — 7.10: Falurádió. — 8.00: Műsorzárás. — 14.00: Időjárás- és vízállásjelentés. — 23.00: Műsorzárás.

Csütörtök

NOVEMBER 28.

Kossuth-rádió:

8.10: Könnyű melódiák.
8.47: Édes anyanyelvünk.
8.52: A Gyermekrádió műsora.
9.40: Indulók és dalok.
10.10: Rádióegyetem.
10.50: Ireland dalok.
11.00: Tűzpróba.
11.20: Népi zene.
12.10: Esztrádzenekarok hangversenye.
13.00: Versek.
13.15: Operarészletek.
14.20: Egy[illegible]

Péntek

NOVEMBER 29.

Kossuth-rádió:

8.10: Házasságszédelgő. Kisoperett.
8.50: Medicéna. Urbán Ernő írása.
9.00: Zenekari hangverseny.
9.30: Ezüstkalászos gazdatanfolyam.
10.10: Óvodások műsora.
10.30: Fúvószene.
11.00: Rádióegyetem.
12.10: Tánczene.
13.00: [illegible]

Szombat

NOVEMBER 30.

Kossuth-rádió:

8.10: Zenekari hangverseny.
9.00: Üttörő-híradó.
9.25: A Gyermekrádió műsora.
9.40: Könnyű orgonamuzsika.
10.10: Operettrészletek.
11.00: Tűzpróba.
11.20: Kamarazene.
12.10: A VIT népzenei műsorából.

Vasárnap

DECEMBER 1.

Kossuth-rádió:

8.10: Őszi tájakon...
8.20: Népdalcsokor.
8.55: Édes anyanyelvünk.
9.00: Figyeljük a zenét!
10.00: Vasárnapi versek.
10.10: A Gyermekrádió műsora.
10.50: Hanglemezparádé.
11.30: Vasárnapi melléklet.
12.15: Jó ebédhez szól a nóta.
[illegible]

Rippl-Rónai József

Műtárgytolvaj rendőrkézen

A „Mályvák között" már megvan!

Megtalálták az ellopott Mályvák között című Rippl-Rónai-festményt — erősítette meg az MTI értesülését hétfőn *Felföldi Ignác*, a Budapesti Rendőrfőkapitányság vizsgálati osztályának vezetője.

Korábban már beszámoltunk arról, hogy egy héttel ezelőtt ismeretlen személyek betörtek egy belvárosi lakásba. Hat értékes — egy kivételével a Nemzeti Galéria által is védettnek nyilvánított — festményt loptak el. A most megkerült képet házkutatás során foglalták le. Az akció során letartóztatták *Szabó József* 44 éves telefondiszpécsert. A rendőrség szerint jó esély van arra, hogy hamarosan előkerítik a még hiányzó öt műtárgyat is. (MTI)

Két hatos

A Lottó Unió Kft. közlése szerint a 28. heti osztrák lottó nyereményei — az illeték levonása után — a következők: hattalálatos kettő volt, nyereményük egyenként 5 378 401 schilling. Az 5 plusz 1 találatosokra 325 963, az öttalálatosokra 17 405, a négytalálatosokra 420, a háromtalálatosokra 28 schillinget fizetnek.

A dzsókerszám egyenként 2 402 952 schilling. A dzsókerszám egymás melletti utolsó öt számjegye: 100 000, négy számjegye: 10 000, három számjegye: 1000, két számjegye: 100 schilling. (MTI)

Népszabadság, 1990. júl. 17.

Rippl-Rónai József

Szeged

Rippl-Rónai József életmű-
ről áttekintést nyújtó kiállí-
tás nyílt meg pénteken a sze-
gedi Móra Ferenc Múzeum
dísztermében. A tárlat szep-
tember végéig lesz nyitva.

Magy. Nemzet 83. VI. 25. 8.

Lebukott Casanova

Az öreg naponta ott csoszog el a házunk előtt. Most, hogy erősebben harap a hideg, nem látom olyan gyakran. Furcsa egy szerzet. Amíg jó idők járták, kinn állt a háza előtt, s alig várta, hogy megszólíthasson valakit. Nehéz volt szabadulni tőle. Folyton ifjúkoráról csevegett. Hogyan terítette le ezt, hogyan csalizta be amazt a nőt, az élet legnagyobb mozgatóját, a szépséget, az asszonyi állatot. De hát az idő eltelt, sóhajtozta. Ám sóhaj ide, sóhaj oda, én azért láttam, amit láttam.

Ujján pecsétgyűrű, nyakában aranyláncon aranykos fityeg, s ha mosdatlanul is, de magára veszi a patyolatból kihozott, vasalt inget. Egyszóval, így nyolcvanon túl is hódítani akar. A szociális gondozót talán épp ezért nem kívánja. Inkább bejár a közétkezdébe megenni az ingyenebédet, csak hogy társasága legyen.

– Írjon rólam egy könyvet – javasolta a minap. – Annyi nőügyem volt, hogy nem győzném mesélni. Olyan könyvre gondoltam, amit a múltkor írt a tengiziekről. Nagyon tetszett.

Már akkor furcsálltam, hogyan jutott eszébe a tengiziekről a szex. A minap azonban megértettem. Vasárnapi ebéddel leptem meg az öreget, színes újságokat is vittem neki, hadd olvasson. Ahogy beléptem az elhanyagolt konyhába, rögtön észrevettem a hűtő tetején nejlonba csomagolt könyvemet a gyanús tisztaságú csipketerítő közepén. Miközben majszolta a falatokat az öreg, teli szájjal dünnyögött.

– Van ám még a kolbászból, amit a múltkor hozott. Kicsiket vágok, hogy sokáig tartson. Hanem azokat az újságokat nehogy itt hagyja. Nem látok én már olvasni, tűzre sem dobhatom, mert olajjal fűtök.

Réz Kata

Ha nem fizet, elzárják ➢ Segít ülni az alpolgármester

MACSKAJAJ

„Ó, Uram, ha állati testben akarnál újjáéleszteni engem, kérlek, gondolj jellemvonásaimra, szokásaimra, és macskát csinálj belőlem!" A Római macska szerzője, Mario Dell' Arco jegyezte le ezt a fohászt, mely egyben könyvének utószavául is szolgál. E néhány szó összefoglalja mindazt, amit a nagy bajszú állat jelent az olaszoknak. Igaz, a hentesek cicahúst is árulnak, de a majd tízmillió macska egyikének sem kell tartania az éhezéstől vagy az emberek durvaságától. Nem úgy itthon. Itália macskakultuszával szemben nálunk sokszor igen sanyarú a büszke nyávogók sorsa.

Sajnos még nincs állatvédelmi törvényünk, de törvényerejű rendelet már 1986-ban született arról, hogy az állatokat *nyilvánosan* kínozni, üldözni tilos. Aki ezt megszegi, tízezer forint pénzbírsággal sújtható. Ha rá tudják bizonyítani. Ez azonban éppen olyan ritka, mint az, aki nem sajnálja a fáradságot, hogy tanúsítsa a kegyetlen tettet.

Egy hónappal ezelőtt *Szakáts Évát* ezer forint megfizetésére vagy tíznapi elzárásra ítélte a *Józsefvárosi Önkormányzat Polgármesteri Hivatala*. Büntetését azzal indokolták, hogy megszegte a házirendet. Mert három, környékbeli egerészt etetni, a szomszédok támadásaitól védelmezni próbált. Megérti és elfogadja, hogy nem mindenki szereti az állatokat. De két szomszédja túlzásba esett.

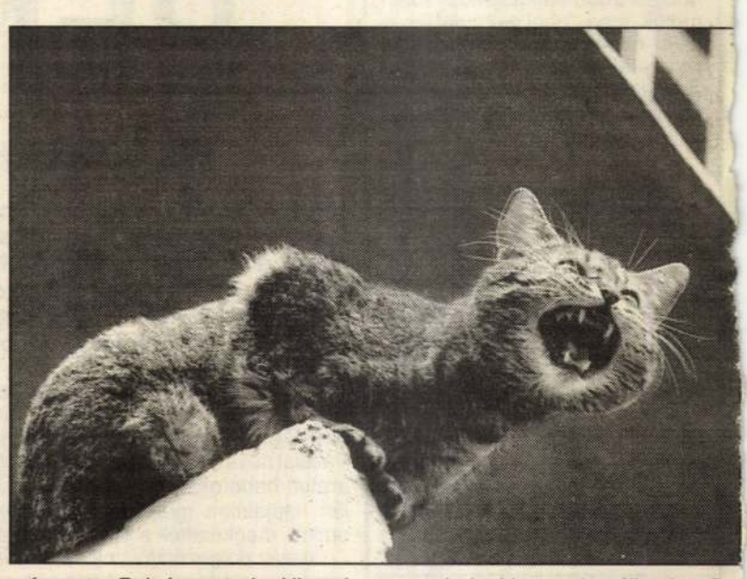

A Bacsó Béla utca 38.-ban alig egy esztendő alatt öt macska tűnt vagy pusztult el. A három túlélőt égő csikkekkel, uszögekkel lövik, seprűt, lapátot suhogtatnak körülöttük, vagy vizet zúdítanak fényes bundájukra. Öklömnyi kövekkel bombázzák Szakáts Éva ablakát, pocskondiázó névtelen leveleket dobálnak postaládájába. A „piszkos állat", „szemét, mocskos román cigány" megszólítások a legenyhébbek ezekben az irományokban. *P. Erzsébet* és *S. Elemér* jelentette fel az erdélyi asszonyt. Szerintük a jószágok miatt lepi el a házat a piszok.

Való igaz, van mit kerülgetni a kapualjban. Csakhogy nem csupán a cicák rondítanak oda, hanem az emberek is! Ez utóbbira nincs ellenszer, törvény nem szól ilyen esetekről. A macskagyomrok munkájának „gyümölcsét" Szakáts Éva mindennap gondosan összesöpri. Le is fertőtleníti a „megszentelt" helyeket. Hogy a pincelakók szaporulatát megelőzze, fogamzásgátlót kever védencei ételébe. Az altató injekciótól pedig szeretné megmenteni az állatokat.

Úgy tűnt, a szabályos, mégis furcsa hatósági döntést sikerül érvényteleníttetni *Friwaldszky Mártának*, a Fehérkereszt Állatvédő Liga titkárának közreműködésével. De mégsem. A fellebbezés határideje lejárt, fizetni vagy ülni kell. Szakáts Éva az utóbbit választotta. Kényszerszabadságának felét *Sárközi Ákos*, a kerület egyik alpolgármestere átvállalta. A hölgy állatkínzásért feljelenti ugyan szomszédait, de a perpatvarnak ezzel még nem lesz vége. A cicák ma radnak, s tovább él a gyűlölet és a durvaság.

K. A

KEDVES VENDÉG

Ausztráliában járt és a III/III-asokról beszélt *Lezsák Sándor*, az MDF kiválósága. Laptársunk beszerezte és közölte a beszédet. Íme egy részlete:

„Bevallom, a torkomat szorította olykor, hogy hány barátunknak vélt ember neve volt a listán. Hány olyan embernek a neve, aki az emigrációban élt... Hány embert zsaroltak, innen is, az emigrációból."

Megvan hát az a politikus, aki ismeri a titkosszolgálat ügynöklistáját, amit állítólag senki sem ismer. De miért kell ezért a bejelentésért Ausztráliába utazni? Nem lett volna egyszerűbb, ha Lezsák honi sajtótájékoztatón vallja be, hogy ő mindent tud? Persze, itthon megkérdezték volna tőle: ugyan, mondja már meg, hogy fért a listához? Mikor, hol, kinek az engedélyével tanulmányozta, miközben a torokszorító érzéssel küszködött?

Természetesen Ausztráliában ezt senki sem kérdezte. Szegényeknek elég volt a maguk baja. Jön egy kedves ember, egy vendég az új Magyarországról, és közli, hogy innen is verbuváltak besúgókat: csak akkor mehettek haza haldokló édesanyjukhoz, ha aláírták azt a bizonyos papírt.

Az átlag ausztráliai magyar, aki azt hitte, hogy a béke szigetén él, dúltan megy haza a gyűlésről. Kutatni kezd emlékezetében: kik is jártak otthon, kik viselkedtek gyanúsan, kik lehettek a kommunisták besúgói? És bár Ausztráliában élnek, de magyarok, minden bizonnyal találnak jeleket, sőt megtalálják a bizonyosságot is.

Soha nem voltam idegenbe szakadt. Nem tudom, hogy ilyenkor mit tesznek egymás közt az emigránsok. Csak azt tudom, hogy az óhazába visszatérő politikusok itthon beszámolnak egymásnak küldetésük eredményességéről: ez jó mulatság, férfimunka volt.

Emem

Szabaduljon meg túlsúlyától

a **TRI-S-ZYM +10B®** nagyhatású, ezimes fogyasztótablettával és fogyasztópudinggal. Mellékhatás nélkül, diétás étrend mellett két hét alatt akár 5 kilót is lefogyhat. A benne lévő természetes anyagok pótolják a szervezet számára fontos ásványokat és vitaminokat. Kérje mindkettőt a gyógyszertárakban és a gyógynövény-szaküzletekben.

Forgalomba hozza:
Fahrvitex Kft.
☎ 112-0572.
Fax: 180-7036.

TELT HÁZ

Ki hinné, hogy az IBUSZ által szervezett világ körüli útra már minden hely elkelt. A csaknem négyhetes utazás több mint félmillió forintba kerül. Mindezt az utazási iroda sajtótájékoztatóján tudtuk meg, ahol bemutatták a jövő nyári belföldi és külföldi programfüzetet. *Szemenkár Erika* vezérigazgató beszámolt arról is, hogy útjaik zömét a kispénzű turistáknak kínálják.

KARÁCSONYI FENYŐ

A közelgő karácsonyra 90 ezer fenyőfát hoznak fel a napokban a Borsodi Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság területeiről. A zemplémi hegyekből az Alföldig terjedő, 120 ezer hektár erdőség tolcsvai, tállyai, lillafüredi és putnoki fenyveseiből a lucfenyőkön kívül kisebb mennyiségben illatos duglász- és jegenyefenyőt is vágnak. Az utóbbiak ugyanis sokáig megtartják üdezöld tűleveleiket a központi fűtéses lakásokban.

TÖRVÉNY VAN, PÉNZ NINCS

Garancia híján hitelezhetnek a dolgozók

Törvény van rá, hogy a munkáltatók végkielégítést fizessenek elbocsátott alkalmazottaiknak. Alig néhány hetes a rendelkezés, de a valóság máris megkérdőjelezte létjogosultságát.

Legalábbis ezt sejteti a győri Otthon Kft. esete. A cég – amely a múltban Győr Megyei Állami Építőipari Vállalat néven lakótelepek építésével aratott babérokat – megrendelés híján napjainkra gyakorlatilag összeomlott, megkezdték a felszámolását. Ötszáz dolgozójától volt kénytelen megválni, az elbocsátottak azonban a törvény ellenére egy fillér végkielégítést sem kaptak. A cég érvelése igen tömör: egyszerűen nincs miből fizetnie.

– Ha munkahelyük fizetésképtelen, vajon mit tehetnek jogaik érvényesítéséért az elbocsátott dolgozók? – kérdeztük *Mesterné dr. Kopácsi Juditot*, a szakszervezetek győri területi irodájának jogászát.

– A dolgozók hitelezőkként léphetnek fel – felelte. – A rendelkezés pontosan előírja, hogy felszámolási eljárás során milyen sorrendben kell kártalanítani a hitelezőket; a munkavállalók az elsők között szerepelnek. Tudni kell viszont, hogy jövőre új játékszabályok lépnek életbe, a leendő csődeljárási törvény szabályozza majd a felszámolási gyakorlatot, s még nincs eldöntve, hogy ez miképpen számol a dolgozók érdekeivel.

Muzsai Lászlónak, a Otthon Kft. szakszervezeti főnökének véleménye: esetük leginkább arra szolgál szomorú tanulságul, hogy a törvényalkotók eddig megfeledkeztek arról, hogy valamiféle garanciákat adjanak a kiszolgáltatott munkavállalók jogainak érvényesítéséhez.

– Abban bízhatunk – mondja a szakszervezeti vezető –, hogy a kft. vagyonának eladása után mégiscsak kaphatunk végkielégítést. De azt egyelőre senki nem tudja, hogy mikor találunk vevőt a cég értékeire, s kapunk-e érte annyit pénzt, amennyiből a követeléseinket fedezhetnék.

(pethő)

Kutyával védik a kaszárnyát

RÉSEN VOLTAK A RENDŐRÖK

Lassan már kabaréba illő a pécsi, volt Bajcsy-Zsilinszky laktanya körül kialakult helyzet. A honvédelmi tárca korábban írásbeli nyilatkozatot adott az önkormányzatnak, hogy a megüresedett kaszárnya oktatási és egészségügyi célokra hasznosítható. Mivel értéke – szerény becslések szerint is – több milliárd forint, ezért nem tulajdonjog átadásáról, hanem bérleti szerződés létesítéséről volt szó. Az ígéret szép szó, de néha elszáll – mint most történt Pécs esetében.

Először csak az egyik kerületi rendőrőrs költözött oda – teljesen jogszerűen –, s most már kutyák fogadják a városszéli objektum környékén ólálkodókat. A tervek a fővárosban is módosultak: ősztől regionális feladatot ellátó rendőrtiszthelyettes-képzőt kívánnak nyitni a hajdani tüzérlaktanyában.

A Belügyminisztérium tiszteletben tartja a pécsi önkormányzat eddigi kívánságát, és a már ott működő kollégiumnak és étkezőnek továbbra is helyet ad. A még üresen álló épületek esetleges hasznosításáról viszont alkudozni kell a belügyesekkel. Jelentkező akad bőven, akár garázsbérletekre, de konkrét földvásárlásra is. Csakhogy ez már nem a város, hanem a belügyi tárca kasszáját gyarapítja, ami érthető feszültséget gerjeszt a városlakók és az önkormányzati képviselők között. Már az is bizonyos, hogy ezután még több kutya fog ugatni a döntés miatt. Ugyanis a járőr- és nyomozóebek is a volt kaszárnyában kapnak helyet még ebben a hónapban.

Kovács (b) Zoltán

Szép, szomorú karácsony

Mint novemberben bejelentették: az Újpesti Családsegítő Központ anyagi gondokkal küszködve képtelen további létminimum-számításokat végezni. Szerencsére az Újcsakó talált szponzorokat számításai finanszírozására, leginkább a Soros Alapítvány támogatásának köszönhető, hogy a központ folytathatja munkáját. Decemberi számításaik is a létminimum növekedését mutatják, 203 forintos emelkedést regisztráltak, ami 24 százalékkal több az előző hónap záróértékeihez képest. Így a minimális megélhetés szintje az elmúlt tizenegy hónapban 41,2 százalékkal romlott. Manapság egy nyugdíjas nő 10 223 forinttal, hasonló helyzetű férfitársa 10 097 forinttal léphet a társadalom legalsó megélhetési szintjére. Ugyanehhez a bravúrhoz a gyermeküket egyedül nevelő anyáknak 18 587, egy kétgyermekes családnak 34 524 forintra van szüksége. Az Újcsakó a karácsonyi kiadások latolgatásával fejezi be jelentését. Megtudhatjuk, hogy a szentestére egy négytagú család pénztárcája – minimum! – 5550 forinttal lesz könnyebb. **(hege)**

Magasan csapott az árverő kalapács

Eladó, vevő, kereskedő egyaránt elégedett lehet: a hosszú nevűvé vált Bizományi Kereskedőház és Zálogkölcsön Rt. kétnapos képaukcióján a 330 kép java része elkelt. Igen szép pénzt fektettek Aba Novák Vilmos, Csók István és Rippl-Rónai József mestermüveiért – utóbbinak egy női portréja a magas kikiáltási ár kétszereséért, 600 ezer forintért cserélt gazdát. Megvásárolták Mednyánszky Lászlónak mind a tíz, Edvi Illés Aladárnak mind a tizenegy, felkínált festményét, s nem túl magas áron gyarapíthatták gyűjteményüket a Schreiber-, Glatz-, Vaszary-, Telepy-képek rajongói is. Két ár keltett némi meghökkenést a közönség körében. A tragikus sorsú, Auschwitzban elpusztult Farkas Istvánnak *Kettesben a parkban* című olajfestménye és egy múlt századi bécsi festőnek, Franz Xavier Petternek a *Gyümölcscsendélet* című képe egyaránt 600 ezer forintra értékelődött fel. Az osztrák festmény egy külföldi vevőnek ért ennyit a tizedét kitevő kikiáltási ár után.

Rippl-Rónai József képei is kelendőek voltak

Esteban P. I.

111. RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
Született Kaposvárott 1861-ben. – Női fej. (Pasztell.) – Tulajdonosa: Dr. Czigler Henrik úr.

KISS Péter: Gyűjtemények és múzeumok Egerben 1951-ig. IV. + Függelék: Az Egri Kaszinó által...Egerben, magántulajdonban lévő műtárgyakból rendezett retrospectiv kiállítás katalógusa, 1924. aug. 30 - szept.8. = Agria, XXV/XXVI. (1990) 709.

137. **RIPPL RÓNAI JÓZSEF**
(Kaposvár, 1861 – Kaposvár, 1927)
Feketeruhás nő
Olaj, vászon 160x112. Jelezve fent balra: Rónai

VÉDETT 550.000,-

85. Müvészeti Képaukció. Bp., 1991. aug.
BÁV

38. NAGY László: A természet cselekvőbb tisztelete = Somogyi Hírlap. 1993., 206. sz., szept. 4., 1,3. l. (1 fotóval)
Nemzetközi ökológiai konferencia Kaposváron.

39. A Nagybajomi Vándordiák Kollégium egy éve = Somogyi Hírlap. 1993., 221. sz , szept. 22., 5. l.
Gál Imre és tanítványai.

40. NÉMETH István: Fába álmodott őstermészet = Somogyi Hírlap. 1993., 183. sz., aug. 7., 1,21. l. (2 fotóval)
A Nagyatádi Faszobrász Alkotótelep 16. nyara.

41. NÉMETH István: Helytörténeti múzeumot szeretne Segesd = Somogyi Hírlap. 1993., 228. sz., szept. 30., 5. l.

42. PAPP Tivadar: Nemzeti park lesz 1995-ben = Magyar Nemzet. 1993., 152. sz., júl. 2., 10. l.
A Duna-Dráva Nemzeti Park terve.

43. Parkavató Lellén = Somogyi Hírlap. 1993., 170. sz., júl. 23., 1,3. l. (1 fotóval)
Dr. Tarján Lászlóné államtitkár megnyitójával.

44. Siófok, a kétarcú város a kultúra tükrében = Világszövetség. 1993., 14. sz., júl., 6. mell., 2. l. (1 fotóval)

45. SZABÓ József: A megye mezőgazdaságának helyzete a dualista korszakban = Somogy. 1993., 4. sz., júl.-aug., 62-66. l.

46. SZÁVAI János: A korszerűtlen ember = Magyar Nemzet. 1993. 159. sz. júl. 10. 20. l. (1 fotóval)
Babits Mihály és Gyergyai Albert kapcsolata.

47. Tizennyolcezer éves tó = Magyar Nemzet. 1993. 195. sz. aug. 23. 8. l. (1 fotóval)
A Balaton szabályozásáról először a rómaiak gondolkodtak.

48. TRENCSÉNYI László: Térképvázlatok (3. közl. Szulok) = Somogy. 1993. 5. sz. szept.-okt. 78-83. l.

49. TROSZT Tibor: A gyergyói poéta = Somogyi Hírlap. 1993. 153. sz. júl. 3. 22. l.
Bajna György.

Rippl-Rónai József

50. TÜSKÉS Tibor: Néhány kérdés, néhány megjegyzés = Somogy. 1993. 5. sz. szept.-okt. 37-41. l.
A fonyódi szerkesztői tanácskozáshoz.

51. TÜSKÉS Tibor: Takáts és Weöres = Somogy. 1993. 4. sz. júl.- aug. 32-35. l.

52. VADAS József: Rippl-Rónai József otthona = Lakáskultúra. 1993. 5. sz. júl. 35-37. l. (3 fotóval)

53. VARGA Gábor: A Balaton arculata és élete fél évszázaddal ezelőtt = Somogyi Műszaki Szemle. 1993. 1-2. sz. 1-4. l. (1 fotóval)

54. VARGA István: Faludy György Kaposváron = Új Kapos TV 7. 1993. 12. sz. júl. 8. 5. l. (1 fotóval)
Az Ünnepi Könyvhéten.

55. VÁRNAI Ágnes: Törzsgárda a könyvtárakban = Somogyi Hírlap. 1993. 192. sz. aug. 18. 3. l. (1 fotóval)
Ünnepi köszöntő a Megyei és Városi Könyvtárakban.

56. VIRÁGH Zoltán: Honoris Causa (Fodor József évfordulójára) = Somogy. 1993. 4. sz. júl.-aug. 59-61. l.

57. WALLESHAUSEN Gyula: Fekete István, az író és a gazdász = Gazdálkodás. 1993. 7. sz. 56-60. l.

58. ZIPERNOVSZKY Kornél: Drangalagról és Csu Fu-ról = Lyukasóra. 1993. 7. sz. 8-9. l.
Beszélgetés Takáts Gyulával.

Összeállította: dr. Sipos Csaba

1889 – Párizs

„Eme nyári kémény az ő barbár tömkelegével”

Az 1878-as párizsi tárlatot követő tíz esztendőben hat olyan „világkiállítást” rendeztek, melyek egyes nemzeti vagy nemzetközi évfordulóhoz kötődtek, de technikai szenzációk vagy építészeti különlegességek nélkül, számos szervezési hiányossággal. A rendező színhelyek kiállítási eufóriáját az is magyarázza, hogy jó példaként látva London és Párizs óriási fejlődését, azt követni kívánták, fel akartak iratkozni a világ vendéglátói sorába. Más volt a helyzet Franciaországban, ahol méltó keretek között szándékoztak megünnepelni az 1789-es forradalom 100. évfordulóját, és ennek egyik fő attrakciójának a világkiállítást tartották.

A franciák elhatározták, hogy az 1889-es párizsi világkiállításon a száz évvel azelőtti forradalom egyik legnagyobb vívmányát, a munka felszabadítását, a termelés, az ipar, a kereskedelem fényes seregszemléjével ünnepelik meg. A monarchikus államrendben élő országok visszautasították a meghívást, míg a köztársaságok örömmel tettek eleget az invitálásnak. Idővel a hivatalos részvételt elutasító országok is lehetővé tették kiállítóik egyéni megjelenését a tárlaton.

1886 májusában pályázatot írtak ki a kiállítás általános elhelyezésére és elrendezésére. A 4000 frankos első díjakat *Dutert*, a gépcsarnok tervezője, *Eiffel*, a kiállítás jelképépítményének megálmodója és *Lauvestre*, a szépművészeti palota építője nyerte el.

A kiállítás gépcsarnoka – a Machinery Hall – 423 méter hosszú és 110 méter széles volt. A gépek sokaságát délelőtt a bemutató szakemberek ismertették. Felvilágosítást nyújtottak a korszerűsítésről, az alkalmazott újításokról, és előszeretettel invitálták az érdeklődőt a délutáni bemutatóra. A gépek működés közbeni bemutatása a fülsiketítő zaj ellenére is nagyon vonzotta a látogatókat, hiszen közvetlenül láthatták a gépek poézisét, az ember értékteremtő munkáját. A berendezések előtt karfát helyeztek el, amelyhez odatámaszkodva az érdeklődő színről színre láthatta, hogyan készülnek a termékek a nyers vagy félig nyers anyagból.

A vendég szemmel követhette a papírgyártás folyamatát, az újságkészítés mozzanatait és a legkülönbözőbb tárgyak előállítását.

A gépek csarnokában, a XIX. század nagyszerű alkotásainak körében, szerényen meghúzódva ott állt két olyan jármű, amelyeknek még nem ismerték fel a jelentőségét. Karl *Benz* háromkerekű járműve és Gottlieb *Daimler* négy acélkerekű kocsija mellett a látogatók különösebb érdeklődés nélkül haladtak el. A különféle emberi erővel hajtott járművek, a „biciklik, a triciklik és kvadriciklik” társaságában kiállított autók nem keltették fel a kellő érdeklődést a kor emberében. Még éveknek kellett eltelni ahhoz, hogy felismerjék a közlekedésnek ezt az új és majdan, a XX. században világhódító útjára induló „szerkentyűjének” óriási jelentőségét. Aligha lett volna akkor olyan látogató, aki meg merte volna jósolni az autó későbbi, szédületes karrierjét. Talán csak a két konstruktőr bízott a még gyakran csak pöfékelő, a kisebb dombokra is csak „feltolással” közlekedő járművekben. Az idő őket igazolta!

A gépcsarnoknak volt egy „roppant érdekes kuriozitása”. Azok az érdeklődők, akik megelégedtek a látnivalók „madártávlatú” megtekintésével, egy „guruló erkélyről” nézhettek körül. Az egyébként öt emeletnyi gépcsarnokban körülbelül tíz méter magasságban „egy függő vashídon állva” utazhattak végig a roppant csarnokban. A guruló erkélynek nevezett berendezés vassínen mozgott. E villamos motorokkal hajtott erkély, vagy nevezhetnénk talán hídnak is, egész szélességében lassan mozgott előre úgy, hogy a hídon lévő közönség a hosszú termen végighaladt a gépek fölött.

Naponta akár 100 000 látogató szemrevételezhette a világ minden tájáról érkezett gépeket.

A világkiállítás legnagyobb mérnöki mesterműve a „kettőszáz lábas torony” felépítése volt, melynek ötletét nem mindenki fogadta kitörő lelkesedéssel: „Eme nyári kémény az ő barbár tömkelegével hatalomra dönti majd Párizs összes emlékszobrának hatását. Az egész város felett, mely annyi század magasztos emlékműveiről tanúskodik, eme vaspléh tömeg árnyéka, mint tintafolt nyúlik majd végig” – írta jeles férfiak egész csapata a kormányhoz benyújtott memorandumában. A telket Párizs városa térítés nélkül engedte át e páratlan vállalkozásnak, de olyan feltétellel, hogy az Eiffel-torony húsz év múlva a város birtokába jut. Eiffel továbbá arra is kötelezte magát, hogy a tornyot úgy építi, hogy az szükség esetén lebontható és Párizs tetszés szerint másik pontján ismét felállítható legyen.

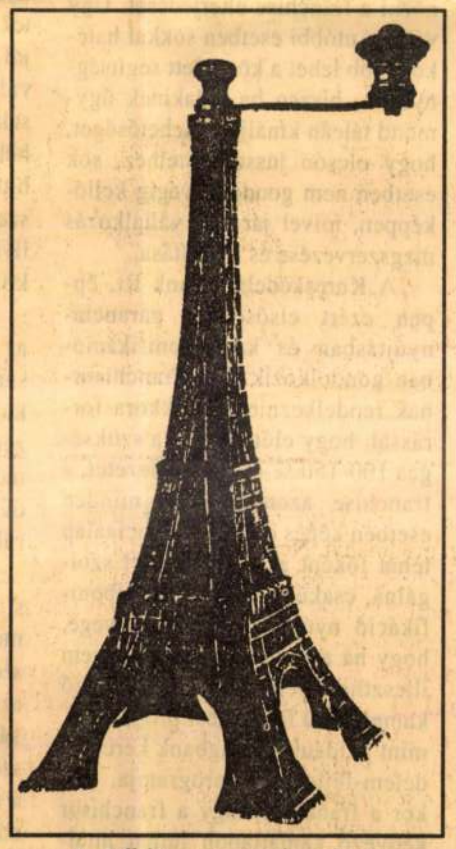

Az Eiffel torony, mint borsdaráló

A Gizeh piramisnál több mint kétszer magasabb Eiffel-torony megépítéséhez 12 ezer műszaki rajzra volt szükség és 2 347 000 kg vasat használtak fel. Más és más funkcióval rendelkeztek a torony egyes emeletei. A legtöbb turista az első szintig ment csak föl, ahol a szép kilátás mellett számos vendéglő csábította a látogatókat. A második emeleten kapott helyet többek között a Figaro szerkesztőségének az az irodája, amely nyomtatott igazolással látta el az e magasságba merészkedőket. A harmadik emeleten pedig különleges élmény várta az érdeklődőket: csodálatos látványt nyújtott a torony lábainál elterülő világkiállítás, valamint Párizs városának madártávlati képe.

A kiállítás ideje alatt üzemeltették a világ akkori legnagyobb léggömbjét, melynek kosarában egyidejűleg 55 személy fért el kényelmesen. A tárlat lehetőséget adott a fényképezés feltalálásának 50. évfordulója megünneplésére is. A jubileum jó alkalom volt arra, hogy világhódító elterjedését értékeljék. A Párizsban élő, magyar származású *Gruby* doktor a kiállítás egészségügyi osztályán mozgó kórházat állított fel, mely két lovas kocsival szállítható húsz ágyas, elkülönítővel és műtővel, valamint orvosi és nővérszobával rendelkezett. Az egyik újságíró szerint a mozgó kórház létrehozása a magyarság életrevalóságát jelezte. A magyar részvételt elemezve örömmel állapítható meg, hogy a fejlett francia kocsiipar mellett a magyar gyártmányok is feltűnést keltettek, elsősorban az alkatrészek könnyűsége és a forma szépsége miatt. Szintén kiváló terméknek minősültek a kiállított „csinos kocsilámpák”. A kisiparosok tárlatán mutatták be *Hubert* Fülöp önműködő olajozó berendezését. A Pesti Napló közölte, hogy Boros János találmánya, a kis kályhával felszerelt fürdőkád, amely maga forralja fel a kazánban lévő vizet, számos érdeklődőt vonzott. Részletesen olvashatunk a szűrkészítőkről, a különböző háziipari termékekről, fafaragványokról, a cipészmesterek munkáiról és a hangszerkészítők művészi alkotásairól, valamint az Európa-szerte ismert *Eggert*-féle kincsekről. A művészetek csarnokában *Rippl-Rónai* József négy képét feltűnő elismeréssel fogadta a művészvilág.

Az elismerések mellett a *Pesti Napló* párizsi tudósítója elmarasztalólag írt ipari kiállítóink csekély számáról. Nemcsak közgazdasági érdekeink elleni hibának ítélte a távolmaradást, hanem politikai tapintatlanságnak is. A párizsi kiállítás osztrák–magyar osztályán sétálva, a kormány hibás gazdaságpolitikáját okolva azt állapította meg, hogy ráakadt ugyan néhány magyar iparosra, de Magyarország iparát hiába kereste. Fájó és érthetetlen volt a magyar mezőgazdaság, ezen belül a bortermelők távolmaradása is. A gyér részvétel ellenére a magyarországi porcelán- és majolikatermékek művészi és impozáns megjelenésüknek köszönhetően kiváló helyezést értek el. Örömteli eredményként könyvelték el a szakemberek, hogy *Giergl* Henrik üvegkiállítása a cseh termékekkel is felvette a versenyt.

Diószegi György
– Dr. Gáti József

RIPPL- Rónai József

Szabad kapacitás

Jelige: **Építőmesteri munkák** (A154)

A magasépítési tevékenységet folytató cég felajánlja szabad kapacitását a művelődési és ipari létesítmények építése és felújítása terén, generálkivitelezésben illetve alvállalkozásban.

Jelige: **Építési szakipar** (A155)

Nagy hagyományokkal, hazai és külföldi referenciákkal rendelkező építőipari vállalat felajánlja szabad kapacitását az alábbi területeken: villanyszerelési munkák (nagyfeszültségű hálózatok, kábelfektetés, 0,4 kV-os hálóztok, épületvilágítás, technológiai szerelések, tokozott egységek gyártása, lemez típusú szekrények gyártása, szerelése); csőszerelő munkák: ipari, technológiai csőszerelés, kommunális, épületgépészeti munkák; lakatos munkák: épületlakatosipari termékek, acélszerkezetek, légtechnikai berendezések, tartályok, rozsdamentes acél csővezeték, habosított hőszigetelő panelek gyártása és szerelése.

Jelige: **Földmunkák** (A156)

Tereprendezési, árokásási munkákat vállalunk. Építőipari gépek bérbe adása (betonkeverő, döngölő stb.), daruzási munkák. Bányák szolgáltatásai: jóminőségű homok, kavics szállítása rendelésre; betonüzemi szolgáltatások: transzport beton, oltottmészszállítás, előregyártott nagysorozatú, kisméretű beton építőelemek és egyedi betontermékek gyártása, szállítása.

Jelige: **Kercseligeti kastély** (A157)

Kercseligeti kastély Kaposvár–Dombóvári út közelében, Nagyberki községtől mintegy 5 km-re fekszik. Az ingatlan adatai: Kastély földszint: 600 m^2; pince 600 m^2; borospince 80 m^2; park 20000 m^2; egyéb terület 42 000 m^2. Terveink szerint külföldi vendégek részére szállodát kívánunk létesíteni, lakásként felszerelt apartmanokkal. A vállalkozásunkhoz külföldi vagy magyar partnert keresünk.

Jelige: **Vértes** (A158)

Szabad gyártási kapacitással rendelkezünk mintegy 400 m^2 alapterületű, alapfelszereltségű csarnokokkal (víz, villany, sűrített levegő, elszívóberendezés), 100 fő munkaerő befogadásának lehetőségével. Vállalunk bármilyen mechanikai összeszerelést (gép, járműalkatrészek stb.) Partneri kapcsolatot létesítenénk külföldi vagy magyar cégekkel, amelyek elektromechanikai, finommechanikai műszergyártásban érdekeltek.

Jelige: **Tisztaságért mindent** (A159)

Mindennemű nagy és napitakarítást, valamint épületek ablaktisztítását vállalom. Parkettáját gyönyörűvé varázsolom. Egy távirat és a lakásból palota lesz, irodájából úgy szintén.

Jelige: **Álmos 2000** (A160)

Vállalkozunk kulcsrakész rendszerek szállítására, felépítésére az alábbi területeken. Ipari folyamatautomatizálás (PLC, DDC); Telemechanikai komplett számítógépes épületfelügyelet (fűtés, hűtés, klíma, energiamanagement), tűzvédelem, biztonságtechnika.

Érdeklődés: OKFI, 1364 Bp., 279. T.: 118-5427, fax: 118-5415

A franchise finanszírozásáról

A hatékonyság a közvetett segítségnyújtásban rejlik

A napokban rendezett Amerikai–angol–magyar Franchise Konferencián került sor arra az előadásra, melynek keretében Udvardi Mária a Kereskedelmi Bank Rt. osztályvezetője a franchise finanszírozási lehetőségeit ismertette. A bankszakember többek között kifejtette, jó esélyt látnak arra, hogy az új szisztéma Magyarországon is sikeres legyen. A Kereskedelmi Bank Rt. partnereket keres, akik készek részt venni egy pénzalap létrehozásában. Ennek pénzeszközei nem hitelkeret biztosítására szolgálnának, hanem közvetett módon – garancia-alap – illetve kamatbonifikáció formájában – nyújtanának segítséget.

A franchise magyarországi elterjedésének – mint a vállalkozások esetében általában – alapvetően két fő oka van: a tőkehiány és a kölcsöntőke kamatának magas volta.

A franchise térhódítása több szempotból is hasznos lenne hazánkban. Egyrészt a rendszer által biztosított védőernyőnek köszönhetően lényegesen kisebb a finanszírozás kockázata, mint egy önálló kis- vagy közepes méretű vállalkozás esetében, másrészt a különböző vállalkozásösztönzési programok során szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy rengeteg a sikertelen vállalkozás, ami többek között a szakmai járatlanságra, a tapasztalatlanságra vezethető vissza.

Érdemes tehát a vállalkozás-ösztönzésre szánt kedvező kamatozású pénzforrásokat a franchise finanszírozására átcsoportosítani. Annál is inkább, mivel egy franchise (csatlakozó vállalkozó), vagy franchisor (rendszergazda) számára történő hitelnyújtás az átlagosnál időigényesebb feladat, hiszen a hiteligény elbírálása során az egész üzletláncot integrált módon kell vizsgálni piaci, pénzügyi és sok egyéb vonatkozásban – az időtényező pedig egy vállalkozó számára egyáltalán nem elhanyagolható momentum.

Mindehhez azonban két dolgot hozzá kell tenni: egyrészt a rendszerváltás terheit nem kizárólag a bankrendszernek kell vállalnia, hanem ahhoz a vállalkozóknak és a gazdasági élet más szereplőinek is hozzá kell járulniuk. Másrészt nem biztos, hogy sikerre vezet, ha csak olcsó hitelforrásokkal – azaz közvetlen módon – próbáljuk ösztönözni a franchise elterjedését. Úgy véljük, utóbbi esetben sokkal hatékonyabb lehet a közvetett segítségnyújtás, hiszen ha valakinek úgymond tálcán kínálják a lehetőséget, hogy olcsón jusson hitelhez, sok esetben nem gondolja végig kellőképpen, mivel jár egy vállalkozás megszervezése és irányítása.

A Kereskedelmi Bank Rt. éppen ezért elsősorban garancianyújtásban és kamatbonifikációban gondolkozik. Egy franchisornak rendelkeznie kell akkora forrással, hogy előteremtse a szükséges 100-150 %-os hitelfedezetet, a franchise azonban nem minden esetben képes erre. A garanciaalap tehát főként az ő érdekeiket szolgálná, csakúgy mint a kamatbonifikáció nyújtása. Ennek lényege, hogy ha a franchise-rendszer nem illeszthető bele egy olyan kedvező kamatozású fejlesztési programba, mint például a Világbank kereskedelem-fejlesztési programja, akkor a franchise vagy a franchisor kedvező kamatlábon juthat hitelhez. A jövőben a bankok világbanki projektekkel foglalkozó részlegei fogják a franchise finanszírozását is intézni.

Az angolszász példát véve, a szigetországi bankok információscsomagokat bocsátanak a franchise iránt érdeklődő kisvállalkozók rendelkezésére, amelyekből a szisztéma lényegének ismertetésétől kezdve a szerződéskötések rendjéig sok hasznos tudnivaló birtokába juthatnak. Amennyiben a franchise kéri, abban az esetben utánanéznek a franchisor üzleti hírnevének, vagy fizetőképességének is.

Külföldön a bankok az átlagos kamatlábaknál alacsonyabb kamatra adnak hitelt a franchise-nek. Az ilyen típusú ügyletek a pénzintézetek számára is előnyösek, hiszen jól bejáratott üzletláncokról, illetve vállalkozásokról lévén szó, biztosak lehetnek abban, hogy jó helyre helyezik ki a hiteleket, más szóval hitelképes vállalkozókkal kötnek szerződést. A franchise-szekciók ilyen értelemben tehát speciális közvetítői szerepet látnak el.

A Kereskedelmi Bank Rt.-nél az a tapasztalat, hogy Magyarországon nincsenek közvetítők. A külföldi érdeklődők nagyon nehezen találnak nálunk olyan intézményt, amely megfelelő információval szolgálhatna az itteni piaci körülményekről.

A franchise egzisztencia teremtési lehetőséget jelenthet, s egyben a munkanélküliség mérséklését is szolgálhatná, hiszen sokan kerültek az utcára olyanok, akikből hiányzik a vállalkozói készség. Egy ilyen rendszerbe bekapcsolódva azonban ezen a nehézségen könnyebben túljuthatnának, sőt arra is van példa, hogy maga a franchisor gondoskodik a franchise kiképzéséről, ami magától értetődő, mivel természetes érdeke fűződik a forgalom növeléséhez.

K. L. I.

Franchise mexikói módra

A világ számos országával ellentétben Mexikó mind ez idáig ellenállt a Mcdonald's és a Kentucky Fried Chicken étteremlánc, valamint az egyéb Franchise vállalkozások rohamának. Most Carlos Balinas de Gortari elnök szabadkereskedelmet támogató gazdaságpolitkájának hatására megnyíltak a határok, s Mexikó egy csapásra „a világ legkívánatosabb franchise piacává vált" – írja a Time.

A vállalkozások felvirágzása Mexico City európaiakat és japánokat is vonzó, csillogó külvárosi bevásárlóközpontjában, az Interlomasban érezhető leginkább. A márvánnyal borított folyosók mentén híres franchise cégek éttermei, valamint elektronikai és videoüzletei sorakoznak. Néhány perces autózás után Benetton ruhaboltban és Kentucky Fried Chicken étteremben találhatjuk magunkat.

A két évvel ezelőltti mindössze tíz franchise céggel szemben ma 125 terjeszkedik a közép-amerikai országban. Az összesen 70 ezer alkalmazottal dolgozó 950 üzleti egység 850 millió dolláros forgalmat bonyolít le évente.

A Mcdonald's pl. 1989 óta 8-ról 37-re növelte éttermeinek számát, s a század végéig további 213 egységet kíván nyitni. A gyermekek számára egészségvédő programokat kínáló Gymboree eddigi 9 klubja mellett 1993 végéig még 20-at szándékozik működtetni. A Domino Pizza hálózat 1989 óta 55 üzletet nyitott, melyek bevétele eléri a heti 750 ezer dollárt. A Century 21 nevű ingatlanügynökség 74 helyi ingatlanirodának kölcsönözte nevét az utolsó két éveben.

Csakúgy mint másutt, a franchise koncepció a mexikói vállalkozók számára is vonzónak bizonyult, hiszen jól bevált piacszervezési és beszerzési előírásokat, kipróbált képzési formákat és import technológiákat kínál számukra. A franchise vállalkozások átlagos évi profitja 25-30 százalék, s csak igen kis számban nem váltják be a hozzájuk fűzött reményeket.

Mindezek ellenére sem mondható el, hogy Mexikóban kockázat nélkül lehet üzleti vállalkozásba kezdeni. Magasak az induló költségek; egy Mcdonald's beindítása pl. az USA-ban 1 millió, Mexikóban 1,5 millió dollár. Megbízhatatlanok a szállítók; az Arby's-nak emiatt saját csirke- és marhahús-feldolgozó telepet kellett létrehoznia. A franchise termékek nem mindig képesek megőrizni népszerűségüket; jellemző erre az aluljárókban árusított szendvicsek esete, melyeket igen erős vetélytársra akadtak a hagyományos mexikói „torta"-ban.

A franchise vállalkozási forma térhódítását sok helyi üzlet – különösen vendéglátó-ipari egység megszenvedte. 1986 óta 25 ezer kisebb étterem szűnt meg. A hazai termékek fenyegetettségének okát az Állami Vendéglátó-ipari Kamara egyértelműen a franchise gyorsétkezdék elterjedésében látja.

K. L.

RIPPL-RÓNAI József

Múzeum Hírlevél
1992/3.

A Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága *Szász Endre* grafikusművész ajándékaképpen *100 db rajzszitanyomatával* gazdagodott. A múzeum tulajdonába került még *5 db Rippl-Rónai József grafika* is.

34. Johann der Gute.
Paris, Louvre.

35. Karl V. Schloß Karlstein bei Prag.

36. Karl IV. und Königin Blanca.
Schloß Karlstein bei Prag.

37. Pietro Lorenzetti.
Fresko, Assisi.

a JÓZSEF EGRY:
GOLDEN AGE (OIL), 1910

Photo: Károly Szelényi

b SÁNDOR NAGY: ADAM AND EVE
(CARTOON FOR STAINED GLASS WINDOW)

Photo: Károly Szelényi

c FERENC HELBING:
ORPHEUS (LITHOGRAPH)

Photo: István Petrás

GYULA TICHY: WOMAN WITH FLOWER
(WOODCUT, 30×100 CMS)

Photo: István Petrás

SÁNDOR NAGY: SPRING (PEN AND WASH)

Photo: Károly Szelényi

József Rippl-Rónai: Woman in a hat with ostrich feathers
(charcoal, 47×38 cms) *Photo: Károly Szelényi*

Lajos Gulácsy: Song of the rose (oil on canvas, 84×49,5 cms, 1904) ▶
Photo: István Petrás

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-[illegible], 337-748, 340-726
DAILY NEWS
1975 MAJ 30
József Rippl-Rónai

Piroschka denkt an Sie...

1029

Einer der größten ungarischen Dichter, der revolutionäre Erneuerer ungarischer Literatur des 20. Jahrhunderts, Endre Ady, soll nun endlich sein eigenes Museum erhalten, und das nicht irgendwo, sondern in seiner einstigen Wohnung in der Budapester Veres Pálné utca, wo bisher nur eine Gedenktafel darauf verweist, daß hier von 1917 bis 1919 einer der Großen unseres Geisteslebens wohnte. Und in diesem ersten ungarischen Ady-Museum wird sozusagen bis zum letzten Nagel alles in echtem Zustand sein. Das Budapester Literaturmuseum nämlich hatte in den sechziger Jahren von den Erben des Dichters einen großen Teil seiner einstigen Einrichtung – eine Salongarnitur, einen riesigen runden Tisch, ein barockes Kanapee, vier Polsterstühle und andere Möbelstücke – gekauft, inmitten derer er den Dichter Mihály Babits, den Schriftsteller Zsigmond Móricz, den Maler József Rippl-Rónai und viele andere gute Freunde empfing. Unbeschadet haben auch ein wertvolles Herender Eßservice und einige antike silberne Kerzenständer, die der Dichter als Familienerinnerungen aus seinem Geburtsort Érmindszent mit sich brachte, die Stürme der Jahrzehnte überstanden. Unter seinen persönlichen Gegenständen blieben sein Morgenmantel, der Zylinder, die Krawatte, eine von ihm in Paris gekaufte Uhr und manches andere erhalten. Und nur das wird im Ady-Museum seinen Platz finden, was sich auch ursprünglich in der Wohnung befand. Doch die Fachleute suchen nach weiteren Reliquien, und hoffentlich werden ihre Recherchen von Erfolg gekrönt sein. Aller Voraussicht nach wird das Museum zum 100. Geburtstag des Dichters im Jahre 1977 eröffnet, und daß nun endlich auch Ady den seiner würdigen Platz in der großen Reihe ungarischer Dichter-Museen erhält, darüber freut sich aufrichtig Ihre

PIROSCHKA

Die Meteorologen rechnen für Freitag mit zeitweise wachsender Bewölkung, vereinzelt Regenschauern, zeitweise auffrischendem Wind aus Südwest–West und Tagestemperaturen um 25 °C.

Tag sein
gung übe
tel zur
Krise
Ausmaß

Nach d
die In
in den
Frankreic
zwischen zen und 15 Prozent. Im Zuge der Rezession hat sich die Lage am Arbeitsmarkt wesentlich verschlechtert. Die Zahl der Arbeitslosen verdoppelte sich in den 24 Mitgliedsländern der Organisation und erreichte 14 Millionen Personen.

In einem Arbeitsdokument, das den Ministern als Ausgangspunkt für ihre Beratungen diente, zeigte sich die OECD-Zentrale nicht sehr optimistisch hinsichtlich einer Wende der Arbeitskonjunktur. Sie werde aber voraussichtlich nicht ruckartig kommen, sondern nur langsam vor sich gehen.

Die westlichen Industrieländer wollen die im April abgebrochenen Gespräche über Energiefragen mit den Staaten der dritten Welt fortsetzen. Bei diesem Dialog sollten neben dem Erdöl auch Fragen anderer Rohstoffe und der Nahrungsmittel erörtert werden. Zuvor hatte sich bereits der amerikanische Außenminister Henry Kissinger für eine engere Kooperation ausgesprochen.

Die Vorschläge Kissin-

en
tei
ei-
r-
in
se
i-
ß
e-
i-

sterpräsidenten, Suleyman Demirel und Konstantin Karamanlis, am Rande der NATO-Tagung in Brüssel nicht dazu führen werde, daß die Zypernfrage in einen „engen Rahmen" hineingestellt werde. Nach seiner Auffassung besteht aber keine Gefahr, daß die Zypernfrage aus der Zuständigkeit der Vereinten Nationen herausgenommen werde, da Karamanlis eine solche Entwicklung ablehne.

Seit Anfang Mai wird be scher Seite wöchentlich v bereit, Überstunden zu lei schon seit zwei Tagen, un

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 MÁR 27
Hajdúbihari Napló

Rippl-Rónai

B. E. I.

mék a szakmai képzést és ezért ... tálják sok helyütt pótlékkal azt a

Bozóky Éva

ÚJ KÖNYVEK

Fülep Lajos: Rippl-Rónai–Csontváry–Derkovits

A Magvető Kiadó új, előreláthatóan népszerű sorozat első köteteit jelentette meg. A Gyorsuló idő című sorozat — melynek szerkesztője Vekerdi László —, arra vállalkozik, hogy a kulturális forradalmat szem előtt tartva köteteiben egyaránt közvetítsen információkat a humán kultúra és a természettudományok területéről. Néhány, már könyvesboltokba került mű címe és szerzője jól megvilágítja a sorozat jelentőségét: például Lukács György: Tolsztoj és a realizmus fejlődése című tanulmányát, Illyés Gyula: Anyanyelvünk című művét már olvashatjuk.

Fülep Lajos Rippl-Rónaival, Csontváryval, Derkovitscsal foglalkozó tanulmányait, illetve interjúját tartalmazó könyve méltán került a sorozat első kötetei közé. A Fülepre jellemző hatalmas elméleti tudással, részletes elemzéssel és mégis a tárgy tökéletes ismeretéből következő nagyvonalúsággal készült munkák fontos információkat adnak a festőkre, de magára Fülepre vonatkozóan is. Bár e kiadvány jelentősége nem hasonlítható a Magyar művészet és A művészet forradalmától... című művekéhez, hiszen csak három festőről ír itt, annyit azonban azonnal tudatosít a könyvecske: Fülep élete végéig megőrizte friss látását, a minden érték befogadásának képességét.

Amit ezekben a tanulmányokban mond, azok arról tanúskodnak, hogy a szubjektív tetszés sohasem győzőtt benne a tudás objektív állásfoglalása felett. Rippl-Rónairól, akit egyébként a magyar festészet egyik legjelentősebbjének tartott, írja: „Nem valósította meg mindazt, amire tehetsége, mely a leggazdagabbak egyike, elhívta. Mint a mai nagyok mindegyikéé, az ő alkotása is töredék marad, de úgy tetszik nekem, nem az emberfölötti föladatért vívott küzdelem befejezetlensége miatt, hanem a magára vigyázó óvatosság miatt, mely józanul megmentette őt Don Quijote őrültségétől, de cserébe be kellett érnie az elért eredményekkel, s azok variálásával." Csontváryról adott interjújában azt hangsúlyozza, hogy a művész, Cézanne-t nem számítva, a század legnagyobb festője, ugyanakkor érdekesen vázolja az életmű hányatott sorsát Csontváry halála után. Derkovits — tanulmányaiban megállapítja, hogy Derkovits művészete egzisztenciális jelentőségű, hiszen az emberiség számára létkérdés a szocializmus tartalma, célja; Derkovits műve pedig az igazi szocializmus tartalmával és céljával egyezik.

A mű tehát a sorozat egyik jelentős kötete. Még jelentősebb lehetne, ha a tanulmányok készülésének idejéről, megjelenési helyéről, egy-két kiállítás időpontjáról jegyzetben adatokat kaptunk volna a kiadás gondozójától. S azok számára, akik kevésbé ismerik Fülep pályáját, néhány sort erről is írni lehetett volna. Az igazán mérsékelt áru könyvecskét a Magvető 1975-ben jelentette meg.

ÉPÍTŐMUNKÁSOK FIGYELEM!

A HAJDÚ MEGYEI ÁLLAMI ÉPÍTŐIPARI VÁLLALAT A

törzsgárdatagság bővítése céljából

FELVÉTELRE KERES

asztalos, hegesztő, könnyűgépkezelő, vasbetonszerelő ács-állványozó, szigetelő, víz-, gáz-, fűtésszerelő, lakatos, betonelemgyártó szakmunkásokat, valamint betonozókat, kubikosokat és segédmunkásokat

A vidékieket korszerűen felszerelt munkásszállásunkon helyezzük el.

Napi kétszeri étkezést és utazási kedvezményt biztosítunk.

Ne jelentkezzenek azok, akik az utóbbi két évben háromszor változtattak

bontható, vas, ajtóp… jelgere a kiadóba kérek.

házzal. Érdeklődni: Budapest, Rákóczi u. 69. III. 53. Kardos. Telefon: 141-541.

100 négyszögöl szőlő és gyümölcsös felébe kiadó. Makszim, Vas Gereben u. 18. hétfő, csütörtök 17-től.

Mikepéresen a Vénszőlőskertben 665 négyszögöl jó termő szőlő eladó. Mikepércs, Damjanich u. 11.

Létai úton víkendtelek 200 négyszögöl 5 éves telepítés, 22 000 Ft-ért eladó. Vár u. 12. 4—6 óráig.

Méhészetre alkalmas gyümölcsös, víkendtelek eladó. Alsó-Józsa, Vendég u. 15.

ALBÉRLET

Külön bejáratú szoba kiadó kettő férfinek. Bajcsy-Zs. u. 35., leghátul.

Két igényes személynek bútorozott szoba, fürdőszoba-használattal kiadó. Fényes u. 8. IV. 20.

Külön bejáratú szoba, fürdőszoba-használattal két fiatalembernek kiadó. Veszprémi u. 19. Bihari.

Külön bejáratú szoba-

BÚTOR

Mindenféle szép bútor vétele és eladása. Arany János u. 13.

Hármasszekrény, jó állapotban levő heverő eladó. Vendég u. 42.

Eladó olcsó háló-, konyhabútor, rekamiék, heverők és egyéb bútorok. Hatvan u. 48.

GÉP ÉS SZERSZÁM

Szalagfűrész, villanysütő, porszívó, írógép, parkettacsiszoló, olajkályha, villanyvarrógép, tv, rádió, abrikter eladó. Arany János u. 13.

ÁLLAT

Naposcsibe állandóan kapható, kívánt időpontra előjegyezhető. Csapó u. 19.

Boxer és dobermann kutyák eladók. Baross u. 25.

EGYÉB

Parkettázást, csiszolást, lakkozást, garanciával Czifra. Mikszáth u. 10. Te-

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1975 ABR

Könyvvilág

Rippl-Rónai József

1021

Rippl-Rónai: Falusi ünnep. (Németh Lajos: A XIX. század művészete c. könyvéből. Corvina.)

amikor szinte min-
lete „regényesen"
gikus fordulatok-
ó kordokumentu-
kitűnő alkotásai-
ói illusztrálják.
dori Dezső.

rgy
észet Kiskönyvtá-

12 Ft

a írója, körülte-
gal gyűjtötte egy-
kotásait és életpá-
hogy megőrizze a
ulástól mindazt,
ból pillanatnyilag
felcsillantsa egy
ember kiaknázat-
hetőségeit.

Szórakoztató olvasmány

Marad a gyerek, ha látszik

A vajdasági magyar humoristák évkönyve '74
Fórum. Újvidék. Jugoszláv—magyar közös kiadás (Szépirodalmi).
232 oldal, kötve **11,50 Ft**
A vajdasági magyar írók humoros írásait Hangya András, Perchán Béla és Szeles Károly rajzai díszítik.

Kalandregény

Agatha Christie:
N. vagy M.
Magvető Albatrosz.
272 oldal, fűzve **27 Ft**
A nyomozást egy rokonszenves házaspár, Tuppence és Tommy Beresford végzi, ők derítenek fényt a második világháborús Angliában aknamunkát kifejtő német kémhálózat vezetőinek, N.-nek, illetve M.-nek a kilété-
re...

Gra
2. k

Ger
Így
Mór
192

A sok képpel illusztrált könyv végigkalauzol Táncsics kalandos életútján. Bemutatja szerepét a szabadságharcban, az önkényuralom alatti nemzeti ellenállásban és a korai munkásmozgalomban.

(Folytatás a 14. oldalon)

Rippl-Rónai József. festő

— RIPPL-RÓNAI EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílt meg tegnap a kaposvári Somogyi Képtárban. A tárlaton a város szülöttének 86 alkotása látható.

—:Hr

8.

Népszabadság, Bp. 1977. júl. 16

Rippl Rónai

— **Rippl Rónai-emlékkiállítás** nyílt a kaposvári Somogyi Képtárban pénteken. A tárlaton a város szülöttének 86 alkotása látható.

Emlékkiállitása nyilt
a kaposvári Somogyi Képtárban.

NÉPSZAVA, 1977. julius 16.

10. oldal.

Rippl-Rónai József, festő 2

Nehezen fogadható el e kijelentés is: „A történelmi témák a századforduló körüli években egy *valódi* művész számára *mindennél visszariasztóbbnak* tűntek..." Ha Hollósy Simon Rákóczi-indulójára, Thorma János Október hatodika és Talpra magyar! című műveire, Tornyai János Rákóczi Rodostóban című kompozíciójára, Koszta József Mátyás király találkozása Beatrixszal című festményére vagy Csontváry Zrínyi kirohanása és Hunyadi János a nándorfehérvári ütközetben című alkotásaira gondolunk (az említett munkák mindegyike „a századforduló körüli években" készült...), akkor — enyhén szólva — túl sommásnak kell minősítenünk e véleményt.

Végül is azonban Bernáth Mária könyve — itt-ott mutatkozó fogyatékosságai ellenére — méltó megemlékezés arról a művészről, aki „a legáldásosabban hatott festőművészetünkre" (Márffy Ödön), aki „a legjobb franciák mellett is — ott, ahol jó — megállja a helyét" (Czóbel Béla), aki „a magyar festészetet felszabadította az akadémizmus merev formulái alól" (Kassák Lajos).

2

DÉVÉNYI IVÁN

TOJ 767

12.

Dévényi Iván: Bernáth Mária: Rippl-Rónay József

Jelenkor, Pécs, 1977. júl-aug. XX/7-8.

Rippl/Rónai József

Magyar Hirlap 1976/243/8 me

Ady-muzeumot rendeznek be a fővárosban, *a Veres Pálné utca 4—6. számú ház első emeleti lakásában.* A Petőfi Irodalmi Múzeumban, az Ady-emlékmúzeum és -kiállítás rendezői elmondták: — Ady egykori lakásának nagy részét, a három lakószobát eredeti bútorokkal úgy rendezik be, ahogy az annak idején volt. A fogadószobában megtalálható majd a kék huzatú biedermeier kanapé a párnázott székekkel, a kerek asztallal. A sublódon ott lesz az asztali óra, a régi ezüst gyertyatartó. Helyére kerül a hatágú rézcsillár, a keleti szőnyeg. A falakat *Czigány Dezső, Tihanyi Lajos* és *Rippl-Rónai József* festményei díszítik.

Zichy Mihály: Faust köszönti a húsvét reggelt. 1875.

Rippl Rónai József

Rippl-Rónai József: Munkácsy Mihály. 1890 k.

Oelmacher Anna
A szocialista képzőművészet nyomában
Bp. 1975 Kossuth

Rippl-Rónai hazájában, Kaposvárott...

Méltán merül fel bennünk a vágy, hogy *Rippl-Rónai* nyomát keressük Kaposvárott, ahová 15 évig tartó párizsi küzdelmei után, mint a korabeli legvitatottabb francia festők fegyvertársa és barátja, 1902-ben végérvényesen hazatért. Itt vált a haladó magyar művészet zászlóvivőjévé. Itt is halt meg 66 éves korában.

Mivel gyarapíthatjuk kaposvári kirándulásunkon Rippl-Rónai-ismereteinket? És kegyelettel őrzi-e Kaposvár halhatatlan festője emlékét, kinek önarcképe a világ nagy festőinek sorában függ a firenzei Uffizi-múzeumban?

*

A Rippl-Rónai-múzeum előtt — az árnyas Táncsics téren — napudvarban találjuk a mester szobrát. Egyik legnagyobb szobrászunk, *Medgyessy* Ferenc mintázta. Világos kőbe faragva, magas emelvényen ül a festő, oldalt tekint, térdén megtámasztja vázlatkönyvét. Amint közelebb lépünk, megriadunk az arcától. Homlokáról valami garázda részeg leütötte hajfürtjét, szeme táján megsértette, orrát és bajuszát lemetszette.

Hónapok óta áll így a szobor. *Soós* István muzeológus vigasztalásunkra ugyan azt mondotta, hogy a kaposiak egy reggel felháborodottan észlelték, hogy valaki megcsonkította az 1952-ben felállított szobrot és nyomban elhatározták, hogy a fejet újramintáztatják Medgyessyvel. A szobrászhoz azonban a mai napig sem jutott el a kaposiak óhaja, sőt a népművelési minisztériumban sem tudnak a megyei, illetve városi tanács orvosló lépéséről.

*

Szívünk megdobban: a szemközti falon felirat jelzi, hogy itt őrzik a nagy festő öccsének, az 1921-ben elhunyt Rippl-Rónai Ödönnek egykori gyűjteményét, a kaposvári képtár alapanyagát. De meglepetésünkre egyetlen Rippl-Rónai-képet sem látunk a négy teremben.

Takáts Gyula, a múzeum vezetője, így felel: »A kaposiak unták már Rippl-Rónait és három éve szereplő többi festőinket. Valami újat kívántak látni. Különálló kiállító helyiség hiányában csak e képek helyén lehetett számottevő időszaki kiállítást rendezni.«

*

A raktárban azután nyugodtan tanulmányozhatjuk Rippl-Rónai 119 képét. Münchení tanulmányfejétől — melyen már látszik a nagyrahivatott művész — 1883-tól bőségesen felvonul művészetének csaknem minden szakasza egyik utolsó pasztelljéig. Tehát végigkísérhetjük Rippl-Rónai egész fejlődését. A rajzok túlnyomóak. De van itt néhány jelentős olajfestmény és pasztell is. Ilyen pl. »*Ödön öcsém*« napfényfoltos arcképe 1906-ból, mely szerepelt a Fővárosi Képtár 1952-ben rendezett Rippl-Rónai-kiállításán, akárcsak Jánoshalmi *Nemes* Marcell 1912-ből való nagyszabású arcképe és *atyja arcképe*. Feledhetetlen a kertajtóban megjelenő anya mozdulata és szelíd arckifejezése az »*Apám, Anyám és Rippl bácsi*« c. nagyméretű pasztellképen.

A gyűjtemény becsét növeli családi, feltétlenül megbízható eredete. Hét évvel a festő halála előtt szállt a múzeumra Rippl-Rónai minden vázlata, minden abbahagyott képe, minden festménye vallomás rendkívüli tehetségéről és nyugtalan, szüntelen kísérleteiről. Persze, Rippl-Rónai formavilága ma már a múlté. Ma senki sem választaná mintaképül. De haladó merészsége és művészetének történeti jelentősége vitán felül áll. Ezért roppant sajnálatos, hogy a kaposvári Rippl-Rónai-múzeum nem találhatott olyan megoldást, amely névadójának és legkiválóbb más festőinek bemutatásával összekapcsolná a vonzó időszaki kiállításokat.

A kaposvári képtárban ugyanis a közönség megismerhetné *Munkácsy* Siralomházának egyik színvázlatát, továbbá *Székely* Bertalan, *Mednyánszky*, *Ferenczy* Károly egy-egy képét — az újabb szerzeményekből. A képrajongó Rippl-Rónai Ödön 1100 festményből álló hagyatékából pedig helyes kritikával legalább érdekes ízelítőt lehetne adni a századforduló és az induló huszadik század magyar festészetéből. Sok, különben elkallódó jeles festőnket menthetné meg ez az érdekes gyűjtemény a feledéstől Somodoraszaló somogyi falucska állomásfőnökének jóvoltából. Ő bátyjától és festő barátaitól kapta ajándékba képeinek túlnyomó részét. Hagyatékában a korabeli festők sorra felvonulnak.

*

Elszomorító, hogy Rippl-Rónai szobra hónapokon át csonkán marad szülővárosában. Elszomorító, hogy akit a Szépművészeti Múzeum két kis teremben 15 festménnyel szerepeltet, akinek Maillol-arcképe párizsi múzeumban függ, az Kaposvárott raktárba szorul.

A megyei tanács feladata lenne, hogy végre állítsa helyre Rippl-Rónai szobrát és — a racionalizálás során visszavonva irodáit a múzeum épületéből — tegye lehetővé külön kiállítóhelyiségek létesítését, hogy a nagyszerű Rippl-Rónai-gyűjtemény révén országos figyelmet érdemlő képtár zavartalanul betölthesse fontos szerepét.

Gerlőtei Jenő

Magyar Nemzet
1954. XI. 5.

RIPPL-Rónai József

Rippl Rónairól

BESZÉLGETÜNK „PIACSEK BÁCSI" LÁNYÁVAL

A nagy festő legidősebb rokona, Piacsek Margit, a több képén szereplő »Lajos öcsém« özvegye nyolcvanéves. Ott lakik Kaposvár fölött, Rippl-Rónai Róma-villája szomszédságában, a kis présházban, amelynek lugasa alól boldogult férje, munkája után elgyönyörködött a somogyi halmok változatos ringásában, vidám színeiben és a madarak dalában. Majd ahogy hűvösödött, tett-vett kedves szőlőtőkéi és gyümölcsfái között az est beálltáig. — Ezek az emlékek zsonganak fel most az özvegyben, a poétikus — ám nyári menedékházban.

Margit néni — Rónai Lajosné arcéle ismerős azok előtt, akik látták valaha Kaposvárott féltő gonddal őrzött képének reprodukcióját. Bűbájos, színes, hamvas e kép: hódoló nászajándék. Rippl-Rónai 1892 nyarán nemcsak azért jött haza Párizsból, hogy kaposi családját meglátogassa, hanem szeretett Lajos öccsének menyegzőjére is készült. Maga elé képzelte a barnahajú hajadont és hogy érdekesebbé tegye szépségét, halványzölddíszű fekete kalapot hozott Margitkának ajándékul: álomszép kis kalapot, amely könnyed formájával egy lefelé nyíló virág kelyhére, leleményes díszével viszont hattyúk úszására emlékeztetett. Piacsek Margit sápadtas arca ezzel a pasztellzöld-bokrétás kalappal, finoman emelkedik ki a gyönyörű kép zölddel itatott kék hátteréből.

Elbeszélgetünk a festményről, melytől Piacsek Margit már néhány éve megvált, mint Rippl-Rónai többi képétől is...

— Nem képzeli, milyen nagy volt izgalmam és örömöm, amikor ezt a csodálatos kis kalapot kibontottam Jóska előtt, a rejtélyes párizsi csomagból. Sose láttam még ily könnyed és szép kalapot. De úgy éreztem, nem illik hozzám. Boldogult apánk nyugalmazott főerdész volt, hárman voltunk lányok és Kaposvárott még a legelegánsabb asszonyok sem hordtak ilyen különleges kalapot. Minket pedig szerénységre nevelt az anyánk. Megköszöntem Jóskának a figyelmességét, de nem akartam megtartani a kalapot. Ő kedves bókokat mondott, s tüstént fejemre helyezte a kis »költeményt«, majd a tükörhöz vitt. Hol hátrább lépett, hol közelebb jött, megnézett jobbról-balról, elölről hátulról és látszott rajta, hogy tetszem neki. Elfogott a kacérság, elismételgettem: »Nem viselem én ezt a kalapot, ez nagyon feltűnő«. Mit szólnának hozzá a kaposiak... Jóska pedig biztatott és egészen belehevült: »Margitkám, ha nem tartod meg ezt a kalapot, Pesten keresek hozzá egy szép asszonyt. Ha viszont e kalappal mégy Lajos öcsém oldalán kaposi látogatásaitokra, akkor mielőtt visszautazom Párizsba, megfestelek ezzel a kalappal, mint boldog fiatalasszonyt.«

— Minden képemért vérzett a szívem, még akkor is, ha rokonokhoz kerültek, akiknél viszontláthatom őket. De gondolhatja, hogy Lajosom arcképe és ez a festmény hiányzik nekem a legjobban...

Rónai Lajosné arcképe
(1892-ben készült pasztell)

— Mesélje el, kérem, hogyan alakult ki Rippl-Rónai és Piacsek bácsi szoros kapcsolata?

— Jóska tulajdonképp akkor került boldogult apámmal szoros kapcsolatba, amikor tíz évvel házasságunk után, 1902-ben Kaposvárott telepedett le, megvette a sokszor megfestett főutcai kis házát. Így szomszédságunkba került. Nemsokára meghalt az anyánk. Édesapa hozzánk jött lakni.

— Rippl-Rónai szerette apámat, akivel mint világot látott emberrel jól tudott elbeszélgetni. Helyesebben Jóska, a csendes humorú megfigyelő, inkább hallgatott. De ha szólt, találók voltak eredeti mondásai. Jóhumorú volt apám is, szikár, egészséges, érdekes arcú — amilyennek »Rippli« festette. Persze Jóska kissé eltúlozta nagy orrát és pirosas arcszínét, viszont tökéletesen megörökítette sajátságos mozdulatait. Apám unatkozott otthon és fölötte kedvelte Jóska francia feleségének, Lazarine-nak társaságát. Gyakran kártyázgatott Lazarine-nal vagy felolvasott neki. Jóska pedig izgett-mozgott körülöttük. Hagyta, hogy Lazarine és apám kedvükre elhelyezkedjenek, úgy mozogjanak és beszéljenek, ahogy nekik tetszik, s azután rajzolni kezdte őket. Vázlata percek alatt kész volt. Sokszor megleshettem, hogyan festett. Érdekes, hogy előbb szénnel rakta fel a fővonalakat, egészen elnagyoltan, azután ezeket a vonalakat barnás színnel megerősítette, majd felrakta a legszélesebb színfoltokat. S igen furcsa volt számomra, hogy már-már nagyjából megfestette a szoba falait, a barna bútorokat, a selyemhuzatú karosszékeket, az alakok testét, ruházatát — és utóljára hagyta a fejeket. Egyszer úgy magyarázta eljárását: »Minden egyformán fontos a képen.«

— Mit szeretett Margit néni jobban Rippl-Rónaiban, a festőt vagy az embert?

— Mind a kettőt. A bűbájos embert akkor szerettem meg Jóskában, amikor átadta és megkedveltette velem emlékezetes, legszebb kalapomat. A festőt pedig akkor szerettem meg, amikor olyan képet festett rólam, amilyennek most is örömmel idézem vissza magamat, fiatalasszony koromból... Egyenes jellemű és jószívű volt Jóska. Vitatkozni nem szeretett a családi apróságokról. Keveset beszélt, legszívesebben művészetről szólt, amikor művészek, írók jártak nála. A Róma-villában sok híres ember megfordult. Ady Endre is...

*

A magyar festőművészet Rippl-Rónai Piacsek bácsival való ismeretségét, a vele eltöltött kedélyes, festésre ösztönző estéit, a Piacsek bácsi-képsorozatot, s ezáltal — bizonyos fokig — Rippl-Rónai egyre inkább magyarosodó irányát, életművének egyik fontos szakaszát Margit néninek köszönheti.

Margit néni kis házikójában a havas domboldalon magányosan várja a tavaszt. Várja, mikor toppan be hozzá kedves ismerős és hoz-e még számára jó hírt a posta...

S a jó hír megérkezett: a Hazafias Népfront javaslatára Margit néninek, Rónai Lajosnénak február 1-től havi 500 forint ellátást biztosít az állam.

Gerlótei Jenő

Nők Lapja, 1955. I. 27.

Atyám és Piacsek bácsi
(Rippl-Rónai 1906-ban készült festménye)

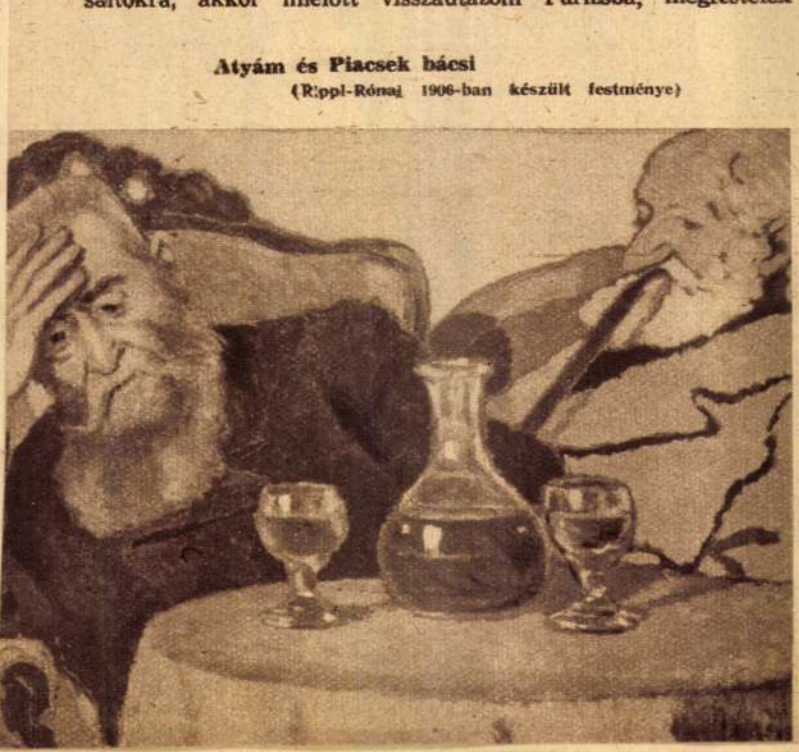

Ripp' Rónai József:
Móricz Zsigmond arcképe

Rippl Rónai József

Dunaújvárosi Hírlap
1977. ápr. 19.

vasúti üdülőjének közvetlen közelében nagyon szép, de nagyon elhanyagolt őspark hívja fel magára a figyelmet, a fürdő berendezése elavult, az utak gondozatlanok. A város anyagi ereje nem elegendő Gyopáros gyors újjávarázsolásához, de bizonyos munkák már megkezdődtek: növelték a gyógyvízű tó zöldterületét, a strandon folyó bővítő és felújító munkálatok májusra remélhetőleg befejeződnek, korszerűsítik a közműhálózatot, új autóparkolót hoznak létre. s növelik a sportlehetőségeket. Minderre nagy szükség is lesz, hiszen a park túloldalán gombamódra nőnek ki a földből a hétvégi házak a tenyérnyi telkeken.

A városnak erejéhez képest anyagi segítséget nyújt a Dél-alföldi Idegenforgalmi Tanács, s ha lassan is, de megvalósul a századvégi installációk nyomait mutató üdülőtelep megújulása, korszerűsödése.

*

Gyopáros rendszeres üdülővendégei között kétségki-

gyógyerejű vízb
tésben, a jó sz
is megütő ellát
kosztot és a nag
gos, családias h
vezve. Ha azon
„kirajzás" szót
érdemes felhívn
figyelmét arra,
sük idején nemc
lás céljából érd
caniuk néhány
egy-egy napra
Nem mindenki
is, hogy a tör
teljesen elpusz
zát ha nem is
ből, hanem a
Tolna megyei
ségből vallásuk
nekült evangél
gyok alapította
ben, földet vás
Harruckerntől,
nagybirtokostól,
met kapva tő
imaházat épitse
és tanítót tartsa
templomuk fább
mai evangélikus
lom 1777-ben ép
got a budai J
stock harangönt
tak bele: a neve

Rippl-Rónai József lesző

● TÁRLAT. Rippl-Rónai József tanulmányrajzaiból és vázlataiból nyílik kiállítás ma délután Nagykanizsán a Hevesi Sándor Művelődési Központban.

8.

-: o Tárlat

Esti Hírlap, Bp. 1980. febr. 11.

Rippl-Rónai József, lesző

A szép tájú Somogy

„A szép tájú Somogy" címmel könyv jelent meg *Szántó Gábor* erdőmérnök tollából. A gazdagon illusztrált, 180 oldalas kötet — amely az első ilyen jellegű kiadvány a megyéről — elvezeti az olvasót *a természeti szépségeiről és történelmi nevezetességeiről* ismert somogyi tájakra. Útikalauzként mutatja be a Balaton-partot és környékét, Zselicet, a déli Pannonhátat, a Kis-Balatont, a kaszópusztai *somogyi őslápot és a barcsi ősborókást*. Bemutatja a szennai falumúzeumot, a niklai Berzsenyi-kúriát, a zalai Zichy-parkot, az ágneslaki arborétumot és *Rippl Rónai* egykori kaposvári villáját. (MTI)

–: A szép tájú Somogy.

4.

Esti Hirlap, Bp. 1979 jún. 12.

Rippl-Rónai József, festő

Tárlatvezetések: A Nemzeti Galériában de. fél 10-től: XIX. századi magyar festészet; fél 11-től: Rippl-Rónai József művészete, vezető dr. Bodnár Éva művészettörténész. — **A**

— : A hétvégi kult. programból. 9.

Nemszabadság, Bn. 1978 jan. 20.

Rippl-Rónai József, festő

Tárlatvezetések: A Nemzeti Galériában de. fél 10-kor: XIX. századi magyar festészet; fél 11-től: Rippl-Rónai József művészete, vezető Bakó Zsuzsanna művészettörténész. — A

—: A héhéi kult. programról 9.

Népszabadság. Bp. 1973. jan. 27

Rippl-Rónai József, festőművész

Rippl-Rónai József: Fekete kesztyűs nő

Lengyel András: Keresztmetszet egy évszázadról,
Sanoggi Vaplap, 1977. jul. 16.

102

1978.VIII.22.Televízió 2.MÜSOR 2o.35
TV Hiradó 2

- Hangulatos kis park, takaros villával a kaposvári Róma hegyen. A fák, bokrok közt a kőszobrok Medgyesi Ferenc keze nyomát őrzik. Aki barátja és gyakori vendége volt a ház egykori urának, Rippl Rónai Józsefnek. A müterem, ahol életének legtermékenyebb éveiben 19o8-tól 1927-ben bekövetkezett haláláig alkotott, olyan hangulatban fogadja a látogatókat, mintha a mester éppen csak félre tette volna munkáját. Az eredeti butorzattal, a festő személyes

használati tárgyaival rendezték be az e hét elején megnyilt Villa-
muzeum többi helyiségeit is. S ebben a környezetben helyezték el
Ripppl Rónai életmüvének legnagyobb és legteljesebb keresztmetszetét nyujtó részét. Apja portréjának stilusa azt az időszakot idézi, amikor 1887-ben Párizsban Munkácsy tanitványául szegődött. A
francia tájak és vidéki kisvárások képei Gogen és más neves kor-
társak hatását egyszer s mind a vidéki élet iránti vonzódását tükrözik. A századforduló után hazatérve már csak magyar tájakat fest.
Eredeti, általa kukoricásnak nevezett stilusban. Müvész társainak,
család tagjainak portréit is mozaikszerüen felrakott élénk szinfoltokból komponálta. Pasztel képei különösen a női portrék a szi
nek szeretetén tul, különös finomságot sugároznak. Rippl Róna
Józsefnek a modern festészet egyik legjelentősebb magyar uttörőjének e muzeummal méltó emléket állitott a szükebb pátria Somogy
megye. A festő másodszor és immár végleg hazatért a Róma hegyre.

Rippl-Rónai József, festő

A Rippl-Rónai Emlékmúzeum

Európai hírű-rangú, festményeiben mégis sajátosan magyar művészre emlékeznek a kaposvári emlékmúzeumban. Rippl-Rónai József itt, Kaposvárott született, s bár fiatalkori éveinek jelentős részét a művészeti forradalmak idején Franciaországban élte, leghíresebb-jelentősebb képeit itthon, Kaposvárott festette. Negyvenhét éves korában elismert művészként tért vissza a szülői tájra, és megvásárolta a városszéli Róma-dombon álló villát. Ez lett haláláig a lakóháza, műterme, s a ma is itt levő berendezési tárgyak, bútorok valaha modellként szolgáltak festményeihez. A házat a Somogy megyei tanács megvásárolta az örököstől, s átadta a megyei múzeumok igazgatóságának. Ez utóbbi nagy hozzáértéssel igazi, látványos, de mégis az eredetit őrző múzeummá rendezte be.

Az épület földszinti és emeleti szobáiban több mint 60 festmény látható. Közöttük *Vaszary János* és *Iványi-Grünwald* egy-egy alkotása is. A képek azonban lényegében keretet adnak az itt élt művész szellemének felidézéséhez. A bejárati szobában például a *Medgyessy Ferenc* által készített Rippl-Rónai mellszobor és a művész kitüntetései és érmei is láthatók. Az úgynevezett biedermeier szobában a művész könyveit, dísz- és használati tárgyait helyezték el, az ebédlőben pedig ott áll a két zöld karosszék és az öntöttvas kályha — ezek gyakran szerepelnek a művész képein. A dolgozószobában is a képekről jól ismert tárgyak fogadnak: az iratszekrény és íróasztal, a porcelán, zöld selyemernyős gyertyatartók.

Az emelet első és második szobájában ugyancsak ismert bútorok láthatók, a harmadikban egyetlen bútor sincs, itt állították ki a művész legjelentősebb alkotásait, festményeket, grafikákat. A hálószobában ismét a modellként szolgált bútorok kaptak helyet.

A műterem különálló épületben, a valamikori vincellérházban volt. Itt most a művészről készült fényképek, az ő munkásságát méltató írások láthatók, s itt van Rippl-Rónai festőládája és pasztellkréta-készlete is.

Az emlékmúzeum gondozott *parkjából szép* kilátás nyílik a városra, új iparnegyedére.

Erdélyi György

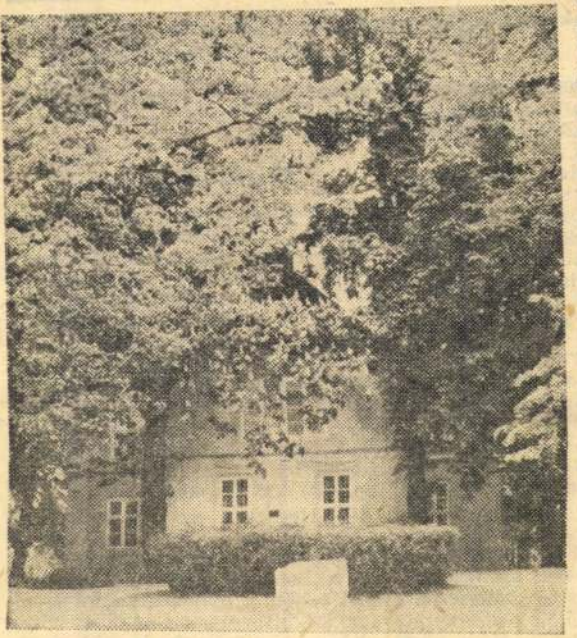

A művész hajdani villájának homlokzata.
(Gőzsy Gáborné felvétele.)

Erdély Nén

15.

10.

Magukra vonzzák a tekintetet a Duna-parti, üde színezésű épületek.
(Bánhalmi János felvétele.)

ba. Az itt levő eszpresszók az utca egy részére is kiterjeszkednek — napernyős ücsörgőket, kávézókat alakítanak ki.

A főtéren minden háznak megvan a maga története. A 17-es szám alatt útitársunk, *Száva Pál*, a műemléki ügyek tanácsi gazdája hívja fel figyelmünket:

— Ez a város legszebb kapuja.

Regélnek a házak

A sötétbarna, vaspántokkal díszített óriási diófa kapu első pillantásra nem tűnik rendkívülinek. Kísérőnk aztán megjegyzi, hogy a kőkeret sokat regél. A félkörív közepére vésett furcsa jel egyedül itt maradt meg épen: a szerb kereskedők jelvénye. A kettős kereszt alsó szára vasmacskát rajzol — a hajóséletet idézve —, felül pedig 4-es számra módosították a keresztet. Mindez állítólag a kereskedők mindenütt elfogadott használa utal, a négy százalékra. A XVIII. században ugyanis igen sok szerb kereskedő lakta a települést. A szomszéményt mond — a sétányon azonban itt-ott kissé hivalkodóak a színek.

Festők és színek

Ez persze ízlés dolga. Mindenesetre tíz járókelő közül kilenc azt mondja, hogy például a mozi környéki erőteljes ciklámenszínnel mázolt saroképület enyhén szólva merészre sikerült. Másutt is megoszlanak a vélemények — mondjuk a rózsaszínről. A házak öltöztetésében egyébként a tanács műemléki bizottságának két festőművész tagja, Deim Pál és Balogh László szabad kezet kapott. Az utóbbi lelkesen magyarázza, minden úgy jó, ahogy van:

— Nemcsak az egyedeket, az egész épületegyüttest kell nézni összhatásában. Úgy vélem, hogy itt a Somogyi-Bacsó sétányon a tört fehér, a melegsárga jól megfér az ultramarin kékkel, vagy akár a tűzvörössel is. Markáns színeket akartunk, igazodva a mai életritmushoz. Az egyes árnyalatokkal funkciókat igyekez-

Tudományos konferencia a Parlamentben

A gyermekek jogai és védelme

A gyermekek jogairól és védelméről, a magyarországi és nemzetközi tapasztalatokról csütörtökön kétnapos tudományos konferencia kezdődött a Parlament Vadász-termében. A nemzetközi gyermekév magyarországi rendezvényének keretében mintegy 250 tudós, kutató, pedagógus, orvos, jogász, művész, író, ifjúsági és úttörővezető mondja el véleményét, tapasztalatait a gyermek és a felnőtt társadalom kapcsolatáról, a családi gondoskodásról, az oktatás, a szociális ellátás, valamint a társadalmi segítés eredményeiről.

A tanácskozás első napját *Zsebők Zoltán* professzor, az Országos Béketanács Tudományos Bizottságának elnökhelyettese nyitotta meg. Ezt követően *Simai Mihály* akadémikus, a Magyar ENSZ Társaság főtitkára tartott vitaindító referátumot.

A referátumot követően az OBT Tudományos Bizottsága konferenciájának csütörtöki napján még több mint 15 hozzászólás hangzott el.

(MTI)

Közlekedés a bányában

Leülnek és mennek

Személy- és teherszállításra *egyaránt* alkalmas bányabeli szállítóberendezés *sorozatgyártását* kezdték meg a Tatabányai Szénbányák központi műhelyében. Személyszállítás esetén *ülőszékekkel* ellátott kabinokat, a különféle anyagok mozgatására pedig kontéreneket szerelnek fel a *függősines* szállító rendszerre. Ilyen módon mentesíthetik a bányászokat a *sokszor több kilométeres föld alatti gyaloglástól* — embert, anyagot közvetlenül a munkahelyre juttatnak vele. Az első függősines személy- és anyagszállítókat *dorogi, tatabányai* és *oroszlányi* bányákban szerelték fel.

A TELEVÍZIÓ ELŐTT

Mi van a pohár fenekén?

Nem tudja a jobb kéz, mit csinál a bal. A szólásmondás igazolódott a tegnap délután sugárzott „Vita a pohár körül" című műsorban. A televízió nyilvánosságára volt szükség ahhoz, hogy a kereskedelmi vállalat és a gyártó cég képviselői találkozzanak, és megtárgyalják problémáikat.

A két fél — az Amfora Üvért Nagykereskedelmi Vállalat és a Salgótarjáni Öblösüveggyár nevében — az ország nyilvánossága előtt ismerte el: nem az akarat, az *információ hiányzott* egy üzlet létrejöttéhez!

A gyár négyhónapos termelői kapacitása kihasználatlan volt; már-már azon gondolkodtak a salgótarjániak, hogy leállítják a gépeket, amikor — a televíziós felvételt követően — az Amfora mégiscsak feladta rendelését, munkával lekötve az elárvult gépeket. Tehát semmi ok az aggodalomra. Az öblösüveggyár berendezéseinek nem kell állniuk, s a munkásokat sem kell szélnek ereszteni.

Persze, a „pohár-ügy" csak csepp a tengerben. Ezt fogalmazta meg a Figyelő című gazdasági hetilap főszerkesztő-helyettese is. Nem is annyira a két vállalat vitájáról, mint inkább a kereskedelem és az ipar

KÖZÉLET

Távirat Herbert Miesnek. A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága táviratban köszöntötte Herbert Miest, a Német Kommunista Párt elnökét 50. születésnapja alkalmából.

Csütörtökön Casablancába utazott a Magyar Szocialista Munkáspárt küldöttsége, amely Veres Józsefnek, a Központi Bizottság tagjának vezetésével részt vesz a marokkói Haladás és Szocializmus Pártja II. kongresszusán. A küldöttség tagja Nagy Gábor, a KB külügyi osztályának helyettes vezetője.

Csütörtökön hazaérkezett a magyar országgyűlés küldöttsége, amely Péter János alelnök vezetésével hivatalos látogatáson járt Indiában. A delegáció tagja volt Komócsin Mihály, Vadkerti Miklósné, Magyar Sándor és Radnóti László képviselő.

Hazaérkezett Szófiából a Kulturális Kapcsolatok Intézetének delegációja, amely Demeter Sándor elnökhelyettes vezetésével részt vett a magyar—bolgár kulturális együttműködési vegyesbizottság 6. ülésszakán.

KITÜNTETÉS

Mező Imrének, a munkásmozgalom régi harcosának, 70. születésnapja alkalmából az Elnöki Tanács a Szocialista Magyarországért Érdemrend kitüntetést adományozta. A kitüntetést *Méhes Lajos*, az Elnöki Tanács tagja, a budapesti pártbizottság első titkára adta át.

Megbízólevél átadás

Losonczi Pál, az Elnöki Tanács elnöke csütörtökön fogadta Alvaro Kariaga Zalles rendkívüli és meghatalmazott nagykövetet, a Bolíviai Köztársaság új magyarországi nagykövetét, aki átadta megbízólevelét. A megbízólevél átadásánál jelen volt Garai Róbert külügyminiszter-helyettes.

Megjelent a Szakszervezeti Szemle

A folyóirat idei első számában *Huszár István*, a Minisztertanács elnökhelyettese: Az éves terv sikeréért című írásában elemzi gazdasági helyzetünket, sorra veszi azokat a jelenségeket, tényeket, amelyeket figyelembe kell vennünk további munkánk során. Többek között azt írja: „... *a szigorúbb követelmények*, a lassúbb ütem nem stagnálásra, tespedéssé degradálja az úgynevezett dinamizmust, hanem — bízom benne — újabb pezsgést, *megújulást injektál a gazdaságba*, nagyobb próbának teszi ki a gazdasági irányítást, a termelő kollektivákat és jobban honorálja a népgazdaság javára végzett egyéni és kollektív munkát."

Virizlay Gyula, a SZOT titkára: A szakszervezeti munka minőségéről címmel a mozgalmi tevékenység *minőségi* kívánalmait veszi sorra.

A Gazdaságpolitika-szociálpolitika rovatban kapott helyt *Krizsanits József:* Nézetek és vélemények a munkaversenyről, *Fabriczki Imre:* Fogyasztói árpolitikánk a gazdasági környezet változásának tükrében és más nagy érdeklődésre számottartó cikkek.

A Szakszervezeti Élet rovat közli *dr. Sali Ferenc:* Gondolatok szakszervezeti munkánk jellegéről, stílusáról című írását.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

NÉPSZAVA 1979. február 23.

KIÁLLÍTÁSI KALAUZ

A XX. század magyar festészete a Miskolci Képtárban

Nemrégiben új otthont kapott Miskolc centrumában a patinás *Herman Ottó Múzeum* képtára, ahol végre mód nyílott a nyolcvan esztendeje rendszeresen gyűjtött — s csaknem 300 év magyar művészetének reprezentálására képes — képzőművészeti kollekció egy részének állandó kiállításon történő bemutatására. A múzeum vezetősége igen helyesen a *XX. századi magyar festészet* publikálása mellett döntött, ugyanis ez a gyűjtemény legértékesebb, s viszonylag legteljesebb része — mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben megközelíti a Nemzeti Galéria után legszámottevőbb kortársi múzeumnak, a *Pécsi Modern Képtár* anyagát. Mint érdekességet említjük meg, hogy itt is, akárcsak Pécsett, egy köztulajdonba került magángyűjtemény alkotja a kiállítás gerincét: a bemutatott félszáz műalkotásnak csaknem egynegyede az 1976-ban elhunyt kiváló műgyűjtő, *dr. Petró Sándor* hagyatékából került ki. A hagyatékot — közel 400 szobrot és képet — Petró doktor örököse, *Balázs Ernőné Petró Mária* ajándékozta két esztendeje Miskolc város és Borsod megye közönségének.

Végvári Lajos professzor, a tárlat összeállítója az akadémista szemléletet szakító plein-air törekvések első rangos hazai képviselőjével, *Szinyei Merse Pállal* indítja a kronológiai sorrendbe rendezett kiállítást: klaszszikus jelentőségű mesterünket a „Lilavirágos rét" című, munkásságának érett szakaszából származó kompozíciója képviseli. Ez is, akárcsak fő műve, a „Majális", a költői elképzelés és a spontán természetlátás szerencsés szintézise. A Szinyei-hagyományt folytató nagybányai iskola sajátosan magyar impresszionizmusát *Hollósy Simon* még kissé naturalista felfogású korai zsánerén („Az ország bajai"), *Ferenczy Károly* érzékletesen traktált, a Galériabeli „Három királyok"-hoz készült vázlatán („Lovasok az erdőben"), valamint *Réti Istvánnak* a nagybányai természetfestés legjobb jegyeit felmutató tájképén, a „Szilvás"-on tanulmányozhatjuk. Munkácsy realista öröksége öt művész: *Fényes Adolf, Rudnay Gyula, Nagy István, Tornyai János* és *Holló László* érzelmi feszítettségű festményén tapintható ki; közülük az utóbbiakat a modern magyar piktúrában oly nagy szerepet játszó „alföldi iskola" legjobbjai között tartjuk számon.

Gazdag és meggyőző a századforduló, illetve a forradalmak korának vizuális dokumentálása is: a skála *Rippl Rónai József* „Lányok a kertben" című, a francia posztimpresszionizmus szellemében fogant dekoratív vásznától az aktivista *Uitz Béla* monumentális portréábrázolásáig terjed, közből olyan remekekkel, mint *Kernstok Károly* és *Berény Róbert* az intellektus mély rétegeit megragadó arcképei, *Tihanyi Lajos* szenvedélyektől vonagló, tája és *Nagy Balogh János* morális töltésű, puritán enteriőrje. Érdekes, egyéni hangú képekkel van képviselve a kor két magányos festőegyénisége: *Csontváry Kosztka Tivadar* és *Gulácsy Lajos*.

A legsokoldalúbbnak a két világháború közötti időszak piktúrális bemutatása tekinthető. A hivatalos művészetet reprezentáló *Aba Novák* mellett jelentékeny művekkel szerepelnek nemcsak a KUT és a Gresham-kör vezető mesterei (*Vaszary, Kmetty, Csók, Bernáth, Egry, Gadányi* stb.), hanem a harmincas évek elején fellépő szocialista képzőművészek (*Derkovits, Dési Huber*), sőt a hazai antifasiszta ellenállásnak hangot adó szentendreiek (*Vajda, Ámos*) is. A Miskolci Képtár tulajdonában van Egry egyik fő műve, a „Cirkuszi kikiáltó", itt látható a Derkovits- és a Dési Huber-oeuvre egy-egy gyöngyszeme: a „Proletáranya", illetve a „Sakkozó".

Dési Huber István: Sakkozó

A felszabadulással megújuló magyar piktúrát — helyi hiányában — csak afféle, a főbb törekvéseket kiemelő vázlat, *Domanovszky, Fónyi, Barcsay* és *Szőnyi* néhány avatott kézzel kiválasztott kompozíciója szemlélteti, hogy azonban a fiatalabb nemzedékek is kellően jelen vannak Miskolcon, arról a kitűnően szerkesztett katalógus, valamint a külön egységként kezelt *Kondor Béla* emlékszoba tudósít.

A Miskolci Képtár állandó kiállításának megnyitása nemcsak vidéki viszonylatban számít revelációnak, de jelentős esemény kulturális életünk egészében is, hisz a bemutató eddig ismeretlen, vagy kevéssé ismert alkotások *egész sorával* gazdagítja modern művészetünk nagy galériáját.

Tasnádi Attila

VEB
ZEITUNGSAUSSCHNITTDIENST GLOBUS

Sonntag 1021
Berlin 6. Juni 1971

József Rippl-Rónai

Bildende Kunst

W52A

Ungarischer Jugendstil

Ausstellung der Neuen Berliner Galerie i Alten Museum in Berlin

Nach der umfangreichen Ausstellung „Stil kunst um 1900 in Deutschland", ist nun ein kleinere Ausstellung „Ungarischer Jugend stil" im Berliner Alten Museum zu sehen Über 200 Arbeiten, Malerei, Grafik, Plastik Plakate und Kostüme. Als eine Art Gegen bewegung innerhalb nachimpressionistische Tendenzen ist der Jugendstil entstanden. E sollte der Ausdruck einer neuen Generatio sein, der Versuch, Kunst und Leben mit einander zu verbinden. Eigene Akzente die ses Stils des Ornaments und der Dekoratio setzt in Ungarn vor allem die Folklore de Landes. Zu spüren sind Anregungen aus de europäischen Zeichenkunst; „Vorbilder" sind besonders Munch, Klimt und Hans von Ma ree.

Interessant ist, die Entwicklung Józef Ripp Rónais (1861 bis 1927) innerhalb der Ausstel lung zu verfolgen. Seine Bilder gehören hie zu den schönsten. Sie sind von unterschied lichsten Farb- und Formgebungen. Der übe die Grenzen des Landes hinaus bekannte Künstler lebte einige Jahre in Paris und hatte sich dort den „Nabis", einer Gruppe von jungen Malern, denen es vor allem um Formbewußtsein und Dekoratives in der Kunst ging und die den Symbolisten nahe standen, angeschlossen. „Mädchen mit

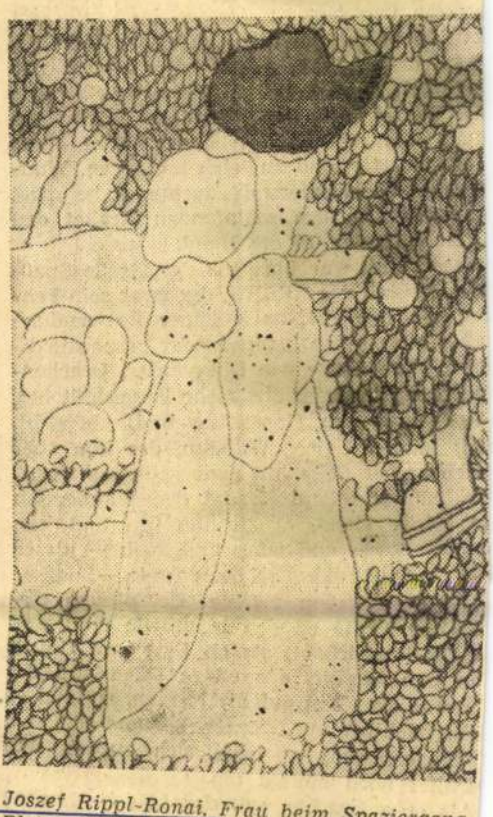

Joszef Rippl-Ronai, Frau beim Spaziergang, Bleistift und Aquarell

r Welt

ür sorgen, daß die Menschheit nicht in lümmlicher Ruhe dahinlebt und sich zu wohl fühlt auf Erden, um sich in den Himnel zu sehnen. Dabei reckte Michael sein Flammenschwert in einer Weise empor, wie es später Generationen von Reissenbergs teils auf Denkmälern, teils bei Kaiserwahlen, Kriegsausrufungen und ähnlichen Reissenbergischen Höhepunkten zu tun pflegten.

Luzifer spuckte angewidert auf das Flammenschwert — was den Michael in einer Dampfwolke verschwinden ließ — und sagte zum HERRN, dieser fanatische Schlagetot Michael und jener stimmgewaltige Wolf — da wirst du aber sehr aufpassen müssen, daß dir die Welt nicht vorzeitig in Scherben fällt.

Doch der HERR versperrte Luzifer sein Ohr und entband ihn von allen seinen Ämtern, insbesondere entzog er ihm das Recht, den siebenarmigen Leuchter vor ihm herzutragen und seine Wunderstöcke zu verwalten — er hatte sich, mehr aus Spielerei als aus Notwendigkeit, für die Ausführung der verschiedenen Wunder verschiedene Wunderstäbe herstellen lassen, manche glatt wie ein Dirigentenstab, andere reich mit Schnitzereien versehen.

Luzifer, nicht gewillt, sich gänzlich in die Ecke drängen zu lassen, behielt nicht nur heimlich seine Funktion Herr der Schlange der Neugier für sich, sondern entwendete auch von den Stöcken des HERRN einen der stärksten und zugleich schönsten. Wunderstab — Wanderstab, dachte er belustigt und drückte dem schlafenden Krabat den Elfenbeinknauf in die Hand.

Dieser Stab war übrigens der Große Spaß-Wunderstab des HERRN, der zwar sein Fehlen nie bemerkt, nach seiner Entwendung aber auch keine lustigen oder gespenstisch-komischen Dinge wie Dinosaurier, Drachenvögel oder Känguruhs mehr hergestellt hat, bloß noch den Gargantua und, vielleicht, den letzten Kaiser Wilhelm, der ihm aber nach keiner Seite hin ganz gelungen ist.

Frühmorgens fand Krabat den Wanderstab in seiner Hand, drehte ihn hin und her, dachte dieses und jenes und auch — als er die eingeschnitzte Eva betrachtete —, daß er eine Frau haben möchte. Bei diesem Gedanken fühlte er sich irgendwie matt und zugleich bedrängt, als ob Lust und Unlust an ihm zerrten, das ewige Düdeljadü der Lerche ging ihm auf die Nerven, er fand es oberflächlich und seinem Zustand gänzlich unangemessen, er legte sich zurück und schlief noch einmal ein.

Als er aufwachte, saß das Mädchen neben ihm.

MAGYAR HIRDETŐ
...AUTOFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
19/6 FEB 4
SOMOGYI NÉPLAP

Rippl-Rónai József, festő-művész

Festők, színészek, zenészek

Somogyból indultak

A somogyi nép életét világos színekben festő *Kunffy Lajos* is Párizsban tanulja a festészetet. Innen tudósította »Néhány szó a modern festészetről« című cikkében a festővilág eseményeiről a Somogy olvasóit.

»A lap olvasóit érdekelni fogja, ha e helyütt megemlítem, hogy Rónai József, Kaposvár szülötte, aki a múlt hóban követségünk palotájában kiállított műveivel oly rendkívüli sikert aratott, az első magyar művész, aki ezen árnyalat hatása alatt áll, de művészegyéniségének teljes érvényesítésével.«

A Rue Babylonban rendezett kiállítására maga Rippl-Rónai így emlékszik vissza: »Örülök, hogy például Vaszary János is csalódott, aki még kevéssel ezelőtt azzal vigasztalt, hogy most már ugyan nem disputálnak annyit piktúráim felől, hanem itthon azért sohasem fognak elismerni.« Kezdetben valóban értetlenség fogadta képeit. A Somogyban megjelent kis írásból idézünk:

»Rippl-Rónai József arcképét hozza az Új Idők a saját rajza után. No hát édes öcsém, ne nézzen olyan haragosan rám, mintha ellensége volnék; majd rám tör, olyan mérges. Nem így szokott maga, Rippl-Rónai öcsém kinézni... rossz arckép, akárki festette.«

Mintha erre felelne Rippl-Rónai a kaposvári tavaszi képkiállításon elmondott beszédében, melyet teljes egészében közöl a Somogy. »Nemzeti vagy nemzetközi legyen-e a magyar művész művészetében?« címmel.

»Egy műnek, ha csak localis az értéke, másszóval csak tárgyának érdekessége adja meg zamatját, ez nem elegendő arra, hogy a nemzetközi elsőrendű műbírálatot kiállja, mert ha így volna, akkor mindig a leghasonlóbb arckép még ha legalacsonyabb nívón álló mű lenne is, volna a legjobb mű bármely kiállításunkon.«

Szuper Károly eladósodott színészeinek segélyezésére műkedvelő előadást rendezett a kaposvári közönség. Persze nem mindenhol volt ilyen segítőkész a publikum. Fellépett a városban *Molnár György*, a féktelen temperamentumú színész, aki sehol sem tudott gyökeret verni, ezért vándorútra kelt, és a legkisebb vidéki színpadon is remekműveket, Leart, Othellót, III. Richardot, Tartuffe-ot játszott. Óriási sikere volt *Pálmay Ilkának*, *Blaha Lujza* mellett ő volt a Népszínház kivételes tehetségű primadonnája. Offenbach-, Strauss-operettek főszerepeit játszotta.

És eljött Blaha Lujza. Fél évszázadon át személyes varázsával befolyásolta a magyar színművészet fejlődését. A vérbeli operettszínésznő, *Fedák Sári* a kaposvári közönséget is lázba hozta.

A zenei érdeklődést jelzi a műkedvelő muzsikusok nagy száma. A Somogy hírül adta szereplésüket, mely rendszerint a Korona-szálló nagytermében zajló fontos társadalmi esemény volt. A kaposvári zenei életnek messzire visszanyúló hagyományai vannak.

Somogyba látogatott a kor néhány nagy zenésze. *Hubay Jenő*, aki gyakran együtt muzsikál Liszt Ferenccel. Állandó koncertpartnere *Agghází Károly* zongoraművész. Liszt Ferenc tanítványa elsőként fi-...yel föl a tízéves *Bartók Bé-...ára*.

Fellép *Reményi Ede*, Görgey ...ábori hegedűse. A szabadság-...harc leverése után Konstan-...inápolyba, Párizsba, London-...ba, majd Amerikába ment. Ő fedezte föl a fiatal Brahmsot Hamburgban, és vitte Liszt-...hez Weimarba.

Festők, színészek, zenészek. Somogyból indultak, vagy más tájakról érkeztek. Sokszor évtizedes késéssel vették tudomásul jelenlétüket. A mo... művészettörténeti érté... kan nem ismerik.

A berlini újságok elragadtatással szóltak a magyar festő, *Rippl-Rónai József* talentumáról. És jöttek a hírek a szülővárosba, egyre magasabbra ívelő pályájáról. *Munkácsy Mihály* műtermében gyakori látogató volt *Liszt Ferenc*, de megfordult itt a kor két legnagyobb hegedűse, *Hubay Jenő* és *Reményi Ede* is. Ilyen légkörben lett Rippl-Rónai több éven át tanítvány. Lassan megismerkedett a modern festészettel, öregedő mestere hiába próbálta visszatartani, már nem követte fenntartás nélkül a tanácsait. Évekkel későbbi ítéletében megbúvik a kritika is: »Minek szenvedjen Munkácsy mester emléke azzal, hogy rossz képei is ki vannak függesztve.«

eredmény

éptek pályára, mint akiknek
ziv ügyük a jó szereplés.
Kevés egyéni teljesítmény-
nyel volt elégedett az edző
Maradéktalanul csak a beál-
ós Zsilinát és a balhátvéd
Sarkast dicsérte. Időnként el-
ogadhatót nyújtott Koza. Hu-
ó nyolcszor talált a hálóba.
uksz és Tóth egyaránt 6—6
gólal járult hozzá az eredmé-
yességhez. Képességei alap-
án többet várt az edző a
echnikás Halásztól, a jó játékra képes
osszon is jó játékra több
mrétől és a középpályás Var-
gától.

A csapat jelenleg a tizen-
harmadik helyen áll kilenc
ponttal.

A szakosztályvezetőség elé-
gedetlen az őszi szereplésével.
Elhangzottak ősszi szereplésével.
kondok megoldására. A jelek
szerint eddig igaztek is a
történt. A néhány újonnan
igazolt játékossal tizennyolc-
a bővített keretet már két he-
e alapoz. De ottlártunkkor is
csak hatan rúgták a kört, a
em amint megtudtuk, a másikor
aránt sokkal jobb az arány.
Társzáron jelenleg azért tar-
anak naponta edzést, hogy
minden vagy hármon részt
yen. Könnyű elképzelni az
olyan alapozó tréning hasz-
umelyet több napos pihenő kö-
et. Pedig a terv szerint ta-
vasszal fel akarnak zárkózni
a hetedik, nyolcadik helyre.
ghez megvan a játéktudás.
De összel sem ezzel volt baj.
A munka jelentőségét és ér-
elyen edzéslátogatottsági mel-
ett mi is hinnénk e cél meg-
valósításában.

J. R.

csapatával Rákóczi

Makarskából)

égleges programját csak szer-
ján tudjuk rögzíteni. E napon
minden bizonnyal már az edző-
nérkőzést játszunk a Cselik
sapatával. Kellemes tavaszias
engernél. Itt nyoma sincs a
élnek. A Hotel Dalmáciában
zállásoltak el bennünket, s
avartalanul tart a felkészü-
ödésünk. A szerdai mérkőzés
szombaton vagy vasárnap
ljabb ellenfelet. Jól
indenkit egészséges
a Rákóczi
gy, aki

FÁKLYA

FEBRUÁR

4

SZERDA

Ráhel

Milyen

A várható időjá
tozóan, máshol erő
dék nélkül. Gyeng
északkeleti, keleti
mélyebben fekvő
A várható legma
szerdán, mínusz 7

A szovjet kultúra hete

A Népek barátsága rendez-
vénysorozat keretében Buda-
pesten tegnap megnyitották a
szovjet kultúra hetét. A Mar-
cibányi téri ifjúsági házban
az APN szovjet sajtóügynök-
ség rendezett fotókiállítást. A
következő napokban — do-
kumentumfilmek, vetített képes elő-
adásokon mutatják be Lenin-
grád, Moszkva és a Szovjet-
unió más városainak életét.

— **Két balettművész,** a
moszkvai Bolsoj két magán-
táncosa — Natalja Kaszatki-
na és Vlagyimir Vasziljov —
tegnap házankba érkezett.
Egy egész estét betöltő tánc-
játékot tanítanak be az Ope-
raház társulatának.

— **Michelangelónak** tulaj-
donított festményre bukkant
tüzévi kutatás után Logrono
spanyol város lelkésze. A kép
Jézus keresztre feszítését ábr
rázolja. A kép eredetiségét
egy 1630-ból származó ado-
mánylevéllel bizonyítja.

tagjait. Mint ismeretes, 1905-ben
naiád jött a bolsevik párt
lugánszki következő évben a
mokratikus forradalomban va-
nak. Az 1907. évi polgári de-
aktív részvétele miatt újból
kényszermunkára ítélték, illetve
vékenyen részt vett a Nagy Te-
Októberi Szocialista Forradal-
lomban; a későbbi
intervenció idején — 1918 tava-
vaszán — Ukrajnában szervezett partizán-
pedig a déli frontom harcoló
5., illetve 10. hadsereg parancsnokaként
ranecsnoka lett. 1919 tavaszán
hadseregparancsnokként Vorosilov hadügyi
colt Ukrajnában, majd 1925—1934 között
töltte be honvédelmi népbiztos volt.
hadügyi népbiztos tisztét; 1934-től 1940-ig
1940-től pedig a honvédelmi miniszterhelyettese.
Tanácsának (a Népbiztosok Tanácsának)
nácsnak) az elnökhelyettese.
A Nagy Honvédő Háborúban az
Állami Honvédelmi Bizottság
tagjaként, az északnyugati
hadseregcsoport főparancsnokaként, végig; 1943—
lakán közöttte a hazánkban működő

hában, a Kalitkás nő, a Kuglizók, az Alföldi temető, a Szüleim 40 évi házasság után és az Öreganyám című festmények, amelyeknek Bernáth Mária szép passzusokat szentel.

A mesternek Magyarországra való hazatelepülése után indul el a kaposvári életkép- és enteriőr-periódus (Szomorúság, Karácsony, Amikor az ember visszaemlékezéseiből él, Piacsek bácsi babákkal stb.), amelyre a színek megélénkülése s a kisvárosi hangulatok, benyomások és emberitípusok középpontba-kerülése a jellemző. Az Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett (1907) vezet át a második — zsánerképés enteriőr-szakaszból — a harmadik periódushoz, a „kukoricás" vagy „mozaikos" képek korszakához (1908—1912). Bernáth Mária azt javasolja (joggal...), hogy e képek kapcsán mellőzzük a „pointillista" jelző

rokona, Piátsek Margit, Andrássy Tivadarné, Szinyei Merse Pál arcképei, A mi Anelánk, Vörössapkás önarckép stb.), a magyar piktúra — Rippl-Rónai kezétől származó — klasszikus rangú, nem fakuló fényű alkotásainak vonulata.

Bernáth Mária a választékosan író és finoman elemző műtörténészek közé tartozik, könyvét élvezettel és okulással olvastuk, — a kötet azonban nem mentes néhány következetlen, ellentmondó állítástól, vitatható, egyoldalú ítélettől. Az 5. lapon Rippl-Rónait „a művészet fanatikusaként" jellemzi a szerző, míg — a 87. lapon — a mester „szemlélődő" alkatáról ír. A „fanatizmus" és a „szemlélődés" azonban — úgy tűnik — kizárja egymást... Hasonló ellentmondást érzünk a 6. lap egyik mondata („Rippl-Rónai *elszánt hévvel* vetette bele magát kora művészeti harcaiba...") és

egy ilyen igény, az mutat valami

Rippl-Rónai József
festőművész

- Nagyot változott a Járás lakosságának a müveltségi állapota is. Az emberek gondolkodása, életmódja, különösnn a felszabadulás óta. A mult öröksége pedig ebben igazán sulyos volt. Az általános elmaradottság, az alacsony gazdasági termelési szint, meghatározta azt az emberi elmaradottságot is. A gazdasági helyzet javulásával emelkedett a müveltség, alakult és alakul az emberek szocialista tudata, közösségi magatartása. Kurek József, a Járási Hivatal elnökhelyettese tanuja volt e változásnak.

- Itt született ebben a járásban, és végig kisérhette fejlődését.

- Azt már nem mondanám szerencsésnek, hogy olyan régen vagyok ebben a járásban, mert az a koromat is mondja egyuttal. Bizony sokat változott azóta a járás. Külsőségekben erősen fejlődött. Nem mernén ezt mondani, hogy tudatban is ott vagyunk, ahol kellene. Még sok a visszaható erő.

- Ez azért is van, mert a fiatalság egyre inkább elpártol és főleg idősebbek maradnak.

- Ez is településenként változik, mert olyan helyeken, ahol Miskolcot, várost megközeliteni lehet, jobbak a feltételek, ott azért ragadnak a fiatalok jobban. És menél jobban kifelé megyünk a perifériákra, annál kevésbé ragad az ifjuság. Mikor azt mondom, hogy közelebb van a kulturához. én [illegible]
mondani, hogy aki Miskolcon va[illegible]
részesül, mint ahogy a miskolc[illegible]
[illegible]ziban vannak. De egyáltalán a[illegible]

1977. febr. 24. Petőfi 12:33 V Gné, Miskolci stúdiánk jelentkezik.

biztos, hogy lelkiekben nagyobb kényelem abban a közegben élni az életemet, ahol én kezdtem, azokkal az emberekkel, akikkel én együtt, egyformán tudok gondolkodni, érezni, vagy pedig vad idegennek lenni még a szomszéd előtt is. Én szivesebben élek ebben a járásban emberekkel együtt, mint a városban emberek nélkül.

- És azok az emberek, akik a nehézségek ellenére is ittmaradtak és magukénak érzik a Hernád-menti, az A Bauji, a Csereháti vidékét, összegyüjtötték a régmult és közelmult emlékeit. A helytörténeti érdekességekből, melynek renszerezője Szabó Sándor, a Müvelődési Ház igazgatóhelyettese, állandó kiállitást nyitnak.

- Ez a vidék nagyon gazdag. Nem az a problémánk, hogy nincs, hanem inkább az lesz a gond, hogy hová tegyük. Amióta intenziven folyik a gyüjtés, azóta olyan történelmi, diplomatikai, arheológiai, és néprajzi tárgyak kerültek elő, amelyek már nemzeti értéket is képviselnek.

- Például?

- Előkerült az 1700-as évekből a cimeradományozó levelektől kezdve a katonai mentesitő levélig, de tudunk ilyet mondani müvészeti vonatkozásban, hiszen végtelenül nagy boldogság töltött el bennünket, mikor a Ripl Rónai ivadékot megtaláltuk a járásunkban és Ő is az alapitó tagok közé eredeti Ripl Rónai festékkel kiván belépni.

- A Tanács ad egyenlőre erre egy faházat.

- Ott egy kisebb méretü állandó tárlatot, egy nagyobb teremben egy változó anyagot, forgó anyagot tudunk, és egyészen kisméretü galériát is létrehozni.

- Mi indit valakit arra, hogy egy ilyen lelkes gyüjtő legyen?

- Hogy mindenki tartozik valahova, elsősorban a szülőföldjéhez. És ha, ha valaki ezt a szót, hogy hazaszeretet, amely meglehetősen absztrakt, megpróbálja reálissá tenni, akkor érez egy ilyen inditatást, hogy ami érték, azt vagy megőrizze, vagy olya noknak adja át, akik biztositékul szolgálnak arra, hogy megőrzik azt.

Húszéves a Corvina

(Folytatás a 19. oldalról)

na korántsem játszik egyoldalú szerepet: nemcsak exportál, hanem importál is. Az angol Rainbird kiadótól vettük át például a világszenzációt keltő Tutankhamont, Desroches-Noblecour asszony iskolát teremtő könyvét. (Nálunk is a pult alól kapkodták el, most tervezzük a harmadik kiadást.)

– Christiane asszonnyal, a Louvre antik osztályának vezetőjével keddi napon találkoztam, amikor a múzeum zárva volt. A Belphegor-filmek hangulatát éltem át, kézről kézre adtak az örök az elnéptelenedett termekben, amíg vendéglátóm színe elé nem kerültem. Nagy meglepetés volt számára, hogy nálunk is megjelent a könyve, kiadója erről ugyanis nem értesítette. Örült a hírnek, nagy elismeréssel beszélt egykori magyar barátairól, akiket a francia hadifogságból segített kimenteni. Meg kellett ismernem azt az embert, aki olyan hatalmas tudásanyagot ilyen érdekesen és népszerűen tudott megírni.

Tavaly Budapesten tartották a szocialista országok művészeti kiadóinak negyedik konferenciáját. Ezeken a megbeszéléseken együttes erővel kutatják a képzőművészeti ismeretterjesztést jól szolgáló, nagy példányszámban megjelenő olcsó könyvek előállításának módjait.

– A közös kiadványok is egyre sikeresebben szolgálják ezt a célt: a moszkvai Izobrazityelnoje Iszkusszstvóval együtt jelentettük meg a Budapesti Szépművészeti Múzeum-ot, Garas Klára munkáját. Az NDK-beli Henschel Verlaggal és a lengyel Arkadyval pedig művészmonográfiák sorozatkiadását kezdte el a Corvina. A közeljövőben jelenik meg: Tiziano, Van Gogh és Gauguin.

– A hazai Szép Könyv évenként megrendezett versenyén mindig jól szerepel a Corvina. Külföldön hogyan álljuk a versenyt?

– Nem vagyunk elégedettek, bár elvétve születnek kiemelkedő eredmények is: Nemeskürty István angol nyelvű magyar filmtörténete 1968-ban második díjat nyert a velencei filmkönyvkiállításon. Albertót, a nagy spanyol szobrászt a világon elsőként ismertető könyvünk Lipcsében nyert képzőművészeti díjat. A legjobb gyermekkönyv nagydíját az NSZK-ban Janikovszky–Réber könyve nyerte. Itthon díjazott könyveink: Örményország, Illyés Gyula: Petőfi, Gross Arnold-mappa, Chagall-mappa.

– Chagall személyében Önt mi ragadta meg leginkább?

– Csúnya, esős napon jártam nála. Türelmetlenül várta, hogy kiderüljön, mert dolgozni akart. Nagyszerűen néz ki. Ő ezt a munkának tulajdonítja. Meghatott, hogy rólunk, magyarokról is sok mindent tud, tőlem még gyógyszerexportunk iránt is érdeklődött.

– Lenne még egy utolsó kérdésem: hogyan juthatnának a magyar vásárlók biztosan hozzá a Corvina-könyvekhez?

– Tudjuk, hogy sok könyvet hamar elkapkodnak, egy biztos lehetőség azért van: be kell iratkozni a Corvina Könyvklubba, amit a kiadó 1972-ben alapított, s jelenleg mintegy 2000 tagja van.

Ó. É.

Fotó: Szelényi Károly

Mihail Romm: „A sivatagi 13-ak"

Elem Klimov: „Hurrá, nyaralunk!"

A. Mitta: „Ragyogj, ragyogj, csillagom"

Filmvalusa

Taxiból láttam először. Kilométereket mentünk kerítése mellett, s a kerítés mögötti terület olyan volt, mint egy gazdagon virágzó kert. Nincsenek itt hivalkodó neonok, táblák, nem kiáltják óriás plakátok a világba híres és népszerű színészek nevét, vagy világraszóló produkciók címét. A taxiutas nem sejtheti a külső látványból, hogy egy több mint ötezer embert foglalkoztató, tizenhárom műtermes, évente 50—60 filmet készítő stúdió mellett halad el...

Pedig ez a Moszfilm, s a hozzá vezető utca neve is Moszfilmszkaja. Kanyargós utca ez, képzeletben belehelyezhető a Moszfilm fordulatos históriája is.

Fél század — három név. Kezdetben Szojuzkino, később Roszfilm, majd éppen negyven éve, 1935-től: Moszfilm. A kezdeti filmek egyike, 1925-ben, Eizenstejn „Patyomkin páncélosa" mindjárt klasszikus alkotás. Majd két további Eizenstejn-mű — az „Október" s a „Régi és új" — tereli Moszkva filmgyártására a világ figyelmét.

A ma látható stúdiókat 1927-ben kezdték építeni, s a filmváros első négy műterme 1930-ban

KAVICS ÉS GÖRÖNGY

Nézem a szabadfogású jégkorongozók mérkőzését, persze televízión, mert elkényelmesedik az ember — miért menjek ezért Münchenbe? Vége az első harmadnak, s az operatőr az ő lencséjével elkezd sétálgatni a nézőtéren. Zsánerképekre, idillikus pillanatokra vadászik. Perecet ropogtató papákat, kettős hajlombok árnyékában nyilván csókolózó fiatalokat, mogorva drukkereket, aztán... egy lányt mutat a kamera. Nagyobbacska már, olyan tizennyolc éves forma. Hirtelen szembefordul az egész Eurovízióval és Intervízióval, s akkor valami olyasmi történik, amire még nem volt példa a világtörténelemben.

A lány kinyújtja a nyelvét.

Énrám, terád, őrá, fél Európára és Amerikára. Vajon mivel érdemeltük ki?

Ha az ügy netán egy nemzetközi jogászbizottság elé kerülne, hajlandó vagyok tanúsítani, hogy a lány nem gázolt a becsületembe.

Olyan nyelvet nyújtott, amelyet nem értek.

*

Búvárleletként kezembe került egy képeslap, 1930-ból. Benne pályázat, alkalmi nyelvújítóknak. Ezeket a szavakat kellett magyarítani: antenna, detektor, elektród, frekvencia, kapacitás, membrán, mikrofon, periódus, rádió, stúdió...

Nem tudom, hogy milyen eredménnyel zárult a pályázat. De azt igen, hogy ma bemegy a nyelvész a *rádióba*, helyet foglal az egyik *stúdióban*, rábeszél a *mikrofon membránjára*, hangja *nagyfrekvenciájú* rezgések hátán kinyargal a lakihegyi *antennára*, onnan az országba — és a beáramló idegen szavak magyarítására kér jelentkezőket.

Pesszimista vagyok? Ugyan! Csak borúlátó.

*

A riportalanyok köztünk élnek, olyan emberek, mint mi vagyunk, sőt — bármelyikünk azzá válhat, ha az orra alá dugják a mikrofont. A riportalanyt az különbözteti meg a többi embertől, hogy más nyelven beszél, mint odahaza. Magasabb szintű döntés kieszközlésének folyamatba tételét veti fel, ha miniszteri rendeletre vár, s a társadalombiztosításunkban még meglevő hiányosságok kiküszöbölésének biztosítását célzó hatályos rendelkezések elvi síkon történő konkretizálását irányozza elő, ha nem kapott táppénzt. Nehezen tudom elképzelni, hogy a riportalany, miután hazament, így szól gyermekéhez:

— Fiam, menj le a pincébe és hozz fel egy kupa energiahordozót!

*

Statisztikusok is mondják, hogy az Élet elnevezésű kisipari termelőszövetkezet nyitva tartása meghosszabbodott: átlag 60—70 évig látogathatjuk az üzemegységeit. Néhány munkahelyi kirakatban érdekes táblácskákat böngésztem, ezeket a kátéesz maszek bedolgozói helyezték el. Például:

Cselszövést vállalok! (Koksz Eduárd intrikus, a folyosón balra)

Hozott anyagból munkát vállalok! (Prompt Kázmér szerkesztő, dramaturg és nótafa)

Ne dobja el használt ötleteit, magas áron megveszi őket Plágium Jób, irodalmi kisiparos és bazártulajdonos.

Régi művét leporolom, gyűrtelenítem, újjávarázsolom. (Dettó Zsigmond, műstoppoló)

*

Valahányszor szélesvásznú filmet vetít elénk a tévé, a soros bemondó nagyon kedvesen elnézésünket kéri, hogy a képmező alsó és felső részén keskeny fekete

Budapest

1021 Rippl-Rónai

HŰSZÉVES

A CORVINA

Chagall: Bonjour Paris

Mátyás király híres budai könyvtárát is, köteteit is egyaránt Corvinaként ismeri, tartja nyilván a tudomány, s a köztudat. A húszéves Corvina Kiadó mindvégig hűséges maradt a nevéhez: díszes, szép könyvekkel jelentkezett itthon és külföldön; képzőművészeti kiadványokkal, Magyarországot bemutató útikönyvekkel és fotóalbumokkal, szépirodalmi és ismeretterjesztő művekkel, gyermek- és ifjúsági, zenei és sportkiadványokkal, valamint szakácskönyvekkel. Húsz év alatt több mint 2900 művet jelentetett meg, összesen 22 millió példányban. Az első évben, 1955-ben, 51 könyvet adott ki, körülbelül tíz év óta évi teljesítménye 180–200 mű.

Dr. Tarisznyás Györgyi élete összefonódott a Corvinával, alapító munkatársa a kiadónak. Az eredetileg idegen nyelv és művészettörténet szakos tanár jelenleg főszerkesztő, a Régi Műszészeti Szerkesztőség vezetője.

– Nálunk a művészeti ismeretterjesztés a fő feladat; a szerkesztőnek elsődleges célja tehát a mindenki számára érthetően fogalmazott könyvek közreadása. Olyan műveké, amelyek nem feltételeznek szakmai, képzőművészeti előképzettséget. Jó példa erre a Művészet kiskönyvtára sorozat; a magyar és európai festészet–szobrászat legkiválóbb mestereinek életét és munkásságát népszerű formában ismertető monográfiák.

A Corvina fennállásának első tíz évében csak idegen nyelvű munkákat jelentetett meg. 1965-től azonban a magyar képzőművészeti könyvkiadás javarészét is ő végzi. Jelentős szerepet játszik a hazai művészeti nevelésben. Fontosabb sorozatok: Műkincsek, Műhelytitkok, A festészet nagy mesterei, Szobrászok, Magyar grafikusok, Az európai művészet nagy korszakai, A Szovjetunió műemlékei (a szovjet köztársaságok művészetét bemutató reprezentatív albumok – eddig Örményország, Grúzia és Üzbegisztán jelent meg).

– Grúziai előkészítő útja során milyen benyomásokat szerzett a mesterekkel találkozó, sokat utazó szerkesztő? – kérdezem.

– Lado Gudiasvilivel, a Szovjetunió köztiszteletben álló népművészével válogattuk ki az illusztráló képanyagot. A Tbilisziben élő idős művész lakása olyan, mint egy képtár, sok látogató fogadására rendezkedett be. A Szovjetunió egész területéről hozzá vándorolnak hívei, s ő végtelen szelídséggel és nagy eltökéltséggel százakat nevel a művészet szeretetére. A legmodernebb festészeti irányzatok jó ismerője. Párizsi útjainak egyik szép emléke egy Modigliani-kép. Ő számomra az örök tevékenység szimbóluma.

A Corvina külföldi terjesztője a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat. 25 ország 200 kiadójával tartanak kapcsolatot. A világnyelveken megjelent legfontosabb kiadványai: Magyarország évkönyve, Kádár János beszédeinek, cikkeinek három kötete: Szilárd népi hatalom, Tovább a szocializmus útján és a Szocialista Magyarországért, Aczél György Eszménk erejével című könyve, valamint szépirodalmi és képzőművészeti munkák, kiemelkedő nagyjaink művei Janus Pannoniustól Illyés Gyuláig, Barcsay Jenő hatalmas példányszámban megjelenő Művészeti anatómiá-jától Német Lajos Csontváry-jáig. A közös kiadásokban a Corvi-

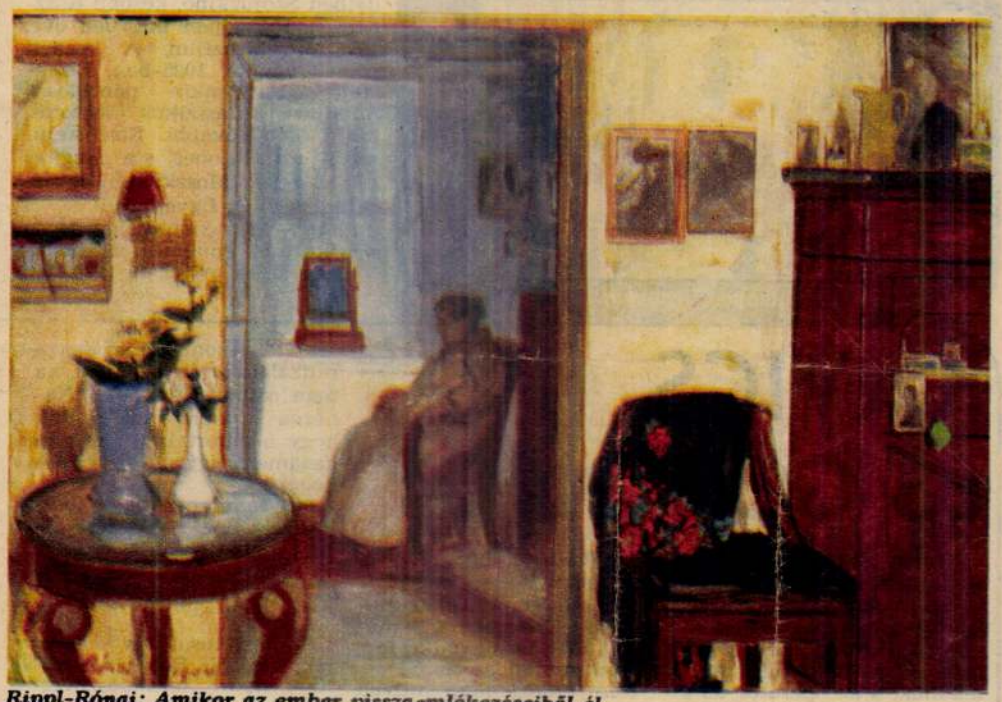

Rippl-Rónai: Amikor az ember visszaemlékezéseiből él

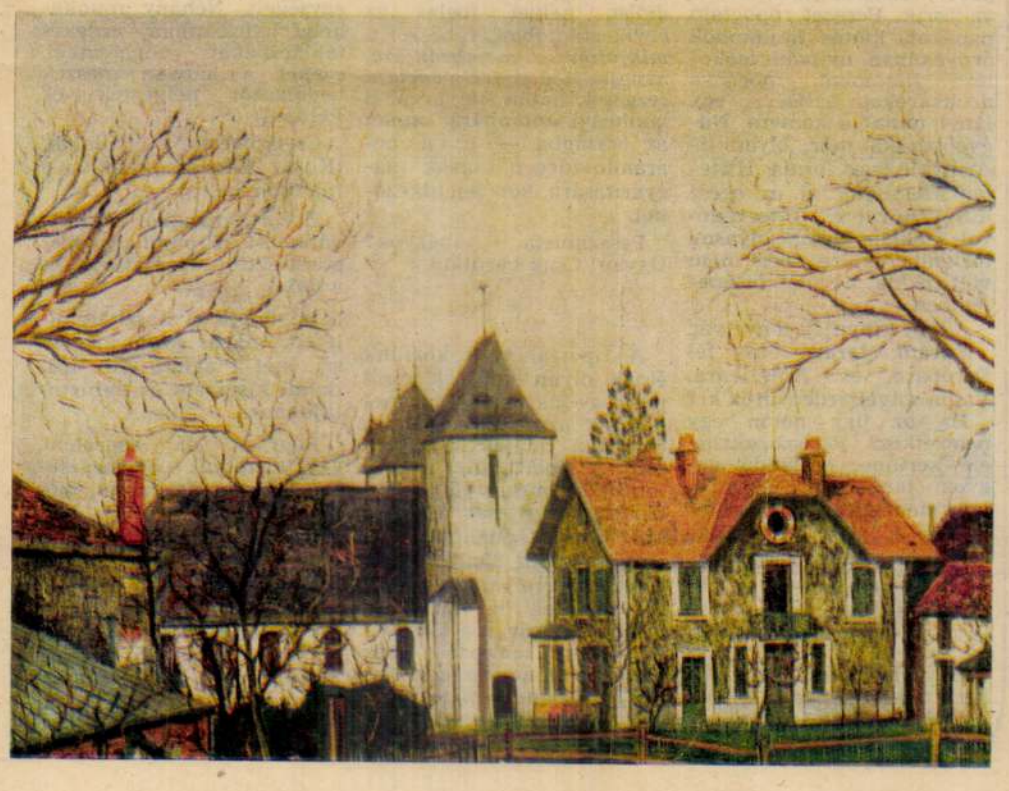

Utrillo: Utcarészlet

Rippl-Rónai József, kettő

*

RIPPL-RÓNAI VILÁGA címmel megjelent a Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága és a Magyar Nemzeti Galéria kiadásában a Kaposváron rendezett Rippl-Rónai emlékülés anyaga. A kötetet *Laczkó András* szerkesztette és a következő tanulmányokat foglalja magába: *Németh Lajos:* A vizuális kultúra helyzete a századfordulón Rippl-Rónai művészete vetületében, *Bernáth Mária:* A Rippl-Rónai kutatás helyzete, *Laczkó András:* Móricz és Rippl-Rónai, *Horányi Barna:* Rippl-Rónai szabadiskolája, *Kovács József:* Adatok a Rippl-Rónai kutatáshoz, *Szij Béla:* Rippl-Rónai József műveinek meghatározása. A kötet függeléke tájékoztatást ad Rippl-Rónai kaposvári állandó kiállításáról.

—: Krónika

Jelenkor, Pécs, 1982. júl.-aug.

Borító 3

XXV/7-8

Rippl-Rónai József, festő

iségű szemet, a
elektálása. Ennek
megoldása miatt
nek veszendőbe. A
ktív gyűjtésére és
a vállalatunk több
resett és keres a
Gondolok például
a város területén
üveggyűjtő kon-
lyeztek el. Ah-
az üvegek való-
rüljenek, szüksé-
lakosság nagyobb
Sainos sok he-

egynarmadanak
van közel, a lakók
többsége csak neh
lítheti meg ezeket
nyeket. A lakótelep
sok többsége a he
épült, és sokan lak
gáltatóközponttal el
dalon is. Az itt lak
is kénytelenek nélk
ellátást és a szolgál
közelségét. Bár látv
gyon szép, hogy mo
központ ékelődik a
közé, de mit ér, ha

– Bartók-emlékkiállítás a Nemzeti Galériában 9.

Népszabadság Bp 1931 szept. 24

zefogás a Balaton védelmére

s a Balaton vé-
nemzetközi tudo-
értékelése is volt.
ezdeményezője a
alapítványként
an, Luxenburgban
özpont, a Nemzet-
Rendszerelemzési
az intézetnek ma
agja; tudományos
óta szerepel a Ba-
közben hatékony
kított ki hazai in-
sorban a Magyar
émia tihanyi Bio-
lógiai Kutató Intézetével, a szintén akadémiai Számítástechnikai és Automatizálási Kutató Intézettel, valamint a Vízügyi Tudományos Kutató Intézettel. A széles körű tudományos munka során elemezték a Balatonba kerülő tápanyagok hatását a víz összetételére az élővilág változására, s megvizsgálták, hogy ezeket a változásokat miként befolyásolja a víz áramlása, hőmérséklete.

A javaslatok, ajánlások, amelyek részletes kidolgozására a jövő év közepéig kerül sor, *közgazdasági számításokat* is tartalmaznak majd. (MTI)

Rippl-Rónai

A Vasilescu-gyűjtemény

a Budapest Kiállítóteremben

SOKFELEKÉPPEN LEHET áttekinteni, kiállításon bemutatni egy művészeti periódus, egy korszak, egy század művészetét. Egymás mellé lehet sorolni a legkülönfélébb alkotói elképzelések főműveit; azután stílusirányzatonként, tendenciánként, mozgalmanként is be lehet mutatni a rokon gondolatiságú műveket — ez talán még tanulságosabb; vagy pedig közönség elé lehet tárni a korszakokat meghatározó egyéni teljesítményeket, a nagy életműveket a zsengéktől a csúcsokig — gyakran választott, élményeket ígérő út ez is. A *Budapest Kiállítóterem most induló sorozata* más megoldást kínál: a *születő* művészetből válogató — s így egzisztenciális kockázatot is vállaló — műgyűjtők szemszögéből készülnek áttekinteni századunk művészetét.

Elsőként *Vasilescu* János magángyűjteménye került sorra. Biztos kvalitásérzékű műbarát arcképe rajzolódik ki e szépen rendezett tárlat alapján. Vasilescu János a tiszta művészi értéket tartja a legfontosabbnak, mind a klasszikusok esetében — Rippl-Rónai, Nemes Lampérth, Gulácsy, Tihanyi, Vajda műveit láthatjuk gyűjteményében, mind a kortárs művészek. Vilt Tibor, *Bálint* Endre, *Deim* Pál műterméből kikerült munkák esetében.

Ami igazán lenyűgöző ezen a kiállításon, az Ország Lili itt bemutatott életmű-metszete. Az idő előtt eltávozott festőnőnek *minden alkotói korszaka jelen van*, s nemcsak a főművek közül láthatunk jó néhányat, hanem azokból az izgalmas „melléktermékekből", is, amelyek egy-egy járhatatlannak bizonyult mellékútról származók.

ORSZÁG LILINEK az ötvenes években készült *kollázsai* e műfaj legjobbjai közé tartoznak; s ilyen számban, mint most, ritkán szerepelnek kiállításon. Pedig e művek már teljes kidolgozottságában elénk tárják Ország Lili festői világát, gondolatrendszerét; olyan megoldásokkal élnek, amelyekhez a művészeknek ekkor még nem volt megfelelő festői eszköztára. Aztán festmények sora következik, melyek mindegyike önmagában megoldott, hatásos; így sorba rendezve azonban többet mondanak a képek: *a hitvallásának adekvát formát kereső alkotó* erőfeszítésének dokumentumai.

A Budapest Kiállítóterem zárófalán azután ott látható néhány, a végső, a tökéletesre csiszolt Ország Lili-képek közül. A *Falak* vagy a *Labirintus közepe* a maga identitását kereső ember élményvilágának összegezése, értelemmel telítése; önmagunk megtalálásának lehetősége.

(bán)

Magyar Nemzet
1984. IV. 6.

aktivitása, lankadatlan hite, kifogyhatatlan energiája teremtett életformát, megnyilvánulási és fejlődési lehetőséget a fiatal, bizonytalan és gyenge lábakon tipegő vajdasági irodalom számára" — írta róla Szenteleky Kornél 1931-ben.

Akkor már egy sor lapalapítás volt mögötte. Az *Út* című lapot nyomban Jugoszláviába érkezése után indította meg Újvidéken. Két év múlva a lap olvasók hiányában megszűnik. De Csuka nem hagyja magát, új lapot indít, a *Képes*

tál mellől, bort is ivott. Mi könyvet kínálunk, nem drágább egy könyv, mint egy liter bor. A szeme sem rebben a gazdának, csak böfög, behallatszik a lovak nyerítése, a malacok röfögése, mérgesen csípnek a legyek. És egyre fáradtabban lépkedünk, sehol egy szikrája a reménynek, a gazda szívja a fogát, másról beszél. Könyv? Nem olvas. Ő sosem olvas. Gazdag porták, vaskerítések, cifrák, a gangon drága kerámia, az asztalon bor és sonka, kolbász és szalonna. Nagy bácskai fehér kenyerek.

MH SAJTOFIGYELO
MAHIR
MAGYAR HIRLAP

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

József Rippl Rónai

DAILY NEWS

1983 FEB 25

Cultural relations

1021

(MTI) — Hungary is to organize 163 art, photographs and book show abroad in 1983. Hungarian film weeks are to be held in five countries, and ten foreign film days in Hungary. Hungarian institutions abroad are to organize 80 literary evenings, 100 concerts and 500 film shows.

A Hungarian Week—theatre performances, political forums, concerts, dance shows and film screenings—opened in Le Havre on February 26. Another Hungarian Week is to be held in Innsbruck in June. Hungarian Days are to be held in Italy. The paintings of József Rippl Rónai are to be shown in five French towns. A Madách memorial exhibition is to be arranged in Moscow, Sofia, Prague, Novi Sad, Berlin and Weimar. A Hungarian book show is to be held in Paris, a folklore festival in Toulouse, and an international Kodály symposium in Antwerp.

ɛs and cheques)

Highest denominations in buying of banknotes	Buying	Selling
	100 units in forints	
1000	227.55	241.63
5000	81.25	86.27
50	5894.08	6258.66
100	3141.87	3336.21
1000	451.99	479.95
1000	1447.28	1536.80
500	563.76	598.64
1000	1599.17	1698.09
50000	2.773	2.945
1000	542.65	576.21
5000	29.71	31.55
100	517.11	549.09
1000	1917.43	2036.03
100	50.67	53.81
100	3851.93	4090.19

ɛes of the Bulgarian leva, the Czecho-
e GDR marks, the Romanian lei, the
erstate agreements.

Rippl-Rónai József, Jeső

A SOMOGY MEGYE MÚLTJÁBÓL c. levéltári évkönyvsorozat új, 8. kötete Ady Endre születésének 100. és Rippl-Rónai József halálának 50. évfordulója alkalmából jelent meg. Gazdag anyagából a következő írásokra hívjuk fel a figyelmet: Benda Kálmán: Az iskolázás és az írástudás a dunántúli parasztság körében az 1770-es években, L. Imre Mária: Kéziratos kaposvári köszöntő versek a XVIII. századból, Kanyar József: Középiskola és középfokú oktatás a Dél-Dunántúlon a XVIII–XIX. században, Király István: Mi történt Nagyatádi Szabó Istvánnal 1919 márciusában Kaposvárott?, Laczkó András: Rippl-Rónai irodalmi kapcsolatairól – különös tekintettel a somogyi sajtóra. – Közli továbbá az Évkönyv a Történelemtanítás és levéltár c. konferencia anyagát.

– : A Jelenkor évkönyve

1056.

Jelenkor, Pécs, 1977. nov.

XX/11

Rippl-Rónai József, festő

A legszebb művészeti könyvnek ítélték a Corvinánál megjelent *Genthon István: Rippl-Rónai József* című albumát, valamint a *Művészet '76* című kötetet. A zeneművek kategóriában a Zeneműkiadó, Pernye András: Itáliai billentyűs muzsika című kötetét ítélték a legszebbnek.

A Kulturális Minisztérium 10 000 forintos grafikai különdíját Kovács Tamásnak ítélték oda *Csokonai Vitéz Mihály A reményhez* című kötetének illusztrálásáért.

– A szép magyar könyv 1977. évi eredménye 6.

Népszabadság Bp. 1978. febr. 25.

Rippl Rónai József

Rippl-Rónai József: Ady (1909)

A MÁV-akció

Jön tehát az áru *úton*, *vasúton*, sőt, *vízen* is. A csepeli szabad kikötőben működő Volán-telephely ugyan nem tartozik a legnagyobbak közé, ilyenkor, év vége felé azonban náluk is teljes a rumli. 45 teherautójuk a na-

Rippl-Rónai József: festőművész
a hónap műtárgya:

A HÓNAP MŰTÁRGYA

Rippl-Rónai József: Öreganyám

A Magyar Nemzeti Galéria programja.
1981. május hó.

Rippl-Rónai József, festő

SZÁZ ÉV SZOBRÁSZATA (III)

Aristide Maillol: Léda

Aristide Maillol 1861-ben született egy nyugat-francia kisvárosban, Banyuls-sur-Merben. Olvasóink között néhánynak talán ismerősen cseng ez a név. *Rippl-Rónai József* élt itt a múlt század végén pár hónapig, éppen Aristide Maillol házában. Itt fordított hátat finom vonalú, szecessziós stílusának, és lett bánattal átszőtt, sejtelmesen komor hangulatok helyett a színpompás életöröm festője. Az akkor még inkább festőként és grafikusként tevékenykedő Maillol és Rippl-Rónai tagja volt annak a művészcsoportnak, amely a „próféták" (*Nabis*) nevet viselte. A *Nabis* főként francia művészekből álló csoportosulás volt. Történetének külföldi kutatói úgy tartják számon Rippl-Rónait, hogy ő volt az a magyar, aki azt a szép Maillol-portrét festette — mint ahogy nálunk sokan úgy ismerik Maillolt, hogy az a szobrász, akiről a mi Rippl-Rónaink olyan szép portrét festett... (Egyébként akkor — 1899-ben — még nem is volt szobrász.)

Maillol, aki 1908 táján teljes évet töltött Görögországban, minden tárgyilagos szakembernél jobban megérezte az antik kultúra „lelkét". (Az idézőjel magyarázatául hadd jegyezzük meg: tudományos szempontból nemigen lehet egy kultúra lelkéről beszélni. A megérzés sem azonos a megismeréssel. Hogy kissé profán hasonlatfal éljünk: Maillol úgy közeledett az antik művészethez, mint a szerelmes férfi a szerető nőhöz.)

A francia szobrász kiszűrte a mediterrán világ művészetéből azt a jellemvonást, amely sok-sok évszázadon át érezhető maradt, annak ellenére, hogy a görög és római művészet minden korszaka más és más, és két „antik szobor" éppúgy tud különbözni egymástól, mint két „magyar szobor" — például Szent László arany mellszobra és a gellérthegyi Szabadságszobor. Mennyire mások! És mégis, van mindkettőben közös vonás: az emelkedett ünnepélyesség. Az érett antik művészet közös vonása az érzéki formák szeretete, és az emberi arányok tiszteletben tartása volt. Ezek az arányok kicsit talán szokatlannak, vaskosnak tűnnek a mai ember szemében, de a régiek bizony alacsonyak és zömökek voltak. És „teltkarcsúak", akár a milói Vénusz, akit bizony senki sem emlegetett volna szépségideálként, ha nem márványból volna...

BÁNÓ ATTILA RAJZA

Maillol újra felfedezte és új élettel töltötte meg ezeket az egykori arányokat, és amikor rátalált igazi útjára, számtalan variációban örökítette meg újra és újra azt a természetes és emberi szépségideált, amelyet az izmosan telt, szerelemre és gyerekszülésre érett női test fejez ki. Nem is egyszerűen az antik művészet újjászületése volt ez — a körplasztika legősibb témája éledt újjá Maillol keze alatt, hisz tudjuk: húsz-harminc évezreddel ezelőtt élt őseink is kövér asszonyok faragásával teremtették meg a szobrászatot (azokban az időkben, amikor az első festők bölényt, vadlovakat meg más állatokat festettek a spanyol- és franciaországi barlangok falára).

Maillol ruhátlan vagy alig öltözött nőalakjainál a cím tulajdonképpen nem is érdekes. Ezek a húsos asszonyok, akiknek többnyire Laura, Maillol ifjú cseléd-lánya szolgált modellül, megszemélyesíthetik *A folyó* fogalmát; kifejezhetik a művész hódolatát Cézanne zsenije előtt; lehetnek mitológiai figurák vagy egyszerűen álló, ülő, térdelő vagy fürdő nők egyaránt. *Szépművészeti Múzeumunk* kicsiny — és a rajzon mégis szinte életnagyságúnak tetsző — bronza a *Léda* címet viseli (1900 körül készült). Hozzáképzelhetjük a hattyút, amint éppen megközelíti és körüludvarolja az ifjú nőt, és tudjuk, hogy ebben a hattyúban Zeusz, a hatalmas főisten rejtőzik, aki — szegény — kénytelen volt mindenféle állatalakot felvenni, ha földi nőre vagy egyszerű nimfára vetett szemet. A lényeg azonban nem a mitológia mesekörítése. A lényeg az ősi jelkép, a ruhátlan, izmos, tömör, dús női test, és annak apró, finom, a póz merevségét feloldó mozdulata. Ám a szoborból mégis a megállt idő, az örökkévalóság nyugalma árad: életteli, de egyben oly tekintélyes, mint a cézanne-i értelemben vett múzeumi mű.

A fél évszázadon át alkotó Maillol — főként szobraival, de 1910 után készített könyvillusztrációival is — nagy hatással volt kortársaira. Nálunk például *Medgyessy Ferenc* művészete áll közel hozzá. Hatott egyrészt az akt általános emberi érvényű jelképpé tételével — de hatott még inkább alkotói módszerével. A szobrászok többnyire a michelangelói szemléletet követték: eszerint a kőben benne szunnyad a szobor, csak a felesleget kell eltávolítani. Maillol azonban a bronz mestere volt: az ő szobrai belülről nőttek, mint magból a virág, és ezért hatnak olyan természetesnek, élőlényszerűnek.

Székely András

A színlapon a szokásostól eltérő rendbe szedetten találjuk a dráma személyeit. Följebb rukkoltak a női szerepek. Claudius helyet cserét a lista élére kerülő Hamlettel. Jelentéktelen volna a változtatás, de amint hozzávesszük a hiányzó szereplőket — főként Fortinbrast —, olyan érzésünk támad, mintha a főszerep megvastagítására fordítottak volna gondot.

Amikor Fortinbras norvég királyfi nem jön be a darab végén és szavait szerencsésnek aligha nevezhető dramaturgiai változtatás átszármaztatja Horatióra, akinek szájából képtelenül hangzik a trónörökös emberi és politikai nagyságának megméretése: világosan látszik, miről is van szó. Régi nóta: aki Hamlet mellől elveszi Fortinbrast — politikátlanítja a tragédiát. Igaz, a norvég királyfi a IV. felvonásbeli Lengyelország felé masírozásán kívül csupán a véres finálében toppan színre. *Szerepe azonban jelentősebb szövegénél.*

Hamlet jellemzéséből vesz el az mint az Othello megnyirbálása. S ami *ott* csak kis időzavarokat teremtett, a színpadi cselekmény apróbb megcsuszamlásaival járt együtt, az *itt* megakadályozza a történet természetes kibomlását. Torzulásokkal jár együtt. Az Otellóban is kamarajátékra szűkítettek le egy nagy személyzetű tragédiát. Itt a kamarajátékelképzelés összezsugorította és meghamisította a drámát. Csak a történetet adja, de nem a belső történéseket.

Hamletre ügyel csak az előadás, de Hamlet akármilyen magányos, nincs egyedül a drámában.

Hamlet szakadatlanul önvizsgálatot tart, de nem köldöknéző.

Hamlettel összefüggésben érdekes a dráma többi szereplője. Esetleg Hamlet szemén át láthatjuk őket. Ha ez a látószög erkölcsileg alacsony, Rosenkrantz és Guildenstern vagy Osrick csupán vígjátéki alakok egy társalgási drámából vagy karikaturisztikus bohózati figurák (*Horesnyi László, Cs. Németh Lajos* és *Paudits Béla* sínylik meg a rendezői elhangolást), akkor ez az értékelés Hamletre visszamenőleg is lefokozó.

Mi indokolja a Madách Színházban 1977-ben ismét műsorra tűzni a darabot, túlmenően azon, hogy *Huszti Péternek* vizsgalehetőséget teremtsenek?

Miként fest az 1977-es Hamlet?

Csizmás Hamlet ez. Fekete, kurta csizmát visel. Belétűri sportos nadrágszárát. Fekete, gombtalan, nyitott gallérú selyeminget hord; [illegible] az akcióba fogja.

Szinte Gábor színpada egyszersmind szakít a Shakespeare-szcenírozás hazai hagyományaival. Díszletváltoztatás nélküli, állandó kulisszarendszer kerül a színpadra. Még a szükséges bútorokat is száműzik (kivévén a Gonzago-játékhoz becepelt, két bőr bevonatú tornazsámolyszerű királyi ülést). A hagyományokkal szakítás eredménye természetesen megváltoztatja a jelenetezések dramaturgiáját. A Shakespeare-kutatók eredményeire épülő stilizált színpadok követték az Erzsébet-kor jelenettechnikáját, amit most elmos az új színpadszerkezet. Ily módon is elősegíti egy többrétegződésű világ ábrázolása helyett a Hamletre — vagyis az Enre — való összpontosítást.

A díszlet hangsúlyozottan — *álfal.*

Föstött vásznak sorakoznak rendületlenül a színpadon. Elöl, mintha csak nekitámasztották volna az állandó színpadkeretnek. Ennek van előnye is: semlegessége. Hátránya: csúnyasága és hevenyészett jellege. Jelentése: egy széthullott királyság rendetlenségét képzettársíthatjuk, különösen, ha egybevetjük a Nemzeti Színház-i történelmi beépítettséggel, vagy az ugyanebben a korszakban létrejött madáchbeli, hatórás Rómeó-előadás kőfalaival.

Ha a rossznak látszó díszlet rebeg valamit a máról, a Hamlet-centrikus fölfogásnak is megtalálhatjuk értelmét. 1952-ben Hamlet népi hős volt, tömegek kollektív kínlódásait fejezte ki.

121

Rippl Rónai József kiállítása

1977.VII.15. 7,00 N. /11/

Reggeli Krónika III.

- Julius 15-e péntek van, a mikroformál Medveczky László, jó reggelt kivánok!

- Időjárásjelentés!

- A továbbiakban megegyezik a Reggeli Krónika II. kiadásában elhangzottakkal.

- A kaposvári Somogyi Képtárban ma délután öt órától tekinthetik meg a látogatók Rippl Rónai József műveinek válogatását. 86 alkotást, melyet a művész halálának 50. évfordulója alkalmából állitott ki a város. A helyi muzeum gyüjteményéből, a Nemzeti Galériából és magángyüjteményekből kölcsönözött alkotásokból az érdeklődők nyomonkövethetik Rippl Rónai József művészi korazakait. A korai szövőnőktől a későbbi szecesszicós jegyeket hordozó ... keresztül a Kaposváron készült családi idillképekig, pasztell portrékig, melyek továbbmutatnak az egyszerü zsánerképeknél. A műveiből készült válogatás augusztus 30-ig tart nyitva.

Honvédelmi verseny

Vasárnap délelőtt rendezték meg Kaposváron a tartalékos honvédelmi verseny városi döntőjét. A versenyen a tartalékos klubok tagjai indulhattak, de olyanok jelentkezését is elfogadták, akik még nem tagjai egyik klubnak sem. Két korcsoportban mérhették össze erejüket a résztvevők. Az 53 év alattiak versenyében a *Szabó Ferenc—Péter László—Eöry István* összetételű csapat nyert bajnokságot, míg a 35 év feletti kategóriájában a *Paul László—Kiss József—Major Ferenc* hármas lett az első. Mind a hat versenyző az MHSZ területi tartalékos klub tagja, s mindegyikük jogot nyert a szombaton délelőtt döntőn való indulásra.

Még nem
Marcali SE
SE labdarúgó
bajnokságban szerepeltek. A
két marcali csapat egyszerre
kényszerült búcsúzni az NB
III-tól. Ezt követően az MSE
még tett erőfeszítéseket a visz-
szakerülésért, a Latinca nem.
Hegedűs Gyula, a sportkör el-
nöke úgy vélekedik, hogy kü-
lönösen az új helyzetben nin-
csenek meg a feltételek a
sportkörnél NB-s labdarúgó
szakosztály üzemeltetésére. Az
azonban, hogy a megyeiek
közt megfelelőképp szerepel-
jen a csapat, jogos igény a
parancsnokság és a szurkolók
részéről is.

Az 1976/77-es esztendő elég-
gé mérsékelt eredménnyel zá-
rult. Egy évvel korábban a
Latinca ott volt a vezető
együttesek nyomában, s dobo-
gós helyen fejezte be a küz-
delmeket. A legutóbbi baj-
nokságban viszont félidőben a
7. hely jutott a csapatnak. A
végén is csak a hatodik he-
lyezés.

— Igazában az első öt hely
valamelyike volt a cél. Nem
sokon múlt, hogy az 5. helyet
nem sikerült megszereznünk.
Elég sok gátló tényező akadá-
lyozta a munkát. Februárban

**A sötét mezes Latinca-csatár
Vasutas ellen. Nem sok ere
a kaposváriak nyerték.**

három kulcsember: *Pákai, Csatári* meg *Weisz* leszerelt.
Sajnos máról holnapra nem
sikerült megfelelő helyettese-
ket találni. Olykor a szolgá-
lat is nehéz helyzetet terem-
tett. Sajnos, e két tényezővel,
a menet közben szükségessé
váló átszervezéssel meg a
szolgálattal a honvéd csapa-
toknál mindenkor számolni
kell.

Persze, az olyan sorozatos
kisiklások, mint amilyen a
somogyszobi 0:2-es, a taszári
2:3-as, a K. H. Vasutas elle-
ni 1:2-es, meg a kadarkúti
0:1-es vereség volt, nem tör-
vényszerűek. Az említett
mecsek is hozták a terve-
zettnél gyengébb szereplést —
mondta *Kisborsó Imre*, aki a
lepergett bajnokságban újra a
Latinca SE szakvezetőjeként
tevékenykedett. A népszerű
edző a negatívumok ellenére
hangsúlyozta csapata lelkese-
dését, amely adott esetekben
értékes pontot, vagy pontokat
jelentett. Kétségkívül bravú-
ros volt a Latinca döntetlenje
Kaposváron a Vasas, illetve
Lellén a Balatonlellei Sparta-
cus ellen. A legnagyobb siker
a Marcali SE két vállra fek-
tetése volt a hazai rangadón.
Éppen az említett értékes
pontok, meg az edző által dí-
csért 9(!) labdarúgó (*Batki, Tóth, Weimper, Palasits, Bé-
lák, Bán, Belicza, Kádár* és
Ferenc) ellenére aligha lehet
az elégedettség hangján szólni
a Latinca SE szerepléséről.

SPORT

Miért beteg a magyar lovassport?

A mondás szerint: lovas-
nemzet voltunk. A megállapí-
tásból természetszerűen kö-
vetkeznek, hogy kiváló lo-
vaink vannak és még kiválóbb
lovasaink. Sajnos, nem így
van. Lovasaink évek óta kép-
telenek egy-egy kiemelkedő
eredmény felmutatására. Hogy
lovaseletünk körül baj van, azt
azok is láthatták, akik a hét
végén kint voltak a toponári
pályán, az országos lovasbaj-
nokság második fordulóján ...
— Miért beteg a magyar lo-
vassport? — tettük fel a kér-
dést *Butor Sándornak*, a Ma-
gyar Lovas Szövetség főtitká-
rának.

— Az, hogy lovasnemzet
voltunk, csupán annyit jelent,
hogy mindenki fel tudott ülni
a ló hátára és el tudott po-
roszkálni az egyik helyről a
másikra, azokon a lovakon,
amelyeket kimondottan gazda-
sági, vagy katonai célokra te-
nyésztettek. Ez a tenyésztésbe-
li szemlélet kialakított egy
olyan magyar lótípust, amely
messze elmarad azoktól a
nemzetközileg elfogadott kí-
vánalmaktól, amelyeket a
sportlovak iránt támasztanak.
Ez az egyik oka annak, hogy
évek óta nem tudtunk előbb-
re lépni.

— A jó lovon kívül jó lo-
vasra is szükség van.

— Ez a másik problémánk.
Ahhoz, hogy egy lovas jól fel-
készülhessen, napi nyolc-tíz
órát kell edzenie, ez pedig
nem oldható meg mindenütt.
A lovasok örülnek, ha öt-hat
órát gyakorolhatnak.

— Meddig várat magára a
siker?

— Néhány évvel ezelőtt tuda-
tos tenyésztés kezdődött a mé-
nesekben. Két-három év múl-
va olyan lovakat kapnak az
egyesületek, amelyek megfe-
lelnek a követelményeknek.
Sajnos, ma még csak nagyon
kevés ilyen lovunk van, de a
jelek szerint a következő
években a nemzetközi me-
zőnyben is előbbre léphetünk.

— Eljutunk-e az olimpiára?

— Mindent megteszünk,
hogy újra ott legyünk! Utol-
jára a berlini olimpián vol-
tak a lovasaink, illetve Suti
István még szerepelt a római
olimpián: tizedik lett. Azóta
nem küldtünk lovasokat
egyetlen olimpiára sem. Nem
volt érdemes. Moszkvára ké-
szülünk. Napokon belül kije-
löljük azt a keretet, amely-
nek a lehető legtöbb támoga-
tást adunk a felkészüléshez...

— Elképzelhető, hogy so-
mogyi lovasok is bekerülnek
ebbe a keretbe?

— Erről még korai lenne
szólni. Mi a kaposvári díjlo-
vasokra számítanánk, de még
nagyon-nagyon sokat kell ta-
nulniuk és edzeniük, hogy ott
lehessenek 1980-ban, Moszk-
vában.

N. J.

Baróti nem tud
a bolívia

A kolumbiai Cali
Labdarúgó VB dél-amerikai
csoportgyőzteseinek tornáját
— amelyből Brazília és Peru
továbbjutást, míg a harmadik
helyen végzett Bolívia lesz a
magyar válogatott ellenfele a
16-os mezőnybe kerülésért —
megtekintette Baróti Lajos is.
Salga Lajos, az MLSZ tit-

Sakk

Befejeződött a siófoki jár
akk csapatbajnokság. A mér
özéseket nyolc táblán játsz
zák, haton a felnőttek, kettő
edig az ifjúságiak küzdene
zymással. (Az ő eredményü
em számít a bajnokságba
ó kezdeményezés, hogy ifjú
ági versenyzők nélkül felnő
apat sem szerepelhet. A ba
okság során nemcsak férfia
érhetik össze tudásukat, h

Tordasi bronzér

A női tördöntő fináléjá
agyar idő szerint kedd
rradóra a »félidőhöz« érk
k Buenos Airesben a
ró világbajnokság küzd
ei. Az utolsó egyéni v
nyszámnak a hatos dönt
en — mint ismeretes —
agyar is szerepelt, s közü
ordasi Ildikó bronzér
vert, Bóbis Ildikó pedig
tt.

A világbajnoki címet a
es szovjet testnevelő tá
ő, Valentyina Szidorova,
zpartak Moszkva verseny
zerezte meg veretlenül, v
ennyi döntőbeli ellenfele

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP

Rippl 1977 (IV. 22.)
Rónai József
történész

Rippl-Rónai festészete a város kincse

1021

Rippl-Rónai: Medgyessy Ferenc olvas.

A kisvárosi hangulatok úgy elevenedtek meg a vásznán, hogy a »legfranciásabb magyar festő« címkét is életművére függeszthették. Rippl-Rónai művészetének sokféle jellemzését hallottam ez ideig, egyről azonban nem tettek említést vele kapcsolatban. Őt nem lehet hangosan ünnepelni, nem kavar vihart, elmagát, pedig festészete nemcsak *Kisvárosi interiör*-ökből áll, hanem egy különös kert virágait is nekünk ajándékoztizennyolcat hazájától távol töltött, s Kaposváron — Belgium, Pétervár és Moszkva után — telepedett le végleg 1902-ben. Novemberben lesz ötven esztendeje, hogy meghalt. A Somogyi Képtárban most nemcsak a kaposvári, a somogyi érdeklődők ismerkedhetnek Rippl-Rónai nagyszerű festészetével, hanem július, augusztus hazai és külföldi »vándorai« is, akik útra kelnek, hogy szépet lássanak.

Egy ilyen — de csupán feltételezett — utazóval gondolatban végigsétáltam Kaposváron. Milyen látnivalót nyújt a város?

Rippl-Rónai szülőházát már nem mutogathatjuk idegeneknek. Róma-hegyi hajlékát szerencsére gondozásába vette a város. Évente — talán több mint egy évtizede — a nyári hónapokban az ő festészetének a bemutatásával fogadjuk a vendégeket. Joggal, mert a magyar képzőművészet kiemelkedő alakja, dicsekedhetünk vele, becsülhetjük alkotásait. Ha jogos büszkeséget táplálhatnak egyes városokban a régi korok üzenetei, a műemlékek, akkor fölöttébb így kellene lennie Kaposvárnak Rippl-Rónaival is. Föltéve, ha alaposan ismerjük.

Az iménti képzelt városi sétához — azt hiszem — hozzátehetem az egyik középiskolánkban szerzett tapasztalatomat is. A gimnáziumban a tanév vége felé Rippl-Rónai emlékkiállítást rendeztek: reprodukciókból. Nemcsak Kaposváron nem tenném ezt, de Somogyban sehol sem, hisz a tanulmányi kirándulások során bárhonnan könnyűszerrel elérhető a Somogyi Képtár, ahol egész évben szerepel műveinek egy kis csokra.

A Rippl-Rónai halálának ötvenedik évfordulója alkalmával rendezett emlékkiállítás fő célját tehát abban iátom, hogy alkalmat ad a helyi lakosságnak festészetének mélyebb megismerésére, a jogos büszkeség érzésének föltárt a saját anyagát ezért kiegészítette a Magyar Nemzeti Galériában őrzött művek egy részével, és a kaposvári műgyűjtőket is bevonta a kiállítás megrendezésébe. Korántsem a teljes életmű áll előttünk, a nyolcvanegynéhány kép azonban elegendő tájékoztatást és élményt nyújt Rippl-Rónai festészetéről, munkásságáról, ha vannak tokosságai is ennek a bemutatónak. (Az 1968-as emlékezetes tihanyi kiállításon sem szerepelt ennél több kép. Talán a válogatás volt szerencsésebb; a Magyar Nemzeti Galéria Rippl-Rónai-gyűjteménye alkotta a tárlat anyagának javát.)

A kaposvári emlékkiállítás érinti Rippl-Rónai valamenynyi témakörét, kivéve iparművészeti tevékenységét. Kár, hogy ez utóbbi műfajról még csak hírt sem ad a tárlat. Bodnár Éva művészettörténész írta róla a tihanyi kiállítás kapcsán: — *Műveiből, mint valami színes naplóból, szinte olvashatjuk élete folyását, nyomon követhetjük az embereket, akikkel érintkezett. Festette szüleit, családját — mély gyermeki szeretettel —, a kisvárosi délutánok érett nyugalmát, az interiörök beszédességét.* Ezeket az interiöröket Bodnár Éva Babits versének a *Sunt lacrimae* szépségével rokonítja. Ezekből a képekből meggyőző sorozatot mutat be az emlékkiállítás Kaposváron. A »pöttyös«, a »kukoricás«, a pointillista korszak ugyan szűkebb keresztmetszetben jelenik meg előttünk, de két aktos festménye (mindkettő a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona) kárpótolja a nézőt. Nagyon hiányzik ugyan a *Vörössapkás önarckép*, de örömünkre itt az *Önarckép barna kalappban*.

A portrék sorát gazdagítja az *Okulás néni*, melyet 1915-ben festett. Kiemelkedő a *Bányai Zorka fekete ruhában* című is. Maga írta 1911-ben megjelent Emlékeiben: »*Engem nagyon érdekelnek a kőműves, a tanár, a pap, a pincér, a suszter, az utcalos — mindmegannyi karakter. Mindegyik egy-egy kis világ. Szeretem bennük, a különböző vonásaik külön is megnyílatkoznak, hivatásuk, mesterségük, szellemi mivoltuk már a mozdulatukból, gyukból.*« Szavaira gondolhatunk szüleit ábrázoló portré egyebek között a *Petrovics Elekről és Mellér Sándorról* készült kettős portré is, vagy a női pasztellek láttán.

n venném a mostani
n Rippl-Rónai ismert
jt is: *Szabó Lőrincét*,
Osváthét, a nyugato-

dem, ez a mostani
tás csupán kezdete
rogramnak, amely
ránk az ősz és a
nán: Rippl-Rónai
2nedik évfordulójá-
amikor felfrissít-
ereteinket az ő
űvészetéről.

Horányi Barna

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1977 DF 1 2

BUDAPESTER RUNDSCHAU

József Rippl-Rónai (1861-1927)

1021

In ihrer vorliegenden Ausgabe präsentiert die BR den post-impressionistischen Maler József Rippl-Rónai (1861—1927) an Hand einer Monographie von István Genthon: Dazu s. Beitrag S. 10 und einige Reproduktionen S. 2, 4 und 9. Bild oben: Frau mit Rose (Detail), Gobelin, 1898

wurde von
sundheitso
und dem
Wasserwirt
siert.

Die Tagu
ren sich
sich die l
Gewässer
Umwelt
engeren u
infolge
gen durch die moderne Zeit verändert habe. 1950 flossen in Ungarn 312 Millionen m^3 Abwasser von Wohnsiedlungen und Betrieben in die lebenden Gewässer, 1960 bereits 520 Millionen und heute sind es fast 1,2 Milliarden m^3. Aus diesem Grunde arbeiteten die Organe der Wasserwirtschaft ein entsprechendes Projekt für zwei Mustergebiete — den Abschnitt der Donau oberhalb von Budapest und die industrieverschmutzte Sajó — von 1972 bis 1976 aus. Bei der Sammlung und Auswertung der Daten halfen automatische Meßstationen, die mit modernen Geräten und Instrumenten ausgerüstet sind. Wenn die Verschmutzung die gestattete Norm überschreitet, sorgen behördliche Verfügungen und Maßnahmen des Wasserwesens für eine Verringerung der Abflüsse, die die verschiedenen giftigen Stoffe mitführen.

sind mit Emailbildern von acht Aposteln geschmückt. Warum nur acht statt zwölf Apostel — auf diese Frage fand die Wissenschaft bis heute noch keine Antwort. Einige Vermutungen laufen darauf hinaus, daß die Bänder ursprünglich einem anderen Zweck dienten und die Bilder der verbleibenden vier Apostel beim Aneinanderfügen verlorengingen.

Der untere Teil besteht aus einem dickeren Goldreif, der ebenfalls mit Emailbildern und teils in den Reif eingelassenen, teils an goldenen Ketten von ihm herabhängenden Edelsteinen verziert ist. Auf den Bildern sind Kaiser Michael VII., Dukas, der Thronfolger Konstantinos, der ungarische König Béla sowie Engel und Heilige abgebildet.

Legende und Wirklichkeit

Der Ursprung der Krone warf viele Jahrhunderte lang keine Probleme auf. Das Mittelalter gab sich damit zu-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 227-748, 340-726

1977 DEC 5

BUDAPESTER RUNDSCHAU

József Rippl-Rónai
(1861-1927)

1021

József Rippl-Rónai (1861—1927): Der bedeutendste ungarische Vertreter des Postimpressionismus: Stilleben mit Blumen (Öl, 1908)

Aus dem Band „Stilleben in der Ungarischen Nationalgalerie"

der Unterti
wird eigen
deutet, d
mehr biet
chen Vol
lungen. D
nordindisch
die vor run
den Balkan
wanderte,
verstreut u
vielem den
jeweiligen Länder angepaßt. Auch die Märchenwelt der ungarischen Zigeuner, in die sich der Lehrer *Sándor Sáfár* um 1957 einweihen ließ, und dessen Aufzeichnungen nun von *Zoltán Jékely* neu erzählt wurden, steht den hiesigen Volksmärchen zum Teil sehr nahe.

Der arme Königssohn, der seinen Vater rächt, der arme alte Mann, der seine zahllo-

[redacted]

derschöne Prinzessin zu heiraten oder einfach Gerechtigkeit zu schaffen.

Die farbenfreudige Erzählweise der Zigeunermärchen in ihrer manchmal sehr eigenartigen Mischung aus Vergangenheit und Gegenwart wurde in der Übersetzung von *Liane Dira* beibehalten und durch die einfühlsamen Illustrationen von *Viola Berki* unterstrichen.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR KIADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1977 JÚL 3 1
DUNÁNTÚLI NAPLÓ
Rippl-Rónai József
Ft. Szemlevél
1021

Emlékkiállítás Kaposváron

Ady Endre — többek szerint — Kaposváron, a Róma-hegyi *Rippl-Rónai* villában írta Kisvárosok őszi vasárnapjai című versét. Lehet. Mindenesetre rossz elgondolni, milyen lehetett az akkori századeleji város, amelyről a vers harmadik strófájában így ír a költő: „Hideg és süket emberek néztek reám, vánszorogva. Egy-egy század volt egy-egy óra..." Mégis, a magyar alkotó szellem számos kimagasló — sajnos korántsem mindig európai rangú — értéke született az ilyen és a hasonló kisvárosokban. Íróink, művészeink jelentős része húzódott vissza eme kisvárosok — mai szemmel nézve szinte bántó — magányába, aligha csupán azért, hogy a nagyvárosok akkoriban még kevésbé fülsértő zsivaját környezetéből kiszűrje.

Kétségtelen tény, hogy *Rippl-Rónai* sokszorosan fölfedezett, és ki tudja még hányszori újrafölfedezés előtt álló művészete erős szálakkal kötődik ehhez a maga korában kispolgárias településhez.

●

Munkásságát szinte minden ízében magáévá tette a művészettörténet, művészeti közvéleményünk, közgondolkodásunk *Rippl-Rónait* az egyik legnagyobb magyar mesterként tartja számon. Még a legszélesebb értelemben vett nagyközönség is aránylag konfliktusmentesen engedi át magát a műveivel való találkozás élményének, hagyja magára hatni e páratlan színgazdagságú festői képvilágot.

Most, halálának 50. évfordulója alkalmából a kaposvári Rippl-Rónai Képtár emlékkiállításon mutatja be a város nagy szülötte életművének te-

kintelyes részét. A kiállítóterem falai között járva ezúttal a mester korábbi alkotókorszakaiban született művek túlsúlyát érzékelhetjük, a közismertebb, és véleményünk szerint az igazibb, senki mással össze nem téveszthető *Rippl-Rónai* csak utalásszerűen van jelen. Ez a különös helyzet korántsem a rendezőszervek hibája, az életmű meglehetősen szét van szórva az országban, az országhatárokon túl. Jó volna egyszer egy kézben tudni, legalább azt az anyagot, ami elérhető. Egy kézben — mondjuk Kaposváron, egy állandó kiállításon.

●

Rippl-Rónai József 1861-ben született Kaposváron. Patikárius segéd volt ugyanitt, majd Münchenben tanult festészetet. 1887-től Párizsban élt, *Munkácsy* tanítványaként. Pályafutása kezdetén munkácsysta stílusú képeket festett, később azonban messze távolodott mesterétől. Igazi európai festővé vált, akiben a lehető legszerencsésebben ötvöződött egységgé az európaiság és a magyarság. Életműve — a magyar művészet történetében talán először — teljes és lényegi szinkronítást testesít meg kora nagy művészeti áramlataival. Természetesen, minden erőltetettség nélkül jeleníti meg művészetében mindazt, amit a maga idején Európa haladó művészeti köreiben, nem utolsósorban az európai művészet fővárosában, Párizsban is korszerűnek tartottak.

●

Kapcsolatban állt a kor legjelentősebb művészeivel, többek között Cezanne-nal és Gaugin-nal. Párizsban párizsiként élt, de kaposvári Piacsek bácsi sorozata láttán idehaza sem jutott volna eszébe senkinek, hogy kétségbevonja avatottságát az akkor tipikusnak tartott magyar hangulat- és kedélyvilág ábrázolását illetően. Pedig a lényeget tekintve nem is erről volt szó... Aligha lehet azt mondani, hogy *Rippl-Rónai* elfogadottsága, „befutottsága" ténylegesen egyet jelentett volna a megértettséggel. Persze amennyi igazi értőre szüksége lehetett egy művésznek a századelő Magyarországában, annyit mindig maga körül tudhatott. Művészek között élt, társaságát, baráti körét a kor legkiválóbbjai alkották.

A nagyvilágot olykor Kaposvárra is magával vitte. Kaposvárt pedig amoda vitte magával. Talán ezért is hálás neki a város, ahová mindig szívesen tért haza, és ahova talán egyszer végleg hazatér.

— B. K. —

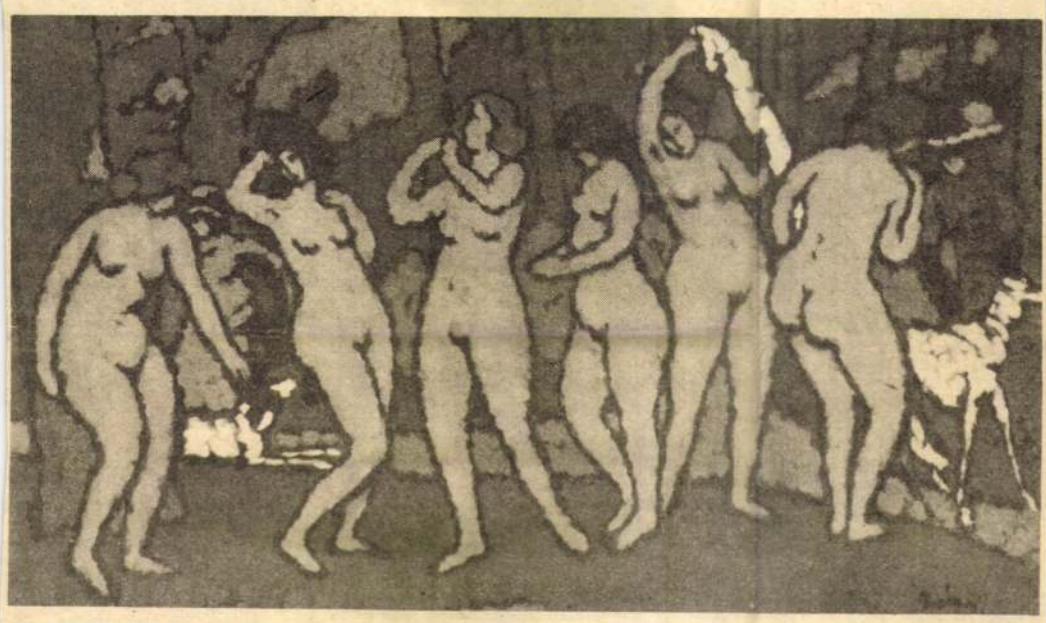

Park, aktokkal

...A hónap lovasai (10), Gyilkosság az Orient expresszen (3, f6, 8) **Park-kert:** A négy testőr (f9) **Petőfi:** Én és a nagymama (10) Gyilkosság az Orient expresszen (hn4, n7, hn9) **Kossuth:** Makszimka (10, 12, f3, f5) Egyetlenem (f7, f9) **FEK:** A felső tízezer (6) **Komarov-kert:** Lucky Lady (f9) **Kertváros-kert:** Düh (f9) **Fekete Gyémánt:** Csempészek nyomában (4, 6) **Jószerencsét:** Visszatérés Óz földjére (10) Lány a seprűnyélen (3) A fekete farmer (5, 7) **Rákóczi:** Lány a seprűnyélen (10) Visszatérés Oz földjére (3) Szeress engem, Lily! (5, 7) **Május 1.:** Húgó, a víziló (10) Két amerikai (f4, f6) **Bóly:** Robinson és a kannibálok (3) Megálló három órára (5) **Harkány:** Követem a kijelölt irányt (10) Ez a kedves Viktor (5, 7) **Komló, Május 1.:** Vágtass, lovam! (10) Rendet csinálok Amerikában és visszatérek (f5, f7) **Komló, Zrínyi:** Felragyog tiszta, szép fényű csillag (4, 7) **Mohács:** Halló, itt Iván cár (10) Szabálytalan szabályos (4, 6, 8) **Pécsvárad:** Fekete gyémántok (3) **Sásd:** Áfonya, a vagány (5, f8) **Sellye:** A jégsziget foglyai (4) **Siklós:** A vadon kiáltása (10) A királylány zsámolya (6, 8) **Szigetvár:** Indul az űrhajó (10) Hotel Pacific (6, 8).

HÉTFŐ

MOZI

Park: Gyorsított eljárás (4, 6, 8) **Park-kert:** Gyilkosság az Orient expresszen (f9) **Petőfi:** A piros pöttyös labda (10) Gyilkosság az Orient expresszen (hn3, n6, hn8) **Kossuth:** Gyilkosság az Orient expresszen (f10, 12) A négy testőr (f3, f5) A bűn története (f7) **Komarov-kert:** A négy testőr (f9) **Kertváros-kert:** Lucky Lady (f9) **Fekete Gyémánt:** A Sakál napja (6) **Jószerencsét:** Felragyog tiszta, szép fényű csillag (5) **Rákóczi:** A békesség kora (5, 7) **Május 1.:** Szeress engem, Lily! (f6) **Bóly:** Fekete farkasok üvöltése (8) **Harkány:** Én és a nagymama (5) A jégsziget foglyai (7) **Komló, Május 1.:** Talpuk alatt fütyül a szél (f5, f7).

...üzembe Komló első osztályú v... egységét.

◆

Közlemér...

„A Szakszervezete... megyei Tanácsa ért... dekelt szülőket, hog... tus 2-án a kőszegi üdülőből a gyerme... kor: a parádsasvári üdülőből a gyermek... kor érkeznek haza. ... szülőket, hogy a gyerekeket a főpályaudvaron várják.

A Szakszervezetek Baranya megyei Tanácsa értesíti az érdekelt szülőket, hogy az augusztus 3-án Mikosdpusztára és Tóalmásra üdülni induló gyermekek második orvosi vizsgálata augusztus 1-én, hétfőn 8—10 óráig lesz az SZMT székházában (Pécs, Szalai András u. 11.) A gyermekek Mikosdpusztára augusztus 3-án 5,25-kor, Tóalmásra augusztus 3-án 6,25-kor indulnak, gyülekezés a főpályaudvaron, indulás előtt egy órával lesz.

✲

A Volán 12. sz. Vállalat értesíti az utazóközönséget, hogy 1977. augusztus 1-től a 20-as vonalon részvétlenség miatti a 20/G járatainak közlekedését szeptember 5-ig szüneteltetí. Részvétlenség miatti ugyancsak átmenetileg szünetelteti a 32-es vonalon az Újmecsekaljáról: 6.25, 14.35 és 15.50, illetve az Erőműtől: 6.55, 15.10 és 16.20-kor induló járatok közlekedését is.

időjárás

Várható időjárás vasárnap estig: Napközben időnként megnövekvő felhőzet, legfeljebb a dél-nyugati országrészben jelentéktelen mennyiségű csapadékkal, a Dunántúlon megélénkülő déli szél. Várható legalacsonyabb éjszakai hőmérséklet: 13—18, legmagasabb nappali hőmérséklet 30 fok körül.

...televíziókészüléket sorsolnak ki nagy-nyereményként.

◆

Augusztus havi vásárok

Augusztus 2.: Sellye: országos állat- és kirakóvásár, 7.: Pécs: országos állat- és kirakóvásár, országos autó- és motorvásár, 8.: Siklós: országos állat- és kirakóvásár. 10.: Szentlőrinc: országos állat- és kirakóvásár, országos autó- és motorvásár. 12.: Szigetvár: országos állat- és kirakóvásár. 14.: Pécs: országos autó- és motorvásár. 15.: Mohács: országos állat- és kirakóvásár. 17.: Vajszló: országos állat- és kirakóvásár. 21.: Mohács: országos autó- és motorvásár. 21.: Mázaszászvár: országos állat- és kirakóvásár, országos autó- és motorvásár. 22.: Pécsvárad: országos állat- és kirakóvásár.

◆

— **A SOLANUM** burgonya termelési rendszerhez csatlakozott a kovácshidai termelőszövetkezet is. Száz hektáron termesztenek krumplit a Dráva mentén, ahol a talajviszonyok nagyon kedvezőek. A ZÖLDÉRT-tel kötött szerződés alapján Baranya megye teljes ellátását kívánják biztosítani.

ügyele...

VASÁRNAP

Mindennapos... letek gyerme... szére: Pécs vá... mekklinika, Sz... járás, a pécsi... járás: Megyei... Gyermekesebész... szeti betegek, ... zott gyermeke... lan napokon: ... klinika, páros... gyei Gyermekk... megye egész...
Felnőtt belg... szet, traumat... Kórház. Égési... véd Kórház. ... sérülések: Id... nőtt fül-orr-gé... Orr-Gége Klin...
SOS-ÉLET te... vószáma: 12...
reggel 7 óra...

HÉTFŐ

Mindennapo... letek gyerme... szére: Pécs v... mekklinika, S... járás, a pécsi... járás: Megye... Gyermekesebés... szeti betegek ... zott gyermek... lan napokon ... klinika, párc... gyei Gyermek... megye egész...
Felnőtt bel... szet, traumat... nikai tömb. ... Honvéd Kórh... agysérülések: ... Felnőtt fül-or... Fül-Orr-Gége ...
SOS-ÉLET te... vószáma: 12...
reggel 7 órá...

RÁDIÓ

VASÁRNAP

KOSSUTH RÁDIÓ

8.10: Öt kontinens hét napja. 8.26: Régi híres énekesek műsorából. 9.04: Magyar Múzsa. 10.03: Akik a gyermekeknek írnak. 10.57: Thiel: Karib-tengeri fantázia. 11.14: Vasárnapi koktél. 12.10: Édes anyanyelvünk. 12.15: A Vasárnapi koktél folytatása. 13.00: Érik a gyümölcs. 13.10: Jó ebédhez szól a nóta. 13.48: Rádiólexikon. 14.18: 100 éve született Dohnányi Ernő. 15.17: Perben a költő és a forradalom igazságáért. Monodráma. 16.21: Operettrészletek. 17.10: Pillantás a nagyvilágba. 17.30: Zenekari muzsika. 18.45: Diákkönyvtár hangszalagon — II. 19.53: Grabócz Miklós: Nyugat-dunántúli táncok. 20.03: Donizetti: Lammermoori Lucia, közben: 21.39: Alexandr Blok versei. 23.19: Könnyűzene. 0.10: Éji zene.

PETŐFI RÁDIÓ

7.00: Az unitárius egyház félórája. 7.30: Orgonamuzsika. 8.05: Mit hallunk? 8.33: Miska bácsi levelesládája. 9.00: Az MRT gyermekkórusa énekel. 9.15: Operettrészletek. 9.56: Csak a szépre emlékezem . . . 10.33: Főszerepben a riporter: Vitray Tamás. 11.30: Umbulda. Kapusy Miklós riport-szatírája — II. 12.03: Népdalcsokor. 13.05: Sirius kapitány színre lép. IV. 14.00: Táskarádió. 15.00: Nőkről nőknek. 15.33: Sármap sportja. 19.50: Kritikusok fóruma. 20.00: Nyár, Nyár, ... hangverseny. 20.24: A magyar felvilágosodás irodalmának hetei: Dorottya. II. 21.13: Zenelánc. 22.18: Népdalok. 23.19: Zenekari muzsika.

HARMADIK MŰSOR

8.08: Csak fiataloknak! 9.08: Lisztművek. 9.55: A Nemzetközi Rádióegyetem műsorából. 10.25: Új Zenei Újság. 11.00: Kapcsoljuk a Salzburgi Mozarteum nagytermét. Közben: kb. 12.00: Kis magyar néprajz, kb. 12.05: A hangversenyközvetítés folytatása, kb. 13.00: Dzsesszfelvételekből. 13.15: Magyar művészek operafelvételeiből. 14.06: Hagfelvételek felsőfokon. 15.08: „Az ördög ez, ó borzalom . . .” Rudolf Klein összeállítása. 15.33: Művészlemezek. 17.00: Gargantua és Pantagruel. Epizódok Rabelais regényéből. 18.03: Torma Gabriella zongoraestje, közben kb.: 18.38: Világlíra, kb. 18.53: A zongoraest közvetítésének folytatása. 19.41: Bachművek. 21.07: Világhírű előadóművészek lemezeiből. 22.40: Magyar zeneszerzők.

PÉCSI RÁDIÓ

17.00: Hírek. Vasárnapi kívánságok. Közben: Bárdosi Németh János, Kalász Márton és Makai Ida versei. Szluka Emil heti jegyzete. 18.30: Szerb-horvát nyelvű műsor. A hét hetedik napja. Vasárnapi magazin. 19.15: Német nyelvű műsor. Vasárnapi beszélgetés: dr. Szégner ...

A RÁDIÓ ÉS ...MŰSO...

MAGYAR TELEVÍZIÓ

9.08: Tévétorna. 9.15: Wickie: ...pirosszemű óriások. 9.40: Mare... Piegus hihetetlen kalandjai. 10.05 Focisuli. 10.55: Hírek. 11.00: Nen... zetközi férfi kézilabdatorna dönt... je. 14.03: Vidocq újabb kalandja 15.00: Az MTV Szabadegyetem... 16.00: Nótaszó. 16.20: Műsorainkr... ajánljuk. 16.45: Közvetítés a Lipcs... Szpartakiádról, felvételről. 17.45 Reklámműsor. 17.50: Rózsa Miklós... A Dzsungel könyve. Szvit. 18.25 Reklámműsor. 18.35: A Közönség... szolgálat tájékoztatója. 18.40: Es... mese. 18.50: Tévétorna. 19.00: HÉT. 20.00: Hírek — totóeredm... nyek. 20.05: Sógorom, a zugügyvé... Magyarul beszélő amerikai filr... 22.05: Hírek.

JUGOSZLÁV TELEVÍZIÓ

8.45: Barázdák, utána gyerme... műsor magyar nyelven. 10.00: ... nagymama unokája — adás gye... mekeknek. 10.30: Maja, a méhecsk... — filmsorozat gyermekeknek. 11.00 Népi muzsika. 11.30: Földművelők... nek. 13.15: Hockenheimring: Aut... versenyek Németország nagydíjáér... 15.30: Tenisz. 16.30: Játékok hat...

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1977 DEC 12
BUDAPESTER RUNDSCHAU

József Rippl-Rónai

1021
021

Die BR stellt vor

József Rippl-Rónai

Der Maler wurde 1861 in der transdanubischen Stadt Kaposvár geboren. Nach Absolvierung von vier Gymnasialklassen begann er eine Lehre als Apotheker. In dieser Zeit, 1881, schuf er sein erstes Werk, eine junge Frau in geblümtem Abendkleid.

Er brach seine Lehre ab und wurde Hauslehrer bei einer Grafenfamilie. Mit ihr reiste er nach Österreich und wurde 1884 an der Münchner Akademie aufgenommen. Hier fertigt er große Aktzeichnungen in Kohle an — in immer schwierigeren Posen.

Rippl-Rónai lebte drei Jahre lang in der bayrischen Hauptstadt. Reproduktionen von in Paris ausgestellten Werken üben eine große Wirkung auf ihn aus, er entschließt sich zur Reise und trifft 1887 im Land seiner Träume ein.

In Paris nimmt Mihály Munkácsy, der bekannte ungarische Meister, den ma-

Selbstbildnis (Detail). Öl, 1897

lenden Anfänger unter seine Fittiche. Er nimmt ihn mit in sein Atelier und besorgt ihm durch Anfertigung von Kopien und den Verkauf von Bildern einen Verdienst. Doch nach wenigen Jahren bricht sich die persönliche Begabung Rippl-Rónais Bahn, er entfernt sich mit seiner knappen, nur das Wesentliche hervorhebenden Darstellungsweise weit von seinem Meister.

Seine Pariser Ausstellung im Jahre 1892 weist ihn als Meister aus. Was er in den folgenden zehn Jahren in Frankreich malt, sind zum größten Teil Meisterwerke, die sich aus den neuesten Kunstrichtungen (Postimpressionismus) und einer hochfliegenden Phantasie herauskristallisieren.

Der Künstler, der internationale Erfolge erlangte, wird bei seiner Vorstellung in Budapest von der Kritik „verrissen". Obgleich Ungebildete, unterstützt von der bösartigen Presse, alles versuchen, ihn mit brutalen Mitteln zum Schweigen zu bringen, können sie seine leidenschaftliche Schöpferkraft doch nicht unterbinden.

In seiner Heimatstadt Kaposvár, in der farbenfreudigen Umgebung des Vaterhauses, wechselt er seine Palette aus gedämpftem Grau und Schwarz aus. Auf seiner Leinwand erscheinen in verinnerlichter, einfacherer Darstellungsweise, in der gewinnenden Vielfalt weicher Farben die Eltern, Verwandten, Freunde und das vertraute Zuhause.

Die Wogen verdienter Bewunderung heben ihn in die Reihe der bevorzugten Maler. Er experimentiert auf die unterschiedlichste Art mit Farb- und Formgebung, beginnt mit Porträtmalerei. Aber aus der Vielzahl der Bilder von „Größen des öffentlichen Lebens" und schönen Frauen — in bezaubernden Pastellfarben — heben sich mit unverändert starker inhaltlicher Ausstrahlung die Bildnisse der zeitgenössischen Künstler hervor.

Neben mehreren tausend Gemälden, Zeichnungen und Grafiken versuchte er sich in den unterschiedlichsten Zweigen der schmückenden Kunst: Balleinladungen, Buchverzierungen, Plakate, Glasmalerei, Strickmuster und Möbelentwürfe. Sein Schaffen brach sich in einer unerschöpflichen Experimentierlust Bahn: Leistungen von bleibendem Wert und europäischem Rang, die Persönlichkeit eines Künstlers, die selbst in ihren Herumschweifungen einheitlich in ihrer Überspanntheit anziehend ist.

Beim Corvina Verlag erschien jetzt ein Bildband mit ausgewählten farbigen Reproduktionen, im Vorwort wird das Schaffen Rippl-Rónais gewürdigt und mit folgenden Worten zusammengefaßt: „Er hinterließ jenen glückliche Erinnerungen, die verstehen, daß er sich bewundernd, begeistert und verschwenderisch, zutiefst an dieser Welt ergötzte."

— tóth —

Sprache erscheinen, jedes Buch Autoren schiedener Literatur unter einem Hauptther sammenführen soll.

Ein weiterer Vors Möglichst jährlich mü nem ungarischen bzw. reichischen Autor die lichkeit geboten werde Nachbarland, also sozu „an Ort und Stelle", di treffende Literaturszen ser kennenzulernen durch seine Erfahrungen im Heimatland zu verwerten. Es wurde auch ein „Übersetzertreffen" zwecks methodologischen Erfahrungsaustausches angeregt, und die Teilnehmer versprachen, alles zu unternehmen, um in den Massenmedien ihres Landes die Literatur des Nachbarstaates in weitaus höherem Maße als bisher zu Wort kommen zu lassen.

Optimistische Konklusionen

Ausnahmslos alle Teilnehmer waren vom Symposium sehr angetan. Prof. Giese (Österreich) zog naturgemäß vor allem Schlußfolgerungen für sein Hauptarbeitsgebiet. „Wir glauben an die Wichtigkeit des geschriebenen Wortes. In dieser Beziehung haben wir Österreicher gegenüber den Ungarn allerdings ein Defizit aufzuweisen. Die ungarischen Leser kennen unsere Literatur schon besser als die Österreicher die ungarische, und diese Scheidewand soll nun — auch mit Hilfe unserer Massenmedien — abgebaut werden. Sehen Sie, Ungarisch ist doch im Grunde eine isolierte Sprache. Nun haben zwar die ungarischen Schriftsteller viele Wege, dieses ‚Ghetto' — zum Beispiel über die DDR und die BRD — zu durchbrechen, aber wir Österreicher haben uns eben nahezubringen. Wenn es Schwierigkeiten gibt, so liegen diese ausschließlich auf editorischer Ebene."

Übersetzung multilateral abgestimmt

Magda Szabós Einwurf: „Wir sind da in einer besseren Lage als die österreichischen Kollegen, denn unsere Verlage gehören dem Staat, der Staat subventioniert die Bücher, so daß sich bei uns jedes Kind Bücher leisten kann", wird von Prof. Huppert dahingehend erweitert, daß man bei der Übersetzung aus dem Ungarischen ja auch die DDR, z. B. den Verlag Volk und Welt Berlin, einschalten, und westdeutsche Verlagshäuser konsultieren könne, um Parallelarbeiten zu vermeiden.

Wie gesagt: ein optimistisches Treffen, ein vielversprechender Anfang. Man verstand sich, und man glaubt, auch von den künftigen Lesern verstanden zu werden. Dazu Magda Szabó unter dem beifälligen Lächeln aller: „Ich glaube, Leidenschaften und Reaktionen auf Gut und Böse sind international; und meine eigene, schlichte Erfahrung ist: Man muß ganz einfach nur sehr gute Literatur schaffen, dann wird man auch sofort und überall begriffen!"

Hannelore Hegyi

József Rippl-Rónai: Alter Herr und Frau mit Mandoline. Öl. 1905

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-740, 340-726
1917 DEC 12

BUDAPESTER RUNDSCHAU

József Rippl-Rónai

1021

József Rippl-Rónai: Gräfin Andrássy. Pastell, 1896

FTSTELLER-SYMPOSIUM

ur wird überall begriffen

Wissenschaft und Bildung im ORF.

Man diskutierte, verwarf und gebahr Ideen, stellte Fragen und gab lebhaft Antwort, — Arbeitsatmosphäre. Schließlich konnte György Sebestyén am späten Nachmittag voller Befriedigung feststellen, daß zwar schon in letzter Zeit viel für die Intensivierung der österreich-ungarischen Literaturbeziehungen geschehen sei, offensichtlich aber dennoch eine Reihe von Möglichkeiten für eine weitere Belebung des Literaturaustausches bestünden. So wurde von den Teilnehmern des Symposiums eine Studie angeregt, die die Aufnahme österreichischer Literatur in Ungarn sowie die Rezeption ungarischer Literatur in Österreich analytisch darstellen könnte; alle zwei Jahre soll darüber hinaus eine gemeinsame Anthologie österreichischer und ungarischer Autoren sowohl in ungarischer als auch in deutscher

noch nicht sehr daran beteiligt, und das, hoffe ich, wird auch durch diese Zusammenkunft in die Wege geleitet!"

Auch Prof. Keresztury (Ungarn) ging es um die Verbreitung der ungarischen Literatur in Österreich: „Heute Vormittag haben wir uns einen Rückblick auf unsere gemeinsame literarische Vergangenheit gegönnt, die als eine Geschichte der ‚historischen Haßliebe' bezeichnet werden könnte. Sie hat heute keine Basis mehr, deshalb sehe ich gute Möglichkeiten für eine Zusammenarbeit! Umsomehr, als es in Österreich eine Gruppe österreichischer Schriftsteller gibt, die sehr gut ungarisch sprechen und sich schon Praxis bei Übersetzungen erworben haben."

Prof. Huppert (Österreich) faßte die künftigen Möglichkeiten breiter: „Unsere heutige Zusammenkunft beruht auf einer ungewöhnlich gesunden Grundlage. Hier liegt einer jener Fälle vor, wo die österreichische immerwäh-

SAJTÓFIGYELŐ
HÍRCSATORNA
HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 5.
Telefon: 287-748, 340-726
1977 DEC 12
BUDAPESTER RUNDSCHAU

József Rippl-Rónai

1021

József Rippl-Rónai: Alter Herr und Frau mit Mandoline. Öl. 1905

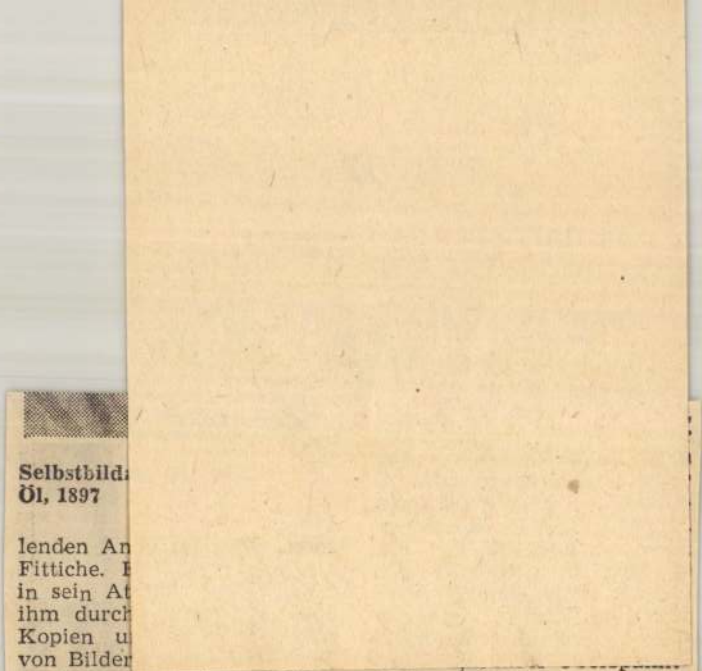

**Selbstbild
Öl, 1897**

lenden An
Fittiche. E
in sein At
ihm durch
Kopien u
von Bilder

Doch nach wenigen Jahren bricht sich die persönliche Begabung Rippl-Rónais Bahn, er entfernt sich mit seiner knappen, nur das Wesentliche hervorhebenden Darstellungsweise weit von seinem Meister.

Seine Pariser Ausstellung im Jahre 1892 weist ihn als Meister aus. Was er in den folgenden zehn Jahren in Frankreich malt, sind zum größten Teil Meisterwerke, die sich aus den neuesten Kunstrichtungen (Postim-

heit anziehend ist.

Beim Corvina Verlag erschien jetzt ein Bildband mit ausgewählten farbigen Reproduktionen, im Vorwort wird das Schaffen Rippl-Rónais gewürdigt und mit folgenden Worten zusammengefaßt: „Er hinterließ jenen glückliche Erinnerungen, die verstehen, daß er sich bewundernd, begeistert und verschwenderisch, zutiefst an dieser Welt ergötzte."

— tóth —

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1977 DEC 12

BUDAPESTER RUNDSCHAU

József Rippl-Rónai

1021

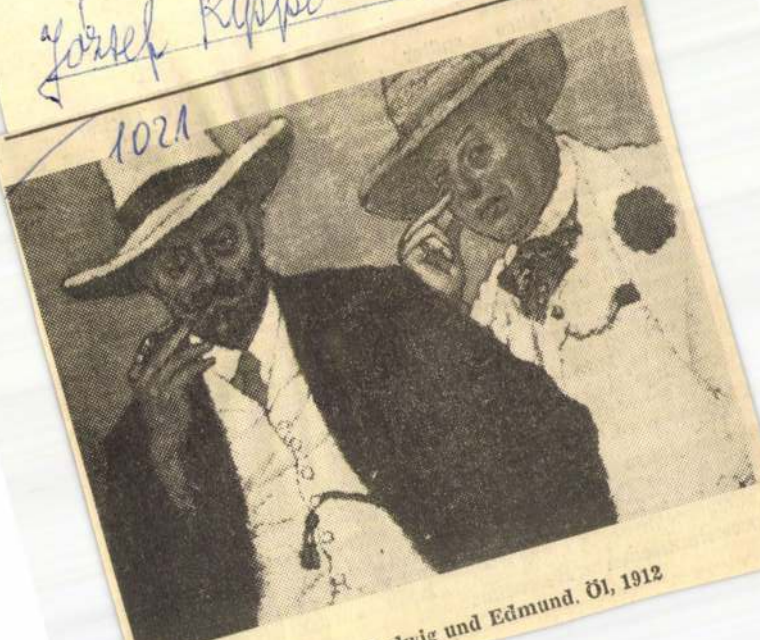

József Rippl-Rónai: Ludwig und Edmund. Öl, 1912

rische C

24 J
Matthias
1490) di
seinem
derum
wahrt, b
glücklich
Schlacht
dem sieb
woden
die Hän
daraufhi
Anschluf
dinand I. von Habsburg die Krone mit nach Wien und nach Prag, wo sie erst zur Krönung Matthias II. in die damalige ungarische Hauptstadt Pozsony (Preßburg) gebracht wird.

Im Jahre 1608 bestimmt die Landesversammlung, die Krone in der Burg Pozsony aufzubewahren. Als 1620 die protestantischen Heerscha-

Die heiligen Reliquien wurden nach Wien gebracht, wo Franz Joseph I. sie in Augenschein nahm. Danach wurden sie wiederum in Budapest aufbewahrt, bis das Nazi-regime der Pfeilkreuzler sie in den letzten Tagen des Zweiten Weltkrieges in Richtung Westen abtransportierte, wo sie in den Besitz der Amerikaner gelangten.

Aurél Molnár

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1977 ÜFC 1 2

BUDAPESTER RUNDSCHAU

József Rippl-Rónai

1021

József Rippl-Rónai: Kelenhegyi Straße im Winter, Pastell, 1924

SAP

kommer
vorläufi
früher
nun die
deutig,
wachstu
dynamis
den wic
zweigen

Faktoren berücksichtigt werden. Zum einen blieb die Vergleichszahl des Jahres 1976 vor allem infolge des Ernteausfalls der Landwirtschaft, hinter dem Plansoll zurück. Zum anderen wird das diesjährige Wachstum des Nationaleinkommens zu unveränderten Preisen um 11,5% höher sein als 1975, um ebensoviel also, wie im Fünfjahrplan vorgesehen. Daraus folgt, daß — die beiden ersten Jahre der Planperiode insgesamt betrachtet — die wirtschaftliche Wachstums-

1977 VII. 15. Kossuth, 18.30 /Kine/
Esti Magazin

Rippl-Rónai József festőművész

Sok tura célja nyilván egy-egy kulturális program lesz.

Gyulán a Vár lovagtermében Székely János Dózsa cimü monodrámáját adja elő Nemes Levente kb. 3 és fél óra mulva.

Néhány perc mulva nyilik az Egri Várszinház Szép magyar komédia és a Ludas Matyi ősbemutatójával.
Holnap holnapután fél nyolckor kezdődnek az előadások.

Ma befejeződnek a Soproni Ünnepi Hetek eseményei. A Beloiannisz téren 8 órakor kezdődő fuvós zenekari hangversennyel.

Nyolc órától Gari Brodberg szovjet orgonamüvész ad hangversenyt a Magyar Rádió és Televizó Gyermekkórusának közremüködésével a Kőröshegyi müemlék templomban.

A Budai Park Szinpadon ugyanekkor kezdődik a Columbiai Népi Táncegyüttes fellépése.

Skorutyák József kékfestő és Szekeres István fafaragó kiállitását mától láthatják a szegedi Juhász Gyula Müvelődési Központban.

A Kaposvári Somogyi Képtárban ma nyilt meg a Rippl Rónai emlékkiállitás a müvész halálának 50.évfordulója alkalmából.

Medicina in Artibus. A tihanyi muzeumban holnap déltől látható kiállitás témája a képzőmüvészet és a medicina kapcsolata a XVI.-XVII.században, valamint ötezer év orvosi divatja.
A mi receptünk a hét végére sok pihenés, szórakozás.

Rippl-Rónai József, festő

Tárlatvezetések: A Nemzeti Galériában de. fél 10-től: Történelmi festészet a XIX. században; fél 11-től: Rippl-Rónai József művészete, vezető Borbély László művészettörténész.

9.

A hétvége kult. magazinból.

Népszabadság, Bp. 1978 febr. 10.

Rippl-Rónai József
Festőművész

1021

1978. IX. 8. Kossuth 17,32 Áné

Láttuk, hallottuk...

- A veszprémi Bakony Muzeum kiállitását Bodri Ferenc látta.

- Az utóbbi esztendők és nyarak szerencsés, egyben örömmel üdvözölhető gyakorlata, hogy ismert, de zárt körben látható magángyüjtemények képzőművészeti kincseit mutatják be teljességükben a galériák és muzeumok.
Láttunk, már hasonló tárlatot Győrben és Szentendrén, most Veszprémben került közönség elé egy gyönyörü összképü és kiemelkedő darabokban is gazdag magángyüjtemény.
Egy tárlatsorozat indult el most itt Magyar magángyüjtemények cimmel. Elsőként dr. Rácz István féltő gonddal őrzött kincseit mutatja be a muzeum.
Hatalmas élményt nyujtanak a Bakony Muzeum tágas és remekül előkészitett termei, ahol századunk évtizedeinek irányt adó mestereinek és a mai magyar festészet, szobrászat ismert alkotóinak remekmüveit láthatjuk. Rippl Rónai, Ferenczi Károly egy-egy érdemes alkotása mellett, több jelentős mü képviseli itt Nagy István, Gulácsi Lajos, Egri József, Vajda Lajos és Meggyesi Ferenc müvészetét.
Izgalmas érdekességüvé azonban a bemutatott teljes gyüjteményt a mai magyar festészet két sorozata teszi. Elsőként Bálint Endre elmélyült szellemiségü, gazdag müvészi kvalitásu és kiemelkedő szépségü alkotásai, közöttük az Övl legismertebb darabjai is. Mellette mennyiségével is a leggazdagabb Ország Lili itt bemutatott fájdalmas, kulturánk eredeteit oly szorongásosan idéző müvészete.
Ezek a müvek jelzik a gyüjtő izlését is, melynek két fókuszában Bálint Endre és Ország Lili áll, a kortársi müvészet talán két legszorongásosabb és legliraibb reprezentánsa, közös iskolák neveltjei.

Puja Frigyes beszéde az ENSZ-közgyűlés 33. ülésszakán

(Folytatás az 1. oldalról.)

Tagadhatatlan, hogy a békés egymás mellett élés, az enyhülés ellen fellépő erők aknamunkája következtében az enyhülési folyamat az utóbbi időben lelassult, megtorpant, ez a nemzetközi politika számos jelenségén megfigyelhető.

Mi azonban a jövőt illetően mégis optimisták vagyunk. Főképp azért, mert azt tartjuk, hogy az enyhülés a nemzetközi erőviszonyokból következő szükségszerűség. Meggyőződésünk: ha a békés egymás mellett élés, az enyhülés hívei összefognak és határozottan cselekszenek, sikerül leküzdeniök az enyhülés folyamatában most jelentkező akadályokat, megvédelmezniük az eddig elért eredményeket, s mindenekelőtt az enyhülésnek katonai területre való kiterjesztésével megszilárdítaniuk és elmélyíteniük az enyhülési folyamatot. Megelégedéssel vesszük tudomásul, hogy a nyugati országok sok reálisan gondolkodó politikusa is síkraszállt az enyhülésért, a szocialista és a tőkés országok kapcsolatainak szélesítéséért. Igen fontosnak tartjuk, hogy az el nem kötelezett országok is fellépnek az erőszak, a fegyverkezés, a más országok belső ügyeibe való beavatkozás ellen, a békéért, a biztonságért.

A Magyar Népköztársaság álláspontja e sorsdöntő kérdésben közismert. A tartós békéért, a szilárd biztonságért küzdünk, és semmilyen erőfeszítést nem sajnálunk azért, hogy megakadályozzuk a hidegháború szellemének kitörését a múlt palackjából. Következetesen síkraszállunk a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett éléséért, a nemzetközi együttműködés bővítéséért, a fegyverkezési hajsza megakadályozásáért, a béke és a biztonság még szilárdabb alapokra helyezéséért.

A leszerelés előmozdítása szempontjából különösen fontosnak tartjuk a Szovjetunió kormányának a leszereléssel foglalkozó rendkívüli ülésszakon beterjesztett javaslatát a fegyverkezési verseny megszüntetésének gyakorlati módszereiről. Sok hasznos, további tanulmányozásra méltó gondolatot tartalmaznak a nagy számban benyújtott egyéb dokumentumok is. Közös feladatunk a leszerelés ügyében előterjesztett építő javaslatok valóra váltása. Mindezzel nagyban hozzájárulhatunk a leszerelési világértekezlet megfelelő előkészítéséhez.

A magyar kormány nagy figyelemmel kíséri a nukleáris fegyverkísérletek teljes betiltásáról folyó háromhatalmi tárgyalásokat. A szerződés megkötése jelentős lépés lenne a nukleáris háború veszélyének csökkentése terén.

A Magyar Népköztársaság melegen üdvözli és igen jelentős lépésnek tartja a Szovjetunió kormányának új javaslatát, amely az ülésszakon a nukleáris fegyverrel nem rendelkező országok biztonsága garantálásának megerősítésére vonatkozó szerződéstervezet megtárgyalását indítványozta. A Szovjetunió már 1966-ban tett hasonló javaslatot, de az akkor még nem talált kellő megértésre. Úgy véljük, hogy most adva vannak a reális lehetőségek ilyen szerződés megkötésére.

Az új tömegpusztító fegyverek és fegyverrendszerek kifejlesztésének és gyártásának aggasztó lehetősége aláhúzza e fegyverek eltiltására vonatkozó javaslat időszerűségét. Elejét kell venni annak, hogy a tudomány és a technika legújabb vívmányait a tömegpusztítás újabb eszközeinek előállítására használják fel. Változatlanul meg vagyunk győződve arról, hogy könnyebb a tömegpusztító fegyverek tilalmában megállapodni akkor, amikor azok csak a tervezés stádiumában vannak, mint akkor, amikor megkezdődik e fegyverek sorozatgyártása.

A leszerelés különböző kérdéseiről folyó megbeszélések sorsa igen nagy mértékben függ attól, milyen eredményre jut a Szovjetunió és az Egyesült Államok a támadó stratégiai fegyverzet korlátozására vonatkozó tárgyalásokon. Éppen ezért rendkívül jelentőséget tulajdonítunk a SALT II. megállapodással kapcsolatos szovjet–amerikai tárgyalásoknak. Reméljük, hogy a megállapodás a nem távoli jövőben létrejön. A SALT II. megállapodás jelentősen előmozdítaná a más fórumokon folyó leszerelési tárgyalásokat, lényegesen javítaná a nemzetközi légkört, s hozzájárulna az enyhülési folyamat továbbfejlesztéséhez.

Az európai szocialista országok komoly erőfeszítései ellenére a közép-európai fegyveres erők és fegyverzetek csökkentésével foglalkozó bécsi tárgyalásokon csekély az előrehaladás. A szocialista országok ez év júniusában újabb javaslatot terjesztettek be, amely a megállapodás előmozdításának szándékával figyelembe veszi a NATO-országok álláspontjának több fontos elemét. Reméljük, hogy nyugati tárgyalópartnereink hasonló szellemben cselekszenek, s az egyenlő biztonság alapján utat nyitnak a megállapodáshoz. Őszintén kívánjuk, hogy Helsinki után Bécs is mint a nemzetközi egyetértés és együttműködés szinonímája kerüljön a nemzetközi politika szótárába. Helsinki után Európa példát mutathatna Bécsben is. Véleményünk szerint a megállapodás a közép-európai haderőcsökkentésben további fegyverzetkorlátozásoknak vetné meg az alapját, sőt, mi több, hosszabb távon elősegíthetné a csökkentésnek a jelenlegi tárgyalások által átfogott területnél szélesebb körben történő megvalósítását is.

A Magyar Népköztársaság kormánya – mint a múltban – a jövőben is arra törekszik, hogy következetesen végrehajtsa a helsinki záróokmány ajánlásait, s ezen keresztül is hozzájáruljon a nemzetközi légkör javulásához, országunk kapcsolatainak bővítéséhez Nyugat-Európa és Észak-Amerika országaival.

Már korábban is világos volt, hogy Izrael különbéke létrehozását tűzte ki célul az Egyiptomi Arab Köztársasággal, s ennek alapján a többi arab állam térdrekényszerítésére, a saját érdekeinek expanzionista érvényrejuttatására törekszik a Közel-Keleten. A Camp David-i megállapodások ezeket a törekvéseket tükrözik.

Érthető, ha az arab népek igazi érdekeinek képviselői nem vállalnak közösséget ezekkel a megállapodásokkal, s intézkedéseket határoznak el érdekeik védelmében. Számos arab ország kormánya elítélte, illetve elhatárolta magát ettől, az arab népek számára káros egyezménytől.

Véleményünk szerint az arab országok népei sohasem fogadják el ezt a lealázó, érdekeiket semmibe vevő megállapodást. Megismételjük, amit már sokszor elmondtunk: olyan közel-keleti megállapodás, amely az összes érdekelt fél hozzájárulása nélkül jön létre, nem eredményezhet tartós békét.

Megítélésünk szerint a tartós és igazságos békét a Közel-Keleten csak úgy lehet létrehozni, ha figyelembe veszik a rendezés ismert elveit, a Biztonsági Tanács és a közgyűlés erre vonatkozó határozatait., beleértve a palesztinai arab nép önálló állam alapításához való jogát, s visszatérnek a genfi békeértekezlet intézményéhez.

Tetézik a helyzet súlyosbodását a Közel-Keleten Izrael sorozatos fegyveres provokációi Libanon ellen. Közvetlen veszélybe került Libanon területi integritása. Az egyik legidőszerűbb feladat ebben a térségben az izraeli agresszorok megfékezése.

A magyar nép meggyőződése, hogy semmiféle mesterkedés sem akadályozhatja meg a namíbiai népet jogosan képviselő SWAPO, továbbá a zimbabwei nép valódi érdekeiért küzdő hazafias front győzelmét. Mint eddig, továbbra is segítjük a namíbiai és zimbabwei nép harcát, amelyet a gyarmati iga, illetve a fehér kisebbség uralma alól történő teljes és végleges felszabadulásukért folytatnak.

Délkelet-Ázsiából továbbra is nyugtalanító hírek érkeznek. A kínai vezetők nagyhatalmi, hegemonisztikus politikája, a Vietnami Szocialista Köztársaságra gyakorolt durva nyomása és állandósuló provokációi következtében éleződött a feszültség ebben a térségben. Ez most a béke és a biztonság legnagyobb akadálya ezen a területen. Magyarország szolidaritásáról biztosítja a testvéri Vietnami Szocialista Köztársaságot, amely sokéves áldozatos harcban vívta jogát a békés, független életre. Változatlanul szükségesnek tartjuk az ENSZ és a nemzetközi szakosított szervezetek segítségét, hogy a vietnami nép mielőbb begyógyíthassa a háború sebeit.

Még mindig nincs előrehaladás a koreai kérdés rendezésében. Kormányom változatlanul támogatja a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság kormányának az ország békés egyesítésére irányuló törekvéseit.

Az idei ülésszaknak ismét szembe kell néznie a rendezetlen ciprusi helyzettel. A magyar kormány változatlanul azt vallja, hogy tartós rendezést csak a Ciprusi Köztársaság függetlenségének és el nem kötelezett politikájának tiszteletben tartásával, valamint a két népközösség egyenjogúságának és érdekeinek kölcsönös biztosításával lehet elérni.

Hazánk az emberi jogok tényleges tiszteletben tartása érdekében megvalósuló nemzetközi együttműködésben a maga részéről az ENSZ alapokmánya szellemében, a helsinki záróokmányban foglaltaknak megfelelően kíván részt venni és ezt várja el másoktól is. Éppen ezért kormányom visszautasít minden olyan kísérletet, amelynek az a célja, hogy az emberi jogok védelmének ürügyén beavatkozzon a más országok belső joghatóságába tartozó ügyekbe. Az emberi jogok tiszteletben tartása érdekében történő jogos nemzetközi fellépést továbbra is meg kell különböztetni az olyan politikai kampányoktól, amelyek célja a hidegháborús konfrontáció felújítása.

A magyar küldöttség ezt az alkalmat is felhasználja arra, hogy elítélje a Chilében intézményesített terrort, követelje a brutális intézkedések beszüntetését, az emberi jogok és a demokrácia helyreállítását. Népünk támogatja a chilei hazafiak harcát országuk demokratikus újjászületéséért. Ugyancsak elítéljük a faji elnyomás minden formáját, s követeljük, hogy vessenek véget a pretoriai rezsim apartheid-politikájának.

*

Puja–Vance–Genscher-találkozó

Puja Frigyes külügyminiszter New Yorkban, kedden találkozott Cyrus Vance amerikai külügyminiszterrel. A megbeszélésen magyar részről jelen volt Esztergályos Ferenc, hazánk nagykövete, valamint Hollai Imre állandó ENSZ-képviseletünk vezetője, amerikai részről pedig Matthew Nimetz külügyminisztériumi tanácsos és George Vest külügyi államtitkár. A két külügyminiszter eszmecserét folytatott időszerű nemzetközi kérdésekről és a két ország közötti kapcsolatokról.

*

Puja Frigyes külügyminiszter ugyancsak kedden találkozott Hans-Dietrich Genscherrel, a Német Szövetségi Köztársaság alkancellárjával és külügyminiszterével. A találkozón a két ország közötti kapcsolatokról és az ENSZ-közgyűlés 33. ülésszakának napirendjén szereplő jelentősebb nemzetközi kérdésekről folytattak eszmecserét.

Elutazott a Japán Szocialista Párt küldöttsége

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására szeptember 23—27. között látogatást tett hazánkban a Japán Szocialista Párt küldöttsége, amelyet Taro Yamaguchi, a Központi Végrehajtó Bizottság tagja vezetett.

A küldöttséget fogada Gyenes András, a Központi Bizottság titkára. A delegációval megbeszélést folytatott Berecz János, a KB külügyi osztályának vezetője és Szlameniczky István, a KB ipari, mezőgazdasági és közlekedési osztályának helyettes vezetője. A küldöttség ellátogatott a Törökbálinti Állami Gazdaságba, az érdi termelőszövetkezetbe, valamint élelmiszeripari üzemekbe, ismerkedett a magyar nép szocializmust építő munkájával, a mezőgazdaság eredményeivel.

A szívélyes légkörű megbeszéléseken a két párt képviselői eszmecserét folytattak kölcsönösen érdeklődésre számot tartó nemzetközi kérdésekről és a pártközi kapcsolatok fejlesztésének lehetőségeiről.

A japán küldöttség szerdán elutazott hazánkból.

Magyar—indiai tájékoztatási egyezmény

Magyar—indiai tájékoztatási egyezmény és együttműködési munkaterv megkötésével fejeződött be szerdán Lal Krishna Advaninak, az Indiai Köztársaság tájékoztatási és távközlési miniszterének magyarországi hivatalos programja. Az okmányokat a Parlamentben Várkonyi Péter államtitkár, a Minisztertanács Tájékoztatási Hivatalának elnöke és L. K. Advani írta alá. Az egyezmény a két ország tájékoztatási kapcsolatainak bővítését, a magyar és az indiai tömegtájékoztatási eszközök együttműködését irányozza elő.

L. K. Advanit magyarországi hivatalos látogatása során fogadta Aczél György, a Minisztertanács elnökhelyettese.

LAPZÁRTA

Szerdán Ulánbátorban megnyílt a KGST végrehajtó bizottságának 87. ülése. A résztvevők megvitatják a szocialista gazdasági integráció komplex programja által előirányzott, a Mongol Népköztársaság fejlődésének meggyorsításával összefüggő speciális intézkedések végrehajtását, illetve a KGST ülésszakai idevonatkozó határozatainak megvalósítását. Magyar részről Szekér Gyula, a Minisztertanács elnökhelyettese vesz részt az ülésen.

*

A Nemzetközi Beruházási Bank szeptember 26-án és 27-én Moszkvában tartotta 22. tanácsülését, amelyen a tagországok: Bulgária, Csehszlovákia, Kuba, Lengyelország, Magyarország, Mongólia, NDK, Románia, a Szovjetunió és a VSZK küldöttsége vett részt. Jelen voltak a tanácsülésen a KGST titkárságának és a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Banknak a képviselői is. A tanácsülésen dr. Timár Mátyás, a Magyar Nemzeti Bank elnöke, a magyar delegáció vezetője elnökölt. Az ülésen elfogadták a bank jövő évi hitelelosztási terveit, valamint a banktanács 1979. évre szóló munkatervét és döntöttek a bank tevékenységével összefüggő más kérdésekben is.

LÁTOGATÁSOK

Lázár György Vas megyében

Lázár György, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Minisztertanács elnöke szerdán, Vas megyei látogatásának második napján, részt vett és felszólalt a megyei tanács Szombathelyen tartott ülésén. A napirenden a megye ötödik ötéves tervének időarányos teljesítése szerepelt. A Bors Zoltán megyei tanácselnök által előterjesztett beszámoló szerint egészségesen változott az ipar szerkezete, koncentrált, korszerű nagyüzemek jöttek létre, az alacsony hatékonyságú ipartelephelyeket megszüntették, átszervezték, illetve egyesítették.

A megyei tanácsülés után Lázár György – Horváth Miklósnak, a megyei pártbizottság első titkárának, Bors Zoltánnak és Szombathely vezetőinek kíséretében városnézésen vett részt. Megtekintette többek között a falumúzeumot, a Derkovits lakótelep bevásárló központját, s a Bartók Béla hangversenytermet, ahol a város szimfonikus zenekara Csajkovszkij VI. szimfóniájából adott elő egy részletet.

A városnézést követően Lázár György a megye egyik legdinamikusabban fejlődő nagyüzemét, a Nyugat-magyarországi Fagazdasági Kombinátot látogatta meg. Ott Schmidt Ernő vezérigazgató számolt be a 4200 dolgozót foglalkoztató, évi 1,4 milliárd forint termelési értéket előállító kombinát sokirányú tevékenységéről, új termékeiről, terveiről, Dezső Vilmos, a kombinát pártbizottságának titkára pedig a párt- és tömegszervezetek munkájáról. Ezt követően a Minisztertanács elnöke üzemlátogatáson vett részt.

Lázár György Vas megyei látogatásának befejezéseként Sárvárott megtekintette a közelmúltban felújított Nádasdy várat, s a benne elhelyezett kulturális intézményeket.

Apró Antal a XXI. kerületben

Apró Antal, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, az országgyűlés elnöke szerdán látogatást tett Csepelen. Elkísérte Uzsoki István, a Budapesti Pártbizottság osztályvezetője. A vendégeket a pártbizottság székházában Véghelyi Andor első titkár és Csóré Károly tanácselnök fogadta, s tájékoztatta a kerület politikai, gazdasági munkájáról, eredményeiről és gondjairól.

Délelőtt Apró Antal látogatást tett az épülő királymajori lakótelepen, ezt követően a Fővárosi Vízművek Rocla csőüzemét kereste fel, ahol Budapest vízhálózatának bővítéséhez a legkorszerűbb technológiával gyártanak víznyomó-csöveket. A látogatás következő állomása a BVM csepeli gyáregysége volt, itt a villamos vasúti pályalemezt, a gravitációs csőgyártó és hídgerenda-gyártó üzemeket tekintették meg. Apró Antal az üzemrészekben szót váltott szocialista brigádtagokkal élet- és munkakörülményeikről, majd részt vett a kerületi pártbizottság ülésén.

Sarlós István Tatán

Sarlós István, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Hazafias Népfront főtitkára szerdán Tatára látogatott. Útjára elkísérte Mokri Pál, az MSZMP Komárom megyei Bizottságának első titkára. Tatán Molnár József, a városi pártbizottság első titkára és Varga Gyula, a városi tanács elnöke fogadta és tájékoztatta a város helyzetéről, fejlődéséről. Ezután Sarlós István felkereste a Latex Tatai Szőnyeggyárát. Eck Tibor igazgató arról tájékoztatta, hogyan fejlődött az ország egyik legrégibb, több mint százéves textilüzeme olyan modern gyárrá, amely az idén már csaknem 2 millió négyzetméter szőnyeget gyárt vevői általános megelégedésére.

A Politikai Bizottság tagja ezután a helyi Egyetértés Tsz-be látogatott el. Ott Dukony Endre elnök számolt be a közös gazdaság munkájáról, főként a tej- és sertéshústermelés fejlesztése érdekében végzett erőfeszítéseikről. Délután Sarlós István a görög–római szobormásolat kismúzeumot és a Kuny Domokos múzeumot kereste fel, majd pedig az Eötvös gimnázium idén nyílt katonai tagozatának kollégiumát látogatta meg. Sarlós István végül részt vett a városi pártbizottságon rendezett aktivaértekezleten és időszerű belés külpolitikai kérdésekről tartott tájékoztatót.

Maróthy László Salgótarjánban

Maróthy László, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a KISZ Központi Bizottságának első titkára szerdán Salgótarjánba látogatott. A megyei pártbizottság székházában Géczi János első titkár fogadta. Maróthy László ezután részt vett a megyei pártbizottság ülésén. A tanácskozáson a megye mezőgazdaságának helyzetével, fejlesztési terveivel foglalkoztak. A KISZ KB első titkára ezt követően a Kommunista Ifjúsági Szövetség salgótarjáni városi bizottságát kereste fel. Ott Márton József titkár számolt be a munkásfiatalok körében végzett politikai és nevelőmunkában, a fiatalok érdekvédelmében, tömegsportjában elért eredményekről és a még megoldásra váró problémákról. A beszámoló után a KISZ KB első titkára az ifjúsági szervezet előtt álló tennivalókról folytatott eszmecserét a város üzemeiben, vállalatainál, oktatási intézményeiben dolgozó és tanuló KISZ-vezetőkkel.

Salgótarjáni látogatása befejezéseként Maróthy László a KISZ salgóbányai vezetőképző táborát kereste fel.

Borbély Sándor Békés megyében

Borbély Sándor, az MSZMP Központi Bizottságának titkára kétnapos látogatást tett Békés megyében. Kedden, látogatásának első napján Békéscsabán, a párt megyei székházában Frank Ferenc, az MSZMP megyei bizottságának első titkára fogadta. Borbély Sándor ezután részt vett és felszólalt a párt megyei bizottságának ülésén.

Délután a megye vezetőinek társaságában Mezőhegyesre, az 1977. évi eredményei alapján termelési nagydíjjal kitüntetett állami gazdaságba látogatott. A vendéget a gazdaság vezetői tájékoztatták a munkáról, s az eredményekről. A Központi Bizottság titkára ezt követően megtekintette a sertéstelepet, a vetőmagüzemet, a tehenészetet és elbeszélgetett az ott dolgozókkal.

Szerdán a Központi Bizottság titkára Orosházára látogatott. A városi pártbizottságon Gonda József, az MSZMP Orosházi Városi Bizottságának első titkára tájékoztatta Orosháza életéről. Borbély Sándor programját a Baromfifeldolgozó Országos Vállalat orosházi gyáregységében folytatta, ahol tájékoztatót hallgatott meg az üzem munkájáról, majd megtekintette a feldolgozó- és konzervüzemet. Végül az Orosházi Üveggyárat kereste fel.

Rippl-Rónai Józsefről
gyűjtemény
102

Rippl-Rónai Róma-hegyi villájában újra ég a lámpa

A magas fák szelíd herkulesekként őrködnek itt a dombtetőn. Vigyázzák a csendet, az árnyas park közepén megbúvó épület varázsát. Rippl-Rónai József Róma-hegyi villájához e faóriások testőrsorfala között vezet az út. Vénséges út, aggastyán fák, öreg épület — egy darabka eleven múlt a századforduló, a századelő originális mélabújával.

A lombok légifolyosóiból lehallatszó madárcsivitelésre fülelve azon tünődöm, hogyan lehetett meg, miként élhetett itt egy olyan szellemiségű ember, alkotóművész, mint Rippl-Rónai? Honnan merítette ehhez az isten háta mögötti élethez a lelki erőt? Mi késztette arra, hogy önként vállalja ezt a sokszoros értelemben vett perifériikusságot?

Két éve jártam utoljára a Róma-hegyen. A kis kétszintes, sárga falú villa akkor igen siralmas képet nyújtott. Őszintén szólva: nem hittem, hogy valaha is sikerül ismét életre kelteni. Sikerült. Méghozzá nem akárhogyan. Műtárgy, műkincs lett a magyar múzeum- és kiállításberendező *művészet* egyik remeke.

A felújítás terveit a Somogy megyei Tervező Vállalat, a kivitelezést pedig a Kaposvári Építőipari KTSZ végezte el. A kiállítást *Kislégdiné Kirimi Irén dr.* rendezte — *Martyn Ferenc* tanácsadói szempontjainak, észrevételeinek figyelembevételével.

Kovács Józseffel, a Somogy megyei Képtár muzeológusával és *Süli Ferenccel*, a Somogy megyei Múzeumok igazgatóságának népművelőjével közeledünk az emlékház felé. A kavicsos út végén egy lovast ábrázoló reliefet és egy Janus-arcú szobrot láthatunk. Medgyessy Ferenc munkái ezek.

A kiállítás berendezéséhez — többek között — a pécsi Janus Pannonius Múzeum is segítséget nyújtott: három kép a pécsi múzeum tulajdona.

A földszinti dolgozószobában *Rónai* Párizsban gyűjtött japán fametszetei láthatók, például egy *Csi Paj Si* metszet, továbbá a festő párizsi barátainak munkái: *Aristid Maillol* litográfiája, *J. P. Knowles* skót festő kőrajza. Mindez a Párizsba hívó hangot érzékelteti. De van itt más is. Ügyes kis kinyitható írószekrény, rajta tintatartó, Rippl-Rónai pipája, az ablakmélyedésben pedig egy korabeli telefon. Kellett is ez, hiszen a villa mintegy ötkilométernyi távolságra volt a városközponttól.

A földszinti ebédlő közepén nagy, ovális asztal fotelekkel, székekkel körbe rakva. Aztán egy kis kerek asztalka barna bársony terítővel, az itt született festmények gyakori szereplőjével. Komód, tükrök, vázák — kivétel nélkül eredetiek. A falakon köröskörül képek, a mester művei. Legnevezetesebb közülük: A hímző nők.

Rippl-Rónai a Róma-hegyi műteremben, 1912 (korabeli felv.)

Az ebédlőből nyíló társalgó vitrinjében személyes emléktárgyak kaptak helyet. *Rónai*-tervezte Zsolnay-porcelánok, üvegpoharak, könyvek sorakoznak az üveglap mögött. Japán legyezők, kövesgyűrűk, pecsétnyomó... Ószbe csavarodott sárguló hajtincs. A festő halála után vágták le és tették el. Értékes alkotások borítják a falakat — van köztük *Iványi Grünwald* is. Itt állították ki az ugyancsak gyakori motívumot képező mandolint. A szoba sarkában álló kandalló iparművészeti remek.

Az emeletre keskeny falépcső vezet. *Móricz Zsigmond* látogatásait őrzi az itteni portré. „Móricz Zsiga de megváltoztál — 1915" — felirattal. A nagy magyar íróval legközelebb 1919-ben találkozott a festő ugyanitt, amikor Móricz nemzetközi újságdelegációval a környék termelőszövetkezeteit látogatta meg.

Az emeleti nagyszoba tulajdonképpen maga a kiállítás. 13 olajpasztell és négy grafika sorakozik a falain. Nevezetes és közismert alkotások — egyenként is jelentős művek.

A nagyszobából nyíló hálószobában két ágy, szekrény, sublót és egy angyalszobor látható. A másik emeleti szobában, amely eredetileg vendégszoba lehetett, ugyancsak ritka értékű műveket szemlélhetünk meg. A kerek támlájú ágyak és a henger alakú éjjeliszekrények szintén érdekes iparművészeti alkotások.

Mindez — néhány szőnyeg kivételével — teljesen eredeti. Megőrzésük, egybegyűjtésük nem akármilyen feladat volt. Szerencsére akadtak e hagyatéknak olyan oltalmazói is, mint *Martyn Róbert* doktor, aki talán a legtöbbet tette annak érdekében, hogy a Róma-hegyi villa egyáltalán megmaradt.

A Róma-hegyi állandó kiállítás fontos részét képezi a teljes rekonstrukcióval helyreállított műterem, amely a villától távolabb, a park szélén áll — hajdani helyén. A műteremben fotósorozaton követhetjük a festő életét és ugyanitt láthatók az eredeti berendezési tárgyak is. Egy nagy négyzetlapú asztal, kanapé, sublót, festékdoboz, paletta, a művész kalapja és a legfontosabbak: két festőállvány. A vitrinben is számos érdekesség található — mindenekelőtt: *Babits Mihály* A festő halála, *Rippl-Rónai* emlékének című versének eredeti kézirata.

Süli Ferenctől hallom, hogy az állandó kiállítás közművelődési jelentősége sem csekély. A város és a megye szocialista brigádjai, oktatási intézményei máris nagy érdeklődést tanúsítanak az új, jelentős múzeumi objektum iránt. Számos elképzelésük van a közművelődési „hasznosítást" illetően — ezeket folyamatosan valósítják meg.

Két évvel ezelőtt a *Rippl-Rónai* emlékkiállítás kapcsán ezt írtam a Dunántúli Naplóban: „Jó volna egyszer egy kézben tudni legalább azt az anyagot, ami elérhető. Egy kézben tudni — mondjuk Kaposváron egy állandó kiállításon. Hiú ábránd? Talán az. Mindenesetre aligha volna szabad megállni az emlékháznál, a múzeum- és utcanévnél, esetleg emléktáblánál. Különösen akkor nem, amikor még megvannak egy komolyabb Rippl-Rónai anyag egybegyűjtésének — legalábbis elvi — lehetőségei."

Az emlékház felülmúlja várakozásaimat. Most már mindebből sokat kipipálhatok. Meg is toldhatom a kívánságlistát. Miért ne lehetne Kaposvárra összpontosítani a hazai *Rippl-Rónai*-kutatást. Miért ne lehetne ez az emlékház, a Kaposvári Képtár a magyar Rippl-Rónai-kutatás központja? Lehetne. Meg is vannak hozzá a feltételek. Tegyük hozzá: irigylésre méltóan kiválóak.

Mindez csak rögtönzött vázlata egy szép élménynek, amelyben egy nyárvégi napos délelőtt volt részem. Elgondoltam, hogy itt, a Rómahegyen sötétebb korokban is milyen világosság lehetett. Mert égett itt egy lámpa. Szelíd kis fényforrás volt, de fénye annál nagyobb erejű. Átvilágított egy kort, átszőkött az országhatárokon. Sokan sokáig hiába jöttek a világ különböző pontjairól ide, hogy megszemléljék ezt a fényforrást. Annál nagyobb öröm tudni, látni most, hogy az árnyas park közepén megbúvó épületben, Rippl-Rónai Róma-hegyi villájában újra ég a lámpa... Meggyőződésünk: nem alszik ki többé.

Bebesi Károly

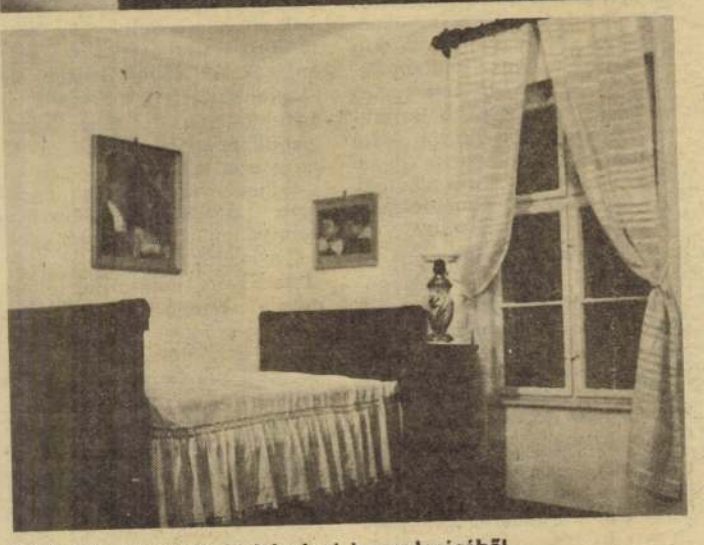

Részletek az emlékház jelenlegi berendezéséből
Gőzsi Gáborné felvételei

Vázlatkészítés a villa parkjában (korabeli felv.)

Egyik utolsó kép a festőről feleségével, Lazarine-nal 1927-ből (korabeli felv.)

- Itt Budapesten a mai görög müvészetet bemutató kiállitás nyilott. A tárlatot Toni Szpiterisz, a kritikusok nemzetközi szövetségének volt alelnöke válogatta és mutatja most be nekünk.

- Első alkalom, hogy Görögország bemutathatja mai, modern müvészetét, a görög-magyar illetve a magyar-görög kulturális csereegyezmény keretén belül.
A napokban hasonló jellegü kiállitást rendeztünk Athénben.
A mi kiállitásunk anyagát külön választottuk ki a magyar közönségnek, különböző irányzatu alkotásokból.
Az első egység a görög szürrealizmust és annak hatásait öleli fel.
A másodikban bemutatjuk a fóbizmus néhány képviselőjét hazánkban.
A harmadik izelitőt ad természetesen nagyvonalakban a görög folklórból.
Kiállitásunk negyedik témaköre kivánja bemutatni müvészeink posztkubista, geometrikus absztrakt munkásságát.
Népünk müvészei diaszpórában élnek. Sok görög müvész van, aki szerte a világban alkot, dolgozik, és ennek következtében különböző nemzetközi tendenciák és stilusok hatása alá kerül.
Kiállitásunk első termében látható Egonopulosz, nagy szürrealista festőnk és költőnk müvészete. Aki a görögországi szürrealizmus megalapitójaként csodálatos müveket alkotott.
Ezt követően ismerhetik meg Akrivopulosz munkásságát, aki a szeuperrealizmusnak, ennek a nemzetközi irányzatnak lett hires képviselője hazánkban.
Képet és valóságos tárgyat kapcsol össze Coklisz. Ez a felfogás egyre gyakrabban jelentkezik nálunk.
Az elkötelezett görög müvészek közül kiemelném Kanyariszt, és Katrakit. Kanyarisz életéről annyit jegyeznék meg, hogy tartózkodási helye Németország volt és fő témaköre a munkát kereső vendégmunkások életkörülményeinek kritikai bemutatása.
Kanyarisz egyik kompoziciója, amely eredeti tárgyakat felvonultató jelenetekből áll, a vendégmunkások Németországba érkezését eleveniti fel, azaz sorsukat, amely az egyik kapitalista országból a másikba vezet.
Ugyanakkor megismerhetjük Katrakit, a bátor ellenállót, akit a diktatórikus rendszer börtönbe vetett. Alkotásai a szigeti börtönben átélt borzalmakat ábrázolják, a koncentrációs tábort, szöges drótokkal, lemészárolt fejekkel.
A terem végében a külföldön élő modernebb irányzatokat képviselő Cenakiszt találjuk, aki munkásságával a mai társadalom kritikáját fejezi ki. Elitéli a faji megkülönböztetést, tagadja a jelenkori társadalmat.
Végül megemliteném még Zagolopuloszt, a lencse formák alkotóját. Az ő müveit is a lázadás hivja életre. De készit mozgásra épitett más kompozíciókat, játékos szellemben. A nagyitólencsék mögé helyezett tárgyak a háboru ellen szóló szimbólumok. Fegyvert szállitó láda, rács, Juszticia szobra, törtszélü pohár.

Néhány kiemelkedő magas háza, köztük a Hilton Szálloda tömbje adja uj hangsulyait.
Közvetlenül a Hilton mellett emelkedik a Nemzeti Képtár modern épülete, amely a görög nemzeti müvészet emlékanyagát őrzi. Kertjében szobrok állnak, laza időrendben, szinte a véletlen müvekónt elhelyezve, elsősorban a görög szobrászat alkotásai, de néhány közülük jómódu polgárok ajándéka, az európai plasztika anyagából.
A magyar grafika kiállitásának megrendezésére ebben az épületben került sor, ahol a Muzeum igazgatója Dimitriosz Papasztanosz doktor fogadja Önöket.

- A Görög Nemzeti Galéria a legujabb épületek közé tartozik. Öt éve épült, és két éve nyilvánitották Nemzeti Galériává. Első alkalommal mutat be magyar kiállitást. Végtelenül örülök, hogy ilyen érdekes gyüjteményt sikerült összeállitani. Ugy vélem, hogy közel két évszázad grafikai alkotásaiból sokmindent megtudhatunk országukról, müvészetükről. Sok olyan ismerős témát találhatunk, amely régi és uj mestereket egyformán foglalkoztat.
A történelem, amely a mi müvészeinket is alkotásra készteti, a modern ember életkérdése, gondjai az uj technikák alkalmazása, egyszóval minden, ami a grafikát a kor egyik izgalmas, müvészi kifejezőeszközévé teszi.

- A megnyitón résztvevők, őszinte érdeklődéssel nézték végig a müveket, kérdéseket tettek fel a régi város ábrázolásokkal kapcsolatban, és érdekelte őket a mai müvészet tragikus és kissé irónikus hangvétele is.
Gondosan tanulmányozták a rézkarcok és nyomatok finom technikáját, és az a keresztmetszet, amit müvészetünkből adtunk, egyben történelmünket is közel hozta hozzájuk.
A megnyitó ünnepségen igen sokan voltak, köztük sok müvész is.
A megnyitó beszédet a görög kulturális miniszter mondta.
A XIX. és XX. századi görög müvészet alkotásai között járva néhányat filmre vettünk, inkább csak emlékeztetőül.
A görög XIX. század festői karaktere meglepő módon hasonlit a magyar müvészetéhez. A függetlenségi harc, és talán a hasonló iskolázottság is magyarázza ezt. Romantikus felfogásu képek mellett, népi életképek sorakoznak, olyan falusi zsánerek, amelyek a multszázad érzelmes realista felfogását mutatják.
S, nagy kompoziciók is, amelyek a görög szabadságharcból meritik tárgyukat. Csaták és tengeri ütközetek szerepelnek a témák között, talán Gizisz, Volanakisz nevét kellene emlitenem, a csataképek a tengeri csaták festőinek képét, és az életképeknek a kiemelkedő mestereit.
És természetesen állandó témája a festészetnek az Akropolisz. A romantikát követő impresszionista felfogásu képek, majd a XX. századi keményebben, szigurbban fogalmazott képek is megörökitik. Sokszor csak háttérként, vagy önmagában.

Az egyik kép egy biedermeier idillként ábrázolja a tragikus e-
seményt. Olyan szerelmetes pillantást vet az Ilona Dobozyra, hogy
akár egy lányszöktetést is elképzelhetnénk, ha nem olvasnánk el,
hogy a Lakkatarisz Demeter bizony a Dobozy menekülését ábrázolta.
Az igen nagy, és méltán nagyra becsült Székely Bertalan viszont
a másik képen, nagyon hasonló elgondolásokkal ábrázolja, a hálá-
lukhoz közelebb álló pillanatot. Azonban van az egészben az ak-
kori müncheni iskolának a stilusára emlékeztető egy kicsit pate-
tikus, egy kicsit merev drámai póz.
Azt hiszem, ha együttlátjük a három képet, anélkül, hogy a másik
kettőt is ne méltatnánk tisztelettel, kétségtelen, hogy Madarász
Viktor lenyügöző festménye a legjelentősebb, ugyanakkor a három
kép együtt azt mutatja, hogy a multszázadban a magyar történelem
és a magyar költészet milyen meghatározóan hatott a magyar képző-
művészetre és festészetre.

- A Magyar Nemzeti Galéria nemcsak itthon, hanem külföldön is ren-
dez kiállitásokat. Néhány nappal ezelőtt Athénban nyilt meg az a
tárlat, ahol magyar grafikai anyag került bemutatásra.
Ezt a kiállitást D. Fehér Zsuzsa rendezte.

- Athén nevének emlitésekor szinte mindenki az Akropoliszra gon-
dol. A görög kulturának ez a páratlan értékü két és fél ezer é-
ves, eleven látványossága most már körülépitve a terjeszkedő mo-
dern várossal 160 méterre magasodik a város fölé. Hogy mi is volt
a sorsa, hányféle pusztulás rombolta, természeti és háborus csa-
pás, hányszor fosztották ki, és hányszor fosztották meg diszi-
téseitől, mindezt aligha kell ujra és ujra elmondani.
Igy is megőrizte azt a méltóságteljes monumentalitást, amiért i-
dezarándokol a világ,
Sajnos az Akropolisz pusztul tovább. Sokféle nemzetközi összefo-
gásról kaptunk hirt az Akropolisz megmentésére. Megtiltották az
autó forgalmat, repülőgépek átrepülését, mégis akik a Dionizosz
Szinház felől érkeznek, aggódva lesik, hogy vajon láthatják-e az
Akropoliszt, nem takarták-e be, nem tünik-e el szemük elől ez a
világ egyik csodája.
Bizonyos vonatkozásban szerencsésebb a sorsa a Poseidon templomnak,
Szunionban. A Szunioni hegy fokán, a tenger mellett emelkedik ez
a templom, amelynek oszlopait jobban megőrizte a sós tengeri szél,
és amelynek fekvése, földrajzi elhelyezkedése valóbsn nemcsak si-
ma turista látványosság, hanem valami egészen különleges élménye
a viznek, a hegynek és az antik kultura ránkmaradt szépségeinek.
Bennünket azonban munkánk Athénhez kötött.
A Lükabetosz hegy csucsáról megpróbáljuk megmutatni a város lát-
ványát. A modern város épitésénél fehér márvány burkoló anya-
got használtak, ettől lett olyan varázsosan egységes, mértéktar-
tó és tiszta formáival. Az egész uj panorámában lényeges szerepe
van a fehér szinnek.

Érdekes egyezése a dolgoknak, véletlen-e vagy nem, de tény, hogy azonos esztendőben 1821-ben két nagy magyar költő is feldolgozta ezt az eseményt. Kisfaludy Sándor, és Kölcsey Ferenc.
A két vers nemcsak a magyar irodalmi életre, hanem mint látjuk a magyar festészetre is hatott. Különösen pedig Madarász Viktorra, erre a kiváló magyar festőre, akinek itt láthatjuk ezt az említett eseményt ábrázoló festményét. Az a Madarász, aki a magyar festők közül elsőnek nyert a párizsi Szalonban arany érmet, mégpedig történelmi tárgyu festményeiért.
Ez később keletkezett, mint a Szalon arany érme, de Párizsban festette. Aránylag későn került vissza Magyarországra.
Apróság, mert a kép esztétikai értékén nem változtat, de elmondjuk, hogy a két költő közül valószinüleg Kisfaludy verse ihlette a szerzőt, ugyanis tessék nézni a szép hölgynek a szőke haját, olyan, mint amilyennek Kisfaludy irta le.
Kisfaludy egy vágtató mozgást érzékeltetett versében, és ezt a vágtató mozgást érzékelteti bámulatos tökéllyel Madarász Viktor is, akiről nem árt tudnunk, éppen a képével kapcsolatban is, hogy az 1848-49-es függetlenségi háborunak harcosa volt, mint a 13l. honvéd zászlóalj hadnagya bujdosott külföldre.
Nézzük a képet.
A szokatlan és érdekes méretü vászon alkalmas arra, hogy ezt a száguldó lendületet érzékeltesse velünk. A képnek ebben a sarkában ugyszólván impresszionista modorban ábrázolja a müvész a vágtató török üldözőket. Egy fehér ló konturjait kivehetjük, a török sereg azonban csak szinekben villog, de ezek a szinek eleve mutatnak ebbe az irányba, párhuzamosan a vésztjóslón derengő éggel. Az egész hangulat éppugy hasonlit és emlékeztet Delacroá képeire, mint akár ez a furcsa derengő szin megoldás Caspar Devit Friedrich képeire.
A következő mozzanat, amin a szem egy pillanatra megpihenhet, az egy kis mini dráma, egy üldöző török leesett lováról, nyilván a menekülő Dobozy terithette le, ágaskodó lova már készül visszafutni, ellenkező irányba, szembe az üldözőkkel. Ez a kis megtorpanás mintegy előkésziti a kép drámáját és tragédiáját.
Itt már a három lovas nagyon közel van hozzá, és ez mintegy érezteti, hogy milyen sors vár erre a párra. Dobozy már megölte feleségét, mindenesetre véres a kardja, tudjuk és a néző is tudja, mert ismeri mind Kisfaludy, mind Kölcsey versét, hogy a férfire milyen végzet fog várni. De ezt még nem látjuk.
Egyenlőre a hihetetlen száguldás irama tölti be a képet. És abból az irányból ebbe az irányba vágtatnak, amit a festmény formája is hangsulyoz, tulajdonképpen a ló elnyujtott nyaka, táguló orrcimpái, a nő hajával egybeolvadni látszó sörény bucsuztat bennünket és valahogy tudva is a tragédiát, mégis a kimenekülés száguldása az, ami az érzelmeinket lefoglalja.
E rövid és a mü jelentőségéhez képest szerény és dadogó méltatás után, azért, hogy valóban átérezzük ennek a képnek a nagyságát, érdemes szemügyre venni ugyanennek a témának két másik feldolgozását is.

- Ahogy ő maga irja, idehaza az intim élet adta az inspirációkat, családja tagjait, a kisvárosi élet kispolgárait igyekezett lefesteni.

- De nem idillikusak a képei.

- Nem, nem egyáltalán nem idillikus. Valóban az ő enteriör festészetének valami olyan megkapó egyszerüség, olyan lirai hangulata van, a szunnyadó vén szobáknak, a csodálatosan unalmas kisvárosi délutánoknak az atmoszféráját, vagy az életről már elhuzódó, az emlékein mélázó öreg embernek az egyéniségét is ki tudta fejezni.

- Szép lirai cime van ennek a képnek is.

- Ő nagy mester volt a cimek válogatásában, mint a harmadik korszakának a kaposvári enteriőrök korszaka után az ugynevezett kukoricás korszaka következett, ahogy ő nevezte, ahol keveretlenül rakta fel a szineket, élénken, szinte a magyar muskátlik tüze ég, a zománcok tüze ég az ő képén, pl. Piacsek bácsi vörös bor mellett cimü képén is.
Utolsó korszakában pasztell technikára tért át, ekkor festette csodálatos sorozatát a Nyugat festő gárdájáról, a Nyugat iróiról, Babits Mihályról, Kosztolányiról, Szabó Lőrinczről és a piros sapkás önarcképe az, amivel kiállitásunkat bezártuk.

- Köszönöm szépen.
Kedves nézőink bizonyára emlékeznek még az elmult adásunkban elinditott sorozatunkra, amelyben a hónap mütárgyát mutatjuk majd mindig be.
Szeretnénk csatlakozni a Nemzeti Galéria hasonló kezdeményezéséhez, itt Madarász Viktornak Dobozy cimü festménye a hónap mütárgya. A képről Nemeskürthy István beszél.

- Istvánffy Miklós történetiró, a XVI. XVII. század fordulója táján a mohácsi csata utáni napok egy tragikus eseményét rögzitette müvében.
1526. szeptember 13-15 között a Gerecse hegységben, a mai Marótpuszta táján, szekértáborba tömörültek kis- és köznemesek, akiket a támadó törökök lemészároltak. Igy ir Istvánffy.
Emlegeteik Dobozy Mihály kiváló vitézségét és hires tettét. Amikor ugyanis a maga mögé ültetett és őt szorosan átölelő feleségét a ló gyorsaságában bizva biztos helyre akarta vinni, de mégsem tudott elmenekülni, miután feleségét előbb leszurta, hogy az ellenség kezébe ne kerüljön, ő a sürü ellenség közé vágtatott és őt is lemészárolták.
A történet-kutatási tudomány megállapitotta, hogy ez nem legenda, ez a Dobozy valóban élt, sőt azt is tudjuk, hogy a Fejér megyei egyházastabasdi szegény kisnemes volt, felesége nevét is tudjuk, Ilonának hivták.

1978. febr. 14. Televízió 21.20 óra
Művészeti Magazin

Rippl Rónai József kiállítása

- Halálának 50. évfordulójára a Magyar Nemzeti Galéria egy kamara kiállitást rendezett a XX. század egyik ujitó mesterének Rippl Rónai Józsefnek a munkáiból. A tárlat március 1-ig tekinthető meg. Ezt a kiállitást dr. Bodnár Éva, a festészeti osztály vezetője rendezte.
Egy kamara kiállitásról van szó, nem lehetett könnyü a válogatás. Milyen szempontok szerint válogattak?

- Rippl Rónainak óriási életmüve van, körülbelül 3000 festményt tart számon a szakirodalom. Minden korszakából válogattam, de mindössze 40 képet állithattunk ki.
Az első korszaka az ugynevezett fekete, párizsi korszaka, tulajdonképpen a Kaposvárról előbb Münchenbe, majd Párizsba került fiatal festőnek az időszaka ez. Munkácsynál kezdett dolgozni először, és a nagy mester büvköréből bizony az első pillanatokban nehezen tudta mágt kivonni, aztán 1889-ben festett pettyes ruhás piriszi nő képén már a maga utjára lépett.

- Ezt a müvét maga Munkácsy is látta.

- Egy nagyon érdekes epizód ez, ahogy az emlékezéseiben leirja, hogy meghivta egyszer Párizs környéki mütermébe, francia felesége volt már akkor, a mestert, aki belépett a mütermébe, körülnézett és kérdően ránézett, hol van a kép?
Ezek a halvány szinek, a feketéből felépitett, minden zsirosság, minden erőteljes szin, szin kontraszt nélkül festett kép számára teljesen idegen volt. Idegen is lehetett, hiszen ez már az uj törekvéseknek a hangja volt, a századforduló ugynevezett uj müvészetének, vagy ismertebb nevén a szecessziónak a müvészete, és Rippl Rónai a legmodernebb törekvésü franciákhoz csatlakozott, akik Gogen müvészetét irták zászlójukra.
Ebből a korszakból való az Öreganyám cimü képe 1892-ből, és ez a csodálatos mozdulatu, a vonal szerepét hangulyozó képe a Nő kalitkával, ahol az üde zöld kalitka és a sárga madár villan elő.

- Nagy sikereknek nézett elébe ekkor Rippl Rónai, mégis hazatért. És nem is éppen Budapestre.

- Ha Párizsban marad biztos világhirü müvész lett volna belőle, de hazajött 1902-ben és Kaposvárott, szülővárosában telepedett le, és először bizony értetlenséggel, közönnyel állt szemben, ezt a közönyt aztán 1906-ban első nagy kiállitásán törte át, amelyen szerepelt a Karácsony cimü festménye, édesanyja és Lazarin felesége ül rajta, A másik olyan képe, amely szintén az első kiállitáson szerepelt Piacsek bácsi a babákkal cimü alkotása, amelyben a család kedves rokona a régi nyugdijas erdész, aki hires volt nagy mulatozásairól, lovairól mutatta be, a háttérben pedig felesége, amint a varrónő próbál egy ruhát rá.

- Szépen megnyitotta az enteriört a konyha felé, vagy talán egy másik szoba ez.

NA

Átadták az első Star tehergépkocsikat Győrött

Kedden Győrött ünnepélyes külsőségek között átadták az első hazánkba érkezett lengyel gyártmányú Star tehergépkocsikat a megrendelőknek. A 180 lóerős, 6 tonna teherbírókepességű járművek két típusát szállítják hazánkba a gyártók. A Star 200-as jelzésű hátsókerék meghajtású, országúti forgalomra alkalmas, a Star 266-os jelzésű pedig az összkerékmeghajtású terepjáró változat. Előállítója a strarahowicei tehergépkocsi gyár, ahol a tehergépjármű gyártása már három és fél évtizedes múltra tekint vissza. Hagyományos termékük a Star teherautók is, amelyhez a motorblokk öntvényeket Magyarországon készítik.

Az első öt kocsit a gyártók képviseletében Tadeusz *Banach* vezérigazgató, a forgalmazók képviseletében Stanislaw *Malechowski*, a Polmot külkereskedelmi vállalat vezérigazgatóhelyettese adta át. Az ünnepségen részt vett Henryk *Gawronszki* és Tadeusz *Gradowski* a budapesti lengyel nagykövetség tanácsosa.

— **Új hegesztőanyagot** dolgozott ki a Vasipari Kutató és Fejlesztő Vállalat. A Rába mosonmagyaróvári Mezőgazdasági Gépgyárában nemrég fejezték be az új hegesztőhúzalokkal készült ekevasak vizsgálatát, s megállapították, éltartósságuk azonos a tőkés importhuzallal hegesztettekével, ugyanakkor a hazai huzalok termelési tulajdonságai előnyösebbek.

— **Gázkötvényeket bocsát ki** Mezőkövesd tanácsa az év első felében a gázvezeték-építés meggyorsítására, ötmillió forint értékben. A vezetékes gáz fogadóállomása tavaly már elkészült, a városi gerincvezeték építéséhez az idén kezdenek hozzá.

— **Hibaigazítás.** Tegnapi, Hogyan született meg a Múzsák Közművelődési Kiadó című cikkünk utolsó bekezdése technikai okokból értelmetlenül jelent meg. A kérdésre, hogy Miért éppen a múzsák szóra esett a nevadók választása, a felelet helyesen így hangzik: Egyrészt azért, mert a gondozásunkban napvilágot látó sikeres folyóiratnak is ez a címe. Másrészt úgy véljük, hogy a kilenc művészet pártolóját jelölő szó illik leginkább intézményünk tevékenységéhez.

— **HÚSZ SZÁZALÉKKAL OLCSÓBBAN KIRÁNDULHATNAK** a Magyar Nemzet olvasói a Budapest Tourist szervezésében január 15-én, vasárnap Székesfehérvárra. Utazás autóbusszal. Útvonal: Budapest — Velence — Pákozd — Székesfehérvár — Pákozdi emlékmű — Budapest. Program: Székesfehérváron séta a látnivalókban rendkívül gazdag történelmi belvárosban: a Romkert, a Fekete Sas patika, az István király Múzeum, a volt Ciszterci templom és sekrestye bútorzat, a Budenz-ház, a Szent Erzsébet-kiállítás és a város többi nevezetes látnivalóinak megtekintése. Pákozdon séta az emlékműhöz, Velencén Molla Sadik sírjának megtekintése. Ebéd Székesfehérváron. Indulás reggel 8.30 órakor a Roosevelt térről, visszaérkezés Budapestre, körülbelül 15.30 órára. Kedvezményes részvételi díj: 220 forint. A Magyar Nemzet „Honunk a hazában" rovata ezen a napon ad körképet Székesfehérvárról és környékéről. Jelentkezni lehet a Budapest Tourist bármelyik irodájában.

— **Tizenöt tagú igazgatótanács** alakult kedden a Salgótarjáni Kohászati Üzemekben. Tagjai a vezérigazgatón és a szakigazgatókon kívül a termelő és szolgáltató gyáregységek vezetői, műszaki tanácsadók, a szakszervezeti bizottság delegálta munkások és a KISZ-t képviselői fiatalok. A tanács a vállalati termelésgazdálkodás nagy horderejű — a távlati célok elérését is befolyásoló — kérdéseivel foglalkozik.

— *Magának másfél óráig tart gurul a lépcsőn ...?!*

— **Mikroszámítógép Magazin** címmel új kiadvány jelent meg, a Neuman János Számítástudományi Társaság újságja, amely számítástechnikai kérdésekkel, ezen belül is elsősorban a személyi számítógépekkel kapcsolatos programmegoldásokkal, tanácsokkal foglalkozik majd.

— **Megkezdte a próbatermelést** a Duna—Tisza közi Állami Építőipari Vállalat új, kecskeméti ajtó-ablakgyártó részlege. A csaknem háromszázmillió forintos költséggel létrehozott üzemben az NSZK-ból vásárolt technológiával dolgoznak.

— **A sasoknak mesterséges fészket** rakott ki a Hortobágyon a Debreceni Madártani Egyesület. A szakemberek így szeretnék elérni, hogy a mostani tizenöt-hússzal szemben még több sas telepedjék meg a téli hónapokban a pusztán.

— **Floridában a rendkívüli fagyok** ötszázmillió dolláros kárt okoztak a citrusfélékben. A legnagyobb kár a narancsültetvényeket érte. A termés harminc-negyven százaléka ment veszendőbe, s a fák egy része is elfagyott.

— **Gyümölcsfa és szőlő mesterfogással** címmel kertészeti tanfolyam indul ma este 17 órakor a szabadság-hegyi Új Tükör Jókai Klubban (XII., Hollós u. 5., megközelíthető a 21-es autóbusszal, vagy fogaskerekűvel). Beiratkozás a helyszínen.

— **Zavarossá válhat az ivóvíz** január 11-én, 9 órától 26 óráig, a nagy átmérőjű vezetékek karbantartási munkái miatt a IV. kerülettől, a XI. kerületig és a XIII. kerülettől a XVI. kerületig, közli a Fővárosi Vízművek.

A TELEVÍZIÓ MŰSORA

7.58 *Műsorismertetés*
8.00 *Tévétorna*
8.05 *Iskolatévé*
9.55 *Delta* (Ism.)
10.25 *Perbefogott félelem*
Amerikai film
II/2 (Ism.)
11.10 *Képújság*
14.45 *Iskolatévé*
16.12 *Műsorismertetés*
16.15 *Hírek*
16.25 *Lenguel utak*
Lengyel filmsorozat
XI 2
17.50 *Képújság*
17.55 *Tévéegyetem*

Kb. 22.35 *A hét műtárgya*
Jan Kupeczky:
Öt arckép
Kb. 22.40 *Tv-híradó 3*

2. MŰSOR

17.53 *Műsorismertetés*
17.55 *Perpetuum mobile* (Ism.)
18.40 *Képújság*
18.45 *Auguste Piccard*
Riportfilm
19.30 *Profán passió*
Anna Margit világa
(Ism.)
20.00 *Moziregény*
Francia tévéfilm
21.35 *Tv-híradó 2*
22.00 *Memento mori*
Stúdióműsor
II. „Egy nyugalom vár,
a végső ..."
22.30 *Képújság*

Rippl Rónai

Magyar Nemzet 1984. 1. 11. 7

Amiről alig értesülünk

Magyar képzőművészet külföldön

Barátok révén, kézen-közön értesültem róla, hogy nagy siker a Magyar Nemzeti Galéria kiállítása Mexico Cityben. Megkérdeztem *Éri* Gyöngyit, a Galéria főigazgató-helyettesét: miért nem tudunk itthon róla, miért titok a mexicói magyar képzőművészeti kiállítás?

— *Amiért „titok" a római Rippl-Rónai tárlat, pedig sorba állnak érte az olaszok, és a nagy érdeklődésre való tekintettel meg kellett hosszabbítani!* — „dobta vissza a labdát" a főigazgató-helyettes. — *Tőlem kérdik, hogy a hazai lapok miért nem írnak róla?*

Az újságíró ilyenkor kollégái helyett is nyel egyet: nem tehet mást. Azután megpróbálja logikus rendbe szedni a kérdéseit:

— Kezdjük akkor a mexikói kiállításnál. Hogyan jött létre, meddig tart, mit vittünk ki?

— Államközi egyezmény keretében szerveződött, november 12-én nyílt, január közepéig lesz nyitva a Juan San Carlos Múzeumban, amely múzeumnak számunkra külön érdekessége, hogy három Markó Károly-képet őriz!... A mi kiállításunk, amelynek célja a XIX. századi magyar festészet bemutatása, ugyancsak három Markó-képpel kapcsolódik hozzá, avval indul.

„Este a Tiszán" — Mexico Cityben

Nézegetem a kivitt képek listáját. Az első tételek: id. Markó Károly: *Diana a vadászaton*, 1833. *Krisztus megkeresztelése*, 1840—41, *A puszta*, 1853. Az ötvenkét festmény között ott van Madarász Viktor, Székely Bertalan, Munkácsy Mihály több, nemzeti jelentőségű művének vázlata, de olyan kiérlelt remekművek is, mint Munkácsy *Poros út*-ja, Lotz Károlytól a *Zivatar a pusztán*, Paál Lászlótól a zsombékos *Erdő széle* és a csodaszép *Erdő mélye*, Szinyei Merse Páltól három kép, köztük a humoros *A léghajó*, Benczúrtól kettő, Mednyánszkytól három, Bihari Sándortól a dinnyeevő *Parasztfiú*, Deák Ébnertől az *Este a Tiszán*, Telepy Károlytól egy *Balatoni táj*... Nem tudom mindet felsorolni.

— Akkor terjünk rá a római kiállításra!

Rippl-Rónait az olaszok kérték...

— A Rippl-Rónai kiállítás a magyar napok keretében nyílt meg az olasz fővárosban november 11-én a Capitoliumi Múzeumban, a piazza del Campidoglión. Eredetileg december 18-án zárult volna, de mint már említettem, a nagy érdeklődésre való tekintettel csak január 12-én bontják le. A kiállítás érdekes előzménye az, hogy tavaly februárban, a Le Havre-ban rendezett magyar napok alkalmából Franciaországba Rippl-Rónai műveket vittünk, azt olasz művészettörténészek látták és ők kérték, hogy náluk is mutassuk be Rippl-Rónait.

Nézem a római kiállítás szórólapját. Több, mint száz művel szerepel a kaposvári mester, miként ők írták: a *pittore, grafico, decoratore*... s festményei mellett, a *Pettyes ruhás nő*, a *Kalitkás nő*, az *Öreganyám* és a többi mellett rajzai, gobelinjei, könyvillusztrációi, plakátjai, fajansztányérjai, üvegablak- és bútortervei is tanulmányozhatók Rómában.

— Egyébként több ország kéri, hogy Rippl-Rónainak 1984-ben ott legyen emlékkiállítása — teszi még hozzá Éri Gyöngyi.

Mielőtt a jövő évi tervekről beszélnénk, megkérdezem, volt-e az idén még máshol is látható egy és más a Galéria gyűjteményeiből?

— Jelenleg is kint van egy szép kollekció a magyar kortárs tájképfestészet alkotásaiból Vilniuszban, illetve most már Rigában: októberben nyílt a litván fővárosban és januárban zárul a lett fővárosban. Nagy sikerű kiállításunk volt a nyáron Innsbruckban, a tiroli magyar napok alkalmából: itt a magyar konstruktivisták művészetéből mutattunk be válogatást.

Kézbe kapom a gondos kiállítású katalógust, tetején Bortnyik Sándor 1918-as *Vörös mozdony*-ának részletével. A tárlat (június 6. és július 9. között) Bortnyik mellett Beothy István, Beothyne *Steiner* Anna, Forbát Alfréd, Huszár Vilmos, Kassák Lajos, Uitz Béla és a magyar avantgarde, valamint a weimari Bauhaus ma is élő — New Yorkban élő — klasszikusa, a nyolcvannégy éves *Weininger* Andor munkáiból tárt az osztrák közönség ele kitűnőnel kitűnőbb alkotásokat. Itthon is megnéztük volna!

„Budapest 1890—1919"

— Ezt megelőzően pedig 1981. december elejétől 1982 októberéig (valóban kár, hogy ezekről a hazai közvélemény szinte egyáltalán nem hall) rendkívüli érdeklődéstől kísért szecesszió-kiállításunk volt három olasz városban: Velencében, Rómában és Bolognában — folytatja a főigazgató-helyettes. — A pontos címe egyébként az volt, hogy A lelek és a forma. Lukács György 1904-ben írt művének címét kölcsönvéve, s voltaképpen a Bartók-évforduló alkalmából volt hivatva bemutatni, milyen is lehetett az a közeg, amely indulásakor és az azt követő években Bartók Bélát itthon körülvette.

Budapest 1890—1919. *L'anima e le forme* — olvasom az igen finom külsejű katalógus címlapján, melyet Vaszary János *Aranykor* című 1896-os festménye díszít. A csaknem kétszázötven oldalas kötet tanúsága szerint átfogó kultúrtörténeti kiállítás volt ez, mely a századvég-századelő nagy művészeti forradalmának nemcsak szépművészeti vetületét rajzolta fel az érdeklődők előtt, Csontvárytól a gödöllőiekig, hanem az építészet eredményeit is felvázolta, példának okáért Hegedüs Ármin pesti belvárosi *Török bankház*-ától a *Gellért Szálló*ban megvalósult tervein át Hauszmann Alajos *Curia*-épületéig, melyben átmenetileg a Nemzeti Galéria is volt, és *New York*-palotájáig, melyben ezeket a sorokat írom... Továbbá a magyar szecessziós iparművészet megannyi remekét Sovánka István légies és mégis zömök virágvázáitól Róth Miksa színes üvegablakain át, Kozma Lajos különleges ex libris-eitig vagy Jaschik Álmos fantasztikus jelmezterveiig.

— Itthon is szívesen láttuk volna ezt a kiállítást!

— Meglesz — feleli a főigazgató-helyettes —, a tervek szerint 1985-ben. De addig még.... egyelőre maradjunk a külföldi terveknél. Az idei évben Bécs, Prága és Varsó közönségével Kondor Béla művészetét szeretnénk megismertetni. Pozsonyba XIX—XX. századi magyar grafikai válogatást viszünk. És most jut eszembe, hogy egy kisebb magyar szecesszió-kiállítást 1979-ben az USA öt városában már bemutattunk, ez a sorozat Chicagóban zárult, és még arról sem beszéltem, hogy négy alkalommal volt már kiállításunk Japánban, legutoljára 1981 szeptember—októberében a Szépművészeti Múzeum és a Galéria anyagából Gunma, Sapporo és Tokió városában. És Mexicóban is rendeztünk már korábban magyar művészeti kiállítást, ez volt az előzménye a mostani nagy tárlatnak Mexico Cityben.

Igen, ez az a kiállítás, amelynek örvén ez az interjú létrejött. Végezetül csak megismételhetem: kár, hogy szinte nem tudunk róluk.

Ember Mária

Az épülő Ópusztaszer

Körkép egy emlékpa

A legenda szerint itt fejeződött be a honfoglalás. Árpád és vezérei ezen a helyen, a Gyümölcsény-erdő mellett *„megállapították az ország minden igazát, miképen szolgáljanak a vezérnek és előkelőinek, vagy miképen tegyenek törvényt minden elkövetett vétekről"* — jegyezte le Anonymus.

Aztán még egy nevezetes dátum: 1945. március 29-én itt kezdődött meg a földosztás.

Amikor a kora tavaszi napsütésben az autó befordult a keskeny útra, s végül megállapodott a hatalmas park egyik nyugodalmas szögletében, valahogy nem tűnt történelminek Ópusztaszer.

A történettudomány és a régészet mai adatai alapján sem bizonyítani, sem cáfolni nem lehet, hoztak-e törvényt Szeren a honfoglaló vezérek. Ám a nagyrészt még máig is élő földrajzi nevek — *Körtvély-tó, Bortva-mocsár, Alpár homokja, Gyümölcsény-erdő* — mégis azt mutatják: kell legyen valami hitele Anonymus történetének. Itt állott — talán a honfoglaláskori történelmi esemény emlékére — a *Boldogságos Szüz Mária apátság*, amelynek maradványait, hétszer átépített templomát a közelmúltban tárták fel a régészek *Trogmayer* Ottó vezetésével. Sok mindent megtudtak az ásatások nyomán, ám így is maradt elegendő kérdés, megoldandó rejtély.

Szer, amelyet az 1600-as évek elejétől már csak Pusztaként vagy Pusztaszerként emlegetnek a források, sokszor cserélt gazdát a történelem folyamán. Furcsa, de *mindig kihívta ez a föld a vetélkedést.* Örökkön akadtak, akik vágytak birtokára, másoknak éppen terhükre volt, mégis ragaszkodtak hozzá. Talán a régi dicsőség fénye és az ebből remélt haszon táplálta a viszályt. Először Kecskemét városa igyekezett tőkét kovácsolni a hajdani dicsőségből. A város polgárai 1891-ben azt kérték elöljáróiktól, állíthassanak *országos emlékművet* a honfoglalás kori esemény helyén. Addig is keresztelték el a pusztán található hét halmot a hét vezérről.

föld végre elnyerje méltó rangját a történelmi emlékhelyek között. Az elképzelések szerint az egyik fő feladat volt, hogy *régészetileg hitelesítsék* az emlékhelyet, majd alakítsák ki a környezetét.

„Egyéb látnivaló"

Az 1976-ban újjáalakult emlékbizottság pályázatot hirdetett az ötvenkét hektárnyi terület terveinek kidolgozására, és a felszabadulási és földosztási emlékmű elkészítésére. Nem az emlékműpályázatot megnyerő szobrászművészek hibája, hogy az alkotás a mai napig nem készült el. Az erre szánt pénz ugyanis, másra kellett: a központi épület felépítésére. A tervek szerint lesz az emlékparkban skanzen, kemping, sportpálya, láthatják majd a kirándulók a feltárások nyomán kialakított romkertet: a kolostor maradványait, a középkori temetőket és falut. Most építik a központi épületet, amely nevezetes látnivalóval szolgál: itt lesz kiállítva sok esztendő után a *Feszty-körkép.*

Ami eddig megszületett, nem kis áldozatok árán jöhetett létre. A gazdasági nehézségek az emlékpark építését is sújtják. Sokan, sokféle segítséget, támogatást nyújtottak már eddig is az előrelépéshez, *a skanzen hetven százaléka társadalmi felajánlás eredménye*, ezenkívül a Csongrád megyei Tanács is sokat költött már Ópusztaszerre. A megye falvai és városai pedig egyenesen dicsőségnek érzik, hogy hozzájárulhatnak a nemzeti park szépítéséhez. A hatalmas, ötvenkét hektáros terület — az egykori csalitos és kukoricaföld — mára már viszonylag rendezett képet mutat, s ebben nagy része van annak, hogy ötvenkétezer fát ültettek el.

Szabó G. László, a Csongrád megyei Tanács elnökhelyettese, a nemzeti emlékbizottság titkára egy pillanatig sem titkolja, hogy még nem ismerhető pontosan a jövendő.

— Az emlékbizottság a fejlesztés három, ötéves szakaszát dolgozta ki. A harmadik, a befejező periódus 1986-ban kezdődne. Eddig, a gazdasági nehézségek ellenére — ha kisebb engedményekkel is —, de *tartjuk a tempót.* Kisebb engedményen azt értem például, hogy nincs vendéglátóipari egység a parkban, vagy hogy a felszabadulási emlékműre szánt pénzt befektettük a központi épület folytatásába. Ennek a múzeumi kiállítóépületnek a második ütemére azonban még nincs meg a pénz. Reméljük, valamelyest gyarapszik a keret az adományokból. Véleményem szerint 1986-ban lehet elkezdeni az épületben a körkép szerkezetének a szerelését.

A központi épület, ez a tizenhét méter magas, negyvenkét méter átmérőjű, három külső gyűrűvel bővített körépület tulajdonképpen *építészeti szenzációnak* számít. A televízió *Stúdió '84* műsora már beszámolt arról, miként emelték helyére, tizenhét méter magasba az építők, nyolc nap alatt a hatszáz tonna súlyú, ragasztott fából készült tetőszerkezetet. Ezzel be is fejeződött a központi terem építése, ahol majd helyet kap a magyar közönség által oly sokáig hiányolt Feszty-körkép.

Lehet vitatkozni azon, milyen művészeti értéket képvisel a Feszty Árpád és kilenc társa által készített képmonstrum, amely elkészültekor, 1894-ben, *A magyarok bejövetele* címet kapta. A százhúsz méter hosszú, tizenöt méter széles, 1800 négyzetméter felületű panoráma egy darabban szőtt belga vászonra készült, és sokáig Budapest egyik legnagyobb nevezetességének számított. Furcsa, de a kép a millenniumi ünnepségek idején — a kiállítási katalógus szerint — már csak mint *„egyéb látnivaló"* tartatik számon. Elkészültekor Feszty Gyula külön bemutatóhelyet építtetett a körképnek a mai Szépművészeti Múzeum helyén. A festményt 1899-ben bemutatták London-

Rippl - Rónai

Magyar Nemzet 1984. V. 18. 7

Új magyar rajzművészet

Gombosi György-emlékkiállítás a Nemzeti Galériában

ELMESÉLEK EGY EGYSZERŰ történetet. Amikor a fiatalember, akit Gombos Györgynek hívnak, felnövekedett, öreg Európánk már túl volt e századi első nagy krízisen: újra a munkálkodás ideje jött el, de soha már nem olyan felhőtlen ég alatt, mint annakelőtte. Szorgos fiatalemberünk, aki jó polgári otthont tudhatott maga mögött, a kereskedőcsaládok sokadik generációjára oly jellemző módon a művészetekhez vonzódott. Zenélt, aztán a festészet felé fordult a figyelme: nagy korok zsenijei előtt hódolt álmélkodva — így lett művészettörténész.

Annak rendje és módja szerint fejlesztette most már vizuális érzékenységét és történelmi stúdiumokat folytatott, Berlinben tanult, Itáliába utazott, majd felvértezve, ahogy kell, monográfiákat írt reneszánsz mesterekről, Spinello Aretinóról, Palma Vecchióról, Moretto da Bresciáról, mely kötetek — jó szakmai fogadtatás után — helyükre kerültek az e témával foglalkozó kézikönyveink polcán.

Ám történetünk hősének mindez nem volt elég. Nem kezdett el fölfele lépkedni a szakmai-hivatali ranglistán, hanem független gondolkodóként szellemi kalandokba bocsátkozott. Úgy érezte, hogy még közelebb kell férkőznie a művészet lényegéhez, nem elégedhet meg azzal, hogy a klasszikus művészettörténeti módszereket igénybe véve a jelenségeket megértse és elrendezze, hanem választ kell találnia olyan istenkísértő kérdésekre, hogy *mi a művészet oka, mivégre jött létre.* Így talált rá olvasmányai között Freudra, s úgy érezhette, hogy amit Lyka Károly és Genthon István épp csak elkezdett idehaza a művészettörténet-írásban, azt ő folytathatja: a műteremtő szándékok megvizsgálása alapján kerülhet közelebb az alkotás lényegéhez.

A magyar rajzművészettel kezd foglalkozni, jegyzetfüzetében találó megjegyzéseket fűz az általa átvizsgált anyaghoz, kitűnő ötletei születnek, s hozzálát a XX. század magyar rajzművészetét összefoglaló, úttörő jelentőségű album megszerkesztéséhez. Ám ez a közepetáján kissé bonyolultabb történet ekkor, a végére újra egyszerűvé, tragikusan egyszerűvé válik. Munkaszolgálat — 1944-et írunk —, újabb munkaszolgálat és egy hosszú vonatút, amelynél a bevagonírozáskor még feljegyezték Gombosi György nevét...

1904 májusától 1945 januárjáig tartott a történet. Illetve még egy rövid, elhaló záróakkord tartozik hozzá: *Litván* József, a rövid életű *Erasmus* könyvkiadó vezetője 1945 karácsonyára kiadta a Gombosi által összeállított *Új magyar rajzművészet* első kötetét. Gyönyörű karácsonyi ajándék lett volna ez az elsőrangúan kiállított kötet bárkinek, de azon a karácsonyon inkább csak szeretet övezte újra a feldíszített fenyőfákat, nem ajándékok. Litván József belebukott a vállalkozásba, s ezzel a könyvkiadásba is, a második kötet már elkészült kliséi szétszóródtak, és *Gombosi életműve másodszor is csonka maradt.*

AZ ELMÚLT TÍZ ÉVBEN szórványosan megjelent cikkek, tudományos igényű tanulmányok kezdtek újra a művészettörténész tevékenységével foglalkozni, hogy most végül a Nemzeti Galéria *Majoros* Valéria rendezésében *példaszerű emlékkiállítással* elevenítse fel a mai magyar rajzművészet „felfedezőjét", Gombosi Györgyöt. A — végre — gondosan és használhatóan összeállított katalógus, *a hatásos kiállítás nem csupán egy könyv, az Új magyar rajzművészet két kötetének rekonstrukciójára vállalkozik, hanem egy gondolkodásmódéra* is.

Gombosi alanyvető megfigyelése így szólt: az újabb kori művészetben *a festmény „homlokzat, melyet az Én a világ felé mutatni akar. ... homlokzat, amely az egyént éppúgy reprezentálja, mint amennyire el is rejti".* A rajz viszont, a legarchaikusabb művészet, tulajdonképpen nem más, mint „az intuíció állapotában levő alkotás", a képi gondolat, ahogy az a művészből kitört, mielőtt átment volna a tudat cenzúráján. *Az igazi rajz kész, mégis befejezetlen, ebben rejlik gazdagsága.*

Nem letisztult, múzeumi anyagból, hanem élő művészek műterméből és még élő emlékű alkotók hagyatékából válogatta össze az elképzelését támogató rajzanyagot Gombosi. Teóriája igazát bizonyítja, hogy amit ő e két kötetéhez összeválogatott, az még ma is a 20. századi rajzművészet foglalata Rippl-Rónaitól Vajda Lajosig. *Szinte tévedhetetlennek bizonyult Gombosi* a tehetségek és a művek megítélésében, sőt néhány esetben a nem sokat ígérő homlokzat mögött a rajzok révén felfedezte a megalkuvások során kisiklott invenciót.

Rippl-Rónai József Párizstól Kaposvárig kanyaruló életművének fordulatait egy tucatnyi sorba rakott rajzzal hosszas tanulmánynál plasztikusabban megmagyarázta Ferenczy Károly bátor képei mögött a rajzok segítségével feltárta az alkotói bizonytalanságokat. Mély és pontos analízissel szolgált például Kernstok Károly, Nagy Balogh János, Egry József és mások tevékenységéről, s oly ritka gyöngyszemekre is rátalált, mint Farkas István szénrajzai. A gyűjtemény lezárásaképpen pedig akkor még gyakorlatilag ismeretlen alkotóktól, Vilt Tibortól, Álmos Imrétől, Anna Margittól, Vajda Lajostól választott lenyűgöző szépségű, kész, mégis befejezetlen rajzokat.

Gombosi György előzmények nélkül gyűjtötte kötetbe, szinte a semmiből „teremtette meg" az új magyar rajzművészet igazi értékeit, megmutatva, hogy korunkban a rajz „a rejtett belső kép egyetlen lehetséges objektiválási módja" — a műkereteket felismerő elmélet és a további művek létrejöttét inspiráló műkritikai-válogató gyakorlat ritka, jelentős szintézisét létrehozva ezzel.

Bán András

1983. II. 18.

1021

Rippl-Rónai József festőművész 1861-1927

Déli Krónika

- Más téma. Hogyan alakulnak nemzetközi kulturális kapcsolataink? Milyen kiállításokon veszünk részt külföldön, és milyen külhonból érkezett kiállításokat tekinthetünk meg itthon 1983-ban?
E kérdésekre kapott választ Ráday Eszter a Művelődési Minisztérium sajtótájékoztatóján.

- A külföld kulturája jelen van művészeti életünk ünnepnapjain és hétköznapjain egyaránt. De a mi eredmé-yeink is joggal tarthatnak és tartanak is igényt arra, hogy megismerjék és elismerjék külföldön. - mondta Rátkai Ferenc művelődési miniszter helyettes mai sajtótájékoztatóján. És bár napjainkban a világpolitikában fujdogáló fagyosabb szelek miatt nagyobb áttörésekre nem számithatunk, a folyamatosság megőrzésével azonban megóvhatjuk a közeledés és a kölcsönös megértés hidjait. És most néhány szó az 1983-as tervekről. Magyar Hetet rendezünk Le Havre-ban, Lilleben, Insbruckban, és az NSZK-beli Erlangenban. Magyar gazdasági és kulturális napokat több olasz városban és Kairóban. Filmgyártásunk a világ valamennyi jelentős filmfesztiválják képviselteti magát. Kiállitást 165-öt rendezünk külföldön, s 65 külföldit láthatunk itthon. A XIX; szd. magyar festészetét az idén Mexikóban is megismerhetik. Fotokiállitás utazik Norvégiába , Finnországba és az Egyesült Államokba. Rippl Rónay József képeit Franciaországban is megcsodálhatják. Mi pedig a Szépmüvészeti Muzeumban egy olyan párját ritkitó magángyüjteményben is gyönyörködhetünk majd, Michelangelótol, Leonardo da Vincitől, Rembrandt-tól és Cezanne-on át a XX. századi festészet kiemelkedő alkotásaiig, amelynek gazdája egy amerikai

üzletember, Armand Hammer. Aki nemcsak az Occidental Petroleum Corporation elnöke és jelos műgyüjtő, hanem ő volt a fiatal szovjet állam első tőkés kereskedelmi partnere.

1981. V. 13. Petőfi 10.45 /Sz.Lné/.
Láttuk, hallottuk...

Rippl Rónai József festőművész

Néhány muzeumban szokássá vált, hogy egy művek kiemelnek a többi közül, és egy hónapon keresztül ez az alkotás áll a főhelyen. Ugy is nevezik: A hónap mütárgya. 120 éve született Rippl Rónai József, a hires, és közkedvelt művész, és a Magyar N emzeti Galéria valószinüleg ezért választott ki egy Rippl Rónai festményt A hónap mütárgyának. Majdnem két hét óta látható most már akkor a N emzeti Galériában ez a kép, és Ránki Julia kollégám arra volt kiváncsi, akik mindennap látják, tehát a muzeumőrők, hogyan vélekednek erről a festményről. Rippl Rónai festményének cime: Öreganyám.

-Tud valami közelebbit erről aképről ha esetleg, bár mondjuk ez nem információs szolgálat. de ha mégis valaki megkérdezné?

-N em, csak azt, hogy az ő nagyanyját ábrázolja, és hogy mellette van a másik képe, azon szintén a nagyanyja, és a temető ahol el van temetve. Egyébként a teljes szöveg az ott ki van nyomtatva, és ott elolvashatják a látogatók.

-És magánemberként milyen érzéssel nézi ezt a képet?

-Énnekem nagyon tetszik, általában véve az öreg arcokon lehet sok kifejezést, szóval, hogy mondjam jól ábrázolni az életben szerzett tapasztalatokat, vagy az élet viszontagságait, ki, hogy élt, szóval az idős arcok fejezik ki ezt a legjobban.

-Ez a kép? Hát ez a kép az én nagyanyámra is emlékeztet.

-Milyen volt a nagymamája?

-Ugyanez, ugyanilyen volt, a nagymamán és művészeti szempontból én nem tudom, ugy esztétikailag értékelni, hanem az, hogy olyan érzelemeket kelt bennem, mint amikor a nagymamámat láttam és a nagymamával beszéltem.

-Itt ebben az előcsarnokban jól látja, hogy az emberek megállnak-e a kép előtt, mi a tapasztalata?

-Ugy elmarengenek, hogy ugy mondjam sokan. Különben azt hiszem, hogy Rónait is tisztelik benne, amikor nézik.

-Itt most már a második csoport ment el azóta, hogy beszélgetünk, de egyik csoport sem ment oda a Rippl Rónai képhez, vajon miért van ez?

-A csoportok nem, a csoportok azok be vannak irányitva azonnal mennek fel az első emeltre, ami a legértékesebb, a legérdekesebb, a leglátványosabb, talán egy kicsikét oldalt van ez,

-Emlékezteti valakire esetleg?

-Hát természetes,a nagymamáinkra.És nézze bizony már én is benne vagyok a korban ugy hogy már egy kicsit magam is odaképzelem.

...a ren
örök. Vagy úgy, hogy
ra járnak vagy úgy
értesítik őket. Elvileg
golhatnak azok a *taná*
gozók, akik erre az ig
si osztály vezetőjétől
talmazást kapnak. Az
megvallva azonban
néz fiúkkal" szemben
többjük nem meri a testi ép-
ségét kockáztatni emiatt.
Ugyanez a helyzet a lakossá-

... húzzák a kétdecis üveget — pálinkát.

Szántó Péter

---

tejnap

a hazai tejfogyasztás endő sovány tej

3—4 százalékkal kívánják növelni egy személy tejfogyasztását.

— Minden lehetőség megvan erre — mondotta pénteki sajtótájékoztatóján *dr. Simka István*, a Tejipari Vállalatok Trösztjének vezérigazgatója. — *Az elmúlt ötéves terv alatt a tejtermelés 38, a -feldolgozás 44 százalékkal növekedett. Új, változatos ízek, a korszerű táplálkozást biztosító készítmények jellemzik az ipar termelését.*

Öt esztendő alatt csaknem 40 féle új termékkel jelent

nyosságai nem teszik lehetővé, hogy mindenütt bőséges kínálat legyen.

A sajtótájékoztatón a többi között felmerült — a Népszava már foglalkozott is vele — a 1,5 százalékos zsírtartalmú, *sovány tej, de alig kapható.* Az iparág vezetői elmondották, hogy a műanyag zacskó színe összetévesztésre ad lehetőséget a zsírdúsabb tejjel. Ezért sok helyen nem rendelik a kereskedők. *Néhány hét múlva elfogy a rossz jelzésű csomagolóanyag, és más színezésű zacs-*

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1981 MÁJ
NÉPSZAVA 2 31

Rippl-Rónai József festőművész

1021

Rippl-Rónai és az irodalom

Ady Endre írta róla: *„Büszke és irigy vagyok egy szép és nagyszerű úrra, akit Rippl-Rónai Józsefnek hívnak az emberek idelenn s az angyalok odafenn. (...) Ez az öreg szépfiú bizonyosan zseni, nagyon nagy ember s felséges életű."*

A „felséges életű", jeles festőművész, *Rippl-Rónai József* 120 évvel ezelőtt, 1861. május 23-án született. Budapesten, a *Nyugat Irodalmi Emlékmúzeumban* megújított, elgondolkodtató látnivalókat bőven kínáló kiállítás nyílt *Rippl-Rónai és az irodalom* címmel.

Láthatók ott íróportrék ceruzával, pasztellel, olajjal; Adyról, Babitsról, Móriczról, s még felsorolhatatlanul sok mindenkiről. Hozzájuk sokszorosított rajzok társulnak. S könyvek is kínálják magukat, hogy aztán otthon ismét kézbe vegyük őket, illetve próbáljuk megszerezni, ha könyvtárunk még csak hiányukat őrzi.

E könyvek között az 1913-as kiadású *Rippl-Rónai József Ötven rajza*, valamint a festőművész két évvel korábban megjelent *emlékezései* éppúgy láthatók, mint az általa illusztrált *Molnár Ferenc*-kötet vagy *Móricz Zsigmond* 1925-ben megjelent *Pillangójának* borítófedele.

M. I.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

KISALFÖLD

1981 MÁJ 23

Rippl-Rónai József
Emlékezése
1021

Ecset és toll

Százhúsz éve született Rippl-Rónai József

Művészetét az elmúlt száz évben kis könyvtárra való tanulmány, esszé, könyv, vallomás elemezte már, sokféle nézőpontból világítva képeire. Most születésének évfordulóján, beszéljünk Emlékezéseiről, mert ez a kötet összefoglalja mindazt, amire piktúrájában törekedett.

A Nyugat kiadója Rippl-rajzokkal díszítve szép virágmintás vászonkötésben jelentette meg 1911-ben Emlékezéseit. Ez a műfaj végül is irodalmi, s a szerző el is mondja, hogy literátorok ösztönzésére fogott tollat: „Azért írok, mert beugrattak. Néhány írómű-vész ugratott bele. Megláttak egy művészi dologról szóló tárcacikkemet s buzdítottak, írjam össze emlékeimet."

Bemutatja az önmagára találás útját, azt az emelkedést teszi szemléletessé, amelyik Munkácsy festészetétől önnön egyéniségének kialakulásáig vezetett. Nagyvonalúan nézett szembe azokkal az akadályokkal, amelyeket a rossz-indulat és a meg nem értés vetett útjába. A párhuzam itt csaknem kikerülhetetlen, mármint az arra való utalás, hogy — mint maga is kiemelte — ugyanolyan volt a sorsa, piktúrájának fogadtatása, mint a francia újítóké Puvis de Chavannestól, Cézanne, Rodin, Toulouse Lautrec és másokon át Foraon-ig. Ha önmagára nézve meg is emeli kissé türelmét jelentőségét, az tény hogy *a lekicsinylő támadásokat megadással viselte el.* Írásában — ahogyan képein is — egyéniségének művészi oldala tűnik elő erőteljesen, az a fölény, amely a célját elérő ember sajátja.

A múlt század utolsó évtizedeiben Párizsba kerülő fiatal művészek előtt két lehetséges út nyílott meg. Az egyiket Fényes Adol testesítette meg, mindent és mindenkit kritizált, merthogy ő a legmagasabbra tört. Mellette Rippl-Rónai (a másik út képviselője) passzívabbnak látszott lemondásaival, anyagi nélkülözéseivel. Festőnk a „lágyabb" úton haladt, ami a Champs de Mars festő-csoportján át vezetett a sikerhez. Pályájának kezdeteitől élénk vonzalmat érzett az irodalom iránt. Ez az érdeklődés csak fokozódott, amikor Thadée Natanson a Revue Blanche-hez jószemű szerkesztője bekapcsolta a lap körébe. A folyóiratnak voltak kisebb-nagyobb saját törzshellyel rendelkező társaságai. Ilyen volt a rue Saint-Honoré egyik kocsmája, ahol Rippl-Rónai megismerkedett *Alfréd Jarryval*, kinek küldöncködései és Übü király című darabja felkeltették figyelmét. Jarry a Revue Blanche-ban később méltatta a festő Öreganyám című képét és életrajzának feldolgozását is ígérte.

Egy másik társaság a Montparnasse-vasútállomás melletti Café de l' Avenue-ben jött össze esténként. Többször megfordult ott *Oscar Wilde*, s Rippl-Rónai sokszor sajnálkozott azon, hogy nem találkozhattak. Ilyen hangnemben emlékezett meg arról is, hogy nem hallgathatta *Stéphané Mallarmé* virágos nyelvezetű beszélgetéseit. Ez a társaság a kávéházban védekező feflexből csoportosult, s a festőnk párhuzamot látott a „hivatalos" íróktól kapott gáncsoskodások és a „hivatalos" festők impresszionizmus ellenes kirobbanásai között.

Nem csupán a védekezés, hanem az eredmények is egymás mellé sodorták őket. A kölcsönhatás szép példáját elevenítette fel Emlékezéseiben: *„Stéphané Mallarmé Les Pages szép könyvét, amelyet Bruxelles-ben nyomtak, már 1894 körül lapozgattam (...) elég szerénytelenül beletettem a könyv lapjai közé olvasás közben csinált kis kontúros, szines rajzaimat dekorációnak. Nagyot is néztek a francia barátaim, mikor először meglátogattak Neuillyben, és ott találták asztalomon Mallarmének „általam illusztrált" könyvét azt hitték, a rajzok csakugyan illusztrációk, a könyv hozzátartozó, kiadott részei. Hogy jutok ilyen megtisztelő megbízáshoz? Mondom, hogyan jutottam, a könyvet pedig, melyet ritka szép nyelvezete miatt sokan excentrikusnak találtak, én éppen ritka szép nyelvezete, annak szinte parfümös illata miatt nem győztem eleget olvasni."*

Csak sajnálhatjuk, hogy a rajzok közben elvesztek. Megmaradt viszont az a négy könyomat, amivel egy évvel később Georges Rodenbach Les Vierges című novelláját díszítette. 1895-ben írta haza öccsének, hogy olyan illusztráción dolgozik, amiért a kiadó 2000 frankot áldoz: „ A könyvecske nem lesz vastagabb mint két irka egy rövid históriával, amelyet egyik legelőkelőbb francia (születésére nézve belga) író ír a mi gondolatainkat kifejező rajzok után: tehát amint látják, fordított a viszony."

Ha a Rippl-Rónai által említett neveknek csak egy részét is egymás után írjuk — *Puvis de Chavannes, Rodin, Verlaine, Rimbaud, Mallarmé, Cézanne, Gaugin* —, akkor szinte plasztikusan látjuk azt a művészeti forradalmat, amelyik a századvégi Franciaországban történt, és aminek jelentősége éppen az ő piktúrájával jutott diadalra a hazai festészetben. Általa juthattunk belsejébe annak a kaleidoszkópnak, amelyik színekkel és új eszmékkel birkózva, Párizsból lendülésre kényszerítette a piktúrát úgy, hogy addig nem sejtett utakra induljon.

Rippl-Rónait lelki barátság fűzte össze minden olyan művésszel, íróval akik tettek valamit az újért. Kiderült az Emlékezéseiből. Könyvében nem irodalmi hatásokra törekedett, hanem „eldiskurált" mindazokról a dolgokról, amelyek foglalkoztatták. Prózája — miként képei — világos, közvetlen, színes. Ez is alap volt ahhoz, hogy a húszas évek elején megfesse *Móricz Zsigmond, Babits, Szabó Lőrinc, Schöpflin Aladár* és mások arcképét. Így is dokumentálva, hogy ecset és toll menyire közel voltak egymáshoz művészetében.

L. A

Országjárás

A sárvári Nádasdy-vár

A művelődés központja

Egyszer már volt „művelődési központ" a sárvári Nádasdy-vár. *Nádasdy Tamás*, az 1500-as évek nagy műveltségű főura szívesen barátkozott a humanistákkal — az énekmondó Tinódi Sebestyénnel, Sylvester Jánossal, aki szinte „történeti előzmény" nélkül magyarra ültette át a klasszikus népek időmértékes verselését, Dévai Bíró Mátyással, az első magyar helyesírási könyv szerzőjével. Az 1530-as években Nádasdy Tamás birtokán felállítja az első, magyar nyelvterületen működő nyomdát.

Tamás fia, *Ferenc*, szenvedélyes műgyűjtő volt, történelmi tárgyú képei mellett olyan neves festők munkái is megtalálhatók voltak, mint Dürer, Perugino.

A „második művelődési központ" 1978. augusztus 20. óta működik. Itt van ugyanis az egyre gyarapodó múzeum, a városi-járási művelődési központ, a városi-járási könyvtár, és a reprezentatív házasságkötő terem.

✦ ✦ ✦

— Külön igazgatója van a múzeumnak, a könyvtárnak és a művelődési háznak — mondja *Markó Péter*, a művelődési központ munkatársa. — Tevékenységünk azonban nem válik külön, ezt az intézmények összefoglaló neve — a Nádasdy-vár elnevezés is jelzi. A tartalmi munkát mindig összehangoljuk. Tárlataink nagyrésze például a könyvtár kiállítótermében van. A pódiumműsorokat, a kamarahangversenyeket a múzeum barokk dísztermében tartjuk. Összehangolt munkaterv rögzíti a napközis foglalkozások menetét. Hetente egy alkalommal ugyanis az iskolák napközis csoportjainak adunk programot.

Az intézményegyüttes, mint látjuk, az úgynevezett „komplex nevelési központ" elvét igyekszik átültetni a gyakorlatba.

— Célunk, hogy az emberek egységes pedagógiai hatás alatt legyenek, ha bejönnek a várba — mondja Markó Péter. — Ne legyenek egyszer a büfé vendégei, másszor olvasók, múzeumlátogatók, a művelődési központ használói.

A rendezvényeket hírül adó műsorplakátok fejlécén is ez olvasható: A Nádasdy-vár rendezvényei. Ezek a plakátok azonban nem szokványosak. A „képes" felén például egy kiállítást hirdetnek, a másik oldalán az intézmények negyedéves programja olvasható. S néhány hasznos információ, például a külföldi országokba történő utazásról, a hazai kempingárakról, Sárvár idei lakásépítési tervéről, egy népzenei együttesről.

— Apró információk ezek, de a lakosságra tartoznak — mondja Markó Péter. — A plakát szolgál meghívóúl is, összehajtogatva küldjük el.

✦ ✦ ✦

A művelődési központ hat népművelővel dolgozik. A hét minden napján reggel 8-tól este 10-ig üzemel.

— *Sikerül bevonni a város fiataljait a közművelődésbe?*

— Volt gondunk ezzel. Régóta foglalkoztat bennünket, hogy az általános iskola elvégzése után miért kerülik el a művelődési házat például azok a gyerekek, akik különben nagyon értelmesek — mondja *Tóth Ferenc*, ifjúsági előadó. — Rá kellett jönnünk, hogy a népművelés kicsit „lemaradt" a fiataloktól. Nem lehet csak úgy „leírni" a kintmaradókat. Korábban a műsorokra kerestük a közönséget, most a jelenlegi fiatalság igényeihez alakítjuk a programjainkat.

— *Milyen színvonalú az érdeklődésük?*

— A gyerekeknek erről a csoportjáról elterjedt az a téves közhit, hogy punkok, csövesek. Pedig csak tizenévesek, akik az iskolából kikerülve nem tudnak mit kezdeni a szabadidejükkel. Amint sikerült kialakítani velük a kapcsolatot, kiderült, hogy a művészetek is érdeklik őket. Ott voltak például a tavalyi költészetnapi ünnepségen, el tudtunk beszélgetni a Csontváry-filmről, egy Kassák-versről. Állandóan érdeklődnek, van-e valami érdekes írás az irodalmi folyóiratokban. A könyvtárban is lehet látni őket.

— *Lemérhető-e a fiatalok gondolkodásmódja?*

— Igen. Zenei érdeklődésük a rock felé fordul, de gondolkodásukra jellemző, hogy nagyon *igényesek és kritikusak*. Nem kell felülni a Beatrice szövegének, mondogatják. Nem fogadják el az olyan énekeseket, akik azt hirdetik, hogy „mi majd gondolkodunk helyettetek, mert mi vagyunk a fej, meg a száj". Lehet, hogy néha kicsit nyersek ezek a tinik, de *őszinték, és ez a fontos.*

✦ ✦ ✦

A könyvtárban több mint ötvennégyezer „egység" — könyv, folyóirat, film, hangos anyag van. Tavaly ezerkétszáz felnőtt, s közel nyolcszáz gyermekolvasója volt.

— 1978. augusztusában egy hét alatt az új helyre költöztettük az egész állományt — mondja *Hegedüs Istvánné* megbízott igazgató, s nem titkolja, hogy büszke az itt folyó munkaszervezésre, az ambíciózus dolgozókra.

Az új épületben a korábbi raktározási gondok is megszüntek — a padlástéren kialakított közel ezernégyszáz négyzetméteres raktár a biztosítéka annak, hogy 2000-ig lesz helye a könyveknek. A zenei részleg kérésre műsort készít, hozott lemezét bárki lehallgathatja, magnószalagra átjátszhatja minimális térítés ellenében.

A könyvtár idegenforgalmi látványként is a legszebbek közé sorolható — a Sárvárra látogató turisták nagy része nem is mulasztja el megtekinteni. Tavaly több mint nyolcszáz egyéni érdeklődő és ötvenhat csoport kereste meg.

Herceg Árpád

Ifjú

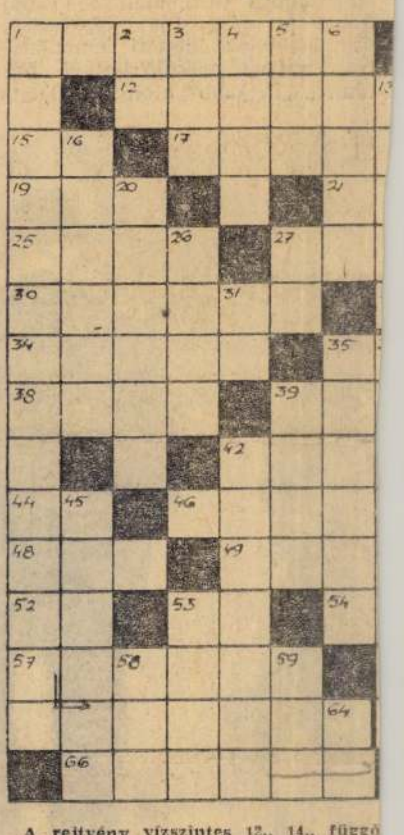

A rejtvény vízszintes 12., 14., függőleges 1. és 36. számú sorának megfejtésével négy ifjúsági regény címét nyerik.

VÍZSZINTES: 1. Pest megyei község. 2. Händel operája. 12. Mikszáth Kálmán ifjúsági regénye. 14. Móricz Zsigmond ifjúsági regénye. 15. Tiltás. 17.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1981 Máj 24

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

Rippl-Rónai József,
festőművész

1021

Rippl-Rónai József: Kuglizók

E három
fejeződött,
közösség or
közi reakci
velő propag
teire nem
és tettekkel
lenkezőleg: magatartásukat a legbonyolultabb viszonyok közt is a konstruktív szándékok, a békeakarat, a tárgyalási készség, a megegyezési óhaj vezérli. E szemlé-

hitét és antiimperialista szolidaritását. A kongresszusok légköre is tükrözte: mindhárom országban szilárd a szocialista rend, jól működnek a néphatalom intézményei, ér-

MK MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1981 MÁJ 2 4

Rippl-Rónai József
festőművész

NÉPÚJSÁG

1021

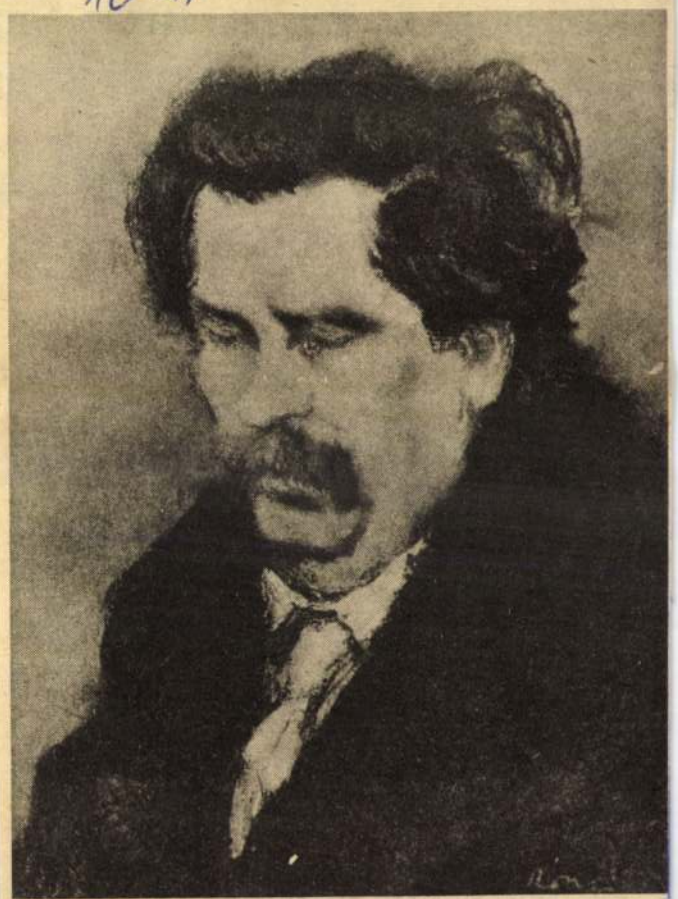

Rippl-Rónai József: Móricz Zsigmond

NÉPÚJSÁG

Megkérdeztük dr. Pinczési István őrna
a Vám- és Pénzügyőrség megyei paran

Mit kell tudni a turist

Megyénk három határátkelőhelyén a múlt évben 1,2 millió turista lépte át az országhatárt. Mégpedig 6 százalékkal többen, mint az előző évben. Ez az emelkedés eltér az országos tendenciától. Ugyanis a ki- és a belépő utasok száma a múlt évben, országosan 4 százalékkal csökkent. Megyénkben a határátkelőhelyeken az utasforgalom ebben az évben is növekedett. Az év első négy hónapjában a múlt év azonos időszakához képest 24 százalékkal nagyobb volt az utasforgalom. Ugyanakkor szép számmal fordultak elő olyan esetek, amikor a turisták megsértették a vám- és a devizaszabályokat. Dr. Pinczési István pénzügyőr őrnagytól, a Vám- és Pénzügyőrség Csongrád—Békés megyei parancsnokától többek között arra kértünk választ: milyen főbb szabályok vonatkoznak a ki- és a belépő utasokra, a külföldre utazó magyar állampolgárok mennyi valutát válthatnak be, és milyen fizetőeszközt vihetnek ki külföldre.

— A rubelelszámolású országokba turistaútlevéllel utazók 10 ezer forintnak megfelelő valutát igényelhetnek, Jugoszláviába és a nyugati országokba turistaként utazóknak előzetes valutakiutalási engedélyt kell merülő szállodai, étkezési, üzemanyagköltségeik fedezésére az OTP budapesti kerületi fiókjainál és a megyeszékhelyeken működő igazgatóságainál személyenként ezer forint összeghatárig OTP forint utazási csekket

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Rippl-Rónai József festőművész

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1981 MÁJ 24

1021

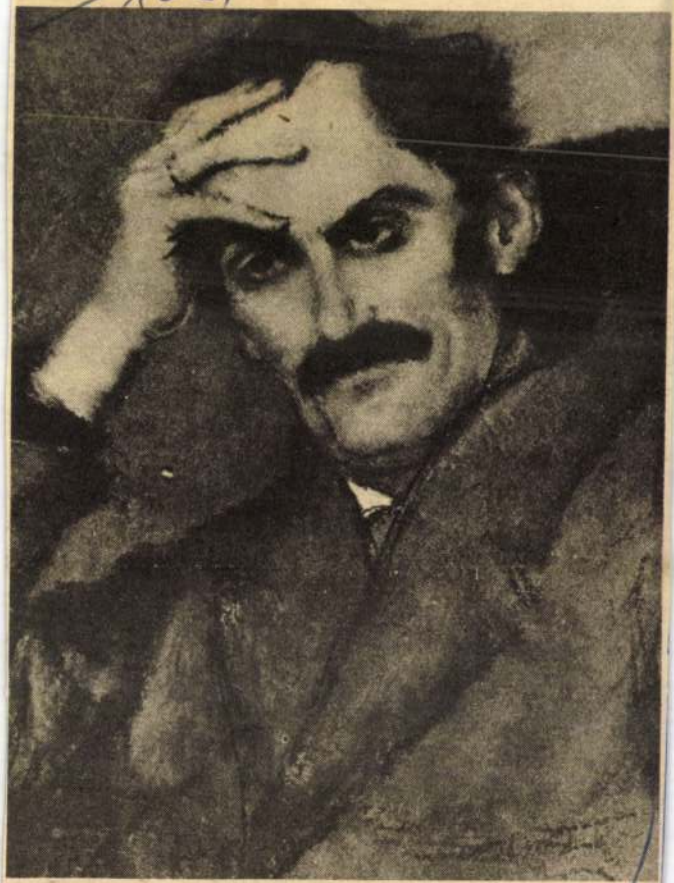

Rippl-Rónai József: Babits Mihály

Napja
zásaina
napról
zásokor
nehéz.

A tájképi szépségekben egyébként sem bővelkedő Dél-Békés megyei vidék, kitűnő termőadottsága révén szemünk láttán változik egyetlen hatalmas kultúrtájjá, amelyről rendre eltűnnek a szivet, szemet gyönyörködtető út menti fasorok, tábla-

ágait.

Nos, ha va
ilyen véletle
álomba merü
adásul bővite
lepüléstörténe
velem.

Békéssámsonba látogatunk, a Száraz-érnek ahhoz a pontjához, ahol az Orosháza—Makó, illetve Hódmezővásárhely—Tótkomlós helységek között történelmileg kialakult országutak találkoznak. A Nepomuki Szent-János szobor és a régen összedőlt híres sámsoni betyárcsárda romja közötti útszakaszon, közvetlenül a Száraz-eret átívelő jellegtelen kis híd magaslatáról egy kiszáradt vén szilfa maradványát vehetjük szemügyre. A tájképileg gyönyörű gyepes ártérnek, óriás bürökkel benőtt kicsiny magaslatán álldogál a hatalmas tetem, a sámsoniak legendás hírű „Józsafája". A farontó férgek által rostává likgatott roppant törzsnek már csupán egyetlen leválni készülő ága mered az égre — félelmes halálgörcsbe rándulva —, hogy látványától a hideg futkos az ember hátán. Ha még elmondom, hogy ottjártamkor jókora odvában egy feltehetően nászutas vízisiklópár szunyókált, illetve sziszegett rám igen barátságtalanul, azt hiszem, sikerült többeket eltántorítanom idelátogatási szándékától. Talán ez is magyarázat lehet arra, hogy az évek során letöredezett vastag ágakat nem szedik össze a környék rőzsegyűjtői, mondván, hogy átok ül e fán, és nagy annak a titka. A titokban nem hiszek ugyan, de a legenda, amit vele kapcsolatban mesélnek a sámsoni öregek, bizony engem is gyerekkorom óta izgatott.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRLAP KIADÓ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-720

Rippl Rónai József,
festőművész

DÉL-MAGYARORSZÁG

1981 MÁJ 24

1021

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: KUGLIZÓK (RÉSZLET)

édesapja rejtélyes körülmények között meghalt. Anyját hiába faggatja: az asszony csökönyösen hallgat. Az ifjú gróf (Gálffi László alakítja) a titokzatos halál hátterét kutatva újabb érthetetlen jelenségekbe ütközik. Még arra sem kap megnyugtató választ: valóban apja volt-e az elhunyt.

Bővebb magyarázatért a forgatáson részt vevő Hernádi Gyulához fordulunk.

— A film műfaja: történelmi krimi. Így hát ne kívánja, hogy elárulja m a megfejtést! Hangsúlyozni szeretném: korábbi közös munkáinkkal ellentétben „A zsarnok szíve" nem társadalmi-politikai parabola, nem múltban játszódó, de napjainkról szóló példabeszéd. Minden részlet az, aminek látszik. Csupán egyetlen jelentése, értelmezése van. A cselekménye „lineáris" vonalvezetésű, magyarán: az elején kezdődik, és a végén fejeződik be. Csupán néhány váratlan „csavart" helyeztünk el a megfelelő pontokon, hogy játékos találgatásokra, szórakoztató fejtörő játékra késztessük a nézőt.

Bár nem szabadtéren, hanem zárt műteremben készül az új Jancsó-film, látványban éppenséggel nem szűkölködik majd. Van itt „eredeti" középkori szauna — válogatottan formás alakú jelmeztelen lányokkal — és jeges fürdő mini vízeséssel. A díszletkomplexum közepén kar vastagságú gyertyák százai lobognak, egy emelvényen két megtermett

Könyves gondo

Minden könyvvásárló tudja, hogy milyen bosszantó, ha a televízióban, rádióban, újságokban meghirdetett könyvet nem találjuk meg a könyvesboltban. „Még nem érkezett meg — mondja az eladó. — Tessék benézni talán a jövő héten." Ugyanez a helyzet a könyvtárba járók esetében is, azzal súlyosbítva, hogy a könyvesboltban talán már hetek óta ott díszeleg a könyv, míg a könyvtáros csak a karjait tárja szét elnéző mosollyal: „Mi megrendeltük."

A könyvkiadókat és a könyvkereskedelmet önálló láncszem köti össze: a Könyvértékesítő Vállalat. A cég feladata a könyvek eljuttatása a bolthálózatba és a könyvtárakba. A fent említett problémákról a legilletékesebbet, a könyvértékesítő igazgatóját, Druckert Tibort kérdeztük meg.

— Talán a legjobb lenne ott elkezdeni a válaszadást, hogy a könyvkereskedelem 1972-es átszervezése után, amikor a Művelt Nép a szövetkezeti bolthálózattal együtt átvette a vidéki terjesztést, s az ÁKV fővárosi feladatokat kapott, egyszóval, mindezen változások után országos arányváltás következett be a könyvkereskedelemben. Mindaddig ugyanis a kiadott könyvek egyharmada került vidékre, kétharmada Budapestre. Ez mellesbalinton meg ebben az évben befejeződik egy-egy bázisraktár építése. Az elsőben a tankönyveket, a másikban az újdonságokat fogjuk tárolni. Jogos reményeink másik forrása az, hogy terveink szerint a könyvkereskedelmet egységes számítástechnikai rendszer fogja koordinálni, amely a kiadótól a vásárlóig tartó utat felgyorsítja és ésszerűbbé teszi. Ennek a kialakításán már dolgozunk, ámbátor a megvalósulás még messze van. Feltételezhetően hamarabb megvalósul a könyvtári könyvek gyors kiszállításával kapcsolatos tervünk. A közeljövőben a kiadványok nyomdai levonatát a kiadó eljuttatja az Új Könyvek szerkesztőségébe, ők az ismertetéseket hamarabb küldhetik a könyvtáraknak, és így a megrendelések már a könyv elkészülésének a pillanatában a kezünkbe kerülhetnek. Ez azt jelenti, hogy a bolti megjelenés után 15—20 nappal már a könyvtárban lesz a könyv.

— *Sokszor panaszkodnak az olvasók, hogy ezt vagy azt a köny-*

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Rippl-Rónai József, festőművész

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1981 MÁJ 24

KULTURÁLIS MELLÉKLET

1021

Ecset és toll

Százhúsz éve született Rippl-Rónai József

Művészetét az elmúlt száz évben kis könyvtárra való tanulmány, esszé, könyv, vallomás elemezte már, sokféle nézőpontból világítva képeire. Most, születésének évfordulóján, beszéljünk Emlékezéseiről, mert ez a kötet összefoglalja mindazt, amire piktúrájában törekedett.

A Nyugat kiadója Ripplrajzokkal díszítve, szép virágmintás vászonkötésben jelentette meg 1911-ben Emlékezéseit. Ez a műfaj végül is irodalmi, s a szerző el is mondja, hogy literátorok ösztönzésére fogott tollat: „Azért írok, mert beugrattak. Néhány íróművész ugratott bele. Meglátták egy művészi dologról szóló tárcacikkemet, buzdítottak, írjam össze emlékeimet."

Bemutatja az önmagára találás útját, azt az emelkedést teszi szemléletessé, amelyik Munkácsy festészetétől önnön egyéniségének kialakulásáig vezetett. Nagyvonalúan nézett szembe azokkal az akadályokkal, amelyeket a rosszindulat és a meg nem értés vetett útjába. A párhuzam itt csaknem kikerülhetetlen, mármint az arra való utalás, hogy — mint maga is kiemelte — ugyanolyan volt a sorsa, piktúrájának fogadtatása, mint a francia újítóké Puvis de Chavannestől, Cézanne, Rodin, Toulouse Lautrec és másokon át Foraon-ig.

Ha önmagára nézve meg is emeli kissé türelmét, jelentőségét, az tény, hogy a lekicsinylő támadásokat megadással viselte el. Írásában — ahogyan képein is — egyéniségének művészi oldala tűnik elő erőteljesen, az a fölény, amely a célját elérő ember sajátja.

A múlt század utolsó évtizedeiben Párizsba kerülő fiatal művészek előtt két lehetséges út nyílott meg. Az egyiket Fényes Adolf testesítette meg, mindent és mindenkit kritizált, merthogy ő a legmagasabbra tört. Mellette Rippl-Rónai (a másik út képviselője) passzívabbnak látszott lemondásaival, anyagi nélkülözéseivel. Festőnk a „lágyabb" úton haladt, ami Champs de Mars festőcsoportján át vezetett a sikerhez. Pályájának kezdeteitől élénk vonzalmat érzett az irodalom iránt. Ez az érdeklődés csak fokozódott, amikor Thadée Natanson, a Reveu Blanche jószemű szerkesztője bekapcsolta a lap körébe. A folyóiratnak voltak kisebb-nagyobb saját törzshellyel rendelkező társaságai. Ilyen volt a rue Saint-Honoré egyik kocsmája, ahol Rippl-Rónai megismerkedett Alfréd Jarryval, kinek különcködései és Übü király című darabja felkeltették figyelmét. Jarry a Revue Blanche-ban később méltatta a festő Öreganyám című képét, és életrajzának feldolgozását is ígérte.

Egy másik társaság a Montparnasse vasútállomás melletti Café de l'Avenueban jött össze esténként. Többször megfordult ott Oscar Wilde, s Rippl-Rónai sokszor sajnálkozott azon, hogy nem találkozhattak. Ilyen hangnemben emlékezett meg arról is, hogy nem hallgathatta Stéphané Mallarmé virágos nyelvezetű beszélgetéseit. Ez a társaság a kávéházban védekező reflexből csoportosult, s festőnk párhuzamot látott a „hivatalos" íróktól kapott gáncsoskodások és a „hivatalos" festők impresszionizmusellenes kirohanásai között.

Nem csupán a védekezés, hanem az eredmények is egymás mellé sodorták őket. A kölcsönhatás szép példáját elevenítette fel Emlékezéseiben: „Stéphané Mallarmé Les Pages szép könyvét, amelyet Bruxelles-ben nyomtak, már 1894 körül lapozgattam (...) elég szerénytelenül beletettem a könyv lapjai közé olvasás közben csinált kis kontúros, színes rajzaimat dekorációnak. Nagyot is néztek francia barátaim, mikor először meglátogattak Neuillyben, és ott találták asztalomon Mallarménak »általam illusztrált« könyvét; azt hitték, a rajzok csakugyan illusztrációk, a könyv hozzá tartozó, kiadott részei. Hogy jutok ilyen megtisztelő megbízáshoz? Mondom, hogyan jutottam, a könyvet pedig, melyet ritka szép nyelvezete miatt sokan excentrikusnak találtak, én éppen ritka szép nyelvezete, annak szinte parfümös illata miatt nem győztem eleget olvasni."

Csak sajnálhatjuk, hogy a rajzok közben elvesztek. Megmaradt viszont az a négy könyomat, amivel egy évvel később Georges Rodenbach Les Vierges című novelláját díszítette. 1895-ben írta haza öccsének, hogy olyan illusztráción dolgozik, amiért a kiadó 2000 frankot áldoz: „A könyvecske nem lesz vastagabb, mint két irka — egy rövid históriával, amelyet az egyik legelőkelőbb francia (születésére nézve belga) író ír a mi gondolatainkat kifejező rajzok után: tehát amint látják, fordított a viszony."

Ha a Rippl-Rónai által említett neveknek csak egy részét is egymás után írjuk — Puvis de Chavannes, Rodin, Verlaine, Rimbaud, Mallarmé, Cézanne, Gauguin —, akkor szinte plasztikusan látjuk azt a művészeti forradalmat, amelyik a századvégi Franciaországban történt, és aminek jelentősége éppen az ő piktúrájával jutott diadalra a hazai festészetben. Általa juthatunk belsejébe annak a kaleidoszkópnak, amelyik színekkel és új eszmékkel birkózva, Párizsból lendülésre kényszerítette a piktúrát úgy, hogy addig nem sejtett utakra induljon.

Rippl-Rónait lelki barátság fűzte össze minden olyan művésszel, íróval, akik lettek valamit az újért. Kiderült ez Emlékezéseiből. Könyvében nem irodalmi hatásokra törekedett, hanem „eldiskurál" mindazokról a dolgokról, amelyek foglalkoztatták. Prózája — miként képei — világos, közvetlen, színes. Ez is alap volt ahhoz, hogy a húszas évek elején megfesse Móricz Zsigmond, Babits, Szabó Lőrinc, Schöpflin Aladár és mások arcképét. Így is dokumentálva, hogy ecset és toll mennyire közel voltak egymáshoz művészetében.

Laczkó András

vámmentes visszahozatal érdekében célszerű feljegyezni és a kivitelt igazoltatni. Fogyasztásra közvetlenül alkalmas élelmiszerekből személyenként legfeljebb 3 napra valót — de húsipari termékekből összesen egy kilogrammot, fajtánként fél kilogrammot — cigarettát és szeszes italt a személyes szükségletnek megfelelő mennyiségben, vagy 500 gramm dohány, 5 liter bor, 2 liter égetett szeszes ital; mosó- és mosogató szerből legfeljebb összesen 2 kilogrammot, fajtánként egy kilogrammot jogosultak kivinni az MNB engedélye nélkül. A 16. életévét be nem töltött személyek szeszes ital és dohánygyártmány kivitelére nem jogosultak. Fontos tudni, hogy a magyar jogszabályok által kivinni engedett 5 liter bor és 2 liter égetett szeszes ital, az 500 darab cigaretta más országokba vámmentesen nem vihető be.

— Mi a helyzet az ajándékkal?

— A felsoroltakon kívül személyenként legfeljebb ezer forint összértékű ajándéktárgy vihető ki, amely között nemesfém, bélyeg, muzeális jellegű és kereskedelmi mennyiségű tárgy nem lehet. Nem vihetők ki továbbá ajándékként az alábbi árucikkek: szalámi és kolbászáru, nyers- és füstölt hús, füstölt szalonna, zsír, zsírszalonna, étolaj, margarin, cukor, liszt, kávé, kakaó, bors, csokoládé, szaloncukor, tehéntejből készült sajtféleség, burgonya, szárazbab, fokhagyma, mosó- és mosogató szer, babaápolási termék, habszifonkészülék, papírzsebkendő, egészségügyi papír, Legójátékok, gyermeklábbeli, függöny, szőnyeg, csecsemőruházati cikkek, beleértve a pelenkát is, fényképezőgép, filmfelvevő és vetítőgép, barkácsgép, rozsdamentes evőeszköz, gyógyszer.

fizetőeszköz, az értékpapír, a biztosítási kötvény, takarékbetétkönyv, 200 forinton felül és 50 forintnál nagyobb címletű bankjegy, az ezer forintos együttes értéket meghaladó ajándéktárgy kiviteléhez. Engedély kell többek között a növények és növényi eredetű áruk, és művészeti alkotás kiviteléhez.

— Visszautazáskor milyen jogok illetik meg, és milyen kötelességek terhelik az utasokat?

— Az országba beutazók az államhatár átlépése után a vámhivataloknál kötelesek útlevelük bemutatásával jelentkezni, és nyilatkozni a magukkal hozott árukról az alábbiak szerint: az utas szóban kérheti a vámmentesen behozható útiholminak, továbbá azoknak az áruknak a vámkezelését, amelyek nem minősülnek kereskedelmi jellegűnek és együttes belföldi forgalmi értékük az 5 ezer forintot nem haladja meg. A nem kereskedelmi célt szolgáló, és vámkezelhető áruk mennyiségét az Utas vámtarifa az alábbiakban határozza meg: 100 forint egyedi értékig legfeljebb 500 forint összérték, 200 forint egyedi értékig legfeljebb ezer forint összérték, 500 forint egyedi értékig legfeljebb 2 ezer 500 forint összérték, 1000 forint egyedi értékig legfeljebb 5 ezer forint összérték, 5000 góliába, Kubába, Lengyelországba, Romániába, a Szovjetunióba és a VDK-ba szervezett társasutazásból tér vissza, az értékhatár 5 ezer forint. Ezekben az esetekben tehát írásbeli árunyilatkozatot nem kell adni.

— Mikor kell részletes árufelsorolással írásbeli árunyilatkozatot tenni?

— Ha a behozott áruk együttes belföldi forgalmi értéke személyenként az 5 ezer forintot, az előbb fel nem sorolt országokba szervezett társasutazás esetén pedig a 2 ezer forintot meghaladja, vagy a behozott áruk menyisége kereskedelminek minősül, továbbá, ha azok vámkezeléséhez államigazgatási szerv engedélye szükséges, vagy ha külföldön feladott poggyásza is van.

— És aki repülőgépen érkezik?

— Saját döntése szerint joga van a zöld vagy a piros folyosón távoznia. A zöld folyosón távozhat az utas, ha nem hozott vámköteles — 5 ezer forint, illetve 2 ezer forint értéket meghaladó, vagy kereskedelmi mennyiségű —, illetőleg egyéb korlátozás alá eső árut, és ninesen feladott poggyásza. Minden más esetben a piros folyosón kell távoznia.

— Milyen vámkedvezmé-

vámmentesen, akkor sem, ha semmi mást nem hoz. A vámkedvezmény gépjárművekre nem alkalmazható. A vámmentesen behozott nemesfém tárgyakat csak a vám előzetes megfizetése után szabad eladni. A belföldi utas külföldről összesen 10 ezer forint forgalmi értékű árut hozhat be engedély nélkül. Ha a behozott áruk együttes forgalmi értéke a 10 ezer forintot meghaladja, az e kereten felüli áruk vámkezeléséhez az MNB engedélye szükséges. Kivételt képeznek a szocialista országokból visszatérő utasok értékkeretet meghaladó árui, amelyeket — az MNB felhatalmazása alapján — az illetékes vámhivatalok — ahol a belépés történik — saját hatáskörükben vámkezelhetnek.

— Mikor és milyen jogszabálysértést követhet el az utas?

— Aki a devizagazdálkodásról szóló jogszabályban meghatározott valamely kötelességet, vagy tilalmat megsérti, nevezetesen, ha elmulaszt bejelenteni a vámvizsgálat megkezdése előtt forintot, valutát, csekket, takarékbetétkönyvet, kivitelnei különféle árukat, cselekménye 3 ezer forint értékig devizaszabálysértésnek, 3 ezer forint—10 ezer forint érték között devizavétségnek és 10 ezer forint érték felett devizabűntettnek minősül. Ha az utas a beutazás során vámárukat szándékosan elmulasztja bejelenteni, vagy azokról a vámvizsgálat alkalmával valótlan nyilatkozatot tesz, vagy elrejti azokat, 10 ezer forint áruértékig vámszabálysértést, 10 ezer forint és 100 ezer forint áruérték között vám-

zadban. Nyitva: kedden 10—14 óráig, csütörtökön 14—18 óráig, vasárnap 9—13 óráig.

TESTNEVELÉSI ÉS SPORTMÚZEUM (XIV., Dózsa Gy. út 3.) Magyarok az olimpiai játékokon c. kiáll.

MAGYAR BÉLYEGMÚZEUM (VII., Hársfa u. 47.) A világ bélyegkiadása, az első bélyegek megjelenésétől napjainkig.

BARTÓK BÉLA EMLÉKHÁZ (II., Csalán út 29. Tel.: 164—123).

BAJOR GIZI EMLÉKMÚZEUM (XII., Stromfeld Aurél u. 16. Tel.: 851—998) Nyitva: kedd. csüt. 15—19 óráig szomb., vas. 11—18 óráig.

A KIÁLLÍTÓTERMEK PROGRAMJÁBÓL

A kiállítások naponta, hétfő kivételével 10—18 óráig látogathatók az ettől eltérő nyitvatartásokat külön jelezzük.

MŰCSARNOK (Hősök tere) V. Budapesti Nemzetközi kisplasztikai kiállítás.

DOROTTYA UTCAI KIÁLLÍTÓTEREM (V., Dorottya utca 8.) Ramon Muriedas spanyol szobrászművész kiállítása.

FÉNYES ADOLF TEREM (VII., Rákóczi út 30.) Horváth Márton iparművész kiállítása.

HELIKON GALÉRIA (V., Eötvös Loránd utca 8.) Vagyóczky Károly grafikusművész kiállítása.

ÓBUDAI PINCEGALÉRIA (III., Fő tér 1.) Fritz János szobrainak kiállítása.

István.

BARTÓK BÉLA EMLÉKHÁZ

Szombaton, 27-én, este ½8-kor: Jandó Jenő zongoraművész hangversenye.

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM

Vasárnap, 28-án, de. 10.30-kor: Tárlatvezetés. Erdei gyümölcsök. Vezető: Vitkay Kálmánné. De. 11-kor: filmvetítés. Egy nap a Bükkben — Erdő adj menedéket. Du. 3-kor: filmvetítés gyermekeknek.

KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM

Csütörtökön, 25-én, de. 11-kor: Közlekedési ismeretterjesztő kisfilmek vetítése.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM

Szombaton, 28-án, de. ½11-kor és szerdán, 1-én, de. ½11-kor és du. 3-kor: természetfilmek vetítése.

* VIDÉKI KIÁLLÍTÁSOKBÓL

DUNAÚJVÁROS, UITZ TEREM, A Dunaújvárosi Acélszobrász Alkotótelep és Szimpozion '81 kiállítása.

EGER, KISGALÉRIA, Csernus Tibor festőművész tárlata.

SZÉKESFEHÉRVÁR, CSÓK ISTVÁN KÉPTÁR, Nádler István festőművész kiállítása.

TÁBORFALVA, MN HELYÖRSÉGI MŰVELŐDÉSI HÁZ Unyi István festőművész kiállítása, jún. 30-ig.

...áll: „... *lefestem mindazokat, akik ezt a viszontagságos kis maradék országunkat naggyá, kultúrájukban elismertté teszik.*" Bensőséges kapcsolat fűzte *Ady Endréhez*, akinek arcmását többször is megörökítette. Az idők folyamán ezek nagyobb része elveszett. Festőállványa elé ültette *Szabó Lőrincet, Karinthy Frigyest, Osvát Ernőt, Schöpflin Aladárt, Feleky Gézát, Kemény Simont.* Írói portréi közül kiemelkedik *Móricz Zsigmond* és *Babits Mihály* pasztellképe.

Kosztolányi Dezső az elkészült íróportrékról 1923-ban meghitt sorokkal emlékezik meg. A Babits-képről ezt írja: „*Nyáron Babits Mihállyal találkoztam a dömsödi papkertben, hol a magas fűben, szilvafák alatt már hajnalban kopogott szorgalmas írógépe. Feltűnően nagy volt a haja, s azt tanácsoltam, kissé nyírassa le. Ő rázta a fejét. Nem szabad, panaszolta, nem lehet, megtiltotta valaki. Az orvos? Nem. A költő? Az sem. Kicsoda? A mester, ki pingálni kezdte. Két hónapig láttam aztán, amint viseli, rendeletre, meleg és zilált, természetes parókáját, melyet ősz elején el is vitt a művésznek. Becsületesen sáfárkodott. Egyetlen hajszála sem hiányzott. Mégis valami baj történt. Ő, aki betegen ült le a képhez, közben a vidéki nyugalomban megedződött, lesült. Orvosa meg volt vele elégedve. De a festő nem. Az kétségbeesetten látta, hogy arcáról eltűnt a gyönyörű naspolyaszín, szemgödreiből az érdekes rozsdazöld árnyék, s meggyógyult, ami egy modelltől legalábbis tapintatlanság. Sokáig kellett dolgozni a piktornak, míg a képet valahogy kigyógyította.*"

Mi sem természetesebb, mint hogy egy irodalmat kedvelő és művelő festőhöz a könyvek is közel álljanak. Sok könyvet illusztrált, borítóikat rajzaival díszítette. Egyik leghíresebb, a szecesszió jegyében fogant borítófedele és illusztrációja, az 1895-ben Párizsban kiadott *Les Vierges* című könyvhöz készült. Az irodalomért, a barátokért a plakátrajzolástól a báli meghívó tervezéséig mindent vállalt. Rippl-Rónai Józsefnek az irodalomhoz kötődő munkásságával augusztus 15-ig ismerkedhetnek az érdeklődők. **Kőhidi**

lékhelyet díszítik, egyik domborműve pedig a római magyar kápolnát.

Kérdéseink:

1. **Kinek állít emléket a szobor?**
2. **Hol található?**
3. **Ki alkotta az emlékművet?**

14 héten keresztül 14 köztéri szoborral, illetve műemléképülettel kapcsolatban teszünk fel kérdéseket. A helyes választ beküldők között minden héten kisorsolunk egy könyvet. (A százéves Budapest szobrai) és könyvutalványt. Az utolsó forduló után pedig egy értékes utazást, amelyet az IBUSZ ajánlott fel. Várjuk olvasóink rejtvényeit is.

Beküldési határidő: július 7. 1400 3p. Postafiók 82. (Pesti Műsor).

❷ JÁRJUNK NYITOTT SZEMMEL! (Beküldési szelvény)

1. ... ...
2. ... ...
3. ... ...

Név: ... ...

Lakcím: ... ...

Íróportrék és könyvek

Rippl-Rónai és az irodalom címmel kiállítás nyílt a *Nyugat Irodalmi Emlékmúzeumban.* A magyar piktúrában egyedülálló posztimpresszionista festőnket szenvedélyesen érdekelte az irodalom. Szabad idejét szívesen töltötte kávéházi asztaloknál írók, költők társaságában. A Nyugat folyóirat munkatársai és kritikusai közül majd mindegyiket barátjának vallhatta.

Elek Artur írta róla 1935-ben. „*Szeretett írók közé járni, sok barátja volt közöttük. Kivált a fiatalabbakhoz vonzódott, talán mert küzdelmes sorsuk a maga fiatalságára emlékeztette.*" Rippl-Rónai is gyakran tollat ragadott. Kiterjedt levelezésének, emlékiratainak stílusa, kifejezésmódja gyakorlott publicistára vall.

A Franciaországban eltöltött évei alatt lefestette *Bonnard-t, Vuillard-t,* majd később *Kokoschkát.* Magyar művészportréinak készítését már nemcsak a barátság, hanem elhivatottság is jelzi, amelyről így

Rajz a Les Vierges című litografált könyvecskéhez

Rippl-Rónai József festőművész

Pesti Műsor, 1981. júl. 1.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Kaposvárt született 1861 máj. 23-án.

Apja a kaposvári róm. kat. iskola tanára, később igazgatója volt.

Elsőszülött fiu /öccsei Ödön,Lajos és Sándor/

A negyedik gimnáziumi osztály elvégzése után a helybeli Arany Oroszlán gyógyszertár került inasnak.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 6.l.

/.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Patikussegédként alkotta első müvét 1881-ben , fiatal nőt ábrázolt virágos estélyi ruhában. /pasztell/ 1883-ból való alkotását kegyeletből / életkép/ xixx a kaposvári muzeum megvásárolta. Vlsz. tirolai festő képének másolata.

1882-ben Zichy Ödön családjához került ,hogy két fiut magyar nyelvre oktasson.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 6.l. . / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Zichyékkel elt Szurdon és az ausztriai Kalksburgban az 1884. év kezdetéig.

Ausztriában leckéket vett egy földilettáns mestertől.

Végül felismerte hivatását és döntött.

1884. januárjában már Münchenből irt szüleinek, febr. 26-án pedig felvették az akadémiára .

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 6.l.

. /.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Első müncheni idejében aktokat rajzolt szénnel, másolt a Pinakotékában.

Egy önarcképét is ismerjük ebből az időből.

Megismerkedett Hollósy Simonnal, résztvett a bajor főváros szórakozásaiban.

Pározsba vágyott.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 6.l. /.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1886-ban állitóla Somssich grófék birtokán nyaralva megfestette első nagyobb olajképét a Kékruhás kány téniszütővel cimüt.

1887-ben Párizsba megy.

Néhány heti párizsi tartózkodás után jelentkezik Munkácsynál. / 1911-es emlékezéseiben leirja ezt. /

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 6-7.l.

. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Két évig Munkácsy Mihálynál dolgozott Párisban.
Lemásolta azokat a festményeket, amelyekre ujabb
vevő jelentkezett
1888-ban kiállitotta Pesten egy olajképét
Egy játszma bézigue c. nozta.
Munkácsy divatos párizsi szalonkép sorozatát utá-
Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 7.1.

. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

A Munkácsy-müteremben való dolgozása idejéből ismert egy csendélete is.

1889 Anya gyermekével, / munkácsys kép /

1888-ban a Rue Aumont-Thieville-be költözött, itt festette legrossaabb munkácsys képeit.

Azonban megismerkedett James Pitcairn Knowles-sel.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 7.l.

./.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Knowles skót festővel való barátsága hosszu és eredményes.

Francia, burgundi származásu leányt Lazarine Baudriont vette feleségül.

Törzsvendég volt Munkácsy fogadónapjain és báljain

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 7.1.

./.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1889-ben titkolva Munkács„ elött Pon Avenba látogatott el.

Megismerkedett a Próféták / Nabis/ csoportjával , ő volt az első nem francia származásu müvész, akit maguk közés fogadtak.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 8.l.. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1889-ben Pont Aveni kocsma cimmel képet festett.

1889. Nő fehérpettyes ruhában , meghivta Munkácsyt , akinek a kép nem tetszett,

nemsokára elvált Munkácsytól.

1892-ben Neuillyben Knowlessel közös lakást vesz ki

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 9.1. ✓ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

A Neoilly lakása leirásákor több ezidőbeli müvét emliti, igy a

Két gyászruhás nő,

Ágyban fekvő nő cimüeket.

10 évet töltött itt 1901-ig, amikor hazatér Kaposvárra.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 10.l. ./ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Neuillyben festette un. "fekete " képeit.
Nlhány e korszakban készült vásznát / Kalitkás nő / restaurátorok később lakozzták.
1892, Öreganyám, Salon-beli kiállitásán szerepelt, maga is nagyon szerette ezt a képet.
Egész életén át rajongó szeretettel ábrázolta családja tagjait, ennek elsődarabja ez.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 11.1./ ..

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Gázolás,

Apáca a ravatalon,

Barátságot köt Maillol-al.

1892, Kuglizók,

" Karcsu nő vázával,

" Kalitkás nő

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 12 l. ./.

Rippl-Rónai József festő M.N.K.

1893. Mme Gautreau

" Pitcrain Knowles,

" Szajna éjjel,

Felesége megtanulta a tapisszériák készitésé t.

1893 k. Idealizmus és realizmus, 1906-ban Milánoban elégett.

1895, Krisztus születése és halála,

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 12.l. . / .

Rippl-Rónai József festő M.N.K.

András„-ebédlő himzése.

1895, Öregasszony ibolyával,

" Fiatal párizsi munkásnő

1892 Alkonyat egy intim szobában,

A Champ de Mars szalonjában évenként kiállitott egy-két vásznat.

1892-ben az osztrák-magyar követség egyik termében mintegy 50 alkotását mutatta be.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 15.l. ./.

Rippl-Rónai József festő M.N.K.

Időnként hazalátogat.

Alföldi temető c. képét hihetőleg a Csongrád megyei Tőke községben festette 1894-ben.

Bibliofil könyveket illusztrál.

4 litográfia "Les vierges" cimen

a később hozzá készült szöveggel 1895 karácsonyán jelent meg.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1951. 15 l.

./.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Mályvák között, pasztell.

1895, Öreg francia asszony / Mme Compagnon/

1896 Mme Mazet

1895-ben / szept. / 30 képét állitotta ki Sima Ferenc képviselő lakásán.

1895, Apám, Anyám,

Genthon István: Rippl -Rónai J, p. 1958. 15-16.1.

./ .

K.D.K.

Mirbt-Mönch Corner Text Test

Mailbank Bonnet, Braunfels.

Test, Otto Transport Bremen \ Max Gombrowski\

Test, Max Meyer

Test-Bau \ Bremen, Ot Kaiser Filialleitung Elma

Kreuzer Kohlenhandlung Inhaber

Test, Adam-Smith-

Gemeinde Isfahan: Mirbt -Mönch 1. Tür. 1888. 11-31.1.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1895-ös kiállitásán ismerkedett meg Andrássy Tivadarral, aki képet vásárolt tőle és meghivta tőketerebesi kastélyába néhány arckép megfestésére.

1896-ban tett eleget a meghivásnak.

" Andrássy Tivadarné arcképe,

Andrássy Gyula "

megbizást kap a budai palota berendezésének tervére

Genthon István: Rippl -Rónai J, p. 1958. 17.1.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Az Andrássy berendezés minden tárgyát ő tervezte.
/bubort, vázát, porcelánt, textiliát/
A kandalló feletti figurális himzést Lazarin készitette el : Rózsát tartó nő / 1896/
A butorok Thék műhelyében készültek,
a tányérok Pécsett a Zsolnay-gyárban készültek,
A berendezés az Ipramüvészeti Társulat 1898 évi karácsonyi kiállitásán került bemutatásra.

Genthon István: Rippl -Rónai J., p. 1958. 17 l.

. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1897-ben Bing kiállitóhelyiségében mutatja be munkái
130 mü szerepel a kiállitáson.
Négy-ötszáz képre tehető neuilly korszakának termés
sok jelentős alkotás elkallódott belőle.
Elpusztult a Vuillard ról készült portré / 1897 k.
1897. Bonnard -portré.

Genthon István: Rippl -Rónai J., Bp. 1958. 18.1.

. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1897, Szüleim 40 éves házasélet után,

1899-ben az őszt Banyuls -sur-Merben töltötte.

" Aristid Maillol arcképe

Szőllőmüvelő,

Falu a keleti Pyreneékben,

Házak Banyuls környékén,

Banyuls-sur -Mer

Genthon István: Rippl -Rónai J., p. 1958. 20.1.

/ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

A közeli Perpignanban is megfordult, egy bikaviadalt nézett meg , készitett róla egy tusrajzot.
Rippl-Rónai József impressziói 1890-1900 cimmel nagyszabásu gyüjteményes kiállitást rendezett a Royal szálló nagytermében.
1900. dec. 22-én nyilt meg a tárlat 203 müvével.
1898-ban Jernyén Szinyei Merse vendége.
Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 21.l.. /.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1901 tavaszától 1902 márciusáig Somodoraszalon lakott, hol öccse Ödön állomásfönök volt.

1898, Somodoraszalói raktárak,

1903, Talpfa-csere Somodoraszalón,

1901 hosszabb belgiumi tanulmányut.

Lepel báróné

Cléo de Mérode táncosnő nővérének arcképe

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 22.1. . / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1901 utolsó hónapjában korábbi meghivásra Péter-
várra és Moszkvába utazott.
Moszkvában készült városképe: Malaja Dimitrovka.
Megbizták dekoráció festésével a moszkvai opera-
záz számára, a megbizást azonban nem vállalta ,
mert szervezete nem birta a hideg telet.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 22.l. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1902-ben hazaérkezett és házat vásárolt Kaposvárott.
Telente hosszabb időt töltött Budapesten.
Szoros barátság füzte az ugyancsak kaposvári születésü Vaszary Jánoshoz és Burger Lajos arckép - festőhöz.
Eljárogatott a Kairo kávéházba, ahol Mednyánszky, Ferenczy K. Petrovics Elek, Majovszky P. és Lyka tal.
Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 24.1. ./

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1902. dec. 13-án bemutatta müveit a Váci utcai Merkur-palotában,/328 mütárgy/

1901 k. Szomoru Friss István /parasztarckép/ a kép lappang.

1901. Ripli néni a gyerekkel, pasztell,

1902. Szundikálás kettesben.

1902. Apám.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 24-25.l. ./ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1903. Karácsony,

" Szomoruság,

" Fehér fal, barna butorok.

" Flox és Filox,

1904. Virágvasárnapján, olaj, / elpusztult/

" Mikor az ember visszaemlékezéseiből él. ..

ez a kép 1906-ban a 4ooo koronás társulati dijat kapta meg, az állam megvásárolta ua.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 25.1../ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1904. Öregasszony, pasztell.

" Kunffy-gyerek,

" Kaposi korcsolyázók,

1906 Martyn-gyerekek, pasztell

" Ödön öcsém,

1906 Édes jó anyám betegen,

1905 A migrain-beteg nő

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 25-26.l.

./ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1905. Kövezik a kaposi ~~utcát~~,főutcát,

" Pápaszemes férfi / Malonyay Dezső /

" Öreg ur és mandolinozó asszony,

" Piacsek bácsi babákkal,

" Apám és Lajos öcsém

1906-ban Kaposvárt mutatta be 150 olajképét és pasztelljét.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 26.l.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

A Kaposvárt bemutatott kollekciót Pestre vitte és jelentékenyen kibővitve a Könyves Kálmán cég szalonjában állitotta ki. /318 tárgy /

Márciusban megtoldva az anyagot még további alkotásaival 381 tételt árverés alá bocsátott, valamennyi az utolsó darabig elkelt.

Visszatér Kaposvárra, megvásárolta a Róma-villát.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 26.l.. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

A Róma-villában stilusa megváltozott.

Falfestői megbizatásokra várt, azonban csupán üvegablak tervezésre került sor.

Köztük a legfontosabb , mely az Ernst Muzeum lépcsőházát disziti.

Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett,1908-ban xxx szerepelt elöször kiállitáson "Dupla portré.Karakterkép" elnevezéssel.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 27.l. . / .

Rippl- Rónai József festő M.D.K.

1908. Három akt.

" Baromfiudvar,

1909. Akt teraszon,

1910. Gyümölcsök.

" Park aktokkal,

Ebben az időben a "projektum" szó gyakran szerepel katalógusaiban
Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 28.l. ./ .

Rippl- Rónai József festő M.D.K.

Rippl projektumait azóta sokszor hamisitották.

1910. Páriszi interieur.

" Interieur zöld karosszékkel,

" Sárga zongor-szoba,

" Lazarine és Anella,

"" Petrovics Elek és Meller Simon ketőős arcképe

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 28-29.1.

. / .

Rippl- Rónai József festő M.D.K.

1911. Szinyei Merse Pál arcképe ,

Az 1908-ban megalakult MIÉNK tagja. a MIÉNK első kiállitásról azonban nem értesitették.

1909-ben barátságot köt Ady Endrével, annak kaposvári látogatós alkalmával.

1915-ben képet készit Adyról és Csánszkáról.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 29-30.l.

. / .

Rippl- Rónai József festő M.D.K.

Budapesten jártában olykor ellátogatott Ady törzshelyére a Három Hollóba.

Ezidőben Rippl törzshely a Japán kávéház volt.

Vedres Márk portréja,

Lechner Ödön profilképe,

1911, Pascin arcképe
1912. Nemes Marcell arcképe / Rippl-gyüjtő/
Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 30.l. ./ .

Rippl-Rónai József festő

1911-ben a Nyugat kiadásában megjelentek Emlékezései , képeinke és rajzainak reprodukcióival.
1911-ben nagy kiállitása a Kristóf téri Müvészházban / 197 olajkép,pasztell, vizfestmény,rajz. /
A Nemes Marcell birtokában levő 39 mü külön teremben került bemutatásra.
Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 30.l.

. / .

Rippl- Rónai József festő M.D.K.

1911, Boulevard Montparnasse,

1912, Lajos és Ödön,

" Alvó nők,

" az Ernst Muzeum üvegablaka

" Nemes Marcell arcképe,

1913 Lechner Ödön "

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 30-31.l.

. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1913, Szentpáli bucsu,

" Férdelő akt,

1914, Rózsák

Medgyessy Ferenc szobrász két nyarat tölt nála 1912,1913, a Róma villa müteremházában dolgozva. Gyakori vendég Galimberti Sándor és Márffy Ödön is. Medgyessy faragványaiból került a villa parkjába is

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 27,31.1.

/.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1913-ban a Könyves Kálmán cég kiadta 50 rajzát ~~xx~~-mappában. Maillol arcképe osztrák állami aranyérmet nyert.

1914- nyarán Párizsba utazott, ott készült

Parc Monceau c. képe.

Lazarine-nal és Anellával azoknak a falujába látogatt, itt érte a háboru kitörésének hire.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 31.l. ✓ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Issy d'Evéque-ben a háboru kitörésekor osztrák kémnek nézték, durván bántalmazták.

Megverettetésem története cimmel három lapon megrajzolta.

Augusztusban internálták, Maconba, innen Le Puy-be vitték őket ill. a mellette levő chartreus-i kolostorba.

Genthon István: Rippl-Rónai. Bp. 1958. 31.l. /.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

A családtagok engedélyt kaptak szállodában lakni , a müvész nem. Sok francia müvész és müvészbarát, valamint a magyar kormány közbenjárására megengedték, hogy elhagyja Franciaország területét.

Svájcba mentek, majd Bécsen keresztül tértek haza.

A fégságban is sokat rajzolt.

Háborus festményeiből és rajzaiból kiállitás 1915-ben az Ernst Muzeumban.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 31-32.l.

. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Issy d'Evéque-ban rajzolta le Raccard anyót, ebből készült

1914-ben az Ókulás néni,

" Francia katonák,

" Francia katonák mozgositáskor,

Az első háborus években kötött barátságot Móricz Zsigmonddal,

1916-ban sajtóhadiszállásra vonult be sxrészivett

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 32.1. / .

M.D.K.

Rippl-Rónai József festő

Részt vett a szerbiai és itáliai hadjáratban,
itt ismerkedett Oscár Kokoschkával, akit meg is
örökitett.
1917-ben az Ernst Muzeumban 224 müvével jelentkezik.
1916-ban ismerkedik meg egy fiatal színésznővel
Bányai S. Zorkával
Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 32.l. ./ .

M.D.K.

Rippl-Rónai József festő

Bányai E. Zorka 1916-tól a müvész haláláig kitünő modellje és muzsája.

1916, Primavera,

1918, Hirsch Adolf arcképe,

" Makkfalvay Géza "

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 32-33.

. / ;

Rippl-Rónai József festő

1919, Bányai Zorka fekete ruhában.
A háboru utolsó éveiben gyakran járt az Abbázia kávéházba, a Világ c. polgári radikális lap asztalához, megfordult itt Pór Bertalan, Márffy Ödön, Medgyessy Ferenc is.
Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 33.l.. / .

M.D.K.

Rippl-Rónai József festő

1920 novemberében kiállitása az Ernst Muzeumban

/ 124 müve kerül bemutatásra/

Hattyunyaku asszony,

Dekolletált asszony,

Kifestettszáju ~~kis~~ urilány,

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 33.1.

Rippl-Rónai József festő

Tükörbe néző szépkezü lány,
Tetszelgő lány kék sipkában
Ügyvéd, vesztett per után,
Jön a vihar, Schlézingeréknél már esik.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 33-34.l.

. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

A szakácsnő gyermeke mindég bőg.
Megy a munka, fuj a szél, dolgoznak az emberek,
Ketten kapálnak nagy csendben,
1922 februárjában kisebb kiállitása a Bohány utcai Helikon helyiségében, /49 kép és pasztell, 49 internáltsága idején készült rajz/

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 34.l. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Darvas Lili arcképe, / kőrajz is/

Péchy Erzsi "

Kőrajzok Molnár Ferenc :Égi és földi szerelem c. szinmüvének illusztrálására.

1923-ban Siófokon nyaralt,

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 34.l. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Arcképek a Nyugat folyóirat munkatársairól:

Osvát Ernő, arcképe

Babits Mihály, "

Móricz Zsigmond "

Szabó Lőrinc "

Karinthy Frigyes "

Schöpflin Aladár "

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 34.1.

./ .

Rippl-Rónai József festő M.N.K.

Fenyő Miksa arcképe,

1923, kiállitás az Ernst Muzeumban, / 110 mü/

1925. dec. " " " / 55 mü /

1927. okt. " " csoportkiállitás 17 müvel.

1926-ban az Uffizi képtár elkérte önarcképét.

Kalapját tartó szőke lány, 1923,

Kelenhegyi ut télen, 1924.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1953. 34.1. . /

Rippl-Rónai József festő M.N.K.

1925. Zöldkalapos párizsi lány,

" A mi Anllánk,

" Petrovics Elek,

1924, Piros sapkás önarckép,

" Utolsó önarckép,

Legutolsó képe Estefelé a kertemben / lappang/

1927 tavaszán kezdett betegeskedni.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 34.l. ./ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Egy budai szanatóriumban kezelték,
1927 nyarán a balatonfüredi szanatórium betege vol
novemberben visszatrét a Róma villába.
Szélhüdés érte, tüdőgyulladást kapott s nov.
25-én csendesen elszunnyadt.
Mint Kaposvár diszpolgárát a városházán ravata-
lozták fel.
Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 34-35.l. /

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1927 nov. 27 -én diszsirhelyre temették el.

1928-ban az Ernst Muzeum emlékkiállitását rendezte 245 müvel.

1934-ben özvegye 54 képét árvereztette a Postatakarék csarnokában. , itt bukkant fel ujból az Öregasszony ibolyával c. kép.

1937 nov. halála 10 éves évfordulóján emlékkiállitás.

Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 35.l. ./ .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Az emlékkiállitás az Ernst Muzeumban 178 művével.
1936 okt. az Ernst Muzeum 99 arcképét gyüjtötte össze.
1941. a Tamás Galériában 64 rajzát és vizfestményét mutatták be.
1942. Ernst Muzeum / Almásy-Teleki Éva kiállitóh. / 103 művét mutatta be.
Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 35.l. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

1943 ápr. a Műbarát rajzati és akvarelljeit állitja ki / 64 db/

Halálának 20 évfordulóján a Nemzeti Szalon mutatta be 131 müvét,

1952 nov. Fővárosi Képtár 150 müvét állitja ki.

1957. Kaposvár 98 müvét mutatta be , kizárólag a helyi Rippl-Rónai Muz anyagából.

Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 35.l. / .

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Képeinek hamisitása még életében megkezdődött.
Mai ismereteink szerint 2400 olajképről, pasztellről, 800 rajzáról, 30 rézkarcáról és litográfiáról és 100 iparmüvészeti tárgyáról tudunk.
/ 1100 arckép, 80 akt, 20 állatkép, 100 csendélet, 750 tájkép, és 350 kompozició.

Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 35-36.l.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Bonnard fest. 1897, p.o. MNG tul. repr.

Szüleim 40 éves házasélet után. 1897. v.o. Bp.
Völgyesy Ferenc tul. repr.

Szomodoraszalói raktárak. 1898. p. o. Kaposvár,
Rippl-Rónai Muz. tul.

Rózsát tartó nő, 1898. himzett falkárpit. Iparm.
Muz. tul. repr.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 11-14. kép

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Banyuls-sur-Mer. 1899. p.o. Kaposvár, Rippl-Rónai M.

Házak Banyuls környékén. 1899. o.p. " repr.

Romantikus táj. 1899. p.o. Bp. Kampis Antal tul. repr.

Falu a keleti Pyreneékban. 1899. v.o. MNG. repr.

Apám. 1902. p.o. Kaposvár, Rippl-Rónai Muz. t. repr.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 15-19.kép

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Karácsony, 1903. fa,o. MNG. repr.

Flox és Filox. 1903. fa,o. MNG. repr.

Szomoruság. 1903. v.o. MNG. repr.

Amikor az ember visszaemlékezésiből él. 1904. v.o. MNG. repr.

Öregasszony. 1904.p.pasztell. Bp. Bedő Rudolf tul. MNG. repr.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 20-24. kép.

Rippl-Rónai József festő
és

M.D.K.

Öreg ur mandolinozó asszony.1905. fa.o. Bp. Hidas
Hunwaid László tul. repr

Piacsek bácsi baákkal. 1905. p.o. MNG. repr.

Édes jó anyám betegen.1905. p.pasztell. Bp. Ruchter
Lajos örökösei tul.repr.

A migrain -beteg nő.1905.p.pasztell. Bp. Fruchter
Lajos örökösei. tul. repr

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 25-28.kép.

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Apám és Lajos öcsém hegedüvel.19o5.p.o. Bp.Wertheimer Ilona tul. repr.

Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett. 1907. p.o. MNG. repr.

Akt teraszon, 19o9. p.o.Bp. Gyurkovics Tibor tul. repr.

Párizsi interieur. 191o. v.o. Bp. Hunwaid László tu repr.

Genthon István: Rippl-Rónai, Bp. 1958. 29-32.kép

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Petrovics Elek és Mller Simon. 1910. p.o. Kaposvár, Ma rtyn Róbert tul. rrepr.

Gyümölcsök, 1910. p.ol Bp. Mihályfi Ernő tul. repr.

Interieur zöld karosszékkel. 1910. p.o. Bp. Radnai Béla tul. repr.

Þark aktokkal.1910. p.o. Bp. Grünwald Valéria tul. repr.

Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 33-36.kép

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Lazarine és Anella. 1910. p.o, Bp. Selink. Géza tul repr.

Sárinyei Merse Pál. 1911. v.o.letétt MNG. repr.

Az Ernst Muzeum üvegablaka. 1912. üvegfestmény. Bp. Ernst MUz.

Nemes Marcell. 1912. p.o. Kaposvár, Rippl-Rónai MUz. repr.

Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 37-40.kép

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Lajos és Ödön.1912. p.o. Bp. Köves Oszkár tul.repr

Alvó nők.1912. p.o.Bp. " " "

Francia katonák.1914.p.pasztell. Bp. Szilágyi Sándor tul. repr.

Bányai Zorka fekete ruhában.1919. p.o. MNG.repr.

Babits Mihály,1923. p.pasztell. MNG.repr.

Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 41-45.kép

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Móricz Zsigmond, 1923. p.,pasztell. Bp. Móricz-család tul. repr.

A Kelenhegyi ut télen. 1924. p.pasztell.Bp. Fruchter Lajos örököseinek tul.rep

A mi Anellánk.1925.p.pasztell. MNG. repr.

Genthon István:Rippl-Rónai József, Bp . 1958.
46-48.kép

Rippl-Rónai József festő

M.D.K.

James Pitcairn Knowles. 1893, v.o. MNG. repr.

Öregasszony ibolyával. 1895. v.o. Köves Oszkár tul. repr.

Fiatal párizsi munkásnő. 1895. v.o. Bp. Hidas Hunwald László tul. repr.

Mályvák között. 1895. p. pasztell. le Fruchter örökösök MNG. rep

Andrássy Tivadarné. 1896. p. pasztell. letét a MNG

Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. repr. 6-10. kép

M.D.K.

Rippl-Rónai József festő

Vörössapkás öna ckép, 1924, pasztel k. MNG. tul.repr

Anya gyermekével, 1889. fa, o. MNG tul. repr.

Ágyban fekvő nő. 1891. v.o. MNG " "

Öreganyám. 1892. v.o. MNG. repr.

Kuglizók, 1892. v.o. MNG. repr.

Alkonyat egy intim szobában, 1892. v.o. Bp. Tompa Kálmán tul. repr.

Genthon István: Rippl-Rónai Bp. 1958. 1-5.kép

Rippl-Rónai József festőművész

A takiói Sejhu Múzeumban rendezett magyar kiállításon szerepelt a művész három műve, kompozíciója.

dr. Solymár István: Festészetünk mestereivel Japanban.
Magyar Hírlap, 1976. máj. 16.

(Rippl) Rónai József

Pólya Tibor rajzán, melynek címe: „akik, nem mennek a Lücsarnokba. — a Japan-kávéház művészasztala" — szerepel a művész karikatúrája és saját kezű aláírása. (repr.)

Sümegi György: Pólya Tiborról — születése évfordulóján.
Petőfi Népe, 1976. ápr. 25.

MUNKAALKALOM

HAVI 350 000,— Ft forgalmú szabadkasszás húsbolt vezetésére pályázatot hirdetünk. Munkabér kollektív szerződés szerint. Jelentkezés: ÁFÉSZ Dunapataj, Ordasi út 1. sz. 725

KÖZÉP-MAGYARORSZÁGI Pincegazdaság teher-gépkocsivezetőket keres felvételre. Teljesítménybér, jó kereseti lehetőség. Jelentkezés: Kecskemét, Katona József tér 8. Munkaügyi osztályon. 724

GYAKORLATTAL rendelkező gépjárművezetőket keresünk felvételre. Érdeklődni lehet: Törekvés Mg. Termelőszövetkezet Kecskemét, Talfája-puszta 27. 2099

FESTŐ és asztalos szakmunkásokat női segédmunkásokat, rakodókat, üdvari-raktári dolgozókat és takarítónőt felvesz az Építőipari Szövetkezet. Jelentkezés: Kecskemét, Szegedi úti telepen, Garai utcai portán. 2128

Apróhirdetések, apróhird

Ingatlan

ALSÓGÖDÖN (Budapest) 547 négyszögöl szőlő, gyümölcsös telek eladó. Érdeklődni: Balogh Béla Budapest, Pestlőrinc. Iparvasút u. 34. esetleg Kecskemét, telefon: 13-772. Lehóczki. 2026

HÁROMSZOBÁS nagy méretű társasházrész garázzsal igényesnek eladó. Kecskemét, Széchenyi körút 22. földszint 9. 2082

TELEK kész alappal igényesnek Alsószéktóban eladó. Víz bevezetve. Érdeklődni: Kecskemét, Zöldfa utca 37. 2086

KERTESZKEDŐK figyelem! Eladó Baján belvárosban családi ház, központifűtéses üvegházakkal, 300 négyszögöl területtel. Leveleket: „Betegség miatt" jeligére a Bajai Magyar Hirdetőbe kérem. 368

Lakás

ELCSERÉLEM kettőszobás házrészem bérházi egyszobásra. Kecskemét, Füzes utca 11. (Kis utca felől.) 2058

VÁROSKÖZPONTBAN kétszobás, gázfűtéses, OTP-s öröklakás eladó. Érdeklődni: 18 óra után. Kecskemét, Csongrádi u. 25. B. lh. 3. toldalék. 31195

BUDAPESTI egyszobás, komfortos, tanácsi bérlakásomat hasonló vidéki, lehetőleg falusi bérlakásra cserélném, megegyezéssel. Válaszokat a budapesti Felszabadulás téri Hirdetőbe „Vidéki lakáscsere 85 834" jeligére kérem. 673

SZÉCHENYIVÁROSI I. emeleti, 2 szoba, erkélyes, szövetkezeti lakás eladó, készpénz plusz OTP-hitel átvállalással. Kecskemét, Gózhajó utca 6 I. em. 32. Érdeklődni: délután. 2104

Gépek és alkatrészek

ELADÓ 12 kalapács típusú terménydar richter gyalugép, körfűrész köszörű tartály alumíniumt olajtárolásra is alk mázsa bitumen. 4 típusú acéllemez re cm szélességben. típusú SIHI Gross, Soltvadkert 20.

RS 09-es traktor tartállyal és szívatt adó. 22 kg-os gáz keresek megvételr latokat: Kiskörös, u. 17.

MOST vizsgázott zetta kisautó elac Sándor, 6230. Sol Tanács utca 38.

VOLKSWAGEN 150 mélygépkocsi IN-e állapotban eladó. Trabant Combit tok. Izsák, K utca 6.

Egyéb adás-v

NÉMETJUHÁSZ, k

Rippl-Rónai József, festőművész

Száztizenöt éve született Rippl-Rónai József

Tatáfi Népe, 1976. máj. 23.

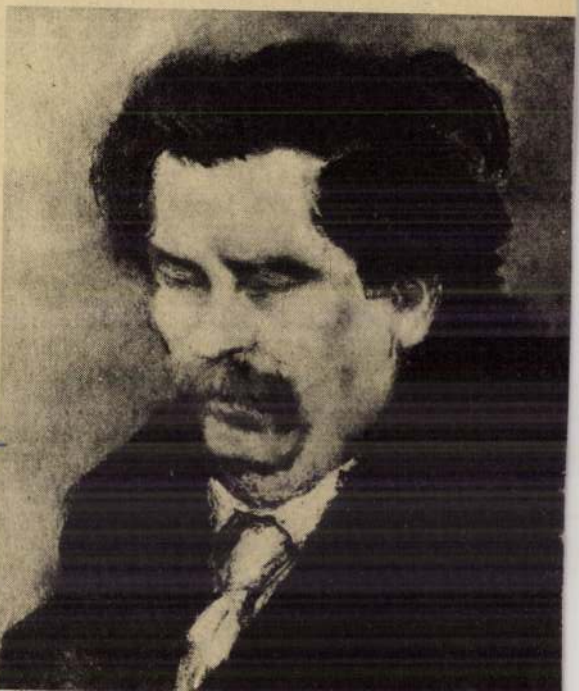

● Száztizenöt éve, 1861. május 23-án született a magyar festőművészet egyik kiemelkedő egyénisége — Rippl-Rónai József. A Nemzeti Galéria tulajdonában levő, Móricz Zsigmondot ábrázoló festményével emlékét idézzük az évfordulón.

Rippl-Rónai József

A „Kalóthás nő", a „Pettyes ruhás nő", az „Öreg anyám" mai a szecesszió stílusjegyeit viselik

Szabó Julia: A szecesszió és a vonal.
Művészet, 1975. december - 8. oldal.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai érintetlen maradt a szimbolizmus rovzásától, sokkalta jobban érdekelte a mindennapi élet lírisrealizmusa.

Németh Lajos: Gondolatok a magyar szimbolista...
Müvészet, 1975.december - 27.oldal

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Rippl-Rónai József

Szyka Károly és Rippl-Rónai József felfederte Medgyessy tehetséget és ki-hevült Párizsba a Julicu iskolaba festészetet tanulni.

Brestyánszky Ilona: Medgyessy Ferenc.
Nők Lapja, 1976. jún. 10 - 10 oldal.

Rippl-Rónai József

A gyomai Kner Imre levelezés-
be állott Rippl-Rónai Józseffel is.

Tamás Erwin: Romulus és a többiek.
Tükör, 1976. febr. 18-3 oldal

Rippl-Rónai József

Rózsát tartó nő (részlet)
(repro)

Molnár Aurél: Művészet a pozsgyán,
Tükör, 1976. február 18 - 17 oldal.

Rippl-Rónai József

A szecesszió stílus jegyei a magyar művészetben Rippl-Rónaival a kilencve-nes években hiszült festszínjelen mai feltalálhatók.

Szabó Julia: A szecesszió és a vonal.
Művészet, 1975. december - 8 oldal.

Rippl-Rónai József. festő

h.: Bernáth A.

Tamás J.: Tartózkodó ... 7.

Népszabadság, Bp. 1976 jún. 4.

Rippl-Rónai József, festő

Kapcsvárott nyílt meg új kiállítás műveiből

– Rippl-Rónai, Jókai és más kiállítások 5.

Népszava, Bp. 1975. szept. 12

RIPPL-RONAI JOZSEF, festo, grafikus

1971-ben a városi tanacs megvasarolta a muzeum szamara Lenes Zsófia 24 festményből és grafikából allo kisgyüjteményét. A grafikak közül kiemelkedik Rippl-Ronai Jozsef nek négy rajza. 288.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Muzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73.-Pécs, 1975

Rippl Rónai

a Kecskeméti Katona József Múzeumban Impresszionizmus Magyarországon című kiállításon művei szerepelnek.

Oelmacher Anna: Impresszionizmus Magyarországon.

Petőfi Népe, Kecskemét, 1972. okt. 8.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Kernstok "Őszi munka" c.képe az 1898-as Téli Tárlaton kedvező fogadtatásban részesült,viszont komoly kritikai hangokat ütöttek meg mások,igy Fényes Adolf,Rippl-Rónai sőt Kernstok mestere Beczúr egy képével kapcsolatban is 290.old

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Őszi munka" cimü képéről 283.old

STUDIA COMITATENSIA; Tanulmanyok Pest megye Múzeumaiból, 2.szám. Szentendre, 1975

Rippl - Rónai József

Neve enlítve.

László Emőke: Endre Béla - Comina 1973. 24 p.

Reppl - Rónai József
festő

Reppl Rónai plakátjai a századforduló magyar plakátművészetéhez, illetve annak megújulásához hozzászólnak.

P. Bresztyánszky Ilona: Az utca művészete a múzeumban
Művészet, 1974. június – 4 lap.

Rippl-Rónai József
festő

Munkássága hiemelt hang-
súlyt kapott a szombathelyi
kiállításon.

Romváry Ferenc: A Modern Magyar Képtár . . .
Műrészet, 1974 - junius - 16 lap.

Rippl-Rónai József
festő

Rippl-Rónai József javaslatára
1927-ben Gadányi elnyerte a
KUT ösztöndíját.

Dévényi Iván: Gadányi Jenő.
Művészet, 1974. július - 26 lap.

Ripp-Rónai József

nagyon volt az 1924-ben alakult Képzőművészek Új Társaságának.

Benza László, Bernáth György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 1335 l

627 l

Rippl-Rónai József

műveit 1906-ban a VI. Nagymező u. 37-39 sz. a. Könyves Kálmán szalonban mutatta be.

Bersza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

5931

Rippl-Rónai József

tanított a Kernstok-féle szabadiskolá-
ban 1916-19. /Haris köz/.

Bernát György, Meiza László, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973. 13351

5501

Rippl-Rónai József

művei peregeltek Fruchter Lajos gyűjteményében.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest 1973. 13351

3661

Rippl-Rónai József

fedezte fel az iparművészet jelentőségét, műsei bár „modern"-ek voltak, nem viselték magukon a „nemzeti stilus" jellegét.

Kresz Mária: Ruskin, Morris, Crane and the discovery of Hungarian peasant art. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974 53. sz.

2001

Ripp-Rónai

Kaposváron élt a művész.

Találkozásaim.
Takács Gyula vallomása.
1993. jún. 10. Kossuth 2000 | 6 | K. Gyuk.

Rippl-Rónai

a két világháború között a magyar festészet francia orientációjú szárnyához tartozott.

a XX. század legkiválóbb portréfestők egyike.

Dévényi Iván: Frank Frigyes művészete.

Életünk, 1973. 2. 155. old. - 156. old.

Rippl-Rónai József

A szentesi Koszta József Múzeumban van elhelyezve a művész egy táblaképe.

Palner Zoltán: A múzeumnak kincsestárában IV.

Csongrád m. Hírlap, 1973. máj. 13.

Rippl Rónai

A Bizományi Áruház harmincadik képaukciójáu szerepel 1894-ből való képe, (két váza, virággal.)

Déli Krónika.
1973. V. 12. Kossuth, 12.00 Gué.

Rippl-Rónai

A pécsi Janus Pannonius Múzeum Modern Magyar Képtárában, az állandó galériában művei láthatók.

Népszabadság, 1972. okt. 31.

Rippl-Rónai József

A Magyar Pósta az év utolsó bélyeg-sorozatát bocsátotta ki. Az üveg-festmények nevű sor 7 ámletből áll, melynek egyik ámletén a művész üveg-festménye látható.

TV. Híradó.

1972. XI. 15. 19.30 /3/Z.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai művészetének
talán a legnagyobb kortársa
Somogy megjelenő a több so-
mogyi művésszel szemben.

-----:Somogy megye képzőművészei.
Művészet,1975.október - 2.oldal

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai élt idejének a festő-
művészet volt Somogyban, a mai
festők képein pedig Somogy van és
képzőművészetben.

Kovács Gyula: Négy festő Somogyban.
Művészet, 1975. október - 7. oldal

Rippl-Rónai József

Méltatás

Szemann Béla: Egy legenda vége...
Művészet, 1975, október - 18 oldal

Rippl-Rónai

Emlitse a katalógus előszavában

Dési Huber István emlékkiállítása
Szombathely Savaria Múz. 1975.

Rippl Rónai József

A Róma-villa vendége volt 1909-ben Ady Endre, 1910-ben Medgyessy Ferenc. [illegible] Tölt fiatal művész volt ott a tőlbi között Márffy Ödön.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet,1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai tanítványa volt
ez kaposvári születésű Galim-
berti Sándor.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet.1975.október - 24.oldal

Rýpl-Rónai József

Egy 1913-as Rýpl-Rónai József levél emlékezik meg, hogy a művész mindent megtett, hogy a Művészházból megszerezzen egy lovas kerustok kompozíciót.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Müvészet,1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

Méltatás

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet,1975.október - 24.oldal

Rippl Rónai József

festőművész

Petrovics Gyula nevezte meg a Szépműrészeti Múzeum Új magyar képtárát a régi Műcsarnok épületébe.

Vásárhely
1980 dec. 20

K. M.
aláne

RIPPL-RÓNAI József

Estély Fonyó Árpád műtermében fent

Gábor E
Művtört.Ért. 1990 1-2 49.p

72.
Kocsics József: A termelés k
kapcsolatos vezzetői feladat
képző Intézet

315.
Koljada,I.A.: Üzemi gázberen
bályai. Bp, 1952, Nehézipari

732.
Kolmer, Gusztáv: Parlament u
Wien-Leipzig, 19o7, Hof-Druc

918.
Komjagin,L.F.: A vasut vizel

Rippe-Rónai József

festőművész

„Magyarország egyik legeredetibb festője" Yvjó Liipa írásában

Heresi Szemle
1984 nept.

RIPPL-RONAI József

Schöpflin Aladár: Ripplé Rónai József emlékére c. cikkének ujraközlése, Uj Irás 1989.12.sz. 116-118.p.

tura. 150 p. 17 cm.
/Kultura müvek./

63/253
ANDRIĆ, Ivo: Elátkozott udvar. ([Regény.] - Elbeszélések. Vál. Petar Džadžić. Ford. Csuka Zoltán.) Novi Sad, 1962, Forum. 494 p. 20 cm.
/- - válogatott müvei 3./

64/252
ANDRIĆ, Ivo: Híd a Drinán. [Regény.] (Ford. Csuka Zoltán.) Novi Sad, 1962, Forum. 438 p. 1 t. 20 cm.
/ - - válogatott müvei 2./

65/302
ANDRIĆ, Ivo: A kisasszony.

RIPPL-RÕNAI József

Rippl-Rónai nagyra tartotta Balázs János somogyi festõt.

Laczkó A.: Czinkotai Frigyesről.

Somogy 1988 5.sz. 55. p.

nyelvi mozgást vizsgálja, vagyis azt, hogy az anyanyelvhez kötött kulturális elemek hol helyezkednek el és milyen funkciókhoz jutnak egy-egy szlovák közösségre jellemző kétnyelvü duális rendszerben. Mélyebb tartalmi /belső/ összefüggések elemzésére ez a dolgozat nem vállalkozott, bár az egyes konkrét jelenségeknél nem mellőzhette a nyelvi kulturális viszony tartalmi kérdéseit sem.

II.

A nemzeti kisebbségek sajátosságainak vizsgálatakor a nyelv-kultura-közösség kapcsolatrendszerének feltárásához nem ismerünk elfogadott és bejáratott kutatási módszert, s a két nyelvében is duális kulturát hordozó nemzetiségi közösségek nyelvi és kulturális viselkedése sem egyforma sullyal kapott helyet a szaktudományokban. Amig például a szociolingvisztikában a nemzetiség nyelvi ma-

RIPPL-RONAI József festő

A szabadkai Vinko Percic orvos magángyüjteményében található festménye. Kiállitv, 1990. pécsi Vasarely Muzeumban. ld. Bán András: Változó képek. Magyar Nemzet. 1990. márc. 23. 4.p.

ı plain paper copy.

2.0 2.2 2.5

sheet

NP 120

rdless of your copy
NP-120 utilizes
Component Toner
lopment System to

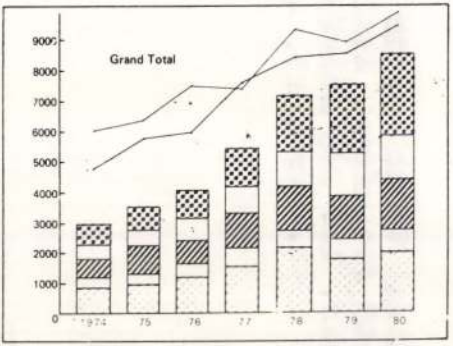

can accommodate any size of paper up to B4 (or legal) size, and produce twelve copies per minute. Two-sided copying and the use of

RIPPL-RÓNAI József

több festménye volt Hatvany Lajos iró birtokában még az ötvenes években is.

ld. Rozsics István: Hatvany Lajos beszélő házai.
Uj Irás, XXVIII. évf. 8.sz. 95.p

Rippl Rónai József

1916–17. állami nagy
arany érem. Felerégem
c. olajf-re.

Művészet 1917. 48.

Kun Tamás IX. 141

Rippl Rónai József MDK

A Művészeti Direktoriumnak az Iparművészeti Iskola átszervezésére vonatkozó javaslata/1919 ápr./ szerint

megbizást kap a diszitő festészet és alakrajz tanitására.

87. o.

M.T.Képz. Él. Bp. 1960.

RipplóRónay Jézsef MDK

A közoktatásügyi népbiztos 1919 ápr. 25 kelt leiratának tervezetében a kinevezésre jevasolt tanárok névsorában szerepel Rippl - Rónai József / diszitő festészet és alakrajz/ és Zutt A. Richard /ötvösmüvészet/ neve is. De nevüket akiadás előtt törölték.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960. 184.o. vö. 187.o.

Rippl Rónai József

festő

A Nemzeti Tanács meghívására 1918 dec 23-án összejött Irodalmi és Művészeti Szaktanácsnak tagja.

M.T. Képz. Műv. Gy. 1960.

8.o.

Rippl-Rónai József

résztvett a polgári demokratikus forradalom következtében megalakult Nemzeti Tanács Irodalmi és Művészeti Szakfanánában.

Barcza Géza: Műemlékvédelem a Magyar Tanácsköztársaság alatt. Bp. 1964. 443-465. l. (Kluny. Építés és Közlekedéstudományi közl.)

445. l.

Rippl-Rónai József

Kernstok szabadiskolájában Derkovits korrigáló tanára, hat rá festői rajzmodorával 1918-1919-ben / Önarckép /.

Körner Éva: Derkovits Gyula, Corvina, 1964 13.l.

1926 november 29.

Aranyórát lop

a botrányos mult

akit Bécsben letartó

A zsákmányt Fodor eladta egy

kirakatában a tulajdonos fö

(A Reggel tudósitójától.) A legfrissebb ügy, amelynek révén *Fodor Jenő* volt városatya megint szerepel a botránykrónikában, *egy eltünt aranyóra kinos ügye.* A változatosság kedvéért ugyanis most az derült ki a viharos multu Fodor Jenőről, hogy

vásárlás közben ellopott egy aranyórát egy

gyönyörü parkban gyümölcsösraim és az oreg gesztenyések között fogok pihenni s az lesz a szórakozásom, hogy *előkészitem tavaszi kiállitásomat, amely Firenzében és Milanóban lesz.* Ennek már a mult évben kellett volna megtörténnie.

Negyven képem rámázva, csomagoltan, utrakészen várja,

hogy Olaszországba küldjem, a firenzei és milanói kiállitásra, amelyre meghivtak. Most már csupán adminisztrativ teendők vannak hátra a kiállitással kapcsolatban, ezt akarom elvégezni Kaposvárott.

Beszél még festészetről, képeiről, kiállitásról, kaposvári kisbirtokán történt *cselédválságról, teheneiről, sertéshizlaldájáról,* majd egy meghivót mutat föl és elszomorodva mondja, hogy a meghivásnak, sajnos, nem tehet eleget. Orvosi tilalom alatt áll. *Nem mehet el a disznotoros vacsorára.* Ez — mondja — nagyobb fájdalom számomra, mint az egész betegség. (—n.)

Reggel

1926 november 29.

Rippl-Rónai

Rippl-Rónai József néhány nap multa elhagyja a János-szanatóriumot,

ahol legnagyobb szomorusága, hogy nem mehet el egy disznótorra

(A Reggel tudósitójától.) A János-szanatórium egyik szobájában, ahonnan festői kilátás nyilik a Városmajorra, *még betegen, de már betegségéből csaknem fölgyógyultan fekszik Rippl-Rónai József.* Amikor belépek szobájába, *éppen csirkecombot vagdal.*

— Kitünően főznek itt, pompás a vasárnapi ebéd — mondja —, csak az a baj, hogy *én nem szeretem a diétát.* Pedig még sokáig diétás koszton kell élnem. Három héttel ezelőtt, amikor influenzával befeküdtem ide a szanatóriumba, *nem hittem volna, hogy én komoly beteg vagyok.* Az orvosok, akik szivvel-lélekkel kezelnek, *három-, sőt négyféle bajt is megállapitottak,* ugy, hogy *operálni is kellett,* amint azt *A Reggel* mult számában megirta. Most már szerencsésen tul vagyok mindenen. A legnagyobb baj az, hogy *orvosaim*

eltiltottak a bortól és a füszeres ételektől,

holott én ezt a kettőt szeretem a legjobban. Odahaza, Kaposvár melletti kisbirtokomon hordószámra áll a pinceben a jó bor, de az orvosok a legerélyesebben eltiltottak tőle.

— A szanatóriumot mikor hagyja el a mester? — kérdezzük.

— Talán már *holnap.* Mindenesetre a napokban befejezem pesti ateliémben két-három abbamaradt munkámat és azután *utazom haza Kaposvárra, kéthónapi pihenésre.* Ott a

Rippl-Rónai jobb.

Reggel

1926 november 29.

Rippl-Rónai

Rippl-Rónai József néhány nap multa elhagyja a János-szanatóriumot,

ahol legnagyobb szomorusága, hogy nem mehet el egy disznótorra

(A Reggel tudósitójától.) A János-szanatórium egyik szobájában, ahonnan festői kilátás nyilik a Városmajorra, *még betegen, de már betegségéből csaknem fölgyógyultan fekszik Ripl-Rónai József.* Amikor belépek szobájába, *éppen csirkecombot vagdal.*

— Kitünően főznek itt, pompás a vasárnapi ebéd — mondja —, csak az a baj, hogy *én nem szeretem a diétát.* Pedig még sokáig diétás koszton kell élnem. Három héttel ezelőtt, amikor influenzával beleküdtem ide a szanatóriumba, *nem hittem volna, hogy én komoly beteg vagyok.* Az orvosok, akik szivvel-lélekkel kezelnek, *három-, sőt négyféle bajt is megállapitottak,* ugy, hogy *operálni is kellett,* amint azt *A Reggel* mult számában megirta. Most már szerencsésen tul vagyok mindenen. A legnagyobb baj az, hogy *orvosaim*

eltiltottak a bortól és a füszeres ételektől,

holott én ezt a kettőt szeretem a legjobban. Odahaza, Kaposvár melletti kisbirtokomon hordószámra áll a pinceben a jó bor, de az orvosok a legerélyesebben eltiltottak tőle.

— A szanatóriumot mikor hagyja el a mester? — kérdezzük.

— Talán már *holnap.* Mindenesetre a napokban befejezem pesti ateliémben két-három abbamaradt munkámat és azután *utazom haza Kaposvárra, kéthónapi pihenésre.* Ott a gyönyörü parkban gyümölcsösfáim és az öreg gesztenyések között fogok pihenni s az lesz a szórakozásom, hogy *előkészitem tavaszi kiállitásomat, amely Firenzében és Milanóban lesz.* Ennek már a mult évben kellett volna megtörténnie.

Negyven képem rámázva, csomagoltan, utrakészen várja,

hogy Olaszországba küldjem, a firenzei és milanói kiállitásra, amelyre meghivtak. Most már csupán adminisztrativ teendők vannak hátra a kiállitással kapcsolatban, ezt akarom elvégezni Kaposvárott.

Beszél még festészetről, képeiről, kiállitásról, kaposvári kisbirtokán történt *cselédválságról, teheneiről, sertéshizlaldájáról,* majd egy meghivót mutat föl és elszomorodva mondja, hogy a meghivásnak, sajnos, nem tehet eleget. Orvosi tilalom alatt áll. *Nem mehet el a disznótoros vacsorára.* Ez — mondja — nagyobb fájdalom számomra, mint az egész betegség.

(—n.)

Aranyórát lop

a botrányos mult

akit Bécsben letartó

A zsákmányt Fodor eladta egy

kirakatában a tulajdonos fe

(A Reggel tudósitójától.) A legfrissebb ügy, amelynek révén *Fodor Jenő* volt városatya megint szerepel a botránykrónikában, *egy eltünt aranyóra kinos ügye.* A változatosság kedvéért ugyanis most az derült ki a viharos multu Fodor Jenőről, hogy

vásárlás közben ellopott egy aranyórát egy belvárosi ékszerkereskedőtől.

Fodor Jenő, akinek ravasz ügyeskedéssel az előbbi ciklusban sikerült Budán beférkőznie a demokrata törvényhatósági bizottsági tagok közé, *kénytelen volt lemondani tagságáról,* mert csakhamar rájöttek, hogy zavaros ügyei voltak. Ezután is többször szerepelt a leggyanusabb afférokban. Egyszer *aranycsempészés* miatt tartóztatták le, másszor egy *dunaparti lakás raffinált megvásárlása* miatt vették őrizetbe, nemrégiben pedig azzal vádolták, hogy *a nyugati pályaudvar pénztáránál tettenértték,* miközben állitólag

belemarkolt a valutákkal telt tányérba.

Ebből az ügyből *fölmentő itélettel menekült;* tettenérés folytán ugyanis két nap mulva megtartották a tárgyalást és miután a helyszini szemlét elmulasztották, a biróság már nem ellenőrizhette Fodor védekezését, amely szerint *léghuzam sodorta ki a pénztárból a valutákat.* Pár héttel ezelőtt ujból fölbukkant Fodor Jenő neve, ezuttal a főváros árvaszéki hivatalánál

Zimmermann fővárosi bizottsági tagnak adta ki magát

és egy gyámügyi eljárást sürgetett. *Fölismerték, lelepleztek* és ekkor a botrány elől *Bécsbe menekült.* A budapesti rendőrség eljárást inditott ellene, hogy Zimmermann nevében nem követett-e el más szélhámosságot is. Alig

Eltünt két p

egy rejtélyes ötv

Különös ur a Gellért-hotelbe

hogy utközben pa

(A Reggel tudósitójától.) Vasárnap két gyanus leányszöktetés ügyében kezdett nyomo-

MDK

Rippl-Rónai József

Ezüstérem kitüntetése a párisi világkiállitáson. /Szőnyegek, szőnyegkárpitok, butorszövetek./

Cikk: Kitüntetések a párisi világkiállitáson.

Magyar Iparművészet 1900. 356.l.

Rippl-Rónai Józsefné M.D.K.

Lazarine Baudrion, iparnűvésné

hímezte férje falisszőnyeg terveit és egyéb dekorativ terveit. Ehhez eredetileg Maillol, közeli jó barátjuk adta az ötletet, aki egyszer, R.R. dekorativ rajzait látva, felkiáltott: „ezekből a legszebb hímzéseket lehetne csinálni!"

Ivánfyné Balogh Sára: Rippl-Rónai József iparmüvészeti elvei és tevékenysége kiadatlan levelei nyomán I. Müvészettörténeti Értesitő, Bp.1963. XII.évf. 2-3. sz. 173-174. old. 1-6. ábra

Rippl Rónai József

1897-ben a Zsolnay gyár számára készített
a kék márványozott eozinra mintákat

Pataky Dénesné: A Zsolnay herámia. Bp. 1955.
12.o.

Rippl Rónai József

1897-ben(?) mint vendég egy nyár folyamán fenti kísérletezett kerámiával a Zsolnay-gyár festőösztályán (Erről Nikelszky egy helyi újságban „A piros sapkas festő" cimmel emlekezett meg.) Érdekes, új felfogási étkező-készlet mintákat tervezett és festett különböző tálakra, főleg tányérokra, szaggatott, vonalas előadásban, de mintáival gyakorlatilag nem érte el a kívánt eredményt. Egyes darabjai a gyári múzeumba kerülnek. Ide került Rippelnek Zsolnay Vilmosról, fehete krómkrétával rajzolt és beégetett képmása is.

Nik Pécsképrm 16. l.

1938

vége

RIPPL RÓNAI JÓZSEF

GELLÉR KATALIN: Romantikus elemek a századforduló magyar festészetében és grafikájában. = Ars Hungarica, 1987.1. lol.p.

Rippli bácsi portréja

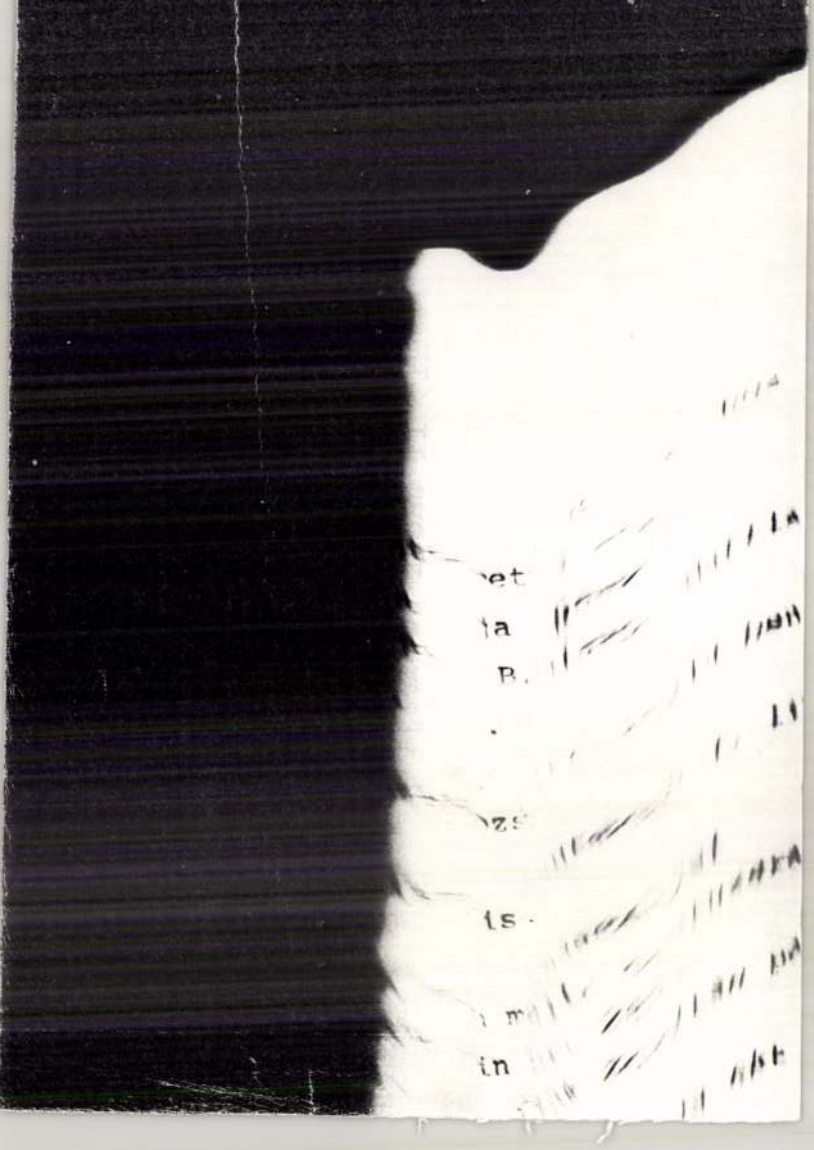

Rippl-Rónai József

festőművész

Glücks-hagyaték kentumáten.

Lósza Lajos

ciche

Repro: Pipáró férfi

50 x 36 cm

1920 K.

Művénet 90/1

Rippl Rónai József

festőművész

A Glucks hagyaték.
A most bemutatott gyűjteményére
a művész kiemelkedő jelentőségű alkotásait is magába foglalja.

Lóska Lajos,
cikk

Művészet
ao 1

RIPPL-RÓNAI József

Rippl-Rónai vonzásában. Tanulmáynok, emlékezések. Szerk. Laczkó András. Kaposvár, 1988.

Bernáth Mária, Timár Árpád, Laczkó András, Horváth János irásaival

ld. Könyvtár

Világosság

MELLÉKLET
AZ 1985. NOVEMBERI
SZÁMHOZ

och Róbert

A FOLYAMATOSSÁG ÉS VÁLTOZÁS DILEMMÁI

A szocializmusról való közgazdasági gondolkodás fejlődése Magyarországon

RIPPL-RÓNAI József

Őszi szinek c. (1898)

festménye található a colmari Szendeffy gyűjteményben ld.

MOENCH, Esther: Aladár Szendeffy en Alsace on la petite histoire d'une collection hongroise. = MÉ XXXVII.évf. 1/2.sz. 1988 **51.p. és képe**

Megrendelés

1. A megrendelő fél
MTA Művészettörténeti Kut
1014 Budapest I., Úri u.
(a továbbiakban: Megrende

2. A megrendelés tárgya
Az INFOTÉKA Klub ker
korszerűsítési informatikai
1990 évre.

3. A Vállalkozó szerződé
3.1. Vállalkozó átadja
által biztosított 5 1/4" flop
kifejlesztett ISIS-Pascal szol
szoftver rendszer továbbfejles
3.2. Vállalkozó egy-eg
sorozatban megjelenő informati
3.3. Konzultációkat szerv
az Infotéka Klub keretében sz
hónap harmadik hétfőjén és a

4. A Megrendelő kötelezé
4.1. Megrendelő a megre
számítástechnikai adathordozók

5. Fizetési feltételek
A munkák ÁFA-t

RIPPL-RÓNAI Ödön mügyüjtő

Rippl-Rónai vonzásban. Szerk. Laczkó András.
Kaposvár, 1988. 25.skk

Tájékoztató az adatszolgáltatáshoz: A kivonatba, a másolatba vett lapról minden

Kivonatos másolat a munk

nyugdíjigény elbírálásához

Név: Körner Éva szül. év: 1927. jun. 2c

Anyja neve: Gera Irén Nevezett 19 5o. év nov

munkakönyve: 1o-től 19.old.

Munkáltató neve, cége és székhelye	Munkába lépés napja	Munka-köre		Bér-kategória		M
		belépéskor	kilépéskor	belépéskor	kilépéskor	
SZIKRA Könyvkiadó Bp.V. Vörösmarty tér 4.	1949. V.3o.	idegen ny. lektor		4o/a b.	42.	1 I
Tudományos Minősitő Bizottság	1952. X.1.	aspiráns		ö. dij.	ö. dij	1

Rippl-Rónai József

festőműrény

A Szépműrénéti Múzeumot gazdagította
Tépeivel az első világháború megelőző
éreben az ottani igazgató Petrovics [illegible]

Hajdú-Bihari Napló
1980 dec. 21.

Kádár Mita
cikke

Rippl Rónai József

festőművén

Festménye a MOM anyaiján.

Jó veggelt!
1978 XII 12
4'15

Rippl-Rónai
festő
(: Trebnek :)

Magy. Nemzet 83 VII. 19.

RIPPL-RÓNAI József

Családi összejövetel, Mályvák

c. képeit

Julius 7.-én egy magángyüjteményből, Budapesten a belvárosban ellopták több képpel egyetemben.

Magyar Nemzet 1990. julius 13. 6.p.

Németh János keramikusművész

Németh János keramikusművész Zalaegerszegen született 1934-ben. Nagyapja, apja gszerte híres, a szakmát művészi szinten művelő mester volt. Németh János 1958-zerzett diplomát az Iparművészeti Főiskolán. Meghatározó személyiségű tanárai: s Miklós és Gádor István.

Első önálló kiállítását 1960-ban rendezte szülővárosában, s azóta számos bemu-t volt itthon és külföldön. Gyakran képviseli a magyar kerámiaművességet nem-zi biennálékon is. Alkotásai – díszítő falikerámiák, kerámiaszobrok – közintéz-ek, terek sorát díszítik. Szombathelyen a Tüdőszűrő Állomás bejáratánál látható munkája.

RIPPL-RÓNAI József

FIOLA Pál: Két levél Rippl-Rónai Józsefről : Szabadi Julit: Így élt Rippl-Rónai József ; Rippl-Rónai vonzásában. (Szerk. László András). = Somogy, XVIII. évf. 5. sz. 1990. 96-98. p.

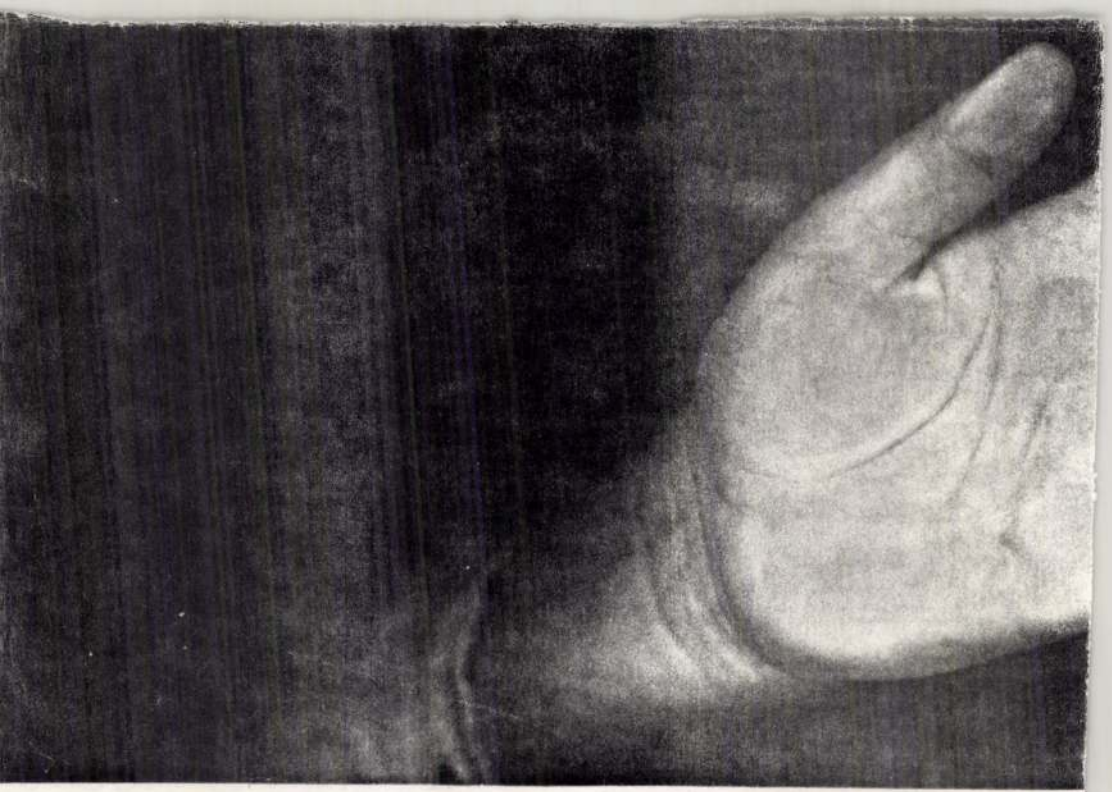

RIPPL-RÓNAI József

Belliní, V. (?) grafika

Válogatás Füst Milán műgyüjteményéből.
Bp.:PIM, 1992 [kiáll.Kat.] leiárs

1991 -08- 23

HITEL

Független irodalmi, társadalmi, kritikai lap

V. évfolyam, 17. szám • Budapest, 1991. augusztus 21. • Ára:

RIPPL-RŌNAI

MISKOLCI GALÉRIA

A Magyar Nemzeti Galéria és a Miskolci Galéria
meghívja Önt 1984.
szeptember 14-én, pénteken 16 órára

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
KIÁLLITÁS megnyitására
a Miskolci Galériába (Déryné utca 5.)

A kiállítást megnyitja
Dr. Bernáth Mária művészettörténész

A kiállítás megtekinthető október 7-ig,
hétfő kivételével 10—18 óráig.

Rippl (Rónai) József

„Csakonai" (1886)

(repr.)

Alföld, 1973. dec. borító 2. old.

RIPPL-Rónai József

TAKÁTS Gyula: Rónai-kegyi alkalmi triumvirátus: Rippl-Rónai, Medgyessy és Bacskay Béla. = T. Gy. Tükrök szava – fetűr arca. Bp. Szépirod., 1985. 152–159.

Medgyessy Ferenc →
Bacskay Béla

Ripp-Kónai József

„Zorka" Pastell 51 x 41

Jelezve jobb alsó: Kónai 1916. Zorka

Vételár: 30000 Ft

BÁV 36. Művészeti Képaukció Katalógus 1975 május

Rippl-Rónai József

Szabadi Judit: Rippl-Rónai Józsefről - évfordulá
nélkül. = Kritika, 1985. 4. 17 - 19. ill

RIPPL-RÓNAI József

Merei Árpád: Rippl-Rónai. =
Jelenlét, XXXV. évf. 6. 1992
527-531.

cél-
tali
évi
az
sán
jos

cia
elé
an,
oly

fél
bb
oz,

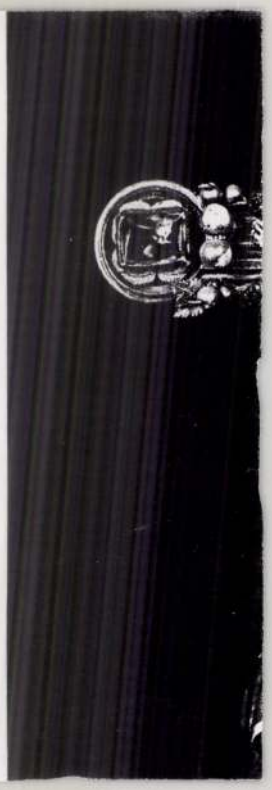

Rippl-Rónai József

Korniss Dezső, Kernstok Károly, Spányi Béla, Csók István, Gulácsy Lajos, Mednyánszky László, Szőnyi István, Victor Vasarely, Czóbel Béla, Kmetty János, Bálint Endre, Barcsay Jenő, Domanovszky Endre, Benedek Péter, Ilosvai Varga István, Mattioni Eszter, Molnár C. Pál, Istokovits Kálmán , Boldizsár István, Bortnyik Sándor, Keserü Ilona, Kondor Béla, Deim Pál, Anna Margit, Schaár Erzsébet művészek alkotásai szerepelnek az utóbbi évek aukciókiállitásain.

A művésznevek további felsorolását lásd: a 2.-es számu cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 2o.
XIX. évf. 38. sz. 13. lap.

RIPPL-RÓNAI József

NATANSON, Thadée: Egy magyar festő: Rippl-Rónai. = Somogy. XIX. évf. 5. sz. 1991 53-55. p.

1948-ban megjelent írás

Peints à leur tour. Paris, Albin Michel, 1948, az enső c. kötetéből

BIHARI LÁSZLÓ

Finggal nem lehet húsvéti tojást festeni

E hír igaz. Ellenőrizhető. Mélyebb igazságok dörgedelme is megszólal benne, ha vagyon fülünk a képletes beszédhez, és eléggé finnyás orrunk, hogy megkülönböztessük az ördög szellentését a tömjénfüsttől. Ha nem, hát nem.

Mindez arról jutott eszembe, hogy elmaradt a taxisok blokádja, pedig emelkedett a benzin ára, sőt annak adótartalma is, amit oly sokan sérelmeztek. Bölcs volt-e a kormány és a parlamenti többség döntése? Ki tudja? Ki lát a jövőbe? Talán a magyarok istene. És országos egyetértés fogadta-e az áremelkedést? Vajon mondhatjuk, hogy *aki magyar, velünk tart, és helyesli az áremelkedést?* Nem. Hülyeség ilyesmit feltételezni. Mindössze az történt, hogy az érdekegyeztető fórumokon kemény viták folytak arról, hogy a terheket milyen mértékben viselik/viseljék különböző társadalmi csoportok; a kormány eltökélten képviselte a saját álláspontját, ezt megerősítette a parlament, a rendőrfőkapitány pedig felkészült egy esetleges polgári engedetlenségi akció letörésére, és erről jó előre értesítette is a közvéleményt. — Valószínű, hogy most se a legjobb megoldást választotta a kormány és a parlament, de a döntést mindenki tudomásul vette, és nem emelkedtek barikádok. Mindenki belátta, hogy a kormány a választásokon nem ígért tévedhetetlenséget, hibátlan döntéseket, csak azt, hogy megfontolt döntéseket hoz. (Ha azok tévesnek bizonyulnak, hát embe-

RIPPL-RÓNAI József

NATANSON, Thadé: Egy magyar festő: Rippl-Rónai.
= Somogy, XIX.évf. 5.sz. 1991 53 - 55.p.

Natanson,T.: Peints a leur tour. Paris : Alban Michel,
1948. c. könyvéből egy irás

RIPPL-RÓNAI József

öt festménye található
dr. Vinkó Perčić-gyűjteményében

ld. leírásukat 113.p.+ szám ill

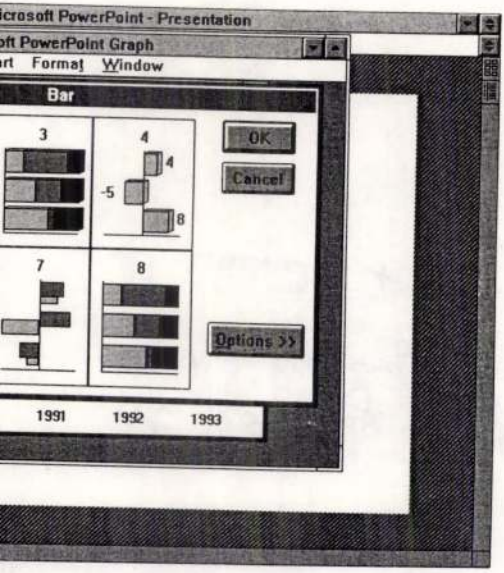
icrosoft PowerPoint - Presentation
oft PowerPoint Graph
rt Format Window
Bar
3
4
4
-5
8
7
8
OK
Cancel
Options >>
1991
1992
1993

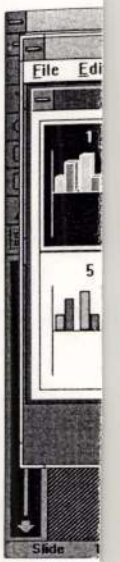
File Edi
1
5
Slide

RIPPL-RÓNAI József

1990 2. 9,10
3. 3,6
91. 1. 40,47
3. 61
4. 22,26
5. 68
9. 42
10. 32,37
11. 5,6
12. 17

Új Művészet

UNIVERSITY OF

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár történetében jelentős volt a Pompa-gyüjtemény beolvadása. Lehetővé vált a XX.-sz-i m magyar művészet egységes bemutatása. Jelentős művekkel bo vált, többek között Rippl-Rónai Józsefnek:
"PARK AKTOKKAL", cimü művével. 287.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RONAI JÓZSEF, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár történetében jelentős volt a Rompa-gyüjemény beolvadása. Lehetővé vált a XX.sz-i magyar művészet egységes bemutatása. Jelentős művekkel bővült, többek között rippl-rónai józsefnek.
"FEHÉRRUHÁS NŐ", cimü művével. 287.old

KOMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár történetében jelentős volt a Pompa-gyüjtemény beolvadása. Lehetővé vált a XX.sz-i magyar művészet egységes bemutatása. Jelentős művekkel bővült, mint többek között Rippl-Rónai józsefnek:
"ALKONYAT EGY INTIM SZOBÁBAN", cimü művével. 287.old

RÓNYAI FERENC: A Modern magyar képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Múzeum évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RONAI JÓZSEF, festő

Az 1972-ben elhunyt Lázár Béla felesége a pécsi múzeumra hagyta férje 64 darabból álló képzőművészeti gyüjteményét. Ezek nagyrésze a 30-as évek végén kerültek a művészek ajándékaként Lázár birtokába.-Kiemelkedő az át vett anyagból Rippl-Rónainak egy festménye. 288.old 8. jegyz

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

KIPPL-KÓNAI JÓZSEF, festo

Galimberti Samdor Amsterdam,c.képének szinvilaga Kippl fekete korszakanak szines,de nem napfényes képeivel ro konitható ez a felületkezelés és szinharmóniakialakitás. 281.old. 17.jegyz

KÓNAI TAMÁS: Képelemzés. Galimberti Sándor:Amsterdam 1914. 279.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII. 1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtar gyüjtemények vétele, vagy ajandékozas révén gazdagodik, ill. esetenként vásarlások utjan gyarapodik. 1969-től 1973-ig kb. 1500 darabbal nött a gyüjtemény anyaga. Ezekből képek jegyzéke. Grafikák:
69. sz. -RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "ÁLLÓ NŐI AKT", c. müve. -p. tus 289+461 mm. -Ltsz: 70.308. -XII. tabla. -299. old. Fekete repr.

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

Rippl-Rónai

Említve a Medgyessy-kiállítás
meghívójában
(A meghívót ld. Medgyessy Ferencnél)

Medgyessy Ferenc rajzainak kiállí-
tása, Hatvany L. Múzeum
Hatvan, 1974. dec. [meghívó]
15.

Rippe-Rónai József

Kaposvárom egyre nagyobb kir-
nevnek örvendett a fiatal Rippe
Rónai József.

Kanyar József: Kaposvár közmüvelődése a .....
Müvészet,1975.október - 22.oldal

Rippl-Római József

„Bányulsi hegy táj"
(repro)

Kanyar József: Kaposvár közművelődése a...
Művészet, 1975. október - 22 oldal.

Rippl-Rónai József

1903 mágres 17-én rögelőtt képkiál-
lítás Kaposvárom, amelyen a mü-
vész alkotásai szerepetek.

Kanyar József: Kaposvár közmüvelődése a ,,,,,
Müvészet,1975.október - 22.oldal

Reppe-Római József

Kaposvárott akkor kezdődött a XX. század, amikor Reppe-Római József letelepedett és akkor végződött, amikor 1927. novemberében Reppe Rómát eltemették.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet, 1975.október - 24.oldal

Rejzpl-Rónai József

A Bampulsben töltött időszak előhésítette a művész kaposvári letelepedését.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Müvészet,1975.október - 24.oldal

Rippl Rónai József

1899-ben új és izgalmas periódus
kezdődik Rippl-Rónai művészetében: a Maillollal együtt Banyulsban
töltött időszak.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet, 1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

A művész 10 képpel szerepelt a
Durand Ruelnél 1899-ben rendezett Van Gogh kiállításon Párizsban.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet, 1975.október - 24.oldal

Rippl Rónai József

A művész 1892-ben festette az
„Öregapámat"-át.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet,1975.október - 24.oldal

Rippl Rónai József

Rippl-Rónai József-ről Aristide Maillol ist méltatást.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Müvészet,1975.október - 24.oldal

Rippel-Rónai József

1902 őszén a kaposvári Fő utcá-
ban egy kis háiat vett a festő, aki
akkor már, Münchent, Párizst, Osten-
dét, Moszkvát, Szentpétervárt megjárta.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Müvészet,1975.október - 24.oldal

Rippl Rónai József

1897-ben tért vissza Magyarországra Rippl-Rónai József, hogy a magyar fajt és népviseletet tanulmányozza.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet, 1975. október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

Az 1906-os kiállítás anyagi sikere
teszi lehetővé Rippl-Rónai számára
hogy megvásárolja a város közelében
lévő Róma-vilat, ahová 1908 okto-
berében költözött be.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Müvészet,1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

1907-ben két képpel szerepel Rippl-Rónai egy párizsi tárlaton.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet,1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

1903-ban rendezték Kaposvárott az első képkiállítást Rippl-Rónai művéből. 1906-ban a budapesti Könyves Kálmán szalonban volt a művészek társaság.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet.1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

1923-ban pályája végéhez közeledve
iróportré sorozatát indította meg
a művész.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet,1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

1897-ben festette a művész a „Szülein negyven évi házasság-ra" című képet. Ugyanazok ok-hoz készült a „Kossuth-imádó Rippli bácsi"

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Müvészet,1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

Kaposvár már a fekete korszakban volt jelen Rippl-Rónai festészetében.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet, 1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai barnyulsi korszakának szinvilágát szembeállítja kaposvári korszakának szincivel. A művész festői látásmódjának fő eleme a szín.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Müvészet,1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai művészetében az 1900 utáni korszakban a magyar népi hiszrések egy csoportjainak tarkasága a jellemző.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet, 1975. október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

A bajai múzeum törzsanyaga tartalmazza
a művész alkotásait.

Pap Gábor: Kincsek és műkincsek.....
Művészet, 1975. június - 7 oldal.

Rippl-Rónai József (1861-1927)

„Kalapos női Zépmás"

Olaj, Zréta, vászon 38x46 Jelesve lent jobbra Rónai

Védett. Kiküldöltási ár: 25000 ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

Rippl Rónai József

"Református pap archipe"
(repro)

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek.....
Müvészet, 1975. junius - 7 oldal.

Reppl Római József

A mester alkotása a
Kecskeméti Városi Muzeumban
található.

Pap Gábor: Kincsek és műkincsek....
Művészet, 1975. junius - 47 oldal.

Rippl-Rónai festőművész

a Békés megyei levéltárban őrzik a gyomai Kner-nyomda felszabadulás előtti iratanyagát, melyben a XX. sz. magyar irodalmának, művészetének szinte minden jelesétől levél található. Így a művésztől is,

Gali Sándor: Levéltár Békés megyében.

Népszabadság, 1975. febr. 26.

Rippl-Rónai József

a Magvető közművelődési ~~kötet~~ könyvesnek hatodik kötete Fülep Lajos Rippl-Rónai és Derkovits-tanulmányait közli és egy magnetofonbeszélgetést, melyet Fülep Csontváryról folytatott.

Ruffy Péter: Könyvismertetései.

Magyar Nemzet, 1975. ápr. 4.

Rippl-Rónai József

Kállai Ernő „Új magyar piktúra" c. könyve 1925-ben Budapesten jelent meg, melyben halálóan jellemzi a század eleji magyar festészet legfontosabb mestereit, – a művészt is.

Dévényi Iván: Kállai Ernő emlékezete. Tolnamegyei Népújság, 1945. febr. 9.

Rippl-Rónai József festőművész a Bizományi Áruház Vállalat a 36. képaukció anyaga között a művész alkotásai szerepelnek. „Két gyászruhás nő" c. kép, melyet a múlt század 90-es éveiben alkotott a művész. (említve).

Déli Krónika

1995. V. 10. 12.00 Kossuth /11/-Hué-

Rippl Rónai József

Rippl Rónai Andrássy elédlőbe
készült pohardukoz a Német
Köppéngen tanulságul szolgalt.

Bernáth Mária: A szecesszió Európában.
Müvészet, 1975. december - 3.oldal.

Rippl Rónai József

A hovurozás ötlete Gauginttól
indult. E hörhöz tartozott Maurice
Denis is hűnek szellemét párizsi
éveiben átvette Rippl-Rónai is.

Bernáth Mária: A szecesszió Európában.
Müvészet, 1975. december - 3.oldal.

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Reppl Rónai József

Reppl - Rónai 1896-ban Samuel Bingnek dolgozott Párizsban, aki új kiállítóhelyiséget nyitott „Art Nouveau" címen.

Bernáth Mária: A szecesszió Európában.
Művészet, 1975. december - 3.oldal.

Rippl-Rónai József, festő

L.:Melocco Miklós

Láncz S.:Képzőművészeti krónika 533-537

Jelenkor,pécs,1977.junius XX/6.

Rippl-Rónai József

A szófiai Magyar Intézetben
Rippl-Rónai József és kortársai
címmel tárlat nyílt, amelyen
a művész néhány alkotását
bemutatták.

—: Kiállítás Szófiában.
Tükör, 1974. július 10–28. l. sp.

Rýpl Rózsai József

„Medgyessy Ferenc olvas"
(repro)

— : Kiállítás Szófiában.

Tükör, 1977. juli. 10-28. kap.

Rippl Rónai József

„Hölgy nagykalappal"
(repro)

—: Magyar hiálhtás Párizsban.
Tükör, 1977. február 13 - 35. lap.

Rippl Rónai József

Méltatás

—: Magyar kiállítás Párizsban.
Tükör, 1977. február 13-15 lap.

Rippl –
Rónay József festő

L.:Kerényi Jenő

/polgár/Avatások 1o.

Esti Hírlap, Bp. 1977 aug. 19

Ripple - Rónay József, festő

L.:Ferenczy Károly

-:Poszter sztori

6.

Esti Hírlap Bp. 1977. aug. 29.

Ripp-Rónay József, festő

Adyról készült rajzának csak fotómásolata maradt fenn.

Tüskés Tibor: A pécsi Nyugat-est története. 461-466.

Jelenkor, Pécs, 1977. május XX/5.

Rippl-Rónai József, festő

L: Bernáth Aurél

-: Tárlatok a Balaton Partján 8.

Esti Hírlap, Bp. 1977 jún. 2.

Rippl Rónai József festőművész

Holnap nyílik meg a Veres Pálné u. – i ady Emlékmúzeum, a nagykőrönség számára a falakat Tihanyi Lajos, Rippl-Rónai József és Czigány Dezső festményei díszíti.

Déli Krónika

1977. febr. 10. Kossuth 12.00 M.

Ripp.-Rónay József ksb

L.:Gadányi Jenő

Láncz S.:Gadányi Jenő 885-89o.

Élet és Tudomány,Bp. 1976.máj.7. XXXI/19.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai ipaművészeti terveiben és tárgyaiban, dekorációs feladataiban elfogadta a szecesszió vonalkonstrukcióit.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.

Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Reppl-Rónai József

Reppl-Rónai 1903-ban készült festménye, ez impresszionizmushoz igen közel álló és a „Meggyfa-virágzás".

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások. Művészet. 1975. december - 10.old-l.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai nem számlékozott szecessziós képeket festeni, de a szecesszió mégis katalmába kérítette.

Keserü Katalin: Müvésztelepek,csoportosulások.

Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai festményt készített a Leszmai féle körtvélyesi kastélyról.

W. Somogyi Ágnes: „Köd előtte, köd utána". Tükör, 1976. július 27 – 22 oldal.

Rippl-Rónai József festőművész

a Nemzeti Galéria régi és újabb keletű bohém rajzokkal, portrékkal köszönti a 75 éves Fészek Klubot. – a kiállítás elején Rippl-Rónai vörös sapkás pasztell önportréja, utána Tihanyi Lajos önarcképe látható.

Szombat délelőtt

1996. II. 14. 10.00 D. Petőfi.

Rippl-Rónai József

Az 1.-es számu cédula folytatása a müvészek nevének felsorolásával:
Nemes-Lampérth József, Ámos Imre, Ferenczy Károly, Munkácsy Mihály, Derkovits Gyula, Rippl-Rónai József, Ferenczy Noémi, Kelety Gusztáv, Hollósy Simon, Glatz Oszkár, Vaszary János, Koszta József.
A bemutatott müvek értékelését, az árak alakulását, az aukciók lefolytatását Vadas József ismerteti: "Mecénás-e a mü - gyüjtő?" cimmel.
A több évet átfogó részletes beszámoló Munkácsy Mihály nevénél található.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 2o.
XIX. évf. 38. sz. 13. lap.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai 1911-ben mint
gyermekéve emlékezik meg Mar-
tyn Ferencről.

Szabó Julia: Kaposvár és a XX.századi.....
Művészet,1975.október - 24.oldal

Rippl-Rónai József

Két képet mutat be a lap a müvészről.
Az egyik halála előtt a betegágyban ábrázolja, a másik mütermében festményei között, munka közben.
Repr.
A képeket Harsányi fotomüvész készitette.

Délibáb, Bp. 1927. dec. 3. I. évf.
49. sz. 4. lap.

RIPPL RÓNAI JÓZSEF, festő

Debrecenben 1927-ben az Ady Társaság kiállizást rendezett. Ezen Babinovszky Márius művészettörténész tartott nagysikerü előadást az osztály rendezvényeként. Ezen mél tatta többek között Ripp1 Rónai József müveit is. 754.old

SZ. KÜRTI KATALIN: A Debreceni Ady Társaság képzőművészei 751. old

A Debreceni Déri Muzeum Évkönyve, 1974.

Debrecen, 1975.

RIPL RÓNAI JÓZSEF, festő

RIPPL RÓNAI JÓZSEF, festő

Debrecenben 1927-ben az Ady Társaság Képzőművészeti Osztálya kiállítást rendezett. Ezen Rabinovszky Máriusz előadást tartott. Előadásának menete: Bevezetés, az impresszionizmus, a szintézis-ezen képekben: Cézanne, Gauguin, Rippl Rónai, Maillol, Medgyessy. 754. old. 9. jegyz

SZ. KÜRTI KATALIN: A Debreceni Ady Társaság képzőművészei 751. old

A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve, 1974.

Debrecen, 1975.

RIPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Káplár Miklós 1916-20 között végete el a Képzőművészeti Főiskolát Zemplényi Tivadar és Réti István tahitványaként.-Ripl-Rónai Józsefnél tartózkodása jelentősen elő mozditotta müvészi fejlődését. 768.old

Sz.KÜRTI KATALIN: A Debreceni Ady Társaság képzőművészei 751. old.

A Debreceni Muzeum Évkönyve, 1974.

Debrecen, 1975.

RIPLÓRÓNAI JÓZSEF, festő

Rippl-Rónai József

Vadas József: "Plakát a lakásban" cimmel egy plakátkiállitás ismertetése mellett ir a Képzőművészeti Alap kiadványáról, egy husz lapból álló reprodukció-sorozatról, melyek nagy magyar müvészek munkáit ábrázolják, 60×80 cm.-es nagyságban.
M.S. mester, Markó Károly, Székely Bertalan, Munkácsy Mihály, Mészöly Géza, Szinyei Merse Pál, Paál László, Mednyánszky László, Csontvári Kosztka Tivadar, Rippl-Rónai József, Egry József, Derkovits Gyula, Bernáth Aurél, Kass János müvészek alkotásai szerepelnek a lapokon.
A cikket lásd: Konecsni György nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. okt. 11.
XIX. évf. 41. sz. 13. lap.

Rippl-Rónai József, festő

L.: Lesznai Anna

Major G.: Egy lélek ... 9.

Népszabadság Bp. 1976. jún. 20.

Rippl-Rónai József

"A Képzőművészeti Főiskola kulturharca" c.-mel Kun Imre: "Akadémizmus vagy modernizmus alcimmel foglalkozik a művészeti irányzatokkal kapcsolatos kérdésekkel kifogásolva egyes felfogások téves, vagy helytelen állásfoglalását.
Pl.: Rippl-Rónai művészetét kétségbevonták majd Szinyei Merse Pálra hivatkozva elmondja, hogy "az impresszionizmus legnagyobb magyar mesterét" éveken át tétlenségre kárhoztatták, mert nem tudták eldönteni, hogy művészete fejlődést vagy dekadenciát jelente.

A HÉT, Bp. 1921. julius lo.
XXXII. évf. 18. sz. 303. lap.

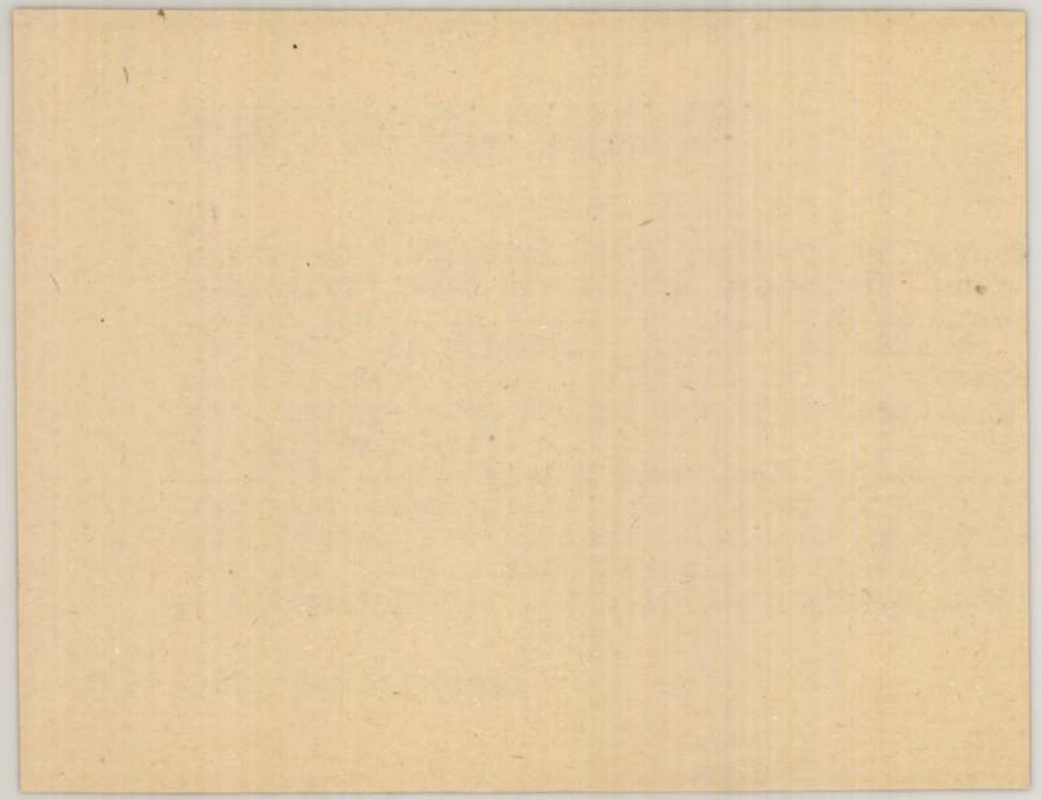

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

1972-ben Lázár Béláné a pécsi Múzeumra hagyta férje 64 darabból álló képzőművészeti gyüjteményét. Nagy része a 30-as évek végén került Lázárhoz, a müvészek ajándékaként Elsősorban a Római Iskolát reprezentáljak. A gyüjtemény: 49.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "ZORKA"m cimü müve. p.pasz tell. 51.5+42 cm. Ltsz: 72.348. 298.old

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtar története
Uj szerzemények III. 287.old.

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Nemes Marcell felesége ravatalát ábrázoló pasztellja

HAULISCH Lenke: Az 1980-85 közötti uj szerzemények kiállítása Kiscellben. = TBM XXIV. Bp., 1991 236.p.

SZÁSZ PÁL

ÉMONTAINE

ON DU PEINTRE

A GALERIE BOVÉE

Rippl Rónai József

„Kékruhás nő" o. karton 67x50

J.l.6. / Rónai

Vételári ár: 35000 ft.

BÁV 42. Képaukció Budapest, 1977. május

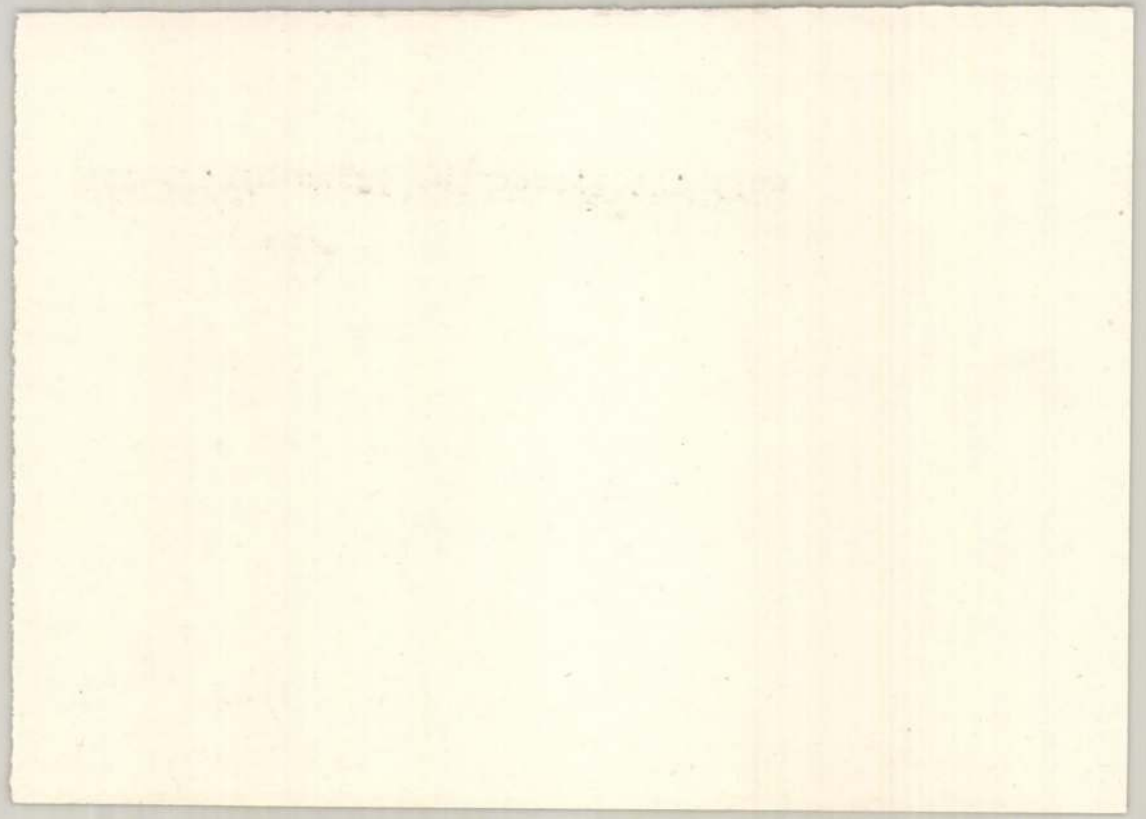

Rippl Rónai József

„Lányok. Szelepánok Rózott"

Vízfestmény 64x64 J. l. j.: Rónai (Sérült)

Védett. Kikiáltási ár: 30000 ft.

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

Rippl Rónai József

„Merengő" pastell 18x23

J. l. j.: Rónai.

Ziziáltási ár: 8000 ft.

(elkelt 40000 ft. ért)

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

Rippl-Rónai József

Debussy Zongorafantáziája bemutatóját idézi fel a müvész, amikor Ticharich Zdenka portréját, játék közben megfestette. Thurzó Gábor: "A Zdenka" cimmel ir a zongoramüvésznőről, aki több neves festő modellja volt.
Repr.

Film Szinház Muzsika, Bp. 1972. ápr. 29.
XVI. évf. 18. sz. 18-19. lap.

Rippl Rónai József

„Riccardo Vines Roda"

O. v. 96 x 68 cm J. l. j.: Rónai. Védett.

Aktuális ár: 40000 Ft.

BÁV 42. Képaukció Budapest, 1977. május

Rippl Rónai József

„Fiatal nő sárga ruhában"
Pastell 53x42 J. f. j. Rónai 22. Védett.
Zilváltási ár: 30000 ft.

BÁV 42. Képaukció Budapest, 1977. május

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Műgyűjtő arcképe" Pastell 54x42 cm

S. f. b.: Rónai

Utváltási ár: 18000 ft.

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

Rippl-Rónai József (1861-1927)

„Katona fejek" Ceruzarajz 15x20

J. l. j.: Rónai

Ir. Vátlasi ár: 2500 ft

BÁV 43. Képaukció, Budapest 1977. szeptember

Rippl Rónai József

„A Palace Serayán" Vízfestmény

16,5 x 21 cm J.l.j.: Rónai 1915.

Ziláltási ár: 3500 ft

BAV 43. Képaukció, Budapest 1977. szeptember

Kippel Rónai József

„Festő lépmása" o.v. 39x31.

S.f. b.: Rónai. Védett.

Ziáltási ár: 35000 ft.

BÁV 43. Képanháló, Budapest 1977. szeptember

Rippl Rónai

A Somogyi Képtár remekeiből összeállitott kiállitás nyilt X.15-én Kaposvárott.Többek között Rippl-Rónai, Vasary János, Egry József,Rudnay .Nagy István és Kunffy Lajos festményei láthatók

Magyar Hirlap 1976/245/lo

Rippl-Rónai József

Méltatás.

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. junius - 6.oldal.

Rippl Rónai József

„Lantos Kávéház" Vízfestmény 17x15,5

Datálva 1916.

Kikiáltási ár: 3500 Ft

BÁV. 42. Képaukció Budapest, 1977. május

Rippl Rónai József

A Zis Zedvenc leányka

Vízfestmény 30x19 cm J.l.6. Rónai 1914.

Ziziáltási ár: 3000 ft

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének
meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt ke-
rül a Modern Magyar Képtarba. Festmény, grafika alkotja
zömmel a kiválasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1975.
13.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "KÉT LÓ", c.műve. p.tus. xx8xx8
228-289 mm. Ltsz9!5.184. 294.old

BOMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtar története
Uj szerzemények III. 287.old

Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményé
meghatározott része 14 évi megvaltassal 14 év alatt
rül a Modern Magyar Képtarba. Festmény, grafika alkotj
zőmmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1975
10?.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF:"ASZTAL MELLETT", c.müve.
lp.o.3? +46 cm. Ltsz:?5173. 294.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtar története
Uj Szerzemények XII. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. XVII-XVIII.
1972-7 . Pécs, 1975.

Rippl Rónai József

„Kerkalapos nő" Pastell

40,5 x 31 S. l. b. : Rónai (Sérült)

2. ár : 20000 ft.

BÁV 4o.Képaukció katalógus 1976.szeptember

Rippl Rónai József
(1861-1927)

„Párizsi nő" pasztell 54x56
Védett S.ár: 25000 Ft.

BÁV 40.Képaukció katalógus 1976.szeptember

Rippl Rónai József

„Ideges" Tollrajz 21×26,5 cm

J. l. G.: Rippl. München 86.

1. ár: 2000 ft.

BÁV 4o Képaukció katalógus Bp.1986 szeptember

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Anella" Tuszajz 20 x 30

S. l. j.: monogrammal 1914

k. ár: 2000 ft.

BÁV 4o Képaukció katalógus Bp.1986 szeptember

Rippl Rónai József

„Francia városrészlet"
Cerusa és vízfestmény 17x21 J. l. 6. Rónai,
k. ár: 4000 ft

BÁV 4o Képaukció katalógus Bp.1976 szeptember

Rippl Rónai József

„Herman Lipót"

Krétarajz 23x18 S. l. j. Rónai 1916.

1. ár: 2000 ft.

BÁV 4o Képaukció katalógus Bp.1986 szeptember

Rippl Rónai József

„Anyóla" Tus 28 x 16

Ir.ár: 3500 ft

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rippl Rónai József

„Legelő pulyták" o. Zentor.
50 x 70 cm S. l. j.: Rónai

-FOTÓ- T. ár: 45000 ft.

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Nő felete halapban"

Pastell 54x44 J.f.b. i Rónai (Szerült)

Védett: ha. 20000 ft.

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

A Pécsi modern Magyar Képtár gyüjtemények vétele, vagy ajándékozása révén gyarapszik, ill. esetenként vásárlások útján gazdagodik. 1969-től 1973-ig kb. 1500 darabbal nőtt a gyüjtemény anyaga. Ezekből képek jegyzéke. Festmények: 5. sz. - RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: " ZORKA"? cimü müve. p. pasztel 51. 5+42 cm. Ltsz: 72. 348. - Fekete repr. 298. old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III., 287. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-6 !3. Pécs, 1975

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

971-ben a városi tanács megvette a múzeum számára Dé-
es Zsófia 24 festmény-és grafikából álló gyüjteményét.
ő értéke Ferenczy Károly kései müve és Dénes Valéria és
alimberti Sandor több fontos darabja,stb.A gyüjtemény:
19.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "LAZARIN FON", cimü müve.
p.ceruza.220+170 mm. Ltsz: 72.20. 2 97.old.

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtar története
Uj szerzemények, III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtárba. Festmények, grafikák alkotják ezzel a kiválasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény. 1970 7.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "ÁLLÓ NŐI AKTOK", c.müve. p.tus 289+461 mm.-Ltsz:7o.308. 293.ols

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményéne
meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt ke
rül a Modern Magyar Képrárba. Festmények, grafikák alkot
ják zömmel akiválasztott anyagot. Bedő-gyüjtemény, 1970.
8.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF:"CSÁKÁNYOZÓK", c.müve. p. ceruz
27 257+187 mm.-Ltsz:70.309. 293.old

[redacted]: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

1971-ben a városi tanacs megvette a múzeum szamára Dénes Zsófia 24 festmény-és grafikából álló gyüjteményét. ő értéke Ferenczy Károly kései müve, Dénes Valéria és Galimberti Sandor több fontos darabja, stb. A gyüjtemény: 21.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "FÜRDŐZŐ NŐK", cimü müve. p.ceruza, tempera. 197+197 mm. Ltsz:72.22. 297.o

ROMVARY FERENC: A Modern magyar Képtar története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

1971-ben a városi tanács megvette a múzeum számára Dénes Zsófia 24 festmény-és grafikából álló gyüjteményét. Fő értéke Ferenczy Károls kései müve, Dénes Valéria és Galimberti Sándor több fontos müve, stb. A gyüjtemény: 20.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "ÁCSORGÓK 1914", cimü müve p.akvarell, diópac. 222+172 mm. Ltsz: 72.21.297.o

KOMÁRY FERENC: A Modern magyar Képtar története
Uj Gyüjtemények XII. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1973.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

1971-ben a varosi tanács megvette a múzeum számára Dénes Zsófia 24 festmény-és grafikából álló gyüjteményét Fő értéke Ferenczy Károly kései müve és Dénes Valéria Galimberti Sándor több fontos darabja,stb.A gyüjtemény 22.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "DARVAS LILI", cimü müve. p.akvarell.lith.162+130 mm. Ltsz: 72.23. 297.old

KOMVARY FERENC: A Modern magyar Képtar története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

Rippl-Rónai József

Méltatás.

Szabó Julia: Uj szerzemények- uj muzeum Hatvanban.
Müvészet, 1975.szeptember - 21.oldal

Rippl-Rónai József

Kállai környének tárgyi anyaga Rippl-Rónai József művészetének hudődek.

Szabó Julia: Kállai Ernő szellemi hagytéka.
Müvészet, 1975.augusztus - 43.oldal

Rippl-Rónai József

Állandó Rippl-Rónai képtárat
kell létrehozni, mert az eddigi ki-
állítások nem voltak alkalmasak
a művek munkásságra valóság-
hű és állandó jellegű bemutatására

-----: Somogy megye képzőművészei.
Művészet. 1975. október - 2. oldal

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményén
meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt k
rül a Modern Magyar Képtarba. festmény, grafika alkotja
zömmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 198
244.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "FIATAL NŐ", cimü müve.
p. pasztell. 50ú36 cm. 296.old

MONVARY FERENC: A Modern magyar Képtar története
Uj szer-emények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve. XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

---

z 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének
eghatározott része 14 évi megvaltassal 14 év alatt ke-
rül a Modern Magyar Képtarba.festmény,grafika alkotja
zömmel a kovalsztott anyagot.A Bedő-gyüjtemény,1976.
126.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF:"HAROM ALLÓ AKT",c.müve.

p.tus. 31?+243 mm. 295.old

SOMVARY FERENC: A Modern Magyar képtár története
Uj szerzemények III. 287.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményéne
meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt k
rül a Modern Magyar Képtárba. Festmény, grafika alkotja
zömmel a kiválasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1976.
127.sz.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: "Hotel d'ANGLETERRE" c.müve
p.cer. 177+220 mm. 295.old

KOMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old.

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve. XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

Rippl-Rónai József

életművében azt a kort ismerhettük meg, melyben élt és azt is, amely ze csak utalt a nagy művészet előrelátó intuíciójával.

Bálint Endre: Új Műcsarnok felé
A Gyinyei Társaság 10. kiállítása a Nemzeti Galeriban

Kritikák és tepek Corvina Bp. 1976

88. old.

Rippl Rónai József

„A tis tedvenc leányka"

Tuszajt 30x19 J.l. 6. R. 1914.

Ár 2500 ft.

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rippl Rónai József

„Győre leány fátyollal"

Pastell 41X31 J.f.j. Rónai

Védett. K. ár: 30000 ft

BÁV 41.Képaukció Buadpest 1976.december

Rippl Rónai József

„A Zokett Zsiláry" pastell
48 x 38 S.f.b. Rónai
Ár: 30000 ft.

BÁV 41.Képaukció Buadpest 1976.december

Rippl Rónai József

„Párisi tudósok, művészek" Korrajz

21x 31,5 cm J. l. 6. Rónai Paris 1898

Védett K. ár: 5000 ft.

BÁV 41.Képaukció Budapest 1976.december

Rippel Római József

Méltatás.

Székely András: Makrisz Zizi vajzai

Új Tükör, 1978. január 29 - 4 lap.

Rippl-Rónai József

Méltatás.

Balla Erzsébet Gruber Béla emlékkiállítása.
Új Tükör. 1978. február 5-3 lap.

Reppl Rónai József

Reppl Rónai neve összeforródott
a kaposvári Rónia-hegyi villá
val.

Csupor Tibor: Rudnay és Bábony.
Új Tükör, 1978. január 22. - 24. lap.

Rippel-Rónai József, testő

L. Gulácsy Lajos

R. Gy.: Az élet szobra

7

Nérszabadság. Bp. 1977. dec. 23.

Rippl-Rónai József, festő

L: Gábor Mariane

P. hűcs J.: Gábor Mariane művészete 7.

Nincszabadság, Bp. 1977. dec. 29.

Rippl-Rónai József, festő

L: Varga Imre.

...skötetek, új prózai művek, művészeti albumok 6.

...repszabadság, Bp. 1977, nov. 25.

Rippl-Rónai József, festő

L.: Mikus Sándor

– : Új képzőművészeti kiadványok

Népszabadság, Bp. 1977. nov. 27.

ppl Rónai József

A művész barátjává fogadta
Halápy Jácrost.

Sz. A.: Halápy Jácros.
Új Tükör, 1978. május 28-22. lap.

Rippl Rónai József

„Öreg bölgy ibolya csokorral"
„Ágyban fekvő-nő"
} repro

Rónay György: Rippl Rónai József képei.
Új Tükör, 1978. május 7 – 24. lap.

Rippl Rónai József

A szárad végi Párizs után a szárad elejei Kaposvárom a művész kisvárosi alakokat, tipusokat festette.

Rónay György: Rippl Rónai József lépei
Új Tükör, 1978. május 7 - 24. lap.

Rippl Rónai József

A művész hortázsait a „Kalitkás nő" cemű kép megbotránkoztatta.

Rónay György: Rippl Rónai József képei. Új Tükör, 1978. május 7 – 24 lap.

Rippl Rónai József

fedezte fel Galimberti Sándor tehetségét.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 28 old.

Rippl Rónai József

A szecesszió vezető egyéniségei a francia iskolázottságu Rippl Rónai József, a különféle hatásokat magába olvasztó Horti Pál, Thoroczkai Wigard Ede, valamint Kozma Lajos voltak.

Ernyey Gyula: Az ipari forma története Magyarországon

Akadémiai Kiadó 1974 28.o.

Rippl Rónai

9oes évek eli szereplésével, de a hazai fejlődés eltérő menete soha nem tette tartóssá az ilyen vállalkozásokat.,párizsi tárlat.

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 ol.d

Rippl-Rónai József, festőművész

A TIT Vas-m.-i szervezete előadásokat rendez: „A magyar festészet forradalmárai" ainmel Munkácsy, Rippl-Rónai, Csontváry, Dési Huber és Derkovits művészetének ismertetésére.

(b-i) Képzőművészeti Világhét szept. 17-25.
Vas Népe, 1977. szept. 15.

Rippl-Rónai József

Méltatás

Ilkyes Mária: Szeres Árpád.
Művészet, 1978. április - 30. lap.

Rippl-Rónai József festőművész

Károlyi Mihályné, Andrássy Katalin elmondja, hogy Andrássy Gyula maga nem festett, de nagy szakértő volt a festészetben. Tiszadobon éltek nyáron, ahová sok festő jött. Rippl-Rónaival jó barátság volt, ő díszítette atyjának házának ebédlőjét, az üvegablakokat ő csinálta.

Gondolatjel

1977. okt. 1. Kossuth 16.05 – Kné –

Ripp-Rónai József, kerb

L.:Szőnyi István

Salamon Nándor:Magángyüjtemény - közszemlén 89o.
Élet és Tudomány,Bp.1977.Jul. 15. XXXII/28

Rippl-Rónai József

Völgyessy Ferenc gyűjteményében volt a művészek képe.

Salamon Nándor: Dévényi Iván műgyűjteménye. Művészet, 1978. április - 2 lap.

Rippl-Rónai József

Méltatás.

Szekely Andras: Megegyszer Gödöllőről,
Uj Tukor, 1978 januar 29-28. lap.

Rippl Rónai József 14

1917 évi Ernst Muzeumi katalogusában szerepel Ady Endre és Any Endre felesége cimü képei/az előbbi 3ooo koronás értékben/.

Alföld 1977/11/11o.
Laczkó András: Ady és Rippl-Rónai

Rippl- Rónai József 13

egy forró hangu este után lefestette Kaposvárott Ady Endrét.

Alföld 1977/11/lo7
Laczkó András: Ady és Rippl-Rónai

Rippl Rónai József

A Somogy megye festészeti hagyományai cimü

kiállitáson Kaposvárott szerepeltek alkotásai.

Magyar Hirlap 1978-165-1o

Rippl Rónai József

Tisztelet Rippl Rónai Józsefnek cimmel kiállitás nyilt a MNG-ban.

Magyar Hirlap 1978-3-6
Wagner: Pillantás a Várból

Reippl-Rónai József

Méltatás.

Martyn Ferenc: Gyökerek.

Művészet, 1978. március - 2 lap.

Rypjel Rónai József

Rypjel Rónai neveltje volt
Martyn Ferenc.

Merei Ottó: Párizs és az itthon vonzásában
Művészet, 1978. május – 4 lap.

Reppl-Rónai József

Ők Pécsi Képzőművészek és Művészetkedvelők Társaságában Martyn Ferenc előadását tartotta Reppl Rónairól.

Merei Ottó: Párizs és az otthoni valóság. Művészet, 1978. május - 4 lap.

Rippl Rónai József

Méltatás.

Merei Ottó: Párizs és az itthon vonzásában.
Művészet, 1978. május - 4 lap.

Rippl-Rónai József

Méltatás.

Romváry Ferenc: Journal 50
Műnészet, 1978. május - 16. lap.

Rippl Rónai József

Rippl Rónai fekete-szürke korszakának fekete képei között is talán a legfeketébb a „Fekete fátyolos hölgy".

Rónay György: Rippl Rónai József képei
Ny. Tükör, 1978. május 7 – 24 lap.

Rippl Rónai József

A korai Rippl Rónai erős, hémeny, hegydhu leleplező konteirjau al hészült az „Ágyban fekvő nő" cimű hép. Vagomorúság és elhagyottság látszik rajta.

Rónay György: Rippl Rónai József képei
Ny Tükör, 1978. május 7 – 24 lap.

Rippl Rónai József

„Kalitkás nő"
„Fehéle fátyolos hölgy"
„Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett"

} repro

Rónay György: Rippl Rónai József hepei.
Új Tükör 1978. május 7 – 24. lap.

Ruppl Rónai József

A művész halála után 7 év-
vel került el egy árverésen az
„Öreg hölgy olvasással" című
kép.

Rónay György: Ruppl Rónai József képei.
Új Tükör, 1978. május 7–24. lap.

Rippl Rónai

Hódmezővásárhelyen dolgozott ymeghatározó élményt adott számára Vásárhely élete, tája és a város müvészi hagyománya.

Magyar Hirlap 1978-2o5-6
Kristó Nagy:Egy m vésztelep negyedszázada

Rippl Rónai József

Ady arcát megrajzolta vagy megfestette.

Uj Irás 1977-12-14

Bodri:A fiatal Szőnyi István Ady illusztrációi

Rippl Rónai József

alkotása szerepelt az Ady kép c. tárlaton
a Petőfi Irodalmi Muzeumban.

Magyar Hirlap 1977-28o-6
Hegyi Gyula:Tetszetős Ady kép

Ripyl-Rónai József, festő

L. Félegyházi László

Adler Miklós: A mesterséget tudni kell!

Alföld, Debrecen, 1977. máj.

46-47.

XXVIII/5.

Rippel-Rónai József, festő

L: Simon Béla
(547. old.)

Tomogáts Béla: Költő a táj ben
Takács Gyula: Fakutyán, fényben 548-552

Jelenkor, Pécs, 1978. június XXI/6.

Rippl-Rónai József, festő

L: Zsolnay Vilmos

uka Emil: A izárótnen esztendős Zsolnay 7.

ırszabadság, Bp. 1978. árr. 19.

Rippl Rónai József

A "Rippl-birtok"-kal kapcsolatban az emlékezés megpendíti a müvész bátor politikai állásfoglalását, amit egyik képének hiressé vált cimével bizonyit: "Közeledik a vihar, Schlézingeréknél már esik." Ezen kivül más humoros cimeket is adott egy-egy képének: "Ügyvéd, vesztett per után", "Lekaszálták már a rétet, a széna az enyém" "Piacsek bácsi a babákkal".
Megemliti még francia nemzetiségü feleségét Lazarine-t, aki gobelin-szövő volt Párisban, ő kivitelezte, kihimezte férjének terveit. Bernáth Auréi: "Feljegyzések éjfél körül" c. könyve. Szépirodalmi Kiadó. Bp. 1976. 165-174. lap

Rippl Rónai József

Hock Jánosról készitett rajzát a lap bemutat
cimlapján.
Repr.

A HÉT, Bp. 1899. szept. lo.
X. évf. 37. sz. cimlap.

Rippl Rónai József

"Rippl, kissé távolabbról nézve" cimmel Bernáth Aurél ir a müvészről. Beszél fiatalkori kapcsolatairól vele és a müvész testvér-öccsével Rippl Rónai Ödönnel. Hivatkozik életrajzi regényére, melyben részletesebb ismertetést ad barátságukról. Itteni visszaemlékezésében is bemutatja a müvész külsejét, magatartását és egy kis izelitőt hoz müvészetéből. Leirja, hogy már a második pesti kiállitásával milyen sikert aratott. Kiemeli Maillol-ról készült arcképét és az 1892-1902 évek között festett női arcképeit.
Bernáth Aurél: "Feljegyzések éjfél körül" c könyve. Szépirodalmi Kiadó Bp. 1976. 165-174. lap.

Rippl Rónai József

„Rippl Rónai Sánosné Képmása"

pastell 41 x 32. cm Sérült

Ziláltási ár: 15000 ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rippl Rónai József

„Hímsőnől" o.v. 65x42 cm
J. l. b.: Rippl Rónai J. Védett.
Kiáltási ár: 45000 ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rippl - Rónai József, festő

L.: Jankovszky Tibor

123 - 126.

V. Kiss M.: Békéscsaba képzőművészete a két világháború között

Új Auróra, Békéscsaba, 1980. ápr.

1.

Rippl-Rónai József, festő

L. csontvány

Németh L.: A csontványok v tulajdonított képekről 883-889

Jelenkor, Pécs, 1980. okt.

XXVII/10

Rippl-Rónai József. festő

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF műhelymunkáiból rendezett kiállítás nyílt meg hétfőn a nagykanizsai városi művelődési központban. A bemutatott tanulmányrajzok és vázlatok közül több most került először a közönség elé; a tárlat egy hónapig látható.

: Hw

8.

Népszabadság, Bp. 1980 febr. 12.

Rippel-Rónai József, festő

L.: Zichy M.

É.J.: Képzőművészet és iparművészet 379

Élet és Tudomány, Bp 1980. márc. 21. XXXV/12

Rippl-Rónai József, festő

mejenlítve.

3.

Lánló Miklós: Csibe - dolog.

Esti Hírlap, Bp. 1979 júl. 14.

Ripple-Rónai József, festő

L. Szényei Merse Pál

A szépművészeti Múzeum nyári Tárlatai 7.

Sépszabadság Bp. 1979 júl. 31.

Rippl-Rónai József. festőművész

Megnyílt Devényi Iván magángyűjteménynek kiállítása bűvött, a Múzeumi Képtárban, melyen a művész műve is szerepel.

(is): Magángyűjtemény a közönség előtt.

Dalgozók Lapja, 1977. júl. 23

Rippl-Rónai József, festő

Tulajdonjogi viták

(k.a.) Kié a Fakusi Temető? 4.

Esti Hirlap, Bp. 1978. szept. 9.

Rippl - Rónai József, festő

L: Martyn Terenc

(karangozó): Látomásos konstrukció. 2.

Esti Hirlap,

Bp. 1978 júl. 15

Rippl-Rónai József, festő

L. Csók István

(Parzchas): Fák, freskók – földalatti

3.

Esti Hirlap, Bp. 1978 szept 22.

Rippl-Rónai József festő

□ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF festőművész állandó kiállítása holnap délelőtt 11 órakor nyílik Kaposváron, a Róma-hegyi villában. Megnyitja: Böhm József, a Somogy megyei Tanács elnöke. Közreműködik a Kilián György Ifjúsági és Művelődési Központ fúvószenekara.

-: □ Rippl-Rónai József. 2

Esti Hirlap Bp. 1978 aug. 19.

Rimpl-Rónai József, festő

megemlítve.

Kalász Júlia: Néhány nap után nem volt Habsburg. 3.
Esti Hírlap, Bp. 1978. aug. 1.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai Kaposvárhoz kötődött.

Kovács Péter: Szekesfehérvári kiállítások 1963-1978
Művészet, 1978. október - 8 lap.

Rippl Rónai József, festőművész

A szegeden élő Lucs-házaspár felszáz értékes festményből álló gyűjteményét felajánlotta a Móra Ferenc Múzeumnak. – E gyűjteményhez tartozik a művész „Sárga kastély" – „Női fej" c. művei. (említve)

Szelesi Zoltán: Lucs-gyűjtemény a múzeumban.

Délmagyarország, 1977. júl. 16.

Rippl-Rónai József festőművész

Ma nyílik meg Kaposváron, a Somogyi Képtárban az a kiállítás, amely Somogy festészeti hagyományait állítja a figyelem középpontjába. — A művész alkotásai is szerepel e kiállításon.

Somogyi Néplap, 1948. júl. 14.

Rippl-Rónai József. Festőművész

a Magyar Nemzeti Galériában az idén új
orozatot indítottak. Egy-egy neves művész
meghatározott érfordulója alkalmából
emlékkiállítást rendeznek. Nincs ünnepi
megnyitó, egy rövid folyóiószakaszon láthatók
szerény kiállítások. A címe: „Tisztelet..." A
orozat keretében eddig a művészt szólít fel a
ím.

Csorba Mária: „Tisztelet Than Mórnak!
Pesti Műsor, 1948. jún. 7.

Rippl-Rónai József, festő

L.: Ulitz B.

P.J.: Művelődés ... 3.

Esti Hirlap, Bp. 1978. nov. 9.

Rippl - Rónai József, festő

L: Gulácsy Lajos

(D. Gy.): Új ismeretterjesztő filmek 1662.

Élet és Tudomány, Bp. 1978. dec. 29. XXXIII/52

Rippl - Rónai József, festő

L: Korniss Dezső

Kislexikon 1474.

Élet és Tudomány, Bp. 1978. nov. 24. XXXIII/47.

Ripp-Rónai József, festő

l. Berény Róbert.

Kelényi Béla: Berény Róbert művészete. 1423-1426

Élet és Tudomány, Bp. 1975. nov. 10. XXX/45.

Rippl-Rónai József, festőművész

Ady Endre születésének századik évfordulója tiszteletére „Ady-kép" címmel kiállítást rendezett a Petőfi Irodalmi Múzeum. – Rippl-Rónai József 1909-ben, Ady ottjártakor, Kaposváron készült tollrajzvázlatához (említve) a festő modelljének szemeiről mondott néhány mondatot ... „Merem állítani, hogy ha csak a szemeit rajzoljuk ízig, már egy igen hasonló Adyt kapunk ...".

Heitler László: Az Ady-kép.

Népújság (Tolna), 1978. jul. 2.

Rippl Rónai József

(1861-1927)

„Lea (Markus Emília?)" Paytell.

44 x 37,5 cm Sil. 6. Rippl Rónai (Szerült)

Védett. Utiálbási ár: 35000 ft

BÁV 49.Képaukció Budapest,1979.szeptember

Rippl-Rónai József

állandó kiállítása nyílt Kaposvárott

a Róma-hegyen a Somogy megyei

Múzeumok Igazgatóságának kivitelezésében,

1978-ban.

– katalógus a könyvtárban –

Rippl-Rónai József festőművész.

Soós István grafikus Budapesten szerzett oklevelet és két év múlva, 1924-ben azzal hívta föl magára a figyelmet, hogy bemutatta a Rippl Rónai József temetéséről készült pasztellrajzait. /említve/.

H.B.: Soós István kiállítása a Somogyi Képtárban.
Somogyi Néplap, 1948. jún. 10.

Rippl-Rónay József festőművész

Somogy megyében a legszebb magángyűjteménye a bázban dr. Bangartner Sándor és Orzkár-nak van. Gyűjteményükben az ittdolgozó festőknek és más kortársművészek alkotásai is találhatók. Vásároltak Vaszary János és Rippl-Rónay József és más művészek képeiből.

Hímes kövek

1947. máj. 5. TV, 20.55 V Gné.

Rippl Rónai József

„Keleti táj" o. vászon 75 x 100 cm

Jelzés: Rónai (Restaurált)

Várható ár: 20000 Ft.

BÁV ~~33x~~ 44.Képaukció Budapest,1977.december

Rippl Rónai József
(1861-1927)

„Braun Mária arcképe"
pasztell 34x25 J.l.f.: Rónai 912.
Vételár: 30000 Ft.

BÁV ~~33x~~ 44.Képaukció Budapest,1977.december

Rippl-Rónai József Festőművésza

a XI. ker.-ben megnyitották az új ki-
állítótermet, a kis Galériában elsőként
Gontváry, Rippl Rónai és Herman
Lipót műveit mutatják be.

Esti Magazin

1977. VIII. 19. Kossuth, 18.30 Gné

Rippl-Rónai József, festőművész, Budapesten, a XI. ker. első Kisgalériáját nyitották meg ma. — Láthatók itt Csontváry Rippl-Rónai, Izabel, Hermann Lipót művek.

TV-híradó 2.

1977. VIII. 19. TV. 20.50 (Kisné)

Rippl-Rónai József, festő

L: Káplár Miklós

Masits László: Vendégségben Káplár M-nál 1433.

Élet és Tudomány, Bp. 1979. nov. 9. XXXIV/45

Rippl Rónai József (1861-1927)

1884-ben Münchenben, majd 1887-ben Párizsban tanult. Előbb Munkácsy műtermében dolgozott, majd a Nabis művészcsoporthoz csatlakozva alkotta dekoratív, a vonal szerepét hangsúlyozó síkszerű fekete-fehér képeit.

A XX. sz. festészete a múzeumi képtárban

Katalógus 1975 Múzeum

Rippl Rónai József 2

1899-ben néhány hónapot barátjánál, Maillol-nál Banyuls sur Merben töltött. 1902-ben haza-töltözött szülővárosába, Kaposvárra. A Tisvárosi életét, otthonát törnyezetét friss, eleven színkatási Zépein-örökítette meg. 1907-tól stílusa „mozaikossá" válik.

7. Lányok a kertben o. papír 63x94 cm
jl6. Rippl MNG letét

A XX. sz. festészete a miskolci Zeptárban
Katalógus 1975 Miskolc

Rippl-Rónai József festőművész

Júl. és Aug.-ban látható a győri Múzeumi Képtárban (Dévényi João Esztergomi tanár magangyűjteményének kiállítása, Csontrárytól, Rippl-Rónaitól napjainkig tanulmányozhatjuk művészetünk kialakulását.

Salamon Nándor műszaológus: Magángyűjtemény — közszemlén

Élet és Tudomány, Budapest, 1977. júl. 15.

Rippl-Rónai József — Festőművész

Adynak aránylag kevés életében készült arcképe maradt fenn. Ennek oka szedig abban rejlik, hogy nem szívesen ült modellt csupán jó barátjával Czigány Dezsővel s jóval később Rippl-Rónai József-fel tett kivételt.

Horváth Béla: Ady Endre ismeretlen arcképe. Népszava, 1977. jún. 19.

Rippl-Rónai József, festő

BÁV aukción sikerült Rippl Rónai József "Mozgástanulmányok".c.tusrajzát,Derkovits-Berény grafikát megvásárolnia a Modern Magyar Képtárnak. 334.old az utóbbiakat pécsi magántulajdonból vásárolták meg. 16.jegyz

Komváry Ferenc,: A Modern Magy.Képtár története
Uj szerzemények IV. 333.old

A Jan.Pann.Múz.Évk.XIX. 6974. Pécs

Rippl-Rónai József, resto

A Pécsi Modern Magyar Képtár anyagából az e cikkben közölt képek jegyzéke: ~~Festmény~~Grafikák.-Fekete repr 63.sz.kép.-Rippl-Rónai József: "Mozgástanulmány",-p. diópac,-Ltsz: 73.119.-347.old. XV.tabla

Romváry Ferenc: A Modern Magy.Képtár Története
Uj szerzemények IV. 333.old

A Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Rippl-Rónai József, festő

L: Zichy Mihály

7.

-: A mai görög művészettől

Népszabadság, Bp. 1978 febr. 1.

Ripp-Rónai József, festő

L: Csók István

(k.m.): Esettel, irónnal.

2.

Esti Hirlap, Bp. 1977. dec. 8.

Ripp-Rónai József, festő

A Ripp-Rónay album sikerkönyv.

L. M.: Éghajlat, kulcs, kaposos könyv. 2.

Esti Hírlap, Bp. 1977. dec. 12.

Rippl Rónai József

A művész halálának 50. évfordulója alkalmából rendezett emlékkiállítás kaposvárón, a Somogyi Képtárban megnyílt.

— : Kiállítási naptár.

Művészet, 1977. október – 48 lap.

Rippl-Rónai József

Mélzatlás

Székely András: Gödöllői művészek.
Új Tükör, 1977 november 13-24 lap.

Rippl-Rónai József

50 éve halt meg Rippl-Rónai József. Emlékére műveiből kiállítás nyílt Kaposvárott.

Bernáth Aurél: Rippl, hisse távolabbot nézve.
Tükör, 1977. augusztus 28-23. lap.

Rippl-Rónai József

„Önarckip barna kalapban"
(repro)

Bernáth Aurel: Rippl, hisse távolabbról nézve.
Tükör, 1977. augusztus 28-23. lap.

Rippl-Rónai József

A művész munkásságát,
életét méltatta Bernáth Aurél
a Feljegyzések éjfél körül
című kiskönyvében.

Bernáth Aurél: Rippl, kisse távolról nézve.
Tükör, 1977. augusztus 28-29 lap.

Rippl-Rónai József

Mikor a művész Párizsból
végleg hazajött Budapestre
a második pesti kiállítása-
val elismert művész lett.

Bernáth Aurél: Rippl, kisse távolról nézve.
Tükör, 1977. augusztus 28-23 lap.

Rippl-Rónai József, festőművész.

Már az 1920-as években több kiállításon szerepelt Rippl Rónai irányításával Zágon Gyula és a kaposvári Balázs Jánossal együtt.

Hegedüs Magdolna: Gondolatok Zágon Gyula kiállításáról.
Dunántúli Napló, 1978. szept. 24.

Rippl-Rónai József, festőművész

az Ady-irodalom számon tartja, és bőséggel jegyzi a költő arcát megrajzoló, vagy megfestő művészeket: Czigány Dezső, Rippl-Rónai József, stb., Ady versillusztrátorait is.

Bodri Ferenc: A fiatal Szönyi István Ady-illusztrációi.

Új Irás: 1977. 12. 14. old.

Rippl Rónai József

(1861-1927)

„Váradi Aranka zimmüvész képmása"

Pasztell 34x29. s. fent b.: Rónai.

Kiváltási ár: 35 000 ft.

BÁV 46.Képaukció katalógus,Bp.1978.szeptember

Kappel-Rónai József (1861-1927)

Vázlatlap, toll, papír (1910 k.)

Dévényi Iván magyűjteményének kiállítása a győri múzeumi képtárban 1977.

Rippl-Rónai József, festő

Ami igazán Somogyországba vonzotta Galimberti Sándo
az nemcsak a szülőföld, utan való honvágy, hanem atyai
baratja, Rippl-Rónai József. /Rippl 1861-ben született,
Galimberti 1885-ben. 24 év volt a korkülönbség köztük
319.old.

Zolnay László: A Galimberti Házaspar művészete
328.old

Művt. Tört. Ert. 1974. XXIII. 4.sz. Bp

Rippl-Rónai József, festő

Szablya-Frischauf Ferenc mondta;Galimberti Sándor sürü
evelezésben állt Rippl Rónai Józseffel.Rippl egyengette
az ifjú Galimberti útjait. Közös mutatták be az 1914-es
kiallitas anyagat Kaposvárott is Galimbertiék 319.old

Zolnay László: A Galimberti házaspár művészete
328.old

Művt. Tört.Ért, 1974. XXIII. 4.sz. Bp

Ripszl - Rónai József festőművész

„A századforduló magyar művészete – olvashatjuk a Magyar Művészet 1890-1919 című kiadványban – ... megteremtette a városi környezetet, a művelődési, egészségügyi és egyéb közösségi feladatkört ellátó tárgyi világot ... a kor magyar építészetében és képzőművészetében élünk olyan műveket, amelyeknek nem kellene taktában rostokolniuk a kor egyetemes művészetében ... Csontváry, Gulácsy ... nemcsak a magyar művészet értékmondi szerint voltak jelentős művészek ..."

Székely András: A boldog békeidők képe.
Tükör, 1982. febr. 21. 24. old.

Ripple-Rónai József, festő

megemlítve

Pomogáts Béla: Tuskés Tibor: Mérték és mű 86-87

Alföld, Debrecen, 1981. július XXXII/7.

Rippl-Rónai József, festő

L: Réti István

Vadas J: Ferenczyből Kondorig 13.

Élet és Irodalom, Br. 1983 nov. 11. XXVII/45

Rippl Rónai József

Genthon István 1961 évfo-
lyamán felkérte a figyel-
met Rippl-Rónai hipei-
nek a hamisításaira

Szíj Béla: A műtárgy meghatározás...
Művészet, 1981. június — 8 lap

Rippl Rónai József

Méltatás

Szíj Béla: A műtárgy meghatározása...
Művészet, 1981. június – 8. lap.

Rijyst Rónai József

A művész életműve
a legfelkészültebb és
legbiztosabb ítéletű,
mai vizsgálójával is,

Szíj Béla: A műtárgy meghatározás...
Művészet, 1981. június – 8. lap.

Rippl - Rónai József, kritikus

l: Vajda Lajos

Molnár Gabriella: Műcsarnok Kincsei 2.

Esti Hírlap Bp. 1981 okt. 21.

Rippl-Rónai József, festő

L: Holló László

- Aukció háromszor

Csti Hirlap Bp. 1981 szept. 2.

6

Rippl - Rónai József, festő

L. Vasarely

—: Szobrok, festmények 4.

Esti Hírlap, Bp. 1982. jan. 23.

Rippl-Rónai József, festőművész

az első önarcképek Masaccio és Jan Van Eyck nevéhez fűződnek. – Ferenczy Károly hamvas mijltsága és Rippl-Rónai József pipát és piros, sapkát kölcsönző leleménye jelzi a lelkület és szellemiség összefüggő és sorsban egymástól el is térő vonulatát.

Losonczi Miklós: Portrék Hincz Gyula műhelyéből.
Hevesi Szemle, 1982. márc. 2. old.

Rippl-Rónai József (1861-1927) festőművész

A magyar festészeti kiállítás a dózsepalota úgynevezett napoleoni szárnyában „Budapest 1890-1919 – a lélek és a forma" – ünnel nyílt meg. Az europeo műkritikusa Vittorio Sgarbi elsősorban Rippl-Rónai művét emeli ki a gazdag anyagból, ezenkívül Ferenczy Károly, Gulácsy Lajos és Vaszary János festményeit értékeli különösen és a Gödöllői iskola jelentőségét hangsúlyozza.

Pór Edit: Magyar festők a dózsepalotában.
Tükör. 1982. márc. 14.

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927)

Korniss Dezső festői indulásakor döntően hatott Cézanne művészete, a magyarok közül Rippl Rónai párizsi korszaka, bizonyos mértékig a kaposvári is. A franciákat és a hollandokat szereti. A Gyermekvédő Liga útján került ki az első világháború után, közvetlenül Hollandiába, ott ismerkedett meg Huszár Vilmossal, az ő révén pedig a holland avantgarde festészettel.

Csapó György: Beszélgetés Korniss Dezső festőművésszel, Magyar Nemzet, 1982. aug. 7,

Rippl - Rónai József

Gánji László: Farkas Pabról és mekszárdi Babits-mobráról

Művészet, 1982. julius

Lippl-Dónai József festőművész

Kruzák Emese: Az emberi arc jelentősége
Munkácsy néhány festményén

Művészet, 1982. augusztus

Rippl-Rónai József

Nemzhárd László: Vihar előtt

Művészet, 1982. szeptember

Rippl Rónai József festőművész

Lóska Lajos: A plakátról néhány sorban

Művészet, 1983. május

Rippl-Rónai József

Szuromi Pál: Rezignáltan, kulturáltan

Hüvéznet, 1983. november

Rippl Rónai József

Bánszky Pál: Képtár Kecskeméten

Művészet, 1983. november

Rippl Rónai József

Sz. Kürti Katalin: A debreceni művészház története

Művészet, 1982. junius

Rippl-Rónai József festőművész

Sinkó Katalin: Oltárok-képek

Művészet, 1982. február

Rippl-Rónai József

Szabadi Judit: Klapyomány és korszerűség

Jelenkor, 1984. IX.

Zippl - Rónai József

Mórus Emília pasztellképe

Magyar Nemzet 1984. VIII. 11.

Rippl – Rónai József

Keserü Ilona műveszete

Budapest, 1984/6.

Rippl - Rónai
Egy reprezentáció emlékei

Magyar Nemzet 1985. 11. 23.

A Rippl-Rónai levelek és Knerék

A Magyar Nemzet január 7-i számában jelent meg a Rippl-Rónai József és Kner Imre levélváltása című cikk, amelyhez az alábbikat szeretném hozzáfűzni:

Való igaz, hogy a *Haiman* György által szerkesztett kiadványban (A Kner nyomda nyomtatványainak tükrében 1882—1944. Bp. 1982.) nem szerepel Rippl-Rónai a bibliográfiai részben. De még ha teljességre törekedett volna, sem lehetne csodálni, hogy kimaradt, mert hiszen egyetlen bibliográfia sem lehet teljes. A Rippl-Rónai-levelek különben már megjelentek a *Jelenkor* 1961. 1. sz.-nak 91—92. lapjain. Újraközlésük mégsem volt hiábavaló, mert a Magyar tó, hogy nálunk az értelmiségi (humán) szemlélet irodalomközpontú s ami azon kívül esik, az többnyire kívülmarad, főleg ha időben is távolba vész a szerkesztő korától.

Egyébként Hevesy Iván könyve 1922-ben megjelent Kneréknél: *Az impresszionizmus művészete* címmel, de a papírkötésű fedelén nem Rippl-Rónai-rajzzal. S ami még föltűnőbb: Hevesy közölt ugyan Rippl-Rónai-rajzot szöveg között, könyve 53. oldalán, egy kis *Arckép* című vonalas rajzot, de az éppen nem jellemző Rippl-Rónai raizművészetére. Nem is a művésztől kapta, hanem Majovszky Pál gyűjteményéből választotta. A könyv szövegrészében, a 49.

Magyar Nemzet 1985. II. 4.

Rippl-Rónai József
a Vilda repertóriumának
első kötete

Magyar Nemzet 1985. III. 19.

Rippl-Rónai József, festő

L: Márkus Géza

Vadas József: Laza Kéve

12.

Élet és Irodalom. Bp. 1984. szept. 14. XXVIII/37

Rippl-Rónai József, festő

L: Kós Károly

Balázs Balázs: Hogy nőletik meg egy regény ötlete 40-48

Mozgó Világ, Bp. 1983. aug. IX/8

Rippl-Rónai József, festő

Lt. Konok Tomás

Va das József: Fotel, vir óg nélkül. 13

Élet és Irodalom Bp. 1984. aug. 31. XXVIII

Rippl-Rónai József, festő

L: Czumpf Imre

Lukácsy Sándor: Czumpf Imre 97.

Új Iráš, Budapest, 1984. július XXIV/7.

Rimpl-Rónai József festő

L: Gadányi Jenő

Gadányi Jenő: Aforizmák és naplójegyzetek 70-76
Uj Írás, Budapest, 1984. június. XXIV/6

Rippl-Rónai József, festő

meg említe

Jgy: (Verset írt: Rippl-Rónai ról)

34–39

Csontos Sándor: Noteszlapok Juhász Gyula ról

Ly. Tréf, Budapest, 1983. április XXIII/4.

Rippl-Rónai József, festő

L: Ék Sándor

Székely A: Az „ötvenes évek" művészetében 23-38

Mozgó Világ, Bp 1984. máj. XI.3

Rippl-Rónai József, festő

L: Honáth János

Todor András: Honáth János kiállításáról 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984 máj. 23 XXVIII/12

Rippl-Rónai József, festő

L: Medgyessy Ferenc

László Gyula: Történelem és régészet 79-91

Új Tráz, Budapest, 1984. február XXIV/2

Ripp-Rónai József festő

L: Mátffy Ödön

Vadas József: Édes a szőlő

13.

Élet és Irodalom 1984. febr. 24. XXVIII/8.

Rippl-Rónai József, festőművész

Az új esztendő első napja, Petőfi Sándor születésének évfordulója, – idén volt 160.-ik. Kiskőrösön, a Petőfi Sándor Szabadtéri Múzeum rendezett kiállítást. – Az illusztrátorok közül a leghíresebbek aba Novák Vilmos, Rippl-Rónai József, Reich Károly, Róna Emmi. A Petőfi kiállítás marc. végéig látható Kiskőrösön, a művelődési házban.

Déb-alföldi krónika.

1983. II. 1. Televízió 1. 18.20 (Sz. Lné).

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Raksányi Lajos festőművész pusztasomodori nagyapja jól ismerte a Rippl Rónai édesapját. Ő tuvtara a, figyelmét arra, hogy keresse fel Kaposváron a, művészt. Vendégszerető család volt, Rippl Rónai és Lazarin asszony mindig kedvesen fogadták. Elvitte képeit a művészhez, – csak akkor bírálta meg, amikor négyszemközt voltak.

Horsányi Barna: Somogyi tájak, emberek. Somogyi Néplap, 1983. febr. 26.

Rippl-Rónai József, | 1861-1927 |

Csontváry Kosztka Tivadar néhány évtizede még vitatott művészete ma már a magyar kultúra elismert értékei közé tartozik. – „Kvalitásaiban méltó párja a francia Rousseaunak, ha ugyan nem nagyobb nála. Ő is azok közé a magyar festők közé tartozik, mint Szinyei Merse Pál, Rippl-Rónai, vagy Czóbel, kik a franciákkal, velük párhuzamosan ugyanazokat az irányzatokat terentették meg a magyar művészetben." Írta róla egyik méltatója.

Gy. L.: A magányos cédrus

Békés Megyei Népújság, 1983. júl. 5. 6. old.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Csontváry Kosztka Tivadar művészettörténeti helyét a legendáktól megfosztva már kijelölték: „Kvalitásaiban méltó párja a francia Rousseaumak, ha ugyan nem nagyobb nála. Ő is azok közé a magyar festők közé tartozik, mint Szinyei Merse Tál, Rippl-Rónai, vagy Gzöbel, akik a franciákkal nagyjából egyidőben, velük párhuzamosan ugyanazokat az irányzatokat teremtették meg a magyar művészetben."

Kelet-Magyarország, 1983. Júl. 9.

Rippel-Rónai József, festőművész

Csontváry Kosztka Tivadar festőművész 130 esztendeje született, és elfeledve magányosan hunyt el, hogy évtizedek múlva fedezzék csak fel páratlan művészetét. — Ő is azok köze a magyar festők közé tartozott, mint Szinyei, Merse Pál, Rippel-Rónai és Czóbel, kik a franciákkal, velük párhuzamosan ugyanazokat az irányzatokat teremtették meg a magyar művészetben.

Gy. L.: A magányos cédrus.
Népújság (Heves), 1983. júl. 9.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927)

Most lenne 90 éves Bortnyik Sándor, akinek nevét plakátjai tették ismertté, híressé. – A főiskolán Kernstok Károly és Rippl Rónai József tanítványa volt.

Kisalföld, 1983. júl. 9.

Rippl Rónai József

„Rippl Rónai János Zápmása"

Pastell 51x37 cm s.l.s. Rónai (Révult)

Tiáltási ár: 25000 ft

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Francia fiú" pastell 30 x 24 cm

J. f. b.: Rónai 1925.

Kikiáltási ár: 30000 Ft.

BÁV 45.Képaukció Budapest,1978.május

Rippl-Rónai József, festő

L.: Csontváry

Sik Csaba: Látvány és látomás

90-93.

Tiszatáj, Szeged, 1978. jan

XXXII/1

Rippl - Rónai József, festő

L.: Ámos Imre

Lóncz C.: Képzőmű krónika 334-338

Jelenkor, Pécs, 1978. ápr. XXI/4.

Rippl-Rónai József festőművész

a BAV hagyományos képankciójan és a megelőző kiállításon szerepel a művész különböző alkotói korszakából származó képei.

TV-híradó

1977. IX. 10. TV: 19.30 Gyné.

Rippl-Rónai József festőművész

a Magyar Nemzeti Galériában, a földszinti előcsarnokban a művész emlékkiállítása „Tisztelet Rippl-Rónainak" c. nyílt meg. – A Galéria emeleti teremsorában ugyanakkor Gábor Marianne visszatekintő tárlata látható

„Párizsi nő fehérpettyes ruhában" c. (1889-ből) (említve.)

Wágner István: Pillantás a Várból.

Magyar Hírlap. 1948. jan. 1.

Rippl-Rónai József, festőművész

„alkotók a XI. kerületben" ennel nyílt még a Bartók Béla út 32. sz. alatti Buda új Galériája. Az első kiállítást a kerületben valamikor hosszabb-rövidebb ideig élt alkotók munkáiból válogatták össze, így Gontváry, Rippl-Rónai, Csábel és még több művész műveit láthatták az érdeklődők.

Csáky Ida: Új Galéria Budán.

Pesti Műsor, 1977. nov. 16.

Rippl-Rónai József, festőművész

Kaposvárom régi hagyományai vannak a képzőművészetnek. A város számtalan köztéri szobra is erre utal. Nem véletlenül érezte magát jól a városban Rippl Rónai József, villájában és akkori vendége és barátja Medgyessy Ferenc, akinek néhány szoborvázlata a villa parkját díszíti.

Pannon Krónika

1980. okt. 3. Televízió 18.05 /Z.J./

Rippl-Rónai József, festőművész

A Corvina Kiadó újdonsága a századunk magyar képzőművészetének keresztmetszetét nyújtó pécsi gyűjteményt ötöli fel. Csontvárytól és Rippl Rónaitól stílusok és irányzatok, rendkívüli változatosságán át a mai élő plasztikáig és festészetig. A kötet azonban természetéről fogva befejezetlen, mert nyomdába adása óta a gyűjtemény tovább bővült, egyelek között Amerigo Tot szobraival, plasztikáikkal.

TV.-Híradó

1981. I. 24. Televízió. 19.30

Rippel-Rónai József, festőművész

Medgyessy Ferenc vallotta: „Itthon Móricz, Rippel Rónai és egy barátságának örülhettem sokat, – no meg a hódmezővásárhelyieknek – Tornyai Jánossal és az elmélkedő bölcs Endre Bélával a magyar népi művészet csodálatos kincséért lelkesedtünk."

Szabó Endre: Lírai sorok Medgyessy Ferencről.
Csongrád Megyei Hírlap, 1971. febr. 1.

Rippl-Rónai József, festőművész

Rendezvénynaptár:

21 csütörtök

17.30 Képzőművészeti szabadegyetem
Szecesszió és szimbolizmus
a gödöllői művésztelep, Gulácsy Lajos,
csontváry Kosztka Tivadar, Rippl-Rónai József
előadó: Szíj Béla művészettörténész

A Magyar Nemzeti Galéria Programja.
1982. Január.

A Rippl-Rónai levelek és Knerék

A Magyar Nemzet január 7-i számában jelent meg a Rippl-Rónai József és Kner Imre levélváltása című cikk, amelyhez az alábbikat szeretném hozzáfűzni:

Való igaz, hogy a *Haiman* György által szerkesztett kiadványban (A Kner nyomda nyomtatványainak tükrében 1882—1944. Bp. 1982.) nem szerepel Rippl-Rónai a bibliográfiai részben. De még ha teljességre törekedett volna, sem lehetne csodálni, hogy kimaradt, mert hiszen egyetlen bibliográfia sem lehet teljes. A Rippl-Rónai-levelek különben már megjelentek a *Jelenkor* 1961. 1. sz.-nak 91—92. lapjain. Újraközlésük mégsem volt hiábavaló, mert a Magyar Nemzet révén többen ismerkedhettek meg velük. (Magyar Nemzet, 1985. január 7.; a szerző Laczkó András). Közlésük annyival inkább is helyeselhető, mert az Elek László által szerkesztett s Ortutay Gyula előszavával 1970-ben megjelent *A könyv mestere. Kner Imre levelezése korának költőivel, íróival, művészeivel, tudósaival* című kötetben is hiába keressük a Rippl-Rónai- és Kner-leveleket. Ami részben azzal is magyarázható, hogy nálunk az értelmiségi (humán) szemlélet irodalomközpontú s ami azon kívül esik, az többnyire kívülmarad, főleg ha időben is távolba vész a szerkesztő korától.

Egyébként Hevesy Iván könyve 1922-ben megjelent Kneréknél: *Az impresszionizmus művészete* címmel, de a papírkötésű fedelén nem Rippl-Rónai-rajzzal. S ami még föltűnőbb: Hevesy közölt ugyan Rippl-Rónai-rajzot szöveg között, könyve 53. oldalán, egy kis *Arckép* című vonalas rajzot, de az éppen nem jellemző Rippl-Rónai rajzművészetére. Nem is a művésztől kapta, hanem Majovszky Pál gyűjteményéből választotta. A könyv szövegrészében, a 49. oldalon pedig éppen csak leírja Rippl-Rónai nevét. Festményreprodukciót sem közölt Hevesy, pedig *A posztimpresszionizmus művészete* című, ugyancsak 1922-ben megjelent könyvében — szintén Kner-kiadvány — nem fukarkodik az elismerő jelzővel. A 16. oldalon ezt írja: „Dekoratív irányba fejlődött a kiváló magyar impresszionistának, Rippl-Rónai Józsefnek a piktúrája is."

Dr. Szíj Rezső

negyedében rendeződnek az engedélyekkel kapcsolatos kérdések és az év nagyobb részét már a tényleges munkára a kereskedőház felépítésére fordíthatjuk.

Irigyelt gondok

munista *Kovács* Kálmán már az antifasiszta számonkérés, a *népbírósági rendelet* előkészítésével bízta meg az ott levő fiatal értelmiségieket, *Balogh* Győző, *Réczei* László, *Timár* István és *Villányi* András jogászokat. Hamarosan el is ké-

BU

RUN

WOCHENZEITU

MAI 1979

MONAT FÜ
UND FREU

In Stadt und Land, in Fa
briken und Schulen bereite
sich in diesen Tagen di
verschiedensten Gesell
schaftsschichten auf die tra

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

József Rippl-Rónai

BUDAPESTER RUNDSCHAU

Festőművész

1979 ÁPR 30

18/1979

1021

József Rippl-Rónai: Frau mit Rosen (bestickter Wandteppich, 1898)

Ungarische Sezession

Rippl-Rónai József, kisb

□ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF születésének 118. évfordulója alkalmából emlékülést tartanak Kaposváron, a Palmiro Togliatti megyei könyvtárban. Az emlékülést dr. Balassa Tibor megyei tanácselnök-helyettes köszöntötte.

– □ Rippl-Rónai József. 2.

Esti Hírlap, Bp. 1970 máj. 24.

Rippl - Rónai József, Pesti

□ MEGNYITOTTÁK a Petőfi Irodalmi Múzeum Rippl-Rónai és az irodalom című kiállítását, amelyet a Nyugat Irodalmi Múzeumban rendeztek. (XII., Városmajor utca 48/b.) Megnyitó beszédet Szántó Tibor állami-díjas könyvművész mondott. A tárlat Basch Lórántnak, az egykori Baumgartner-alapítvány egyik kurátorának lakásából kialakított múzeumi termekben látogatható augusztus végéig.

– : □ Megnyitották ...

2 cikk

Esti Hírlap, Bp. 1981. május 4.

Rippl-Rónai
József

125 éve született Rippl-Rónai József

Ma 125 esztendeje, 1861. május 23-án született Rippl-Rónai József, a századforduló sokoldalú művészegyénisége, a modern magyar piktúra egyik úttörője. Munkácsy növendékéből lett a posztimpresszionizmus első magyar képviselője, akit csak hosszas mellőzés után fogadott el a konzervatív magyar közvélemény. Élete java részét Franciaországban, illetve Kaposvárott élte le, az utóbbi helyen festette legismertebb és legérettebb munkáit, a kisváros világát és embereit feltáró pompás képsorozatát. Emlékét idézendő közöljük Gitározó című szénrajzát, a Janus Pannonius Múzeum anyagából

Veszprém
1986. V. 23.

kapálni. Estig dolgoztam. A kerti munka nehéz, de mégis érdemes elvégezni."

Az ebédlői diákok *vasúti pályamunkások, s cigányok* valamennyien. Olyan férfiak, akik akár néhány hónapja még *analfabéták* voltak.

— Két kihelyezett *alapismereti* csoport indult a szűkített, csökkentett tantervű tanfolyamon a *dolgozók általános iskolájának* képzési keretében, a debreceni építési főnökség kezdeményezésére — magyarázzák a szünetben *Uszkay Szilveszterné* és *Fodor István*, az egyik tiszafüredi általános iskola tanárai. — Az első és a második kurzus összesen 320 tanóra, s aki ezt sikerrel elvégzi, az *bizonyítványt* kap az *általános iskola első négy osztályá-*

gyerek, me
lakások *eg*
csik, vizese
a temérdek
lunk most
kássá vá
amely re
majd a sz
nyeken is. Ú
retnénk kia
rájuk alapo
ellenére, ho
nagyon *mag*
Az idén pé
körzetünkbe
tünk föl, 6
Gondoljuk c
ceni főnök
egységből ál

A gondok
most mégis
percei ezek.
osztás után
együtt kanala
dú szaftú íz

Rippl-Rónai József, festő

15
m·31. XXX/5

BERTHA BULCSU:

A KÖLTŐ MOSOLYA

Takáts Gyula hetvenöt éves

Régi fényképeket nézegetek, s a képeken Takáts Gyula arcát. Meglep ez az arc. Mi történhetett a költő lelkében, hogy arcáról hiányzik a derű, szája szögletéből, bajusza alól a huncutkás mosoly? A kaposvári Róma-hegyen a Rippl-Rónai Múzeum kiállítótermeit járjuk, s Takáts Gyula a képek előtt állva magyaráz. A másik képen már a festmények alatt ülünk egy kanapén, és beszélgetünk. Kezemben notesz, jegyzetelek. Talán a Jelenkornak vagy a pécsi újságnak írtam valamit a múzeumról vagy Rippl-Rónai festészetéről. Rippl-Rónai Piacsek bácsis világa, élénk színei, merész ecsetkezelése nagyon izgatott akkoriban, s az egés Róma-hegy, mint központ, ahonnan Martyn Ferenc és Takáts Gyula is meghatározó inspirációkat kapott fiatal korában. Sokunknak akkoriban ugyanolyan fontos tájékozódási pontja volt a Róma-hegy, mint Badacsonytomaj Egry József, Zengővárkony Fülep Lajos, Tihany Illyés Gyula, Borsos Miklós és Bartha László, Sajkód Németh László miatt. (Déry Tibor csak később telepedett meg Balatonarácson.)

Ahogy a fényképeket nézegetem, már arra is emlékszem, hogy borongós, ólomszürke napon autóztunk át Pécsről Kaposvárra, vasárnap volt. A Róma-hegy tövében parasztszekerek sora várakozott, csíkos dunyhák közt sorvadozó betegekkel. Dr. Martyn Róbert, aki akkoriban gyógyíthatatlannak vélt bajokat gyógyított, ünnepnapokon is fogadta betegeit. Ez volt a kontraszt, s fent a múzeumban Rippl-Rónai világa, kicsit München és Párizs, de főleg a vérbő Somogy, kövér notabilitásaival, kövér felhőivel, melyek nagy dunyhákként éppen megrepedtek, s hullott belőlük a zápor. A szomszédban, talán Slézingeréknél, nem emlékszem pontosan a képek címére, már esett, de a Róma-hegyen még nem. Ezen a határvonalon élt Rippl-Rónai József, a már és még határán, s furcsa módon a mai napig ilyen maradtam lélekben én is, ezért szeretem Rippl-Rónai festészetét mindörökké. Rippl-Rónai mosolyogva ült a Róma-hegy tetején, s közben Párizsban volt. Pestről és örökké vizek partjára vágyom, hegyoldalakba, szívem szakad meg a napfényes délutánokért, melyek csupa csendből állnak, fényből, nyugalomból, melyek a vízből jönnek elő, s lassú hullámokban borítják el a balatoni hegyoldalakat. De ha ott vagyok az áhított hegyen, két nap múlva megőrülök a csendtől, és elmenekülök onnan. Takáts Gyula nem ilyen. Megbízható, tiszta alkatú ember. A világa kerek, körülhatárolt, kitapintható. Mosolya is ilyen. Biztos mosoly. Szeretik az emberek, mert amikor kijelenti, hogy mindennek vége, nincs semmi remény, mosolyog közben. S a mosolya azt mondja, hogy ez még nem az igazi baj, higgyünk magunkban, minden rendbejön. Takáts Gyula hitt, és ma hetvenöt évesen is hisz a világban, az élet értelmében. Abban, hogy amit csinál, az fontos, használ az embereknek. Ez a magabiztos hit kísérte életútján, amikor gimnáziumban tanított, múzeumigazgatóskodott, rajzolt, festett, verset írt, szőlőt telepített a Becehegyi mandulás helyére.

Ezen a fényképen nem mosolyog, s bizonyára jó néhány mosolytalan képe akad még Takáts Gyulának, mégis úgy gondolok a költőre, mint aki mindig mosolyog. S valóban mosolyog, talán nevet is néha, de ez a mosoly alig lokalizálható a száj köré, a bajusz alá, az arcra. Takáts Gyula egész lénye ilyen, derűs, bizakodó a szíve, tüdeje, a csontjai, derűs a bőre, derű árad kabátja szárnyából és aktatáskájának csillámló csatjaiból.

Munkája, magatartása, költészete a bizonytalankodó korszakokban is azt sugallta, hogy „lehetséges". Mi lehetséges? Minden lehetséges. Lehet tanítani, és érdemes. Lehet múzeumot szervezni, képtárat teremteni. Régészkedni bölcsész létére, képeket festeni költői tehetséggel. A szakosodott világban mindenhez érteni. Álmodozóként intézményt szervezni. Takáts Gyula világában jól megfért egymással a görög kultúra meghatározó élménye a somogyi pásztorfaragók művészetével, a tanár a múzeológussal, az utazó, messze földeket bejáró ember, a becei hegytetőn szemlélődő remetével. A tanárkodás, múzeumvezetés, festés, versírás, esszé- és regényformálás közepett főműve mégiscsak az élet. A saját élete. Tevékenységeiből, s főleg szépséges,ámulatba ejtő verseiből sugárzik az „élés", az élet szépségeinek állandó felölelése, összenyalábolása és boldog élvezése. Nem hedonista élvezetekre utalok itt, hanem esztétikai gyönyörökre, a szemlélődés boldogságára, a cselekvés mámorára, az életben való részvétel, jelenlét átélésére. Ha költő esetében ilyen leírható, akkor megkockáztatom azt az állítást, hogy Takáts Gyula valójában egy fénylelkű materialista. Költészete a létező latin—görög kultúrára épül, személyisége egy nagyon is valóságos, szinte földhözragadt somogyi világban erősödött meg, és nőtt naggyá, ha nekiszabadul a képzelete az érzékelhető, kitapintható világ magaslatait, mélységeit járja be. Érzéki élményeire építi verseit, a felfogható világ, gondolatiságra hajló költője. Verseiben az aranyló Nap éppen olyan valóságos, mint a szalamandrák.

„Mikor esik, a szalamandrák
az utat és a hegyet beragyogják . . ."

S ha nagyon elvont, akkor is fogható ez a világ, mert kőből van, földből, rézből és vasból. Tüneményes *A kőnyitó* című verse, mely arról szól, hogy álmában elvesztette a pincekulcsot, s a bor bent a boltozat alatt hozzáférhetetlen. De jött a kőnyitó, s megmosdott talpig a borban. A kőnyitó szólhatna éppen az elveszett pincekulcsról is, de itt lépünk be Takáts Gyula szép világába, akinek a bora valójában az élet és az egész világ. S ha néha, persze csak álmában, el is veszti a pince kulcsát, jön a kőnyitó, és minden megoldódik. Mert Takáts Gyulának van egy kőnyitója. Végső esetre, ha elvesztené a pincekulcsot. De nem veszti el, kinyitja pincéjét, és egész Magyarországot meghívja borozgatni, nagy szellemi szürcsölésekre, boldog lakomákra.

Ha a *Helyét kereső nemzedék* című könyvébe belelapozunk, melyben kortársi levelezését adta közre, elámulunk, hogy milyen könnyedén mozgott, megyéket, országhatárokat átugorva. Ebben a világban Munkács, Budapest, Csönge és Róma, Álmosd és Kisújszállás meglepően közel esnek egymáshoz. A Nyugat harmadik nemzedéke, melyhez tartozott, nagyon tudatosan építette és szervezte világát. Ezt a társaságot érdekes módon még az urbánus—népies irányzatharcok sem osztották meg, vagy ha igen, csak átmenetileg.

Kiss Tamás írja Takáts Gyuláról: „... Az ő mindennapi életéhez hozzátartozott a mindennapi vers. Ő már a pálya kezdetén egy decentralizált magyar szellemi életre tette fel ügyet. Konokan, híven helyén maradt, és győzött: a nádon áthozta Európát..." A húsz-huszonöt évvel ezelőtti Róma-hegyi képről lelépve, mit is kívánhatnék most a hetvenöt éves Takáts Gyulának? Talán csak ennyit: Uram, a mindennapi verset add meg neki, ma és mindörökké.

ГÜК

K?

lait papírra vetette, a tervezőt minden bizonnyal az az elképzelés vezette, hogy a művelődési központban eggyel szaporítsa az úgynevezett „intimebb" összejövetelekre alkalmas helyek számát. Ez az elképzelés bevált. 20-30 ember a sok száz személyes színházteremben elvész. A nagyobb közönségnek szánt, kiállításokra is használt aulában szintúgy. Itt viszont az előadó, műsorvezető, haknizó színész, portyázó költő, a szabad fórumok jól megszervezett spontaneitású kérdéseire válaszoló potentát gyér érdeklődés esetén is telt ház előtt érezheti magát. Ez kellemes, és serkenti az önbizalmat. A 8-as terem filmvetítésre is alkalmas, és van egy vonzó kiszögellése, ahol tucatnyian telepedhetnek asztal mellé, és beszélgethetnek arról, amiről kedvük tartja.

Felépülte óta ismerem a kívülről leginkább egy fekete koporsóval fedett, túlméretezett akváriumra emlékeztető művelődési központot, azt hiszem, ez a leghangulatosabb helye. Az asztal fölötti falrészen tucatnyi, bekeretezett oklevél. „ELISMERÉS", „ELSŐ HELYEZÉS", „KIVÁLÓ" és ismételt „KIVÁLÓ" cím, sőt „ARANYKOSZORÚ". Ez utóbbi nem nemes fémben, hanem szintén papíron. Az okleveleket a maga idejében a FUK nyerte, amely suta rövidítés mögött a Fiatal Utazók Klubja rejtezett, és amire a kutya se emlékszik.

A FUK ugyanis megszűnt. Egykorvolt létének dokumentumai ma már legfeljebb a művelődési központ kiválóságának képzetét kelthetik a betévedő nézelődőben. Ami téves, mert a nagy, főleg pedig nagy létszámú intézmény sosem volt különösebben nevezetes, hacsak nem igazgatófogyasztásának hányadosa révén. A FUK azonban tényleg kiváló lett, amit elsősorban néha K. Pistának köszönhetett.

K. Pista még nem volna 50 éves, ha élne, és annak idején egy bolond kanyarban, bolondul vezetve nem rohan autójával a halálba. Pista ihletett népművelő volt. Vi-

A FUK-ba valóban fiatalok jártak, nagyjából az „értelmiség" egyre nehezebben körvonalazható kategóriájába tartozók.

— A mi szórakozásainkat általában nagy apparátussal agyonszervezik — mondta egyikük nem sokkal a temetés után. — Pista úgy kevergette a komoly zenét, a diszkót, az előadást, a kirándulást, utazást, társasjátékot, mint hamiskártyás a lapokat. Csakhogy ő nem volt hamiskártyás...

Amiről persze a közvetlen főnökei egyáltalán nem voltak ilyen szilárdan meggyőződve. Már rég országosan elismert neve volt szakmai berkekben, amikor még mindig buzgón körmölte az igazoló jelentéseket, és kapta a kisebb-nagyobb megrovásokat, fegyelmiket újszerű ötletei, szokatlan stílusa, újdonatúj módszerei miatt.

— Bontsd a formát, ne siránkozz! — vigyorgott egyszer rám, és a szemüvege mögül vidáman kacsintott. — Az a fontos, *amit* az ember csinál vagy *ahogyan* csinálja? A végeredményt kell nézni vagy a főnököket?

A végeredmény az volt, hogy a főnökök nem nagyon nézték őt. Az egyszerűen természetes volt, hogy a FUK dicsőséget arat: elsősorban nekik. Az emögött rejlő fiatal szakember és tudása emlékezetem szerint csak egyszer került komolyabban szóba.

A temetésén.

— Mi a csudát vársz? — húzta kopasz fejteteje felé homlokán a sok szaladó ráncot néha P. Bandi. — Az ember feledésre ítéltetett.

Ezt követően nyomban jót nevetett a saját lírai fogalmazásán. P. Bandi bátyám ugyanis csakugyan nem volt lírai alkat, hanem egyike az általam ismert legcsúnyább és legrokonszenvesebb személyeknek. Emellett pedig hős. A bori táborból szökött meg, állt Tito partizánjai közé, harcolt és kapott magas jugoszláv kitüntetést. Ez később, Rákosi idején nem volt a legjobb ajánlólevél, de Bandi valahogy túlélte.

J. Robi derék, becsületes tályvezető volt valahol. Bandi tyámmal egy kötetben se e gethető, de vele ellentétben *aktív*. Tehát potentát.

Hozzátette:

— Kidőlt almafáról senki szed gyümölcsöt!

P. Bandi, az egykori bori goly és jugoszláviai magyar

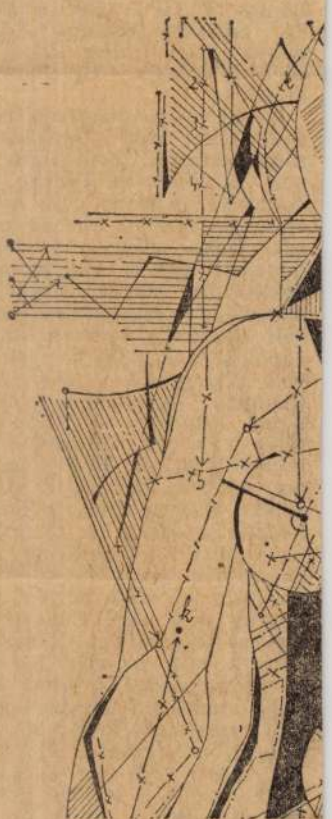

Sipos

tizán iratai, feljegyzései, do mentumai feldolgozásra várnak

Amíg egyetlen őrzőjük, a lá még él.

Rippl Rónai József, festő

13.

1.16. XXX/20

VADAS JÓZSEF:

Firka-irka

Ahogy hallom: a *Budapesti falfirkákra* elsősorban az ifjúság kíváncsi. A *Fényes Adolf terem* kiállításának látogatói — többségükben — fiatalok. A magyarázat kézenfekvő. A huszonévesek még jól emlékeznek tizenéves önmagukra, amikor telefirkálták a lépcsőház és a klozet falát, szivet véstek a fára és az iskolapadra egyaránt. Ám amiért — ha rajtakapták őket — intő vagy lelkifröccs járt, azt most épületes példaként mutatják be a város központjában. Hát persze, hogy jól érzik magukat. Mint ahogy az is érthető: tüntetően távolmaradnak vagy felháborodottan távoznak azok, akik annak idején a pofonokat ígérték e kamasz kópéságokért.

De nem a nemzedéki konfliktus — a szerepcsere — ad a tárlatnak érdekességet. A Fényes Adolf terem kiállítása nem azért kelt figyelmet, mert megdorgálja az (igazságtalan) felnőtteket és megdicsőíti a (költői) gyerekeket. Aki megnézi az ábrákat és a feliratokat, annak első reakciója éppenséggel egészen más természetű felismerés: nemcsak a gyerekek firkálnak. Amit ezeken a Kiss Mihály és Bakos Zoltán által összegyűjtött képeken látunk, az nem az ifjúság, hanem a társadalom lenyomata. Sajátos lenyomata természetesen.

Az alkalomra katalógus készült, valóságos tanulmánykötet, amelyben több vélemény is megfogalmazódik. Van, aki úgy vélekedik, hogy az utcafirka — szaknyelven a *graffiti* — meghódította a rekzumkultúra lett belőle. Más ezzel szemben azt fejtegeti, hogy névtelen alkotók spontán remekléseivel állunk szemben. Tekinthető ez a tevékenység ellenkultúrának éppen úgy, mint szubkultúrának. Magam talán Hernádi Miklós álláspontját érzem a legmeggyőzőbbnek; ő a graffitiben szociológiai jelenséget lát. Szellemes meghatározása értelmében ez egyfajta fordított közlésforma. A tömegkommunikáció üzenetével szembesített egyéni kommunikáció. Azaz, de ezt már én teszem hozzá: nem a megformálásban, hanem a gesztusban rejlik a jelentősége.

Mégis jogos a társítás a képzőművészettel. Igaz, hogy annak idején Rippl-Rónai Józsefet azért marasztalta el a konzervatív kritika, mert firkáknak látta szabad vonalakkal húzott rajzait; időközben azonban — az ötvenes években — olyan irányzata támadt a század művészetének, amely az önkéntelen emberi rezdülések közvetítését vallja feladatának, ezért kapta a gesztusfestészet nevet. Ezzel az absztrakt kifejezésmóddal csak távoli rokonságot tart a szinte mindig konkrét — erotikus, politikai, zenei — közlésre vállalkozó falifirka, amelynek ugyanezen okból nem sok köze van a kisgyerek belső lélekállapotát tükröző firkáihoz. A kiállítás mintegy száz darabja között egyetlen azonosíthatatlan darabot nem találtam. Ellenkezőleg: női és férfi alakot, emberi fejet, állatot, különféle jelképeket. Tudjuk, a málló vakolat, amely ezeknek az ábráknak természetes közege, szépségével számos művészt ígézett meg. Olyan világnagyságokat, mint amilyen Tapies. A firka benyomult még a reklám világába is, ahol a legkevésbé számíthattunk rá, hiszen az alkalmazott grafika a betűtípusok színte végtelen változatából mindig talált magának megfelelőt. Nálunk elsősorban Kemény György és Schmal Károly plakátjai mutatják, hogy a grafikus sajátkezűleg írt szövege nemcsak a különbözőség érzésével, hanem egyúttal a személyiség és az egyediség varázsával is képes nézőjét megajándékozni. S ezt döntő mozzanatnak érzem. A firka ugyanis nem egyszerűen válasz — arra, amit a tévéből vagy rádióból hallunk, nem pusztán az emberi léttől elválaszthatatlan párbeszéd iránti vágy öntudatlan kifejeződése. Egyszersmind tiltakozás is. A ránk szabadított információval és állásfoglalással, a befejezett ténymegállapítással szemben. Ami kiváltja: az egyén továbbélő szuverenitása.

Vagy legalábbis annak látszata. Ez sem kevés, ha arra gondolunk: szűk térre szorult vissza az alkotó személyiség. A falifirkáknak nincs művészi újdonságuk vagy kommunikációs jelentőségük. Magyarán: nem tudunk meg belőlük újat a világról. Ez nem olyan (akár csak városi) folklór, amelyből erőt vagy eszményt meríthetünk. Ez sokkal inkább tünet, amely orvoslandó betegségről tudósít bennünket. Magányról, vágyról, félelmekről. Ahhoz, hogy okait felderíthessük, tudnunk kell: hiába firkál a gyerek, a kamasz és a felnőtt, tevékenységük közé nem szabad egyenlőségjelet tenni.

A felnőttek munkáinál maradva: egy nagy paradoxont érzékelek. Tragikus önellentmondásnak is mondhatnám. A kiállított fényképeken olyan emberek nyomát vélem felfedezni, akikben elemi erejű a vágy, hogy megszólaljanak. De a hallott (látott) szlogenekre (sablonokra) ugyancsak szlogenekkel (sablonokkal) válaszolnak. Mint akiket végzetesen megmérgeztek. A firkák többsége közhely, artisztikumuk forrása a természetes spontaneitás.

t
zöld lánggal tör fel a dél
n
a kín
s délkörök fonadékán
z ég
l csillámlik az űrhideg orr
meg a pokolgép óraművét
yetlen képletre a teremtést

Szent Kristóf mondja

Öreg vagyok — nem tudlak átvinni már
a mind sodróbbra táguló folyón.
magadnak kell lenned a kompnak
s a révésznek, ki túltesz karomon.
Engem kiolt az esti szürkület,
lassan csak egy búcsúzó száj leszek:
áldás kísérjen s világmélyi béke!
S ha átkelésed közben egyre több,
amivel nem bír magányos erőd,
ne hátrálj meg s felejtsd a rádbízottat!
Segítek rajtad, akárhol lakozzak,
s bármily idő, távolság ellenére.
Csak ismerj fel, s kapaszkodj
emlékem homlokod fölé
feszülő drótkötelébe!

ia kacagott, nedvesen csillantak a fogai. A fiú fel-
özött, az ajtókeretnek dőlve fűzte be a bakancsát, s
nost is az ágyból mondta, mint két órával ezelőtt:
Beteg vagyok, melegíts meg. Apuék elmentek oda
valók.

iú számára — Jancsinak hívták — a lakás nagy volt
csit. Nagyon szomorú is volt, amikor otthagyta.

stársak

üsznek a meleg ágyban, egymásnak háttal, fenekük
férj és feleség, éjfélhez közel.
Rólad gondolkodom — mondja a férfi. — Alszol?
Nem. — Az asszony arrébb csusszan. — Mondjad.
Mit?
Amit rólam gondolsz.
Hát — kezdi a férfi, de aztán csupán az óra ketyeg.
tlek.
Rémes — mondja az asszony kis idő múltán. — A
azt csinálsz velem, amit akarsz. Ébren fogok ma-

Hát igen — mondja a férfi. — Inkább végy be al-
ludni akarok.
üsznek csendben, az utolsó trolibuszokat hallgatják,
sivalkodnak a vonalakon.
Megölsz néha? — kérdezi a nő.
En — mondja a férfi — korán kelek. Inkább alud-

Na jó, tegyük el magunkat holnapra — mondja a nő.

Rippl-Rónai József, festő

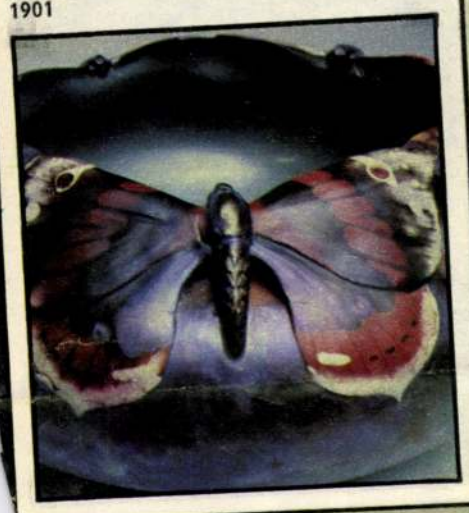

Pillangós váza, 1901

Váza Rippl-Rónai József dekorációjával, 1897

Váza (Mack Lajos terve), 1900

Eozinmázas virágtartó edény, 1900 körül

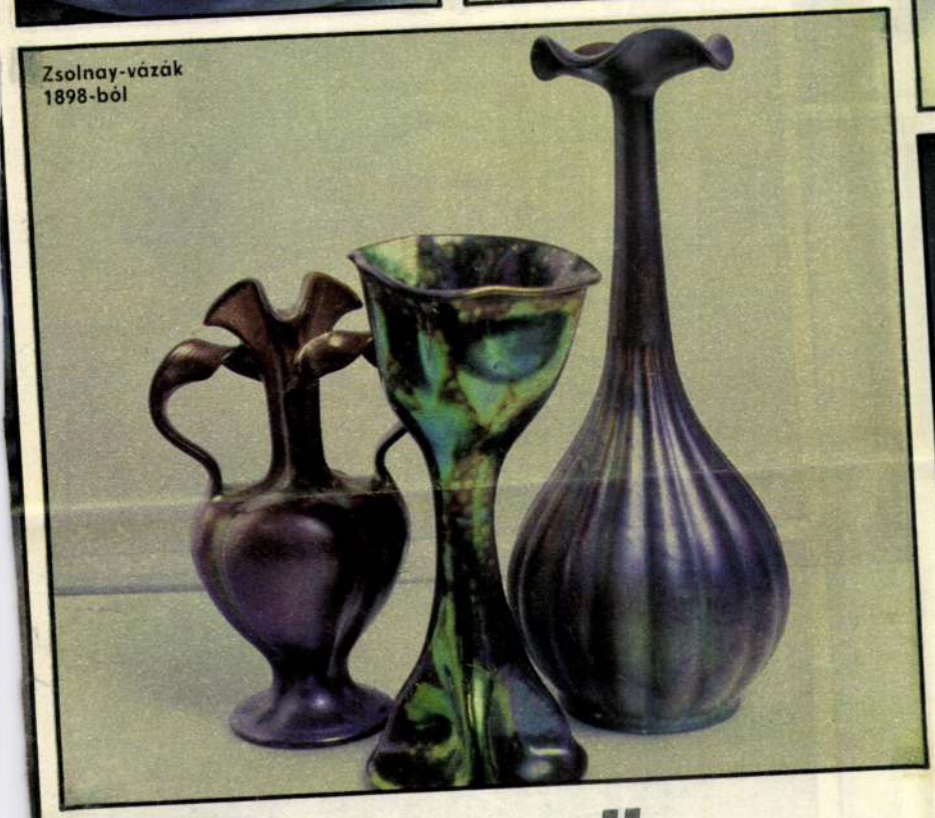

Zsolnay-vázák 1898-ból

Tál (Apáti Abt Sándor és Mack Lajos terve), 1903

A BŰNÖS VÁZÁCSKÁK

A MAGYAR SZECESSZIÓS KERÁMIA KIÁLLÍTÁSA AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN

Adolf Loos, a modern építőművészet egyik bécsi prófétája századunk elején azt állította, hogy az ornamentika bűn. Mégpedig nem is erkölcsi vétség (Sünde), hanem jogilag üldözendő bűncselekmény (Verbrechen). S e nevezetes tételével nagymértékben lazította azt a talajt, amelybe, a világháború után, a Bauhaus és a De Stijl geometrikus építészeti iskoláinak magvai hulltak. A mai művészgeneráció borzadállyal elegy fejcsóválással tekint vissza Loosra, de ha visszaképzeljük magunkat a századelő jómódú polgárainak lakásába, ahol a tervező minden szögletet hajlattá kerekített, ahol mintás volt a fal, az ablak, a bútor és a hamutartó, és nem akadt szabad felület, ahová a „szegény gazdag ember" odaszegezhette volna, mondjuk, kedvenc kutyája fotográfiáját, némi megértéssel lehetünk ezen hajdani építész és teoretikus iránt.

Mára viszont az eredeti Bauhaus-tárgyak múzeumba kerültek, és környezetünkön nagyrészt szerény igényű utánzataik uralkodnak, gyönge anyagból, pongyola kivitelben. (Némely modern bútornál úgy tűnik, ki kellene írni a műhelyben, hogy a 90 fok a derékszög, az állólámpa akkor áll igazán, ha függőleges, és a párhuzamosok csak a végtelenben találkoznak, a szekrényen még nem kell összefutniuk . . .) Bizony, megcsömörlöttünk a modern művészettől, mielőtt igazán találkozhattunk, megismerkedhettünk volna vele. S így aztán szemünk is kedvvel időz a szögletes geometriát hajladozó formáival oldó, színesítő szecessziós tárgyakon. Amelyek így, eredetileg túlzsúfolt környezetükből kiszakítva épphogy megnyugtatóak, békések és egészen ártatlanok.

Nem csoda hát, hogy kiállításuk biztos sikerre számíthat a közönség körében. A múzeum új tárlata nyáron még Faenzában volt, a kerámia — a „fajansz" — városában. Főként a Zsolnay-gyár termékei, de herendiek, városlődiek és mások is, tükrözve a kor nagy művészeti áramlatát.

Sz. A.

FILMGYÁRI CA

B. MÜLLER MAGDA FOTÓI A PET

Illés György
Sándor Pál
Ragályi Elemér

Szabó István
Major Tamás
Garas Dezső

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

József Rippl Rónai

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1983 MÁJ 16

1021

Über die Neuerwerbungen öffentlicher Sammlungen bringen wir einen Bericht auf S. 9. Bild oben: József Rippl-Rónai: Der Maler mit seinen Modellen. Weitere Bilder finden Sie auf den Seiten 2, 4, 6 und 10

Am ersten Besuchstag besichtigte die Delegation das

rischen Erbauer bec
Die Gäste gelangten z

sondern auch die ganze Hofwirtschaft bewältigen und außerdem eine Familie mit überdurchschnittlich vielen Mitgliedern versorgen.

Viele junge Agrarintelligenzler ziehen aufs Land, weil sie so eher zu einer Wohnung kommen. Nur wer die Lebens- und Wohnraumverhältnisse in der Provinz nicht kennt, wundert sich über den hohen Prozentsatz an Eigenheimen. Welch Wohlstand, denkt manch einer. Natürlich repräsentiert das Eigenheim eine solide materielle Basis, aber auch eine Zwangssituation. In den Dörfern gibt es selten Mietwohnungen, nicht nur, weil die lokalen Räte kaum über solche verfügen, sondern weil gar keine gebaut werde
muß man sich selbst z
fen wissen.

Mit der Zeit schafft
jeder sein Heim. Zwei
tel der Agrarintellig
unter 25 wohnen bei
tern, zwischen 31 und
ben sie zu gleichen Teilen ein eigenes Haus bzw. eine genossenschaftliche Dienstwohnung.

Ein interessanter Zusammenhang besteht zwischen Wohnungsart und Ausbildung. Die meisten LPG-Fachleute mit der niedrigsten Ausbildung wohnen im Eigenheim, zwei Drittel der LPG-Manager mit höherer Ausbildung in Dienstwohnungen.

Das hat nichts mit sozialer Justiz gegenüber den Minderbemittelten zu tun. Sie bekommen ja ihr Eigenheim nicht umsonst. Es gibt andere Gründe, vor allem die Mobilität der oberen Intellektuellenschicht, denn sie haben mehr Möglichkeiten, Wohn- und Arbeitsplatz zu wechseln und wollen diesen

Hilfe der Eltern

73 Prozent der direkten Produktionsleiter und 72 Prozent der LPG-Vorsitzenden verfügen über ein Eigenheim (Familienhaus, genossenschaftliche oder Eigentumswohnung). Der Hausbesitz hängt demnach nicht von der Einkommenshöhe ab; viel eher vom Alter und von der Lebensweise. Dienstwohnungen erhalten in erster Linie hochqualifizierte technische und wirtschaftliche Manager, die für den Produktionsprozeß in der Genossenschaft ausschlaggebend sind. Die Zuweisung einer Dienstwohnung gilt als Einkommensergänzung.

In bezug auf das Einkommen stellte sich bei einer Er-

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

József Rippl-Rónai

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1984 JAN 6

1021

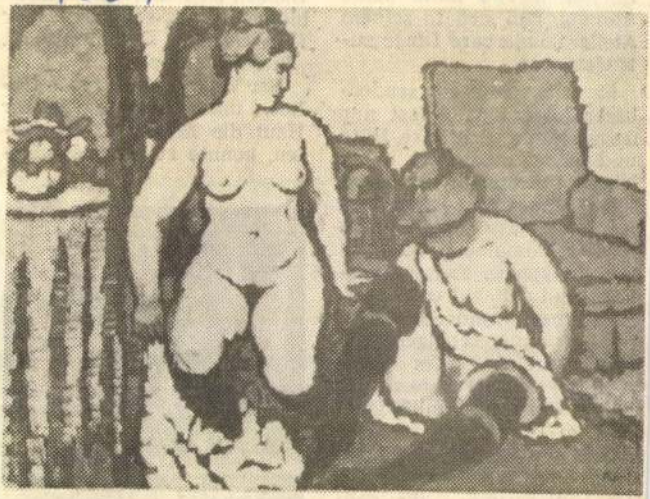

József Rippl-Rónai (1861—1927): Akte
Kunst des 20. Jahrhunderts in der Nationalgalerie

Großpins
Kartoffeln
Ahnung, da
Atelier son
trugen.

Er selbst
barer Male
Gegenständ
und Sessel.
Natur unternahm er nur selten. Und doch, als auf dem Kopfsteinplaster vor seinem Atelier Dompteure, Akrobaten, Jongleure, Feuerschlukker und Schulreiter des staatlichen Wanderzirkusses ihr Zelt aufgeschlagen hatten, scheint dies seine Aufmerksamkeit gefesselt zu haben. Fast widerwillig griff er zum Pinsel und kleckste die Helios-Familie auf die Leinwand. Die Helios in Öl, im Hintergrund die gelb leuchtenden menschlichen Gesichter, die mit der braunen Zeltwand verschwammen. Die Helios waren

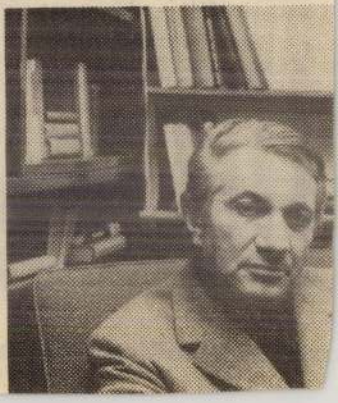

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 19

azonban figyelemre méltóbb a példa és az inspiráció, amit ott kaptak. Itt térhetünk vissza arra, amit a festő az impresszionistákról írt, hogy azt festették, amit láttak. Ilyen élményszerűség és alkotásmód Ady párizsi verseiben nyomonkövethető. *A Vér és arany* kötet egyes darabjairól mutatta ki Bölöni, hogy a Rue de Médicis kis kávéházában, ami épp szemben volt a Luxembourg-kerttel — születtek. A teraszra a korán beköszöntő ősz szele be-

MAGYAR HIRLAP 1981

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 20

sodorta a Boul'mich'-ról a nullo faleveleket, ez ihlette a *Párizsban járt az ősz*. Máskor a Luxembourg-kert vasrácsos kerítésénél szép, sudár nagy platánokat látott Ady, melyek a kánikulában is megőrizték üde levéldíszüket. A kerttel szemben a kávéház teraszán egy este megírta

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Lazzkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 21

A platánfa álmát. A példák folytathatók lennének, de ezek számszerűségénél lényegesebb az, hogy ilymódon Párizs témáival és a megírás jellegével is befolyásolta költészetét. A kortárs értő olvasók megérezték a *Vér és arany*-ban az impresszionisztikus élményszerűséget. Hatvany Lajos széljegyzetei a kötet lapjain erre mutatnak. *A Párizsban járt az ősz* második szakaszához (*„Ballagtam éppen a Szajna felé / S égtek lelkemben kis rőzse-dalok: / Füstösek, furesák, búsak, bíborok, / Arról, hogy meghalok."*) fűzte: „Ki nem érezte az ősz első rezzenését merő nyárban? Ki fejezte ki valaha? Sőt, ki hitte, hogy az impressziót meg lehet ragadni?"

*A nyári délutánok*ról pedig azt állapította meg: „Szép impresszionista plein-air, mely azután elromlik."

MAGYAR

Lengyel:

énekét: „okos lábujjad bölcs bokád megfontolt izmaid / viszik csípődnek szekfűszál imáját / bordáid énekét vállad baldachinját."

A *3x3x3 fölserdült angyalének* egyetlen képpel mutatja, hogy a koraihoz képest mit változott e tűnékeny hárfahang: „ébredő madarak torkán a mélység dimenziója.". S aki belenéz, angyal vagy ember, „pszichés persze tetőtől talpig irreális". Némelykor a kimódoltság, az önismétlés, a szerelemkívánás párnélküli – így megvalósítható? – gyönyöre fárasztja az absztrakció mértanában létet kereső énekest. Jobb pillanataiban az elvágyódás, az „angyalmegidézés" nem a „számok nyelvén végtelent" hozza közelbe, hanem azt a bensőséges kapcsolatot, amelyet az *Aquinói Szent Tamás* utáni pillanatok egyike-másika kétségbevonhatott, de végső soron, mert ez ad értelmet létének, sohasem feledhető. „Út az órája / a bibliai sugallatoknak / ki a csigaházból volt nincs / magamra lelek a világ elemeiben / folytatódom benned . . ." Vagyis, tehetjük hozzá, a kozmikumban.

Ez a tragikus szereleméhség, melyben jóval több a fájdalom, mint a gyönyör, az „angyalénekek" legfőbb jellemzője. Az ember majd csak a *Keresztút (magánhasználatra)* című stációjárásban, a példaképkereső megigazulásban válhatik újra emberré. A hármas szám jegyében tovább alakuló Tűz Tamás-i misztika ezúttal a tizennégy szonettet bontotta kettős nézőpontúvá. Az első két versszak minden esetben a stációk – ítélet, esések, vetkőztetés, keresztrefeszítés, kereszthalál és levétel – „külső" történéseit beszéli el, s a kilencedik sorban lép be a szemlélő ember, mintegy a látottakat, Krisztus kínhalálát magábafordítva és értelmezve. Kettő kivételével minden szonettban ez a rend uralkodik. A teljességre törekvést jelképezve, s egyúttal azt is előrevetítve, ami majd később a *Párkák*ban fogalmazódik meg. Nevezetesen, hogy mit jelent(het) az embernek „a fölfüggesztett kardok némasága / a levetett ruhák kihűlő melege."

MIKLÓS PÁL

JELENÜNK MÚLTJA

(Magyar Művészet 1890–1919 – Szerkesztette Németh Lajos)

A nosztalgiahullám szüntelen táplálója, talán szülője is, a bennünket körülvevő, untig látható és állandóan jelenlevő emlékanyag: az az épületvilág, ami hagyományos városképeinket adja, az a habarcsplasztika és öntöttvas-ciráda, ami a hangulati díszt teszi rajta. Amit a nagy visszhangot kiváltó és őszinte – nemcsak nosztalgiából fakadó – televíziós adás félt a pusztulástól és főként az oktalan, vandál pusztítástól: a századforduló művészete (például építészete) és művészetből (is) táplálkozó hordaléka, a művészet korabeli eseményeinek aprópénzre váltott s még ebben az olcsó változatában is kort idéző tárgyvilága: lámpaoszlopai, kapudíszei, hídkorlátai és kerítésrácsai. Ez az a történelmivé vált, véglegesen elmúlt korszak, ami – elmúlásának tagadásaként – még mindig itt van, jeleiben és eszközeiben él gőggel vállalt huszadik századi, elektronikus és tömegkommunikációs, tudományos-technikai forradalmas és eldobós-fogyasztói civilizációnk kellős közepén.

A történelem értelmezése és újraértelmezése állandó igénye az emberiség öntudatát vállaló tudósnak, írónak és gondolkodónak. Az értelmezés mindig újraértelmezés, hiszen minden idők embere másképp érti, látja és hasznosítja a múltat; ki az erkölcsi tanulságokért, ki a politikai hasznosításért, ki pedig a nehezebben megfogható, közvetettebb célokért, az igazság és a jelen jobb megértéséért vállalkozik feltárására: úgy gondolkodik, mint Michelet: „Aki beéri a jelennel, az sosem fogja a jelent megérteni".

A történelem faggatásának kifinomult módszerei ma már az értelmezés számos lehetőségét is magukkal hozzák. A tényrögzítés pozitivista módszerének hallgatólagosan szkeptikus önkorlátozását felváltotta a szellemtörténész merész és olykor gátlástalan önkénye, hogy azután ismét a neopozitivista ténytisztelet előbb gazdaságtörténettel ötvözött, majd természettudományos ihletésű változatai részesüljenek előnyben. Ma talán újabb, egyszerre józanabb és merészséget is engedélyező eljárás látszik kialakulni az elmúlt valóságot történeti feldolgozásokban rekonstruáló tudományos munkákban: olyan eljárás – a születő eredményekkel egyidőben születik teóriája is – amelyet a bevallott (mert levetkezhetetlen) szubjektivitás és az elérni kívánt (mert elérhetetlen) objektivitás jelenleg legértelmesebb egysége, a szó szoros értelmében dialektikája jellemezhet: a többdimenziós kép a történelemről. Szembesíteni önmagunkat, meglévő ismereteinket és nézeteinket a tényekkel, megvizsgálni azokat a szociológia, az esztétika, a gazdaság felől is, korrigálni a tényeket is, de az ismereteket és nézeteket is ennek a szembesítésnek a *folyamatában* – vagyis a leglényegesebb: nem lezárni a párbeszédet a történelemmel, vagyis avval, amit történelemnek tudunk.

A századforduló történelmének a rekonstrukcióját illetően az egész hazai történetírásban és a körülötte folyó vitákban, úgy vélem, egyre inkább ez a korszerű, a történettudományt a természettudománytól ismét elkülönítő, önállósító szemlélet és módszer érvényesül. Bizonyára része van ebben annak a kényszerítő körülménynek is, amit az imént idéztem, ti. annak, hogy a tárgyi valóság ebből a korszakból még elég elevenen van jelen napjainkban is, de a döntő szerepet bizonyára a hazai történettudományok mozgékony és megújulásra kész alkotóerejének, szellemi energiakészletének kell tulajdonítanunk.

Nos, ennek a történettudományi szellemi energiának egyik

A tárgyilagos közlés ennyi lehet: megjelent a Magyar Művészet 1890–1919 című munka az Akadémiai Kiadónál; az MTA Művészettörténeti Kutató Csoportjának kollektív munkája, A magyarországi művészet története nyolc kötetesre tervezett nagy szintézisének 6. kötete. Ez a 6. „kötet" voltaképp két hatalmas kötetből áll: egy közel 700 oldalas szövegkötetből (ez is illusztrált) és egy 600 oldalas képkötetből, összesen kb. 1500 képpel szemlélteti a tárgyalt három évtized művészetét. A munka szerkesztője Németh Lajos, a huszonöt tagú szerzői gárda a szaktudomány jól ismert művelőiből került ki.

De okkal lelkendezhetünk is: a magyar művészet történetének erről a szakaszáról sem – mert másról sem – jelent még meg soha ilyen terjedelmű, ennyi információt, adatot, illusztrációt tartalmazó, részletes feldolgozás. Egyes művészekről vannak monográfiáink, sőt művészcsoportokról, irányokról is születtek, az utóbbi időben is, jeles összefoglalások, de a teljességnek ez az igénye mindeddig csak jámbor óhaj volt. Nos, ez a teljesség megvalósult. Mondjam meg nyomban: imponáló módon, valódi teljességként.

A legizgalmasabbal kezdem: azzal, ami számomra is, gondolom, mindenki számára, aki a kötetet lapozgatni kezdi, izgalmas és lebilincselő olvasmány lesz, az a kötet első kétszáz lapja. Az a (Második) Rész, amely a művészet helyét rajzolja meg a századforduló Magyarországán, az elméleti illetve művészetpolitikai kérdésektől az építészeti és művészeti feladatok sorravételén át egészen a korabeli környezetkultúra érzékletes bemutatásáig s a paraszti művészet helyzetéig, voltaképp egy sajátos nézőpontú társadalomkép. S az a (Harmadik) Rész, amely a művészeti életet mutatja be, sok adattal (díjak száma és összege, zsűrik névsora, kiállítások és eladások), az oktatásra és intézményeire vonatkozó konkrétumokkal, a múzeumokról és a műemlékvédelemről sem feledkezve meg, a korszak műtörténetírásával és kritikai életével zárva be a harminc esztendő művészeti közéletének ismertetését.

Nos, ez a szintézisnek az az olvasmányos része, amit a Ráday Mihály televíziós ébresztőjétől s az általános nosztalgiahullámtól amúgyis fogékonnyá lett nem-szakember érdeklődő, művelődésre fogékony közember is úgy olvashat, mint egy ismereteit gazdagító és képzeletét megmozgató – s még képekkel is ösztönző – regényes életrajzot: a kor életrajzát. S ez egyben a történeti tények vizsgálatának első két dimenziója: a művelődéstörténeti és a szociológiai.

A pályaképek illetve életművek előadásában realizálódik a harmadik, a hagyományos művészettörténeti dimenzió. Ez a legterjedelmesebb (Negyedik) Rész a művészeti irányok és iskolák szerint csoportosítva – és sokszor tevékenységük szerint kettévágva – az alkotók pályaképeit adja. Természetesen az irányok is kapnak értelmező és összefoglaló jellemzéseket, értékelő tanulmányokat s ezek – bevezetők és pályaképek – együtteséből és egymás mellé helyezéséből alakul ki az a tarkaság, ami úgy adja ennek a korszaknak a művészettörténetét, mint a kaleidoszkóp: ezek a színes üvegcserepek, amiket az értelmezés tükre olyan geometrikusan szép csillagrendbe rázott össze, kétségtelenül a nagy és színes, valódi üvegablak-sor, a kor történelmi valósága darabkái, s idézik is annak egy-egy színét, tán még formáját is. Idézik a megidézhetetlent, az egyszer s mindenkorra eltűntet: a korszak egészét, de csak úgy, ahogyan az emberi elme az eltűnt időt idézni képes: cserepeire törötten és újraértelmezetten.

S most következhetnék a szakember, aki aprólékosan megméricskélné az egyes irányok és alkotók súlyát (csak tudnám, milyen mérlegen!?) és arányait, jelzőit és minősítéseit. Magam azonban nem vagyok szakember – aki szakember, az benne van a kötetben –, s ezért bátran kijelenthetem: meggyőzőnek tartom a kötet ilyen téren alkalmazott arányait. Felfogásom szerint a hatalmas összefoglaló munkának a kicsinyes, vagy épp aprólékos vizsgálata teljesen értelmetlen lenne egyetlen szakkritikában, ahhoz kritikák és viták sora szükséges, továbbá az elkövetkező évtizedek újszerű stúdiumai, amelyek azután új szintézisben realizálódhatnak.

Már csak azért is, mert ez a szintézis igen mértéktartó módon és önkritikusan teszi hozzá saját értékeléséhez a kötet számos helyén azt, hogy a tárgyalt kérdés (alkotó, mű, irány, műfaj stb.) megnyugtató elhelyezéséhez és megítéléséhez még nem lát-

ja elegendőnek az eddigi kutatási eredményeket. Nos, a szintézis nem tehet egyebet, mint a kutatások jelenlegi állapota alapján, a meglévő eredményekre támaszkodva s azokat ismertetve építi fel újszerű koncepcióját, vagyis, nem csupán egymás mellé helyezi az eredményeket, hanem éppen a születő összefoglalás adta távlat, a sok-sok ismeret rendezéséből adódó áttekintés birtokában kritikai módon képes szemlélni és egymással szembesíteni, mérlegelni az eddigi kutatások, publikációk nézeteit. Éppen ez adja a szintézis, mint szintézis lényegét: ezzel a kritikai elrendezéssel és manifesztált dialógussal több, mint a meglevő eredmények puszta egymás mellé helyezése.

Ezt a munkát a kötet szerkesztője végzi el. Ennek a kötetnek, a századforduló művészettörténeti szintézisének, a megalkotója Németh Lajos, aki a saját kutatási eredményeit és egész tudományos pályafutásának kimunkált értékeit tudta beleépíteni ebbe a szintézisbe (elsősorban a Hollósyról, Nagy Baloghról, Csontváryról írott monográfiáit, a XIX. század művészete címen megjelent európai korszakmonográfiáját és ennek teoretikus megfelelőjét, A művészet sorsfordulója c. jelentős – megítélésem szerint a szakmában méltánytalanul kezelt – nagy tanulmányát). Munkatársaival, Bernáth Máriával és a képszerkesztő Beke Lászlóval, akik ugyancsak ismert kutatói a korszaknak, ő körvonalazta a korszak egészének ezt a történeti rajzát, ők alakították ki az arányokat, a hierarchiát, az összefüggések értelmezési rendjét, dialógus-sorát. S nyilvánvaló, hogy a kötet szerkesztőjét illeti az elismerés azért az imént dicsért bevezető kaleidoszkópért: voltaképp azért, hogy a tradicionálisan szűk művészetfogalmat bátran kitágította, lényegében egy racionálisan mérlegelt művelődéstörténeti és művészetszociológiai alapozó réteggel látta el. Ennek köszönhető a korszak művészetének bemutatásánál az az újszerű, de mindenképp logikus és hiteles elrendezés, amely az építészeti feladatoktól, sőt, az urbanisztikai programtól (és annak gazdasági-történeti előfeltételeitől) halad a szűkebb értelemben vett művészeti (elsősorban festői és szobrászi) programokon át az alkalmazott művészetek (iparművészet és egyes ágai) és a környezetformálás részletkérdései felé. Külön érdeme ennek a koncepciónak, hogy – s ebben is úttörőnek bizonyul – a design előzményei s az ekkor társadalmi tényezővé váló fotóművészet is érdemi ismertetést kapnak: még ha épp ezek a fejezetek emlegetik is legtöbbször (az iparművészet mellett) a kutatások elégtelenségét.

Maga a terjedelmes Negyedik Rész (közel 400 oldal) hat nagyobb fejezetre osztva, irányzatokba sorolva mutatja be a művészpályákat. A historizmus az első, kiegészítője a realizmus „ösvényeit" részletező fejezet; s ha az előbbi a korszak hivatalos pompáját megvalósító, díjakkal és nagy megbízásokkal jutalmazott, de egyre nyilvánvalóbban elavult művészete, az utóbbinak is vannak olcsó változatai (a „műcsarnoki" művészet). A természetlátás új útját, voltaképp a realista törekvések új fejezetét a nagybányai iskola jelenti. A legrészletesebb, a korszak reprezentáns irányának a fejezete „A századelő útkeresései" diszkrét címen foglalja össze a szecessziót (építészetben, plasztikában, grafikában és alkalmazott műfajokban), a posztimpresszionizmust, szimbolizmust; külön részletezve a szecesszió hazai művésztelepét, Gödöllőt, de ugyancsak külön részletezve a nagy művészegyéniségeket (Rippl, Vaszary, Csontváry, Gulácsy), akik éppen jelentős egyéniségük miatt nehezen skatulyázhatók. Az ötödik fejezet szól az eddig mostohán kezelt alkalmazott művészetekről, a design kezdeteiről, a díszlettervezésről és a fotóról. S végül a hatodik ismét részletesebben mutatja be az avantgarde törekvéseket, a Nyolcak és az aktivisták csoportjait. Végül az Ötödik Rész nem terjedelmével, hanem hangsúlyával rója le tiszteletét a Tanácsköztársaság 133 napjának és művészetre gyakorolt hatásának. S a summázat (Hatodik Rész): tömör, elvi jellemzése a magyar művészet korabeli szakaszának az európai művészet összefüggéseiben.

Nos, a Negyedik Rész fejezeteit aligha fogja valaki olvasmányként, egyvégtében végigtanulmányozni – a vizsgára készülő egyetemi hallgatókat kivéve. S ezzel már meg is jelöltem a szintézis egyik alapvető funkcióját: végre van tankönyv a korszakról! S a másikat is: használni alighanem enciklopédiaként fogja minden szakember és minden komoly ismereteket igénylő érdeklődő. A korszak jeles és jelentéktelen al-

kotói egyaránt jelen vannak a kötetben, éspedig környezetükkel, szellemi és társadalmi hátterükkel együtt, kortársaikkal és versenytársaikkal, szűken monomániás vagy épp szerteágazó tevékenységükkel. Elsősorban természetesen művészi törekvéseikkel és alkotásaikkal, azoknak kritikai értékelésével, életműbe és korba helyezésével, de főbb életrajzi adataikkal, korabeli sikereikkel vagy épp kudarcaikkal együtt is láthatjuk őket, akkor is, ha csak tevékenységük egy szakasza esik erre a harmincesztendős időszakra. S a művek reprodukciói is megkereshetők hozzájuk, ha kissé nehézkesen is.

Ezt a kezelésbeli nehézkességet azonban nem szemrehányásképp említjük: ez az ára az információnak – minél komolyabb és teljesebb, annál több terjedelmet, kötetet igényel. Ismétlem: ez a munka nem olvasnivaló, hanem elsősorban tudományos ismerettár. Használhatóságát okos felszerelés biztosítja: a szövegkötet lapszélén megjelenő illusztráció-számok, a gondosan elkészített névmutató (ugyancsak utal az illusztrációkra is), a fejezetenkint summázott annotált bibliográfia. A szövegrészek is utalnak arra, ha a művésznek másfajta tevékenységét más helyen részletezve kaphatja meg az olvasó. (A névmutatót akkor is érdemes megnézni, ha a szöveg nem hívja fel rá a figyelmet, mert esetleg a bevezető korrajz adatai közt található valami érdekesség a művészről; az ismétlések itt szükségszerűek.)

Maguk a szövegek, a művészek pályaképei és a jelenségek bemutatásai természetesen nem teljesen egyenrangúak. Vannak szövegek, amelyek viszonylagos rövidségük ellenére is kiegyensúlyozottan, mély megértéssel és finom műérzékkel vallanak a művészről, (pl. Lechner, Csontváry vagy Rippl pályaképe), vagy éppen okos távolságtartással és elemző racionalitással ismertetik az életművet (pl. a Vaszary-portré vagy a historizmus építészeinek portréi). Voltaképp méltánytalanság említés nélkül hagyni a sokat vállaló szerzőket, amilyen pl. NI (a századeleji progresszív szobrászati törekvések képviselői) vagy SzJ (az aktivizmus egész fejezete), de tartom magam a kötet elvéhez: ott a cikkek szerzőit monogramok jelzik (ezek feloldását persze meglelhetjük a kötet elején). S azért is, mert – olvasva jelzett vagy jelzetlen szerkesztői szövegeket – tudni vélem, hogy a kötet stiláris egységének kialakításán túl a megfogalmazásokért is sokszor a szerkesztő vállalta a felelősséget és a munkát. Az egybesimítás lényegében sikerültnek mondható, mert az információkereső olvasást általában nem zavarják a fentebb említett szemléleti vagy előadásbeli különbségek: az a benyomásom, hogy maga a téma – a művész rangja, alkata, önellentmondásossága stb. – hozta magával az eltéréseket.

Ha valamit szóvá kell tenni, akkor az a képkötetben szereplő épületfotók egy részénél mutatkozó dilettanizmus. Belátom, hogy bizonyos – mai határainkon túli – épületekről nem állott rendelkezésére a kötet szerkesztőinek megfelelő kép s ilyenkor beérték egy-egy amatőrképpel. De ezek az amatőrképek és jellegzetes hibájuk, a piramidálisra sikerült vagy egyenesen összedőlni látszó épület, megjelennek mai fővárosi és vidéki épületeket bemutató dokumentumokon is; sajnos, azt kell mondanunk, hogy ezt még a kötetben szépen szereplő Klösz György „fényirodája" jobban csinálta, s általában a régi, vagy MTI jelzésű épületfotók kifogástalanok.

Egyébként teljesen egyet kell értenem azzal a gyakorlattal, amit a kötet szerkesztői követnek, hogy ti. az illusztrációk mennyiségét tartják mindennél fontosabbnak. A tudományos munkában a reprodukció nem művészetpótlék, mint olyan sokszor az albumokban is, hanem emlékeztető, felidézésre illetve azonosításra és összevetésre alkalmas dokumentum. S az ilyen igény kielégítésére a hozzáférhetetlen vagy elpusztult műalkotásról készült régi dokumentumnak, akár rajznak vagy megfakult, hibás fotónak a reprodukálása is nagyon hasznosnak bizonyulhat. A kötet ilyen szempontból is pótolhatatlan érték, gazdag és – a korabeli városképekkel, amelyek itt is érvényesítik a szociológiai nézőpontot, különösen – teljességet idéző tárház.

Méltánytalan lenne ezt a korszak-szintézist a hazai előzményekkel összevetni (egyébként külföldi példát se nagyon tudnék hozzá sorolni). De azért annyit meg lehet állapítanunk, hogy még a korszak monografikus feldolgozásai sem tudtak kilépni abból a bűvös körből, amit a „művészettörténet" vagy épp a „képzőművészet" terminus vont a téma köré: olyannyira érvényesült mindeddig a művészetcentrikus felfo-

gás, hogy maga a központba helyezett művészet (festészet, szobrászat) is eltorzult miatta, hiszen elszigeteltnek – autonómnak? – és remekművekben kifejeződőnek – egyetemes mércéjűnek? – látszott, még illusztrációs anyagában is. S eltorzultak a pályaképek maguk is. Nem szólva arról a dogmáról, amely az elavult akadémizmusban is „realista" értéket vélt felfedezni, a művészi eszmére összpontosító szemlélet a bonyolult és színes egyéniségről is szimplifikált skiccet adott.

Nemrégiben jelent meg egy kitűnő könyv a 18. század művelődéséről, amelyben a kb. 700 oldalnyi ideológia-, vallás- és könyvtörténet, iskola- és tudománytörténet, sőt irodalomtörténet mellett 40 oldal szól a kor „képzőművészeti" kultúrájáról, mintegy amazoknak, vagyis a „felépítmény ideológiai spektrumának" tárgyi melléktermékeiről. Nos, míg az a könyv inkább a 18. század „szellemi" kultúrájának a története címet viselhetné, a 19. század végének művészettörténete joggal tarthat számot a művelődéstörténeti jelzőre és rangra – mert ez a felfogás ma már rangot takar: a művészetet és tárgyi emlékeit nem öntörvényű esztétikai princípiumok vagy felépítmény-absztrakciók önfejlődésének illetve ezek illusztrációinak tekinti, hanem egy társadalom konkrét mozgása és eszmevilága bonyolult tükröződésének és egyszersmind életkeretének. Ez az alulról építkező és többdimenziós történelemkép az igazi újdonsága a Németh Lajos szerkesztette Magyar Művészet 1890–1919 címet viselő művészettörténeti munkának. S remélhetőleg ez lesz az újdonsága a szintézis többi kötetének is.

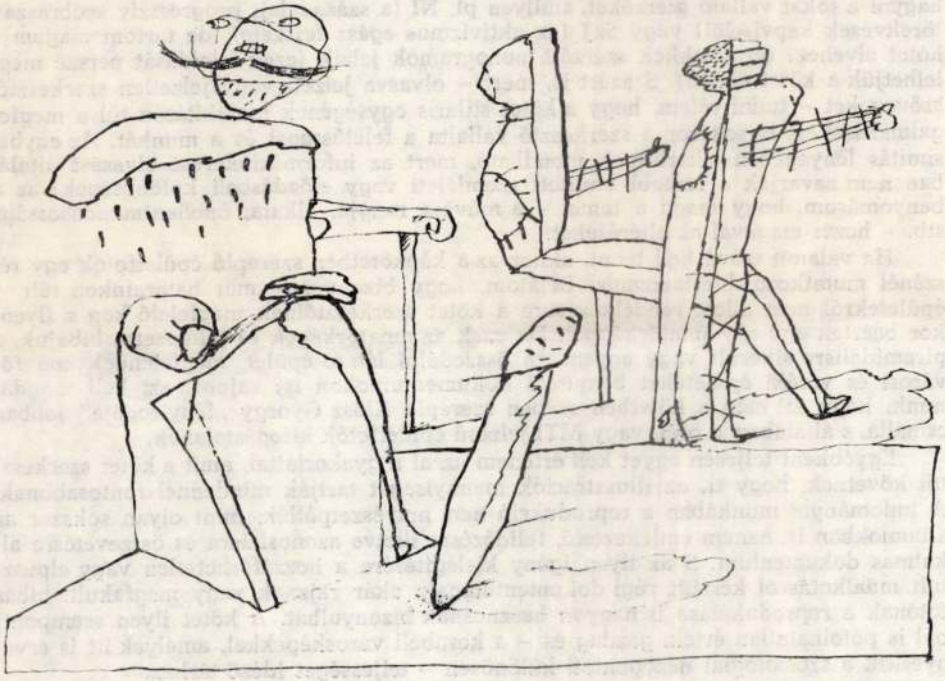

A *Kiáltás és kiáltás* főhőse, G... (Joseph K. e kései magyar sorstársa) nem egyéniség abban az értelemben, hogy nem egyedi és megismételhetetlen individuum. Tudata, közérzete és sorsa modellszerűen általános. G... a társadalmiság határán él, s legfeljebb sejtésekben, pillanatnyi közvetlen tapasztalatokban érzékeli a világ mozgását. A valóság átfolyik rajta. A kívülállás biztonságát megfizeti, hisz életéből hiányzik mindaz, ami emberi: öröm, szépség, szerelem. Az asszonyt megismerve élete megváltozik, a szerelem már valódi létet jelent. Mivel azonban feladja a kívülálló bezárkózó pozícióját, – a regény logikája szerint – szükségszerűen szembekerül a fantomizált Hatalommal. S ebből a világból aztán már nincs menekvés (mint a klasszikus történetekben), a szerelmesek a természetben sem tudnak elrejtőzni, a Bejelentő Hivatal mindent tud. A természetember szövetségének mítosza már végérvényesen a múlté. G... szimbolikus értelmű pusztulása (az agyától fosztják meg!) lehangoló végkövetkeztetés. A modern, abszúrd világ felfalja az örök emberi értékeket (szerelem, természeti harmónia).

A *Kiáltás és kiáltás*ban (bizonyos fokig a kisregény műfajából következően) elmosódik a tárgyi, társadalmi valóság képe. Hernádi (némileg a joyce-i ábrázolásmódot követve) lemond a tárgyiasságról, s a „valóságot" a tudaton átszűrődött, szubjektivizálódott részletekből teremti meg. Ezek az asszociációsorok építik fel a regény (egyébként „hagyományosan logikus") szerkezetét. A szubjektivizálódás következménye, hogy a regény egyik fő jellemzője: a *líraiság*, a *metaforikus látásmód* dominanciája. A líraiság szinte manifeszt megnyilvánulásai a szorongásai elől öngyilkosságba menekülő vidéki tanár versei. (Sorsa nyilvánvalóan „alternatívaként" kapcsolódik G... tragédiájához.) Sajátos tudatvilág kerül így előtérbe, parabolisztikus többértelműséggel utalva a lét elviselhetetlenségére. Hasonló szerepet töltenek be a régény szövetébe ágyazott, látszólag szervetlen betételemek. A siroki vár mondája, a guillotine természetrajza, a birkákat a vágóhídra vezető kos mini-parabolája az áldozati lét motívumai.

György, Mészöly Miklós és mások műveivel.

N. HORVÁTH BÉLA

Simon Gy. Ferenc:

TÖRTÉNETEK A MŰVÉSZETTÖRTÉNETBŐL

A legnagyobbak itt a piktorok – írja somogyi szülőföldjéről szólva *Takáts Gyula*, valamikor a negyvenes évek elején, *Versek lobogóra* c. versfüzérében, melyet *Rippl-Rónai* emlékének szentelt strófákkal fejez be. Csoda-e, hogy a kaposi gimnáziumban, ahol akkoriban már tanított, rábeszélő hatásától függetlenül is akad kisdiák, aki a festészet bűvöletében indul neki a nagyvilágnak. Sőt, már elemista korában egyenest „Rippl-Rónai szeretne lenni". Hiszen a borbélyasszony is ezzel dicsekszik előtte: „Ebben a székben, a te helyeden valamikor egy nagyon kedves vendégem ült... – Hát bizony!... Csak nyílt az ajtó, és mosolyogva belépett Rippl-Rónai. Gyalog tette meg az utat a Róma-hegyi villájából. Odahajította a fogasra malaclopó-köpönyegét, és kényelmesen elhelyezkedett..."

A kedélyes, meghitt beszélgetésnek, az emlékidézésnek van egy apró, de fontos mozzanata. A művész arra figyelmezteti fodrászát: „...a frizura, amelyet most maga rendbe tesz, egyszer majd kőbe lesz vésve, énbelőlem szobor lesz..." A hajdani ámuló kisfiú pedig negyven év múltán Kaposvárra visszatérve, ott áll a *Medgyessy*-faragta Rippl-Rónai szobor előtt. Ezzel kezdődik, ezzel végződik könyve. A történetek egymásba szerkesztését — az anyag ihlető erejére is dicsérőleg — ritka szerencsés aránytartás és ritmusérzék jellemzi.

A kaposvári Rippl-Rónai szobrot (Takáts Gyula kezdeményezésére), tudvalévően Medgyessy Ferenc készítette. Ám csak 1955 óta áll a róla elnevezett múzeum előtt. *Simon Gy. Ferenc* azonban, a művészettörténetet oktató Ruisz György tanár szavai nyo-

mán, különös ráérző ösztönnel, már érettségiző korában, (1947/48-ban), eszményként választja ki magának Medgyessy Ferencet. Hirtelen lelkesedéssel levelet ír hozzá. S itt következik ismét egy apró, de törvényszerű véletlen. A borítékra éppen Bernáth Cézár – Bernáth Aurél postamester bátyja – üti rá a pecsétet, mondván: „Ennyire komoly az érdeklődés a képzőművészet iránt?" A kötet utolsó, tizenkettedik története elé pedig – szimmetriás dramaturgiával – egy Simon Gy. Ferencnek írt Bernáth Aurél-levél van beiktatva.

Az ügyes szerkesztésen kívül feltűnő erénye a könyvnek a szakmai bennfenteskedéstől mentes, emberi hitelességre törekvő, közvetlen stílus. Így elevenedhet meg szinte filmszerű konkrétsággal a szerzőt Százados úti otthonában fogadó szobrászművész megdöbbenése, amikor kiderül, hogy a tőle, Kaposvárról, 60 forintért, kis domborművet rendelt „Simon úr", nem tekintélyes műgyűjtő, hanem diákfiú.

A további történetekben az újságírói interjú keretei is alkalmasnak bizonyulnak egy-egy művész karakterjegyének kiemelésére.

„Akkor hát kezdjük, kérdezzen elvtársam!" – e szolgálati komolyságú udvariasság épp oly jellemző a nyolcvannyolc éves *Vedres Márkra*, mint a kilencven éves *Csók Istvánra* ez a mondat: „Csak a szememnek gyöngülése fájdalmas akkord az életem szimfóniájában, hogy szabadjon költőien szólnom." *Uitz Béla* érdes, pattogós megnyilatkozásait is hűen kottázza a riporter. A más viselkedési tónushoz szokott, Moszkvából hazatért festő, a legkényesebb (művészi szigorítások ártalmas gyakorlatára vonatkozó) kérdésre ugyan nem felel, de még ingerült nyersességű félmondataival is komolyan veszi a kérdezőt: „Miért nézi a bőröndjeimet? Arra gondol, mit hoztam a rokonaimnak ilyen hosszú távollét után? Mondjam? Ne mondjam?... Semmit sem hoztam nekik. És a legnagyobb semmit, tudja-e kinek hoztam?... Kassáknak... megérdemli..." (A riporter nem felejti el megjegyezni, hogy ő viszont Kassák írásában találkozott először Uitz nevével.)

Zsurnaliszta leleménynél több, mélyen megindító a módszer, ahogy a féloldalára bénult, beszélni nem képes *Ferenczy Bént* a három újra megtanult szó (igen, nem, óh) segítségével társalgásra bírja. Az őt tengerifarkasra emlékeztető *Czóbel Béláról* szólva nem hivalkodik vele, inkább humorba oldja a tényt, hogy az idős művész milyen készséges, szinte barátian figyelmes hozzá.

Simon Gy. Ferenc közlésmódjának korrekt, szimpatikus vonásain túl, úgy vélem, vannak könyvében művészettörténetünk szemszögéből is hasznosítható adalékok. *Derkovitsné Mi ketten*-beli visszaemlékezéséhez képest új és drámaian tömör az özvegy itt olvasható vallomása az utolsó mű, a *Fázó asszony* fogantatásáról, készüléséről.

A szó nemes értelmében dokumentumértékű a kerekasztal-beszélgetés a Szépművészeti Múzeum kincseinek 1944-es elrablásáról és fáradságos visszaszerzéséről. A körkérdésekre kapott válaszokból pedig különösen frappánsnak tartom éppen Czóbelét: „... A tejet a tehenek adják, a tojást a tyúkok, tekintet nélkül az atomra, az emberek két lábon járnak, legfeljebb a fejüket veszítik el. A vonalak és a színek játékával a mai generáció elérhet szép felületeket, de ez a dekorációba, az alkalmazott művészetbe korcsosodik. Hol itt a kiút? A nagy egyéniségek megtalálják."

Amilyen körültekintő, invenciózus a kötet szerkezete, olyan – és ez már a kiadót is dicséri – jól áttekinthető, gondos a tipográfiája, illusztrációinak elhelyezése. A szövegközi kézírásos betétek az idő múlása, a grafológiai képlet változása szemszögéből egyaránt tanulságosak.

Végül engedtessék meg, hogy valamit mondjak még, *pro domo*. Ugyanabban a Somssich Pál fiúgimnáziumba jártam, végeztem, ahol Simon Gy. Ferenc. Elgondolkoztató, hogy egy vidéki iskola padjaiból 1947-ben Egry Józseffel, 1948-ban Medgyessy Ferenccel létesülhetett személyiség- és szellemi közösségformáló, később, táguló érdeklődést, könyveket inspiráló, termékeny kapcsolat. Új bizonyíték ez arra, hogy az iskolahistóriákból kitagadott, vagy csak szégyenlősen említett koalíciós időkben is történhettek nagy dolgok, tiszteletre méltó vállalkozások. Sőt, megkockáztatom a feltevést: 1947–48-ban egy-egy fogékony diák eszmélkedésében tisztábban, szervesebben áhíthatták egymást a megtalált értékek, mint az évtized fordulóján a hivatalos közvéleményformálók ranglistáiban.

FODOR ANDRÁS

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI
Telefon: 337-748, 340-726

Rippl-Rónai [illegible]
festőművészet 1861–1927

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

1984 FEB

1021

KONTAKTUS

„NYITÁS" — ezzel a címmel rendezték meg jónéhány hónappal és jónéhány sikeres bemutatóval ezelőtt a *Fészek Galéria* első kiállítását. Új bemutatótermet avattak ezzel a Fészek Művészklub öreg falai között, olyan bemutatótermet, amely paradox módon éppen azzal folytatja a hagyományokat, őrzi a „festők, építészek, színészek és egyéb komédiások" által korábban létrehozott értékeket, hogy maga is értékeket, mégpedig az adott korban gyökerező, *új művészi törekvéseket jellemző értékeket mutat be.* „Nyitottnak lenni, képesnek lenni továbblépni új kifejezési területek felé — olvashatjuk az első kiállítás katalógusában —, képesnek lenni befogadni az új jelenségeket, anélkül, hogy pusztán divatot, ízlésbeli új hullámokat követnénk, nyitottnak lenni a valóság új mozzanatai iránt — ez minden valóban jelentős és érzékeny művész tulajdonsága. És éppígy ez a *nyitottság* kell jellemezze egy, az új kifejezési tartományok bemutatását vállaló kiállítóterem szemléletét. Galériánk megnyitását éppen ezért érpemes ezzel a szellemi, szakmai programmal, az új művészet megértését és megértetését vállaló művészetelmélettel összekapcsolni."

Új művészet, új művészetelmélet — nagyon nehezen körülhatárolhatóak ezek a fogalmak a nyolcvanas évek elején. Magyarországon *új még* a fotorealizmus, a konceptuális mű, de akár a fél évszázados hagyományokat folytató neokonstruktivizmus is, még újabb az a realizmus, amely néhány, olykor főiskolát sem végzett fiatal munkásságát jellemzi — és még újabb az a szemléletmód, amely máris az új festőiség, az új érzékenység, az érzelmesség és érzékiség, az individuális művészet — tulajdonképpen szintén sok évtizedes hagyományaihoz való visszatérés jele ez — korszakát látja a nyolcvanas években.

A Fészek Galéria mindenesetre valóban a nyitottság jegyében végezte eddigi munkáját: új érzékenység és többféle realizmus, fotótextil és tér-idézetek, tisztelet a kézműveség hagyományait őrző művészek előtt és tisztelet az *én* titokzatos belső útjait feltáró mestereknek — címszavakkal így jellemezhetjük eddigi munkáját. Az 1983—84-es kiállítási évadban is ez a széles látókör, az újra való érzékenység és a folytatható hagyományok iránti figyelem jellemezte a kiállítóhely, ezen belül a *kiállítási bizottság* munkáját. Teret kapnak a *kísérleti* jellegű művek, az olykor vitatható, de érdekes-értékes tárlatok létrejöttével kecsegtető koncepciók. Mint *a szakma figyelme*, a megnyitókon, a tárlatokon való jelenléte mutatja, ez az elképzelés nem szorul felülvizsgálatra. Más jelek is vannak azonban: a *televízió* képzőművészeti osztálya három kiállításról — a *Lepel* címűről, a *velemi* textilanyagot bemutatóról és a *Manual* csoport tárlatáról — készített videofilmet, a nyolcvanas évek művészeti irányzatait, eseményeit dokumentálandó. A sikert jónéhány kiállítás komoly sajtóvisszhangja is jelzi, a Manual csoport bemutatójáról a televízió kulturális magazinja, a *Stúdió 83.* is beszámolt.

Ezzel a tárlattal indult az idei kiállítási évad; a következő bemutató, amely két részletben *a velemi műhelyben készült textileket* mutatta be, részben azért nevezhető fontosnak, mert a Budapesten ritkán jelentkező vidéki műhelyek tervezett bemutatásának nyitányaként is felfogható, részben mert mintegy egy sajátos program lezárása után mutatja be textilművészetünk egyik legjelentősebb alkotóműhelyének eredményeit, a következő hónapok is jónéhány érdekes tárlatot ígérnek. *Vörösváry Ákos* magángyűjteményéből rendeznek például bemutatót, mégpedig olyat, amelyen mai és több évtizeddel ezelőtt műtárgyakból sajátosan modern együttest szeretnének kialakítani. Az évad következő kiállításain a *posztmodern* törekvéseket mutatják be, a rendezők szándéka szerint katalógus-tanulmánnyal, komoly elméleti alátámasztással. Végül — a *somogyi napok* keretében kevésbé ismert *Rippl-Rónai* műveket állítanak ki, majd *„Gitt és festék"* címmel rendeznek kollektív tárlatot.

Az a kiállítás, amelyet éppen e cikk írása idején, január-februárban rendeztek, szintén nem volt érdektelen. *Kontaktus* címmel rendezett tárlatot ebben az időszakban négy fiatal művész: Trombitás Tamás, Romvári János, Kalmár István és Wahorn András. A műfaj besorolást szándékosan hagytam el a nevek után, hiszen e bemutató lényege éppen az volt, hogy négy különböző műfajok, formai megoldások iránt érdeklődő, sőt, más-más szemléletmód, módszer alapján alkotó fiatal olyan kiállítást hoz létre, amelyen az egyéni teljesítmények *egységes egészet* eredményeznek. Megmutatva részben azt, hogy a mai kiállításdömping idején a korábbinál is nagyobb szükség van a kidolgozott koncepciók alapján rendezett, egységes arculatú bemutatókra, részben azt, hogy — bármennyire is különböző utat választottak látszólag — a mai harmincévesek generációjához tartozó alkotókban végső soron hasonló törekvések munkálnak.

Egyfajta profán-szakrális szemléletmód, a múlt, a természet és a jelen közötti szintézis lehetőségének keresése: *Kalmár István.* Az én és a külvilág közötti kapcsolat, a töredékek és az egész közötti viszony elemzése: *Romvári János.* Meditáció a mű lehetőségeiről, az alkotás homogenitásáról, a különböző műfajok egymásba játszásáról: *Trombitás Tamás.* Játékos, komoly variációk a háború és a szerelem, az atomveszély és a nő-férfi kapcsolat témájára, vízió az elsődleges nemi jellegzetességek megrajzolásával bemutatott apa-atomról és anya-atomról: *Wahorn András.* Más-más tartományba jár, más-más kérdésekkel foglalkozik a négy fiatal művész, viszont amiről beszélnek, mégis egységes egésszé válik a kiállításon: szó esik ősökről és jelenről, én-ről és közös fenyegetettségről, műről és a műben rejlő — oly gyakran *ki nem használt lehetőségekről.* S ha e lehetőségekre gondolunk, a kiállítás már elérte célját.

P. Szabó Ernő

n négy grafikus müveit állitották ki,

részlete (Jánosi felv.)

KIÁLLÍTÁS KALENDÁR

— **BUDAPESTEN** a két lapzárta közti időszakban a következő kiállításokat rendezték meg: **Bolza Marietta** festő, Kertészeti Egyetem — **Bertha Zoltán** festő, I. ker. HNF — **Benkő Imre** fotós, Műcsarnok — **Új szerzemények, MNG** — **22 rzeszówi festő**, Lengyel Kultúra — **Kopacz Mária** grafikus (Románia), Fiatal művészek klubja — **A Zsolnay Porcelángyár tervezői**, Duna — **Németh Miklós** festő, Fészek — **„Kapcsolatok"**, Fészek — **Nikola Nikolov** bőrműves (Bulgária) Bolgár TKK — **Keserű Ilona** festő, Műcsarnok — **Csete Ildikó** textiles. Fészek — **Forster Jakab** grafikus, Ferencváros — **Lucilla Olivieri** festő (Olaszország), Dorottya u. — **Gyarmathy Ágnes** díszlettervező, Fényes — **Garay Gyenge Vali** fotós (Kanada), Helikon — **Barabás Márton** festő, Műcsarnok — **Kortárs festészet az NSZK-ból**, Műcsarnok — **NSZK-beli fotóművészek**, Műcsarnok — **Gecser Lujza** kpm., Műcsarnok — **id. Benedek Jenő** festő, Ernst — **Portréfotók az NDK-ból**, Ernst — **Porkoláb Sándor** festő, Építőművészek klubja — **Fábián Gyöngyvér** festő, Iskolagaléria — **Lacza Márta** grafikus, Csepel — **Fischer Ernő** festő, Vigadó — „Emlékezet": **Marcos Sanchez** és **Jorge Alarcon** festők (Chile), József Attila mkp. — **Xantus Gyula** festő, Fáklya — **Az Etyeki Műhely** alkotói, Pataky — **Váró Márton** szobrász, Vigadó — **Méhes és Vető** festők, Stúdió Galéria — **Ilja Bogdeszko** grafikus (Szovjet-Moldávia), SZTKH — **16 festőművész**, Átrium Hyatt.

— **VIDÉK.** A következő kiállításokról kaptunk értesitést: **Téli tárlat**, Szolnok — **N. Kustos Margit** festő, Sopron — **Takács Győző** keramikus, **Jelinek Lajos** grafikus, Békéscsaba — **Nyergesi János** festő, emlék, Nyergesújfalu — **Szűcsné Kováts Margit** festő, Szeged — **Grafikai Műhely**, Győr — **Tavaszy Noémi** grafikus, Újpetre — **Szentmiklóssy Erzsébet** festő, Debrecen — **Horváth János** festő, Szombathely — **Kőnig Frigyes** grafikus, Székesfehérvár — **Simsay Ildikó** festő, Kecskemét — **Szénásy Mihály** festő, Orosháza — **Farkas Béla** festő, Kaposvár — **Berecz András** festő murális tervei, Nyíregyháza — **Nagy Benedek** szobrász, Mór — **Székelyhidi Attila** festő, Varga **Géza** szobrász, Dombegyháza — **Móder Rezső** festő, Székesfehérvár — **Huszár István** festő, Miskolc — **„Arcok és sorsok"**, IV. országos portré biennálé, Hatvan — **Debreceni Zsóka** keramikus, Gyöngyös — **Iványi Ödön** festő, Salgótarján — **Bozsó János** festő, Tatabánya — **Tóth Ferenc** festő: Portrék a Sárrétről, Szeghalom — **Lengyel Zoltán** grafikus, Szeged — **Szabolcsi tárlat '83**, Nyíregyháza — **Várkonyi János** festő, Békés — **Csáky Lajos** grafikus, Kecskemét — **Lengyel Gyula** grafikus, Szeged, Sajtóház — **Mészáros Erzsébet** textiles, **Erdei Sándor** üvegtervező, Salgótarján — **Bakó Ilona** textiles, Földes — **15 kispesti képző- és iparművész**, Zalaegerszeg — **Kéri Ádám** festő, Encs — **Raszler Károly** grafikus, Vác — **Kunkovács László** fotós, Karcag — **Cserhalmi Ágnes** iparművész, Miskolc — **Molnár C. Pál** festő, emlék, Szentes — **Göcsey József** festő, Celldömölk — **Gábriel József** festő, Lenti — **Nyugat-berlini képzőművészek**, Pécsi Galéria.

, BALESET- ÉS SÍTÁSI TARIFÁK

Biztosító a betegség-, baleset- és poggyászbiz-

NAPTÁR

1. Alapszervezeti társadalmi munkavédelmi felügyelőink szorgalmazzák, segitsék, hogy a gazdasági, műszaki vezetés elkészítse az 1983. évi munkavédelmi tevékenység értékelését, az 1984. évi munkavédelmi intézkedési tervet. Az értékelést, a tervet a szakszervezeti bizottság (a bizalmi testületi ülés) vitassa meg, hagyja jóvá.

2. Még nem késő, hogy az időszakos, év kezdő munkavédelmi oktatások megtartását a szakszervezeti tisztségviselők megkövetelják.

3. A munkavédelmi felügyelők a munkavédelmi vezetővel közösen ellenőrizzék, hogy az előírt határidőben megejtik-e a dolgozók időszakos és alkalmazáskor előírt orvosi vizsgálatait.

4. Mindennapi feladatunk a havas, jeges utak, járdák csúszásmentesitése, valamint annak biztosítása, hogy a dolgozók, nem különben a látogatók, takarékosan, de jól fütött helyiségekben dolgozzanak, szórakozzanak. Folyamatos munkát végezni a plusz 16—17 °C hőmérsékletű helyiségekben tilos.

5. A szakszervezeti tisztségviselők ellenőrizzék — szükség esetén követeljék meg —, hogy ahol a munkavédelmi szabályzat a dolgozók részére előírja a védőitalt, a téli védőruházatot, biztositják-e és felhasználják-e.

6. Számoltassuk be a műszaki vezetőt, hogy hatékonyan biztositották-e a Magyar Szabványokban előírt követelmények (érintésvédelem, villámvédelem stb.) meglétét.

7. A munkavédelmi felügyelők szorgalmazzák az időszerű (havi, negyedévi, évi) munkavédelmi szemléket.

8. Ellenőrizzük a gépjárművek biztonsági berendezéseit és a téli közlekedésre alkalmas voltát.

9. Az üzemi balesetet szenvedett dolgozók munkahelyi kártalanitása kötelező. Az szb joga, hogy kártérítési ügyekben — ha azok törvénysértőek — felszólaljon.

10. Mutassanak példát a szakszervezeti tisztségviselők a közlekedési szabályok

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927)

ÚJ TÜKÖR

1984 MÁR 11
3-Hold.

Kiállítás

RIPPL-RÓNAI-KIÁLLÍTÁS
Győr, Műcsarnok

Bernáth Aurél mondta a kaposi elődről: „A század első negyedének legátfogóbb festői képe kerekedett ki keze alól". Időnként úgy látszik,

mintha feledné. Mérhetetlenül sokat írtak Rippl-Rónai József munkásságáról, legutóbb mégis joggal tette szóvá Laczkó András az igazi, teljesség igényű *monográfia* hiányát.

A feledés cáfolata: alig pár hónapja Itália ege alatt arattak megérdemelt sikert Rippl mester ma is friss képei, rajzai. A Nemzeti Galéria gyűjteményének egy része, megtérve olasz földről, Győrbe utazott tovább. Harminc festmény, rajz és nyomat — csepp a tengerben! —, de figyelmünkre így is méltó a válogatás. Közismert, jellemző alapművek — *Apám, anyám; Flox és Filox; Önarckép barna kalapban* — mellett ritkán látható munkák segítenek tájékozódni e „lélekben született" művészet világos, hangulatokkal, életszeretettel kísért útjain. Ilyen, példának okáért a *Kossuth-imádó Rippl bácsi* finom, szürke tónusaival, síkszerűségével. Kaposvári látogatása során festhette, megértő iróniával s egyszersmind *tisztelettel. És* töprenghetünk a kritikus látásmódjáról a Keleti Gusztáv érthetetlen kacajával fogadott *Tanulmány a Piros ruhás nőhöz* című vázlat előtt. Néhány kiragadott mű címe is megfelelő támasza állításunknak: Rippl-Rónai ma is időszerű. Kiállítása ünnepe művészeti életünknek. *(Képünkön a Szobabelső varrónővel című rajz)*

Salamon Nándor

csoportba sorolható munkák kerülnek ki a fiatal Fillenz István, Molnár László József műhelyéből, vagy a Pincegaléria bemutatkozó Markó Balázs keze alól. A tendencia semmilyen minőséget nem jelent — Markónál azért beszélhetünk minőségről, mert *nem stílust*, kompozíciós sémákat vállal, hanem egy valóban perspektívákat kínáló szemléletet. „Okos, aki érti az embereket; aki önmagát érti: ihletett" — idézi a meghívón Lao-ce sorait, s valóban következetesen igyekszik megismerni egy — később fokozatosan tovább tágítható — mikrovilágot.

Mindezt olyan finom, pontos rajzi megoldásokon, tiszta felületeken, könnyedén megrajzolt formákon keresztül, hogy az ember és a környezete kapcsolatát valóban új, vonzó nézőpontokkal gazdagítja. Könnyedsége, megoldásainak tökéletessége láttán viszont néha már arra is gondolunk: ennyire görcsök, ellentmondások nélküli lenne az önmagunkkal való szembesülés?

P. Szabó Ernő

V. BARTA ÉVA KÉPEI
Nagykanizsa, Egri József Terem

Festődinasztiából származik V. Barta Éva. Édesapja, Barta Ernő — első mestere egyben — már 1900-ban részt vett a müncheni *Secession* kiállításán, a 30-as években pedig fontos missziót teljesített, megismertetve Svédországgal, Norvégia, Dánia, Hollandia műértő közönségével az új magyar festészetet, többek között Derkovits Gyula, Barcsay Jenő, Szőnyi István műveit.

V. Barta Éva édesapja kolorizmu-

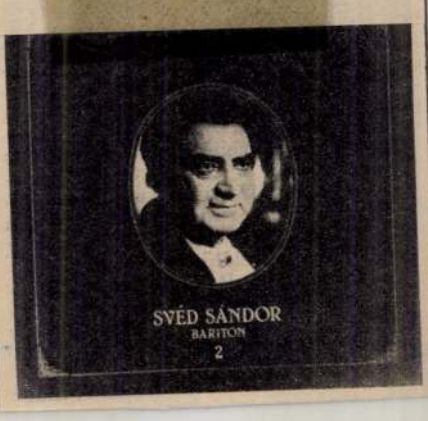

1021

Ripl Rónai kiállításról

1983.XI.11.Tv.1. 19.30.

Tv-Híradó

-Rómából köszöntön önöket kedves nézőink. Több,, mint tiz éve nem volt olyan jelentős magyar gazdasági, és kulturális rendezvény sorozat Olaszországban, mint amilyent erre a hétre rendezett a Magyar Koreskedelmi Kamara. A Magyar Hét feletti védnökséget a két ország miniszterelnöke Lázár György, és Bettino Craxi vállalta, őket miniszter-helyettesek képviselik itt Rómában. A Magyar Hét megnyitójára érkezett ide Marjai József a Magyar Népköztársaság miniszterelnök-helyettese. A kiséretében neves gazdasági, és pénzügyi szakemberek találhatók. Marjai elvtárs nyitotta meg itt a Kapitóliumban, az egykori szenátusi teremben a Magyar Hetet, de az ő megnyitója előtt Róma Város Tanácsa nevében Renato Nicolini kulturális elöljáró köszöntötte a vendégeket, a meghivottakat, az érdeklődőket. Marjai elvtárs szavaira Arnaldo Forlani az Olasz Köztársaság miniszterelnök-helyettese válaszolt. Ezután nyitotta meg ugyancsak itt, a Kapitóliumban a képtárban Rátkai Ferenc művelődési miniszter-helyettes a Ripl Rónai emlékkiállitást. A kulturális események sorozatából kiemelkedig még a műemlékvédelmi kiállitás, és a Győri Balett nagysikerü vendégjátéka.

1 83.XI.10. TV 2. 21,20 /K.E./

1021

TV Hiradó 2.

- Az olaszországi magyar hét alkalmából Rippl Rónai József alkotásaiból összeállitott gyüjteményes kiállitás nyilt Rómában. Az ünnepélyes megnyitón résztvett Marjai József, a Minisztertanács elnökhelyettese és Arnado Forlani olasz miniszterelnök-helyettes.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai József emlékkiállítás nyílt pénteken a gyulai Dürer teremben a művész születésének 125. évfordulója alkalmából. A május 25-ig nyitva tartó tárlaton Rippl-Rónai 29 festménye és 24 tusrajza került közönség elé.

Magyar Nemzet 1986. 10. 19.

Rippl-Rónai József lesz

Móricz Zsigmond születése centenáriumára a Magyar Posta júniusban, az Évfordulók-események sorozatban egyforintos bélyeget bocsát ki. A kép *Rippl-Rónai Józsefnek* az íróról készült festményét ábrázolja.

–: Móricz Zsigmond emléke

12.

Népszabadság, Bp. 1979 máj. 25.

Rippl-Rónai József festő

Rippl-Rónai-emlékülés Kaposvárott

Rippl-Rónai-emlékülés kezdődött szerdán Kaposvárott, a Palmiro Togliatti megyei könyvtárban a nagy festő közelgő 120. születési évfordulója alkalmából. A kétnapos tanácskozás bevezető előadása a századforduló művészeti törekvéseinek keretébe helyezve méltatta Rippl-Rónai jelentőségét, festészetének úttörő jellegét. Ezután korreferátumok hangzottak el Rippl-Rónai széles körű irodalmi kapcsolatairól és az 1919-es somogyi művészeti szabadiskola tevékenységéről. Az emlékülésen részt vevő művészettörténészek meglátogatták a festő Róma-hegyi házát, amely tavaly nyár óta múzeum.

Rippl-Rónai-emlékülés Kaposvárott 7.

Népszabadság, Bp. 1970 május 24.

Rippl - Rónai József, festő

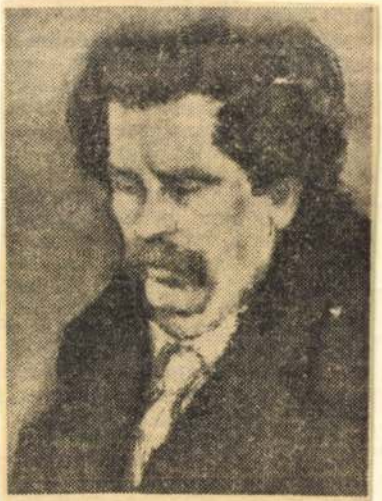

Rippl-Rónai Móricz-portréja (1923)

Nagy Péter: Rónait újra olvasva (3.)

14.

Népszabadság, Bp. 1979. máj. 6.

Rippl-Rónai József: Virágcsendélet

kereskedelmi Minisztérium és az Építésügyi- és Városfejlesztési Minisztérium a 16 és 17-es pavilonban: *„Csináld magad”* címmel. Ezen a bemutatón 18 hazai és külföldi cég nemcsak bemutatja legkorszerűbb kisgépeit és kéziszerszámait, egyesek a helyszínen majd meg is vásárolhatók.

Második alkalommal tekinthetik meg a vásárlátogatók *a nemzetközi gyerekjátékkiállítást* — az INTERPLAYEXPO-t —, amelynek azért is nagy a jelentősége, mert az idei év a gyermekeké. Mostanig 13 ország játékgyárai, kereskedői jelentkeztek a bemutatóra — amelyet a D-pavilonban láthatunk. Érdekes módon a szocialista országok közül csak hazánk vesz részt a já-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MONITORING
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

József Rippl-Rónai
(1861-1924)

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1983 NOV 21

1021

Ungarische Woche in Italien

Die Veranstaltungsreihe Ungarische Woche in Italien wurde im Kapitol-Festsaal des Römischen Stadtrates von Vizepremier *József Marjai* und seinem italienischen Amtskollegen *Arnaldo Forlani* feierlich eröffnet.

Im Rahmen dieser Kulturwoche waren in Rom auch Werke des namhaften ungarischen Malers József Rippl-Rónai aus der Zeit nach der Jahrhundertwende zu sehen.

József Marjai, der zur Eröffnung der Woche nach Italien reiste, traf in Rom mit Außenminister *Giulio Andreotti* zusammen. Von Arnaldo Forlani wurde er in dessen Amt empfangen.

Bewegung
drohten
amerikani
Millionen
nem Hand
Die im
den Mens
ste das S
geschaffe
Eroberun
Schutz
ten und d
des Forts
Nun,
Scheideweg zwischen Krieg und Frieden stehen, ist es nicht übertrieben, unsere

Unterricht der rumänischen Sprache fehlt.

Rippl-Rónai József

A RIPPL-RÓNAI MÚZEUM képzőművészeti gyűjteményéből nyílt kiállítás tegnap a szombathelyi képtárban. Az október végéig látogatható tárlaton Rippl-Rónai József képein kívül Vaszary János, Martyn Ferenc, Bernáth Aurél, Kunffy Lajos és Egry József műveiből láthatnak válogatást az érdeklődők.

Népszabadság, 1987. IX. 10

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Magyar festők a dózsepalotában

Történelmi környezetben nyílt meg Velencében a magyar festészeti kiállítás. A dózsepalota úgynevezett napóleoni szárnyában megrendezett tárlat címe: *Budapest 1890—1919 — a lélek és a formák. Az Europeo* műkritikusa, Vittorio Sgarbi szerint a rendkívüli szépségű kiállítás a meglepetés erejével hatott a közönségre. Kiemeli, hogy a századforduló Közép-Európája iránti érdeklődés Itáliában eddig Svevo Triesztjére, Kafka Prágájára és Musil Ausztriájára korlátozódott csupán. Ezek után merő újdonság volt az, amit az olasz néző az Osztrák—Magyar Monarchia egy másik fővárosáról, Budapestről itt megtudott. Nyilvánvalóvá vált, hogy a többi már ismert területtel párhuzamos és mégis sajátos fejlődés ment végbe Magyarországon is.

A kiállított gazdag anyagból Sgarbi elsősorban Rippl-Rónai műveit emeli ki, amelyek Toulouse-Lautrecre és a Nabis-csoport alkotásaira emlékeztetik. Ezenkívül Ferenczy Károly, Gulácsy Lajos és Vaszary János festményeit értékeli különösen és a Gödöllői iskola jelentőségét hangsúlyozza. A kritikus kifejti, hogy a kiállításon megismert virágzó művészetből nőttek ki később azok a törekvések, amelyeket az Olaszországban jól ismert Moholy-Nagy László neve fémjelez. Hangsúlyozza azt is, hogy ezek a képzőművészeti irányzatok egybeesnek a kultúra más területein tapasztalható áramlatokkal. A zenében Bartók Béla nevét emeli ki, a szellemi életben pedig Lukács Györgyét.

PÓR EDIT

Kőrösfői-Kriesch Aladár Zách Klára története című képe az Europeóban

UJ TÜKÖR 1982. XIX.évf. 11. sz. 26.o.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. levonásra.

Budapest, 197.....

.....
megbizott

.....
megb

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

MAGÁNGYŰJTŐK

Válogatás magyar magángyűjteményekből címmel nagyszabású kiállítás nyílt a Magyar Nemzeti Galériában. Hasonló nagyságú és arányú kiállítást magángyűjtemények anyagából utoljára 1902-ben rendeztek Magyarországon. Képünkön: Rippl-Rónai József Lazarine és Aelle című festménye.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

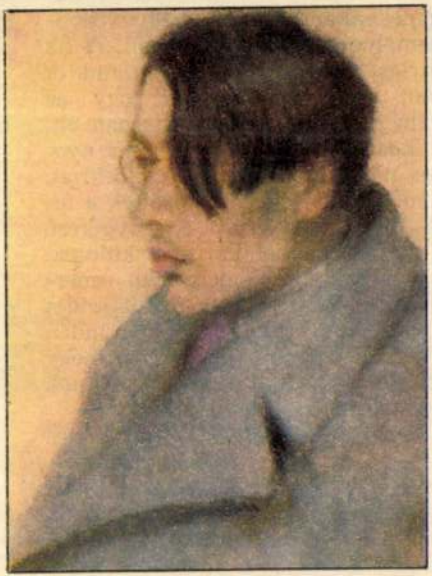

Rippl-Rónai József pasztellképe 1924

rinc

jak én attól az egytől bűvös erőt,

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
ÚJ TÜKÖR 1980 (XVII.) 10. m

1927. március 31-én jelent meg az Est hasábjain Móricz Zsigmond riportja a nagybeteg Rippl-Rónai József betegszobájában tett látogatásáról. Móriczot és Rippl-Rónait hosszú éveken át mély barátság fűzte egymáshoz. A látogatás, amelyről az itt közölt riport beszámol, szinte búcsúlátogatásnak számít, hiszen a festő ugyanezen év november 23-án, miután még megjárta a balatonfüredi szívkórházat, Kaposvárott, a rómahegyi otthonában, amely ma a művész alkotásait őrzi, elhunyt.

Zsadányi Oszkár

Móricz Zsigmond meglátogatja a beteg Rippl-Rónait

Fehér fehérben

Rippl-Rónai József a betegszobában

Van Budán egy fess szanatórium a sok közt, megbújva a szép vidéken szanatórium társainak bokrában...

Milyen helyes, hogy az emberek már úgy fölfedezték, hogy az egész szépséges Buda arra való, hogy e fenyéren egészséget leljen a beteg. Milyen üde levegő, milyen napfény, milyen balzsamos levegő.

Egy deres nagy fej fekszik a fehér párnán s kitartóan nézi a nyitott ablakon át a nagy semmit: az eget.

Ahogy belépek hozzá, visszanéz és felkiált:

— Zsigám, az isten hozott.

— Jól nézel ki Jóskám, jó színben vagy.

— Ezt még nem ők adták, ezt én hoztam.

Csintalanul nevet, van egy furcsa, egyéni mosolya, nagyon kedves, nagyon gyermeteg, mikor valakire csípőset mond, az egész arca vibrál, mint a gyereké, aki nem tudja, szabad-e neki ilyen rossznak lenni.

— Lásd csak — mondja —, egész megjött a hangom... Nem tudtam beszélni. Nézd. Megütött a szél. De igazán. A nyelvemet. Éppen ettünk valamit. Lazarinnal, jó is volt. És egyszer csak nem tudom fordítani a falatot. Nézd millen görbe a szám...

— Most nem híjsz szép asszonyokat?

— Dehogynem. Nem azért szeretem őket, hogy ők lássanak engem, hanem hogy én lássam őket... Láttad millen szép az az ápolóné, jól lehetne fösteni fehér fehérben, de tudod-e, nem fogok fösteni. Abba kellett hagyni. Mán vagy egy hónapja. Nem szeretem. Meg is operált Manninger. Nem ismertem sose őtet, de ilyen nagy darabot kivágott belőlem.

Jóízűen nevetünk. Valami roppant kedvesség van a Jóska bácsi előadásmódjában. Valami ártatlan naivság, amely a huncitsággal van összeházasodva.

S pont belép a professzor, a nagy operateur. Jönnek az igazgató, az orvosok, jön a szép ápolóné s Jóska bácsi körül egy pillanat alatt vidám társaság van. Más egy ilyen összekavart testi balesettel nyög s lehangolt és elrontja mindenkinek a kedvét, ő furcsa bumfordi kedélyességével viharos derültségben tart mindenkit; egész életében szerették is. Valaki, akinek nincs ellensége, akit mindenki ismer s szeret s még egy csúfolkodó szót megereszt is felőle, tudja, érzi, hogy Valakivel áll szemben.

— Ejnye, mit akartok, engem lefényképezni? Görbe a szám. Hát mit csináljak itt? Hogy tegyem ezt a sapkát?

— Nagyon rosszul van — szól a professzor harsány nevetéssel s ő maga áll oda s megigazítja a fején. — Művésziesen.

Jóska bácsi ránéz s kedvesen felnevet s nagy barna szemei melegen néznek:

— Amit te csináltál velem. Egész középkori.

— Kínzókamra?

— Nagyon szép volt — duruzsol maga elé Rippli s az operációra gondol. — Egész teátrum. Középkori dolog. Abba a fehér maszkba... Szép színek... sárgák, fehérek...

Manninger professzor szinte kissé büszkén néz:

— Nem lehet megfesteni. Katona Nándor könyörgött, hogy egyszer egy operációt lefesthessen. Bejött, beállította a jelenetet, egyszer csak elsápad s halottá válik, ki kellett vinni. Aztán beállította később a jelenetet beteg nélkül s ahogy felvázolja, eszébe jut a múltkori érzése s újra elsápad, újra vége...

Rippli komolyan nézi, megnézi, méri.

— Én egyszer végignéztem Verebélyinek egy operációját, remek volt — mondom —, s arra gondolok, hogy meg kellett volna írnom.

Rippli dörmögve szól:

— Meg lehet azt csípni.. fehér fehérben...

A doktorok, mint a madarak, röppennek fel s szállnak tovább, másik betegre, másik szobára.

— Te csak jó pajtás vagy — duruzsolja Jóska, ahogy magunkban maradunk — de miből áll az ember igazi élete?...

Elméláz, s nagy szemei mereven nézik az ablakon át a fényes tavasz-eget.

— Addig ér az ember valamit, míg tud dolgozni... míg lelkesedik... szeret. Én úgy tudtam lelkesedni, szeretni, alig vártam, hogy egyik megtörténjen, másikba fogtam... Most is a legjobb kedvbe dolgoztam, akkor jön ez a mafla dolog... Pedig még nem is vagyok öreg: Rákosi húsz évvel van előttem... de az nagyon ritka, amit ő tud... az keveset fordul elő a világon... az valóságos csoda. Az is mindig dolgozott... Munkácsy is nagyon szeretett dolgozni. Pláne ez sok örömöt ád... a festés... ebből az örömből meg lehet élni, istenuccse...

— Nézd csak, egyszer elhatároztam, hogy

Felnevet s melegen néz rám.

— Nézd csak, egyszer elhatároztam, hogy megpróbálom mit lehet a feketével csinálni, hát rájöttem, hogy nagyon sokat, igen nagy skála, nagyon szép, nagyon nemes, komoly dolog. Csak ez az egy a komoly, a munka.

— Hát a szerelem. Jóskám?

— Az is. Az is komoly. Nagyon nagy és szép... Milyen furcsa gusztusa volt ennek a Munkácsynak: az alacsony, zömök, fekete nőket szerette...

Már megint úgy nevetgélünk, mint körülötte szokott az ember. Milyen váratlan fura ötletei vannak.

S milyen nagy festő.

— Csak még szegény Bandi hiányzik — mondja s a „Halottak élén" kötetbe néz.

— No, ő itt van, mert jobban él, mint életében. Nagyobb a hatása ma. Most jött ki róla egy könyv, az erdélyi ref. püspök írta, remek tankönyv Ady költészetéről.

— Az ember jobban hat halála után, mert nem látják — mondja csöndesen —, de mi még várjunk ezzel a trükkel — szól és összenevetünk.

Móricz Zsigmond ezt az emlékező cikkét 1935-ben írta az egyik aradi lap fennállásának ötvenéves évfordulójára. (Vö. Aradi Közlöny, 1935. XII. 25.) Jelen sorok írója 1947-ben fedezte fel. Addig a Móricz-kutatás nem ismerte. Így nem tud róla Kozocsa Sándor Móricz-bibliográfiája (1952) és Czine Mihály sem említi Móricz Zsigmond útja a forradalmakig című művében (1960).

Móricz aradi barátja, Héder János, műszaki dolgozó volt, és 1959-ben halt meg. Hagyatékában semmi sem maradt az ifjúkori levelekből. A cikkről bátran elmondhatjuk, hogy a Nyilas Misi-probléma kulcsa.

Ficzay Dénes

Hol volt, hol nem volt, egy kisdiák Aradon járt...

Az a kisdiák, ha a tükör meg nem hazudtolná, én lettem volna. A tükör azonban, mint koronatanú, ellentmond. A tükörrel nekem világéletemben sok harcom volt. Ha kicsi fiú koromban bele találtam pillantani az édesanyám fiókos tükrébe, akkor ő úgy megijedt ezen a hiúságomon, mintha mindjárt az ördög markában látott volna. El is ijesztett tőle úgy, hogy egész a legutóbbi időkig férfias komorságnak, s komor önuralomnak tartottam, hogy a hivalkodásnak ebbe a szerszámába ne kacsintgassak. Most pedig, ha havasodó fejjel elém kerül a leányaim szobájában álló nagy tükör, véletlenül belebámulok: a lányok lesnek meg s kacagnak felettébb az apjuk hiúságán.

De hiába is keresem ebben a különös varázsszemben azt a kisdiákot, aki 1898-ban Aradra indult a kerületi tornavizsgára, a kisújszállási gimnázium tornászcsapatával. A tükör kiforgatna minden vonást és minden emléket. Talán a szem egyetlen, amiben vélek valami ismeretséget az emlékezettel.

Mondjuk tehát: Nyilas Misi.

Nyilas Misi már nagyfiú ebben a kisdiákkorban, hatodik gimnazista. Már túl volt mindenen s előtte volt mindennek. Kemény Zsigmond Gyulai Pálját olvasta, s Jókait félretette. Már filozófiai tanulmányokkal foglalkozott. Büchner Erő és anyagját együtt ette Schopenhauerrel, mint kenyeret a szalonnával. Nyilas Misi ebben az időben olyan nagy úr volt, amilyen soha, se azelőtt, se azután: bátyja a gimnázium igazgatója volt, s így ő hallotta meg legelőször, hogy az iskolai kerületi tornaversenyre megy Aradra.

Nyilas Misi éppen összeütközésben volt a lélek és a test küzdelmében: közelharcot vívott benne a gondolat, hogy melyik sereg katonájának esküdjék fel örökre. A tornaverseny ideálja azonban nagyot lódított a testkultusz terén, főleg azért, mert kilátásba helyeztetett, hogy egy nagyvárost sikerül meglátogatnia: a híres neves nevezetes Aradot. Így Nyilas Misi megemlékezett arról, hogy valami 300 pontja van a tornában, húzódásból a nyújtón, emelésből a korláton és sarkalásból. Bizonyos műveleteknél szintén nem marad szégyenben, s a tornagyakorlatoknál, bár olyan rémítő kunsztokra, mint a nagy halál, álmában sem gondol. Talán, talán el lehetne érni, hogy bekerüljön a válogatottba.

A verseny az iskolai év végén volt, mikor már itt voltak a jó meleg nyári napok. Nyilas Misi megkapta a vadonatúj búzavirágkék tornaingét, s vékony kis alakján virított a választott vitézek dressze a többi tizenkét fiú közt, akiket az iskola szűkös anyagi viszonyai mellett kieresztettek, hogy szerezzenek hát dicsőséget a gimnázium fiatal nevének. Még akkor csak néhány éve volt nyolcosztályos az iskola, ráfért egy kis hősi hírnév.

Nyilas Misi határtalan büszkeséget érzett, mikor az új cipőjében verte az aradi kövezetet az állomástól a reáliskoláig, ahol el voltak szállásolva. Különösen arra volt büszke, hogy volt az iskolának egy ragyogó réztrombitája és egy olyan kürtöse, amilyen kettő sem akadt a nagy tumultusban. Az aradi utcák úgy harsogtak a kisújszállási trombita zengésétől, hogy Nyilas Misi dagadó szívvel érezte a dicsőséget.

Sötét volt, amikorra beértek a szálláshelyre. Óriási tömeg, ezer diák nyüzsgött, mint a hangyatábor. Roppant teremben megkapták a maguk tizenkét ágyát, egy sarokban száz ágy között, s elhelyezték kis felszerelésüket s akkor mentek vacsorázni. Szédületes látvány. Csupa egykorú fiú, egészségesek, tiszták, vidámak. Idegenek egymás nyakába ugrottak, s első pillantásra örök szerelemmel hűséget esküdtek.

Különös, különös emlék.

Nyilas Misi egy Héder Jani nevű vékony, szelíd arcú diákkal csókolózott össze. Első fiú, akit vad szeretettel magához ölelt, s mindjárt féltékeny is lett rá, hogy ez az egy, akit nyert, el ne váljon tőle, meg ne ismerkedjék mással és kizárólagosan csak az ő barátja legyen és maradjon.

●

Héder Jani ott is maradt, s a két fiú azonnal a leghevesebb vitába bocsátkozott Büchnerről. A Föld létrejötte kötötte össze őket. Nyilas Misi büszke volt, hogy ő az olvasottabb, s Héder Jani csak magától s magából vett érvekkel tud replikázni. Neki rendelkezésére állott az egész Büchner, összes tudományával: neki a kisujjában volt a világ teremtésének minden csinja-bínja... Annál jobban szerette ezt a sápadt, kellemes fiút, s csaknem elsírta magát, amikor annak el kellett mennie, s megkezdődött az orgia.

Mert mikor a rengeteg vidéki diák magában maradt, valósággal orgia kezdődött. Mindig vannak diákok, akiknek a zsebe tele borospalackkal, s a bor úgy felvidítja a szívet, hogy tombol benne az öröm. Furcsa nótákat daloltak, furcsa dallam és furcsa szöveg. Nyilas Misi roppant helyeselte a magas minisztérium bölcsességét, hogy kerületi diákversenyt rendeznek, ahol furcsa kottákra furcsa betűket taktusolnak a diákok. Boszorkányéjszaka volt. Nyilas Misi azt hitte, hogy egészen új világba került, s mikor éjféltájon elcsöndesedett a terem, és a hatalmas iskolaépület átszenderült egy életen túli álomvilágba, s azzal aludt el, hogy nagy napokat él: lelki barátot szerzett és része van az ifjú generáció nagy életében. Mielőtt elaludt, még megtapogatta a lába ujját. Jobb lábán hólyagot talált az új cipőtől, de meg volt győződve, hogy ennyi áldozatot megér a csodálatos este.

Másnap reggel, ahogy felébredt, rendbe szedte magát és álmosan, gyűrötten felöltözött: mihelyt kilépett a folyosóra, már ott volt a drága Héder Jani. Ilyen boldogság, ilyen barátság: egy pillanat múlva már ott folytatták, ahol tegnap este abbahagyták: a világ teremtése kozmikus voltáról.

Csak egyetlen kis hiba volt, az, hogy a tegnapi vízhólyag a cipőben nem felejtette el a maga baját, s fájt minden lépésnél.

De mi volt ez ahhoz képest, amit a Héder Janival való vita és szerelem nyújtott. A két fiú egész nap együtt volt. Bejárták a roppant várost, mert Arad Kisujszálláshoz képest úgy tűnt fel, mint a kultúrának valóságos metropolisa.

Rögtön ebéd után hatalmas hőségben indult a diákság felvonulása. Valahol irtóztató távolságban volt a tornatér, ahol is a nemes erőknek meg kellett küzdeniük. A masírozás alatt Nyilas Misi halálos rettegésbe merült.

Vészhírek jártak: az aradi diákokat kocsin viszik ki, mesélték a jól értesültek, már a ver-

1021

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927)

1983.XI.15. Kossuth 18,25/Z

"Esti Magazin

- Rippl Rónai kiállitás nyilt Rómában. Szatmári Ilona interjúja következik.

- Rómában másfél éve egy magyar vendégkiállitáson láttak először Rippl Rónai festményeket. Post-impresszionista szecessziós remekmüveket. Rippl Rónai József müvészete azonnal kiváncsiságot keltet. A modern magyar festészet nagyhatású vezér egyéniségével, müveinek teljesebb bemutatásával szerettek volna megismerkedni. Igy lett a múlt heti olaszországi magyar napok egyik kiemelkedő kulturális eseménye a Rónai Capitólium Muzeumban a Rippl Rónai kiállitás. Rendezője, Él /fon/ Gyöngyi, a Nemzeti Galéria főigazgatóhelyettese. Már itthon van Budapesten.

- A Capitólium Muzeum Piazzo de Campidolium egy olyan téren helyezkedik el, amelynek tervezője Michelangelo volt. Megdobogtatja az ember szivét az is, hogy a nagyszerü téren látja a transzparenst, Josef Rippl Rónai, a festő, a grafikus, és tervező. Egy helyen Petrovics Emil az irja Rippl Rónairól, hogy az élet édes-tarkasága veszi körül, ha Rippl Rónai alkotásai között járok. Hát ezt mutatták be Rómában is. Valószinü, hogy ez az, amiért az olasz közönség Rippl Rónai felé forditotta figyelmét, hogy a mindennapok gondtalan szépségét sugározza, és tervezéseibe is ilyen környezetet próbál teremteni. Érdekes, hogy itthon,

- Érdekes, hogy itthon, Magyarországon, elsősorban, mint nagy festőmüvészt ismerjük őt. Nagyon kevés ember tudja, aki belép az Ernszt Múzeumba, hogy a sainos nagy üvegablak, abogyan felmegyünk a lépcsőn, Rippl Rónai alkotása.

- Azt hiszem, hogy ma már külföldön sokkal többen tudják. Mert a magyar szecesszió kiállitásokon, és a Rippl Rónai kiállitásokon egyaránt mi ezt az üvegablakot is bemutatjuk.

- Nos, hát mi minden látható most Rómában Rippl Rónai Józseftől?

- A sokak által ismert posterekről, levelezőlapokról, könyvekből ismert pettyes ruhás, és kalitkásnőtől, ezektől a könnyed, wistleri figuráktól egészen az idős, megtört, Rippl Rónait ábrázoló pirossapkás pasztel-képig, megpróbáltuk az életmü gerincét bemutatni. A katalógus cimlapon, és a plakáton Madam Mazé foglal helyet, a kiállitás bevezetője,

mintegy cégére, a Rózsát tartó nő szőnyegváltozata, és az ehhez készült olajposter tanulmány, amely Fehérruhás cimen bonult be a művészettörténetbe. Ott találhatjuk a mozaikos korszak legszebb darabjait, Piacsek bácsit a babákkal, a Sárga krizantémokat, és plakáttervet, levélpapir tervet, Az Andrássy ebédlőhöz tartozott csillár, kályha, szekrénytervek, eredeti Rippl Rónai kerámiák, a Zsolnai gyár kivitelezésében, tányérok, tálak, és néhány gobelin.

Rippl-Rónai József, festő

Írók, költők arcmásait megörökítő fotókból nyílik kiállítás a közeljövőben a Petőfi Irodalmi Múzeum rendezésében.

— Nem előzmény nélkül, hiszen jelenleg is Rippl-Rónai és az irodalom című kiállításunkkal léptünk ki a nyilvánosság elé — mondta *Csorba Csilla* muzeológus. — Ám szeretnénk igazi, összefoglaló tárlat keretében a Nyugat nagy nemzedékének meghatározó író-költő óriásainak portréit, s egyúttal a körükben élő és róluk művészi felvételeket készítő mestereket is bemutatni.

— *Székely Aladárt* kell

Földes Károly: A Nyugat írói - fotókban 2.

Esti Hírlap. Bp. 1981. május. 16.

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 20

kozás. „Az öregebb embernek az az ‚erősebb' mozgása, mely tulajdonképpen csak rájuk nézve ‚erős', a nézőt, kivált a fiatal szemmel nézőt szemében azonban közelebb áll a nyugalomhoz: ez a jellegzetes mozgás, úgy az egyes alakoké, mint az összes alakok tömegmozgása, festői szempontból nagyon érdekelt." Mire törekedett? Amire versei-nek szavaival Ady is: *a lehető legkevesebb eszközzel és legegyszerűbben minél többet kifejezni.*

LACZKÓ ANDRÁS

MAGYAR HIRL

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 22

*

Mindez, a párizsi emberek, fák, utcák benyomásai és megformálásuk — a művészeti ág különbözőségével is — érintkező pontokat mutat azzal, amit önelemzésként *Emlékezésében* Rippl-Rónai leírt. Skót barátjával, Knowlesszal Neuilly mellett sétálgatva a kertekben gyakran láttak nyugalomba vonult öregurakat tekézni, s természetesen megragadta figyelmüket a nyárspolgáralakok karakterisztikuma, az öreges, szürke hangulatú szóra-

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

Rippl-Rónai József (Kaposvár, 1861- Kaposvár, 1927)

„Naplemente créplěskor" Pasztell, 43x53 cm
J. l. b.: Rónai, 25. Kiáltási ár: 20000 ft.

—

„Csónakázók" Pasztell, 31x38 cm J. l. b.: Rónai
Kiáltási ár: 40000 ft.

—

„A kaposvári műterem" o. karton 48x67,5 cm
J. l. j.: Rónai Védett. Kiáltási ár: 80000 ft.

—

„Tourbillon (Örvény) o. karton 48x74 cm
J. l. j. Rónai, Tourbillon Védett. Kiáltási ár: 40000 ft.

—

„Fehér Lépmás" o. karton 39x34 cm
J. f. j.: Rónai (Szerelt) Kiáltási ár: 8000 ft.

—

„Asztaltársaság" színes cerusa 21,5x16,5 cm
J. l. j.: monogrammal 1915. Vevey Pearnom Indiana
Kiáltási ár: 5000 ft.

—

~~Rippl~~
„Tájkép" Vízfestmény 14x19 cm J. l. j.: Rónai
Kiáltási ár: 3000 ft.

BÁV 58. Képaukció Bp. 1982. szeptember

Rippl Rónai József

Keresztes Dóra metszete

loket. Valójában azt sem tudjuk meg, hogy mik a jogszabályok s azoknak megfelelően milyen döntést hozhat a bíró. Mindössze azt tudhatjuk, hogy ő mit gondol el, s hogy végül elhatározza: ezúttal is, mint mindig, a törvények szellemében fog eljárni. Betartja az intézmény bentlakóinak védelmében fogalmazott törvényeket azokkal szemben, akik az intézményt támadták, akik azt képzelték, hogy kívül helyezhetik magukat az intézményen.

A bíró dilemmája: mint a társadalom tagját felelősség terheli őt is a fiatalok ilyenné alakult sorsáért, ugyanakkor bírájukká kell lennie — hivatalánál fogva. De vajon csak a hivatala vagy a meggyőződése is ítéletre készteti? Sükösd arról kíván meggyőzni, hogy a bíró belátott saját felelőssége, bűnrészessége okán is ítélkezni képes — tárgyilagosan. A fiatalokat további csalódástól, a társadalmat végletes eseményektől mentheti meg, ha emlékezetes szerepet vállal életükben, ha az után az ítélet után, amit hozni fog, nem élhetnek ugyanúgy, mint eddig.

Mindez a maga elvontságában általános gondok, morális és gyakran politikai problémák foglalatává?

Nemes György bemegy a ruhatisztítóba, karján a szennyes ágynemű batyuja. Találkozik egy közismert tévészemélyiséggel, aki ugyanilyen csomaggal érkezik. Párizsit vesz a hentesnél és ugyanott virslit vásárol a nemzetközi sikerű próza- és drámaíró. A találkozások még csak eseménynek sem mondhatók. Ám a *Ruhásbatyu a karon* alkalmat ad a szocialista demokrácia alaptörvényeit hittel valló, védelmező, elkötelezett szerzőnek, hogy eltűnődjék és tűnődésre késztessen: társadalmunkban az a *természetes*, ha a felsőbb régiókban élők és a kevésbé sikeres emberek közt nem meredeznek falak, s azok *rontják* rendünk hitelét, akik azt hiszik, „egy csomag nemcsak a karjukat húzza le, lehúzza őket abból a magasságból is, ahonnan, úgy érzik, nem szabad leszállniuk".

Egyik 1977-es karcolatában a vérbeli glosszista humorával sorra veszi a nyári uborkaszezonban gaként jelent meg. Ugyanez a *Hogy is van ez?* sorozatában magvas és felelős elmélkedés tárgya az életünket (a lakótelepeket) fenyegető egyhangúság ellen. Mert nemcsak az uborka érik. Az ember szemlélete, filozófiája is. Éppen ezért vonhatjuk kétségbe Nemes György egyetlen állítását, mely az Irigység című tárcában olvasható:

„Semmiféle igehirdetésre nincs képességem, szándékom meg különösképpen nincs."

A szándék őszinteségét nincs okunk-jogunk vitatni. Nemes nem tetszeleg a bölcs szerepében. De akár írótársai munkásságát elemzi, akár nyelvi, viselkedésbeli torzulásokat helyez nagyító alá — a közösségi gondolkodás mellett tesz hitet és az egymás közti érintkezés tisztességes módjára, a korszerű illemre oktat.

Mi ez, ha nem a publicista igehirdetése?

Márkus László

VADAS JOZSEF:

Képzőművészet

Magánügyködés közérdekből

A történet túlontúl ismert. Így hát csak tőmondatokban: 1919-ben egy fiatal építész műtermet keres. Közben ismeretlen festő hagyatékára lel. Hatalmas vásznakat lát, amelyek megragadják képzeletét. Nem tudja, kiről van szó, de nem habozik: örökségén megveszi az árverésre bocsátott képeket. A fiatalembert, aki ma már nincs az élők sorában, *Gerlóczy Gedeonnak* hívják. Neki köszönhetjük Csontváryt. Ha ő nem fedezi fel és őrzi meg műveit, a magyar piktura egyik legnagyobb életművével volnánk ma szegényebbek.

Ilyen — látványos — pillanatai ritkán vannak a műgyűjtés történetének. A műgyűjtés azonban, a kevésbé látványos formában is, része a szellemi életnek. Nemcsak értékes, hanem nélkülözhetetlen tevékenység. Műgyűjtőknek köszönhetjük, hogy ma óriási közgyűjtemények vannak, ahol emberek százezrei gyönyörködnek a művészet remekműveiben. Főúri, királyi, császári kollekció a magja szinte valamennyi jelentős európai múzeumnak. Még a serdülőkorú — huszegynehány éves — *Nemzeti Galériának* is, ahol most látható a *Válogatás magyar magángyűjteményekből* címen megrendezett kiállítás.

Mit mutat a tárlat?

Először azt, hogy még mindig óriási kincsek vannak magánkézen. Ezt nem elítélően mondom — örömmel állapíthatjuk meg. Az a tizennegyedik századi olasz reneszánsz házi szárnyasoltár, amelylyel a kiállítás indul, bármely múzeum büszkesége lehetne. S tegyünk hozzá még néhány nevet: Giovanni Bellini követője, Lorenzo Lotto, Jacopo Tintoretto műhelye, Guercino. Tiszteletadásra méltó, rangos névsor ez; különösen akkor, ha meggondoljuk: hány olajmágnás, arisztokrata, pénzhatalmasság él ebben az országban.

Második megjegyzésem érdemibb: ahogy előrehaladunk az időben, egyre teljesebb lesz az anyag. Nem azt mondom, hogy a tizenhat-tizenhetedik századi németalföldi festészetnél jelentősebb a tizenkilenc-huszadik századi magyar kollekció; ilyesfajta összehasonlítás történelmietlenség, s értelmetlen. Az azonban tény, hogy míg az előbbi korszakból magától értetődően, csupán néhány értékes szép kép van magántulajdonban, a tágabb értelemben vett jelenkor hazai piktúrájából szinte teljes panoráma szemlélhető: kezdve Ferenczyvel és Rippl-Rónaival, folytatva a sort Gulácsyval és Csontváryval, majd gyönyörű Tihanyi-, Egry-, Bernáth-, Szőnyi-képek következnek. Nem folytatom, mert már ennyiből is nyilvánvaló: ez az aránytalanság törvényszerű. A magángyűjtemények darabjai előbb-utóbb közgyűjteménybe kerülnek, a régi művek előbb, az újak utóbb.

A műgyűjtés azonban nem csupán a köz szolgálója, a művészet is sokat köszönhet neki. Ez a harmadik tanulság, amelyet a kiállításon nyerhetünk, már a mi korunk sajátos viszonyaiból következik. Abból, hogy a művészet és a közösség között szakadék nyílt, az érték és a norma elvált egymástól, az uralkodó ízlés és az új szemlélet ellentmondásai tehetséges festők és szobrászok sorát késztették kényszerpályára. Nagy részük alighanem elveszett volna számunkra, ha nem kap anyagi és erkölcsi támogatást a jószemű, jóízlésű gyűjtőktől. Akikből, szerencsére, ma sincs hiány. A két háború közötti időszak nagy patrónusait (*Oltványi Artinger Imrére, Fruchter Lajosra, Cseh-Szombathy Lászlóra* kell gondolnunk) olyanok követték, mint *Kolozsváry Ernő*, aki a közéletből másfélkét évtizedre kiszorított Európai Iskola tagjait karolta fel.

A Nemzeti Galéria jókora kiállítása meggyőző érv a műgyűjtés haszna mellett. Még annak is, aki hallott a gondokról. Olyan műgyűjtőkről, akik sznobizmusból keresik a nagy neveket, akik telek vagy ingatlan gyanánt, olykor ahelyett fektetik pénzüket képekbe; akik, ahogy igazi kincsekhez illik, valósággal rejtegetik a tulajdonukba került tárgyakat. Ám nem ez a jellemző: a Galériában szereplő művekből imponáló tabló kerekedett ki. Nem utolsósorban azáltal, hogy a rendezés időrendben és iskolák szerint csoportosította a munkákat. Valóságos kis művészettörténetet kapunk. Ez jó dolog, megkönnyíti a néző tájékozódását.

Azt azonban ennek folytán nem tudjuk meg: kik (voltak) azok a legjelentősebb gyűjtők, akiknek az egész nemzet hálás lehet. A katalógus is elrejti szemérmesen a nevüket. Ismeretlenként sem érezzük munkájuk jelentőségét, mert azonosíthatatlanul egybemosódnak a kollekciók. Vagyis a kiállítás, igényes válogatásával, meggyőzött a műgyűjtés fontossága mellett. De példát nem mutatott.

Rippl-Rónai József

Élet és Irodalom

darabok után Beethoven c-moll (Pathétique) szonátáját és Liszt h-moll szonátát tette hangzó valósággá. Ami játékát az első pillanattól az utolsóig jellemezte: minden darabot úgy szólaltatott meg, olyan spontán közlési vággyal, mintha nem jó előre megadott műsort adna elő. Fantasztikus beleérző képességre vall ez. Univerzális művész: nincs „saját", szavakkal megfejthető játékstílusa és olyan stíluskorszak sem, amely közelebb állna hozzá, mint az általa is művelt többi — minden korok szerzőinek értő tolmácsolója. Nem a mű által „közöl" — a komponista mondanivalóját juttatja el a hallgatókhoz. Interpretációja kizárólagos érvényű — mindent elhiszünk neki. Tolmácsolása átgondolt, de sohasem okoskodó, tudálékos vagy éppen magyarázgató — s alapos, részletes megtervezettsége mellett mindig élő, ösztönösen őszinte. Kár, hogy ezt a koncertet nem őrzi hangfelvétel.

Jó lenne, ha a szabadtér egyben arra is adhatna jelzést: mi az, ami koncentrált hallgatást igénylő, értékes esemény, s e produkciók lehetőséget kapnának koncerttermi ismétlésre.

FITTLER KATALIN

KRITIKA

Keserű Katalin:

Rippl-Rónai

„Páratlanul gazdag életművet hagyott ránk, melynek az egyes kötetek mindig csak egy-egy oldalát ismertetik". Milyen igaz *Keserű Katalin* megállapítása *Rippl-Rónai* monográfiája bevezetőjében! *Genthon István* jóvoltából ránk hagyományozódott egy posztimpresszionista zseni, aki föl-földobott kő módjára nem tudott elszakadni magyarságától és e kényszerből teremtett értéket. *Bernáth Mária* jóvoltából megismerkedhettünk a magyar középosztály progresszív festőóriásával, aki európaiság és szülőföld konfliktusát harmónikus, olykor irónikusan felszabadult, de mindig öntörvényű művekben oldotta föl.

A német és lengyel fordításban is megjelenő, *A művészet világa* sorozatba illeszkedő új monográfia sugallatára most a jótanuló Rippl-Rónaiban lehet részünk. A tanítványban, aki a világ tekintélyeinek örök rabja

KRITIKA 1987/10

maradt. Preparátumot készítettem az életrajz és a képelemzések kapcsán előforduló nevekből. Íme: Herterich, Diez, Munkácsy, Gauguin, Manet, Knowles, Carriere, Puvis de Chavannes, Rodin, Whistler, Vuillard, Bernard, Sérusier, Denis, Bonnard, Ranson, Roussell, Verkade, Vallotton, Maillol, Cézanne, Van Gogh, Mednyánszky, Ferenczy, Vaszary, Fra Angelico, Czóbel, Szinyei-Merse, Kernstok, Márffy, Medgyessy, Matisse, Picasso, Körösfői-Kriesch, Dékáni, Lakatos, Marées, Kokoschka, Besnard, Sesshu, Burne-Jones, Gainsborough, Munch, Steinlen, Kozma, Koepping, Klimt, Derkovits. A kaposi mesterre ható író- és költőóriásokból nem készítettem kimutatást, de egy szövetségi vezetőségre való belőlük is kitelik.

Rippl-Rónai '82 tehát nem csinált mást, mint hagyta, hogy hassanak rá. Munkácsytól Knowlesig, Vuillardtól Bonnardig minden új házi feladatot megtanult, és viszonylag korai halálán, nem rajta múlott — mint a szerző írja — hogy csupán „az absztrakt festészet előfutárai közé tartozik" és nem kiteljesítői közé.

Ha én német vagy lengyel — Rippl-Rónairól keveset, vagy semmit sem tudó — olvasó vagyok, szemeim előtt egy kisebbrendűségi érzésektől hajtott, ambiciózus, valamennyi fin de siècle tantárgyból kitűnőre vizsgázó tanuló képe dereng föl. Honnan is sejthetném; szimbolizmusból csak azért kapott jelest, hogy a jó bizonyítvány ép maradjon, és hogy a megtévesztésig hasonlítson a valóban szimbolista és valóban utánérzésekbe menekülő „osztálytársakra", a stréber gödöllőiekre.

A félreismert jótanulónak nem áll módjában „páratlanul gazdag életműve" és naplója után mellékelni, hogy említett urak többsége nem az ideálok, hanem a pajtások körébe tartozott. És egyáltalán; non scolae sed vitae discimus.

P. SZ. J.

az *építész* próbaköve (181. old.); a paraszt, aki szereti a díszítést, nem *pingálja ki a falat*, hanem *képeket fest a falára;* Le Corbusier ismert épületek felsorolása közben (35. old.) nem keveri össze a *Parthenont* és a *Pantheont*, a katedrális drámájában (34. old.) a harc nem a *nehézkesség*, hanem egyszerűen a *súly*, a *nehézségi erő* ellen folyik stb., stb. S ha a fordító azt írja (91. old.), hogy *a művészet nem népies, de még kevésbé „luxuskurva"*, lehet, hogy igaza van, csak éppen nem Le Corbusier szavait adja vissza, aki a művészet *luxustárgy/díszmadár/dísznövény* voltát tagadja.

Ezek a fordítási hibák azonban eltörpülnek két fejezetcím, illetve fejezetvázlat téves fordítása mellett. Erre a súlyos hibára azért kell külön kitérnem, mert a könyv legfontosabb gondolatai torzulnak el a magyar szövegben.

A *terv*-ről szóló fejezet bevezetésében azt olvashatjuk, hogy *a terv az erőforrás. Terv nélkül csak fejetlenség, esetlegesség van.* Elképzelhető-e, hogy a 20-as évek elején ilyen mindenki által ismert közhelyet harsogott volna egy építész? Mi értelme lett volna ezt a könyvben kétszer is, dőlt betűkkel kinyomtatni? A fordítónak, ha másból nem is, de a 207. oldal képaláírásaiból rá kellett volna jönnie, hogy Le Corbusier nem általában a *tervről*, hanem konkrétan és egyértelműen az *alaprajzról* beszél, az alaprajzról, amely minden téralakításnak a *kiindulópontja*, a *nemzője*. Le Corbusier fogalmazása hallatlanul pontos: jó alaprajz nélkül nem *esetlegesség*, hanem kifejezett *önkényesség* uralkodik. (Éppen az alaprajznak, a funkciók elemzésének a tervezés középpontjába való állítása alapján nevezték el a két háború közötti modern építészetet *funkcionalista* építészetnek.)

Hasonlóképpen sajnálatos, hogy a magyar szövegben a *méretrend/modulrendszer/léptékrend* kifejezés helyett a *szerkezeti rajz* elnevezés áll. Ez a kifejezés félreérthető, ugyanis a műszaki tervezésben a szerkezeti rajzok a tartószerkezetek terveit jelen-

TEIM

— Mi van? — kérdezi.

— Ez a büfés egy rokonszenves pali — mondom.

— És mélyen érző üzletember. Annyira figyelmes, hogy az Iszapos elhunyt törzsvendégeinek soha nem mulaszt el koszorút küldeni.

— Antal, mit tudsz a könyvhétről?

— Semmit. Magához a könyvhéthez nem is kívánok hozzászólni; ez a könyvhistória meglehetősen bonyolult história, és eléggé összetett kérdés. Belőlem például kiverték. Úgy szoktattak le az olvasásról, ahogy a pulit szokás leszoktatni a tojászabálásról: veréssel. Marci bátyám, mikor észrevette, hogy könyv van nálam, úgy ugrott rám, mint a vadállat. Csavargó, kitaposom a beled, s már verte is ki a kezemből. Frászt kapok, ha rágondolok, hogy hányszor ütött agyon a vén marhája. De amit el akart érni, azt elérte. Rá se nézek a könyvekre.

— Nagybátyád volt?

— Fenét. Édesbátyám. Most töltötte be a hatvanhetet, bikákat hizlal, kijár a téeszbe, egészséges, mint a makk, és mostanság az unokáit üldözi. Változatlanul rögeszméje, a könyv öl, butít és nyomorba dönt, a paraszt kezébe kapa való és kasza. Marci bátyám engem kalapált, Romity szomszéd a fiát gyapálta. Végül teljesen leszoktatta a gyerekét az olvasásról, de a gyerekből a demokráciában nagy ember lett, így ez már nála nem hiányosság. Jelzem, nálunk a bátyámnak még a nagyanyám is besegített, azzal ijesztgetett, ferde szemű leszek, mint a japánok. Fene tudja, honnét vette, élete végéig hirdette, a japánok szeme a rengeteg olvasástól szűkült össze. Van itt nekem egy belevaló fóliás haverom. Ő az igazi császár, nem én. Olajos Pálnak hívják, majd összehozlak benneteket. Elismert mesterkertész és primőrtudós, pedig őt még szakkönyvbe nem látta belelapozni soha senki. De van esze. Olajos Pál a szakkönyvbuzi nyugdíjas téeszelnökőt figyeli, követi. Így tart lépést a korral, megrögzött „betűmegvető", mégis olvasott ember — okosít fel Antal.

Ferenc jut eszembe és Jani bá.

— Akkor ez a te Olajos Pál barátod az Olvasó Népért mozgalomban a „figyelő" nép — mondom.

Kopott farmerban köszörűskülsejű vén pacák ül az asztalunkhoz. Emil, a rokkantnyugdíjas alkoholista, az aktív rigmusterjesztő. Irkalapokra kézzel írt pornográf szöszszenetekkel, disznó mulatónótákkal házal, valamennyi saját átdolgozás, kanmurihoz, vadászvacsorához, születésnapi hejehujához.

Antal kitörő örömmel üdvözli.

— Emil, áruld el ennek az én tanult barátomnak, hogy szoktál-e olvasni!

— Hogyne. Azt a könyvet, amit egyszer traktorosnapra kaptam, csaknem teljesen kiolvastam.

— Emil, hányban voltál te traktoros?

— 1957-ben.

Antal felém fordul.

— Látod, végül mégis nekem lesz igazam: a könyvkérdés összetett kérdés — ásít.

Közeleg a nyár, és Antalt mostanában huszonöt fok körül a kőbányainak már a látványa is elálmosítja. Szeretettel nézem. Életrevaló, jellemes, nyílt, természetes eszű férfi. Ferenchez hasonlóan a maga világában magától értetődő természetességgel igazodik el. Félve és csak nagyon halkan kérdezem: akkor is ilyen életrevaló lenne, ha olvasott ember lenne? Mindenesetre szememben Antal könyvvel is, anélkül is, teljes ember, hiányérzetem nincs vele szemben sohasem.

3

De fogjuk most már rövidebbre. Másnap a székesfehérvári piacon, a lacikonyhasoron földművesek, iparosok, „vidékiek" társaságában töltöttem néhány órát. Hegyi László 18 éves pázmándi kőművestanuló közepesen jómódú család feltörekvő tagja, reális elképzelésekkel, vágyakkal, álmokkal. Ezek esszenciája: 1. jól fizető szakma, 2. összkomfortos családi ház garázzsal, 3. egy Lada személyautó. Édesapja postás kézbesítő, egyik nővére irodista, a másik bolti dolgozó.

— Ez a hét milyen hét? — kérdezem a fiatalembertől.

Visszakérdez.

— Takarékossággal kapcsolatos?

— Nem.

— Békével, tisztasággal?

— A művelődéssel, a műveltséggel, a könyvvel.

Fejét rázza: — Én most a tanulással vagyok elfoglalva, szabad a gazda — mondja, s étvágycsináló erővel harap a véreshurkába.

Nem megy. Nincs szerencsém. A falatozóknak fogalmuk sincs a könyvhétről. Mellettem fehér ingben, pávatollas kalapban negyvenes parasztgazda panaszkodik: — Az idén már háromszor vetettem el a borsót, a galambok mind a háromszor kietették. A madárijesztő szart ér. A galamb rászáll a kalapjára, ott turbékol, hát most a nyavalya tudja, kapok-e még borsómagot. Bebuszozni Fehérvárra felér egy kikötéssel. Piaci napokon útnak indul a fél falu. Reggel úgy megtelt a busz, hogy az eleje kinyomta a hátulját.

Megszólalok.

— Biztos, mert könyvhét van.

— Mi van? — kérdezi.

— Könyvhét, nem hallotta?

— Hol hallottam volna, én nem vagyok fehérvári.

Hamarosan híre jár, hogy van itt egy illető, aki tudni szeretné, megvolt-e már Fehérváron a könyvhét. Könyvhét? Az arcokon szomorúság és tanácstalanság. Segítenének, de nem tudnak. Mintha idegen városban ismeretlen utcát keresnék. Ám hiába minden, a járdaszéli tanácstalanok se helybeliek, sőt már maguk a helybeliek is vidékiek, nem tudnak sem utcát, se teret, se mozit, se patikát. Szégyen. Így azért mégsem engedhetnek el. Az ötvenkét éves Varga Sándor, a tettrekész bádogos ezekkel a szavakkal próbálja megmenteni a restivilág becsületét: „Fehérváron biztos, hogy szokott lenni könyvhét. Vagy ilyenkor, vagy máskor. De az idén még nem volt, az hétszentség."

Ferenc már a kocsinál vár.

— Mire jutottál? — kérdezem.

— Errefelé jobb ára van a morzsolt kukoricának. De mire ideszállítja az ember, secko jedno. A juhászt, a biztos vevőt kár volt elszalasztani — nyűgös. Estig feltétlenül haza szeretne érni.

— Ferenc, harapunk valamit, és irány Baja.

— Harapjunk.

Tele vagyok a sültek szagával, ímmel-ámmal eszem.

Ferenc kedvetlennek lát. Vigasztal: — Ne lógasd a fejed. Ami téged bánt, attól még lehet jó termés. A kenyér a fontos, a megélhetés, a többi csak dísz, ráadás — magyaráz.

A piac fölött, a fák alatt egy lakókocsiból Zsuppán dalát hozza felénk a szél: Az élet célja semmi más, mint jó evés és jó ivás, röff, röff, mint jó evés és jó i-i-ivás. Böff, böff.

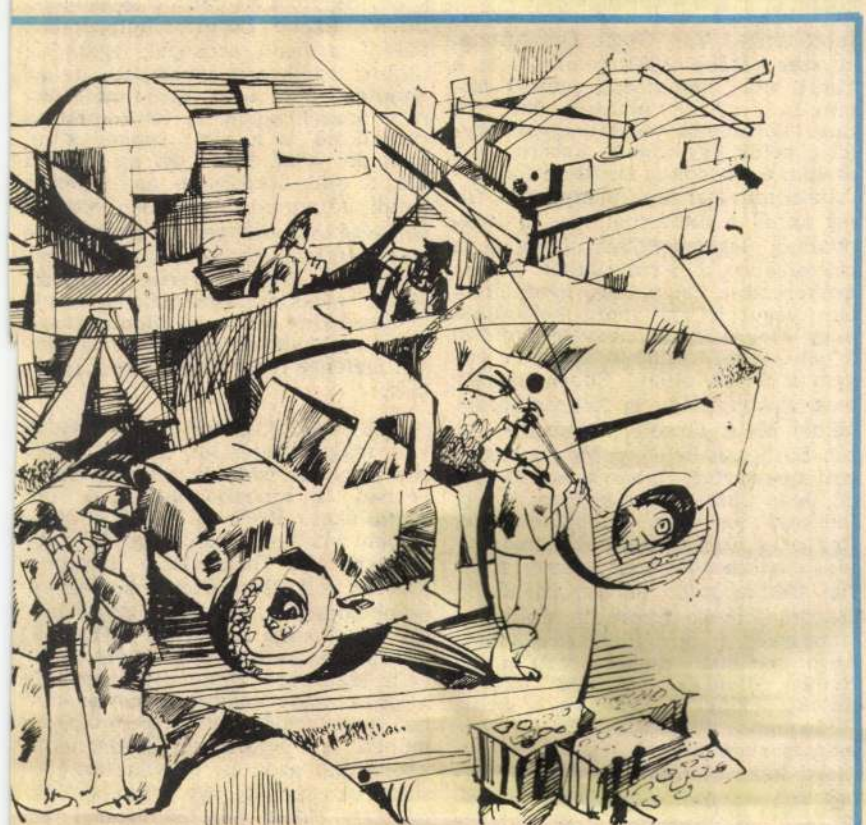

PAPP GYÖRGY GRAFIKÁJA

1986. május 24., szombat Népszabadság

RÓNAI ÉS RIPPLI

125 éve született Rippl-Rónai József

Kaposvárott született, és Kaposvárott is halt meg. Nevezhetnénk a bensőséges vidéki élet dicsőítőjének is. Másfelől viszont Maillolról, a szobrászról készített század végi portréját határozottan becsben tartja a párizsi Modern Nemzeti Múzeum. Az életmű két félre válik, egy párizsira és egy kaposvárira; a személyiség egy képeit Rónai néven szignáló, francia aszszonyt választott, de 1914-ben francia szempontból mégiscsak internálandó ellenséges állampolgárra, és egy Rippl mesterre, Piacsekék rokonára. Aki azonban mégiscsak a bűnös Párizsban töltötte fiatalságát... Így azután ez a patikusból lett piktor egész életén át kilógott kicsit a sorból. Párizsban mint magyar, Magyarországon mint „franciás". De — bölcsen — azzal vigasztalta magát, hogy „a köztetszés ... tulajdonképpen az egyéniség végét jelzi" (az 1911-ben kiadott *emlékezések* 63. oldalán).

Bár vissza-visszajárt, 1900 táján Rippl-Rónai szakított Párizzsal. Életműve tehát egy XIX. és egy XX. századi részre oszlik. (1901-gyel kezdve e századot.) Érdemes volna egyszer összeszámolni, hogy a gazdagnak mondható Rippl-Rónai-irodalomban (Genthon István, Szabady Judit, Aknai Tamás, Bernáth Mária és mások) ki hány képet szentelt az 1900 előtti és utáni időszaknak? Tekintetbe véve azt is, hogy az első időszak tizenkét évet ölel fel, a második kétszer annyit.

Rippl-Rónai sorsfordulója szervesen kapcsolódik Munkácsy történetéhez. A fiatal művész a befutott mester műtermében dolgozott; a tudományos közvélemény szerint Munkácsy képeit másolta. Emlékirataiban inkább a népszerű mester *hatását* hangsúlyozza: „Fejemet nem tudtam használni, Munkácsyéval dolgoztam. Régibb rajztudásomat is, melyet Münchenben dicsértek, majdnem elfelejtettem. Csak a hírem volt jó, mondom, mint Munkácsy-tanítványé... E képek rosszak voltak, csak abban találtam a pénzre váltásuk igazolását, hogy sokban megfeleltek az akkori cudar közízlésnek, melyet az amerikai gazdag hentesek hoztak Európába, s amelytől még ma is sírnunk kellene" (15. oldal). Inkább utánzott hát Rippl-Rónai, mint másolt.

„Ebben az időben jártak és dolgoztak Pont-Avenban Gauguin és a furcsa hollandus festő, kinek neve azonban csak 1900 után került forgalomba: Van Gogh. Gauguinnal egyszer később (1894) találkoztam, s Tahiti után bemutatott műveit láttam is. ...Azért említem őket itt, mert körülbelül velük vagyok egyidős, velük egy időben másutt, más utakon és módokon kezdtem és folytattam művészi tanulmányaimat, főleg annál a mesternél, aki tanítványaiban legegyénibben fejleszti a művészetet: a természetnél. Ebben gyökerezik-e vajon, hogy nyomtatásban végül is egy lapra kerültünk, hogy Meier-Graefe nagy könyvében a pont-aveni iskolához soroz be engem is?" (34. oldal.) Ebben bizony; meg abban, hogy a lelkiismeretes, német Meier-Graefe látókörébe Közép-Európa is belefért, Magyarországot is beleértve. Habár korszerű utóda, Jean Cassou szintén szentelt egy flekknyi szöveget Rippl-Rónainak Redon és Rodin között *A szimbolizmus enciklopédiájában*, persze, francia szemszögből: párizsi ösztöndíj, francia feleség, barátság Maillollal, ismeretség a „próféták" *(les Nabis)* újító szellemű csoportjával, a *La Revue Blanche* számára végzett munka, színes litográfiák a belga Rodenbach verseihez, a *Nő fehér pettyes ruhában* említése, mely Vuillard képével rokon... S végül öthat sor az utolsó negyedszázadról, amikor Rippl-Rónai, „visszatérve Magyarországra... mind portréin, mind tájképein erősebben hajlik a realizmus felé". Ez igaz, de kérdés, hogy bűn-e? Pest nem Párizs, Kaposvár még kevésbé az — a művész valamilyen közösség keretében alkot, a megrendelő, a mecénás, sőt, a *manipulátor* (a kritikus, a muzeológus, a műkereskedő) hátterében alkot. Gauguin és Van Gogh életműve az alkotók halála *után* kezdett igazán érvényesülni; ezeknél az életműveknél számításba kell venni azt is, hogy *a gyakorlati életen kívül* születtek meg, abban az értelemben, hogy a festők nem ebből kényszerültek élni. Van Goghot testvére, Gauguint barátai tartották el, és az utóbbit felesége is támogatta, amennyiben a sok gyerek ellenére sem szorongatta nagyon, mint kötelességekkel rendelkező családfőt. Rippl-Rónai viszont magától értetődő feladatnak tekintette, hogy eltartsa a családot, és ebben merőben különbözött több posztimpresszionista szent megszállottól, a másik nagy patikustól, Csontvárytól is, aki még sokáig élhetett és talán alkothatott volna, ha a világháború területi változásai és pénzügyi következményei nem ítélik éhhalálra — ugyanis Csontváry egyebek közt azért lehetett Csontváryvá, mert a megtakarított pénzecske és a bérbe adott patika miatt sohasem kényszerült képei eladására.

Apám és Piacsek bácsi vörös bor mellett. 1907.

Lehet, hogy mindez nagyon póriasan hangzik, amikor a század végi új irányzatok egyik úttörőjéről, a magyar *nabi*ról van szó, de hát ő maga írta: *„Más az élet, más a művészet!"* Még alá is húzta ezt a kijelentést emlékiratában (33. oldal). Az élet pedig azt parancsolta, hogy ha a budapesti megtelepedés nem kecsegtet gyors és biztos sikerrel (mert azt már Párizsban is megtanulta, hogy a rossz kritika nem csupán hiúsági kérdés), akkor még a hideg Oroszországba is el kell vinni — piacra bocsátandó — a tehetséget, akár a táncművészet „vengerkáinak". Ám negyvenéves korára már elege van az ugrándozásból, az izületei is fájnak: lemond a moszkvai—pétervári karrierről, eladja képeit, és a vételárból vesz egy házat Kaposvárott.

A folytatás meglehetősen ismert. Hazatelepülés; előbb szerényebb, majd mind hangosabb siker — bár olyan ajánlatot, mint az *Übü királyt* író Alfred Jarryé, aki megígérte, hogy könyvet ír róla, aligha kapott. Öregurak, fotelek, szobabelsők, meztelen lányok napfényben, a színektől szétrobbanó körtvélyesi kastély és végül finoman szomorkás pasztellek, Babits, Szabó Lőrinc, Móricz meg főként a festő arcképei, egész az utolsó, tragikusan töredezett, de az elmúlás elleni hősi küzdelmet tükröző önarcképekig. A fehér pettyes ruhájú nő és a piros sapkás kései önportré közt feszül ki az életmű íve, s ami összefogja, az a képen belüli, cézanne-i értelemben vett *tér keresésének hiánya* — a gobelinszerű, síkban elképzelt látvány eszménye — meg a derűs, megértő, olykor vidékies humanizmus. A vidékiességnek itt a jó oldala tűnik ki: a nyugodtabb életritmus, a mások életének megértése és megbocsátása.

Így teremtette meg Rippl-Rónai a maga szintézisét, a kései, Cassou által realistának mondott portrékban és szobabelsőkben. S úgy tudta őket létrehozni, hogy a háttérben ott volt Munkácsy *is*, meg Vuillard *is*. Szintetizáló hajlamú művész volt Rippl-Rónai: sokirányú érdeklődését az is jelzi, hogy a francia irodalomból leginkább Mallarmé, Ronsard és — Rabelais műveit kedvelte leginkább. Mindenki megtalálhatja a maga kedvencét e viszonylag hosszú idő alatt létrejött életműben. Az évfordulón el-elgondolkodhatunk azon is, milyen torzulásokat okozhat, ha egy művészpálya, bármely okból, *fiatalon* lezárul. Ki tudja, merre nyílhatnának még utak?

Székely András

mennyire fontos, ennek az elöállitése is már tudományos felkészültséget, és tudományos kutatást igényel. Azon tul a katalógizálás, a kiállitásokra való elökészités, szintén tudományos munka.

- A másik fontos tudományos munkája a muzeumnak a Budapest történetével kapcsolatos tevékenység. Egyrészt részstanulmányoknak az elkészitése a város XVIII, XIX, XX-ik századi történetéről, másrészt az összefoglaló Budapest története ujkori része megirásában való részvétel. Ezen munka már évek óta folyik, és rövidesen a következő évtől kezdve ennek az összefoglaló Budapest történetnek a kötetei megjelennek.

- - - - - - -

Magyari erzsébet riportját hallották a kiscelli muezumról.

ben gyarapodott igen nagy mértékben, és ugyanabban az időben keletkezett ipartörténeti gyüjteményünk is. Nem müszaki muzeumot akarunk berendezni itt a kiscelli muezum épületében, azokat az ipartörténeti tárgyakat gyüjtjük, amelyek a fővároshoz valamilyen módon kapcsolódnak, a főváros történetét dokumentálhatják. Igen jelentős ebben a gyüjtésben a győri Blathi Citernovszky tervezte, és az óbudai Ganz Villamossági-gyárban az 188o-as évektől kezdve készitett villany motorok prototipusa, és ezeknek a villany motoroknak a tervezési rajzai, amelyek különösen azért is érdekesek talán, hiszen ezek azok a tárgyak, amelyek kiállitáson még Amerikában is szerepeltek.

- Rendkivül sok szép ezüst tárgyunk van pesti, budai, és óbudai mesterektől, XVIII-ik, és XIX-ik századiak, birtokunkba került Szentpéteri Józsefnek az utolsó még magánkézben lévő dombormüve, Pórusz király fogságba esése cimmel, azonkivül a Pest-budai butormüvességnek néhány remeke, azonkivül egy egész külön szakága részben a butormüvesség, részben pedig a hangszer iparnak a zongorák, azonkivül, az órák, azonkivül nagyon szép ruhagyüjteményünk is van.

- Az előbbiekben már szó volt a gyüjtemények gyakorlati felhasználásáról. Erre természetesen az itt folyó tudományos rendszerező munka ad lehetőséget. Milyen jellegü a muzeum tudományos munkája.

- A muzeum tudományos munkássága a gyüjteményekkel kapcsolaots. Tulajdonképpen megelőzi a mütárgy muzeumba kerülését, mert annak eldöntése, hogy az a tárgy a muezum számára fontos, és egy

Csók István képeink, korai Bernáth Auréljaink, Czóbel Béla képek, Egri József, Farkas Istvén, Szőnyi István egészitenő ki a két világháboru közötti magyar festészet anyagát. A képzőművészeti gyüjteményünk fejlesztésének az utja, már csak azért is mivel a XIX-ik századi, és a XX-ik század elejéről származó festmények, és képek, melyek valóban muzeális értékűek már közgyüjteménybe vannak, itt természetesen a kortárs müvészet vásárlása, és gyüjtése lehet a legfőbb feladatunk.

- Arra kérem Önöket, ismertessék a várostörténet szempontjából legfontosabb gyüjtési ágakat.

- Rendkivül értékes a fénykép gyüjteményünk. Több ezer lemezünk és képünk van, melyeknek a legértékesebb része az 1860-as években készült városképek, és az 1875-95 táján készült ugynevezett Klöss-lemezek, a Klöss Müintézet fényképei, egyébként Klöss mesternek egy nagyon szép masinája itt van a muzeumba. A fénykép tárunk gyakorlati feladatokat is ellát, igen sok televiziós filmrendező keres fel bennünket, azonkivül kosztüm tervezők, bélyeg tervezők, is használják a gyüjteményt. Hasonlóan gyakorlati feladatokat is segit megoldani a tervtárunk. A tervtárban olyan épületek, és városrendezési tervek vannak, melyeket kitünően föl tudnak használni müemléki helyreállitásokkor. Ezek a XIX-ik század elején, sőt a végén készült épület rajzok, alaprajzok, és homlokzati rajzok, aquarellek, oly szépek, hogy nemcsak mint épitészeti dokuemntum, hanem mint önálló grafikai alkotás is értékelhető.

- Epitészet történeti gyüjteményünk különösen az elmult évtized-

- Ugy tudom, most is készült óbudai filmjük, mi a témája?

- A film témája egy óbudai szőlőművelő háza. Ezt a sorozatot folytatjuk majd a jövő évi tervünkben szerepel az óbudai téglagyárakról egy film elkészitése. De ennek a filmezési munkánknak elégményei is vannak, mert az elmult években készült film a hidak ujáépitéséről, kezdtünk egy kis filmet még évekkel ezelőtt a Józsefvárosról is, általában mi a filmet igen fontos eszköznek tartjuk a muzeumi gyüjtő munkánkban, kitünően alkalmas folyamatoknak a rögzitésére, és remélhetőleg alkalmas lesz arra is, hogy majdan kiállitásainkon is bemutathassuk.

- A kiscelli muzeum valamennyi gyüjteménye közül legismertebb a képzőművészeti gyüjtemény, amely különösen gazdag a kortárs művészet alkotásaiban.

- A képzőművészeti gyüjtemény a muzeum egyéb gyüjteményeihez hasonlóan, több, mint 75 esztendő szerzéseinek, vásárlásainak az eredménye, de az elmult 10 esztendő alatt, a Fővárosi Tanács megértő támogatásával, anyagi segitségével, az anyag számban, és minőségben megsokszorozódott. Az állandó kiállitásunkon minden olyan jelentős XIX-ik és XX-ik századi magyar festő és szobrász képviselve van, aki Budapesten élt, alkotott, tanitott, aki a város művészi arculatának képzőművészeti életének formálója volt. A közelmultban sikerült a magyar festészet néhány remekművével gazdagodnunk. Például Ripl Rónai Józsefnek Anyám és apám 40 éves házasságuk után cimü képe, mely mondhatni, hogy minden magyar kézikönyvbe benne van, aztán a későbbi szintén Ripl Rónai kettős arckép, Lajos és Üdön, azonkivül nagyon szép

mot egy napig sem zárva tartani, május 1-én szokás szerint meg fogjuk nyitni a kaput a látogatók előtt, addigra reménlhetőleg el fog készülni az uj tető. Mert most t.i. egy olyan szobában ülünk, amelyik felett nincsen tető, ideiglenesen ponyvával vannak letakarva a gerendák.

- A muzeum a látogatók számára május 1-étől október végéig tartott nyitva. Mi ennek az oka?

- Sajnos a kiállitási helyiségeket egyáltalában nem lehet fütetni, télen beszorulunk a néhány fütött dolgozószobába. A felujitása kiterjed a központi fütésre is, és akkor valószinüleg egész esztendőbe tárva leszünk a látogatók számára.

- A kiscelli muzeum tehát Budapest történeti emlékeinek gyüjtésével foglalkozik általában. A muzeum otthona közelebbről viszont óvoda, ez az ugyancsak gazdag történeti multu városrész. Azt hiszem, hogy a körülmény valamelyest legalább befolyásolja a kutató munkát.

- A kiscelli muzeum ugyanakkor, amikor a főváros uj korának az emlékeit gyüjti, és kivánja bemutatni a látogatóknak, különös gonddal foglalkozik Óbudán a történetével, és azzal a hatalmas változással, amelynek napjainkban vagyunk a tanui, egy régi városrész eltünésével egy ujnak a keletkezésével, és muzeumi munkánknak tudományos gyüjtő és feldolgozó munkánknak igen fontos része ez. Ennek kapcsán kerül sor arra, hogy nemcsak tárgyi anyagot gyüjtünk be erről a területről, hanem lefényképezzük a bontést, lefénykepezzük az épitkezést, de nemcsak fényképezünk, hanem filmre is vesszük.

Az a törzs gyüjteménye tulajdonképpen a fővárosi muzeumnak a mai budapesti Történeti Muzeum ujkori osztályának, osztálya gyüjteményeinek, mert a mult század végétől, és különösen azt hiszem 1907-től kezdve, hogy a muzeum önálló épületet, kiállitási lehetőséget kapott a Városligetben, attól kezdve megindult nagy mértékben a város történeti emlékeinek a gyüjtése.

- A muzeum gyüjteményei első izben, amint mondottam a Városligetben a volt milleneumi kiállitás fővárosi pavilonjába kaptak helyet. Mikor költözött a muzeum jelenlegi épületébe.

- 1938-ban költözött föl ide a kiscelli volt trinitari kolostor épületébe. A felköltözésnek az oka talán az volt, hogy kinőtte már azt a régi század eleji épületet, a muzeum gyüjteményeivel, gyüjteményeinek a nagyságával, kevés volt már a kiállitási hely, és a lehetőséget ide a felköltözésre az adta meg, hogy Schmidt Miksa butorgyáros a fővárosra hagyományozta ezt az épületet. A muzeum berendezkedett ebben az épületben, azonban ez az épület 945-ben sulyos károkat szenvedett. Ideiglenes helyreállitásra került csak sor 45 után. Ebben az ideiglenesen helyreállitott épületben rendeztünk kiállitásokat az elmult 2 évtizdben, rendezték be a raktárainkat.

- A Fővárosi Tanács segitségével most idén sor került az épület teljes helyreállitásának a megkezdésére, ami nemcsak muzeológiai szempontból fontos, hanem az épület müemléki jelentősége indokolt. Sor kerül az épület teljes felujitására, valamint a templom felépitésére, ahol kiállitásokat szeretnénk elhelyezni. A hosszu évekre kiterjedő épitkezés alatt sem óhajtjuk a muzeu-

1971. XII. 30. 21.45 D. /6/ Petőfi.

Belső megvilágításban.

- Kampari Erzsébet riportja a Kiscelli múzeumban.

- Hosszú Óbudán, a Kiscelli utca 108 szám alatt van a Kiscelli múzeum. Óden épület nagyon szép környezetben, de ide eljutni felér egy kisebb kirándulással. Mégis aki vállalkozik az utra, nem bánja meg. A Kiscelli múzeum egyike Budapest legérdekesebb múzeumainak. Téjfeleződésünkat most tól lévén, megnehezeti, hogy a múzeum zárva van, így a gyűjtemények, kiállítások nagyrésze sem látható. Mégis szívesen kalauzokta találtunk Czifka Péterné művészettörténész tudományos munkatára, és Nagy Lajos osztályvezető helyettes azomél ében. A Kiscelli múzeum mint a budapesti történeti múzeum-kikeri osztálya, várostörténeti emlékeket gyűjt 1886-tól megjelenig. Ezek az emlékek nagyon változatosak, a gyűjtésünk sokrétű, és szerte ágazó, tarka, olyan mint mége az eleven város. Az árvíz táblákuak, vagy határkövek-nek éppen ugy itt van a helyük, mint a pesti polgárok biodermeyer butorainak, a vörös jellegzetes iparágaihoz szolgáló szép munkaeszközöknek, a városképi változásokat hűen tükröző metszeteknek, könyvmatoknak, majd később fényképeknek.

- A XIX-ik század második felében, a 60-as években fölmerült már, nagyobban, majd 1878 után Budapesten várostörténeti múzeumot létesítsenek. De az a várostörténeti múzeum csak a múlt század végi 1889-ben valósult meg egy fővárosi tanácsi határozattal, és a múzeumnak a helyére 1897-ben az ennes Lanfranconi által a fővárosnak ajándékozott városkép gyűjtemény vetette meg.

1021

1971. XII. 30. 21.45 D. /6/ Petőfi.

Belső megvilágitásban.

- Magyari Erzsébet riportja a kiscelli muzeumban.

- Messze Óbudán, a Kiscelli utca 108 szám alatt van a Kiscelli Muzeum. Ódon épület nagyon szép környezetben, de ide eljutni felér egy kisebb kirándulással. Mégis aki vállalkozik az utra, nem bánja meg. A kiscelli muzeum egyike Budapest legérdekesebb muzeumainak. Tájékozódásunkat most tól lévén, megnehezeti, hogy a muzeum zárva van, igy a gyüjtemények, kiállitások nagyrésze sem látható. Mégis szives kalauzokra találtunk Czifka Pálterné művészettörténész tudományos munkatárs, és Nagy Lajos osztályvezető helyettes személyében. A kiscelli muzeum mint a budapesti történeti muzeum ujkori osztálya, várostörténeti emlékeket gyüjt 1686-tól napjainkig. Ezek az emlékek nagyon változatosak, a gyüjtésünk sokrétü, és szerte ágazó, tarka, olyan mint maga az eleven város. Az árviz táblának, vagy határkövnek éppen ugy itt van a helyük, mint a pesti polgárok biedermayer butorainak, a város jellegzetes iparágaihoz szolgáló szép munkaeszközöknek, a városképi változásokat hüen tükröző metszeteknek, könyomatoknak, majd később fényképeknek.

- A XIX-ik század második felében, a 60-as években felmerült már, hogy lesten, majd 1873 után Budapesten várostörténeti muzeumot létesitsenek. De ez a várostörténeti muzeum csak a mult század végi 1889-ben valósult meg egy fővárosi tanácsi határozattal, és a muzeumnak az alapja 1887-ben az Ince Lanfranconi által a fővárosnak ajándékozott városkép gyüjtemény vetette meg.

Rippl-Rónai József, festőművész

5. Rippl—Rónai József: Gyümölcsök. 1910, olaj

Képek a Mihályfi-gyűjteményből.

Új Tükör, 1984. febr. 5. 24–25 old.

Lázár Béla

Tizenhárom magyar festő. Buda, 1912

Rippl-Rónai József.

Kétszer nyúlt végzetes hatással a magyar közönség a művészet sorsa intézésébe, egyszer — a hatvanas években — azzal, hogy mibe se vette s másodszor — a kilencvenes években — azzal, hogy agyonpártfogolta. A hatvanas években, amikor a jó sors a kiváló tehetségek egész sorával ajándékozott meg bennünket, művészeinknek élethalálküzdelmet kellett vívniok a közönség közönyével, ebben sokan elpusztultak vagy külföldre menekültek; a kilencvenes években a közönség érdeklődése fölébredt ugyan, de izlése még a történeti pikturánál tartott és a művészek — kik korszerűekké lettek, mert nagy része külföldön fejlődött — a művészietlen föladatokba vagy belepusztult vagy meddő viaskodások áldozatává lett. Kevésnek adott a sors olyan lelki erőt, mellyel aztán a mostoha külső körülményeknek ellent tudott volna állani. E kevesek közé tartozik Rippl-Rónai József.

Most, hogy fejlődése egy új fordulójához érkezett — s mindjárt megjegyzem — ahhoz, ahol tel-

jes harmóniában lelki hajlamaival fölépítheti a maga egyéni stilusát, ezt a fejlődésmenetet áttekinteni a legérdekfeszítőbb regény olvasásánál is izgatóbb. Visszatükröződik benne az egész modern művészet fejlődése. Nem az a fejlődési sor, amely a felületen lebegett, mindenki észrevehette s impresszionizmus, pleinair, optikai egység s más hasonló jelszavakba foglalható, hanem az, mely ott zajlott le a mélységekben, látatlanul, a művészi öntudat rejtekhelyein s csak hatásában, eredményeiben, a fel-feltörő magavallomásokban, naplójegyzetekben, néha diadalkiáltásként, máskor szaggatott zokogásban nyilatkozott meg. Csupa ellentétnek látszott s talán maga a művész sem volt mindig tisztában belső élményeinek uralkodó jellegével, de őszinte volt, ösztöne, képzelete, érzése parancsszavára hallgatott és ellentmondásain nem tépelődött, mert tudta, hogy belső hatalmak kormányozzák s ezek ellen cselekedni neki meg nem adatott. Rippl-Rónai József művészi fejlődése lélektani rejtély volt mindnyájunk előtt, önmaga előtt is sokáig s megértéséhez csak a legujabb stiluskereső törekvésekbe való elmélyedés vezetett. S egyszerre nyilvános lett, hogy mi az a titokzatos erő, mely Rippl-Rónai művészetét táplálta s tüstént megmagyarázta a látszólagos ellentéteket: a pillanatnyi mozgáslehetőségek keresőjét, a percigvaló jelenségek megfigyelőjét, az elillanó szín és fényhatások kutatóját, a madárszárnyakkal jelenségről jelenségre szállót (impresszionista törekvés), amint erős kontúrba fogott dekorativ színfoltokkal keresi mindazt, ami az élet mozgalmaiból kiemel, a lelki nyugtalanságot elfojtja s

csöndes, vihartalan, harmónikus hangulatokat vált ki éppen azzal a szépséges környezetegységgel, melybe mindent, bútort, falat, könyvet, ablakot, szőnyeget, üveget, mindent egybefoglal (anti-impresszionista törekvés). A két törekvés ellentétessége azonnal szertefoszlik, ha megkeressük a képzeletstruktúrájának alapját kitevő abstrakcióra való hajlamát, melynek a természet csak anyag s mely arra képesíti, hogy e talán túlságosan is gazdag anyag elemeivel szabadon bánhasson, összefoglaljon, egyszerűsítsen, elmellőzzön, hangsúlyozzon, de sohse másoljon, részletezzen, halmozzon, ellenkezőleg abstraháljon, és az így kiformált képzeleti képekkel építsen, alakítson, kapcsoljon s ez az egységes hajlam tükröződjék vissza minden művészeti alkotásán, magába olvasztva az ellenkező törekvés elemeit is.

Fejlődése megmagyarázza ezt.

I.

Vegyészi pályára készülés közben, egy robbanás az egyetem laboratóriumában elveszi a kedvét a kémiától és nevelőnek megy gróf Zichy Ödönékhez, akinek két fiát tanította, velük utazik és él, szebbnél-szebb természetben, Altaussee-ban, künn a fehérmegyei pusztán, később Kalksburgban, miközben ő maga mindinkább festői hivatásának öntudatára ébred. Ez időből írja haza: „Ha a festés nem volna, talán már rég megszöktem volna". Vágyik festőakadémiára, miközben egy Kalksburgban

élő festőnél órákat vesz. Az 1883. év karácsonyi szünetét egészen művészi álmadozásnak szenteli. A grófnő ekkor festékdobozzal és egy, az olajfestésről szóló könyvvel lepi meg, amit nagy örömmel ujságol haza. Aztán hirtelen határoz. 1884 január közepe körül már Münchenben van, februárban fölveszik az akadémiára és május végén már sikerekről számolhat be.

Itt, Münchenben veti meg művészete komoly alapjait. Főleg Herterich tanítványa, aki igaz szeretettel foglalkozott vele. Egyszer nagy meglepetéssel hallja, hogy egyik aktját megnézve, így szól hozzá mestere:

— Igen jó, de törölje le és rajzolja meg újra.

Megtette kétszer, megtette négyszer, de mikor már tizedszer is ugyanazt a modellt, ugyanazon mozdulatban kellett megrajzolnia, türelmetlenül kiáltott föl:

— De kérem, mester, hiszen én ezt már kivülről tudom.

— Éppen azt akarom. Tanúljon meg sokat, mindent kivülről, hogy aztán szabadon festhessen.

Ez a mondás elhatározó befolyással volt egész életére. Münchenben ezidétt bűvös hatással volt mindenkire, főleg egy magyar művésznövendékre, Munkácsy Mihály káprázatos sikere. 1886-ban már vágyik hozzá Párisba. Megtanúlta a munkácsyas festést s csak ösztöndíjra vár, hogy a mester közelébe juthasson. 1887 februárjában megkapja az ösztöndíjat és rövid idő múlva ott van Párisban Munkácsy oldalán, aki igen szivélyesen fogadja, műtermében helyet jelöl ki a számára, képeit el-

adja, ad neki másolni valót, hogy pénzmaghoz juttassa, szóval szinte családjába fogadja. Rippl-Rónai azonban mihamar fölocsudott e szeretet zsongító hatásából. Öntudatra ébresztette Páris, a sok művészi hatás, mely reá zúdult, amelyekben kezdett különböztetni s mihamar észrevette, mely út az, amelyen eljuthat — önmagához.

Mialatt Munkácsy a Courbet-hatás alatt egységes tónusharmóniában — kissé élénkebb színelemekből — teremtette meg a maga plasztikus hatásra törekvő, formát szerető és megőrző művészetét, melynek bársonyos koloritja, lágy, puha fénye és szonórikus összhangja belelopta magát mindenek szívébe, mellette mind erőteljesebben kifejlődött az optikai benyomások momentán egységének visszaadására törekvő impresszionista művészet, mely előbb csak világos színharmóniát keresett, később a napfényben úszó tájban a reflexekből kialakuló formákat kutatta, mind szinesebb, ragyogóbb, tisztán atmoszférikus hatásokat számbavevő kolorittal. Az impresszionista művészet mellett azonban egy harmadik — lappangó — de élő művészi irány is fejlődésnek indult, mely dekoratív szempontokat, nagy egybefoglalásokat, a percig való hatások helyett a lényegesnek kiemelését hangoztatta. Rippl-Rónai ebből merítette ihletét, mert ez felelt meg lelke belső szükségletének. Az impresszionista mesterek teljes semmibevevése már lehetetlen volt. Magára Munkácsyra is hatottak és e hatás alatt kezdte fölfrissíteni palettáját, keresni a pillanatnyi optikai hatásokat, bár nem elhatározó módon, Rippl-Rónai sem vált termé-

szetbe elmerülő impresszionista soha s csak annyiban hatott rá, amennyiben japán hatás alatt dekoratív elemeket olvasztottak magukba az impresszionisták is. Rippl-Rónai körében más, — összefoglaló, — szemmel nézték a világot és olyan formalátást kerestek, mely kiemel, egységbe foglal, összefog s nem mint az impresszionistáké, szétbont, fölold, formát szétszaggat, hogy aztán újra, minden formát reflexekből rakjon mozaikszerüleg össze. Gauguin volt ez elveknek leghangosabb hirdetője s a klasszikus mesterekre és Puvis de Chavanne-ra, Cézanne-ra hivatkozva, harcot üzent a még félig elismert impresszionizmusnak. Pont-Aven, ez a kis bretagne-i tengerparti falu volt a fészke s ime 1889 szeptemberében ott találjuk már Rippl-Rónait is, mindjobban öntudatra ébredve.

E művészi törekvések egyben mindnyájan megegyeztek: az akadémikus művészet elitélésében. S Munkácsyt ide számították. Rippl-Rónai választútra került. Szerette a mestert, de mind erősebben kialakuló izlése, belső érzése messzé elvezették annak művészetétől. Micsoda viharok zajlottak le a lelkében! 1890-ben még Colpachon másolja ugyan a mester egyik szalonképét, de lelkében már nincs vele, megindult a magakeresés útján, önálló, eredeti, a maga embere akar lenni, hogy a maga érzéseit új formába önthesse. Ezt ekorbeli leveleiben mindenuntalan olvashatjuk. Csak azt nem tudja még, mely út vezeti el önmagához.

II.

1892 tavaszán kiállítást rendez Párisban, hogy bemutassa fejlődése első eredményeit. Ekkor már harmincegy éves volt. Az osztrák-magyar nagykövetség palotájának, a Hotel Gallièra-nak egy kerti házában mutatkozik be, általános figyelmet keltve. Mecénásai akadnak és barátai, hasonérzésüek nagy számban s noha a fiatal francia kritika mellette van, mindez idehaza hatástalan marad. A millennium idején, de jóval utóbb is — mint *Emlékezései*-ben írja — „kinevetés, agyonkritizálás, soha semmi díj vagy elismerés, mindig csak mellőzés, visszautasítás" volt a része. Pedig mindent elkövet, hogy megértesse magát, kiállítást rendez a József-körúton, a Royal-szállóban, a Merkur-palotában, míg végre 1906 telén a Könyves Kálmánnál megjön a nem várt siker. Huszonkétesztendős művészi kísérletezést, búvárkodást, fejlődést mutathatott itt be. Mi a lényege e művészeti fejlődésnek?

Egy nagyon érdekes jelenségre kell itt rámutatnunk — egy a művészettörténetben szinte páratlan jelenségre.

Rippl-Rónai József művészeti hitvallásában impresszionistának jelezte önmagát s ő maga és hívei is mind azt hitték, hogy impresszionista, a futó benyomások visszaadója. „Mint valami színes naplóban örökítette meg a festő mindazt, ami figyelmét megkapta." (Petrovich Elek dr. írta a *Művészet*-ben VI. 107.) Mintegy „az élet gyors-

írójaként" kapja le a benyomásokat, a motivum fölfedezése és képpé való átszűrése nem kerül neki „sok fáradságába", à la prima és egy ülésre fejezi be műveit, rajongva hirdeti az „egyszerre való festés" jogosultságát, ami csak akkor igaz, ha csak azt az impressziót adja vissza, ami megkapta, meghatotta, képzeletét fölgyujtotta, ami által rákényszeríttetett az egyszerűsítésre, a lényeges kikeresésére, nem komponál, — ő maga gúnyosan írja, hogy Munkácsy mellett „még komponált" (Emlékezések p. 14.) — de azt adja, amit a természetben meglátott. Francia és magyar jóindulatu bírálói mindnyájan megegyeznek abban, hogy formalátását impresszionisztikusnak vallják. Ő maga egész dicshimnuszt ír arról (Emlékezések p. 153.), hogy mennyi újat adott az impresszionista festés a világnak!

Pedig Rippl-Rónait képzeletének a strukturája egyenesen anti-impresszionista művésszé kényszerítette.

Velencében éreztem meg legelőbb, mikor egyszer elkísértem a Canale Grande-ra festését látni. Nézte, nézte a motivumát s hirtelen belefogott a festésbe. Egyenesen színekkel. Nem a fényben változó, mozgó, eleven, röpke színhangulatokat leste el, hanem a motivum színétől független színrendszert, a saját maga színeit rakta vásznára. Abban a harmóniában, melyet festményén megtalált, mégis volt valami Velence hangulatából, nem az, amelyik ott élt, rezgett, csillogott előttem, hanem az, amely ott lappangott a művész szívében, ott ragyogott a szemében, kész színlátásban, egy élet és természet fölött álló valóságban.

Igen, Rippl-Rónai tiszta abstrakt képzeletü művész, akinek a természet csak anyag, mely hozzájárulhat a belső képei kialakításához, de nem a közvetlen természetbenyomások élményei gyujtják föl képzeletét, hanem az a szellemi kép, melyet képzelete teremt, alakít, átgyúr, fokoz, újraalkot, egyszerűsít, mely arra kényszeríti, hogy el-elhagyjon, a természet igen sok részletétől elvonatkozzon, hogy mindent kompozicióihoz idomítson, hogy azt festhesse, rajzolhassa, alakíthassa, ami benne van, ami lelkében kiformálódott, előzetesen, mielőtt még a megfestéshez hozzákezdett volna. „Ritkán fogtam még azonnal festéshez, ezt a tisztán lélekbeli munka, a tanulmányozás előzi meg, leggyakrabban minden rajzolgatás nélkül, de néha rajzolgatással, a dolgoknak már papiroson való keresésével, mindaddig, míg kívülről tudom, látom, milyen lesz a kép. Amikor a pemzlit kezembe fogom, akkor a modell már csak mint emlékezetem vagy impresszióm (helyesebben, belső képem, vizióm) támogatója, az esetleges tévedéseknek korrektora szerepel. Lassu folyamat ez . . .“ Rippl-Rónai e vallomása (Emlékezések p. 59.) adja kezünkbe képzelete, művészete megértésének a kulcsát. Itt rokona Székely Bertalannak, rokona Cézanne-nak, rokona Greconak, Michel Angelónak, vissza a gótikáig, a bizanci mozaikfestőkig, az egész abstraktképzeletü művészi fejlődési soron át a primitiv művészet egyik soráig, mely megteremtette a germán állatornamentikát, a mór arabeszket s melynek megvan a maga külön esztétikája, a konkrét természetvisszaadással ellentétes ideált szolgáló, az,

melyet elvont érzések táplálnak, mely eszmei kifejezésre törekszik, dekorativ célokat szolgál, alapja minden iparművészeti munkának, mert nem akar kitörni a díszítendő felületből, hanem megmaradni az adott síkon belül.

Most egyszerre megérthetjük Rippl-Rónai minden bizarrériáját, minden különcködését, minden eltérését kora művészeti mozgalmaitól, noha magába olvasztott ő igen sokat a kor és környezet hatásaként, de csak azt, ami vele affinitásban volt és csak annyit, amennyivel segíthette, fokozhatta, táplálhatta képzelete parancsszavára kialakuló művészetét. Igy alakul ki minden igazi művészi egyéniség, a maga belső énjének megfelelő tradició és kora olyan elemeinek egybeolvasztásából, amelyek táplálják képzeletét. A felületes szemlélő rendesen csak azt látja, ami közös benne másokkal. Pedig a lényeges az, ami elválasztja a többitől.

Az impresszionista művészettel — akkor még elnyomott, semmibevett, kigúnyolt törekvéssel — talán csak belső szimpátiák, a közös sors kapcsolta őt össze, de lényegében ellentéte maradt mindenha. Az impresszionista, egy Monet például, kiment a természetbe, egy darab egyszerü, három szénakazlas tájba és figyelte, mint alakul át a szín és fényjáték óráról-órára, mint ragyognak föl ujabbnál ujabb reflexek és teremtik meg az egyre változó szín- és fényhatásokat. Itt elemzés, belemélyedés, térképzésre való törekvés, konkrét meglátások, részletbe és mélybe való hatolás a művészeti eljárás. Mily távol áll ez Rippl-Rónai érzésvilágától! Őt a világ mint képzeleti képeit szolgáló emlékképanyag ér-

dekli csupán. Őt nem a futó benyomások, a részletek és azok halmozása érdeklik; ő a világot egészben, viszonylataiban és jellemző formáiban, tömegeivel és azok egyensúlyozásával fogta föl s ezt az így kiépített, átgyúrt természetet, mint felületet díszítő céljainak anyagát ábrázolta. Tehát stíluskereső. Visszavezetett ugyan mindent — művészete első korszakában — a mozgásra, de azt a vonalat kereste meg, az egyetlen egyet, mely a jellegző mozgás illusióját fölkelteni tudta. A kövező, ásó, házbontó munkást, a cséplő, favágó, szőlőművelő, csónakázó, korcsolyázó, kuglizó, kártyázó, fürdőző alakokat, a mosó, toppoló, himző, répaszedő, szalmahordó, marakodó, kezére dülő, kalitkát tartó, fésülködő ,varrógépére hajló asszonyt a legegyszerűbb mozdulatban, a legegyénibb pillanatban ábrázolta, kitünő érzékkel a kiadatlan mozdulatok titkai iránt, úgy hogy művészi alkotásainak összege telten telve sok gyöngyszemmel, a kifejező mozdulatok bájával, egyedül való, eredeti megösmerésekkel.* De mindez nem természethalmozás, — ellenkezőleg, csupa kihagyás, elvonatkozás, kiemelés. Itt közel került a gyermekrajzok és primitiv népek művészetének naiv szépségeihez. Mi ezek jellegzője? A gyermek és a primitiv művészet nem gazdag emlékképben, csak a szemlélet alapján kialakult képzeleti képeket ábrázolja. A szemléletére pedig csak a feltünően jellegzetes hat. Igy kerül a képzeleti képébe néhány jellegző vonás és ebből épül föl a primitiv művé-

* Legfőbb művei Nemes Marcell, dr. Petrovics Elek, dr. Majovszky Pál, dr. Jánossy Béla, Kellner Adolf, Révai Mór gyüjteményében.

szet. Minthogy Rippl-Rónai is a jellegzetest keresi és csakis azokra szorítkozik, a rokonság önkényt előáll. Innen egyszerűsége, innen naivitása, művészetének két fő alapsajátossága.

Ugyanazon tulajdonságok kapcsolják össze Degas művészetével és némely japán fametszővel, helyesebben azzal, ami japán hatás Degasnál is. Degas is onnét tanulta, miképp lehet a jellegzetes mozgást visszaadni, tudniillik sugalló erőben, vázlatosan, fölkeltve bennünk a fölcsigázott kíváncsiságot, mely a hiányzót kitaláltatja, aszimetrikus térkitöltésekkel, véletlen átvágásokkal, csoportok szeszélyes elhelyezésével, a látókörnek a kép felső szélére való helyezésével, amit Toulouse-Lautrec még virtuózabbá fokozott, groteszk hatásokkal keverve. Rippl-Rónainál ezek a formák csak eszközök, hogy a kikutatott mozgáslehetőségeket, melyekkel nem optikai, de szellemi hatásokat akart elérni, a jellegzetesnek felösmert mozdulatokat kifejezhesse.

Hogy ezt a jellegzetest kikereshesse, bele kellett mélyednie tárgyába, meg kellett azt tanulnia, mielőtt képzeletében átgyúrhatná. Rippl-Rónaiban rendkívül mélyen gyökeredzik például az otthon szeretete. Szüleihez írt levelein ez véges-végig keresztülhangzik. Egy 1889 szeptember 24-én írt levele valóságos dicshimnusza a családi életnek. Ez vezette őt az otthon berendezésének problémáihoz, az intérieur-alakítás titkai kutatásához, hogy meleggé, egyszerűvé, meghitté, közvetlenné tegyen minden tárgyat, mely őt körülveszi. Ez az ő alapelve. Mikor egyik öccse megházasodott, szerény otthona berendezéséhez ilyen tanácsokkal szolgált

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF. MANDOLINOZÓ HÖLGY.

neki: „A szobákat nagyon világos színben, majdnem fehéren festesd be, ez a legkedvesebb és legfinomabb. Én ha helyzetedben volnék, a legegyszerűbb konyhabútorzattal érném be, tudniillik mindent a fa természetes színében, gyalult fából, semmi cifraság. Igy aztán olcsóbb módon is be lehet rendezkedni igen művésziesen és igen izlésesen. Egy virágos parasztkendőt hanyagul odavetve a kanapéra . . . Minden szobában egy-egy nagyobb medvebőrt a földre . . . Az ablakokon patyolatfehér, földig érő függönyt, mint azt a klastromokban látni, a legolcsóbb anyagból. A falakon minden falra egy kis — jól kiválasztott — képet tennék, — nem többet. A fő: örökösen betartani a harmóniát egymással rokon színekkel . . .“ Mikor aztán Kaposvárra hazatelepszik, megvalósítja álmait. Egy fehérre meszelt földszintes házba költözik. Nagy padkás búbos kemence terpeszkedett a kis konyhában. A falakon, konyhaeszközök között, egy-egy japán rajz, angol fametszett kacérkodott. Jobbról-balról alacsony szobák, sárgára, rózsaszínűre, fehérre meszelve, itt egy nagy, széles asztal, zöld fotelek, szürkestráfos divány, amott széles francia ágy, kokett toalettasztal. Levendulaillat terjengett mindenütt, a legkülönösebb hangulatokat teremtve. Most már megérthetjük, hogy mennyire szüksége volt minderre, mert ez táplálta képzeletét, mert meg kellett szoknia e tárgyakat, hogy kiemelhesse belőlük a jellegzetest, egyetlenegy vonalba sürítve adhassa vissza az érzését kifejező, döntően fontos formát, mint a hogy a heliotrópban sürítve van száz meg száz napraforgó minden illata.

Itt aztán egy új reveláció fogadta. A megszokott környezetben új színharmóniákat élt át, szemlélve a legszűkebb családi kört, apját, anyját, amint szundítanak a nagy stráfos diványon, rokonait, barátainak mozgását, Piacsek bácsit, amint magafeledten pipálgat, olvas, szundikál, felesége mandolinon játszik, a karácsonyfán égnek a gyertyák, mind egy-egy kiemelt, kialakított színharmónia, de erősebb, fokozott színekben, észrevéve, hogy az intérieur zárt világításában, mint a finoman csiszolt gyémánt a villanyfényben, tüzet fognak a szinek. Intérieurképeiben Vuillard-os színegyszerűsítések keletkeztek, de egészen más alapon és más célzattal. Vuillard finom színelemző, ki benyomásait szétbontja, míg csak új árnyalatra nem talál s mindent elhagy, ami az új színárnyalatot hatásában zavarná. Rippl-Rónai nem a szoba-belseje mélységét adja szubtilis szinekben, ő inkább a test látszatát teremti meg a térben, zárt vonalakba szorítva, azokkal vágva ki a testeket a térből, betöltve azokat tüzes szinekkel, síkszerü marad, egyedül az összefoglaló harmóniára ügyelve. Véső eredményében újra azt látjuk: éppen ellentétje Vuillardnak. Amaz színárnyalat-raffinériákat keres, ez dekorativ színharmóniákat. Csak az egyszerüsítésben rokonok.

Művészetének abstrakt jellege nyilatkozik meg spiritualisztikus erejében is, melytől belső tűzben égnek a lelki elemet visszatükröző arcképei, főleg női fejei, amint a magárahagyottság pillanatában sejtelmesen fölvillan az arcon egy-egy vágy, gyönyörsóvárgás, mélázás, töprengés, tanakodás, sejtelem, amikor titkos lényük kiül arcukra: a kokott

hivatásos mosolya vagy a vérszegény nő élet utáni vágyakodása. Csak annyi formát láttat, amennyi a viziószerüleg fölbukkanó belső kép megsejtetésére elegendő, minden másra fátyolt borít, vagy elmellőz, azelőtt féltónusokból szőtt pókháló-finomságu fátyollal borította be, mely ott játszott, el-eltünt a konturok között, félhomályba olvadva, remegve, titokzatosan, újabban felélednek formái a föltüzesített szinekben, kigyulladva, belső tűzben égve.

Igy csak a természet fölött szuverén uralkodó művész — a céljaival tisztában lévő, az eszközeit kénye-kedve szerint váltogató — dolgozik. Ez odakapcsolja őt a nagy abstrakt művészek sorába.

III.

Tavaly télen beszélte nekem — újra fölragyogó szemmel — Maurice Denis, mint rohant be társuk, Seruzier, 1889 táján egy szép tavaszi napon a Julienba magával hozva Gauguin egy tájképét, mely föllármázta egész belsejét s ugyanilyen hatással volt az Maillolra, a szobrászra, aki akkor festőnek készült, később az egész Vuillard társaságra, mindnyájan tanúltak belőle, ha a legtöbben meg is maradtak impresszionistáknak.

Rippl-Rónai, láttuk, már 1889 óta hallott Gauguinről, Pont-Avenben, de ismerte főleg annak mestereit, Puvis de Chavannes-t, később Cézannet is. Puvis-vel és Cézanne-nal, kik már akkor megették kenyerük javát, közelebbi érintkezésbe nem lépett. Puvis-t meglátogatta ugyan, megmutatta neki rokonszellemü dolgait, Cézanne-nal is beszélgetett

később egy ízben, de Gauguinnal 1894 körül ismerkedett meg, noha már 1889-ben — mint egy 1907-ben kelt levelében írta volt nekem — Pont-Avenben hallott róla és elveiről, s igen érdekelte is őt a divatos irányoktól oly eltérő művészi meggyőződése. Később a Maillol-Vuillard körben mindjobban megismerte annak szintetikus törekvéseit, mert „Maillol sokat beszélt róla, valósággal istenítette, a legnagyobbnak tartotta, vele volt a legközelebbi rokonságban. Denis és Cottet is szerették és követték. Gauguin azonban nem sokat törődött velük s elment Tahitiba".

Elveinek hatása elementáris volt, főleg a hason képzeletstrukturájúak körében. Ezek közé tartozott Rippl-Rónai is.

A Revue Blanche szerkesztője, Nathanson volt az elsők egyike, aki főleg az 1892-iki kiállítás óta érdeklődni kezdett Rippl-Rónai és barátainak művészi törekvései iránt és többek között közölte rajzait is. Még Munkácsy mellett tért át Rippl-Rónai újra a rajzos alapra s erre építette föl a maga formavilágát, a müncheni rajztanúlmányok folytatásaként, új művészi hitvallása szellemében. *Az ágyban fekvő nő, A kuglizók, Maillol arcképe* mind a lényeges vonal jelzése csupán. Ehhez nehezen jut. „Nagyon sokáig vajudik bennem tárgyam megoldási módja", mondja (Emlékezések p. 38) s igen érdekes meghallgatni azt is, hogy min évődik magában, mialatt tárgya megoldási módján töpreng? „A kuglizók"* történetét mondja el (Emlékezések p.

* A Szépművészeti Múzeumban.

52), amint Neuilly környékén öreg kuglizó urakat s főleg azok mozgását figyelte, mint tömegmozgást, az öregesen szürke tájhangulatban. Ez az „eszme". Ennek kifejezésére elhatározta: ködös, téli levegőt fest, színtelen harmóniát. „Minek ide a sok festék? Hiszen a szürke vászonra szénnel rajzolt „vázlat" már oly közel áll a természetnek ehhez a hangulatához, hogy itt-ott néhány kabátnak vagy fának kissé elütő szinét jelző vékony festékfolt már kiadja az egész hangulatot minden karakterisztikumával. Most csak igen vékony festékkel le kell kötni a rajzot a vászonra: nem baj, sőt úgy hat természetesnek, ha maga a rajz is mindenütt kilátszik alóla. Készen vagyunk."

Igy csak az abstrakciós képzeletstrukturáju művész gondolkozik!

Az eszme lényegét kifejező vonalak hangsúlyozásával beéri. Neki a kifejező mozgás ereje és intenzitása a kivánatos cél, amelyhez csak a kontur juttat, a mozgásvezető kontur, amely kiszakítja a formákat a térből, de össze is tartja őket. A kontur itt a lényeg. A szín ezt csak kiegészítheti, fokozhatja, segítheti, de nem élhet külön életet. Itt elsősorban a japán hatásra kell gondolnunk. E korban mindenkire hatott a japán művészet, de mindenki mást olvasott ki belőle. Monet atmoszférikus tanúlmányait éppen úgy táplálta, mint Puvis dekoratív érzését s míg Whistler aszimetrikus izlését fejlesztette, Degas-nak a pillanatszerüség véletlenségeinek visszaadásában vált mesterévé. Rippl-Rónainál a színfölfogását befolyásolta. Eleinte a kevés szín és az erős kontur egymást kiegészítő harmóniájában,

szürke alaptónusra visszavezetett színabstrakcióiban, tájképeiben és arckép-harmóniáiban egyaránt. Az az ideál ez, ami Okakura japán esztetikus szerint a japán művészt vezeti, nem magát a dolgot ábrázolva, úgy, amilyen az volt, but the infinitude it suggested to him (de a végtelenséget, melyet neki szuggerál). *Öreganyám* c. műve ilyen kevés színre visszavezetett nagy egység.* A dohányszínü ruhában ülő, kiaszott öreg úrnő, magára hagyottan, kialudt tekintettel, befelé fordított szemmel néz maga elé, az öregség szomoruságának néhány elhaló hangja ... Később a konturok közé fogott szinek tüzét élesztette, de sohasem abból indult ki s ha újabban eljutott a tiszta, meg nem tört alapszinekhez, ezek is mindig csak a kifejezést szolgáló vonalak hatását fokozzák.

A dekoratív szempontokat tájképeiben is érvényesíti. Megkeresi azt az alaphangulatot, melyből kisugárzik a táj lelke s azt a színharmóniát, mely a hangulattal korrespondeál. A föld, az ég, a fa és emberek: puszta színelemek, mind e harmónia szolgálatába állítva. A szélhajszolta bodor felhő formája neki csak egy szürke színfolt, a természet egy nagy *impression d'ensemble,* ahol abstrahálhat a részletektől, sok millió apró színreflextől, mint a japánok s csak a nagy, az egyszerüsített formákból kialakuló alaphangulatot igyekszik kihozni: a téli fehérségből, mely körülöleli az árva két kazalt vagy a narancssárgába omló felhők visszasugárzó színéből; — mindmegannyi a természetből kiemelt színhangulat.

* A Szépművészeti Múzeumban.

Ennek megéreztetésére találta ki teknikáját. Ha sokáig tusakodik is magával a forma keresése közben, a lelkében kialakult kép visszaadása aztán gyors munka. Nem Courbet vagy Franz Hals szenvedelmes ecsetvezetéséről van itt szó — ezek ellenkezőleg az első benyomás szűzi erejét akarják megőrizni — ami Manet-nál már dogma lesz, — Rippl-Rónainak már fejben kész a képe, kiformált, kialakított, minden részletében fölfogott, még mielőtt a vászonhoz nyúl. Igy tehát minden részletében egyforma kézírással, végig egyenletesen festhet, egyszerre, egy ültében, mert előre látja az eredményt. Ez a teknika közel áll a freskóhoz, igen egyéni, nem való másnak, csak neki, mert megfelel organikus sajátságainak. Dogma, mérték nem lehet soha. Ez a teknika áldozatokkal jár, elsősorban a fél-tónusok föladásával s így egyoldalu eljárás, — csakis dekoratív föladatokat lehet vele egyenértéküen megoldani, különösen legújabb műveihez illik, amikor — új kaposvári házában letelepedve — tüzes színabstrakciók megteremtésére törekedik s ehhez ihletül erős szinekkel, a skarlátvörös zsályával, a krómsárga cyniákkal, a piros muskátlival, a hófehér liliomokkal vette körül magát, szobája falain is égnek a szinek, butorai is színben tündökölnek, mert újabb dekoratív színharmóniáihoz ezeket a tiszta, harsogó, kimondottan teljes szineket keresi össze. Van ennek mélyebben fekvő pszikológiai oka?

Ezek után nem meglepő, ha Rippl-Rónai művészetében iparművészetet s benne magában a dekoratív föladatokra született, képzelete parancsszavára

azzá fejlődött, par excellence *műipari tervezőt* látjuk. Ő maga is hirdeti: „szerintem a tervező főkelléke, hogy előbb művész legyen, aztán fogjon műipari tárgyak megoldásához". Rippl-Rónai már művészi pályája kezdetén foglalkozott a diszitőművészetekkel, müncheni iskoláztatása idején rajzolt az Üstökösbe s Párisban, hogy elindult a maga útján, a modern iparművészeti mozgalom kezdetein ott állott az első sorban a Mars-mezei új Szalon kezdői közt, később a Bing-körben is, azok között, akik az igazi modern iparművészeti alkotásokat megkezdették. A hímzésre Maillol buzdította, ki már ez időben foglalkozott hímzéstervezésekkel. „Amikor meglátta dekorativ rajzaimat — írta volt nekem 1907-ben a művész — meglepetten kiáltott fel az ő spanyolos francia akcentusával: Ezekből a legszebb himzéseket lehetne csinálni! Ez időben még jóformán senki sem foglalkozott alkalmazott művészettel."

A rajzai alapján készült himzések és szövött faliszőnyegek feltünést is keltettek a Mars-mezei új Szalonban, melynek mihamar societaire-jévé is választották s nem sokkal utóbb egy nagyarányu megbízást is kapott, Andrássy Tivadar gróftól, egy teljes ebédlőberendezésre, melynek nagy ambicióval felelt meg. De a kivitelnél leküzdhetetlen nehézségei támadtak, az iparosok nem értették meg célzatait, amint ezt igen érdekesen írja le Emlékezéseiben (p. 60). De a bútortervezés mellett az iparművészet sok egyéb formájának is élt ő ezalatt. Barátja, Pictairn Knowles édes anyja Wiesbadenben lakott és az ott tett látogatások alkalmával csinálta pehelykönnyü üvegjeit s tervezte később tányérdíszeit, üvegfest-

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF. DEKORATIV-FESTMÉNYTERV.

ményeit, plakátjait, lithografiáit, meghívóit, könyvdíszeit, csupa műipari munkát, melyek festészeti fejlődésével harmóniában, végre is falfestési vágyódásban csúcsosodtak ki.

Művészeti fejlődésével, festőmeggyőződésével teljesen harmonizál iparművészeti stílje, nem hogy ellentét volna köztük, mint a legtöbb festőből letört iparművésznél, de egyenesen eggyé vált nála minden, egy alapfölfogásból alakul ki minden vonala, minden színkombinációja, csak az illető anyag — a selyemszál, a litográfiai kő, az üvegmozaik vagy a porcellán — természetéhez átidomítva. Egy régebbi levelének egy darabját, melyben a litografálásról szól, annak igazolásául idézzük, mint hirdette ő mindig az anyag természetének számításba vevését, hogy a maga stílját ahhoz alkalmazhassa: „Szó sincs róla, a litografálás mai célja a dekorativ hatás; elérhetőnek képzeljük ezt azzal, amit az anyag kínál. Persze, a közönség ezt még nem hiszi el, mert inkább a munka befejezettsége érdekli, semmint a mű reveláló ereje . . .“ Amit az anyag kínál . . . Rippl-Rónai ezt lázas érdeklődéssel leste mindig. Alkalmam volt megfigyelni litografálás közben, mikor a kőre rajzolt tervezetet más-más színü papiron próbálgatta, keresve egyre, melyik az a színegység, amely legjobban közelíti meg a képzeletében élő belső képet? E belső képhez igazodik nála minden. Az Andrássy-ebédlő berendezésében is egy elvont ideális hangulat megtestesítésére törekedett és ennek rendelt alá mindent, a supraporta megtört formáit és a nagy ovális asztal nyugodalmas egyszerűségét, a nemes izlést hangsúlyozva benne, a kandalló vo-

nalában és az ablaküveg finom színátszürődésében egyaránt. Az Ernst-múzeum számára ablaküveget tervezett, hogy annak hangulata megtörje a lépcsőfeljáró hideg márványhatását, káprázatos szinekkel, melyek égjenek, ragyogjanak és tüzeljenek szinte misztikus fényben. Ehhez kereste össze az elvont színeket, kikereste a palettáján és egymásmellé rakta őket, hogy tüzes szimfóniában fölragyogjanak. Hogy eltávolodott ő itt már a természetleírástól! A himzéseinél is mily grandiózusan egyéni módon vezeti a selyemszál hajlását, keresi ki színeik harmóniáját s most, hogy murális hajlamai újból fölébredtek, hiszen eddig is csak a mostoha külső körülmények nyomták el, egész művészete az abstrakt falfestésben, az igazi iparművészetben, érte el tetőpontját a monumentalitásig fejlesztve.

Igy kapcsolódik nála minden egybe. A báli meghivótól a megfestendő paloták faldíszéig. Ő is, mint egykor Marées, egész életén át, minden művészeti gyakorlatával arra készült, hogy ha eljő az elhivó szózat, a megbízás falképekre, készen találja. Mozaikban vagy freskóban, mindegy; csak falakon fejezhesse ki álmait, idylljeit, kacagó életkedvét, melyet ragyogó színei szimbolizálnak: sárgája, zöldje és vöröse, melyeket erős, idegesen megtört pántokkal fognak körül alakjait térből kivágó konturjai, ezekkel a legfantasztikusabb, a leggazdagabb arabeszkjátékot teremtve. Egy külön világot, világokat kifejező műveiben . . .

Az Asszony

Látogatás gróf Teleky Sándornénál

Kölcsey Juliannától Szikráig — Egy álnév története
Egy szerelem és egy házasság története — Vallomások

A téli nap ritka, bágyadt melegsége csillan meg az ablakokon, amikor leülünk a teremnek is beillő fogadószobába. A falakon, amit a beépített körülbelül ötezerkötetes könyvtár szabadon hagy, antik és

— *Miért írt a grófné álnév alatt?*

— Először, mert a Teleky név nagyon ismert volt országszerte, másodszor, mert féltem, hogy esetleg kudarcot vallok, s ebbe a kudarcba nem akartam a férjem nevét — amelyet végeredményként mégis csak kaptam — belevinni. Errevaló tekintettel álnév mögé bujtam s első könyvem, a *Bevándorlók*, teljesen inkognitóban látta meg a napvilágot. A második és harmadiknál azonban fellebbent a függöny és mindenki megtudta, ki rejtőzik a Szikra álnév mögött.

— Most, ha szabad, valamit az életéről, grófné.

— Az életemről? — És elgondolkozik. — Fiatal voltam, szerettem, férjhez mentem...

— Igen. Ezekről... Tehát?...

— Tehát, *hat hosszú esztendeig vártunk egymásra az urammal, mert szegények voltunk, s a szüleink nem akarták, hogy összeházasodjunk.* Végre, hosszú küzdés és várás után mégis összekerültünk, mert *a vőlegényem állást kapott egy életbiztosító intézetnél*, amelynek a jövedelme, az én és az ő apanázsával együtt azután fedezte a bizony nagyon szűkre szabott kiadásainkat... A lakásunk először három szobából állott csak, de azért csodálatosan boldogok voltunk benne... S ez a boldogság akkor sem változott, amikor a lakás megnőtt és nagyobb lett a jövedelem. *Nyolc évi vidéki élet után* felkerültünk Pestre. Az uram képviselő lett, s ebben az időben az volt az egyetlen szomorúságom, hogy minden kérés és könyörgés dacára sem engedte meg, hogy a nyilvánosság elé lépjek.

— S mivel okadatolta meg ezt?

— Semmivel... Én azonban mert sokat gondolkoztam a dolog felett, arra a megállapításra jöttem, hogy *az igazi férfi általában nem nagyon szeret — valakinek — a férje lenni*... Jobban szereti, ha ő a valaki, s ha elsősorban ő az, aki számít... Lassan azonban mégis megtört a jég, úgyannyira, hogy büszkébb volt a sikereimre, mint én magam...

— De várjon. Mit beszélek én a mai idők szürkeségén keresztül a mult ragyogásáról. Inkább mutatok valamit, amiben ezt mind... mind sokkal igazabban, sokkal színesebben megtalálja.

És feláll és elmegy az egyik sokfiókos tabernakulumhoz és kutatni kezd a fiókjában. Soká... Már félek, hogy nem találja meg, amit keres, de akkor felhangzik az ajkán az örröm... — Megvan. És felém hoz egy kicsi, finom bőrkötésű könyvet, amelynek a címlapján — mint a szálló gondolatok — egy sereg fecske csap a magasság felé.

— Tessék. Nézegessen benne egy kicsit. Igaz, hogy mindig csak a házassági évfordulónkon írogattam bele, de azért talán talál benne valamit, aminek hasznát veheti.

Fellapozom... Sűrű, apró, kifakult írás, dátumozva.

Az első lap végén néhány sor, amely megfog, s amely úgy elém tárja a húszesztendős fiatalasszony lelkét, mint a tükörlap a bele néző arc vonásait.

...»*Ez az első év két dologra tanított meg. Először, hogy nem is olyan nagyon rossz kevés vagyonnal rendelkezni, mert kisebb lakásban jobban együtt él az ember, kevesebb szórakozást tud kívülről megszerezni, tehát jobban rá van utalva a társa szeretetére... Másodszor megtanultam áldani a munkát, mert neki köszönhetem, hogy Sándor hivatalból haza jöve, mindig ünnepnek, jutalomnak tekinti a percet, amelyben viszontlátjuk egymást a négy-négy órai távollét után...*«

A második év leírásánál ismét valami, amiből tanulni lehet.

»*A mézes hetekből nálunk mézes esztendők lesznek. S ha meggondolom, alapjában nagyon kevés kell ehez... Türelem és bizalom... Nekem egyáltalán nem ambicióm, hogy az utolsó szó az enyém legyen, Sándor meg rögtön megszünik zsörtölődni, ha egy meleg csókkal lezárom a száját...*«

Másutt...

»*A férfi akkor a leggyengébb, mikor vadállatnak képzeli magát, s az asszony akkor legerősebb, mikor leggyengébbnek látszik.*«

Ismét másutt...

»*A jólét gyarapszik. Sokat barangoltunk a világban, láttunk sok újat, szépet. De ami ennél sokkal fontosabb, mostanában bő alkalmam van az uram mellett olvasni és írni... Nem köt le úgy a háztartás és hála Isten, megszünt az az idő, amikor egy könyv vétele veszélyeztette a havi budget mérlegét.*«

Ismét másutt...

»*Szegény jó atyámról némi vagyon maradt rám s azóta néha... nem értjük meg egymást... Én magam akarom kezelni a vagyonomat, Sándor meg ellene van, hogy megszüntessem a közösség, a miénk fogalmát. Ennek a kérdésnek a folyton felvelődő tisztázása közben jöttem rá, hogy a házasélet csendes tavába — akár kavics esik, akár arany rög — mindenképpen felzavarja a békés felületet...*«

25 év után...

»*Boldogok vagyunk, mert szeretjük egymást... S ez a boldogság teljesen független Sándor politikai és az én irodalmi sikereimtől... Azt hiszem, az emberi lélek is úgy van megalkotva, mint az égi testek, amelyekre a múló idő új és új rétegeket rak, amelyek lassan kihűlnek és átváltoztatják a felületet, de amelyeknek a mélye, a mag, csupa láng, csupa tűz és ez nem is szünik meg, ameddig tart az élet...*«

— Köszönöm grófné... Ez a pár mozaik elég... Bőven elég arra, hogy aki ért hozzá... összerakhassa belőlük egy asszonynak a — lelkét. **B. M.**

Az asszony és az autó

Minden kor asszonyát megörökítették írásban és képben.

Szépek voltak a rokokó-dámák krinolinos ruhájukban, fehér parókájukkal, üveges hintójukban; poétikusak a

biedermeyer-hölgyek gazdag, sötét selymekben a spinét előtt és érdekes a ma asszonya Trench Coat-kabátjában, lobogó, rövid hajával, nagyvárosok forgatagában, az autó volánjánál.

Az asszony és az autó új és szoros eszmetársulás. Az autó árnyéka rajzolódik élesen a ma asszonyának sziluettja mögé. Az asszony kikerült az otthon szentélyéből, autóval, vagy autó nélkül, az élet forgatagába. És mint valaha a spinét dalolta, az otthon szentimentális melódiáját, úgy dübörgi ma az autó a gyorstempójú élet ritmusát.

Nagy evolúciók többnyire kívülről jönnek és hogy a »fin du siécle« túlságos belső élettel hivalkodó asszonya után megszületett a ma típusa, ehez kellett az autó.

Mert az autó nemcsak átvitt értelemben diktálja az élet ritmusát, de rányomja bélyegét a divatra is. A rövid haj, a rövid szoknya, a kasha, a vízhatlan kabát, mind-mind az autó által diktált divat, mely ma már általános.

A autó divatja: az angol kabát, a fantázia nélkülli, de az autó divatja a mascotte, az autófetis is, mely mulatságosan fityeg, különösen Párizs minden komoly női autóvezetővel bíró autójának mélyén. Tüllszoknyás, kis Josephine Baker-imitáció, parfömös, fantasztikus valami. Kifejezője a ma, csupa bevallott ellentmondásból megalkotott asszonyának.

A ma asszonyának hátterébe rajzolódik ugyan merészen az autó, de garderobejában nagyon békésen megfér az esti stílruha, a szárkánc, és az angolos pizsáma.

Stílruha és pizsáma, autóvolán és legyező: mind egyaránt fontos a ma asszonya számára. És változatosan vegyül bele a mai élet hangzavarába, ahol a vezérmotívumot mindig újból az autótülök búgja.

Az autótülök túlharsog mindent és az újfajta autók hatalmas karosszériája titokzatosan és gigantikusan rajzolódik be a ma asszonyának hátterébe. Nemcsak azokéba, akik a volánnál ülnek és a volánra vágynak, de azokéba is, akik sietve térnek ki előlük a nagyvárosok utcáinak új tempót diktáló, szédítő forgatagában. **(W. R. M.)**

Model kiárusítás
Farkas György
női divatterme. IV., Váci u. 12

Cipőkülönlegességek
IFJ. VENIG GYULA
IV., Petőfi Sándor utca 1. sz.
ELSŐRENDŰ KÉZIVARROTT CIPŐK
KÜLÖN MÉRTÉKOSZTÁLY

Karácsonyra
alkalmas ajándéktárgyak
ízlésesek és olcsók
Bérczi D. Sándor
Budapest
Dessewffy utca 5 és Calvin tér 7
Kérjen árjegyzéket ingyen

Med. univ. dr. Máthé Lajosné orvosi kozmetikája
IV., Váci utca 20, félemelet. Szépséghibák fájdalmatlan kezelése. Arc pelás, szőrirtás, gyors sóvanyító kúrák. Helyi fogyasztások. Jutányos árak, bérletrendszer. — Garancia a szakorvosi kezelés!

Rippl-Rónai elmeséli gyermekkora történetét

(Noteszjegyzeteimből)

Irta: Pásztor Árpád

927, október 19.

Menthetetlen. Egy hét, egy hónap mulva hal-e meg, vagy elhúzza még egy félévig is?... Nem tudom... De arcára van írva a halál s ahogy botjára támaszkodva néhány lépést tesz a szobában, már a halál felé vonszolja magát. Pedig hogy szeretne, mennyire *akar* élni...

— Nézz rám!... Mi van velem?... Lesz még be-

Rippl-Rónai József utolsó fényképe (Pásztor Árpád felvétele)

lőlem ember?... kérdezte tőlem tízszer is, míg lent voltam nála Kaposvárott.

— Hogy kérdezhetsz ilyet?... ütöttem el a kérdést... Úgy-e, magad mondtad, hogy mennyire érzed a karod, a lábad izmait...

— Az igaz!... vágott közbe gyermekes örömmel...

— Na látod, aki komolyan beteg, az egészen más bőrben van...

— De ha legalább dolgozni tudnék... A szemem, az agyam szeretne dolgozni, de nem megy... sehogy se megy...

Ebédnél ültünk... Lazarine, Anella, Dobossy, meg én.

Az asztalon kacsa, murci (ahogy a mustot erjedés előtt Somogyban hívják), almás- és káposztásrétes.

Rippli vágyó szemmel nézte az ételt...

— Ha legalább enni szabadna... Vagy inni egy kis murcit. De azok az orvosok nem engedik... Se festeni, se enni?!... Hát mit ér az élet?

Összehúzta a szemét, szomorú lett, ajkáról lefagyott a gúnyos, magára erőltetett mosoly, — igen! — az utolsó »vörössapkás« arckép halálos gyászú pillantása volt ez...

— Munika!... Munika... szólt becenevén feleségéhez és a két szempár búcsúzón összenézett, Lazarine kezo szeretettel, remegő gyengédséggel símogatta a halódó férj kezét...

Hát nincs segítség?... Menthetetlen...

Itt ül előttem egy ember, nagy művész, korszakos festő... együtt van a test, a fürkésző szem még gyönyörködik a színekben, az agy még megfogja, feldolgozza a témát (mert a művészagy örökké nyugtalan, örökké alkot), de *ezeket* a képeket, amiket most fest, már a másvilágra viszi magával. Vásznon, kartonon földi szemnek többé közvetíteni nem tudja...

Rettenetes!... Közöttünk, velünk, mellettünk ül egy ember... Beszél, ránk néz, nevet, tréfálkozik, — — és menthetetlen.

Nincs segítség!...

És mi úgy beszélgetünk vele, mintha kofferjei be volnának csomagolva, és útra készülne... Milyen szegény az emberi érzés, milyen szürke a beszéd, milyen dadogás a legfájdalmasabb búcsú is.

Közülünk az egyik... a legnagyobb... meghal, és mi nyugodtan beszélgetünk vele, és murcit iszunk...

— Jó a kacsa?... kérdezi és szeme a tányérra mered.

1927, november 27.

Bukarestben vagyok. Jonel Bratianu halála hírére jöttem le. Kezembe kerülnek a Brassói Lapok. Benne telegram. Rippl-Rónai József festőművész két nap előtt meghalt.

Hát már? Ilyen gyorsan nyargal a halál? Behúnyom a szemem,... és látom. Elegáns szürke ruhájában, barna félcipőjében, kárós harisnyájában, hosszú ősz hajával, életet kereső halálos pillantásával, mint hat hét előtt Kaposvárott. Ha bot nélkül akar menni, megtántorodik, előre bukik, meg kell fogni, hogy el ne essék.

Amikor lefotografálom, furcsán néz rám és kérdezi:

— Mi van veled?

— Velem?

— Igen... Ahogy ott állsz, — mondja — a lábad egyre kisebb lesz...

Jaj!... Ez a pompásan látó szem így vizionál...

A zongorán ott fekszik a belga Lipótrend... Búcsúzáskor nevetve utánam szól:

— Nem vitted el a Lipótrendemet?...

Több szavát nem hallottam...

A bukaresti hotelszobában előveszem noteszemet, amelyet riportjaimra magammal szoktam vinni.

Forgatom... Keresem... Megvan... Ez a Rippl-Rónai oldal.

... *Kaposvárott nem maturáltam* ...

Igen!... Gyermekkoráról beszélgettünk. Szántszándékkal tereltem erre a beszédet, akartam, hogy meséljen el gyermekkoráról mindent. Mert tapasztalatból tudom, hogyha az életrajzírónak, a történetek kutatójának *csak a tegnapot is kell leírnia*, máris hallatlan akadályokat kell leküzdenie. Az élő emberrel úgy elrepül kora, hogy az utód teljesen bizonytalanul áll a bezárult kapu előtt.

Most még itt van, — *él!* Rippl-Rónai József... Beszéljen ő gyermekkoráról... Apjáról nem kérdezősködtem, kaposvári tanító volt...

— Közepesen tanultam, — szégyenkezett Rippli... (Egyáltalában ebben a beszélgetésben kerülni akart mindent, ami arra vallott, hogy szegény volt, hogy nem maturált, hogy hatodikból kimaradt... Sokszor már nem tudott összefüggőn beszélni, és a mondat közepén abbahagyta... Elfelejtette az elejét, a neveket...)

— Inkább szerettem gyerekkoromban játszani, madarat fogni... Sokszor nem mentem iskolába, és Ivánfán, Kapihegyen, Cserihegyen madarat kergettem, fülemilét fogtam... Hogy a madarat szerettem, azt az apámtól örököltem... Sötétszínű fakalitkába tettem a madarakat, lisztkukaccal etettem... a padláson még most is van egypár ilyen kalicka... Szép színe volt a kalickának benne a madárral...

(És a középiskola?)

— Nem... Kaposvárott nem maturáltam...

(Erről szégyenlősen, elhallgatva beszél.)

— Rajzolni nagyon szerettem. A legjobb rajzoló voltam a gimnáziumban. *Eleinte kinevettek, lenéztek a rajzolásomért, de aztán elismerték. A fiúk szétlépték a rajzaimat.* Mert mindent nagyon pontosan lerajzoltam. Német könyvekből rajzoltam, képek után, a fiúkat, az osztályt, *csak úgy!*

(De kár, hogy ezek a *csak úgy*-rajzok elvesztek.)

— A hatodikból azután kimaradtam. Apám azt akarta, hogy kenyérkereső pályára menjek s beadott *gyógyszerészgyakornoknak* a Strecker... nem, várj csak...

Gondolkodik, nehezen kutat a multban.

— Várj csak... *Schröder* Sándor »Aranyoroszlán« gyógyszertárába a Fő uccába. Vegyész akartam lenni. Kémikus.

(Mindenáron előkelővé akarja tenni gyógyszerészkedése idejét.)

— Még most is van az Aranyoroszlánban tégely az én szignaturámmal... Aztán egyszer sósav ömlött a balkezemre... Pestre vittek kezelésre... a Rókusba... *Vegyészi pályám* itt abbamaradt...

(Rajzolt valaki a családodban?)

— Nem... nem emlékszem... Bár Windisch Ferenc, aki anyai ágon nagybátyám volt s a pécsi templomot restaurálta, híres építész volt... S apai ágon volt egy nyomdász rokonunk... valami Lengyel... az nagyon szép nyomtatványokat csinált... szerettem nézni...

Elhallgat... Gondolkodik.

— Nem akartam mindig itthon maradni... Tál akartam menni Toponáron is... Hát volt apámnak egy pap jóbarátja. Az beajánlott gróf Zichy Ödönékhez Bécsbe nevelőnek. A fiúkat kellett magyarul tanítanom. A nyarakat Zichyfalván... Nem... Zákányon... megállj!... Ágfalván... nem tudom hol, töltöttük. A gyerekek jól vizsgáztak, én meg rajzoltam, festegettem... Csak úgy magamnak, cél nélkül.

[illegible] száz forintot és én elutaztam München[illegible]

— Ezzel nem azt akarom mondani, hogy szükséghasonlítottam a munkámat, hanem csak azt, hogy [illegible]

tek az akadémiába. Lichtganger és Gold Sándor voltak az első tanáraim. De otthagytam őket s Herterich tanítványa lettem. Nála kezdtem igazán dolgozni... Négy álló évig tanultam nála... Nagy aktokat csináltam. Most is látom magam előtt Herterichet, amint jön, megáll a kép előtt, nézi, s aztán így szól:

— Sehr schön!... Aber wischn's nur ab!

Megint elgondolkodik...

— Megállj... Ha jól emlékszem, Zichy Laci képe megvan benn Kaposvárott Goiteinnél... Nézd meg... Egy ülő kisfiú... Kék ruha, az ujján fehér gombok... Várj csak... ha valamit írsz rólam... Azt írd, hogy amikor már megtaláltam magam... Csak a tiszta munkát szerettem. A palettáról mindennap letöröltem a festéket... *Mindennap újra kezdtem!*

*

Mindennap újra kezdtem! Ezzel végződik a kaposvári Rippl-látogatásról szóló noteszjegyzetem. A mindig kereső, *a mindig egy célra törő* R.-Rónai *József önvallomása.*

Tőle egyenesen a vasútra hajtottam. Útközben megálltam Goitein műkereskedése előtt és a lomból előkerestettem R.-R. J. első »*nagy portré*«-ját, a gyermek Zichy Laci képét. Oldalán az aláírás: Rippl J. 1883. Kiság.

Micsoda út ettől az utolsó önarcképig!

»Eleinte kinevettek, lenéztek a rajzolásomért, de azután elismerték!« — mondotta gimnazista éveiről. Ez a sors, ez a játék az életben megismétlődött...

Ép rányitottam.

— A kormányzó vár... — mondta, miközben buzgón söpörte a szemetet a kis kék szemétlapátra — a Műcsarnok előtt kell lennem tizenegykor... Hány óra van?

Nevetve nyugtattam meg, hogy még ráér, még van egy félórája...

Gondolkodva állt meg előttem.

— No, akkor még ezt a kis előszobát is kisöpröm...

*

Egyszer kiállítást akartam rendezni munkáiból. Addig soha nem látott, nem hallott rólam. Telefonon jelentkeztem.

— Maga ismer engem? — szólt a telefonba.

— Hogyne, mester, ki ne ismerné a mestert...

— No, akkor jó. Menjen be a Kovács kávéházba. Odajövök.

Leültem egy asztalhoz és vártam. Ahogy felpillantok, ott áll az asztalom előtt...

Zavartan álltam föl.

— Látja, maga nem ismert meg... én magát megismertem...

Kérdő pillantásomra így felelt:

— Láttam az üléséből, hogy engem vár... no, vegye ezt meg — szólt — s egy sapkafélét dobott az asztalomra. Valami bolyhos feketeség volt, olyasféle férfidivat, amit tótok s egyéb öreg parasztok viselnek.

— Magának hoztam — szólt komolyan —, vegye meg, ilyen jót úgysem vehet Pesten sehol... Fogja meg, olyan erős ez, mint a kötél...

Mosolyogtam, mint valami jó viccen.

— Kérem, mester, ha megengedi, rátérek talán a kiál...

Szavamba vágott.

— Ezt el nem szakítja... Nézze a béléset...

Nevettem tehetetlenségemben.

— Hány képe van jelenleg a mesternek? — igyekeztem ráterelni találkozásunk voltaképpeni céljára.

Elgondolkozott.

Aztán hirtelen lecsapott.

— Tudja mit... ötvenezerért odaadom...

Nem tágított.

Hirtelen elhatározással így szóltam:

— Megveszem, ha én csinálhatom a kiállítását...

— Kifizeti?

— Ki.

— Mind az ötvenezret?

— Mind.

— Egy summában?

— Azonnal!

— Tegye ki ide az asztalra...

Kitettem.

Így jutottam egy drótostót fejére kitűnően illő fekete kucsmához s így csináltam meg Rippl-Rónai egyik legszebb,

Rippl-Rónai rajza

legfelejthetetlenebb retrospektív kiállítását 1922-ben, a Helikonban.

*

Ettől kezdve naponta együtt voltunk. Kávéházban, vendéglőben, műteremben.

Egyszer úgy nézett rám, mint egy elrontott pasztellre. Nem volt megelégedve a külsőmmel.

— Növessze meg a haját — szólt. — Érjen le, egészen le, bele a nyakába. Vegyen egy nagy kalapot. Valamivel kisebbet, mint az enyém. Egy kis szerénység fiatalembernél nem árt. Vegyen egy pápaszemet. Nagyot, olyan rámásat, csontból. Amilyent bankárok viselnek. Legyen öregebb. Ilyen fiatal ábrázattal nem lehet rendes Rippli-árakat elérni... Jöjjön!

Bekényszerített egy optikushoz. A legnagyobb s a legvastagabb pápaszemet kérte.

— Ablaküveggel — figyelmeztette a kereskedőt —, színésznek lesz, szerephez kell...

Kiválasztott egyet.

— Ez az... — illesztette a szememre — ezt vegye meg...

Ma is megvan a fiókomban.

Sohasem viseltem.

*

Enni nagyon szeretett.

Jókat s lehetőleg bőségesen. Legszívesebben vendégségbe szeretett menni. Ebben bőven volt része. A meghívattatás diplomáciájához nálánál jobban senki nem értett. Külön noteszt vezetett azokról a helyekről, ahova jó lakomára járni szokott. Pontos dátumok sorakoztak feljegyzéseiben, mikor, hova kell ebédre, vacsorára elmennie...

Egyszer bajban volt.

Nálam ebédelt.

Az ebéd pontosan 1 órakor délben kezdődött és pontosan hajnali 2 órára ért véget. Ott volt előtte az asztalon minden, amit nálam előzőleg, kedélyes tréfálkozással, de annál precízebb elgondolással megrendelt. Egy kiszakított noteszlapra írta föl előző este, mi legyen a menü. Minden kívánsága teljesült. Sőt, borokban még meglepetéseket is tartogattam számára. Nagyszerűen érezte magát. Lassan, de folyamatosan evett. Minden falatot mámoros fölhevüléssel nyelt le, egy gourmand kéjelgő élvezetével. Közben sűrűn ivott. Már estefelé járt, mikor azt vettem észre, hogy szemei fáradtan lecsukódnak. A sok nehéz ital lefelé húzta, de azért nem hagyta abba. Ivott, folyton ivott. A roskadozó asztal pedig, mely még mindig tele volt a legínyencebb húsokkal, csemegékkel, láthatólag fogva tartotta.

— Nehéz ettől megválni — mondta szomorúan —, nagyon nehéz...

Félálomban mondta már ezt. Alig bírt

Rippl-Rónai rajza

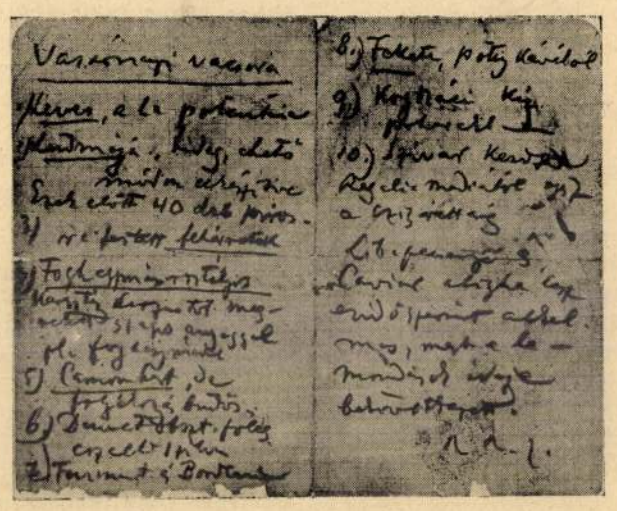

álmosságával. Tenni kellett vele valamit. Ott, az asztal mellett, lefektettük egy kanapéra. Azonnal mély álomba merült. Eloltottuk a villanyt és magára hagytuk. A másik szobába csakhamar behallatszott mély, átható horkolása ...

Órák teltek el így. Már éjfél rég elmúlt, de Rippl-Rónai még mindig horkolt ... Hagytuk, aludjék. A társaság többi tagjaival visszavonulva, eldiskuráltuk, elkártyáztuk az időt. Éjféli 1 óra felé figyelni kezdtünk. A másik szobából semmi zaj nem hallatszott többé. Síri csönd áradt bentről. Erősen figyeltünk. Az ajtóhoz ragasztott fülekkel lestük, alszik-e még ... Aggódni kezdtünk. Óvatosan kinyitottam az ajtót, hogy föl ne ébresszem ezzel ... S legnagyobb ámulatomra, vakító világosság csapott onnan egyszerre a szemeimbe ... Rippl-Rónai az asztalnál ült s komoly ügyhöz méltó buzgósággal — evett ... Mintha most kezdte volna. Mintha most érkezett volna. Gyorsan nyelte a falatokat, mohón. Határozottan éhes volt. Pillanatra föl nem nézett az asztal ételei közül, miközben egy mártír mélabújával morzsolta teli szájából felénk e szavakat:

— Most jut eszembe, hogy ma este 11 órára meg voltam híva ... Ahhoz a nagy csemegéshez ...

Szomorúan rázta a fejét.

— Most már hiába ... Vége ... Lekéstem ... Lekéstem ...

Bálint Jenő

Rippl-Rónai — papucsban

Abban is volt valami egyéni charme, ahogyan ő egy kávéházi asztalnál helyet foglalt. Ahogy nézett. Ahogy kézbevette az ujságot. Ahogy végigsétált a Rákóczi úton. Mintha a műtermében sétált volna. A komolysága inkább mosoly volt, mint komolyság; valami huncutos dévajság hancurozott örökké mélabús szemsugarán. Lehetett volna bármi; de akármi lett volna: ripplrónaias lett volna, bármihez hozzányúl. Minden átalakult, új színt kapott általa. A régi autóbusz is, amelynek tetejére ült nyári délelőttökön, hogy így, egymagában, végigrobogjon rajta az Andrássy úton ... Úgy hozzátartozott ehhez a városhoz, mint a Gellérthegy — mindenki ismerte, mindenki fölnézett rá... Tudatában volt népszerűségének, élvezte azt. Úgy ment ki az uccára, mint egy színpadra ... Minden mozdulata kiszámított volt, mint aki tudja, hogy figyelik ... Egy darab Párizs fénylett különcködő exteriőrjén; egy darab Montparnasse-ról szakadt bohémia ... Itt, a pesti forgatagban, feltűnt. Polgári fantáziák izgultak láttán, benne, különcködéseiben, a művész megközelíthetetlen világa után szimatoltak ... Rippl-Rónai megjátszotta a művészt nekik. Amit művészetével sohasem ért volna el náluk, színészkedésével teljesen megszerezte csodálattal vegyes kegyeiket. A polgári osztályok összes rétegéből rekrutálódtak barátai. Mindenkit átgyúrt, mindenkiből egy kicsit Rippl-Rónait csinált. Mindenkiben élt számára egy adag Piacsek bácsi. Egy adag kedély. Egy adag melegség. Ezt tapintotta ki mindenkiből, akihez hozzáért ... Akivel egyszer is szóba állt. Egyetlenegy ember volt a világon, aki fantáziáját reggeltől estig izgatta: saját maga ... Minden alakban, minden szituációban. Egész sorozatban örökítette meg önmagát abban a számára csaknem végzetessé vált jelenetben, mikor megverték Párizsban... Ez a háború kitörésekor fellobbant nacionalista túlzások kataklizmájában történt. A rajzokat jegyzetekkel kísérte: Így néztem ki, mikor vertek Párizsban ...

*

Maga söpörte a műtermét. Maga takarított. Ágyazott. Főzött. Kis, kék barchetsipkájában élénken áll előttem, amint söpör ... Hatalmas hajsörénye festői hullámban fodrozódik homlokára puha barchetsipkája alól ... Gyönyörű magyar feje volt. Úgy mutogatta azt, mint valami sikerült pasztellt. Mint a legremekebb Rippl-Rónait ...

Ez a fej: seprővel, lapáttal! ... Úgy söpört, ahogy festett. Játszi élvezettel, figyelmes komolyan.

Rippl-Rónai rajza

Gerlőtei Jenő: 1953

Rippl Rónai József

Rippl Rónairól

BESZÉLGETÜNK „PIACSEK BÁCSI" LÁNYÁVAL

A nagy festő legidősebb rokona, Piacsek Margit, a több képén szereplő »Lajos öcsém« özvegye nyolcvanéves. Ott lakik Kaposvár fölött, Rippl-Rónai Róma-villája szomszédságában, a kis présházban, amelynek lugasa alól boldogult férje, munkája után elgyönyörködött a somogyi halmok változatos ringásában, vidám színeiben és a madarak dalában. Majd ahogy hűvösödött, tett-vett kedves szőlőtőkéi és gyümölcsfái között az est beálltáig. — Ezek az emlékek zsonganak fel most az özvegyben, a poétikus — ám nyári menedékházban.

Margit néni — Rónai Lajosné arcéle ismerős azok előtt, akik látták valaha Kaposvárott féltő gonddal őrzött képének reprodukcióját. Bűbájos, színes, hamvas e kép: hódoló nászajándék. Rippl-Rónai 1892 nyarán nemcsak azért jött haza Párizsból, hogy kaposi családját meglátogassa, hanem szeretett Lajos öccsének menyegzőjére is készült. Maga elé képzelte a barnahajú hajadont és hogy érdekesebbé tegye szépségét, halványzölddíszű fekete kalapot hozott Margitkának ajándékul: álomszép kis kalapot, amely könnyed formájával egy lefelé nyíló virág kelyhére, leleményes díszével viszont hattyúk úszására emlékeztetett. Piacsek Margit sápadtas arca ezzel a pasztellzöld-bokrétás kalappal, finoman emelkedik ki a gyönyörű kép zölddel itatott kék hátteréből.

Elbeszélgetünk a festményről, melytől Piacsek Margit már néhány éve megvált, mint Rippl-Rónai többi képétől is...

— Nem képzeli, milyen nagy volt izgalmam és örömöm, amikor ezt a csodálatos kis kalapot kibontottam Jóska előtt, a rejtélyes párizsi csomagból. Sose láttam még ily könnyed és szép kalapot. De úgy éreztem, nem illik hozzám. Boldogult apánk nyugalmazott főerdész volt, hárman voltunk lányok és Kaposvárott még a legelegánsabb asszonyok sem hordtak ilyen különleges kalapot. Minket pedig szerénységre nevelt az anyánk. Megköszöntem Jóskának a figyelmességét, de nem akartam megtartani a kalapot. Ő kedves bókokat mondott, s tüstént fejemre helyezte a kis »költeményt«, majd a tükörhöz vitt. Hol hátrább lépett, hol közelebb jött, megnézett jobbról-balról, elölről hátulról és látszott rajta, hogy tetszem neki. Elfogott a kacérság, elismételgettem: »Nem viselem én ezt a kalapot, ez nagyon feltűnő«. Mit szólnának hozzá a kaposiak... Jóska pedig biztatott és egészen belehevült: »Margitkám, ha nem tartod meg ezt a kalapot, Pesten keresek hozzá egy szép asszonyt. Ha viszont e kalappal mégy Lajos öcsém oldalán kaposi látogatásaitokra, akkor mielőtt visszautazom Párizsba, megfestelek ezzel a kalappal, mint boldog fiatalasszonyt.«

— Minden képemért vérzett a szivem, még akkor is, ha rokonokhoz kerültek, akiknél viszontláthatom őket. De gondolhatja, hogy Lajosom arcképe és ez a festmény hiányzik nekem a legjobban...

Rónai Lajosné arcképe
(1892-ben készült pasztell)

— Mesélje el, kérem, hogyan alakult ki Rippl-Rónai és Piacsek bácsi szoros kapcsolata?

— Jóska tulajdonképp akkor került boldogult apámmal szoros kapcsolatba, amikor tíz évvel házasságunk után, 1902-ben Kaposvárott telepedett le, megvette a sokszor megfestett főutcai kis házát. Igy szomszédságunkba került. Nemsokára meghalt az anyánk. Édesapa hozzánk jött lakni.

— Rippl-Rónai szerette apámat, akivel mint világot látott emberrel jól tudott elbeszélgetni. Helyesebben Jóska, a csendes humorú megfigyelő, inkább hallgatott. De ha szólt, találók voltak eredeti mondásai. Jóhumorú volt apám is, szikár, egészséges, érdekes arcú — amilyennek »Rippli« festette. Persze Jóska kissé eltúlozta nagy orrát és pirosas arcszínét, viszont tökéletesen megörökítette sajátságos mozdulatait. Apám unatkozott otthon és fölötte kedvelte Jóska francia feleségének, Lazarine-nak társaságát. Gyakran kártyázgatott Lazarine-nal vagy felolvasott neki. Jóska pedig izgett-mozgott körülöttük. Hagyta, hogy Lazarine és apám kedvükre elhelyezkedjenek, úgy mozogjanak és beszéljenek, ahogy nekik tetszik, s azután rajzolni kezdte őket. Vázlata percek alatt kész volt. Sokszor megleshettem, hogyan festett. Érdekes, hogy előbb szénnel rakta fel a fővonalakat, egészen elnagyoltan, azután ezeket a vonalakat barnás színnel megerősítette, majd felrakta a legszélesebb színfoltokat. S igen furcsa volt számomra, hogy már-már nagyjából megfestette a szoba falait, a barna bútorokat, a selyemhuzatú karosszékeket, az alakok testét, ruházatát — és utóljára hagyta a fejeket. Egyszer úgy magyarázta eljárását: »Minden egyformán fontos a képen.«

— Mit szeretett Margit néni jobban Rippl-Rónaiban, a festőt vagy az embert?

— Mind a kettőt. A bűbájos embert akkor szerettem meg Jóskában, amikor átadta és megkedveltette velem emlékezetes, legszebb kalapomat. A festőt pedig akkor szerettem meg, amikor olyan képet festett rólam, amilyennek most is örömmel idézem vissza magamat, fiatalasszony koromból... Egyenes jellemű és jószívű volt Jóska. Vitatkozni nem szeretett a családi apróságokról. Keveset beszélt, legszívesebben művészetről szólt, amikor művészek, írók jártak nála. A Róma-villában sok híres ember megfordult. Ady Endre is...

*

A magyar festőművészet Rippl-Rónai Piacsek bácsival való ismeretségét, a vele eltöltött kedélyes, festésre ösztönző estéit, a Piacsek bácsi-képsorozatot, s ezáltal — bizonyos fokig — Rippi-Rónai egyre inkább magyarosodó irányát, életművének egyik fontos szakaszát Margit néninek köszönheti.

Margit néni kis házikójában a havas domboldalon magányosan várja a tavaszt. Várja, mikor toppan be hozzá kedves ismerős és hoz-e még számára jó hírt a posta...

S a jó hír megérkezett: a Hazafias Népfront javaslatára Margit néninek, Rónai Lajosnénak február 1-től havi 500 forint ellátást biztosít az állam.

Gerlőtei Jenő

Atyám és Piacsek bácsi
(Rippl-Rónai 1906-ban készült festménye)

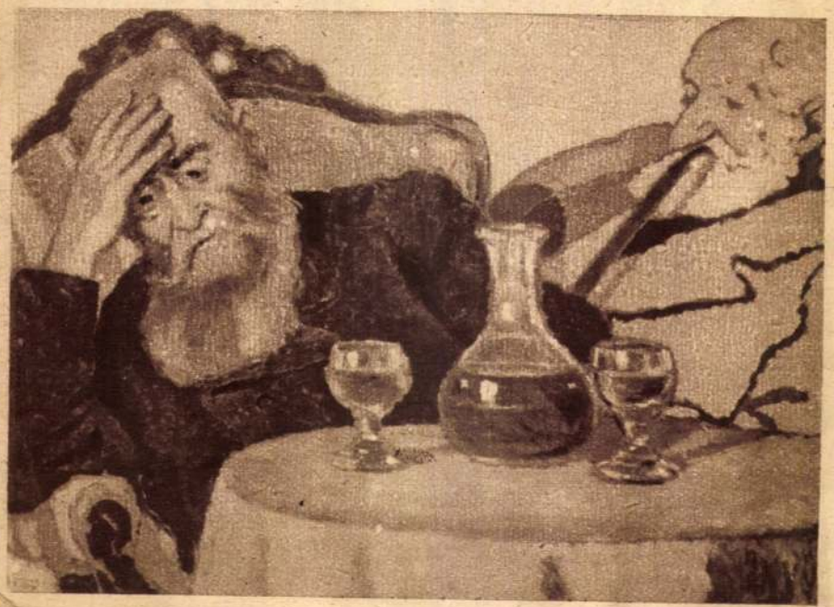

nem nyugszanak bele!

AZ ÉLETRE SZAVAZUNK!

Az amerikaiak két atombombájának Hirosima és Nagaszaki japán városokban több mint százötvenezer halálos áldozata volt. A két bombát az USA pilótái akkor dobták le, amikor Japánt a szovjet csapatok győzelme már úgyis térdre kényszerítette. Einstein, a világhírű tudós mondotta ekkor: »A technikai lehetőségek holnapjába belépett az élet teljes elpusztításának lehetősége a földön.« Az atomenergia — a jövő jótevője — a tömeghalál képében jelentkezett s örök fenyegetése maradt volna a világnak, ha az atomtitkot egyedül az USA birtokolja.

Hogy fellélegzett a világ, amikor 1947 novemberében Molotov szavai után szétfutott az óriási hír, hogy a Szovjetunió is ismeri már az atomhasítás módszereit s ezzel megszűnt Amerika s háborús uszítóinak atommonopóliuma. De a Szovjetunió már előbb elindította harcát azért, hogy az atomerő ne a halál szövetségese legyen. Szovjet javaslatra 1946. január 24-én megalakult az Egyesült Nemzetek Atomenergia Bizottsága. A Szovjetunió itt javasolja: tiltsák be az atomfegyvereket, jelentsék ki, hogy az a nemzet, amely először alkalmazza ezt a fegyvert, háborús bűnösnek tekintendő.

Az USA válasza: Az atomfegyvereket nem kell betiltani, hanem csak gyártásukat ellenőrizni...

A Szovjetunió: Amerika ellenőrzési javaslata azt jelentené, hogy az Egyesült Nemzetek megfigyelőinek jogukban állna bármikor bejelentés nélkül felkeresni bármely ország bármely pontját, sőt légi megfigyeléseket is végezhetnének valamennyi ország területe fölött. Az ellenőrzés igazságos módja, hogy minden nemzet köteles bejelenteni, hol vannak atomenergia-telepei. Az ENSZ megfigyelőinek pedig jogukban állna megtekinteni ezeket a telepeket anélkül, hogy állandóan ott tartózkodnának.

A Szovjetunió képviselője, Gromiko mondotta az ENSZ-ben: »...általános vélemény szerint rövidesen lehetővé válik, hogy az atomenergiát az egész emberiség javára, békés célokra használják fel. De az atomfegyvereket előbb be kell tiltani!...« Ez is süket fülekre talált.

1947-ben Gromiko javasolja, hogy az atombomba és más tömegpusztító fegyverek eltiltását együtt tárgyalják a fegyverkezés általános csökkentéséről szóló javaslattal.

Amerika válasza: Nem...

1948-ban Visinszkij azt javasolja az ENSZ-ben, hogy az atomellenőrzést és az atomfegyverek betiltását egyszerre és egyidőben tárgyalják.

Az USA válasza: Nem...

1949-ben Malik szovjet küldött ismétli meg kormányának felhívását.

Az USA szavazógépével erre megszakíttatja az atomerőről szóló tárgyalásokat az ENSZ-ben.

1949-ben, amikor híre járt, hogy az amerikaiak most már hidrogénbombát is gyártanak, azt mondja Joliot-Curie a párizsi Béke Világkongresszuson: »Nem azért gyűltünk itt össze, hogy békéért könyörögjünk, hanem, hogy rákényszerítsük a békét azokra, akik szívesebben látnák a háborút.«

És 1950-ben Stockholmból szól a világ népeihez a Béke Világtanács:

Követeljétek az atomfegyverek eltiltását világszerte!

A felhívásra megmozdul a világ.

A halált, amely tömegaratásra indult, visszakergették. Az amerikai imperialisták meghátráltak a békeszerető százmilliók előtt! Nem merték ledobni az atombombát Koreában.

A Szovjetunió következetes harca s a világ közvéleménye új hangra kényszeríti a háborús uszítókat. Eisenhower így nyilatkozik: Nemzetközi szervezetet kellene felállítani az atomerők békés felhasználására.

A Szovjetunió felel: A javaslat jó. Miképpen kezdjünk hozzá?

Amerika: Először a készleteket kell összeírni.

Szovjetunió: S mi lesz az atomfegyverek betiltásával?

USA: Az atomenergia békés felhasználása és az atomfegyver betiltása két különböző kérdés.

Szovjetunió: Az atomfegyvereket mindenképpen be kell tiltani.

Kötetet kitevő jegyzőkönyvek sűrű sorai bizonyítják: a Szovjetunió minden egyezséget hajlandó elfogadni azzal, hogy először helyezzék törvényen kívül a tömegpusztító fegyverek használatát. S Amerika minden egyes alkalommal visszautasította, hogy az atomfegyverek betiltásáról tárgyaljon.

Atombombája, hidrogénbombája van a Szovjetuniónak is. Ez az erő az uszítók fékentartását szolgálja. A Szovjetunió ugyanakkor megkezdte az atomerő békés felhasználását. Ismeretes, hogy már a nyáron üzembe helyezték az első atomerővel hajtott villanytelepet.

1954 végén a nyugati atomlovagok megszavazták, hogy az esetleges háborúban amerikai tábornokokra bízzák a döntést az atomfegyverek felhasználásáról. Azt is elhatározták, hogy a náci seregnek, amelyet most akarnak talpraállítani, thermonucleáris — atomerővel működő — fegyvereket is adnak. A határozat után történt, hogy a Szovjetunió megbízta Szkobelcin akadémikust, ismertesse az ENSZ-ben az első szovjet atomvillanytelep működését.

A béke jegyében és az atomenergia békés felhasználásának érdekében a Szovjetunió segítséget nyújt a Kínai Népköztársaságnak, a Lengyel Népköztársaságnak, a Csehszlovák Köztársaságnak, a Román Népköztársaságnak és a Német Demokratikus Köztársaságnak atommáglyák építésére és atomkutatásuk lehetőségeire.

Nyolcévi harcával elérte a Szovjetunió az ENSZ bizottságában, hogy ez év augusztusában Genfben zöld asztal mellett tárgyalnak az atomerő békés felhasználásáról. Az augusztusi konferencián világosan kiderül majd, kik akarják a békét s kik az atomháborút?

A konferencia hónapjában — pontosabban augusztus 6-án — lesz tíz éve, hogy Hirosimában gyilkolt az amerikaiak atombombája. A Béke Világtanács irodájának most tartott bécsi ülésén Kaoru Jasui japán professzor bejelentette, hogy a gyásznak erre az évfordulójára a japán nemzeti tanács világkonferenciát hív össze az atom- és hidrogénbomba használatának betiltásáért.

A Béke Világtanács pedig ismét a béke híveihez és harcosaihoz fordul: »Németország újrafelfegyverzése és az atomháború törvényesítése szorosan összefügg egymással« — hangzott el Bécsből a figyelmeztetés.

Meg kell akadályozni mind a kettőt!

Európában, Ázsiában, Amerikában, Afrikában, Ausztráliában — a föld minden táján ragadj tollat ember s írd alá: békét akarsz! A Béke Világtanács világméretű népszavazásra hívja fel az emberiséget. Vegyenek részt milliók és milliók a most megindult aláírási mozgalomban, hogy egy gigászi listán százmilliók neve szerepeljen a legnépszerűbb követelés alatt: békét! Megsemmisíteni az atomfegyvereket, megszüntetni gyártásukat.

Atomkorszakot — atombomba nélkül. Békés Európában békés Németországot — náci hadak nélkül.

Írja alá mindenki: az életre szavazunk!

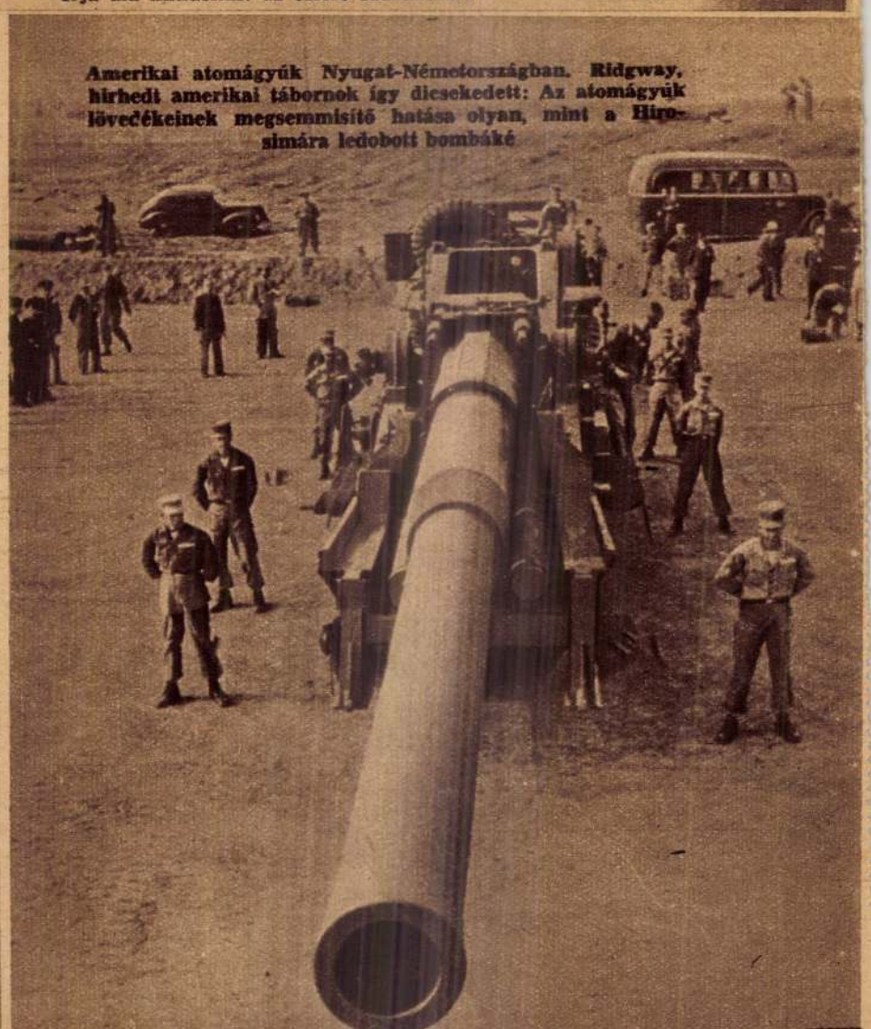

Amerikai atomágyúk Nyugat-Németországban. Ridgway, hirhedt amerikai tábornok így dicsekedett: Az atomágyúk lövedékeinek megsemmisítő hatása olyan, mint a Hirosimára ledobott bombáké

OLVASÓI LEVÉL

Szánalmas mese

A lap Szabó Istvánnal készített interjúja sajnos számos szakmai hibát tartalmaz (*Pokolra kellett mennem*, január 28.). Nem közlik, kik készítették az interjút, így aztán csak az ismeretlen „munkatársaknak" tudom felróni, hogy úgy beszélnek a rendezővel, mint egy szent tehénnel. Ahelyett, hogy a tárgyilagosság keménységével tették volna fel kérdéseiket. Nézetem szerint úgy nem mulasztották volna el megkérdezni: mik azok a terhelő adatok, amelyek alapján beszervezték. Ezzel szemben megelégednek azzal, amit Szabó István mond: nem tudom. Másik kérdés lehetett volna: mi igazolja, hogy az ő besúgásai mentették meg Gábor Pált? Az általam olvasottak szerint: semmi. Ilyen súlyú ügyekben aligha lehetett félrevezetni néhány konspiratív besúgással – és a filmfelvétel ellenében – az ávót.

Tárgyilagos, oknyomozó kérdések hatására Szabó úr inkább hajlott volna talán arra, hogy megtévedt, nagyon fiatal és bizonytalan férfiú volt akkor, mintsem hogy szánalmas, nem hihető, alátámaszthatatlan mesével álljon most elő. Ebben az esetben a közönség rokonszenvét sem veszítette volna el olyan mértékben, mint most.

Az alapvető tény azonban benne van a cikkben: Szabó István a főiskolai tanulmányait és reménybeli filmrendezőségét védte (nem pedig Gábor Pált) a besúgással – mások rovására.

Pongrácz Péter
Budapest

LEVÉLTURMIX

● A fővárosi utak minősíthetetlen állapotához hozzátartozik az a felháborító tény is, hogy ha végre egy útszakasz új burkolatot kap, akkor legkésőbb egy éven belül valamilyen közművet cserélni fognak alatta. Példa erre a Margit híd alatti közműépítés, amelyet Vajda Pál főpolgármester-helyettes tervezett „visszabontásnak" minősített (*Tervezett dugó a híd alatt*, január 12.). Kapjanak már a fejükhöz! Az útépítők, a vizesek, a gázosok stb. nem egymás konkurenciái! Miért kell a másik munkáját tönkretenni? Nem hiszem el, hogy olyan lesz az út, mint amilyen a „visszabontás" előtt volt.

Gaál Gyula
Budapest

● A *Békét akarnak a dunai halászok* című írásban (január 18.) a bajai halászegyesület elnöke felpanaszolja, hogy éjszaka nem mernek kimenni a folyóra, mert félnek a csoportosan megjelenő rapsicoktól, akik nem csak halat, hanem ladikot, varsát is lopnak. A rapsic (raubschütz) azonban tilosban járó vadászembert, azaz orvvadászt jelent, és nincs semmi köze a haltolvajláshoz.

Lovasi Imre
Varsád

● Pár hónappal ezelőtt előnyösnek látszó ajánlattal keresett meg a Citibank: váltsak náluk hitelkártyát. Belementem. Kifizettem az éves kártyadíjat. Néhány hónapig jól működött a dolog. Költöttem, a következő hónapban pedig kiegyenlítettem a számlát. Decemberben 52 880 forintot költöttem a hitelkártyával, de januárban csak 50 ezret fizettem vissza, gondolván, hogy a jelentéktelen maradékra nem lehet túl sok a kamat, majd kifizetem a következő hónapban. Ekkor ért a meglepetés: a maradék 2880 forintra 1393 forint kamatot számoltak fel, ami több mint 48 százalék, s enyhén szólva uzsorának tűnik. Reklamációmra azt felelték: benne van a szerződésben, hogy amíg a felvett hitel teljes összegét nem törlesztettem – függetlenül a törlesztés mértékétől, időtartamától – minden hónapban a teljes összeg után számolják fel a kamatot. Hát nem zseniális?!

Varsányi Anikó
Budapest

A Fórum oldalon megjelenő vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség álláspontját. A szerkesztőség fenntartja magának a jogot, hogy a meg nem rendelt szerzőiratokat rövidítve és szerkesztve közölje.

fórum

> Amikor rendkívül tehetséges és felkészült barátomról azt jelentették, hogy „sok benne a nyugtalanság és izgágaság", nem tudhatták, hogy mitől vágják el ezzel a jellemzéssel. „Ez a rendszer nekünk nem kell" – idézte tőle hallgatótársa. E kijelentés felelőtlen beárulása nyilvánvalóan szerepet játszott abban, hogy Somát – a barátomat – a karról kizárták, és az egyetem elvégzése után nálam is nehezebb, lehetetlen helyzetbe került.
>
> *(Zárjuk le végre!)*

Zárjuk le végre!

Demszky Gábor
Budapest főpolgármestere

Az irányított amnézia mesterséges ködbe vonja, mi is történt a magyar társadalommal 1944 ősze és 1990 tavasza között. Sem a kollektív emlékezet – a tudomány – nem ad számot a köztes időről, sem az egyéni tudat nem képes számot adni fél évszázad történéseiről. Az információs önrendelkezés joga sem érvényesül. A tankönyvek kényszerűen félrebeszélnek, a családok kelletlenül hallgatnak. A mi nemzedékünk felelőssége, hogy milyen ismerettel rendelkeznek majd a leszármazottjaink, akár áldozatok, akár tettesek voltak a felmenőik.

Adjunk végre amnesztiát az iratoknak! Zárjuk le végre a rendszerváltást! Zárjuk le azzal, hogy felnyitjuk az állambiztonsági aktákat! Egyesítjük a volt III-as Főcsoportfőnökség irat-állományát és a különböző ügyosztályok aktáit – civil és szakmai kontroll mellett –, elhelyezzük egy helyen, a szaklevéltárban. Ezt tizenöt éve sokpárti egyakarattal elodázták. Az elmúlt két hétben napvilágra került ügynökjelentések alapján nyilvánvaló, hogy nem halasztható tovább az akták nyilvánosságra hozása. Nincs más kiút. Essünk túl rajta most, egyszer és mindenkorra. Ne higgyük el, hogy az iratok jó helyen vannak a nemzetbiztonsági szolgálatnál. Ne higgyük el, hogy mindaz, ami még nem került elő, nem is fog. Ne higgyük el, hogy a szembesítést és az ebből származó traumákat és gyötrelmeket meg lehet úszni. A sokszor módosított ügynöktörvényünk alkalmatlannak bizonyult, mert nem teszi lehetővé a múlt teljes körű feltárását, sem a szellemi kárpótlást. Az eltitkolt tények szelektíven vagy véletlenszerűen kerülnek nyilvánosságra. Ez nem igazságos, és nem méltányos.

A szolgálatoknak köszönhetően a mai napig nem tudjuk, hogy az államszocialista rendszer végnapjaiban milyen iratokat semmisítettek meg; csak sejtjük, hogy hatalmas adatbázis lett rövid idő alatt az enyészeté. Most került ismét a figyelem előterébe az a tény, hogy irdatlan mennyiségben semmisítettek meg iratokat 1989-ben is. „Saját" legkényesebb irataikat viharsebességgel zúzták be. Rainer M. János néhány éve egy történettudományi világkongresszuson azt mondta: a 110 ezer ügynökbeszervezési (B) dosszié – közel 91 százalékának – 1989 utáni sorsa ismeretlen. A hálózat munkadossziéi (M), azaz ügynökjelentéseik fennmaradhattak. Rengeteg operatív dossziét, az ügyosztályok iratait az új Nemzetbiztonsági Hivatalba, pontosabban a polgári és katonai titkosszolgálatokba „mentettek" át, talán a KGB-s kapcsolat adattömegét is. És hogy ott milyen sorsra jutottak? Máig nem tudni. De ami fennmaradt, ahhoz sem lehet tisztességesen hozzáférni. Az állambiztonsági szervek érdeke erősebbnek bizonyult, mint az alkotmányos demokráciáé. Féltékenyen őrködnek a hazugsággyár egykori termékei felett, mintha csak a hitbizományuk lenne a történeti forrásanyag. Az információs kárpótlás, az egykori megfigyeltek személyiségi jogai és a társadalomnak a múlt hiteles feltárásához fűződő jogos érdekei csupán a retorikában érvényesülnek. Magyarország az egyetlen a volt szovjet blokk államai közül, amely mindennek ma sem tesz eleget. A rendszerváltás után 16 évvel az egyesült Európában ott tartunk, hogy rengetegen zsarolhatnak úgyszólván akárkit valódi vagy állítólagos tetteivel.

Németországban a Gauck Intézet jóvoltából mindenkinek módja van megismerni teljes és valódi történelmét. Nálunk a nagy pártok 14 éve vállvetve akadályozzák, fékezik a diktatórikus múlt feltárását. Az erre vonatkozó törvényeket késedelmesen és korlátozottan fogadták csak el.

Most is azt mondom, amit már évekkel ezelőtt, hiszen szinte semmi nem változott: ki kell szabadítani a köziratokat a nemzetbiztonsági szemlélet fogságából! Szüntelen jogbizonytalanságot jelent, és kétséget ébreszt az állampolgárokban, hogy a volt III/I-es hírszerzési, III/II-es kémelhárítási, III/IV-es katonai elhárítási és a III/V-ös szakszolgálati iratok csak most – töredékesen, lassan, ki tudja, milyen érdekek szerint csepegtetve – jutnak el a Nemzetbiztonsági Hivatalból az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárába (ÁBTL). A közélet tisztaságát inkább szolgálná a levéltárnak átadott iratok teljességén alapuló „dossziétörvény", mint az újabb és újabb átvilágítások. A bolgár és szlovák törvény közelebb áll az európai megoldáshoz, mint a német lusztrációs eljárás eltorzításán alapuló magyar maszatolás.

A demokratikus ellenzék tagjaiként nem tudtuk, hogy amikor külföldi barátainkkal – pl. Susan Sontaggal, Hans Magnus Enzensbergerrel vagy Timothy Garton Ashsel – beszélgetünk, a Párizsban kiadott magyar szamizdatot terjesztjük, határokon átnyúló szolidaritási akciót szervezünk, a Szabad Európa Rádió, az Amerika Hangja vagy a BBC munkatársaival tartjuk a kapcsolatot, akkor az állambiztonság melyik részlege figyel bennünket, hova teszik a jelentéseket. Mint ahogy ma sem tudjuk, mit minősítenek egyetlen tollvonással szigorú nemzetbiztonsági vagy nemzetgazdasági érdeknek, hogy ezzel időtlen időkre kivonják az aktát a kutatható anyagok köréből. Aki ma azt mondja, hogy az egykori ügynököket és megbízóikat a törvény erejével védeni kell, anonimitásuk, operatív szerepük sérthetetlen, vagy aki a lehallgatott telefonbeszélgetéseket, megfigyelési dossziékat, ügynökjelentéseket évtizedekre elzárja, az hazug vagy gyáva, esetleg mindkettő. A titkosításnak nevetséges kultusza alakult ki az egymást követő kormányok alatt. Ez a szemlélet – erős politikai hátszéllel – uralkodik az egykori III-as Főcsoportfőnökség első két osztályának iratai esetében, amelyek közül számos annyira „szupertitkos", hogy a 2003/III-as „ügynöktörvény" értelmében ki kutathatja a levéltári iratokat? Melyeket igen és melyeket nem, melyeket egészben és melyeket félig letakarva a személyiségi jogok védelmében? Milyen alapon szűkítik az egykori megfigyeltek számára a betekintési jogot? Miért nem teszik lehetővé a tudományos kutatást olyanoknak is, akik az adott résztémában még nem publikáltak, hiszen miből is tehették volna? Miért nem ismerhetjük meg a „hivatásos" megfigyelők nevét, beosztását, tevékenységük életünkre gyakorolt hatását? A hatályos jogszabály annyira ellentmondásos, oly mértékben szemben áll a korábbi szabályok sok tekintetben megengedőbb gyakorlatával, az adatvédelmi törvénnyel, az alkotmánnyal és persze a megfigyeltek s az egész társadalom érdekével, hogy az egy demokratikus európai országban tarthatatlan. Az ÁBTL jelenlegi igazgatója, Gyarmati György maga is úgy nyilatkozott egyszer: „Engem már rég eltemettek, de – ha a jelenlegi kondíciók maradnak – nemcsak a fiaink, hanem az unokáink is az elsődleges feldolgozással lesznek elfoglalva." Azt is megemlítette: az új törvény alapján a korábbiakhoz képest 30 százalékkal több időráfordítással harmadannyi adatot tudnak kiadni az állampolgároknak.

Egykori célszemélyként és felelős politikusként az UNESCO állásfoglalását tekintem irányadónak: „Minden országnak joga van tudni az igazat múltjáról. Minden embernek joga van a tudományos, történelmi kutatáshoz. Az elnyomás áldozatainak joga van a kárpótlásra, a kártérítésre." Ugyanez következik a magyar alkotmánynak az információs önrendelkezési jogról és a tudományos ismeretszerzés szabadságáról szóló bekezdéseiből is. Szabad polgárokként elemi jogunk, hogy mi tarthassuk számon, kit, mikor, miért figyeltek az állambiztonság ma is védett „felelősei". Az eddig átvett iratokban a 400 ezer megfigyelttel együtt a hírek szerint összesen 2,5 millió név fordul elő! Személyiségünk megrabolt része az iratok között van. Ki kell szabadítani, át kell adni jogos tulajdonosainak!

P. S.: Éppen a múlt héten kaptam meg a CEU archívumából egy III/III-as dossziét. 1972-ben baloldali tüntetés szervezésének vádjával kizártak bennünket a jogi karról; a III/III-as ügyosztályon Anarchisták fedőnevű dossziét nyitottak, és ebbe egy éven keresztül információkat gyűjtöttek rólunk. Filozófiai írások olvasásán, közös elmélkedéseken és egy március 15-én elzárásra ítélt barátunk segítésén kívül nem volt más „bűnünk". Az intenzív nyomozás során a szervek szóra bírták barátainkat és tanárainkat, feltérképezték kapcsolatainkat és a tevékenységünket. Besúgó, fedőnévvel rendelkező ügynököket állítottak ránk, akik szorgalmasan jelentettek. Az általuk készített jellemrajzok az Anarchisták című vaskos iratanyag legtöbbször idézett forrásai. „Bíró Csilla" fn. és „Garay" fn. személyek – tudtomon kívül – életem alakulását befolyásoló tényezőkké váltak. Jelentéseik közrejátszottak abban, hogy a III/III-as ügyosztály tudomásul vette: mégis el fogom végezni az egyetemet. De politikai jellemrajzom általuk felkent ecsetvonásai szerepet játszottak abban is, hogy az egyetem elvégzése után egy évig nem volt munkám.

Ezt az időszakot, az egzisztenciális bizonytalanságot arra használták, hogy kipuhatolják, hajlandó vagyok-e együttműködni velük. Ez a sikertelen kísérletük szerepet játszott abban, hogy egyre inkább a marginalizálódást választottam, és a demokratikus ellenzékben kötöttem ki.

Amikor rendkívül tehetséges és felkészült barátomról azt jelentették, hogy „sok benne a nyugtalanság és izgágaság", nem tudhatták, hogy mitől vágják el ezzel a jellemzéssel. „Ez a rendszer nekünk nem kell" – idézte tőle hallgatótársa. E kijelentés felelőtlen beárulása nyilvánvalóan szerepet játszott abban, hogy Somát – a barátomat – a karról kizárták, és az egyetem elvégzése után nálam is nehezebb, lehetetlen helyzetbe került. „Garay" és „Bíró Csilla" jelzői és kommentárjai kísérték, amerre járt, és ezek a számos összefoglaló jelentésben újra és újra előkerülő „jellemzések" súlyos árnyékot vetettek rá. Hogy mennyit ártottak és mikor, hogyan befolyásolták a pályaképét és sorsát, azt ma már lehetetlen megítélni, de annyi bizonyos, hogy olyan kárt okoztak neki, amiért legalább információs kárpótlás dukál.

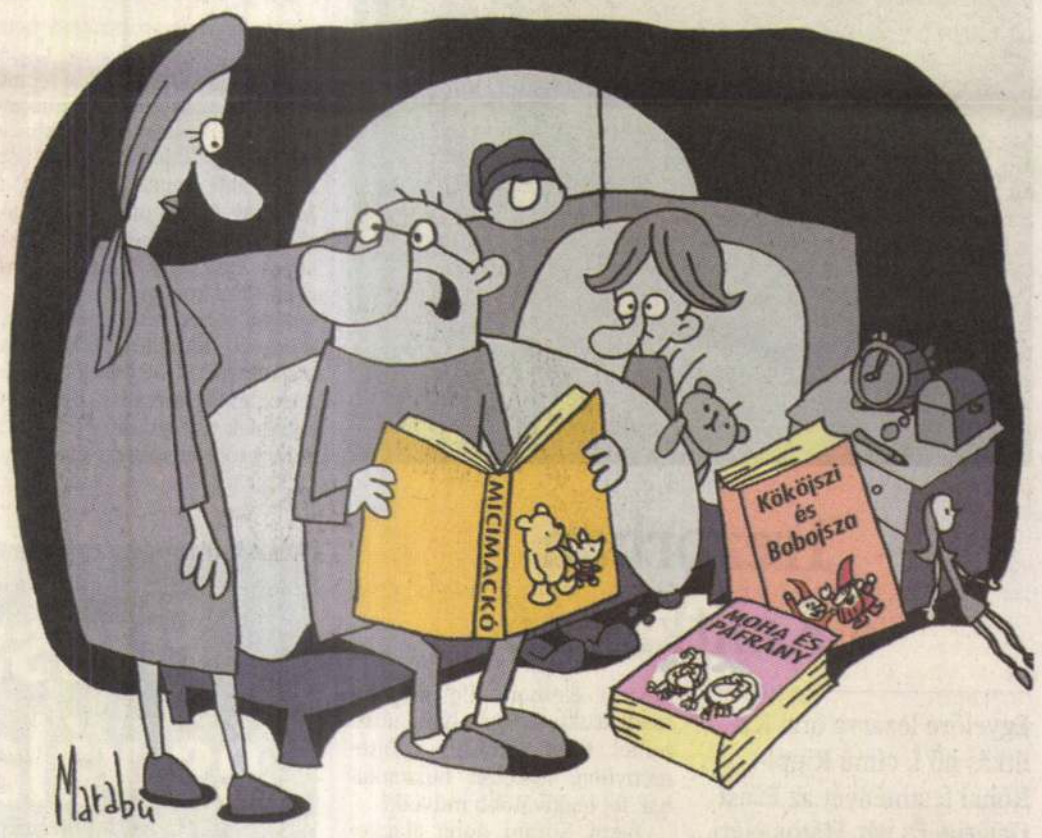

– Nem megy... Ha a gyerekkori könyveimből mesélek, folyton azon jár az agyam, na, ezek közül vajon melyik lehetett az, amelyik jelentett a másikról?! Marabu rajza

Öt nap Kurtág tiszteletére

Mától vasárnapig összművészeti fesztivállal ünneplik Kurtág György zeneszerző-zongorista nyolcvanadik születésnapját.

Serfőző Melinda

– Sajnos Magyarországon nem ismerik eléggé *Kurtág Györgyöt*, pedig külföldön a legnagyobb kortárs zeneszerzők között tartják számon. A közelmúltban például az egyik legrangosabb zenei szakvásár, a MIDEM Classique 2006. Special Award elnevezésű díját kapta meg, egy, a tiszteletére rendezett koncert keretében – vázolja a helyzetet a fesztivált szervező Budapest Music Center vezetője, *Gőz László*. A születésnapi fesztivállal ezen szeretnének változtatni.

A programsorozat első napján fia és unokája köszönti a művészt. *Ifj. Kurtág György* a hat órától kezdődő nyitókoncerten az apjával közösen írt darab, a Zwiegespräch magyarországi bemutatóján játszik szintetizátoron, illetve az esti Orfeusz című balettelőadásban is közreműködik. A Ludwig Múzeumban pedig este hétkor nyílik meg *Kurtág Judit* Videóművek című kiállítása. Ezek után további öt koncert és hat tudományos előadás mutatja be a zeneszerző munkásságát (az előadások este hatkor, a koncertek fél nyolckor kezdődnek). Gőz László szerint ezek közül kiemelkedik az utolsó koncert, amelynek zárása Kurtág György A csüggedés és keserűség dalai Op. 18. című munkája lesz, *Kocsis Zoltán* vezényletével, a Nemzeti Énekkar és az UMZE Kamaraegyüttes előadásában.

A fesztivál részeként megjelenik a zeneszerző Játékok című zongorasorozatának első CD-je, valamint *Moldován Domokos* szerkesztésében a Tisztelet Kurtág Györgynek című kötet.

Kurtág György a fesztiválon nem játszik, ezúttal a műveire koncentrál: az elmúlt három hétben több mint száz próbát tartott a darabjait előadó művészekkel. – Olyan intenzitással dolgozik, mintha nem nyolcvan, hanem huszonkét éves lenne – jellemzi munkatempóját Gőz László. Ha valaki Kurtág zongorajátékát is szeretné hallani, néhány nap múlva lehetősége nyílik rá. Február 25-én, a Zeneakadémián rendeznek koncertet a nyolcvanöt éves *Szőllősy András* tiszteletére, amelyen Kurtág zongoraművészként lép a közönség elé.

Fotó: Csibi Szilvia

Kurtág György

1926-ban született a romániai Lugoson, **1951-ben** szerzett diplomát a Zeneakadémián zongora és kamarazene, **1955-ben** zeneszerzés tanszakon. Párizsban, Berlinben tanult tovább, **1981-es** párizsi bemutatója után egyre több nemzetközi felkérést kapott. Műveit bemutatták többek között a Berlini Ünnepi Heteken, a Salzburgi Ünnepi Játékokon, az Edinburgh-i Fesztiválon, fesztivált szenteltek darabjainak Milánóban, Londonban. Számtalan hazai és külföldi díj birtokosa, több egyetem, művészeti akadémia, konzervatórium tagja.

Trezorban a Kalitkás nő

Egyelőre lezárva őrzi Kalitkás nő I. című Rippl-Rónai festményét az Ernst Galéria. És vár. Hátha eléri, hogy az állam 5 százalékra csökkentse a hazahozott műtárgyak áfáját.

Valaczkay Gabriella

– Az igazság az, hogy a kulturális minisztérium illetékesei egy kicsit „elaludtak" 2004-ben. Az ő dolguk lett volna, hogy még EU-csatlakozásunk előtt figyelmeztessék a Pénzügyminisztériumot: fontos, hogy a külföldről hazakerülő kulturális javakat, amelyek után addig sem áfát, sem vámot nem kellett fizetni, továbbra se terhelje túl magas forgalmi adó. Az ugyanis megrekesztené a műtárgyforgalmat – magyarázza *Eleni Korani*, a budapesti Ernst Galéria egyik vezetője. – Így az történt, hogy a műkincsekre, mint bármilyen más, külföldről behozott termékre automatikusan kivetették a 25%-os áfát. Ez ugyan az idén 5%-kal csökkent, de európai viszonylatban még így is elképesztően magas.

A galériás szerint a Kalitkás nő I. története precedensértékűvé is válhat idehaza, ugyanis ez az első olyan nagy értékű és ismert műalkotás, amelyet a 25%-os (mára 20%-os) áfa bevezetése óta hoztak haza. Egyelőre ki nem fizetett forgalmi adója: 24 millió forint.

Tavaly őszi, chicagói leütése óta e Rippl-Rónai kép nagy vitát szított képzőművész-szakmai körökben: minden esetben nemzeti érdekünk-e nagy magyar mesterek műveinek „hazavásárlása"? Nem tennénk-e jobbat a nemzetközi képzőművészeti életben alig jegyzett magyaroknak, ha hagynánk: minél több külföldi gyűjteményben, aukción bukkanjanak fel legkiválóbb műveik?

Eleni Korani noha alapvetően egyetért ez utóbbi kívánalommal, azt azért megjegyzi: a műtárgy-kereskedelem egészséges körforgását nem szabad akadályozni. Márpedig, ha külföldi aukciókon a magyar gyűjtők az irreálisan magas hazai áfateher miatt el sem kezdenek magyar művekre licitálni, azoknak az ára sosem szökik olyan magasra, mint, mondjuk a Kalitkás nőé. Ezzel egyetért a Magyar Műtárgy- és Régiségkereskedők Országos Szövetségének elnöke, *Nagyházi Csaba* is, aki legszívesebben 0%-ra állítaná vissza a hazahozandó műkincsek áfáját, (bár tudja, hogy az EU-ban a forgalmi adó nem mehet 5% alá). Mindenesetre a 20%-os kulcsot ő is piacot akadályozó, mesterséges gátnak tekinti. Szerinte hagyni kellene, hogy magától dőljön el, egy mű haza „akar-e" jönni, hogy magyar közönség is láthassa, esetleg itthoni árveréseken és gyűjteményekben is megfordulhasson, vagy külföldről rögtön egy másik külföldi országba vezessen az útja, így maradjon a nemzetközi körforgásban.

Annyi bizonyos: az Ernst Galéria megadta a február 2-án hazaérkezett Rippl-Rónai festmény után a vámbiztosítékot, így az kikerülhetett a vámudvarból. Bár a 20%-os áfa kifizetését egyelőre nem tervezik, reményeik szerint a mű az elkövetkezendő hónapokban így sem marad trezorban. Várják, hogy a festményt hamarosan a nagyközönségnek is bemutassák az egyik állami múzeumban. Másrészt a műtárgykereskedő-szakma nevében megpróbálják rábírni az állami szerveket: jogszabályban csökkentsék az áfa mértékét – a lehető legkisebb, 5%-ra. Úgy értesültünk, hogy erről hamarosan tárgyalni kezdenek az illetékesek: a kulturális tárca a Pénzügyminisztérium és szakmai szervezetek. Az NKÖM tájékoztatása szerint az adókulcsokról legközelebb a 2007-es adótörvény beterjesztésekor van lehetőség tárgyalni.

Ernsték addig is restaurálják az Amerikában dublírozott (új vászonra felhúzott) és vakkeretéhez fémpántokkal és rugókkal kifeszített Kalitkás nőt.

● Az Ernst Galéria korábbi sajtóközleményébe összehasonlító adatokat gyűjtött az EU-tagországokba érkező műkincsek áfájáról. A magyarországi 20 százalékhoz képest például Csehországban, Észtországban, Cipruson, Angliában és Máltán a műtárgy értékének 5 százalékát, Svédországban, Németországban, Lengyelországban és Spanyolországban a 7 százalékát, Ausztriában és Olaszországban pedig a 10 százalékát kell befizetni.

HIRDETÉS

Fizessen elő most 3 hónapra, és válasszon ajándékaink közül!

Választható ajándékok

Multiméter
ébresztőóra, hőmérséklet- és páratartalom-mérő egyben

Fülhallgatós rádió
automata állomáskeresővel, zsebcsipesszel

Honoré de Balzac
A szamárbőr
című klasszikus regénye

Most megnyerheti!
Tunéziai út
két személyre, teljes ellátással.

Ajánlatunk meglévő és új előfizetőinknek egyaránt szól!

Az akcióban előfizetők között egy kétszemélyes tunéziai utat is kisorsolunk!

A kiválasztott ajándékot az előfizetési díj beérkezését követően a Magyar Posta Logisztikai üzletága szállítja házhoz.

A Népszabadság Rt. a teljes csomagolási és postaköltséget átvállalja.

Előfizetés és információ:
(06-1) 436-4373
munkanapokon 8 és 16 óra között.

Amennyiben az előfizetési díj az adott hónap 21. napjáig beérkezik, előfizetése a következő hónap 1-jével indul.

Akciónk 2006. február végéig, illetve a készlet erejéig tart.

A kép csak illusztráció.

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

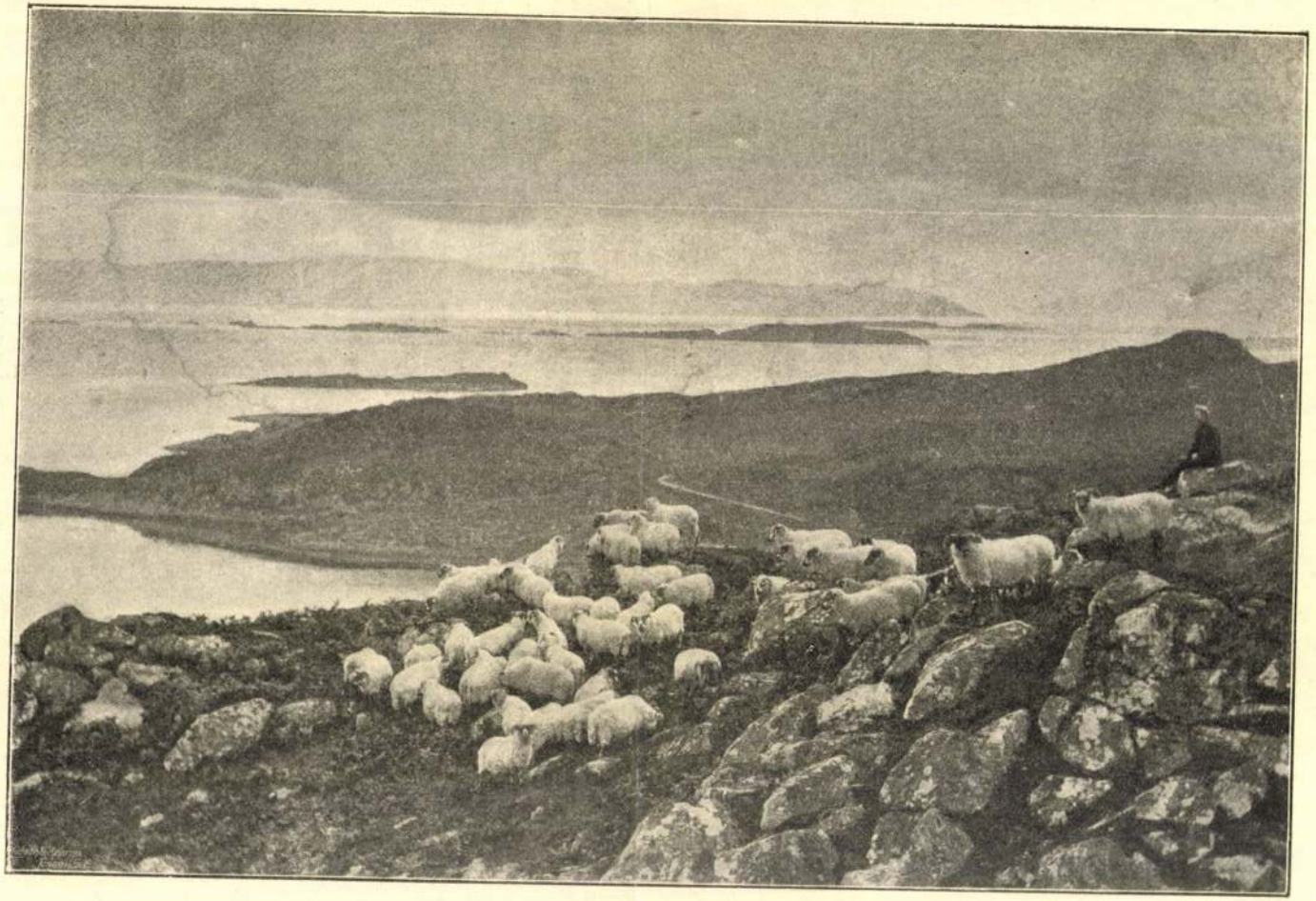

Legelő juhok.

A téli tárlat.

Irta: *Dr. Lázár Béla.*

Az első benyomás meleg, közvetetlen érzésében, de talán bizonytalan hangulatában keletkeznek e sorok. Itt vagyok órák óta ezekben a nagy termekben, művészi alkotások tengerében, ezer kinos óra keserves vergődései közt foggant és kialakult műtárgyak között; a képzelet titkos álmai, a vergődés néma kinjai, az ihlet homályos hangulatai beszélnek felém a falakról, szeretetet és átérzést hangosan követelve. Minden irodalmi segédeszköz, katalogus és magyarázó felirat nélkül, egyedül bolyongva közöttük, egyedül a formák és a szinakkordok hatásának befogadására, felizgult és szépet élvezni vágyó lélekkel, mint üditó forrást szomjuhozó a sivatagban, mint a gyermek, kinek érzékeit kellemesen izgatja a kagylónak csodás, szivárványszinü szinskálája. Járom ezt az utat álmodozásra hajló lelkiállapotban, a szép élvezetének csodás félálmában, miközben lassan szürcsölöm a művészi hangulatokat, melyeket gazdag bujaságában elém vetitnek a műtárgyak, itt egy fantasztikus felhőzet, ott egy eleven szinellentét, ez a kifejezés eredetiségével, az a vonalak tisztaságával, imitten a hús lágyságával, a fény és árny játékával, amottan a ködös tónus puhaságával hat érzékeimre most felemelően, majd megnyugtatóan; belemerit a művész képzeletének fogékony felfogásába, és szinte véle együtt, ujra és ujra átérzem azokat a friss szenzációkat, melyeket a művész érzett a megfigyelés és alkotás lázas pillanataiban . . . Igy, — minden bántó katalógus magyarázatok, minden irodalmi közvetités nélkül, csak a mikor a maga közvetetlenségében hat a művészet, — mely nem egyéb mint forma és szin, a vonalak hangulata és a tónusok érzései, — igen, igen, *kommentár nélkül élvezd a tárlatot!*

I.

Ez azonban azt jelenti egyszersmind, hogy maga a művész is első

sorban művészi feladatot tűzzön ki maga elé és nem irodalmit.

A Royal Academy of Arts (London) és a Pulchri Studio (Hága) idei kiállitása a legérdekesebb ellentétül kinálkozik éppen ebből a szempontból. Ha E. Blair Leighton *Elaine* misztikus történetét festi meg és a katalógusban közli a mese idevágó szövegét, hogy az angol missek megértsék, miért fekszik a gondolában virágos ravatalon a gyönyörüen kifestett királyleány, vagy ha Goodall megillusztrálja Kiplingnek «Barrack Room Ballad»-ját, s lenyomatja a szöveget is, — még megbocsátható, mert hiszen szöveg nélkül, erősebb festői kvalitások hiányában, nem tudnának érdeket kelteni, de Goodall tovább megy, s a művészi igazságot felcserélve az objektiv igazsággal, Gladstone arczképéhez idézi Sir Reid egyik essay-jét, melyet 1894-ben irt a *Nineteenth Century*-ben, annak igazolására, hogy a leirásnak megfelelően jól, hűen, pontosan, igazán adta vissza a nagy államférfit a figyelő hallgatás pillanatában.

A mai holland művészek ezzel szemben nem törekszenek másra, mint hangulatok egyéni visszaadására, s a ki nem érti meg a képeiket, felvilágositást a katalógustól sem kap, mert ott egyszerüen ilyen czimet talál: tél, félhomály, szürkület, ház előtt, egyéb semmit, a képeken pedig csupa szin, csupa melegség, most eltompitva, majd ködbe boritva, itt erős szinfoltok, amott csupa lágyság és egymásba omló puhaságok, csak szinakkordok, csak szinszimfonia, csak levegőhatás, nem mese, nem anekdota, nem történet, nem essay.

Ime idáig fejlődött a magyar művészet, hogy igy — katalógus nélkül — merőben festői problémák keresése közben, erős benyomásokat kaphatunk. Még azok is, a kik nem mondtak le a *tárgyakról*, a meséhez hozzáfűzték most a festői kvalitásokat is, s az anekdota piktorának fölkapott képviselője, *Margitay* Tihamér most első sorban a lámpafény hatását festette meg, a mint az imbolygó vöröses láng hosszu szálakban végigfut a szoba belsején, egyenetlen erejével hol szines foltokat, hol erősebb árnyékokat vetve. Igy történt azután, hogy a meséje bizonytalanabb, a novella maga érdektelenebb lett, mert nincs benne kellő egység. Az asztal mellett ülő öreg apa elé leboruló leányt látjuk, háta mögött egy fiatal férfi, a ki zavarodottan tördeli széles karimáju kalapját. Az anyja kétségeskedve néz a zokogó leányra. Elől, csinos puczos parasztleány gyönyörű porczellánszerű babát tart a karján, a házikisasszony pedig egy fiatal tiszttel kaczérkodva játszik a babával. A családi jelenet ilyképp szétesik. Ki az a zokogó leány? A megtért bűnös, a ki férjével és gyerekével visszajő a kegyetlen apához, elnézést, bocsánatot esdve? Akkor honnét az a közönyös jókedv, a nővérnek kaczérkodó, incselkedő gyermekkel játszásában, vajjon miért nem érdekli őt az előtte lejátszódó családi tragédia? A festői kvalitásokért azonban szivesen nézzük a képet, a fénysugarak keltette éles szinellentétek gyönyörködtetik a szemet. A fény és árny helyes elosztása Margitay Tihamér közeli emelkedését sejteti. Talán mélyebb tekintettel néz majd a modern életbe is és ilykép, festőileg megerősödve, feltárja majd előttünk a mai élet sok kinos keserves problémáját, melyek ott vérzenek el lelkünk rejtekében, művésztől mindeddig fel nem fogva, koporsójukból életre nem ébresztve, halotti magányban . . .

Erős festői kvalitásokkal kap meg bennünket *Révész* Imre genre-képe is, mély érzés van benne és mély hangulat, melyet sehol sem zavar meg rikitó akkord. Egység van benne, egy nagy érzés egysége, melyet minél tovább nézünk, annál megkapóbb,

mert egy egész mélységes világot revelál lelkünk előtt. A vonalak gyönyörű egysége az, a miben szemünk gyönyörködik, a szinek finom összhangzása legelőbb, melyből később, hogy a hangulat megülepedik bennünk, kezdenek kialakulni a formák harmoniájában az egyes typusok, karakterisztikus fejek, jó proporciókba osztva, a katonaviselt fiatal férfi a mint okoskodik társával, a harmadik pedig erősen ráfigyel, hátrább két munkától, kemény földi munkától megviselt arcz bamb án mered reánk, a mint a maguk szűk látókörében jövőjükre gondolnak, csekély képzetvilágukba temetkezve, ijesztő rémséges gondolatoktól kinoztatva, mögöttük az asszony, kétség, bánat, aggás a lesoványodott arczán, szemében végtelen félelem, talán az otthon siró-rivó éhező apróságra gondolva és mögöttük és mellettük a kietlen reggeli száraz levegőben, emberek tömege, mindet egy érzés bántja, erős emotiót ébreszteni képes érzés: *az éhség* érzése, mely kitörésre vár.

Véle szemben nagy genre-kép, melynek gyenge teknikája mellett nem tudjuk megfigyelni észleleteit, nem érdekel *Fantyik* buzaszentelő menetében semmiféle részlet, mert a nagy zöld mező erős szinfoltja, a levegő még erősebb masszája, az emberfejek rikitó vörös lokális tónusa, a konturok bántó keménysége mellett a typusok és a részletek finomsága mind eltünik, elnyomja a kép nagy festői durvasága, mely e magyaros lelkű művészt előbb teknikai tanulmányokra utasitja.

Hogy viszont *Kunfi* vitatkozó abbéihez érkezünk, nem látunk egyebet a kékes esti tónus finomságánál, mely — mint a néo-impresszionistáknál — végig omlik az egész jeleneten, s melegen, puhán, lágyan beboritja az alakokat, a St.-Germain de l'Auxerrois templom facade-ját, az előtte álló három élénken diskuráló abbét, a templomból kijövő aszszonyt, végig suhan és ráteriti puha leplét az egész tájra, azon nedvesen, a hogy a Szajnából kiszáll és eloszlik-foszlik a város fölött, lomha, tört felhőkben. Világitási probléma ez a kép, mely egységes megoldásával egységes hangulatot kelt, s elnyomja az anekdotikus anyagot egészen . . .

A művészi felfogás már nem uralkodik *Tull* Ödön képén ennyire, s gondolata is ösmeretes, gyakran feldolgozott, pedig a novellájával akar inkább hatni. Erős munka után nyugodt megelégedéssel tér haza az öreg gazda suhancz fiával, eladó lányával, mögöttük pedig a béres, a kire az eladó lány jó szivvel mosolyog vissza. Tull Ödön az öreg gazda arczára a lemenő nap végső sugarát — kitünő czéllövő ügyességével — rávetiti, a mi által keresett szineffektust kap ugyan, de olcsó hatást. Azonban a szerelmes pár összemosolygását nem élezte ugy ki, mint elődei, szentimentális, (tehát ismét nem festői) hatásra számitóan, mint *Guérin*, «Simple aveu»-jében, a hol a fiatal pár tekintete egy egész néma, de boldog, ámbár vizenyős regényt beszélt el. Tull Ödön nagyszerűbb a fölfogásban, — csak teknikájában érte be az olcsó effektussal, a mi veszedelmes út, mig *Innoczent* megőrizte lágy teknikáját, azonban hajlik az édeshez.

Flesch-Brunningen képén viszont a világitási effektus finomsága kap meg. A vörös lámpaellenző megtöri a fénysugarakat, melyek azonkivül küzdenek a külső fénynyel is, az ablakból besugározva. Az iróasztal körül erős világitásban ül egy férfi, éles római orr, gondolkozó szemek és finom metszésü arcz. Pap ő maga, hallgat, egy szép asszony az asztalra borulva zokog. Gyónt? Talán, — de kétségkivül pompásan dől a karjára, a szoba pedig tele van levegővel és a szinek mély, harmonikus akkordokat zengenek.

Poll képe erős plein air, a nap hatalmasan süt, erős árnyékok és szines foltok keletkeznek, a levegő tiszta, a konturok élesek, nincs sehol átmeneti szinskála. S mégis, — mintha Poll alakjai nagyon is kemények volnának, ugy érezzük, hogy a természet csak látszik harmónia és egybeolvadás nélkülinek, hogy a fürdésre vetkezett gyerekek, a mint körülállják a zászlótfoltozó hajósembert, mintha nagyon is élesen kiválnának az őket körülfolyó levegőtengertől, de ezek az éles szinellentétek még hatványozódnak *Benes* vásárképein, a hol nincs sehol egybefolyó részlet, olyan mint a legdurvább fénykép, tömegbe odavetitett fény, érzés és művészi hangulat nélkül.

Bezzeg van érzés *Jendrassik* genrején, csak ugy duskál az érzésben, a nagy sárga sziklás-erdős tájban bujdosó kis özvegye, a mint enyhet keres szive bánatára, pompás téma olajnyomatok számára, kezelése is olajnyomatos, hangulata pedig olvadozó, lágy és olyan puha, a minő kemény *Tornai* Gyula arab képe, a hol európai nőket látunk, ruhától megfosztottan, alkudoznak rajta gazdag törökök, minden ki van ezen a képen dolgozva, még a török basa körömfeketéje is, az előlülő akt lábafeje, a háttérben látszó arab leborotvált tar koponyája egyforma műgonddal és szem nem látta részletességgel. Ez kalligrafia, de nem festészet, mert éppen az hiányzik belőle, a mi a festészet lényege: a látszat visszaadása.

Annál erdekesebb *Kernstock* hazatérő parasztpárja, erőtől duzzadoz e képen a szin és a jellemzés, a felfogás és az érzés. Ezek a munkában kiállott emberek, nehéz verejtékes, állati munkában, ezekkel a fáradt lépésekkel, minden benső megnyugvás nélkül mennek egyhanguan haza, szinte dülöngőznek ernyedt izmaikkal, kifáradt agyvelejükkel, melyet a nehéz munka tompulttá, izgalomra fogékonytalanná tett. Ez a kép beszél, de csak festői nyelven, a jellemzés és a szineszés egyszerü eszközeivel.

Festőink nem merültek el szociális problemáikba, bár érintik, akkor sem, mikor az élet jeleneteit nézték meg, bár érzés és hangulat nélkül nem fogtak sem az élet megfigyeléséhez, de annak visszaadásához sem; merőben festői problémákat kerestek ők az életképekben; azok közül való *Szenes* utczai camlotja, a ki az esti lapot árulja, mig mögötte ott ül a földön beteg édes anyja. Bizony e kis iskolakötelesre nem vár valami boldog ifjuság, rózsás, gondtalan gyermekkor, s mi mélyen meghatva gondolunk az élet nyomorára. Szenest azonban inkább a világitás effektusa érdekelte, lelkét az élet sivár képe mellett a fény és árnyék élethalálharcza kapta meg, melynek küzdelmét finom tónusban regéli el.

Sokkalta meghatóbb, a maga egyszerűségében, üdülő betegje, a hol szín és érzés könnyed harmóniában olvad egybe.

II.

Puvis de Chavannes sikerei óta, a dekorativ festészet kezd európaszerte ébredezni. A tárlaton — mondhatjuk — a legjobb vásznak első sorban dekorativ hatásuak. Csakhogy keletkezésükben van valami félszegség.

A dekorativ festmény első sorban — dekorálni akar, még pedig meghatározott helyen, meghatározott területet, s a művész lelke álmát, harmónikus és szép vizióját abba a területbe illeszti, mely adva van, sőt összhangba hozza első sorban a terem stilusával, ebből azután egységes hangulatu műremek keletkezhetik. Száz évvel ezelőtt, a rokoko hasonló összhangzó külső körülményeknek köszönheti keletkezését. Hogy az emberek oly idegesek voltak, hogy csak a ragyogó szellemes-

kedést, a szellemes versikéket élvezték, a termek oly világosak, velenczei gyertyák fényétől megaranyozva, olyan művészetet kerestek, a mi fényes, könnyed és eleven, nem olyan nehézkes, nem olyan zsiros, mint az olaj, legyen rajta a pillangó szárnyának mimozaszerűsége és Carriera feltalálta a pasztellt. Itt a teknika és a stil egybeolvadt. A modern dekorativ festménynek is hozzá kell illeszkednie a stilushoz, a melynek dekorácziója kiván lenni, szinben, felfogásban, merészségben, álomszerűségben, vizióban.

De nálunk — biz ez furcsa! — előbb festik meg a dekorativ képeket, s csak aztán kérdik, hogy kinek, hová, milyen környezetbe? De talán még nem is kérdik. *Márk* Lajos nagy dekorativ képe, a «szirénfészek» bizonyára muzeumba kerül, pedig a festészeti akadémia disztermében előkelő helyet foglalhatna el. De előbb festészeti akadémiát kellene épiteni. Sokkalta jobb jövője lehetne *Grünwald* Béla *Attila kardjá*-nak, ezt az Akadémia megvehetné, mert hiszen Arany János szellemében készült. De vett e még az akadémia egy fia képet? A harmadik nagy dekorativ kép, *Kernstock* antik szellemű *Szerelme* és a negyedik, *Csók* István «Égi és földi szerelme», csak muzeum falára valók, — de csak tárgyaik miatt, festői értékük miatt kevésbbé. Ez a négy dekorativ kép bemutatja a mai magyar dekorativ festészetet, tehát csak ezt a négyet vegyük szemügyre.

A képzeletnek erejével *Márk* Lajos képe kapja meg a szemlélőt, pedig a dekorativ képnél a fő, az összbenyomás, melyet a kellő távolságból gyakorol a szemlélőre, ezt pedig csak egységes kompoziczióval és a részleteknek a nagy egységbe való sima egybeolvadásával érhetni el. Márk Lajos dekorativ talentum, de eddigi képein képzelete vadul száguldott és egységet, gondolati és festői egységet nem tudott adni vásznainak. Most végre, «szirénfészkén», ez az egység teljes. Csakhogy nem szabad részletekbe hatolni: az egészet főkép pedig a hangulatot egybekapcsoló kolorisztikus hatást szabad figyelembe venni, hogy igazán, vagy egyáltalán élvezhessük képét.

A szirének képzeleti világába ragadta a művészt fantáziája. A szirének és nimfák gondtalanul bájos csoportozata lebeg a parti sziklás öböl viztükrén. A szikla tetején, sóvár vágyakban elepedve, fiatal és öreg férfiak irigy és kéjvadász pillantásokkal bámulnak előrehajolva és szinte felfalva tekintetükkel a közönyös, játszi, öntelt, tetszelgő sziréneket. S mindezen valami földöntuli kékessárga, bűvösen zöldes tónus ömlik végig.

Márk tavalyi képét, a «Bűbájt», misztikus és keresett tónusával, meglepő szin-skálájával, most értjük meg igazán. Márk csak a szineket kereste idei hatalmas vásznához. A mi ott egymagán, a tűz előtt ülő nőnél még érthetetlen tónus és keresett szinösszetételnek látszhatott, itt a helyzetből kifolyó természetes — természetfölötti. Csodás hangulat vonul végig e képen: s a művész ezt kereste.

Ezer meg ezer kékesen lila és sárgásan piros szinskála omlik végig a képen, lustán, ragyogva és kaczéran incselkedve, mint az a sok meztelen szirén, a kiknek testén megtörnek a nap sugarai, a szivárvány összes szineiben és együtt valami végtelen, hatalmas akkordban hangzanak ki.

De valahogy ne közeledjünk fürkésző pillantással a részletekkez, menten észrevesszük, hogy ezek a szirének földi lények, a kiknél az arányok hadillábon állanak egymással, s érzelmünkből kizökkentenének a részletek durvasága. De ez hamis szempont volna, — a dekorativ mű összbenyomásra épült s Márkot nagy képzelete a Martinek, Boutet de Monvel-ek, de leginkább — a mi a fény-

hatást illeti — a Besnard-ok felé vezette. A dekorativ festészet ma a régi fresko-festést pótolja, a szemre tehát első sorban egységével, összhatásával kell hatnia, melybe — mint fensőbb összhangba belehelyezkednek a részletek finomságai, erőteljessége, rikitó vagy durva hatása, hogy egészben harmónikussá váljék . . .

Kevésbbé fantasztikus álom a *Grünwald* Béláé, de álom az is, bár mondai hagyományokból összefonva. «Baromőrző süheder», rátalál Isten kardjára.

Penész aranyán nincs, aczélán nincs rozsda,
Mintha császár kézből jött volna, ki mosta.

Arany János.

Marokra fogva, magasra tartva, viszi társaihoz, a kik csodálkozva nézik a fura lelt jószágot. És ebben a mozgásban és ebben a hatásban a pásztorfiu lelkesedésében és a többiek csodálkozásában van annyi erő, annyi érzés, hogy a jelenet mondai nagyszerűségét, ilyen egyszerű eszközökkel hatalmasabban alig lehet kifejezni. És ehhez az érzéshez kitünően összehangzik a nagy erőteljes kézirással odadobott környezet, a völgy és a hatalmas felhőzet, gomolygva lassan, nehézkesen előre és a sántító ünő, a többi barommal, s a nehéz napos levegő, az erős napfoltokkal. Itt az összbenyomás hatalma a döntő. Jellemző erő és kifejezési biztonság párosul a nemzeti érzéssel, mely szülte. S festői kvalitás az, a mivel hat, nem a monda tarka bemutatásával, hatalmas álomkép ez, mely emlékeztet Stuck dekorativ művészetére, a kinek szellemében alkotott. Csak szellemében, nem modorában. Gyönyör a szemnek, de foglalkoztatja az értelmet is ; az érzéki hatást alig lehet itt elválasztani a lelki benyomásoktól, melyeket fölébreszt. Egyszerű kompozicziő, erőteljes szinek, jó rajz és mesei felfogás : mindez egybefoly, erős akkordban hangzik ki és nagy művészi élvezetet nyujt.

Kernstock áll hozzá szellemben legközelebb, de kifejezési eszközei kevésbbé biztosak. A mi Stuck dekorativ művészetének belső igazságot ad : a meseszerű táj, a hatalmassá szinezett környezet, melybe a közönséges ember mindennapi ruhában nem is illenék, csak naiv és primitiv alakok, természeti állapotban, vagy képzeleti alakokká váltan, — nincs meg képén, hogy igazolhatná. Sem a táj, melynek szinskálája le van tompitva a realisztikus hűségig. sem a biztosan megrajzolt alak, még erőteljesebben, jobban, hatásosabban szinezve. Ah, az a rajz ! Fiatal művészeink mindegyre azt hangoztatják, hogy a rajz csak arra jó, hogy eltalálják a proporcziókat. Pedig minél biztosabb valaki a rajzban, ha kedve tartja, annál biztosabban duskálhat a szinekben. Maga a rajz még nem elég ; *Jászay* csataképét, az unalmas, barnás tónus élvezhetetlenné tette. A szerelem hymnikus dicsőitéséhez azonban sokkalta pompásabb szinek, fényesebb háttér, meseszerűbb hangulat kellene s még valami : szebb női akt, azaz, nem lett volna szabad — hiszen dekorativ képről van szó ! — odatapadni a modellhez. A női test szépsége — igaz — ma igen ritka, de ott van az antik, ahhoz, mint ideállhoz vissza-vissza kell térni, ha a szép női testhez nyul a művész, ha lázálmának lángoló viziójában meg akarja előttünk magyarázni a szerelem bűnös miszteriumát . . .

S ugyanezt mondhatjuk *Csók* Istvánnak fantáziájához, mely képzeletben mesés, gondolatban fényes, de kivitelben félszeg. Ne vigy minket a kisértésbe . . . rebegi ifju és vén, asszony és férfi, s lelke előtt föltünik Vénusz, a kitől elkivánkozik, hogy teljes odaadással szentelje magát a szeretet igéjének megdicsőült, sokat szenvedett hirdetőjének . . . Ah, de azt a Vénust, a kitől elfordulunk

félve és remegve, Tiziano fényességében képzeljük el, a kinek a bőrén ragyog a napsugár sok százezer fénye, szikrákat szórva, tüzes, lángoló sugarakat. Csóké foltos, darabos, fás. Magát a jelenetet is egyszerűbbnek és kevéssé komplikáltnak foghatta volna fel, hogy gondolata a maga egyszerű világosságában első pillanatra szembeszökhessen. . . Sokkal sikerültebb ennél *Hegedűs* Kain és Abelje, hol két karakterisztikus és jó akttal gondolatot fejez ki.

III.

A modern művészet — kifejezni akarván a modern lelket — keresi az érzelmek megszólaltatását, s lázálmai viaskodását, képzeletének csapongásait immár megtaláltuk a dekorativ alkotásokban. De a modern lélek, a maga erős ellentét hajszájában, ime eljutott a hithez, a legendákhoz, a csodához, itt is erősen küzd az érzés a formával, megnyilatkozik a tradiczionális formákból való eltávolodás és egyidőben a tradiczióhoz való visszatérés. Az európai művészet e vándorutjain vándorol a magyar is.

A modern biblikus művészek bibliai tárgyu alkotásaiban hasztalan keressük azt a naiv hitet, mely a középkor művészeit vezette, s hasztalan sürgeti Ruskin, az érzést ujrateremteni nem lehet, a modern embernek még miszticzismusából is hiányzik a kétely. Sem Munkácsy, sem Gebhardt, sem Stuck, sem Tissot nem voltak vallásos rajongók; a mint nem voltak azok a renaisszance művészei sem, a kiknek fontosabb volt az akt, mint az üdvözitő, a kik a szépet keresték és a bibliához fordultak, mert hálás anyagot adott szépségsóvárgásuk kielégitéséhez. A modern művész egy lépéssel tovább ment; őt a fölébredt történeti érzék csalogatta a festői problémákat kináló témához. Nem a primitiv művészek hite vezette *Csók* Istvánt sem Aondo-ja megalkotásához, az ő Madonnája földi lény, őt a fehér szinskála izgatta, ellentétben a szem kifejezésének tüzével. *Knopp* Imre Madonnáján is csak a gloria jelzi a földöntuliséget, egyébként gyermekkel fűben játszó dadának néznők, még pedig rikitó kék kendővel takarta le még rikitóbb zöld fűben.

Ki érzi ki az áhitatot *Migl* Árpád Szent Ceciliájából? Édeskés pózban, háttal az ablaknak, ugy ül ott sötét tónusba borult arczczal a szent, mint a hogy a modell ülhetett, a kihez a festő sokkalta jobban odatapadt, sem minthogy magasabb, földöntúlibb érzelmeket tudott volna kifejezni, Vagy *Spányik* Kornélt mi más vezethette Szent Erzsébetjének megfestéséhez, mint a mi *Gloag* kisasszonyt, a kinek banálisan szinezett legendáját a veneziai kiállitáson, *Lemaire* kisasszony és *Wagrez* magyarországi Szent Erzsébetjét pedig az idei párisi kiállitáson? Genre-szerűen felfogott kép valamennyi. Mindegyiket a tárgyban rejlő édeskés hangulat vonzotta. A szinezés mindegyiknél konvenczionális. Az érzés nem legendai. Nincs idealizálva. Nem üres fráziscséplés ez a szó. Egyszerűen azt jelenti, hogy a hangulatot, az érzést, a jelenségeket összhangzó egészbe foglaljuk. Hogy azt keressük ki, a mi a dolog lelke. A titkos érzelmeinkre is rábukkanjunk, ha elvérzünk is belé!

A biblia nagy jeleneteihez a modern ember a történetkutató őszinteségével közeledik: ezt tette *Bihari* Sándor is. Az Üdvözitő temetése kapta meg képzeletét . . . Consummatum est!

Szólt vala Krisztus és kilehelte lelkét. Ekkor déluáni három óra vala és sötétség lőn hirtelen, mert meghomályosodék a nap. Arimathiai József pedig elkérte Pilátustól a tetemet, s Pilátus átengedé. Ekkor József levéteté a keresztről, betakará azt tiszta gyolcsba, s egy közeli

kertben álló kőkoporsóba helyeztette, ideiglenesen, mert közeledett az ünnep estéje. Valának pedig jelen a galilaeai asszonyokon kivűl anyja Mária és Mária Magdolna és Nikodémus és Arimathiai József...

— — Igy temeték vala el őt. Akármilyen vallás hive legyen is az, a ki az evangyélium szavait olvassa, még Renan is, mély meghatottsággal áll meg e jelenet tragikus hatalma előtt.

Ez az az érzés, mely elfogta Bihari Sándort, mikor képzeletében megjelent a világtörténet e hatalmas jelenete, áthatva őt végtelen szeretettel és végtelen fájdalommal. Az anya kétségbeesett fájdalmába, a szerető Magdolna megtört lelkébe képzelte bele magát.

És ebbe a hangulatba olvasztotta a jelenet tragikus fenségét. Mantegna, Rafael és Tiziano, hogy csak a renaissanse felfogását vegyük figyelembe, a sirbahelyezés pillanatát állitották előtérbe, csak Botticelli hangsulyozta erősebben az anya kétségbeesett fájdalmát, a mint átöleli az ájulásba sülyedő végső erejével halott fiának térdeit, mialatt segitő társnők karjaikba emelik a gyászba borult anyát. Bihari azonban a jelenetet emberileg igazabbá, történetileg valószinűbbé és az időrendet tekintve, magát a jelenetet előbbre helyezte. A tetemet vivó hivek még nem értek el a közeli kertbe. Közvetlenül a keresztfák előtt állunk. A két lator még fönn van a kereszten, a menet, mely Krisztus tetemét viszi a koporsó felé, alighogy elindult. Viszi a tetemet két ember, mély meghatottság tükröződik arczukon, a fiatalabb tekintetében van valami a terhet emelő erőlködéséből, mely merevvé teszi, az öregebb pedig sötéten néz maga elé. Egyébként immár beesteledett. A csodás keleti égen sűrü felhők gomolyganak. Csak itt-ott szeli át azokat a lemenő nap tüzes sugara. A levegőre valami bánatos komorság omlott. Mindenre rászállott az est fátyola. De a szinek még élénken csillognak az esti szürkületben. A tetemet hordó két komor alak után ott lépdelnek a nagy Jóltevő örök hivei. Igen, ők hűek a nagy jóságos Szivhez, — ők, a nyomorultak, a kiknek atyjuk után való atyjuk volt. A sánta, a béna és a vak utánuk biczegnek mankón, bénán és tapogatózva, lelkükön a nagy néma bánat, szemükben a keserüség könye és szivükben a végtelen fájdalom. És mennek, mennek, megtörten. És szavuk nincs, jajjuk nem hallatszik, de a hűség arczukon. De mindezeken kivűl a középpont az anya, a ki térdre roskad, kitárt karokkal, ölelni vágyva és nincsen gyermeke, szeretni tudna s ime viszik a halott gyermeket, szivében örök szeretet és ime vége, vége, a fiat temetik. Nem tudja őket követni. Nemes mozdulattal, mely a végtelen bánatot a maga tragikus fenségében fejezi ki, tárja ki reszkető kezét, térdre hullva, társnőjétől támogatva, mig mögötte mennek a zokogó galileai asszonyok, mögöttük a vörös haju, bűnbánó és nagyszivü Magdolna, kinek lelkét tépték széjjel és megsemmisülten temeti arczába a kezét, miközben ragyogó vörös haja ráomlik meztelen karjára. És mennek még mögöttük bánatos asszonyok, temetni, temetni indulva!

A pillanat egyszerűsége, a mozgás kitünő harmóniája emeli e jelenetet *históriai* magaslatra, mely kifejezi azt az érzést, — egyébként a mű alapgondolatát — hogy e temetés a világtörténelem egyik legnagyobb jelenete, nagyot, istenit siratnak, van e mélységes hangulatban nagyság és fenség!...

Hangulat tehát és történeti kép, — a modern ember lelkének egy darabja, melynek megnyilatkozása önkénytelen, mert ki tudna kora, faja, egyénisége parancsa ellenére érezni és cselekedni? S ha hangulat:

hát őszintén az; egyszerü, emberi, igaz. Igaz hangulat van *Karvaly* biblikus képének hangulatában is, — csak ne látnók olyan fáradtnak Krisztusát «a nagy út előtt?» Már menynyivel bizarrabb *Kacziány* Ödön szinfoltokban, puha, lágy szinakkordokban kihangzó Sfinx-e, mely olyan, mint a skótok szinszimfoniája, moll, adagio, allegro, csupa ábránd, szertefoszló, ködös, formához nem tapadó, misztikus, mert csak érezni lehet, de szavakba foglalni nem. Legenda-e? Mese? Történet? Talán mindez együtt. Talán egyik sem. Ő az örök kereső.

Önmagát megtalálni — ebben áll a modernség. Keresés nélkül pedig ehhez nem lehet jutni. Meg kell tehát időről időre ifjodni, uj utakon, uj mezőkön haladva, il faut se renouveler — hirdeti a franczia kritika.

Ilyen magának uj utat hasitó, művész *Fényes*, a ki elhagyta a műterem mesterséges fényét és kiment a magyar vidékre, magyar levegőt hajszolva, megittasulva, mint Manet, a modern csoda láttán: a levegő és fény viaskodásán. Széles, erőteljes kézirással vetette elénk az alföldi néma utczát, a mocsaras tájat, a füzest, tavaszi délelőttöt, augusztusi naplementét, őszi délutánt, borus alkonyt, borongós időt, a delet, az eső utáni hangulatot, de főkép, mindenekelőtt is mindenütt: a levegőt és a szines fénysugarat. A nagy masszában aláhulló napsugár itt erős árnyékot vett, ott játszva csúszik be a fák közé, emitt szaggatottan, amottan simán omlik végig a háztetőkön, a festőt csak ő érdekelte, minden festészet omegája, a szines levegő... *Kann* Gyula már inkább odatapad a tárgyhoz, keresve a festői látást, a mi benne hangulatot tud kelteni, a lemenő nap szines sugarai mellett maga az erdő sudar fái, a mint ingbogos hajlásokkal emelkednek a magasba. Hasonlókép finomságokat keres *Kárpáthy* és *Hegedűs* is. *Mannheimer*-t sem elégitették ki eddigi sikerei, ujból szinszimfoniát rendez, vágvölgyi motivumában csupa szin, semmi forma, — csupa impressió, semmi rajz, — keresve annak az érzéki hatásnak a kifejezését, melyet benne a természet egy szines pillanata keltett. *Paczka* tónusa is uj, melylyel pottensteini táját visszaadni megkisérlette, erős tégla szinek, nagy darabokba omolva, a minőket a modern holland mesterek, főkép pedig G. H. Breitner képein láttam Hágában, s itt-ott a worpwedei mesterek képein, Drezdában. Breitner amsterdami utczája hatásos koloritjával, éles szinfoltjaival, az erős tónusokkal megkapó hatásu, s Paczka is ebben a modorban kisérletez, nem kevés szerencsével.

Azonban, nem is szólva *Keleti*-ről és *Telepy*-ről, a többiek régibb modorukban mondják el a régi leczkét. Még szerencse, ha olyan finom árnyalattal, mint *Bruck* Miksa, a ki ismét holdvilágos bosnyák utczarészletet látott meg, vagy *Ferenczy*, a ki szintén esti hangulatot, de nem élettelen természetet pusztán. Az egyik képe erős szinfoltokban, erdőrészletet ábrázol, a fák között ittatóba vitt lovakkal. Ez a legerősebb hangulatu képe, — a többinek fakturája bántóan kemény, *Glatz* Oszkár napsütéses képénél jobb a *Nemzeti Szalon*ban látható vázlata, *Szlányi*, *Tölgyesy*, *Mihalik*, *Olgyay*, *Bosznay*, mind igen érdekes, meleg, szines tájképeket állitottak ki, erős megfigyeléssel, jó földszaggal, de egyike sem magaslik ki.

De igen az *Ujváry* «Zivatara» e nagy szinkaosz, érdekes dekorativ jelleggel, de két nagy hibában szenved, melyek közül egy is sok lenne. Első sorban a kép tárgya nem alkalmas monumentális felfogásra, a kép dimenziója tehát hamis. C'est la folie de grandeur. Másodsorban pedig maga a sujet, a hirtelen keletkező zivatar, részleteiben ugy szét van aprózva, hogy egységes kép nem

válik belőle. A sötétkék égen sűrü felhők gomolyganak. Erős szélroham kap bele az életbe, a fák lombjaiba és szaggatja őket kegyetlenül. Ember, állat fedélt keres. Szélirányában megindulnak az emberek, nehezen baktatva előre. Amott hirtelen befogják az ökrös kocsit, hogy mentsenek, a mit lehet. Csupa apró intim genreszerü részlet: hogy adhatna ez nagy monumentális dekorációt?

Mednyánszky ismét mélyen költői, csak effektusait nem variálja. Ugyanaz a rezgő, ködös hangulat, benne ugyanazok a jegenyefák, ugyanazzal a bűbájos ezüstszinü holdvilágos fénynyel, a minőt csak *Apol* ködös hátterü téli tájképein láttam Hágában. Csakhogy Mednyánszky sokkalta nagyobb művész a hangulat fixirozásában, s a lehető legegyszerűbb eszközökkel való kifejezésében. A művészet ereje pedig mindig itt dől el: minő egyszerü vagy raffinált eszközökkel tud a művész igaz hatást elérni?

S ugyanezt a kérdést vethetjük fel *László* Fülöp portrait-inál, ő is mindjobban egyszerűsiti kifejezési eszközeit, ismét ez a nagy haladás, melyet művészetében kifejtett.

Emlékszünk még mindnyájan arra a vázlatára, melyet Hohenlohe német birodalmi kanczellárról felvett. Most itt van a kész kép, mely azóta megjárta Párist, a hol minden műértőt elragadott. A vázlat erős kvalitásai fokozott erőben nyilatkoznak meg a kész képen. Határt jelző László művészetében. Micsoda erős művészi erő; ma, a mikor annyi a kitünő studium, de oly kevesen tudnak egy képet befejezni, a mi annyit jelent, hogy sokan tudnak valamit, a mi érdekes, meglátni, különösen az arcképfestők, — itt egy jó fényfoltot, ott egy jó kifejezést, hangulatot vagy mozgást, ennél a bő studium jó, annál a szin, — de egységes karaktert, *a modern ember lelkét, szellemét, egész erkölcsi világát egy képen egybefoglalva kifejezni*, európaszerte igen kevesen, de e kevesek közt a legelsők egyike — László Fülöp.

Hohenlohe képe a gondolkozó finom elmét és az erős erkölcsös karaktert hatalmasan szemlélteti. Mélységre és az anyag szépségére Lenbach és Herkomer legkitünőbb alkotásaival vethető össze. Nyugodt, biztos, zsirmentes, de ragyogó szinek, mint Herkomer képein, a felfogás mélységével és egyszerű kézirásával hat, nem nyugtalan, nem kiáltó, teljesen kerüli az olcsó, hatásos effektusokat, bár másrészt nincs kinosan kidolgozva, mindvégig diszkrét és nyugodt. Ime a modern ember: ezt keresi ő grófjaiban, báróiban, főpapjaiban, a főuri hölgyekben egyaránt; lelkük rejtelmeiből akar valamit felszinre hozni, leszáll oda, a mélybe, mint a buvár, hogy kincsre leljen, mint a bányász, felásva, feltúrva a rejtett kőzeteket, hogy alakjainak erkölcsi lényéből megtudjon valamit.

Ezt a mély erkölcsi komolyságot, az emberi lélek tanulmányozásában, másnál nem igen találjuk, talán *Horovicznál* és *Ballónál*, de ez utóbbinál mind kevesebb szerencsével, Szilágyi Dezső portraitjában legkevésbbé. (hiszen ott van-e ez a hatalmas elme azon a vásznon, a hol még a külső is kevésbbé jellegzetes, a teknika is nehézkes?) Karaktert keresett *Réthy* érdekesen felfogott portrait-ján, melynek szinei nem elég harmonikusok. A finom részletek keresésében *Karlovszky* Bertalan, különösen az egyik portrait-ján, mely Heltai Ferencznét ábrázolja, elérte az elérhető legjobbat. A miniaturista pontosságával figyelte meg modellje arczának minden árnyalatát, s végtelen gonddal adta vissza. A mellett megőrizte az előadás könyedségét, az élénk szinek nem kiáltanak, összeolvadnak delicziozus akkordokká. Ime a modern asszony: szereti az éles szint, könyed, eleven, érdeklődő, mondaine, — mily távol áll az árkádiai pásztor-

nőtől, a kinek szépségeit ujra revelálja előttünk *Ebner* puha, finom aktjával, de távol az olajnyomatos csinos arczoktól, a minőkbe pedig a tárlaton gyakran beleütközik a szemünk, hogy csak egyet emlitsek, ime *Valentiny* ékes czigányleánya, kivasalt arczocskájával és ragyogó szemeivel, akárcsak egy porczellánbabáé. *Kunty* pastellje áll legközelebb a modern asszonyhoz, könnyed, finom és puha szinezésű, nagyon érdekes *Bironyné* dekorativ hatásu portraitja is és *Migl* Sándor rokoko bárónője, a kire a művész az eltünt puderos világ báját mintha visszalopta volna . . .

De forduljunk el a kifestett fotografiáktól, a szavaló művészet olcsó hatásu termékeitől; meg ne álljunk *Rippl-Rónai* beteges műtárgyai előtt, akárhogy kiáltanak is az arramenőre; a közepes vagy kinem forrot, megjegyzést nem provokáló vagy naivan túlmerész alkotásokkal se sokat törődjünk, mert hiszen ezzel csak szarvat raknánk a hivatlanokra, hogy legyen, a mivel megdühödve megökleljék a szent művészetet . . .

Gyönyörü szépek *Innocent* képei is. Nagy gond. Sok szeretet. A szinek remek hatásuak. A közönségnek bizonyára nagyon fog tetszeni és meg fogja valamennyit vásárolni. A «Mese» czimü szép képet mellékletben közöljük.

Keressük inkább azt, hogy mit vegyünk észre az első benyomás hevében a szobrászati tárgyakból? Semmit. El kell menni felfedező útra, hogy pár apróságot meglássunk, igy *Teltsch* Ede és *Nagy* Kálmán kis plasztikai tárgyait, a nagyobbak közt is a mellszobor a legbecsesebb, Zaláé, Rónáé, Mátraié, Ligetié, s azután *Vedres* «Kaszaverő»-je és főkép és első helyen *Tóth* István erőteljes «Bosszu»-ja, egy hatalmas parasztlegény, erős izmokkal, kún nyakkal, előreálló homlokkal, igazán a «Bosszu». *Beck* Ödön finom plaquette-jeit nyugodt hangulatban mélyen át lehet érezni. *Róna* szellemesen oldott meg egy érdekes problémát a «Kut»-jával. Kitünő «Pihenő óra» ihletajándéka.

Egyébként pedig a plasztika gyenge: a mesterek nagy alkotásokon dolgoznak és a tárlatra nem készülhettek el semmivel. Ez az ok. És ebben megnyugodhatunk.

És most, telten telve művészetkeltette emociókkal, künn a ködös téli estén, a villanyos kocsivezető siketitő csengetése közben, ha arra a kérdésre kellene felelnünk:

— Hogy tetszik a tárlat?

Valóban egy hang sem jönne ki ajkunkon, némán integetnénk, bizonytalan érzésben, melyet kielégitett szépségélvezet és csalódott keserűség együttesen alkotnak. Igen sokan, akiktől sokat reméltünk, cserben hagytak. De a fejlődő, szépségsóvárgó művészlélek kezenyomára is gyakran rábukkanunk. A művészet iránti érdeklődés pedig nőttön nő. A jövő a művészeté. Ismételjük — most már még erősebb hittel — hogy a művészeken áll, hogy a jövő az övék legyen.

VÁZLAT ÓBUDÁRÓL

Rohan a villamos Óbuda felé. Ahogy a Császár-fürdőn túljutunk, az arcok egyszerre levetik a városi, közömbös maszkot, amit eddig viseltek. Az idegenek már leszálltak, egymás között vagyunk, csupa őslakos, akik, ha személyesen nem is, de látásból mind ismerjük egymást. Kisvárosban élünk és kisvárosiasan viselkedünk, mihelyt Pestet magunk mögött hagytuk. Ijedten figyeljük az egyik utast, aki újságjába temetkezett, pedig az ő állomása jön. De szerencsére feleszmélt; vérünkben van a pontosság.

A Zsigmond-téren kettéválik a vonal és az utasok is. Az igazi bennszülöttek a Lajos-utca felé sietnek, Óbuda szívébe, ahol földszintes, guggoló házak mellett alig egy lépésnyire zakatol a villamos, az újabbak, a bevándorlottak a Bécsi-út felé, amely csak érinti a várost és a távlatok felé nyitja meg zárt utcáit. Ha hihetünk a naponként átrobogó kivilágított szörnynek, a bécsi autobusznak, talán Ausztriába is eljuthatni rajta.

De az óbudaiak nem utaznak, legfeljebb Pestre. (Az igazi braunhaxler = barnalábú, ahogy becézik őket, még oda sem kerül el.) Itt élik le életüket szűk utcáikban, alacsony házakban, kis lakásokban, amelyek téglalap alakú, hosszú udvarokból nyílnak; az udvarban leanderfák és körülöttük nyáron hancúrozó gyerekek, trécselő szomszédasszonyok, házi fúrást-faragást végző férfiak. Ha sétálni akarnak (már a fiatalabbja), ott az óbudai Dunapart, a halászcsárdából kiszűrődő zenével, néhány pislákoló lámpájával, látványosságul a helyiérdekű át meg át kígyózó testével.

Szerelmesek nem is kívánhatnak hangulatosabbat; a hajógyári sziget sötét tömege, a katonai raktár komor fala, a folyó fekete csillogása csak mélyítik az árnyakat, amit a jótékony este von köréjük. El is kerülik a kivilágított területeket, például a Kisfaludy-színház (helyi tréfával: kis faláda, tekintettel nagyságára) bejáratát, ahol bámész gyereksereg számolja a nehezen gyülekező látogatókat. A férfinép ilyenkor már bor mellett ül, a sok régi kocsma egyikében és kártyán vesztegeti a pénzt, amit a spóregyesületben megtakarított. (Ez is itteni különlegesség; sehol sincs annyi takarékossági és temetkezési egylet, mint Óbudán.) Persze azért sem a veszteség, sem a nyereség nem nagy; egy-két liter bor kikerül belőle és jó hangulat az egész kompániának. Tízóra felé pedig mindenki szedelőzködik, készíti a kapukulcsot, lévén kiki a maga házmestere és indul hazafelé; itt korán fekszenek az emberek. Tíz óra után már csak «idegen» jár az utcákon, aki kirándulni és mulatni jött Óbudára. Az utolsó pesti villamossal ők is eltünnek és most már alszik a kis város, alszanak az igénytelen házak, alszanak a jámbor polgárok; és vélük alszik, de hajnal reménye nélkül, az igényesebb és hivalkodóbb mult is.

A három város közül, amely Budapestté forrott össze, csak Óbudának van meg a nemesi levele: a római alapítás. A balpartra legfeljebb egy-két előretólt erőd jutott. A kiscelli és szomszédos hegyek szelid lankáit kedvelték a rómaiak, ahol kő- és mészbányák szolgáltatták a kitünő téglát házaikhoz. Titokzatos keltákat találtak itten, Aquincum legalább kelta eredetű szó, de ezek eltüntek, mint a kísértetek, amelyekkel tele vannak mondáik. A 2. számú segédlégió, amelyik a Kr. u. I. század közepe táján tábortütött a mai hajógyári szigeten és megkezdte

ujjai köré szoríthatta, teremtette legihletettebb mesterműveit. Olyanok ezek a szóval nem érzékeltethető önarcképek, mintha nem is itt a földön készültek volna. Túlvilági fluidum árad belőlük, mint Poe Edgar vagy Maupassant egyik-másik fantasztikumából. Tudom, hogy csak leírt betű vagy színes krétapor — és mégis démoni erővel markol a szivembe. Mintha lelke már a túlvilágról izent volna ujjainak, melyek kényszeredetten engedelmeskedtek egy nem földi akaratnak. Ilyen kevés, alig több matériával, mint a lehellet — ilyen szuggesztív erőt produkálni csak túlvilági hatalom képes. Ha nem volna kereszténységellenes, azt mondanám, jó, hogy így történt! Életével fizetett ugyan, de megérte!

Szép volt, álom volt. De hiszen csak azért érdemes élni, hogy aludjunk és azért érdemes aludni, hogy álmodjunk.

CSÓK ISTVÁN

FECSKÉK

Nyisd ki az ajtót, nyujtsa be
rózsaszin orrát a hajnali ég,
árassza ránk, mint meleg állat
mezei, hazai lehét.

Be szép a völgyek kis világa
ottlent s ittfent e szálloda;
nyers légben, fényben a szük erkély
mintha a mennyből nyilana.

Fenyők és felhők... Jöjj ki mellém,
úgy ahogy vagy... már süt a nap.
Meglátnak, — legfeljebb a fecskék
s még vigabban sikonganak.

Még ragyogóbban, részegebben
köröznek ott a nap előtt,
forgatják ezt a vaksi bolygót,
ezt a tündöklő, gyors Időt!

Amelyből minket kiragadtak
csapongva meginf és meginf
összefonódó, fonódva is
csapongó öleléseink.

ILLYÉS GYULA

jobban meg nem érdemelt nálánál. Felváltva Budapesten és Kaposváron, szülővárosában tartózkodott, ahol megvásárolt egy bájos ősi kúriát, mely már gyermekkori vágya volt. Divattá vált őt társaságba hívni. Most aztán bőven kárpótolhatta magát a párisi hét szűk esztendőért. De ő is magyaros gavallériával viszonozta a meghívásokat s kaposvári kastélyát nem feledte el senki, akit jó sorsa odavitt. Nagyszerűen értette a módját, hogyan imponáljon. A hajdani víg cimbora most ünnepélyes komolysággal ült a legkifogástalanabb öltözékben a háziasszony jobbján, a tiszteletére adott ebédnél. Egy-két kanál leves. A nagy némaságban a mester odafordul a háziasszonyhoz. — Jó maga? — A háziasszony kínos zavarban felelet helyett a levessel megégeti száját. Újabb pár kanál leves. — Szokott maga imádkozni?... — Csend. Rippl tányérja kiürül, a májgombóckák eltüntek... — Mert én járok templomba...!— Igen. Magam is láttam, amint vasárnap délelőtt utánozhatatlan komoly arccal, imádságos könyvvel a kezében, lassú léptekkel — misére ment a Ferenciek-templomába. Valami gonosz ördög úgy csiklandozott. Isten őrízte, hogy jó hangosan oda nem szóltam neki: — Jóska, Jóska! Hát Lányi, meg a bruderschaft-lavór — hát a Csanettl harisnyakötője?

Most meg én voltam künn megint Párisban. Ha belepusztulok is, meghódolsz Páris! és újból titáni küzdelembe fogtam. Tán sikerül is vállalkozásom, ha a világháború ki nem tör. Taktikám sem volt helyes. Társaságba nem jártam, ami végeredményben nem lett volna baj, de ahelyett hogy — ahogy az már akkor bevált módszer volt —, valami ismert műkereskedőnél (Durand Ruel, Bernheim Jeune) évről-évre kiállításokat rendeztem volna, újból a Salonba küldtem egy-egy clounak szánt festményt, ami aztán a tenger kép közt szépen elenyészett.

És mégsem veszett kárba hallatlan erőfeszítésem a párisi sikerért. De úgy jártam, mint az alchimista, aki aranycsinálás közben sokkal értékesebbre bukkan. Éppen, mert valami szokatlant, egyénit akartam hozni — ráhibáztam a «Tulipános ládá»-ra.

Mint a vak, kinek a csoda visszaadta látását, rájöttem — hozzá Párisban! —, hogy magyar festő magyar levegőt fessen, de itthon!

Ez a «megvilágosodás» hozott vissza egyszersmindenkorra most már édes hazánkba. Ez a «trouvaille» vitt a Balaton partjára, majd az Alföldre. És amikor festek — nem spekulálok. Puszta eszköz vagyok csupán a megmagyarázhatatlan erő szolgálatában, melyet itthon, de csakis itthon érezhet az, kinek jó vagy balsorsa megadta a kegyet, hogy magyar festő lehessen.

*

De hát egyszer aztán az történt, hogy a vidám tréfák, a komoly törekvések és a nagy, nagy művészi eredmények hőse — ott feküdt a fehér szobában, fehér párnák közt a szanatóriumban.

— Pedig még annyi mondani valóm volna! De iszen, kelhessek csak fel, megmutatom, hogy még mindig vagyok valaki!

És meg is mutatta! Mikor annyira megerősödött, hogy a pasztellt

elborít az iskola pora, a tekintélytisztelet s tapasztalatlanság. Ezt a sok salakot kell lehámozni magáról s akkor, — de csak akkor fogja nyújtani a legértékesebbet: önmagát!

Ezek kétségkívül egy igazi jóbarát szavai voltak. De mégis, szinte hihetetlen, hogy azok az önfeledt pillanatok, mikor — rá se gondolok, hogyan festek, mikor nem hasonlítok semmi felkapott bálványhoz — értékesebbek volnának minden másnál? Ekkor még csak halvány sejtelmem sem volt, mekkora gyötrelmek forrása válik majd töprengéseimből későbbi pályafutásom egész idején.

Rikoff már rég elment. Lassankint valami kékes, violás szín tört át a téli ködön műtermem ablakán. A homályos műteremben ép oly kék színben fürdött minden, mint odakünn az utcán. És egyszerre, mint túlvilági jelenség, tünt fel a halovány lámpafénynél egy sápadt, vézna kis gyereklány, aki úgy nyitott be műtermembe, hogy észre sem vettem. Az a kis modell volt, kiről mult évben az «Úrvacsora» főalakját festettem, aztán lemostam, hogy helyébe itthon, szülőfalumban festhessem a fehérruhás kis magyar parasztlányt, úgy, ahogy az most is megvan a múzeumban.

Fekete gyászruhájában, ahogy a gyér világításnál előttem állt, körülfolyva a kivülről beáramló kékviolás homályban, a kis modell felgyújtotta bennem az «Árvák» vizióját.

És a «kék» Árvák egész nyáron ott függött a Glaspalast falán, mint egyik szenzációja a kiállításnak.

Elmondjam-e, hogy külföldön sem azelőtt, sem azóta ilyen abszolut művészi sikerem nem volt. A német sajtó egyhangulag üdvözölte a merész újítót, aki hadat üzent a barna szósznak. Bécsben nagy állami aranyérem az eredmény és két évig a bécsi piktorok kék képet festenek. Itthoni siker: pénzdíj és mindjárt meg is vásárolják a múzeumnak.

Aki most látja ezt a képet, túlzottnak érzi a modern, majd ultramodern törekvésekhez hasonlítva sikerét. Engem magamat csöppet sem elégített ki az eredmény. A világot diadalmasan legázolni óriási szenzáció kell, nem egy ilyen érzelgős képecske. Pár év mulva «tout Paris» a Salon dísztermében tolongott «Báthory Erzsébet» előtt.

Világszenzáció volt!

Ez csak kielégíthetett? Nem, ez sem az igazi. Sőt valami zsibbasztó érzés állandóan nyugtalanított, hogy messzebb estem az «abszolut művészi»-től, mint valaha. Mint az aranyásó, ki kétségbeesve hiába kutat termő ér után, magam is üde, ifjú éveim hallatlan energiáját pazaroltam el meddő kísérletezéseimre. Végtelen sorozata következett a kép-lekaparásoknak, megsemmisítéseknek s végül — letörtem — mert csak a sikert találtam meg, de nem — önmagamat!

És Rippli, — most már Rippl-Rónai — ez idő alatt lépésről-lépésre következetesen vívta ki pozicióját. Egyik kiállítása a másik után. A kudarc, ami kezdetben érte, nem csüggesztette el. A párisi nyomoruság megedzette lelkét, fel sem vett egy kis balsikert. Most már, ha nevették, maga is nevetett, s ő járt jobban, mert ő utoljára nevetett, mert bezsebelte képeiért a pénzt a nevetőktől. Döntő sikert aratott, amit senki

ismerjük. Inkább külső megjelenésére gondolok. Nagy, fehérpettyes csokornyakkendőjére és cilinderkalapjára, melyhez hasonló különös jószágot sem azelőtt, sem azóta nem láttam. Ez egy egészen speciális formájú chapeau d'haut forma volt. Mintha direkte egy kályhacsőből vágták volna le. A karimája annyira lapos volt, hogy majdnem az asztalhoz tapadt. De ő igen büszke volt rá. Néha-néha billiárdoztunk is. Tarokkozni ritkán, legfeljebb Herzl Kornél tarokk-vacsoráin. Herzl különben a Palais Royal alatt felfedezett egy rém piszkos lebuj pincét, melyben az apacheok békésen sörözgettek. Ide jártunk pilseni sör mellett tarokkozni. De igazán otthon mégis csak az iskolában voltunk. Folyton az járt az eszünkben, milyen jó lesz, ha majd mi is tudunk úgy festeni, mint Bastien Lepage, vagy tán még jobban. Kissé le is néztük Ripplit, hogy ő még csak Munkácsynál tart. Nem is sejtettük, hogy ez csak átmeneti állapot nála, hogy már erősen kezd barátkozni azokkal az ifjú francia művészekkel, akik később diadalra vitték a modern francia művészetet. Így történt aztán, hogy mikor én ráéreztem csillogó gyöngyház színeimre — s visszatértem Münchenbe — Rippli még évekig Párisban maradt. Sőt meg is házasodott, és ez volt a szerencséje.

Pedig házaséletének első pár esztendeje titáni küzdelem volt a létért! Ő ugyan Budapesten mindenütt azt hirdette, hogy az Avenue Villiersen hercegi palotában van a műterme — ami igaz is volt. Csakhogy ez az Avenue Neuillyben, ott is a Szajna partjánál volt, és a hercegi palota régi proletárlakásokká volt átalakítva. Itt élt ő elhagyatva Munkácsytól, el nem ismerve kortársai és a kritika részéről. Hogy élni tudjanak, Rippl gobelin-mintákat rajzolt, melyeket felesége aztán à la petit-point, remekbe öltögetett. Három-négy hónapi megfeszített munka után pár száz franknyi kereset. Más ember kétségbeesik, de ő egymás után készíti mesterműveit, melyek — ha alkotójuk francia — már akkor világsikert jelentettek volna!

Ugyanezen idő alatt én Münchenben éltem ragyogó világomat. Édesapám felbuzdulva első képeim váratlan sikerein, ellátott pénzzel. Tán lesznek, akik emlékeznek, hogy az «Úrvacsoraosztás» milyen szenzációs sikereket aratott. A három nagy aranyérem nem csoda, ha elhitette velem, hogy helyes úton járok. Mint derült égből a villámcsapás, hatott rám a hollandus piktor, Rikoff, őszinte véleménye: szép, szép, arra elég szép, hogy aranyérmeket lehessen vele nyerni. De majd ha nem érzik meg többé képein Dagnan Bouveret hatása, ha hoz valami újat, valami abszolut eredetit — annak fog majd tapsolni s méltán a világ! — Mert a művészetben igazi érték csak az, ami a lélekből magaszerint fakad.

Dermedten hallgattam. — De ember — feleltem — hiszen, ha úgy festek, ahogy magától kínálkozik — az már nem is munka. Véres verejtéket izzadtam, még sem értem utol Dagnan Bouveret-t s éppen azért nem is tökéletes a kép. — Majdnem sírva fakadtam.

— Ez a legnagyobb érdeme — felelte Rikoff. — Egyúttal biztatás a jövőre. Mert, hogy minden erőlködés dacára sem sikerült kopizálni Dagnant, világos jele, hogy lelke mélyén lappang valami, amit egyelőre

— Hát tudja mit, Lányi úr, szólt Rippli. Jöjjön hozzánk. Pompás diványunk van, szívesen látjuk. Hozzá annyira megszerettem magát, hogy bruderschaftot szeretnék inni önnel, mielőtt Párisba megyek. (Akkor ez is divat volt.) Persze csak úgy, ha meg nem sérteném.

— Óh kérem, dehogy, sőt! Nagyobb megtiszteltetés már nem is érhetne. Eddig gondolkoztam, elfogadjam-e az éjjeli szállást, de most már önökkel tartok.

Lefekvés előtt Rippli odaszólt Garayhoz. — Te Ákos, most jut eszembe, hiszen Lányi úr azért jött fel hozzánk, hogy brudert igyunk. Hol a bor?

— A bor — felelte Garay — hiszen mind elfogyott tegnap.

— Ejnye, ejnye. A kocsmák meg már mind zárva vannak, még sört se lehet hozni. Tudja mit, Lányi úr, szükség törvényt bont. Igyunk vízzel brudert. Ákos, hol a kancsó?

— Hát nem tudod? Még a mult héten összetörött.

— Az ám, csakugyan. Poharunk meg már emberemlékezet óta nincsen. Hopp, megvan! Itt a lavór, tele vízzel.

De hát mit cifrázzam tovább. Denique Rippli és Lányi hűségesen bruderschaftot ittak a lavórbul.

Aztán Rippli vonatra ült s meg sem állt Párisig. Én egy évre rá — előbb a nyarat a szülei háznál töltöttem — követtem őt. Utam Münchenen vitt keresztül. Búcsúzóra benéztem Unger mamáékhoz is. De bizony Szamossy, a magyar kvartett nem volt már. Ebéd után egy fekete szakállas német piktor pengette a gitárt s énekelt hozzá kellemes baritonján ábrándos német dalokat.

Egész Párisig a fülembe csengett s mindmáig nem feledtem el a refraint. Sokszor rajtakapom magam most is, amint festés közben halkan dudolgatom:

«Oh, wenn es noch immer so wäre»

De soha sem lesz már többé úgy!

A remény, hogy a müncheni szép napok Párisban ismétlődni fognak, hiúnak bizonyult. De ebben az óriási városban ez nem is lehetett máskép. — A léha Páris ugyancsak komoly, ha tanulásról van szó. A Julien Akadémián a világ összes nemzetei képviselve voltak s ezek mind azt ambicionálták, hogy lefőzzék egymást, ha lehet, még a franciákat is. A farsangi tréfák, a Quatresarts meztelen báljai csak arra voltak jók, hogy utánuk még nagyobb szorgalommal lássunk munkához. Jó magam, Ferenczy, Grünwald úgy dolgoztunk egész nap, mint a rabszolgák. Csak este, dolgunk végeztével, mentünk a «Grand Café»-ba, melyet akkor a magyarok favorizáltak. Itt találkoztunk Ripplivel is, akihez néha-néha ellátogattunk egy kis gulyásra, melyre közösen adtuk össze a garast. Rippli azután megfőzte az ételt.

Ez időben már előrevetette fényét a jövő Ripplije. Nem egészen a művészetére értem, mely akkor szabadult csak fel Munkácsy béklyói alul, mikor én már újból Münchenben voltam. Csak hallomásból tudom, hogy később otthagyta Munkácsyt francia barátai kedvéért és átalakult azzá a forradalmi lelkű újítóvá, aminek őt első kiállítása óta

ját, a jó ügy iránti buzgalomból, hogy a mérés hibátlan legyen. Lehajoltam — ellenőrizni persze. Neogrády, Szamossy, Faragó, mind, csillogó szemekkel lesték az eredményt. Rippli szakértelemmel tartotta kezében a centimétert. No most! rajta.

Ebben a pillanatban felszakadt az ajtó. A küszöbön ott állt sápadt arccal, tágranyilt szemekkel, mint Don Juan kőszobor vendége — Kukuly!

De szemei nem Csanettl bájait nézték. Ránk vetette fájdalmas tekintetét. Szemeiből egy egész világ csalódottsága sugárzott felénk. Kínos hallgatás. — Mi lesz most? Szemrehányások özönével fog-e elhalmozni bennünket. — Vagy kérdőre vonja Csanettlt. — Vagy megvetően távozni fog, hogy soha többé ne érintkezzen velünk? Végre megszólalt, síri hangon, mely az öreg Komthurnak is becsületére vált volna:

— És ezek az ember jóbarátai!

Párisi útja előtt még egy mulatságos esete volt Liprinek.

A Löwenbräukeller óriási termében történt, mikor Löfftz tiszteletére bankett volt. A kanászklub természetesen teljes számban megjelent. Ezen az estén aratta Szamossy élete legnagyobb diadalát. Szamossy, Munkácsy első mesterének a fia, eredetileg hegedűművésznek készült. Kitüntetéssel végezte el az öreg Hubernél a Konzervatoriumot — mikor Munkácsy jobbnak látta, ha festőnek megy. Így került közibénk Münchenbe. Bériaud egy virtuóz darabját játszotta el Löfftz tiszteletére és oly óriási sikere volt, hogy az akadémia professzorai vállukon hordozták körül a teremben. Mindnyájan túláradó örömmel, boldogan szorítottunk vele kezet, amint asztalunkhoz visszatért, csak Lányi, a pedáns, ösztöndíjas rajztanár, nem látszott róla tudomást venni. Borzasztó komor ábrázattal meredt az előtte heverő tányéron, gyanus, barna szószban uszkáló megnevezhetetlen valamire, melyet a pincérlány «tahámsz piflámot» szavakkal tett eléje és rögtön el is tünt. — Mi baj Lányi úr, kérdezte tőle Lipri. Olyan arcot vág, mint akinek a titkok megették a kenyerét. — Kérem, felelte Lányi, én boeuf á la modeot rendeltem s nézze, mit hozott nekem ez a bestia. — Csakugyan, szólt most Kéméndy, nagyon gyanus a színe, szinte érezni lehet az illatát. — Én szólnék a vendéglősnek, mondja újból Rippli. — Hiszen szólnék én is, csak tudnám, hol találom. — Ott van ni, szólt Rippli, s rámutat egy disztingvált külsejű, fehér szakállas és fehér mellényes öreg úrra. Lányi, se szó, se beszéd, csak elrohan s a hüledező ismeretlennek rossz németséggel előadja, hogy neki nem kell a boeuf á la mode.

— De uram, szólt az öreg úr. Azaz én értem önt, mert magam sem szeretem ezt az ételt. Szívesen is segítenék Önön, ha én volnék a vendéglős, de én, sajnos, csak Professor Lindenschmidt vagyok.

Ezen az éjszakán három vidám magyar tartott hazafelé. Azaz csak kettő, mert Lányi újból sötéten meredt maga elé. Annál jobb kedve volt a két lakótársnak, Garay Ákosnak és Ripplinek. Egyszerre megszólal Lányi:

— Önök könnyen nevetnek. Mindjárt otthon vannak. De én! Még legalább fél órát kell gyalogolnom, mire hazaérek.

kocsmá»-jában megint dühöngött s végül ránkförmedt. — Fiúk, mondok valamit, ha van egy csöpp eszetek, ráveszitek Ungernét, főzzön nektek. Az angyalok sem esznek különbet.

Nem tellett bele egy hét, olyan híre kerekedett a magyar konyhának, hogy németek, olaszok, amerikaiak, stb. is jártak közibénk. Csak azért nem voltunk többen, mert az egyszerűen lehetetlen volt a szűk kis lakásban.

Ez akkor történt, mikor Rippl nem ment még ki Párisba. Természetesen, mi ifjú óriások, külön asztalnál ültünk. Képzelhetni, milyen volt nálunk az uralkodó tónus! «A főrendek» — így hívtuk mi az arrivéeket comme il faut viselkedésükért — viszont ők «a kanászklub» megtisztelő címével tüntettek ki bennünket szintén a magaviseletünkért. Rippl volt a számadó. Kanászok: Neogrády, Kukuly, Szamossy, jómagam stb. Kanászbojtár, mint legfiatalabb, Garay Ákos, aki remek karikatúrákat készített rólunk.

Hollósy — pedig az ő eszméje volt a magyar konyha — nem járt közibénk. Gyűlölete a főrendek iránt oly nagyfokú volt, hogy inkább ette a rossz, faggyus német kosztot, csak hogy ne kelljen egy levegőt szívni «Daditz» atyával — így nevezte Baditzot — és társaival. Ezentúl itt-ott feketénél találkoztunk csak vele. Felkerestük őt a «finum kocsmá»-jában is, mert még mindig kitartott mellette. Házbér fejében — mert most már azt is fizetett — lepingálta a derék Kothmüllert.

Hollósynak a «finum kocsmá»-ban hűséges társa volt Kukuly Feri. A bájos Csanettl szőke copfja és kék szemei azonban jobban vonzották őt, mint Hollósy társasága. Egy este, bevett szokása ellenére, Hollósy is, Kukuly is fölkeltek, hogy ők bizony hazamennek. Természetesen mi sem maradtunk. Hollósy fölment a műtermébe, ami a ház padlásán volt, mi meg, miután Kukuly lakott legközelebb, tőle is elbucsuztunk. Alig zárta be Kukuly maga mögött a kaput, mi tanácstalanul néztünk egymásra. Kisült, hogy még mindig szomjasak vagyunk. Hova megyünk? — Eh, gyerünk vissza.

Pár perc mulva Csanettl, de ezúttal külön szobában, beigazolta, hogy még nem felejtette el töltögetni poharainkba a pezsgőt.

Ekkor egyikünknek — nekem? — Ripplinek? — Neográdynak? — már nem emlékszem biztosan — vakmerő ötlete támadt. Megkérte Csanettlt, hozzon egy centimétert a varrókosarából. Nagyon kíváncsiak voltunk, mi lesz vajjon? Csanettl volt legkíváncsibb.

— Tudjátok, hangzott, már rég szeget ütött a fejembe Csanettl harisnyakötője. Hány centiméter lehet? Soha ilyen jó alkalom. Nincs itt Kukuly, most megmérhetjük.

Csanettl kacérul jelentette ki, majd kimegy a szobájába, ott leveti harisnyakötőjét, behozza, tessék, meg lehet mérni!

— Hohó, tiltakozott Rippli. Nem oda Buda. Majd, hogy a nénje harisnyakötőjét hozza be. Persze, az jóval bővebb. (Akkor még nem voltak divatosak a mai karcsú idomok.) Semmi csalás, helyszíni szemléhez ragaszkodom.

Csanettl megadta magát. Ilyen argumentumnak lehetetlen ellentmondani. Mosolyogva emelte fel — tán kissé magasabbra a szoknyá-

köztünk, kedvünkre beszélgethettünk terveinkről, vágyainkról. Roppantul csodálkoztam, hogy Jóska, ellentétben velem, s az összes rajziskolákkal, nem ambicionálja a bejuthatást Löfftz festőiskolájába. Én, hogy bekerültem hozzá, úgy fogtam fel (mint mindenki más), hogy ez már biztos jele jövő művészi sikereimnek. Nem úgy Rippli. Kereken kijelentette, csak egy hely van a világon, ahol érdemes tanulni, s ez Páris!

Páris! Hiszen azt én is tudtam, hogy Páris a nap. Páris a forrás, mely egyedül képes felüdíteni a tikkadt piktorlelkeket. Sőt olvastam Zola akkortájt megjelent híres regényét, a «L'oeuvre»-t is. Tudtam, mi a pleinair, hogy Claudius tragédiája nem kitalálás és a Salon des Refusées nem agyrém. Magam is vágytam valami friss, soha nem látott szenzációra. Eh, meg lehet azt csinálni Münchenben is! — Oly hatalmas ecsetvonásokkal, égő színekkel raktam tele vásznamat mindjárt az első tanulmánynál a Löfftz-iskolában, minőre csak egy tapasztalatlan, vakmerő ifjú erő képes.

Aki a Löfftz-iskola, sőt a müncheni festőakadémia akkori tradicióit ismeri, tudhatja csak, mit jelentett ez a szörnyű rebellis merénylet. Ma ilyesmit direkte megkívánnak egy jobb növendéktől, de akkor ez szentségtörés volt. — Ha a mester ezt akceptálja, suttogták a kollégák a hátam mögött, akkor az egész iskola felfordul. Nos, a mester nem is akceptálta természetesen. Keserűen konstatálta csupán, mekkorát csalódott bennem. Nem ezt vártam öntől, brilliáns rajzai után — sarlatán van elég, de kevés az igazi művész! — És a Löfftz-iskola meg volt mentve.

Rippli ez időben már Párisban volt. Leveleiben még jobban hívott, mint élő szóval azelőtt. — Nem neked való hely München, Pisti, írja megható szeretettel levelemre, melyben elpanaszoltam neki, hogy' jártam első kísérletemmel. — Jöjj Párisba, itt tág tere van fejlődésednek, sőt itt ilyenért becsülnének csak meg igazán! — Mennyire meglepett, mikor aztán nemsokára magam is Párisban voltam, hogy a francia modern művészet e nagy rajongója — Munkácsy-tanítvány volt!

Azt hiszem, nem lett volna csuda, ha azonnal szedem sátorfámat és otthagyva a müncheni iskola fojtott levegőjét, Párisba igyekszem lélegzetet venni. De nem így történt. Édesapám is kért, fejezzem be még ezt az évet Münchenben. De nem eresztett legfőképpen maga München. Igaz, Rippl nagyon hiányzott, de megmaradt a többi magyar, sőt Grünwald Béla, Halmi, Faragó, Szamossy stb. érkezése még pluszt is jelentett. De mindenekfelett ott ragyogott — mint tündöklő fényével a Véga a többi csillagok felett — Unger mama csodás magyar konyhája. — München gyönyörűségeihez még töltött káposzta, túrós csusza és disznótoros vacsorák! Páris le volt győzve.

Unger mama filigrán, bájos asszonyka volt. Férje, miután megunta Miskolc zenére éhes fiatalságát zongorára és csellóra oktatni, elhatározta, majd ő megmutatja, hogy nem megingathatatlan Rembrandt trónja sem. Ezt beigazolni persze ő is München szemelte ki archimedesi pontnak. Egy ízben Hollósyt, ki már évek óta nem volt Magyarországon és állandóan szidta — valljuk meg, jogosan — a német kosztot, meghívta egy kis magyaros vacsorára. Hollósy másnap a «finum

A kis kocsmában, ahol a mester törzskarával a kerekasztal mellett sörözött, vegyesen ültek — kiki a maga törzsasztalánál persze — olaszok, lengyelek, németek stb., mind fiatal, üde reménységei a jövőnek. Hollósy szívesen látott, bár szemmelláthatólag dühös volt valamiért. Később megtudtam, a korcsmáros nem akart hitelezni többé.

Rövid vacsora után, Münchenbe érkezésem örömére pezsgőt akartam hozatni. Szándékomnak váratlan eredménye lett. Hollósy felállt s kijelentette, hogy ez egy piszok, komisz kocsma, tisztességes ember itt nem ihat pezsgőt. Hanem fiúk, mondok valamit. Tudok én ide nem messze egy finom kocsmát, oda menjünk. Ott aztán a Puszi hozathat annyi pezsgőt, amennyi belénk fér.

Az egész társaság, Neogrády, Kukuly, Lányi a rajztanár, Vuja a technikus, Garay, jómagam üdvrivalgással követtük Hollósyt s csakhamar ott ültünk a «finum kocsmá»-ban, amely olyan obskur volt, mint amit otthagytunk.

Jóval később tudtam meg, hogy a «finum kocsma» tulajdonosa, becsületes nevén Kothmüller, — ujdonsült háziur volt. Házában műterme üresen állott, ebbe minden áron piktort akart fogni. Végre Hollósy kötélnek állt a következő feltételek mellett: Három hónapig nem fizet házbért, a háziúr köteles áthozatni Hollósy holmiját (ez volt legkönyebb teljesítmény), és előlegez még ötven márkát. Ezt tegye meg egy budapesti háziúr.

Hollósy becsülete egyszerre száz percenttel emelkedett, amint első szóra két üveg francia pezsgőt rendeltem. Mikor már az ötödik üveg tartalmát töltögette poharainkba Csanettl, a vendéglős igazán csinos unokahuga, nyílik az ajtó s belépett egy nagyon megnyerő arcú, meglehetősen eleganciával öltözködő fiatalúr s egyenesen Hollósynak tartott. Hallottuk, amint mondta, hogy a régi helyen kereste a társaságot, de a fekete táblán olvasta, hogy idejöttünk.

— Te, tudod-e, ki ez? — sugta Garay Ákos. — Rippli!

Ripplinek jóformán ideje sem volt bemutatkozni, én már két tele pohár pezsgővel álltam előtte.

— Hallom, Rippl úr párbajozni akar velem. No hát, itt a fegyver. Tessék. Lássuk, ki a legény a csárdában.

— Ki ez? — szólt meglepve Rippl.

— Csók Pista — felelte Garay Ákos —, aki elnyerte előled a «Magyar Szalon» díját, s akivel te meg akarsz verekedni.

— De meg is verekszem ám, hozzá a saját fegyverével, — aztán összeölelkeztünk s fenékig ürítettük poharainkat.

Mikor záróra teltével hallatlan vidám hangulatban hazafelé tartottunk, csak úgy harsogott az ucca a magyar nótától:

Jaz münkheni Türken ucca
Ki van végig flacterozva.
Hogyha végig menek rajta — Hu!
Citerál a csizmám sarka.

*

Az esti aktrajzolásnál állandóan egymás mellett ültünk, Rippli és én. Ez azért is jó volt, mert amellett, hogy hallgatag verseny fejlődött

Volt akkoriban Budapesten egy nagyon kedvelt képes havi folyóirat, Magyar Szalon volt a címe. Ennek a lapnak a szerkesztősége gondolt merészet és nagyot. Pályázatot hirdetett rajzokra. Első díj 250 frank stb. Nos, a 250 frankot megnyertem én. Rippli csak a második díjat.

Hogy történhetett, máig sem értem. Rippli rajza igazán művészi volt. Oly raffinement-nal volt csinálva, hogy későbbi korszakának is becsületére vált volna. Talán témája túlegyszerűsége (öregasszony unokájával) nem birt konkurrálni az én sokalakos kompozíciómmal. Rajzom, technikáját tekintve, messze Ripplié mögött maradt, de mert egy leégett házban bennpusztult legényt meglehetős hatásosan ábrázolt, amint siratja a falu népe, — győztesként került ki a versenyből.

Garay Ákos, aki már szeptemberben kiment Münchenbe s tudta, hogy én is odakészülök, hosszú levelet írt nekem. Pisti, ki ne gyere. Rippli borzasztó dühös rád. Azt mondja, amint találkoztok, provokálni fog. Megverekszik veled egy szál kardra.

Másnap megérkeztem Münchenbe.

*

München! Ez a név! Reszket a toll kezemben, amint leírom. A mámor, a vidámság, az ifjúság városa. Boldog vagyok, ha rá emlékezem. Megvannak-e még koncertjeid az Odeonban, Wagner-ciklusaid az Operában? Nyílnak-e még Tutzing rózsái a sternbergi tó partján, ahol feledhetetlen pisztráng-vacsorákat élveztem holdvilággal és rajnai borral. Hát a vidám blechmuzik a kellerekben, az Oktoberfest, a Salvator és más egyéb sörspecialitások. Tiroli schuhplattler tánc és jódli, farsangi tréfák, álarcosbálok s mindezeknek koronája — pezsgős vacsorák a Café Luitpoldban, miket szőke Gretchenek mosolya tett teljessé — bizonyára megvan mindez még mindig — csak már nem nekem.

A magyarok ez időben — dacára, hogy a magyar kormány jó egy csomó fiatal festőt, Benczúrral az élen, hazaédesgetett — szép számmal maradtak Münchenben. Nemcsak tanulók, de kész festők is szívesebben tartózkodtak itt, mint bárhol másutt a világon. Itt tanultak, itt váltak valamivé és last but not least — jócskán kerestek is. De magyarok lévén, természetesen München sem volt képes együtt tartani őket.

A «Café Probst» volt a beérkezettek (később főrendek) főhadiszállása, billiárd, kártya — főképpen négyes tarokk volt a rendes szórakozásuk. Ellenlábasuk Hollósy, a köréje sereglett fiatalokkal együtt többnyire az akadémia körüli kis kocsmákat kultiválta. Hollósy oly hallatlan lenézéssel beszélt Baditz, Kéméndy, Peske, Pataky és Eisenhut művészetéről, hogy minden hajunk szála égnek meredt tőle. Egyedül Karcsayt ismerte el némileg. De a németek, maga Lenbach se jártak jobban. Leiblt azonban nagyrabecsülte. Hanem a franciák, pláne Bastein Lepage! Róluk aztán oly lelkesen beszélt, mely mindnyájunkat elbódított. Ez volt az ok, hogy később Párisban sem láttunk mást, csak Bastien Lepaget, no meg Dagnan Bouveret-et. Már akkor feltűnt nekem, hogy Rippl — ha nem is szólt ellene — mellette sem nyilatkozott s Bastien Lepage határozottan hidegen hagyta.

Pár nappal megérkezésem után Garay bemutatott Hollósynak.

RIPPL-RÓNAI ÉS ÉN

Sokszor elgondoltam már a multban, nem volna-e jó megírni Rippl-Rónaival való barátságom és pályafutásunk történetét. Majdnem egy-időben kezdtük művészi tanulmányainkat. Küzdelmeink és sikereink is körülbelül egyidőre esnek. A kor, melyben éltünk és fejlődtünk, egyik legérdekesebb fejezete lesz műtörténelmünknek s hogy mit váltott ki kettőnkből? ... de ennek taglalása már más tollra vár. Én megelégszem azzal is, ha sikerülni fog némi fényt vetnem azokra a régi szép napokra, melyekben összehozott sorsom Rippli Jóskával. Azokra a mámoros időkre, melyekben együtt álmodtunk diadalról, világhírről s mindarról a szépről és jóról, melyért érdemes művésznek, sőt mi több, fiatalnak lenni. Rippl-Rónai akkoriban Liprinek nevezte magát. A jó kaposváriak hívták így közmegelégedésre a «fődilektor» urat meg a családját, természetesen köztük Jóskát is.

Lipri édesatyja elemi iskolai főigazgató volt s mindenki szerette páratlan humoráért meg magyaros temperamentumáért, melyet Józsi fia is teljes mértékben örökölt. Mesébe illő jelenet is volt az, mikor az öreg úr a nagyvendéglő éttermében, kezében egy szál fekete retekkel illegett a cigány előtt s ütötte a retekkel a nótához a taktust. Ha kedvére muzsikáltak, nagykegyesen megkínálta a bandát egy-egy szelet retekkel, amit aztán a cigányok kellő áhítattal el is fogyasztottak. De sört már másnak kellett fizetni hozzá.

Ezt a jókedvet vitte ki kísérőül talentuma mellé a Lipri Münchenbe. Ott aztán hamarosan bekerült az akadémiára és egyik főbüszkesége lett Herterich rajziskolájának.

Én ez egész idő alatt Budapesten jártam, amikor jártam, az Andrássy-úti (akkor még Sugár-út) mintarajziskolába. Tizennyolc évemmel (Lipri ekkor felül volt húszon) el sem tudtam képzelni a vakmerőséget, mindjárt külföldön kezdeni meg a tanulást. Nem úgy Lipri. Amint egy kis pénzt szedett össze, otthagyott patikát, grófi nevelősködést, ment egyenesen Münchenbe. Párisba mindjárt még ő sem merészkedett, mert akkoriban dogma volt, hogy először Münchenben kell megszerezni az alapot, csak aztán következhet Páris. Hozzá, mialatt Lipri vasszorgalommal tanult Münchenben, én hónap elején néztem csak be többnyire a rajziskolába a — havipénzemért, amit szüleim — tekintve gyakori lakásváltoztatásaimat — mindig ide küldtek. Engem teljesen kielégített az őgyelgés az akkor épülő Sugár-úton. Reggel, este kávéház, vacsora után cigány volt a program. Az öreg Glatter nagyszerűen tudta dalolni: Csurog a hajamról a zsír ...

Képzelhetni, mekkora szemeket meresztettek itthonhagyott kollegáim, mikor aztán 1885 októberében kikerülve végre Münchenbe — nemcsak fölvettek az akadémiára, de karácsonyra olyan aktot rajzoltam, hogy Löfftz professzor első sorban felvett világhíres festőiskolájába. Nagyot is esett az itthoniak szemében a müncheni akadémia tekintélye.

Ekkor találkoztam elsőízben a Liprivel.

De ennek a találkozásnak egy kis pikáns előzménye is volt!

egy nagyszerű, mai szemmel is lenyűgöző színészbe, akit méltatlanul elfelejtettek és akit Nagy Györgynek hívtak. Hogy a csodát — mert az „első színházasnak" csoda a jó előadás — rendezte valaki, éppoly kevéssé tudtam, mint azt, hogy a meghitt nézőterű, szép kis színháznak a Petőfi Sándor utcában igazgatója van. Pedig őt követtem akkor is, amikor a Művész Színházban (a mai Operett helyén) Az ördög cimborájának tapsoltam (egy új szerelem: Békássy István), a Barbara őrnagynak (Szende Mária), amikor a Liliomban „felfedeztem" Dajkát, Mezeit, Rátkay Mártont.

Hogy egy gyereklány inkább jegyzi meg a szereplők nevét, mint azét, aki a szerepet osztja, életkori sajátosság. Ám felnőtt ismereteim azt súgják: Bárdos Artúr legfőbb jellemzője és érdeme ez a kivételes érzék volt az ismeretlenek felfedezésére. Ő „találta ki" a Csodaszarvasban Tőkés Annát, a Búzavirágban Somogyi Bogyót, az ő színésze volt a kommunista Baló Elemér is, ő ásta ki a már befutott színészek ismeretlen képességeit.

„Rendíthetetlenül áll az irodalom süllyedő dereglyéjén" — ezt is Kosztolányi írta róla. A magyar drámairodalmat illetően mégsem hiszem, hogy nagy felfedező lett volna. De amikor Ady, Krúdy színpadi kísérletei, Móricz, Balázs Béla mellett és után Fodor Lászlót vagy éppen Meller Rózsit vitt színre (vajon ki volt Meller Rózsi?) — a maga korának „mai íróit" mutatta be. Nem mindig fogott nagy halat. Ez a horgászat most sem könnyű. S hogy a korszerűséghez való igazodás sem hiányzott belőle, azt többek közt a felszabadulás utáni időkben igazolta, Gáspár Margit szatírájának, az Új isten Thébában sikerével.

Milyen színházat csinált volna, ha folytathatja munkáját az államosítás után, a Belvárosi Színház élén? Valószínűleg ugyanolyan sematikusat, mint utódja (volt felfedezettje) — új arcokkal, nevekkel. Az Egyesült Államokban halt meg, kilencvenhárom éves korában. Néhány nagy színészt és sok tanulságot hagyott maga után. S egy színházteret, melyet nemrég nyitottak meg újra: a Katona József Színházat.

Bár sikerülne előbb-utóbb rekonstruálni ebben a helyiségben az egykori Bárdos-színház meghittségét, a jelenkor csodaszarvasainak kényelmes játékteret nyújtva, hogy a mai tizenévesek beléjük — s általuk „a" színházba szerelmesedjenek.

Márkus Zsuzsa

III. kerületi zeneiskolások. Egy kislány énekel. Régi stílusú, hajlításokkal díszített dalokat, szóló egyedül a sokadalomban. Az emberek megállnak, hallgatják. A zene hatalma, mondom magamban, és megkérdezem a kis Orpheusz nevét, de a tolongásban nem tudom felírni, és mire tudnám, elfelejtem.

Reggel 9-től délután 5-ig az ebédidő alatt sem fogyatkozó tömeg részvételével folyik a vásár, zeng a muzsika, kavarog a tánc. És ez még csak a fele a *Tavaszi Fesztivál* záróakkordjának, az első magyarországi *Táncháztalálkozó*nak. Este hétkor *nonstop* koncert: a műsort elektromos eredményhirdetőn közlik (szerencsére pontosan). Három emelvény, egy, amelyik „üzemel", megvilágítva, a másikon készülődik a következő csapat. Futtában veszik át a stafétabotot: az előbbi együttes még be sem fejezte, már rájuk vetül a fénycsóva. Nincs már helye a svéd büfé hasonlatnak, inkább kínai vacsora: száz fogás, de mindegyikből csak csipetnyi. Kis statisztika, a tévedés jogát fenntartva: 23 együttes és négy énekes szólista követi egymást szünet nélkül, táncdallamokkal, koncertszerű összeállításokkal vagy szólóénekkel, mindazzal, amit kialakult terminológia híján együttesen táncházi muzsikának nevezhetünk.

És folyik a jó százfőnyi előadógárda váltakozó sikerű pankrációja a hangosítással. A terem egyik felén alig hallani, a másikon harsog. Egyik pódium túl hangos, a másik ciripel. És mindegyik torzít. A hegedű néha mintha fűrésszé válnék. Zenészeink váltig hangoztatják, hogy külföldön sokszor léptek fel ekkora közönség előtt, szabadban vagy efféle teremben, de az erősítő berendezés nem torzított. Úgy látszik, ezt is meg kell tanulni.

A gyatra hangosítástól, érdekes, inkább szenvednek a zenekarok, mint a szólóénekesek. A kíséret nélküli népdal még így is, a szinte tériszonyt keltő nagy ürességben is „fogja" a hallgatóságot, ha olyan intenzitással adják elő, mint Faragó Laura vagy Marosi Júlia. De a zenekarok közül még a kiváló Vujicsics együttes a maga hallatlanul vonzó délszláv zenéjével sem „söpör" úgy, mint máskor. Ám az este kirobbanó sikerét a zökkenők nem befolyásolják. Ünneplik a kedvenceket, a fiatalabbak önfeledten visítoznak. Különös, emelkedetten vidám hangulat árad el a csarnokon.

A seregszemle nemcsak hazai (bár annak sem teljes): két szlovákiai magyar zenekar mellett hallhatjuk a kölni *Cinege* együttest kitűnő stuttgarti énekesükkel, Konthur Máriával, és a stockholmi *Kárpát együttest*. A stockholmiak énekesnő szólistázászló, és pillanatok alatt összeáll egy harminctagú banda, folytatnák a táncot. Rájuk oltják a villanyt. Nincs mit tenni: táncosok, muzsikusok bosszúsan elkotródnak. Tizenegy órakor. A nyomtatott program szerint: *Táncháztalálkozó 9 órától 24 óráig!*

Ezzel együtt a népművészeti vásárral egybekötött táncháztalálkozó teljes siker volt. Úgy is, mint rég várt seregszemle, úgy is, mint a Fesztivál folklórbemutatója. Ilyet a külföldi másutt, ilyen mértékben és színvonalon, nem láthat. Ha tudni akarja a lényeget is, elmagyarázzuk neki — van gyakorlatunk, sokszor magyaráztuk idehaza —, hogy milyen nagy jelentőségű művelődésszociológiai jelenséggel áll szemben. A fiatalok spontán kezdeményezése: eltanulták, hangfelvételekről, lejegyzésből rekonstruálták a hangszeres népzenét, hogy eredeti funkciójához híven táncoljanak rá a városi fiatalok, nemcsak színpadon, hanem maguk örömére is. Erről az aktív együttműködésre serkentő mozgalomról is el lehetne mondani: ha nem volna, ki kellene találni — csakhogy az effélét kitalálni nem lehet. Vagy megszületik, vagy nincs.

Ez fölcseperedett, de hogy gondviselői elkényeztették volna, arra nem panaszkodhatik. Meglepő, hogy még a mozgalomban rejlő anyagi lehetőségeket se vették észre, pedig erre az első hazai táncháztalálkozóra csaknem húszezren váltották meg a nem is olcsó belépőt. Van olyan francia kisváros, amelynek legnagyobb bevételi előirányzata a minden nyári folklórfesztivál. Ez nálunk még senkinek sem jutott eszébe. A Bartók-centenárium hivatalos rendezvényei tudomást sem vettek a hangszeres népzene tízezreket mozgósító reneszánszáról. No de örüljünk, hogy a Kodály-centenáriumra végre megtört a jég.

Jó volna a kezdeményezést a tavaszi fesztivál keretében állandósítani, a kezdet melléfogásaiból tanulva. Bevált ötlet a népzenét kirakodóvásárral párosítani, helyes az „egyszerre több helyen" elve, de mértékkel, a bőség nyomasztó zavara és az előadók agyonhajszolása nélkül. Azt se feledjük, hogy a táncházmozgalmon kívül van a fővárosban fél tucat hivatásos néptáncegyüttes; mikor kapjanak *méltó* pódiumot, ha nem a tavaszi fesztiválon? De egy koncertszerű *tisztán zenei* bemutatkozás nélkül a táncházmozgalomról sem lesz teljes a képünk. Egy komplex jelenségnek ez csak az egyik oldala, nem vitás, de éppen a zene ennek a mozgalomnak a legértékesebb hozzájárulása az egyetemes magyar kultúrához. Megérett régen az idő, hogy legjobbjai, a fesztiváltól függetlenül, reprezentatív hangversennyel lépjenek a zeneértő nyilvánosság elé. *Mikrofon* nélkül!

Rippl-Rónai József tíz arca

Ez nem aktuális téma, mégis azzá vált számomra, éppen ma. Az történt, hogy a Tudományos Akadémia képzőművészetet kutató csoportjának osztályvezetője, Szabó Júlia, Lyka Károly írott és nyomtatott hagyatékát munkatársaival dolgozza fel.

Ha akadna olyan olvasóm, aki nem emlékeznék, ki volt a 97 évet megért Lyka, azt hadd emlékeztessem, ő volt a század első harmadában a Képzőművészeti Főiskola legszámottevőbb művészettörténet tanára, és első rektora is. Több mint félszázadon át pedig nagy fontosságú publicisztikai munkát is végzett. Ő ismertette meg a magyar közönséggel a századvég és a századkezdet legtehetségesebb új festőit. Így Mednyánszkyt, Rippl-Rónait, a nagybányaiakat, Egryt, majd Nagy Istvánt és még sok más, később feltörő tehetséget. Nem szabad egy percre sem megfeledkeznünk róla. De munkásságának talán mégis az a legfőbb műtörténeti jelentősége, hogy minden tanulmányt, kritikát, sajtóban megjelent cikket kora magyar művészetéről és művészeiről összegyűjtött és megfelelően „cédulázott". Valóságos kulturális kincsünk ez az óriási hagyaték, amely olyan hatalmas anyagot ölel fel, hogy a felszabadulásig egy kis lakóház a Szabadság-hegyen tele lett ezzel a gyűjteménnyel. Szerető kéz tartotta sokáig egyben, Lyka Károly leányának, „Zergének" keze, és ő adta át a megmaradt kincset az Akadémiának. Ez került most a kutatók kezébe.

Ezekben a napokban találták meg ebben a hagyatékban azt a kis cikket „Rippliről", amelyet én írtam 1928-ban. A *Reggelben.*

Ez az újság a két világháború között és még a felszabadulás után is kitűnően szerkesztett, különleges hetilap volt. Főszerkesztője és tulajdonosa Lázár Miklós, aki az Athenaeumnak volt — főszerkesztősége előttig — megbecsült vezércikkírója. Ez első rangot jelentett az akkori zsurnalisztikában. És kivételes hozzáértést.

A Reggel szerkesztőségi gárdája kicsiny volt. Hat belső munkatársból állt. A főszerkesztőn kívül Krúdy Gyulából és ifjabb Krúdy Gyulából, Nagy Andorból, akkori férjemből, Egyed Zoltánból, aki a *Reggeli Levelet* írta, és egyetlen női tollból, aki én voltam.

A lappal minden vasárnap éjfélkor kellett megjelennünk, és szombat déltől vasárnap késő estig végeztük a szerkesztés gyors, minőségi munkáját.

A szerkesztőség összes tagja — rajtam kívül — azóta meghalt. Nem jó utolsónak megmaradni. Keserű íze van.

Rippl-Rónai 1927. november 23-án halt meg. Emlékkiállítását egy évvel később, 1928 decemberében az Ernst Múzeumban rendezték meg. A mi esedékes vasárnapunkon a képeket még csak szétrakosgatták. A megnyitást ugyanis a következő hétközben tartották meg. Nekünk ezt előznünk kellett, így Lázár vasárnap délelőtt engem küldött oda, hogy délután ötre leadhassam a cikket. Ehhez persze gyors munkára volt szükség.

A Rippl-Rónai-emlékkiállítás összegyűjtött anyagáról ötvennégy évvel ezelőtt írtam az itt idézett cikket.

„(A Reggel tudósítójától.) Az a káosz, amelyben most, vasárnap délelőtt itt állok, néhány nap múlva képkiállítás lesz. *Rippl-Rónai József emlékkiállítása:* százhatvan kép magántulajdon, negyven pedig hagyaték. A színes vásznak és a kartonok — így a falhoz támasztva, ládák tetején, asztalokon, padlón, szétszórtan —, *ebben a műtermi rendetlenségben mintha közvetlenebbül éreztetnék Rippl-Rónai emberi közelségét;* frappánsabbul világítanak rá *a grandiózus bohém* szabad, őszinte és merész lényére, *egész életére.* Ott a »fekete korszak«, a fin de siècle: és

előttünk áll a fiatal Rippl-Rónai a virágzó francia nővel,

a karcsú és komoly *Lazarine-nal, akit kézen fog, amint kilép Munkácsy műtermében*, az iskolából, amely ellen rebellál... Utána a *»spanyol korszak«*, amikor Lazarine-nal együtt lemegy *Banyulsba*, a *Pyreneusok vidékére Maillolhoz, a szobrászhoz*, és a spanyol határvidék komor palettája megkapja, jó darabig kénytelen minden vásznára ezt a hatalmas élményt ráfesteni. »Valami biblikus van itt a tájban« — mondotta Banyulsban. Azután *hazaviszi a francia asszonyt Kaposvárra, és kivirul a képeken az otthon, a magyar kúria, a kertudvar*, a meszelt szobák kedves biedermeier hangulata, a család, a kisváros jellegzetes figurái, *az orvos, a suszter, a lekvárfőzés nénémasszonyai és Piacsek bácsi*, a nagyszakállú öreg, a *»komasógor«*, aki »jó pofa« volt, és aki Rippl-Rónai kaposvári képeivel most már szép csöndesen ott csücsül a halhatatlanságban... Megjelenik a képeken, édes gyermek híján, *a fogadott gyermek, Lazarine unokahúgocskája, Anella*... Megjelennek *a párizsi kiruccanások asszonyvíziói:*

Egy kis égőhajú, ibolyaszemű Marguerite, tavaszi lény és hihetetlenség, akiről csak lírai verset tud festeni, és *Fenella, a félcigány, félamerikai, montparnasse-i diáklány*, aki ingyen és büszkén ült modellt Ripl-Rónainak, és ha nem volt pénze, *inkább az utcán énekelt és tányérozott.* Egy évig él Fenella, mint a Rippl-család vendége, a kaposvári kúriában: 1911 az ő esztendeje... Azután megint Párizs, háború, *francia internáltság.* Svájc és Budapest — majd Kaposvár. *1915-től 1925-ig a mester tíz utolsó éve virágzik. Már (17-től) nem dolgozik olajjal, csak a pasztell krétát szereti*, ahogy ő mondja: *»Az olaj vastag, zsíros és rossz szagú«.* Bizonyára nem véletlenül most már *keresi az anyagtalanabb anyagot, ahogy képeinek tartalmán is, az utolsó időben, jelentkezik az immaterializáció. Utolsó nyarán már csak három képet festett: az egyiket Lazarine-ról, a másikat Anelláról, a harmadikat önmagáról. Mind a három kép megrendítő búcsú az élettől.* Ezek már nem testek, nem arcok, nem ruhakelmék. Ezek látomások valamiről, ami ember volt, és már kozmosz lett. Föloldódás a végtelenben. *A halál jelentkezése és — elfogadása.* Milyen megrázó ez annál az embernél, aki ezen az emlékkiállításon tíz önportréval jelentkezik, és aki

kilenc önarcképén maga az életörőm. A tizediken elbocsátotta önmagát.
Vége.
Mehet.

Nincs korlát. Nincs föld. Minden egy, és külön semmi sincs. *És Lazarine-tól és Anellától, akik szívéhez a legközelebb álltak, ugyanúgy búcsúzik el, mint önmagától.* Lazarine-tól — »A jobbik felem«-től. Nincs kétféle szava, csak egy... Milyen nagy és őszinte képek ezek is. *Ebben a halálban, ahogy ezzel a három utolsó képpel meghal, mennyire benne van egy élet könyörtelen becsületessége.*

Dénes Zsófia."

Nem emlékeztem már erre az írásomra, de Szabó Júlia lelkes „régészeti" kutatása most felszínre hozta, és szívessége kezembe adta. Kissé megdöbbentem tőle, kissé szalutáltam is neki, mikor ezzel a félévszázados látomással találkoztam. Mormoltam is hozzá ezt a régi dalból felcsengő sort:

„...büszkén járó lónak
— kár megöregedni."

Az ember — az öreg ember — ilyenkor látja csak tisztán, hogy mi az, amire már nem lenne képes.

Dénes Zsófia

WEINER MÁTYÁS

kinek

MINDEN NŐ HÁLÁS

női szövetek, selymek, mosók és báli kelmék

PÁRATLAN OLCSÓSÁGA

MIATT

120 széles selyem pouplin pastel színekben estélyi ruhákra is alkalmas	csak	108.000
Duplaszéles Crepe de Chine jó minőség fekete	„	138.000
Ugyanaz minden szinben	„	148.000
Lamé selyem duplaszéles	„	125.000
Tricoselyem nehéz minőség	„	144.000
Virágos opál-batiszt	csak	19.800
85 széles mosóselyem	„	75.000
Meszalin-selyem csupán sötétkék 45 széles	„	48.000
Mousselin-batiszt farsangi ruhákra sima szinekben	„	14.500
Jó minőségü siffon	„	16.200

Leltározás miatt az összes cikkek mélyen leszállitott áron!

BUDAPEST, VI., ANDRASSY-UT 3. Telefon 26-93.

Sárgarézbutorvereteket és épületdiszvasalásokat

a **legszolidabb** kivitelben, **legolcsóbb** árakon ajánl, **saját üzeméből**

MATYASSY NÁNDOR **fémáruüzeme, Budapest, X., Füzér-utca 44.** Telefon: 58-48.
Kérjen ábrás mintakönyvet, árlappal, bérmentve. 113

104/1924 hagy. szám.

Ingatlan árverés.

Özv. Kelló Vilmosné hagyatéka ügyében közhirré teszem, hogy birósági megbizás folytán a hagyatékhoz tartozó ingatlanokat és pedig a Budapesten I., Mohai-ut 4. sz. alatti földsz. házból és beltelekből álló, az I. Mohai-ut 6—8 sz. alatti egy vendéglő-épület (Singhoffer-féle halászcsárda) egy konyha, egy istálló épületből és beltelekből álló, az I., Fehérváry-ut 80—82 házszámu egy földszintes házból és beltelekből álló ingatlant, Budapest székesfőváros Duna jobbparti 9045 tkvi betétében 3916 helyrajzi száma alatt fekvő I., Fehérvári-ut és a vasuti töltés keresztező pontjában lévő körönd tőszomszédságában a töltésen tul egy még névtelen és ki nem épitett utcában fekvő üres, 300 négyszögöl üres bérház telket Budapesten, I., Horthy Miklós-ut 16 szám alatti hivatalos helyiségemben **1925. január 17-én, d. u. 3 órakor** közbenjöttömmel megtartandó nyilvános árverésen elfogadható áron el fogom adni. — Bánatpénz a kikiáltási ár 10%-a.

Dr. Sümeghi László,
kir. közjegyző.
53

Részletfizetésre

legkedvezőbb fizetési feltételek mellett: férfiöltönyök, felöltők, télikabátok, készen és mérték szerint saját műhelyünkben elsőrangu kivitelben készülnek. Női kabátok, férfi és női fehérnemüek, vásznak, sifónok, szövetek, flanellok, ágy- és asztalteritők, harisnyák, nyakkendők és egyéb ruházati cikkek beszerezhetők.

Részletáruház

VIII., Baross-utca 98.
(Bejárat a Koszoru-utcából.) 18951

---

320 kat. holdas birtok
kastéllyal, sok épületekkel, Szegedhez 10 kilométernyire **olcsón eladó.**

520 kat. holdas prima birtokbériet modern fölszereléssel **társbérlőt keres,** esetleg teljesen is **átadó.** Bővebbet megbizottam: **Mézer-iroda, Szegeden, Bástya-utca 19.** Válaszbélyeg leirásért 30 ezer korona. 18948

ELADJUK 18682

Szegeden, a Széchenyi-téren (Kiss-u. és Csekonics-u. sarkán) lévő egyemeletes üzletházunkat a benne lévő teljesen modern berendezésü és 50 év óta fennálló fűszerüzlettel együtt. Felkérjük a venni szándékozókat, hogy minden további tekintetben forduljanak ügyvédünkhöz: **Dr. Türr Aladár** urhoz Szeged, Bástya-u. 15. II. em. Telefon: 9—53. sz.
özv. Tóth Péterné és gyermekei.

MATRACGRADLIK
BUTORSZÖVETEK
SEZLÓNTAKARÓK
SZŐNYEGEK 18949

nemcsak **leszállitott,** hanem **meglepő olcsó árban kaphatók.**

Heimlich és Révész
VI., Vilmos császár-ut **35. szám.**

Legmodernebb

TRANSMISSIÓK

(tengelyek, csapágyak, konzolok, szijtárcsák, tengelykapcsolók),
szab. bej. **nemcsőpögő csapágyak, szijfeszitő- és vezetőgörgők.**

HERKULESMÜVEK R.-T.
Budapest, VI., Figyelő-u. 14—16.
Telefon: 5—22, 5—23. 48

Tökéletes német gyors- és gépirónő

8 évi gyakorlattal, magyar nyelven kevésbbé jártas, állást keres. Szives megkeresések „Német anyanyelvü 2" jeligére a főkiadóba kéretnek. 2

10-30 HP 6 üléses Mercedes furakocsi,

öninditóval, zeissreflektorokkal, kombinével a legkitünőbb állapotban **eladó.** Bővebbet a **Szent Lukács-fürdő portásánál.** 58

BÉRPALOTA köraton, 400 öles, 4500 milliőért, **Muzeum-körutnál** háromemeletes sarokbérpalota, 400 öles 2500 milliőért, **Népszinházutcánál** háromemeletes modern bérház 800 milliőért, **Belvárosban** háromemeletes modern bérház, átadó hatszobás lakással 1500 milliőért, **Lipótvárosban** modern bérpalota 2800 milliőért, **Szabadság-térnél** háromemeletes kitünő bérház 300 milliőért, eladó. Bővebbet: Szilassy ingatlaniroda, Kertész-utca 18. szám. Telefon: József 108—17.

VILMOS-CSÁSZÁR ÚT 58

Steinfeld

divatáruház 111

kivételesen olcsó leltári árai:

Damaszt	ágynemüre, elsőrendü, szép mintákkal	**28.400**
Sifon	R minőség kelengyére	**17.500**
Vászon	Rumburger, középszálu	**17.500**

Leltár közben összegyült szövet, flanell és mosókelme

maradékok
rendkivül olcsó árban!

Mindazon 45 évnél nem idősebb urak, akik az eladás terén már eredménnyel működtek és

vezérképviseletünket

elnyerni óhajtják, küldjék be kimerítő ajánlatukat

National Regisztráló Pénztárak
Terjesztési Vállalata
51 Budapest, IV., Váci-utca 20. szám.

Gőzfavágó üzemet

bérelnék esetleg vennék.
Ajánlatokat „Fakereskedő 50" jelige alatt a főkiadóba kérek. 50

BUCORKERESKEDŐK FIGYELMÉBE!
Butorüzlet céljára kiválóan alkalmas
helyiségek kiadók.
54 **Bővebbet: Dobozi-u. 5. szám.**

Galvanizáló-üzemberendezés

komplett, üzemképes állapotban **eladó.** Megtekinthető: **VI., Szegfü-utca 7.** (Szív-utca sarok) műhelyben. 14

Hétjáratu vámőrlő malom

80 lóerős Diesel-motor, villanyvilágitás, 6 szobás lakás stb. fél hold szőlő. Kitünő buzatermő vidéken, olcsón kedvező fizetési feltételekkel **eladó. Grünwald Sándor Wesselényi-utca 61. szám, második emelet.** 87

Részletfizetésre

leszállitott árakban

az összes elképzelhető ruházati cikkek kaphatók. Ezen olcsó áraimról kivánatra 18953

részletes árjegyzéket díjtalanul küldök.

Vidékiek csakis budapesti jótállóval vásárolhatnak.

Somogyi Márk Üllői-út 16|B. TELEFON. József 82—49.

Tetoválást garanciával távolitok el, ugyszintén **szemölcsöket, szőrszálakat** stb., **sápadt nőknek állandó arcpirt** csinálok. **ORVOS KOZMETIKUS**
8076
Andrássy-út 81., II. emelet 2. Telefon: 37—33. szám.

Modern csokoládégyár társat keres 200 millióval.
Nagyfuvaros-utca 14, I. emelet 15. szám.

Lakáscsere! Rákóczi-uti I. emeleti 79
3 szobás lakásomat ráfizetéssel
felcserélném a VII. ker. belterületén lévő 4—5 szobás moder lakással. Ajánlatok „Jó alkalom 8086" jeligére **Blockner J.** hirdetőbe, IV., Semmelweis-utca 4. szám.

Állógőzkazánok alacsony- és magas nyomásra, duplikátorok **jutányosan eladók. Szántó,** Budapest, VI., Rózsa-utca 80. 77

---

50 milliót kölcsön adok,
ki üzletében (textil-szakma) esetleg birtok vagy **iparvállalatnál alkalmaz.,** Biztos fedezet 1140" jelige alatt fiókkiadóhivatalba. 85

Rippl-Rónai visszaemlékezései Puvis de Chavannesra,

Az első „szecesszió." — Puvis mint ember.

Kaposvár. Karácsonyi békesség a csendes utcák felett. A szőllőhegyek fehér virágdiszben állanak, mint tavasszal: dérlepte fák, bokrok, ezüst pázsit. A Rómavilla kis sárga játékház az ezüstcsipkés, tündéri parkban: *Rippl-Rónai* házatája most olyan, mint valami testetöltött karácsonyi álom.

A Mester a barna délutáni félhomályba burkolódzva, ott ül kis biedermeier-szobájában a kályha mellett. Beszélgetünk. Szóba kerül Párizs és természetesen *Puvis de Chavannes* centennáriuma. A Mester elgondolkozik. Szép fejében, nagy, erős homloka mögött a művészettörténet egyik legnagyobb fordulatának, az impresszionizmus születésének filmjét pergeti most az emlékezés kis motorja és ennek a világot átfogó filmnek egyik főszerepét játszotta valaha ez a nagyszerű magyar művész.

„E'hinné-e — kezdi végül Rónai a beszédet —, *elhinné-e, hogy volt idő, mikor Puvist, ezt a Michelangelo-kaliberü művészt, akit most az egész világ ünnepel, lenézték, megvetették és kigunyolták?* Ugye hihetetlen? Pedig igy volt. Akkor Puvis még a Salon művészgárdájához tartozott. A balszárnyon állott *Manet*-val, *Rollal, Meissonnier*-vel és másokkal, akik ma már a legnagyobbak közé számitanak, de akkor még *csak éppen hogy megtürték őket a Salonban.* 1889-ben történt aztán a nagy szakadás a konzervativ jobbszárny és a forrongó balszárny közt, mikor *Bouguereau* és *Meissonnier* összevesztek a nemzetközi aranyérmek kiosztása felett. *A „fiatalok", a közel hatvan éves Puvis-vel és Meissonnier-val az élükön, kiszakadtak a Salonból és megalapitották a Société Nationale des Beaux Arts művészcsoportját a Champ de Mars egyik kiállitási helyiségében. Ez a forradalom hámozta ki azután a maga egész nagyságában Puvist, pedig legnagyobb alkotásai már ott voltak ekkor a Sorbonne-ban és a Pantheonban.* Ha ez nem történik meg, akkor továbbra is szerényen meghuzódik a háttérben, a Salon kiöregedett konzervativjei mögött. Ezek azt mondták rá: *nem tud rajzolni.* Egyszer azután a Champ de Mars-on olyan rajzokkal jött ki, hogy mindenki megdöbbent. Igy csak Michelangelo rajzolt. Persze, — „primitiv" volt nekik. De azt a Salon nem tudta, hogy *a legnagyobb művészet a primitivség*, Giotto és Fra Angelico egyszerüsége, akik mellett harmadiknak Puvist kell emlitenie a művészettörténetnek. Ugy-e emlékszik a *„Szegény halász"*-ra? Nahát, — ez a halhatatlanság —, pedig milyen egyszerü, milyen naiv és mégis megrázó.

Érdekes az én találkozásom Puvis-vel. Még Munkácsy-növendék voltam, de már suttyomban ugy rajzoltam és festettem, ahogy Munkácsynak nem tetszett. Hát ezeket a dolgaimat akartam megmutatni Puvisnek, kire már akkor ugy néztem fel, mint egy bálványra. *Azt izente, hogy reggel ötkor szivesen lát a Place Pigalle-on levő műtermében,* mert különben egész nap neuilly-i műtermében dolgozik és itt nem fogad senkit. Hát elmentem hozzá reggel ötkor. A műterme ott volt a *Montmartre*-on, a *Chat Noir* mellett, ahová *Baudelaire* is járt valamikor. Nagy neglizsében, hogy ne mondjam: ingben, gatyában jött ajtót nyitani. Azt mondta, menjek csak be a műterembe, ott már van egy barátja, ő addig felöltözik. No, — beléptem, hát ott ült nála öreg cimborája, *Desboutin*, a grafikus. Ez egy érdekes ember volt. Igazi montmartrei tipus. Nagy, göndör vörös haja volt, kurta angol pipa lógott a szájában és állandóan vörös fez volt a fején. Manet meg is festette. Ezzel a bácsival nyilvánosan nem érintkezett Puvis, aki *nemcsak mint művész, hanem születésére nézve is arisztokrata volt, gróf.* Minden hajnalban eljött hozzá a Place Pigallera Desboutin és itt leadta neki az összes montmartrei művészpletykákat. Ő volt Puvis Cyranoja. Nemsokára kijött, ragyogó frissen, felöltözve Puvis, megnézte a dolgaimat és *mig előbb Desboutin csak a franciásan óvatos „ce n'est pas mal" kritikával fejezte ki véleményét műveim fölött, Puvis melegen gratulált és biztatott, hogy állitsak ki a Champ de Mars-on.* Ezt meg is tettem. *Ezek között a dolgaim között volt a „Gyászfátyolos hölgy"*, mely ma a Szépművészeti Muzeumban van.

Tudja, hogy Puvis de Chavannes-ról senki sem mondta volna, hogy művész? *Mindig nagyon elegáns volt, nagyon konzervativan öltözködött, fekete cilinderrel, kifogástalan fekete városi bundában és örökké paraplével a kezében.* Amolyan igazi akadémikusnak hatott, „président"-nek, ha Magyarországra jön, biztos hogy főispánnak nézik. Abszolute nem volt bohém. Egész nap dolgozott Neuillyben, este pedig hazatért és korán lefeküdt. *A montmartreiekhez képest valósággal klasszikusnak lehetett nevezni.* Igazi arisztokrata volt. Érdekes és talán épp ennek az előkelőségének köszönhette, hogy *még legelkeseredettebb ellenségei is komolyan vették később.* Még azok is, akik eleinte kigunyolták. Volt egy kedvenc nótanitványa, egy öreg belga nő, ki még akkor is kitartott mellette, mikor régi hűséges barátnőjét, *Cantacuzena* román hercegnőt feleségül vette. *Rám nagyon hatott Puvis, talán a legjobban az összes művészek között. Még ma is meghatottsággal gondolok rá és ugy bámulom, mint egy félistent.*"

A mester elhallgat, az emlékezés filmje mind lassabban pereg és a téli alkonyatban, a kaposvári Róma-hegy finom művészotthonának sötét szobáján átsuhan a Halhatatlanság.

Fóthy János.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Kis kiváncsi. Az ön kiváncsisága valóban olyan természetü, hogy azt a legnagyobb mértékben nehéz kielégiteni. A jövőbe akar látni s kérdi, hogy jelentek-e meg mostanában jóslások az 1925. évre, amelynek küszöbét épen átléptük? Igenis, jelentek meg, de hogy melyik közülük a legmegbizhatóbb azt majd csak egy év mulva tudjuk megmondani. Kiváló tekintélynek örvend e téren *Frankenbach Károly*, a grácl antrológus, aki azzal dicsekszik, hogy a marokkói háborut és az egyiptomi zavarokat is megjósolta. Természetes, hogy a jeles csillagász az idén se rejti véka alá a tudományát és szokása szerint elmondja, mit várhatunk az uj évtől? Szerinte 1925 a lelkekben lobogó forradalmi erők előkészületeinek esztendeje lesz. A keresztény szeretet evangéliuma kevés visszhangra fog találni; az emberek háborus, kegyetlenkedő hajlamai parkodnak érvényre jutni. Ezt az *oroszlán* és a *skorpió* csillagképletei hozzák magukkal, amelyek uralomra jutnak. Az Egyesült-Államok és Japán ellentéte válságosan kiéleseclk és Angliának nehéz küzdelme lesz az Indiában és Egyiptomban uralma ellen folyó aknamunkával. Irlandban is uj lázadás fog kitörni, még pedig már az év elején. Franciaország is ellentétbe keveredik egy nagyhatalommal és kénytelen lesz revideálni orosz politikáját. A spanyol félszigeten vad politikai viharok fognak dulni. Románia is belső harcok elé néz; Csehországnak pedig meggyülnek a pénzügyi bajai. Mindezek a válságok pedig a következő 1926. évben jutnak teljes kitörésre. Szóval meg kell várnunk az 1926-ik évet, akkor mi is biztosabbat mondhatunk — 1925-ről.

Menjen-e vagy maradjon? Csöndes boldogságban éltek a vidéki városban, ahol férje államhivatalnok — s most egyszerre azon a ponton állanak, hogy otthagyják megszokott, kedves otthonukat. Férjének ugyanis kilátása van arra, hogy előkelőbb állásba, a fővárosba jusson. Az ambició sarkallja, fényes karriért lát megnyilni maga előtt. Az ön lelke azonban mély gyökeret eresztett az ős talajba, szülőhelyét, ahol gyermekeit töltötte, ahol szülei laknak, ahol meghitt rokoni és baráti köre van. S retteg a fővárostól, fél annak költséges voltától s fél attól, hogy nem fognak tudni Budapesten olyan társadalmi életet élni, oly pozíciót elfoglalni, mint vidéken. Nagyságos asszony, méltányoljuk az ön lelki küzdelmeit. De ha már férje ugy találja, hogy karriérje kivánja a fővárosba költözködést, akkor ne szálljon vele harcba. Mert ha az ön kedvéért le is mond és megmarad a régi fészekben: mindig bántani fogja e gondolat s esetleg egész életére boldogtalan lesz ő is, de ön is, akinek később talán szemrehányást is fog tenni, hogy feláldozta az ön kedvéért a karriérjét. Budapesttől pedig ne féljen annyira, igaz, hogy az élet itt költséges, s ezer kisértés van a költekezésre, de okos háziasszonyok itt is tudnak szerényebben élni, s rövidesen teremtenek maguknak oly baráti kört, amely, szülejt kivéve, kárpótolja önt azért, amit otthagyott a muskátlis-ablakos házakban.

— T. K. Budapest. A cigarettának való dohányt igy pácoljuk: mázolatlan cserépfazékba tesszük a gyöngén megcukrozott anyagot, amit fekete kávéval is be kell permetezni. Erre a célra legjobb a szobapermetezőt használni. A jól megtömött fazék tetejét aztán be kell tapasztani és kenyérsütés után betenni a kemencébe, amig az kihül. A kemencébe való berakás még kétszer megismétlendő. — **B. M. Káloz.** A csendőrség vagy a rendelkező szolgabiró — ugy látszik — nem tudja, hogy karácsony, husvét, pünkösd második napján, Gyertyaszentelő, Gyümölcsoltó Boldogasszony, Péter Pál és Kisasszony napján egész nap (és nemcsak délelőtt 10 óráig) nyitva tarthatók az üzletek. — **G. I. Milano.** Levelet küldtünk. — **Budapesti előfizető.** A hivatalos ár jelenti a Budapesten való átvételnél elérhető árat, a budapesti paritásos ár pedig tulajdonképen állomási ár, vagyis az árból levonandó a fuvar. Az 1923 február 26-án kiadott 100.000 korona ma 2,500.000, az 1923 május 15-én kiadott 150.000 korona pedig ma 2,100.000 koronának felel meg. — **Keresem a párom.** Egy tizennyolc éves leány ne legyen ugy kétségbeesve, mert nincs kérője, hiszen ön még gyermek. Amint irja, egyetlen leány, hát nem kell félnie, hogy nővérei nyakára nőnek. Mint kedves, házias, okos leánynak — ne féljen — akad még komoly kérője. Ugy látszik, ön már szeretne menyasszony lenni. Irigyli menyasszony-barátnőit. Ne éljen oly nagyon visszavonultan, valami idősebb nőrokonával menjen társaságba, hiszen most a farsangon elég alkalma lesz hozzá. Ami a hozzánk érkezett leveleket illeti, azokat egy ideig irattárban őrzik, aztán — évek mulva — elégetik. — **G. L. Győr.** Levél ment. — **Vágyódó szív.** Egy leánynak, aki még nincs tizennyolc éves, nem szabad ugy elkeserednie, mert nincs társasága és nincs udvarlója. Hiszen apja halála után csak természetes, hogy egy kissé visszavonultan kell élnlök. Jó társaság egy jó könyv is; aztán menjen néha szinházba. Ha gyászéve már letelt, akkor mehet szolidabb táncmulatságra is. Egyébként semmit sem késett, hacsak ezután kezd is udvarlókat maga köré gyüjteni. — **Régi előfizető.** Levelére nehezen tudunk választ adni. Szinte lehetetlenségnek tartjuk, hogy egy fiatal, gazdag elvált asszonynak, aki a szülei házánál, bár teljes visszavonultságban él, ne akadjon szerencséje. Hát ne éljen olyan nagyon visszavonultan. Talán csak akad a rokonság közt valaki, aki társaságba viszi. Még véletlenül is találkozik egy szép fiatal hölgy számára udvarló és kérő. Persze, az ilyen véletleneket kissé elő kell segiteni. A hirdetések utján kötött tisztességes ismeretséggel szemben sem kell elfogultnak lenni.

Több kérdezősködőnek. *A Pesti Hirlap 1925. évi nagy naptárát dijtalanul csak igazolt előfizetők kapják meg.* Aki darabszámra akár minden nap megvette is lapunkat, csak ugy juthat a naptár birtokába, ha januártól kezdve előfizet a lapra. Az 530 oldalas hatalmas kötet bolti ára 100.000 korona. Könyvárusi forgalomba azonban egyáltalán nem kerül. Második példányt az előfizető is csak a megszabott bolti áron szerezhet a kiadóhivatalban (Budapest, V., Vilmos császár-ut 78). — **D. D. Prónayfalva.** *Ebben a rovatban minden közlés ingyenes.* A közigazgatási biróság I., Uri-utca 49. alatt van. — **R. F.** A szabadalmi biróság és szabadalmi felsőbiróság (a kereskedelmi minisztérium felnhatósága alatt) Erzsébet-körut 19. alatt van. — **Boldogtalan leány.** Nem jól tette, hogy egész fiatalságát egy emléknek áldozta fel. És most érzi az elhagyatottság szomoruságát s életét igy céltalannak tartja. Ön — egy intelligens, rendezett anyagi viszonyok között élő, negyvenhárom éves nő — még találkozhatik önhöz hasonló koru uriemberrel, aki örül, hogy egy megértő, finomlelkü élettársat talál. Sokszor hirdetés utján is sikerül megfelelő ismeretséget kötni. — **Ujpesti előfizető.** Mivel ön — dacára rossz anyagi viszonyainak — nem akar érdekházasságot kötni, hogy ezzel segitsen helyzetén, keressen egy pénzes üzlettársat, akivel fele haszonra dolgozva, föllendülne az üzlet, ugyhogy ketten is megélnek belőle. S később, ha jól megy, ki is fizetheti üzlettársát. Ilyen pénzestársat üzletközvetitő ügynökök szoktak szerezni. Kávéházban kérdezősködjék ily ügynök után. — **Boldogtalan apa.** Onnek a legnagyobb szerencsétlensége az, hogy gyermekei számára nem talált jó mostohát. Soraiból azt látjuk, hogy felesége egy hisztérikus nő, aki idegrohamában kinozta mostoha gyermekeit. Örüljön, hogy megszabadult tőle, a világért se vegye vissza! Hiszen sohasem lenne nyugalma, mig szolgálata távoltartja a háztól. Onnek, mint apának, elsősorban gyermekei testi épségét kell szem előtt tartani. Vegyen egy jólelkü nőt a házhoz, aki gyermekeit, háztartását gondozza. Helyzete mindjárt könyebbé válik, ha gyermekei nagyobbak lesznek, különösen, ha fiúgyermek megnő.

„Ma-Yong" láz. Csodálkozik azon, hogy felnőttek gyermekek módjára kövekkel játszanak. A Ma-Yong-játék szines kövei ma a legkeresettebbek a világ összes játékai között. A világ minden előkelő klubjában ott van ma már a Ma-Yong, amely azért, mert kövekkel játsszák, egyáltalában nem nevezhető gyermekjátéknak. A Ma-Yong izgalmasabb és hazárdabb is lehet a leghazárdabb kártyajátéknál. Különben Amerikában és Angliában készülnek már Ma-Yong-kártyák is. Ezekkel azonban kényelmetlenebb játszani. Ugy látszik, önt is megfogta már a Ma-Yong-láz, mert használati utasitást kér. A legkönnyebben megtanulhat Mayongozni a Ma-Yong cimü könyvből, mely a Légrády Testvérek kiadásában jelent meg, minden könyvárusnál kapható. Csak a franciák ejtik ki Ma-Zsongnak. Helyes kiejtése az eredeti kinai elnevezés alapján Ma-Yong.

Alias Alexius. Nem helyes dolog, hogy egy fiatalember pályája kezdetén ileyn nagy szerelembe esik, mely egész jövőjét tönkretehetné. De ha ez a szerelem mindkettőjük részéről komoly és őszinte, akkor várjanak egymásra. És küzdjenek, mig itt existenciához jut. De arról, hogy Amerikába menjen, mondjon le. Mert ott is csak az boldogul, akinek van valakije, aki segiti az elhelyezkedésében. Másodszor igen nagy az utiköltség és nehéz a kijutás. Ma már ott a kivándorolt müvelt osztály jobban nyomorog, mint itt. Azért iparkocsijék itthon álláshoz jutni, mint sok másnak, önnek is sikerülni fog. — **K. I. Alberti.** Levelét nem igen birtuk megérteni. A hadikölcsön kötvényeket csak tartsa, hátha még többet is kap értük. Ha a házat egy év alatt nem fizette ki és másnak adták el, vissza nem perelheti. — **Villamosság, Dunaföldvár.** Eladhatja ingatlanát anélkül, hogy ehhez bárkitől engedélyt kellene kérnie. A telekkönyvi tulajdonjog bekebelezése maradhat későbbre is. — **Dohányos.** Nyugdijügyében csak a debreceni pénzügyigazgatóság tehet valamit. Ott tessék megsürgetni. Ugyanez a hatóság jogosult a természetbeni járandóságok kérdésének rendezésére is. — **Szijas, Szentes.** Ha nyugdijas létére uj állást vállalt, munkaadója a betegségélyzőbe helyesen iratta be önt. És a járulékokat is meg kell fizetni, anélkül, hogy a betegségélyzőt egy rókáról két bőr lehuzásának vádjával illethetné. — **G. K. Báránd.** Azt kérdi: hatszáztizenötmilliós vételnél sok-e harmincötmillió ügyvédi költség? Erre általánosságban nehéz felelni. Függ ez az ügyvédi munka mennyiségétől, eljárások, értekezések, ténykedések számától stb. Kérdésére csak az esetben felelhetnénk egyenesen, ha a költségjegyzéket látnánk. — **Uj előfizető.** Ingatlanrészét eladhatja haszonélvezet nélkül is, akkor az eladáshoz nem kell a haszonélvező beleegyezése. Akad igy is vevő elég az ingatlan-részre, mert az ingatlan bizonyult az általános leromlás közepette a legbiztosabbnak. — **Érvénytelen házasság.** Ha nem is laktak mint férj és feleség egy födél alatt, de a nagykoruság elérése után együtt éltek, már nem érvénytelen a házasság. De minek a nehézkesebb érvénytelenités, mikor egy házasságbontó per meghozza a kivánt eredményt? **Mezőföldi.** Ne fogadja el az önnek 1910-ben hagyományozott 1000 koronát mai papirkoronában, hanem igényelje valorizáltan. Ha nem fizetnek, a perrel várjon addig, amig a valorizációs törvény — ami elég soká várat magára — életbelép. — **Buta kislány.** Ha jeligés levélre válaszol, nem kell a választ két borítékba tenni és mindegyiket felbélyegezni; csak a kiadóhivatalnak kell a hirdetés jeligéjével ellátott lezárt választ beküldeni és az kiadja a hirdetőnek. — **Mister Pápa.** Szinte lehetetlenségekkel jár ma Amerikába kijutni. Kivált ha még csak tanuló.

Főszerkesztő: DR. LÉGRÁDY OTTÓ
Felelős szerkesztő: LENKEY GUSZTÁV

Ami pénzt megtakarított, azzal 1884-ben a müncheni művészeti akadémiára ment. Ott nagy buzgalommal, tűhegyes szénnel és krétával és túlzott részletezéssel rajzolta a tanulmányokat, a régi akadémikus módon. Nem ártott meg neki, mert gyarapította forma-memóriáját. Kapott is érte a magyar kormánytól ösztöndíjat. Ez volt művészetének középiskolája.

Az ösztöndíjjal Párizsba ment, egyenest *Munkácsyhoz*, aki éppen ezekben a nyolcvanas években a világhír teljességében élt hol Párizsban, hol luxemburgi kastélyában, Colpachban. A nagy mester szokása szerint szívélyesen fogadta a magyar ifjút, magához vette, magánál tartotta és felismerve kiváló tehetségét, oktatgatta a festésben még alig járatos fiatalembert.

Mindenekelőtt a festés biztos technikájához akarta növendékét szoktatni, és ezt főképp úgy vélte elérni, hogy saját tanulmányait, majd kisebb képeit másoltatta. A fiatalember akkora buzgalommal és oly eredményesen végezte ezt a munkát, úgy beletanult a Munkácsy-stílusba, hogy a mester rövid idő múlva sorra vele másoltatta nagyobb képeit is, amelyeken aztán végigjáratta saját ecsetjét: ezek az így készült másolatok mint a nagy művész alkotásainak másodpéldányai kerültek *Sedelmayer* műkereskedő révén a nemzetközi képforgalomba. E műveletekért Munkácsy mindig megfelelő munkadíjat fizetett növendékének. Ez volt Rippl-Rónai művészetének főiskolája. Itt szerezte meg az ecset biztos járását.

Önarckép vörös sapkával

Míg így szépen kialakult a növendék és mester zavartalan viszonya Párizsban és nyaranta Colpachon, a fiatalember kissé körülnézett a párizsi nagy kiállításokon, amelyek Munkácsy után nem mutattak neki figyelemre méltót. De hamar lekötötte a figyelmét a világváros kisebb-nagyobb műkereskedésének kirakata, majd bárki számára hozzáférhető kis kiállításai is. Itt olyan munkákat is látott, amelyek csöppet sem hasonlítottak sem Munkácsy műveihez, sem a nagy szalonok ezernyi-ezer képeihez. Más felfogás s más világ tárult fel előtte, amely új oldaláról mutatta be az életet, a természet jelenségeit. Új nevekkel ösmerkedett meg: *Maillol*, *Denis*, *Bonnard*, *Vuillard* és mások, akiket sohasem hallott emlegetni Munkácsyék híres pénteki estélyein. Megtudta azt is, hogy ez az új nemzedék a formáival, a színeivel mintegy kivonatát keresi a valóságnak, a lényegest, az igazán jellemzőt keresi, és képeit úgy alakítgatja, hogy e vonások mentől behatóbban tolmácsolják a festő élményét.

A fiatal művészjelölt érezte, hogy egy belső hang egyre erősebben szólítja, csalogatja az új művészet felé, és hogy most már egyre kellemetlenebbé válik az örökös másolás. Arra eszmélt, hogy ha így folytatja, közönséges Munkácsy-utánzóvá válik, s megsemmisülnek művészi ábrándjai, a bensőjében szunnyadó festői vágyai örökre csak vágyak maradnak. Ilyen belső gyötrődések oda vezettek, ahova természetszerűen vezetniük kellett: szakításhoz eddigi foglalkozásával, szakításhoz Munkácsyval.

Merész lépés volt: otthagyni a gondtalan életet és nekivágni a bizonytalan jövőnek. De egyben gyönyörű feladat is művészi ösztönének, festői vágyának szabad sáfárkodást biztosítani. Személyes kapcsolatba lépve az új művészet mestereivel, akik felismerték tehetségét, csakhamar körükbe fogadták, és ő nagy buzgalommal és szegényes viszonyok közt lépett új pályájára. Új barátai közül leginkább *Maillol*hoz vonzódott, aki viszonozta ezt a vonzalmat, s egy nyáron szülővárosába, a tengerparti Bagnoulsba is magával vitte, s őt Rippl-Rónai le is festette. A remek arckép utóbb *Petrovics Elek* ajándékaképp a *Louvre*-ba került, s ott ez az egyetlen magyar kéz

XII. ÉVF. 38. SZÁM

Élet és TUDOMÁNY

1957. SZEPTEMBER 22.

A TÁRSADALOM- ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT HETILAPJA

A TARTALOMBÓL:

Emlékezés Rippl-Rónai Józsefre — Mivel foglalkozik a Tihanyi Biológiai Intézet? — Gyógyítjuk a gyermekparalízist — A balatonvidéki várak büszkesége: a nagyvázsonyi Kinizsi-vár — Viharjelző szolgálat a Balatonon — Kutatómunka a Balatonon — A „magyar tenger" két vezérhajója: a Helka és a Kelén

EMLÉKEZÉS RIPPL-RÓNAI JÓZSEFRE

(1861. május 24. — 1927. november 25.)

Valahányszor a festői Balatonvidékről beszélnek, mindannyiszor többnyire az északi — zalai—veszprémi — partra gondolnak. Kevesebb szó esik a somogyi partvidékről, holott a balatoni üdülők túlnyomó többsége hosszú évtizedek óta ezt a déli partvonulatot választja üdülőhelyül, s az északi oldalra jobbára csak kirándul. Az üdülésre alkalmasabb somogyi partvidéknek is megvannak a szépségei Siófoktól Kaposvárig. E szemérmesebb „somogyországi" tájszépségek ihlették élete utolsó évtizedében Rudnay Gyulát új festői megoldásokra a Siófok környéki Nagybábonyban. S a Balatonvidék somogyi tája szülte s vonzotta haza Párizsból Rippl-Rónai Józsefet. Miként Lyka Károly, művészettörténészeink nesztora bemutatja, Rippl-Rónai festményei szerettették meg ezt a tájat természeti bájaival és embertípusával egyaránt. (A szerkesztőség megjegyzése.)

Harminc évvel ezelőtt, szürke őszi napon fektettük sírba a legnagyobb mesterek egyikét, *Rippl-Rónai Józsefet* kaposvári hazájában. Ekkor 66 éves volt, de jóval öregebb, törődött arc néz felénk kevéssel halála előtt festett önarcképéről, amely csodálni való közvetlenségével a legmesteribb magyar arcképek sorába tartozik. Nem annyira egy szenvedő betegnek képe, inkább egy emberé, aki már túl van mindenen, és tompa egykedvűségében már nem vár semmit az élettől, amelynek örömeit, szépségeit egykor olyan mohón tudta élvezni, mint talán egyetlen pályatársa sem.

Erre jogosultnak érezhette magát, mert kevés festőnk szenvedett annyi méltatlanságot a művészete miatt, mint ő. Stílusát jó ideig bolondságnak mondották. Nem bánta. Őt magát félig-meddig futóbolondnak nézték. Tűrte. Sok éven át kanalazta a szegények híg levesét Párizsban. Nem bánta, de sziklaszilárdan megmaradt művészi igaza mellett. Idővel mégis győzött. Ellenségei, művészetének szidalmazói eltűntek, a mester maga pedig még életében örvendhetett művészete teljes diadalának.

A küzdelmek a közvéleménnyel szemben való helytállásból folytak. De volt egy másik, nem kevésbé súlyos küzdelme is, amely zajtalanul, a világ számára szinte észrevétlenül a művész bensőjében folyt le: küzdelem a művészi stílusért. Egyszóval a legnagyobb értékért, amelyre művész vágyhat. Midőn e nagy mester alakját emlékezetünkbe idézzük, küzdelmeinek ez a része fog minket leginkább foglalkoztatni, mert ez végtelenül nemesebb az anyagiaknál.

Az első lépést a művészet felé nem közönséges körülmények közt tette meg. Gyermekkorában természetesen őt is a firkálási viszketeg vezette sok papiros telefirkálására, a nyolcvanas évek elején azonban a firkálásból rajzolási szenvedély alakult, mégpedig Bécshez közel egy magyar család körében, amelyben a nevelő szerepét töltötte be. Ez módot adott, hogy gyakran keresse fel a bécsi nagy múzeumot, s ott szaporán tanulmányozza főképpen a régi hollandi festők képeit. Ezek nyomán komoly természettanulmányokat rajzolt kalksburgi állomáshelyén, ahol elég ideje volt efféle műveletekre. Ez volt művészetének elemi iskolája.

a mi világunkból való élettel teljes. A „Kalitkás nő"-től eltérőn, ennek a képnek alakja nincs egyetlen síkba stilizálva, nem körvonalai jellemzők, mint az előbbin, nem egyszerű nagy foltba szorultak a színek, hanem gazdagon, mély skálába tömörítve, követik a formákat. Igéző szépségű remekmű.

Rippl-Rónai párizsi munkálkodását rövid időre megszakította egy magyarországi tartózkodás.

Ekkor, 1895-ben kiállította új műveit Budapesten egy barátja lakásán, mert ezt a művészetet más kiállító helyiség nem volt hajlandó befogadni. Az érdeklődők gyéren szállingóztak a „furcsaságok" megtekintésére, a vállalkozás megbukott. De mégsem egészen, mert a fiatal művész új stílusa magára vonta *Andrássy Gyula* és *Tivadar* figyelmét, akiknek csiszolt művészi érzéke megérezte az ösmeretlen fiatal művészben a rendkívüli tehetséget. Így készült Andrássy Gyula és felesége arcképe; ezek közül különösen az asszony képmásának gyöngéd és leheletes színei, a megfestés könnyed és finomságokkal teljes módja tűnt fel. Annyira megbecsülték a művészt, hogy reá bízták budai lakásuk ebédlőjének tervezését.

Rippl-Rónai most jó használt vehette Párizs iparművészeti kiállításain és főképp Maillolnál szerzett tapasztalatainak. Elkészítette az ebédlő bútorai, a szövetneműek, az ablakok üvegképeinek terveit, a polcokra rakatta Párizsban készült színes és fantasztikus alakú üvegholmiját. Az egész berendezés leszűrt ízlésű, kellemesre hangolt, egységes és művészi képet adott. A sok dicséretet aratott munka nyomán 1900-ban letelepedett fővárosunkban, nyilván abban a reményben, hogy most már nagyobb megértésre fog találni.

Amiben alaposan csalódott.

A krónika kedvéért ide jegyezzük, hogy még abban az évben bemutatta képeit a nyilvánosságnak a Royal Szálló egyik szobájában, két év múlva a Mercur palotában. Tehát megint olyan helyiségekben, amelyek nem művészeti kiállítások számára voltak használatosak, mert a műtárlatok rendezését szolgáló intézmények egyike sem volt hajlandó az effajta művészet számára megnyitni kapuit.

A képek, amelyeket a közönség ezeken a kiállításokon láthatott, nem voltak egyforma vágásúak; tárgyuk, festési módjuk, stílusuk sokféle irányú volt. Így például *„A terebesi kastély éjjel"* fák közt, kivilágított ablakokkal telivér impresszionista festmény volt. Egy másik, ez időből származó képe, temetőt mutatott sok apró, kereszt alakú fejfával: ez a dekoratív stílus jegyeit mutatta. Egy harmadik féleség volt *„Anyja a betegágyban"*. Ez teljesen grafikai jellegű festmény. Bár így a képek nem mutattak egységes stílust, egyenként és külön-külön értékes és szép munkák, és magában véve mindegyik stílusos. Ezt csak azért emeljük ki, mert arra vall, hogy Rippl-Rónai ez idő szerint még nem indult egyetlen határozott stílus felé, még kísérletezett, de e kísérletek termékei jelentős értékek.

A tárlatlátogató közönség azonban egészen másképp gondolkodott arról, amit itt látott, mert a Royal Szállónak Rippl-Rónai szobája bizonyára még sohasem hallott annyi csúfolódást és a megbotránkozás olyan kitöréseit, mint ez alkalommal. Ezt részint a képek és rajzok tárgya keltette, amelyet szörnyen közönségesnek, semmitmondónak, festésre méltatlannak vélelmeztek, másrészt a festés új és érthetetlen módja, továbbá minden hozzá nem értőnek fő argumentuma: a „kidolgozás" hiánya. A közönség fel volt háborodva, a sajtó egy része gúnyolódott, más része óvatosan kerülgette a kiállítás művészi jelentőségét, de akadtak kritikusok, akik örömmel üdvözölték az új művészetet, és szinte szenvedélyes hévvel állították szembe Rippl-Rónai friss művészetét a Műcsarnok unott, ványadt átlagművészetével, ami viszont heves ellenhatást keltett a konzervatív táborban. Művészeti kérdés nálunk még sohasem keltett ekkora zenebonát, mint Rippl-Rónai e bemutatkozása.

A művész meglehetős nyugalommal vett tudomást erről az esztétikai viharról, és meg nem rendülve folytatta stílusának kiépítését a megkezdett nyomon. Telenként Budapesten munkálkodott, és itt bátor amatőrök vásároltak is tőle, sőt képmásokat is festett, néha megbízásból, néha barátságból. Kivált a „Nyugat" folyóirat írói és költői ültek neki szívesen, de közben akadtak más elszánt széplelkek is. A meleg időszakot azonban nem a fővárosban töltötte, hanem otthon, Kaposvárott, eleinte a szülői házban, utóbb a Róma Villa nevű saját házában.

Itt, somogyi szülőföldjén, hazai légkörben a szülői ház meghitt környezetében teljesedett ki igazában viruló művészi stílusa.

Természetesen nem rögtön, de nagyon biztató kilátások közt, amelyekre főképp 1906. évi kiállítása adott okot. Ezt sem valamely megszokott kiállítási intézményben

festette mű. Maillol, aki később oly döntően folyt be újszerű szobraival Európa plasztikájának sorsába, akkor még festéssel és iparművészettel foglalkozott, erős serkentő hatással volt Rippl-Rónaira. Hősünk pedig barátja példáját követve festésen kívül többféle technikával is foglalkozott: litografiákat készített, érdekes alakú üvegtárgyakat tervezett, s utóbb még kartont is rajzolt, amelyet felesége, sorsának hű osztozója különleges varrási technikával („tűfestés") ültetett át vászonra. Főkép azonban sokat festett párizsi szerény otthonában. És 1895-ben már ki is állított barátai csoportjával *Durand-Ruel* híres műkereskedőnél, aki arról volt ismeretes, hogy éppen az új művészet termékeinek bemutatására szereti átengedni termeit.

Rippl-Rónainak ez a párizsi korszaka 1900-ig tartott, amikor is Budapestre költözött. Ez a párizsi időszak, amelynek jó részét a művész előszeretettel használt tompább, sötétebb és fekete színeiről „fekete korszakának" szokták nevezni, még a többfelé irányuló tapogatózó stíluskeresés korszaka, ámbár e „tapogatózás" akárhány terméke más festőnél mesterműnek válhatna be. E kísérletek két pólusa: egyrészt a „Kalitkás nő", másrészt az „Öregasszony". A tengely, amely e pólusokat összeköti, Rippl-Rónai soha meg nem tévedő művészi ízlése. A „Kalitkás nő" című képén nagyon karcsú nő látható, aki két kézzel tart egy kalitkát, és nagy figyelemmel szemlélgeti a benne levő madarat. A tárgy tehát nem különösen érdekes. Annál feltűnőbb az előadása. Ezen a képen nincs fény, nincs árnyék, a formák nem domborodnak, a tárgyak anyaga nincs jellemezve. Minden egyetlen síkban fekszik, a háttér sem nyúlik hátra, a térbeliség teljesen ki van vetve, a kép minden része messze elkülönült attól, amit szemünk a valóságban tapasztal, és mégis kielégíti szemléletünket tökéletes harmóniájával.

Az előadás e módjával Rippl-Rónainak csak kevés képe készült.

A másik pólusra példa a már említett „Öregasszony" című kép. Egész alakban látható kimenő öltözetben, olyan rezdülés nélküli nyugalomban, hogy szimbóluma lehetne a mozdulatlan örök létnek. Érezzük az öreg asszony bő öltözetbe burkolt zömök alakján az élet alkonyának tiszteletet gerjesztő nyugalmát, az idős hölgy nekünk nem egyszerű arckép, hanem valamely nem köznapi, felfokozott jelenség, amely azonban mégis

Kalitkás nő

Öregasszony

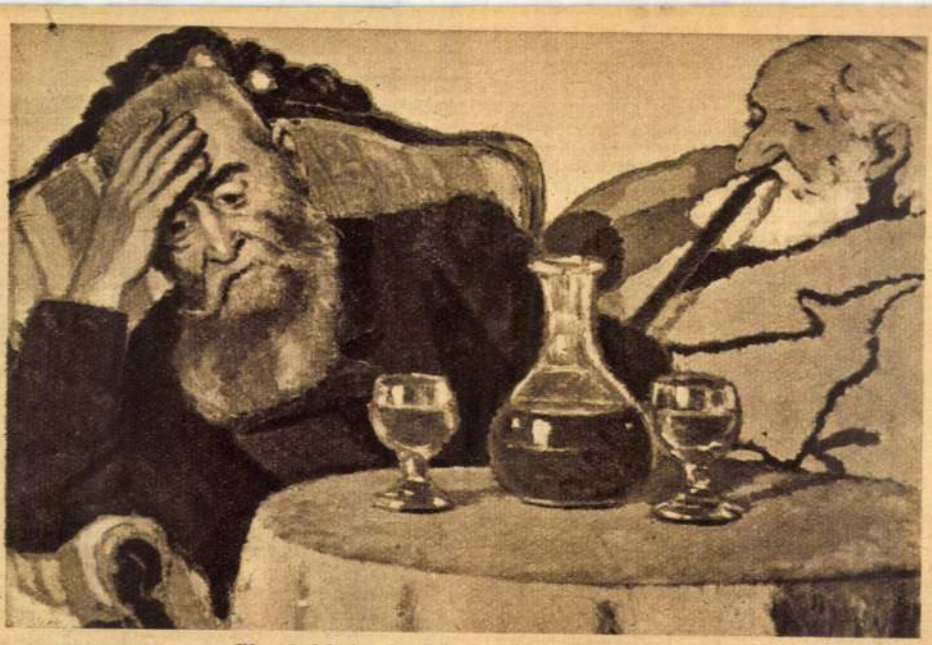

Piacsek bácsi apánmal (Petrás István felvételei)

színt vibráló élénkségét; de hamarosan azt tapasztalta, hogy ilyen képei szinte személytelenek lettek, az eljárás szinte mechanikussá tette a munkát, és inkább a szövés-fonás jellegét adja képeinek, kevésbé a festését. Le is mondott erről a technikáról, és most már „valódi" festéssel, az ecset szabad eljárásával alakította képeit. Ilyen úton és ilyen körülmények közt készültek legjelentősebb mesteri képei, amelyeken most már nincs semmi idegen emlék, és amelyek egész eredetiségében mutatják a mestert.

A szín ilyen bőséges értékesítésével azonban nemcsak a családi ház szobái és szerelvényei kerültek képeire, hanem a bennük, körülöttük folyó élet is, mégpedig nagyon kiadósan. Sorra megismerkedünk nem is egyszer szereplő szüleivel, a nagyszakállú öreg néptanítóval és anyjával, a kedves öreg asszonnyal, amint együtt üldögélnek, vagy amint az egyiket vagy a másikat ágyba kényszeríti a betegség. Ilyenkor a család mindennapos vendége, a nagyorrú öreg *Piacsek bácsi*, felolvas nekik, máskor meg ebéd után együtt szundikál velük. Megjelenik egy képén két fivére, Ödön és Lajos: az egyik csellót tart a kezében, aztán a derék feleség, Lazarine, amint valami miatt szomorkodik, máskor meg levelet ír az írószekrénykén. Feltűnik a kis külföldi rokon, Anella alakja, azután egy egész társaság, amint csöndesen borozgat, végül más, környékbeli népek, foltozzák az utca kövezetét, kugliznak, jönnek-mennek. Számtalan vázlat és kép szól erről a csöndes, nagyobb mozgalom nélküli, szenvedélytelen életről, amely sokféle formában kerül képeire. Jellemzi a művészt, hogy leginkább azt a szűkre határolt kis világot festi, amelyet jól ismer és amely a legközvetlenebbül érdekli. Élete gazdag művében nem szerepel történelmi vagy egyházi festmény, sem allegorikus vagy szimbolikus vagy mitológiai kompozíció, sem semmiféle kigondolt kép. Művészete végig *csupa látott alak, látott jelenet, csupa élmény*, amelyeket az életben magába fogadott, és amelyeket rendkívüli jellemző képességével rögzít vásznára vagy papirosára, többnyire azon melegiben, ahogy éppen szeme elé került, csodálatos közvetlenséggel, boszorkányos biztonsággal. Szemére vetették, hogy sokszor nagyonis vázlatos az előadása, azonban úgy érezzük, hogy ennek a művésznek ilyen művei mégis teljesebbek, mint sok festő töviről-hegyire kimunkált alakjai. Hozzátehetjük, hogy még ilyen művei is éppen sajátos előadásuk következtében melegebbek, a föl-fedezés meglátás-örömét hívebben tolmácsolók, mint sok körülményesen megdolgozott kép. Telivér festői munkával egészen közel hozza hozzánk az életet, s ha tárgyai egyszerűek is, ért hozzá, hogy megéreztesse velünk a kicsinyben a nagyot, szerény témáiban a mélyen emberit. Ezek az erények teszik nagy művésszé.

Lyka Károly
Kossuth-díjas művészettörténész

Móricz Zsigmond

rendezte, hanem a „Könyves Kálmán" nevű műkereskedésben. És most már egészen más, tisztultabb légkörben mutatkozott be, mert a nagybányai művészek tízéves szívós munkájukkal lassanként hozzászoktatták a művészet iránt érdeklődő közönséget ahhoz, hogy a művészet sokféle lehet, és nincs okunk csupán egyetlen fajta irányt tartani értékesnek. Hozzászoktatták az elfogulatlanságnak legalább bizonyos fokához, ahhoz is, hogy egy kép szemléletekor ne az ábrázolást, a témát tekintsék döntő fontosságúnak, hanem szokjanak hozzá a kép művészi értékének meglátásához. Valóban, a kiállító művész most, hat évvel első budapesti kudarca után kissé megmásult közönséggel, kedvezőbb felkészültségű érdeklődőkkel került szembe.

Ez az érdeklődés váratlanul olyan alakot öltött, amilyenről sem a Könyves Kálmán, még kevésbé a művész volt felkészülve! Az a csoda történt, hogy az egész kiállítás elkelt. Sőt még ennél több is: mert Rippl-Rónai mester, mikor már nagyon fogyni kezdtek a kiállított képek, a házagokat hamar kipótolta otthonról hozott „tartalék"-jából. A végén pedig még árverést is rendezett a maradékból, amely aztán végképp kimerítette az egész készletet.

A páratlan siker nemcsak diadalt jelentett a művész számára, hanem serkentést is, amire ugyan nem szorult, mert természete úgyis alkotó munkára késztette, a siker azonban még gondtalan életet is biztosított, amiben régen nem volt része.

A képek, amelyeknek e nagy sikert köszönte, és azok, amelyeket e siker után élénk buzgalommal festett, nagyobbára a szülői házban készültek, legalábbis a legjelentősebbek. De a nyugalmazott tanítónak és családjának otthona nem volt puszta színhelye e képek születésének, hanem ennél sokkal fontosabb szerepet játszott a művész stílusának alakulásában. Így vált ugyanis döntő jellemvonásává a művész képeinek a viruló szín. Erre pedig leginkább környezete, otthona biztatta, amelyben képei készültek. Legszebb festményeinek modelljei maguk ezek a kis szobák és a bennük csöndesen folydogáló élet. A kertecske is, amely a házhoz csatlakozik, és ahol a virággal telten-telt rózsafák karóit sárga, kék, piros üveggömbök koronázták, akárcsak dédanyáink korában. Ilyen régi, meghitt hangulatú a kis ház minden szobája is. A falak fehérre meszeltek, mellettük a barna polituros bútor színe még melegebbnek hat, a nagy, virágos terítővel borított asztal, a régi porcelánokkal megrakott tálaló, a tarka szövetneművel teleaggatott fogas, az íróasztal meleg barna színe, a kerevet dússzínű selyemholmija, a népiesen tarkára festett tulipános láda, apró, színes csecsebecsék, pár virágcserép élénk zöld leveleivel, a falra akasztott tükör régimódi óarany kerete, szőnyegek és szőttesek virághímes darabjai — minden, amerre a szem lát, melegséget, színt, finom harmóniát sugároz. Ebben a környezetben készültek a művész legszebb képei, mi több: éppen ezek a falak, ezek a bútorok, ez a sok színes holmi szolgált neki modell gyanánt évek hosszú során át. Kell-e mondani, hogy mindez színdússá tette festését, nemcsak mert modelljei ilyenek voltak, hanem azért is, mert e műveletek közben szinte beléidegződött a színeknek e viruló harmóniája, s egyre jobban egyik legfontosabb jellemvonásává vált új képeinek.

Kezdetben a színek ilyen birtokbavétele kis időre mellékútra sodorta. Még élénkek voltak párizsi emlékei, s ezek közt az új impresszionisták képei, akik apró színpettyekre bontották képeiket. Rippl-Rónai megpróbálkozott ezzel a technikával is. Egy sor képet festett ilyen módon, élénk színű apró foltokat rakosgatva szorosan egymás mellé, minden összekötő átmenet nélkül. Elérte ezzel a dús színességet, a színek

Rippl - Rónai József

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festőművész (1861-1927)

DAILY NEWS

1983 NOV 11

1021

Werke Rippl-Rónais in Rom

Rom (MTI) — Eine Ausstellung mit Werken des Malers József Rippl-Rónai (1861—1927), der u.a. der Gruppe „Les Nabis" angehörte, wurde in Rom aus Anlaß der Ungarischen Woche in Italien eröffnet. An der feierlichen Eröffnung nahmen auch der ungarische stellvertretende Ministerpräsident József Marjai und sein italienischer Amtskollege Arnaldo Forlani teil.

Im Anschluß an eine Rede des ungarischen stellvertretenden Kulturministers Ferenc Rátkai würdigte der Kulturvorsteher des römischen Stadtrates, Renato Nicolini, die kunstgeschichtliche Bedeutung von József Rippl-Rónai.

Am Donnerstag hielt der erste stellvertretende Präsident der Ungarischen Nationalbank, János Fekete, einen Vortrag im Verband der Italienischen Bankiers. Der Staatssekretär im ungarischen Industrieministerium, László Kapolyi, sprach im Landesforschungszentrum.

Valuten

Banknoten u

Belgischer Franc
Britisches Pfund Sterling
Dänische Krone
Deutsche Mark (BRD)
Französischer Franc
Holländischer Gulden
Italienische Lra
Jugoslawischer Dinar
Kanadischer Dollar
Norwegische Krone
Österreichischer Schilling
Schwedische Krone
Schweizer Franken
Spanische Peseta
US-Dollar

Die Wechselkurse für Lewa (Bulgari
Mark (DDR), Lei (Rumänien) und I
teralen Abkommen.

Rippl-Rónai József

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festőművész

DAILY NEWS

1983 NOV 1 11

1021

Post-Impressionist painter's show in Italy

Rome — A retrospective exhibition of the works of József Rippl-Rónai (1861-1927) has been opened here as part of the series of events that formed the programme of the Hungary Week in Italy. The art show was formally opened in the building of the Capitolium Museum Wednesday night, with the visiting Hungarian Vice Premier József Marjai, and his host, Arnaldo Forlani, attending.

Following an opening address by Hungarian Deputy Minister of Culture and Education Ferenc Rátkai, Renato Nicolini, Cultural Chancellor of the Roman Municipality, gave an assessment of the outstanding significance of the great Hungarian artist.

The exhibit has been jointly arranged by the National Gallery of Budapest and the Hungarian Academy of Rome and was put together from collections of leading museums in Hungary and private collections. A 100-page, attractive book about Rippl-Rónai as painter, graphic artist and decorator, prefaced by Roman Mayor Ugo Vetere, has been brought out for the occasion.

Rippl-Rónai was one of the leading figures of the modern Hungarian painting. In 1884 he studied at the Munich Academy but worked in France, especially in Paris, in 1887-1901. He was a member of the French post-Impressionist "Nabis" group and the friend of the sculptor Maillol, with whom in 1892 he had a joint studio. He returned to Hungary in 1901 and settled in Kaposvár. He blended in his art post-Impressionism and Art Nouveau. In the summer of 1901 he exhibited works in Belgium and Russia and continued to contribute works to several Paris art shows. The outbreak of World War I found him in Paris, and he was put into an internment camp, freed only a year later, when he returned to Hungary.

HETI VILÁGGAZDASÁG
hvg

Looking to the North

Recently, a Hungarian government delegation, headed by Vice-Premier Lajos Faluvégi, visited two well-off Scandinavian countries, Sweden and Norway, comparatively little affected by the storms of the world economy, to find out how to develop business links—not particularly strong until the present—with the companies of those countries.

Undersecretary in the Ministry of Industry Ádám Juhász, member of the delegation, told Világgazdaság (World Economy), the economic weekly, in an interview that both countries show a state of economic and industrial development that would make it possible for Hungarian economy to maintain a much larger-scale and broader-spectrum relationship than the existing one

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Rippl-Rónai József

NÉPSZABADSÁG

1972 MÁR 4

— RIPPL-RÓNAI-TÁRLAT nyílt pénteken a kecskeméti Katona József Múzeumban, a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum gyűjteményéből, a kecskemétiek korábbi bemutatóját viszonozva.

— *SÁMÁNOK ÉS TALTOSOK* címmel hétfő

elég jól érezte magát a jóillatú szénapárnán ; a nap nagyobb részét amúgy is a szabadban töltötte.

Katona szépen bontakozó tehetségét senki sem becsülte annyira, mint barátja s némely vonatkozásban talán mestere is : az anyagilag elég jól szituált *Mednyánszky* báró, ki őt elvétve anyagilag is támogatta. Első alkotásain még meglátszik Mednyánszky hatása, de később egészen uj ösvényen iparkodott eljutni a művészet legmagasabb fokára. Évek multán előttem ismeretlen ok miatt bizonyos elhidegülés állott be a két mester között. Ma Katona több, mint háromezer értékes képnek a tulajdonosa, amelyeket évek során magának festett s nagy kivétel, ha meg tud válni egy-egy alkotásától. Drága szőnyegei és műkincsei pedig külön nagy vagyont érnek.

Visszatérve Rippl-Rónaihoz, konstatálnom kell, hogy amikor Párisba jött, még a müncheni iskola hatása alatt állott s nagyon szeretett volna Munkácsy nyomdokain haladni. Maga Munkácsy is, felismervén a törekvő művész izmos tehetségét, nagyon szivesen fogadta őt, jóllehet nem volt ösztöndíja, és rendelkezésre bocsájtotta saját műtermét. A nagy mester azt hitte, hogy végre ráakadt egy, a hozzá és az ő stilusához méltó tanítványra. Rippl-Rónai próbálkozott is kedvében járni a mesternek. De nem ment a dolog s ecsetje felmondta a szolgálatot. Emlékszem Rippl-Rónai első nagyobbarányú kompoziciójára : egy korcsmaasztal mellett ülő falusi legénytársaságot ábrázolt, amely szinben, hangulatban és beállításban talán Munkácsy Mihály egyikmásik magyar tárgyú képére emlékeztetett, de nem revelált még semmit a művész egyéni tehetségéből.

Munkácsynak egyáltalán nem volt szerencséje a tanítványaival. Követni senki sem akarta, irányát, technikáját senki sem merte vállalni. Utánozni csak egyik stipendistája, *Karlovszky* Bertalan tudta, de az aztán csudás tökéllyel, s főleg *Sedelmayer* részére készítette a Munkácsy másolatokat. Végül is Párisnak ez a legkiválóbb műértője és festőimpresszáriója sem tudta a Karlovszky kópiáit megkülönböztetni az eredetitől.

Se *Koroknyai* Ottó, se az Amerikába szakadt s ott nagy sikernek örvendő *Halmi* Artur, se a lovak ábrázolásában elsőrangú *Vágó* Pál nem birtak közvetlenebb lelki és művészi kapcsolatba jutni a Rubens-i arányokat öltött Munkácsy Mihállyal. Ő mindazonáltal mindenkor szeretettel és jóin-

dulattal támogatta a tehetséges (évi 5000 frankos) magyar stipendistákat.

Az egyénisége érvényesülését kereső s ellenállhatatlan alkotóvágytól ostromolt Rippl-Rónai végre is kis műtermet bérelt, ahol szárnyat bontogatva, szédületes íveléssel emelkedett művészi magaslatra. Céltudatos, komoly munkásságában s jól kiérdemelt anyagi sikerében hűséges hitvesének, az aranyos lelkű *Lasarine*-nak is volt része, aki a küzdelem legforróbb napjaiban bátorító nemtőként állott mellette. Ez a francia nő megérdemli, hogy a magyar művészettörténelem is megörökítse nevét.

Lasarine kivette a maga részét Rippl-Rónai művészi pályájának minden nehézségéből, küzdelméből s jól emlékszem rá, amikor a küzködő pár, nem tudván megfizetni a lakbért, kénytelen volt kihurcolkodni a jó lakásból s új hajlékot keresni. Az asszony hősi megadással összepakkolta a holmit s egy-egy nagy bugyorral a kézben és bútordarabbal a hátukon vonultak be az éjjeli sötétség védelme alatt új lakásukba. Ma pedig Rippl-Rónai nemcsak hírneves, ünnepelt művész, hanem anyagi gondoktól mentesen, sokaktól irigyelt jólétnek örvend. A világháborúban elkövetett kultúrbotrányok közé tartozik, hogy a francia művészet emlőin nevelkedett Rippl-Rónait is internálták egy Páristól messze eső faluban. A hű feleség a megpróbáltatás nehéz napjaiban, az internáltság hosszú ideje alatt is önkéntes osztályosa lőn magyar férjének.

Rippl-Rónai József és Korda Dezső révén csakhamar megismerkedtem a Grand Café-beli magyar társaság valamennyi tagjával, akik esténként odacsalogatott azon idők külföldre került leghíresebb cigányprímásának, Patikárus Ferkónak fülbemászó, varázslatos hegedűje.

Iványi Jenő.

A Grand Caféban esténkint gyülekező magyar társaságnak *Iványi* Jenő volt a legrokonszenvesebb tagja. A fiatal művészt Paulay Ede a nemzeti színházhoz szerződtette volt s tapasztalatszerzés és továbbképzés végett Párisba küldötte. Bizonyára voltak már a Nemzeti Színháznak Iványinál is tehetségesebb tagjai, de nem hiszem, hogy lett volna egyetlen egy is olyan, aki nálánál nagyobb rajongással imádta volna a színművészetet.

Lesseps budapesti nyilatkozata, hogy felesége lebetegedés előtt áll s ha fiút szül, azt az első magyar király után *Istvánnak* fogja kereszteltetni. Tekintettel a zseniális ember előrehaladott korára, ezt a bejelentést akkor tréfának vették. Már pedig a gyermek tényleg megszületett, csakhogy elfelejtették *Etienne*-nek kereszteltetni.

A Trocadero kertjében, ahol a Magyarországért egykoron rajongó öreg Lesseps-et megláttam, valóban el nem gondolhattam, hogy az ő nevével kapcsolatos nagy Panamabotrány döntő befolyást fog gyakorolni életem további alakulására.

Rippl-Rónai és Katona Nándor.

A nap folyamán megtekintettem Páris legszebb részét, estefelé pedig fölkerestük a Boulevard des Capucines-on levő *Grand Café*t, ahol akkor és azóta is állandóan magyar társaság szokott gyülekezni esténként, demi-tasse és masagran mellett élvezve a búfelejtő cigányzenét. Ebben a félig-meddig magyar levegőjű párisi kávéházban írta meg később Szabolcska Mihály egyik leghangulatosabb költeményét: a »*Grand Caféban*«.

Helyet foglaltunk a terraszon s gyönyörködve a szememnek uj panorámában, figyeltem a sűrü vonalakban hullámzó közönséget.

Egyszerre csak egy jól megtermett, sűrü fekete fürtös, szúrós tekintetü fiatal ember áll előttem s amugy somogyias szilajsággal szólt: Szervusz Samu! hát te hogy kerülsz ide?

Rippl-Rónai József, volt iskolatársam a kaposvári gimnáziumon intézte hozzám a kérdést. Két évvel fiatalabb volt nálamnál, de mindig nagyon jó barátságban éltünk egymással. Aztán csak eltűnt szemem elől. Sejtelmem sem volt Párisban való tartózkodásáról.

A kaposvári polgári iskola igazgatójának fia mindig komoly és szorgalmas tanuló volt, művészi rátermettsége pedig már a gimnáziumban is jelentkezett. Ő volt az intézet legjobb rajzolója s már 12 éves korában kétségtelenül nagyobb művész volt, mint *Liebwein* nevü rajztanárunk.

A hatodik gimnáziumi osztály elvégzése után én Budapestre jöttem, ő pedig beállott gyógyszerész gyakornoknak a kaposvári Schröder-patikába.

Nehány év mulva a budapesti egyetemen ujra találkoztunk. Sikeresen levizsgázott. Aztán megint eltűnt s csak évek mulva tudtam meg atyjától Kaposvárott, hogy a patikának hátat fordított s egy grófi családnál vállalt nevelői állást, hogy szabad idejében a festészetnek élhessen. A gróf támogatásával kiment aztán Münchenbe, ahol ernyedetlen szorgalommal pótolni iparkodott a gyógyszertárban töltött éveket. És ime, most összekerültünk megint. Ezúttal Párisban.

Rippl-Rónai nehéz küzdelmes éveket élt a francia fővárosban. Az eleinte nagyon vékonypénzes és merész ívelésü pályának még csak a kezdetén álló somogyi fiú nap-nap után megujuló harcot vívott a sorssal, de acélos fizikumával, dacos akaratával és hajthatatlan önérzetével legyőzött minden akadályt.

Akkor Párisban élt tekintélyes számu magyar művészek életét tekintve, talán csak *Katona* Nándor küzdelme volt hasonlatos az övével.

Kevésbbé rossz viszonyok közt, de ugyancsak kiváló tehetséggel tört magának utat a párisi magyar művészgárda többi tagja is, kik közül főleg *Fényes* Adolf, *Pohl* Hugó, *Knopp*, *Csók*, *Szikszay* Ferenc, *Kunffy* Lajos festők, *Hirsch* és *Szárnovszky* szobrászok jogosítottak legszebb reménységre.

Katona nyomorúsága sokszor valósággal fantasztikus arányokat öltött. Egyszer megkért, hogy St. Cloudban nézzem meg legújabb képeit. A helyiérdekű vasút állomásán várt rám az akkor is inkább magának, mint a közönség számára dolgozó Katona. Két-három képet s nehány vázlatot hozott magával, amiket a st. cloudi romokról s a környék szebb pontjairól készített. Nagy élvezetet nyujtott nekem nagy tehetségének és főleg kivételes egyéni kvalitásainak a fölismerése. Menjünk az atelierbe, mondtam neki s nézzük meg a többit is. Kitérően válaszolt, s iparkodott meggyőzni, hogy az ember számára mégis csak a szabad természet a legszebb hely. Nógatásomra végre elindultunk a falu felé. Egy kurtakorcsma elé érve, jelezte Katona, hogy itt lakik. Beléptünk az udvarra s onnan egy szobába, amelyből létrán kúsztunk fel nagynehezen egy *szénás padlásra*.

Ez a szénával megrakott magaslati buvóhely volt a kiváltságos tehetségü honfitársunk lakása és atelierje. És ez amolyan ingyen lakás volt, melyet a művészet iránt rajongó korcsmáros dijtalanul átengedett a küzködő magyarnak. Nyár lévén, Katona

elsőrendű művészek működtek közre, de engem és barátomat ezuttal csak Komáromi Mariska érdekelte.

A magyar csalogány francia és olasz számaival is őszinte örömünkre óriási sikert aratott, de amikor ráadásul elénekelt néhány magyar népdalt, az elite közönség szűnni nem akaró tapsokkal tüntette ki a magyar művésznőt. Ujabb dalba kezdett Komáromi Mariska s én feszült figyelemmel hallgattam hangjának gyönyörűséges csengését, amikor hátulról valaki meglökött. De, mert azt hittem, hogy véletlenségből, meg se fordultam, ám következett egy ujabb lökés, majd úgy éreztem, hogy ráncigálják a klakkot, melyet hátranyujtott kezemben szorongattam. Most már gépiesen rácsaptam az idegen kézre, hátranéztem és rászóltam a mögém került Nemesre, aki ráncigálta és a kezemből ki akarta csavarni az összelapított cilindert. Észrevette, ugyanis, hogy az a család, melynél hegedűleckéket adott, megjelent a soiréen s hogy végre alibit igazolhasson, hozzájuk akart csatlakozni. A gyámoltalan azonban klakk nélkül mozdulni sem mert, miért is a cilindert szerette volna kivenni a kezemből. A furcsa kis jelenetet talán többen is megfigyelték, de én csak arra emlékszem, hogy amikor *megfordultam, pokoli kacaj tudatta velem, hogy Daudet figyelte Nemes erőlködését.* Éppen Alphonse *Daudet* és a felesége kacagott a leghangosabban és ettől fogva, abbeli aggodalmamban, hogy a nagy regényíró valamely írásában megírja ezt a jelenetet, lehetőleg kerültem a vele való találkozást. Nem kivántam felfrissíteni az emlékezetét.

Osztrák-magyar nagykövetség.

Rippl-Rónai első kiállitása.

A Munkácsy-féle estélyektől lényegesen különbözött jellegre nézve párisi nagykövetségünk soiréeja. Párisi nagykövetünk, *Hoyos* gróf és neje évenként egy, legfeljebb két soiréen fogadták a társadalom legelőkelőbb elemeiből meghívott vendégeiket. Az elfogadó esték fénye még vakítóbbnak tetszett, mikor a nagykövetség bevonult a rue de Varennes-i fejedelmi pazarsággal berendezett Galliera-palotába. Ezt a történelmi nevezetességű

Székely Sámuel: Egy ujságiró emlékei. Budapest 1926.

épületet tudvalevőleg legutolsó tulajdonosa, Galliera hercegnő, I. Ferenc Józsefnek ajándékozta, aki a gyönyörű palotát a párisi nagykövetség rendelkezésére bocsátotta. A háború kitörése után a francia kormány lefoglalta a gyönyörű és nagyértékű épületet. s igy a trianoni szerződés elfogadása után Magyarországnak nagy pénzügyi áldozat árán kellett párisi követségének elhelyezéséről gondoskodnia. A Galliera-palota hatalmas kertjében különálló kies pavillonban, mely régebben királyi vérből származó tivornyázó maitresseinek volt kedvenc tartózkodási helye, rendezte *Rippl* Rónai József 1892-ben első nyilvános kiállitását. Művészi tudásának első bemutatójával már akkor szenzációs sikert aratott.

Hoyos László gróf magatartásában sokban Carnot merevségére emlékeztető nagyobb emóciókat kerülő diplomata volt, akinek egyéni jóindulatához és szivének nemességéhez a legcsekélyebb kétség nem férhetett. Diplomáciai tevékenysége azonban nagyon szűk keretek közt mozgott, mivel Ausztria-Magyarországnak Franciaországgal szemben tanusított magatartásának nem annyira Bécs, mint inkább Berlin volt az irányitója. A kettős monarkia párisi képviselője *Hoyos* gróf volt, aki azonban mindenben *Münster* gróf német nagykövet berlini utasításai szerint járt el.

Hoyos grófné megjelenésében, mozdulataiban és társalgásában egyaránt tiszteletet, hódolatot parancsoló arisztokrata hölgy volt. A különben is már nem egészen fiatal mágnásasszony nem tartozott a *beautés* közé, de nagyszerű rutintól támogatott előkelő modorával mindenkit elbájolt.

És ámbátor szalonjában a diplomáciai kar tagjain és a politikai körök vezető személyiségein kívül, főleg a Faubourg St. Germain legrégibb arisztokrata családjai jelentek meg, (amely társadalmi excluzivitás külpolitikánk szempontjából nem volt indokolt a demokratikus köztársaságban) az előkelő társaságban magukat csak kivételesen otthonosnak érző magyar és osztrák meghivottak is teljes mértékben részesültek Hoyos grófné kitüntető figyelmében.

Valóban nagyszerű látványosság volt a diplomaták és arisztokraták, a tábornokok és politikusok, a főrangú francia dámák és a külföldi előkelő hölgyeknek a velencei csillárok ragyogó fényét visszatükröző márványfalak közt való hullámzása.

KÉPZŐMŰVÉSZET. *Rippl-Rónai-kiállítás Tihanyban.* A Veszprém megyei múzeumi igazgatóság — az elmúlt esztendők emlékezetes Egry-, Borsos Miklós- és Bene Géza-tárlatainak folytatásaként — az idei nyáron Rippl-Rónai-emlékkiállítást rendezett Tihanyban, a volt bencés apátság épületében létesült múzeum termeiben; a kiállításon a magyar posztimpresszionizmus és szecesszió vezető mesterének mintegy ötven olaj- és pasztell-festménye, valamint harminc rajza, akvarellje és litográfiája szerepelt.

A tárlatról hiányzott ugyan a művész néhány chef-d'oeuvreje (így a „Karcsú nő vázával", a „Kalitkás nő", az „Öreg dáma ibolyacsokorral" vagy a „Modelljeim a szabadban"), mégis gazdag áttekintést kaptunk a mester pá-

és fiú. Szembe kényszerülnek nézni magukkal, múltjukkal s miután abban nem találnak gyűlöleten és utálaton kívül egyebet, elhatározzák, hogy önként mennek a halálba. Már nincsenek az élők sorában, amikor a család hátramaradt tagjai magnetofont lelnek. Beindítják és a szalagról Frantz hangja szólal meg, hogy elmondja végső véleményét a világról.

Valahányszor megöltem valakit, szeméből mindig a bestia tekintett rám; ez a vadállat az ember volt — ilyesféleképpen kezdődik a posthumus szentenciázás. Ez a gépmonológ, mely már szinte független a drámától, voltaképpen azért került a darab végére, hogy a filozófus szócsöve, fóruma legyen. Ebben összegezi tételeit, azt, amit egzisztencialistaként kíván summáz-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

VIGILIA
1961 OKT.

lyájának mind a négy korszakáról. Az első, ún. *„fekete"* (pontosabban: fehér-szürke-fekete) periódusból megcsodálhattuk az 1889-es „Nő fehérpettyes ruhában" című artisztikus, dekoratív kompozíciót, gróf Andrássy Tivadarné finom portréját (a modell és férje Rippl-Rónaival terveztette meg a budai Andrássy-palota ebédlőjének teljes berendezését) s az „Önarckép széleskarimájú barna kalapban" című festményt, amely Kaposvár nagy festőfiát atelierjában ábrázolja.

Az 1890-es éveket átfogó „fekete" korszaknak egyik csúcspontja az „Öreganyám", amely szintén bemutatásra került Tihanyban. Emlékirataiban azt mondja Rippl, hogy e kép „hozta őt össze Gauguin-nel" és a „Nabis"-csoport („próféták", „megvilágosítottak") tagjaival. A mester nem túlzott: Thadée Natansonnak, a „La Revue Blanche" című folyóirat egykori szerkesztőjének a második világháború után megjelent memoárjaiban („Peints à leur tour") ezt olvassuk: „Milyen boldog meglepetést és örömet szerzett a Mars-mezei Szalonban egy sápadt, élénkszemű, öreg parasztanyóka arcképének, egy nagyanya portréjának fölfedezése... Idegen név állt rajta, senkise hallotta addig. Boonard, Vuillard, Ker-Xavier Roussel s — gondolom — Maurice Denis is egy emberként ismerte el az ismeretlen festőt..." Az ismeretlen festő Rippl volt, a kép pedig az „Öreganyám". (Natanson csak abban téved, hogy a festményen látható öreg hölgy nem „parasztanyóka".)

A művész 1900-ban Neuillyből hazaköltözik Magyarországra. Szülővárosában telepedik meg; palettája fokozatosan kivilágosodik, s elkezdődik munkásságának második szakasza, amelynek jellegzetes darabjai a csendesen folydogáló kisvárosi élet meghitt atmoszféráját sugárzó életképek és színes enteriőrök („Szundikálás kettesben", „Öregúr és mandolinozó asszony", „Fehér fal, barna bútorok"). A képek címadása is — összhangban a festmények hangulatával — derűs, jóízű: „Jön a vihar, jön, Schlesingeréknél már esik..."

Az „Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett" című 1907-es főmű vezet át a művész következő, harmadik korszakához, amely Seurat, Signac, Cross, Rysselberghe pointillizmusának, divizionizmusának egy igen eredeti változata. Rippl ekkor festi apró színfoltok mozaik-kockáiból összeálló ún. „kukoricaszemes" (másként „cvekedlis" vagy pöttyögetett) képeit, amelyeken már önfeledten izzanak a tiszta, keveretlen színek, az élénk sárgák, pirosak, kékek. Feltehetően a „Fauve"-ok színforradalma is hatott a művészre ezekben az években, amelyeknek reprezentatív termékei a „Női akt teraszon", a mester családjának nőtagjairól készült „Lazarine és Anella" című kettős portré, a testvéreit megjelenítő „Lajos és Ödön" vagy a „Medgyessy Ferenc Ripplt mintázza".

A világháború éveiben (a mester egy ideig francia internálótáborban volt) és a háború utáni esztendőkben a megfáradás jelei mutatkoznak Rippl munkásságában. Ez az időszak életművének negyedik periódusa; főleg pasztellképeket fest —, ezek tetszetős, elegáns, ám korábbi munkáinak szintjét, koncentrációját el nem érő munkák. Az 1915-ös „Ókulás néni" című olajfestmény és író-, művész-barátairól készült portréi (elsősorban Vágó József építész, Feleky Géza művészeti író, Osvát Ernő szerkesztő arcmása) emelkednek ki a kései művek vonulatából.

Rippl-Rónai munkásságának számottevő részét alkotják grafikai alkotásai; ezek kora legkülönb rajzművészei között biztosítanak neki helyet („Munkácsi Mihály arcképe", „Álló női akt" 1909-ből). A kiállítás grafikai részlege azonban kicsit szegényes; nem a kiállított művek számát kevesellük —, minőségi tekintetben vannak kifogásaink. Néhány magángyűjteményben (Völgyessy, Bedő) igen szép Rippl-rajzok vannak —, kár, hogy ezekből nem kértek kölcsön a kiállítás rendezői.

A tárlatra azonban szerencsére nem a negatívumok nyomták rá bélyegüket; a tihanyi emlékkiállítás végül is úgy hatott, mint egy gyönyörű virágcsokor, amelyet festészetünk egyik klasszikusának nem hervadó munkáiból kötött egybe az anyagot összeválogató *Bodnár Éva* művészettörténész.

A kiállítás helyiségeit annak a mesternek élő szelleme töltötte be, aki „minden képén az emberi lét titokzatos rezgését törekedett megrögzíteni" (François Gachot), aki „a testi és lelki élet nagy figyelője volt" (Petrovics

Rippl Rónai

Elek), aki „a legjobb franciák mellett
(Czóbel Béla) —, aki a magyar festé

Bob Claessens belga szerző „*Szeretem Brueghelt*" című könyvében — amelyet a *Corvina* kiadó jelentetett meg magyarul — a XVI. század nagy flamand mestere tevékenységével foglalkozik. A történelmi materialista Claessens meglehetősen tüzetesen ismerteti a kor politikai és gazdasági viszonyait (még azt is megemlíti, hogy ebben az időszakban találták fel a *mesterséges keltetőket*...), majd id. Pieter Brueghel alkotásait veszi sorra —, rámutatva a művésznek (festményeiről és grafikáiról leolvasható) szociális érzületére és hazafias magatartására. Nyilván igaza van Claessens-nek, amikor azt állapítja meg, hogy a mester (akit gyakran emlegetnek *Paraszt-Brueghel*nek, bár A. E. Popham és a magyar származású Tolnay Károly professzor kutatásai szétoszlatták a művész paraszti szemléletének legendáját) ecsetével és karcolótűjével „részt vett népe harcaiban és szenvedéseiben."

A kötetkét, mint *alapfokú* ismeretterjesztő művet, mint Brueghel világába való *szerény igényű* bevezetést az érdeklődő haszonnal forgathatja. Zavaróak viszont a szöveget elborító közhelyek (pl.: „Hogy egy kép szép legyen, ehhez elsősorban az kell, hogy jó festmény legyen"), a kor lelkének megnem értéséről tanúskodó szimplifikálások (pl.: „A németalföldi képromboló mozgalmat a spanyol király agent provocateur-jei szították") és az erőltetett, történetietlen aktualizálások. Ezek közül az egyik legkirívóbb a következő: „Brueghel bátran küzdött a tudományos világnézetért, a teológiai és mágikus hagyományok ellen."

A valóság azonban az, hogy — mint ezt a német Michael Auner, a magyar Katona Imre és mások meggyőzően bebizonyították — Brueghel korántsem „a tudományos világnézet"-nek, hanem az *anabaptizmus* melchiorita irányzatának volt a híve. Melchior Hofmann követőinek, a chiliasta újrakeresztelőknek hiedelmei, a közeli világvégével kapcsolatos várakozása kap megfogalmazást Brueghel Budapesten őrzött remekművében, a „Keresztelő Szt. János prédikációjá"-ban, amely — mint ezt Katona Imre egy igen érdekes és alapos értekezésben (Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts, 1963, No. 22.) kifejtette — valójában prófétikus víziója a világvégének, amelyet a melchioriták (közöttük Brueghel) küszöbön állónak véltek.

Elaborátuma utolsó passzusában Katona joggal szögezi le, hogy a *Keresztelő Szt. János*-kompozíciót is (és Brueghel legtöbb más művét is) „*a mélyen átélt vallási élmény intenzitása*" hatja át.

Úgy véljük, e szavak jellemzik hitelesen Brueghel misztikus (sok vonásában: mágikus) világképét —, nem pedig Claessens meglehetősen felületes, vulgarizáló kommentárjai.

*

A „Művészeti Lexikon" zárókötete. 1965 tavaszán került a könyvesboltokba az új *Művészeti Lexikon* első kötete, s néhány hónappal ezelőtt a negyedik — az utolsó — kötet. A magyar folyóiratok — közöttük a *Vigilia* is — elmondották már igen kedvező véleményüket az első három kötetről; a meleg elismerés a zárókötetet is megilleti.

Raffaello, Ravenna, Rembrandt, Rodin, Róma, Georges Rouault... Salzburg, spanyol művészet, szentendrei festészet, szürrealizmus... Toulouse-Lautrec, Veronese, Velazquez, Watteau... Zen-buddhizmus, Zsámbék... S még hosszan sorolhatnánk a lexikon új kötetének megbízható ismereteket nyújtó, élvezetes stílusú cikkeit. Persze, tökéletes lexikon nem létezik: e negyedik kötetben is vannak apróbb tévedések (Szüle Péter festő születési helyét, Soulages francia absztrakt festő nevét hibásan találjuk; az író Mirbeau neve helyett a forradalmi politikus *Mirabeau*-é áll az 58. oldalon), egy-két feledékenység is akad (kimaradt például a címszavak közül *Somogyi Antal* művészettörténész, a modern egyházművészet kíváló szakembere, értékes könyvek és számos becses értekezés szerzője); a lexikonra azonban nem e szórványos fogyatékosságok a jellemzőek, hanem a példás erudícióval és esztétikai szenzibilitással megírt cikkek, tanulmányok sokasága.

Rippl Rónai József

Rippl-Rónai József 1861-ben Somogymegyében, Kaposváron született. Négy évig Münchenben tanult *Herterich* és *Dietz* tanárok vezetése alatt, utóbb több évig Párisban *Bouguereau* és *Robert Fleury* tanítványa volt, majd *Munkácsy* Mihály mellett dolgozott. Legelőször Párisban állított ki két rézkorcot és egy *Mahomet* cimü olajfestményt. 1895-ben tagja (Associé) lett a francia »Sociéte Nationale des Beaux-Arts«-nak, mely most »Societaire«-jává választotta, amivel a társulat kiállításán egyszer s mindenkorra »hors concours«-á lett. Legutóbb Párisban kollektiv kiállítást is rendezett műveiből, melyekkel meglehetős tetszést aratott a francia fővárosban. Mostani tavaszi kiállításunkon is műveinek egész sorozata van kiállítva. *Rippl-Rónai* a festészeten kivül az iparművészet terén is szép sikereket ért el s az Iparművészeti Társulat mult évi kiállításán általános feltünést keltett Andrássy Tivadar gróf számára készített butoraival és szőnyegeivel. Allandóan Párisban lakik.

Műcsarnok 1899. 303. l. (Párisban kitüntetett magyar művészek.)

január 1-én kezdődik és december 31-ikén végződik.

A tagok fölvétele, amelyhez *semmi néven evezendő ajánlás sem szükséges*, a társulati ilasztmány által, *kötelező nyilatkozat* aláírása apján történik, amely a társulati titkárságnál j Műcsarnok, városliget) mindenkor átvehető aláírva ugyanoda beküldendő.

Már megjelent

A Tavaszi Nemzetközi Kiállítás

KÉPES TÁRGYMUTATÓJA

mely a tárlat 48 kiváló művének művészi reprodukciójával van díszítve, s a műcsarnok kiállítási pénztáránál

HARMINC KRAJCÁRÉRT

kapható.

9. NAGYSZABÁSÚ TÖRTÉNELMI FILM az angol Cromwell, Ken Hughes rendező alkotása. Az egymással szemben álló két érdekes egyéniséget, Cromwellt és I. Károly királyt két remek színész kelti életre: Richard Harris és Alec Guinness

10. 1971-BEN A CANNES-I FILMFESZTIVÁLON az Aranypálmát nyerte el Joseph Losey filmje, A közvetítő. Egy tragikus végű szerelem történetét mondja el. A főszerepeket Julie Christie, Alan Bates, (képünk) valamint Dominic Guard és Michael Redgrave játssza

11. ANDRZEJ WAJDA MINDEN FILMJE esemény. Januárban az Ivaszkiewicz elbeszéléséből rendezett Nyírfaliget szerepel műsoron. Költői elbeszélés a szerelemről és a halálról. Főszereplői: Daniel Olbrychski, (képünk) Olgierd Lukaszewicz és Emilia Krakowska. A Nyírfaliget a televíziós filmek milánói fesztiválon a FIPRESCI-díjat nyerte el

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPTÁJÉKOZTATÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Rippl Rónai
FILM, SZÍNHÁZ, MUZSIKA
Budapest
1972 JAN 13.

1021

Az új év első napján az el-múlt évről

Az új év napján az elmúlt év néhány eseményét, kedves emlékét nyújtjuk át az itt következő oldalakon olvasóinknak. Ki lenne a legméltóbb az emlékezésre, az év egy érdekes szerepének, történetének felelevenítésére, mint a színész, aki átélte ezeket a pillanatokat. Ők szólalnak meg tehát ezeken a hasábokon és mondják el színházról, szerepről, próbáról, munkáról mindazt, amiről a néző keveset tud, hiszen csak a végeredményt láthatta. Haladjunk tehát az emlékek útján, idézzük vissza az év múló pillanatait.

Kozák András:

BARTÓK MASZK NÉLKÜL

Bartók Béla szerepében a Thália Színház színpadán

Maszk nélkül játssza Bartókot esténként a Thália Színházban. Kék szeme a Bartókéhoz lesz hasonló; nehezen részletezhető a játéka, az egész: magasfeszültség. De hogyan született ez az alakítás?

— Ez nem egy szerep — mondja —, nem is ennek az évnek a szerepe. Kicsit az életem nagy feladata. Hogyan készültem? Nem tudom. Szöszmötöltem a színpadon, motyogtam a szöveget, három héttel a premier előtt kétségbeesetten így szóltam Kazimirhoz: Karcsi, segíts! Fogalmam sincs arról, hogyan csináljam. Így. — felelte. Motyogtam tovább. Egyszercsak megéreztem a zene szikárságát és a szerep lényegét. Nem is ésszel, talán a gerincemen.

— De menjünk elejétől. Nem ismertem Bartókot. Nem szerettem. Kósa Ferenc, akivel együtt jártunk gimnáziumba Nyíregyházán, nagy Bartók-rajongó volt. Hívott a szobájába, hogy hallgassam. Idegesített. Zavart, hogy nem értettem. Aztán a próba kezdetén könyveket hoztak. Bartók-fotókat. Meg sem rezdültem. Olyan volt, mint a leírt recept, hol van ez még az ízletes ebédtől? Aztán egy Derkovits-festmény megfogott. Megláttam az aránytalanul nagy homlokát. Beszéltek Bartók tulajdonságairól. Hogy menynyire nem szerette a zajt. Milyen szűkszavú volt. Hogy legyek én egy százoldalas szerepben szűkszavú? Elhatároztam, hogy nem tanulom a szöveget. A megtanulás egyenlő a színész koncentrált pillanatával. Túl hamar felfut egy bizonyos érzelmi szintre, s onnan már nem tud elmozdulni. Én, bevallom, semmilyen emléket, élményt nem használok. Ezt egy kicsit árulásnak tartom. Én azt hiszem, hogy ha az ember az emlékeiből, élményeiből él, közel a halál. Rippl Rónainak van egy festménye. Az a címe: Amikor az ember emlékeiből él. Nyitott ajtó van a képen, messziről szobarészlet, ott ül magába roskadva egy idős asszony. Iszonyú. Én hiszem, hogy más vagyok ma, mint tegnap. Az élet kizárja az emlékezést és a jelenidejűség az emlékeket. Az emlék azt jelenti, hogy leáll a gondolat. És ez talán már veszélyes is a mi pályánkon.

— Eljött ifjabb Bartók Béla; tőle sokat lestem el. Figyeltem a mozdulatait. Milyen takarékosak. Egyetlen percre, egyetlen szögből figyeltem az arcát. Félelmetesen hasonlított apjához. Ez a látomás belémágyazódott. És akkor sokára, amikor én, Kozák András már egyenlő voltam a semmivel, egy tiszta, fehér papírlappal, csak az idegeim álltak ugrásra készen, meghallottam a zene szigorú rendjét, törvényét. Rájöttem, hogy Bartók az aranymetszés pontosságával szerkeszt. Székesegyházak gyönyörű arányait láttam magam előtt, kezdtem benne az élet diszharmóniái között rendet teremtő embert felfedezni; akkor tudtam: egyenesben vagyok.

— Azt is tudtam még, hogy valamilyen eszményképet kell fogalmazni a bevallatlanul is eszményképre vágyó ifjúságnak. Az ifjúság nem Dugovics Tituszokat keres. Mit tudnak róla? Hogy leugrott a törökkel. Bartók koncentráltságáról én inkább József Attilát idéztem magamnak: „Az én vezérem bensőmből vezérel". Bensővezérlésű ember. Törvénykereső. És akkor tudtam elindulni a szerep felé, vigyázva, hogy minden titkot ki ne adjak magamból, mert a lelkileg kifosztott színészt a néző észreveszi. Elöntött valami, eddig nem érzett öntudatlanság, — és ez volt a boldogság.

Az írók és a forradalom

Vasy Géza

(MTI–Press) — Miféle újság az, amelyiknek mindössze négy oldala van? A mai olvasó nyilván valami helyi kezdeményezésre, egy kisvárosra, egy önkormányzati értesítőre, vagy valamelyik egyesület kiadványára gondolna. Ám egy lapszám terjedelmének nemcsak anyagiak — vagy a közlendő korlátozott volta — szabhatnak határt. Vannak rendkívüli esetek is: a világpolitikában, a tudományban-technikában, egy nemzet sorsában, s ilyenkor a különleges helyzetnek megfelelően országos lapok is megjelenhetnek szerényebb terjedelemben. Így történt ez nálunk 1956 októberében, novemberének elején, amikor sok napilapként, hetilapként induló orgánum mellett megjelent egy „régi" újságnak, az éppen 1950 november másodikán bemutatkozó *Irodalmi Újság*-nak az utolsó hazai száma.

Azon a forró és szép őszön köztudott volt, hogy az események alakulásában meghatározó szerepet játszanak az írók minden lehetséges fórumon: magában a lapban is, az Írószövetség munkájában is, a Petőfi Körben, s máshol is. Az írók hetilapja az egyik legkeresettebb sajtóterméknek bizonyult, s fontosabb írásai izgalmasabb beszédtémánk bizonyultak nemegyszer a legjobb focimeccseknél is. Az a november másodikai szám nem a semmiből bukkant elő tehát, nem váratlan fordulatot jelentett, hanem egy sokak által végzett többéves készülődés csattanós eredménye volt — s akkor még csak aggályai mutatkoztak az óvatosabbaknál annak, hogy a forradalom történései negatív fordulatot is vethetnek, s nemcsak a lap szellemisége változik akkor meg ismét, hanem életveszélybe is kerülhetnek a szerzői. Aki nem volt soha szerkesztőség közelében sem, az is sejtheti, hogy rendkívüli események ugyan igencsak ígéretesek tudnak lenni éppen egy „újság" számára, mégis ilyen alkalmakkor sokszorosan nehezebb nemcsak kinyomtatható, de jó lapot is szerkeszteni. Persze ne a mai körülményekre, a kommunikáció mai lehetőségeire gondoljunk, hanem a hajdani kézműves módszerekre. 1956 őszén még az irodalmi szerkesztés is szinte az utcán folyt, s az szerepelhetett elsősorban a lapban, aki a szerkesztőség vagy valamelyik elérhető szerkesztő közelében járt. Költők emlékezetből diktálták le régebbi, elrejtett verseiket, írók ablaktalan szobákban írták cikkeiket. Mégsem a véletlen szerkesztette csak az Irodalmi Újság nevezetes számát. Sőt, szinte sérelmezheti ezt a minősítést, aki végigolvassa e négy oldalt. A szerzők puszta névsora is meggyőzhet bennünket arról, hogy az akkori irodalom színe-java részt vett benne, s nagyobbrészt friss munkákkal. Érdemes is e névsort felidézni. Kezdődik egy klasszikussal. *Petőfi Sándor*, akit azon az őszön oly sok indokkal idéztek meg a méltó utódok. Majd az első oldalon *Németh László*, *Pálóczi Horváth György* és *Déry Tibor* publicisztikája, a másodikon *Kassák Lajos*, *Tamási Lajos*, *Kónya Lajos* és *Fodor József* verse, *Bárány Tamás* és *Szász Imre* cikke, a harmadik *Benjámin László* és *Illyés Gyula* verse, *Füst Milán* „emlékbeszéde" és *Szabó Lőrinc* „imája" végül, a negyedik lapon *Jobbágy Károly* verse, *Tamási Áron* „magyar fohásza", *Dallos Sándor* és *Hubay Miklós* cikke, két nyilatkozat, egy rövid tudósítás és egy hír található.

Ennyi és ekkora nagyság a élő irodalmunknak meglehetősen ritkán szerepel egyetlen lapszámban: bizony ehhez 1956 októbere kellett. A századközépről a századvégig jutva el, még ma is szinte tiszteletlenségnek hatna, ha e négy lapot irodalomesztétikai szempontból kívánnánk mérlegre tenni. Mégsem kegyeletsértés ez. Messze a legnagyobb hírnévre *Illyés Gyula* költeménye tett szert, az *Egy mondat a zsarnokságról*. Ez a mű még 1950-ben keletkezett, az évszám az Irodalmi Újságban is megtalálható, s e megjelenés után Magyarországon még harminc évig nem volt kinyomtatható, elszavalható. Hasonló sors várt *Tamási Lajos* költeményére. A *Piros a vér a pesti utcán* 1956 októberének lobogásában keletkezett, s máig őrzi azt a szent hevületet, ami a korszellemet áthatotta.

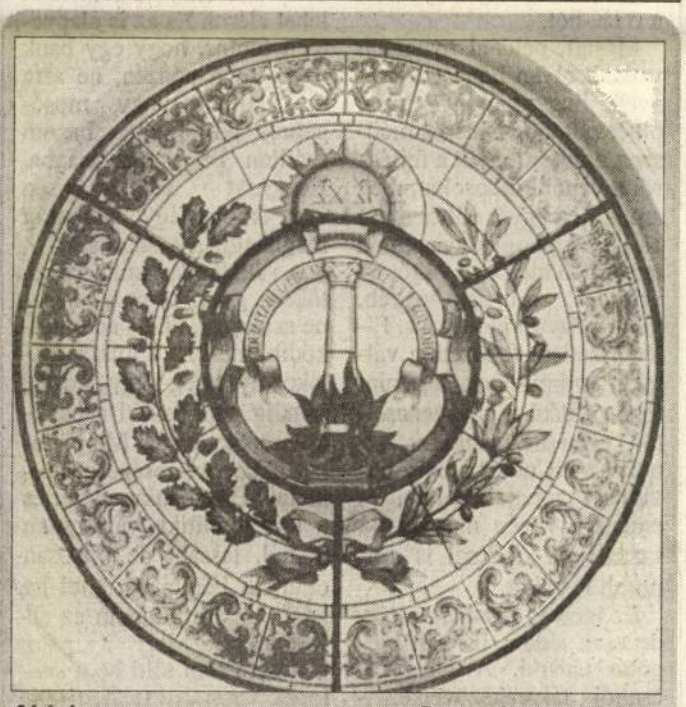

Ablak BALÁZS ATTILA FELVÉTELE

Márványtábla a Babicz-házon

Egy népszerű orvos emlékére ● Dunakeszi díszpolgárrá választotta ● Állandó félelemben

Fazekas Árpád

Nyíregyháza — A szülőföldjén 48 évet, Nyíregyházától távol még 37 évet élt dr. Babicz Béla. Már életében híres volt, hiszen a Luther utca 3. sz. alatti Hauffel-házat (felesége Hauffel Edit) egyre inkább Babicz-háznak nevezte a rendelőjébe járó sok betege. Ezután még ismertebb lesz, mert — történelmi igazságtételként — márványtábla került egykori házának a homlokzatára: „Dr. Babicz Bélának, 1956-ban Nyíregyháza város egészségügye vezetőjének emlékére."

A sors iróniája, hogy az egykori telepesek leszármazottja és a tirpákok szeretett orvosa nem lehetett díszpolgár a szülővárosában, ugyanakkor a befogadó Dunakeszi városa néhány év alatt felismerte és elismerte a jövevény kivételes értékeit. Dunakeszi városban és környékén csak csodadoktorként emlegették.

Csupán a zsarnoksággal nem tudott megbarátkozni, s az sem óvele. Egyébként mindenkivel szót tudott érteni. Még a börtönben is. Városunk közelmúltja legnépszerűbb orvosának kell őt tekintenünk. Betegektől én még nem hallottam más orvost annyira és őszintén dicsérni, mint Babicz doktort.

Ismeretes, hogy apja, Babicz József fűszer- és vegyeskereskedő volt a Debreceni utca 10. szám alatt, s évtizedeken át tekintélyes elnöke a Fűszer és Vegyes Kereskedők Egyesületének.

Babicz Béla 1934-ben Debrecenben szerezte orvosi oklevelét. De, hogy miként lett orvos, azt idézzük fel a Keszi Valóság c. dunakeszi lapban megjelent 1990. évi nyilatkozatából:

„...eredetileg nem is orvosnak készültem, szüleim tősgyökeres tirpák parasztok voltak. Apám kereskedőnek szánt, ezért a felsőkereskedelmi iskolát végeztem el. Érettségi után, 1926-ban csak úgy vettek fel a bankba, ha fél évig ingyen dolgozom. Ezen nagyon felháborodtam és kértem szüleimet, hogy gimnáziumi különbözeti érettségit tehessek és tovább tanulhassak. Így 1927-ben beiratkoztam a debreceni egyetem orvostudományi karára. Szegény fiú lévén nagyon jól jött, hogy lakás és koszt fejében gyakornokként dolgozhattam a Gyógyszertani és Közegészségügyi Intézetben... Ez a gyakorlat a későbbiek során nagy hasznomra volt, hiszen itt elsajátítottam a laboratóriumi munka csínját-binját. Avatásom után fül-orr-gége képesítést szereztem és visszatérve Nyíregyházára 1957-ig ott dolgoztam... 1957 július 5-én letartóztattak a népfelkelésben való részvételem miatt. Gyalázatos bírósági cirkusz után hat évi börtönbüntetésre (és vagyonelkobzásra) ítéltek... több, mint két évet töltöttem le Márianosztrán, az osztályidegenek börtönében, onnan 1959. október 27-én amnesztiával szabadultam. Míg én a börtönben ültem, a feleségemet zaklatták, üldözték, internálni akarták. Állandó félelemben élt. Szabadulásom előtt néhány héttel, télvíz idején 3 szobás lakásunkból, embertelen módon kilakoltatták... A további zaklatások, üldöztetések miatt jobbnak láttam elhagyni szülővárosomat!" (Ekkor a Vörös Hadsereg u. 7. sz. alatt laktak.)

Most már tekintsük át röviden Babicz Béla 1956-os forradalmi szerepét. Tevékenysége az 1956. október 30–november 2-a közötti négy napra esett, s az értelmiségi nagygyűlésen, illetve a munkástanácsokban valósult meg, teljesen szabályos körülmények között. Nyíregyházán az értelmiségi nagygyűlés 1956. október 30-án (kedden) volt, mintegy 500 résztvevővel, Babicz Béla Damjanovich Artur felkérésére kapcsolódott be, s felszólalásként pompás beszédet mondott. Ekkor az elhangzott javaslatok továbbvitele érdekében intéző bizottságot választottak, s ennek is tagja volt Babicz Béla. Tulajdonképpen ez a beszéd rendkívül mértéktartó volt, óvott a személyes bosszútól, s így akármelyik pártfunkcionárius is elmondhatta volna. A baj mégis abból eredt, hogy Babicz doktor használta egy helyen a „nagy szabadságharc" kifejezést és felhívott a munkástanácsok választására, illetve támogatására. És ez akkor sem volt bűn!

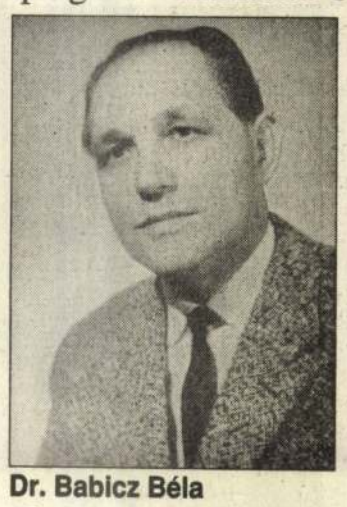

Dr. Babicz Béla
SZEKERES TIBOR REPRODUKCIÓJA

Pusztán a fiatalok kedvéért említem meg, hogy a munkástanácsok az 1956-os forradalom törvényes és igen befolyásos önigazgatási intézményei voltak. Nyíregyházán az egészségügy keretén belül 3 munkástanács alakult: 1. a megyei kórházban (1956. október 27-én az ideiglenes, s 1956. október 31-én a végleges munkástanács, elnöke dr. Dohnál Jenő.) 2. A szakorvosi rendelőintézetben (1956. okt. 31., elnöke dr. Gloviczky Zoltán) és 3. a Városi Tanács Egészségügyi Osztályán (1956. nov. 1-jén 100 fő választott titkosan 5 tagú munkástanácsot; elnöke dr. Babicz Béla). Ezen utóbbi munkástanácsnak maga dr. Bíró Béla városi főorvos javasolta, hogy vegye fel a kapcsolatot a másik 2 munkástanáccsal.

Meg is valósult dr. Major László kórházi munkástanácsi titkár szervezésében és Babicz Béla elnöklete mellett ezen egészségügyi forradalmi bizottsági ülés 1956. november 2-án a kórházban (bírósági iratokban Vegyes Forradalmi Bizottság néven szerepel az összejövetel). Babicz Béla rövid megnyitó után előadta, hogy a letűnt Rákosi-rendszer idején vezető szerepet betöltő és nem megfelelő emberek leváltásának megbeszélésére jöttek össze. Ez így is történt. S ezt nem tudták sem Babicz Bélának, sem Dohnál Jenőnek (Jósa András unokájának) megbocsátani soha.

A megyei bíróság B 1111/57. aktaszámú 125 oldalas jegyzőkönyvében a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedéssel vádolták dr. Babicz Béla, SZTK körzeti orvost és társait: dr. Dohnál Jenő kórházi gyermekgyógyász főorvost és dr. Gábriel Aurél kórházi szülész főorvost. Jellemző az ilyen koncepciós perre, hogy már a helyi indulatoktól, elfogultságtól független, Budapesti Legfelsőbb Bíróság is „törvénysértően aránytalanul súlyos"-nak minősítette a Babicz-perben kiszabott büntetéseket.

Kiss Benedek:

Öregjeink: az öregek

Öregjeink, az öregek,
a vének, aggok, esendőek,
öregjeink, a remegők,
a bunda-mamuszos-szívűek
itt topognak a ház előtt,
vagy a gangon,
hol süt a nap,
elhányt filléreinkért ők
mint kincsekért, lehajlanak,
öregjeink, az öregek
megbecsülik a perceket,
míg mi herdáljuk napjaink,
nekik minden perc visszaint,
s visszaintenek
mind az évek,
mert szegénykék,
ők olyan vének,
öregjeink, az öregek,
ők olyan aggok, esendőek,
velük már minden megesett,
csak az a végső,
csak az várat,
csak az a vég,
csak az nem várhat,
botlanak mindig közelebb,
kiszolgáltatva,
szívig fosztva,
minden giz-gazban
megbotolva,
botolva mindig közelebb
ahhoz a végső
pillanathoz,
amely majd végső
nyugalmat hoz,
kisebbek mint a gyerekek,
mégis miattunk
imádkoznak,
kik helyükbe
hullunk maholnap,
öregjeink, az öregek.

Szabó Lőrinc:

Ima a jövőért

Magyar szabadságunk visszavívása (melyhez hasonló fordulat talán csak az a régi felszabadulás lehetett, a török hódoltság alóli), a szülővárosomban, Miskolcon ért, egy irodalmi est után. Délelőtt itt, Budapesten, még láttam szobrát a nagy bálványnak — akivel szemben tárgyilagos ítélkezésre bizonyára csak hosszú-hosszú évtizedek múltán lesz képes a háborgó szív és a tiltakozó értelem — és tizenkét órával később, vacsora közben, már ledöntések hírét hozták az izzó telefondrótok.

Két napig ott, Miskolcon, mint egy óriási ciklon központi szélcsendjében — akkor még zavartalan szélcsöndjében — éltünk, onnan nézve az örvény köröttünk forgó, fenyegető és omló falait, onnan sóvárogva, majd sietve vissza, mihelyt lehetett, a harcoló Budapestre. Nem akarom elhallgatni, hogy ezt a relatív akkori nyugalmat s a feltámadásnak ott is elemi erővel kitörő jeleit és tetteit a bányavidék magyar munkásságának és három egyesített megye — politikailag tőlem idegen, de — idejekorán felocsúdott magyar vezetésének köszönhette szülővárosom.

Azóta naponként, óránként haladt felettük a történelem. Többnyire ingó árnyékát sejtettük csupán. Komor képei és hangjai még a lelkünkben. De Magyarország elérte a hihetetlent: felszabadult!

Fel a föld és a nép, melynek erejét csak apáink vérét és véres zászlait idézve emlegettük nemzeti imánkban! Azt a vért most a fiainkéval együtt kell ízlelnünk szabadságszomjú ínyünkön: azoknak a zászlóknak a csattogását lelkünkben ezentúl együtt kell hallanunk az elmúlt nyolc nap piros-fehér-zöld repesésével.

Magyarország felszabadult. Hadd kérdezzem azonban, magamtól és mindenkitől: igazán felszabadult-e?! Felszabadult-e a további lidércnyomás lehetőségétől, felszabadult-e a megismétlődés veszélyétől?! És még valamitől! Amit a magyarság most művelt, azt nyolc napon át lángoló glóriaként csavarta maga körül a földgolyó, glóriaként, melyben soha ki nem hűl a visszanyert tisztelet, a szeretet és a csodálat. Sehol a szabad világban. Sőt talán még másutt sem. Nem szabad csökkentenünk ezt a fényt, nem szabad ezt a ragyogást. Ész, erő, készenlét és minden szent akarat fogjon most össze, és őrizze és emelje végső diadalra benne céljainkat, az igazság, az okosság, az emberiesség, a nemes hagyományok és az életképes haladás munkálását abban a — semmi harcnál nem kisebb — másik feladatban, ami most következik, az új, az igazi országépítésben.

Nem minden rossz, amit az elmúlt szerencsétlen tizenkét év akart. Nem csírájában minden —, ezt ne felejtsük. De még százszorta, még ezerszerte kevésbé felejtsük a rosszat, amit csinált és amit tervezett. A konok kegyetlenséget, a jog, igazság és a szellem bitang tiprását, az egész poklot, melyet halálos betegségként próbált az eleven élet gazdagságába beépíteni az életképtelen theoretizmust. Tanulságképpen se felejtsük a fájdalmat, a fájdalom növelését, mint kormányzati eszközt! Akként is fel kell szabadulnunk, hogy megmentsük magunkat és jövőnket az elmúlt tizenkét év bűneinek ismétlődésétől és ismétlésétől. Sok jóvátennivaló vár még ránk, sok becsületes igazságtétel, aminek szüksége csak ezután fog kiderülni. S ami nélkül nem nyugodhatnak meg igazán a lelkek.

Magyarországot a fiai, a szenvedés és kétségbeesése szabadították fel. Váltsa meg most a szent munka és valami hasonlata a mennyei igazságnak a földön.

Párizsi magyar művészek

„A világ feje, a szellem szabadságának, megmozdulásának, emelkedésének otthona"

Szatmári Gizella

Nyíregyháza — A múlt század utolsó évtizedeitől kezdve szinte minden jelentős magyar alkotóművész megfordult rövidebb-hosszabb időre Párizsban.

Madarász Viktor volt az első magyar művész, aki hosszabb időt — 1856-tól másfél évtizedet — töltött Franciaországban. A Hunyadi László siratása című közismert alkotása, ez a romantikus hangvételű, régmúlt korszakok történelmi eseményeit idéző és aktualizáló kép, az 1860-as Salon kiállításán elnyerte a francia állami aranyérmet. Ugyanilyen sikert aratott *Munkácsy* 1870-ben a Siralomház című alkotásával. Mednyánszky híres csavargó-portréit Párizsban festette és ott is állította ki először azokat.

Kiállításunk kezdete *Rippl-Rónain* keresztül kapcsolódik Munkácsy személyéhez. Rippl ugyanis a nagy romantikus-realista mester műtermében kezdte franciaországi pályafutását másolatok készítésével. Csakhamar természetesen saját lábára állt, csatlakozott a Nabikhoz, a Prófétákhoz. Rippl többször is megfestette *Bonnard* képmását, valószínűleg őt ábrázolja a kiállításon szereplő Francia férfi portréja. *Maillolról* készült műve a párizsi Musée de Arts Modernes tulajdonában van.

A nyolcak művészcsoport jelentős személyisége, *Orbán Dezső* egészen Ausztráliába költözéséig (1939) élt Párizsban. Művei egyébként már 1909-ben láthatóak voltak Nyíregyházán a Nemzeti Szalon által szervezett kiállításon, mely a kortárs művészet keresztmetszetét volt hivatva bemutatni. (Ekkor már működött itt a Nagykállóból 1899-ben átköltöztetett vármegyei múzeum, de az első képzőművészeti alkotás csak 1920-ban került a gyűjteménybe). *Perlrott Csaba Vilmos* négy évig tanult *Matisse*-nál, aki rajta kívül *Ziffer Sándorról* is igen jó véleménnyel volt. Közismert *Tihanyi Lajos* kapcsolata a nemzetközi avantgarde-dal,

Rippl-Rónai József: A párizsi nő 1900
SZEKERES TIBOR REPRODUKCIÓJA

Tzarával, Marinettivel (utóbbiról készült portréját bemutatjuk, a nálunk még nem felfedezett Henri Guilbeaux költő képmásával együtt). *Szobotka Imre* 1913-ban a Függetlenek Szalonjában bemutatott képeire a híres költő, Apollinaire is felfigyelt. Ami a szobrászokat illeti: *Forgács Hann Erzsébet Bourdelle* tanítványa volt, *Földes Lenkét* egyenesen felfedezte a francia mester. Különösen jelentős a századelő szobrászatában *Csáky József*, kubisztikus, az art-déco jegyében fogant szobraival. A dekoratív stilizálásban méltó párja *Huszár Imre*, a Tamburás lány alkotója.

Czóbel Béla a Fauves csoporttal együtt állít ki már 1905-ben, s jó barátja *Dunoyer de Ségonzac*. Expresszív erejű tiszta, erős színei nagy dekoratív foltokká alakítják a látványt. Nem felejtkezhetünk el *Csók Istvánról* sem, aki a századfordulón hosszú éveket tölt el Párizsban. Képein ekkor még virágzik a szecesszió.

A kiállítás második része a posztimpresszionizmus továbbélését, a szürrealizmus térhódítását és elágazásait illusztrálja. A lírai-expresszív *Márffy* Kosztolányi sorait juttatja eszünkbe: „A pompa ez, részvéttelen, derült, magába forduló tökéletesség". Mellette a csaknem kaffkai méretű létproblémákkal küszködő *Farkas István*, aki Párizsban későbbi monográfusa, André Salamon, a jónevű költő verseivel adta ki Correspondances c. képsorozatát 1928-ban.

Tihanyi Lajos 1933-ban — *Martyn Ferenccel* együtt — tagja lesz az Abstraction-Création csoportnak. Műveiben a látvány felbontásakor még visszautal konkrét elemekre, szerkezetre (Kompozíció madárral, Látás félszemmel). A későbbi magyar absztrakció gondolati esszenciája itt sűrűsödik. A valóságélmény érzékelhető Martyn Ferenc absztrakt kompozícióiban is.

A szürrealizmust *Vajda Lajos* (Figura és hold, Fekete sugarak), valamint *Bálint Endre* Párizsban készített fotómontázs-sorozatának darabjai képviselik. (Álom a temetőről).

A nagykállói születésű *Ámos Imrét* a valóság jelenségeinek és azok összefüggéseinek sajátos értelmezésére a II. világháború egyéni és társadalmi méretű katasztrófa élményei inspirálják.

Végül *Gyarmathy Tihamér* konstruktív szürrealizmusában és *Lossonczy Tamás* szabad asszociációkra épülő Kompozíciójában ér össze a különböző utakon járó, de végeredményében összetalálkozó két ág.

A magyar művész látogathatta az École des Beaux-Artsot, a magánakadémiákat, elsősorban a Juliant, majd a La Palette-e, bekapcsolódhatott a művészi közéletbe, részt vett a jelentős kiállításokon (mint pl. a Függetlenek Szalonját — a Salon des Indépendents) bemutathatta műveit a kis magángalériák tárlatain, barátságokat, ismeretségeket kötött, melyek sokszor évtizedekig is fennmaradtak.

A magyar művész előtt Párizsban, amely — Martyn Ferenc szavaival élve —, megnyílt a kibontakozás lehetősége. Felszabadulhatott az akadémizmus kötöttségei alól, megismerhette az egymás mellett élő filozófiai-esztétikai irányzatokat és kiválaszthatta közülük azt, amelyet leginkább testére szabottnak érzett, amely legközelebb állt életszemléletéhez, egyéniségéhez. Egyenrangú társ lett, részesévé válhatott az európai művészetnek. A magyar művész Párizsban két igazán erős művészegyéniséggel találkozhatott, aki nyomán el lehetett indulni: ezek egyfelől Cézanne, a szerkezet, a konstrukció „erős embere", másfelől az érzelmeket, emóciókat síkokban és színekben kibontakoztatni képes, dekoratívitásra törekvő Matisse. Természetesen nem szolgai utánzásukra gondolunk, hanem a munkásságuk, alkotó módszereik megismeréséből adódó olyan lehetőségre, amely az élmények, hatások, benyomások feldolgozására, továbbgondolására adhatott alapot mindenekelőtt azoknak, akik tudatosan építették-alakították művészetüket. „A magot Párizsban árulták, a termés jellemzően magyar lett" — írta a korábban már idézett Martyn Ferenc, maga is Párizs-járó festő.

Múzsák, ha találkoznak

Szent Pál apostol ikon a máriapócsi kegytemplomból, a XVIII. század végéről BALÁZS ATTILA FELVÉTELE

Léka Géza:

Szent Mihály havában

S. E.-nek

Szent Mihály havában cselleng a Hold.
Már vakfehér.
Villanásunk hósármány-röpte volt,
zizzent a dér.

Szavunk ha volt, csak odafönt. S remény:
nem hallja más.
Keringőzött velünk a csönd, a fény:
a vallomás.

Ősz volt-e ez, csak szeptember talán?
Nem is tudom.
Hisz dér se volt, madár se volt. Csupán
Így búcsúzom.

Közbeszólás

Reflexek

Balogh József

Valamikor március végén találkoztam az asszonnyal először. Szégyenlősen jött be ismerősei unszolására, s kézsérülését is csak akkor vettem észre, amikor kezét tördelve elmondta jövetele célját.

A seb — a két ujj, a fél tenyér hiánya és a középső ujj használhatatlanná válása — 1956 október 26-a nyíregyházi eseményeihez kötődik. Munkahelyéről, a kórházból indult hazafelé azon a napon, és amikor a Damjanich laktanya közelébe ért, látta, hogy ott tömeg áll. Jószerint meg sem tudta mi történik, amikor eldördültek a lövések, s a 41 sebesült egyike éppen ő lett. Öccse — aki szintén vele volt — combsérülést szenvedett.

A kórházi dolgozóból sérült, majd hónapokig ápolt lett, s ott, a kórházi ágyon tudta meg, hogy Hubicska Zoltán akkori laktanyaparancsnok rendelte el a sortüzet. Előtte azt hallották, hogy Csályi Ferenc lövetett, de amikor bevittek a kórházba két sérült katonatisztet is, erre is fény derült. A tisztek — félvén, hogy felismerik őket — rövid időn belül elszöktek.

Több hónapig tartott a kezelés. Új, majd még újabb műtétre volt szükség, s mire a sebek begyógyultak, 1957 nyarán elfogatási parancsot adtak ki ellene. Mint kiderült, a főnővér akarta vele úgy rendezni anyagi tartozását, hogy feljelentette fegyver rejtegetésért.

Ezt megúszta, de azt mondja: egy-két orvos kivételével nyugdíjazásáig ellenforradalmárnak nevezték, s csak kevesek jóindulatára számíthatott.

Az asszony ma is mindennap eljár sérülésének színhelyén, hisz ott lakik a laktanyafalak szomszédságában. És miközben azon töpreng: miért szólaltak meg akkor a fegyverek, miért kellett annyi embernek megsérülni, miért épp őt érte a lövedék, aki véletlenül került oda, én arra nem találok könnyen magyarázatot: miért nem meri ma sem a nevét adni esete nyilvánosságra hozatalához. Milyen reflexek működnek ma is, több, mint három évvel a rendszerváltozás után, amelyek visszakozót fújnak egy csomó emberben. Mert többszöri beszélgetésünk alapján egyértelműen állítom: nem csak a szerénysége, inkább a benne bujkáló félelem miatt marad szívesebben a háttérben. Vajon meddig működnek még a reflexek?

Váltónyargalás

Jó sok idő kellett hozzá, hogy megértsük: miért is kell dollármilliókat felvenni, s belefeccölni a magyar bankrendszer korszerűsítésébe. A hétköznapi ember azt képzelte nagy naívul, hogy a bank a pénz szálláshelye, ha kiadják, akkor is dolgozik, márminthogy kamatozik, ha bent van, akkor befektetik valami jó nyereséget hozó vállalkozásba. Aztán kiderült, hogy vannak vasárnapi emberek is, akik felismerték, hogy a pénz nem a bankban, hanem náluk van a legjobb helyen.

E felismeréshez azért némi tudásra is szükség volt: fáradságos munkával meg kellett például ismerkedni a váltójogszabályokkal, aztán belelapozni a Büntető Törvénykönyvbe, és kiszúrni a bennük lévő lyukakat. Aki alapos munkát végzett, arra is felfigyelhetett, hogy nem is lyukak voltak ezek, hanem hatalmas kráterek, a váltójogszabályhoz kapcsolódó bűncselekmények ugyanis teljes mértékben hiányoznak a BTK-ból.

Másutt, például nyugaton vannak olyan bűncselekmények, hogy váltónyargalás, pinceváltó, de ismerős módszer, amikor leírják a fejfákról a váltóbirtokosokat, meg amikor az egyik váltót azzal elégítik ki, hogy ugyanarra a tartozásra még egy váltót írnak alá, ami nem egyéb, mint a fizetés elodázása. Ellenőrizetlen, fedezetlen váltókat számítolnak le, mint tette például a gávavencsellői takarékszövetkezet elnöke, mert már komoly likviditási gondjai voltak, és emiatt a végén már 40–45 százalékos kulccsal is számított le váltót.

Ez igen jó üzletnek tűnik, de csak akkor, ha van mögötte valami. A gávavencsellői takarékszövetkezetnek nem volt, így nem 40–45 százalékot nyert, hanem 50–55 százalékot vesztett. És ha ezt valaki háromszázmillióval játsza el hetente háromszor, akkor össze is jön egy bődületesen nagy összeg.

Visszakanyarodva a bankok korszerűsítésére felvett hitelekre, és magára a korszerűsítés szándékára, bizony ránk is fér. Nemcsak azért, hogy ne lehessen palira venni a bankot — mint tette azt nemrég a nyíregyházi Mezőtrade Systems, mely nem létező vodkára 420 millió hitelhez jutott —, hanem azért is, mert a gazdaságnak jól működő bankokra van elengedhetetlen szüksége.

A kamatok néhány hónappal ezelőtti csökkenésétől lehetett várni, hogy az a beruházási kedvet növeli, de ilyen helyzetben nem elégséges, ha alacsonyak a betéti kamatok, ha megfizethetetlenek a hitelkamatok. Gazdasági növekedést pedig csak alacsony kamatokkal lehet elérni. És az is alapvetően fontos, hogy egy bank ne üljön a pénzén, ne arra spekuláljon, hogy mosógépre ad hitelt, hanem szálljon be a gazdaságba. Kockázat természetesen van, ám a nagy óvatosság megbénítja a gazdaságot.

A vállalkozásoknak forgótőkére, gyors segítségre lenne szüksége, de ez nem működik, mert ha a húszszázalékos nyereség nagy is, még mindig nem fedezi a bankkölcsön kamatát. Miből lehet akkor nyereségesen termelni? Ha a bankrendszer és a kamatpolitika változatlan marad, lassan, de biztosan eljutunk Főníciába, ahol ha adom az árut, kapom az ellenértéket. Mert a pénz továbbra sem tölti be a szerepét.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

197? NOV 5.

Békés m. Népújság

Rippl-Rónai József

FILATÉLIAI HÍREK

1021

Carte Maximum. A novemberben megjelenő „Egyházi és világi üvegfestmények" c. bélyegsorozathoz és a Belgica '72. blokkhoz elkészültek a színes művészlapok, amelyek a Képzőművészeti Alap kiadóvállalata által sorszámozott művészlapok folytatásai. A nyolc képeslap elsősorban a carte-maximum-gyűjtők számára jelent különös értéket, de a képeslapgyűjtők is beszerezhetik, bélyeg nélkül, ízléses cellofán tasakokban, sorozatonként 16 forintos áron. A vidékiek kiszolgálására kijelölt képeslapszakbolthoz (Budapest, VI., Népköztársaság útja 42.) küldött rendelést — az ajánlási díj és az ellenérték előzetes beküldésével egyidejűleg — a bolt postafordultával teljesíti. Ugyancsak novemberben kerül forgalomba Martos Flóra portréja, fekete-fehér képes-levelezőlapon, 2 forintos áron.

ÜVEGFESTMÉNYEK. A Magyar Posta novemberben újabb képzőművészeti sorozatot ad ki, ezúttal hét bélyeg a XIX—XX. század festett üvegablakait mutatja be. A negyvenfilléres érték Rippl Rónai József „Múzsák" c. képét ábrázolja, amely a budapesti Ernst Múzeumot díszíti. Rippl Rónai a pasztell legnagyobb művelője volt, de foglalkozott a grafika minden ágával. 1961-ben, születésének 100-ik évfordulóján arcképe bélyegen jelent meg. A következő érték a Postamúzeum kincsét, Sebestyén Ferenc „Íródeák"-ját ábrázolja. Ugyanitt látható Percz Jenő „Árpád hírvivője" című alkotása, amely az 1,50 forintos értékre került. Az 1 forintos bélyegen két neves magyar festő, Lotz Károly és Székely Bertalan közös műve, „Kivándorlás Egyiptomba" tűnik elénk, az eredetiben a Mátyás templomban gyönyörködhetünk. Sztehló Lili több templomot díszített, „Jézus születése" c. képét a győri Dócy kápolnából kölcsönöztük a 2,50 forintos címletre. Kernstok Károly, a debreceni megyeháza részére Árpádot és hét vezérét festette meg (4 forint). Budapest kedvelt vacsorázóhelye a Mátyás-pince, ahol Haranghy Jenő alkotása „Mátyás király megleckézteti a fényűző urakat", sok vidám este hátteréül szolgált már, most a sorozatot fejezi be. A sorozat tervezője Zombory Éva, az igen jól ismert grafikusművészünk. Ő tervezte a „Belgica '72 blokkot is. Az új kiadással egyidőben már a képeslapok is megjelennek színes kiadásban a carte-maximum-kedvelők és -gyűjtők legnagyobb örömére.

Vas Tibor

sára

ért. Ha ap
molva fizet
de nekem
A felszolg
tatta üres
visszaadni.
türelmetler
tam, hogy
dődik a közeli moziban a film,
amire jegyet váltottam. Kapkodott, hát fűhöz-fához, de az egész üzletben nem tudott aprópénzt szerezni. Végül támadt egy jó ötlete, valakit elküldött felváltani, s aztán győztesen tért vissza az aprópénzzel. Én pedig bosszúsan, kissé késve, beülhettem a moziba. Az a kérdésem, hogy lehet az, hogy üzemkezdéskor, vagy váltáskor nincs a főúr zsebében egy lyukas kétfilléres sem?

Van egy másik észrevételem is. Az étteremben áll egy mosdókagyló, ahol általában kezet mosnak, de nem egyszer láttam már, hogy a vendégek kezüket a zsebkendőjükbe törlik. A törülköző ugyanis szelíden meghúzódik oldalt, a kagylótartó vaspánton, de ahogy az kinéz! — Szóval kezet törölni abba nem lehet.

Ha ezek a kellemetlenségek és csupán apró bosszúságok megszűnnének, sokkal jobb érzéssel, sokkal kelemesebben lehetne eltölteni az időt a kitűnő zene mellett a békéscsabai Halászcsárdában."

zebra

Október 28-i számunkban közöltük, a közlekedésrendészet reagálását arra az írásunkra, amelyben több olvasónk kérését tolmácsoltuk, hogy legyen Békéscsabán, a Tanácsköztársaság útján, a Gábor Áron utca irányában is gyalogos-átkelőhely. A válasz az volt, hogy nincs lehetőség ennek kijelölésére, mivel a távolság a Kazinczy és a Jókai utca között amúgyis elég kicsi és így lassítaná a forgalmat egy közbeiktatott gyalogos-átkelőhely kijelölése.

A válasz megjelenésének napján viszont örömmel tapasztaltuk, hogy ennek ellenére mégis megszületett az a kívánt zebra a Gábor Áron utca sarkán. Így az óvadások és kísérőik, valamint az iskolások biztonságosabban kelhetnek át a nagyforgalmú Tanácsköztársaság útján. Úgy látszik mégis hatott az érv, s sok szülő és gyermek nevében köszönjük az intézkedést.

69

70

69 • ORBÁN DEZSŐ (1884–1987)

Liget

52 × 69 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Orbán
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

70 • SZOBOTKA IMRE (1890–1961)

Zebegényi út

60 × 75 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: Szobotka
Hátoldalán képcsarnoki raglap
Kikiáltási ár: 180 000 Ft

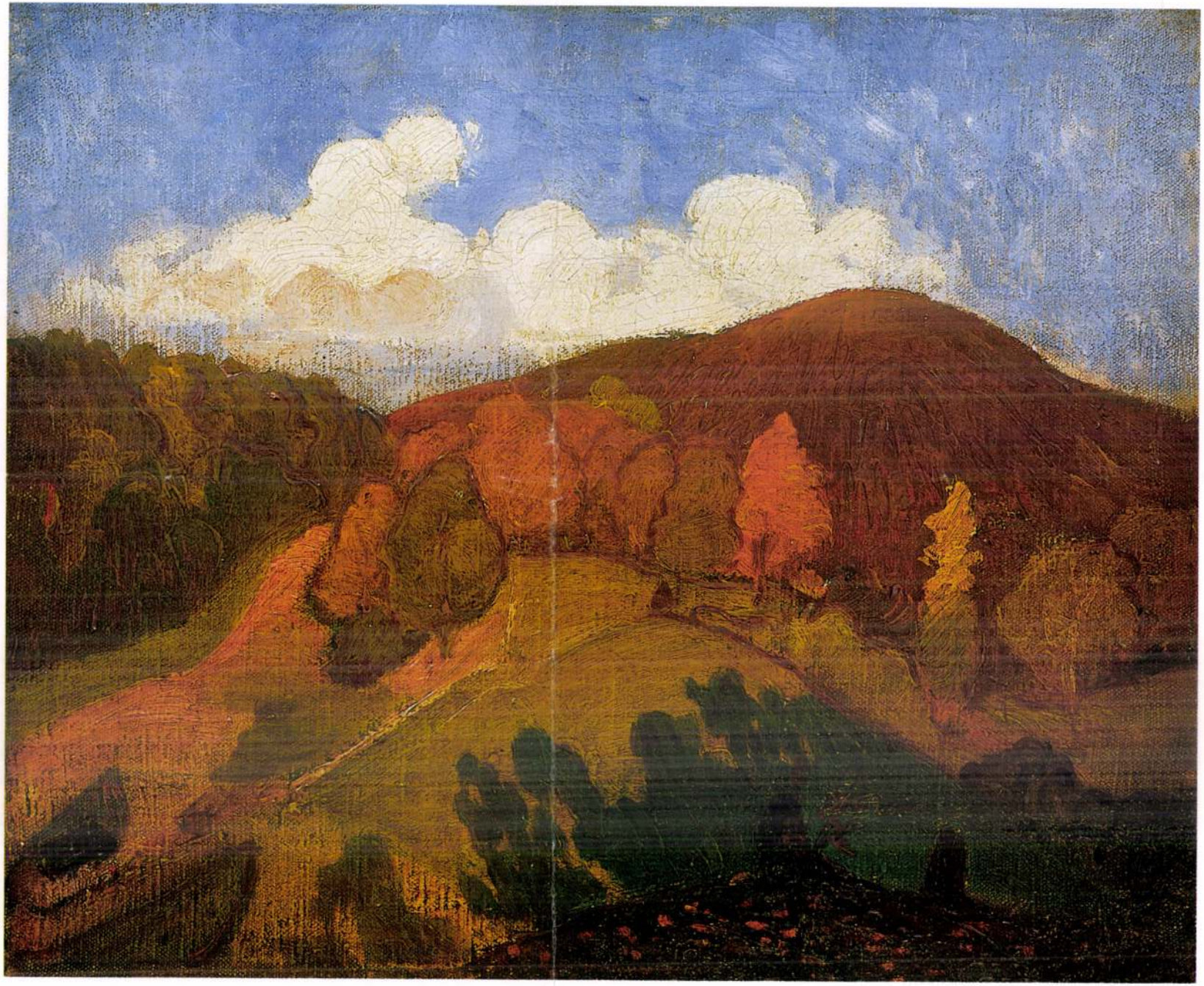

66 • NAGY HAJÓS JELZÉSSEL

Nagybányai táj

111,5 × 89,5 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Nagy Hajós
Kikiáltási ár: 180 000 Ft

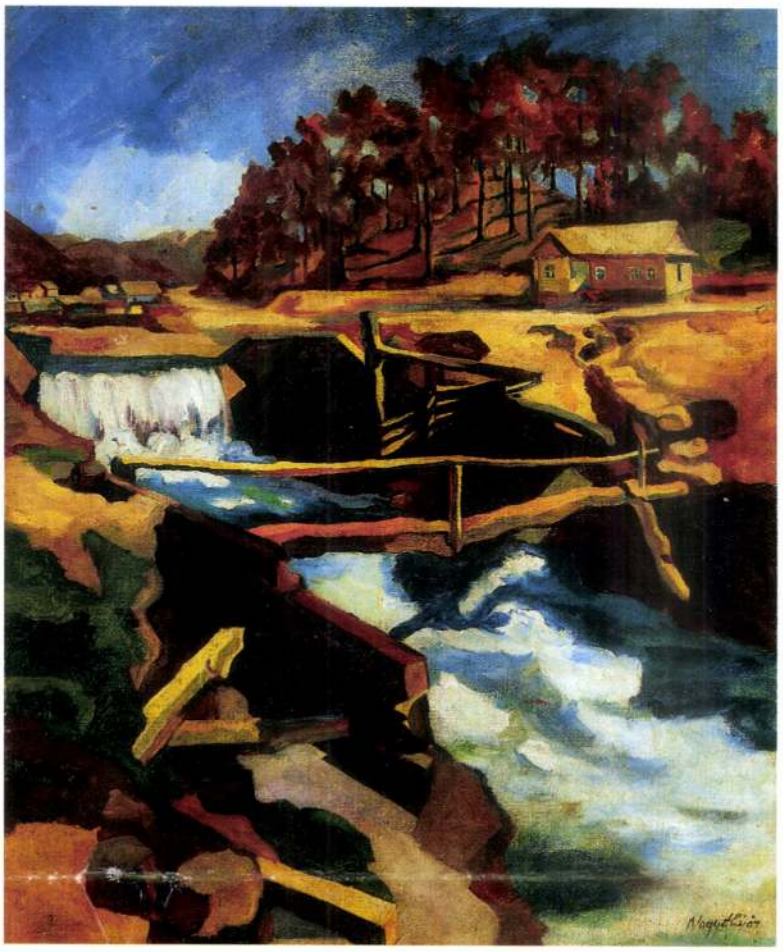

66

67 • BALLA BÉLA (1882–1965)

Zazar-part

39 × 50 cm
Olaj, karton
J. b. l.: Balla Béla
Hátoldalán kollektív
kiállítási címke 1927-ből
Kikiáltási ár: 60 000 Ft

67

68 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Őszi kép (Banyuls-i táj), 1899

37,5 × 46 cm
Olaj, vászon, kartonon
J. n.
Hátoldalán saját kezű aláírás
Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA
Rippl-Rónai József impressziói 1890–1900. Budapest, Royal Szálló 1900., december, kat. 182.

IRODALOM
Rippl-Rónai József gyűteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1998. Kiállítási Katalógus (szerk. Bernáth Mária, Nagy Ildikó) 277–283.

A hátoldalon található felirat tanúsága szerint a mű korábban dr. Véghelyi Péter tulajdona volt. A Véghelyi gyűjtemény a Rippl-Rónai életmű jeles darabjaival büszkélkedhetett, közülük néhány Véghelyi Péter és felesége nagylelkű gesztusának köszönhetően 1986 óta a Magyar Nemzeti Galéria birtokában van, köztük olyan főművek, mint a Cleo de Merode rokona vagy a Parkban festem Lazarine-t és Anellát, Hepiéknek melegük van, és Kernstok Károly arcképe.

A most nyilvánosság elé kerülő festmény Rippl-Rónainak egy igen rövid ideig, mintegy négy hónapig tartó, de az életmű alakulása szempontjából meghatározó alkotói szakaszához, az úgynevezett banyulsi korszakhoz köthető. Rippl-Rónai Lazarinnal 1899 szeptember elején Maillol meghívására annak szülőfalujába a keleti Pireneusok lábánál fekvő Banyuls-sur-Merbe utazik, s onnan csak december 20-án tér vissza állandó lakhelyére, Neuillybe. Elvarázsolja a táj szépsége, színessége. 1911-ben megjelent Emlékezéseiben így ír ottani élményeiről: *„Itt hamarosan mindent színesnek láttam, de még nem 'naposnak'. Itt festettem azokat a képeimet, amelyeknek religiózusan egyszerű, de egyúttal színes motívumai átmenetül kínálkoztak a 'fekete' sorozattól a napos, vagy ha úgy tetszik a harsogóan színes sorozathoz... Ez volt a fordulópont, innen datálódik mai felfogásom..."* Lázasan dolgozik. Nagy a vidék inspiratív ereje. Mint ahogy kedves öccsének Ödönnek írja: *„Mondhatom végtelen szép tájék - az ember amidőn valamibe bele akarna kapni, hogy megörökítsen valamit, a legnagyobb zavarba jön, mert oly tömegesen kínálkozik a sok szép motívum."* Munkamódszerét tekintve már akkor is az egy ülésre való festés, hogyan ő mondja az egyszerre-festés híve volt. Így nem csoda, hogy a számtalan lúdtollal készült rajz mellett e rövid idő alatt körülbelül hatvan olajképet festett. Nagy részüknél az időjárás viszontagságainak jobban ellenálló és olcsóbb kartont használt, de ismerünk vászonra festetteket is, melyek az őszi képpel azonos méretűek. Ilyen a Tájkép és a Krypta című. (MNG kat. 1998. 280. old. 47., 49. kép) Azon nem kell fennakadnunk, hogy az őszi kép nem jelzett, hiszen magától Rippl-Rónaitól tudjuk, hogy ez gyakran megesett vele. Éppen egy 1899 decemberében az Országos Magyar Képzőművészeti Társulatnál iktatott levelében, a téli tárlatra utalva értesíti a Társulatot arról, hogy a kiállításon szereplő művei nincsenek szignálva.

A szinte teljes banyulsi kollekciót 1902-ben a Mercur-Palotában rendezett gyűjteményes kiállításán mutatta be, mint „Pyrenei képek"-et. Közölük néhányat már 1900-ban a Royal Szállóban retrospektív tárlatán is kiállított. A katalógus 182. tétele az őszi kép. *„...itt van például Rippl-Rónainak két tájképe, amelyek gobelinszerűen hatnak és bizonyára semmi egyéb céljuk nincs is. Discrét színösszeállításokkal, kellemes folttal törni meg a fal egyhangúságát..."* írta Lyka Károly az 1900. évi műcsarnoki tavaszi tárlaton szereplő munkáiról, de akár az őszi képre is vonatkozhatnának Lyka megállapításai.

Maillol, a jó barát, aki Rippl szavaival *„nagy gonddal, szeretettel, meggyőződéssel készített gobelinjeinek rajzolgatta terveit"*, becsülte Rippl Banyulsban készült műveit. Emlékezéseiben Rippl így idézi őt: *„Érdekesnek találta dolgaimat és gyakran hangoztatta, hogy a sajátságos vidék ritka megértésének megnyilvánulását látja ott csinált képeimben."*

A készülő Rippl-Rónai oeuvre-katalógusba a művet Csernitzky Mária felvette.

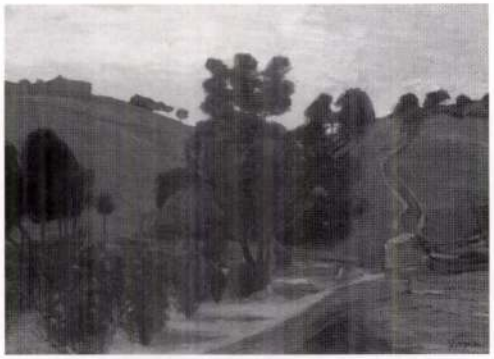

Rippl-Rónai József: Szép tájék a Pirenéekben, 1899 (Miskolc, Herman Ottó Múzeum)

Rippl-Rónai József: Tájkép, 1899 (magántulajdon)

90

90 • LÁSZLÓ FÜLÖP (1869–1937)

Vöröshajú nő

74 × 51 cm
Olaj, karton
J. b. l.: László Ph
Kikiáltási ár: 350 000 Ft

92

91

91 • LÁSZLÓ FÜLÖP (1869–1937)

Feketehajú nő

66 × 50 cm
Olaj, karton
J. b. l.: László Ph
Kikiáltási ár: 250 000 Ft

92 • LÁSZLÓ FÜLÖP (1869–1937)

László Fülöp kisfia

38 × 26 cm
Vöröskréta, papír
J. b. l.: Ph de L 1918 9 July
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

93 • LÁSZLÓ FÜLÖP (1869–1937)

Barettes férfi

105 × 81 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: László Ph.
Kikiáltási ár: 450 000 Ft

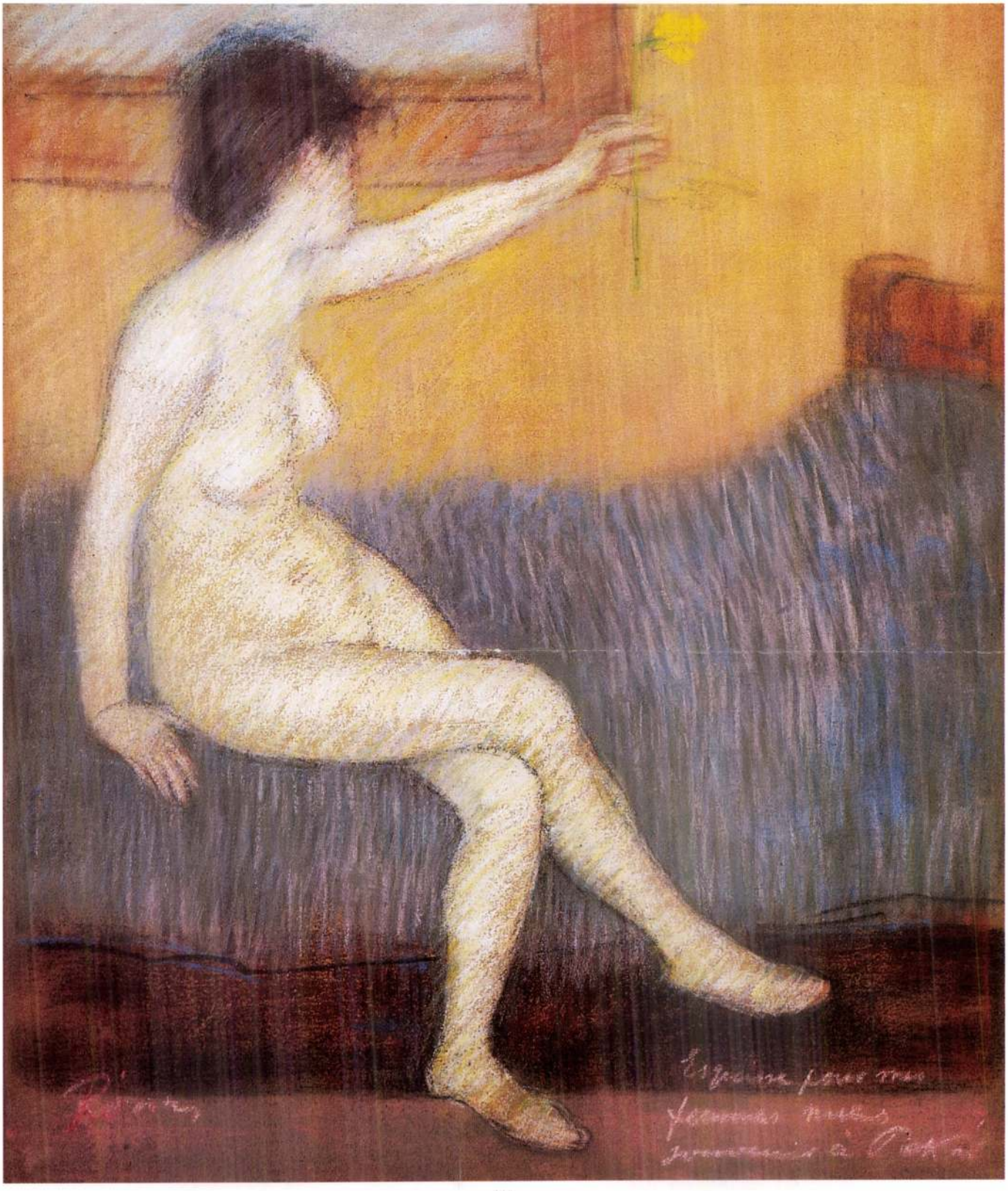

89

89 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Akt sárga nárcisszal, 1891

46 × 38 cm
Pasztell, papír, vászonon
J. b. l.: Rónai, jobbra lent ajánlás:
„Esquisse pour (.?.) femmes nudes
souvenir á Pekár"
MNG 9377
Kikiáltási ár: 3 000 000 Ft

A közelmúltban megélénkült Rippl-kutatás eredményei ellenére az 1890-es évek elején keletkezett képek az életmű legkevésbé feltárt darabjai. Ezért mindig különös öröm, ha a korai párizsi évekből egy-egy tárgy felmerül. A mostanáig lappangó, rendkívül finom és költői női akt Rippl munkásságának ezt, a művekkel még nem kellő számban dokumentálható, kísérleti korszakát gazdagítja.

A pasztell „szálkás" kezelése, a finom diagonálisokból épített formák, a merész képkivágat, a lírai színhasználat a legkorszerűbb művészeti törekvések ismeretéről tanúskodik. Jóllehet személyesen még nem volt kapcsolata a nabikkal, műveiket minden bizonnyal figyelemmel kísérte, s eredményeiket – mint a női akt is mutatja – munkáiban hasznosította. Bár a kép nem datált, stílus analógiák alapján – melyek közül a legközelebbi a Musée d'Orsay-ban található – biztonsággal 1891-re keltezhető. Mint ahogy a lány kezében a piros virág és a világoszöld virágszár a legélénkebb színfolt a képen, úgy itt is a sárga nárcisz a legvilágosabb, szemet vonzó pont. Tulajdonképpen a látvány optikai középpontja. Különösen izgalmassá teszi a művet az a nagyvonalú alkotói gesztus, amivel Rippl a kéztartáskísérletet vállalva két kezet láttat, egy rámutatót és egy tartót. A rámutató, érintő önkéntelenül Michelangelo Sixtusi kápolnájának teremtés jelenetét idézi fel emlékezetünkben. A kéz kétféle tartása és ennek megtartása a mű ikonográfiai jelentésével magyarázható. A nárcisz (egyéb jelentései mellett) a tavasz jelképe. Ily módon a sárga virágot felmutató fiatal nő az újra ébredés allegórikus megtestesítője, s feltehető, hogy egy sorozat első darabjaként értelmezhető.

Az eddig ismeretlen mű, melynek érdekessége, hogy létezéséről tudtunk egy Rippl által vezetett listáról („Pekár Gyula: *Női akt*, pasztell" – MNG Adattár Itsz.: 4895), nem csak a művészettörténeti, hanem az irodalomtörténeti kutatás számára is fontos adalék. Rippl-Rónai ajánlása kétségtelenül Pekár Gyulának (1867–1937) szól. A nagy irodalmi respektussal bíró, akkor még fiatalnak számító író, jóízlésű műbarát volt. Erről tanúskodik Mednyánszky László Pekár Gyuláról készült akvarellje, mely dolgozószobájában, némi iróniával, mint önmaga büsztjét ábrázolja a „nagy hypopotamust", akiben békésen megfért a falakon látható japán metszetek és modern művek iránti vonzalom a hazafiúi lelkesedéstől vezérelt Munkácsy-hódolattal. Rippl-Rónai is megemlékezik Pekárról: *„Néha láttam még ezután is Munkácsy házánál egy-egy jóhangzású magyar név birtokosát, járt ott többek közt... Justh Zsigmond, egy ideig Szomory Dezső, később pedig a két Justh-imádó fiatal író, Pekár Gyula és Malonyai..."* (Ripp-Rónai József Emlékezései. Szerk. Farkas Zoltán, Bp. 1957. 46.)

Hogy a „később" alatt mit kell értenünk, Lázár Bélától tudjuk. „ Párizsból való hazaérkeztem után (1893) Malonyai Dezső lett az utódom Munkácsy mellett, aki – jóbarátjával – Pekár Gyulával rábeszélte az Ecce Homo megfestésére..."/Lázár Béla : Munkácsy Mihály (1844 – 1944) Emlékek és emlékezések. Bp. 1944. 184./. Ezt erősíti Justh Zsigmond 1893. október 31 – én Cannes – ból Pekár Gyulának küldött levele: *„...végtelenül sajnálom, hogy Párizsban nem találkozhattunk...Párizsban igen sokat voltam Malonyai Dezsővel...keresd fel..."* / Justh Zsigmond Naplója és Levelei. (szerk. Kozocsa Sándor) Bp. 1977. 677–678. / Rippl – Rónai megismerkedése Pekár Gyulával szintén erre az időre tehető és valószínüleg Munkácsynak köszönhető. Az 1891 – ben készült lírai mű valamikor 1893 ősze után kerülhetett Pekár Gyula tulajdonába. Kapcsolatuk később is élő maradt.

Rippl-Rónai József:
Nő virággal, 1891
Párizs,
Pasztell
Musée d'Orsay

Maurice Denis
Martha Meurier arcképe
Pasztell
30×25 cm
Musée d'Orsay

BEKÖSZÖNTŐ

Célunk azóta sem változott

1980 májusában jelent meg először a Múzeumi Hírlevél az MRMK kiadásában kézirat gyanánt, összesen hat oldalon. Az első évben havonta egy-egy számot, összesen nyolcat, és két különszámot adtak ki, melyekből az egyik (I. évfolyam 2. szám) az Országos Múzeumi Tanács újjászervezéséről és megalakulásáról közölt híranyagot, bemutatta a Tanács tagjait, valamint beszámolt „A termelés és a technikatörténeti múzeumügy helyzetéről". A másik különszám (I. évfolyam 7. szám) a Múzeumi Hónap rendezvényeit gyűjtötte össze az ország valamennyi múzeumából. Az egész évi híranyag (6 fényképes oldallal!) 70 oldalnyi volt összesen, akkor erre volt lehetőség. Az első szám 1500, a Múzeumi Hónap különszáma 2800, a többi pedig 1000 példányban jelent meg. A kezdeményezés értékelésétől szeretnék most eltekinteni, azt hiszem, az igazi értékmérő az újság eddigi „élete", fejlődése, jövője. Mégis idézek az I. évfolyam 5. számában megjelent Szerkesztőségi postából:

> - Rövid multunkra visszatekintve örömmel tapasztaljuk, hogy hirlevelünk elérte célját: informál a muzeumi munkáról, eseményeről. Örvendetes az is, hogy a kézhez kapott első példányok után egyre több muzeum és más intézmény kapcsolódik be ebbe az információcserébe. Egyre többen figyelnek fel a kiadványra még a sajtó részéről is.
>
> Mint Gedai István, a Magyar Numizmatikai Társulat elnöke irja levelében: "...a Muzeumi Hirlevél 1.számának elöljárójában kifejtett céljairól - meggyőződésem szerint - mindegyikünk olyan formán vett tudomást, hogy segiteni kötelesek vagyunk. Ezért irunk Önnek."
>
> A beküldött anyagok azt mutatják, hogy elsősorban a kisebb muzeumok élnek a lehetőséggel, hogy hallassanak magukról. Szivesen vennénk, ha az országos muzeumok és a megyei muzeumi igazgatóságok az eddiginé rendszeresebben jelentkeznének!
>
> Továbbra is várjuk hiradásaikat, de arra szeretnénk kérni a T.Kollégákat, hogy munkánkat elősegitendő mellőzzék a kézirást! Ugyanis az időnként előforduló olvashatatlanságból adódó hibákért nem tudjuk vállalni a felelősséget!
>
> Köszönettel!
>
> A szerkesztőség

A XV. évfolyam indul útjára 1994 januárjában úgy, hogy a kéziratként, sokszorosítványként, illetve „kőnyomatosként" megjelölt (Élet és Irodalom, 1980. június 7.) Múzeumi Hírlevél „nagykorúvá" vált, bejegyzett (B/KUL/561/1993.) múzeumi folyóirat lett.

A közvetlen szerkesztésben résztvevőknek a ranggal járó kötelezettségek jutottak először eszükbe, nemcsak a megjelenési forma és a tartalom, hanem a rendszeres megjelentetéshez szükséges, és az ezek után joggal elvárható anyagi és tárgyi feltételek garanciája. Ugyanis a frissen kapott lehetőség felelősséget is jelent. Szeretnénk emlékeztetni arra, hogy immáron hatodik éve, hogy a múzeumi terület egyetlen rendszeresen megjelenő kiadványa a Múzeumi Hírlevél, anyagi fedezetét negyedik éve a múzeumok támogatásából egészítjük ki. Jelenlegi kiadója a Magyar Nemzeti Múzeum, szerkesztősége és a nyomda a KMI megszüntetése révén került a Magyar Nemzeti Múzeum szervezeti keretébe.

A lap példányszámát ugyan le kellett csökkentenünk a 15 évvel ezelőtti I. évfolyaméval azonosra, de a lényeg az, hogy továbbra is megjelenik, és már „oldalhajtásai" is vannak (Múzeumi Naptár, Múzeumpedagógiai Tájékoztató). Az új évfolyamhoz új papírt használunk, és módosítottuk a lap külső megjelenési formáját is.

A környezetbarát papírt az eddiginél olcsóbban, a múzeumok befizetéseiből szereztük be. A további megjelentetéshez azonban pályáznunk kell és a múzeumok támogatására 1994-ben is számítunk.

Meggyőződésünk, hogy a szigorúan tudományos, és a kiállításokhoz kapcsolódó kiadványok mellett kiadványainkra szüksége van a szakmának, a múzeumokhoz szorosan kötődő kulturális, oktatási intézményeknek, valamint a sajtónak, és az idegenforgalomnak egyaránt.

Az utóbbi években sokat tettünk azért, hogy a szerkesztési munkát technikailag korszerűsítsük. A lapot számítógépen állítjuk elő, a híranyag jelentős része telefaxon érkezik, jobb lenne, ha lemezen érkezhetne!

Gondjaink ellenére büszkeséget is érzünk, ha ez kétes értékű is. Kétes értékű, mert hiányzanak mellőle a megszűnt - vagy bízzunk benne - az ideiglenesen szünetelő kiadványok, és azért is, mert jobban is tudnánk csinálni Önökkel, kedves múzeumi kollégák. A gyors és rendszeres információszolgáltatásra gondolunk.

A Múzeumi Hírlevél és a két másik kiadvány azonban nem helyettesítheti a hiányzó vagy csak ritkán megjelenő muzeológiával foglalkozó folyóiratokat. Többször felvetődött ezek újraindításának vagy a ritkábban megjelenők rendszeresítésének lehetősége. A központi kérdés természetesen mindig az anyagi háttér megteremtése volt.

Felvázolunk egy koncepciót, amelyben - egy indító minisztériumi és a múzeumok rendszeres anyagi támogatásával, egymást átfedő szerkesztőbizottságok működtetésével, valamint a megszerezhető külső támogatásokkal - az alábbiakban felsorolt folyóiratok 1994. évi megjelenésének lehetősége benne van.

1. A múzeumok és a múzeumi munkatársak tájékoztatása céljából:

MÚZEUMI HÍRLEVÉL
- havonta

MÚZEUMI KÖZLEMÉNYEK
- félévenként, magyar, illetve idegen nyelvű cikkekkel, idegen, illetve magyar nyelvű összefoglalókkal

MŰTÁRGYVÉDELEM
- évenként, magyar, illetve idegen nyelvű cikkekkel, idegen, illetve magyar nyelvű összefoglalókkal, a restaurálás szakfolyóirataként

A MAGYAR MÚZEUMOK KIADVÁNYAINAK BIBLIOGRÁFIÁJA
- kétévenként

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK A MAGYARORSZÁGI MÚZEUMI KÖNYVTÁRAKBAN
- kétévenként, a múzeumi kutatómunka és a múzeumi könyvtárak számára

2. A legszélesebb körű közönségtájékoztatás céljából:

MÚZEUMI NAPTÁR
- kéthavonként, magyar, alkalmanként német és angol nyelven

3. A nemzetközi muzeológiai tájékoztatás céljából:

MÚZEUMI KÖZLEMÉNYEK
- félévenként, magyar, illetve idegen nyelvű cikkekkel, idegen, illetve magyar nyelvű összefoglalókkal

MŰTÁRGYVÉDELEM
- évenként, magyar, illetve idegen nyelvű cikkekkel, idegen, illetve magyar nyelvű összefoglalókkal

BIBLIOGRÁFIA
- kétévenként

4. Az oktatási intézmények számára:

MÚZEUMPEDAGÓGIAI TÁJÉKOZTATÓ
- félévenként, alkalmanként idegen nyelvű összefoglalókkal

A felsorolt kiadványok közül pl. a bibliográfia és a külföldi folyóiratjegyzék, valamint a már régóta készülő munkatársi lista 1994. júniusától számítógéplemezen is hozzáférhető lesz.

Eddig is együtt dolgoztunk a kollégákkal, az együttműködésre, az együttgondolkodásra talán mostanában nagyobb szükség van, mint korábban. Szükség van arra az anyagi háttérre is, amely valamennyiünk kevés pénzéből együttesen jelentős összeget biztosít a kiadványok megjelentetéséhez, mert külön-külön nem vagyunk képesek saját intézményünk értékeit hatékonyan közreadni. A magyar múzeumok az egyetemes kulturális örökség gondozói, történelmi emlékeink bázisai. Mindannyian ezért dolgozunk ezekben az intézményekben hosszú évek óta, illetve ezért sikerül fiatalokkal pótolni a már elfáradtakat, mivel ez a terület hivatástudatot kíván. Valamit azonban a fiataloktól is tanulhatunk: az új értékeket hamarabb felismerik, az új módszereket gyorsabban, nagyobb bizalommal és lelkesedéssel kezdik el használni. Ezek közé tartozik az információ és áramoltatása.

Mit is tartalmazott az I. évfolyam 5. számában megjelent Szerkesztőségi posta:

„... a Múzeumi Hírlevél 1. számának előljárójában kifejtett céljairól - meggyőződésem szerint - mindegyikünk olyan formán vett tudomást, hogy segíteni kötelesek vagyunk."

Kérjük a tisztelt kollégákat, hogy a fentiekhez kapcsolódó véleményüket küldjék meg szerkesztőségünk számára, mert célunk azóta sem változott.

Aranyos Erzsébet
szerkesztő

dr. Bándi Gáborné
felelős szerkesztő

Az Óbudai Helytörténeti Gyűjtemény

három évi zárva tartás után, fennállásának 20. évében, 1993. december 3-tól újra látogatható.

Pest-Buda egyesítésének centenáriumi évében, 1973-ban jött létre az Óbudai Művelődési Ház részintézményeként a Helytörténeti Gyűjtemény. A 70-es évek szelleme, a helyhez kötődő polgárok lelkesedése hívta életre. Annak idején, a nyitókiállításon a kerületben élő nevezetes személyiségekhez kapcsolódó irodalmi emlékek kerültek bemutatásra. Krúdy Gyula, Kassák Lajos, Hollós Korvin Lajos, Gelléri Andor Endre, Gárdos Mariska írásai, emléktárgyai idézték meg a két világháború közötti, a Simon-féle kádárműhely teljes felszerelése is.

Az évtized végére az új városrészek felépülésével, a régiek szanálásával párhuzamosan gazdagodott a múzeum anyaga. A békásmegyeri Dömös utcai Általános Iskola kezdeményezte értékmentés inspirálta a Gyűjtemény akkori vezetőjét, Janek Évát arra, hogy egy német nemzetiségű polgárosult paraszti életformát reprezentáló teljes szoba-konyha enteriőrt, a házhoz tartozó kamra-fészer-padlás felszereléssel együtt megvásároljon, s állandó kiállítás formájában láthatóvá tegye. Folyamatosan bővült a megőrzésre adományozott hagyatéki, gyár- és ipartörténeti anyag, a dédszüleink korából származó használati-, kegy- és dísztárgyak köre, megszaporodtak a régi óbudai fotók.

A fővárosi helytörténeti gyűjtemények közötti munkamegosztásnak és Janek Éva gyűjteményvezető érdeklődésének, az utóbbi másfél évtizedben végzett szenvedélyes gyűjtőmunkájának köszönhető, hogy a múzeum nemzetközi összehasonlításban is jelentős játéktörténeti anyaggal rendelkezik. A Helytörténeti Gyűjtemény filiájának, a III. kerületi Fő tér 4. szám alatti Kun Zsigmond Lakásmúzeumnak az anyagával együtt mintegy tízezer tárgy bőségének zavarában jöttek létre a múzeum jelenleg látható állandó kiállításai.

A kétezer éves városi múlttal rendelkező Óbuda történelmének bemutatására nem vállalkozhat ez a gyűjtemény, mégcsak keresztmetszetét sem adhatja a régmúlt évszázadoknak, legfeljebb a közelmúltat hozhatja a képzelet számára közelebb, az utóbbi másfél-két évszázad kortörténeti, sokszor foghíjas dokumentumai, életvilágokat megelevenítő tárgyai segítségével. Mégsem mondhat le arról, hogy az előtérben és a folyosón elhelyezett régészeti maradványok bemutatásával ne idézze meg az igazán régi Óbudát, ne utaljon legalább arra a kivételesen gazdag múlttartalomra, amellyel itt szinte minden kő rendelkezik.

A Zichy Miklós által, Jäger Henrik János budai kőfaragó mester tervei alapján 1746-1757 között építtetett egyik legszebb, rokokóba hajló barokk Zichy kastély jobb szárnyépületében nyert elhelyezést a Gyűjtemény. Az épület alapja, maguk a falak is őrzik a múltat. A Pincegalériában a XIV. századi Mária templom támpillérei láthatók, a kastély falaiba a római kori légiós táborvár erődfalának kövei is beépültek. A hely tehát kötelez.

de soha meg nem ismétlődő ciklikusságát nem tudja követni.

A közel 200 természetes állapotban megőrzött, ún. „fagyasztva szárítással" tartósított gomba diorámaszerűen bemutatva egy állandó kiállítás része is lehetne.

Én mindenesetre szívesen megnézném újra, hiszen túl azon, hogy esztétikai élményben részesített, elfelejtettnek hitt tudást elevenített fel, s mi több, számos új ismerettel gazdagított a tudománytörténet, a rendszertan, a gyógyászat területén.

Harmadik gondolatom a kiállítást létrehozóké volt, azoké a múzeumi szakembereké (tudománytörténészek, botanikusok, zoológusok, kiállításrendezők - s végül, de minden bizonnyal az első helyen is, a nagyszerű kiállítás megszervezői és információtartalmának aprópénzre váltói -, a múzeumpedagógusok), akik hozzám hasonlóan bizonyára elégedettebbek lehetnének, ha néhány hónapi nyitvatartás után nem kellene a munkájuk eredményeként létrehozott kiállítást bezárni.

E kiállítás gombái ilyen gondolatokat ébresztettek bennem, így hatottak, s remélem, nemcsak rám!

Földessy Mariann
zoológus

„Hogy értsék is kiállításainkat..."

1993. november 24-26. között dr. R. S. Miles, a londoni Természettudományi Múzeum közönségszolgálati osztályának vezetője műhelygyakorlatot tartott 25 magyar múzeumi szakembernek. A résztvevők Pécsről, Tapolcáról, Székesfehérvárról, Nyíregyházáról, Sóstóról, Szentendréről és Budapestről érkeztek, néprajzi, történeti, technikai, természettudományos, mezőgazdasági és helytörténeti múzeumokból. Voltak közöttük vezetők, muzeológusok, közművelők, restaurátorok egyaránt. Teljesült hát Miles úr kívánsága: a múzeumi terület sokféleképpen képviseltette magát. A műhelygyakorlatot dr. Matskási István, a rendező Magyar Természettudományi Múzeum főigazgatója és a támogató Pulszky Társaság ügyvezető elnöke nyitotta meg.

A munka előadásokból, konzultációkból és 11 kiscsoportos gyakorlatból állt. A csoportok összetétele sűrűn változott, így módunkban állt sokféle véleménnyel találkozni a három nap során.

A gyakorlatok célja a következő volt:

1. A múzeumokkal kapcsolatos igények vizsgálata
2. A múzeumi személyzet magatartásának vizsgálata: hogyan befolyásolja a múzeumi környezet a látogatók élményeit
3. A látogatókról alkotott előfeltevéseink elemzése
4. Annak megértése, hogy egy múzeumi tárgynak sokféle jelentése lehet, s annak elemzése, hogy a tárgyak többféle jelentését hogyan lehet megjeleníteni
5. Gyakorlat szerzése a (hosszú távú) szándékok és a (rövid távú) célok leírásában; megtanulni, hogy hogyan tegyünk különbséget az intézmény céljai és szándékai, illetve a múzeumi élményre irányuló célok és szándékok között
6. Különféle eszközök elemzése, melyek a kiállításban arra szolgálnak, hogy a látogatók megtalálják a keresett részt vagy információt
7. A látogatók és a kiállítások kölcsönhatásának vizsgálata a különféle kommunikációs eszközök jegyében
8. Annak vizsgálata, hogy mit jelent a „hands-on" élmény (A „hands-on" kifejezésnek sok próbálkozással az alábbi nem egyszerű és rövid, de a lényeget kifejező fordítását kerestük meg: a „közvetlen részvétel élményét nyújtó".)
9. Néhány olyan tényező vizsgálata, melyek a kommunikációs eszközök kiválasztását befolyásolják
10. A múzeumgyakorlatokkal történő kommunikáció olyan módszereinek elemzése, melyek kiegészítik, vagy helyettesítik a kiállításokat
11. Három budapesti múzeumi kiállítás megadott szempont szerinti kritikai elemzése, értékelése és az eredmények ismertetése a többi csoporttal. Roger negatív és pozitív jellemzők gyűjtését és a javításra tett konkrét javaslatokat kért.

Az utolsó feladatnál időzzünk el kicsit. A kiválasztott kiállítások a következők voltak: Magyar Néprajzi Múzeum - *„A magyar nép hagyományos kultúrája"*, Magyar Nemzeti Múzeum - *„Magyarország története a honfoglalásról 1849-ig"* és a Magyar Természettudományi Múzeum - *„Magyarország állatvilága"*. Az első kiállítás két éve nyílt meg, a másik kettő több évtizedes és átépítés alatt áll.

A három kiállításról egybehangzóan állítható, hogy igen értékes tárgyi anyagot mutatnak be, igényesen és sok leleménnyel, de egyes részleteik koncepció híján készültek (vagy az nem felismerhető), rosszul megírt és kihelyezett feliratokkal vannak ellátva, hiányos és általános a tájékoztatás, kevés vagy teljesen hiányzik a modern kommunikációs média (melynek megléte nem modernkedés, hanem korszükséglet).

Kérdés, hogy az illetékesekhez eljutott, vagy eljutó részletesebb, konkrétabb értékelésnek lesz, lehete javító hatása. Ha lesz, akkor százezrek számára, a látogatóink számára megnyilvánuló, konkrét haszna is látható lesz a műhelygyakorlatnak. Elérheti eddigi célját, hogy egy maroknyi magyar múzeumi kolléga műhelymunka során jobban megismerje egymást és egymás gondolatait, munkáját (sőt, ami azt illeti esténként igen jól érezze magát) és segítséget kapjon saját munkájának fejlesztéséhez, úgy érzem elérte.

dr. Vásárhelyi Tamás

A múzeumba lépő látogatót először Kollár István 1812-ben készített tusrajzának felnagyított fotómásolata fogadja, amelyen a hajdani plébánia és elöljáróság épülete között a Péter-Pál templom, háttérben a Kiscelli trinitárius kolostor és a szőlővel betelepített kiscelli dombok látványa fogadja. Szintén az előtérben látható a Békásmegyerről származó kétszárnyú, kovácsoltvas kapu, a századfordulón készült, mégis barokk stílusjegyeket magán viselő útszéli kereszt, öntöttvas corpusszal, a Harrer Pál utcából származó 1838-as árvíz szintjelző táblája és a valamikor az újpesti vasúti összekötő híd közelében, a Hableány vendéglőnél álló Schuster malom modellje, amelyet a készítő unokája, Schuster Hermina ajándékozott a múzeumnak.
A folyosón római kori csatorna maradványa, egy sírkert falának szőlőindákkal behálózott töredékei, egy szintén szőlőfürttel díszített, középkori kőfaragvány, s a közelmúlt Óbudájának házairól megmentett kovácsoltvas kapuk, ajtó- és ablakvasalások, bélyeges téglákból összeállított emlékfal látható.
A régi kiállítások közül változatlanul kerül bemutatásra a századelő polgárosult-paraszti miliőjét reprezentáló szoba-konyha és kamra-fészer-padlás, amelynek tárgyai Békásmegyerről, a szanáláskor kerültek a múzeumba a 70-es években. Német nemzetiségű családok használati és dísztárgyai egy nemrég még létező életmód hétköznapjainak, vallásos ünnepeinek felelevenítésében segítenek. A nagyváros peremén, a városi élettel és értékekkel állandóan érintkező, mégis elsősorban a gazdálkodáshoz, a földhöz, a kerthez, az állattartáshoz kötött életforma elengedhetetlen tartozéka a „mindenes" kamra-fészer, illetve padlás, amelynek berendezési tárgyai a mai ifjabb generáció számára már kuriózumnak számítanak: krumplitörő, fejős sajtár, kukoricadaráló, asztagvágó, szíjjártó pad és jégcsákány már elfelejtett, az ezredvég embere számára feleslegesnek tűnő technikai tudásról tanúskodnak. Ebben a teremben helyezték el azt a lengőlapátos, kézihajtású „ős"mosógépet is, amelyet a Vörösvári út 86-ban a Zápor utcai Általános Iskola tanulói fedeztek fel, behozták a múzeumba, s lett technikatörténeti érdekessége a Gyűjteménynek.
A játéktörténeti anyag kissé szokatlan, raktárkiállítás formájában kerül bemutatásra. A cél egyrészt az volt, hogy minél több játékeszköz kerüljön bemutatásra az 1850-es évektől napjainkig kicsik és nagyok örömére, másrészt enyhítendő a zsúfoltság miatti raktározási gondokat. A kiállítóterem zegzugos részekre osztásával külön láthatók a lányok és a fiúk játékeszközei, az egyik sarokban régi karácsonyok hangulata, a másikban dédmamáink háztartási eszközei mellett azok kicsinyített hasonmásai elevenednek meg. Diavetítővel régi laterna magica festett üvegképei villannak fel, idevarázsolván a századforduló mesevilágát. A játékanyag egy része megfordult 1987-88-ban az ausztriai Kremsben a *„Ferenc József és kora"* című kiállításon, ahol nemzetközi elismerésben részesült. A remények szerint ez a gyűjtemény lehet a magva egy - a fővárosban létrehozandó - több éve tervezett játéktörténeti múzeumnak és játszóháznak.
Az új kiállítás az a szecessziós enteriőr, amelynek hálószoba-garnitúrája Kőszegi István (1893-1989) hajdani bádogos, gáz- és vízvezeték-szerelő Lajos utca 38. szám alatti műhelyéből és lakásából, számos tárgy mellett, hagyatéki anyagként került a gyűjtemény kincsei közé. A szecessziós díszítésű, mahagóni furnérozású, gyöngyházberakásos hálószoba-garnitúra 1916-ban készült. Itt Óbudán még nem volt kiállítva, de már Finnországot és Jugoszláviát 1988–89-ben megjárta a Szecessziós Világkiállítás alkalmával, a magyar *„Lélek és forma"* című kiállítás részeként. Ezt a szecessziós enteriőrt díszíti az a térelválasztó fal, amelybe ágyazottan kerül bemutatásra az Iparművészeti Múzeumtól kölcsönzött Rippl-Rónai József terve alapján, Róth Miksa által megvalósított Japán Kávéház telefonfülkéjének üvegablaka.
Az elmúlt egy évben a kerületi Önkormányzat és Kulturális Bizottsága, a Fővárosi Közművelődési Alap, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Budapesti Történeti Múzeum, a Magyar Hitel Bank Művészeti Alapítványa és a Budapest Bank Budapestért Alapítványa anyagi támogatásával valósult meg a helyet adó műemlék részleges felújítása, a Helytörténeti Gyűjtemény megnyitása.
A megnyitásért köszönet illeti dr. Merényi Juditot, az Óbudai Társaskör igazgatóját, az Országos Műemlékvédelmi Hivatal, az Iparművészeti Múzeum és a Kiscelli Múzeum munkatársait, valamint - de nem utolsó sorban - Janek Évát, Séd Gábort, Schoinring Józsefet, Steffanits Istvánt, Szűcs Endrét, Kovács Károlyt, Kovács Jánosnét, Czingel Szilviát és Ferencz Zsoltot, akik a kiállításrendezésben, illetve a restaurálásban segítettek.

dr. Újj Írisz
gyűjteményvezető

Gombák a múzeumban

Gondolatok egy kiállításról

A Magyar Természettudományi Múzeum időszaki kiállításainak egy újabb remekét csodálhattam meg a közelmúltban, a „Gombavilágot".
Sajnos csak múlt időben fogalmazhatok. Miért? Mert közeleg az az időpont, amikor ez az anyag a nagyközönség számára ismét láthatatlanná válik.
A kiállítás zárása előtt úgy érzem, le kell írnom azt az élményt, amit megtekintése számomra nyújtott.
Ezek a gombák szinte élnek!
Éreztem illatukat!
Arra gondoltam, ha nem ebben az évszakban (november elején) nézem meg a kiállítást, biztosan elfogadom a természet csábítását és elindulok túrázni vagy sétálni, felfedezni immár sokadszorra azt a csodát, amit a megtépázva is méltóságos erdő jelent számomra.
Második gondolatom az volt, hogy milyen kár, hogy a kiállítás a természet önmagába visszatérő,

Nyolc év új szerzeményei a Nemzeti Galériában

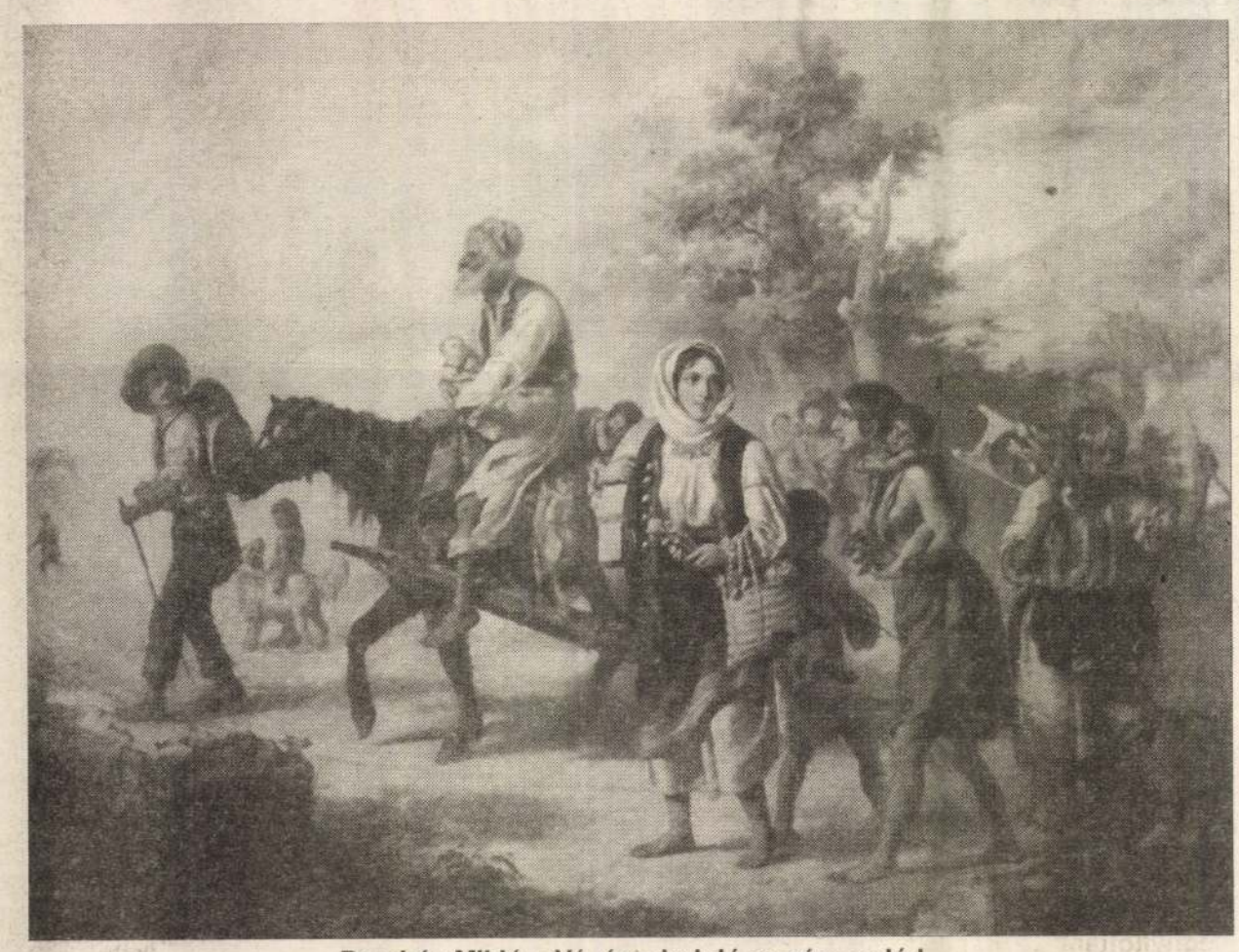

Barabás Miklós: Vásárra induló román család

Hétezer-ötszázötven műtárggyal gyarapodott az utóbbi nyolc évben a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteménye. Középkori, reneszánsz, barokk és 19–20. századi művekkel. Szobrokkal, táblaképekkel, festményekkel, grafikákkal, rajzokkal, érmekkel, plakátokkal. Köztük sok igen jelentős alkotással.

Ezért is döntött úgy a múzeum vezetése, hogy kiállításon mutatja be az új szerzeményeket, amelyek 1985 és 1992 között kerültek a Nemzeti Galéria tulajdonába. Ajándékozással, vásárlással és cserével. *A magyar művészet századai a múzeumi gyűjtés tükrében* cím a gyűjteménygyarapítási koncepcióra utal, a magyar és a magyarországi képzőművészet egészét – az államalapítástól napjainkig terjedően – jelölve ki az intézmény gyűjtőköréül. A Nemzeti Galéria feladata, hogy a kvalitáskiválasztás és a művészettörténeti dokumentálás szempontjainak egyeztetésével minden korról megfelelően árnyalt és lehetőség szerint hiánytalan képet tudjon adni. A kiemelkedő mesterek éppúgy képviselve legyenek, mint a kisebbek.

Vajon vannak-e még rejtett kincsek Magyarországon? Vajon lehet-e még pótolni egyes gyűjtemények hiányait? Árnyalni a korszakokról, egyes alkotókról kialakult (múzeumi) képet? A kiállítás tanúsága szerint mindhárom kérdésre igen a válasz. Bár a lappangó, hiányzó műveket egyre nehezebb megtalálni.

S hogy hol bukkannak fel a művek? Nos, hazai és külföldi aukciókon, antikváriumokban, műkereskedőknél, magángyűjteményekben, hagyatékokban. És akkor már csak a megszerzés lehet a cél. Szerencsére még pénz is jut(ott) a Galéria gyűjteménygyarapítására. Sok újonnan szerzett kép, szobor felirata jelzi: vásárlás útján került a múzeumba. De fontos és kvalitásos munkákat kapott a Galéria adományként, ajándékba, műgyűjtőktől, művészektől vagy örököseiktől, mecénásoktól. Itt van például a dr. Véghelyi Péter hagyatékából származó három gyönyörű Rippl-Rónai-festmény. (Véghelyi Péter a Szépművészeti Múzeumra hagyta pazar gyűjteményét, de a Galériának is jutott néhány műkincs.) A Fruchter-örökösöktől kapta meg a múzeum Derkovits Gyula egyik főművét, a Szőlőevőt. Sréter Ferenc egy Barabás-portrét, Lőrincz Lászlóné egy Brocky-arcképtöredéket, Jashik Sándorné három Jashik Álmos-képet, Benkő Lászlóné két Aba Novák Vilmos-olajképet, Markos Annamária egy Marastoni Jakab-vásznat, Károlyi Judit egy id. Markó Károly-festményt, Lugossy Istvánné egy Mednyánszky László-képet ajándékozott. Szomoroczy Ida hagyatékából két Székely Bertalan-mű, dr. Szondy Lipót hagyatékából Ferenczy Béni egyik korai remeke, Dániel Ervinné ajándékaként Kaunitz András hagyatékából egy Kondor Béla-festmény került a múzeumba. A Magyar Külkereskedelmi Bank vásárolta meg Barabás Miklós Vásárra induló román család című vásznát, és adta tartós letétbe a Nemzeti Galéria állandó kiállítására.

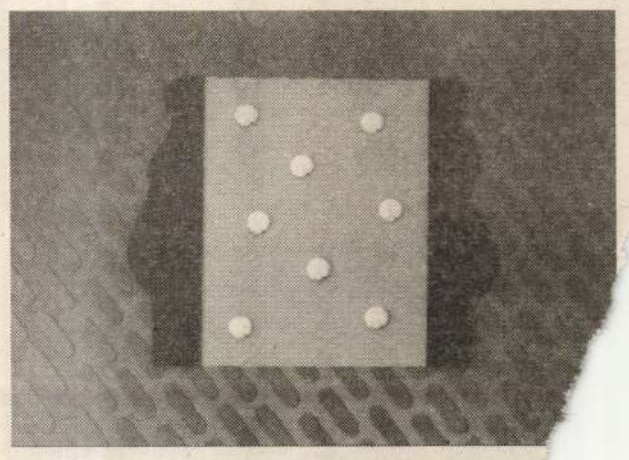

Deim Pál: Magőrzők

Kiállításra a hét és fél ezer új szerzeményből alig félezer került. Gertrudis királyné síremléktöredéke Pilisszentkereszt-ről. Reneszánsz kőfaragványok – közülük néhány a Belvárosi Plébániatemplom ajándéka –, középkori Madonna-szobrok, Mányoki Ádám két arcképe (1713, illetve 1732 körül), Ferenczy István VII. Piust ábrázoló aranyérme (1823), és igen gazdag anyag a 19–20. századból, valamint kortárs művészek munkáiból.

Az új szerzei kiállítás, érintve egész magyar művészet történetét, igazi élményt nyújt a látogatóknak. A tárlat június 27-ig tekinthető meg a Galéria C épületének földszinti termeiben.

(kádár)

DOLEZSÁL LÁSZLÓ FELVÉTELEI

Rippl-Rónai József: Parkrészlet

lyázat

Wolf

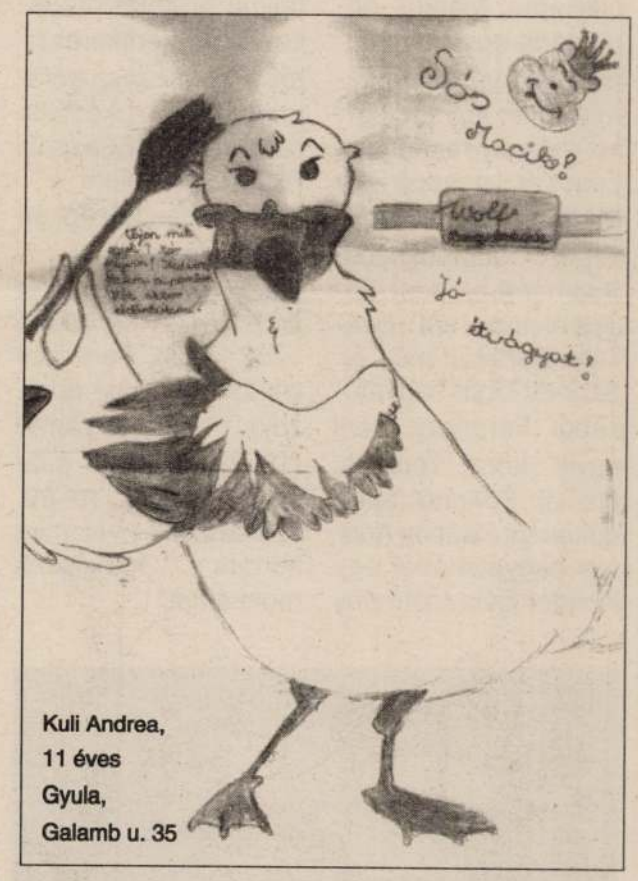

Kuli Andrea,
11 éves
Gyula,
Galamb u. 35

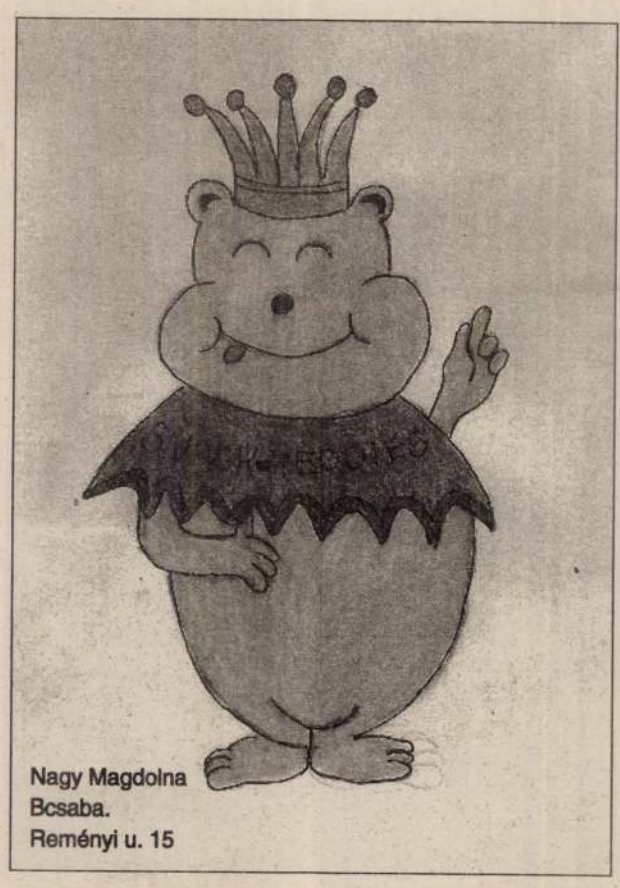

Nagy Magdolna
Bcsaba.
Reményi u. 15

Kalló Petra, 9 éves
Elek, Lökösházi út 5.

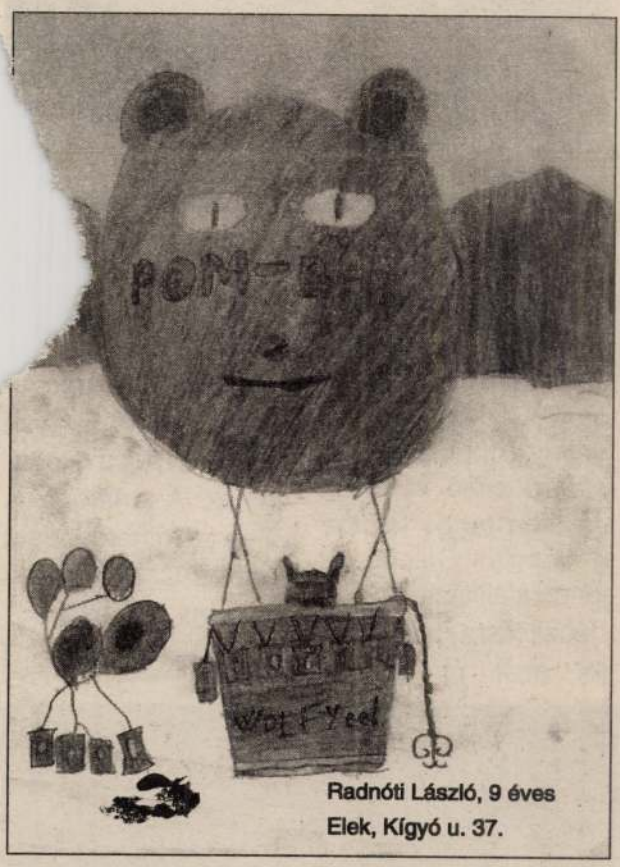

Radnóti László, 9 éves
Elek, Kígyó u. 37.

Szilágyi Marietta, 10 éves
Bcsaba. Egység u. 109

WOLF A ZSONGLŐR

Nagy Kinga, 8 éves
Gyula, 3 sz ált. isk. Apor tér

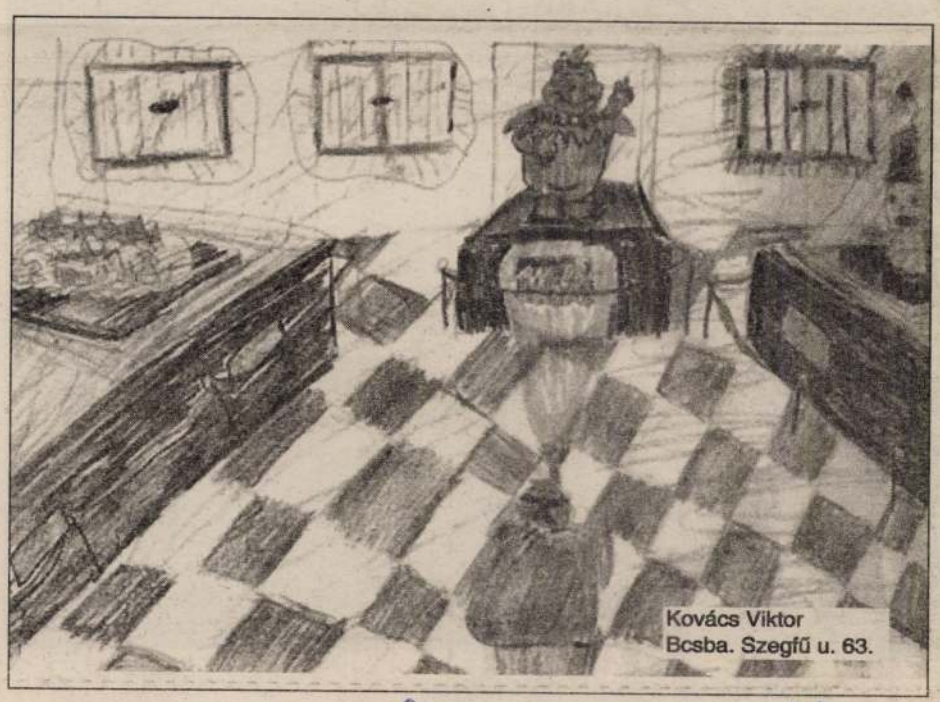

Kovács Viktor
Bcsba. Szegfű u. 63.

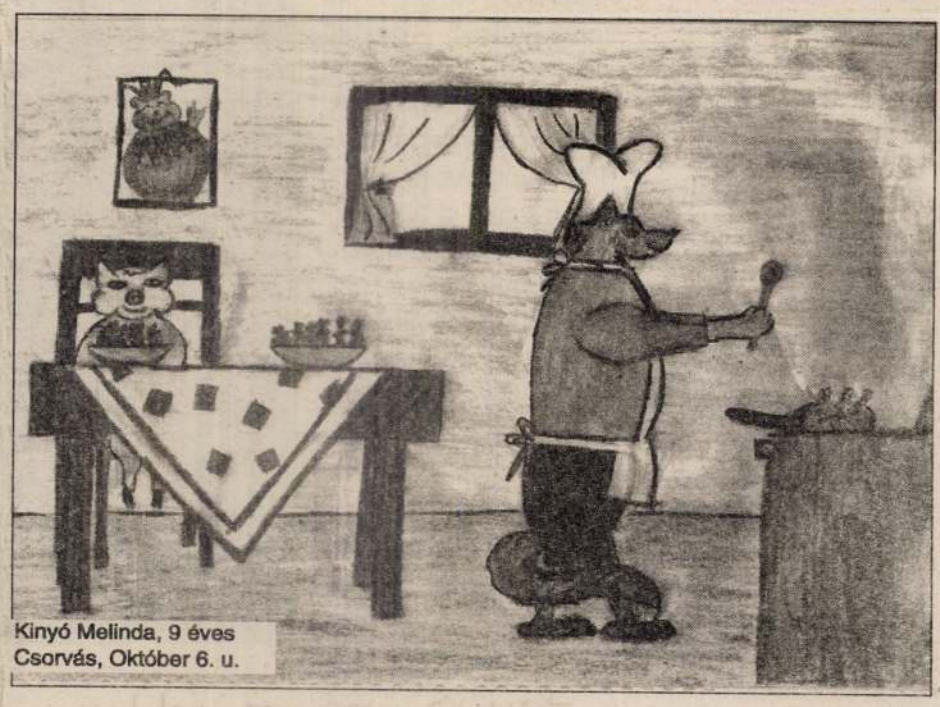

Kinyó Melinda, 9 éves
Csorvás, Október 6. u.

érthetetlenségüknél fogva is a tisztán formai kérdésekre irányították a figyelmet. Jelképszerűségük, elvont formanyelvük példakép lett a szimbolista intenciójú mesterek számára.

Rippl-Rónai, ahogy az ukiyo-e mesterei és a Nabis festők, mindennapi témákat dolgozott fel. Előszeretettel ábrázolt kertben vagy néhány tárggyal jelzett belső térben csendes tevékenységbe, valamely szép tárgy nézésébe merült nőalakokat. A *Kalitkás nő* figurája a japán metszetek gyakori témájával, a madarak repülését figyelő nőalakokat ábrázoló japán metszetekkel szemben magányra, belső zártságra utal. Nemkülönben a fekete „szín" és a rebbenő madárszárnyhoz hasonlatos női kéz, melyhez hasonlót csak a japanizáló Maurice Denis rajzolt. (De találunk szoros témabeli párhuzamot is, például *Suzuki Harunobu* egyik metszetén.)

Más magyar mesterek is merítettek a japanizáló szecesszió és a Nabik példájából. *Vaszary Jánost Lilaruhás nő macskával* című munkája (1900 körül) nyomán Bonnard követőjének és Rippl-Rónai „feketéi" könnyed, szecessziós folytatójának mondhatjuk.

A Nabik színes ruha- és kárpitminták, a különböző textúrájú felületek tudós egymás mellé komponálásából építkeztek, a dekoratív összefonódott az ornamentálissal. Bonnard *Fésülködőköpeny* (1892), még inkább Vuillard *Francia lány* című munkáin feloldódnak a formák, a képfelszín hullámzó arabeszkek hálójává válik, végtelen melódiához hasonlítható. Rippl-Rónai ugyanakkor a Nabis-csoport mestereivel szemben mindig megőrizte a felület egységes színhatásának elvét.

A japán hatást leginkább iparművészeti munkáin (például tányértervein) beépítő Rippl-Rónai japanizmusának formai megfelelőit nemcsak a Nabis mesterek között kereshetjük. Ha összevetjük az Andrássy Tivadar ebédlőjébe tervezett falihímzést, a *Rózsát tartó nő* kompozícióját *Eugène Grasset Négylevelű lóhere* címen ismert plakátjával, látjuk, hogy a vonal éles tisztaságát, a figura kecses mozdulatát tekintve, rokon művek. Japanizáló szecessziójuk jellegzetessége, hogy mindkettőjüknél bizonyos mértékig elválik az emberi figura a gazdagon díszített háttértől. A *Rózsát tartó nő*alakot dús vegetációjú kertbe helyezte. Ahogy a japán metszeteken a fák és a kerítésmotívum hangsúlyos, térszervező funkciót

4

2 Rippl-Rónai József: Rózsát tartó nő, [illegible]ndo hímzett faliszőnyeg, 230 × 125 cm, 1898, IM

RIPPL-RÓNAI József

Könyvvilág, 1990/3.

Három könyv Püskitől

A Püski Kiadó három, immár Magyarországon kiadott kötetéről csak azt mondhatom, hogy *végre!* Végre Püski Sándor is honra lelhetett a házában, akit az ostoba önkény azért üzött a határokon túlra, mert nem volt hajlandó megtagadni és abbahagyni a magyar népi irodalomért végzett áldozatos munkáját. Fiatalon szegődött annak a mozgalomnak és irodalomnak a kiadójává, amelyről Borbándi Gyula írt először monográfiát, s amely Püski 1983-as New York-i kiadása után most végre itthon is megjelenhetett.

Borbándi könyve, *A magyar népi mozgalom* átfogó képet ad a „harmadik reformnemzedék" történetéről, bizonyítva, hogy a népi mozgalom soha nem volt beszűkült, romantikus paraszti nacionalizmus – mint ellenfelei azóta is állítják –, hanem arra törekedett, hogy a haladó nemzeti hagyományok és a demokratikus eszmények felvállalásával megteremtse magyarság- és európaiság szintézisét. A szerző bemutatja azt a sokfelől összefutó és sokfelé ágazó tevékenységet, amely végeredményében a népi mozgalmat jelentette; s képet ad a népi gondolatot megalkotó szellemi irányzatokról.

Külön érdeme Borbándi Gyula könyvének, hogy a népi mozgalom tárgyalása mellett a korabeli Magyarország társadalomtörténetét is bemutatja, átfogó képet adva mindazokról az irányzatokról és törekvésekről, amelyek a népi mozgalom mellett a korszak meghatározói voltak. Az olvasó tehát nemcsak a népi mozgalommal ismerkedhet meg, de átfogó korképet is kap. Egy dolgot azonban hiányolok a könyvből. A szerző nem tér ki arra, hogy a népi gondolat hívei – az általuk alakított Nemzeti Parasztpárt mellett – a Független Kisgazdapártban is jelen voltak – igaz, kis százalékban –, és jelen voltak a Magyar Parasztszövetségben is. Az ilyen apróságok azonban eltörpülnek a kötet vitathatatlan érdemei mellett.

Könyvének végén Borbándi – a népi mozgalom jelentőségéről és időszerűségéről szólva – Bibó Istvánt idézi: a népiségben szó volt „a világ összes aktuális kérdéseinek... egy olyanfajta felfogásáról, amely a világot ma uraló ellentéteknek a terméketlenségén túlmutat, és egy sor feleletet tartalmaz olyan kérdésekre, amelyeket ma a harmadik világ vet fel, és amelyekre a világban sem innen sem onnan kielégítő válasz nem érkezik". Tehát „a népi mozgalom aktualitása és inspiráló hatása semmiképpen sem tekinthető lezártnak..."

Ugyancsak a népi mozgalom és irodalom történetéhez tartozó kérdéssel foglalkozik Gombos Gyula *Szabó Dezső*-ről írt monográfiájában. Ez a kötet három nyugati kiadás után jelenhetett meg itthon. Az esemény jelentőségét fokozza, hogy mind a szerző, mind könyvének „tárgya" a mai napig ki volt rekesztve a hazai szellemi életből. Pedig mindketten huszadik századi irodalmunk jelentős egyéniségei.

Gombos Gyula kiváló esszéstílusban írt könyve hitelesen állítja elénk Szabó Dezső alakját és jelentőségét. A sokat vitatott és még többet szidott életmű igazi értékeit feltáró könyv az ellenfelek számára valószínűleg még sok elfogadhatatlan megállapítást tartalmaz, de alkalmasakat arra, hogy szelidüljenek az álláspontok.

Gombos nem isteníti Szabó Dezsőt, s szépíróként nem sorolja a nagyok közé. Regényeit – írja – „nem tudjuk másnak tekinteni, mint nagy, helyenként zseniális kísérleteknek, melyek művészileg csak ritkán vannak arányban írójuk nagyra törő szándékaival és kivételes képességeivel". Ezt a véleményét érvényesnek tartja *Az elsodort falu*-ra, Szabó Dezső legnagyobb sikerére is. Jelentőségét tanulmányírói voltában látja, mivel képes volt „a magyar politikai gondolkozásba magát a gondolkozást" visszahozni. Szabó Dezső továbbvitte mindazt, ami a század eleji baloldalon haladás és radikalizmus volt, de ő „nem mások által spekulatív úton kigondolt utópiát akart rákényszeríteni a valóságra... hanem a magyar állapotoktól kiindulva, előre gyártott sémák nélkül, viszonyainkból adódó konkrét problémákra keresett körülményeinkhez igazodó konkrét válaszokat".

Ebben rejlett Szabó Dezső szellemi hatásának lényege, s ezért indulhattak nemzedékek az ő nyomán egy új, népi és demokratikus Magyarország felé. Meggyőző érvekkel bizonyítja Gombos, hogy Szabó Dezső nem találhatta helyét a korabeli politikának sem a jobb-, sem a baloldalán. S e támáról szólva nem kerüli meg a kényesnek tartott zsidókérdést sem. Elemzése példa arra, miként lehet a vitatkozó véleményt mások nézeteinek és érzékenységének figyelembevételével kimondani.

A Szabó Dezső-monográfia utolsó két fejezete a napjainkban ismét sokat vitatott harmadik út kérdésével foglalkozik. Ez a téma átvezet Gombos Gyula legújabb könyvéhez, mely *A harmadik út* címmel a népi falukutató mozgalom és irodalom két világháború közti történetét mutatja be. A szerző – ahogy Szabó Dezső esetében – itt is alapos korrajzzal és okfejtéssel bizonyítja, hogy a népi falukutató nemzedék miért nem kapcsolódhatott sem a jobb-, sem a baloldalhoz.

A korszak jobb- és baloldalának bemutatása kapcsán Gombos Gyula egy nagyon fontos, a köztudat által másként tudott tényre hívja fel a figyelmet. Arra, hogy a korszakban a baloldal alatt nemcsak a munkásmozgalom és a radikális polgári irányzatok értendők, hanem ennél tágabb körök tekintették magukat a baloldaliság képviselőinek. Ebből viszont az következik, hogy a baloldal nem volt oly gyenge, mint első látásra tűnhet. Igaz, a kormányzat a jobboldal kezében volt, de a szellemi életet (újságok, folyóiratok, színház, film stb.) e tágabban értelmezett baloldal uralta, melynek egy része ugyanakkor maga is ellenzett minden radikális változást.

A rágalmakkal szemben nem lehet eléggé hangsúlyozni Gombos azon megállapítását, hogy *a harmadik út soha nem volt cél, hanem út*, amelyen haladva a magyarság eljuthat egy korszerű társadalomba. A szabadság és igazságosság kérdésében egyetértettek a korabeli demokratikus és szocialista irányzatok alapvető követeléseivel, ugyanakkor volt köztük néhány fontos különbség is.

Először: a harmadik út elutasította az osztálypárt gondolatát, szemben a baloldallal, mely osztálypártokból állt. A népiek viszont már ekkor néppártban gondolkodtak, mert elfogadhatatlannak tartották, hogy a magyarság ügyét egyetlen osztály vagy csoport szemszögéből vizsgálják, s annak érdekei szerint értelmezzék, sőt netán még így is képviseljék.

Másodszor: nehezítette a szótértést, hogy a baloldal érzéketlen volt a nemzeti kérdés iránt, ráadásul gyanakvással fogadott mindenkit, aki ezt felvetette. Pedig Trianon után meg kellett volna érteni, hogy a nemzeti kérdés a magyarság egyik legsúlyosabb kérdésévé vált, amelyre a politikának is választ kell adnia.

Harmadszor: értetlen volt a baloldal jelentős része a parasztkérdés, a földkérdés iránt is, egy olyan országban, ahol a lakosságnak több mint a fele paraszt volt. Ezért nem ertettek meg, hogy a népiek nem romantikából fordultak a parasztság, a falu felé, hanem következetes demokratizmusuk miatt. Ha ugyanis komolyan vesszük a demokráciát, akkor komolyan kell venni az abban meghatározó szerepet váró parasztságot is a maga több mint ötven százalékával. Ugyanakkor e legnagyobb társadalmi osztálynak nem voltak megfelelő intézményei és pártjai. A parasztság politikai megszerveződése tehát a demokrácia létkérdése volt, s ebben akart közreműködni a népi értelmiség. Ez a közép-európai helyzetünkből fakadó „parasztdemokrácia" ugyancsak a harmadik út egyik jellegzetessége. Illetve az lett volna, ha a diktatúra nem gyűri maga alá a térség népeit.

Napjaink átalakulása a közelmúlt eseményeinek újragondolását is igényli. Nélkülözhetetlen segítőtárs ebben a három említett könyv, hiszen közös témájuk a huszadik századi magyarság legfontosabb szellemi és politikai mozgalma. Bibó István 1970-es években írt szavaival szólva: „A népieknek, túl a magyar realitáshoz való, minden más mozgalomnál nagyobb közelségükön, van egy olyan jelentőségük, amelyik túlnő a magyar viszonylatokon, az ti., hogy egy olyan radikális mozgalmat testesítettek meg, amelyik egyszerre foglalta magába a teljes társadalmi felszabadulás követelményét és a szabadságjogok... intézményszerű teljességének követelményét, egy olyan szintézist, amelyet azóta is hiába próbáltak megtalálni a világot szétszabdaló ellentétes világnézetek."

Salamon Konrád

(Borbándi Gyula: A magyar népi mozgalom. Püski. 540 oldal, kötve 240 Ft; Gombos Gyula: Szabó Dezső. Püski. 392 oldal, kötve 200 Ft; Gombos Gyula: A harmadik út. Püski. Kb. 240 oldal, fűzve 98 Ft.)

A legporosabb város festője

„Büszke és irigy vagyok egy szép és nagyszerű úrra, akit Rippl-Rónai Józsefnek hívnak az emberek idelenn s az angyalok odafenn. Első találkozásom vele Párizsban történt, a Grand-Palais-ban, a Szalonban, kiállításon, régen. De volt hála Istennek gusztusom hozzá, hogy haza megírhassam: ez a magyar piktor, akinek lépcsőfalra dugták a képét, vagy a legnagyobb, vagy majdnem a legnagyobb... Bár úgy tudnék hinni és produkálni; élni, mint ez a majdnem svihákosan gyönyörű, de mindenesetre legelőkelőbb férfiú." Ady Endre írta e szavakat kortársáról, barátjáról, a századelő egyik legnagyobb festőtehetségéről.

Rippl-Rónait az utókor is nagyra értékelte: Fülep Lajos benne a magyar festészet Cézanne-ját és Gauguinját látta, aki művészi szabadságban és stílusalkotásban túllépett a modern magyar festészetet elindító nagybányaiakon, s alkotó résztvevőként bekapcsolódva az európai festészet új áramlataiba, újításaival gazdagította azokat. Rippl – bár önmagát impresszionistának tartja – képeinek kifinomult, dekoratív, szimbolikus vonásai leginkább a francia art nouveau-hoz kapcsolják életművét.

Pályafutása Kaposváron kezdődött és ott is ért véget. Közben furcsa ívet írt le: az Ady által „legporosabb város"-nak titulált szülőhelyről elvágyódva, művészi ambíciótól fűtve, a fiatal gyógyszerész Münchenbe utazott festészetet tanulni, majd hosszú évekig Párizsban élt. A világ művészeti életének centrumából, a zajos, forrongó, színes életből vágyott vissza s tért haza.

Művészete is nagy változásokat mutat. A müncheni tanulóévek után Párizsban Munkácsy segédje lesz, az ő képeit másolja, s az ő stílusában is fest. A tőle való elszakadást és a Nabis csoporttal való találkozást követi Rippl talán legjelentősebb művészi korszaka, az úgynevezett fekete korszak, melynek szecessziós alkotásai a francia art nouveau vonulatába illeszkednek.

A Kaposvárra való hazatelepedés új korszak kezdetét jelenti. „Idehaza az intim élet adta meg az inspirációkat" – írta 1906-ban. —„A család, rokonság, ismerősök szokásait, életét figyeltem meg, kisvárosi alakok, típusok érdekeltek. Ezeket festettem a társadalom minden rétegéből. Engem nagyon érdekelnek a kőműves, a tanár, a pap, a pincér, a suszter, az asztalos – mind megannyi karakterkép. Mindegyik egy-egy külön világ. Egy-egy jellemző vonásuk van, mint a természeti tárgyaknak, kőnek, vasnak, fának. Szeretem bennük, hogy különböző vonásaik külsőleg is megnyilatkoznak, hogy hivatásuk, mesterségük, társadalmi mivoltuk már a formájukból, mozdulatukból kitetszik. Ezeket a jellemző formákat, vonalakat, mozdulatokat, színeket pemzlivégre, kréta alá fogni – íme a képeim."

A kisváros derűjét sugárzó, tetszetős színvilágú interieurök a kezdeti idegenkedés után egyre nagyobb közönségre találnak. Kiállításai sikeresek, képei keresettek, s mint iparművész is rangos megbízásokat kap. Otthona, a Kaposvár melletti Róma-villa a magyar művészeti élet egyik fellegvárává válik.

Rippl-Rónai hatalmas életművet hagyott hátra: mintegy 2400 olajképet és pasztellt, 800 rajzot, 30 rézkarcot és litográfiát, 100 iparművészeti tárgyat és az ezekhez készült vázlatokat.

Életútjának, gazdag, fordulatos életművének ismertetésére és elemzésére vállalkozott Szabadi Judit művészettörténész. Az MTA–Soros alapítvány támogatásával hosszú idő óta először jelenik meg olyan tanulmány, amely a kor szellemi áramlatainak fényében mutatja be, hogyan élt és alkotott a modern magyar festészet egyik géniusza. A kötet révén megismerkedhetünk Rippl emberi és művészi habitusával, az alapos, értő, s egyúttal közérthető műelemzések révén pedig életművével is.

Rappai Zsuzsa

(Szabadi Judit: Így élt Rippl-Rónai József. Móra. Így élt... 256 oldal, 8 melléklet, fűzve 55 Ft.)

A feltámadás segédeszköze

„A művészet a hiúság műve, az erkölcs pedig a hiúság hiánya." Így fogalmazza meg a Tolsztojt is kínzó dilemmát Danilo Kiš egyik elbeszélésében a tudós Ben Haas, a Mester, aki „erkölcsre és irodalomra oktat". Amikor tanítványa dilettáns munkájából akar értéket kicsiholni, rájön, hogy az ellentmondást a „Teljesség" megragadása oldhatja fel, csak az ilyen mű érték, a többi csupán a „Teljesség Látszata", hiúságok hiúsága.

A teljesség, jól tudjuk, nem feltétlenül a részletek bőségében keresendő; a leíró pontosság éppúgy elkerülheti, elveszítheti a magot, az ideát, mint a nagyravágyó lényegretörés. A metafizika bizonyosságát nélkülöző történeti ember, kivált a XX. századi művész azonban gyakran érzi úgy, hogy a leltár, a katalógus a lét megragadásának és megörökítésének egyetlen eszköze (Szentkuthy Miklós). Ebből fakad a kísértés: olyan művet írni, amely az élet, a történelem, a létezés minden lehetséges tényét, jelenségét megnevezi, leltározza. Ilyen gondolati kísérlet *A holtak enciklopédiája*.

Ám Danilo Kiš e könyve nem regény, ezért itt a katalógusíró szenvedélye a rejtélyt, a titkot megfejteni igyekvő értelmező szerepével párosul. Az elbeszélés műfaja az utóbbinak kedvez. A módszer, amelyet az író alkalmaz, az analógiák, megfelelések, ráismerések felvillantása, felfejtése. A kötet minden darabjában felismerjük az ősi tudás, a „szent tudomány" lenyomatát, elhalványult emlékét, felderengő igazságát. Ez magyarázza a témaválasztást is: az elbeszéléseket legendák, mágikus események, történeti rejtélyek ihletik.

„Ki tudja, hol a mezsgyekő az álom és a halál között" – kérdezi az epheszoszi hétalvó ébredése vagy feltámadása pillanatában, s idézi fel bennünk a számtalan ismert létértelmezés örök és közös kételyét. S az olvasó variálhatja és bővítheti is a kérdést: lét-e a lét, vagy annak csak képzete; van-e az embernek haláltudata, vagy csak sejtelme lehet; elképzelhető-e egyáltalán teljes megsemmisülés, hiszen ha más nem, az „emberiség emlékezete" bizonyítja a tudat folytonosságát és örökkévalóságát. Ezek a kérdések foglalkoztatják Danilo Kišt, s azért ragadja meg az időt, mely „a torkolat, a halál felé hömpölyög", mert a titkok titkát keresi. *A holtak enciklopédiájá*-ban ezért olvasható a múlt, a jelen és a jövendő egyetlen nézőpontból, a halálból, s ezért van ebben a csodálatos katalógusban összegyűjtve mindaz, „amit az ember életében tudhat a halálról".

Visszatérve az alapkérdéshez, az erkölcsi dilemmához: valóban eleve, természete szerint immorális-e a művészet,

Danilo Kiš

mivel nem jót és rosszat, csupán létezőt ismer és ábrázol? Attól függ, hogy a létezőt minek tekinti: Isten teremtményének, közönyös burjánzásnak, biológiai és történelmi szükségszerűségnek vagy a Gonosz cselvetésének.

Danilo Kiš – Kosztolányira emlékeztetően – az életszentség nevében és jegyében szól: „Minden ember önálló csillag, minden mindig és sohasem történik, minden a végtelenségig és a maga egyszeriségében ismétlődik . . . minden emberi teremtmény szentség" – hirdetik elbeszélésében a titokzatos kaszt tagjai, az enciklopédia összeállítói. Ez a szemlélet, ez a meggyőződés árad a kötet minden írásából. Az író alakjai névtelenek, kiemberek, a „számon kívül maradtak", olyanok, akik nem szerepelnek semmilyen más enciklopédiában. Az ő sorsuk is titok, sőt, ez az igazi titok, mert bennük nem kivételes, hanem egyetemes erők nyilatkoznak meg. Ezt megörökíteni nemcsak művészi hiúság, hanem erkölcsi tett is.

Az előző mondat esetleges hamis pátoszát enyhítendő, hadd jegyezzem meg azonnal: Danilo Kiš nem moralista, és nem didaktikus író. Az elbeszélések többségének modalitása és stílusa Flaubert és Kosztolányi felfogását követi: tárgyilagos, közvetett, kimért, hűvös, távolságtartó, ironikus (Simon, a mágus: A varázstükör; A Mester és a tanítvány). Más elbeszéléseiben fiktív narrátorra bízza a mesét, mint gyakran Thomas Mann; az általa teremtett figura megszűri, áttételessé formálja az élményt, kétségbe vonja és ellenőrzi az érzelmek hitelességét (A holtak enciklopédiája; Végtisztesség; A vörös Lenin-bélyegek). A Királyok és bolondok könyve című írásában az esszét és az elbeszélést olvasztja eggyé, itt az intellektuális kihívás teremt feszültséget. Nyelvi szempontból a legszebb Az epheszoszi hétalvók legendája: csodálatosan emelkedett, lebegő, szárnyaló intonációjú lírai próza (Szentkuthy Miklós és Hamvas Béla jut eszembe róla). Stílusát – másról szólva – ő maga jellemzi legjobban: „az enciklopédikus tömörség és a bibliai ékesszólás" ötvözete.

Hasonlóképpen sokrétű, kötetlenségében, határtalanságában mégis homogén a tárgyválasztása. Származása, neveltetése, többnyelvűsége és többhazájúsága akaratlanul is európai jelenséggé avatta, bár tagadhatatlan közép-európai indíttatása, motivációja. Mindenesetre gondolkodása és érdeklődése sem időben, sem térben nem ismer határokat. Bizonyításként csak néhány példa ebből a kötetből: apokrif ókori és újkori népi legendák értelmezése; balkáni falvak és nyugat-európai kikötők világának megjelenítése; a szerelmi szenvedély és a politikai összeesküvés analízise.

Ami e sokféleségben közös és állandó, az a megnevezés, megörökítés szenvedélye, az idő megállításának, az enyészet legyőzésének vágya. Így lesz az írás, a művészet a feltámadás segédeszköze, ahogy a mormon archívum létrehozói nevezik enciklopédiájukat.

(MTI-tudósítás: Belgrád, 1989. október 16., hétfő – Párizsban vasárnap, 54 éves korában elhunyt Danilo Kiš, a második világháború utáni jugoszláv irodalom egyik legkiemelkedőbb képviselője. Szabadkán született. Első verseit magyarul írta. Fiatalon a Látóhatár című folyóirat szerkesztője volt, később a strasbourgi egyetem szerbhorvát nyelv és irodalom tanszékének lektora, majd a belgrádi Atelje 212 színház dramaturgja. Az utóbbi években Párizsban élt. Utoljára ez év nyarán járt Budapesten. Danilo Kiš mindenekelőtt költő, író, műfordító volt . . . Több könyvét lefordították magyar, német, francia és lengyel nyelvre. Maradandó értékű műfordítói tevékenységet folytatott. Többek között Petőfi-, Ady-, Kosztolányi-, József Attila- és Kassák-verseket ültetett át szerbhorvátra.)

Rónai Béla

(Danilo Kiš: A holtak enciklopédiája. Európa Zsebkönyvek. 208 oldal, fűzve 55 Ft.)

Fordítás közben

Amikor megszólalt a telefonom és elhangzott a megtisztelő felkérés, első gondolatom óhatatlanul is az volt: „Teremtőm, mit fognak megint csinálni önből, L. D.?" Majd bekopogott csendben az életembe a delikvens és elkezdett mesélni – legtöbbször bőbeszédűen és szinte mindig (egyedül talán a gyermek- és ifjúkori éveket leszámítva) – sértetten. Ez utóbbi érthető és természetes: ez az ember csicserónés exhibicionalizmusával (ám adjuk meg Bronstejnnek, ami Bronstejné – olvasottságával, erős akaratával, helyzetfelismerésével, gyors reakciójával, lendületes modorával, tántoríthatatlan meggyőződésével, sodró egyéniségével) nagyon rövid idő alatt a vezetés második embere lett. S éppen ez a remek eszű „húzóember" került abba a helyzetbe, hogy az általa kitűnően jellemzett sztálini hamisításiskola dobálja meg sárral, méghozzá alaposan, gyakorlatilag lehetetlenné téve szellemi-erkölcsi létét.

Miről is szól ez a pár gondolat? Arról, hogy örvendetes a Kossuth Könyvkiadó (igaz, most már kockázatmentes) bátorsága, amellyel ehhez az abszolút értelemben vett szenzációhoz nyúlt, és megpróbálta az ugyanennél a kiadónál korábban megjelent, meglehetősen azonos kaptafára készült Trockij-monográfiákat feledtetni. (Figueras, Fencsik – az előbbinek fordítói megtiszteltetése az erre a célra gyakorlatilag legalkalmasabb embert érte, a barcelonai tevékenysége miatt „hiéná" ragadványnevet kiérdemlő és a hetvenes évek elején szinte már vak Gerő Ernőt.) Egy olyan ember önéletírását juttatják el tehát az érdeklődőkhöz, aki a jelzős vagy jelzők nélküli megítéléseken túlmenően is megkerülhetetlen jelensége és része a „mi lett volna, ha . . ." kezdetű történelmi elmejátékoknak. S mennyivel könnyebb úgy elhelyezni valakit időben, térben és korban, hogy „személyesen" is megismerkedhetünk vele, nemde?

Trockijjal lehet egyetérteni és lehet nem egyetérteni nagyon sok mindenben (noha ez is faramuci ügy), hiszen a sztálini száműzetés – minden alávalósága ellenére – végül is megóvta Lev Davidovicsot a bizonyítás kényszerétől. Erről elmélkedvén ne feledkezzünk meg arról a ragyogóan találó jellemzésről, amelyet Trockijról adott Robert Conquest a The Great Terror *című könyvében: „. . . Trockij megítélését megnehezíti az a körülmény, hogy még a vesztett ügy hősének kijáró romantikus dicsfény övezi. Több dologról nem szabad azonban megfeledkeznünk. Arról, például, hogy Trockijt a sztálinizmus áldozatai közül kizárólag a kommunisták érdekelték, a legcsekélyebb szimpátiát vagy részvétet sem tanúsította például a KOLLEKTIVIZÁLÁS okozta éhínség áldozatai iránt . . . Ugyancsak nem felelne meg a valóságnak Trockijt a mindenféle zsarnokság elleni harc bajnokának beállítani . . . Mikor Trockijnak hatalom volt a kezében, könyörtelenül érvényesítette a párt akaratát, és erőszakkal elnyomta a párton belüli demokratikus ellenzéket. Még inkább rombolja a »jó öreg rebellisről« alkotott képet Trockijnak a sztálini rezsimhez való viszonya. Még a számüzetésben sem úgy viselkedett, mint becsületes forradalmár, akinek a zsarnokság megsemmisítése a célja, sokkal inkább egy lojális ellenzéki magatartása jellemezte . . ."*

Kérem Önöket, Kedves Olvasók, Tisztelt Szakma, ne a mítoszrombolás kéjes és hálás szenvedélye iránti elfogultsággal vádolja szerény igyekezetemet; mindössze megpróbálok némi távolságból rálátást nyerni egy ragyogó eszű, ugyanakkor az igazságtalanságtól – joggal – porig sújtott, végül is esendő EMBERRE.

Illenék ebben a rovatban szakmai kérdésekről is szót ejteni, noha Trockij esetében nem ez képezi elsődlegesen a megítélés alapját. Remek szónok és némi magamutogatástól sem mentes ember lévén, L. D. stílusa kitűnő, bár hellyel-közzel egyenetlen: hömpölygő körmondatai eléggé hevenyészett, „minimal-artos" passzusokkal váltakoznak. Kulturáltsága s börtönben szerzett olvasottsága egyaránt jól vezeti tollát tájleírások és teljességgel tárgyszerű politikai eszmefuttatások, esélylatolgatások esetében. A maró gúnnyal felskiccelt kortársportrék (ez a fajta, attikai sóval meghintett stílus roppant népszerűségnek örvendett akkortájt – lásd példának okáért Buharin okfejtéseit és kirohanásait), valamint a helyzetelemzések fordítása hallatlanul nagy élvezetet adott. Az Életem első könyvének sokkal kalandosabb, a másodiknál regényesebb stílusa valóban szépirodalmi feladattá emelte a munkát.

Röviden: hihetetlen megtiszteltetés volt számomra a fordítás, amellett roppant tanulságos stúdium, amely sok mindent helyre tett bennem – remélhetőleg az olvasókban is. Az már csupán plusz kuriózuma Lev Davidovics önéletrajzának, hogy Kelet-Európa sajátos politikai, történelmi és munkásmozgalmi attitűdje miatt olyan autobiográfiát volt szerencsém ezennel mindannyiuk becses figyelmébe ajánlani, amely megírásától – 1929–30-tól – kezdve, hatvan éven át, sem az „ántivilágban", sem az „új kor hajnalán" nem jelent meg magyarul. Köszönöm önnek, Lev Davidovics . . .

Dandé Krisztián

(Lev Trockij: Életem. Önéletrajzi vázlat. Fordította: Dandé Krisztián. Kossuth. 524 oldal, fűzve 178 Ft.)

A SOMOGY MEGYEI MÚZEUMOK

IGAZGATÓSÁGA

SZERETETTEL MEGHÍVJA

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF FESTŐMŰVÉSZ

ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSÁNAK

1978. AUGUSZTUS 20-I

MEGNYITÓ ÜNNEPSÉGÉRE

*

PROGRAM

1. 9.30 órakor koszorúzási ünnepség a Múzeum előtti Rippl-Rónai szobornál. Megemlékezést tart:
   DR. KOVÁCS FERENC,
   a Városi Tanács elnöke

2. 11 órakor a Rippl-Rónai állandó kiállítás ünnepélyes megnyitása a Róma-hegyi villában. Ünnepi beszédet mond és a kiállítást megnyitja:
   BÖHM JÓZSEF,
   a Somogy megyei Tanács elnöke

Az ünnepségen közreműködik:
a Killián György Ifjúsági és Úttörő Művelődési Központ fúvószenekara. Vezényel: Fehérvári József karnagy.

Horváth Péter, a Fonómunkás Kisszínpad tagja.

S. Ny. 3231

Rippl-Rónai József

1861–1927

MEGHÍVÓ

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1972 NOV

1021

kiállítás

Rippl-Rónai József:
Virágok, kőrajz, 1900 (Kaposvár,
Martyn Róbert tulajdona)
Rippl-Rónai József: Mennek
a vasútra, színes tusrajz, 1914

1982.IX.4. TV 19,30 /Kerekes/

1021

TV Hiradó

- A MOM Müvelődési Központban kiállitás nyilt a Bizományi Áruház Vállalat kép, ékszer- és numizmatikai aukciójának anyagából. 212 kép kerül kalapács alá. A régi alkotások közül elsősorban egy 17.századi ismeretlen dél-németalföldi festő müve érdemes emlitést, amelynek cime: Testvérek. A hazai müvészek közül ki kell emelni Rippl-Rónai József, A kaposvári müterem cimü képét, amelyen érződik a francia impresszionisták hatása. A Galéria tulajdonában lévő Zálogház cimü képhez készült tanulmány Munkácsy Mihálytól szintén a ritkaságokhoz tartozik. Megemlithetjük még Mednyánszky László Tavaszi akordját, és Aba-Novák Vilmos Lopótökkel cimü alkotását, amely a müvész korai korszakában készült. Az ékszer aukción 58 karkötő, kézelőgomb, nyakék és óra talál majd gazdára. A numizmatikai aukción 379 pénz- és érme kerül kalapács alá, köztük Árpád-kori érmék és tallérok, valamint Albinus-császár ritkaságnak számitó dénára. A kiállitást a nagyközönség mától 12-ig, jövő vasárnapig nézheti meg délelőtt 10 órától este 6 óráig Budapesten a MOM Szakasits Árpád Müvelődési Központjában.

Rippl-Rónai József

1021

Ripl-Rónai József festőművész (1861-1927)

1984. szeptember 15. Televizió 1. 18,3o Vgnó

TV-Híradó 1.

- Ripl Rónai József életművét feldolgozó kiállitás nyilt a miskolci Galériában. A bemutatott alkotások, noha kevésbé ismert művek, az európai hirü mester művészi pályájának minden korszakát képviselik. A korai franciaországi pályaszakaszt, az un. fekete korszak képei reprezentálják. A skót festőbarátot ábrázoló gép, és a gobleinhez készülő női tanulmány, finom rajzos vonalaival, visszafogott szürke és fekete szineivel, jellemző darabjai annak az időszaknak. Magyarországra visszatérve, Ripl Rónai, stilust változtatott. Először intim, hangulatos enteriőrök, hangulatos, bensőséges családi jelenetek ragadták meg. Ezt példázza a Szomorúság és a Kisvárosi szoba cimü alkotása. Erőteljes szinvilágu, rusztikus hatásu, un. kukoricás képei, a francia modern törekvések és a művész sajátos festőiségének különleges ötvözete. A bemutatott Geszti-kastély, és az 1911-ben festett Szinyei Merse Pál portré, ezt a stilust képviselik. Idős kori pasztelljei finom szinhangulatot, gazdag érzelmi töltést hordoznak. Portréi és női arcképei, a közönség kedvenc alkotásai közé tartoznak. Ripl Rónai József iparművészeti munkásságais jelentős volt. Andrássi gróf megbizásából készült ebédlői garnitúrájából sajnos csak kevés látható a tárlaton, de a szines, virágmotivumokkal diszitett tányérok, és a figurális kályhacsempe igy is gazdagitja a kiállitást, amely október 7-ig tekinthető meg a miskolci Galériában.

MAHIR MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 387-748, 340-720

Rippl-Rónai József festőművésze (1861–1927).

DÉLI HÍRLAP

1984 SEP 29

1021

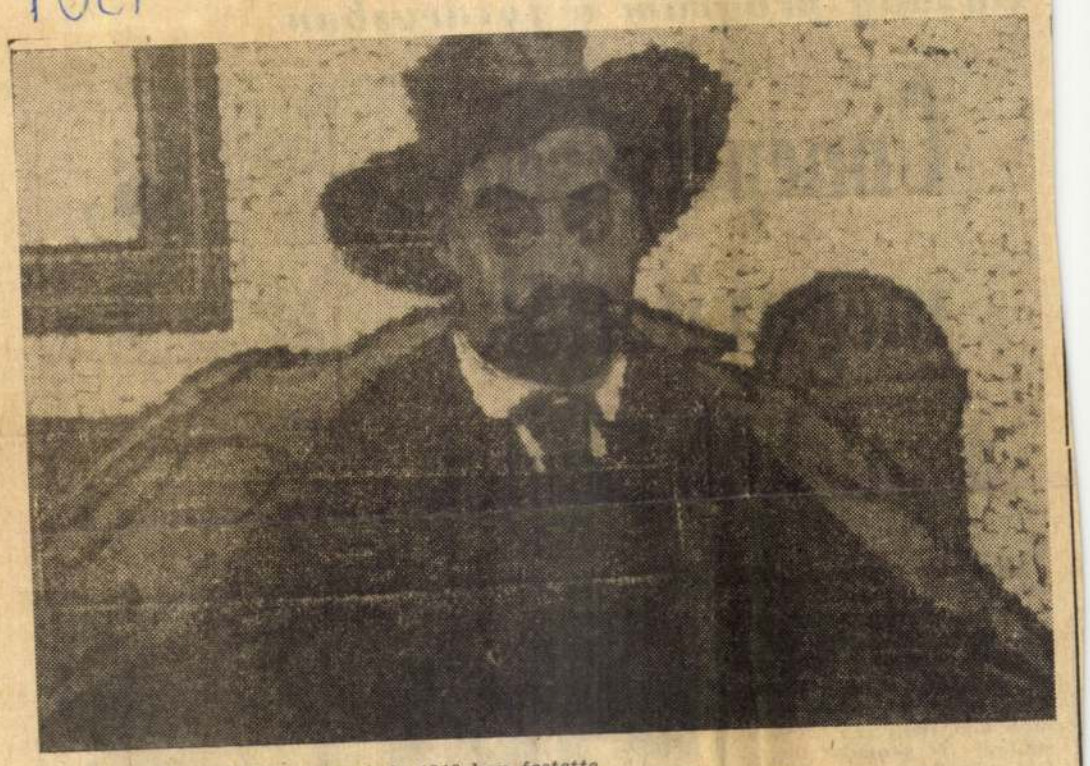

* *Rippl-Rónai Lajos képmását 1913-ban festette*

Az életmű meghatározó állomásai

Rippl-Rónai-kiállítás

A Miskolci Galériában — mint minden vidéki nagyváros bemutatótermében — viszonylag ritka a magyar képzőművészet klasszikusainak munkáit bemutató kiállítás. Azon egyszerű oknál fogva, hogy ezeket a felbecsülhetetlen értékű anyagokat a főváros nagy nemzeti gyűjteményei őrzik. Még annak idején, az illető művész életében sok került hazai és külföldi magángyűjteményekbe. Egy-egy tárlatot ritkán hoznak a helyünkbe.

Érthetően nagy érdeklődés kíséri a szeptember közepén nyílt, és még október első heteiben látható miskolci kiállítást, amelyet a Magyar Nemzeti Galéria anyagából válogattak, és a tavaszi győri vendégszereplés után most Miskolcra hoztak. A katalógus előszava szerint egy gondosan komponált kiállítássorozat része ez, amely külföldön és itthon az életmű megmutatása mellett egy kicsit az összevetést is célozza.

Rippl-Rónai József 1861-ben született, a múlt század 80-as éveinek végére jutott el a Münchenl Akadémián keresztül a magyar állam ösztöndíjával Párizsba. 1901-ig élt Franciaországban, természetes, hogy a vándorkiállítást először itt mutatták be, és akkor úgy válogatták, hogy a „világ fővárosában" töltött nagyon termékeny esztendők hatását tükrözze; utaltak „a korábbi francia közeg meghatározó, majd halványodó erejére". A franciaországi válogatást hazánkban a szegedi Móra Ferenc Múzeumban mutatták be. A következő meghívás Rómából érkezett, ennek úgy tettek eleget, hogy a festészeti és grafikai anyag az európai képzőművészet fellegvárában

* *1898-ból való a Piros ruhás nő című gobelinhez készült tanulmány.*

a legnagyobbak mellett mutassa meg a magyar festő nagyságát. A hazai vándorkiállítás, amely most a Galériában látható, arra figyel, hogy az életmű meghatározó állomásait tükröztesse.

Rippl-Rónai iparművészeti munkássága is jelentős volt; főúri mecenások felkérésére dolgozott. Andrássy Tivadarnak tervezte azt az ebédlőgarnitúrát, amelynek egy darabja most is látható. A még kiállított néhány kerámiatál és csempe múzeumok féltett kincse ma már. De a nézőt elsősorban természetesen a képek érdeklik. Kevéssé ismert, de jelentős festmények, grafikák, rajzok, leheletfinom pasztellek láthatók a galéria két termében. Egy hatalmas művészegyéniség van nagy hatással a járatos, vagy a festővel most ismerkedő látogatóra.

(makai)

Gazdag program a fővárosban

Ünnepélyesen megnyitották a miskolci hetet

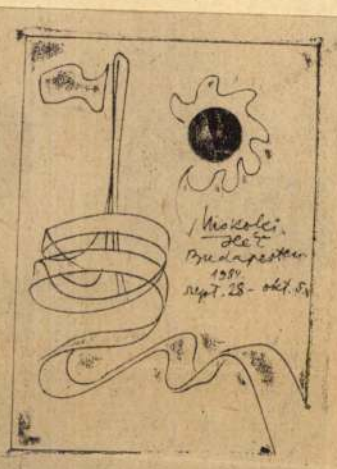

Mire elég egy programokkal sűrűn teletűzdelt hét? Arra semmiképpen, hogy teljes keresztmetszetet adjon Miskolc gazdasági és szellemi életéről. Arra viszont igen, hogy teljesebb, reálisabb kép alakuljon ki városunkról. E gondolat jegyében nyitották meg tegnap Budapesten a Fészek Klubban, a miskolci hét programsorozatát, melyet a budapesti művészeti hetek keretében rendeznek.

Szép propagandát, támogatást kapott Miskolc hete az országos sajtótól az elmúlt napokban — sorra látták napvilágot és hangzottak el a városunkat bemutató riportok — ezért érthető, hogy viszonylag kevés kérdést kapott az újságíróktól

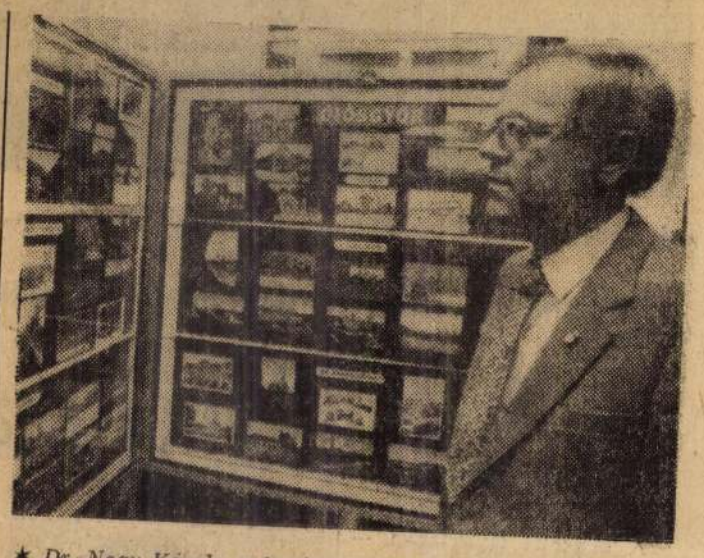

✱ *Dr. Nagy Károly, a baráti kör titkára*

a Fészekben

rosunk országos rangú képzőművészei mutatták be műveiket: *Feledy Gyula* Kossuth-díjas grafikus, *Pető János, Mazsaroff Miklós, Varga Miklós, Szányi Péter* és a többiek.

Ebben a szép környezetben hangzott el *Rózsa Kálmán* tanácselnök megnyitó beszéde. Megtisztelte jelenlétével a megnyitó ünnepséget *Szepvölgyi Zoltán*, a fővárosi tanács elnöke és sok más budapesti vezető, közéleti személyiség. Jelen volt *Grósz Károly*, az MSZMP KB tagja, a megyei pártbizottság első titkára, *dr. Ladányi József*, a megyei tanács elnöke, *Dudla József*, a városi pártbizottság első titkára, a megye és a város számos párt-, tanácsi és tömegszervezeti vezetőjének társaságában.

Rózsa Kálmán hangsúlyozta, hogy bár büszkén vállaljuk az iparváros, munkásváros jelzőket, a miskolci hét rendezvényeivel azt kívánjuk bizonyítani, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megye székhelye szellemi értékekben is gazdag.

Az eddig említetteken túl, az első nap kiemelkedő rendezvénye volt a Miskolci Szimfonikus Zenekar zeneakadémiai hangversenye. Ez alkalommal debütált a nagy közönség előtt Kovács László, zenekarunk ifjú karnagya.

Ma is gazdag program várja a miskolci hét vendégeit. Délben a város múltját bemutató fotók kiállítását nyitja meg *Székely László* elnökhelyettes, a Zeneakadémia kistermében a Bartók Kórus és a szimfonikus zenekar fafúvós együttese szerepel. A késő esti órákban pedig a miskolci Új Zenei Műhely ad hangversenyt a Pesti Vigadóban.

Reagan és Gromiko tárgyalásai

A tervezettől eltérően, magyar idő szerint, ma délután mint Shultz külügyminiszter mondotta később, Gromiko

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

1973 SEP. 26

Rippl-Rónai József

Magyar Hírlap

1021

Tánácsok – kirándulóknak

E heti programajánlatunk: *Kaposvár*, ahol kellemes őszi pihenés, kikapcsolódás vár a kirándulókra.

Megközelítés: Budapesttől az M—7-esen, balatonlellei leágazással, és két, kevésbé jó úton: boglári és szántódi leágazással. Jugoszláviából legegyszerűbben a Barcs—Nagyatád—Kaposvár vonalon. Pécsről: Dombóváron át.

Szálláshelyek, szállodák: Kapos-szálló, „B" kategória, Ady Endre u. 24. telefon: 14—580. 77 szoba, 146 férőhellyel. Békeszálló, „B" kategória, Engels u. 2. 60 szoba, telefon: 11—378. *Fizetővendég-szolgálat* a SIOTUR helyi kirendeltsége kezelésében (Május 1. u. 7. Telefon: 14—640, 12—497, telex: 13—350.)

Ellátás: Kapos étterem, Ady Endre u. 2. — Aranybika kisvendéglő, Berzsenyi u. 49. Telefon: 13—743. — Édeske eszpresszó, Május 1. u. 23. — EDOSZ kisvendéglő, presszó, Cukorgyár köz 8. — Erzsébet kisvendéglő, Noszlopy G. u. 6. — Ipar kisvendéglő, Tanácsház u. 8. — Liget kisvendéglő, Bartók B. u. 2. — Szabadságpark étterem, Lenin u. 29. — Cser vendéglő, eszpresszó: Cseri park. — Bisztrók: Rákóczi tér 2., Ady E. u. 2.

Látnivalók: Zselicszentjakabi bencés apátság romjai a XI. századból. — Klaszszicista stílusú megyei tanácsház, Május 1. u. 10. — Múzeum és Levéltár, épült 1820-ban, klasszicista stílusban, Rippl-Rónai tér 1. — Ún. „Dorottya"-ház, késő barokk, épült 1800 körül, Május 1. u. 1. — XVIII. századi római katolikus templom (1737—44), Kossúth tér. „Arany Oroszlán" gyógyszertár, romantikus homlokzattal, 1774-ből, Május 1. u. 19. — Rippl-Rónai József lakóháza, Róma-hegy. — Eklektikus kálvária, Sallai u. 15.

A „SÁRGA ANGYAL" MENETRENDJE

Az M—7-es autóúton: Budapest, péntek: 17, 22, szombat: 18.30, 22, vasárnap: 7, 11.30, 20, 22; Budaörs-benzinkút, péntek: 17—17.30, 21—22, szombat: 18.30, 19.30, vasárnap: 7—7.30, 11.30—14.30, 19.30—20; **25. km-kő:** péntek: 18, 20.30, szombat: 14.30, 17.30—18, 20—21, vasárnap: 8—8.30, 11, 15—15.30, 18.30—19; **50. km-kő:** péntek: 18.30, 20, szombat: 15.30, 16.30—17, vasárnap: 9—9.30, 10.30, 16—16.30, 17.30—18.

A 70-es úton: Székesfehérvár, péntek: 17, 22, szombat: 14, 18.30, 22, vasárnap: 7, 11, 18.30, 22; **Gárdony:** péntek: 17.30—18.30, 20.30—21, szombat: 14.30, 17—18, 19—21, vasárnap: 7.30—9.30, 11.30—14.30, 16.30—17.30, 19—20.

A 7-es autóúton: Siófok: péntek: 17—19, 22, szombat: 14, 16.30—17.30, 22, vasárnap: 7, 10—11, 13.30—16, 18—19, 22; **7. autóút:** péntek: 18, 21.30, szombat: 15—15.30, 20.30, vasárnap: 8—9, 17; **Balatonlelle:** péntek: 20.30, szombat: 19, vasárnap: 12.30, 20.30.

A 61—67-es úton: Balatonlelle: péntek: 19, szombat: 19, vasárnap: 11.30, 19; **Mernye:** péntek: 17.30, 21, szombat: 17, vasárnap: 10.30, 16—17, 21. **Kaposvár:** péntek: 17, 22, szombat: 14, 16, 22, vasárnap: 7, 9.30, 13—14.30, 22.

2844	301—400	4426	901—1000	5466	001—10
2849	401—500	4433	001—100	5472	201—30
2901	401—500	4433	601—700	5476	201—30
2904	001—100	4443	201—300	5478	401—50
2915	301—400	4448	901—1000	5480	801—90

Bővítik a budapesti t

A fővárosi távbeszélő-hálózat fejlesztésének kérdéseiről tartott kedden sajtótájékoztatót *Horváth Ferenc*, a budapesti távbeszélő igazgatóság vezetője.

A fejlesztéssel az egyéni igényeket nem tudják követni. Augusztus végén még mindig több mint 117 ezer telefonra várakozót tartottak nyilván.

Az idén Óbuda, Zugló és az Erzsébet-központot akarták bővíteni, de a Beloiannisz Híradástechnikai Gyár, amellyel három éve kötöttek szerződést az érintett központok berendezéseinek idef szállítására, még egyetlen berendezést sem adott át a postának. Hasonló berendezéseket már csak a magyar postának szállítanak, s az ehhez szükséges anyagok beszerzése a Csepel Vas- és Fémművektől problémát okoz.

A posta IV. ötéves tervének beruházásából 1,6 milliárd jut a fővárosi telefonhálózat fejlesztésére. Az összegből *jövőre — az idei elmaradások pótlásán kívül — 10 ezer állomással bővítik a lágymányosi* [illegible] *mé* [illegible] *tel* [illegible] szerűbbre váltanak fel 8 ezer állomásos berendezést. *A tervidőszak utolsó évében készül a belvárosi telefonközpont, amely 24 ezer állomás befogadóképességgel indul.* Ezenkívül egyebek között *20 ezer állomással* bővítik *a Teréz- és 10—10 ezer állomással* a *Ferenc-* és a *Lágymányos*-telefonközpontot.

A vegyipar a háztartásokért

Hazánk 3,3 millió háztartásában évente több száz millió forint értékű vegyszert használnak fel. Egy másik felmérés szerint háztartásonként napi öt órát fordítanak a háziasszonyok a család ellátására. Ez 16 millió munkaóra naponta — ami megközelítően azonos az iparban dolgozó kétmillió munkavállaló teljes munkaidejével.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).
TIT tárlatvezetés.

23. vasárnap
15.00 Rippl-Rónai József művészete
Vezeti: Gergely Mariann

Magyar Nemzeti Galéria, 1984. szeptember.

BÉNI: Kikről?
CÖNCI: A házaspárról. Bármelyik pillanatban betoppanthatnak.
BÉNI: Na és?
CÖNCI: És ha itt találnak egy üres lakást...
BÉNI: Megvárom őket.
CÖNCI: Dehát akkor is...! Mit mondasz nekik? Hová tűntem?
BÉNI: Bízd rám!
CÖNCI: Nem... ez nem ilyen egyszerű!
BÉNI: Ki az utcára, kisasszony! Macskák ácsorognak odakint! Kackiás kandúrok! Kegyedet várják! *(csönd)* Cönci! Hol vagy, Cönci? *(csönd)* Jó. Akkor becsukjuk az ajtót.
(csönd)
(csöngetés kintről)
NŐI HANG: Hahó, Cönci! Hahóóó...!
FÉRFI: Mit hahózol? Inkább nyisd ki az ajtót!
BÉNI: Jövök már! Jövök!
(kulcs, ajtónyitás)
BÉNI: Üdvözlöm a nagy utazókat!
ARI: Bénike! Hadd öleljelek meg!
ÁKOS: Igazán köszönjük. Irtó rendes voltál.
BÉNI: Ne hülyéskedjetek!
ÁKOS: Hallod! Így kitartottál Cönci mellett!
ARI: Dehiszen ez egy régi barátság! Béni mindig is kedvelte Cöncit!
ÁKOS *(nevet)*: Kedvelte? Ez azért talán túlzás.
ARI *(más hangon)*: Cönci-Bönci! Ide se jössz? Nem is köszönsz az asszonykának?
(ingerült nyávogás)
ÁKOS *(közbe)*: Szállj már le róla!
ARI: Mi az? Mit csináljak?!
ÁKOS: Hagyd békén!
ARI: Milyen undok vagy! – Dehát én akarom látni először azt a csodálatos...
BÉNI *(közbe)*: El ne felejtsetek enni adni a macskának. Ma még nem evett.
ARI: Hogyhogy?
BÉNI: Azt hiszem, kissé megzavarta a várakozás. Na, mennem kell! Itt a kulcs.
ARI: Cöncitől el se búcsúzol?
(pillanatnyi csönd)
BÉNI *(más hangon)*: Hát akkor kedves kisasszony...
CÖNCI: Csak semmi érzelgés!
BÉNI: Ki akar itt érzelegni? *(alig hallható)* Azért ne felejtsd el azt az utat. A macskák útját.
CÖNCI: Már megint kezded?
BÉNI: Már be is fejeztem.
(pillanatnyi csönd)
CÖNCI: Tudod, azért mégiscsak rendes fickó vagy.
BÉNI: Köszönöm!
(pillanatnyi csönd)
BÉNI *(más hangon)*: Viszlát gyerekek! Majd felugrok valamikor!
ÁKOS *(nevet)*: Ezt már ismerjük! Hónapokra eltűnsz! *(más hangon)* Légy szíves, csapd be az ajtót!
ARI: Viszlát, Bénike!
(ajtócsapódás)
ARI: Meg se kérdezte, hogy merre jártunk!
ÁKOS: Ha egyszer nem érdekli.
ARI: Ne haragudj azért ez mégiscsak fur-

Rippl-Rónai József:

A tavaszi kiállítás plakátja, 1903

(Pécsi Modern Képtár)

Tolenkor, 1986. január

Shawnál az áldozat Candidáé, aki lelkész lenne hivatásában [illegible]
életét. A vágy itt hirtelen és nyíltan tör fel Eugene, a költő részéről. Ványa hallgat, Eugené beszél. De szerelmük egyformán beteljesületlen. Ez a végkifejlet. Ám addig egy egész világ rajzolódik ki.

Csehovnál a nyugalmazott professzor a szellem embere, aki tiszteletreméltó és élősködő, tudós és hipochonder, tekintélyes és elviselhetetlen. Ványa, a nagyra hivatott, de kevésre jutott, a vágyaiban szeretetre méltó, de tehetetlenségében taszító antihős, aki pisztollyal támad maga vállalta megnyomorítójára, hogy azután visszasüppedjen a megszokásba. Szonya, a professzor első házasságából való lánya, a vidéken élő csúf szépség, aki Ványával együtt gürcöl, de a saját álmait szövögeti. Álma a doktor, a vodkázó természetbarát, a földhözragadt értelmiségi, aki viszont a professzor második feleségéről álmodik. Sőt, szánt is vall neki, de Jelena éppoly hű, mint Shaw Candidája. Csehovnál a palettát még az elmaradhatatlan földbirtokos, az elszegényedett, sóhajtozó és gitárját pengető szomszéd, és a folyton bölcseket mondó és mindenkit megértő dajka színezi. No meg Ványa anyja, aki egész életében a professzor felfoghatatlanul nagyszerű tudományos könyveit olvasta. Csehov darabjában valamennyi szereplő törekvése meghiúsul. Vágyaik ellenére, vagy tán épp emiatt, de végül minden marad a régiben. A vidéki életet megzavaró professzornak és nejének távozása után helyreáll a megbomlott rend.

Ugyanez történik a *Candidában* is. Ott a férj, a sikeres prédikátor egyszer csak azzal találja szemben magát, hogy feleségét egy tizennyolc éves költő ostromolja, s az asszony választásra kényszerül. Morell tiszteletes ugyanolyan erőtlen alak, mint Ványa bácsi, de ő sem néz szembe ezzel. A dráma végkifejletében a két vetélytárs „licitál". A lelkész ezt kínálja: „a két karom erejét, hogy védelmezzen, a becsületemet, hogy oltalmazzon, a tehetségemet és a szorgalmamat . . ." A költő pedig ezt nyújtja Candidának: „A gyöngeségemet. Az elhagyatottságomat. A szívem szorongását." Az aszony pedig választ: a gyöngébb mellé áll. S Eugene ebből tudja, hogy vesztett. Mert itt Morell a gyöngébb. Az asszony tehát itt is a férjjel marad, mint Jelena a vén professzorral. E három főszereplő mellett Shaw Candida apjának alakjában drámáinak kedvelt figuráját, az embernyúzó kapitalistát szerepelteti, aki a vejével vívott vitájában – a megszokott módon – alul marad. A házaspár idilljét megzavaró ifjú költő mellett Morell két feltétlen híve: a belé titokban szerelmes titkárnő vénkisasszony, és a belé ugyancsak – bár más módon – szerelmes segédlelkész jelenik meg.

A századvégnek ebben a csehovi, shaw-i világában az érzelmek csak elfojtva,

Ripp-Rónai József: Lampafény (Pécsi modern képtár)

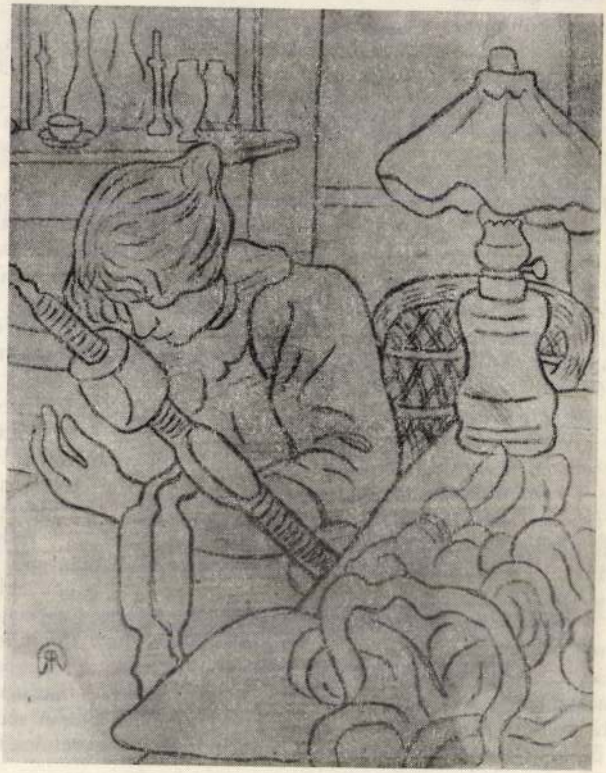

Idők tanúja, 1986. január

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

A SOMOGY MEGYEI TANÁCS V. B.

MŰVELŐDÉSÜGYI OSZTÁLYA

ÉS A

SOMOGY MEGYEI MÚZEUMOK IGAZGATÓSÁGA

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF SZÜLETÉSÉNEK

118. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL

KÉTNAPOS EMLÉKÜLÉST

RENDEZ,

MELYRE ÖNT

TISZTELETTEL MEGHÍVJA.

*

AZ EMLÉKÜLÉS IDŐPONTJA:

1979. MÁJUS 23–24.

HELYE:

PALMIRO TOGLIATTI MEGYEI KÖNYVTÁR,

KAPOSVÁR

Sár Kány József
Zalaegerszeg
Ibos Éva Gyula

PROGRAM:

MÁJUS 23. (SZERDA)

11.00 Az emlékülést köszönti: dr. Balassa Tibor megyei tanácselnök-helyettes

11.15 Németh Lajos: A vizuális kultúra problémái a magyar századelőn (referátum)

12.15–12.30 Szünet

12.30 Bernáth Mária: A Rippl-Rónai kutatás jelenlegi helyzete. Rippl-Rónai szimbolizmusa (referátum)

13.30 Éri Gyöngyi: Rippl-Rónai fogadtatása ma külföldön (korreferátum)

14.00–15.30 Ebédszünet

15.30 Szij Béla: Rippl-Rónai hamisítványok (korreferátum)

16.00 Dr. Laczkó András: Rippl-Rónai irodalmi kapcsolatai (korreferátum)

16.30–16.45 Szünet

16.45 A rendező szervek megkoszorúzzák Medgyessy Ferenc Rippl-Rónai szobrát
Beszédet mond: Balajcza János
városi tanácselnök-helyettes

17.30 Tárlatlátogatás a Rippl-Rónai Emlékmúzeumban (Róma-hegy)

18.30 Baráti találkozó a megyei tanács alkotóházában

MÁJUS 24. (CSÜTÖRTÖK)
A TANÁCSKOZÁS FOLYTATÁSA

10.00 Horányi Barna: Rippl-Rónai szabadiskolája (korreferátum)

10.20 Kovács József: Adatok a Rippl-Rónai kutatáshoz (korreferátum)

10.40–10.55 Szünet

10.55 Hozzászólások, vita

12.00 Éri Gyöngyi: Válasz a felszólalásokra.
Zárszó.

Orbán Dersö
Rózsaszín út 55.373
50×60

Márffy akt

Czigány Dersö előíckt
101×48
O.V
55.539

Galimberti Csendélet
Nagybényi Csendélet
1910
rosp

Csók István
Bodzefa 55×40 cm
Bodzefa 31,5×22 O.V
Márffy: Szobabelső 55.366 Zöld szob
O.V
19×50

S. K. 1383

38.20
6
44.20

44.20.×6
268.20

MEGHÍVÓ

38.80×6
23280

38.80:2
77.60
6.00
83.60
50

Rippl-Rónai emlékülés

KAPOSVÁR

1979. MÁJUS 23–24.

Genthon Rippl-Rónai anyag végére

Rippl-Rónai József, festőművész |1861-1927| 2.) Folytatás.

Geller Katalin: Rippl-Rónai József és a távol-keleti művészet.

6 Rippl-Rónai József: Alföldi temető, olaj, vászon, 58 × 81,5 cm, 1894, Mgt

= Művészet, 1987. nov., dec., 53-old.

őrződött, elsősorba
ták műveiben ta
Gogh *Magvetője*
utatás című munká
éldái. Ebbe a körbe
Gogh *Les Alyscan*
ménye is. Rippl-Ró
ő című munkáján a
vallásos kultikus je
zetek kompozíciós
e fel. Az előtérben
beborítják a kép fe
hangsúlyos síkot
jei alkotják, majd a
ó falu képe. A fák
a háttér házai *Voj*
kparton című grat
lmilag műve közele
Kallela Tájkép öt
ményének monume
ához. Rippl-Rónai
at árasztó festmén
tűnő egyszerűségg
ból eredő jelképes
ppl-Rónai, aki ism
ouse-Lautrec japán
ükröző plakátjait, p

nyok életét feldolgozó metszetek hatását tükröző *Elles* (Ők) sorozat képeit is.

A japán belső terek geometrikus térosztásának hatása érezhető Rippl-Rónai enteriőrjein. *Emlékezései*ben reprodukált *Enteriőr*je szigorú síkszerkesztésével, erőteljes kontúrjaival a geometrikus

sajátos súlyt, jelentőséget adnak. A
hány vonallal megjelenített figurák form
lása magyarázatot ad a kínai és jap
ecsetrajzok iránti csodálatára; a szecess
ós életvonal tartalma nála elsősorban
élet, a mozgás sűrített megjelenítése.

Gellér Kata

uki Harunobu: Bogárkalickát tartó anya és gyermek,
fametszet

ádár Béla önéletrajz-allomása

r Béla (1877-1956) festő- és grafi-művész művei kelendőek nyugati ókon (legutóbb a Sothebynél, Lon-an), és gyakoriak külföldi kiállításai esdi Galéria, New York; Futurizmus turizmusok, Velence, Palazzo Gras-986 nyarán stb.). A művész szinte tebb nemzetközileg, mint amennyi-agyarországon számolnak vele.

Nálunk csupán Hevesy Iván 1922-es füzete, emlékkiállítási katalógusa (MNG, Bp., 1971) és egy A művészet kiskönyvtárába sorolódó kötet hívta föl rá a figyelmet. A legújabban létesített XX. századi állandó képzőművészeti kiállításokban is megjelenik elvétve egy-egy műve (MNG, Baja, Nagy István Képtár).

Itt először közreadott önéletrajzát Ró zsa Miklós fölkérésére írta. (Az erede kézirat Rózsa unokájánál, Oltványi Noe minél maradt meg. Rózsa hagyatéka a MTA Művészettörténeti Kutatócsopor jánál található, földolgozása, publikálás is időszerű.)

A „Diplomások Önsegélyező Szöve kezete IX., Bakács tér 9. Budapes 1934..." fejcímű lapokra kézzel írt valle más eddig ismeretlen részleteket is föl Kádár Béla életéből (utazása állomás fényképnagyításokból élt stb.), műv szete kialakulásából, indulásából s a leg személyesebb, azaz egyéni törekvése ből. (A vallomást mai helyesírással átig zítottan – néhány lényegtelen személy rész elhagyásával – közlöm.) A 110 évv ezelőtt született alkotó művészi munká sága, művészeti céljai mélyebb megi merésében segít e curriculum vitae, a az alkotó hiteles kalauza saját törekvése hez, azok karakteressé válásához. Érv nyes összefoglalás alkotómunkássá első évtizedeiről.

Kádár Béla a címzettet, Rózsa Mikl (1873–1945) művészettörténészt, m vészetvezetőt harcostársának tekinti. R zsa a modern művészet egyik legsoko dalúbb és legeredményesebb harcos küzdőtársa volt.

„Amióta figyelemmel kísérhetem Róz Miklós munkásságát, mindig a művész titkos boszorkánykonyhájában vagy zaj harcmezején látom őt. Hol rombolt, ho építhessen, hol kemény defenzívá ment, hogy az általa elfoglalt pozíció megtarthassák – mások. Mindig az el tűzvonalban állott; sohasem magáé mindig – a művészetért. [...] Hol írt, h szónokolt. Legfőképpen azonban kiállít sokat csinált, és mert sokkal több kiállítá csinált, mint amennyi helyiség rendelk zésére állott: teremtett erre való helyiség ket, és mert ezek magukban nem tudt megállni: teremtett szervezeteket, társas gokat, amelyek ezeket a művészházal fenntartják. És természetesen mindeze nek az organizációknak ő volt nemcsak lelke, hanem a feje is, a lába is, a szíve Sokszor bámultam ezt a különös, érdek embert, aki annyi mindenfélét tud eg szerre megmarkolni és megcsinálni. M aztán meg is csinálja azt, amibe belefo – így summázta Rózsa Miklós jelentő gét *Lyka Károly* 1913-ban.

Rózsa Miklós valóban kora művész legszélesebb mezején tudta hasznossá itt most egyáltalán nem túlzás: nélkülö hetetlenné tenni magát. Több lapnál Hét stb.) dolgozott, írt, szerkesz (KÚT, Új Szín), lázasan szervezett tár ságokat (Művészház, KÚT), kiállításo (a futuristák, expresszionisták, kubis budapesti bemutatóit emelem ki a s közül). Több könyvet írt a művészet de verset, novellát, drámát is publik sokat fordított. Az új művészet, a mod művészet harcos elkötelezettje és sz vedélyes ismertetője volt. Kádár Béla az ő kérésére, hozzá címezve vetette p pírra művészettörténeti forrásértékű v lomását a harmincas évek közepén.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861–1927). 3.) Folytatás.
Gellér Katalin: Rippl-Rónai József és a távol-keleti művészet.

8 **8** Rippl-Rónai József: Kalitkás nő, olaj, vászon, 186 × 130,5 cm, 1892 (fotó Mester Tibor)

Művészet, 1988. nov. dec., 55-old.

Modern építészeti kiállítás

A modern építészek világszövetségének, az úgynevezett CIRPAC-nak magyar szekciója kiállítást rendezett a Tamás Galériában, s ezen a kiállításon érdekes módon propagálja az új építészeti világstílust. Fényképekkel és fotomontázsokkal illusztrált statisztikai táblákon mutatják be, a laikus közönség részére is könnyen érthető módon, hogy mik az előnyei a korszerű kis lakásnak, milyen az igazán praktikus lakásberendezés, milyen a modern építőtechnika, mik a városépítés új elvei, milyenek a legideálisabb módjai a város terjeszkedésének, általában a modern építés minden problémáját bemutatják, és egyúttal érdekesen és meggyőzően kritizálják a régi elvek szerint való városrendezést és lakásépítést.

A statisztikai táblák mellett bemutatják a modern építészet magyarországi eredményeit, az új stílusban épült villákat, nyaralókat, gyárakat, de talán legérdekesebb része a kiállításnak az a néhány tábla, ahol a régi elvek szerint készült építési terveknek modern ellenterveit mutatják és ezzel bizonyítják, hogy ugyanazt a feladatot tökéletesebben, racionálisabban lehet az új elvek szerint megoldani.

A kiállítás anyaga valószínűleg érdekes vitát fog megindítani.

Magyarország, 1932. március 5.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Nyolcvan év magyar művészete a Műcsarnokban

Milyen igazunk volt, amikor a Műcsarnok minden kiállítása alkalmából a művészbékét követeltük! Íme, a béke első fuvallatára a régi nagy műcsarnoki tárlatok hangulata árad a termekben, öröm és gyönyörűség végigmenni a ma megnyíló kiállításon. Pedig most még elháríthatatlan akadályok kötötték a rendezők kezét, nem alkothattak tökéleteset – de a hiányokról már csak azért sem beszélünk, mert hiszen ennek a kiállításnak nemes szociális céljai vannak, minden jövedelmét a művésznyomor enyhítésére fordítják. És mért beszéljünk a hiányokról, mikor annyi dicsérnivalót találhatunk?

Két részből áll a kiállítás. Az egyik (az első nagy és a hozzá csatlakozó két oldalteremben) a múltat mutatja, a magyar képzőművészet úttörőinek munkáit. *Barabás*tól kezdve a nyolcvan éves múlt valamennyi ragyogó neve szerepel itt, fő hangsúllyal *Munkácsy, Paál, Lotz, Benczúr, Szinyei, Strobl* Alajos három csodálatos márványportréja külön esemény.

Az élők élén jár s átvisz a múltból a jelenbe *Ferenczy* Károly és *Rippl-Rónai* kincses kollekciója. Magántulajdonban levő képeiket, amelyeket máskor nem láthat a nagyközönség, ide el kell jönni mindenkinek megnézni.

Az élő művészek munkáit az egyes művészcsoportok gyűjtötték. Egy képet vagy szobrot küldhetett mindenki – s ezt az egyet sokan szerencsésebben választhatták volna ki. De ezért a művész felelős, a kiállításnak külön érdekessége marad az, hogy valamennyi művészi irány egyformán képviselve van, egyenlő fegyverekkel vehetik fel a harcot a közönség elismeréséért.

Termek sorrendjében a kiválóbb művek következő alkotóit jegyeztük fel: *Beck Ö.* Fülöp, *Csók* István, *Zádor* István, *Pásztor* János, *Turmayer, Ruzicskay* György, *Pátzay* Pál, *Varga* Oszkár, *Schubert* Ernő, *Wosinszki* József, *Vaszary* János, *Csontváry, Kernstok* Károly, *Czóbel* Béla, *Kmetty* János, *Paizs Goebel* Jenő, *Derkovits* Gyula, *Perlrott-Csaba, Egri* József, *Molnár C.* Pál, *Bornemissza* Géza, *Aba Novák, Medgyessy* Ferenc, *Berény* Róbert, *Szőnyi* István, *Márffy* Ödön, *Bernáth* Aurél, *Lakatos* Artúr, *Hatvany* Ferenc, *Fényes* Adolf, *Iványi Grünwald* Béla, *Udvary* Pál, *Feszty* Masa, *Perlmutter* Izsák.

Az anyag összegyűjtéséért Majovszky Pált, az ízléses rendezésért Petrovics Eleket illeti őszinte elismerés. Kár, hogy a Képzőművészeti Társulat nagyon hangsúlyozza, hogy a kiállítás csak kivétel, mert csak „kivételképpen tettek eleget a művészcsoportok együttes kívánságának".

Magyarország, 1932. február 21.

Mihalyfi Ernő: Művészek, Barátaim
Bp. Corvina 1977.

NSZK

Helyi erőpróbák

Amikor a Német Szövetségi Köztársaságban a legutóbbi parlamenti választás alkalmával, 1976 őszén, a koalíció, a szociáldemokrata *SPD* és a szabaddemokrata *FDP* szövetsége nem érte el a papírforma szerint várható eredményt, s csupán *rendkívül szerény parlamenti többséggel* alakíthatott kormányt, a pártelnökök sorában nyilatkozó *Willy Brandt* kissé erőltetett magabiztossággal jelentette ki: *„A többség, az többség!"* Kevesen remélték, hogy ez a szerény többség *elegendő lesz* négy esztendőre. A választás eseményeiről tudósító újságírók azt latolgatták, *mikor* döntheti meg az ellenzék a gyenge parlamenti háttérrel rendelkező kormányt.

Kimondva, kimondatlanul a *CDU* és bajor szövetségese, a *CSU* berkeiben akkoriban olyan reménységeket tápláltak, hogy a két Bundestag-választás közti négy esztendő során esedékes *tartományi választásokon őrlik fel a koalíció erejét*, s a Bundesratban, a szövetségi tanácsban, az NSZK „felsőházában" — többségüket tovább növelve — olyan helyzetet teremtenek, amelyben *lehetetlenné válik a kormány számára a hatalom gyakorlása.*

Voltaképpen az a terv és gondolat volt mindennek a hátterében, hogy *ami Bonnban érvényes, az nem kötelező a tartományokban.* Pontosabban, a központi hatalmat gyakorló koalíció kisebb részvevője nem köteles erre a szövetségre tekintettel lenni a tartományokban, ott — ha érdekei úgy kívánják — *bátran szövetkezhet a CDU-val is.* Közreműködésükkel — mintha egy a Bundesratban a tartományok küldöttei foglalnak helyet — legalább itt megszerezhetik *a kétharmados többséget*, amelynek a birtokában a kormány működése legalábbis formálissá válhatna.

Kétségtelen, az FDP-n belül is akadtak, különösen a jobbszárnyon, olyanok, akik örömmel fogadtak volna egy ilyen *óvatos jobbratolódást.* Nem volt tehát irreális a CDU vezetőinek elképzelése. Hogy mégsem vált valóra, abban a már ismert okok mellett — mint amilyen például amely a nemzetközi megállapodások értelmében nem része az NSZK-nak, s azt nem onnan kormányozzák, bár Bonnban tartományként tartják nyilván a „különleges státusú várost", s annak néhány képviselője, szavazati jog nélkül, részt vesz a Bundestag ülésein.

Idén már csak a *schleswig-holsteini* és a *brémai* erőpróba van hátra. Jövőre pedig *nincs* tartományi választás, mert a politikai pártok *minden erejüket az őszi Bundestag-választások megfelelő előkészítésére összpontosítják.*

Izgalmak nélkül

Idén tehát már nincs kilátás különös belpolitikai izgalmakra, és a *Schmidt—Genscher kabinet* feltehetően *nyugodt körülmények között* készítheti elő a jövő évi kampány megnyitását. A kép kifejezetten *idillikus.* A valóság korántsem az. A belpolitikai életben egyre meghatározóbb vitatéma *a munkanélküliség kérdése*, amelynek megszüntetését gyakorlatilag folyamatosan gátolja *a technikai civilizáció fejlődése*, amely újabb és újabb munkahelyek megszüntetését teszi lehetővé.

A tartományokban egyértelműen *helyi érdekek* döntik el a választások kimenetelét, de ugyanazok a szavazók, amikor a központi hatalom gyakorlásának biztosítása felől döntenek, már — legalábbis többségükben — *felülemelkednek a lokális szempontokon.*

Ezért kockáztatjuk meg ezúttal, hogy amíg a tartományi választásokon *semmiféle szerepet sem játszik a külpolitika*, addig Bonnban éppen *ennek jut az egyik fő szerep.* Sokan vélik úgy, hogy a tőkés országokban a választók kevésbé törődnek a nemzetközi helyzettel, kormányuk külpolitikájával. Lehet, hogy másutt ez valóban így van. Az NSZK három évtizedes története, különösen az utolsó másfél évtizedes fejlődés, mást mutat. Meggyőzően bizonyítható ugyanis, hogy mind a *Brandt—Scheel* kormány, mind pedig az őket felváltó *Schmidt—Genscher*

Katonai hírmagyará

A SALT

A hadászati támadófegyverek és fegyverrendszerek korlátozásával kapcsolatos szovjet—amerikai *SALT II* szerződés aláírásának időpontja — ha valami rendkívüli akadály el nem odázza — egészen közelinek látszik. A több mint hat esztendeje tartó szívós munka — amint ez *Leonyid Brezsnyevnek* a hónap elején elhangzott választási beszédéből kitűnt — a befejezéséhez közeledik. Az elfogadásra csaknem teljesen kidolgozott okmány olyan ésszerű kompromisszum terméke, amely — az egyenlőség és az egyenlő biztonság elvét kifejezésre juttatva — figyelembe veszi mindkét fél alapvető érdekeit, és *1985-ig „bizonyos gátat emel a legpusztítóbb és legköltségesebb fegyverfajták további felhalmozódása elé".*

Ha az Egyesült Államok kormánya ebben az egész emberiséget érintő kérdésben felelősségteljesen akar eljárni, a Szovjetunió a legmesszebbmenőkig kész együttműködni vele. Ezt a szándékát nem másíthatta meg a pekingi vezetés enyhülésellenes provokációja, a szocialista Vietnam „megbüntetését" célzó egyébkét kudarcot vallott agressziója sem. Akkor, amikor a nyugati militarista és hadiipari körök a kínai katonai kalandtól egyebek között azt remélték, hogy Moszkva kénytelen lesz majd „felülvizsgálni" kül- és katonapolitikájának fő vonalát, *a szovjet államfő higgadt, mértéktartó helyzetelemzésével egyszeriben kihúzta a gyékényt a feszültség rendkívüli kiéleződésére spekuláló hidegháborús erők talpa alól.* A NATO, a Pentagon, az amerikai szenátus héjáinak és Teng Hsziao-ping csoportjának várakozásaival ellentétben a SALT II megkötésére vonatkozó legfelsőbb szintű szovjet döntés *egyértelműen pozitív* hangsúlyt kapott. Rakétanukleáris korunkban a nagy horderejű politikai elhatározásokhoz tisztánlátásra, a prioritások pontos számbavételére és bátor cselekvésre van szükség. Az SZKP, a szovjet kormány — reálisan mérlegelve és rang-

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ZAVA Nyugat 1979. március 25.

Móricz és Rippl-Rónai 1927 tavaszán

A tízes években szükségszerűen egymásra talált két művészről akkoriban olyan hírek terjedtek, hogy távolodnak egymástól. Személyes megismerkedésük (1911) után gyakran találkoztak, s az eszmecserék, a levélváltások eredménye lett a nagysikerű portré 1923-ban. Ezt követően viszont lazult a kapcsolat, kevesebb levelet váltottak, inkább csak „messziről" figyelték egymás művészetét. A tárlatokon azonban Móricz mindig megnézte Rippl-Rónai képeit. Érdeklődött alkotásmódjának megváltozása s művészi színvonalának módosulása iránt. Ha a nyilvánosság előtt nem is, magánlevélben ítéletet mondott a festő Zorka-korszakáról: „Rippl nagyon megvénült, van neki az a neje, a Zorka, s az nagyon *kiszíjja;* anyagilag is rosszul áll, mert minden pénzét papírokba fektette, s az fuccs... felesége. Lazarine, az sokkal jobb volt neki, az rendben tartotta, *s művészileg jobb hatással volt rá, annak a komor feketesége egészséges művészeti ösztönt izgatott benne,* de ez nyálas kis nő, az aggkori bujálkodás, *és nem jó, csupa giccs, soha életében nem csinált giccset, s ez mind hamis"* (kiemelések tőlem — L. A.).

Ez az 1926-ban keltezett levél is dokumentálja, hogy az alkotó munka kölcsönös nyomonkövetése *állandó* tényező. Igaz, ezekre az évekre egyre világosabbá vált a tizennyolc évi korkülönbség hatása; a festő a művészet „nagy öregje" lett, hanyatlásáról és meghaladásának elkerülhetetlenségéről beszéltek. Móricz viszont épp ebben az időszakban dolgozott az alkotások teljességére törekedve, szívós következetességgel haladt az összegzés irányába...

Látszólag megnövekedtek a különbségek. De amikor Rippl-Rónai 1927 tavaszán súlyosan megbetegedett, és egy budai szanatóriumban megoperálták, Móricz Zsigmond az elsők között volt, aki meglátogatta. A kép, amit a betegszobába lépve látott, megragadta: a fehér párnán deresedő művészfej az elmaradhatatlan piros svájcisapkával. Az arc sápadt, a száj lefelé húzódó vonala jelzi a bajt, de a nevetés, amivel az érkező látogatót fogadja („Zsigám, az isten hozott"), a régi. A piktor — korábbi találkozásaik során megfigyelte már az író — furcsa, egyéni módon mosolygott; az egész arca vibrált, mint a gyermeké, aki nem tudja, szabad-e neki ilyen rossznak lenni.

Beszélgetni kezdtek. Mi másról, a munkáról. Rippl-Rónai a festő szemével nézett szét a kórteremben, az ápolónők között, akiket — mondta — meg lehetne „fösteni" fehér fehérben. Sajnálta, hogy már nem tud ecsetet fogni a kezébe. Még a műtétről is úgy beszélt, hogy nagyon szép volt, középkori „teátrumi" dolog, ahogyan a fehér maszkokban az orvosok, ápolók dolgoztak, s körülöttük a sok szép szín, sárgák, fehérek.

A közben vizitelő Manninger professzor megjegyezte, hogy nem lehet megfesteni a műtétet. Sokan kísérleteztek vele, egyszer Katona Nándor is, de ő már a beállításnál rosszul lett.

— *Én egyszer végignéztem Verebélyinek egy operációját, remek volt* — szólt közbe Móricz —, *s arra gondoltok, hogy meg kellett volna irnom.*

— *Meg lehet azt csípni* — dörmögte Rippl-Rónai —, *fehér fehérben...*

A beteg és látogatója közötti párbeszéd másik témája a vitalitás, az, hogy miből áll az ember igazi élete. A meditációt szó szerint lejegyezte az író:

— *Addig ér az ember valamit, míg tud dolgozni... míg lelkesedik... szeret. Én úgy tudtam lelkesedni, szeretni, alig vártam, hogy egyik megtörténjen, másikba fogtam... Most is a legjobb kedvbe dolgoztam, akkor jön ez a mafla dolog... Pedig még nem is vagyok öreg... Rákosi húsz évvel van előttem... de az nagyon ritka, amit ő tud... az keveset fordul elő a világon... az valóságos csoda. Az is mindig dolgozott... Munkácsy is nagyon szeretett dolgozni. Pláne ez sok örömöt ád... a festés... ebből az örömből meg lehet élni, istenuccse.*

Rövid szünet, és folytatódik Rippl monológja:

— *Nézd csak, egyszer elhatároztam, hogy megpróbálom mit lehet a feketével csinálni, hát rájöttem, hogy nagyon sokat, igen nagy skála, nagyon szép, nagyon nemes, nagyon komoly dolog. Csak ez az egy a komoly, a munka.*

A portré, ami a beszélgetésből kikerekedne, túlságosan komolynak hatna, ezért az író újra és újra beleszövi a vidámságot, a nevetést, igyekszik úgy irányítani a társalgást, hogy a nőkről, a szerelemről is szó essék. Hogy vidáman nevetgéljenek, ahogyan a festő körül megszokta, hogy kiugrassa fura ötleteit.

A dialóg lezárása azonban mégiscsak másként sikerült. Egybesodródott a két szál. Íme:

— *Csak még szegény Bandi hiányzik* — mondta Rippl-Rónai a *Halottak élén* kötetbe nézve, amely állandóan ott volt a betegágya melletti kis szekrényen.

— *No, ő itt van, mert jobban él, mint életében. Nagyobb a hatása ma. Most jött ki róla egy könyv, az erdélyi ref. püspök írta, remek tankönyv Ady költészetéről.*

— *Az ember jobban hat halála után, mert nem látják* — jegyezte meg a festő —, *de mi még várjunk ezzel a trükkel.*

A megjegyzéssel kicsalt nevetés zárja a riportot, amit *Fehér fehérben — Rippl-Rónai József a betegszobában* címmel írt Móricz Zsigmond.

Ez a látogatás volt utolsó találkozásuk. Ezután a piktor hazajött Kaposvárra, majd Füreden töltött rövidebb időt. 1927 novemberében meghalt. Móricz a *Nyugat*ban nekrológgal búcsúztatta. S amikor felmerült a terv, hogy a KUT az év decemberére Rippl-Rónai estet szervez, részt vállalt az előkészítő munkálatokból. Levélben kereste fel Boncza Bertát, hogy ajánljon Ady verseiből alkalomhoz illőt, amit Simonyi Mária (ekkor már Móricz felesége) előadhat. Végül a *Szivárvány halálában* egyeztek meg, mert az „szimbolikus is Riplinél".

Később még kétszer írt a festőről, s mindig hangsúlyozva a közöttük levő összekötő szálakat.

Laczkó András

A Munkácsy Céh bemutatkozása

A Nemzeti Szalon termeiben vasárnap nyílik meg a Munkácsy Céh első kiállítása. Most mutatkozik be ez az új művészi egyesület, amely azt tűzte ki feladatául, hogy gazdasági alapot építsen a magyar művészek munkája alá. Kitűnően elgondolt szervezetével egyszerre akarja biztosítani a művészek nyugodt munkásságát, munkáik eladását és azt is, hogy a táborába tömörített műgyűjtők igazán értékes képekhez jussanak. Tekintélyes műgyűjtő gárda áll már a Munkácsy Céh mögött. Harminchárom ismert budapesti gyűjtő vállalta azt a kötelezettséget, hogy minden évben vásárol a céh kiállításain. Aki ismeri a magyar művészek mai helyzetét, az tudja, hogy milyen óriási jelentőségű dolog ez. Biztosítva van ezzel nagyon sok kitűnő magyar festő munkája, aki különben a legsúlyosabb gondokkal küzdene. Valószínű, hogy ez a lelkes műbarátgárda még növekedni fog, mert hiszen az első 33 mecénás még a Munkácsy Céh működésének megkezdése előtt jelentkezett, anélkül, hogy látták volna, mit kaphatnak majd pénzükért.

Ha a Munkácsy Céh holnap megnyíló kiállítását megnézik, valószínűen nagyon sokan fognak csatlakozni ehhez a gárdához. Mert amilyen kitűnően indult a műgyűjtők megszervezése, éppoly nagyszerűen sikerült a munka másik része, a művészek és alkotásaik összeválogatása is. A Munkácsy Céh holnapi kiállításán felvonul jóformán minden festőművész, aki ma komoly értéket képvisel. Nem művészi irányok szerint osztályozták itt a művészeket, hanem a legkonzervatívabbaktól a legmodernebbekig itt van mindenki, aki igazán művész; és valamennyien legsikerültebb műveikkel. A Munkácsy Céhnek ez a kiállítása nagyszerű keresztmetszete a mai magyar festészetnek. Ragyogó, egységes képet ad róla, olyan ez a kiállítás, hogy kivihetnék akárhová külföldre reprezentatív magyar kiállításnak. Minden irány, minden generáció reprezentáns alkotásaival szerepel, a kiállítás minden darabját nyugodtan veheti meg a legkényesebb műgyűjtő is, valamennyi jellemző értéke a mai magyar képzőművészetnek.

Nem is lehet egyenként felsorolni és méltatni a kiállított közel 200 képet, és nyilvánvaló igazságtalanságot követünk el akkor is, amikor csak a közönség közelebbi tájékoztatására felsorolunk néhány kikapott nevet: *Csók, Vaszary, Kernstok* Károly, *Rudnay, Iványi Grünwald* Béla, *Fényes* Adolf, *Perlmutter, Koszta,* a fiatalabbak közül *Berény* Róbert, *Walleshausen* Zsigmond, *Márffy* Ödön, *Derkovits* Gyula, *Aba Novák* Vilmos – de éppen így felsorolhatnánk a többit is, akik mind legjava alkotásaikkal vesznek részt a bemutatkozáson.

Kár, hogy ezt a harmonikus, nívós kiállítást zavarja a keret – a Nemzeti Szalon egyre jobban elhanyagolt épülete.

Magyarország, 1928. november 11.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

34

A KUT kiállítása a Nemzeti Szalonban

Rippl-Rónai nevével indul új ütközetre a modern magyar művészek szinte teljes gárdája. Rippl-Rónai József legutolsó, misztikus erejű önarcképe függ a nagyterem főhelyén. Körülötte itt van mindenki, aki az igazán mai művészi problémák megoldására vállalkozott.

Negyedszázad óta tart már egész Európában és nálunk is az új művészek generációjának viaskodása az új művészi problémákkal. Ez a viaskodás, az állandó küzdelem volt jellemzője az utóbbi évtizedek művészi termésének. Most ettől a kiállítástól önkéntelenül is nagy kérdésekre vártunk feleletet. Itt az ideje, hogy megkapjuk a választ, mi lesz a sok kísérletből, jön-e már az új nagy stílus, jön-e már a megnyugvás? Ami fontos azért is, hogy a nagyközönség könnyebben közeledhessen az új művészethez.

Más kérdések is felmerülnek ez előtt a kiállítás előtt. Van-e nemzeti jellege a modern magyar piktúrának, vagy csakugyan csak Párizs függvénye-e, mint ahogy sokszor hangoztatják.

Az első kérdésre nem kaphatunk teljes választ. Egységes kép még nem alakult ki, de örömmel láthatjuk, hogy a modern gárda 8–10 legkiválóbb tagja milyen biztos célok felé megy már – látszólag mindegyik a maga útján, de talán holnap már tudjuk, amit ma még nem láthatunk, hogy ezek az utak már határozottan az új, nagy stílus felé vezetnek, amelyet eddig csak az építészet talált meg.

És a második kérdésre teljesen megnyugtatóan válaszol az a tény, hogy éppen ezek a legkiválóbbak sajátosan magyar művészetet képviselnek, és ez a magyar művészet ugyanolyan értékű ma, mint Európa bármely más nemzetének művészete.

Egry József csodálatos fénylátomásai sehol másutt nem születhettek, mint a Balaton partján, *Márffy* Ödön színgazdagsága, amely egy női portré leheletfinom szürkéit is olyan színessé varázsolja, sehol másutt így nem loboghatna, *Berény* Róbert nyugodt nagy színfoltokba foglalt formái, *Ferenczy* Noémi naiv, primitív monumentalitása, *Kmetty* János puritán, de megingathatatlan erejű belső konstruktivizmusa, *Perlrott-Csaba* Vilmos, *Derkovits* Gyula színeinek drámai ereje, vagy a velük éppen ellentétes *Cselényi Walleshausen* Zsigmond meleg, derűs nyugalma (kaktuszos enteriőrje utóbbi éveinek talán legjobb képe) – mindez egészen magyar, és bátran állhat akár a francia közönség és kritika ítélete elé. De kívülük nagyszerűen mutatja a modern magyar festői kultúra nívóját *Aba Novák* Vilmos, *Bornemissza* Géza, *Czóbel* Béla, *Erdős* Lajos, *Einczinger* Ferenc, *Gráber* Margit, az akvarellista *Halápy* János, *Kernstok* Károly, *Medveczky* Jenő, *Novotny* Emil Róbert, *Simon* György János, *Szobotka* Imre és sok más, akit itt nem tudunk felsorolni.

Nagy meglepetést hoz a kiállítás szoboranyaga. Állandóan szereplő tehetséges modern szobrászaink – *Csorba* Géza, *Csáky* József, *Ferenczy* Béni,

Kmetty János képei és Vilt Tibor szobrai a Tamás Galériában

Azok közül, akik a művészet új nyelvének kialakításán munkálkodnak már közel negyedszázad óta, *Kmetty* János a laboratóriumi tudós szerepét tölti be, aki elvonulva problémái világába, odaadással, alapos, lelkiismeretes, komoly munkával keresi az új igazságokat, amelyek megtalálását szent hivatásának érzi. Új utakat kereső generációjában ehhez a munkához kell a legtöbb önmegtagadás, ezt jutalmazta eddig a legkevesebb hangos és könnyű siker, amikor időnként tisztázott új eredményeivel a nyilvánosság elé lépett. Az egész generáció sorsa benne van abban a tényben, hogy Kmetty húsz éve végzi egyre lelkesebben és egyre fiatalabban ezt az úttörő munkát, és egyetlen vigasztalása az a meggyőződése, hogy mégis ez a mai művészek feladata, ezzel kapcsolódhatnak csak be korukba, ezzel lehetnek csak aktuálisak, ami az igazi művészet egyik legnagyobb próbája.

Kmetty János volt az első, aki Magyarországon a kubizmus problémáit felvetette, s legújabb fejlődése egy vonalban halad ennek az iránynak világhírű párizsi továbbfejlesztőivel. Braque és Juan Gris neve jut eszünkbe képei előtt, de mint ahogy a természetet sem másolja le, hanem felismerve belső törvényeit, újra felépíti képén az előtte lévő világot, tőlük sem vesz át készen semmit, hanem a legelején kezdve önmaga építi ki legújabb stílusát is. Absztrakt formaproblémák izgatják, de csendéletein sem szakad el soha a természettől, még kevésbé tájképein, amelyeknek szinte szuggesztív erőt ad megingathatatlanul szilárd belső konstrukciójuk. A kompozíció belső feszültsége túláradó élettel tölti meg legegyszerűbb csendéleteit is, amelyeken egyszerű tőmondatokban közli velünk mondanivalóit.

Puritán lelkiismeretessége hozza magával, hogy egyetlen meggondolatlan, meggyőződés nélküli, felesleges ecsetvonás sincs a képen, színei frissek, világosak, dekoratívok, derűssé teszik az egész termet, ahol nagyon jóleső érzéssel nézegetjük ennek a kitűnő művésznek új termését.

A 40 éves fiatal Kmettyvel együtt egy egészen fiatal szobrász állított ki: *Vilt* Tibor. Néhány fejet és egy nagyobb figurát látunk első önálló bemutatkozásán, de ezek eléggé elárulják, hogy az új szobrászgeneráció talán legkitűnőbb tehetségével ismerkedtünk meg. Tiszta és nyugodt formái egy végtelenül finom, kiegyensúlyozott művészlélek megnyilatkozásai. Gyerekfeje és egyik női portréja megkapóan szép.

Magyarország, 1929. február 8.

Medgyessy Ferenc, *Pátzay* Pál – mellett egészen új, eddig ismeretlen tehetségek mutatkoznak be. *Mészáros* László portréi, *Székely* Zoltán nagy álló aktja és heverő aktja, *Vörös* Béla Archipenko iskolájára emlékeztető kompozíciói régen várt, új szobrászgárda feltűnését jelzik.

A holnap megnyíló kiállításon szerepel első ízben a modern művészet legszélsőbb balszárnya is: *Kassák* Lajos, *Bortnyik* Sándor és mások. Rendszertelen anyaguknak nincs meggyőző ereje. Nagy örömmel látjuk azonban a modern irányban dolgozó magyar építészek néhány szép tervét; *Kozma* Lajos, *Ligeti* Pál és különösen *Molnár* Farkas háztervei nagyon érdekesek.

Magyarország, 1929. január 6.

Mihelyfi Ernő: Művészet, Gondolat
Bp. Corvina 1977

Rippl-Rónai József.

1941.II.27.22:14 N.
16/Petőfi

- A szobrok közt helye van olykor más műtárgynak is, ha minősége oda sorolja. Igy kerül a szobrok mellé most egy váza. Pécsett láttam a Zsolnay gyár házimuzeumában. Valamikor a század elejetáján készülhetett, a tervezője Rippl Rónai József. És maga az edény a kor stilusának, a szecessziónak egyik igen szép példája.

- /vers/

Ripple-Rónai József.

19 XI. II. 27. 22:17 N.
16/Rónai

- A szobrok közt helye van olykor más műtárgynak is, ha minősége oda sorolja. Így kerül a szobrok mellé most egy váza. Pécsett láttam a Zsolnay gyár házimuzeumában. Valamikor a század elejetéján készülhetett, a tervezője Ripple Rónai József. És maga az edény a kor stilusának, a szecesszionak egyik igen szép példája.

- /vers/

Csáky honvédelmi miniszter:

„Mikes gróf pásztorlevele nem tesz szükségessé semmiféle kormányintézkedést“

(*A Reggel tudósitójától.*) Katonai körökben érdeklődéssel várták, lesz-e valami következménye a honvédségre nézve gróf *Mikes János* szombathelyi püspök pásztorlevelének, amely tudvalevően *megtiltotta a katolikus papságnak, hogy más felekezetek lelkészeivel közös istentiszteleten vagy zászlószentelésen vehessen részt. A Reggel* munkatársa beszélt ebben az ügyben

gróf Csáky Károly

honvédelmi miniszterrel, aki a következőket jelentette ki:

— Meg kell állapitani, hogy itt nem a katolikus püspöki kar értekezletének *határozatáról* van szó, hanem a szombathelyi püspök *pásztorleveléről, amelynek érvényessége természetszerüen csak a szombathelyi egyházkerületre terjed ki.* Véleményem szerint

ez az ügy egyébként sem vonatkozhatik a honvédségre, másszóval a szombathelyi püspök pásztorlevele semmiféle kormányintézkedést vagy katonai rendelkezést nem tesz szükségessé.

Politikai körökben vasárnap az a hir terjedt el, hogy *a kormány tagjai külön miniszteri tanácson fognak gróf Mikes pásztorlevelével foglalkozni, Csáky* miniszter azonban ezt a hirt a leghatározottabban megcáfolta és kijelentette, hogy *ez az ügy sem most, sem a jövőben semmiféle tanácskozást vagy intézkedést a kormány részéről nem igényel.* Beszéltünk a pásztorlevél ügyében *Ernszt Sándor* pápai prelátussal is, aki kijelentette *A Reggel* munkatársának, hogy *a katolikus papoknak azelőtt sem volt szabad más felekezetek lelkészeivel közös istentiszteleten résztvenni* és a pásztorlevél kibocsátását csak az tette szükségessé, hogy

ezt a rendelkezést itt-ott nem tartották meg,

a protestánsok pedig, akiknek a lithurgiája azelőtt nem ismerte a zászlók megáldását, az *utóbbi időkben átvették ezt a katolikus szokást és a zászlók megáldása gyakran közös ünnepségen szokott megtörténni.* A szombathelyi püspök pásztorlevele *Ernszt Sándor* véleménye szerint most már minden félreértést eloszlat *anélkül, hogy ez az ügy bármiféle komplikációt okozhatna vagy kormányzati intézkedést tenne szükségessé.*

Két ember néz ma farkasszemet Moszkvában

és százötven milliónyi közönség lesi minden mozdulatukat

MAGYAR DIVATCSARNOK

Saját ház **RÁKÓCZI-UT 74** Saját ház

Nem épit le, ellenkezőleg, áruházát megnagyobbitja

Építkezési munkálatok alatt utolérhetetlen árkedvezményt nyujtunk!

Mosókrep minden szinben . . . **6.500 K**

I-a keménygallér, bécsi. jóminőség minden fazón és szám, szimpla és dupla . . . **8.000 K**

Selyemharisnya minden szinben, hibamentes . . . . . **19.800 K**

Uridivatosztály

Szines puhagallér egyes számokban	1.000 K
Divat bőröv fémcsattal	11.800 K
Gumi nadrágtartó, az egész gumiból, bőrrésszel	19.800 K
Zefir rövid nadrág, szintartó	25.000 K
Selyemnyakkendő, reklám ár	25.000 K
Férfi divating 2 gallérral, teljes nagyság	55.000 K
Szalmakalap, divatfazón	65.000 K
Zefiring 2 gallérral, az egész ing egy anyagból készült	67.000 K
Divatkalap, reklám ár	68.000 K
Férfi hálóing, teljes nagyságban, szines disszel	75.000 K
Panamaing 2 galliérral együtt	95.000 K
Pouplin, rayéing fehér és drap szinekben, az egész ing egy anyagból készült	120.000 K

Harisnyaosztály

Strapazokni, jó minőségü, minden szinben	4.900 K
Gyermekzokni I. sorozat, minden nagyságban	6.000 K
Női harisnya, tartós, erős minőségü, minden szinben	6.500 K
Gyermekzokni II. sorozat, minden nagyságban	8.000 K
Angol mecheharisnya, reklám ár	13,900 K
Muslinharisnya, minden szinben, duplatalpu	19.800 K
Ia cérnazokni divatszinekben	25.000 K
Cérna fátyolharisnya dupla talppal	39.000 K
Gyöngyfonálharisnya, minden szinben .	42.000 K
Viszta selyemharisnya, minden szinben	65.000 K

Kötöttáruosztály

reformnadrág, minden szinben	21.000 K
ügi reformnadrág, minden szinben,	39.000 K

Rippl-Rónai József,

akitől önarcképet kér a firencei Uffizi, Lazarineről, Anelláról és Fenelláról beszél, akik életének legszenzációsabb modelljei és müvészi élményei voltak

Ady és Bródy a kitüntetett Rippl-Rónai emlékei között

(A Reggel munkatársától.) Vasárnap délben kaptam a hirt, hogy a *firenzei Uffizi-képtár Rippl-Rónai József önarcképét is* megszerzi a világhires mesterek önportréi közé. Természetesen azonnal fölkerestem Kelenhegyi-uti mütermében Rippl-Rónai Józsefet, hogy megkérdezzem, *milyen érzés az*, ha az embert fölszólitják, hogy *függessze ki önarcképét Lionardo, Raffael és Michelangelo saját portréi társaságába?* Kérdésemre a mester szerényen kapja félre szép, őszbevegyült fejét, amelyet itthon és külföldön annyian ismerünk és szeretünk.

— Mondják a többiek — feleli —, hogy ez igen szép dolog és hogy illik ennek nagyon örülni. Örülök is, miért ne. De hogy épp büszke volnék? Hát ezt nem mondhatnám...

— Ki választotta ki, hogy a sok közül melyik önarcképe kerüljön az Uffizibe?

— Ők. Nem is tudom pontosan kik, tán a *Szinyei-Társaság. Én csak azért jöttem föl most a Balaton mellől Pestre, hogy befejezzem ennek az ügynek az adminisztrációját. Holnap már utazom is vissza.*

— Ez a fölszólitás az Uffizi részéről — mondom — olyan, mint egy jubileum, mint egy fordulópont, *mint egy nagy nemzetközi kitüntetés. Szeretném, ha ebből az alkalomból beszélne is magáról.* Szóval,

adjon portrét önmagáról, emberi és — hogy ugy mondjam — világi vonatkozásut.

— Például?

— Például azt tessék nekem elmondani, — ön ugy szerette és szereti a női akt piktori problémáit, —, *vajjon melyik modellje érdekelte és foglalkoztatta legjobban müvészi fantáziáját.*

Az ősz mester csöndesen feleli:

— Annak idején nagyon szerettem rajzolgatni *feleségemet, Lazarinet*, [illegible] *ragadtatva tőle, tiszta görög szobor aktja volt* és akkor

ülnie kellett párszor Rodinnek.

Ezt szivességből tette, ilyesmiért nem fogadott el pénzt. Amikor eljöttünk Párisból, *feleségem*, aki nagyon megszerette, *meghivta Magyarországra.* És

egy szép napon Fenella megjelent Kaposváron.

Nem voltunk otthon, amikor jött, szegény, tüdőbajos leány, nagyon fáradt volt, lefeküdt az ágyra és *amikor hazajöttünk, ugy találtuk alva Fenellát.* Egy évig nálunk maradt. Azután *visszament Párisba és ha jól tudom, még mindig ott él montparnassei hoteljében, még mindig ott kuporog az ágyon...*

— Milyen *nagyszerü nő lehet Lazarine asszony, hogy igy megértette az ön müvészi érdeklődéseit.*

— Igen — mondja most Rippl-Rónai szinte rajongóvá lett bensőséggel —, *Lazarine nagyszerü nő és nagystilü ember.* Legkiválóbb barátaim elsősorban az ő barátai voltak.

— Ha már itt tartunk a barátok fejezeténél, nem mondaná meg, bátyám, hogy *magyar müvészek közül kit szeretett és szeret a legjobban?*

Gondolkozás nélkül feleli:

— *Ady Bandi állt hozzám a legközelebb. Én* szerettem őt és ő szeretett engem... És lássa, *amire büszke vagyok: Ady engem becsült.* Várjon, Bandira még visszatérünk, de előbb hadd mondjam, hogy *szeretem Móricz Zsigát és Babitsot.* És szerettem valakit, aki egészen más volt, mint ezek:

szerettem Bródy Sándort. Bizonyos dolgokban talán hasonlitottunk is egy keveset.

Egyszer irt rólam *Ady* egy kis rövid jellemzést, előszónak szánta egy katalógusomhoz, de bizonyos okokból *ez az irás nem jelent meg.* Itt őrzöm fiókomban Bandi leveleivel együtt ezt a kiadatlan kéziratot. Ebben a cikkben még Ady is valahogy összehasonlit Bródy Sándorral. Itt van, olvassa el.

Ady Endre kiadatlan kéziratában ezt irja Rippl-Rónairól:

„Büszke és irigy vagyok egy szép és nagyszerü urra, akit *Rippl-Rónai Józsefnek hivnak az emberek idelent s az angyalok odafönt.* Első találkozásom vele Párisban történt, a Grand Palaisban, a Szalonban, kiállításon, régen. De volt, hála istennek, gusztusom hozzá, hogy haza megirhassam: *ez a magyar piktor, akinek lépcsőfára dugták a képét, vagy a legnagyobb vagy majdnem a legnagyobb.*" „Igy voltam vele sokáig, amig egyszer Kaposvárott fölolvasást nem tartottam s Jóska a nyakamba nem borult s másnapi ebédre meg nem hivott. *Bocsásson meg, Bródy Sándor bátyám, de Rippl-Rónai Jóska szebb, magyarul szebb, férfiasabb még nálánál is...*"

— Lássa — szól közbe Rippl-Rónai —, rólam ir Bandi, engem jellemez és az egyetlen név, amely összehasonlitásra kicsuszik eközben tolla alól, ez a Bródy Sándoré. *Néhány hónappal Bródy halála előtt együtt kocsiztam vele egy éjszaka.* Az Otthonból jöttünk, kocsira ültünk és sokáig beszélgettünk. Nagyon beteg volt már akkor Bródy.

— Mit beszélt akkor? Panaszkodott?

— Nem panaszkodott — mondja csöndesen Rippl-Rónai. — C'était un homme flère. Büszke ember volt.

Amikor ezt mondja, ő is kiegyenesedik.

Dénes Zsófia.

borakozást. Külön-külön tesznek kapták Rip-Rónai és Tihanyi Lajos portréi, a negyedik folyóirat irójéről és szerkesztőjéről. Tihanyi Lajos Párizsból nem régiben hazakerült rajzai alkalmat kerítenek nyilvánosság elé. Negyon érdekesek Huttmann Edit -.....portréi és emellik a kiállítás hangulatát fémes Beck Vilmos, ifj.Bekő Pálló asszony portréi is. Az ünnepi megnyitó neves vendégge s 94 szatendőe Fenyő Miksa. A Nyugat egykori mecénása és szerkesztője, aki Amerikából erre az alkalomra látogatott ismét haza.

sorakoztat. Külön-külön termet kaptak Ripl-Rónai és Tihanyi Lajos portréi, a nagynevü folyóirat iróiról és szerkesztőiről. Tihanyi Lajos Párizsból nem régiben hazakerült rajzai először kerülnek nyilvánosság elé. Nagyon érdekesek Huffmann Edit -.....portréi és emelik a kiállitás hangulatát Fémes Beck Vilmos, ill.Bekő Fülöp szobor portréi is. Az ünnepi megnyitó neves vendége a 94 esztendős Fenyő Kiksa. A Nyugat egykori mecénása és szerkesztője, aki Amerikából erre az alkalomra látogatott ismét haza.

1021

1971.X.15. Kossuth 12.oo /2/2.

Déli krónika

- Ünnepség kezdődik ezekben a percekben a Petőfi Irodalmi Muzeumban.

- 1941.nyarán helyezték örök nyugalomra Babits Mihályt. Halálával immár 3o esztendeje megszün-t XX.századi irodalmi történetünk egyik legnagyobb hatásu és legmagasabb szinvonalu irodalmi és kritikai folyóirata a Nyugat. A Petőfi Irodalmi Muzeum a Budapesti Művészeti Hetek jelentős eseményeként most emlék kiállitással idézi elénk a nagy Nyugat korszakokat 1908-tól 1941-ig. Eredeti kéziratokkal, folyóirat példányokkal, könyvekkel és relikviákkal bemutatva a Nyugat első irodalmi megujulást, irodalmi forrongást hozó, majd második és harmadik nemzedékének nagyszerü munkásságát.Az első korszak termében ahol Dr.Keresztúri Dezső ünnepi megnyitója adásunkkal egyidőben hangzott el, középütt a főhelyet Ady Endre hatalmas portrája kapta. Mintegy jelképezve, hogy a Nyugat a XX.század első évtizedeiben kibontakozó modern magyar irodalomnak milyen nagy h atásu,megujulást hozó fórumа volt. Uj és merész hangjával szerepet játszott a polgári forradalom előkészitésében is. Sőt Ady verseinek közlésével még messzibb távlatok felé mutatott. És a 2o-as, 3o-as években is hatása mindvégig tulsugárzott az irodalom világán,szoros kapcsolatot tartva a haladó művészeti törekvésekkel. A kiállitáson végigtekinthetjük a folyóirat nevezetes szerkesztőinek, Osváth Ernőnek pályáját. És a másik két hires szerkesztő, Babits Mihály, és Móricz Zsigmond emléktárgyait. Többi között Babits irógépét. A kiállitás páratlanul értékes képzőmüvészeti alkotásokat is fel-

1021

Rajzol - Rónai

1971.X.15. Kossuth 12.oo /2/Z.

Déli krónika

- Ünnepség kezdődik ezekben a percekben a Petőfi Irodalmi Muzeumban.

- 1941.nyarán helyezték örök nyugalomra Babits Mihályt. Halálával immár 3o esztendeje megszün-t XX.századi irodalmi történetünk egyik legnagyobb hatásu és legmagasabb szinvonalu irodalmi és kritikai folyóirata a Nyugat. A Petőfi Irodalmi Muzeum a Budapesti Müvészeti Hetek jelentős eseményeként most emlék kiállitással idézi elénk a nagy Nyugat korszakokat 19o8-tól 1941-ig. Eredeti kéziratokkal, folyóirat példányokkal, könyvekkel és relikviákkal bemutatva a Nyugat első irodalmi megujulást, irodalmi forrongást hozó, majd második és harmadik nemzedékének nagyszerü munkásságát.Az első korszak termében ahol Dr.Kereszturi Dezső ünnepi megnyitója adásunkkal egyidőben hangzott el, középütt a főhelyet Ady Endre hatalmas portrája kapta. Mintegy jelképezve, hogy a Nyugat a XX.század első évtizedeiben kibontakozó modern magyar irodalomnak milyen nagy h atásu,megujulást hozó fóruma volt. Uj és merész hangjával szerepet játszott a polgári forradalom előkészitésében is. Sőt Ady verseinek közlésével még messzibb távlatok felé mutatott. És a 2o-as, 3o-as években is hatása mindvégig tulsugárzott az irodalom világán,szoros kapcsolatot tartva a haladó müvészeti törekvésekkel. A kiállitáson végigtekinthetjük a folyóirat nevezetes szerkesztőinek, Osváth Ernőnek pályáját. És a másik két hires szerkesztő, Babits Mihály, és Móricz Zsigmond emléktárgyait. Többi között Babits irógépét.
A kiállitás páratlanul értékes képzőművészeti alkotásokat is fel-

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Rippl - Rónai

SOMOGYI NÉPLAP

1972 MAR 4

Rippl-Rónai kiállítás nyílt tegnap délután Kecskeméten a kaposvári múzeum anyagából válogatott festmények ből. A kiállítás a Kaposváron bemutatott Nemes Marcell-gyűjtemény viszonzásaként rendezték meg, s dr. Várkonyi Imre, a megyei tanács elnökhelyettese mondott megnyitót.

1024

Rippl-Rónai József (1861-1927)

„Férfi tanulmányfejek" Tusrajz 21x16 cm
J. l. 6.: Rónai 1914. Kikiáltási ár: 5000 ft.

„Arcok" ceruzarajz és vízfestmény 22x17 cm
J. l. 6.: Rónai Kikiáltási ár: 6000 ft.

BÁV 51. Képaukció katalógus, Bp. 1980, május

Rippl-Rónai József, festőművész

"Apám és Pidcseka bácsi a vörösbor mellett" (repr.)

A hónap műtárgya.

Pesti Műsor, 1979. jún. 20. 54. old.

Rippl - Rónai József, Jankay T.

L.: Jankay T.

V. Kiss Margit: Jankay Tibor 85-88

Új Auróra, Békéscsaba, 1978. dec. 78/3.

Rippl-Rónai József

„Fejek" ceruzarajz 17x17 cm

J.b.: A kedves, mindig jóságos és pirospozsgás nőnek

Beck Vilike feleségének Rónai 1915.

(2 db rajz bekeretezve)

kikiáltási ár: 6000 ft.

BÁV 51.Képaukció katalógus,Bp.198o,május

Rippl-Rónai József, festő

megemlíve

Makay Gusztáv: Az Ady-centenárium kiadványai 135-152

Látóhatár, Bp. 1979. marc

Rudnay Gyula, festő

L.: Zichy M.

–: Garai G. benélget .... 201 – 205.

Látóhatár, Bp. 1979. ápr.

Rippl-Rónai József, festő

L.: Zichy Mr.

—: Garai G. benélget 201-205,

Látóhatár, Bp. 1979... ápr.

Rippl-Rónai József, festő

L: Martyn Ferenc

Bertha Bulcsu: Martyn mesterség 483-487.

Jelenkor, Pécs, 1979. jún. XXII/6.

Ripple-Rónai József, festő

L. Martyn Ferenc

Rózsa Gy: A Martyn-jelenség 488-497.

Jelenkor, Pécs, 1979. jun. XXII/6

Réth Alfréd, festő

L.: Martyn Ferenc

Rózsa Gy.: A Martyn-jelenség 488-497.

Jelenkor, Pécs, 1979. június XXII/6.

Réti István, festő

L: Martyn Ferenc

Martyn F.: Stílustörekvések hungaton 498-504

Jelenkor, Pécs, 1979. jún. XXII/6.

Rippl-Rónai József, festő

L: Martyni Ferenc

Lantos F.: Mindig feladatot a dott. 506-508

Jelenkor, Pécs, 1979. jún. XXII/6.

Rippl-Rónai József, festő

Rajz: Repr

Rippl-Rónai József: Rajz

Jelenkor, Pécs, 1979, júl.-aug.

Amoldal
Borító 1

XXII/7.8.

Rippl-Rónai J.

„Élek és forma" – Nemz. Galéria

Népszabadság, 1986. VI. 24.

Rippl Rózai József

Nagybányai művészet

Magyar Hírlap, 1986. VIII. 16.

RIPPL-RÓNAI József

"Rippl-Rónai müvészetéről irt 1910-es tanulmányában egyértelmüen megfogalmazta, hogy milyen kritériumok alapján itéli meg a kortárs müvészeket"

NÉMETH Lajos: Fülep Lajos és a modern müvészet. In. Jelenkor, 28. évf. 9.sz. 1985. 784.p.

RIPPL-RÓNAI József

Fülep Lajosról:

"Ugyancsak személyesen ismerte-mint tanulmányai is bizonyitják - Rippl-Rónait, Erdei Viktort, Kövesházi Kalmár Elzát, Szablya-Fischauf Ferencet."

Németh Lajos: Fülep Lajos és a modern müvészet. In. Jelenkor, 28.évf. 9.sz. 1985. 783.p.

Rippl - Rónai József

Kaplai Miklós műveiből

Magyar Nemzet 1987. III. 14.

Rippl-Rónai József

Sothebys aukciós

Magyar Nemzet 1987. II. 19.

Ripp-Rónai József

Rippl-Rónai József: "finom, franciás pasztelljei kristályosan tiszta müvészetet" reprezentálnak.

Vaszary János: élénk "temperamentuma fokozott szinekben éli ki a kor heroizmusát"

Márffy Ödön: müvészetéről ugyanazt mondja, mint Vaszary Jánoséről.

Nevezett müvészek a Nemzeti Szalonban, a Képzőművészek Uj Társasága kiállitásán mutatták be müveiket.
Szokolay Béla kritikájában szereplő valamennyi müvész nevét és méltatását lásd: Csók István nevénél, valamint az alant jelzett folyóiratban. ÉLET, Bp. 1925. márc. 15. XVI. évf. 6. sz. 119-120.lap.

Rippl-Rónai József

a Párizsi Magyar Intézet
új otthona

Magyar Nemzet 1986. XII. 27.

Rippl-Rónai József

Káplán Miklós mostoha
száz esztendje

Magyar Nemzet 1987. 11. 12.

Rippl - Rónai

RIPPL-RÓNAI-EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílik április 18-án, pénteken a gyulai Dürer-teremben a művész születésének 125. évfordulója alkalmából. A tárlaton harminc festményét és tusrajzát láthatják majd az érdeklődők. Az emlékkiállítást, amelynek anyagát a pécsi Janus Pannonius Múzeum gyűjteményéből válogatták, egész nyáron láthatják a Körös-parti fürdőváros lakói és vendégei.

Magyar Hírlap 1986. IV. 9.

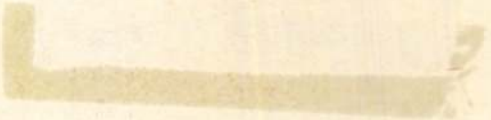

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927).
a Nemzeti Galéria kiállításai időrendben:

Rippl-Rónai József kiállítás
Miskolci Galéria, (szept. 14 - okt. 7.)

Magyar Nemzeti Galéria, 1984. szeptember.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

A Bizományi Áruház Váll. művészete képaukciójáta a MCM színháztermében még csak az anyagok kiállítását, dec. 9-ig lehet megtekintem. — A kiállítás sztárjai köze tartozik, Molnár József „Fohászkodók" c. kompoziciója, kikiáltási ára 50 ezer forint. Az anyagban található Rippl-Rónai több alkotása.

Hétfői Hírek, 1984. dec. 3.

Rippl-Rónai József, festő

L. Horti Pál

Vadas József: A lélek diadala

12

Élet és Irodalom, Bp. 1986. ápr. 11. XXX/15

Rippl-Rónai József, festő

L: Bikó Mihály

12

Vadas József: Reklámot a plakátnak

Élet és Irodalom, Bp. 1986. jún 6. XXX/23

Ripp l-Rónai József, festőművész /1861-1927/.

Ilosvai Varga István 1895-ben született Kúnhegyesen. Ripp l-Rónai József tanítványa volt a Párizs-Rőzsi Szabadiskolában, Budapesten.

Losonci Miklós: Szentendre képköltője.

Népújság /Heves/, 1984. szept. 21.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861–1927).

A századelő volt az, amikor tudatosan felvetődött a probléma, hogy felzárkózni európához, behozni a lemaradást. Ezt akarta a művészet is. Egyéni hangú művészet teremtődött, elsősorban a festészetben. Már Rippl Rónai festészete, amikor kapcsolódott az európai modern franciákhoz, – de mégis más. Ferenczy Károly, akit még nem eléggé ismernek, de ha csinálnánk egy nagy Ferenczy kiállítást valahol nyugati fővárosban, az revelációként hatna szakmailag.

Szemle.

1984. II. 10. TV-2 műsor, 20.00

Rippl-Rónai

neve emlékve, mint Kaposvár nagy
szülöttje, Kaposi Mór születésének
150. évfordulója tagszám.

Nagy Gyula: Kaposi Mór és Kaposvár
Somogy, 1987. 5. sz. 85. l.

Rippl-Rónai József

Alfred Jarry az Übü király szerzője jó barátságban volt Rippl-Rónai-val, aki emlékeiben sokszor említi.

A Somogy krónikája
Somogy, 1987. 5. sz. a leátló - belső borítón

Rippl-Rónai József

Francia kulturális ugyanat rendezte kapcsolatott
1986. dec. 5-12. között a Kilián György Művelődési
központban és a Somogy megyei Múzeumban.
Itt vendégként részt vett Jean-Luc Moreau
költő-műfordító, aki Rippl-Rónai és Franciaország
kapcsolatait tanulja.

A Somogy krónikája
Somogy, 1987. 2. sz. A hátsó-belső borítólapon

Rippl-Rónai József

A kaposvárott 1904-ben alakult Kossuth-szobor-bizottságba választották be. Ingül is Rippl e Lisztéről kimondott, mert a zsűriben „sokallta az atyafiságot". – vagis a rokonzsűrit.

Szilli Gyula: A kaposvári Kossuth-szobor avatása

Somogy, 1987. 4. sz. 90. l.

Rippl-Római József

neve említve, mint ati festette a Balatont.

Van-e ugyainkban balatoni festésé?
Kerekantal-beléljetés.
Somogy, 1987. 4. sz. 74. l.

Rippl-Rónai József

A jelenlegi kaposvári kereskedelmi Szakközépiskola és Szakmunkásképző épületében volt iskolában végezte tanulmányait. Neve említve az iskola hajdan-végzett hírességei között.

Kanyar József = Kaposvári diákoknak Széchenyiről.

Somogy, 1987. 4. sz. 88. l.

Rippl - Rónai József

Sima Lánló újságíró, történész (a Zépviselő Sima Ferenc fia)
Rippl nél latott kaporvatott, mikor istoláit
végezte. A cikk úgy arra, hogy Rippl
mifen rosszul tanult az istolában.
Említés Piacsek bácsiról, mint atinél
szógyerenzedett kaporvatott. Rippl.

Király István: Adalékok Sima Lánló életrajzához.
Somogy. 1987. 3. sz. 83-84. l.

Rippl-Rónai József

Bernáth Mária által írt Rippl-Rónai
emlékezéseiről a Somogyi Múzeumok
Közleményei 6. számába

Genényi Lajos: Somogyi Múzeumok Közleményei
6.
Somogy, 1987. I-II. 111. l.

Rippl-Rónai József

Szobra a megyei tanács egyházi klasszicista mellétépülete előtt áll Kaposváron, a házban az 1955-ben megnyílt Rippl-Rónai múzeum kapott helyet.

Német egyetemistát Somogyban. Napló. Ford.
F. Bognár Zsuzsanna
Somogy, 1987. 1. sz. 89. l.

Rippl-Rónai

Somogyot keretek a festők. Ciklóró felsorolja Rudnayt, Kunffyt, Rippl-t, mint akik a világ nagyvárosait cseréltél fel Somogyért.

Szapudi András: A nagyapa bábonyi arca. Somogy, 1988. 1. sz. 40. l.

Rippl-Rónai

Rippl-Rónai emlékezete címmel tudományos tanácskozás volt a kaposvári Fersangi Napok keretében február 5.-én a városi tanács nagytermében. Takáts Gyula megnyitója után előadást tartott Bernáth Mária, Horváth János, Tímár Árpád, Laczkó András és Czinkotay Frigyes.

A Somogy krónikája
Somogy, 1988. 3. sz. – belső-hátsó borítón

Rippl-Rónai József

Zágon Gyula pstüncüvén a tanítványa nov.
64. l.

Kovács Sándor Iván: „Elcint tündöklősége".
Somogy, 1988. 1. sz. 62–65. l.

Rippl-Rónai József

Születésének 125 évfordulóján (1986. május 23.) táblát hefestek el a Igrosnári Április 4 utca 27. sz. ház falára. Jólenne a Tóth Lajos u. 3. sz. házra is vihnahefezni az eredetiley ott lévő táblát, mert itt sok művét festette.

Czinkotay Frigyes: Emlékszerek Rippl-Rónairól. Somogy, 1988. 1. sz. 44. l.

Rippl Rónai Józef

Szintetay Frigyes: Emlékszerű Rippl Rónai-ról.
Somogy 1988. 1. 52.

Rippl-Rónai József

Rippl arcáról, kezéről halálakor gipszmásolatot vettek.
A párizsi Pont Neuf olajképe 420 ezer Ft ért, Hegedűs Gyula, feleséje és Varsányi Irén c. pantellje 136 ezer Ft ért kelt el az 1987 szeptemberében tartott budapesti képaukción.

Czinkotay Frigyes: Emlékszerek Rippl-Rónairól. Somogy, 1988. 1. sz. 43-44. l.

Rippl-Rónai József

Kaposvár Kereskedelmi Vállalatnak volt egy brigádja, amely Rippl-Rónai J. nevét vigelte – ez a brigád felonlott. Jó lenne, ha a Kaposvári Arany Oroszlán patika felvenné a nevét.

Martyn Ferenc a mappe aukcióin minden j próbál Rippl. Zsigmond vásárolni.

Czinhtany Frigyes: Emlékszerek Rippl-Rónai Józsefről. Somogy, 1988 ~~jan~~ 1. sz. 44. l.

RIPPL RÕNAI József

ir Ferenczy Béni levelében

ld. Ferenczy Béni: Svájci levelek. Uj Irás 1989. 6.sz.

SZ.A.

61.890 Levétel a keresztről
XVIII.sz.eleje

52.2917 Szent György. Puszpa

53.3467 Szent Péter és Pál
Lenkhardt (?), 1700

50.76 Megfeszített Kriszt
XVIII.sz.eleje

61.297 Szent Rókus. Puszpár

53.3470 Gyermek Jézus a pas
XVIII.sz.

Ötvös gyűjtemény.

B.É.

6961 Ereklyetartó feszül

69.1024 Keresztelő kanna és

60.783 Monstrancia alakú e

RIPPL-RÓNAI József

Interieur piros ruhás nővel c. képe
kikiáltási ár 400.000 Ft.

LÉRETI Anna: Fegyveres őrizet alatt. = Kurir,
II.évf.127.sz.1991. május 11. 11.p.

A 84. BÁV képaukción szerepel képe

Március

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Április

H	K	Sz	Cs	P	Sz	V
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30			

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927). 2) Folytatás.

Varga Vera: Róth Miksa munkásságáról.

(Róth Miksa munkássága)

1910 körül. Az Andrássy-palotát üvegmennyezete és üvegablaka, az Ernst Múzeum ablakai, a Japán Kávéház telefonfülkéjének ablakai (Rippl-Rónai József tervei alapján.

Művészet, 1989., január, 18-ad.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927). 1.) Folytatás.
Vonga Vera: A Roth Miksa Üvegmúzeumról.

Üvegmennyezet-töredék az Andrássy-ebédlőből, Rippl-Rónai József tervei alapján, Tiffany-féle opalizáló, illetve ornamens üveg, 63 x 53 cm, 1898. (repr.)

Művészet, 1989., január, ~~16~~ 17-old.

Rippl Rónai József

festőművén

Egyes Tépei a Sátoraljaújhelyen élő Szilágyi Dezső műgyűjtő tulajdonában vannak

UKH 20'25
1981 IV. 22.

Rippl - Rónai József, kestő

L. Egry József

– Keti ajánlat. 3.

Új Tükör, B p., 1986 már. 16. XXIII/11

Rippl-Rónai József, festő

L: Herman Lipót

→ Heti ajánlat.

4

Új Tükör, Bp., 1986, marc. 23.

XXIII/12

Rippl-Rónai József, testő

L. Vágó Pál

Torma Tamás: Lélek és forma 24-25

Ü; Tübön. B p. 1986. máj: 4. XXIII/18.

Rippl-Rónai József, festő

L: Kápolár Miklós

– A Hortobágy festője 24-25

Új Tükör, 8 p. 1986. aug 10 XXIII/32

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

A száz éve született Galimberti tehetséget szülővárosának nagymestere, Rippl-Rónai József fedezte fel. Nagybányán Réti Istvántól, Münchenben a Hollósy vezette téisói festőiskolában, majd Párizsban a Julian akadémián tanult.

Szabó Katalin: Galimberti Sándor: Tabán.
Népszabadság, 1983. V. 8.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Takács Gyula költő és festő, Kaposváron él, elmondja, hogy Rippl-Rónaihoz nagyon sokat járt, ő korrigálta a rajzait.

Esti Magazin

1983. XII. 16. Kossuth 18.30 (Zné).

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927).

A Kecskeméti Képtár gyűjteménye valóban átfogóvá vált, mely bemutatja a XIX-XX. sz. magyar művészetet. Tornyay Károly, Rippl Rónai, Gulácsy Lajos, Tornyai János, Berkovits, Dési Huber, Egry József, Amos Imre művei sorakoznak a termekben.

P. Szabó Ernő: „Napsarcúnak kell lennie..."
Magyar Ifjúság, 1983. dec. 30. 31. old.

Rippl - Rónai József

Róth Miksa keramikus kiállítása

Weimar 1985. XI. 15.

Rippl Rónai József

A Galéria mecénásai

Magyar Nemzet
1986. 1. 14.

Rippl-Rónai József

Megyei gyűjteménynek a Vénusz
Galériában

Élet és Tudomány

1985. III. 29.

Rippl-Rónai József

Művészet Párizsban

Nefelejcs 1985. III. 6.

Rippl-Rónai József

festőművész

Művei a modern Magyar Képtárban,
Pécsett.

Dunántúli Napló
1981 jan. 11.

M.E.
Gine

RIPPL-RÒNAI József

A Főváros a Nemzeti Szalontól vem Répét

Ld. Erdei 1991 85.

ARCHITECTURE
URBANISME
Etudes théoriques
R.D.A.

KRAUSE (
bereiten
der Gesta
tectes de
probl èmes
formation
in : Deut
p.II2, il

Symposium
l'habitat
Bratislav

KRENZ (G.
der Wohnu
la soluti
in : Deut
I32-I34.

Construir
économisa
différenc

RIPPL-RÓNAI József

16, 41, 45, 46, 57, 97, 98, 110–113, 115–118, 119
126, 140, 141, 142, 149, 152, 176, 188, 192, 199, 218
224

Oltványi 1991

Citováno 1961

Rippl-Rónai József kerő

Miklós Pál: Jelenünk múltja 248-252

Jelenkor, Pécs, 1982. márc XXV/3

RIPPL-RÓNAI József

BERNÁTH Mária: Kaposvár, Rippl-Rónai Emlékmuzeum (Róma Villa). Bp. : TKM, 1984 [16] p. ill. (TKM kiskönyvtára ; 165.)

4. A fegyelmi bizottság a
tagot kizárni, meghallgatni, kivé
ellenére a fegyelmi tárgyaláson
gyalás lefolytatásában nem működi

5. A fegyelmi bizottság ha
- megrovás,
- kizárás az egyesületb

6. A fegyelmi bizottság ind
hogy a tagtól a tisztségviselői me

7. A fegyelmi bizottság meg
bó határozata ellen a választmány
kiszabó határozata ellen a közgyű
dulni, a fegyelmi határozat írásbe
belül.

8. Végrehajtani csak jogerő

RIPPL-RÓNAI József

KATONA tune: Rippl-Rónai és a Zsolnay. tányérok.
= ÉT XXXIX. évf. 8. sz. 1984. II. 24. 254. p. ill.

- szec. ipam.

Zsolnay →

BASILIT B 85

- A termék minősége -

Folyékony, vízben oldódó védősc
bórvegyület-bázison. Megelőző v
tevő gombák (rothadás) és rovar

- Alkalmazási terület -

Furnér és fából készült, vagy c
készült rostlemezeknél, faforgá
karbamidanyag-, illetve melamin
tek. V looG építési faforgács-l
sított karbamid-melamin-formalc
nálni, ehhez az IfBt engedélyez

BASILIT M

- A termék minősége -

Speciális anyag a falban, a kön
re. Ellentétben a pl. boráttar
nincs káros hatással a cementha
Folyékony, bírja a vakolatot és
ható. Az alap nem szineződik el
viselkedése semleges. Megelőzés
Nagyhatású speciális szer.

- Alkalmazási terület -

Tégla, beton, terméskő, vakolat
Padlóburkolat alatt is.

RIPPL-Ronai József

Ádám András: Figyelmébe ajánlom.

= ÉT XXXIX. évf. 8. sz. 1984. II-24 248. p.

Győr, Műcsarnok, Rippl-Ronai Ziállítás

XYLABRILLANT PLUS

- A termék minősége -

Selyemfényű, vízzel hígítható zomár
a fa nemesítésére, beltérben.
Környezetbarát, mivel káros anyagba
foltok, piszok és a por ellen. Könn
súlyozza a fa erezetét és strapabír
nyálnak és izzadságnak ellenálló fe

- Alkalmazási terület -

Beltéri fafelülethez, sőt gyermekjá

- Színtónusok -

Színtelen, tölgy, dió, fenyő, tölgy
cseresznye.
Minden színtónus egymással is kever

XYLAMATT

- A termék minősége -

Natúrmatt, természetes matt. Vízzel
ális viaszokkal a fa beltérben tört

RIPPL-RÓNAI József

Salamon Nándor

Rippl-Rónai kiállítása
Győr, Richard

Új Tükör, 1984. márc. 11. XXI. évf. 11. sz. 3-4.

Orlai that art has drawn inspiration consciously from both traditions but also from neo-classicism and manierism which are also characteristically Italian.

– *Your organizing activity started in the early 1980s has got a new dimension now, with your appointment to director of the Viennese Modern Museum. How do you try to implement your concepts of regional art now with your new opportunities; How far can you realize them and what are the constraints?*

– The museum has its own collection which I inherited. My task is to further develop the material. I must examine now the given conditions in the museum and confront them with the concept of development determining the directions of collecting. The material possibilities are determined by budget allocations: whether I can buy the works which should be in the museum. I will probably not be able to buy from world stars because the museum has not enough money for this but it is not sure that every West-European museum must acquire basic works from the greatest representatives of every significant trend. In the composition of the collection I would emphasize rather Central-Eastern European art, and I do not mean only Polish, Czech, Hungarian, Yugoslavian, etc. contemporary art but also the art of the forgotten decades, works from the 1950s, 60s, 70s which did not get into West-European museums and do not figure in professional literature because of the rejection of Zhdanovian and post-Zhdanovian cultural policy for political reacons accompanied by the rejection of some significant artists. I would like to present in Vienna the same development of the region's art which has happened

RIPPL-RÓNAI József

TAMAS József: Két kiállítás [Rippl-Rónai. Szigethy István] = Nyugat III. kötet 1924. 109.

Szabolcsiné sem t
hoz való csatolását, hi
kiszolgálja, nemcsak a

A dokumentációs g
művészeti osztályhoz!

Mi mindezen elkép
szanak a személyi felté

A vezetés struktu
/igazgatótanács-kutatót
kontrollt és vitalehető
nak itt, de lehetne szél
aki ugy érzi, hogy ninc

Az igazgatóhelyet
kérdés. Feltétlenül szü
ban? Az igazgató akarja
neheziti a munkamegoszt
viszont lesz lehetőségü
tipusu igazgatóhelyette

RIPPL-RÓNAI Ödön műgyűjtő.

Pandur József: Rippl-Rónai Ödön a közéleti ember. = Somogyi honismeret. 1984. 2. 33-42. p.

R-R. József mutatóla

A dolgozat eredményei, következtetései

A dolgozat megírásának időpontjára abban a szerencsés helyzetben voltam, hogy olyan nagymennyiségü eredeti dokumentumot és a Bauhaussal kapcsolatos kiadványt tekinthettem át, mint - értelemszerüen - az előttem járók közül talán senki. Ehhez hozzájárul az a körülmény, hogy eltérően a külföldi szerzőktől, speciálisan magyar anyagra is támaszkodhattam: Kállai Ernő, Molnár Farkas, Moholy-Nagy és mások cikkeire és hagyatékára, valamint a már említett személyes beszélgetésekre. Mindez, ugy hiszem, hozzásegitett a Bauhausban lejátszódott folyamatoknak nemcsak a leirásához, hanem az értelmezéséhez is.

Dolgozatomban arra a tényekkel alátámasztott következtetésre jutottam, hogy a Bauhaus története azt példázza, miként változik meg egy elvont világjobbitó gondolat, amely a realitásokkal konfrontálódik: Az elvont jobbitó szándékot a müvészek kéyntelenek voltak [illegible]

RIPPL-RÓNAI Ödön ?

Pandúr József: ~~Rippl-Rónai~~ Rónai Ödön, adalékok Rippl-Rónai József munkásságához. Dott. 263 p.

RIPPL-RÓNAI József

GÉGER Melinda: Galimberti Sándor indulása. =
Somogyi Muzeumok Közleményei 9. 1992
138.p.

szerepe Galimberti pályakezdésében

des Renaissancegedankens dringen, und durch Anregung des Sohnes gelangte zweifellos auch der Vater, der schon früher sein Verständnis für die neue Formenwelt an den Tag gelegt hatte, zu einem tieferen Erfassen der italienischen Richtung. Ebenfalls halte ich für gewagt, die durch die römische Hochrenaissance beeinflußten Figuren und Zierformen dem ältesten Sohne Hermann zuzuweisen, weil dieser sich von 1514 bis 1515 in Rom aufgehalten hatte. Die von

RIPPL-RÓNAI

POMOGÁTS Béla: Michel Kaposvárosa.
= Jelenkor. XXVII. évf. 7/8. sz. 1984 731-732. p.

[rec.] Lacskó Andrés: Ecset i toll.

Grundriß des Dom

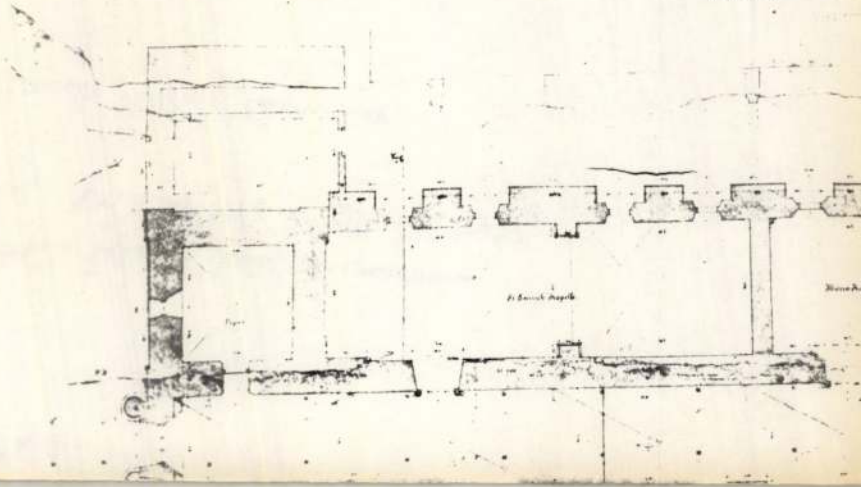

RIPPL-Rónai J

Sipos Lajos

Lackó András: Eset és toll. Rippl-Rónai József és az irodalom [rec.]

Somogy, 1984. nepl.-okt. XII. évf. 5. sz. 105-106.

sok. Különösen jelentős volt ez az áttörés a Szovjetunió első éveiben és az orosz emigrációban, valamint az Osztrák–Magyar Monarchia utódállamaiban. Ezek közül is kiemelkedő kulturális felvirágzással büszkélkedhetett a fiatal Csehszlovákia, amelyet akkoriban *Kelet Svájcának* neveztek.

Ez a kulturális örökség még a háború utáni szocialista realista korszakban sem semmisült meg egészen. Jól bizonyítja mindezt az Irodalmi Múzeumban most megrendezett *Cseh szcenográfia* című kiállítás. Akinek jó az emlékezőtehetsége, annak most tárgyilagosan meg kell állapítania: a színházba „menekült" képzőművészek hatására a negyvenes-hetvenes évek ottani színháza újításaiban 15-25 évvel látszik megelőzni a mi színházi életünket. Lehet, hogy mindez látszat csupán, mert a színház általában nemcsak látvány.

A tárlat áttekintést nyújt a század cseh szcenográfiájának fejlődéséről: Adolphe Appia szecessziós jellegű követője *J. Wenig*, majd az expresszionizmus nagy jelentőségű képviselői, *W. Hofman* és *J. Kroha* munkásságáról. Ezt követően a különböző modern művészeti irányzatok, a futurizmus és a kubizmus (szintén Hofman és *J. Čapek*), a purizmus *(B. Feuerstein)*, a konstruktivizmus (*A. Heythum* és *F. Zelenka*) színpadi jelentkezését követhetjük nyomon. A harmincas években a cseh szcenográfia piktúra felé forduló ága a színpadi szürrealizmus figyelemre méltó műveit alkotta meg: *J.*

RIPPL-RÓNAI József

PÁLOSI Judit: Rippl-Rónai József: Krisztus születése és halála falkárpitjáról. = Ars Hungarica, XII.évf. 1.sz. 1984 79 - 85.p. ill.

Williams részére nyomott kiadását díszíti. John *Chantry* készítette ezt a metszetet, amin egy mélyen ülő szemű, páncélinges, bajuszos vitéz látható csinos kalapban. A kalap forgójából tollak sarjadnak ki, amelyek erősen emlékeztetnek egy ananász leveleire. Ezt az ananász-kalapos Zrínyit a kép középpontjában négy oldalról négy kis kép veszi körül, az osztrák császár, a francia király, Timur Lenk és Szkander bég, másszóval más híres törökverők és fejedelmek képei, de mindezek, ha úgy tetszik, csak asszisztálnak Csáktornya urának, aki (legalábbis ezt sugallja a könyv címlap mellett álló metszete) a leginkább méltó az olvasó különös figyelmére és hódolatára.

A másik érdekesség ugyancsak képpel függ össze, méghozzá azzal az (Apponyi-gyűjteményből ismert) Zrínyi Miklós-lovasképpel, amelynek reprodukcióját az *Angol életrajz Zrínyi Miklósról* is közölte. Ezt William *Faithorne* (1616–1690), a jónevű angol rézmetsző készítette, s a kép alatt ez a szöveg áll: „A nemes és vitézlő Zrínyi Miklós gróf *(Nicholas Count Serini)* valóságos ábrázolása, amely egy Magyarországról a Király őfelségének küldött eredeti alapján készült". Faithorne nemcsak a kor legkiválóbb és legkeresettebb portrékészítői és rézmetszői közé tartozott – *Cromwell*ről *II. Károly*ig mindenkiről metszett képet –, hanem a legélelmesebbek közé is amennyiben kép- és könyvárusítással is foglalkozott. Ezt a többi közt egy 1664. június 27-i (július 7-i) keltezésű londoni hírlappal bizonyíthatja, amelynek hirdetési rovatában geket, külön említve Babocsát, Pécset és Segest, úgyszintén az eszéki híd fölégetését. Abból, hogy a vers vége felé Zrínyi-újvárat még a kereszténység védőbástyájaként emlegeti – *„Es steht Serinwar de Christen zu Schu(t):"* –, az is megállapítható, mikor szerezte versét: valamikor 1664 februárja és júliusa között (Zrínyi-újvárat 1664. június 30-án adták föl a töröknek). Ez a „mézes" diesbimnusz azért is érdekes, mert olyan elbingai protestáns írta, aki szívén viselte a törökkel folytatott háború sorsát, s ha ehhez hozzátesszük, hogy a londoni gyászlapon szereplő Joachim Pastorius is valószínűleg lutheránus volt még, amikor Zrínyi-emlékversét írta (később katolizált), akkor kitűnik, hogy Zrínyi korabeli, külföldi kultuszában nem kis szerep jutott német protestáns tisztelőinek.

A fent említett wolfenbütteli kötet 19. számú darabja egy 1664-ben szerzett, a Zrínyi-testvéreket dicsőítő dal, amihez kotta is van mellékelve. Címe: *„Zu Ehren Neuanfgenestes (?) Lied Wen der Herrn Grafen von Serin... werden Gebrüdern"*. A kiadás helye nincs feltüntetve, de feltehetőleg Sziléziában vagy Szászországban énekelhették. S végül egy másik kötetben a Schilling páter-féle *Poetische Klage* után egy olyan füzetet találunk, amely két, Zrínyi Miklós halálára írt gyászverset tartalmaz. Ez a füzet is 1664 végén jelent meg a címlap szerint: *„F.V.R. Klag-Gedichte über Den Grausamen (unverhofften) Tödtlichen Hintritt Des Hoch und Wolgebohrnen Herrn*

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai József /a kiáll. rend. Pogány Gábor, Bognár Zsuzsa ; [bev. Bognár Zsuzsa]. - Bp. : Fészek Galéria, 1984 6 p.,] 10 szines dia ill.

Bp.,Fészek Galéria, 1984 május 31-junius 29

RIPPL-RÓNAI Józef

Sz. a. [Szekely András]

Rónai-ház a Róma-hegyen

Új Tükör, 1984. febr. 12. XXI. évf. 7.n. 24-25.

s1-1.lev SZED.> EDIT TORD.> GYULA

az rendkívül változatos lehet, és a nyugati művészetben lévő különbözőségek vezettek engem oda, hogy a magyar művészetben vagy a kelet-európai művészetben is ezt a különbözőséget

RIPPL-Rónai József

3. 49-50.p + ill. Anella és Laramie c. képei aukción

Új Művészet 1992

tár lapját boritják be. Az első taka-
ta lenvászonból készül. Szláv neve
elképezi. Erre terítik az endüthiát,
ként jelenik meg. az iliton már
dő Krisztus arcának megtörtésére em-
zzal együtt összehajtva-az antimenzion,
inak egyike. Az antimenzion tulajdon-
l, vagy selyemből készül, és minden
tását ábrázolja.

RIPPL-RÓNA Josef

Genthon István Tájvéről

= Nonlopi Gyorgy = Irodalmi Ujság. 1961. junius 15.
8

Rippl-Rónai József, festő

L: Zsolnay Vilmos

286

Kővágó S – B. Horváth Cs. Zsolnay-keramikák Pécsett.

Élet és Tudomány, Bp 1982. febr. 26.

XXXVII/9

Rippl Rónai József, festő

L: Huber András

– : A hétvégi kult. prog.

9

Népszabadság, Bp. 1981 jún. 13

Rippl-Rónai József festőművésznek

Kaplár Miklós Hajdúböszörmény szülötte, a Hortobágy igazi festője. Ellenállhatatlan belső kényszer, majd Rippl-Rónai tanácsai és segítsége irányította a festészet felé.

Sz. Kürti Katalin: Megnyílt a Hortobágyi Galéria
Szocialista Művelődésért, 1980. júl. hó.

Rippl-Rónai József, festőművész

Első alkalommal a Pécsi Galériában nyílik meg a „Képzőművészet ma" címmel a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának áruszítással egybekötött kiállítása, – melynek következő helyszíne Bpesten, a Vigadóban lesz. – A kiállításon szereplnek Rippl-Rónai, Szőnyi István, Czóbel Béla, Márffy Ödön művek, a klasszikus alkotók közül.

Dunantúli Napló, 1983. okt. 8.

Rippl Rónai József - festőművész

19
csütörtök

17.30
TIT Szabadegyetem
A magyar művészet
a XX. században
Magyar posztimpresszionizmus és szecesszió
(Csontváry Kosztka Tivadar, Gulácsy Lajos,
Rippl-Rónai József, Beck Ö. Fülöp, Körös-
fői-Kriesch Aladár, Nagy Sándor)
Előadó: Szíj Béla művészettörténész.

Magyar Nemzeti Galéria, 1984. január.

Rippl-Rónay József fm

"dekorativitása"-val

hatása

↓ H-re

→ Huszár Vilmostól

MŰVÉSZET 1985/11-12/53

Rippl-Rónai József, festőművész

Új magyar rajzművészet.

Rippl-Rónaitól Vajdáig.
Emlékezés Gombosi György
művészettörténészre

a kiállítást megnyitja Németh Lajos
tanszékvezető egyetemi tanár,
1984. márc. 29.-én, a Magyar Nemzeti Galériában.

Meghívó.

1984. márc. 29.

Rippel-Rónai József festőművész (1861-1927).

Önmagában is érdekes a művész két rajza a fejőnőről, hiszen ez a téma ritka kivétel életművében, mondhatnánk úgy is: Nagy István-i ihletésű. (említve) – a Nemzeti Galériában látható a magyar rajzművészeti anyag.

Új magyar rajzművészet.

Napló (Veszprém), 1984. ápr. 30.

Rippl Rónai József, festőművész

Ilosvai Varga István festőművész 1895-ben Kunhegyesen született. Fiatalon került a fővárosba és Rippl Rónai tanítványa volt a szabadiskolában.

Köhidi Erika: Új kiállítások a múzeumvárosban

Pesti Műsor, 1984. VI. 61. old.

Rippl-Rónai József festőművész.
Martyn Ferenc festőművész 85 extendős. Életútja
Somogyban Rippl-Rónai mellett kezdődött.

Jó reggelt!
1984. VI. 9. Kossuth 4.25

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927)

Ilavai Varga István négy évtizedes munkásságával Szentendre képköltője volt. A művész hagyatékának első teljes bemutatására e hetekben kerül sor. — 1895-ben született Kunhegyesen. Rippl-Rónai József tanítványa volt a Haris-Kézi Szabadiskolán Bpesten, később Balló Ede korrigálta a munkáit a Mintarajztanodában.

Lovonci Miklós: Szentendre képköltője.
Nógrád, 1984. jún. 23.

Rippl-Rónai József, festőművész

Ilosvai Varga István 1895-ben Kúnhegyesen született. Rippl-Rónai József tanítványa volt a Haris-közi Szabadiskolán, Bpesten.

Losonci Miklós: Szentendre képköltője.
Napló /Veszprém/, 1984. jún. 23.

Rippl Rónai József festőművész

Rippl Rónai József
(1861-1927)

„Nő galambbal" Litografia 24x19 cm
J. l. j.: Rónai

Kikiáltási ár: 3000 Ft

BÁV 52. Képaukció katalógus Bp. 1980. szeptember

Rippl-Rónai József

A „Tavaszi tárlat"-on szereplő művészekre vonatkozó kritikai értékelés:

Rippl-Rónai József "régi képeivel szerepel" amit a kritika nem tart jónak,

Bosznay István munkáiban hanyatlást lát korábbi alkotásaihoz képest,

Dudits Andor: "Cigányok" c. vásznát csak megemliti, minden kommentár nélkül./413.lap/

Ligeti Miklós királyszobrát lásd: a 295. lapon.

A tárlaton részt vett valamennyi művész nevét lásd: Rudnay Gyula nevénél.

Élet, Bp. 1917. ápr. 8. IX. évf. 14. sz. 347-348. lap.

Rippl-Rónai József, festő

L: Zala György

Halász Júlia: Ezer év művészete 4.

Esti Hirlap, Bp. 1979. máj. 5

Rippl-Rónai József. Sestőművész.

„Tisztelet" c. sorozatban Nitz Béla, Rippl-Rónai József, Gruber Béla, Rudnay Gyula és Endre Béla után most Berény Róbert munkássága került előtérben.

Losonci Miklós: Tisztelet Berény Róbertnek. Pest Magyar Hírlap, 1948. okt. 21.

Rippl-Rónai József, festő

nagyemlékre

Rónai Mihály András. A magyar Párizs 7.

Népszabadság, Bp. 1979 máj. 9.

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve.

Sz. Kürti Katalin: [Móricz Zs.:] Barátsága Medgyessy
terencccel 106-108.

Alföld, Debrecen, 1979. július XXX/7.

Rippl-Rónai József, festőművész

a Corvina Kiadó: Csontváry és Rippl Rónai után ebben az évben Derkovits, majd jövőre Munkácsy jelenik meg, a reprezentatív albumaik sorában.

Művészeti Magazin.

1978. júl. 9. Kossuth, 8.55

Rippl Rónai József

A Nemzeti Szalonban az "Uj Müvészcsoport" kiállitásának körülményeit Margitay Ernő ismerteti. A kritikában megemlitett müvészek névszerint folyamatosa következnek az egyes cédulákon.

Rippl-Rónai József,
Róna József,
Szinyei-Merse Pál.

A tárlaton résztvevő müvészek közül fenti beszámolóban felsorolt teljes müvésznévsort a kiállitás előzményeinek történetével lásd: Zala György nevénél 1-4. sz. cédulján.

Élet, Bp. 1917. dec. 23. IX. évf. 51. sz. 1251-1252. lap.

Rippl-Rónai József, festőművész.

Márffy Ödönre Adyval és Füleppel való párizsi találkozását megelőzően Rippl-Rónai gyakorolt rá nagy hatást - mindvégig őt vallotta mesterének.

P. Szabó Ernő: Tisztelet Márffy Ödönnek.
Pesti Műsor, 1979. jan. 3.

Rippl-Rónai József

Peterdi Andor háborus verseinek kötetéhez a müvész készitette el a költő arcképét.
"Kultura" c. rovat közleménye.

Élet, Bp. 1916. május 7. VIII. évf.
19. sz. 458. lap.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai József egy régebben megfestett képével "aranyéremre pályázhatna",

Csók István "nem mai keletü strandképét" a kritika elég keményen birálja,

Ferenczy Károly: "Cigányleány" c. vásznát gyengének, elrajzoltnak itéli a beszámoló,

Czencz János: "Merengő"-jében "nagyon sok a finomság."
Fenti müvészek a Téli tárlaton szerepelnek, melyet a Képzőművészeti Társulat rendezett, s a nevek mellett idézett kritika Margitay Ernő mükritikus véleménye. A lapban felsorolt valamennyi müvésznevet lásd: Rippl-Rónai József nevénél.

Élet, Bp. 1916. dec. 3. VIII.évf. 49. sz. 546-547. lap.

Rippl-Rónai József

Az alant felsorolt müvészek szintén résztvettek a Téli tárlaton. A különbség az, hogy neveik nemcsak a Tárlatról szóló kritikában szerepelnek, hanem müveik közül egy-egy reprodukcióval, a lapnak az 1916. évi nov. 26.-i és dec. 3.-i számában is. Dobai Székely Andor, Szlányi Lajos, Zemplényi Tivadar, Rudnay Gyula, Halmi Artur, Horvai János és Kisfaludi Stróbl Zsigmond. Valamennyiük munkájának feltüntetését lásd: saját nevük mellett.

Élet, Bp. 1916. nov. 26. VIII. évf. 48. sz.
" " " dec. 3. " " 49. "
509. 510. 511, 538, 539, 540, 541. lapokon.

Rippl-Rónai József

A Szépmüvészeti Muzeum helyiségeiben kiállitást rendezett a Képzőmüvészeti Társulat melyet a kritika "Téli Tárlat" cimmel ismertet. A kiállitáson szereplő müvészek közül a kritika felsorolja a következő neveket: Csók István, Rippl Rónai József, Ferenczy Károly, Czencz János, Hende Vince, Damkó József, Haranghy Jenő, Prihoda István, Frank Frigyes, Burghardt Rezső, Béli Vörös Ernő, Zala György.
A feltüntetett müvészek alkotásainak értékelése külön cédulákon történik, hivatkozással Rippl-Rónai József nevére.

Élet, Bp. 1916. dec. 3. VIII.évf. 49.sz. 546-547. lap.

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Párisi kordás" Vízfestmény 21x16 cm
J. l. f.: Rónai 1914. Kikiáltási ár: 7000 ft.

„Ülő akt" Vízfestmény 22,5x29 cm
J. f. f. Rónai
Kikiáltási ár: 6000 ft.

BÁV 52. Képaukció katalógus Bp. 1980. szeptember

Rippl-Rónai József

Nagy mesterek festményeinek hamisitásáról, s azok elszaporodásának okairól ir Németh Lajos: "Igaz mesterek – hamis képek" cimmel. Felsorolja az okat a mestereket, akiknek alkotásait legszivesebben hamisitják: Csontváry Kosztka Tivadar, Gulácsy Lajos, Nemes Lampérth József, Nagy Balogh János, Derkovits Gyula, Egry József, Gadányi Jenő, Rippl-Rónai József, Czóbel Béla.
A cikk részletesen foglalkozik a Csontváry hamisitványokkal. Szakmai vitát javasol kétes müvek elbirálására szakavatott hozzáértőkkel. A Németh-cikket lásd: Csontváry Kosztka Tivadar nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr. 1o. XXIII. évf. 6. sz. 4. lap.

Rippl-Rónai József, festőművész

Dokumentumok világítják meg Káplár Miklós példaképei, mesterei szoros kapcsolatát. Egy 1926-beli meghívó szerint Rippl-Rónai, Martyn Ferenc, Medgyessy Ferenc, Káplárral együtt szerepelt a művész szülővárosában, a Hajdúböszörményben rendezett kiállításon.

M.L.: A Hortobágy felfedezője. Petőfi Népe, 1978. okt. 24.

Rippl-Rónai József

A francia fogságból hazatért művész háborus kiállitásán az Ernst Muzeumban körülbelül háromszáz rajzot és festményt mutatott be. Ezeknek nagy részét internálásának ideje alatt készitette.
m. sign.-val /Margitay Ernő/ hosszan ir a művész munkájáról, de müveiből egyet sem nev emlit meg.

Élet, Bp. 1915. szept. 26. VII. évf.
39. sz. 939. lap.

Rozsnyai János

Divald Kornél: "Magyar müemlékek" c. tanulmányának illusztrálására a lap bemutatja a müvész festményét, melynek cime: "Krisztus a Kálvárián", a nagyszebeni régi katholikus, most evangelikus templomban.
Repr.

Élet, Bp. 1916. ápr. 23. VIII. évf. 17. sz. 402-405. lap.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861–1927).

A Miskolci Galéria ez évi terveiben szerepel Rippl-Rónai József festőművész műveinek kiállítása.

(Benedek): Évváltáskor a Miskolci Galériában.
Észak-Magyarország, 1984. jan. 2. 4. old.

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927)

Id. Vaszary János műgyűjtő évtizedek óta harcának egyik győzelmeként vallja, hogy a Szépművészeti Múzeum Rippl-Rónai termében állandó kiállítás van látható. Ezzel a Szabadságért vívott

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927).

Azt mondták mondani: Rippl-Rónai festészetében a dekoratív kifejezés az elsődleges szempont.

Korompay János: Látogatóban Baracsy Jenőnél.
Vasárnapi Világ, 1914. márc. 29.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Simon Magdolna művészettörténész a XIX-XX. századi magyar képzőművészetet bemutató állandó kiállítás rendezője. A mult század elejétől az 1960-as évek végéig átfogja a magyar képzőművészet legjellegzetesebb irányzatait. – Ferenczy Károly, Tornyai, Gulácsy, Rippl-Rónai és más neves művészek képei fémjelzik a századfordulót.

Heltai Nándor-Koloh Elek: A rendezők véleménye.
V.M.: Képtár a Cifrapalotában.
Petőfi Népe, 1983. okt. 9.

Rippl-Rónai József

vízfestménye magasabb eladási árat érdemelt
volna.

Enyel Károly: Aukciókritika; „Műgyűjtő" 1973/4. sz. 56. l.

Rippl-Rónai József

szabadiskolájában tanult Bortnyik Sándor.

Körner Éva: Ungarische Avantgarde, München, 1971.

oldalszám nélkül

Rippl-Rónai József

Kaposvárt született 1881 meghalt ugyanott 1927-ben. 1884-87 (?) között a München-i Akadémián végzi tanulmányait; 1887-1902 Franciaországban van.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971

oldalszám nélkül

Rippl-Rónai József

1892-1902 Nemilly-ben lest. Ugy nevezett „Fekete korszaka." Kapcsolata es barátsága Maillol-lal, a Nabi-kkal állit ki.

Dörner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Rippl-Rónai József

1902-után Magyarországon élt, erősen kolorisztikus csóner képeket fest és impresszionista-díszítő pasztell képeket.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Rippl-Rónai József

1906-ban Párizsba a Budapesti Könyves Kálmán Szalonban. 1906-14 elsősorban pointillista festményeket alkot. A háború után pasztellképeket fest.

Lőrincz Éva: Ungarische Avantgarde, München, 1971.

Rippl-Rónai József

1. sz. színes reprodukció: A parkban olaj, vászon, 50 x 70 cm.

Körner Éva: Ungarische avantgarde, München, 1971.

Rippl-Rónai József
festő

v volt a mestre a fiatal Martyn Ferencnek.

Hárs Éva: Martyn 5
Corvine 1970.

Rippl Rónai Lórset
festő

A MIÉNK tagja volt.

Dévényi Iván: Kernstok Károly 10.
Corvina 1970.

Rippl-Rónai József

festő

Kernstokkal és Vaszaryval szabadiskolát vezetett, 1913-tól idei járt Bortnyik Sándor.

Borbély László: Bortnyik Sándor 5. Corvine 1971.

Rippl-Rónai József, festő

„Ma már kevesen tudják, hogy Rippl-Rónai József ..... eredetileg gyógyszerészeti pályára készült ....."

— : Például Csontváry

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. júl. 29.

Rippl Rónai

"Figurális képek" c. fejezetben emliti meg a müvészt Lázár Béla: "A tavaszi tárlat" c. beszámolójában, s elmondja, hogy az impresszionisták modorában fest, a pillanatnyi hatás alatt áll, a villanás szerüen megnyilvánuló mozgás, fény szépségét mesteri technikával kapja el, de végül megjegyzi, hogy "csak technikával nem lehet festeni."

Otthon, Bp. 1900. évf. 6. füzet.
49-60. lap

Rippl-Rónai József

Művei emlitve

Magyar kiállitás Londonban

Magyar Nemzet 1948 I. 4.

Rippl-Rónai József

emlitve

Hány Károly László : Bevezető

KosztaJózsef Gyüjt. Kiáll

Nemzeti Szalon 1948 okt

Rippl-Rónai József

említve

Ünnepléseben részesítették a művészek
a 70-éves Bíró Henriket
Újság 1936 1. 28.

Rippl-Rónai József

Kastély részlet, tempera

Nemz. Sportbiz. MKépzőm.
Kiáll. Katalógus 1945 aug.

Rippl-Rónai József

Parkrészlet, pastell

Nemz. Sportbiz. M. Képzőm
[illegible] Katalógus 1945 aug

Rippl Rónai

"Egy-egy részlet lelkét keresi- müvein-, az uralkodó jegyet, a lényeget.." s kiemeli alkotásai szinakkordjait Lázár Béla: Téli tárlat"-ról szóló kritikájában.

Otthon, Bp. 1901. dec. hó.
18-29. lap

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve: volt tárlata Tihanyban.

T. J.: Építő századok 7.

Népszabadság, Bp. 1971. jún. 15.

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve: Szilágyi Jolán művésznövendék volt a Kernstok – Rippl-Rónai szabad-iskolában.

– : Elhúnyt Szamuely Tiborné Szilágyi Jolán

7.

Népszabadság, Bp. 1971. júl. 8.

1) Rippl-Rónai József

festő

Ápja Rippl József Toponárról való, anyja Knezevich Anna Paulina. A legidősebb gyermek a családban. A csa-

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 5. Corvina 1971.

2) Rippl-Rónai József

festő

lád ősei, akik Szentbalázson és Toponáron laktak, földművesek voltak, fával dolgozó mesterembesek voltak. A családi krónika számon tartott egy horvát

Aknai Tamás: Rippl-Rónai J.

Corvina 1971.

3) Rippl-Rónai József

fiszlő

bán szépapát.

József 1861 máj. 24.-én született kapos-
várott, a Zárda utcában. A négy Rippl
fiú az elemi iskolát és az Államgymná-
Aknai: Rippl-Rónai 5.

Corvina 1971.

4) Rippl-Rónai József

fes 16"

sinmot is Kaposvárott végezte. Rossz tanulók s annál nagyobb csínytevők voltak. Szenvedélyük volt a népvagyi gyűjtés, a

Aknai Tamás, Rippl-Rónai 5.

Corvina 1971.

5) Rippl-Rónai József festő

muzsikálás, vajzolgatás.

Józsefnek valantott mestersége, a gyógyszerészség.

Tanulmányait befejezve szülővárpában,

Aknai: Rippl-Rónai 5.

Corvina 1971.

6) Rippl-Rónai József

festő

a Schröder-féle Fő utcai patikában

volt segéd, de megfordult Pécsett is.

Pestre ment a Czukor utcai Iparmű vé-

szeti Rajziskolába, ahol dr. Vitéz né-

Aknai: Rippl-Rónai 5.

Corvina 1971.

7) Rippl-Rónai József festő

hány vajzára „kitünő klassifikációt" adott. Anyagi gondjaitól a Zichy úrfik melletti nevelősködés szabadította meg, Kalksburgban és Szardon. Kalksburgból

Aknai Tamás: Rippl-Rónai s Corvina 1971.

8) Rippl-Rónai József

festő"

néha be tudott menni Bécsbe kiállítá-

sokra. Egyik preceptor kollégája,

Goltz Sándor ajánlotta be Liczen-Mayer

Sándorhoz, aki ekkor a történeti festé-

Aknai: Rippl-Rónai V.

Corvina 1971.

9) Rippl-Rónai József

festő

sut tanára volt a müncheni Akadémián. 1880 körül figyelme végképp a festészet felé fordult.

1884 január 11-én magyarkezett Mün-

Aknai Tamás: Rippl-Rónai s. Corvina 1974.

Rippl-Rónai József, ejtőművész (1861-1927).

Bröthy István építészeti tanulmányokat folytatott a Bpesti Műegyetemen 1918-tól, közben 1919-ben Vedres Márk és Rippl-Rónai József szabadiskolájában képezi magát, 1920 és 1924 között szobrászati stúdiumokat folytat a Bpesti Képzőművészeti Főiskolán. 1925-ben telepedik le véglegesen Párizsban.

Lasonczi Miklós: Bröthy István szobrászi világa.
Hevesi Szemle, 1984. márc. 10-13.-old.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

dr. Bándi Gábor, a Vasmegyei múzeumok igazgatója a készülő képtár terveiről mondja: „... végre lesz módjuk olyan festői életműveket is látni a szombathelyieknek, mint pld. Egry Józsefé, Rippl-Rónai Józsefé, akiknek bemutatása régi terv, régi adósság.

b. r.: Készül a képtár kiállítási terve.

Vas Néke, 1984. ápr. 1.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927)

Lóránt János ifjúkori élményeinek első állomása emberi és festői értelemben egyaránt a Körös-part, a lékésszentandrási és a szarvasi táj. Ehhez járult a szegedi évek szellemi tágassága, a kaposvári tanári esztendők felismerése, melyet Rippl-Rónai József képi kultúrája és a pannon eszmék, a Tselicség dombringása jelentette.

Ismeretlen Mikós: Lóránt János festői állomásai.
Levesi Szemle, 1984. jún. 5-9-old.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Veserű Ilona korunk egyik legfontosabb magyar festője, Emellett-pontosabban: ezen belül-dekorátor és térépítő. A dekorátor elnevezést olyan értelemben kívánjuk itt alkalmazni, ahogyan Ady Endre használta Rippl-Rónai József művészetével kapcsolatban.

Szabó Julia: Veserű Ilona művészetéről.

Budapest, 1984. jún. 16-17-old.

Rippl-Rónai József festőművész (1861–1927).

Nisfaludi-Ströbl Zsigmond is megjárta az I. világháború frontjait. Öt azonban megkímélte a háború, kedig 1913-tól katona. Kikiszöje, barátja Márffy Ödön egy művészcsoportba irányítja. Mednyánszky László-Zádor István-Edvi Illés-Rippl-Rónaival járja a frontot. Rajzol mintáz mindvégig. A háború kitöréskor ugyanis elismert és jelentős művész.

Studió '84.

1984. VI. 26. TV 1-műsor, 21.35 (E.)

Rippl-Rónai József, festőművész /1861-1927/.

1. „Fivéreim, Lajos és Ödön," karton, olaj, 76x105 cm, 1912. /repr./

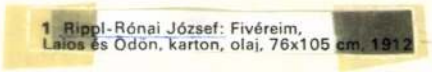

1 Rippl-Rónai József: Fivéreim, Lajos és Ödön, karton, olaj, 76x105 cm, 1912

Művészet, 1984. júl. 35-old.

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927).

Czumpf Imre 1972-ben, 74 éves korában, elfelejtve halt meg és ma is elfeljtett, ismeretlen művész, holott alkotásai, esztétikai értékükkel a XX. sz.-i Európa képzeletbeli ~~értékükkel~~ múzeumában a legjobbak mellett igényelhetnek magaknak helyet. – Czumpf Imre mesterei Kernstok Károly és Rippl-Rónai József voltak. 1914-tól szerepelt kiállításokon, főleg tusrajzdival.

Lukácsy Sándor: Czumpf Imre.
Élj Irás, 1984, júl. 97-old.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Ilosvai Varga István festőművén hagyatékának első teljes bemutatására e hetekben kerül sor Szentendrén. — 1897-ben született Kimhegyesen, Rippl-Rónai József tanítványa volt a Haris-Rózi, Szabadiskolán, Budapesten, később Ballo Ede korrigálta munkait a Mintarajztanodában és Pór Bertalan studiumait is figyelemmel kísérte.

Losonczi Miklós: Szentendre képköltője.
Fejér Megyei Hírlap, 1984. júl. 21.

Rippl-Rónai József

A modern magyar tájképfestéssel kapcsolatban Szokolay Béla -Csánky Dénesről szóló- kritikájában neves művészek felsorolása mellett, művészi felfogásuk egymásra való hatását, vagy különbözőségét ismerteti.
Elsőként:
Mednyánszky László,
Rippl-Rónai József és
Vaszary János művészetét jellemzi egy-egy mondattal.
A Szokolay-kritikában közölt művészneveket lásd: Csánky Dénes nevénél.
A részletes művészelemzést alanti jelzetü kritika tárgyalja.

ÉLET, Bp. 1926. jan. 24. XVII. évf. 2. sz. 29-31. lap.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

említve ld. Barabás Miklós

Losonci Miklós: Kétszáz év magyar festészete. Miskolci Képtár

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 51. sz. 4. o.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzájár. ker levonásra.

Budapest, 197.....

.....
megbizott

.....
megbizó

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

említve mint I.V.I. mester
ld. Ilosvai Varga István

Losonci Miklós: I.V.I. emléktárlata. Ráckeve, Árpád Muzeum

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf.32.sz.4.o.

Rippl-Rónai J.

Pécsi-Káptalan u-i múzeum

Nepszava
1986. VII. 5.

Ripple - Rónai József

Sotheby's árverés

Magyar Nemzet 1987. IX. 9

M.D.K.

Rippl-Rónai

A "Müvészasztal" c. rovatban "Rippl-Rónai papucsban" cimmel /Ypszilon/ ir és emlékezik meg a müvészről.
A beszámolót a müvész rajzai diszitik.
A lap bemutatja a müvészről készült fényképfelvételt.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1940. márc.22-28.
III. évf. 12. sz. 48. lap

Rippl-Rónai József

Szabadi Judit: "A magyar szecesszió müvészete" c. könyvét ismerteti Hanák Péter: "Az enyészet szépsége" c. cikkében.
Tizenhárom müvésznév szerepel a Hanák-cikkben. de csak hat nevet emlit ugy, hogy alkotásaik bemutatásra kerültek a kötetben:
Ferenczy Károly, Vaszary János, Csók István, Gulácsy Lajos, Rippl-Rónai József és Körösfői Kriesch Aladár.
Utánuk következnek: Egry József, Kozma Lajos, Vedres Márk, Beck Ö. Fülöp, Iványi Grünwald Béla, Csontváry Kosztka Tivadar és Nagy Sándor, akiknek müveit feltételezhetően ugyanugy hozza a kötet, mint a fentebbiekét.
A Hanák-ismertetést lásd: Ferenczy Károly nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1979. szept. 1. XXIII. évf. 35. sz. 12-13. lap.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Rónai Dénes fényképe R-R-J-ről. 1925.

Koltai Ágnes: A féynképészet hajnalán. Részletek a Tény-kép cimü Mücsarnokbeli kiállitás anyagából.

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 2. sz. 20-21. o.

SZERZŐDÉS

munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

nely létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. 1. 62.), másrészről

név:

főállásu munkahelye:

állandó lakcime:

szem.ig.száma:

megbizott között az alábbi feltételekkel:

1. Az elvégzendő feladat részletesen:

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

emlitve

Salamon Nándor: Válogatás Magángyüjteményekből.Győr, Műcsarnok

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.28.sz.4.o.

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzájár. levonásra.

Budapest, 197.....

.....
megbizott

.....
megbizó

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).
Lóska Lajos: A Deák-gyűjtemény.

„Mezei munka," dekli, olaj, 51.5x40 cm, (repr.)

Művészet, 1988. máj., 54-old.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927)

a francia piktura felszabadult szellemét meghonosító művész munkác láthatók.

Az új Fővárosi Képtár premierje.

Népszava, 1983. nov. 25.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Kiállítási előzetes

Március 14. A századforduló művészete. Cép. fest. és I. em.

„Fekete fátyolos hölgy, 1896. (repr.)

Magyar Nemzeti Galéria,
1986. febr.

a hónap műtárgya.

Ripol-Rónai József (1861–1927).

festőművén

cép. II. em.

„Ágyban fekvő nő," (1891.) (emlitve) c. képén minimálisra redukált festői erközökkel ragadja meg, egy munkában elfáradt asszony szegényes környezetét.

Magyar Nemzeti Galéria

1985 marc.

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927).

A művész megalapította kaposvaron Dunántúli Tárlat-at. A három évente ismétlődő seregszemlek sorában az idei alighanem emlékezetes lesz. Ilyen gazdag és magas színvonalú anyaggal ugyanis még soha nem jelentkeztek itt Pannonia képzőművészei.

Jó reggelt!

1984. IX. 29. Kossuth 4. 25.

Rippl-Rónai József, festőművész

Benedek Péter festőművész (naiv), Uszódon élő szegény művészt Csók István, Rippl-Rónai József felismerték és méltatták ihletett munkásságát.

F. P. J.: Emlékházat avattak Uszódon.

Petőfi Népe, 1983. nov. 9.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Emlékezés Czigány Dezsőre.

Czigány Dezső Münchenben is tanult, tisztelte Ferenczy Károly és Rippl-Rónai József törekvéseit, de igazi műhelye, irányfűje Párizs lett.

Dunántúli Napló,
1983. máj. 28.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

emlitve ld.Bálint Endre

Székely ANdrás: A tárlat eladó

UJ TÜKÖR 1983,XX.évf.43.sz.24-25.o.

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927).

TIT Tárlatvezetés.

dec. 20.
9:30 óra
15 – " –

Nagybányától a Nyolcakig
Rippl-Rónai József művészete
Vezető: Plesznivy Edit.

Magyar Nemzeti Galéria,
1987. nov., dec.

RIPPL RÓNAI JÓZSEF

emlitve ld.Mihályfi Ernő

Nagy Zoltán:M.E. hagyatéka.Szécsény,Kubinyi Ferenc Muzeum
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/34.sz.3.o.

a to Pauca [Villa Pouca de Aguiar] is seven miles. This vill is situated among mountains the road to which is through mountains and woods which produce few trees except chestnuts. From this place to Varcodeboule [Arco de Baúlhe] is six miles. In this village the houses are far apart. The journey there is through great and high mountains which can be compared with those which we had already crossed. Between these mountains flows a river called Tamega which is crossed by a very high bridge. Below this bridge another river flows in but it has no name. This also is crossed by a bridge. We sailed down for six miles and counted sixty-two streams of pure water flowing into this river which was full of trout. Lanusa [Povoa de Lanhoso] is six miles from Arco de Baúlhe. This village is overlooked by a ruined castle. Other deserted castles are to be seen which are inhabited by country folk. They dig and cultivate fruit on which they live. For many miles no fields are to be seen and in those mountains the people have a hard and difficult existence. We descended from this village and saw a church beside the mountains

[1] A medicinal compound used as an antidote against venomous bites and poisons.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

emlitve ld.Karacs Ferenc

Székely András:Hüvész hazája az egész világ...

UJ TÜKÖR 1980/XVII/28.sz.5.o.

RIPPL -RÓNAI JÓZSEF

anlitve

Székely András: Van még pénz Magyarországon

UJ TÜKÖR 1980./XVII/ 6.sz. 26.o.

Rippl-Rónai József

„Anella" tusrajz 20x30 cm J.f. j.: Anella 1914.
kikiáltási ár: 4000 ft.

„Városkép" vegyes technika 17x21 cm J.l.b. Rónai.
kikiáltási ár: 5500 ft.

BÁV 59.Képaukció Bp.1982.december

Rippl-Rónai József, festőművész

a Bartók Béla út 32. Galériában megnyílt kiállítás témája portrék, vallomások a legfontosabbról: az emberről.
Szerepel e tárlaton Rippl-Rónai József és Kunffy Lajos „közös" vászna, a „Lazarin". (említve).

Módos István: Arcképek magángyűjteményekből.
Pesti Műsor, 1980. máj. 21.

Rippl-Rónai József, festőművész

Móricz Zsigmond és Medgyessy Ferenc kapcsolata, barátsága közismert. Együtt tanultak kisdiákként 1891-94 között a Nagykollégiumban, majd a tízes években. Találkoztak ismét Rippl-Rónai Józsefnél s attól fogva elszakíthatatlan barátok lettek.

Sz. Kürti Katalin: Medgyessy hagyatéka Debrecenben, Hajdú-Bihari Napló, 1980. máj. 25.

Rippl - Rónai József, festő

L: Csontváry

Kristó Nagy István: Mintaszerű műdemzés 936-938

Jelenkor, Pécs, 1981. okt.

XXIV/10

RIPPL-RONAI JÓZSEF

József Rippl-Ronai:
"Portrait László von Medinyansky."
Pastell auf starkem Papier, 52x41,5 cm.
Sign. und dat. "Ronai 1916"

ld. WIEN, DOROTHEUM
624. Kunstauktion, 19.bis 22. Juni 1979.
Katalogus Nr.1239., S.132., Taf. 84.

RIPPL RONAI JÓZSEF

Aukción:
Josef Rippl-Ronai: Drei ruhende weibliche Akt. Rohrfeder, Tusche auf Papier, 22x28 cm. Sign.

Wien, Dorotheum,
631. Kunstauktion, März 1981.
Katalogus 958.sz. 113.old.
Kép: Taf. 277.

RIPPL RONAI JÓZSEF /?/

Aukción:
Joszef Rippl-Ronai, zugeschrieben:
Am Waldweg.
Öl auf Leinw., 69,5x55 cm./Bezeichn./

Wien, Dorotheum,
454. Kunstversteigerung, 1981 Apr.
Katalogus 458.sz., 60.old., kép: Taf. 8.

Rippl Rónai József

„Zola" c. rajza a

12. oldalon

Magyar Nemzet 1971 okt. 3

Rippl Rónai József 2

4 Zorka portréja, egy spanyol táj,
Lázár Mária arcképe, Zét Zertrészlet, egy
Zatona orvos képe az I. világháborúból, női
akt. Zépei említve

Magyar Nemzet 1971 október 3
17. old.

Rippl Rónai József

1

16 Zépe van Ostendében

Mme Waedemont lakásán

Magyar Nemzet 1971 oktober 3

12-old.

Rippl-Rónai József

Schuber Ernő, Kepes György és Hegedüs Béla Berény, Uitz, Bernáth, Scheiber Hugó, Nemes Lampérth, Mészáros és Rippl-Rónai társaságában - 1930 októberében szerepeltek műveikkel a Tamás Galériában rendezett portrékiállításon.

Csaplár Ferenc: A Munka-kör képzőművészeti tevékenység Művtört.Ért.1972.2.sz.124-132.l.

135.l.

Rippl-Rónai József

-nak a Munka c- folyóiratban 1933-34-ben publikált
műveit említi

Csaplár Ferenc: A Munka-kör képzőművészeti tevékenysége
Művtört. Írt. 1972. 2. sz. 124-132. l.

138.l.

Rippl-Rónai József

Szines rajzai a pécsi Janus Pannonius Muzeumnak hagyományozott Dénes Zsófia gyüjteményben.

Horváth Béla - Képek és szobrok között; Mügyüjtő; 1972/2. az. 5. l.

Rippl-Rónai József

Kalapos nő;

Mügyüjtő; 1972/2. sz. 8. l.

Rippl-Rónai József

Piacsek bácsi és a család a szőlőben

Mügyüjtő; 1972/2. sz. xxxx 11. l.

Rippl-Rónai József

A Tihanyi Múzeumban kiállítása volt.

Frank János: Holvandi Erzsébet kiállítása Tihanyban; Képző-művészeti Almanach 3, 50. l.

Rippl-Rónai József

A 20-as években szerepelt művésznői kiállításon.
A fiatal Hincz Gyulának csak az ő képe tetszett.

Magyarok a XXXV. Velencei Biennálén. Beszélgetés Hincz Gyulával; Képzőművészeti Almanach 3; Corvina 1972. 48. o.

Rippl-Rónai József

A Fiatal párizsi munkásnő /1896/ és a Lilabluzos nő /1899/ c. képei a jelzett gyüjteményben.

Szabadi Judit - Ferenczytől Czóbelig, a Hidas-gyüjtemény; Mügyüjtő, 1972/2. sz. lo. l.

Rippl-Rónai József

19o2-ben végleg hazatelepedett. Ebből a korszakból az alábbi képek szerepelnek a jelzett gyüjteményben - Fehér fal, barna butorok /19o3/; Piacsek bácsi és a mandolinozó nő /19o5/; Lazarine enteriőrben /19o5/; Baromfiudvar, Piacsek bácsi és a csakád a szőlőben /19o8/; Párizsi entériőr, Krizantémos csndélet /191c/; Festő a kertben /1912/ Anella /1924/.

Szabadi Judit - Ferenczytől Czóbelig, a Hidasgyüjtemény; Mügyüjtő, 1972. 2. sz. 11. l.

Rippl-Rónai Ödön

amatőr festő adta az első öpztönzéseket Mernáth Zurélnak a festészet felé.

Pataky Dénes: Mernáth Zurél, Budapest, 1972. 221

Rippl-Rónai József

12. sz. reprodukció:
„Üvegablak", 1912. Ernst muzeum.

Székely András: A százéves Budapest
szobraiból, Budapest, 1972

271

Rippl-Rónai József

az uj alkotó szellem egyik képviselője.

Kassák Lajos: Az izmusok története,
Budapest, 1972.

1931

Rippl-Rónai József

nem vállal közösséget Gulácsy Lajos-
sal sem pedig Csontváry Kosztka Tivadar-
ral.

Kassák Lajos: Az izmusok története,
Budapest, 1972 315

1631

Rippl-Rónai József

első budapesti kiállítása megbotránkozást és támadássorozatot váltott ki. 11 több a Műcsarnok igazgatóságába választották be.

Kassák Lajos: Az izmusok története. Budapest, 1972 315 l

162 l

Rippl-Rónai József

a párizsi Nabis csoporthoz tartozott.

Kassák Lajos: Az izmusok története

Budapest, 1972 315 l

40 l

Rippl-Rónai József

Párizsból hozta haza amit menthető-
nek érzett és amit hagyatéknak ajándékozott nekünk,
nehogy művészetünk stílus nélkül maradjon.

Bálint Endre HAzugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Unold

Rippl Rónai József

1

Munkácsy Mihály Párizsban élő
tanítványa - emléke

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

76. old.

Rippl Rónai József

2

Öntörvös és tudatos fölismeréseinek eredménye az, hogy a francia művészet szelleme és Tivalóinak művészete eljutott hozzánk

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

26.old.

Rippl Rónai József

3

Amikor hazajön (Párizsból) „tolmácskint", a közvelemény el találja, szemben magát. Rajzkészségét kétségbe vonják s az elismerés eléggé későn ési el.

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

26.old.

Rippl Rónai József

4

Sokat változó művész volt, de minden változását a meggyőződés és új felismerések diktáltál.

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

26.old.

Rippl - Rónai

Művénete a francia festénettől ihletett és merít inditékot. Harárkban a megújuló magyar festő-művénet egyik alapvonalát jelentette, mely napjainkig kihat.

Pogány Ö. Gábor: Magyar festénet a XIX. sz-ban [Corvina]
(konyvismertetés)

Magyar Hírlap 1971/65. szám IV. old

Rippl-Rónai:

szellemi függetlenségüket fel nem adó magyar művének táraságának tagja volt

Vigília 1973/9 644. old

Rippl Rónai József

A Müvészet c. rovatban Marco: M.I.É.N.K. c.-mel irja, az öt betü jelentése: Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre.
A magyar impresszionisták első kiállitása most nyilt meg a Nemzeti Szalonban.

A müvész egyik képén két öregember ül, előttük teritett asztalon borosüveg, poharak, és az üveg kemény, csillogó, a bor valódi bor, az öregek arcán a valódi bőr vet valódi ráncokat, "minden a valódiság illuzióját kelti, tehát naturalizmus"-mondja a kritika.
A HÉT, Bp. 1908. január 12. XIX. évf. 2. sz. 31. lap.

Rippl-Rónai József

-o.: „A Szalon őszi kiállitása" cimmel a művész völgyrészlet-éről annyit ir, hogy „művészi szenzáció", de a cimét nem közli. Müvészet c. rovat.

A HÉT, Bp. 1904. okt. 15. XV. évf. 42. sz. 673-674. lap.

Rippl-Rónai József

Képei akkor érthetők igazán, ha több látható belőlük együtt. Bátrabb beszédüek, ha egymás mellett vannak. "Mindegyiken megvan a vázlat könnyedsége, mintha fátyolra volnának festve, oly könnyüek.. Tájképein lágyan mosódnak egybe falombok, felhő fodrok, ostendei képein a vizből fátyolos-ködösen száll fel a pára... a pyrenei képek tengere csak egy-egy nyugodt szinfolt, de láttukra a tenger sós levegője tágitja a tüdőt."

A HÉT, Bp. 1902. dec. 21. XIII. évf. 51. sz. 827. lap.

Rippl Rónai József

Arcképei közül a legmegkaoóbb szüleinek képe, az egymás kezét fogó két öreg a kis szobában a képek alatt, a georgina bokrétás asztal mellett. Egy másik képe atyját ábrázolja, amint az ablaknál ül a szobában. Kivülről tolong be a fény. Gr. Andrássy portréja egyik legérdekesebb müve a tárlatnak.
V.: "Rippl-Rónai" cimmel közölt cikke a Művészet c. rovatban.

A HÉT, Bp. 19o2. dec. 21. XIII. évf.
51. sz. 827. lap.

Rippl Rónai József

"A bágyatagul érdekes" jelző hihetően a "Tavaszi tárlat"-on szereplő munkáira vonatkozik. Pamacs sign.-val közölt kritika ugyanis egy-két szóból álló véleményt kockáztat meg a müvek ismertetése céljából.

A HÉT, Bp. 1902. ápr. 13. XIII. évf. 15. sz. 242-243. lap.

Rippl Rónai József

A párisi kiállitáson ordót kapott a müvész, -irja a lap "Innen-onnan c. rovata "A rejtélyes érmek" cimmel. Mindenki ugyanazt a nagy érmet kapta, a kereskedő és a gyáros kiállitók, a szobrászok és a festőmüvészek.
"A francia kiállitás nem tudta eldönteni, hogy miben vagyunk nagyobbak: a festőmüvészetben, vagy a tőzeggyártásban?"

A HÉT, Bp. 1900 juli. 8. XI. évf.
27. sz. 433. lap.

Rippl Rónai József

A tavaszi mütárlat c. Yartin-kritika összehasonlitja a müvészt Leempoels belga festővel, az akadémikus tudást a müvészi tudással. A belga müvész „sivár akadémikus tudással, a müvészi érzék teljes hiányával vesztegette meg a közönséget". Rippl Rónait nagyobb müvésznek tartja Leempoels-nál, de arra figyelmeztet, hogy bár az akadémikus tudást ápolni kell, nem téveszthető össze a müvészi tudással. Munkáit külön nem emliti.

A HÉT, Bp. 1899. ápr. 23. X. évf.
17. sz. 27o-271. lap.

Rippl Róna i József

Az Ernst Muzeum-M.N.G. kiállitásán, melyet Magyar Művészet 1895-1945 c. rendeztek meg , ahol Aba Novák Vilmos, Csontváry, Gulácsy, a szecesszios Körösfői Kreisch Aladár, Nagy Sándor grafikai alkotásai, Rippl-Rónai József alkotásai is szerepeltek.

Magyar Hirlap 1969.2.évf.264.sz.

1) Rippl-Rónai József

festő

~ festményeiből és rajzaiból három

teremnyi válogatást lehet állan-

dóan megtekinteni. Portréh, tá-

Képzőművészeti almanach 3 1.08.

Corvina 1972

2) Rippl Rónai József

festő

jak, szobabelsők, tányértervek, lámpatervek, víztestmények, cesarzarajzok, néhány olajkép és sok pastell.

Képzőművészeti Almanach 3 108.
Corvina 1972

3)

Rippl-Rónai József

festő

„Lechner Ödön arcképe" is itt tanulmá-

ható.

„Maillol háza Banyulsban" c. képe,

Képzőművészeti elhanach 3 108.

Corvina 1972

a) Rippl Rónai József

fotó

„Jeanne d'Arc" c. képe.

Képzőművészeti ekkuranach 3 108.

Corvina 1972

Reippl-Rónai József
Fotó"

Kaposváron született.

Több műve a kaposvári múzeumban van.

Képzőművészeti lexikon 3. 108.
Corvina 1972

Rippl-Rónai József

kitő

~ monografusai Petrovics Elek és

Genthon István.

Képzőművészeti almanach 3-109.

Corvina 1972

Rippl - Rónai József

festő

~ kiállítása volt a Tihanyi

Múzeumban.

Képrőmű. Almanach 3. 50.

Corvina 1972.

Rippl-Rónai József

nevét a Nemzeti Szalon első tárlatán /1907.III.9./
felvonuló művészek közt említi

Mesterházy Gábor: Újjászületőben a Nemzeti Szalon
Budapest, 1972. 5.sz. 28-31.l.

Rippl Rónai

Arcképét bemutatja a lap. Repr.
Párisban most rendezett kiállitásáról irja Bojtorján: "A párisiak hamarább megszerették a müvészt, mint az itthon valók".
Szalay Fruzsina: "James nevü festőtársával egyszerre illusztráltak két könyvet: "Les Tombes" és a "Les vierges" c. müveket. „Bizarr könyvek: nem alakokat, nem tárgyakat rajzoltak bele, rajzuk egy-egy távolból sejtett árny, egy mozdulat, egy impresszió."

A HÉT, Bp. 1897. juni. 6. VIII. évf.
23. sz. 366-368. lap

Rippl Rónai Sándor

festő,

R. R. József öccse. Körista volt az Operaházban, melynek zenekari dohányzójának falára számos operaházi tag arcképét festette. Rippl Rónai szignaturával képeket hozott forgalomba, ami ellen bátyja tiltakozása következtében állott el. Fenti már nem él.

Kristóf Károly. Háromszázművészfej az Opera zenekari dohányzójának falán.

Az Est. 1939. január 1.

valamennyi képét nem RR Sándor festette.

Rippl-Rónai József

édesapja: Rippl József (1839-1908) tanító
1899-ben 40 éves tanítói működéséért
I. Ferenc József arany érdemkereszttel
tüntette ki. A kitüntetést 1899. nov.
23-án nyújtották át.

Rippl-Rónai József írásaiból. Dunavecse,
1967.

77.

Rippl-Rónai József

Családjáról, származásáról 1905-ben írt Kalonyay Desső munkája számára.

Rippl-Rónai József írásaiból, Dunavecse, 1967.

77.o.

Kippl-Rónai József

1861-ben született kaposvárom.
Apja: földművesből lett tanító.
Anyja: nemesi család, erdélyi.

Kippl-Rónai József írásaiból, Dunavecse, 1967.

27.o.–28.o.

31.

Rippl-Rónai József

anyja horvát nánmazáni.

Rippl József igazgató tanító és Knezevics Anna Pauline négy fiúgyermekének legidősebbje volt Rippl-Rónai József, 1861. máj. 24.-én született Kaposvárom, a Zárda utcában

Lázló Gy.-Martyn F.-Takáts Gy.: Rippl-Rónai emlékmapok Kaposvárom 1961. Bp. 1962. 48 l., ill.- (Martyn Ferenc) 34. l.

Rippl-Rónai József

MDK

A Szinyei Társaság 1926. a Bradfordban és Brüsszelben tartott kiállitáson önálló kiállitással mutatkozott be. Ezenti művészt a belga királyné kitüntette.

Pesti Hirlap. 1927. évi nagy naptára. 147 l.

Rippl-Rónai József, festö

müveivel szerepelt a londoni Royal Academy nemzetközi kiállitásán.

Bradfordban is bemutatásra került a magyar kollekció.

A Szinyei M.T. Társ. londoni kiállitása. "Magyar Müvészet". /V:Müvészeti Hlet. 1926. 433.l.

MDK

Rippl-Rónai József, ezüstérem

Nagy. művészet a san-franciscoi kiállításon.
Az Újság, 1916. okt. 27. 14 l.

MDK

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai József tizenhét képpel volt képviselve a berlini Secessio helyiségében rend. kiállitáson. Megnyilt 1910.febr.5.-én.

Petrovics Elek: Hazai krónika.

Művészet, 1910. 218-222.lap

Rippl-Rónai József

1884. febr. 26-án 23 éves korában beiratkozott a müncheni képzőművészeti akadémiára.

Rippl-Rónai József írásaiból, Dunavecse, 1967.

74.o.

Rippl-Rónai ~~Kikka~~ József M.D.K.

Üvegablak a Japán Kávéház telefonfülkéje számára.
Készitette Róth Miksa 1904 k. repr.

Üveg, kerámia és porcelán 1966-1967, Bp. 1967.
64-65.l.

M.D.K.

Rippl Rónai József

A Modern Szinpad müsorához készitett diszletterveket, "...amelyek a scenikai festés szenzációi..."- irja a kritika.

„Halló miujság" c. rovat
Szinházi Élet. Bp. 1915. okt. 3-10. IV. évf.
5. sz. 13. l.

Rippl-Rónai József, ez.érem

Klassics: Párisi kiáll.kitüntetései. Kucs.1900.

526-7 l.

MDK

Rippl-Rónai József

A Nemzeti Szalon 1897.nov.8-iki kiall.-an Rippl-Rónai 35 képet állitott ki, arcképet, tanulmányt, tájképet, csendéletet, életképet.

Cikk: A Nemzeti Szalon új kiallitasa.

Vasárnapi Ujság, 1897. 44.évf. 50.sz. 851.l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1968 AUG 13

Rippl-Rónai József eddig ismeretlen öt levelére bukkantak a Somogy megyei levéltárban. Szülővárosa annak idején megbízta azzal, hogy a nyugalomba vonuló polgármester portréját fesse meg; a levelek tanúsága szerint viszont Kaposvár a festményt nem fogadta el.

Rippl Rónai József

KJSK

Rippl-Rónai József

A főispánok arcképcsarnokába csak egyet – Makkfalvay Géza portréját – festette. meg vele a vármegye. (Most c Rippl-Rónai Múzeumban, ahol 30 db. antal, kandalló, lámpa, és egy ~~pa~~ pohárszék – terve is van.)

László Gy. – Martyn F. – Takáts Gy.: Rippl-Rónai. Emlékmapok Kaposvárom. 1961. Bp. 1962. 48 l., ill. – (Takáts Gyula) 46-47. l.

Rippl-Rónai József

1893. nyarán angliai tanulmájutra ment. Benámol róla: Somogyi hentle, 1893. jún. 26.

Rippl-Rónai József írásaiból, Dunavecse, 1967.

74.o.

Rippl Rónai

A müvész képei szerepelnek a "Mühely" müvészcsoportjának kiállitásán, melyet az Uránia helyiségeiben rendeztek.
Müvészet c. rovat közleménye "A Mühely" cimmel, beszámol a müvészcsoport munkájáról.

A HÉT, Bp. 1908. márc. 8. XIX. évf.
10. sz.160. lap.

Rippl Rónai József

"Kép-aukció" cimmel a Müvészet c. rovat közli, hogy a Könyves Kálmán Müintézetben rendezett kiállitáson szereplő képek aukciója a Hirlapirók Nyugdijintézetének javára történik. A müvészen kivül Fényes Adolf, Vaszary János, Olgyay Viktor, Littkei, Kató, Perlmutter, Zádor, Mikola és Gyenes Gitta müvei kerülnek kiárusitásra.

A HÉT, Bp. 1908. dec. 2o. XIX. évf.
51. sz. 835-836. lap.

Rippl Rónai József

Vaszary János, Thorma János, Magyar Mannheimer Feszty Árpád, Kriesch Aladár, Innocent Ferenc Mednyánszky László, Ujváry Ignác, Vágó Pál. László Fülöp, Ferenczy Károly, Kernstok, művészek alkotásai szerepelnek a Könyves Kálmán müintézet kiadásában megjelent "negyvenöt, nemes müvü réznyomaton," összefüzetlenül, minden kép külön. A "Magyar festők gyüjteménye" c. beszámoló, három csoportba osztva sorolja fel a müvészeket: a hetvenes évek nagyjai, majd a népszerü elbeszélők, s végül a „festői" festők az impresszionisták, a hangulat festők és a többi irányok nevezetes müvelői. Ez utóbbiak közé tartoznak a fent felsorolt müvészek.
A HÉT, Bp. 1908. dec. 27. XIX. évf. 52. sz. 859. lap.

Rippl Rónai

Állandó tárlat részére a Könyves Kálmán müintézet helyiségeket bocsátott a képzőművészek rendelkezésére, ahol a müvek a nagy kiállitások után is láthatók maradnak. Itt az árakat is föltüntetik, igy ez a tárlat tulajdonképpen egy előkelő, párisias mükereskedés, a magyar müvészek közös szalon-müterme. A kiállitást a kultusminiszter nyitotta meg. Ezen a tárlaton szerepelnek a müvész munkái is.
"Egy uj tárlat" c.- a Képzőművészet c. rovatban.
A HÉT, Bp. 1903. nov. 29. XIV. évf.
48. sz. 785. lap.

Rippl Rónai

Vaszary János, Glatz Oszkár és Fényes Adolf nevét emliti meg a Grafikai osztályról Pukk: Téli tárlat c. beszámolójában, kiemelve rajzaikat, melyk "sok pretenciózus nagy festményen tultesznek.
Müvészet c. rovat.

A HÉT, Bp. 1903. nov. 15. XIV. évf.
46. sz. 752-753. lap.

Rippl Rónai

A müvész hódit a magyarok nagysikerü bécsi kiállitásán , melyről az osztrák sajtó mükritikusai igen nagy elismeréssel számoltak be.
K.: "Magyarok Bécsben" c. beszámolója a tárlatról.

A HÉT, Bp. 1903. ápr. 15. XIV. évf. 15. sz. 243. lap.

Rippl-Rónai József, festő

A Herman Lipót-emléktáblát a

Rippl-Rónai-emléktáblával nemsokára helyezték el.

— : Herman Lipót-emléktábla 12.

ESTI HIRLAP, B[illegible]/3. jan. 23.

Rippl-Rónai

Somogy képzőművészeti múltját fém-
jelzi a művész neve, akinek műveiből
a Róla elnevezett múzeum rendelke-
zik a leggazdagabb gyűjteménnyel.

Hallama Erzsébet: Látogatás Bors Istvánnál és
Honty Mártánál.

Jelenkor, Pécs, 1972, jún.

2

Rippl-Rónai József

„Primadonna", „Gyászlátyolos nő", „Nő" strucc-tollas kalappal" cím művein „Különcködő" kalap-szuggesztív látyol, hajba tűzött virággal pe-repeltati női alakjait.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz.

1950

Rippl-Rónai József

15 évet töltött el Franciaországban s magáévá tette a francia festőiszet stílusát.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz.

1971

Rippl-Rónai József

Párigsból való visszatértekor magával hozta a szecesszió stílusát.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz.

1941

Rippl-Rónai József, festő

Tárlatvezetésen ismertetik
műveinket. (Nemzeti Galéria.)

— : A hét végi kulturális programokból
9.

Népszabadság, Bp. 1973. március 17.

Ripp-Rónai József, festő

Tárlatvezetésen ismertetik műveit.

—: 4 hét vége kulturális programjából

9.

Népszabadság, Bp. 1973. jan. 13.

Ripp-Rónai József, festő

Tárlatvezetésen ismertetik műveit.
(Nemzeti Galéria)

—: A hét végi kulturális programból 9.

Népszabadság, Bp. 1973. febr. 17.

Rippl-Rónai József, festő

Tárlat vezetésén ismertetik művészetét.
(Nemzeti Galéria.)

—. A hét végi kulturális programokból
9.

Népszabadság, Bp. 1972. nov. 4.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

1906-ban vándorkiállítás Miskolcon. Rippl-Rónai József is kiállított.-Gyöngyös, Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, Sátoraljaujhelyen mutatták be a műveket, 200.old.

BADÁNYI GULDO: Balogh Bertalan emlékezete/1870-192?/

A Herman Ottó Múz. Évkönyve, XI. Miskolc, 1972

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

1910-ben ujabb képzőmüvészeti kiállitás Miskolcon. Teljes sikert hozott.-Rippl-Rónai József is kiállitott. 290.old.

ZSADÁNYI GUIDO: Balogh Bertalan emlékezete/1870-1922/

A Herman Ottó Muz.Évkönyve, XI. Miskolc, 1972

Rippl-Rónai József
festő

Marty Ferenc gyermekkorát Rippl
Rónaimal töltötte. Gyakran
jártak a Rónaheggi tájban.

Hárs Éva: Marty Ferenc mühelyében.
MŰVÉSZET, 1973.április - 21.oldal

Rippl Rónai József
festő

1916-1917-ben a Stariskóže Szabad-
iskolában Ilosvai-Varga munkáit
Rippl-Rónai hevigálta

Tóth Antal: Ilosvai -Varga Istvánnál.
MÜVÉSZET, 1973.január - 33.oldal

Philipp-Rónai József
festő

Méltatás

Philipp Clarisse: Czóbel Béla köszöntése.
Művészet, 1973.január - 27.oldal

Rippl-Rónai József

Közölt műve, egész táblán, fehete-fehér: „Nő strucctollas kalappal", szén, 47 x 38 cm.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz.

1931

Rippl-Rónai József

az emberi test ábrázolásánál azt ellentétes módon fejezi ki Nagy Sándorával szemben.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz. 1951

Rippl-Rónai József

a pélsőségektől, - mipticiz mustól irtózott,
nem keresett női alakjaiban szimbolumot.
A pázadfordulá nő tipusait alkotta meg mü-
vein.

Szabadi Judit: The Iconography of Hun-
garian Art Nouveau. The New Hungarian
Quarterly, Bpest, 1973. 49. s.

1951

Rippl-Rónai József
festő

Rippl Rónai művészetéből
stíli zált.

Horváth Béla: Kiállitási jegyzetek.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 60.oldal

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Martyn Ferencnak Szücsy Ferenc orvosról festett képén Rippl-Rónai József somogyi portréinak, vagy Csók István "Keresztapa reggelije" című képének hangulatát érezzük. 292. old.

HÁRS ÉVA: A portré Martyn Ferenc művészetében 291. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968
Pécs, 1971

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyűjteményének jegyzéke.
Festmények,grafikák.
270. RIPPL-RÓNAI JÓZSEF,-Rózsák fehér vázában,- pasztell,papir,-37+ 29.5 cm.-Ltsz.68.641.- 309.old.

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények,II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,-XIII. 1968. Pécs,-1971.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
271./.-RIPPL-RÓNAI JÓZSEF;- Ludak,-tempera,lp. 37+50 cm.-Ltsz.68.642,- 309.old.

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények,II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,-XIII. 1968.
Pécs,-1971.

Rippl - Rónai

Búcsú-muzsikusok c. festménye

Rajztanítás 1971/2

címlap

Rippl-Rónai József
festő

Rippl-Rónai József hírlapi írásaiból
egy kis gyűjtemény jelent meg 1967-
ben Dunavecsén Kovássy Sándor szer-
kesztésében.

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hirlapi cikkei.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 20.oldal

Rippl-Rónai József
festő

Rippl-Rónai József cikkeiben azokat a tényeket gondoljuk jelentősnek, amelyek a mester alkotói műhelyére, etikus magatartására és Bonnard, Vuillard és Maillol barátjára utalnak,

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hirlapi cikkei.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 20.oldal

Rippl-Rónai József
festő

Rippl-Rónai festői és grafikai oeuvre-je, valamint két kiadást megért memoár-kötete a magyar nemzet művészeti kincsévé vált.

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hirlapi cikkei.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 20.oldal

Rippl-Rónai József
festő

Rippl Rónai rövidebb ujságáhkai amelyek a szaradelyi fővárosi és Somogy megyei lapokban, folyóiratokban lattak napvilágot hivessé ismertek.

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hírlapi, cikkei. Művészet, 1972. október-november. 20 oldal.

Rippl-Rónai József
festő

Rippl Rónai baiati köreher számított
Gauguin, Toulouse-Lautrec, Alfred
Jarry, Maurice Denis, Ady, Medgyessy
Ferenc.

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hirlapi cikkei.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 20.oldal

Rippl-Rónai József
festő-

Rippl-Rónai példaképe a modern festészet volt. Elsősorban Manet, Degas, Puvis de Chavannes és Cézanne munkásságát tisztelte.

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hírlapi cikkei.
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 20.oldal

Rippl-Rónai József
festő

1911-tavaszán retrospektív Rippl
Rónai tárlat nyílott Budapesten.
A kiállítást megnézte Tisza István is,
aki duvaán nyilatkozott a mestvőről.

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hirlapi cikkei,
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 20.oldal

Rippl-Rónai József
festő

Rippl-Rónait az első irlógháboru
Franciaországban tálalta.
A hora művészpolitikai csatározásai
során itthon szembekerült nagy poli-
tikusainkkal is.

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hirlapi cikkei,
MÜVÉSZET, 1972.október-november - 20.oldal

Rippl Rónai József
festő

110 esztendeje született Rippl-Rónai József, akinek a munkássága hozzá járult, hogy a magyar piktúra európai rangra emelkedett.

Dévényi Iván: Rippl-Rónai József hirlapi cikkei.
MŰVÉSZET, 1972.október-november 20.oldal.

Rippl Rónai

apró lsendélete Kunvári Bella fogorvosnő gyűjteményében van.

H. G.: Magyar festményremekek Kunvári Bella fogorvosnő gyűjteményében.

Országs Világ 1965/43 19 old.

Rippl Rónai József

ható.
"Arckép"-én arc nem lát~~nik~~. Az egész, nem annyira kép, mint egy csomó feketeség, sok szürkeségben. És az a kéz, mely ebből az alakból kinyulik! Sokan azt hiszik, hogy a festő humorizálni akart, ezzel a kézzel. Ha igen, akkor elérte célját"-irja kritikájában Bojtorján: "Mütárlat" cimmel a Nemzeti Szalonban rendezett téli kiállitáson szereplő müvéről, a Krónika c. rovatban.

A HÉT, Bp. 1894. dec. 2.
V. évf. 48. sz. 758-760. lap.

Rippl Rónai József

"Gyermekfej" c. képét és más müveit, -melyeket nem nevez meg- igen magasra értékeli a kritika.
Masque: "A tárlat" c. beszámolója, a kiállitáson szereplő müvekről.

A HÉT, Bp. 1895. dec. 15.
VI. évf. 5o. sz. 798-8oo. lap.

Rippl Rónai

„Kettős arckép"-ének minden vonása Párisról beszél. "Páris rettenetes szerető. Látását, szeszélyeit, hangulatát, ötleteit mind rákényszeriti szerelmesére, s egy fél élet kell hozzá, kibontakozni igézete alól"-irja Masque: "Az ezredik év Szalonja" c. kiállitáson szereplő alkotásokról szóló kritikájában.

A HÉT, Bp. 1896. május 31.
VII. évf. 22. sz. 364-366. lap.

Rippl-Rónai

A Larousse-sorozat uj képzőművészeti kiadványában szerepel néhány -itthon és külföldön működő- magyar művész neve, közöttük a művészé is, mint a "Tájékozódás" c. rovat "Művészet és modern világ" c. beszámolójában közli. A cikk a kötetben bemutatott képanyagot is megemliti, de arról nem beszél, hogy melyik művésztől milyen alkotás származik.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. okt. 7.
XVI. évf. 41. sz. 6. lap.

Ripp-Rónai József, Jerlő

Tárlatvezetésen ismertetik műveit.
(Nemzeti Galéria.)

—: A hét végi kulturális programból 9.

Népszabadság, Bp. 1973. jún. 16.

Rippl-Rónai József, festő

Az ötvenes évek ben Rippl-Rónai kiállítás volt Pécsett.

— : A pécsi képzőművészet kistükre (11)

1149-1152.

Jelenkor, Pécs, 1971. december

XIV
12.

Rippl-Rónai József, festő

„Ez az újszerű, átvágásos térérezteté jellemzi a mi Rippl-Rónainkat... is".

Dr. Maksay László: a tér a festészetben (1.)

119 – 125.

Élet és Tudomány, bp. 1972. I. 21.

XXVII
3.

Rippl-Rónai

Az ujszerü átvágásos térérez tetés jellemzi Rippl-Rónai festészetét is.

Dr. Maksay László: A térábrázolás alakulása századunkban.

Raptanitás 1970/4 10 old.

Rippl Rónai József

Képe szerepel a Kiscelli Múzeum

gyűjteményében - említve

Népszava 1972 augusztus 10
vold.

Rippl Rónai József

neve említve a

18. oldalon

Miklós Pál recenziója Fülep Lajos: Magyar művészet a Zöngvétől

Kritika 1972 ~~[illegible]~~ április

Rippl-Rónai József

festő

Rippl-Rónairól készített ermét

Nagy István János.

Vidos Zoltán: Studio Galéria 72/IV.kiállitása.

MÜVÉSZET, 1972.október-november - 65.oldal

Rippl Rónai József
festő

A vízfestés Rippl-Rónai műveszeté
ben lyra éled.

F.Ludányi Gabriella: Megjegyzések az egri III....
MŰVÉSZET, 1972.október-november - 59.oldal

Rippl-Ronai József

Dénes Zsófia portré részlete a művészről.
Sok szó esik Munkácsyval való barátságáról.
1926-ban az Uffizi-képtárba kerül önarcképe.
Jó barátságba került Toulouse Lautrec-kel,
Bonnarddal, Maillollal.

Kortárs 197o/2 284. old.

Rippl Rónai József

Résztvett a Várpalotában rendezett kiállításon.
A kiállítás 9oo év anyagát ölelte fel.

Kortárs, 197o./1. 149.o.

Rippl - Rónai József

A hartyn Ferencsől szóló cikk-
ben megemlítve.

Kortárs, 1969./10. 1677. o.

Ripp-Rónai József

Negyvenöt évvel ezelőtt 1927-ben halt meg - 66 éves korában a párizsi festőművész, grafikus és iparművész. Előbb München-ben, majd Párizsban tanult, a francia fővárosban két évig Munkácsy foglalkoztatta képeinek másolásával

Rippl-Rónai József 2

Első, önálló stílust mutató alkotása, a Nő fehérpettyes ruhában (1889) nem nyerte meg Munkácsy tetszését kapcsolatuk hamarosan meg is szűnt. A fiatal művész skot festőbarátjával, J. P. Knowlesszal 1892-ben a franciaországi Neullybe költözött, ahol egy evtizedet töltött csendes alkotómunkával.

Észak-Magyarország 1972/276 Fold

Ripp Rónai József

Csinszkáról készült
portréját a Petőfi Irodalmi Múzeum
vásárolta meg

Magyar Nemzet 1973 március 10
4. old.

Rippl-Rónai József, festő

Kaposvárott megjelentették a Gyógyszerész-történeti Diáriumot. Só van benne a gyógyszerészként induló Rippl Józsefről, aki Rippl-Rónaiként vált világhírű festővé.

(tovont) = Festő az Aranyoroszlánban 2.

ESTI HIRLAP, B... 1973. jun. 11.

Rippl-Rónai József

Martyn Ferenccel kapcsolatban említve.

Kortárs 1971/5 826. old.

68) Rippl-Rónai József
festő

„Amikor az ember visszaemlékezéseiből él"

1906-ban 4000 koronás társulati díjat kapott, az állam megvásárolta. „Kaposi

Alexai Tamás: R. R. J. 22-23.
Corvina 1970.

69) Rippl-Rónai József festő

Korsolyázók" /1904/, „Édes jó anyám betegen" /1905/, „Migsain beteg nő" /1905/, „Kövezik a kaposi főutcát" /1905/, „Martyn gyesekek" /1906/, „Öregasszony" /1909/

Aknai Tamás: R.R. J. 23

Corvina 1970.

70) Rippl-Rónai bízset festő"

„Öregúr és mandolinozó asszony", „Apám és Lajos öcsém hegedűvel", „Piacsek bácsi babákkal".

Első kaposvári tomését, 150 képét 1906-

Aknai Tamás: R.R. J. 23.

Corvina 1970.

Rippl-Római József
festő

„Virágok" kürép. 1900.
(repro)

Szabó Julia: Muzeumi séták.
Müvészet, 1973. november - 12.oldal

Rippl-Rónai József
festő

A haposvári Rippl-Rónai kiállításon 41 festmény és 33 grafika került bemutatásra. Részben a múzeum anyagából, magángyűjtőktől és a Neuzeti galériáról kölcsönözve.

Szabó Julia: Muzeumi séták.

Müvészet, 1973. november - 12. oldal

Rippl-Rónai József
festő

A haposvári kiállításon az 1886-os „Lányka labdarítővel" című festménytől az 1924-es „Önarchép"-ig Rippl Rónai munkássága látható.

Szabó Julia: Muzeumi séták.

Müvészet, 1973. november - 12. oldal

Rippl-Rónai József
festő

A kiállításon több, virágos ábrázoló festmény, virággal díszített tányértervre, lámpa terv, sines rajz látható.

Szabó Julia: Muzeumi séták.

Művészet, 1973. november - 12. oldal

Rippl-Rónai József
festő

Rippl komorabb arcát villantat-
ja fel az erőteljes ecsetvonásokkal
megfestett „Apánk" című kép.

Szabó Julia: Muzeumi séták.
Művészet, 1973. november - 12. oldal

Rippl-Rónai József
festő

A Rippl kiállítás főműve az
1914-es „Menekülő franciacsa-
ládok" című olajkép.

Szabó Julia: Muzeumi séták.
Művészet, 1973. november - 12.oldal

Rippl-Rónai József
festő

Az 1914-es „Menekülő francia katonák” című olajkép sorsa a Nemzeti Galéria tulajdona

Szabó Julia: Muzeumi séták.
Művészet, 1973. november - 12.oldal

Rippl Rónai József
festő

A kaposvári Somogyi Képtárban
Rippl-Rónai gyűjteményes kiállí-
tását vendettek meg a nyáron

Szabó Julia: Múzeumi sétak.
Művészet, 1973. november - 12 oldal

Rippl-Rónai József
festő

„Virágok", könyv, 1900.
(repro)
„Munkás a vasutra" 1914.
(szines tusrajz) (repro)

Szabó Julia: Muzeumi séták.
Müvészet, 1973. november - 12.oldal

Rippl-Rónai József festőművész

a „Lányok évkönyve - 1969" megismerteti az olvasóval az impresszionista festő kaposvári otthonát, a Róma-villát.

Fejérmegyei Hírlap, 1968. dec. 18.

Rippl-Rónai József festőművész

Piátsek Ferenc nyugdíjas erdész, a Rippl család régi barátja modellje volt a festőnek, aki Piacsek bácsi néven szerepelt műveiben. Híres képén is: „Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett." (említve)

Kőműves Gyula: Híres művészek-híres modellek.
Szabad Föld, 1968. dec. 29.

Rippl-Róna József

a BÁV 31. képaukció ma nyílik a NOM kultúrházban. Az árverésen szerepel a művész 6 képe.

Regyeli krónika III.

1973. IX. 25. 7.00 Kossuth (11)-Hué -

Rippl-Rónai József

A gyűjtemény ismert szecessziós ornamenseivel rokon mintázatú disznózát őriz. Lehetséges, hogy a Rippl-tányérok hatására keletkezett vagy a master tervezése.

Viss Ákos: Hültl Hűmérné gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 45. l.

Rippl-Rónai József

A szerző apjának személyes ismerőse volt.

Gosla Gábor: Képzőművészeti emlékeimből; Magyar Hírlap, 1970. IV. 4. 22. l.

Rippl-Rónai József

Martyn Ferenc növelője és mestere.

B. J.: Két könyv Martyn Ferenc festőművészről; Magyar Hírlap, 1970. V. 22. 6. l.

Rippl-Rónai József

Neve megemlítve.

Egry breviarium - Veszprém 1973. 80 p.

Rippl-Rónai József

Neve Egry visszaemlékezésekben említve.

Egry breviárium – Veszprém 1973. 136 p.

Rippl-Rónai József

Neve Vedres Márk barátjaként említve.

Heitler László : Vedres Márk 15 p.

Rippl-Rónai József, festő

Takáts Gyula tanulmányt írt Rippl-Rónairól.

Tüskés Tibor: Mint fán az évgyűrűk

139–149.

JELENKOR, Pécs, 1971. február XIV/2

Rippel-Rónai József, festő

A Farágók és a kalapos nő c. képe volt Rácz István gyűjteményében.

Szabadi Judit: Képgyűjtés és hitvallás 158-161.

JELENKOR, Pécs, 1971. február XIV/2.

Rippl-Rónai József, festő

A IX. ker.-ben kiállítást terveznek Rippl-Rónai, Vaszary, Zichy és Rudnay műveiből.

(tront): Ki tud többet Budapestről, kaposvárról

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. aug. 5.

Rippl-Rónai József festő

Tárlat vezetésén foglalkozunk művészetével. (Nemzeti Galéria.)

—: A hét végi kulturális programból 9.

Népszabadság, Bp. 1972. okt. 14.

Rippl-Rónai József, festő

Megcsúlítva: asztala a Japán kávéházban.

Rónai Mihály András: Terézvárosi századok 6-7.

Népszabadság, Bp. 1972. okt. 28.

Rippl-Rónai József, festő

↓

Művei a képtárban

↓

— : Tizenöt éves a pécsi képtár

7.

Népszabadság, Bp. 1972. okt. 31.

Rippl-Rónai József, festő

François Lachot említette a Rippl-Rónairól készült kismonográfiát.

T. I.: A magyar kultúra elkötelezettje 7.

Népszabadság, Bp. 1972. máj. 16.

Rippl-Rónai József

Az ő és a baráti kör hatására lett műgyűjtő Ödön testvér-öccse, akinek tiszteletére az általa alapított kaposvári múzeum folyosóján 1971-ben emléktáblát helyeztek el.

Draveczky Balázs: Emlékszorok Rippl-Rónai Ödönről, Műgyűjtő, 1973/4. sz. 11. l.

Rippl-Rónai József

Idehaza a szecesszió nem volt hedvelt, R.-R. J.
Párizsba kényszerült szecessziós korszakában.

Bernáth Mária: Gustav Klimt képe egy budapesti magángyűjteményben;
Műgyűjtő, 1973/4. sz. 17. l.

Rippl-Rónai József

A szerző Mihálta Pállal hozza kapcsolatba: mindkettőn a bensőséges pillanatok festői.

Dévényi Iván: Mihálta Pál; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 37. l.

Rippl-Rónai József

Rajzai árom keltek el.

Engel Kánchy: Aukciókritika; Műgyűjtő, 1973/4 sz. 56. l.

Rippl Rónai József

Jamítványa volt Ilosvai

Varga István – neve emlétve

Pestmegyei Hírlap 1971 június 27
f. oldal

Rippl-Rónai József

a párizsi Nabib csoportból, Magyarországra tért vissza.

Körner Éva: Ungarische Avantgarde, München, 1971

lapszám nélkül

Lippl-Rónai József

A Magyar Iparművészeti Múzeumban plakátjai találhatók.

Magyar Grafika, 1969. 6. sz. 40. l.

25.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
rtási ideje alatt látogathassa
ályok betartása mellett igénybe

.nap.

Farkas Domonkos sk.
főigazgatóhelyettes

Rippl-Rónai József

Ágyban fekvő nő 1891, o.v., 62,5 x 74,4 cm, MNG
Két gyászruhás nő
Flox és Filox 1903, o.k., 66 x 49 cm, MNG

Képzőműv. Almanach 1, Corvina 1969, 221-22. l.

Rippl-Rónai József

Öreganyám 1892, o.v., 152×111 cm, MNG
Fehér fal, barna bútorok 1903, o.k., 60×100 cm,
Hidas László tul. (Bpest)
Piacsek bácsi babákkal

Krépszőnő, Almanach 1, Corvina 1969, 222-23. l.

Rippl-Rónai József

Mélyének között 1895, pasztell-k., 60×100 cm,
Fruchter-gyűjtemény, Bpest

Párizsi interieur 1910, o.v., 73×103 cm, Hidas
László (Bpest) tul.

Képzőmüv. Almanach 1, Corvina 1969, 224. l.

Rippl-Rónai József

Ödön öccsének 1906. II. 8-án Budapestről írt levele. A Könyves Kálmánnál (Nagymező u. 37-39, megnyílt 1906. II. 1-én) rendezett kiállítás sikerét ecseteli. – Telepy ucve emlitve.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművészeti Almanach, Corvina 1969, 147-148. l.

. .nap.

/: Könyvtárvezető :/

Rippl-Rónai József

Ödön öcsének Kaposvárról írt levele (1910. X. 10.). Említi Flox nevű barna vizsláját, ami a Flox és Filox (1903) c. képén szerepel. Emlékezési sajtó alá rendezését [Genthon szerint: stilizálását] Lengyel Menyhértre szándékozik bízni. [Az írót ez alkalommal megfestette.]

Genthon J.: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 148. l.

Rippl-Rónai József

Feleky Gézához 1912. IX. 11-én Kaposvárról írt levele. [Feleky az Ernst Múzeum-i 1912 üvegablakról cikket írt a Nyugatba (1912. II. k. 271-274. l.).] A művész meg. Kössöni a szívességet.

Genthon J.: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmův. Almanach 1, Corvina 1969, 148-149. l.

Rippl-Rónai József

Rőmy Oszkárnak 1922. VII. 29-én Hévízről írt levele.
[R.O. mocsoládi állomásfőnök urlt, Rippl Ödön öccse révén ismerhette meg.]

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművészeti Almanach I, Corvina 1969, 149. l.

Rippl-Rónai József

Mihalik Gyula kaposvári rajztanárnak írt levele (1904 márc.). Zsolnaynál készítette tányért küldött neki.

Genthon J.: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1. Corvina 1969, 146. l.

Kazanka

Dippl-Rónai József

Ödön öccsének Messinából 1904. nov. 20-án írt levele. Olaszországi útjáról szóval be (Nápoly, Palermo, Monreal, Messina).

Genthon I.: R.-R. kiadatlan levelei. Képzőmüv. Almanach 1. Cervinia 1969, 146-147. o.

Rippl-Rónai József

Ödön öccsének 1905. XI. 20-án Kaposvárról írt levele. Emléki dec. 17-én megnyílt kaposvári kiállítását. Leírja készülő Piacsek bácsi babákkal c. képét.

Gerlóczy J.: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművészeti Almanach 1. Corvina 1969, 147. l.

. .nap.

/: Könyvtárvezető :/

Rippl-Rónai József

Ödön öccsének írt levelében (1897. XII. 19.) számos festőről nyilatkozik 1-1 mondatban: Szikszay (Ferenc), Ferenczy, Glatz, Grünwald, Thorma, Csók, Réthy (!), Horthy, Hallósy.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 145. l.

Ripp-Rónai József költő

L.: Martyn Ferenc

-: Martyn Ferenc nyolcvanéves 13.
Népszabadság, Bp. 1979. jún. 10.

Ripp-Rónai József, festő

L: Vinkler László

Tandi L: Vinkler László

91-96

Tiszatáj, Szeged, 1979. dec.

XXXIII/12

Ripp-Rónai József, festő

Megemlítve.

Szabó János: Kiss Tamás: Így élt Móricz Zsigmond 96.

Jászkunság, Szolnok, 1979. sept. XXV/2-3,

Dippl-Rónai József

Ödön öccséhez Wiesbadenből 1897. XII. 15-én írt levele. Knowles anyjánál szállt meg, itt készítette üvegpoharait és gyertyatartóit, amelyekből mutatóba néhány megmaradt.

Genthon I.: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőműv. Almanach 1, Corvina 1969, 145-146. l.

Rippl-Rónai József

Elétéli Benczúrt („festékje megolthasodott és megana-sodott").

Genthon István: Rippl-Rónai kiadatlan levelei; Képzőmův. Almanach 1, Cerrina 1969, 144. l.

Rippl-Rónai József

Ödön öccsének Nemillyből 1895. v. 22-én írt levele. Megemlíti, hogy mindössze Munkácsy és Madarász kapták meg ez idéig a becsületrendet. Ő is felé tör.

Gentham István: Rippl-Rónai kiadatlan levelei; Képzőmű v. Almanach 1, Corvina 1969, 142. 1.

Rippl-Rónai József

Östön öccsékez 1895. május 22-én Neuillyből írt levele. — Genthon megjegyzése szerint 1895 karácsonyára jelent meg Georges Rodenbach Les vierges c. novellája, R.-R. négy kőrajzával és Les tombeaux c. írása Knowles három kőrajzával. A levélben idekapcsolódó tudósítások és anomaliák.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 142. l.

Rippl-Rónai József

Anyjának 1895. nov. 10-én Nenillyből ért levele. Leírja életmódját, szobáját, ahol él. Szeretne Wlassics Gyulától pénzbeli támogatást kapni; említi a „Tisza-féle megrendelés" reménytelenségét.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 142-143. l.

Rippl-Rónai József

Anyjához 1895. XI. 24-én Nemillyből írt levele. Lakása pontos leírását adja, Gentkon a berendezés kapcsán két szereplő művet a Két gyászonkás nővel és az Ágyban fekvő nővel (mindkettő 1891-ből) identifikál.

Gentkon J.: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművi. Almanach 1, Corvina 1969, 144. l.

Rippl-Rónai József

Születének 1897. V. 16-án Neuillyből írt levele. A Bingnél rendezett kiállításról szólt, melyet Samuel Bing (1838–1905), az Art Nouveau párizsi propagátora rendezett helyiségeiben.

Centham Istvánné: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 144. l.

Rippl-Rónai József

Zsolnayéknál néhány tárgyat csinál. (JH készült pompás tányérjai ma is ismeretesek [Genthon].) Zsolnayéknál igen meleg fogadtatásban és bánásmódban volt része. (1897. XII. 2-i kelte.)

Genthon J.: R.-R. kiadatlan kelei; Képzőmű. Almanach 1. Corvina 1969, 145. l.

Rippl-Rónai József

Szülcinek Budapestről 1897. XII. 2-án írt levele. Isolmagnál Pécsett tett látogatását írja le. Thékről reménytelyesen szól.

Eredhan István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmův. Almanach 1, Corvina 1969. 145. l.

Rippl-Rónai József

Sokat levelezik a Nizzában időző Justh Zsigmonddal. Úgy hiszi, hogy Knowles után ő lesz a legkedvesebb barátja. Maillolt is barátjaként említi. Munkácsyról fölényesen nyilatkozik [Genthon szerint nem volt megdégedve „fehete konszaka" képeivel.]

Anyjához írt levele, Neuillyből 1894-ben. [1891-ta ott él a Rue de Villiers 65 alatt Knowlesszel.]

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 140-141. l.

Budapest, 1971. . . . . hó. .

Rippl-Rónai József

Apjákra írt levelében (1892. III. 31.) beszámol kiállítása sikeréről. Munkácsy kétszer is megnézte. Úgy véli, hogy a „Rónai nemű magyar festő ... a francia iskolának teljesen megfeld."

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 140. l.

Budapest, 1971. . . . . hó. .

Rippl-Rónai József

Első párizsi kollektív kiállítását rendezi az osztrák-magyar követség épületében. 60 képe és illusztrált rajsa szerepelt. Munkácsyékat is sikerült megnyerni az „ügynek".
[Levele anyjához, 1892. III. 29.]

Gerlach István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmüv. Almanach 1, Cornina 1969, 139-140. l.

-25.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
artási ideje alatt látogathassa
bályok betartása mellett igénybe

. .nap.

Farkas Domonkos sk.
főigazgatóhelyettes

Ripple-Rónai József

Szüleihez írt 1891. II. 9-i levele szerint Saint-Marceaux révén brilliáns sikerei vannak. Már nem a Munkácsy epigont keresik benne, mint 4 éven át.

Genthon István: R.-R. Kiadatlan levelei; Képzőmüv. Almanach 1, Corvina 1969, 139. l.

-25.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
artási ideje alatt látogathassa
bályok betartása mellett igénybe

. .nap.

Farkas Domonkos sk.
főigazgatóhelyettes

Rippl-Rónai József

Megismerkedik René Saint-Marceaux szobrásszal, aki pártfogójának mutatkozik. Rippl szerint többet fog használni neki, mint Munkácsy. (Levele szüleihez Párizsból, 1891. I. 16-án.)

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képsőmű, Almanach 1, Corvina 1969, 137. l.

Rippl-Rónai József

A nyjóhoz írt párizsi (1890. VI. 20-i) levele. Munkácsy dismerèssel nyilathozott újabb munkáról.

Genthon István: R.-R. Kiadatlan levelei; Képsőmű. Almanach 1. Corvina 1969, 137. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó. .

Rippl-Rónai József

Apjának 1888. szept. 30-án levelet ír. Az ősi kiállításra készül, 2 képet és egy rézkarcot (Liszt) akar kiállítani. Pénzt kér „kedves jó Öregapjától", bár jó pénzt fizetnek készülő képeiért. Párizsi címe: 53, avenue de Villiers.

Gerstham István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművészeti Almanach 1. Corvina 1969. 136. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvat
és a könyvtárra vonatkozó szá
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Rippl-Rónai József

Párizsból 1888. I. 19-i Ödön öccséhez ért levele. Jól érzi magát Párizsban, barátok és barátnők társaságában. O. Mirbeau Le jardin des supplices (Kínok kertje) c. könyvét olvassa.

Genthon István: R.-R. Kiadatlan levelei; Képzőmüvészeti Almanach 1. Corvina 1969. 136. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . hó. .

Rippl-Rónai József

Anyjának mérnapot kínán. A párisi Salon fontosságát ecseteli. Datálás: 1889. VI. 22.

Genthon István: R.-R. Kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1. Corvina 1969. 136. l.

25.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
rtási ideje alatt látogathassa
ályok betartása mellett igénybe

.nap.

Farkas Domonkos sk.
őigazgatóhelyettes

Rippl-Rónai József

Telepy Károlyt, a Képzőművészeti Társulat műtárosát kéri, hogy egyik. – Munkácsy által szimpatikusnak tartott – képét (Kedves vendég) 1000,- frt eladási árral mutassa be a kiállításon. [Szerepelt is a Társulat 1889/90. évi téli tárlatán, 189. számmal.]

Gaithan István: R.-R. Kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1. Corvina 1969, 137. l.

Magyar Iparmüvészeti Főiskola
Budapest. XII. Zugligeti ut 1

. . . . . .

. . . . . .

A főiskola Könyvtárából kivet
idője lejárt. Sziveskedjék a
lanul visszajuttani, mert ell
háromszorosával terheljük meg

Rippl-Rónai József

Ödön öccsének Párizsból levelet ír (1888. V. 28-án). Munkácsy műtermében a perssa sah öccsét festi. Említi Hock Jánost, a „budapesti gyógyszerész (és nábob)" Török József-fet, akinek többször vendége és Korokuyai Ottót. Párizsi lakása: 4, rue Aumont-Thieville 4,
Des Ternes

Genthon István: R.-R. kiavlatlan levelei; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 134-35. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvat
és a könyvtárra vonatkozó sza
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Rippl-Rónai József

Szüleinek, Kalksburgból – ahol a Zichy-fiúk nevelője – írt levele, 1883. XII. 27-i datálással. Müncherbe kínómhosik festeni tamulni és pénzt kér.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képsőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 131. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Rippl-Rónai József

Münchenből szüleinek írt levele, 1884. jan. 11-i dátálással. 1-2 kép és egy rajzblokk kiküldését kéri.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 131-32. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szal
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Rippl-Rónai József

Szülcinek 1884. II. 2-án Münchenből írt levele.
Lakása: Hirtenstrasse 15 I. Stk. A II. osztályba („Naturclasse") szeretne felvételt nyerni, ahol természet után „festőiesen" rajzoltatnak.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmüv. Almanach 1, Corvina 1969, 132. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szal
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Rippl-Rónai József

Münchenből 1884. II. 26-án apjának írt levele. Felvételt nyert a „Natur" Classe első szemesztercie (az „antik-osztályt" átugorna). Szeretné elnyerni Somogy megye ösztöndíját.

Genthon István: R.-R. Kiadocskai levelei; Képszámív. Almanach 1, Corvina 1969, 133. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XIII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Rippl-Rónai József

Münchenből 1886. V. 19-én apjához írt levele.
„Egy még dismertebb iskolára" akar átmenni. A publikáló megjegyzése (G. I.) szerint végig Johann Caspar Herterichnél tanult, a neveseb Ludwig Herterich bátyjánál, aki nagyon meg volt elégedve.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 134. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szal
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Rippl-Rónai József

Münchenből 1887. II. 14-én szüleihez írt levele. Elnyerte az 500 frt-os (legnagyobb) ösztöndíjat. Festőtársával, Korokuyai Ottóval Párizsba készül.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1, Corvina 1969, 134. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvat
és a könyvtárra vonatkozó szal
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó.

Rippl-Rónai József

Ödön öccsének 1900. XII. 18-án Budapestről írt levele. 1900. XII. 22-én a Royal szálloda emeleti termeiben megnyílt és 203 művet bemutató kiállításáról tudósít. Vasszony is segít.

Genthon István: R.-R. kiadatlan levelei; Képzőmű. Almanach 1. Corvina 1969, 146. l.

. .nap.

/: Könyvtárvezető :/

Ripp-Rónai József

Kb. 80 alkotással szerepelt. Művei adják élete folyását: festette szülőit, családját, a kiskunsági délutánokat, Párizs, Neuilly, Kaposvár, Budapest utcáit, otthonait, tájait.

Bodnár Éva: Ripp-Rónai kiállítása a Tihanyi Múzeumban; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 41-42. l.

Ripp-Rónai József 1.

Irodalása Munkácsyhoz kapcsolódik (Anya gyermekével 1889).

Bodnár Éva: Ripp-Rónai kiállítása a Tihanyi Múzeumban; Képzőművészeti Almanach 1, Comina 1969, 42. l.

Rippl Rónai József 2.

Ún. fehete korszakát a Nő fehér pettyes ruhában (1889) nyitotta meg. Szerepelt az Öreganyám (1892), amelyet annak idején a párizsi Salonban Bonnard, Vuillard, Vallotton, Maillol felfedezték, és Gauguinnal együtt méltányoltak.

Bodnár Éva: Rippl-Rónai kiállítása a Tihanyi Múzeumban; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 42. p.

Rippl-Rónai 3.

Felfedezése után párizsi tartózkodásával egybecsö egy évtized alatt a francia „modern" fiatalokkal együtt harcolt az art nouveau-ért. A Nabis-kal való személyes barátságát a Maillol háza (1899), Falu a keleti Pyrenaeusokban (1899) és a Bonnard portré (1897) tanúsítja.

Bodnár Éva: Rippl-Rónai kiállítása a Tihanyi Múzeumban; Képzőművészeti Almanach 1, Csornina 1968, 42. l.

Rippl-Rónai József 4.

A fekete korszakból származó Kuglerök (1892), Apám, Anyám (1895), Andrássy Tivadarné (1896) között 1-1 apró pasztell is feltűnik (Milyuák között, 1895).

Bodnár Éva: R.-R. kiállítása a Tikanyi Múzeumban; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 42. l.

Rippl-Rónai József 5.

A kis termekben kerültek elhelyezésre a kisméretű pasztellek (Ostende 1901), a Szundikálás kettesben (1902), az Édes jó anyám betegen (1905). Olajképei közül a kaposvári szobabelsőket ábrázolók köst volt a Babits-vers (Sunt lacrimae rerum) szépségével rokon Szomorúság (1903), Karácsony (1903) és a Fehér fal, barna bútorok (1903).

Bodnár Éva: R.-R. kiállítása a Tihanyi Múzeumban; Képzőműv. Almanach 1, Corvina 1969, 42.l

Rippl-Rónai József 6.

A „pöttyös" („kukoricás") – pointillizmusra emlékeztető – stílusát képviselte az Apám és Piacsek bácsi vörös bor mellett (1907), a Párizsi intérieur (1910), A kört-vélyesi kastély (1907).

Boohár Éva: Rippl-Rónai kiállítása a Tihanyi Múzeumban; Képző-műv. Almanach 1, Corvina 1969, 42 l.

Rippl-Rónai József 7.

Utolsó korszakának pasztellportréi közül a Vörössapkás önarckép (1924) a kiállítás tengelyébe épült, mellette jobbról-balról a Nyugat írógárdájából Babits Mihály (1923), Szabó Lőrinc (1923), Osvát Ernő (1923) és Fenyő Géza (1923) képmásai.

Bodnár Éva: Rippl-Rónai kiállítása a Tihanyi Múzeumban; Képző-művé. Almanach 1, Corvina 1969, 42.l.

Rippl-Rónai József 8.

Ceruza- és tusrajzai, akvarelljei, litográfiái közül 30-nál több a folyosón került elhelyezésre. Szerepelt a Lazarine szőtte falképpel, a Rózsát tartó nő (1898).

Bodnár Éva: Rippl-Rónai kiállítása a Tihanyi Múzeumban; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 42. l.

Rippl-Rónai József

Szerepel ~~Rippl-Rónai~~ Genthon 1935-ös kötetében a Stílustörekvések c. fejezetben.

Perneczky Géza: A Gresham és köre; Képzőművészeti Almanach 1; Corvina 1969; 18.l.

Rippl-Rónai József

Domitroványa Martyn Ferenc.

Szántó Tibor: Graphica Hungarica I.

mai magyar illusztráció, Budapest, é.n.

Rippl Rónai József

A Magyar Nemzeti Galériában a hó 5.-én megnyílt „Magyar képzőművészek 100 éve a Bács-Kiskun mu.-i múzeumakban" c. tárlatra „a református papárcképe" c. műve szerepel. (említve).

Tárlatról tárlatra.

1972. III. 18. TV. 17.25 /12/ Kj

Rippl Rónai József (1861–1927)

„Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett"

(repr.)

Molnár László: Régi képek, mai terítékek.

Lakáskultúra, Bpest, 1942. 1. 15. od.

Rippl Rónai

Meghívták és beválasztották a Szinyei Társaság művészi egyesülés tagjai közé.

Bálint Lajos: Két asztaltársaság.

Látóhatár, Budapest, 1971. aug. 743. old.

Ripp

Ripp, Fényes, Csók, Iványi-Grünwald és a többiek kiállításai olyan körökben is érdeklődést keltettek, amelyek addig csak a tegnap művészetében hittek.

Bálint Lajos: Két asztaltársaság
Látóhatár 1970/7-8 740.

Rippl

Fiatal művészek jelentkeztek olyanok ,mint Szőnyi,Bernáth Aurél uj célokkal és eredményekkel a régebbiek RippI,Csók, Iványi-Grünwald,Fényes Adolf szivesen látják tagokként maguk körében és a vacsorázó asztalnál .

Bálint Lajos:Két asztal társaság
Látóhatár 1970/7-8 742.

Rippl Rónai

A Szinyei Társaság tagja Fényes,RippI,
Csók,mástrészt Márffy,Berény,Szőnyi magukban
is ezt a sokszinü változatosságot jelentették.

Bálint Lajos:Két asztaltársaság
Látóhatár 1970/7-8 743.

Ripp[illegible] Rónai

Mikor botrányt kerülendő Benczurék és Za[illegible]ék rákényszerültek, hogy a hivatalos társlatokon egy Ripp[illegible] Ronait, Ferenczit, Csókot, Fényest, vagy Iványi-Grünwaldot beengedjenek, akkor legalább valami alig észrevehető, rossz helyre rakták, mert a rendezés még az ő kezükben volt.

Bálint Lajos: Két asztaltársaság
Látóhatár 1970/7-8 744.

Rippl Rónai

A magyar képzőművészet a maga alig kétszáz-
éves multjával, szinte lendületes ivben jutott
el versenytársként, az évezredes fejlődésü
háttérrel rendelkező világmüvészet körébe.
Akadtak alkotói, akik a nemzetközi viszonylatban
is komoly hitelre tettek szert. Mint Munkácsy,
Paál László, Rippl Rónai, Csók, Hollósi és több
fiatal.

Bálint Lajos: Két asztaltársaság
Látóhatár 1970/7-8 745. old.

Rippl Rónai

1925-ben az Ernst Muzeumban Rippl Rónai, Beron, Gara, Vass és Szüle társaságában állitott ki Vértes Marcell.

Galambos Ferenc: Vértes Marcell
Látóhatár 1970/11-12 1121.old.

Rippl Rónai József

Szinnyei Merse Pál arcképe

MNG uj szerzemények 1945-1970 c. kiállitásáról
Népmüvelés 1970/8 hátlap

10) Rippl-Rónai József

festő

chenbe, febr. 26-án már be is vatho-
rott az thadémiára.

Az első három évben a Naturklubot
látogatta, az élő-modelles osztályon pe-

Aknai: Rippl-Rónai 5.
Corvina 1971:

11) Rippl-Rónai Lőrset
fest 6"

dig Löfftz és Diez kere alatt dolgozott.
Segítette Wagner Sándor is, aki szintén az Akadémiára tanított.

Aknai Tamás: Rippl-Rónai
Corvina 1970.

12) Rippl-Rónai lózset

festő

Nagyméretű aktokat rajzolt krétával, szénnel, a Pinakothékában másolta Brouwer és Teniers képeit. Futólagos kapcsolata volt + Collósy Simonnal.

Aknai: Rippl-Rónai 6.

Corvina 1971.

13) Rippl-Rónai József

festő

Nyári otthoni rakáriója alatt festette meg 1886-ban Somssich gróféknak dunántúli birtokán első nagyméretű olajképét a „Kékruhás lány teniszütővel" címűt.

Aknai: Rippl-Rónai 6.

Corvina 1971.

14) Rippl-Rónai József
festő

1874-től csoporthiállításokon mutatkozott be. 1887 tavaszán Párizsba ment, ahol Munkácsyt ~~tuse~~ felkereste.
Két éven át festett Munkácsy modorá-
Aknai: Rippl-Rónai 6
Corvina 1971.

15) Rippl - Rónai József

festő"

ban. 1888-ban bemutatja Budapesten

„Egy játszma bezigue" c. képét.

Francia magántulajdonban lappang né-

hány képe, melyet Munkány közben já-

Aknai: Rippl - Rónai 6-8

Corvina 1971.

16) Rippl-Rónai József

festő

vásával értékesített.

Megnősült. Felesége Lazarin Baudrion

Pont Avenba látogat.

Két hétig látogatta a Julian Akadémi-

Aknai: Rippl-Rónai 8.

Corvine 1971.

17) Rippl-Rónai lázset festő

át.

A Nabis csoport egyetlen magyar tagja, nemsokára a csoport megalakulása után. Útja Munkángtól elvált.

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 8.
Corvina 1971.

18) Rippl - Rónai bízset

testő"

1889 - ben: „Nő" fehérpettyes ruhában"

c. képe. Barátságba kerül Maillollal.

Rippl - Rónai vette rá Maillolt a mintázásra, az ő biztatására lett szobrász.

Alkmai: Rippl - Rónai 9.

Corvina 1971.

19) Rippl-Rónai József festő

Knowlesszel hiköltözött Párizsból Neuillybe. Itt, Neuillyben töltötte el festői működésének első tíz esztendejét. „Fekete korsnak" képei.

Aknai: Rippl-Rónai 9.

Corvina 1971.

20) Rippl-Rónai József

festő

„Kalithás nő" c. képe, „Két gyászruhás nő" /1891/, „Ágyban fekvő nő", „Merengő nő", „Sógornőm" /1892/.

Barátjaivól, James Pitcairn Knowlesról

Aknai: Rippl-Rónai József 10.

Corvina 1971.

21) Rippl-Rónai József

festő

festett képe.

1892-ben festette „Öreganyám" c. kép-

két, mellyel Vuillard, Bonnard és

Wallotton barátságát megnyerte.

Ahnai: Rippl-Rónai 10.

Corvina 1971.

22) Rippl-Rónai lázset

festő

A kép megnyerte Ganguin tetszését is, meghívta magához teára Rippl-Rónait. Datálása, mely 1894, ellentmond az „Emlékezések" 1892-es dá-

Aknai: Rippl-Rónai 10.

Corvina 1971

23) Rippl-Rónai József

festő

tumának.

A 90-esévek elején a „Nabis"-nak kötelezte el magát. Folyóvatuknak, a „Revue Blanche"-nak egyik szer-

Aknai: Rippl Rónai 10.

Corvina 1970.

2a) Rippl-Rónai József

festő

kesztője

1892-ben meglátogatta Puvis de Chavannes-t.

„Karsá nő vázával", „Kuglinók", „Al-

Aknai: Rippl-Rónai 10.

Corvina 1970.

25) Rippl - Rónai bíset
testő

Konyat egy intim szobában"

Meglátogatta Cézanne-t is műtermé-
ben, Toulouse - Lautrechel együtt járt
az Ancourt nyomdába és Clot-hoz li-
Aknai: Rippl - Rónai 10.
Corvina 1971

26) Rippl-Rónai lóvet
festő

fogsafálni.

Mikor hitelezői nem adtak festékre és
vászonra pénzt, feleségével Lazarine-
-nel falkárpitokat szőtt. Így jött lét-

Aknai: Rippl-Rónai 12.
Corvina 1971.

27) Rippl-Rónai József

festő

ve 1893-ban az „Idealizmus és Realizmus" c. dekorativ falisrőnyeg, amely 1906-ban Milánóban elégett, és 1895-ben

Aknai: Rippl-Rónai 12.
Corvina 1971

28) Rippl-Rónai lóvet

festő

a „Krisztus születése és halála" c. szó-

nyeg.

Művei: Breton népünnep, Madame

Aknai: Rippl-Rónai 12.

Corvine 1971

29) Rippl-Rónai bőrset

festő

Gautseau /pasztel/. Témái még: a
külvárosi söntés, a neuilly-i mészáros
üzlete, a szocialisták /képének csupán
címét ismerjük/, „Szajna éjjel";
Aknai: Rippl-Rónai 12.
Corvina 1971

30) Rippl-Rónai József festő

„Kőrhinta"/1894/, „Alföldi temető"/egyik harai látogatása alkalmával, Genthon szerint a Csongrád megyei Tőke községben.

Alenai: Rippl-Rónai R.
Corvina 1971

31) Rippl-Rónai József

festő

Neuilly-ben: „Öreg hölgy ibolyacsokorral”. Hihetőleg ugyanekkor keletkezett a „Tiatal párizsi munkásnő” c. képe.

Aknai: Rippl-Rónai 12.
Corvina 1971

32) Reppl-Ronai József festő

„Les Vierges" litográfiához Georges Rodenbach ~~író~~ belga író versekhez.

Akvarell: Reppl-Ronai 12.
Corvina 1971

33) Rippl-Rónai József

festő

„Mályvák között" /1895/

A Nabis kiállításain évenként ne-

repelt.

1892-ben az osztrák-magyar követségi

Aknai: Rippl-Rónai 14

Corvina 1971

34) Rippl-Rónai lóvet festő

palota egyik termében ötven képét mutatta be. (Coquelin párizsi színész és Bonaparte Mathilde hercegnő vásároltak.)

Aknai: Rippl-Rónai 14
corsina 1971

35) Rippl-Rónai József festő

1895-ben rövid időre hazalátogat.

Sima Ferenc országgűlési képviselő lakásán harminc képet állított ki. A meghívottak

Aknai Tamás: R-R. J. 14.
Corvina 1971

36)

Rippl-Rónai bíset

festő

Körül gróf. Andrássy Tirador vásárolt képet és meghívta Rippl-Rónait tőketerebesi kastélyába, Zemplén megyébe. Ugyan-Aknai Tamás: R.-R. f. 14.

Corvina 1971.

37) Rippl-Rónai József

festő

ekkor ellátogatott szülővárosába is, itt festette „Apám — Anyám" c. művét.

1896 „Madame Mazet" c. alkotása.

Andrássy Tivadarnéról készült portréja.

Aknai: R-R. f. 14.

Corvina 1971.

38) Rippl-Rónai lóvet festő

Andrássy Tivadar meglízta Rippl-Rónait, hogy Fő utcai palotájának ebédlő-enteriőrjét tervezze meg / bútorok, faliszőnye-

Aknai: R-R. J. 14.
Corvina 1971.

59) Rippl-Rónai lőrset

festő

gek, asztal, székek, üvegek – s ezeket

különböző mesterekkel készéttesse el.

Az anyagot a 12 m²-es üvegablak kivételé –

Akkai: R-R. f. 14-15.

Corvina 1971.

40) Reppl-Rónai József

festő

vel bemutatták az Iparművészeti Társaság 1898-as karácsonyi kiállításán.

Az ablak tervei csak 1899-ben készültek el.

Ákos: R-R. f. 16.

Corvina 1971.

41) Rippl-Rónai József

festő

Az Andrássy-ebédlő terveiért elnyerte a párizsi Champ-de-Mars-érmet.

1897-ben 130 kénet állított ki Párizsban, Bing szalonjában.

Aknai: Rippl Rónai 16.

Corvina 1970.

42) Rippl-Rónai József

festő

Thadée Natanson portréja – 1900.

Nevillyben félezer műve született. Sok kéke ezek körül elveszett, vagy kallódik. Lappan Vuillard festő arcképe, mely olaj;

Aknai: Rippl-Rónai 16.

Corvina 1970.

43)

Rippl-Rónai József

festő"

rézkarc, pasztell vegyes technikájával készült.

1897-ben készült Pierre Bonnard arcképe.

Aknai: Rippl-Rónai 16

Corvina 1970.

44) Rippl-Rónai József

festő"

Kaposvári látogatása után festette „Szülleim negyven éri házasélet után" c. festményt

A Műszarnok 1897 es tárlatán egy a

Akinai: Rippl-Rónai 16-18

Corvina 1971.

45)

Rippl-Rónai József

festő

félreeső zúgban kapott helyet. De vént

vett azon a tárlaton is, melyet a hi-

vatalos kiállításra csoportosítottak vé-

sure rendeztek. Rippl-Rónai tervezte a

Aknai: Rippl-Rónai 18.

Corvina 1971

46) Rippl-Rónai József

festő

plakátot, katalógust és 35 képével

megtöltötte a nagytermet.

1898-ban Sárvs megyében, Gernyén, Sci-

nyei Merse Pál vendégeként több képet

Aknai: Rippl-Rónai 18.

Corvina 1970.

47) Rippl-Rónai József
festő

festett, készült a berlini Garlitt szalon kiállítására. Ebben az esztendőben készült el az Anyakönyv ebédlőhöz

Akvarell: Rippl-Rónai 18.
Cornina 1970.

48) Rippl-Rónai József

festő

a „Rózsát tartó nő" erős kontúrvonalas

falisnőnyege. Meglátogatta öccsét, a somo-

dorasnaló; állomásfőnököt, nála kérú-

Aknai: Rippl-Rónai 18.

Corvina 1970.

49) Rippl-Rónai József festő

tette a „Somodorasszalói raktárak" c. képet.

Maillol meghívására az 1899-~~k~~ es évet Dél-

Aknai: Rippl-Rónai 18.
Corvina 1970.

Rippl-Rónai József

festő

Franciaországban, a katalán-spanyol határ mellett ~~Prades~~, Banyuls-sur-Merben fejezte be. Septemberben érkezett és december 22.-én utazott vissza Neuillybe.

Akvarell: Rippl-Rónai 18.

Corvina 1970.

51). Rippl-Rónai József

festő

Banyuls-ben festette meg Maillol arc-képét, az első magyar képet, amely a Musée National d'Art Moderne-be ke-

Aknai Tamás: R.-R. 8 : 18.

Corvina 1970.

52) Reppl-Rónai József

festő

vált. művei: „Keleti táj" /1899/;

„Bányalsi heggek" /1899/; „Falu a ke-

leti Pyrenée-kben /1899/; „Romanik" –

Akmai Tamás: R-R. J. 18.

Corvina 1970.

53) - Rippl-Rónai József festő

kus táj".

„Rippl-Rónai ötven rajza" 1913 c. album.

A szárad forcluló után gyakrabban látogat ha-

Aknai Tamás: R.-R. J. 18.

Corvina 1970.

54) Rippl-Rónai József

festő

2a. Jelentős állami vásárlások és az Andrássy-ebédlő megrendelése anyagi biztonságot teremtettek számára.

A 90-es években már foglalkozott a Aknai Tamás: R.-R. J. 19 Corvina 1970.

55) Rippl-Rónai József

festő"

hazatérés gondolatával.

1900 augusztusában elnyerte egy Munkácsy után készített Liszt Ferenc vézkarcával az állami grafikai ezüstérmet, a „Médaille

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 19.

Corvina 1970.

56) Rippl-Rónai József
festő

d'Argent de Gravure"-t.

1900 dec 22-én „Rippl-Rónai József Impressiói 1890-1900" címmel a Royal szálló kibérelt nagytermében kiállítás nyílt,

Aknai Tamás: R.-R. J. 19.
Corvina 1970.

57) Reppl-Rónai József festő

mely bemutatta nevillyi korszakának művészi termését.

1901 tavaszától 1902 márciusáig kisebb-nagyobb megszakításokkal öccsénél Ödön-Aknai Tamás: R.-R. J. 20

Corvina 1970.

58) Rippl-Rónai József festő

nél lakott Somodoraszalón. Főleg táj-kipehet festett /„Talpfa-pere Somodoraszalón, 1903./

1901 nyarán, észak-európai útján meglá-

Aknai Tamás: R.-R. J. 20-21.

Corvina 1970.

59) Reppl-Rónai József
festő

tagatta a tengerparti nagy nyaralóvárosokat, Ostendét, Bruges-t, ~~[illegible]~~ pasztellsorozatot készített a strandok nyüzsgéséről / „Fürdőélet", „Grand Hotel Osten-
Aknai Tamás: R.-R. f. 21 de Y.
Corvina 1970.

60) Rippl-Rónai József

festő"

1901 decemberében Szerbatov herceg meghívta Moszkvába, Pétervárra. Megbízást kapott a moszkvai Opera dekorációinak

Aknai Tamás: R.-R. f. 21.
Corvina 1970.

61) Rippl-Rónai József
festő"

elkészítésére. Munkatársai Korovin és
Bothin festők voltak. Egyetlen itt fes-
tett képét ismerjük, a „Malaja Dimitrov-
ka"-t.
Aknai Tamás: R.-R. 1. 21.
Corvina 1970.

62) Rippl-Rónai József
festő

Az orosz tél megviselte szervezetét, kénytelen volt hazajönni.

1902-ben szülővárosában telepedett le.

Aknai Tamás: R.-R. J. 21.
Corvina 1970.

63) Rippl-Rónai József festő

1902 decemberében a Váci utcai Merkur szalonban ismét bemutatta külföldi tartózkodásai alatt készített alkotásait, szám szerint 178-at és 155 magyar tárgyú ké-

Aknai: R.-R. J. 21.

Corvina 1970.

64) Rippl-Rónai József

festő

pet. A kiállítás jövedelmét felajánlotta egy tengeri iskolahajó létrehozására.

Rént vesz a szokásos ősz-tavaszi tárlatokon ~~[illegible]~~.

Aknai Tamás: R.-R. J. 21-22.

Corvina 1970.

65) Rippl-Rónai József festő

1903 januárjában Szentesen, áprilisban Kaposvárott rendezett jótékony célú kiállítást. A teleket Budapesten töltötte Vaszary Jánosnak és Burger Lajosnak a tár-

Aknai Tamás: R.-R. J. 22.

Corvina 1970.

66) Rippl-Rónai József

festő

Sasájában.

Művei: „Szomorú Friss István" + portré /1901/; „Rippl néni a gyerekekkel" /1901/

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 22.
Corvina 1970.

67) Rippl-Rónai József festő

„Apám", „Szundikálás kettesben" (1902, pasztell), „Karásony", „Szomorúság". „Fehér fal, barna bútorok", „Flox és Filox"

Aknai Tamás: R. R. f. 22.
Corvina 1970.

Rippl Rónai

Vaszary Párizsba való költözésekor már ott találta Rippl Rónait, aki már tulélte nemcsak Münchentől, hanem Munkácsytól való elszakadását is.

Bálint Lajos: Ecset és véső, Szépirodalmi Könyvk. Bp. 1973. 87

Rippl-Rónai

Munkácsy akkor fogadta magához Rippl Rónait, amikor alig pár rajzzal, müncheni emlékekkel beállitott hozzá. Munkácsy mester volt és mütermet adott, ez a két dolog kezdő számára mindig a legsulyosabb probléma.

Bálint Lajos: Ecset és vésö, Szépirodalmi könyvkiadó, Bp. 1973. 49.old.

Rippl-Rónai

Rippl Rónai

Párizsban 1892-ben rendezett első kiállitása komoly sikert jelentett.Itthon azonban senki sem vett tudomást róla.Még akkor sem,amikor végre hazátért.Talán ennek a pár évnek a csalódásai hagytak emberi magatartásában mély nyomot.Hiába küzd a megbecsülésért.Hiába rendezi gyors egymásutánban kiállitásait.Legjobb esetben közömbösségbe fullad.

Bálint Lajos:Ecset és véső,Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp.1973. 51.old.

Rippl-Rónai

Sem Csók ,sem Rippl-Rónai,sem semki más nem kivánt Benczur és Zala harcos szerepét vállalmi.Ezt bizonyitotta,hogy tagjaik közé fogadtak olyan fiatalokat is,akik más,uj és merész müvészi törekvések képviselői voltak.Benczuéknak nem voltak tehár ezen a téren jogutódai.

Bálint Lajos:Ecset és véső,Szépirodalmi Könyvkiad. Bp.1973. 11,12.old.

Rippl-Rónai

A Szinyei Társaság tagjai között volt Fényes Adolf, Rippl-Rónai, Csók mellett Márffy, Berény, Szőnyi, akiknek művészete önmagában is a sokszínű változatosságot jelentette.

Bálint Lajos: Ecset és véső, Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp. 1973. 12. old.

Rippl-Rónai

Benczur és Zala nem akartak osztozkodni.Harcoltak ,mégpedig nemcsak művészi eszközökkel,de néha csalafinta módón is.Mikor a botrányt elkerülendő rákényszerültek,hogy a hivatalos tárlatokra egy Rippl-Rónait,Ferenczy,Csókot,Fényest vagy Iványi-Grünwaldot beengedjenek,akkor eldugott helyre raktár,a rendezés az ő kezünkben volt. Bálint Lajos:Ecset és véső,Szépirodalmi Könyvk. 1973.Bp. 14.old.

Rippl-Rónai

Keveseknek jutott az a k vételes szerencse,hogy valamelyik beérkezett müvész mühelyében dolgozhatott.Mint ahogy egy időben Márffy Ödön Rippl Rónái müterhében dolgozhatott.

Bálint Lajos:Ecset és vésö ,Szépirodalmi könyvkiad. Bp.1973.

26.old.

Rappl-Rónai

Ceruzaprottét készitett Bálint Lajosról az Abbázia Kávéházban.

Bálint Lajos :Ecset és véső Szépirodalmi Könyvkiadó,Bp1973. 41.old.

Rippl-Rónai

Már kora ifjuságában,mikor otthagyta Münchent és ~~a saját~~ Párizzba vándorolt át,szerencsefiaként,néhány munkája megtetszett az öregedő Munkácsynak,s a saját mütermébe fogadta tanitványként.Ez az időszak gazdagitotta mesterségbeli tudását,de veszélyeztette egyéniségének ,saját festői látásmódjának kialakitását.Sok tépelőséd után ott tudta hagyni Munkácsyt,s a maga egyéni utján kezdte el uj pályáját.

Bálint Lajos:Ecset és véső,Szépirodalmi könyvkiadó,Bp.1973. 48.old.

Rippl-Ronai

Már kora ifjuságában,mikor otthagyta Münchent és a ~~zaját~~ Párizsba vándorolt át,szerencsefiaként,néhány munkája megtetszett az öregedő Munkácsynak,s a saját mütermébe fogadta tanitványként.Ez az időszak gazdagitotta mesterségbeli tudását,de veszélyeztette egyéniségének ,saját festői látásmódjának kialakitását.Sok tépelőséd után ott tudta hagyni Munkácsyt,s a maga egyéni utján kezdte el uj pályáját.

Bálint Lajos:Ecset és véső,Szépirodalmi Könyvkiadó,Bp.1973. 48.old.

Rippl-Rónai

Apám és Piacsek bácsi c. festménye a képszerkesztés, a szín és forma egyensulyának s egyben a lélekbe látásnak nagy viziója.

Bálint Lajos: Ecset és véső, Szépirodalmi könyvkiadó, Bp. 1973. 48. old.

Rippl -Rónai

A század elején visszatér Kaposvárra.Ezután művészi fejlődésében tétovázást fedezhetünk fel. Majdnem visszafordul az impresszionizmushoz.Pedig ő volt az első magyar művész,aki egyénisége kibontakozásának első lépéseivel már afelé tartott,ami az impresszionizmus után következik.

Bálint Lajos : Kezet és véső Szépirodalmi Könyvkiadó,Bp1973. 47.old.

Rippl-Ronai

Kétezernél jóval több képet festett.Nem is szólva iparmüvészeti alkotó és tervezőmunkájáról.Ha végignézzük utját a müncheni időktől későbbi müveinek egyre fokozodó szingazdagságáig ,mindenütt ott érezzük az igazi nagy tehetség jelenvalóságát.Váltogatja a szinek gazdagságához az apro majdnem pointilista technikát vagy a sötét konturokkal körülfogott figuráit.

Bálint Lajos : Ecset és vesö Szépirodalmi Könyvkiadó,Bp1973. 47.old

Rippl-Rónai

Rippl pillanatot glosszáló alkotókedvének kiegészí
tőjd a festés,rajzolás virtuóz biztonsága.
Külön könnyebbséget jelentett,amikor rájött,hogy
az ő pikturája számára legmegfelelőbb az alapozás
nélküli,egyszerre-festés módszere.Feltehetőleg
itáliai tanulmányutja alatt eszmélt rá a freskó-
festésnek e kövzetlen virtuozitására.Akár olajról,
pasztellkrétáról volt szó, ő a leggazdagabb
termésü magyar festő.
Bálint Lajos :ecset és véső Szépirodalmi Könyvki-
adó,Bp1973.46.old.

Ripp-Rónai József

Hires pasztell és olajportréit egy, legfeljebb két ülésre oldott meg.A festői virtuozitásnak, a mesterségnek azzal a biztonsággal és fölényével,melyen az anyaggal való küzdelemnek nyoma sincs.Ezzel függ össze,hogy egyéb hirtelen kelt ceruzarajzai,melyeket alkalomszerüen vagy szórakozásból papirra vetett,rendszerint 1-2 erős kontur vonallal nyujtottak a modellül szolgáló fejről jell egzeteset.

Bálint Lajos :Ecset és véső Szépirodalmi Könyvkiadó,Bpl973.

42.old.

Rippl-Rónai József

Hires pasztell és olajportréit egy, legfeljebb két ülésre oldott meg. A festói virtuozitásnak, a mesterségnek azzal a biztonsággal és fölényével, melyen az anyaggal való küzdelemnek nyoma sincs. Ezzel függ össze, hogy egyéb hirtelen kelt ceruzarajzai, melyeket alkalomszerüen vagy szórakozásból papirra vetett, rendszerint 1-2 erős kontu vonallal nyujtottak a modellül szolgáló fejről jel egzeteset.

Bálint Lajos : Ecset és véső Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp1975.

42.old.

Rippl-Rónai

1906-ban uj kiállitása, több mint husz esztendő müvészi alkotómunkájának a tárlata, komoly és elismerő fogadtatásban részesül.

Bálint Lajos: Ecset és véső, Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp. 1973. 51old.

Rippl-Rónai

A Világ szerkesztőségének szomszédságában az Abbázia Kávéházban a festők közül Rippl-Rónai, Kernstok Károly és Márffy Ödön volt gyakori látogató.

Bálint Lajos :Ecset és véső,Szépirodalmi Könyvkiadó Bp.1973.41.old.

Rippl-Rónai József, festő

Tárlat vereté sen ismertetik műveit.
(Nemzeti Galéria.)

— : 4 hét végi kulturális programokról 9.

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 16.

Rippl-Rónai József, festő

Öccse: Rippl-Rónai Ödön nagy műgyűjtő volt. Bátyjától csaknem ötven mű volt birtokában.

Draveczky Balázs: Műgyűjtő állomástőnök

M. 11.

Népszabadság, Bp 1973. nov. 4

Rippl-Rónai József festő

Megemlékezés.

Illés Endre: Elgurult napok M. 7.

Népszabadság, Bp. 1973. nov. 11.

Rippl-Rónai József festő

Rózsát tartó nő c. képét naptáron reprodukálták.

— : Kép naptárak 2,

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. nov. 3.

Rippl-Rónai József, festő

Táplatvezetésen ismertetik műveit. (Nemzeti Galéria.)

–: A hét végi kulturális programból

9.

Népszabadság, Bp. 1974. jan. 26.

Rippl Rónai József

művei szerepelnek a Prágában, a régi Városháza bemutatótermében rendezett "Szecesszió a magyar grafikában" c. kiállításon.

Magyar Nemzet 1973 szeptember 12

4. old.

Rippl-Rónai József
alkotásai is részt vettek a szegedi
mügyűjtők klubjának tárlatán a
Bartók Béla Művelődési Házban.

Mügyűjtők, fotóművészek kiállítása
Szegeden.

Magyar Hírlap 1971/213 Sold.

Rippl - Rónai

Neve emlitve.

Vadas József: Képek lélekvándorlása.

Látóhatár 74/febr 223. o.

Rippl Rónai

neve említve

Bernáth A.: Szimmyei M. Pokról.

Nagymilóng 70/2 259. o.

Rippl-Rónai

Részt vett a müncheni magyar tárlaton.

Bodri Ferenc: Magyar tárlat Münchenben

Nagyvilág 72/11 1755. old.

Rippl-Rónai

nevo ambitve

Denényi Iván: Martyn F 75 ever

Nagyvilág 73/6 95T.o.

Rippl - Rónai

nere emlitve

Dávenyi Iván: Bornemissza G.
emlékezete

Nagyvilág 74/2 313.o.

Rippl - Rónai

neve culitve

Vigilia 73/11 Remsey : Szecesszio, spiritualizm.
747

Rippl-Rónai József

Neve említve.

Népszava, 1973. szept. 9. 101. évf. 211 sz. 9p.

Rippl-Rónai József

Rájött arra, hogy sem a textilművészetnek nem kell utánozni a festészetet, sem a festészetnek a textil művészetét.

Népszava, 1973. okt. 27. 101. évf. 252 sz. 8 p.

Rippl-Rónai József

Öregasszonyainak árnyait ismeri fel a recenzens Mihéltz Pálnak a régi óbudai tereket ábrázoló képein.

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 1970, 45.l.

Ripp-Rónai József

A Képző- és Iparművészeti Gimnázium és Képzőművészeti Szakközépiskola látogatta Bortnyik Sándor.

(Szántó Tibor:) Bortnyik S. 75 éves; Magyar Grafika, 1968. 5. sz. 14. l.

Rippl-Rónai József, festő

lerepel

↓

—: Nyugat – emlékkiállítás a Petőfi Irodalmi Múzeumban 7.

Népszabadság, Bp. 1971. aug. 16.

Ripp-Rónai József, festő

Aknai Tamás: Ripp-Rónai
könyve
↓

—: Most jelent meg 8.

Népszabadság, Bp. 1971. dec. 14.

Rippel-Rónai József, festő

Herczeg Ferenc: Egy kertre emlékezem

C. kötetében.

(front): Parnon paletta. 2.

EESTI HIRLAP, Bn. 1971, okt. 22.

Rippl-Rónai József, festő

„A képzőmű véneti albumok között van a Rippl-Rónai" – kötet.

– : A téli könyvvásár újdonságai 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. nov. 12.

122.

Rippl-Rónai Jozsef

1907-ben jött létre Budapesten Szinyei Merse Pál, Ferenczy Károly és Rippl Rónai József vezetésével a MIENK. 1909-ben rendezték második kiállitásukat, a Nemzeti Szalon konzervativ igazgatósága nem ad helyt többé a MIENK-nek.

Barkas György: A Tanácsköztársaság képzőművészete
Rajztanitás 1969/2

2 old

Pipál-Pónai József

A csoportosulás erdélyi vándorkiállitásokkal próbálkozik.Két kiállitás sikere/Kolozsvár, Nagyvárad/ és az aradi kiállitás után feloszlik, helyét a Nyolcak vette át.

Farkas György:A Tanácsköztársaság képzőművészete
Pajztanitás 1969/2

Rippl-Rónai

Kiállítása volt a Magyar Nemzeti Galériában

Solymosi Zsuzsa: A Magyar Nemzeti Galériáról

Népművelés 1962/1. 34 old.

Rippl-Rónai József

Bálint Aladár mint a századelejei magyar festészeti reneszánsz vezér-egyéniségének nevezi a művészt.

Dévényi Iván: Bálint Aladár.
Látóhatár, Bpest, 1971. jún. 575. old.

Vajna Éva-
Lantos Magazin. 1930. II. évf. 7 sz.
571 old.

Rippl - Rónai József fest-
ménye: Mailol arcképe.

Rippl-Rónai József, festő

Vendéj művén ként Párizs szellemét hozta a Zsolnay gyárba. Művei: az Andrássy-féle étkészlet; egy nagyméretű váza stb.

—: A pécsi képzőművészet kistükre (6)
573-576.

JELENKOR, Pécs, 1971. június XIV/6.

09

Rippl-Rónai József, festő

Farkasné tányért rajzol

Kerámia, 1898

Repr

—: A pécsi képzőművészet kistükre (5)

475–478.

JELENKOR, Pécs, 1971. május XIV/5.

Rippl-Rónai József, festő

1898-ban Zsolnay gyárában valósította meg kerámia-terveit. Ő fordult az Andrássy Tivadartól kapott meghívás alapján a gyárhoz az étkészlet elkészíttetése céljától. – A festőműhelyt vezető farkas Gyulánéról ekkor rajzolt portrét kerámiára. – Egy tájképpel is megajándékozta a kerámiaművészetet.

– : A pécsi képzőművészet kistükre (5.)

475-478.

JELENKOR, Pécs, 1971. május

XIV/5

Neuillyben • Rippl-Rónai József és James Pitcairn-Knowles

In Neuilly • James Pitcairn-Knowles and József Rippl-Rónai

Ernst Múzeum, Budapest • 2004. október 13 – november 24.

Az Ernst Múzeum
meghívja Önt
Neuillyben
Rippl-Rónai József és James Pitcairn-Knowles
című kiállításának fogadással egybekötött,
zártkörű megnyitójára 2004. október 13-án 18 órára.

Vendégeinket köszönti SCHNEIDER MÁRTA helyettes államtitkár, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
A kiállítást bemutatja JEREMY HOWARD, St. Andrews University, Scotland és KESERÜ KATALIN

Kérjük, a meghívót hozza magával!
A kiállítás megtekinthető 2004. október 14-től november 24-ig, hétfő kivételével naponta 11-19 óráig

2004. november 17-én, szerdán 18 órakor *skót irodalmi estet* tartunk FERENCZ GYŐZŐ irodalomtörténész összeállításában, TOM HUBBARD költő részvételével

November 24-én, szerdán 18 órakor
Emlékezés Rippl-Rónai Józsefre, halálának 77. évfordulóján
Részletek hangzanak el Rippl-Rónai baráti levelezéséből, írók, költők hozzá írt műveiből DÖRNER GYÖRGY tolmácsolásában. Zongorán játszik FÜLEI BALÁZS.

The Ernst Museum has pleasure in inviting you to the opening of the exhibition
In Neuilly
József Rippl-Rónai and James Pitcairn-Knowles
followed by a reception *by invitation only*
on Wednesday, 13 October 2004 at 6 pm

Words of welcome by MÁRTA SCHNEIDER, deputy state secretary, Ministry of National Cultural Heritage
The exhibition will be introduced by JEREMY HOWARD, art historian, St. Andrew's University, Scotland and KATALIN KESERÜ

Please bring this invitation with you.
The exhibition is on view from 14 October until 24 November 2004, Tuesday to Sunday 11 am to 7 pm.

On Wednesday, 17 November at 6pm, a *Scottish literary evening* will be held, organized by literary historian, GYÖZÖ FERENCZ and with the participation of the poet TOM HUBBARD.

Wednesday, 24 November at 18 pm. *Remembrance of József Rippl-Rónai on the 77th anniversary of his death*
Passages of Rippl-Rónai's correspondence with his friends and writings to him by authors and poets will be presented by GYÖRGY DÖRNER. Piano: BALÁZS FÜLEI

A kiállítás támogatói
Arts and Humanities Research Board for the United Kingdom, British Academy, Paul Mellon Centre

With the support of

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

UNIQA Biztosító

BRITISH COUNCIL Hungary

Le MERIDIEN BUDAPEST

Rippl-Rónai József, festő

1942-ben Martyn Ferenc tartott előadást Rippl-Rónairól.
(Pécs. Művészeti előadások.)

— : A pécsi képzőművészet kistükre
957-960.

JELENKOR, Pécs, 1971. október XIV/10.

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve: Czóbel Béla kiállításával kapcsolatban. (Műszarnok.)

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika 686 – 690.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Rippl-Rónai József, festő

Arcképe. Balkay László fotója. → Repr.
[a Műmell. 6. oldalán fotó Rippl-Rónai feleségéről, Lazarine-ről.]

— : Rippl-Rónai József Műmelléklet: 5. o.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Rippl-Rónai József, festő

1914-ben már meghapta a osztrák aranyérmet. (Maillol-portréjáért). „De kiváló prezentizshez jutott Rippl-Rónai egyéb külföldön is. (Párizsban, Milánóban ért el sikereket.) [A magyar állami aranyérmet végülis 1917-ben nyerte el.]

Takács Gyula: Huszonnyolc Rippl-Rónai levél 673-685.

JELENKOR, Pécs, 1971. jül.-aug. XIV/7-8.

Rippl-Rónai József, festő

H 28. levélhez (1916. jan. 5.) mellékelt újságcikkből (Világ: Az aranyérmek): H Mag. képzőművészeti társulat zsűrijének ítélete alapján „egy szararat híján nem kapott aranyérmet Rippl-Rónai József, akinek Ókulás néni című képe" osztatlan nagy elismerésben részesült"... „nagy és méltó a felháborodás a zsűri téves döntése fölött"....
Takács Gyula: Huszonnyolc Rippl-Rónai levél
673-685

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Rippl-Rónai József

festő

Plakátja /1911/

Repr.

Kosáry Domokos: M.o. tört. képekben

Gondolat 1971 511. old.

Rippl-Rónai
festő

A magyarországi Thurzó György
múzeumban Rippl-Rónai emlék-
kiállítását nyitották meg.

- - - - . - - - -

Művészet, 1971.november - 20.oldal

Rippl-Rónai József
festő

Festményei mellett iparművészeti
dolgai hozzájárult a század
eleje divatos irlésének elterjeszté-
séhez.

Pogány Ö.Gábor: A XIX.-XX.század művészete.
Művészet, 1971.október - 12.oldal

Rippl-Rónai József
festő

Miltalés

Goda Gábor: Kádár Béla emlékkiállitás.
Művészet, 1971.október - 36.oldal

Rippl-Rónai József
festő

Méltatás

H.M.: Herman Lipót a müvészet szolgálatában.
Müvészet, 1972.január - 26.oldal

Rippl-Rónai József

cikkei. Összeáll. Kovássy Pál. Kiad. a Dunavecsei Művelődési Ház. - Ism: D.I.Vigilia,1968.7,sz,492.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

18o.l.

Rippl-Rónai József.

Farkasné tányért vajrol.
Kerámia, 1894.
(repr.)

Jelenkor, Pécs, 1941. (2.) 5.

Rippl-Rónai József

a kecskeméti Katona József Múzeumban az akt- i múzeumi hónap keretében bemutattak műveiből.

S.K.: a múzeumi hónap mérlege.

Petőfi Népe, Kecskemét, 1971. nov. 14.

Rippl-Rónai

Nyugat-emlékkiállítás nyílt a Petőfi Irodalmi Múzeumban, ahol műve szerepel.

Dél Magyarország, 1971. okt. 16.

Rippl-Rónai József

mestere Martyn Ferencnek.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest, 1972. 116

Rippl-Rónai József
festő

1 ~~[illegible]~~ A 90-es években
szerepelt Párizsban.

Szabó Lúcia: A magyar aktivizmus
Tört. 24.
Akad. Kiad. 1971.

Rippl-Rónai József

festő

~ federte fel Salimbeti Sándor tehetségét.

Szabó Lúcia: A magyar akticizmus
tört. 28.
Akad. Kiad. 1971.

Reppl-Rónai József
festő

A Művészház szabadiskolájában
korrigált.

Szabó Lajos: A magyar akt története.
Akad. Kiad. 1971.

Rippl-Rónai József
festő

Méltatás.

Marthy Barna: Bronzlovasok és . . .
Nők Lapja, 1971. julius - 30 szám.

Rippel Római József
festő

„Könyvillusztráció"
(repro)

Osvát: Mi a necesszió?
Nők lapja, 1971. ápr. – 16 szám

Rypsl-Rónai József
festő.

Rypsl-Rónai Józsefnek 16 lépe
van Bányai Lorhiáról.

Fedor Ágnes: Lorha
Nők Lapja, 1972. febr. - 7 szám.

Rippl-Rónai József

festő

Mikus Sándor készített portrét

Rippl-Rónai Józsefről.

A korszón

Művészet, 1972. május.

Reppl-Rónai József festő-

Mikus Sándor 1963-ban elkészítette Reppl-Rónai portréját.

Szij Rezső: Mikus Sándor művészportréi.
Művészet, 1972.május - 29.oldal

MDK

Rippl-Rónai

terr. plakett Medgyessy Ferenc müve

KUT 3. kiáll. Ernst Muz. 1926. márc. 17 l.

Rippl Rónai fónek

Szerepel a fiumei nemzetközi
képzőművészeti kiállításon

Magyarság 1927 VI. 29

MDK

Rippl-Rónai József, festöm.

a szezon masodik csop. kiallitásán mutatta be müveit.

Minden eladásra szánt képét az elsö napon megvet
ték.

Ernst Muzeum csoportkiállitásai.
A Mügyüjtö 1927. 2.sz. 45.l.

Rippl-Rónai József.

Műve szerepelni fog Bécsben a nemzetközi kiállítás keretében. A kiállítás ápr. 9.-én nyílik meg.

Magyarság, 1927. márc. 31.

MDK

Rippl-Rónai József

a KUT művésztanácsának elnöke

KUT kiáll. N.Szal. 375. kiáll. 1927. ápr.

Rippl-Rónai József
festő-

Mikus Sándor Rippl-Rónai port-
réja a sovány, összecsett arcú,
fejen az ismert sapkaju művészt mu-
tatja be. A megtört, fáradt öregembert,

Szij Rezső: Mikus Sándor müvészportréi.
Müvészet,1972.május - 29.oldal

Rippl

Rippls,Fényes,Csók,Iványi Grünwald kiállitásai olyan körökben is érdeklődést keltettek,amelyek addig csak a tegnap müvészetében hittek.Nem is szólva a komoly hittel rendelkező kritikusok megnyiltakozásairól:Előbb a Hét később a Nyugat cikkei segitették az uj müvészetet.

Bálint Lajos:Ecset és véső,Szépirodalmi Könyvkiad. Bp.1973. 6.old.

Rippl

A fiatalokat,igy Szönyit és Bernéth Aurélt szivesen látják a maguk körében az idősebbek, Rippl,Czóbel,Iványi Grünwald,Fényes Adolf vacsórázóasztalánál.

Bálint Lajos:Ember és vész Szépirodalmi Könyvkia. Bp.1973. 7.old.

Rippl - Rónai
Lanihrainya volt Szenes Árpád.

Nagyvilág

Magyar Hirlap 1971/276 8 old.

Rippl-Rónai

emlékkiállítás nyílt péntekem a kapos-
vári Rippl-Rónai József Múzeumban,
ahol a mintegy hatvanképes képe
szerepel.

Magyar Hírlap 1971/183 Feld.

Rippl-Rónai

Rippl,aki nem volt küzdő természet el tudott szakadni pártfogoltjától és mesterétől,Munkácsytól ,aki biztonságot s sikert is jelentett számára, akkor annak valami ellenállhatatlan okának kell lennie.

Bálint Lajos:Ecset és véső,Szépirodalmi Könyvkiad-Bp.1973. 88.old.

Kippi-kippi-tonni

Kippi, aki nem volt képes tenésszet el tudott
szakadni pettegolj[illegible]tol en mesterétol, munkacsyté-
, aki diszkompot a sikert is jelentett magana.
akkor annak velemi-ellenallastalan okanak kell
lennie.

.83.ola

Rippl-Rónai József, festo

Nem ismerheti a magyar festészetet igazán az,aki csak modern festészetünket ismeri de nem ismeri Barabas,Bosos,Markó,Brodcky,Székely Bertalan,Lotz,Mészöly,Zichy Mednyanszky,Munkacsy,Szinyei,stb.munkassagat s aki le feljebb csak Ferenczy,Rippl Rónaitól kezdve ismeri a magyar festészetet. 323.old

K.Gyurkovich Tibor: Sterio Karoly/1821-1862/ a mozgás festője 323.old

Müv.Tört.Prt. 1974. XXIII. 4.sz. Bp

Rippl-Rónai József, festő

--

A Nyolcak kiallitásan a Nemzeti Szalonban, 1911-apr-ban szerepelt Kernstok Károly, a Nyolcak vezére, Vedres Márk 328.old a csoport kiemelkedő tagja, és Rippl-Rónai József.is.

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv. Tört. Krt. 1974. XIII. 4.sz. Bp.

Rippl-Rónai József, festő

1915.szept.az Ernst Muzeumban haborus kiallitasa volt
Ezen egy matinén Móricz Zsigmonddal együtt Bartók Béla
is közremüködött, előadvan ifjukori rapszódiajat.
/Op.1.1904./. 328.old. 5.jegyz

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv.Tört. Ert. 1974. XIII. 4.sz. Bp.

Rippl Rónai József, festőművész

Csaknem félszáz színes kép gazdagítja a Rippl Rónai albumat.
(említve)

TV-Híradó

1977. nov. 26. TV. 19:30 V Gné.

Rippl Rónai József, festőművész.

A Petőfi Irodalmi Múzeum~~ban~~ képző-
művészeti kiállítása emlékezik meg Ady
Endre születésének 100. érfordulójáról.
A művész Ady rajza szerepel a kiállítás pla-
kátján. Valószínűleg 1909-ben Kaposváron ké-
szült a ceruzarajz, amikor a költő a Nyugat
felolvasó körútján ott járt, itt ismerkedett meg
Rippl-Rónaival, akivel egy életre szóló barátság
fűzte. (említve)

Esti Magazin

1977. XII. 18. Kossuth 18.30

Rippl Rónai József, festőművész

Móricz Zsigmond arcképe.
(repr.)

Artner Tivadar: Képzőművészetről képben és szavakban.
Kisalföld, 1978. febr. 11.

Rippl-Rónai József

Benkó Lajos: "A Mücsarnok kiállitása" cimmel megállapitja, hogy a Mücsarnok tulajdonképpen nemzetközi grafikai kiállitást hirdet, ezzel szemben grafikát csak elvétve látni a tárlaton.
A külföldiek mellett felsorol néhány magyar müvészt is, de csak a neveket emliti müveik nélkül:
Székely Andor, Rippl-Rónai József, Raáb Ervin, Littkei Antal és Gulácsy Lajos szerepelnek még a tárlaton.

Élet, Bpp 1909. febr. 21. I. évf.
8. sz. 265-266. lap.

Rippl-Rónai József

"A MIÉNK kiállitása" cimmel m. sign.-val közölt kritika lesujtó véleményt nyilvánit A Magyar Impresszionisták és Naturalisták Körének kiállitásáról: a képek tömegét izléstelennek, szertelenségnek, primitivnek tartja, csupán az itt következő öt művész nevét emliti meg: Ferenczy Károly, Fényes Adolf, Rippl-Rónai József, Iványi Grünwald Béla, Gulácsy Lajos.

Rippl-Rónai József "megvesztegetően finom színben harmonikus alkotásai" egész termet töltenek meg.

ÉLET, Bp. 1909. febr. 21. I. évf. 8. sz. 266. lap.

Rippl-Rónai József

Margitay Ernő a Nemzeti Szalon kiállitásán szereplő müvészek közül felsorol tizengat müvészt, s ismerteti müveik egy részét is. Mednyánszky László, Horthy Béla, Kacziány Ödön, Boem Ritta, Magyar Mannheimer Gusztáv, Márk Lajos, Pentelei Molnár János, ~~F~~ Góth, Markó, Wellmann Róbert, Garay Akos, Hadl Rikárd, Szinyei-Merse Pál, Rippl-Rónai József, Fényes Adolf.

Három nagy müvészről: Szinyei Merse Pál, Rippl-Rónai József és Fényes Adolf neve "A képek eladási statisztikája alatt szerepel: "majdnem valamennyi képük elkelt" -

ÉLET, Bp. 1909. juni. 6. I. évf. 23. sz. 751-752. lap.

Rippl-Rónai József

A "Rippl-Rónai kitüntetése" c. fejezet a művész külföldi kitüntetéséről szól. A cikkiró kesernyésen jegyzi meg, hogy "akit idehaza kinevettek, kigunyoltak, Párisban fényes sikert vivott ki magának!"
A nagy Salon kiállitásán a fiatal művészt a zsüri az "associé" cimmel tüntették ki.
Itt emliti meg a cikk Malonyay nevét, aki "legujabb mükritikusunk és prófétánk" Párisból küldi haza a művészekről szóló leveleit.

ÉLET, Bp. 1895. juli. 21. V. évf.
43. sz. 8-9. lap.

Rippl-Rónai József

S-ss: /Seress Gyula/ "Mozgalmas élet" cimmel ir a Müvészet c. rovatban. Cikkének tartalma: "Szorgalmas piktorok és szobrászok.- Képkiállitás a Feszty-panorámában.- Rippl-Rónai kitüntetése.- Uj próféta. - Malonyay és Fadrusz. Az Országház freskói.- Vágó Pál terve.-
A cikkben szereplő müvészek:
Kacziány Ödön, Mednyánszky László, Rippl-Rónai József, Fadrusz János, Vágó Pál.
A felsorolt müvészek munkáját és egyesek körül forrongó indulatokat ismertetik a rövid fejezetek.

ÉLET, Bp. 1895. juli. 21. V. évf.
43. sz. 8-9. lap.

Ripp-Rónai József, festő

L. Fritz János

Hegyi Gy.: Ady év - Ady hét 29.

Kritika, Bp. 1978. máj. 78/3.

Rippl-Rónai József, festő

Adyról kérült rajza után

: Rippl

[V. ö.: L: Nagy Sándor
Vadas József Ady cikke hátlapjáról
(21. ö.)

Hajdu Ráfis Gábor: Ady, Babits és a Tanácsköztársaság 20-21.
Kritika, Bp. 1977. nov. 77/11

Rippl-Rónai József, festő

L: Nagy Sándor

Sármány S: Egy század eleji kísérlet tanulságai 13-14

Kritika, Bp. 1978. febr. 78/2

Ripp-Rónai József, festő.

megemlítve.

14.

Székely András: A recesszió

Szabadság, Bp. 1978 jún. 11

Ripp-Rónai József, festő

megemlítve

Székely András: A recesszió 14.

Népszabadság, Bp. 1978. jún. 4.

Rippl-Rónai József

A századforduló körüli években
születtek a leggyönyörűbb művei.
A Maillol archép és 1892 tól - 1902 -
ig festett kisebb méretű női archípei
remekművek.

Bernáth Aurel: Rippl, kissé távolról nézve.
Tukor, 1977. augusztus 28 - 23. lap.

Rippl - Rónai József

Bár a művész már nem a kerület lakója, művert a tárlatok bemutatják.

Székely András: XI. kerületi művészek kiállítása. Tükör, 1977. szeptember 11 – 3 lap.

Rippl-Rónai József

A Rippl-birtok szomszédos volt a Schlézinger birtokkal. Ennek megörökítése „Közeledik a úhar, Schlézingerékkel már esik".

Bernáth Aurél: Rippl, kissé távolról nézve. Tükör, 1977. augusztus 28-23 lap.

Rippl-Rónai József

Humorát örzik képcímei: „Ugyvéd verdett per után", „Lekaszálták már a rétet, a szena az enyém", „Piacsek bácsi a babákkal", stb.

Bernáth Aurél: Rippl, kissé távolról nézve. Tábor, 1977. augusztus 28-23. lap.

Rippl-Rónai József

Aggodó Paulina mama, pasztell
Apám nagy kalappal, pasztell
Anyám, pasztell
Apám, olaj
Férfi arckép, olaj
Sógornőm, pasztell
Ödön öcsém, olaj

Somogymegyei Képzőművészek Szakszervezete, Kaposvár, 1947. Vaszary János emlékkiállítás katalogusa

MDK

Rippl-Rónai József

Önarckép, of.,repr.

Kékgyürüs nő, of.,repr.

Képzőművészeti élet 1926-ban. Pesti Hirlap 1927 évi nagy naptára. 137.l.

Rippl-Rónai József 29

117/ Schöpflin Aladár, 1923, pasztell-karton 50 x 40

118/ Szabó Lőrincz, 1923, 1923 —"— "— 50 x 40

119) Zorka (kékkövcs gyűrűvel, 1923, pasztell karton 50 x 40

120) A kelenhegyi ut télen, 1924, pasztell-karton 28 x 38

121) —"— "— "— —"— "— 28 x 40

Genthon I. - Gyednár E.: Rippl-Rónai József centenáris kiállítása, 1961, Kaposvár 1961, 171

MDK

Rippl Rónai József

Anyám a konyhában, paszt.

Amikor az ember emlékeiből él, o.

Geszti kastély, o.

Rippl Rónai Lajos arcképe, o.

A magyar művészet kiáll. Párizsban. Szépm.Muz.
1966.

Rippl-Rónai József (1861-1927)

Bonnard archépe, 1897. Olej, karton, 61x49 cm. Jelzés balra fent „Rónai" – MNG. ltsz. 6682.

Anyám a konyhában. Pantell, karton, 41x32,5 cm. Jelzés jobbra lent „Rónai" – MNG. ltsz. 7343

Szerepelt a Magyar művészet kiállítása Párizsban Szépművészeti Múzeumban rendezett bemutatóján. (Kat. 188-189. sz.)

A magyar művészet kiállítása Párizsban Bp. 1966. – Kat. ber. Aradi N., Gerevich L.-né Solymár J. – Bp. 1966. – 31 l., 20 t. – 25 l

Rippl Rónai József (II)

Műcsarnok

1902-3. téli kiáll. - 350-354

1903-4. téli kiáll. - 464, 475 Kaposvár

1904. tav. kiáll. - 91-96.

1906. tav. kiáll. Pozsony

94, 96-109

Magas Tátra { látképe IX. 87.–
térképe IX. 87

Rippl Rónai József Páris (I)

Műcsarnok

1893/94. téli kiáll.

1894. tavaszi kiáll.

1894/95 téli kiáll.

Neuilly

1895/96. téli kiáll.

1896. mill. kiáll.

1897/98. téli kiáll. Kaposvár.

1898/99. téli kiáll. Páris.

1899. tav. kiáll. Budapest.

1899–1900. téli kiáll. Neuilly

1900. tav. kiáll. "

1900–1. téli kiáll

1901. tav. kiáll. Somodor–Aszáló Somogyugye

1901–2. téli kiáll. " "

225–228

1902. tav. kiáll. 228–232

1902. Bperti Orvosszöveteg mükiáll. 623.

~~Alapi~~ Gyula: A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége 2-ik végészeti szaktanfolyama. II. 224–229.

Rippl Rónai József

Árverési Csarnok Kat. (aukció)

31. sz. 1926 febr.
32. sz. 1926 - ápr.
35. sz. 1926 dec
36. sz. 1927 febr.
37. sz. 1927 márc
38 sz. 1927 máj.
39. sz. 1927 okt.
40 sz. 1927. dec.

Rippl-Rónai József

Művészet
1915–16. téli füzet 1.
1916–17. téli füzet 340, 342, 345
1917. tav. füzet 30, 31
1917–18. téli füzet 20
1924. tav. füzet 313, 316, 318, 321
1925–26 okt füzet 193, 209, 211.
1926. őszi füzet 92–94.
1927. tav. füzet 114, 116, 120, 122, 155.
1927. magyar táj 269, 279–281, 283, 284.
1928. tav füzet 137

Tányér, erüstből (Sárospatak, ref. egyház, XVIII. 2.) III. 23.

Rippl Rónai József

Magyar könyvek

1925. 42, 49, 55, 60, II. 30–33, II. 52, 204, 288, 385, 433–4, 583, 590

1926. 2, 11, 48, 50, 126, 129, 298–9, 301–2 543

1927. 27, 33, 111, 117–32, 166, 176, 457–2, 490 538–41.

1928. 62, 370, 387, 398 400, 416, 450, 659, 720

Kishajmási vaidorkat. VI. 225.

Rupp Rónai József

MAGYAR MŰVÉSZET

1925 42, 49, 55, 60, II. 30–33, II. 52, 204, 288, 385, 433–4, 583, 590

1926 2, 11, 48, 50, 126, 129, 298–9, 301–2, 543

1927. 27, 33, 111, 117–32, 166, 176, 451–2, 490, 538–41

1928. 62, 370, 387, 398, 400, 416, 450, 659, 720

1930. 300, 496–97, 505, 549, 560, 654

1931. 50, 62, 78–81, 85–89, 92, 99, 125–126, 314, 326–327, 329, 331, 394, 403, 406, 418, 475, 536, 612

Rejtő Rónai József

MAGYAR MŰVESZET

1932. 47, 61, 65-66, 71, 74, 76, 80, 133, 178-79, 196.

1929. 19, 114, 174-6, 180, 295, 307-308, 321, 356, 358, 635

1933 198, 199, 379

Ripl Rónai József

Művészet 1902 1, 28, 68, 365
366
– 1903. 56, 72, 125, 139, 153m
160, 161, 180, 221
– 1904. 186–187, 223
– 1906. 107–117, 119–121, 142
143, 212
– 1907. 70, 217m, 412,
– 1909. 87
– 1911. 47, 127, 149, 143, 195
196, 235, 315, 356
– 1912. 78, 186, 207
– 1914. 93, 137, 286
– 1915. 98, 99, 287, 322, 388–
396, 389–396, 440,

Rippl-Rónai József: Párisi utca.

Hungarian Quarterly 1936.
Vol. 1. No. 1. 89 lap.

MIK

Rippl-Rónai József, festöm.
sz.1861

Zorka. Jelz.f.j.: Rónai. Pasztell.
51x41

Ernst Múz. emke. XVI. 1921. Kat. 42X.43.1.

MDK

Rippl-Rónai József, festőm.
sz.1861

448. Emlék a genfi tóról. J.hátul:Rippl-Rónai.
47 x 62 Lemezpapir.

449. Női fej. J.l.j.: Rónai.
Vízfestmény.

450. Konyha. J.l.j.: Rónai 99. Papírra.
41.5 x 51.5

451. Tulipánok kék vázában. J.j.: Rónai.
39. x 30.5

Ernst Múzeum aukciói. XIII-XIV. 37.l.

MDK

Rippl Rónai József, 1861-1927.
Fiutanulmány
Párisi utca, festm.

Mesterek a Főiskolán. Főv. Képt. XLVII. kiáll. 1950. ápr.

Rippl-Rónai József
Önarckép, repr.
Kékgyürüs nő, repr.

Képzőművészeti élet 1926-ban. Pesti Hirlap 1927. évi nagy naptára. 137 l.

Rippl Rónai J.

rvod

Jbl Sváje 1944

Koppel

Rippl Rónai J.

Női fej c. Eefé
repr.

Neuzeipskorf

16. l. ülő

~~Tölcséry István~~ VII. 280.

Rippl-Rónai József

Maillol és Maurice Denis barátja. Cézanne, Toulouse-Lautrec, Gaugin, Bonnard és Vuillard-dal személyes kapcsolata volt.

„Egy utca Párisban" (repr.)

The Hungarian Quarterly, Vol. I No I 1936
(François Gachot)

RIPPL-RÓNAI József

családi kapcsolataik

SINKOVITS Péter: Beszélgetés Nagy Tibor New York-i galériással. = Uj Müvészet, II.évf. 3. sz. 1990

3.pl

Öt Rippl-Rónai képük volt, köztük a Piacsek bácsi pipával

MDK

Rippl-Rónai József

Párisi leány, repr.

Stilizált tájkép, repr.

Uj Idők II. évf. 1896. dec. 6.

485,487.l.

Rippl Rónai József

Karácsony c. Lépe

Petrovics Elek

Anlajdona

Repr –

Ybl utolsó

...ach modora.

...742-ben. + Weimarban 1553-ban.

...örő nő. (Pán. 8 r. 6.) kérdése után, hogy mivel
...s, ki a farizeusok [illegible]
[illegible] Mózes effélét meg-
...solta: tehát mit mondasz?" [illegible]
[illegible] lehajlik, és jobb mutató ujjával a
[illegible] a bűnös [illegible], kinek kezét [illegible]
...ról hátán és jobbról tizenkét [illegible] fari-
...ható [illegible] csak egy beszél mig (a többi [illegible]
...vek és tartogat részben Jézus szavaira figyel [illegible]. A
...feny vesi korul, [illegible] köntöse kék és pa-
...aszony kivágott brokát ruhát, [illegible] lánczot és
bokor mögött kutya kéret, [illegible] fülét vakarja. A háttér-
...takozik ki.

...i 68·5 : 46·5 cm.

...: Museumból.

Kamarachnak 1848

M. Kep 276

M. D. K.

Rippl-Rónai József, festő

Egy pozsonyi családi otthonában lévő képéről említés történik

Graulich Elsa: Pressburger Interieurs, Bratislava-Pressburg. 1930. 46. old.

Rippl Rónai József

Párisi utca c. Lépe
repr.

ird

Gachot, François:
Modern hungarian
painting.
The Hungarian Quarterly. Spring 1936.

1078. *Salamon.*

Derékon alólig, kerek me
hajtja. Kezeiben nyitott könyv
fehér prémes. Fürtös haja, baj
barna. Köntöse kék. A keret
»*Salamon avt. genvit Roboa*

Fresco, vásznan, méretei 6(
Vétetett 1893 november 21-én
1894 január 5-iki 58693 sz. leirat
tatott 1894 deczember 31-én. —
1895 június 29-iki 3304 szvsz.

Rippl Rónai József

66–73. tétel alatt Eulenf
művek –

Nemzeti Szalon 40 éves

pub. kiáll. kat. 1935 jan. 5.
febr. 6.

Rippl Rónai József

A párisi Montparnasse

repr.

Pipics Zoltán dr

Igy vezd a szepet!

Bp. c. n. 25. l.

Kisa, Anton: Die Kunst der Jahrhunderte. Bilder aus der Kunstgeschichte. (Königsm.) III. 225

Rippl Rónai József

laisd okv

Műcsarnok

1901. 10 — 12. l.

55,58,36.

33348

16674

2000.88

43

70

56

126

Rippl Rónai József

1861 – 1927.

185 — 206. tétel.

a 22 darabból álló

kollekció

részletesen leírva

lásd

Szépművészeti Múzeum grafikai

69. kiáll. A Magyar-

ország-gyűjtemény

1935.

HEREND 100 ÉVES

Rippl Rónai József

Takáts Gyula: Rippl-Rónai József otthon. A Somogyvármegyei Múzeum képeivel. Tükör IX. évf. p. 569—572. 7 kép.

641.

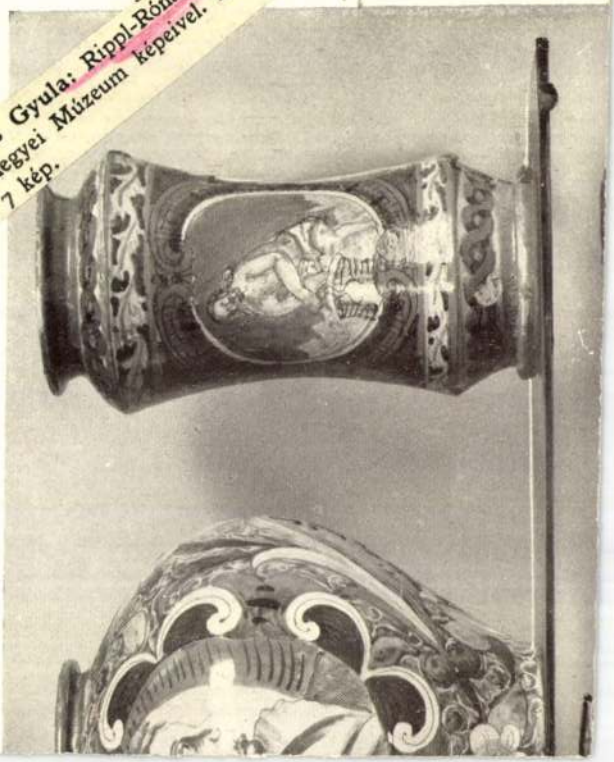

MDK

Rippl-Rónai József

Három reproductio.

Ernst Muzeum 55.aukciója 1937.XIX.,XX.tábla.

Rippl Rónai József

Irod

Lányi Béla dr. : Rippl-Rónai József. Magyar Iparművészet, 1912. 81–88.

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz : ..... Korona

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. posta

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi .....

Rippl Rónai József

vöd

Bort Kéterer

78, 208, 238, 280, 297, 362
382, 383. l.

Repr.

Móricz Zsigmond arch. 398. sz
Öreganyám 570 sz.
A család 621. sz.
Piacsek bácsi felolvas
Lazarinenek 661. sz.
Modelljein a szabadban
XV. tábla a 353. l. előtt
Önarckép, 896. sz.
Boulevard Montparnasse
940. sz.

641.

Rippl - Rónai

festő MDK

Apja képe Lajos öccsével nem tetszt Meier-Graevenak Apja és Piacsek bácsi sem. De annál inkább agyerekek a babákkal, akarács onyfa-kép és a vörösteritős dolgok.

80.o.

vö. 81.o.

YBL ERVIN: Meier-Graeve véleménye a magyar festőkről. Rippl-Rónai level Szinyei Merse Pálhoz az 1910 évi berlini kiállitásról.
Müv. Ért. 1959. VIII. évf. 1. sz. 80-82.o.

MDK

Rippl-Rónai József, 1861-1927.

Kávéházban, vf.

Kövezők, paszt.

Almásy-Tel. 2.auk. 1939. nov. 38 l.

MDK

Rippl Rónai József

Margitka

Gyermekfej

Apám és Anyám

N.Szal. Rendkivüli kiáll. 1897. dec.
7.1.

MDK

Rippl-Rónai József /1861-1927/

Utca kövezők, paszt.

Öreg hölgy arcképe, of.

A müvész apja és fivére, paszt.

Intérieur, of.

Magyar mesterművek kiáll. N. Szal. 1936. jun.

MDK

Ripp-Rónai József , festö

Sárga kastély,

Karácsony. 8.1.

Mücs.-Az 1934.évi Magyar Kiállitás. 1934.szept.27.-okt.
Kat. 7.1.és 8.1. 28.

Rippl Rónai József festőművész

Karácsony

Magyar kiállitás tárgymutatója.Műcsarnok.1934.

M Ű V E S Z E T
V.évf. 1906.
117.l.

Péczely Béla

R i p p l R ó n a i J ó z s e f :

Utcakövezők.

Pasztellkép.

Magyar Müvészet 1927.27.o. Kerényiné

Rippl-Rónai József: Karácsony
Petrovics Elek tud.

M Ü V É S Z E T
V.évf. 1906.
108.l.

Péczely Béla

R i p p l - R ó n a i József :

Karácsony.

Olajfestmény.

Rippl-Rónai József- 15

nek az alanti műben közölt képei-
nek jegyzéke:

VI. Sima Ferenc ceruza 22 x 17

VII. Édesapám arcképe nagy-
kalapban pasztell 49 x 36

VIII. Édesanyám arcképe —"— 50 x 36

IX. Rónai Lajosné arcképe
pasztell 45 x 36

Visszaemlékezések Rippl-Rónai Józsefre.

Somogyi Almanach 3 sz. Kaposvár 1958.

MDK

Rippl Rónai József

Szomoruság, o.

Temető, o.

Parc Monceau, o.

20.sz.i m. festészet és szobrászat S.Gal.

és Móra F.Muz. Szeged 1966.

Rippl-Rónai József

MDK

Karácsony

Műcsarnok 1934 Nemzeti ~~Képzőművészeti~~ Munkahét Kiállitás

176 **Margitay** Tihamér. A kis diplomata. Olajfestm Eladó.

* 177 **Margitay** Tihamér. Hol volt, hol nem volt. Olajfestmény. Eladó.

* 178 **Spányik** Kornél. Mézeshetek. Olajf. Eladó

179 **Spányik** Kornél. Zöld dominó. Olajf. Eladó.

180 **Spányik** Kornél. Éljen az Annuska. Olajfestmény. Eladó.

181 **Innocent** Ferencz. Vasárnap reggel. Olajf. 600 frt.

182 **Innocent** Ferencz. Tanulmányfő. Olajf. 300 frt.

183 **Spányi** Béla. Falu vége. (Kis alak). Olajf. 400 frt.

184 **Spányi** Béla. Falurészlet. (Falu vége). Olajf. 500 frt.

185 **Spányi** Béla. Tájkép. Olajf. 100 frt.

* 186 **Tornai** Gyula. Dal a szerelemről. Olajf. 500 frt.

187 **Rippl** Rónai József. Bükkfa. Pastell. 500 frt.

188 **Rippl** Rónai József. Sógornőm. Pastell. Magántulajdon.

* 189 **Rippl** Rónai József. Egy öreg franczia asszonyság. Olajf. Eladó.

190 **Rippl** Rónai József. Mr. James Pitcairu Knowles. Rajz. Eladó.

191 **Kann** Gyula. Vén koldus. Olajf. 100 frt.

192 **Kann** Gyula. Háztetők. Olajf. 100 frt.

* 193 **Ipoly** Sándor. Arczkép Olajf. Magántulajdon.

* 194 **Kann** Gyula. Vízhordó leány a Tisza partján. Olajf. 150 frt.

195 **Kann** Gyula. Alföldi táj. Olajf. 150 frt.

196 **Szikszay** Ferencz ifj. Koratavasz Olajf. Gróf Andrássy Gyula tulajdona.

158 **Stein** János. Rablóvár. Olajf. Eladó.
159 **Szegfy** Erzsi. Gond. Pastell. 300 frt.
160 **Szegfy** Erzsi. Gitta. Olajfestmény 600 frt.
161 **Tölgyessy** Arthur. Esti nyugalom. Olajf. 800 frt.
162 **Balló** Ede. Berczik Árpád szinműíró arczképe. Olajf. Magántulajdon.
163 **Balló** Ede. Arczkép-tanulmány. Olajf. Magántulajdon.
164 **Dudits** Andor Naplemente. Olajf. 500 frt.
165 **Papp** Sándor. Esthangulat. Olajf 100 frt.
166 **Papp** Sándor. Eső után. Olajf. 100 frt.
167 **Bihari** Sándor. Férfi arczkép. Pasztell. Magántulajdon.
168 **Bihari** Sándor. Velenczei virágárus. Olajf 450 frt.
169 **Bihari** Sándor. Vizet merítő leányok a Tiszán Olajfestmény 350 frt.
170 **Bihari** Sándor. Riva degli Schiavoni Velenczében. Olajfestmény 450 frt.
171 **Bihari** Sándor. Legelő kosok. Olajf. 1400 frt
172 **Bihari** Sándor. Tájkép kecskével. Olajf. 550 frt.
173 **Bihari** Sándor. Füzes. Olajfestmény 300 frt.

VII. TEREM.

174 **Margitay** Tihamér. Pistike boldogsága. Olajf. Eladó.
175 **Margitay** Tihamér. Stefi bácsi búja. Olajfestm. Eladó.

MDK

Rippl-Rónai József, festöm.

Utcakövezök. Repr. 117.1.

Egy orvos arcképe. Pasztell. Repr. 119. old.

Vöröshaju nö. Pasztellkép. Repr. 120.old

Petrovics Elek.: Rippll-Rónai József.
Müvészet. 1906. 117.1.

Rippl-Rónai József.

Tarján Jenő gyűjteményében több képe szerepel, így: Medgyessy Ferenc Rippl-Rónai szobrát mintázza, Bonchidai kastély, Modellek a parkban, Foltozzák a lepedőt (festmények); Kaposvári útkaparók (pasztell); vidrány grafika.

Dévényi J.: A szinek hatalma; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 11-12. l.

RIPPL – RÓNAI

"KARÁCSONY".
"PIRENEUSI TÁJ" ÉS MÉG 4 MŰVE KIÁLLITVA PÉCSETT, A MODERN MAGYAR KÉPTÁRBAN.

SOMOGYI NÉPLAP, 1970. OKT. 9.

MDK

Rippl-Rónai József

"Boulevard de Montparnasse"c.kép repr.

KMT 1917.tav.kiáll.kat.

MDK

Rippl-Rónai József

"Bükkfa". Pastell.

"Sógornőm". Pasztell.

"Egy öreg francia asszonyság". Olajf.

"Mr. James Pitcairu Knowles". Rajz.

KMT 1898/99. téli kiáll. kat.

MDX

Rippl Rónai József

Karácsony c. Epe
repr.

Művészet (Kende)

1939. 28. 4.
86 l.

22
Kat. Julia sz. vt.
Prot. Julia

CSÜTÖRTÖK
23
Kat. Dezső vt.
Prot. Dezső

Lechner 4–5

PÉNTEK
24
Kat. Ker. segíts.
Prot. Eszter

SZOMBAT
25
Kat. VII. G. p.
Prot. Orbán

MDK

Rippl-Rónai József

Emlékkiállitása az Ernst Muzeumban.
"Montmartre" c.kép repr. 127.oldalon.

Dr.Jajczay János: Három impressionista festő.

Élet, 1938.jan.16. 127.l. 128.l.

MDK

Rippl-Rónai József 1861-1927

Öreganyám

Szomoruság

Parc Monceau

Flox és Filox

A m. nemzeti festészet kialakulása. N.Szal. 1949. febr.

MDK

Rippl-Rónai József

"Karácsony" c. kép repr.

Petrovics M M. 83.1.

Rippl-Rónai József

Kövezik a kaposi utcát, repr.

Műcsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

MDK

Rippl-Rónai József

Nagy család, paszt.

Kövezik a kaposi utcát, paszt.

Család, paszt.

R.R.J. emlékkiáll. N.Szal. 1947. dec.

Rippl Rónai József

Kisvárosi szoba,
Kövezik a kaposi
utcát
Anya és gyermeke
repr.

Szépm. Muz. Évk

VIII. 206, 207. l.

—

torische Provinz

pesti ötvösmester művészete

a halászbástyai kőemléktárban

zánci legendái

a csanádi egyházmegyében

nitárius szerzetesek Magyarországon

~~kos-rendi kolostor története~~

~~lek Magyarországon~~

—

asmus

ul

—

MDK

Rippl Rónai József

repr.ö

Kövezik a kaposi utcát

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

Rippl Rónai József festő M.D.K.

Kövezik a kaposvári utcát —
tinnes repr: 15. kép

Kamptis, Magy. mind. Bp. 1960

Rippl-Rónai József

Karácsony c. képéről repr.

Wáh Lapja 1964. dec. 26.

Rippl-Rónai József MDK

Az öreg bognár, olf.

Karácsonyfa, nálam, olf.

Mücsarnok 1904. tavaszi kiáll.

Rippl-Rónai József

Kedvenc technikája lesz a pasztell /Kövezik a kaposvári főutcát 1905/. Friss színvilágú pasztellképeivel 1906-ban a Könyves Kálmán szalon-ban rendezett kiállításán hatalmas sikert arat.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 37. l.

Művészet 1939.
[V.é. 28. sz. 86. l

Rippl-Rónai J: Karácsony.

M.D.K.

Rippl-Rónai József, festő

„Karácsony" c. és Petrovics Elek hagyatékából a Szépművészeti Múzeum tulajdonába került festménnyel kapcsolatban:

Bulletin du Musée National Hongrois des Beaux-Arts, 1947. 1. sz. 18. old.

MDK

Rippl-Rónai

Falusi temető, festm.
Amikor az ember már csak emlékeiből él, festm.
Szomoruság, festm.
Karácsony, festm.

Uj romantika. Tamás-Galéria CLIV. kiáll. 1944. febr. 2 l.

M.D.K.

Rippl Rónai József, festő

„Nő gitárral" c. tusrajzát ~~közli~~:

valamint „Karácsony" c. festményét, mint IV. képábrát közli:

~~Idézve~~:
Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos
Bev. és összeáll. Perneczky Géza
Bp. 1967. Corvina

112. old.
utan

Rippl-Rónai József, festő

M.D.K.

1903-évi Műcsarnokban tartott Tavasi Kiállítás plakátját hőrli:

U.o. a másik oldalon, cej tehenet-fejő asszonyt ábrázoló gobelin-tervének vonalas rajzát.

Idézve:
Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos, Bev.és összeáll. Perneczky Géza, Bp.1967. Corvina,

57. old. előtt

MDK

Rippl-Rónai József

A Szajna éjjel, of.

Karácsony, of.

Szépmüv. Muz. uj szerzemények. 1946.

Rippl-Rónai József (Kaposvár, 1861-Kaposvár, 1927)

„Cyneák fehér vázában" o. Tarton 67x50 cm
J. l. j.: Rónai kitáltási ár: 80.000 ft.

„Kalapos hölgy" o.v. 60x41 cm
J. l. j.: Rónai Védett. kitáltási ár: 25000 ft.

„Női képmás" o.v. 46x39 cm (Restaurált)
J. l. b.: Rónai kitáltási ár: 60000 ft.

BÁV 59.Képaukció Bp.1982.december

RIPPL-RÓNAI József festő
(1861–1927)
A Boulevard Montparnasse Párisban
(1910 körül)
Fotó

Borbíró-Illésy-Rabinovszky: 2000 év festészete Bp. 1943. 382., 459.

MDK

Rippl-Rónai József

Női arckép, repr.

A Mű. 1927. I. évf. 2.sz. 43.l.

M.D.K.

Rippl-Rónai József,festő

Kövezik a kaposvári utcát.Bpest.Magy.Nemzeti Galéria.
Szines Repr.15.kép.512.old.után.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A képzőművészetek,a zene,
a szinház és a film.Bpest.Minerva.1960

M.D.K.

Rippl Rónai József
festő

Olajképei közül nagyogó az 1903-ból való „Karácsony", a „Fehér fal, barna bútorok" és a „Szomorúság" valamint a „Flox és Filox".

Bodnár Éva: Rippl Rónai kiállítás Tihanyban
Művészet, 1968. december - 38 lap

Rippl-Rónai József festő M.D.K.

Kövezik a kaposvári utcát. repr.

Kampis Antal: A képzőművészetek története. 27 .t.
A Kultura Világa Bp. 1963.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai házának sárga szobája gyakran szerepel képein. Az 1911-es párizsi tartózkodása idején készült néhány párizsi utcakép.

Bernáth Aurel: Rippl, kissé távolról nézve. Tükör, 1977. augusztus 28-23 lap.

Rippl-Rónai József

„Kövezek a kaposi Fő" utcát"
„Ferfi portré"
„Dunántúli táj"
} repro

Bernáth Aurél: Rippl, kissé távolról nézve.
Tükör, 1977. augusztus 28-23. lap.

Rippl-Rónai József, festő

Takács Gyula bevezetésével és magyarázatai-
val jelenik meg a 28 levél (és lev. lap.).
1899 és 1919 között (egy 1929-ből való) keletkez-
tek a haza és Európa számtalan helyén. A
címzettek: dr. Balkay Béla, a felesége, ill. fiuk:
B. László. Két fényképp reprodukciója tartozik
a közlésher. Rippl-Rónai mindkettőn rajta van.
Takács Gyula: Huszonnyolc Rippl-Rónai levél
673-685.

JELENKOR, Pécs, 1971. júl.-aug. XIV/7-8.

Rippl-Rónai József

Több képének reprója (cím megjelölés nélkül).

Draveczky Balázs: Emlékszerek Rippl-Rónai Ödönről; Műgyűjtő, 1973/4. sz. 10-13. l.

MDK

Rippl-Rónai József, 1861-1927

Női arckép

Kövezik a kaposi utcát

Flox és Filox

Magy. müvészet 1800-tól. Szépm.Muz. 1949.

10.l.

MDK

Rippl Rónai József

Parc Monceau, o.

20.sz. M.festészet és szobrászat. N.Gal. és
Móra F.Muz. Szeged. 1966.

Rippl-Rónai József (1861-1937)

hornakai: nincs „enteriőr"
pantellfestő

Jellemző művek: Öreganyám (Budapest, 1894), Kövezik a kapori főutcát (Bp. 1905), Vörössaphás öreonchép (Bp. 1924.)

Major Máté: Építészettörténet. Tőkés és szocializmust építő társadalmak építészete. Bp. 1960. Müszaki k., ~~x~~ 589 l., 388 kép.

289.1.

MDK

Rippl-Rónai József, 1861-1927.

~~Öregasyón~~ Parc Monceau

~~Szomorusás~~ Flox és Filox

M. Nemzeti festéézet kialakulása. N.Szal.kiáll.
1949. febr.

M.D.K.

Rippl-Rónai József, festő

kiállitott képei:

Apám és anyám (olaj)
Anyám beteg (pasztell)
Kisvárosi szoba (olaj
Vörössapkás önarckép (paszt.)
Karácsony (olaj)
Magyar falu télen (olaj)
A körtvélyesi kastély (olaj)

Hóolvadás (olaj)
Piacsek bácsi babákkal (olaj)
Atyám és Piacsek bácsi (olaj)
Azuraságék kirán. dulnak (pasztell)
Munkások a szőlőben (pasztell
A kastély előtt (olaj)

Háy Károly: Ungarische Kunst. Entwicklung des Realismus in Werken von 9 Malern und 9 Bildhauern. Berlin, 1949. 26.old.

M.D.K.

Rippl Rónai József

festő

Vörössaphías önarchép
Búcsu – muzsikusok
Köverik a haposi fűtéat
Öregasszony ibolyával
Lazarin és Anella

} repro

– mes: Rippl Rónai József centenáris kiállítása
Nőt Lapja, 1961 - julius 15.

MDK

Rippl-Rónai József

"Karácsony" c.kép repr.
/Petrovics Elek tul./

Gerő Ödön: A magyar népéletkép.

Magyar Művészet, 1927. 27.l.

Hippi-hoppi vészes!

"Kaszinóéjszaka" c.kép repr.
(Petrovics Ilek tud.)

Uccu öcsém: A magyar népjelleg.

Magyar Művészet, 1927. 2/1.

Rippl-Rónai József

Karácsony- (repr.)

Kovács Irén, Sz.: Ki ez? Művészettörténeti társasjáték. Kártyaszövegek: Kontha Sándor. Bp. 1960. 2. kiad. 100 t. 1 mell. 23 l., /Homo ludens 2./

39.t.

MDK

Rippl-Rónai József, 1861-1927.

Városrészlet, paszt.

Egy ismeretlen bölcs, vör.kréta

Söröző̈k, sz.kőrajz

Árv. Közl. 1940. dec. 7.rk.sz. 96. aukc. 31 l.

MDK

Rippl-Rónai József

"Női arckép" c.festm.repr.
/A KUT tavaszi kiállitásából/

KUT. 1927. II.évf. 2.sz. Cimlap.

MDK

Rippl-Rónai József

"Női arckép" c.kép repr.

A Mű, 1927.I.évf.2.sz. 43.l.

Rippl-Rónai József

A művész feleséget Lazarin-t Franciaországból hozta. Gobelin-szövő nő volt Párizsban és ő kivitelezte Rippl-Rónai terveit.

Bernáth Aurél: Rippl, kissé távolról nézve. Tükör, 1977. augusztus 28-23. lap.

Rippl-Rónai József

Flox és Filox"
"Táj jegenyékkel"
"Két akt díványon"

} vepro

Bernáth Aurél: Rippl, kissé távolról nézve.
Tükör, 1977. augusztus 28-23. lap.

Rippl-Rónai József

A művész nem volt műtermi festő, ahol elérte az indulat ott látott munkákor.

Bernáth Aurél: Rippl, kissé távolról nézve. Tükör, 1977. augusztus 28–23 lap.

Rippl-Rónai József, festő

megjemlítve

Martyn Ferenc: Zenéről a festő szemével 903-906

Jelenkor Pécs, 1977. okt XX/10

Rippl-Rónai József

A balmazujvárosi Helytörténeti Muzeumban Papi Lajos szobrász kiállitása szeptember 4.-ig,
a Nemzeti Galériában Borbély László festőművész kiállitása augusztus 16-től,

A Bartók Béla ut 32. sz. alatti Galériában Csontváry Kosztka Tivadar, Rippl-Rónai József, Czóbel Béla, Hermann Ottó, Uitz Béla, Domanovszky Endre és Kerényi Jenő müveit bemutató kiállitás augusztus 19.-től tart nyitva, -a kulturális eseményeket ismertető rovat közleménye szerint.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. aug. 2o.
XXI. évf. 34. sz. 8. lap.

Rippl - Rónai József, szobrász

L.:Vedres Márk

Harangozó Márta:A halál Adyja--és az élete 2.

Esti Hirlap, Bp.1977.nov. 18.

Ripp-Rónai József festő

1.:Csók István

-:A nagyszentmiklósi kincs 2.

Esti Hirlap, Bp.1977.nov. 19.

Ripp-Rónai József, festő

L.:Egry József

Vekerdi László:
Tüskés Tibor:Pannóniai változatok 72-76.
Tiszatáj,Szeged,1977.október XXXII/1o.

Ripp-Rónai József, festő

L.:Kovács Mári

Hosszu Gyula:Kovács Mári 48-51.

Élet és Tudomány,Bp.1977.jan. 14 XXXII/2

-31-

XXXI.

Rippl-Rónai József, festő

A Miért szép? - sorozatban a

Vörös sapkás önarckép ismertetését, elemzését, értékelését adja a cikk írója.

dr Matsay László: Rippl-Rónai József: Önarckép 178-179

Élet és Tudomány, Bp. 1977. febr. 11.

XXXII/6.

Ripp-Rónai József

Budapestre érkezett és a Mücsarnokban megrendezett "Mühelymunkák a weimari Bauhausból" c. kiállitást Vadas József ismerteti "Épitőház" c. kritikájában, mely öt részre bontva fejtegeti a Bauhaus-művészetre vonatkozó adatokat. Beszél a Bauhaus iskoláról, tanári karáról és az ott folgozó magyar és külföldi művészekről, a "Bauhaus a Bauhaus előtt" c. fejezetben.
A „Magyar Bauhaus a Bauhaus előtt" c. fejezet Van de Velde nevéhez kapcsolódó funkcionalizmushoz vezető utat tárgyalja, valamint Rippl-Rónai Józsefnek a Bauhaus-művészettel összefüggő franciaországi leveleire utal.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. juni.4.XXI.évf. 23.sz. 12. lap.

Rippl-Rónai József festőművész

Pátzay Pál otthonában látható egy Bernáth Aurél alkotás, két Csók vászon és egy Rippl-Rónai mű.

Gadányi László: Beszélgetés Pátzay Pállal. Tolnamegyei Népújság, 1974. okt. 7.

Rippl-Rónai József festőművész

A Széchenyi Könyvtárban a könyvek mellett a képzőművészeti értéket is jelentő grafikai plakátokat is gyűjtenyek. A művész alkotásaiból is található a gyűjteményben.

175 éves a Széchenyi Könyvtár

1977. IX. 2. 11.00 Kossuth - Vué -

Rippl-Rónai József festőművész

Kijevben, ma is dolgozik műtermében az ukrán festőművész Nikola Bluscsenko, aki 76. ik évében jár. – Párizsba 1925 táján került. Személyesen ismerte Czóbel Bélát és Rippl-Rónait. Kimpekből ismeri Munkácsyt, Mednyánszkyt, Szinyei-Merset.

Kijev – Kijevből

1977. jún. 13. Kossuth 19.15 Kiyné

Rippl-Rónai József

A Szegedi Műgyűjtők Klubjának III. kiállításán műve szerepelt.

-óa-: Szegedi Ünnepi Hetek.

Népújság Tolna Megye, 1972. aug. 1.

Rippl-Rónai József.

A nyírbátori Báthori István Múzeum-ban máj. 26-án megnyílt dohány-zásról szóló kiállitáson alkotása szerepel.

Kelet Magyarország, 1942. máj. 27.

Rippl-Rónai József, festő

L.: Kelle Sándor

Tüskés T.: Képzőművészek ... 341-349.

JELENKOR, Pécs, 1976. április XIX/4.

Rippl-Rónai

Kernstokkal kapcsolatban említve.

Dévényi Iván ismertetése

Vigilia 74/7 500.0.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcell ajándékában modern művészetünk,hazai iskolahoz és irányzathoz nehezen kötheto képviselője a képgyüjteményben Rippl-Rónai.tőle egy légiesen könnyedségü ultramarin kék egü városkép pasztell maradt meg.- 285.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes-Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megye Múzeumainak Közleményei, Kecskemét, 1975

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcell ajándékában modern művészetünk,hazai iskolához és irányzathoz nehezen kötheto képviselője a képgyüjteményben Rippl-rónai József.róle egy portré is fenn maradt. 285.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a műgyüjtő Adalékok a magyar műgyüjtés századeleji történetéhez I 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megye Múzeumainak Közleményei, Kecskemét, 1975

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Francia hatás a rácsmintás szoknya.Magyarok akkor e mod
dern mintákat még nem alkalmazták,festői gyakorlatukba
ez nem vágott bele.Kernstok is a franciák nyomán kapott
rre bátoritást.De Rippl-Rónai is követte ezt az irányt.
De közvetlenül hatott mindkettőjükre Maurice Denisnek
"Mme.Ranson arcképe",c.müve. 379.old. 20.jegyz

HORVÁTH BÉLA: Kernstok Károly "Hasafelé" cimü képéről 373.old

STUDIA COMITATENSIA, 3. Tanulmányok Pest megye müemlékeiből, Szentendre, 1975

KIPPL-NÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcell 1911-ben 80 képet ajándékozott a kecskeméti Múzeumnak.-A gyüjtemény jegyzéke:
64.-KIPPL-NÓNAI JÓZSEF: Református pap arcképe.-Papir, olaj.-60 :49,5 cm.-Jelezve jobra fent:Nónai.-Katona József Múzeum.-Lssz. 56.17.---42.Sz.kép. 299.old

SUMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

RIPPL RÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcell támogatta a modern művészeteket ésRippl-Rónai 1911-es retrospektiv jellegü nagy kiallitasan/a Művészház Kristóf-téri helyiségében/a tulajdonaban lévő 69/!/ Rippl mü külön teremben lett bemutatva.és emberileg is közel került egymáshoz a festő és mecenása.. 276.old. 5.jegyz

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés szazadeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bacs-Kiskun Megye Múzeumainak Közleményei, Kecskemét, 1975

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcell, a műgyűjtő bekapcsolódott a művészi élet be. Gyakori vendég volt a Japán-kávéház művészasztalánál. A Japán-kávéház törzsvendége volt a festőként és emberként nagyszabású Rippl-Rónai József is. Itt is csiszolódott Nmes művészeti ismeretköre és ízlése is.
276.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a műgyűjtő Adalékok a magyar műgyűjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA. XII. HISTORIA, Bács-Kiskun Megye Múzeumainak Közleményei, Kecskemét, 1975

KIPPL-KÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcell gyüjteménye a kortárs mügyüjtők körében ismkövetésre méltó ösztönzőként hatott. Pl. Kippl-Kónai Odön-Kippl-Kónai József testvéröccse-mügyüjtői tevékenységét előnyösen befolyasolta Nemes munkálkodasa, gyüjtői tettei. 276.old. Igy került a Kaposvári Muzeumba Nemes Marcell portréja. 7. jegyz

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA, III. HISTORIA, Bács-Kiskun Megye Múzeumainak Közleményei, Kecskemét, 1975

RIPPL-RONAI JÓZSEF, festő

Kb. 200 országos, sőt világhirü festménye van a Kecskeméti Muzeumnak. Büszkesége lehetne a városnak, de nem az, mert elraktározva, vagy hivatali szobák falan függnek rendszertelenül szétszórva, rossz és stilustalan keretekben, mint pl. Rippl-Rónaié is, beléjük fojtva azok gyönyörködtető értékeit. 282.old. 32.jegyz

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

DUMANIA. XII. HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

Ripp-Rónai József 1. festő

L.: Aba-Novák

t. D.: Bemutatják ... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jan. 28.

Rippl-Rónai József, festő

L.: Medgyessy Ferenc

Ma

— 95 éve ...

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jan. 10.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcell ajándékában modern művészetünk,nazai iskolánoz és irányzathoz nehezen kötheto képviselője Rippl Rónai.A Református pap arcképébe belesurítette az idős ember,megfáradását,életutjára visszanéző,meditáló elége detlenségét.A háttér már-már szinfoltokra esik szét.Innen csak egy lépés az un.kukoricás stilus,melyben az élé élénk szinfoltocskák nagy önállóságot nyernek. 285old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés szazadeleji történetéhez 275.old

DUNANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Müzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

KIPPL-KÓNAI JÓZSEF, festő

Emberileg is közel került egymáshoz a festő és mecenása Nemes Marcell, ezt látszik bizonyítani Kippl-Kónainak egy 1912-ben festett portréja Nemes Marcellről. A kép leplezetlen őszinteséggel állítja elénk a mecénás műgyűjtőt. Magabiztos, célratörő polgárnak mutatja. --1912, olaj, karton, 53,5-44 cm. Kaposvár, Kipll-Kónai múz.-276. old. 6. jegyz.

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a műgyűjtő Adalékok a magyar műgyűjtés századeleji történetéhez 275. old

CUMANIA, III. HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcel ,a műgyüjtő hamarosan a modern művészet mellé szegődött, lőször Rippl-Rónai Józsefhez,aki legjobban kihivta maga ellen a magyar századforduló avitt polgári izlését.Uj utakat mutató művészetét legkésőbb itthon ismerték el.Rippl-Rónai művészetén keresztül nyilt meg Nemes Marcell előtt a modern művészet szépsége.
276.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a műgyüjtő Adalékok a magyar műgyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

KIPPL-KÓNAI JÓZSEF, festő

Nemes Marcell a Kecskeméti múzeumnak 79 képet ajándéko
kozott.Ma 49 van meg.A többiek nagyobbik fele elveszett
a háború ban vagy ismeretlen helyen lappang,A gyüjte
mény gerincét képező művek közül jelentősek hiányoznak
Igy többek között két Kippl-Kónai festmény is.
283.old

SUMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a ma.
gyar mügyüjtés történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok
Közleményei, Kecskemét, 1975

Rippl-Rónai József

A fiatal Rippl-Rónai impresszionistaellenes volt, mert zártabb, tartósabb mü épitésére törekedett, az idős, lefelé tartó festő kiegyezett vele.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 191.o.

Rippl-Rónai József

és Bernáth Aurél fejlődésének vonala sok tekintetben azonos, természetesen csak párhuzamosságról van szó, és nem stilusbeli azonosságról, hisz kettőjük közt egy teljes emberöltö fekszik.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 191.o.

Rippl-Rónai József

leveles tál

Zsolnay Teréz, Zsolnay Margit: Zsolnay
Corvina 1974

Rippl-Rónai József

margarétamotivummal diszitett eozinmázas
porcelánfajansz váza
eozinmázas porcelánfajansz váza

Zsolnay Teréz,M. Zsolnay Margit:Zsolnay
Corvina 1974

Rippl-Rónai József, festő

L: Konecsni Gy.

Chikán B.: — Konecsni .... 2326-2331.

Élet és Tudomány, Bp. 1975. dec. 5. XXX/49.

Rippl-Rónai József, festő

↓

fülep Lajos tanulmánya

a Szovszló 7dő sorozatban.

— : Új könyvek 2047.

Élet és Tudomány, Bp. 1975. okt. 24. XXX/43.

Ripp-Rónai József, jobb

L.: Szekeres Emil

Martyn f.: Szekeres ..... 1125-1126.

JELENKOR, Pécs, 1975. december XVIII/12.

Ripl-Rónai József, festő

L.: Tolnay Lajos

Devecseri Mária: Fülep Lajos --- 919-923

JELENKOR, Pécs, 1975. október XVIII/10.

Rippel-Rónai József, festő

L : Honty Márta

Tüskés T. : Képzőművészek ... 813-818.

JELENKOR, Pécs, 1975. september XVIII/9.

Rippl-Rónai József

Neve Rónai Vargha István barátjaként említve.

Népszava, 1975. aug. 15. 103. évf. 191. sz. 5 p.

Rippl Rónai József

A közelmultban rendezett kollektiv kiállitásának bezárása után, máris "egy fülkére való artisztikus müvet" tudott küldeni az Ernst Muzeum kiállitására,-irja Tövis: "Müvészeti Krónika" c. beszámolójában, mely négy kiállitásról szól.

A HÉT, Bp. 1915. dec. 5.
XXVI. évf. 49. sz. 706-707. lap.

Rippl Rónai József

Tövis: "A téli tárlat" cimmel a Müvészet c. rovatban ir a kiállitáson szereplő müvészekről. A többséget egy összefoglaló mondattal, néhányukat kissé bővebben jellemzi: Csók István fürdőjeleneteit, Rippl Rónai arcképeit, Halmi Arthur ujabb képeit méltatja elismeréssel. Glatter Gyula "László Fülöp örökébe lépett." Burghardt Rezső, Glatz Oszkár, Frank Frigyes, Barta Ernő és Podvinecz Erzsébet, jó arcképeket küldött be a tárlatra.

A HÉT, Bp. 1916. nov. 19.
XXVII. évf. 47. sz. 674. lap.

Rippl Rónai József

A téli kiállitáson a Nemzeti Szalonban az ismertebb neveket sorolja fel a Müvészet c. rovatban közölt kritika: Pentelei Molnár János, Rippl Rónai József, Zemplényi Tivadar, Czigány Dezső, Zádor István és Kacziány Ödön.
Az első három: Pentelei Molnár, Rippl Rónai és Zemplényi müvészeknek csak a nevét emliti meg kiemelve őket.

A HÉT, Bp. 1915. dec. 12.
XXVI. évf. 50. sz. 722. lap.

Rippl Rónai József

A müvész kiállitásának anyaga három részre osztható: háborus képek, jelenetek a front mögötti életből, néhány markáns katonafej, tisztek, tábornokok pasztellképei, szén és ceruzarajzok. A második csoportba női pasztell fejek, tetszetős arckép-vázlatok, a harmadik részben: mesterien finom és gazdag tájkép és családi arcképek.
Müvészet c. rovatban közölt beszámoló.

A HÉT, Bp. márc. 25. XXVIII. évf. 12. sz. 190. lap.

Rippl Rónai József

Vadas József: "Fogas bélyeg" cimmel beszámol a Fényes Adolf Teremben rendezett bélyeg-kiállitásról. Az Üvegablakok c. sorozatsz hét /7/ cimletében szerepelnek Rippl Rónai József, Kernstok Károly, Lotz Károly, Székely Bertalan, Sebestyén Ferenc és Percz János müvészek munkái.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. febr. 22.
XIX. évf. 8. sz. 13. lap.

és Bernáth Aurél kiállitása nyilt meg a volt Ernst Muzeumban, most Almássy Teleky Éva Müvészeti Inżézete. Rippl-Rónai ha élne, most nyolcvanesztendős lenne. Rippl-Rónainak ez már a harmadik/vagy negnegyedik?/ kiállitása halála óta. A kiállitott anyagban sok a jelentéktelen kép; arra a töménytelen sok apró pasztellre gondolok, amelyeket jobb lett volna félhomályban hagyni. Rippl-Rónai kivételes festő volt, talána legnagyobb, mindenesetre a legragyogobb, a legvarázslatosabb hangu tehetség, akit az uj magyar festészet fel tud mutatni, de életmüve tele van törésekkel.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
189.o.

Rippl-Rónai József 2

Egész magasan kezdte, s ezt a korszakát kitünően mutatják meg az itt is kiállitott képei, a Karcsu nő vázával, az Öreg néni ibolyával, és a Reithofer néni. Finom tonusok, nagy egyszerüséggel körülirt formák, melyek csak a leglényegesebbre szoritkoznak. Tiszta harmónia, nemes tartózkodás jellemzi ezeket a képeket, s ez köti őket az induló francia posztimpresszionizmus legjelentősebb mestereinek Bonnard-nak, Vuillard-nak müveihez.

Dési Huber István: Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 190.o.

Rippl-Rónai József

Rippl ekkor járt a legmagasabb ormokon, itthon bolondnak mézték vagy szélhámosnak, minősitették, és kinevették munkáit, de ezzel sem tudták megváltoztatni a tényeket: Rippl-Rónai ebben az időben az európai festészet első vonalában állott, a legjobbak közé sorolták Párizsban is. Később, a század fordulo körül hazajött és itthon lassan más utakra tért.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975
190.o.

Rippl-Rónai József

Addigi képeinek szükszavúsága, szineinek tartozkodó hüvősségét dusan pompázó, harsogó szinek, s nagy dekorativ formák váltották fel. Ebből az időből való A Rippl család képe. Különös kép. Annak az időnek minden erénye, de a hibái is megtalálhatók benne. Csillogo szinek, sulyos, feszes formák, merev ünnepiesség s játékos intimitás keveredik benne. Egyszrre idézi fel bennünk a reneszánsz festészet főuri családi tablóit s, egy

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975

Rippl-Rónai József 5

a fényképés előtt ünneplőbe bujt vidéki családi képe.Ezt a kettőséget később is megtalálhatjuk müveiben.A nagyteremben egymás mellett lóg két képe:a Fésülködő nő és az Ülő Zorka.Azonos technikával,egyénileg értelmezett pointillista modorban készült munkák.De mig a Zorka vonalainak ritmusával,szineinek-fekete,vörös,elefántcs. szürke-

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 190..o

szükszavuságával a régi párizsi képekre-Öreganyám, Karcsu nő vázával- emlékeztet,a Fesülködő mő már teljesen az uj, a szinek érzéki szépségében duskáló Ripplt állitják elénk.Fejlődésének késői szakaszát a szinek ilyen szemlélete határozta meg.Képeinek szerkezete lazább lett,a sik,mint a kép alapja, legfőbb,formát meghatározó törvénye eltünt, s helyébe egy játékos világ lkerült.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975

191.o.

Rippl-Rónai József, festő

L.: Tihanyi Lajos

—: Készülődés ... 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. márc. 17.

Rippl-Rónai József, Párizs

— RIPPL-RÓNAI JÓZSEF művészetét mutatja be a Magyar Nemzeti Galéria Klubjában április 23-án 17.30-kor dr. Bodnár Éva művészettörténész.

— Hír

8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. ápr. 23.

Rippl Rónai

Kaposvárott a megnyilt Somogyi Képtárban szerepel Rippl-Rónai, Csók István, Iványi Grünwald, Csigány Dezső, Kunffy Lajos, Tornyai, Mednyánszky László alkotása.

Magyar Hirlap 1973/199/8

Rippl Rónai József

Csók István, Katona Nándor, Szlányi Lajos, Rippl Rónai József, Béli Vörös Ernő művészek a kiválóságok közé tartoznak a tárlaton, akikről méltóképen nem tud megemlékezni -helyszüke miatt- Fóthy János: "A magyar reprezentativ kiállitás a Nemzeti Szalonban" c. kritikájában melyet a Művészet c. rovat hoz.

A HÉT, Bp. 192o. dec. 1.
XXXI. évf. 36. sz. 559-56o. lap.

Rippl-Rónai József

Hollósy Simon, Bihari Sándor, Deák Ébner Lajos, Jendrassik Jenő, Szinyei Merse Pál, Ferenczy Károly, Hatvany Ferenc, Iványi Grünwald Béla, Rippl Rónai József, Ferenczy Béni, Vedres Márk szerepelnek alkotásaikkal a Szépmüvészeti Muzeum uj szerzeményeiből rendezett tárlaton, melyet a Müvészet c. rovat ismertet "Három kiállitás" cimmel. Fentiek az első kiállitáson mutatták be müveiket.
Rippl Rónai József: "Ágyban fekső nő"-c. képe a Szépmüvészeti Muzeum uj szerzeményei között szerepel a tárlaton.

A HÉT, Bp. 1918. okt. 13.
XXIX. évf. 41. sz. 638-639. lap.

Rippl Rónai József

Két festménnyel szerepel a müvész a Magyar Studió avató kiállitásán. Egy igen erőteljes és egy finom karakterportréval.
Fóthy János: "Három kiállitás" cimmel számol be a kiállitáson résztvevő müvészekről és alkotásaikról.

A HÉT, Bp. 192o. dec. 2o.
XXXI. évf. 38. sz. 605. lap.

Rippl-Rónai

monográfiát irt Mattyasovszky-Zs lnairól,
Rippl-Rónairól.Most Ferenczy Károlyról
szóló monográfián dolgozik.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 248.o.

Ripp-Rónai József

1861. máj. 23-án született.

Nemzeti, 1975. máj. 23. 103. évf. 119. sz. 8p.

Rippl-Rónai

az Öregasszám c. képét elnagyolt, mondvacsinált, kiagyalt festménynek találták, negyvenötévvel ezelőtt, és eszelős fejbolondnak a festőt, aki annyi tudással, odaadással dolgozott életművén.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 211.o

Rippl Rónai

Ferenczy Károly az első, aki módszeres munkával tullép a hangulati törekvéseken és lerakja az alapjait egy kiegynsulyozottabb festészetnek. Mai pikturánknak ő az óse, mellette Rippl-Rónai a másik ujitó és alaptevő. Mindkettőt közvetlen szálak füzik az impresszionistákhoz, de nem azok.

pési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 226.o.

Rippl-Rónai

Munkácsy, Paál László, Szinyei Merse, Rippl-Rónai, Ferenczy Károly életművét állították az uj fe tőnemzedéknek példaként.

Pési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 247.o.

Rippl-Rónai

Egy másik vonal Perenczy Károlytól indul el, de mindjárt két ágra bomlik: az egyik Szőnyin, Berényin a mai Kmetty Jánosig vezet, s a képelemek dekoratív elrendezésének jegyébe áll, a másik kolorizmusának poétikus hajlandóságaira hivatkozik és Bernáth Aurélhoz ér el, Rippl Rónaitól Berkovitsig érünk.

Pécsi Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 233.o.

Rippl Rónai

Tulajdonképpen csak Ferenczy Károlynak
és Rippl Rónainak a hagyatékát ismerjük
behatobban.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 254.o.

Rippl-Rónai

Derkovits érett stilusát sok szál füzi Rippl-Rónai festészetéhez.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 153.o.

Rippl Rónai

müvészetének hatása érezhető Lesznai Anna

müvészetén

Magyar Hirlap 1975/284/8

Havas L: Kiállitásról...

Rippl Rónai

A Helikon kiállitáson részt vett Vaszary, Csók, Rippl Rónai és Járitz Józsa 1922-ben.

Forrás 1969/5-6/114
Járitz: Egy művész életutja

Rippl-Rónai József festőművész
a Miskolci képtár XX. sz.-i állandó kiállításán látható a művész „Lányok a kertben" c. képe (reprodukció)

Művészeti Magazin
1975. XII. 27.

Rippl Rónai József

„Somogyi táj" Olaj, Zaston

37,8 x 46,4 Selesoe lent jobbra: Rónai

Védett. Kiriáltási ár: 15000 ft.

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Sétalók egy parkban"

Kréta rajz 30 x 82 Jobbra lent: RR monogram

Védett. Kikiáltási ár: 10000 Ft

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Rippl-Rónai József

„Francia Zatonák" Vízfestmény

Írkalapon 20,5 x 15,5 Selesse lent jobbra:
Rónai 1914.
Macon

Kikiáltási ár: 3000 ft

BÁV 38.Képaukció Budapest 1975 december

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Fehérkalapos nő"

Pastell 32x29 telesve fent jobbra: Rónai

Utiáltási ár: 35000 ft

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Rippl-Rónai József, festő

Az IBUSZ egy napos túrát nevez Kaposvárra a Vegyjaink nyomában túrasorozat keretében a Rippl-Rónai emlékek megtekintésére.

—: Közlemény 15.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. május 9.

62

Rippl - Rónai József, festő

L.: Márffy Ödön

— : Emlékmúzeum — 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. márc. 16.

Rippl

A posztimpresszionizmus képviselői nálunk Ferenczy és Rippl Rónai.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth könyvkiadó 1975 86.o.

Rippl

Saját mestereink,Ferenczy,Rippl,Kernstok
most se léteztek számunkra,külföldi példák
nyomán indultunk el.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth könyvkiadó 1975 69.o.

Rippl

A nagybányai iskola,helyesebben Ferenczy s a fiatal Rippl bizonyos törekvéseit megtaláljuk a Nyolcaknál,s a Nyolcak közül többen: Czóbel,Márffy,Berény a KUT nagy generációjában kerültek.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 253.o.

Rippl-Rónai

irkarajzait élesen kritzálta Gerevich Tibor

Uj irás 1974/2 100.o.

Rippl Rónai

festészetéhez erős szálak füzik Bernáthot
és Derkovitst,s egyben a magyar posztimpresz-
szionizmushoz.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth könyvkiadó 1975. 8.5.o.

Rippl-Rónai

Munkácsy, Székely Bertalan müveitől Szinyei impresszio-naturalizmusához vezet az ut, majd Ferenczy, Rippl-Rónai, Kernstok munkáival a posztimpresszionizmuson át napjaink stilusproblémái felé halad.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvk adó 1975 llo.o.

Rippl-Rónai

Munkácsy, Szinyei Merse, Rippl -Rónai aránylag fiatalon igen magas nivóra jutottak művészetükkel.

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 187.o.

Rippl-Rónai

Szinyei a Majális-sal,Rippl Rónai az Öreg-anyámmal,a Vázát tartó karcsu nővel Európa akkori festői törekvéseinek első vonalába nyomultak fel,de nem tudtak ott maradni.

Dési Huber István:Müvészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 187.o.

Rippl-Rónai József Lestőművész

A Magvetőkiadó „Gyorsuló idő" sorozatában jelent meg Fülep Lajos a magyar képzőművészet három nagy alakját: Rippl-Rónait, Csontváryt, Derkovitsot is mertette meg az olvasóval úgy, hogy általános érvényű esztétikai kérdésekre is válaszolt.

Komáromi Attila: A közművelődés szolgálatában!

Tetőfi Népe, 1975. okt. 30.

Rippl Római

hosszabb időt töltött Pécsett, aki Andrássy gróf számára tervezett egy étkészletet.

Zsolnay Terézia, V. Zsolnay Margit : Zsolnay

Corvina 1974 185.o.

Rippl Rónai

Kerámia alapom örökitette meg Zsolnayt.
Érdekes munkája a "Farkasné fest" cimü portréja,mely a pécsi Janus Pannonius muzeum tulajdona.

Zsolnay Terézia,M. Zsolnay Margit :Zsolnay
Corvina 1974 182.o.

Rippl-Rónai

A magyar festészet, miután Munkácsy, Szinyei Merse, Mednyánszky müveivel bekapcsolodott az európai művészetbe, Ferenczyvel, Rippl-Rónaival egy önálló festői kultura alapját fektette le. E festőiség döntő élménye a szin volt.

Dési Huber István: Művészeti exkkkkk irások
Kossuth Könyvkiadó 1975.

Rippl Rónai

és egyesek szerint Ferenczy Károly uj alapokra fektették a magyar festészetet.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 183.o.

Rippl-Rónai

Munkácsy és Pál László, a fiatal Rippl-Rónai, Koszta, az ujabb generációban Nagy István, Czóbel, a legujabban Barcsay festettek vagy festenek igen feketén, ez jelentős kedélybeli állapot kifejeződése festészetünkben.

Dési Huber István: Művészeti irások
Kossuth Könykiadó 1975 186.o.

Rippl Rónai

Párizsban m ár tullép a plain air-on.

pési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975

227.o.

Rippl-Rónai

Ferenczy Károly,Rippl Rónai,Koszta,Vaszary, Nagy István,Tronyai János müveiben megejt az ecsetvonások viharos lendülete,a faktura dus,suinte erőszakos megmüvelése.

Dési Huber István:Müvészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975 231.o.

Rippl-Ronai

Rippl-Ronairól és Rerencz Károly-
ról még nem jelent meg monográfia,
hogy a legnagyobbakat emlitsem.

pési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Könyvkiadó 1975

225.o.

Rippl-Rónai József

Most nyilt meg az Ernst Muzeumban az Aukció Kiállitás, melyet Kun Imre ismertet. A nemzetközi tárlatonn németalföldi, az angol, az osztrák, az olasz és a spanyol festők mellett a régi és az uj magyar müvészet is bemutatásra került: Munkácsy, Lotz Károly, Mészöly Géza, Brodszky, Markó András, Telepy Károly, Szemlér Mihály, Kelety Gusztáv, Than Mór, Barabás Miklós, Deák-Ebner, Körösfői Kriesch, Iványi Grünwald, Rippl-Rónai, Ferenczy Károly Csók István müvészek szerepeltek a kiállitáson.

A HÉT, Bp. 1921. május 1.
XXXII. évf. 12. sz. 206. lap.

Rippl-Rónai József

A progressiv szándékú csoport
alapító tagja

Kmetty János – Festő voltam és vagyok
23 oldal

Rippl-Rónai József, levél

L.: Martyn Ferenc

Szabó Júlia: Konverzáció ... 162–164.

Jelenkor, Pécs, 1976. febr. XIX/2.

Ripp-Rónai József festő

L.: Simon Béla

Türkei T.: Képzőművének .... 55-62.

JELENKOR, Pécs, 1976. január XIX/1.

Rippl-Rónai József, festő

Bernáth Mária Rippl-Rónai ról
írt művének ismertetése.

f. R.: Könyvnenvle 7,

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 5.

Rippl-Rónai József, Jestő

Megemlítve.

Rónai Mihály András: - 1876. VIII. 20. — 8-9.

Népszabadság, Bp. 1976. aug. 20.

Rippl – Rónai József festő-
művész

Tóth László: A lakásszépítés új csaköze.
Lakáskultúra, Budapest, 1975. 4. 7. old.

Rippl-Rónai József festőművész
a Kaposvári Táncsics gimnáziumnak
~~nevelő~~ tanulója volt a művész.

Somogyi Néplap, 1945. dec. 6.

Rippl-Rónai József élete

Bernáth Mária: Rippl-Rónai c
kötete

↓

— : Most jelent meg 8.

Népszabadság, Bp. 1976. ápr. 2.

Rippl-Rónai József festőművész

Nov. 22.-én kiállítás nyílt Nagykanizsán. A kamarajellegű bemutatón negyedszáz arckép és önarckép sorakozik fel, Rippl-Rónaitól napjainkig. A művész Grünwald Vilmosról és feleségéről készített arcképe szerekel. (emlitve)

Horváth Béla: Kiállítás Nagykanizsán.

Zalai Hírlap, 1944. dec. 1.

Rippl – Rónai József, Pest

Új Gondolat-könyvek

A *Gondolat Könyvkiadó* meg-

[illegible]

imperializmus jelenlegi tendenciáinak összehasonlítása a római birodalom bukásának folyamataival. A polgári politikai ideológia pesszimizmusa azonban nem jelenti szükségszerűen a burzsoá társadalomszemlélet "végelgyengülését", hatásfokának csökkenését. Egyszerű (talán leegyszerűsített)

– : Új Gondolat-könyvek 6.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 25.

Rippl - Rónai József, festő

L.: Czigány D.

— : Ady Múzeum 2.

Esti Hirlap, Bp. 1976. szept. 28.

Rippl-Rónai József, festő

[: Ámos]

— : festők . . . . . 3.

Esti Hirlap. Bp. 1976. szept. 4.

Rippl-Rónai József festőművész

Kiállítás nyílik a Nemzeti Galeriában a 75. éve alapított Fészek klubról. – Találó karikatúrák tükrében villan elénk a művész alakja. (említve)

Regyeli Krónika III.

1976. II. 6. Kossuth. 7.00 Gyné

Rippl-Rónai József festőművész.

„Meggyfavirágzás", 1903. (repr).

Művészet, 1975. 12. 7. old.

Rippl-Rónai József

A régi müvészek mellett a moderneket is felsorolja a Müvészet c. rovatban közölt ismertetés, mely "A Nemzeti Studió Aukció Kiállitása" cimmel rendezett szezonnyitó tárlatról ad képet.
Zemplényi Tivadar, Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, Rippl-Rónai József, Rudnay Gyula, Vaszary János, Mednyánszky László, Katona Nándor és Réti István szerepelnek a kiállitáson a modern müvészek közül.

A HÉT, Bp. 1921. május 15.
XXXII. évf. 13. sz. 222. lap.

Rippl

Derkovitsnak Kernstok ritkán korrigál,Rippl többet törödik vele.

Dési Huber István:Művészeti irások
Kossuth Könyvkiadó 1975 170.o.

Rippl Rónai József

Zemplényi Tivadar, Márk Lajos, László Fülöp, Rippl Rónai József alkotásai szerepelnek a "Rónai gyüjtemény" egyik csoportjában. Kun Imre: "Rippl Rónai Ödön" cimmel ismerteti Rippl Rónai József öccsének gyüjteményét, melyet városára, Kaposvárra hagyott, muzeummá átalakitott háromszobás házával együtt. A magámuzeum többi résztvevőjének neve Csók István, Iványi Grünwald Béla és Liezenmayer Sándor nevénél találhatók. Rippl Rónai József ujabb festményei közül az ujabbakat mutatták be a Rónai gyüjtemény kiállitásán.

A HÉT, Bp. 1921. febr. lo.
XXXII. évf. 5. sz. 77-78. lap.

Rippl Rónai József

Kun Imre: "Rippl Rónai Ödön" cimmel ir a müvész testvéröccsének elhunytáról és ezzel kapcsolatban megemlékezik a "Rónai gyüjtemény"-ről is, melyet városának, Kaposvárnak hagyott, muzeumnak berendezett, három szobás házával együtt. A lakásnak minden falát, az előszobától és a mellékhelyiségektől kezdve a szobákig, teleaggatta képekkel, a mennyezettől a padlókig.
A gyüjteményt három részre osztotta: régi magyar festők, modern magyar festők és az idegenek, főleg a francia impresszionisták.

A HÉT, Bp. 1921. febr. 10.
XXXII. évf. 5. sz. 77-78. lap.

Rippl-Rónai József

zóla gólo írást lásd Bernáth Aurel nevénel

Dési Huber István: Bernáth Aurel és Rippl-Rónai József
Ziállítása

Dési Huber István: Művészeti írások
Kossuth Kiadó Bp. 1975.
189-193. old.

Rippl-Rónai József festőművész

a Képz. Somogyi Képtárban ma nyíló kiállítás – a Rippl-Rónai Múzeum legszebb képei, – már a képzőművészeti világhét eseményeinek sorába tartozik.

H.B.: Gazdag program.
Somogyi Néplap, 1975. szept. 11.

Rippl-Rónai József

Tihanyban 10-11 éven keresztül minden évadban jelentős kiállításakat rendeztek, Varga Imrétől Rippl-Rónai-ig. Valahol valamikjen aknál fogva ez megszünt, dacára a nagy látogatottságnak.

Nézőpont

1975. VIII. 29. 1605 D.

Rippl-Rónai József, festő

Megjelent Bernáth Mária Rippl-Rónairól írt műve.

(mátyás): A Gondolat Kiadó kiceli terveiből 5.

Népszava, Bp. 1975. dec. 23.

Rippl Rónai József

„Fehete kesztyűs nő"

Pastell 53x43 J. l. b. Rónai

Utáltási ár: 35000 ft.

BÁV 39. Képaukció katalógus 1976 május

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Katonák" Tus, vízfestmény

22 x 16,5 cm J. l. j. R.R. Macon 1914.

Utólsó ár: 3500 Ft.

BÁV 39. Képaukció katalógus 1976 május

Rippl Rónai József

„Tanya" o. Tartou 31x46

J. l. G. Rónai (Szivilt)

Kiáltási ár: 15 000 ft

BÁV 39. Képaukció katalógus 1976 május

Rippl Rónai József

„Francia Zatona" Pastell

37x27 J. l. G. Rónai (Szerült)

Utóaltási ár: 20 000 ft.

BÁV 39.Képaukció katalógus 1976 május

Rippl Rónai József

„Virágzó fa" o. vászon 45×56

J. R. J. Rónai Védett.

Vételtári ár: 25000 Ft.

BÁV 39. Képaukció katalógus 1976 május

Rippl-Rónai József, festő

L.: Csontvány

(-K): Cédrus ... 2.

ESTI HIRLAP, Br. 1976. jún. 3.

71) Rippl-Rónai József festő

ban kaposvárott mutatta be. Ezt a kollekciót 318 képre kibővítve a Bp.-i Könyves Kálmán reprodukciós cégnél állította ki, majd márciusban 63 tétellel

Aknai Tamás: R.R.J. 23.

Corvina 1970.

72) Rippl-Rónai József
festő

megtolódva engedte ankvióra az anyagot és hiány nélkül elkelt minden.
1907-ben meghalt édesanyja. Kihöltözött a Kaposvár melletti, Lonka-hegyi Ró-
Aknai Tamás: R.R.J. 23.
Corvina 1970.

73) Rippl-Rónai József festő

ma-villába, mely hat holdas park közepén állott.

Adyt 1909-ben vendéguk látta villájában /„Kisvárosok őszi vasárnapjai" c. Ady-vers/

Aknai Tamás: R.R.J. 23-24.

Corvina 1970.

74) Rippl-Rónai József festő

Ady Csinszkával meglátogatta még 1915-ben, majd 1917-ben. Rippl-Rónai leszajzolta, lefestette őket. Az „Ady Almanach 1924" sok ~~sz~~ portrét közölt tőle.

Aknai: R. R. J. 24.

Corvina 1970.

75) Rippl-Rónai József
festő

Meghitt kapcsolatban volt Juhász Gyulával és Móricz Zsigmonddal. / „Emlékezések" c. könyve 1911./

„Kukoricás", vagy „moralikus" képei.

Aknai Tamás: R.R. f. 25.
Corvina 1970.

76) Rippl-Rónai József
festő

Üvegablaka az Ernst Múzeumban. Foglalkoztatta az Iparművészeti Múz. lépcsőházának üvegablaka is. A Japán Kávéház teletontülkéinek ablakai.
Aknai Tamás: R.R.J. 25.
Corvina 1970.

77) Rippl-Rónai bárset festő"

„Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett"

/1906, vagy 1907/ ~~[illegible]~~.

1910 – „Gyümölcsök"

1908 – „Fláros akt", „Park aktokkal"

Aknai Tamás: R.R.J. 25.

Corvina 1970.

78) Rippl-Rónai József

fest.

„Párizsi intérieur", „Intérieur zöld ~~[illegible]~~

karossziékkel", „Sárga zongoraszoba".

„Lazarin és Anella",

„Szinyei Merse Pál" /1911/, „Petronius Elek

Aknai: R.R. J. 25-26.

Corvina 1970.

79) Rippl-Rónai József

festő

és Meller Simon "kettős portréja".

Bemutatta képeit a Művészház Kristóf té-

ri helyiségében.

Aknai: R.R.J. 26.

Corvina 1970.

80) Rippl-Rónai József

festés

„Lajos és Ödön" kettős portréja.

„Nemes Marcell portré",

„Szentpáli búsú" /1913/, „Terdelő akt"

/1913/, „Boulevard Montparnasse".

Aknai: R.R. J. 26.

Corvina 1970.

81) Rippl-Rónai József
festő

Maillol-arcképe elnyerte az osztrák állami aranyérmet.

Párizsba utázott. A háború kitörésekor kellemetlenséget támadtak. „Megverette-

Aknai Tamás: R.R. J. 26.

Corvina 1970.

82) Réppl-Rónai József
festő

tésem története" /3 lap/.

1914 júl 25 – 1915 febr. 28-ig internálótá-
boron és más szörnyűségeken megy keresz-
tül, míg barátai közbenjárására Svájc-

Aknai Tamás: R.R.J. 26.
Corvina 1970.

83) Rippl-Rónai József

fiszt

ba mehet családjával.

1915-ben, hazatérte után, háborús vajzaiból az Ernst Múzeum rendezett kiállítást. /„Francia katonák."/

Aknai Tamás: R.R. f. 27.

Corvina 1970.

84) Réppl - Rónai József
festő"

A MIÉNK - ben a haladó balszárny egyik vezé-
ve volt.

1916 - „Primavera"
Utolsó olajképe: „Bányai Zorka fekete

Aknai: R.R.J. 27
Corvina 1970.

85) Rippl-Rónai József

festő"

ruhában."

1920-as kiállítása az Ernst Múzeumban,

124 pasztell.

A háború utolsó évében gyakran meg-

Aknai: R.R.J. 28.

Corvine 1970.

86) Reppl-Rónai József

festő

fordult az Abbária kávéházban.

Kései művei „Hattyúnyakú asszony",

„Pórsajkú nő", „Tetszelgő-lány kék

sipkában".

Aknai: R.R.J. 28.

Corvina 1970.

87) Rippl-Rónai József

festő"

1923-ban kiállítása az Ernst Múzeum-

ban.

Művei: „Transzvózzák a disznót", „Pu-

colják a halat", „Ügyvéd vesztett per

Aknai R. R. J. 28

Corvina 1970.

88) Rippl-Rónai József
festő"

után", „Jön a vihar", „Schlézingerék-
nél már esik", „A szakácsnő gyereke min-
dig bőg", „Hárman kapálnak nagy
csendben", „Magyar Ostende a szép Bár-
Aknai R.R.J. 28.
Corvina 1970.

89) Rippl-Rónai József
festő

dynéval az előtérben"

Portsei 1923-ban: Osvát Ernő, Szabó Lőrinc, Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Karinthy Frigyes.

Ahnai: R.R. f. 29

Corvina 1970-

90) Rippl-Rónai József.
festő

Még három kiállításon szerepelt az Ernst Múzeumban 1923 októberében, 1925 decemberében önállóan és egy csoportkiállításon 1927 októberében 17 művel. A Si-

Aknai: R.R.J. 29.
Corvina 1970.

91) Rippl-Rónai József

festő

venzei Uffizi elkérte egy portréját

„Vörössapkás önarckép", „Estefelé a

kertemben /1927/ lappang.

1927-ben megoperálták. Nyarán Bala-

Aknai Tamás: R.R.J. 29.

Corvina 1970.

92) Rippl-Rónai József

festő

tonfüseden kiválták, ősszel visszatért

pátriájába, a Rómá-villába. Véletlen

hűlés okozta tüdőgyulladásába ~~19~~ nov.

25-én belehalt.

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 29.

Corvina 1970.

93) Rippl-Rónai József

festő

Irodalom

Rippl-Rónai József Emlékezései. 1911.
Ú.j kiad. Farkas Zoltán szerkesztésében

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 30.
Corvina 1970.

94) Rippl-Rónai József

festő

és előszavával: Rippl-Rónai József és

Beck Ö. Fülöp emlékezései. Bp. 1957. /

Lázár Béla: Rippl-Rónai József Bp. 1923.

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 30.

Corvina 1970.

95) Rippl-Rónai József

festő

Pewny Denise: Rippl-Rónai Bp. 1940.

Petrovics Elek: Rippl-Rónai Bp. e.n. /1940/

Genthon István: Rippl-Rónai József

Aknai: R.R. j. 30. Bp. 1958 -

Corvina 1970.

96) Rippl – Rónai Lórse f
festő"

Maurice Denis: Théories. Párizs, 1920.

Thadée Natanson: Peinteres à leur tour. Párizs, 1948.

Aknai Tamás: R-R. f. 30.
Corvino 1970.

97) Rippl - Rónai József

festő

Agnes Humbert: Les Nabis et leur

epoque: Genf, 1954.

Petronius Elek: Rippl - Rónai. Művészet

Aknai: R.-R. f. 1906.

Corvina 1970.

98) Rippl-Rónai Lóiset
festő

Lyka Károly: Rippl-Rónai néhány levele. Magyar Művészet XVI. 1949.

Wertheimer Klára: Aristide Maillol levelei Rippl-Rónaihoz. Művtört. Ért. Aknai: R.-R. f. 30. 1953. 110-118.
Corvina 1970.

99) Rippl-Rónai József
festő

Kellner Béla: „Róma negyi ház" Jelenkor, 1959. 9.

Istvánffyné, Balogh Sára: „Rippl-Rónai József iparműrészeti tevékenysége..." Művé-Alexai Tamás: R. R. 130. rettört. Ert. 1965. 168-190.
Corvina 1970.

100) Rippl-Rónai József
festő

1. Nő fehér pettyes ruhában. 1889. Olaj, vászon. 187X75 cm. MNG. Repr.

2. Merengő nő. 1892. Olaj, vászon. 58X68 cm. MNG. Repr.

Aknai Tamás: R-R. J. 31.
Corvina 1970.

101) Rippl-Rónai József

festő

3. Ágyban fekvő nő. 1891. Olaj, vászon.

62,5 x 74,4 cm. MNG. Repr.

4. Karosú nő vázával. 1892: Olaj, vászon.

186 x 73 cm. Bedő Rudolf. Repr.

Aknai Tamás: R.-R. J. 31.

Corvina 1970.

102) Rippl-Rónai József festő

5. Kalithás nő 1892 Olaj, vászon. 186 X 130,5 cm. MNG. Repr.

6. Kuglivók 1892. Olaj, szén, pasztell, vászon. 80,5 X 117 cm. MNG. Repr.

Aknai Tamás: R.-R. f. 31.
Corvina 1970.

103) Reppl-Rónai József
festő

7. Öreganyám 1892. Olaj, vászon. 152 X 111 cm.
MNG. Repr.

8. James Pitcairn Knowles 1893. Olaj, vászon. 64,5 X 64 cm. MNG. Repr.

Akinai: R.-R. f. 31.

Corvina 1970.

104) Rippl - Rónai József
festő

9. Alkonyat egy intim szobában 1892.
Olaj, vászon 65 X 54 cm. Pécs, Janus
Pannonius Múz. Repr.

Aknai: R.-R. J. 31.
Corvina 1970.

105) Rippl-Rónai József festő

10. A Siajna éjjel 1893. Olaj, vászon. 74 X 135,8 cm. MNG. Renv.

11. Öreg hölgy ibolyacsokorral 1895 Olaj, vászon. 165 X 100 cm MNG. Renv.

Aknai: R-R. J. 31.

Corvina 1970.

106) Rippl-Rónai József
festő

12. Alföldi temető. 1894.

13. Apám-Anyám. 1895. Olaj, karton;
69,5 X 95,5 cm. MNG. Resz.

Aknai: Rippl-Rónai 31.
Corvina 1970.

107) Rippl-Rónai József
festő

14. Andrássy Tivadarné 1896. Pasztell, karton. 55 × 39 cm. Károlyi Mihályné tul. Repr.

15. Bonnard festő" archívum 1897. Olaj, kar-

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 31
Corvina 1970

108) Rippl-Rónai József
festő

ton. 61×49 cm MNG. Repr.

16. Vuillard festő arcképe 1897. Olaj, réz,
pasztell, vászon. Ismeretlen helyen.
Repr.

Akusi: R.-R. I. 31.
Corvina 1970.

109) Rippl-Rónai József festő

17. Fekete fátyolos hölgy 1896. Olaj, vászon. 99,7 X 80 cm. MNG. Repr.

18. Somodorasoló i vaktárak. 1898. Olaj, Karton. 35 X 43,5 cm. Kaposvár, Rippl-Akmi. R.-R. J. 31. – Rónai Múz. Repr. Corvina 1970.

110) Rippl-Rónai József
festő

19. Szüleim negyven éri házasélet után.
1897. Olaj. vászon. 170 x 119 cm. Bp. Tört.
Múz. / Kiscelli Múz. / Repr.
20. Kertben 1896. Pasztell, karton. 31 x 25
cm.

Ahnai: R.-R. J. 31.
Corvina 1970.

III) Rippl-Rónai József
festő

Pén, Janus Pannonius Múz. Repr.

21. Rózsát tartó nő 1898. Hímzett falkárpit. 230 X 125 cm. Iparmúv. Múz. Repr.

22. Maillol háza Banyuls környékén.

Aknai: R.-R. J. 31.
Corvina 1970.

112) Rippl-Rónai József

festő"

1899. Olaj, karton. 48,5 X 72 cm. Kaposvár, Rippl-Rónai Múz. Repr.

23. Maillol archépe 1899. Olaj, karton. 70 X 100 cm. Kampis tulal tulajdona. Repr.

Ahmai: R.-R. J. 31.

Corvina 1970.

113) Rippl - Rónai lóvet
festő"

24. Romantikus táj 1899. Olaj, karton.
70x100 cm. Kampis Antal tul. Repr.

25. Apám. 1902. Olaj, karton. 44,5 x 59,5 cm.
Kaposvár, Rippl - Rónai Múz. Repr.
Aknai Tamás: Rippl - Rónai 31
Corvina 1970.

114) Reppl-Ronai József
festő

26. Szomorúság. 1903. Olaj, vászon. 69,5 x
x 49,5 cm. MNG. Repr.

27. Karácsony 1903. Olaj, fa. 67 x 99 cm.
MNG. Repr.

Aknai: Reppl-Ronai 31
Corvina 1970.

115) Rippl-Rónai József

festő

28. Fehér fal, barna bútorok. 1903. Oloj, karton. 60X100 cm. tulajdonos László tul. Repr.

29. Flox és Filox. 1903. Oloj, karton. 66X49. MNG. Repr.

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 31

Corvina 1970.

116) Rippl - Rónai József
festő

30. Piacsek bácsi babákkal. 1905. Olaj, karton. 70 x 100 cm. MNG. Repr.

31. Amikor az ember visszaemlékezéseiből él. 1904. Olaj, karton. 70,5 x 103 cm. MNG. Aknai Tamás: R.-R. J. 31. Repr. Corvina 1970.

117) Rippl-Rónai József

festő

32. Köpezik a kaposi Tő utcát 1905.

Pastell, karton. 41,8 x 52,2 cm. MNG.

Repr.

33. Öregúr és mandolinozó asszony 1905.

Olaj, fa. 71 x 103 cm. Hidas László

Aknai: R-R. J. 31. tul. Repr.

Corvina 1970.

118) Rippl-Rónai József
festő

35. Apám és Pianek bácsi vörös bor mellett. 1907. Olaj; karton. 68 x 100 cm.
MNG. Repr.

36. A követvélyesi kastély 1907. Olaj; kar-
Aknai: R-R. f. 51.
Corvina 1970.

119) Rippl-Rónai lázset
festő

ton. 52 x 70 cm. MNG./letét/ Repr.

37. Akt teraszon 1909. Olaj, karton.
75 x 56 cm. Dr. Gyurkovits Tibor
tul. Repr.

Aknai: R-R. J. 32.

Corvina 1970.

120) Rippl - Rónai Lóvet
festő

38. Petrovics Elek és Meller Simon.
1910 Olaj, Karton. 84 X 104 cm.
Dr. Martyn Róbert tul. Repr.

Aknai: R - R. f. 32.
Corvina 1970.

121) Rippl-Rónai József

festő

39. Lazarine és Anella 1910. Olaj, karton.
70 x 100 cm. Selinkó géza gyűjt. Repr.

40. Park aktokkal. 1910. Olaj. karton
70 x 100 cm. Pén, Janus Pannonius Múz.
Aknai: R-R-J. 32. Repr.
Corvina 1970.

122) Rippl-Rónai József

festő

41. Modelljeim a szabadban 1910. Olaj; karton. ~~72 X 102 cm~~. 68 X 99 cm. MNG. Repr.

42. Sárga zonforaszoba 1910. Olaj; karton. 72 X 102 cm. Szalós Ivánt tul. Repr.

Aknai: R-R. J. 32.

Corvina 1970.

123) Rippl-Rónai József

festő

143. Interieur zöld karosszékkel. 1910. O-
laj, karton. 27 x 102. Bp., Museum des
20. Jahrhunderts Repr.

Akunai: R-R. J-32.
Corvina 197-.

124) Rippl - Rónai József

festő

44. Szümölcsök 1910 Repr

45. Párizsi intérieur 1910. Olaj, vászon.

75, 104, 5 cm. Hidas László tul. Repr.

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 32.

Corvina 1970.

125) Rippl-Rónai József

festő

46. Nemes Marcell 1912. Olaj, karton. 63,5 x 44 cm. Kaposvár, Rippl-Rónai Múz. Repr.

47. Boulevard Montparnasse 1911.

Akusz Tamás: Rippl-Rónai 32.

Corvina 1970.

126) Reppl-Ronai József

festő

48. Lajos és Ödön. 1912. Olaj, karton.
76 x 105 cm. Bp. Tört. Múz. / Kiscelli
Múz. / Repr.

Aknai Tamás: Reppl-Ronai 32.
Corvina 1970.

127) Rippl-Rónai Lőrset

festő

49. Ivanna katonák. 1914. Papír, pantell

21,7 X 31,8 cm. Szilágyi-gyűjt. Repr

50. Bányai Zorka fekete ruhában. 1919.

Olaj, karton. 121,5 X 86 cm. MNG. Repr.

Ahnai Tamás: Rippl-Rónai 32

Corvina 1970.

128) Rippl-Rónai József
festő

51. Piros ajkú nő / kifestett ajkú wilány /
1918. Pastell, karton. 50x40,5 cm.
MNG. Repr.

Aknai Tamás: R-R. J. 32.
Corvina 1970.

129) Rippl-Rónai József

festő

52. Vörössapkás önarckép, 1924. Pantell, karton. 52,5 X 42 cm. MNG. Repr.

53. Móricz Zsigmond 1923. Pantell, kar-

Aknai Tamás: R-R. j. 32.

Corvina 1970.

130) Rippl-Rónai József
festő

ton. 50 x 40 cm. Simon Molorné tul. Repr.

54. Babits Mihály 1923. Pastell, kar-
ton. 54 x 49 cm. MNG. Repr.

Aknai Tamás: R-R. f. 32.
Corvina 1970.

131) Reppl - Rónai József

fzstő

A címlapon: Párizsi intérieur. Mpv.

Önarchép barna kalapban. 1897 Olaj,

Karton. 64 x 88 cm. MNG. Repv.

Aknai Tamás: R-R. J. 52., 2

Corvina 1970.

132) Rippl-Rónai József

fes tő

- Munkácsy Mihály arcképe. 1890.

Tus, ecsettoll, papír. 32,5 x 25 cm.

MNG. Repr.

Aknai Tamás: R-R. j. 7.

Corvina 1970.

133) Rippl-Rónai József

festő

Krisztus születése és halála

1895. gobelin. Repr.

Breton népünnep. 1895. Sünes kőrajz. 39x53

cm. MNG. Repr.

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 11, 13.

Corvina 1970.

134) Rippl-Rónai József

festő

Kőrhinta 1895. Ceruza, vízfesték, papír. 16,6 X 22,6 cm. MNG. Repr.

Tányér, 1898 körül. Pép, Janus Pannonius Múz. Repr.

Aknai Tamás: Rippl-Rónai 15, 17.

Corvina 1970.

135) Rippl-Rónai József
festő

A párizsi Világkiállítás menükártyájának terve. 1900. Ceruza, vízfesték, papír. 20,8 X 33 cm. MNG. Repr.

Aknai Tamás: R-R. J. 20.
Corvina 1970.

136) Rippl - Rónai József

festő

„Ady Bandit mikor megválasztották a Vörösmarty Akadémia elnökének".

1918. Repr.

Aknai Tamás: Rippl - Rónai 24 Lorina 1970.

Rippl-Rónai József

Neve említve.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom. Bp. 1976. 298 p.

Rippl-Rónai József

Bortnyik Sándor nála végezte tanulmányait.

Aradi Nóra: Képzőművészet és munkásmozgalom – Bp. 1974. 346 p.

Rippl-Rónai József, Jestő

Megemlítve.

[Újabb publikációk Egy Józsefről]

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvszemle 550-553.

JELENKOR, Pécs, 1974. június

XVII/6.

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve. ↓

[Lázló Emőke: Endre béla]

Dévényi Iván: Képzőművészeti könyvnemle

550-553.

JELENKOR, Pécs, 1974. június

XVII

6.

Rippl – Rónai József, festő

Kivételesen nagy a jelentősége Martyn Ferenc emberi és művéni fejlődésében. A Rippl-ház második otthona volt Martynnak s a festénetet is ~~[illegible]~~ ottanulta.

Hárs Éva: Martyn Ferenc művénete

644–649.

JELENKOR, Pécs, 197[illegible]. júl.–aug. XVII 7–8.

Rippl-Rónai József, festő

Kegelblitze. (Zs. Kovács Diána írása Rippl-Rónai írói archépeiről.)

Tüskés Tibor: Képzőművének műhelyében 827-838.

XVII

JELENKOR, Pécs, 1974. szeptember 9.

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve.

Csányi Szánló: Tüzkés Tibor: Nyár, erdő, kakukk
92-93.

JELENKOR, Pécs, 1974. Január XVII 1.

Rippl-Rónai József, Jestő

Megemlítve. (Művészház)

Dévényi Iván: Rózsa Miklós emlékezete
245-246

JELENKOR, Pécs, 1974. Március XVII/3.

Rippl-Rónai József

Neve Bortnyik Sándor szabadiskolai tanárakként említve.

A Hét, 1973 júl. 13. 4. elg. 28 m. 10 p.

Ripp-Rónai József

Balogh István művészetével kapcsolatban neve említve.

A Hét, 1913. május 2. 4. old. 9 p.

Rippl-Rónai József

műveit állandó jelleggel a Nemzeti Galéria mutatja be.

Mezza László, Mernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

6828

Rippl-Rónai József

a Magyar Impresszionisták és Naturalisták
körének tagja.

Berza László, Bernát György, Erdei
Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Buda-
pest 1973. 13351

7591

Rippl-Rónai József

a VI. Népköztársaság u. 45. sz. a. Japán kávéház művésztársaságnak tagja.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

8511

Rippl-Rónai József festőművész

a Miskolci Galéria „Mai román festészet" c. kiállítással tovább erősödött a román-magyar képzőművészeti kapcsolat. Luchian, a nagy kolorista párhuzamos jelenség a művésszel.

Végvári Lajos: Kiállítások a Miskolci Galériában.

Napjaink, 1974. máj.

Rohbock Lajos

grafikus, magyarországi tartózkodás alatt
számos illusztrációt képített.

Berza László, Bernát György, Erdei
Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Buda-
pest 1973 13351

9991

MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 NOV 14
ORSZÁG VILÁG
Budapest
Rippl-Rónai József festőművész

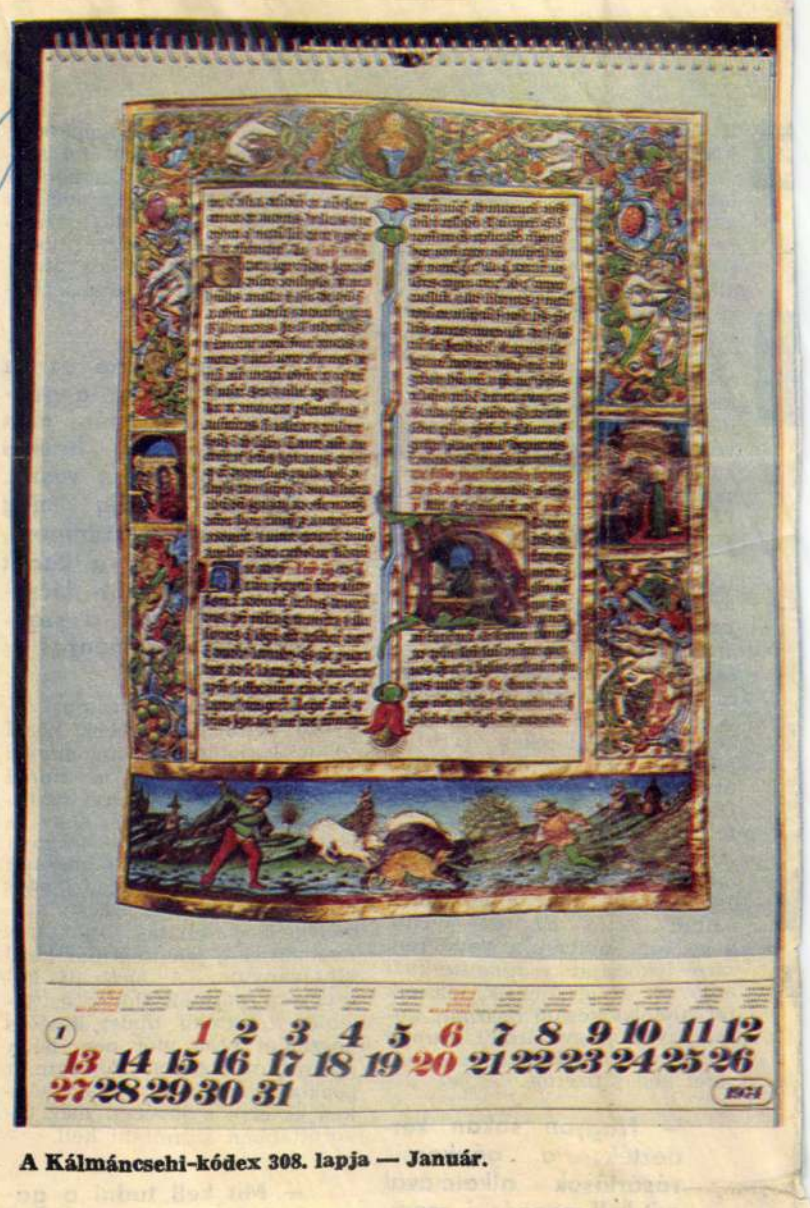

A Kálmáncsehi-kódex 308. lapja — Január.

tan „hazai profil". Tegyük hozzá, hogy a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatának, amely ebben a munkában vezető szerepet vállalt, egyéb kiadványai kapcsán a rendkívül változatos és igen költséges reproanyag törzse rendelkezésére áll, de egyben hangsúlyozzuk ki, hogy az adott lehetőséggel „naptári fronton" bőségesen él. Nyilván rájöttek a naptárkészítők, hogy a szépmívű naptár ugyan mulandó, mert a múló időt mutatja, de egyben maradandó is, mert lapjain az örök művészetet „tárolja". A mind kiterjedtebb „naptárgyűjtő mozgalom" bázisa a mulandóságnak és maradandóságnak, a naptár eredeti és társult funkciójának dialektikája, hogy értelme-értéke múlik is, marad is, ho vé tá tára" — mégsem csak az esztendő 365 napjára szól. Ebből következik az az első pillanatra ellentmondásosnak vélelmezhető tény is, hogy vállalatok propaganda-szakemberei fokozott mértékben alkalmazzák hírverő eszköznek a képzőművészeti tárgyú naptárakat. Első benyomás szerint az lenne indokolt, ha egy gépgyár gépeinek, egy konzervgyár dobozainak, üvegeinek címkés ábráival reklámozná magát — ajándéknaptáraival is. Igen, csakhogy X. vagy Y. vállalat, üzem, cég elnevezése marad, termékei viszont változnak, s különben is a legszebben fotografált masinákon vagy gyümölcssűrítményeken éppen elég egy esztendőn át elmélázni. Ám cégjelzéssel ellátott, szerencsésen, ízléssel, okosan kiválasztott művésznaptár, éppen fejtegetéseink alapján, több évre szóló üzleti propaganda is. Az üzletembereknek sincs rosszabb ízlése, mint másnak, s az ízléscsiszolás — erre a jó műalkotások ábrái nagyon alkalmasak! — ezekben a körökben sem árt.

Ami tehát a míves naptárakban feltűnően hazai jellegzetesség: a legkülönböző korú, anyagú, kivitelű és irányzatú jeles hazai műalkotásokról szóló bőséges, gondosan szelektált híradás. Az 1974-es képzőművészeti naptárok visszanyúlnak Mátyás király koráig — a Corvinákkal dús, színpompás miniaturáiban gyönyörködhet napok keresése közben a szemlélő. Rippl-Rónaitól a mai középnemzedékig és fiatalokig terjednek a gobelinkalendárium elragadó hatású illusztrációi; az elhunyt mesterek közül az idén Vaszary János levelezőlapként kialakított festményeit foglalták össze naptárrá; a „nagy öregek" sorából, nagyméretű hasonmások közvetítésével, a 90. életévét nemrég ünnepelt Czóbel Béla remekműveiről hoz híradást az 1974. évi naptár. Az immár „klasszikus" Czóbel ellenpontozásaként a fiatal generációhoz számító Korga György helyenként szürrealizmus felé hajló virágcsendéletei képviselik ezekben az éppen nem balszerencsés 13-as képsorokban — 12 hónap + 1 fedőoldal — azt az irányzatot, amely a csendélet, sőt: virágcsendélet szinte örökletes konzervativizmusát korszerűvé, maivá tudja lényegíteni. A művésznaptárak 13-as rendjéből a Budapest-naptár ugrik ki, amely — világszerte szokványos módon, de a szokványnál sokkal gazdagabban — 53 korabeli színes metszetben ábrázolja az emelkedni induló múlt századi Pest-Budát.

Írás közben a szóban forgó naptárakról egy szólás-mondást — idegenesen: szlogent — találtam ki. — *A míves naptár — időt jelez, örömet szerez!* Számomra — s gondolom, sokunk számára — ezt a hírt hozzák a művésznaptárak.

Békés István

Napról napra gyarapszik a személygépkocsi-tulajdonosok száma. Hogyan kell gépkocsit vásárolni, mi a teendő, ha valaki gépkocsitulajdonos lesz? Erre és még számos más, olvasóinkat érdeklő kérdésre ad most választ *Csüri István*, a MERKUR vezérigazgatója.

— A kocsivásárlás — hangoztatja Csüri István — minden család életében nagy esemény, még akkor is, ha nem az első kocsit akarják megvenni. A vásárlónak már a megrendelés feladása előtt számos tényezőt kell figyelembe vennie. A vételáron kívül ilyenek: a szállítható személyek száma, a kocsi műszaki teljesítménye, általános műszaki felszereltsége, a csomagtér nagysága, a kocsi fenntartásának költsége. Természetes, hogy a kialakított igényeket minden esetben össze kell hangolni a MERKUR-nál megrendelhető kocsik tulajdonságaival. Autószalonjaink mindenről pontos tájékoztatást adnak és segítséget nyújtanak a legmegfelelőbb típus kiválasztásához. A megrendelésről a következőket kell tudni: új személygépkocsi az OTP-nél és a takarékszövetkezet fiókjainál kapható személygépkocsi-megrendelő lapon jegyezhető elő. A vásárlással kapcsolatos valamennyi tudnivalót a megrendelőlapok hátoldalán feltüntetik. Az említett fiókoknál a vételár 20 százalékát letétbe kell helyezni. Ezt a pénzt a takarékpénztárak a megrendelőlapon is igazolják. A befizetés után a megrendelőlap mindkét példányát ajánlottan el kell küldeni a MERKUR központjához, ennek címe 1392 Budapest, Szív u. 60. A rendeléseket beérkezési sorrendjükben sorszámmal látjuk el, és erről a megrendelőlap egyik példányának visszaküldésével értesítjük a vásárlót. A sorszámok alakulásáról a Magyar Hírlap minden hétfőn, az Autó-Motor című szaklap pedig minden számában részletes tájékoztatást ad. Jelenleg a következő gé[p]csik rendelhetők meg: Ez [é]szállításra: ARO M-461 tep[ő]járó; 1974. évi szállításra Zsi[guli] 2101, Moszkvics 412, Zaporoze[c] Skoda S-110 L, Skoda Coupé é[s] Polski Fiat 1500; 1975. évi szálli[tás]ra Skoda S-100 L, 1976. év[i] szállításra Zsiguli 2102 Combi Skoda S-100.

— Igen sokan tették fel a kérdést: hogyan lehet használt gépkocsit vásárolni? Milyen fizetési kedvezményt kapnak az ilyen vásárlók

— Használt gépkocsit MERKUR alábbi telepein leh[et] vásárolni: Budapest XIII. Rö[p]pentyű u. 73., Debrecen, Balma[zs] újvárosi út 14., Székesfehérvá[r] Széchenyi út 94., Szeged, Vásá[rh]elyi Pál út 4., Szombathel[y] Tolbuhin út 36., Győr, Rét ut[ca] 27., Pécs, Fürst Sándor u. 6., B[é]késcsaba, Szarvas út. A nyitv[a]tartási idő hétköznap 8-tól 1[7]-ig, szombaton pedig 8-tól 12-i[g]. A különböző márkájú személ[y]gépkocsikat az úgynevezett [á]adótérben állítjuk ki. A vev[ő] [k]ívánságra azt a MERKU[R] [k]ocsi állapotáról pontos tájékoztatást adnak. A vásárló tájékoztatására minden esetben be kell mutatni az úgynevezett gépkocsi-állapot-lapot, amelyen pontosan rögzítették a kocsi műszaki állapotát. Ha a gépkocsit a vevő megvásárolni kívánja az eladási ár 3 százalékát foglalóként le kell fizetnie. Ezzel egyidejűleg kell megkötni az adásvételi szerződést. A szerződéskötéstől számított ötödik munkanapon 14 óráig (szombaton 12 óráig) a kiválasztott kocsit a vevőnek fenntartjuk. A teljes vételárat legkésőbb eddig az időpontig kell kifizetni. Abban az esetben, ha a vevő *állami vállalattól származó és a MERKUR által megvásárolt kocsit* akar venni, úgy kívánságára OTP-hitellevélre is megveheti azt. A hitel összegét a lakhely szerint illetékes OTP-fiók állapítja meg, azonban a vételárnak csak legfeljebb 50 százalékára. illetve maximum 20 ezer forintra ad hitelt.

— Igen kedvező fogadtatásra talált vásárlóink körében az úgynevezett „használtért használtat" akció. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a vevő régi személykocsiját *vállalatunknál* adja el, s egy másik, nálunk forgalomba kerülő használt kocsit kíván megvásárolni, *csupán a két kocsi ára közötti különbözetet* kell kifizetnie.

— Nagyon sokan kérdezték: a gépkocsivásárlások alkalmával mit kell megnézni, szemügyre venni?

— Az új kocsik vásárlásakor az átadók bemutatják a kocsit. A vevő vizsgálja meg azt, hogy a gépkocsin nem található-e esztétikai hiba, majd célszerű egyeztetni a számlán, a forgalmi engedélyben szereplő alváz- és motorszámokat a gépkocsin levő számokkal. Ajánlatos azt is megnézni, hogy a forgalmi en[gedélyben és a garanciafüzetben a]

[re]tnem hívni, hogy gondosan tanulmányozzák a garanciális feltételeket. A bejáratás időszaka alatt feltétlenül be kell tartani a kezelési-használati utasításokban megadott sebességhatárokat.

— Európa-szerte az az álláspont, hogy a gépkocsit ma már nem egy-két évre, hanem hosszabb időre veszik. Nálunk pedig még mindig az a szempont, hogy célszerű a kocsit minél hamarabb kicserélni. Mi erről a szakemberek véleménye?

— A kocsicserét számos tényező befolyásolja, ezek közül talán legfontosabb az anyagi helyzet. Hazánkban a minél gyakoribb gépkocsicserét ösztönözte az a körülmény, hogy az igényeket nem tudtuk teljesen kielégíteni, és ezért a használt autók magánpiacán igen borsos árak alakultak ki. Az új személygépkocsi-ellátás javulása nyomán ez a jelenség már kezd elhalványulni. A használt kocsik ára normalizálódik és jelenleg a legtöbb típust kétéves használat után már nem lehet új áron értékesíteni. A használt gépkocsik ára fokozatosan csökken és erre a jövőben még fokozottabban számítani kell.

— Mit kell tudni a garanciális javításokról? Ez annál is inkább számos gépkocsitulajdonost érdekel, mert akadnak sokan, akik a kilométerórát kikapcsolják, egyszerűen azért, hogy minél később érjék el a 10 ezer kilométert, hiszen a garanciális javítás addig il-

1021

Naptárak híradása

Miről adnak hírt a naptárak?

Idő múlásáról, hónapok változásáról, napok folyásáról — igen, „alapfeladatként" erről. De már réges-rég, évszázadok óta nemcsak időt jelző, elmúlást rögzítő elem a naptár, hanem e funkciója mellett sok minden más is. Az ősmúlt kőbe vésett vagy kőből emelt időosztóitól kezdve dédapáink, nagyapáink kalendáriumáig fantasztikusan precíz vagy népszerűen nagyszájú és egyben megbízhatatlan csillagászati — néha asztronómiai, néha csak asztrológiai bölcselmeket is tartalmazott, továbbá az elmúlt esztendő „legfrissebb" híreit, külhoni és hazai csodatörténeteket, időjárásjóslatot, gazdasági tanácsokat, százesztendős jövendőmondót, s még ennél is vénhedtebb, sutább tréfákat.

A modern naptár kialakulása alig néhány évtizede kezdődött. Ma, amikor már terebélybe szökkent, sőt termése mindinkább differenciálódik, pontosan felismerhetjük, hogy gyökérzete milyen társadalmi-gazdasági alapból szítt új nedveket.

Nemcsak küllemének csiszolódását segítette elő a nyomdatechnika, s legalább ilyen jelentős mértékben a vizualitás és a műízlés fejlődése, de formáját, tartalmát, terjesztésének szerkezetét, rugóit is megszabja annak a társadalomnak, annak a gazdaságnak igénye, amely évről évre újratermeli és újjáteremti.

Most, hogy elém került az 1974. évi hazai naptárak legjava, kikristályosodott bennem az a meggyőződés, hogy képzőművészeti ábrákat hordozó, szépmívű naptáraink egy sajátos folyamat termékeként érlelődtek. Minden esztendőben találok postámban jó néhány külföldi dísznaptárt, hivatalokban, vállalatoknál, idehaza s határainkon túli barangolásaimban már szinte automatikusan felfigyelek a különböző naptárformákra. Ismerek egy sor tájnaptárt (mint a mi város- és emlékvedutáink), ragyogó üzemi és műszaki bemutatókat tartalmazó, modern, modernebb és legmodernebb — ahogy éppen a divat adja! —, dekoratív szemkápráztatással hivalgó vagy a hazai historizálásainkhoz hasonló, ódon metszeteket ábrázoló naptárremekeket. Régi, közelmúltbeli és jelenkori képzőművészetről, szinte kiállításszerű sorozatban, közvetlenül hírt adó naptárak kiadása hangsúlyozot-

erelési munkáknál az acélmű
sz területén kötelező a védő-

A felvételeket a Dunai Vasműben készítette Fényes Tamás, az MTI munkatársa

nében

múlt év azonos időszakában. Egy termelősort vagy gépet leállítani nagy felelősség, de nem kellene mindig eddig jutni, még akkor sem, ha sok az elavult gép és mellette lépnek be az új, modern berendezések, melyek kezelését a megszokottságot félretéve, gyorsan kell megtanulni.

Felelősség, fegyelem

— Sok-e a leállítás, és valójában mindig indokolt-e?

— Lehetne kevesebb a leállítás, és a baleset is — fogalmaz tömören a SZOT Munkavédelmi Tudományos Kutató Intézetének igazgatója, *Bükkösi István*.

— Ma minden új gépet minősíteni kell: megfelel, vagy nem a munkavédelmi követelményeknek. A minősítés a gépkönyv tartozéka kell hogy legyen. Sok régi megmunkálógép — maró, eszterga — védőberendezés nélkül működik. Pedig csak egyszerű rács vagy tokmányvédő felszerelés kellene, amit minden üzem maga elkészíthet.

— Előfordul, hogy az új gépek biztonsági felszerelése nem hiánytalan. A gép kell, sürgetik, beállítják. Vagy: nem egységesek a nemzetközi szabványok. Például az importált gumihengereken nincs védőretesz. Nálunk a retesz kötelező, azért, hogy ha valami a henger közé kerül, visszaforgassa. Sok helyen a technológiai védőberendezésekre jobban ügyelnek, mint a gépire. És sajnos a tár-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

Somogyi Néplap

1974 AUG 31

Rippl-Rónai József

LESKÓ LÁSZLÓ

1021

Sötét ügyek

Vajon hogyan látta a város Európa-szerte híres lakója, *Rippl-Rónai József* ezt a világot? Festményei, amelyeket hazatérése után alkotott, nyugalmat, unalmat tükröznek. (Piacsek bácsi babákkal, Amikor az ember visszaemlékezéseiből él, Apám és Lajos öcsém hegedűvel, Öregúr és mandolinozó asszony stb.) Talán csak a Kövezik a kaposi főutcát (1905) sugall mást is. Ítélete azonban volt, ezt cselekedeteiből: az évente megújuló jelentős adományokról szóló újságcikkekből tudjuk. Látta a szegénységet...

Talán olvasott ő is azokról a — dosztojevszkiji meghatározással — *megalázottakról és megszomorítottakról*, akik mások, vagy önmaguk ellen vétettek. Cseléd és gazda. Munkás és munkaadó. E viszony feszültséggel volt telítve.

Két jellemző példa. Vajon melyiket látja a ma embere súlyosabbnak?

Az első: tettlegesség.

1905. augusztus 4-én a Somogyvármegye cikkírója — valószínűleg az esetek gyakorisága miatt — epébe mártotta a tollát. *Súlyosan megvert cseléd* címmel írta le ezeket: »A panasz általános, hogy a cselédek rosszak. Azonban arról ritkábban esik szó, hogy a cselédtartó gazdák és nagyságák a megillető emberséggel bánnak-e alkalmazottaikkal, *akik elvégre szintén emberek, ha szolgák vagy szolgálók is.* (!) Az eset, amit ma a rendőrség előtt tárgyaltak, szintén sokban hozzájárul ahhoz, hogy a cselédek a gazdák ellen szervezkednek, s azokkal mindinkább ellenséges viszonyba kerültek. Ugyanis Kósz Mária, aki Schor Gyula Korona utcai szabónál szolgál, panaszt tett a rendőrségen, hogy Schor Gyuláné, annak férje és apja... együtt véresre verték, és csak az udvarban dolgozó 3 szabósegéd mentette ki kezeik közül.

A dolog úgy kezdődött, hogy az előtte való napon levitte a pincébe a vajat, amit másnapra a patkányok megdézsmáltak, és az asszony ráfogta, hogy ő ette meg. Ezért többször arcul ütötte, mire a férje és apja ebben segítségére sietett.

Ma délelőtt kihallgatták a rendőrségen a 3 szabósegédet, akik a cselédlány sikoltozására lettek figyelmesek, és látták, hogy nemcsak az asszony, hanem a férfi is, mikor kirohant. ököllel verte a falhoz vágott...«

És így tovább.

A másik: »rendőrbravúr«. 1911 nyarán történt a Rákóczi tér 13. számú házban. Bogádi Mária húszéves cseléd-lány már hosszú ideje szolgált Herczeg József vasúti tisztviselőnél. Sohasem merült föl ellene kifogás. Történetünk idején azonban — váratlanul — kisebb dolgok kezdtek eltünni a lakásból. S aztán az albérlőtől, D' Elseaux Aladár MÁV-ellenőrtől kis címletekben pénz is. Mindig éjjel.

Idegen a lopások idején nem járt a lakásban.

A gyanú körbejárt.

A MÁV-ellenőr nem tehetett mást: figyelt. Amikor újabb tízkoronás tűnt el az éjjeliszekrényéről, Bogádi Máriát vette gyanúba.

»Segítséget« kért a rendőrségtől. Egy tizedes érkezett nagy titokban — hajnali ötkor — a lakásba. Besurrant D' Elseaux úr szbájába, ahol az már várta. Az ellenőr észrevétlenül elhagyta a házat, a tizedes pedig — volt itt fifika! — zsupsz be a még meleg paplan alá.

A fejére húzott takaró alól fülelt. A biztonság kedvéért még horkolt is, hogy a tolvaj gyanút ne fogjon. Ha valóban Bogádi Mária a tettes, úgy a tolvajlást csak akkor vihette véghez, amikor reggelenként a kacifántos nevű MÁV-ellenőr ruháit tisztogatta.

Az éjjeliszekrényen — csalétekként — nagyobb összeg hevert.

Fél hatkor belépett valaki a szobába. A tizedes csak akkor átkozta magát: a saját horkolása miatt alig hallotta, mit csinál a másik. Talán a cipőket szedi össze...

Most fölé hajoltak. A tolvaj meggyőződött róla: alszik-e »D. Elseaux úr«.

Aztán: semmi.

Az illető a szoba másik végében tevékenykedett. A paplan alatt izzadó rendőr már azt hitte, nem a tettes járkál a helyiségben. De akkor a lépések az éjjeliszekrény felé közeledtek: Most! Most nyúlhat a pénzhez!

A rendőr lerúgta magáról a takarót és megmarkolt egy vékony kart. A nagy fogás! Bogádi Mária kezében pénz volt. Harminc korona.

A tizedes megbilincselve kísérte végig a lányt a benépesülő utcákon, a rendőrségig.

Senkinek nem jutott eszébe megkérdezni Bogádi Máriát: miért tette? S azt sem: menynyi volt a bére, a szabad ideje?

Két eset — kommentár nélkül. Döntsenek önök: melyik volt súlyosabb?

Kommentár helyett újabb példák.

Ez 1905-ben történt. Szeptember egyik napján a dombóvári vonatnak furcsa utasai voltak. Az egyik kupéban eszméletlen fiú feküdt. Árvai Gergely és felesége aggódva hajoltak föléje. Az utasok a kaposvári állomáson nagy megrendüléssel segítettek az eszméletlent leemelni. Vitték egyenesen a kórházba.

(Folytatjuk.)

tanácsokkal látta el azt a nő asszonyt, aki 1971 óta az országos testületben képviseli a somogyi nőket. A testület évente kétszer tanácskozik a fővárosban.

közvetlenebb, élőbb lehet a kapcsolatuk.

Somogy lakosságának több mint fele, az aktív keresők 41,3 százaléka nő. A családnak a gazdasági é olyan súllyal kelle szavukat a közéle még szívesen átac a férfiaknak, még látják is a tenn régi beidegződés kások erősen tart tehát a *nőknek önmagukkal is meg kell vívniuk csatájukat önmagukért.*

Gyakori jelenség a közöny. Ez főleg az úgynevezett bejáró dolgozók körében általános. A munkaidő végeztével már nem hajlandók a munkát adó közösség gondjaival törődni. Meg kellene vizsgálni, *hogyan lehetne ezeket az embereket a lakóhelyükön bevonni a közösségi dolgokba.* Annál is inkább, mert számuk igen nagy.

Gombos Jolán

Biztató eredmények Balatonszabadiban

Az első félévi eredmények értékelésekor azt állapíthatták meg a balatonszabadi November 7. Termelőszövetkezetben, hogy az üzemágak tervszerűben, kiegyensúlyozottabban tevékenykedtek, mint a megelőző időszakban. A gazdaság ebben a hat hónapban 22,9 millió forint bevételre tett szert, s az összes termelési érték ez idő alatt meghaladta a 26,9 millió forintot. Összevetve az idei és a múlt év első felének tervteljesítési adatait kitűnik, hogy a mennyiségi termelést is a gazdaságosságot illetően is kedvezőbb a helyzet a tavalyinál.

A termelés szempontjából nagyon fontos beruházások megvalósítását tűzte célul ebben a félévben a November 7. Termelőszövetkezet. Ilyen a 840 férőhelyes, ketreces malacnevelő, a B 15-ös kukoricaszárító, a gyümölcs-szőlő csomagolószín, a DV magtár befejezése és üzembe állítása, továbbá a sertéstelep korszerűsítése.

A munkák jól haladnak, nem kell elhúzódással számolniuk. A malacnevelő már üzemel, a szárítóval előreláthatóan október közepéig elkészülnek, a csomagolószín már használható, a magtárt a kenyérgabona betakarításánál vették igénybe először, a sertéstelepen megkezdődött a gázvezeték és a kazánház építése. S amit ugyancsak örvendetesnek tartanak a balatonszabadiak: a beruházások költségeinél kijönnek abból a pénzből, amelyet erre a célra előirányoztak.

A konténeres élelmisze szállítás már nem új dol megyénkben. A Somogy—Za megyei Élelmiszer- és Vegy áru Nagykereskedelmi Vál lat balatonboglári fiókja m a múlt évben is így látta élelmiszerrel a Balaton-pa nagyobb üzleteit.

A FŰSZÉRT most megál

Sikeres volt az ügyeleti munka

Az élmezőnyben végzett a Somogy megyei Mezőgazdasági Gépgyártó és Szolgáltató Vállalat a Mezőgép Trösztho tartozó vállalatok között, amikor a nyári aratási ügyelet megszervezését és lebonyolítását értékelték. A több mint húsz vállalat között az első négy közé került szép teljesítmény. Dicséri a megfelelő előkészítő és szervező munkát. Ezt emelte ki *Boros József* igazgató is, amikor az aratási ügyelet tapasztalatairól érdeklődtünk.

A vállalat szervizszolgálatának gépkocsijai az aratási munkák idején 159 esetben vonultak ki hibaelhárításra a megyében. A kombájnok üzemzavarait leggyorsabban csak úgy tudták megszüntetni, ha maga az ügyeleti szolgálat is pontos és olajozott gépezetként működik. Ezért már júniusban felújították és minden szükséges berendezéssel ellátták a szervizkocsikat, s a megye különböző részein dolgozó gyáregységekben mindennap — szombaton és vasárnap is — reggeltől estig tartó ügyeletet szerveztek. Munkájukat segítette, hogy ezúttal nem voltak bajok az alkatrész-utánpótlással.

Már folyt az aratás, amikor egy új kombájnszállítmány érkezett a Szovjetunióból. Igen fontos feladat volt, hogy időre összeszereljék ez ket a nagy teljesítményű p peket. A vállalatnál már m ködött egy jól begyakorolt sz relőbrigád, de júliusban az munkájuk kevésnek bizony volna, hiszen 77 kombájn volt szó. Akkor a vállalat le jobb, legtapasztaltabb szer lőiből expressz-szerelő brig dot alakítottak, s ezek élére korábbi nyolctagú munkacs port tagjai kerültek vezető sz relőként. Tizenkét órás mu kanapokat dolgoztak vég természetesen vasárnap szombaton is. Munkájuk ne is volt eredménytelen: idő elkészült és megkezdhette munkát mind a 77 kombájn.

1021

1973. dec. 10. Petőfi 12.43 /11/ M.

Léttuk, hallottuk.

- Sinkovics Péter néhány szóban egy érdekes székesfehérvári kiállítást mutat be.

- Az 1973-as év jelentős képzőművészeti eseményeként tartjuk majd számon a székesfehérvári "európai iskola" cimü kiállítást. Körültekintő tárlattal bővült kiállítási naptárunk, amely egy iskola tevékenységének több oldalú bemutatására, dokumentálására vállalkozott. Székesfehérvárott eddig is léttunk hasonló kiállításokat, mint a Gresham-körét, vagy a Nyolcak és aktivisták csoportjét bemutató tárlatot, de a mostani értékét növeli az a tudományos igény, amellyel a csoport teoretikusainak elméleti tevékenységét és a velük szimpatizáló külföldi művészek egy- egy munkáját is bemutatja. Mi is volt tehát az európai iskola? Németh Lajos meghatározása szerint; elvi csoportosulás

1021

1973. dec. lo. Petőfi 12.43 /11/ M.

Rippl Rónai József

Léttuk, hallottuk.

- Sinkovics Péter néhány szóban egy érdekes székesfehérvári kiállitást mutat be.

- Az 1973-as év jelentős képzőművészeti eseményeként tartjuk majd szémon a székesfehérvári "európai iskola" cimü kiállitást. Körültekintő tárlattal bővült kiállitási naptárunk, amely egy iskola tevékenységének több oldalú bemutatására, dokumentálására vállalkozott. Székesfehérvárott eddig is léttunk hasonló kiállitásokat, mint a Gresham-körét, vagy a Nyolcak és aktivisták csoportját bemutató tárlatot, de a mostani értékét növeli az a tudományos igény, amellyel a csoport teoretikusainak elméleti tevékenységét és a velük szimpatizáló külföldi müvészek egy- egy munkáját is bemutatja. Mi is volt tehát az európai iskola? Németh Lajos meghatározása szerint; elvi csoportosulás

elvi csoportosulás és egyuttal kiállitásokat rendező társaság, amely össze akarta fogni a magyar piktúra modern irányait. Európai orientációjú müvészetet akart, fel akarta használni az izmusok eredményeit, vállalta azonban a magyar múltat is. Az alapitók között ott találjuk Gegesi Kiss Pál orvos-professzort, Kállay Ernő, Mezei Árpád és Pán Imre müvészeti irókat. A festmények ből szobrokból sugárzó gondolat azonban nem mindég egyezett meg az elméleti irók elképzeléseivel. Nem egyezhetett meg azért sem, mert tűlságosan sokszinü volt a kiállitók tevékenysége, köztük a szürrealista, a nonfiguratiy, konstruktiv irányzatok követőit találjuk. Valóban ezek a fogalmak csak jelzik az európai iskola müvészeinek tájékozódását, csak utalnak arra, hogy milyen alkotói módszerek felhasználásával kivántak uj eredményeket elérni. Müvészetük avangard müvészet volt, de ugyanakkor a magyar képzőmüvészet igen fontos és kissé feledésbemenő hagyományát folytatták, amely Rippl Rónaitól ered és anyolcasak és aktivisták tevékenységén keresztül vezetett hozzájuk. Az egykori haladó müvészek közül a csoportba tartozott Czóbel Béla és Kassák Lajos is. Az európai iskola nyiltan vállalta azt a hagyományt is, amelyet Vajda Lajos és Ámos Imre hagyott örökül. A székesfehérvári Csó István képtárban ezekre gondolhat a látogató amikor megáll Vajda

Lajos ezüst ikonja előtt. Martin Ferenc "Vizek felett" című képénél, amely a vizi élet gazdag világát, szüntelen változását, az egymást fedő, egymáson áttetsző formák kavalkádját mutatja. Jó volt az együttesben látni Egry József "Napkelte" x című képét és Czóbel Béla "Szobabelső"-jét. Felfedezésként hatott Marosán Gyula és Martinszky János biztos kvalitású művészete és jó volt itt viszontlátni, az azóta nagy pályát befutott alkotókat; Bálint Endrét, Korniss Dezsőt, Anna Margitot, Barcsay Jenőt, Szántó Piroskát.

- Képzőművészet-kritikai műsorunk hangzott el. Szerkesztette Furkó Zoltán.

művészeknek a megmutatkozásra. Debrecen lakósságának pedig, a képzőművészettel való találkozásra.

- - - - - - -

Szabadi Judit jegyzetét olvastuk fel.

meg a zárkózott magatartásu festőt, akinek képein szemérmes liraiassággal bontakozik ki az alföldi táj rejtett szépsége. Motivumai, éppen olyan szerények, mint festői eszközei, egy-egy ablakkeret a libbenő függönnyel, vagy egy-egy szuette padka, öreg szék, bögre, naprafordók, és ritkább esetben az emberi alak, főleg csak női arcok. A tárgyak tömör formáiban egy sajátos életformát jelenit meg, a női alakokban pedig valami megindító szelid szépséget. Müvészeti egyéni hang a vásárhelyi iskola festészetében. 24-én az Ernst Muzeumban is uj kiállitás nyilik. Bognár Árpád mutatja be grafiai munkásságát. Bár Bognár Árpád nem tortozik a legfiatalabb korosztályhoz, a stiluskeresés hosszu esztendői sokáig ismeretlenségre itélték, jóllehet a nagy grafikai seregszmléken minden alkalommal résztvett. Tulajdonképpen Kondor Béla grafikája volt az, amelnyek büvöletéből hosszu ideig nem tudott szabadulni, és stilusa még ma is elválaszthatatlan a Kondor iskolától. Bognár Árpád olaj pasztelleket is fest, de képeinek is éppugy a vonal az éltető eleme, mint grafikáinak. Junius 30-án nyitja meg kapuit a debreceni Déry Muzeumban az országos nyári tárlat. A korábbi évekhez hasonlóan, a kiállitás kedvező alkalmat teremt az alföldi festészet együttes bemutatására, de emellett -neveher hiven- az ország egész területéről is szerepeltet müvészeket. A tárlat nem törekszik valamiféle egységes karrakter kialakitására, rendeltetése csupán az, hogy lehetőséget adjon a legkülönfélébb felfogásu

litja ki rajzait. A nagy tekintélynek, és népszerüségnek örvendő szobrászmüvész, ezen a téren eddig még ismeretlen oldaláról mutatkozik be. A vázlatok, studiumok, és önfeledt spontán rajzok mesterekként. Mig szobrainak a festőiessége meghökkentő, rajzain a plasztikai látásmód tömörsége és szilárdsága feltünő. Női aktokat, szobor terveket, és a Dózsa emlékmü markáns vázlatait felsorakoztató kiállitás bepillantést enged a szobrász alkotómühelyébe. Junius 15-ére, két kiállitás megnyitása is esik. Az egyik a Mücsarnokban, a másik a Képcsarnok rendezésében Szegeden. A Mücsarnokban Harton László szobrászmüvész állitja ki müveit. Harton László Varga Imre kortársa, jó néhány köztéri szobor alkotója. Legutóbbi egyéni kiállitását, 1967-ben rendezte. Egyaránt dolgozik bronzban, és mészkőben, politikai témáju emlékműveivel, valamint aktokat ábrázoló szobraival szerte az országban találkozhatunk. Különösen emlékezetes közülük a váci Duna-korzón felállitott, fekvő nőt ábrazoló kőfigurája, vagy a Kodály-körönön elhelyezett Szondyról mintázott három méteres bronzszobra. Főmüvei közé tartozik a szombathelyi Szavaria emlékmü is. A különböző plasztikai gondolatokat formába öntő aktszobrokon kivül, a Mücsarnokbeli kiállitás fényképeken bemutatja Harton László köztéri szobrait is. A Szegeden junius 15-én nyiló kiállitás Fejér Csaba festményeit mutatja be. A Hódmezővásárhelyen élő művész, az alföldi festők fiatalabb nemzedékéhez tartozik. Időn már szerepelt képeivel a Mücsarnokban, a közönség ekkor ismerhette

lében. Talán nem is helyénvaló Varga Imre esetében bemutatkozásról beszélni, hiszen a kiforrott mester plasztikai utja a nyilvánosság előtt rajzolódott ki, még ha eddig csak egy-egy kisebbszabásu egyéni szereplés, az 1967-ben megrendezett fővárosi kiállitáson léttatta együtt müveit. Kisplasztikái, elmaradhatatlanok voltak az országos tárlatokról, számos szobra került köztérre, József Attiláról, és Ady Endréről késziilt portréját is hamar megismerte a közönség. 1967-ben élénk érdeklődés, elmaresztalás, és megesztalás kisérte, Apokalipszis cimü drémai kompozicióját, mely a hegesztés sebhelyeit, és durva roncsolásait viselte magán. Ez a szokatlan, és lázitóan antieszteticus mü, már jelezte Varga Imre kivételes formateremtő képességét, mely a rokokko kecsességét idéző apró nőalakjaiban éppugy megnyilvánult, mint életnagyságu szobraiban.Kisérletező hajlama, ujszerü megoldások felé sodorta müvészetét. Erre vall a közönséges utcakövekre állitott minden pátosztól mentes Rednóti szobor, vagy a köznapi tárgyakkal körülvett Professzor cimü plasztikája. Az idén Budapesten megrendezett nemzetközi kisplasztikai biennálén, néhány pályatársával együtt ő képviselte a magyarokat, és ezuttal sem ismételte önmagát. A Vonat kedvesének emléket állitó porcelán szobor, a kereveten elnyuló, ruhafodrokba süllyedt nőalakkal, felfedi Varga Imre szertelen mintázó kedvét, és a groteszk iránt is fogékony fantáziáját. Juhius 8-án az április végén felavatott uj kiállitó helységben, a Helikon Galériában nyilik kiállitás. Barcsai Jenő grafikái után Somogyi József ál-

fővárosi tárlata. Képeinek témáját ifjuságának élmények táplálják, a szükebb családi környezet, a békéscsabai táj, és ember. Figurális kompozicióí, tájképei, és csendéletei, mind erről az élményről vallanak, melyek nem a pillanatnyi benyomások érzékenységével és mulandóságával jelenik meg, hanem nyugalmas szerkezetével, és állandóság igényével. A szines foltiák, melyeket a fiatal művész beépit ragyogó szinvilágu képeibe, fokozzák a festmények dekoratív hatását. Junius 3-ától a Műcsarnokban állitja ki Schvábi Lajos azokat a képeit, amelyeket az utóbbi 4 évben festett. Művészetét janius 1-én a Tv.Galériája is reszletesen bemutatja. Eddigi pályájáról folyamatosan adtak hirt korábbi szerepléseí, a Fiatal Művészek Studiójának kiállitásain, vagy a nagy országos tárlatokon, 1967-ben pedig Melocco Miklós szobrászművésszel együtt volt közös kiállitása a Műcsarnokban. Schvábi minden szenvedélyessége mellett is, egyenletesen fejlődő, következetes művésznek mutatkozott, aki hamar kialakitotta egyéni stilusát. Intenziv történelmi és társadalmi érdeklődése szabta meg képeinek témáit, Lenin és Petőfi ábrázolásai, és ez az érdeklődés kötelezte el a figurativ festészet mellett. Arcképeinek sorában valósággal naplószerü vallomásként hatnak mindenkor visszatérő önarcképe, melyek pszichologizáló hajlamról árulkodnak. Junius 4-én lesz a nyári évad egyik legünnepélyesebb képzőművészeti eseménye, a tihanyi kiállitás megnyitása. A klasszikus elődök, és a nagy öregek után, ezuttal egy kortárs művész mutatkozik be, Varga Imre szobrász szemé-

1021

Bibliotheca Bonaventura

1992. V. 20. IV.44 D. /II/

Párlatkalmaz.

-Szabadi Judit jegyzete.

- A nyári idény a szinházi és művészeti életben egyszerűnt uborka szezon szakottelénni, melynek csaménytelenségét a megszokás belenyugvestvel vesszük tudomásul évről-évre. A juniusi képzőművészeti program azonban ugylátszik rácáfol erre az általános gyakorlatra, illetve hagyományra. Juniusban sűrű egymásutánban nyilnak a legkülönfélébb tárlatok, melyeken jólismert, vagy még felfeszésre váró művészek lépnek legujabb munkáikkal a közönség elé. Nemcsak ez a frisz és mozgalmas program tűnik az egy alaj nyári hónapot, hanem olyan jellegzetes művészeti csaménynek is élénkitik, amelyeknek megrendezésére, épen az évszak teremt alkalmat. Az utóbbi időben minden nyáron egy-egy nagyszabása monografikus kiállításnak nyujt otthont, a gyönyörű környezetben lévő bihanyi múzeum. Elég, ha emlékezetéül felidézzük a Ripol Bónai, és Nyári Józ af kiállítást, az ujdonság erejével ható hanem ezzel emlékkiállítást, vagy Amerigo Tót szobrászművész emlékezetem tárlatát. A tihanyi kiállítások mellett ugyancsak a nyári programot gazdagítják a szegedi-, debreceni-, és keszthelyi szerzés nyári tárlatok. Hindjárt a hónap elején, azinta naponta nyilnak kiállítások. Junius 2-án a pesti Hednyánszky teremben nyilt meg Erdei György festőművész kiállítása. A korábban békéscsabán, majd Egerben élő festőnek ez az első

1021

Rippl-Rónai

1972. V. 30. 17.44 D. /11/

Tárlatkalauz.

-Szabadi Judit jegyzete.

- A nyári idény a szinházi és müvészeti életben egyaránt uborka szezon szokott lenni, melynek eseménytelenségét a megszokás belenyugvásával vesszük tudomásul évről-évre. A juniusi képzőművészeti program azonban ugylátszik rácáfol erre az általános gyakorlatra, illetve hagyományra. Juniusban sürü egymásutánban nyilnak a legkülönfélébb tárlatok, melyeken jólismert, vagy még felfedezésre váró művészek lépnek legujabb munkáikkal a közönség elé. Nemcsak ez a friss és mozgalmas program tölti ki az első nyári hónapot, hanem olyan jellegzetes müvészeti eszmények is élénkitik, amelyeknek megrendezésére, éppen ez az évszak teremt alkalmat. Az utóbbi időben minden nyáron egy-egy nagyszabásu monografikus kiállitásnak nyujt otthont,a gyönyörü környezetben lévő tihanyi muzeum. Elég, ha emlékeztetőül felidézzük a Rippl Rónai, és Egri József kiállitást, az ujdonság erejével ható Bene Géza emlékkiállitást, vagy Kmerigo Tót szobrászmüvész emlékezetes tárlatát. A tihanyi kiállitások mellett ugyancsak a nyári programot gazdagitják a szegedi-, debreceni-, és keszthelyi országos nyári tárlatok. Mindjárt a hónap elején, szinte naponta nyilnak kiállitások. Junius 2-án a pesti Mednyánszky teremben nyilt meg Ezüst György festőmüvész kiállitása. A korábban Békéscsabán, majd Egerben élő festőnek ez az első

hogy a Szépirodalmi Könyvkiadó most jelenteti meg Kosztolányi Dezső összes versét. Ennek kapcsán eszembe jut, hogy vele is nagyon jó baráti kapcsolatban volt Rippl Rónai József, leveleztek egymással. Természetszerű, ha végiglapozzuk Kosztolányi verseit, akkor hangulatilag találunk olyanokat,, amelyek a húszas években készült képekhez nagyon kitünően illenek.

- Az előbb már szóba került az irodalom és a társmüvészetek kapcsolata. Maradjunk még egy kis ideig ennél a gondolatnál és hallgassunk meg Kosztolányi Dezső: Üllői úti fák című verséből egy részletet id. Jányi Ernő megzenésítésében Ágay Karola és Szendrei Karper László tolmácsolásában.

/Vers-részlet./

/Esti Kornél éneke./

1984.VI.5. Petőfi 8,35/Társalgó/Braikoff

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927)

Társalgó

1917-ben rendeztek egy retrospektív tárlatot Rippl Rónai József képeiből. Neki talán elöggé ismert szokása volt írókat, zenészeket meghívni tárlataira, hogy minél több művészeti ág képviselői találkozzanak. Egyik tárlatára tehát meghívta Peterdi Andort is, hogy szerepeljenek együtt, beszéljenek irodalomról, művészetről és a kettő kölcsönhatásáról. Az előbb elhangzott vers erre az alkalomra készült és ez a magyarázata, hogy így közelről prónálja Rippl Rónai ábrázolástechnikáját, illetve festészetének egyik lényeges elemét kiemelni, hogy mindenből képet tudott teremteni pillanatok alatt. A levegő, vagy a fa, vagy az alak, vagy az enteriőr úgy, ugyanúgy képpé állt össze neki.

- Jaczkó András írta az Ecset és toll című könyvet, melyben Rippl Rónai József és az irodalom kapcsolatáról tár fel számos dokumentumot, emléket. A kötet az Akadémiai Könyvkiadó gondozásában jelent meg. A sorozat szerkesztője Bodnár György.

Most mindkettőjüket arra kérem, hogy talán először arról beszélgessünk, hogy hogyan is született meg ez a kötet?

- Teljesen véletlenszerű indítása volt ennek. 1974-ben írtam én egy értekezést Takács Gyuláról. Takács Gyula korábban a Somogymegyei Múzeum-ok igazgatója volt és ez a Múzeum Rippl Rónai nevét viseli. Tehát nagyon sok mindent kellett megnéznem Rippl Rónairól, amikor Takács Gyuláról készültem. Aztán kiderült még mélyebben nézve, hogy Rippl Rónait első mesterként tisztelte Takács Gyula. Ez

- Képíró, de ő írta oda azt is, hogy Móricz Zsigmond és a Pillangó, tehát az ő betüi vannak a címlapon és egy szép tarka pillangó.

- Jellemző eset, hogy hogyan ismerkedett meg Móricz Zsigmond.

- Ennek a pontos idejét sajnos nem tudjuk, de az bizonyos, hogy egy rajzolás révén ismerkedett meg. Ugyanis amíg beszélgetés folyt, vagy alármilyen társaság, akár ivászat is folyt, Rippl Rónai József akkor is ha egy darab szalvéta volt előtte, akkor biztos, hogy rajzolt és valahogy egy társaságban szembe került Móricz Zsigmonddal és ugye Móricznak ez a jellegzetes magyar feje megragadta és egyből rajzokat kezdett készíteni, de valahogy nem tetszett neki. Később, pár nap, vagy egy hét múlva újra találkoztak és újabb rajzot készített, megint valami kávéházi szalvétára, de arra már ráírta, hogy Móricz Zsigmondnak barátsággal, amíg jobb nem lesz. És akkor hát később aztán presze lett jobb is...

- ... a híres Móricz portré.

- Igen, a híres Móricz portré. Ő festette róla. Most hogy mennyire kölcsönös kapcsolatban voltak, az azt mutatja, hogy 1927. tavaszán, amikor kiderült, hogy Rippl Rónai beteg, akkor többször meglátohatta a budai szanatóriumban és nagyon szép riportot készített vele, ami meg is jelent az Est c. lapban. Vagy Móricz novellát ajánlott, festőről szóló novellát Rippl Rónainak, sőt volt olyan müve, amelyikben a szereplők lakását Rippl Rónai képekkel diszítette ki, tehát ezek azt mutatják, hogy nagyon mélyről és belülről ismerte Rippl Rónai müvészetét és életét is.

- A példákat az íróportrék születésével még tovább lehetne sorakoztatni, de bármennyit is emlegetnénk, mindegyiknek az lenne a tanulsága, hogy nagyon fontos volt az író számára, a festő számára a kölcsönösség, a kölcsönhatát kettejük müvészetében is. Igy tehát én úgy gondolom, hogy Rippl Rónai müvészete és az irodalomhoz való kapcsolata egy olyan tanulságot sugall, amelyik az egység felé irányítaná az egyre inkább szétdarabolódó müvészeti ágakat, az egymásról alig tudó írókat, festőket, zenészeket, szobrászokat, építészeket és így tovább. Méghozzá én azt szeretném, ha olyan mélységben ismerhetnénk meg egymást, egymás tevékenységét, alkotásait, ahogyan ezt mondjuk Rippl Rónai és Babits, vagy Rippl Rónai és Móricz Zsigmond esetében láttuk. De ugyanígy, legalább ily mélységben ismerték egymást más müvészekkel is. Ugy tudom,

tól véglegesen itthon letelepedett - akkor természetesen hogy kereste azokat a kapcsolatokat, amelyek valami hasonlót mutatnának meg itthon. Már ezt megelőzően, tehát hazatelepülését megelőzően tudott néhány jelentős irodalmi alkotóról. Mondjam azt, hogy Bródy Sándorral nagyon jó kapcsolata volt már azt megelőzően, de tudott Ady Endre létezéséről és másokról is. Itt Hatvay Lajos neve jut hirtelen eszembe. Természetes tehát, hogy amikor a Nyugat elindult 1908-ban, akkor a legegyszerűbb közvetlenséggel közeledhetett ehhez a körhöz, mert mind maga is nelítette a Nyugatnak, valóban eszményképe volt ennek az egységnek a kifejezése. Valahogy úgy fogalmaztak az akkori emberek, hogy hát a művészet az egy, csak legfeljebb másféle technikával mutatja meg a kortársaknak a világot, a világról mondott véleményeket. De végülis az egység gondolata a lényeges. Így tehát Rippl Rónai számára - mégegyszer mondom - közvetlen, természetes egyszerűség volt bekapcsolódni Adyék körébe.

- Azt hiszem, hogy Rippl Rónai író portréinak a legfőbb értéke az, hogy minden író portréján érzik az, hogy...

- ... olvasta...

- ... olvasta...
- ... és beszélnek, személyes találkozása volt.

- Elsősorban a csodálatos Babits portréjára gondolok. Hát az a Babits, az a póz, ahogy ott a fejét a kezébe támasztja, az a kéz, annak a kéznek az enervált finomsága, szóval annyira benne van Babitsnak nemcsak az arca, a keze, a fizikai lénye, hanem azt mondhatnám, Babits életművének az ismerete és az életmű mögötti psychének az ismerete.

- Hogy készült egy ilyen Rippl Rónai írópertré, azt csodálatosan megírja Szabó Lőrinc, mikor portrét csinál Rippl Rónairól, a festőről.

/Vers-részlet./

- Ha szabad mégegy apró adalékot, amit nem találtam a könyvben. Móricz Zsigmond Pillangó című kisregényének az első kiadása - idilljének, ahogy ő mondja - 1925-ben Rippl Rónai József címképével jelent meg. Mégpedig ez szerepel a címlap hátoldalán: A borítók-képet Rippl Rónai József írta. T.i. a képíró.

- Igen.

pedig óhatatlanul elindított azon az úton, hogy a múzsák testvériségét nézzem meg, azaz egy költővé fejlődött alkotó esetében azt, hogy az indításnál milyen szerepet játszott a festészet, illetve a képzőművészetben való alaposabb jártasság? Hát aztán hogy ebből könyv lett, az több évi kutató munka eredménye, ezt talán mondanom sem kell.

- Iaczkó András tehát ilyen helytörténeti kutatóként is szembe nézett Rippl Rónai József és az irodalom kapcsolatával, hogy tudniillik meg akarta vizsgálni egy festőnek a kapcsolatát a korabeli írókkal. Leírta a találkozásokat, leírta a Rippl Rónaiban hagyott benyomásokat az írókról és viszont azokat az ihletéseket is végig követte, amelyek Rippl Rónai életművében mint szépirodalmi művek ihletései ma felfedezhetők.

- Való igaz és Rippl Rónainak olyan korszakban volt szerencséje élni, amikor ez az egység nagyon erősen meghatározta a művészet tevékenységét. Csak példát mondok. Volt a századforduló körül Párizsban egy Revue Blanche nevű folyóirat, amelyiket két odatelepült lengyel szerkesztett egy kifejezetten olyan céllal, hogy ezt az egységet bemutassa. A képzőművészet, a zene, az irodalom és még egyéb, az alkalmazott építészettől kezdve a fényképészetig mindenféle művészeti ágban jártas emberek írtak oda. Természetes, hogy tagjai közé csapódott Rippl Rónai József is és olyan egyéniségekkel ismerkedett meg, melynek révén mint Alfred G., vagy Mallarmé, akinek a kedd-jeire ha nem is járhatott el, de nagyon jó ismeretsége volt vele.

Jellemző kis történet ezzel kapcsolatban, hogy Mallarmé verseit rendszeresen magánál hordta és olvasgatta Rippl Rónai József. És talán ismert róla az is, hogy nagyon gyorsan alkotott. Elolvasott egy verset és az mindjárt képpé alakult benne. Azt le is rajzolta és azt betette a verseskötet lapjai közé, s így lassan kialakult egy olyan illusztrált kötet, ami tulajdonképpen egy példányban létezett. Amikor barátai eljöttek hozzá, mindenki csodálkozott: hol lehet venni ilyen illusztrált kötetet? Sajnos, az ilyen gyorsan és könnyen alkotók kevésbé is törődnek a munkáikkal, mert ezeket a rajzokat elhagyta valahol Párizsban.

- Ezeket, ha jól tudom, az emlékezéseiből.

- Igen, az emlékezéseiből. Az Emlékezéseim-ben is leírja ezeket, de más hivatkozások is vannak, amelyek igazolják ezt. Ilyen indítás után amikor hasa került, - 1903-

án — rádióra alkalmaz-
Zoltán

spiegel — Székhelyi Jó-
— Venczel Vera, Lam-
tankay István, Wasteele
h Sándor, A halász —
ászló, Az író — Gábor

ödik: a Camerata Hun-
rüttes
ıkatárs: Kutasy Ferenc.
g: Hackl Jolán. Rendező:
klós dr.
ekrádió műsora
: holnap, K. 15.27)

atóink figyelmébe!

m

erségünk címere

yógyszerek készülnek
orter: Görgényi István,
Enikő, Müllner Nóra,
. Szakértő: Szabó Mária
): Vajek Róbert
ekrádió műsora

ocsei Rádió énekkara
ohn-kórusműveket

Horst Neumann
n, 2. A kankalin, 3. Va-
4. Búcsú az erdőtől, 5.
búcsúja (km. a Lipcsei
ósegyüttese)

kusok fóruma
git: Kard, korbács, ala-

ia írása
nbat, 3. m. 18.00)

K. Időjárás

Harris feld.: Londonderı
Barber: Adagio, 5. Csa
Andante cantabile, 6.
Thais — Meditáció (km.
7. Grieg: Noktürn, 8. Bi
gietto Az arles-i lány-bó
9. Massenet: Elégia, 1
well: Vadrózsa
(Ism. vasárnap, 3. m. 16

21.30: Lezárult egy korsz
Emőd Pál riportja
(Ism. péntek, 3. m. 13.0

22.00: HÍREK. Időjárás.

22.20: Tíz perc külpolitik

22.30: Reményi Sándor nótafel-vételeiből

1. Káty Ferenc: Akácos út, 2. Lengyel Miska: Esik eső csendesen, 3. Dankó Pista: Nincsen kenyér, nincsen só, 4. Kralovánszky Mór: Fekete szem éjszakája, 5. Nyisd ki, babám, az ajtót, 6. id. Lányi Ernő: Minek a szőke énnekem

22.44: Milyen áron?
Wiegand Győzővel, az Energiafelügyelet igazgatójával beszélget az energiaracionalizálási programról Szőllős István

22.59: Kovács Dénes hegedül
1. Dávid Gyula: Szonáta szólóhegedűre, 2. Bach: d-moll partita BWV 1004., 3. Bartók: Hegedű-szólószonáta

24.00: HÍREK. Időjárás

0.10: Hajdu Sándor dalaiból

0.25: Himnusz

0.30: Vízjelzőszolgálat

pesti társberletebe egy vasárnap reggel vendégek állítanak be. Vargáék Velencéről jöttek, visszaadni Sátorosék nyári látogatását. Akkor ott minden jóval tartották a pestieket, most elvárnák, hogy őket is szívesen lássák a fővárosban. Igen ám, de hónap vége van, és Sátoroséknak még annyi pénzük sincs, hogy egy fél liter bort hozzanak fel a sarki kocsmából. Sátoros Józsi három cigarettájából megkínálja eggyel Varga Sándort. A vidéki atyafi ekkor előadja jövetelük voltaképpeni célját: valami telekadó ügyét szeretnék elintézni a Földmüvelésügyi Minisztériumban, és ehhez kérik pesti ismerőseik segítségét. Sátoros, csakhogy minél előbb kint lássa a vidékieket a lakásából, azt hazudja, hogy barátja az illetékes, és mindjárt fel is hívja őt. Persze, szemfényvesztés ez is. Sátorosnénak ragyogó ötlete támad: kivonul a konyhába, ott sokáig serénykedik, majd kétségbeesetten visszajön, és elújságolja, hogy odaégette a húst. A vendégek ezt nem hiszik el, mert már kezdenek átlátni a szitán, de kénytelenek jó képet vágni a dologhoz.

Kossuth 9.05

Rippl-Rónai József

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1984 JUL 2 21

RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ ÚJSÁG

festő és 1861–1927

1021

SZOMBAT TV1, 21.45: A HÉT MŰTÁRGYA: Rippl-Rónai József: Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett

SAJTOFIGYELO
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

József Rippl-Rónai
1861-1927.

DAILY NEWS
1984 JUN 1 0

1021

At the Fészek

Art Nouveau design work of a postimpressionist painter

DINING-ROOM items: detail of the wall hanging "The Woman in Red," one of Rippl Rónai's better known works; and the design of a cupboard from a dinner service made at Zsolnay's, Pécs. All three formed part of the Art Nouveau dining room designed by Rippl Rónai for Count Tivadar Andrássy. A large part of the furnishings were destroyed in World War Two

The history of the visual arts has recorded few artists who have created work of note in several arts. One such artist was József Rippl Rónai (1861-1927), a most marked painter of Hungarian postimpressionism: his work as a designer was of equal value with painting in his early period. After studying in Munich, he went to Paris in 1887 staying there for about a decade and a half. In Paris he established close connection with the postimpressionist Nabis group, who rejected the objective naturalism of impression and used form and colour in ways more expressive of their own conception of the subject. He had particularly strong bonds of friendship with sculptor A. Maillol and E. Vuillard and P. Bonnard.

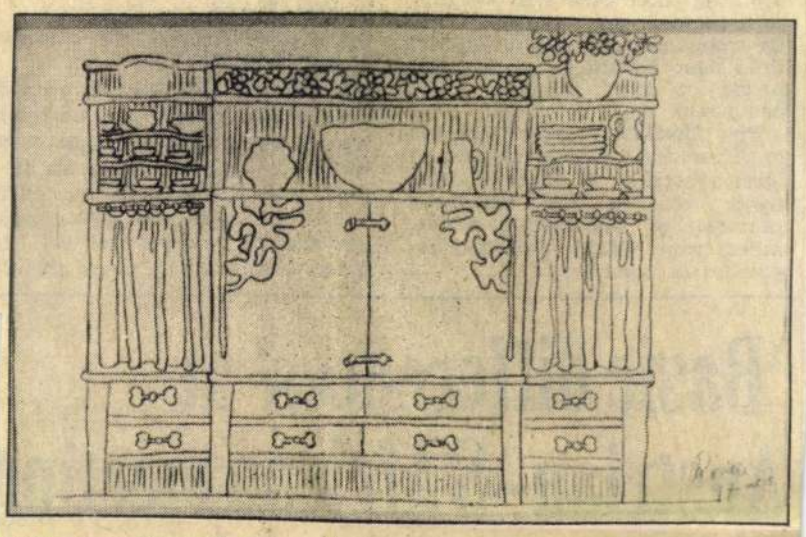

It was under the influence of the group that he absorbed the then modern Art Nouveau, a style of decoration and architecture current in the 1890s and early this century, which was characterized by linear depiction of sinuous, floral forms, long tendril-like curves. At this time, as well as painting portraits and other pictures, he designed posters, wall hangings, tapestries true to the Nabis principles of close relationship between visual and applied arts.

Rippl Rónai returned to Hungary in 1900 and two years afterwards settled in his native town of Kaposvár.

The greatest challenge to him as a designer came in 1897-8, when Count Tivadar Andrássy commissioned him to design the whole dining room of its mansion in Fő utca, Budapest. The commission concerned designing the furtniture as well as the mantelpiece, tapestries, stained-glass windows were executed at and the tableware. The various pieces Rippl Rónai designed were executed in a number of workshops and at several places—e. g. the table service was made at the famed Zsolnay's porcelain works, Pécs, while the polished mahogany furniture was made in a Budapest manufactory. The stained-glass windows were executed at Miksa Róth's celebrated workshop, while the glass ceiling, made of opalescent Tiffany glass, and the ornamental glass objects were made in Wiesbaden, Germany. The textile pieces were embroidered by Rippl Rónai's French wife Lazarine.

A representative selection from Rippl Rónai's work as a designer is now on show at the Fészek Artists' Klub Gallery (Kertész utca 36, District 7, TV Channel 2 8 pm, Mondays to Fridays). Plates, wall-hangings, a stained-glass window of the telephone booth of the former Café Japan, Budapest, and other objects are on loan from the collections of the National Gallery, the Museum of Applied Art, the Janus Pannonius Museum, Pécs, and the Rippl Rónai Museum, Kaposvár.

I. F.

INTERFOTO MTI/AP

t police outside the House of Commons in London, during a clash on 0 striking miners demonstrating in support of the 13-week-old walkout

as Parl't c

Group threatens Gulf st

Beirut/Lebanon, June 8 (AP) — Two Lebanese civilians were killed and seven were wounded in sporadic exchanges of rocket-propelled grenades and machine gun fire between Christian and Moslem militiamen in and around Beirut on Thursday night, police said on Friday.

This brought the overall casualty toll to 15 killed and about 40 wounded since Parliament opened a debate last Tuesday on a policy programme by Lebanon's new government of national unity to end the nine-year-old civil war. Several parliamentary deputies have linked the escalated hostilities to the debate, charging that

C America

Hondurans clash with Salvadoran liberation forces

Jamastran/Honduras, June 8 (UPI/AP) — A Honduran army patrol killed three Salvadoran FMLN liberation fighters and captured three others in the first such incident yet reported, while US troops parachuted into an airfield near Nicaragua in the last phase of joint military manoeuvres.

The Honduran army reported on Thursday its soldiers clashed with a band of 30 Salvadorans a week ago in the Honduran province of Ocotepeque a few miles from FMLN-controlled region of El Salvador.

The ill-defined border between El Salvador and Honduras is still disputed as the result of a 72-hour war between the nations in 1969. FMLN and Honduran officials frequently trade charges of territorial violations.

Meanwhile, US, Salvadoran and Honduran troops wound up their first joint military manoeuvres with a parachute drop on an airfield near Nicaragua. The 470 Honduran troops, 160 Salvadoran government soldiers and 120 US forces then staged a mock assault on the airfield to recapture it from hostile forces.

Aid setback for Reagan

Washington — A House of Representatives subcommittee voted on party lines on Thursday to deny President Reagan any additional military aid for El Salvador in the current fiscal year beyond the $62 million already approved by both Houses of Congress.

Representative Jack Kemp, the leading Republican on the Appropriations Subcommittee on Foreign Operations, said Republican members would as

'Basic differences' at Austrian--S African meeting

Vienna, June 8 (AP) — Chancellor Fred Sinowatz on Friday told South African Prime Minister Pieter W. Botha that Austria reject apartheid and called for the release of black activist Nelson Mandela and other political prisoners, an Austrian government official said.

In parallel talks between Foreign Minister Erwin Lanc and Roelof F. Botha, his South African counterpart, Lanc called for an end to apartheid and said all races in the white-ruled republic should be fully enfranchised, said a ministry official.

There were no handshakes for photographers before the start of talks between the Chancellor and the Prime Minister. "Basic differences of opinion" emerged from the talks between the two foreign ministers, said the ministry official.

Lanc expressed concern about human rights violations in South Africa and dwelt on several individual "humanitarian matters", he said, without providing details. According to the official, Lanc described as insufficient recent constitutiona changes which give some non-whites involvement in politica affairs.

As elsewhere, the visit t Austria, officially described a "private", has generated protest.

About 1,000 people dispersed peacefully on Thursday afte marching through downtow Vienna to show their oppositior to South African policies. A petition signed by 200 people, some of them celebrities, urged Sinowatz not to meet the Prime Minister.

On Thursday the South African Prime Minister laid a cornerstone at a museum north of Paris dedicated to his nation's war dead. Demonstrators carrying banners reading "Insult to the French people" were held back at the entrance by lines of gendarmes, backed by a contingent of riot police.

France, the sixth country on Botha's tour, refused to welcome the South African leader officially.

Rippl-Rónai József

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF-emléktáblát avattak pénteken Kaposvárott, a művész születésének 125. évfordulója alkalmából. Az Április 4. utca 27. számú ház falára helyezett márványtábla arra emlékeztet, hogy ott állt egykor Rippl-Rónai József szülőháza.

Népszabadság, 1986. V. 24

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

KISALFÖLD

1984 FEB 1.

1021

■ Rippl-Rónai József: APÁM—ANYÁM. (1893)

sé tették. Arca se nem szép, se nem csúnya, szemei tompán csillogtak, mintha már ivott volna. Egyszerű kartonruhát viselt, hasa jócskán kidomborodott belőle.

A férfi bólintott, majd óvatosan körülnézett; a presszó tele volt vendégekkel, valóban csak az ő asztalánál volt szabad hely.

A nő colát rendelt. Amikor a pincér eléhelyezte a poharat, táskájából gyógyszeres fiolát vett elő, markába rázott két szemet, és lenyelte.

— Sajnos, még szednem kell — mondta, és Dezső Péterre nézett. — Hál' istennek, már nem sokáig.

— Igazán örülök — válaszolta a férfi, és megpróbált mosolyogni.

— Harmadik éve szedem — folytatta a nő —, a doktor úr

— Ezek szerint nem dolgozik?

— Leszázalékoltak. Idegi alapon.

A férfi nyelt egyet:

— És a férje?

— Elváltunk. Amióta beteg vagyok, egyedül élek. De inkább maga meséljen...

Dezső Péter testében különös bizsergést érzett. „Végtére is nem

Rippl-Rónai József

□ A Rippl-Rónai József alkotásaiból rendezett kiállítást szeptember 14-től október 7-ig tekinthetik meg az érdeklődők a Miskolci Galériában.
■ Volker Schlöndorff nagy sikerrel

Népszabadság, 1984. IX. 14.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

KISALFÖLD

1984 FEB 1. 1

—1021

■ Rippl-Rónai József: TEMETNEK. (1908 körül)

Száz éve született

A névadó Györffy István

Györffy István aznap halt meg, amikor összehívta azt a néhány tanítványát és fiatal képviselőt, akiktől remélte, hogy segítségére lesznek a parasztság tehetséges fiai számára létesítendő kollégium, a „kitűnők iskolája" megszervezésében. Soha nem gondolta, hogy ez a kollégium 1942. február 25-én, az ő nevével megalakul, mint az első törvény biztosította önkormányzatra épülő önálló népi kollégium.

Györffy István 1884. február 11-én született, most száz esztendeje, s negyvenöt éve halt meg, 1939. október 3-án. Sok olvasónknak talán semmit sem mond Györffy István neve. Ortutay Gyula ezelőtt már harminc éve sürgette a sajtóban művei kiadását. Nagykunsági krónikáját most újra közzéteszik. Bizonyára sikere lesz. De sikere volna annak is, amit a kunokról, hajdúkról, palócokról, matyókról, moldvai csángókról s a magyar tanyákról írt. De most nem erről van szó, nem az igazságtevő tu-

Györffy István portréja

ténelemben — erre Györffy István. Első professzora volt a néprajztudománynak a budapesti egyetemen 1934-től, az Akadémia és a finn, észt tudományos társaságok tagja, a Néprajzi Társaság alelnö- ... Ethnographia szerkesztője,

na, a lecsapolás és öntözés óriási költségeit nagyrészt megtakaríthattuk volna" — írta. Ez csak egyetlen gondolat. De idézhetnénk azt is, amit a magyar marháról írt. *„A ridegmarha a tuberkolózist nem ismerte... Ha 30-40 évvel ezelőtt tejhozamra tenyésztettük volna ki a magyar marhát, ma nem kellene drága pénzért betelepíteni az idegen marhát, mely több tejet ad ugyan, mint a magyar viszont higabb a teje."* A néphagyomány és a nemzeti művelődés Ortutay szavaival *„szenvedélyes hitvallás és példamutatás a magyar nép jövője, szabadsága mellett".*

Nem volt titka Györffy Istvánnak, csak egyszerűen a népben, a történelemben gondolkodott. Népi kollégiumok? Már Bethlen Gábor erdélyi fejedelem alapítványt tett nagyon szegénysorsú jobbágygyerek kollégiumi ellátására Gyulafehérvárott. A debreceni kollégiumban a környék parasztivadékai nőttek országos hírű tudósokká, tanárokká. Mi a teendőnk? A lentről jöttek támogatása. Tönkrement a mezőgazdaságunk? A parlagi tyúk, a bakonyi és szalontai sertés, a rackajuh, a magyar marha, a parlagi ló eltartották. Mi a teendő? Ezeket tovább nevelni, kitenyészteni, nemesíteni. Építkezés? Kós Károly nevét említi, akit ma

MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 380-726

Rippl-Rónai József

KELET-MAGYARORSZÁG
1983 OKT 8

1021

KM HÉTVÉGI MELLÉKLET

Megyénk irodalmi hagyományaiból

Móricz Zsigmond Érpatakon és Szakolyban

Móricz Zsigmond gyakran járt Szabolcs és Szatmár megyékben. Ezeket a látogatásokat élménygyűjtésre használta fel. Így jutott el *Érpatakra*, régi barátjához, anyai nagybátyja, *Pallagi Gyula* kisújszállási gimnáziumi igazgató keresztkomájához, *Balogh Péter* közjegyzőhöz 1916. őszén. Rendszerint bejelentés nélkül érkezett. Az újfehértói vasútállomásról fiákkeren jött, és a községházára ment, ahonnan a jegyző a kisbírót szalasztotta haza, mert Móricz Zsiga tekintetes úr személyében vendég érkezett, és a tekintetes asszony készítsen ebédet vagy vacsorát.

A délelőttöt és délutánt a községházán töltötte a jegyzővel, ahol hallgatta és figyelte a parasztemberek ügyesbajos dolgait, melyeket feljegyzett kockásfedelű noteszébe. Mi gyerekek csak az étkezésnél láttuk, ebédnél és vacsoránál, figyeltük beszélgetésüket, ami inkább csak édesapám társalgásából állott, mert Móricz Zsigmond kevés beszédű, szűkszavú ember volt.

Étkezés közben is jegyzett noteszébe. Ritkán sétáltak a faluban, ősszel jött, és ilyenkor sáros volt a falu utcája. A társalgás kettejük között zajlott, ami diákkori debreceni kollégiumi élmények elbeszéléséből és a kisújszállási diákéveiről folyt. Azon kívül nagybátyjáról, Pallagi Gyuláról, akit nagyon szeretett és tisztelt, mert a debreceni diákévek után támogatásban részesítette, annak ellenére, hogy ő maga is vékonypénzű ember volt.

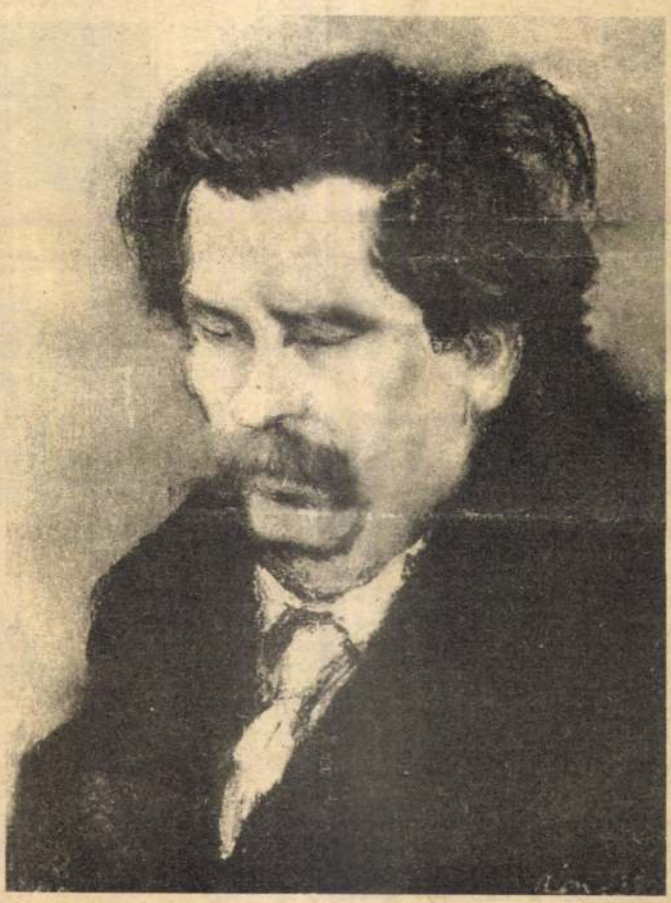

Rippl-Rónai József: Móricz Zsigmond

Jegyző barátjával levelezésben állt, megjelent könyveiből gyakran küldött tiszteletpéldányt. Több novellát írt róla. Egyik novellájában „atyafiúi barátomnak" nevezte és azt írta, hogy „éppen úgy lehetne a megye alispánja, mint ahogy az alispán körjegyző". (A tűznek nem szabad kialudnia című novelláskötet „Amerikai gyorsfénykép a gyenge bárány ítéletéről".)

Egy év múlva, 1917-ben ismét megjelent váratlanul. Rendszerint két napot töltött ott, és miután sokat írt, gondolom sok anyagot gyűjtött. Bőségesen étkezett. Egy ebédből sem hiányzott a töltött káposzta vagy a ludas kása. Bort mérsékelten ivott, inkább csak a koccintás kedvéért, amikor a jegyző mondta hogy igyunk Zsiga. Jólesett a nyíri vinkó a tartalmas, abban az időben szokásos zsíros ételek után.

1917-ben már tizedik évemben jártam, és jól emlékszem, amikor kérdezte édesapámtól, hogy tanulnak a fiúk?

Pista Budapesten másodéves orvostanhallgató, de jelenleg a fronton van, Laci nyolcadikos gimnazista, besorozták katonának, érettségi után Jászberénybe vonul be a 11-ik Honvéd Gyalogezredhez — mondta apám.

Erre mosolyogva bólintott.

A jegyző is érdeklődött Móricz Zsigmond családja iránt. Rövid, mosolygós választ adott, mint általában: megvagyunk. Ritkán előfordult, hogy valamelyik ételt megdicsérte. — Ebéd után szivarozás mellett folyt a társalgás a háborús eseményekről, rekvirálásról, a falu hősi halottairól, a vadászatokról, amit a jegyzőnek kellett rendezni a főszolgabíró kívánságára.

Folyt a beszélgetés a debreceni kollégiumi diákévekről Szívesen átengedte a beszélgetés fonalát jegyző barátjának, aki beszélt a régi diáktársairól. *Újfalussy Dezsőről* és *Gáborról, Jánossy Márton* theológusról, aki a kollégium legerősebb diákja volt és gyakran megtette, hogy fogadásból leugrott a kollégium első emeleti nyitott folyosójáról az udvarra.

Az újfehértói vasútállomásra kétkerekű kordé (talyiga) vitte ki, amikor elutazott a faluból. Az öt kilométerre lévő vasútállomáshoz földút vezetett, s ott esős ősz idején tengelyig érő sár, kátyú volt. Szegény Zsigát jól összerázta a talyiga, mire a vasútállomásra értek. Újfehértón szállt fel a Budapest felé haladó személyvonatra. (Móricz Zsigmond megérdemli, hogy Érpatak község emléktáblával jelölje a volt lakást, ahol több ízben vendégeskedett; vagy a volt községháza falán helyezzenek el emléktáblát.)

Érpataki látogatásai alkalmával mindig szóba került a szakolyi látogatása, amikoris 1897 decemberében legátusként járt nálunk, és egy hétig vendége volt szüleimnek, és onnan látta el legátusi feladatait Szakolyban és Balkányban. (Édesapám, *Balogh Péter* akkor, abban az időben Szakolyban volt körjegyző.)

Móricz Zsiga akkor a kisújszállási gimnázium nyolcadikos tanulója volt, ahol az ő anyai nagybátyja, *Pallagi Gyula* volt a gimnázium igazgatója. Nagyon művelt, kulturált tanárember volt Pallagi Gyula.

Móricz Zsigmond mindig nagyon szegény diák volt, akkor is, amikor nagybátyja levelet intézett keresztkomájához, volt osztálytársához *Balogh Péter* szakolyi körjegyzőhöz, és arra kérte 1897. december elején, hogy unokaöccsét, Móricz Zsigmond nyolcadikos gimnazistát küldje legátusnak az egy legatióba tartozó Szakoly és Balkány községekbe. Ez nem ment símán, mert ez a terület közel lévén Debrecenhez, addig az ottani Református Kollégium küldött nagy ünnepek alkalmával legátust ebbe a két községbe. (A legátus kettős ünnepek alkalmával, húsvétkor és karácsonykor délutánonként prédikált.)

Így került Móricz Zsiga Szakolyba.

A jegyző apósa volt *Kádár István* jószágigazgató, s velük együtt töltötte szilvesztet éjszakáját. Ennek az éjszakának ő csendes megfigyelője volt, nem táncolt, a társaságtól is visszahúzódott, leginkább a jegyzővel beszélgetett, főként debreceni kollégiumi életről, mivel mindketten debreceni diákok voltak. Miután 13 év korkülönbség volt köztük, inkább csak a tanárokról esett szó.

A jegyző, aki félig-meddig házigazda is volt, nagy gondott fordított arra, hogy Móricz Zsiga jól érezze magát. De azért az ő csendes természete, a sok ismeretlen hangoskodó földbirtokos és falusi előkelőség nem nyerte meg tetszését, ha csak tehette félrehúzódott. Egyáltalán nem tetszett neki ez a társaság, mint később hallottam. Nem tudott beilleszkedni a társaságba. Lenézte és megvetette a hangoskodó ivós társaságot.

Egy hétig lakott a jegyzőéknél, és onnan indult hivatalos funkcióinak végzésére Balkány és Szakoly között. Ünnepek után a református egyház kurátorai a tehetősebb családoknál önkéntes adományokat szedtek be, jelentős összeggel indult vissza állomáshelyére a gimnazista legátus.

A Kelet-Magyarország 1962-ben egyik példányában nagy terjedelmű cikkében foglalkozik Móricz Zsigával, legfőképpen természetesen irodalmi munkásságával. Ezek közül is a „Kivilágos Kivirradatig" című regényének eredetével. A cikkben említést tesznek róla, hogy „ez az idős jegyző házaspár ma is él Balkányban."

A regényt Móricz Zsigmond nagyapámról, kőhalomszéki—halmágyi *Kádár Istvánról*, a „nyíri grófok" egyikének jószágigazgatójáról írta. A Degenfeld grófoknál volt nagyapám jószágigazgató, azok szakolyi birtokán, amit később *Tisza István* örökölt, mert anyja *Degenfeld Ilona* volt. Az említett szilveszter éjszakának volt csendes szemlélője Móricz Zsigmond, s ennek a szilveszter éjszakának történetét írta meg valósághíven 26 évvel később emlékezetből, Kivilágos kivirradatig című regényében.

Dr. Balogh Z. György

A KM ARCKÉPCSARNOKA

A Munkácsy-díjas szobrászművész

Halk Mozart-zene szól. Bronzérmek és kisplasztikák teszik ünnepélyessé a „másfél szobás" Búza utcai műtermet. A tárlatra hívogató, egész életpályát felvillantó plakátok csak fokozzák a reneszánsz hangulatot. Az ablakon túl, mint múzeumkertben, szobrok a fák között. Most nem zúg a kis villanymotor..

Tóth Sándor szobrászművész készülő érmének előlapján Babits Mihály portréja, a hátoldalon idézet. „Miért nő a fű, hogyha leszárad? S miért szárad le, hogyha újra hő?" A Munkácsy-díjas alkotó, mint más érmein, most is a személyiség lényegét ragadta meg. Az alkotásban a gondolkodó Tóth Sándor éppúgy jelen van, mint a költő Babits Mihály.

— Ez az érem pályázatra készül. Négy művészt kértek fel a munkára, köztük engem is. Majd akkor nézd meg, amikor cizelláltam.

Az ötvenéves művész jelentős művészi múlttal érkezett Szabolcs-Szatmár megyébe.

— 1974 márciusa óta vagyok Nyíregyházán. Az első években — főállásban — a Pedagógus Továbbképző Kabinet művészeti előadója voltam, később önálló, független szobrászművész „lettem". A Képzőművészeti Főiskolán 1959-ben kaptam szobrászművész oklevelet. *Hincz Gyula, Papp Gyula, Barcsay Jenő, Gyenes Tamás* és *Kisfaludy Stróbl Zsigmond* tanítottak a szakmára. Hetvennégyig Szegeden dolgoztam. Mindezt te is tudod!

Igen. És emlékszem arra is, hogy néhány éve még Budapestről is hazautaztál, csakhogy részt vehess a csütörtöki futballedzésen. A pályán is a rend tisztelete vezérelt. Emlékszem a közösen írt cikkre a folyosóvégi kisasztalon, az emlékezetes pedagógus vitaköri foglalkozásokra, a Pedagógiai Műhely körüli beszélgetésekre, ahogy Csermely Tibor mondaná, különös tekintettel a képszerkesztésre...

A jubiláló művész első önálló kiállítása 1964-ben, Hódmezővásárhelyen vot. A bemutatott huszonkét rézdomborítás és tizenhat rajz már akkor a mai Tóth Sándort mutatta.

— A szükség szülte a művészi tetteket. A közlési vágy, a nemes anyagban való kifejezés igénye. A szobrok és rajzok nekem ma is a legkedvesebbet ábrázolják, az örömet adó érzéseket és gondolatokat fejezik ki. Meggyőződésem, a legkisebb közösség — a család — öröme találkozik társadalmunk céljával, s az egész emberiség harmóniáját szolgálja. Hiszem, hogy a békéről, a szerelemről, a családról szoborban megfogalmazott véleményem találkozik mindnyájunk boldogságvágyával.

Tóth Sándor a magyar éremművészet élvonalában foglal helyet, de sikereiről még barátainak is mértékkel beszél. Pedig van miről számot adnia. Önálló kiállítása volt Budapesten, Szegeden, Miskolcon, Debrecenben, Hódmezővásárhelyen, Békéscsabán, Kiskunfélegyházán, Kisvárdán, Hajdúböszörményben, Gyulán, Tiszavasváriban. A nagyobb városokban többször is. Nyíregyházán háromszor állított ki. Most Balatonfüreden, a Balaton Galériában láthatók alkotásai.

Gyakran vesz részt nemzetközi kiállításokon és művésztelepeken: járt *Villányban, Burgaszban* (Bulgária), *Oronszkon, Zamoscban* (Lengyelország), *Plangán* (Litvánia), *Dzintariban* (Lettország), *Zsdennyevon* (Kárpátalja). Birtokosa Szabadka művészeti díjának, VI. Pál pápa ezüstérmének, harmadik helyezettje volt az 1974-es firenzei Giorgio Vasari éremversenynek. Gyakran szerepel hazai és külföldi pályázatokon. Alkotásai — a kiállítótermeken kívül — találhatók lakásokban, intézményekben, középületek falán.

— Budapesten, Miskolcon, Szegeden, Nyíregyházán, Hajdúböszörményben, Kecskeméten, Kaposvárott, Mátészalkán és Makón vannak köztéri munkáim.

Zenei, olvasási és vizuális élmények egyaránt hatnak rá. Egyedi karakterben, szituációban közli azokat az általános és konkrét tartalmakat, amelyeket fontosnak tart elmondani a világról. Olyan derűs harmóniában tudja egyesíteni élményeit és gondolatait, amelyek megkülönböztetik a szakma más művelőitől.

Ihletői a legkiválóbbak, a szellem óriásai, a példaképül választottak. Politikusok, költők, tudósok, a hétköznapok emberei és eseményei. Elkerülte az izmusok világát. Figurális kompozícióiban az arc a legjellemzőbb, az egyéniséget kifejező vonások, egy-egy finom mozdulat vagy a testtartás szépsége. Művészete emberszeretetből, humanizmusból táplálkozik.

Pogány Gábor érmei kapcsán írja a balatonfüredi kiállításra invitáló katalógusban: „... a magyar szobrászművészetben ez apró kerek domborműveket mindig a legkiválóbbak készítették... Ferenczy István, Bech Ö. Fülöp, Reményi József, Ferenczy Béni, Pátzay Pál, Boros Miklós, a fiatal generációból Aszszonyi Tamás, Czinder Antal, Csikszentmihályi Róbert, Ligeti Erika és éppen Tóth Sándor."

— Meggyőződésem, a művészet a személyiség önkifejezésének sajátos formája, mely képes kapcsolatot teremteni térben és időben az emberek között. A szobrász — hitem szerint — képes arra, hogy véges létét az

anyag megmunkálásával a végtelen felé kiteljesítse.

A szobrász találkozása Szabolcs-Szatmárral is szerencsésnek bizonyult. A megye gazdag lehetőséget biztosított az alkotó munkára, s a művész részt vállalt a képzőművészeti élet fellendítésében. Ő a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége kelet-magyarországi szervezetének a titkára.

— Jelenleg négy szövetségi tag és hét művészeti alaptag él a megyében. 1970-ben hárman dolgoztak Nyíregyházán: Berecz András, Pál Gyula s Soltész Albert. Nagyot léptünk tehát előre, de a fele lélekszámú Hódmezővásárhelyen háromszor annyi művész él, mint városunkban, s ez jelzi, hogy van tennivalónk is.

Kezdettől részt vesz a nyíregyháza-sóstói nemzetközi éremművészeti alkotótelep vezetésében és szervezésében. Két alkalommal is írt a művésztelep eredményeiről és a fejlődés útjáról.

— 1970-ben a megyei tanács életre hívta, feltámasztotta a nyíregyházi művésztelepet. 1976-ig nagyobbrészt festők dolgoztak Sóstón, de akadt egy-két szobrász, egy-egy grafikus is, és volt aki falikárpitot szőtt. A munkafeltételek e szerteágazó tevékenységéhez nem voltak biztosítottak. 1977-ben, a FIDEM budapesti kongresszusa idején a művésztelepen csak érmészek dolgoztak. A művészek munkájához az alapvető eszközszerszám-szükséglet biztosított volt. Az eredmény egy szép kiállítás és maradandó érmek, plakettek sora lett...

Berecz András festőművész, a területi szervezet szabolcs-szatmári csoportjának titkára 1979-ben elismerően szólt az éremművésztelepről.

— A sóstói művésztelep résztvevői szétviszik hírünket a nagyvilágban. Öröm volt látni Ravennában Nyíregyházán készült alkotást. Bogumil Nikolov varsói kiállításán is voltak itt készült érmek. Örömmel nyugtáztuk Gorol Edward és Praxmajer Anna sóstói érmeit a lengyel éremművészeti kiállításon, Szabó Gábor, Hadik Magda, Körössényi Tamás Budapesten, Kalmár János Sopronban, Győrfi Sándor, Király Vilmos, Fritz Mihály Hódmezővásárhelyen állított ki Szabolcsban készült alkotásokat. És csak szemelgettem hét év terméséből.

A művész nemcsak alkotott, tanított is. A szegedi művészeti szakközépiskolában — tizennégy esztendő során — sok olyan tanítványa volt, akik ismert művészek lettek. Nyíregyházán, művészeti előadóként bekapcsolódott a pedagógus továbbképzésbe is. A megyei művelődési központ szervezésében működő szobrászszakköréből lett művészeti alaptag Sebestyén Sándor, és többen eljutottak a Képzőművészeti Főiskolára.

— Jó lenne a megyébe egy művészeti szakközépiskola. Egész Tiszántúlon nincs ilyen intézmény.

Tagja a Szabolcs-Szatmári Szemle szerkesztő bizottságának. Rendszeresen publikál. Írása jelent meg „A rajztanítás néhány kérdése" címmel.

— Iskolarendszerünk felismerte a plasztika jelentőségét, bár a dokumentumok mint didaktikai módszert ajánlják, nem pedig mint a világ megismerésének egy sajátos módját. Szükséges, hogy nevelésünk a tanulók plasztikai érzékeit is művelje. Ma hazánkban nem tanítanak mintázást, sem óvónőképző, sem tanítóképző, sem tanárképző főiskolákon. Több éves tanítási múlt áll mögöttem, látom a plasztikai képzés hiányát... Jó lenne, ha Nyíregyházán kiépülne az egész oktatási struktúra: megvalósulna a művészeti szakközépiskola, a tanárképző főiskola és a nemzetközi művésztelep plasztikai egysége.

Tóth László

- Не я взяв грех взятія на душу, чекай, вашата такаллеіѫ ве
в чанфеѳ в іѳтобрѣзѳ в сѣкѵи, опої в кѵрсаѵѣ ѵаіѵѣѳ ѵаѵѣ
Гѵѣѳ, Кѵрі-Йоѵѵі ідѣѵеі віѳ ѳе еіѵоѳоіѳ.

Кѵрсаѵѣрі ѵоѵ ѵеѳѵѣѳ, ѵаѵѣ ѵѣѵѣѵѵ ѳіі в Йоѵѵѵеѵі-ѵіііа, ѵоѵѳ
ѵѳѵ ѵѵѵѳѵ, ѵоої ѵѵіѵѳѳѳ іѵѳѳѳ ѵаѵѣѳ ѵоіѳ ѳѵіѵоѳ ѵѳ Йѵѵѳ іѳ.
А ѵѳі кѵрсаѵѣ, Бооѵѣ ѵѳіѵѳі кѳрѳсѵаѵѳѵѳк еіѵоѳѳѳѳѳ ѵѳіѵѳіі
кіѳіѵѣѳ ѳѵѵѳѵѳѵ іѳ іѳіѵѳѳіѵ в кѳѳѳѵѳѳ.

- У ѵѵаѵѳѳ ѳѵѳѳ ѵѵѵѵѳѵѳ ѳѳѵ кѳѳѳѵѳѳ, ѵѣѵ в ѵіѣѳ ѵѳіѵк ѳѳіѵѳ
ѳѳ ѳгѳѳѵ ѵѳіѵѳ ѳѳѵѣѳѳ ѳі.

Ґѵѣѵѳѳ ѵіѵ іѳіѳѳ Кѵрсаѵѣ?

- Йѳѳѳѳ ѳіѳѳѳгѵѳѳ ѳѵіѵѵѵѳѳ іѳіѳѳ, ѳѳ ѳѳ ѳѳѳ іѵѵ ѵѵѵѳѳѳѳѳ
ѳѵѵѳѵіѵѵіѣѣ кіѳѵѵіѳѳѳ ѳѵѳѳѳ.

Ґѵѵѵ ѳѵѳѳѵѵ ѳѵ ѵѵѵѵѵ ѳѵѵѵѵѵ ѳѵѵѵѵѵѵѵѵ ѳѵѵѵѵѵѵѵѵ

- Ez a szép fasor mutatja az utat, vezeti, szinte tessékeli be a vendéget a látogatót a házba, ahol a kaposvári születésü nagy festő, Rippl-Rónai József élt és alkotott.

Kaposvártól nem messze, nagy parkban áll a Rómahegyi-villa, most már muzeum, ahol szivesen látott vendég volt egykor Ady Endre is. A mai kaposvári, Somogy megyei képzőművészek alkotásait helybeli kiállitó termekben is láthatja a közönség.

- A művész ember számára sem közömbös, hogy a világ melyik tájén, az ország melyik tájékán él.

Önöknek mit jelent Kaposvár?

- Nekem elsősorban szülővárost jelent, és ma már itt munkahelyet is. A somogyi táj, a kaposvár környéke, a Balaton, a Zselicség, annyi élményt és annyi lehetőséget ad a festészetemhez, hogy ez gyakorlatilag kielégithet engem.

Az, hogy vidéken élünk, az tulajdonképpen semmiféle megkülönböztetést vagy helyi sajátosságot nem jelent, hiszen bármelyik másfajta kiállitáson, amely nem a megyében zajlik, részt vehetünk, és tulajdonképpen az országos vérkeringésben hát bent vagyunk.

- Érzik-e azt, hogy a városnak szüksége van az itt élő képzőművészekre?

- A nagy segitség és a munkához való lehetőség az a műtermes házaknak az épitésével és azzal, hogy ezt mi kaphatjuk meg, ezzel adottá vált.

Ezt a műtermet tulajdonképpen akkor tudjuk kihasználni, hogy ha munkával töltjük meg.

Azt hiszem, hogy az utóbbi időben történt megbizások, megrendelések bizonyitják azt, hogy a városnak van egy ilyen szándéka,

én 22 évig muzeumigazgató voltam, nanem hivatásnak tudom. Ez a hivatás kötött engem ide ehhez a városhoz, nyilván azon tul, hogy a szeretet kötött hozzá.

- Említhetnem ennek a városnak a multjából a nagyon szépp 133 napnak az időszakátxm,a Tanácsköztársaság időszakát.

Hallatlanul nagy igyekezettel, gyönyörü tervekkel próbálták a lemaradást behozni. E tekintetben elég, ha Vikár Béla nevét említeném, aki a kaposvári direktórium jóvoltából finn példára 4 egyetemet akart itt szervezni. Elég a Szabó Ervin Könyvtárat említenem, amelynek megnyitotta a kapuit, elég a Rónai József alapitotta mosdósi művésztelepet említenem, elég Szalma István nevét mondanom, a város direktóriumának a vezetője, aki az állandó szinház ügyét támogatta és állandó szinházat akart alapitani. Köztudott Móricz Zsigmondnak az idejövetele, éppen a somogyi termelőszövetkezetek kapcsán, és a MIR és a Kaposvári Cukorgyár államositása idejében való ittjárása.

Talán azt is hadd mondjam el, hogy Móricz Zsigmond éppen e körut kapcsán, amikor visszaérkezett Pécsről lakról a kaposvári Turull Szállodába, ott egy kedves társaságnak, ujságiróknak tett, ujságirókkal beszélgetve megemlitette, hogy ir egy termelőszövetkezeti regényt, éppen a somogyi példán felbuzdulva.

Levéltárunk egyik legértékesebb /érthetetlen/ Latinka Sándor levelezése.

Több, mint 1.500 levél maradt hátra, ő nem csak a direktórium tagjaként működött, hanem köztudottan ő lett a megye kormányzótanácsi biztosa is. És ilyen minőségében is nagyon értékes, sokirányu levelezése maradt hátra. Ennek a nagy része már a tudományos publikációkkal napvilágot is látott.

- Эта девчонка первая заговорила. Никто никогда такой дерзости не
видел.

Что могло им всем

Этого [illegible] Дорогая-Вот, чтобы не [illegible]
пример [illegible] Дорогая-Вот, чтобы не [illegible]

- Erre nagyon nehéz válaszolni, hiszen minden szál ideköti az embert.

De miről van szó?

Arról egyszerűen, hogy amikor megtanultam írni, utána itt van szemben az a nyomda, amelyikben az első verseim a Somogyi ujságban megjelentek.

Azután itt vannak azok az intézmények, amelyikbe mint gimnazista jártam, később pedig mint tanár.

Vagy nézzük meg a környezetet!

A környezetnek az a meglepő szépsége, ami a Zselici dombok és Közép-Somogy között a viz mentében tárul elénk.

Ez a vidék, úgy is lehetne mondani, hogy talán a tölgy és a szelidgesztenyének a szimbólumával magyarázható.

Az egyik egy betyáros, erős, nyers egészség, a másik pedig egy holdas szépség.

Ezt a kettőt egyesiti talán a világ is, amelyikről az én meséim származnak. Az első mesék.

Például: ilyenek, hogy ha vesszük a keménységet. Arinyinek az emléke, Somogyban, tehát azt mondhatnám, hogy az eposzok földjén vagyok. Mert a hősi eposz, a Szigetvár is ezt választotta szülőföldjének, s itt ez az épület, amelyik éppen itten mögöttem van, ez pedig a Dorottya-ház.

Tudniillik a magyar vigeposz, vagyis az egyetlen magyar vigeposznak a színhelye is ez az épület.

Hát ilyen környezetben, én azt hiszem, ahol én nevelkedtem és ahol hivatásom is volt, mert nem hivatalomnak emlitem én azt,

- A város központja, néhány öreg házával, a zajos nagy forgalom ellenére is megőrzött valamit a régi idők csöndjéből.

Takács Gyula költő ebben az öreg házban járt elemi iskolába.

- Igen, amikor öreganyám az énhátamra tette azt a táskát, amelyikbe a palatábla volt, akkor ebbe a régi iskolába jöttem, amelyiknek igen szép neve van. Legelőbbis akkor ugy hivták, hogy a hasa kispolgárainak a nevelésére épitett iskola.

- Akkor csöndesebb volt ez a környék, nyilván, mint most.

Akkor ez a környék valóban csöndesebb volt, mert itt a templom és az iskola előtt egy régi fasor, és alig jártak még autók, legfeljebb a falusiaknak a kocsijai szörögtek be.

- Mona nem is lazott másutt, ugye, más városban, Takács Gyula?

- En Nagyarországon más városban hosszabb ideig nem magyon laktam. Legfeljebb Budapestet látogattam, és külföldre szerettem járni.

- Nyilvánvaló, hogy a várost magyon szereti.

Hogyan tudnánk elmondani, megfogalmazni ezt az érzést, ami hát elfogja az embert ilyenkor, amikor itt az öreg ház előtt megáll, ahol iskolába járt?

- Kedves a emlékek egész sora ebred bennem, amikor végigmegyek a városon. Nem csak az, hogy itt tanultam meg jóforman járni és itt tanultam meg a betűvetést, hanem az is, hogy a betűvetéssel együtt a szavaknak a tisztelését is megtanultam az iskolában és a szavaknak a szépségét is.

Mint költő, aztán ezen az úton haladtam tovább.

- Itt jelent meg az első könyve és most Takács Gyula a város díszpolgára.

Mi az ebben a városban, amiért szeretni lehet?

- A város központja, néhány öreg házával, a zajos nagy forgalom ellenére is megőrzött valamit a régi idők csöndjéből.
Takács Gyula költő ebben az öreg házban járt elemi iskolába.
- Igen, amikor öreganyám az ónhátamra tette azt a táskát, amelyikbe a palatábla volt, akkor ebbe a régi iskolába jöttem, amelyiknek igen szép neve van. Legalábbis akkor úgy hívták, hogy a hazai kispolgárainak a nevelésére épitett iskola.
- Akkor csöndesebb volt ez a környék,nyilván, mint most.
Akkor ez a környék valóban csöndesebb volt, mert itt a templom és az iskola előtt egy régi fasor, és alig jártak még autók, legfeljebb a falusiaknak a kocsijai zörögtek be.
- Soha nem is lakott másutt, ugye, más városban, Takács Gyula?
- En Magyarországon más városban hosszabb ideig nem nagyon laktam. Legfeljebb Budapestet látogattam, és külföldre szerettem járni.
- Nyilvánvaló, hogy a várost nagyon szereti.
Hogyan tudnánk elmondani, megfogalmazni ezt az érzést, ami hát elfogja az embert ilyenkor, amikor itt az öreg ház előtt megáll, ahol iskolába járt?
- Kedves X emlékek egész sora ébred bennem, amikor végigmegyek a városon. Nem csak az, hogy itt tanultam meg jóformán járni és itt tanultam meg a betűvetést, hanem az is, hogy a betűvetéssel együtt a szavaknak a tiszteletét is megtanultam az iskolában és a szavaknak a szépségét is.
Mint költő, aztán ezen az uton haladtam tovább.
- Itt jelent meg az első könyve és most Takács Gyula a város díszpolgára.
Mi az ebben a városban, amiért szeretni lehet?

és éppen ezért hát nálunk létesült az állattenyésztési üzemmérnök-képzés egyik bázisa, általános állattenyésztőké és baromfi és kisállat tenyésztőké egyaránt.

Ezek tulajdonképpen mezőgazdasági üzemnek az állattenyésztő vezetői, tehát a vezetésnek az első hadrendjébe állnak, közvetlenül a termelés irányitását végzik.

- Hiresek az iskola lovai is.

- Igen, van egy lovasiskolánk, ezt most létesitettük, néhány évvel ezelőtt, egy elég jól sikerült lovas pályánk, azon kivül amire hát külön büszkék vagyunk, egy fedeles lovardánk, és sportló istállónk.

Hát a hallgatóink megismerkednek itt a lóval, mint állattenyésztőknek, hát ismerniök kell ezt is, nem csak a gépesitésnez kell érteniök, és ezen kivül hát versenyzésben is részt szoktunk venni.

Kaposvárnak nagyon nagy szüksé ge volt már erre az iskolára.

- Igen, elmondhatjuk azt, hogy mind a megye, mind pedig a város rendkivül sokat tett annak érdekében, hogy a városnak az első és jelen pillanatban még egyetlen főiskolája hát itt létesüljön, és ugy érzem, hogy eleg jó kapcsolat alakult ki a főiskolánk és a város között.

Ma már ugy érezzük, hogy magukénak érezmek bennünket a Kaposvár város lakói is, várják a megnyilvánulásainkat, a május 1-eket, /érthetetlen/, ami hát ugyancsak a lóval kapcsolatos, hát a lovasaink fel szoktak ott vonulni, ami hát egyik látványos pontja ezeknek a megnyilvánulásoknak.

De azért gondolnak a városépités egyéb szempontjaira is, tehát emberi léptékü lakótelepet akarnak épiteni.
Eléggé világosan látszik egy másik törekvése is, a város vezető testületeinek.
Az ipartelepitésre gondolok, ugyanis uj telepitésü ipar kizárólag a város külső részein foglal helyet, még ezt is két részre bontanám, ugyanis a városban az uralkodó szélirány az észak-északnyugati, a várostól elterülő egyik ipartelep, ez az északnyugati ipartelep, raktározási jellegü, és kereskedelmi vállalatok számára fenntartott, a várostól észak-keletre, épülő ipartelep, s a később épülő ugynevezett keleti iparterület mindegyik olyan helyen terül el, a város lakásépitesi helyéhez és a meglévő városhoz viszonyitva, hogy az uralkodó szélirány kiszellőzteti az ipar által termelt légszennyező termékeket.
- Tehát végeredményben a város vezetői nagyon figyelnek arra, hogy mi lesz ennek a városnak a jövője 10 vagy 20, 50 év mulva?
- Megelőzte a megye délnyugati sarkában a csurgói gimnázium, a Csokonai oskolája, a kaposvári gimnáziumot, pár esztendővel, de amikor itt megalapozódott a kaposvári gimnázium ügye, hatalmas szép virágzásnak indult, és ma már ott tartunk, hogy éppen Csokonai 200 esztendős jubileumi esztendejében ez a város beszélhet a Csokonai megálmodta első oskoláról, az első főiskoláról.
- Milyen igény hivta életre ezt az intézményt?
- Hát annak idején még a mezőgazdaság átszervezésével kapcsolatban általában szakember-hiány volt, és akkor létesültek a felsőfoku technikumok.
Azt követően pedig hát szükség volt már specialisták képzésére is,

rozták egy nagyon okos gondolattal,azt, hogy a várost északra és délre kell fejleszteni, és valóban a város északi részére vitték az uj városnegyedeket, a legegészségesebb városrészekbe,
S nagyon érdekes, hogy a napjainkban folyó szocialista urbanizáció ugyancsak ezeken a területeken és ezekben a városnegyedekben épiti az uj, modern lakótelepeket.
/érthetetlen/
- ... iparfejlődéssel együtt a tömeges lakásépités területét választották ki az akkori testület.
A városrész beépitését elég sok vita, előzte meg és most is
- Mi volt a vita lényege?
- Praktikus oldalról vitatták a beépités technológiáját megvalósitók, hogy ha mi nem sávházat épitünk mindenhol, hanem a tervező megpróbálja az épület tömegét ugy változtatni vertikálisan és horizontálisan is, hogy valamilyen jellegzetes kaposvári lakótelep épüljön meg itt, és ne olyan, amely az ország bármely városában megépülhetett volna, azt vitatták, hogy emiatt kevesebb lakás, emiatt kevesebb panell-termék állitható elő.
Az is
- Végeredményben mi lett a végeredmény?
- Azt hiszem, ennek az érvnek van igazsága, ezt el kell ismerni. de ez a
- Tehát akkor
- ez a városrész sem néhány évre épül, és a tömeges lakásépités méretei Kaposváron nem azt jelentik, hogy több lakótelepet tudunk épiteni, egy lakótelepet épitünk, ezért azok a testületek, akiknek kötelességük volt mérlegelni ezt a vitát, ugy döntöttek, hogy messzemenően figyelembevesszik a kivitelezés szempontjait, például a sávház ezt bizx bizonyitja.

1021

1974. II. 16. Televizió 17.55 LA-ne /11/

A jubiláló Kaposvár

Dokumentumfilm.

Szerkesztő: Major Sándor

Riporter: Kovalik Károly

Operatőr: Mestyán Ticor

Rendező: Szőcs László

A hétszázhuszas esztendőben Taksony volt a megyeszékhely, utána a Szechenyiek birtokának a kapontja, Márcali lett, utána ~~xxxx~~ került 1750. táján be ide, Kaposvárra a megyeszékhely. A vasut és az utaknak centrálisan Kaposvárra való bekötése eredményezte azt, hogy igazgatási centruma is a megyének Kaposvár lett.

1863. Januárjában akkor még valóban csak egy jelentéktelen mezőváros volt, de meg a századfordulón is egyetlenegy, szinte több km hosszu utcája volt, a Czigeli iskolától el egészen a kanizsai ut végéig, ~~xxxx~~ ahol még a századfordulón is a kanászok hajtották el az állatokat a város utcáján, a csordások a tehencsordát.

Az utcára ömlött ki a szennyvíz, egy teljesen jelentéktelen kis mezővárosi település volt, és a századfordulón, nagy szerencséjére ennek a városnak, került a város élére egy olyan városvezető garnitura, Németh István polgármesterrel az élen, aki tulajdonképpen a város első urbanizációs törekvéseit megvalósitották, tehát a villany, a víz, a szennyvízcsatorna, az összes ilyen kommunális berendezkedést megtervezték és kivitelezték, elhatá-

Rippel-Rónai József Sertőmúvész

1021

1974. II. 16. Televizió 17.55 LA-né /11/

A jubiláló Kaposvár

Dokumentumfilm.

Szerkesztő: Major Sándor

Riporter: Kovalik Károly

Operatőr: Mestyán Tibor

Rendező: Szücs László

A hétszázhuszas esztendőben Taksony volt a megyeszékhely, utána a Széchenyiek birtokának a központja, Marcali lett, utána ~~xxxig~~ került 1750. táján be ide, Kaposvárra a megyeszékhely, A vasut és az utaknak centrálisan Kaposvárra való bekötése eredményezte azt, hogy igazgatási centruma is a megyének Kaposvár lett.
1863. januárjában akkor még valóban csak egy jelentéktelen mezőváros volt, de még a századfordulón is egyetlenegy, szinte több km hosszu utcája volt, a Czigeli iskolától el egészen a kanizsai ut végéig, ~~xxxxi~~ ahol még a századordulón is a kanászok hajtották el az állatokat a város utcáján, a csordások a tehencsordát.
Az utcára ömlött ki a szennyviz, egy teljesen jelentéktelen kis mezővárosi település volt, és a századfordulón, nagy szerencséjére ennek a városnak, került a város élére egy olyan városvezető garnitura, Németh István polgármesterrel az élen, aki tulajdonképpen a város első urbanizációs törekvéseit megvalósitották, tehát a villany, a viz, a szennyvizcsatorna, az összes ilyen kommunális berendezkedést megtervezték és kivitelezték, elhatá-

Rippl - Rónai József, festő"

Ri

J

654.

XXII/7-8

gy csokor hervadt [illegible]
ivel a fájdalmát okozó tárgyak ilymódon eltávolíttattak, a mut

Rippl-Rónai József, festő

612

612.

XXII/7-8.

Rippl-Rónai József, festő

629

629.

XXII/7-8.

Rippl-Rónai József, festő

1.) Pozsk aktokkal ↑ 2. Modelljeim a szabadban [Rippl-Rónai

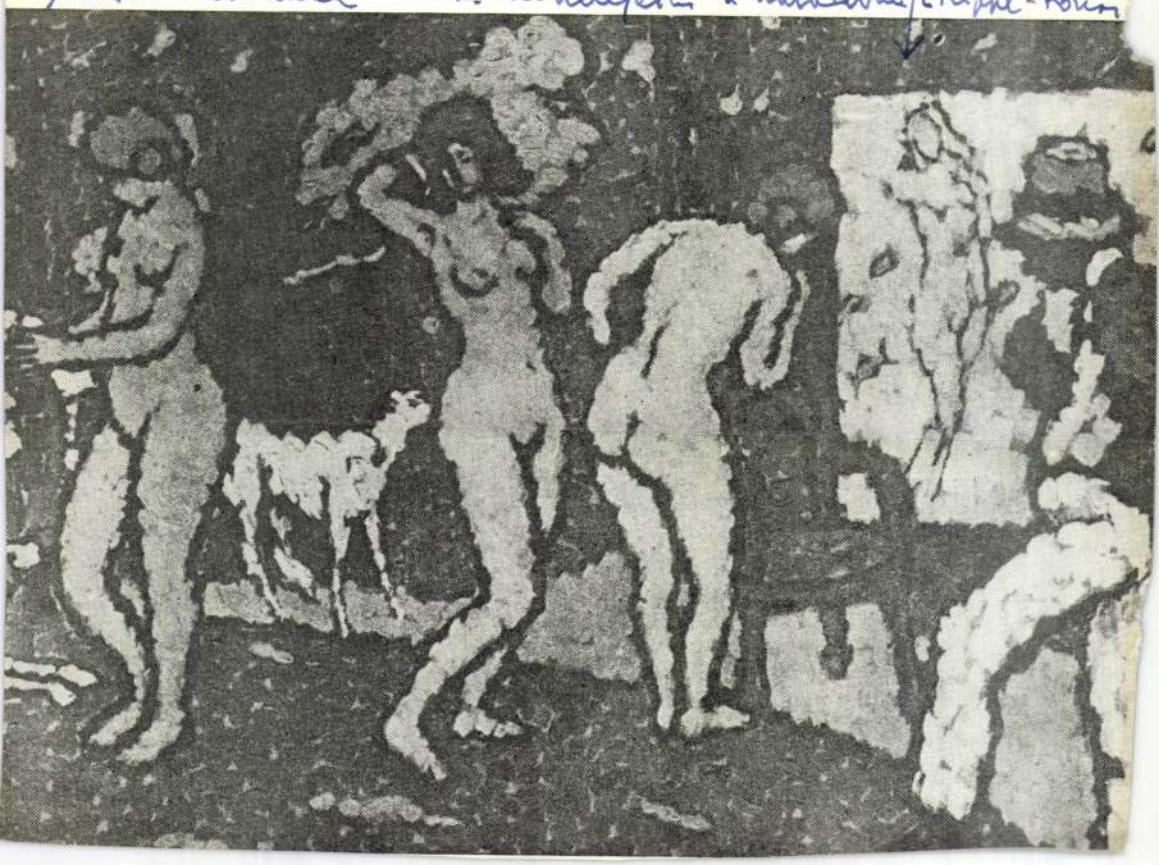

↓

SAJTOFIGYELO
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

József Rippl-Rónai

DAILY NEWS

(1861-1927)

1981 NOV 8

Schätze aus ungarischen Privatsammlungen

1021

József Rippl-Rónai: Lazarine und Anella (1910). Aus der Pariser Periode des Malers, eines der schönsten Beispiele für die sog. Mais-Malerei, deren Vorbild die italischen Mosaiken waren.

Hl. Katherina aus Barka (heute Borka, CSSR), um 1410—1420. Die Krone und die Hände fehlen, aber auch so handelt es sich um eines der hervorragendsten Werke der ungarischen mittelalterlichen Holzschnitzkunst.

Die „Museen" der alten Zeiten waren die Privatsammlungen. Die meisten Sammler haben ihren Freunden und Bekannten stolz ihren Besitz präsentiert. Als das Nationalbewußtsein stärker wurde und die nationale Kultur zum gemeinsamen Gut zu werden begann, entstanden — zum Teil aus diesen Privatsammlungen — die großen Nationalmuseen. Andererseits ist es eine Selbstverständlichkeit, daß der Großteil der heute in den Museen aufbewahrten Objekte einst für private Zwecke angefertigt wurde. Sogar kultische und sakrale Kunstgegenstände blieben dadurch erhalten, daß sie in Privatsammlungen gelangten.

Auch heute gibt es Sammlungen in privatem Besitz. Eine Zeitlang war man der Meinung, daß dies nur der Kapitalanlage diente. Heute neigt man immer mehr dazu, die Mühe und Sorgfalt der Sammler zu schätzen. Das hängt nicht zuletzt damit zusammen, daß die Magazine der Museen überquellen, und der Mangel an genügend Restauratoren läßt das Schicksal der dort gestapelten Werke immer unsicherer erscheinen. Für den Sammler ist sein Besitz das einzigartige Stück und er hütet es sorgfältig.

Von dem besonders guten Zustand dieser Objekte kann man sich in der Ungarischen Nationalgalerie (Burgpalast) auf der Ausstellung „Auswahl aus ungarischen Privatsammlungen" überzeugen. Der Besucher ist über die Vielfalt und den Reichtum verblüfft und auch über viele bisher nicht bekannte Werke von berühmten ungarischen Meistern, wie z. B. von Mihály Munkácsy (1844—1900), Pál Szinyei Merse (1845—1920) und József Rippl-Rónai (1861—1927). Auffallend ist, daß die ungarischen Sammler wahrscheinlich die romantische und die Barockperiode der Malerei sehr bevorzugen.

Die Exponate sind in drei Themenbereiche geordnet: in europäische Werke aus dem

Hausflügelaltar des Meisters Santa Verdiana aus Florenz, er wirkte um 1370—1405. In der Mitte Maria mit dem Kinde, mit vier Heiligen und vier Engeln, auf dem linken Flügel oben: der Englische Gruß, unten der hl. Franziskus, auf dem rechten Flügel oben Maria, unten Christus am Kreuz mit Maria und dem Evangelisten Johannes.

14.—18. Jh, ungarische Meisterwerke aus dem 19. Jh. bzw. den ersten Jahrzehnten des 20. Jahrhunderts und schließlich die Kunst der Gegenwart. Besonders schön sind die mittelalterlichen Werke sowie die ungarische Malerei Ende des 19. Jahrhunderts.

Zsófia Fülep

Indira Ga in Bulgarien

Sofia, 6. Nov. (MTI/DPA) — Die indische Ministerpräsidentin Indira Gandhi ist am Freitag auf Einladung von Todor Schiwkow, Generalsekretär des ZK der BKP und Vorsitzender des bulgarischen Staatsrates, zu einem offiziellen Freundschaftsbesuch in Bulgarien eingetroffen. Zur Begrüßung auf dem Sofioter Flughafen waren Todor Schiwkow und weitere Persönlichkeiten erschienen.

Weitere Stationen der neuntägigen Europareise Frau Gandhis werden Spanien und Frankreich sein.

Auf seiner Rückreise von der Tür Hans-Dietrich Genscher (r.) zu ein Mit seinem österreichischen Kolleg allem über europäische Themen u

Juan Carlos eröffnete Picasso-Ausstellung

Madrid, 6. Nov. (DPA) — König Juan Carlos und Königin Sofia von Spanien haben am Freitag im Madrider Museum für zeitgenössische Kunst eine anthologische Ausstellung von 139 Werken Pablo Picassos als Höhepunkt der Feierlichkeiten zum 100. Geburtstag des 1973 gestorbenen großen Künstlers eröffnet. Die Ausstellung zeigt bis zum 27. Dezember in Madrid und später in Barcelona Werke des spanischen Meisters aus allen Schaffensepochen. Ihr Wert wird mit insgesamt neun Milliarden Peseten angegeben.

Die Bilder Picassos sind größtenteils Leihgaben verschiedener in- und ausländischer Museen, so der Picasso-Museen in Paris, Barcelona und Sitges, verschiedener großer Museen in New York, Venedig und Philadelphia sowie der Ermitage in Leningrad und des Kunstmuseums in Düsseldorf. Picassos Meisterwerk Guernica, das seit zwei Wochen in einer Dependance des Prado-Museums zu sehen ist und täglich von rund 3 000 Menschen besucht wird, ist in der Ausstellung durch die riesige Kiste vertreten, in der das großformatige Gemälde am 10. September aus dem New Yorker Museum für Moderne Kunst für immer nach Spanien kam.

Haddad zurückgetreten

Tel Aviv, 6. Nov. (Reuter) — Der Oberbefehlshaber der von Israel unterstützten rechten Milizen im Südlibanon, Jamor Saad Haddad, ist am Freitag von seinem Amt zurückgetreten. Dies meldete die libanesische Radiostation „Stimme der Hoffnung". Haddad habe Leutnant Sharbel Barakat zu seinem Nachfolger ernannt, hieß es weiter. Für den Rücktritt Haddads, der in den vergangenen Jahren mehrere tausend Milizsoldaten befehligte, wurden keine Gründe genannt.

Gespräche, man werde jetzt abwarten müssen, welche Konsequenzen die herrschenden Militärs aus seinen Darlegungen ziehen würden. Man müsse sehen, welche Wirkung die Gespräche haben werden. Die türkischen Führer müßten nun ihre Ziele darlegen.

Der türkische Staatschef General Kenan Evren hatte am Donnerstag nach Angaben bundesdeutscher Delegationskreise gegenüber Genscher den festen Willen seiner Regierung bekräftigt, die Türkei zum Mehrpar-

Thatcher, suchen Nordi

London, 6. Nov. (DPA) — Die britische Premierministerin Margaret Thatcher und ihr irischer Kollege Garret Fitzgerald haben am Freitag in London eintägige Gespräche über Möglichkeiten aufgenommen, den Konflikt in der britischen Provinz Nordirland zu lösen. Beide Regierungen setzen damit die inoffiziellen Gespräche fort, die Frau Thatcher vor rund einem Jahr mit dem damaligen irischen Premier Charles Haughey in Dublin begonnen hatte.

Beobachter glauben, daß sich beide Delegationen über einen anglo-irischen Rat verständigen werden, der als „Dauereinrichtung" Maßnahmen zur Verbesserung der wirtschaftlichen Beziehungen zwischen Ulster und der Republik Irland beraten soll.

Während der vergangenen Monate haben beide Seiten zu erkennen gegeben, daß sie auf eine Wiedervereinigung der 1920 durch einen Beschluß Londons geteilten Insel hinarbeiten möch-

Valuter

(Banknoten ur gültig ab 3.

	Hö schi An Bi
Belgischer Frank	
Britisches Pfund Sterling	
Dänische Krone	
Deutsche Mark (BRD)	
Französischer Franc	
Holländischer Gulden	
Italienische Lira (1000)	
Jugoslawischer Dinar	
Kanadischer Dollar	
Norwegische Krone	
Österreichischer Schilling	
Schwedische Krone	
Schweizer Franken	
Spanische Peseta	
US-Dollar	

Die Wechselkurse für Lewa (Bulgarie Mark (DDR), Lei (Rumänien) und F teralen Abkommen.

Rippl-Rónai József, festő

Rippl=Rónai
: Park
aktokkal
(rézkarc)

Műmelléklet:
3.

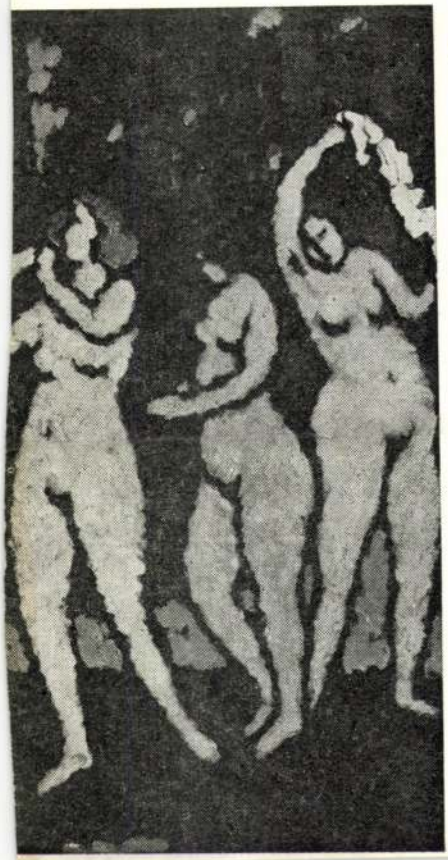

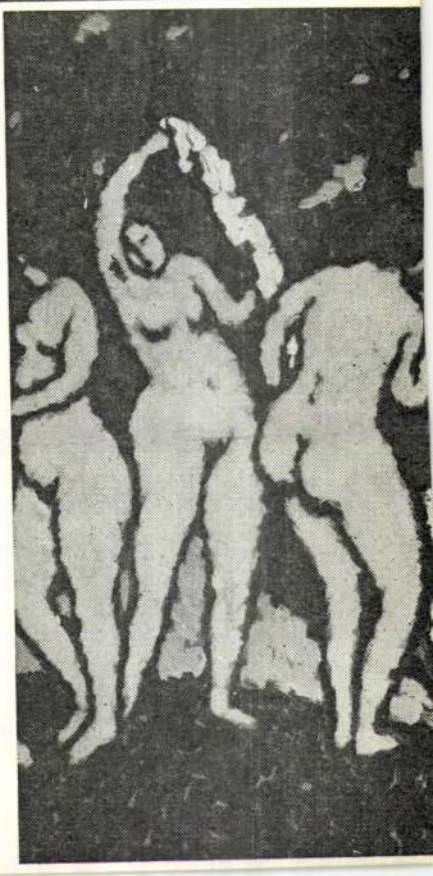

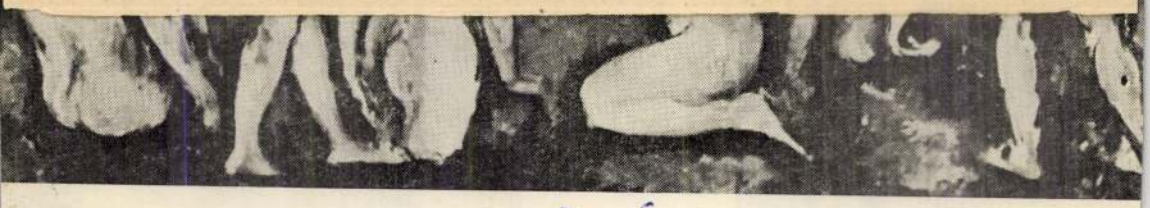

Rippl-Rónai József festőművész. (1861-1927)

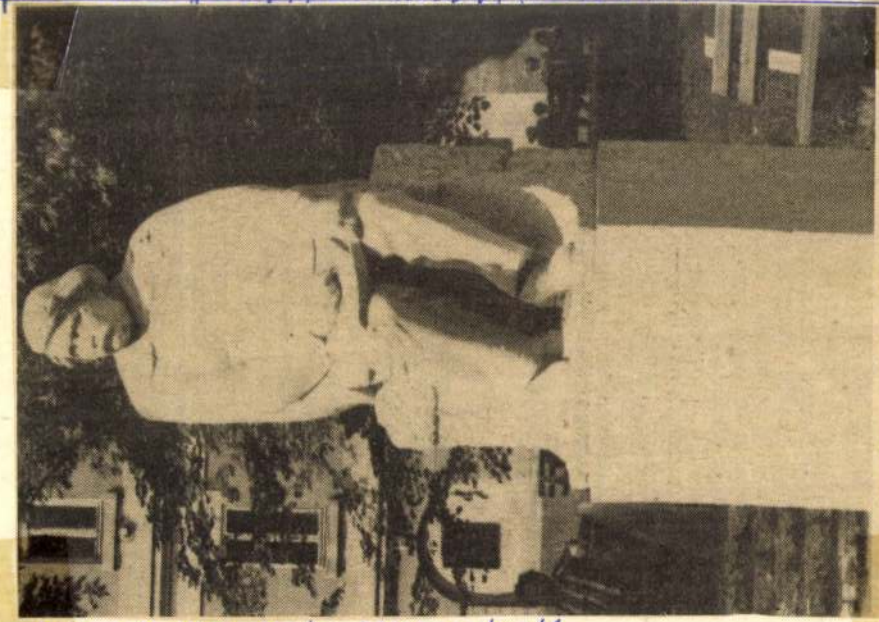

A város festőóriásának, Rippl-Rónai Józsefnek a szobra.

Tamás Ervin sípolt sorozata Kaposvárról.
Népszabadság, 1981. aug. 27. 6. old.

Rippl
Rónai

A „zsanton"-t kézikönyvként forgatta mindenki, aki főiskolás fokon vagy önképző módra foglalkozott magyar képzőművészettel. Genthon István, akinek Az új magyar festőművészet története című könyve fogalom lett, még csak harminckét éves volt 1935-ben, amikor ez az összefoglaló érvényű mű megjelent. Az újabb kori magyar műtörténetírás rendkívüli tehetségét tisztelhetjük benne, biztos ízlését, megvesztegethetetlen ítéletét. Az egyes munkákról, művészekről írott jellemzései találatok, stílusa gördülékeny, nem szakmai zsargonban ír, nem közöl kioktató „evidenciákat" hanem jó pedagógus módjára rávezet, látni tanít. Érdekes, hogy csak a festészet érdekelte, a szobrászat nem; meg akarta írni a magyar festészet „ezeréves" történetét. A festészet akkoriban újabb törekvéselvel szemben azonban Genthon István teljesen elutasító álláspontra helyezkedett, az absztrakt irányzatokat mindenestül elvetette, olyannyira, hogy a konstruktivizmusról például így ír: azt „mindössze egy íróember, Kassák Lajos propagálta, hozzá lehet tenni, kevés sikerrel..." Féltette a szakma becsületét az autodidaktáktól „kontárságától" is. A háborút követő években nagy műve folytatásáról lemondott, 1950-ben A magyar művészettörténet bibliográfiáját adta ki („a honfoglalástól napjainkig"), 1951-ben Magyarország műemlékeinek jegyzékét, s munkássága mindinkább eltolódott a helytörténeti topográfia irányába. Ebben is úttörő munkát végzett — 1959-től kezdődően látott napvilágot az a hatalmas anyag, amelyet Magyarország művészeti emlékei cím alatt ismerünk, s amelynek második, illetve harmadik kötete 1960-ban, majd 1961-ben menetrendszerűen hagyta el a nyomdát. Közben Genthon István vissza-visszatért a festészethez is, több kisebb-nagyobb monográfiája látott napvilágot (Rippl-Rónairól, Cézanne-ról, Czóbel Béláról, Ferenczy Károlyról, Bernáth Aurélról). Már posztum jelent meg 1973-ban Római naplója, amelyből kiderült, hogy Genthon István, a római Magyar Akadémiának az 1940—43 közti években volt igazgatója „íróembernek" is beállhatott volna... 1969. május 30-án halt meg, Egerben, a Régészeti és Művészettörténeti Társaság vándorgyűlése alatt; ma lenne nyolcvan éves.

(ember)

8.05—10.00 *Szünidei matiné*
10.00 *Delta* (ism.)
10.25 *Columbo*
Amerikai
bűnügyi filmsorozat
11.35 *Olivia Newton-John*
műsora
12.25 *Képújság*
16.12 *Műsorismertetés*
16.15 *Hírek*
16.20 *A rövidfilmstúdiók*
műhelyéből
17.15 *Szója, ha mondom ...*
17.35 *Egészségünkért*
17.45 *9-es stúdió*
18.15 *Sportmúzeum*
18.45 *Képújság*
19.10 *Tévétorna*
19.15 *Esti mese*

Rippl - Rónai József festő

Új Gondolat-könyvek

A *Gondolat Könyvkiadó* megjelentette a *Tankok ellen, száz halálon át...* című kötetet; a könyvvel a kiadó — a spanyol polgárháború kirobbantásának 40. évfordulója alkalmából — *Münnich Ferencre*, a magyar és a nemzetközi munkásmozgalom kiemelkedő harcosára emlékezik.

A Gondolat zsebkönyvek új kötete a *Túl a tejútrendszer határain:* a korszerű ismereteket adó, sok színes képpel is illusztrált kis könyv szerzője *Szécsényi-Nagy Gábor*. A tavaly elindított Szemtől szemben sorozatban *Bernáth Mária* gazdag forrásanyagra támaszkodva mutatja be *Rippl-Rónai Józsefet*, a századforduló nemzetközi rangú magyar festőművészét.

— : Új gondolat könyvek 6.

Népszabadság, Bp. 1976. szept. 25.

MAGYAR HÍRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 136-068, 337-748, 340-726

1916 JAN 12

József Rippl-Rónai

Budapester Rundschau

1021

József Rippl-Rónai (1861—1927): Fanella
Aus der Sammlung der Ungarischen Nationa

Kinder derartige Sorgen m
kennenlernen — sie könne
ruhig nach Hause kommen.
Zukunftspläne? Früher wa

Weitere

Frau Magda Gonda, gebo-
ne Acs, Krankenhaus-

von Dauer sein wird, ich
glaube fest daran. Ich bin
aber auch überzeugt, daß es
Zusammenarbeit,
rungsaustausch zwischen den
Ländern, Unternehmen und
Fachleuten geben wird —
in viel größerem Ausmaß als
bisher. Wenn dies der Fall
ist, wird es kaum noch ge-
lingen, die Menschen in ei-
nen ungerechten Krieg zu
treiben.

Wir haben uns zu Hause

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Tolnamegyei Népújság

1975 JUN 12

Rippl-Rónai József festő művész

1021

Útitervek, úticélok

Műemléki kalauz

Szolgáltatóház a városközpontban.

Sorozatunkban olyan műemlékeket, látnivalókat mutatunk be, amelyek közelében rendszerint elmennek a hétvégi kirándulók, vagy azok akik szabadságukat töltik, arra azonban ritkán jut idejük, hogy meg is tekintsék őket. Ezek a művészeti, irodalmi emlékek legtöbbször nem szerepelnek az idegenforgalmi kalauzokban, pedig maradandó élményt jelentenek a látogatóknak.

Kaposvári kirándulás

Kaposvár nem tartozik műemlékekben gazdag városaink közé, sőt a századforduló jó néhány épülete egyre kevésbé tud beilleszkedni a most alakuló korszerű városképbe. Ezzel szemben a város központjában álló megyei tanácsháza szép klasszicista emlék. A múlt század harmincas éveiben keletkezett, s Török Ferenc táblabíró építtette. Utcai frontján középrizalit, s nagyon szép ötablakos, kazettás díszterme, valamint lépcsőháza.

Nem messze tőle látható a méretre jelentős katolikus templom, melynek azonban művészeti becse alig van. A számos eklektikus épület közül kiemelkedik néhány 1800-as években keletkezett épület, mint a Május 1. utca elején álló egykori tiszttartói lakás, amely Csokonai Dorottyájában is szerepel.

A múzeum előtti téren áll Medgyessy Ferenc Rippl-Rónai Józsefet ábrázoló kitűnő szobra, s ez egyben elvezet Kaposvár igazi nevezetességéhez is. Rippl-Rónai ugyanis Kaposvár szülötte, egykori lakóháza az úgynevezett Rómahegyen ma is áll. A ház a XVIII. században épült, s 1890 körül emeletet húztak rá.

Medgyessy Ferenc szobra: Rippl-Rónai József.

Rippl-Rónai 1861-ben született, s 1927-ben halt meg. Müncheni tartózkodása után Párizsba került, ahol Munkácsy környezetében élt, bár nem sokkal később elfordult művészetétől, s a korabeli modern francia művészekkel keresett és talált kapcsolatot. 1900-ban költözött Pestre, s első kiállítása szenvedélyes vitákra adott alkalmat. A modern magyar festészet tulajdonképpen Rippl-Rónaival kezdődik, impresszionizmusa, friss festői látása megújította a magyar képzőművészetet.

Aki Kaposvárra utazik, a múzeumban igen gazdag gyűjteményét láthatja képeinek, ugyanis öccse (a képein is szereplő „Ödön öcsém"), jeles műgyűjtő volt, aki nemcsak nagyhírű bátyja képeit gyűjtötte, hanem a kortárs magyar festők alkotásait is. Agglegény lévén úgy rendelkezett, hogy gyűjteménye a kaposvári múzeumé legyen, ahol a vidék egyik legjelentősebb képtárának alapját vetette meg.

A kaposvári múzeum azonban más szempontból is jelentős, többek között itt láthatók az egykori somogyvári apátság szobrai, faragott kövei.

Nem feledkezhetünk meg a mai Kaposvárról sem, amely rohamosan fejlődve, egyik legszebb, legkorszerűbb vidéki városunk lesz. Nemrég elkészült a szolgáltatókomplexuma kitűnő példája annak, hogy a gyakorlati szükségletet hogyan lehet úgy kielégíteni, hogy az gazdagítsa a városképet.

cs.

Fotó: Gottvald

ste mérföldkövek

reggeli a töltésoldalon, ebéd az aktatáskából, szállás valahol egy szénapajtában. A gépesítést a csákányok és ásók — aminek a nyelét, ha eltörött, mi faragtuk újjá — jelentették. Amikor az ember elkezdte lapátolni a földet, eleinte még az istenes volt. Később, mikor derékig állt a jövendőbeli öntözőcsatornában, már kezdett ragadni a lapátra a föld, elég volt megemelni. Műszak végére már csak az ösztönné merevedett akarat lendítette a karokat föl-le, föl-le... A keresetre nem lehetett panasz. Ámbár igaz, ami igaz, a pénz jó részét akkoriban sokan dobták oda munka után a kocsmák bádogpultjára. Nehezen álltak meg az emberek a lábukon, egyedül, távol az otthontól. Ötvenkettőben megalakítottuk a brigádot. Akkor építettük a 6-os műutat. Nem volt központi rendelkezés a brigádalakításra. Nem voltak irányelvek, naplók, versenyfelelősök. Egyszerűen szükségünk volt egymásra. A közösségre, ahol mindig időben ott érezhetett maga mellett valakit az ember. Valakit, aki mélyebbre nyomta a lapátot, ha idő előtt érkezett a fáradtság, valakit, aki megfogta az ember karját, hogy tedd le a poharat fiú, valakit, aki fájrontkor megszólalt, menjünk moziba, estére jó film lesz. Ahogy teltek az évek, úgy váltunk igazi közösséggé.

HARMADIK MÉRFÖLDKŐ

Felsorolni is hosszú lenne azokat a „nyitott tetejű munkahelyeket", ahol otthagyta kézjegyét a brigád. Csatornák, vasútvonalak, házak sokasága. Aztán lassan megváltoztak a a munkakörülményeink. Reggelikor nyitottuk ki aktatáskáinkat és már nem mindig a százszor megunt szalonna került ideiglenes asztalunkra. Ebédre nem volt gondunk, hisz a mozgókonyha, bárhol is dolgoztunk, meleg étellel jött minden délben. És a munka? Abban a sokat emlegetett hőskorban termelt, bedolgozott anyagmennyiségek ma hétszeresét, nyolcszorosát csináljuk naponta. Ha újonc kerül közénk és idő előtt zsibbad a karja, nevetve vigasztaljuk, hogy így géppel keverni a betont már valóságos álom. Jóleső volt hallani, hogy egyre többször dicsérik és említik példaként brigádunkat. A vállalat kétszeres kiváló brigádja lettünk. Nem szerénytelenség, de megérdemeltük. Soha egyikünk sem állt ki a sorból, ahol a munkát osztogatták. Öt hónap alatt fektettük le a vállalat iparvágányát, azt amit mások csak két évre vállaltak volna. Készültünk nagyon az építők napjának ünnepségére. Gondoltuk, biztos „lehullik valami" és csapunk egy kis fehér asztal melletti áldomást. Mégis meglepett, mikor az éjszakai műszak után szóltak, hogy feltétlenül jöjjek el az ünnepségre. És hát most...

— „Valamennyiünk, a Tolna megyei Állami Építőipari Vállalat kollektívája nevében gratulálunk e megtisztelő kitüntetéshez." Kicsit zavartan vette át az oklevelet, keményen, lapátnyélhez szokott tenyerével szorított kezet igazgatójával. A helyére indult.

Engem tapsolnak? Dolgoztam én is éppúgy, mint ők. Szép ez az oklevél. Örül majd az asszony, ott lesz a helye a fiam főiskolai oklevele mellett.)

GYŐRI VARGA GYÖRGY

Pártmunka és

Talán pontosabb lett volna úgy kezdeni, hogy „pártmunka a takarékosság érdekében", azonban így sem igaztalan, mert ahol következetes a politikai munka s azzal egységes a gazdasági cselekvés, ott egyazon dolog különböző oldalainak kell felfogni a kettőt.

A rákospalotai bőrdíszmű, vállalati szinten, négymilliós megtakarítást tűzött ki célul erre az esztendőre. Főleg két területen látszik kívánatosnak a takarékosság. Egyik a műbőr anyagok felhasználása, a másik pedig a papíranyag felhasználása.

A szekszárdi gyár mintegy egyharmadát adja az egész üzem termelésének, így nem közömbös, hogyan vesz részt a takarékossági program megvalósításában.

Stugner Rudolf párttitkár mondja:

— A mi takarékossági tervünk az összvállalati tervbe épül bele. Műbőranyag-megtakarításból 750 ezer forintot vállaltunk erre az évre. A papíranyag-megtakarítás, főleg a kitömőanyag fajlagos csökkentésével és a szabászati papírhulladék felhasználásával további 120 ezer forintot jelent.

A továbbiakban elmondja a párttitkár, hogy tipizálták a dobozfelhasználást, ami szervezettebb irányítást és ellenőrzést igényel. Ez újabb negyvenezer forint megtakarítást hoz a gyár konyhájára.

— Megyünk az új üzembe rövidesen, ötvenezer forintot ér az az anyagmennyiség, amit a régiből az új beruházásba sikerül átmentenünk.

Bejátszanak aztán még egyéb tények is, úgy hogy a szekszárdi gyár megtakarítása ebben az évben egymillió forint felett lesz az összüzemi előirányzat négymilliójából. Ez az adat önmagáért beszél.

De végül is keressük meg, hol született az elhatározás, és hol a biztosítéka a vállalások teljesítésének. Persze, az intézkedési terv alapját a vál-

Küldöttértekezletet tartottak megyénk pedagógusai

Eredmények és gondok

Tegnap tartotta megyei küldöttértekezletét a Pedagógusok Szakszervezete Tolna megyei Bizottsága. A küldöttértekezleten a megyei bizottság beszámolt az elmúlt időszakban végzett munkáról és a szakszervezet előtt álló feladatokról. A terjedelmes, alapos beszámoló átfogta a pedagógustársadalom egész életét, részletesen elemezte a pedagógusok élet- és munkakörülményeinek alakulását.

NINCS KIRÍVÓ BÉRARÁNYTALANSÁG

A pedagógusok élet- és munkakörülményei 1971-től jelentősen javultak. Ezt a javulást több összetevő határozta meg. A bérhelyzet alakulásában kedvezően hatott az 1971. június 1-i bérrendezés. A rendelkezésre bocsátott bérkeretet teljes egészében a bérek emelésére használták fel, tartalékot nem képeztek. Így a pedagógusok munkabére átlagosan 20, a nem pedagógus állományban dolgozóké pedig 10,7 százalékkal nőtt.

Megyénk oktatásügyi dolgozói megelégedéssel fogadták a bérrendezést. Az elmúlt időszakban következetes és tudatos bérpolitikával sikerült felszámolni a kirívó béraránytalanságokat. Mindent összevetve oktatásügyi dolgozóink bérszínvonala 1971—74 között 36 százalékkal növekedett. Az utolsó esztendőben 2,5 százalékkal. A beszámoló szerint a fejlődésnek ez az aránya nem kielégítő. Ezért a bérgazdálkodást a jövőben még nagyobb gonddal kell ellenőrizni és segíteni. Elsősorban minden rendelkezésre álló eszközzel meg kell előzni a bérmegtakarítást, amely az elmúlt évben például közel **hárommillió forintot tett ki.**

LETELEPEDÉSI SEGÉLY ÉS ILLETMÉNYFÖLD

Mindezeken túl pedagógusaink jelentős béren kívüli juttatásokban is részesültek. A pályakezdőket letelepedési segély felemelt összegével, a kisebb területen dolgozókat pedig a területi pótlékkal segítették. 1971 óta az oktatási intézmények konyhái az oktatásügyi dolgozók üzemi étkezőhelyeivé is váltak. Ezt a nyugdíjasok és a hozzátartozók is igénybe vehetik. Feszültséget okoz azonban, hogy a konyhai kapacitás nem emelkedett. Hasznos juttatás a pedagógus-illetményföld is. Sajnos itt is vannak gondok: a körzetesítés során a kis településeken felszabadult a föld, a körzeti központokban pedig nem növelhették a területet. A jelenlegi helyzet nagy szintkülönbségeket teremt az egyes települések pedagógusainak jutó keresetkiegészítésben és ez kedvezőtlenül hat az általános közérzet alakulására. 1973-ban bekapcsolták a pedagógusokat is a kedvezményes gépkocsivásárlási akcióba...

MÉG MINDIG SOK A KÉPESÍTÉSNÉLKÜLI

A munkaerőhelyzetet ele-

1021

József Rippl-Rónai

DER Ausschnitt
1 BERLIN 45, Telex: 1-83538
Aufl. i. Tsd. lt. Stamm
Richtung: 1975
Südkurier, K
7750 Konstanz (BWü)
23,3; u
8. 9. 75 U

Im Westen nur wenig bekannt

Arbeiten von ungarischen Malern im Luzerner Kunstmuseum

Da Béla Bartók Programmregent der Internationalen Musikfestwochen Luzern 1975 war, lag es nahe, daß sich das Luzerner Kunstmuseum in seiner Sommerausstellung der ungarischen Kunst annahm. Konservator Ammann gelang in Zusammenarbeit mit ungarischen Kunstinstituten und Stellen der ungarischen Regierung eine repräsentative Schau, die sich allerdings vor allem auf das erste Drittel unseres Jahrhunderts beschränkte, hier aber großartige Künstlerpersönlichkeiten präsentieren konnte, deren Namen und Werk uns heute im Westen nur mehr wenig bekannt sind. So zum Beispiel József Rippl-Rónai, der von Paris, wo er zur Gruppe der „Nabis" gehörte, in seine Vaterstadt Kaposvar zurückgekehrt, die Kunst Ungarns „organisch in die Kunst Europas einschaltete". Sein „Mein Vater mit Onkel Piaczek beim roten Wein", eine Leihgabe der ungarischen Nationalgalerie in Budapest, war ein Ausstellungs-Höhepunkt.

Bedeutender Einfluß auf die ungarische Malkunst am Beginn und im ersten Drittel unseres Jahrhunderts kommt der Malerkolonie Nagybanya zu, zu deren Mitbegründern Károly Ferenczy, führende Persönlichkeit des ungarischen Impressionismus, gehörte. Zu dieser Gruppe sind auch der der fauvistischen Richtung zuneigende Istvan Farkas, der im letzten Kriegsjahr in einem Konzentrationslager umkam und der im Westen noch sehr bekannte Robert Berény zu rechnen.

Starke Impulse zum europäischen Konstruktivismus gingen von der ungarischen Gruppe Ma (Heute) aus, die um 1920 von Moholy-Nagy und Lajos Kassak gegründet wurde. Da es aber viele der bedeutendsten ungarischen Künstler vorzogen, nach dem ersten Weltkrieg ins Ausland zu gehen, fehlen dann in der ungarischen Kunstszene die bedeutenden Persönlichkeiten. Der Blick in Richtung Gegenwart wurde also in der Luzerner Ausstellung immer spärlicher, es fehlten aber leider auch wirklich repräsentative Beispiele aus der faschistischen Ära und den ersten Nachkriegsjahren. Das unbestritten große Verdienst dieser Ausstellung ist es aber, bedeutende ungarische Malerpersönlichkeiten aus der Zeit der auseinanderbrechenden Donaumonarchie neu oder wieder in das Bewußtsein westlicher Betrachter gerückt zu haben.

Gerd Benesch

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Rippl-Rónai és az irodalom

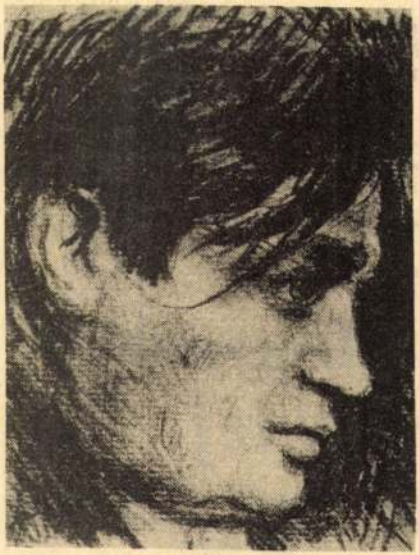

Ady Endre írta róla: *„Büszke és irigy vagyok egy szép és nagyszerű úrra, akit Rippl-Rónai Józsefnek hívnak az emberek idelenn s az angyalok odafenn. (...) Ez az öreg szépfiú bizonyosan zseni, nagyon nagy ember s felséges életű."*

A „felséges életű", jeles festőművész, *Rippl-Rónai József* 120 évvel ezelőtt, 1861. május 23-án született. Budapesten, a *Nyugat Irodalmi Emlékmúzeumban* megújított, elgondolkodtató látnivalókat bőven kínáló kiállítás nyílt *Rippl-Rónai és az irodalom* címmel.

Láthatók ott íróportrék ceruzával, pasztellel, olajjal; Adyról, Babitsról, Móriczról, s még felsorolhatatlanul sok mindenkiről. Hozzájuk sokszorosított rajzok társulnak. S könyvek is kínálják magukat, hogy aztán otthon ismét kézbe vegyük őket, illetve próbáljuk megszerezni, ha könyvtárunk még csak hiányukat őrzi.

E könyvek között az 1913-as kiadású *Rippl-Rónai József Ötven rajza*, valamint a festőművész két évvel korábban megjelent *emlékezései* éppúgy láthatók, mint az általa illusztrált *Molnár Ferenc*-kötet vagy *Móricz Zsigmond* 1925-ben megjelent *Pillangójának* borítófedele.

M. I.

Pályaudvar 1991. V. 23.

— *Elsősorban a rendőrjárőrök.* Vagy úgy, hogy épp arra járnak vagy úgy, hogy értesítik őket. Elvileg bírságolhatnak azok a *tanácsi dolgozók, akik erre az igazgatási osztály vezetőjétől felhatalmazást kapnak.* Az igazat megvallva azonban a „nehéz fiúkkal" szemben a legtöbbjük nem meri a testi épségét kockáztatni emiatt. Ugyanez a helyzet a lakossá-

továbbra is ilyen marad, s ha sikerül valamilyen módon — nem csak papíron — kitágítanunk az intézkedésre jogosultak körét, sikert érhetünk el...

A szerkesztőség felé villamosozok a beszélgetés után, végig a Körúton. Az Ibolya előtt két úriember álldogál. A hátuk mögül időnként előhúzzák a kétdecis üveget — pálinkát.

Szántó Péter

---

tejnap

a hazai tejfogyasztás
gendő sovány tej

3—4 százalékkal kívánják növelni egy személy tejfogyasztását.

— Minden lehetőség megvan erre — mondotta pénteki sajtótájékoztatóján *dr. Simka István*, a Tejipari Vállalatok Trösztjének vezérigazgatója. — *Az elmúlt öt éves terv alatt a tejtermelés 38, a -feldolgozás 44 százalékkal növekedett. Új, változatos ízek, a korszerű táplálkozást biztosító készítmények jellemzik az ipar termelését.*

Öt esztendő alatt csaknem 40-féle új termékkel jelent

nyosságai nem teszik lehetővé, hogy mindenütt bőséges kínálat legyen.

A sajtótájékoztatón a többi között felmerült — a Népszava már foglalkozott is vele — a 1,5 százalékos zsírtartalmú, *sovány tej, de alig kapható.* Az iparág vezetői elmondották, hogy a műanyag zacskó színe összetévesztésre ad lehetőséget a zsírdúsabb tejjel. Ezért sok helyen nem rendelik a kereskedők. *Néhány hét múlva elfogy a rossz jelzésű csomagolóanyag, és más színezésű zacskókban szállítják a boltokba*

Rippl Rónai József

Meggyfa virágzás"

Szabó Júlia: A szecesszió és a vonal
Művészet, 1975. december – 6 oldal.

hajladozó, táncoló alakok. Ez a téma vi
életérzést közvetített. Igaz, nem minden n
kájában egyforma tudatossággal, de a ter
emberi világ harmóniájába, egységébe
sugározta. Voltak akik ezt a mozgást valós
jában élték át, voltak akik stilizálták,
kultikus cselekményekké mélyítették. W
könyvében nyíltan kimondja, a sugárvo
zási elv felismerése, amelyet néhány ős
szimbólumban az ember már évezredek ót
mazott, az élet forrásához vezet. Crane
vasva, megértjük, hogy amikor a szecess
naturális vagy szimbolikus formában az
sát" ábrázolják, ez nemcsak hagyomány
költői idézet volt, hanem művészetük
formai lényegét egyszerre érintette. A
folyamok ábrázolása a világ minden ener
nak, állapotváltozásának, folyamatána
jelentette.

Természetközelség és miszticizmus k
szecesszió világszemléletében, a legelvon
csak az érzékek összességére ható form
testet. Az „isteni lényeg" szépformájú
csendes sétájában vagy gyorsuló tánc
látható formát. Lehet, hogy ezért vált s
hősnővé, sokat ábrázolt tökéletes ideállá
évtizedeiben egész Európában Dante Bea
„az emberek úgy megszerettek, hogy amik
járt, látására mindenünnen előfutottak
Az új élet – Jékely Zoltán ford.). Beatrice
alakja, egyszerű mozgása, fákkal, virágok
gokkal azonos ritmusú élete könnyen vál
főbb jellé. A magyar művészetben legmag
formában Gulácsy Lajos festményén és r
meg ez a jel a szecesszió hullámvonalával
ban egyesülve egy tenyérnyi ceruza- és
Ezt a rajzot bizonyára borzongással és áh
a szecesszió hullámvonalának minden eu
lője, mert közös hit tárgyáról vall.

Gulácsy több festményén és rajzán érz
cesszió természet- és világ-értelmezésén
Tudós megfogalmazásokig soha nem jut
költő és álmodó volt, de a virágok és rov

y Lajos: Dante és Beatrice,
1910 között (rajz, MNG)

áry: Róka és hattyú,
izlat, 1913 körül

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 MÁJ 23
TOLNA MEGYEI NÉPÚJSÁG

Rippl Rónai József festőművész

1021

Száztizenöt éve született Rippl Rónai József

Száztizenöt éve, 1861 május 23-án született a magyar festőművészet egyik kiemelkedő egyénisége — Rippl Rónai József. Képünkön: Móricz Zsigmond portréja.

A Föld legnagyobb távcsöve

A Szovjetunióban eddig páatlan felvételeket készítettek világ legnagyobb azimutáis — oldalszögosztó, oldalrányszöges — távcsövének seítségével, amely Karacsevo—Cserkessziben, az észak-kaukázusi magas hegyek között fekő obszervatóriumban találhaó. Ez a csillagászati berendeés hatalmas, 42 méter maasságú szerkezet. Mozgó rézének súlya 650 tonna. Ez artja a csillagok, csillagrendzerek és mesterséges égitesek megfigyelésére alkalmas 00 tonnás távcsövet, melyet zögtizedmásodpercnyi pontosággal mozgat. A legnagyobb újdonság azonban a távcső főlencséje, melynek átmérője 6 méter. Ez egy teles méterrel meghaladja az USA-ban, a Palomar-hegyen lévő teleszkóp lencséjének mé-retét.

A teleszkóp valamennyi bonyolult mozgását külön e célra készített elektromos számegyvezérlésű gép végzi. nek 1000 tonnás mozgó kupolája van. Ide került a műszaki szolgáltatásokat biztosító eszközök legnagyobb része, és egy eredeti vákuumos berendezés, melynek célja, hogy időről időre alumíniumpor segítségével megtisztítsa a távcső tükrét.

Földünk legnagyobb égre néző „szeme" sok milliószor több fényt képes felfogni, mint szemünk. A távcsövet korszerű színképelemző berendezésel is felszerelték, hogy annak segítségével tanulmányozhassák a tőlünk több millió fényév távolságban lévő csillagok összetételét és sugárzásuk intenzitását.

Az óriási csillagászati távcső a világ valamennyi csillagásza számára igen jelentős. Szovjet és külföldi tudósok számos levélben kérték, hogy dolgozhassanak vele. Egy különleges nemzetközi csillagászati bizottság gyűjti össze a témákat, hogy csak a legérté

Józef Rippl-Ronai

1021
Arbz
IV 6

Aus der Ungarnausstellung: „Meine Brüder" von Rippl-Ronai

„Budapest grüßt Wien" in der Secession:

Anfänge der ungarischen Kunst

„Budapest grüßt Wien" auch mit einer Ausstellung in der Wiener Secession, in der Ölgemälde und Graphiken aus dem Budapester Historischen Museum gezeigt werden, die die Entwicklung sowohl der Stadt als auch der Kunst zwischen 1700 und 1945 darstellen.

Die Ausstellung beginnt mit der ältesten Darstellung der Stadt: Auf einem Votivaltar eines unbekannten Meisters aus dem 17. Jahrhundert ist im Hintergrund die Burg von Buda zu sehen. Zwei Graphiken, gleichfalls aus dem 17. Jahrhundert, zeigen die Burg dann in ihrer ganzen Ausdehnung.

Die vielen Porträts und Landschaften aus dem 18. und 19. Jahrhundert lassen deutlich den Einfluß Österreichs erkennen. Das Jahr 1873 jedoch bedeutet für die Budapester den Beginn einer neuen Ära: Damals wurde Buda mit Pest vereint und damals beginnt, wie die ungarischen Kunsthistoriker erklären, auch eine nationale ungarische Kunst. Als ihr Hauptvertreter gilt Miklos Barabas, bei uns wenig bekannt, aber in Ungarn sehr angesehen. Von den Bildern von Barabas, die in der Ausstellung gezeigt werden, sind für uns die kleinen Budapester Aquarelle am interessantesten, die einigen Aquarellen von Rudolf von Alt gegenübergestellt werden, der ja gleichfalls Budapester Veduten gemalt hat.

Die Malerei des späten 19. und des 20. Jahrhunderts zeigt wieder starke Einflüsse aus Österreich und Frankreich. Rippl-Ronai ist mit einigen schönen Gemälden vertreten, auch von Munkascy ist ein Bild zu sehen. Der 1934 verstorbene Gyula Derkovits gilt durch seine persönliche Note und sein soziales Engagement mit Recht als einer der bedeutendsten ungarischen Künstler.

E. G.

DER HANS-CHRISTIAN-ANDERSEN-PREIS, der einzige internationale Preis für Jugendliteratur, wurde für 1976 der dänischen Schriftstellerin Cecil Bodker für ihr Gesamtwerk zuerkannt. Die Jury ist heuer in Wien zusammengetreten.

Rippl Rónai József 1

Uj tü

Bakó Zsuzsanna: Rippl Rónai József: Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett

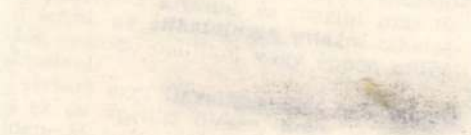

Rippl Rónai József

den elemnek meghatározott helye és szerepe van a képen. Uralkodó szin a sárga és a vörös, melyeknek erejét csökkenti és a kompozició egyensúlyát biztositja a két kiegésztiö szin, a kék és a zöld használata.

Uj tükör 1979/23/24

Bakó Zsuzsanna: Rippl Rónai József: Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett

Rippl Rónai József 2

Képünk – a fenti irányzatból elsősorban a formai megoldásokat véve át – a szín és a körvonal kifejező erejére tudatosan építő kompozíció. Rippl-Rónai e korszakának későbbi képein ezek a jegyek – különösen a laza színfoltokkal való festésmód – még erősebben érvényesülnek. Min-

Uj tükör 1979/23/24

Bakó Zsuzsanna: Rippl Rónai József: Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett

Rippl Rónai József 4

A művész közel hozza a nézőhöz a két öregúr alakját, és ezzel bensőségesebbé teszi a képet, megőrizve ezzel a hideg dekorativitás veszélyétől. Bal oldalon ülő édesapja portréjának megformálásánál a festő jellemábrázoló erejének mélységéről győződhetünk meg. Az apa arcából, mozdulatából áradó szomorúságot enyhíti valamelyest barátja, Piacsek bácsi elmélázó, meditáló arckifejezése. A festmény az elmúlás gondolatát idézi fel bennünk nyugodt, kiegyensúlyozott kompozíciójával, a témához illő mértéktartásával.

BAKO ZSUZSANNA

SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1978 JAN 26

Budapester Rundschau

József Rippl-Rónai

1021

Kunstförderung im Komitat Somogy

FRUCHTBARE WECHSELWIRKUNG

SOMOGY gehört nicht zu jenen Komitaten Ungarns, die eine besondere Schule der bildenden Kunst geschaffen hätten, aber es verfügt über bedeutende Traditionen auf diesem Gebiet.

Zur vielseitigen Realisierung der Traditionspflege und zur Entfaltung eines guten künstlerischen Geschmacks haben wir heute immer mehr Möglichkeiten. Auch im Komitat Somogy hat sich ein reges künstlerisches Leben entfaltet, als Folge einer bewußten Kulturpolitik arbeitet jetzt hier eine größere und künstlerisch kraftvollere Gruppe von bildenden Künstlern als früher. Die bedeutendsten Amateure mitgerechnet, betätigen sich rund dreißig bildende Künstler aktiv. Ihr Schaffen entwickelt sich in stetiger Wechselwirkung, mit dem ganzen gesellschaftlichen Leben.

DAS ERSTARKEN DER SOZIALISTISCHEN WIRTSCHAFT ermöglichte eine umfassendere finanzielle Unterstützung der bildenden Kunst. Die Kulturabteilung des Komitatsrates verwendet jährlich 40—50 000 Forint zum Ankauf von Kunstgegenständen, und auch der überwiegende Teil des Kontingents von 30 000 Forint innerhalb des Kunstfonds kommt in erster Linie den bildenden Künstlern des Komitats zugute. Bei Gruppenausstellungen wird ebenfalls sehr viel gekauft. Auf der transdanubischen Ausstellung im Jahre 1974 gaben zum Beispiel der Komitatsrat und Kaposvárer Betriebe mehr als 200 000 Forint für Neuerwerbungen aus. Unsere besten Künstler erhalten auch regelmäßig zentrale (Lektorats-) Aufträge. Viele von ihnen sind bereits mit dem Kunstpreis des Komitats ausgezeichnet worden.

Auf Anregung der Kulturabteilung entstand folgende Form der Unterstützung: Seit 1975 stellen acht Betriebe bzw. Unternehmen ein Stipendium von monatlich 1500 Forint zur Verfügung, das die Künstler ein halbes Jahr lang erhalten. Als Gegenleistung leiten sie Zirkel für Freunde der bildenden Kunst und veranstalten Ausstellungen in den Betrieben. Der günstige Einfluß dieser Initiative macht sich bereits bemerkbar, vor allem im wachsenden Interesse der Arbeiter für die bildende Kunst. In Zukunft wollen wir dieses System auf breitere Kreise ausdehnen.

DIE STEIGERUNG DER SCHAFFENSFREUDE hängt auch mit der Erweiterung der Ausstellungsmöglichkeiten zusammen. Die Zahl der Ausstellungsräume und der Ausstellungen hat zugenommen. Neben dem Komitats-Museum in Kaposvár und dem Vaszary-Saal bieten zahlreiche Betriebe und Kultureinrichtungen Gelegenheit, Ausstellungen zu veranstalten. Durch regelmäßige Teilnahme an Ausstellungen können sich Künstler und Publikum treffen. Unter den gemeinschaftlichen Ateliers seien vor allem das Künstlerhaus von Fonyód und das erst kürzlich eingeführte internationale Bildhauer-Symposium von Nagyatád genannt.

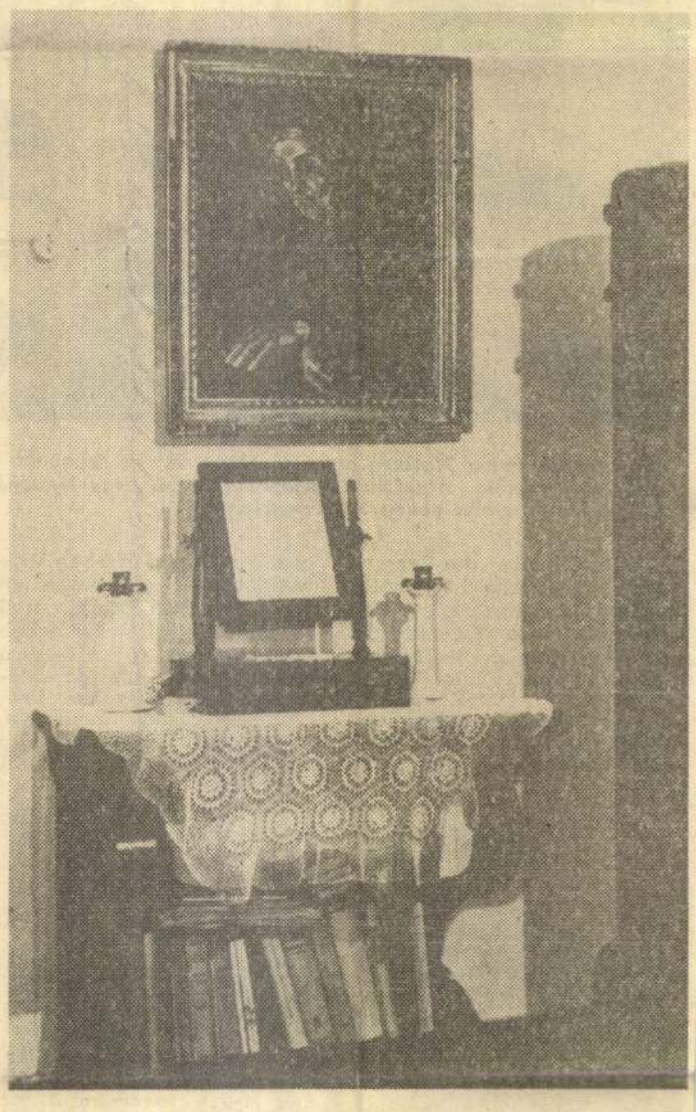

Gedenkzimmer des Malers József Rippl-Rónai in Kaposvár

Aufgrund der materiellen und moralischen Anerkennung sowie der positiven Tendenzen bei den objektiven Bedingungen entfaltet sich die schöpferische Tätigkeit unserer Künstler auf einer immer höheren Ebene. Das zeigt sich sowohl in Bereicherung und Modernisierung der Themenwahl als auch im steigenden Niveau der künstlerischen Gestaltung. Diese Entwicklung läßt sich nicht nur an den Erfolgen von Ausstellungen und Wettbewerben im Komitat ermessen, sondern auch an der Beteiligung bei Ausstellungen und Wettbewerben in anderen Teilen des Landes.

VERGANGENHEIT UND GEGENWART in der Somogyer bildenden Kunst fügen sich nicht einfach im Lauf der Zeit aneinander, sondern bilden ein organisches Ganzes. Die Kunst der heute lebenden Künstler paßt sich würdig den Schöpfungen der großen Vorgänger an, wenn auch in einzelnen Fällen mit bescheideneren Standhöhen.

Unsere bildenden Künstler haben — im Einklang mit der Gesamtheit kultureller Dienstleistungen — kunstsinnige Rezeptivität der Werktätigen im Komitat in bedeutendem Maße entwickelt.

István Honfi

Simsons Kampf mit dem Löwen (aus der einstigen Basilika von Somogyvár, 12. Jh.)

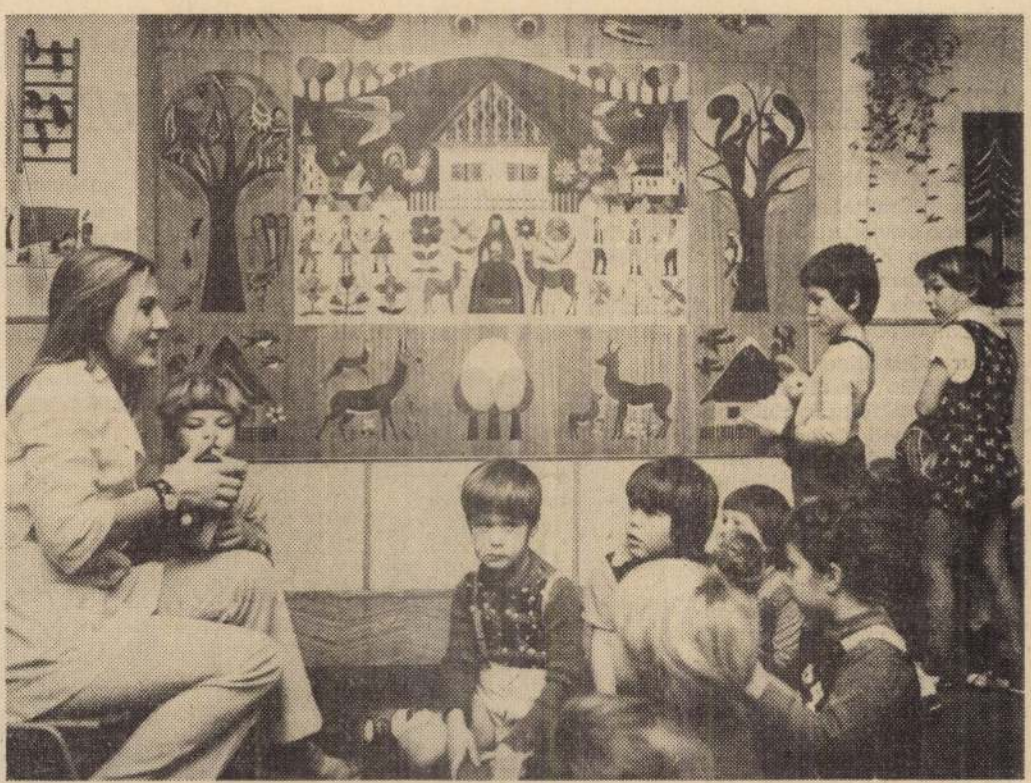

Mit verschiedenen Motiven aus der Märchenwelt schuf der in Zalaegerszeg (Südwest-Ungarn) lebende Amateur-Kunstgewerbler György Hadnagy ein farbenfrohes Intarsien-Wandbild für einen neuen Kindergarten

steuerung nicht die Rassenreinheit berücksichtigt, vielmehr geben die sozialen Verhältnisse des Eigentümers und die Funktion des Hundes den Ausschlag. Für Wachhunde sind jährlich 60—80 Forint Steuern fällig, für Jagdhunde 100—200 und für Vierbeiner ohne festgelegte Funktion 500—800 Forint. Steuerfrei sind die Blindenhunde.

In der Mitte des Karpaten-

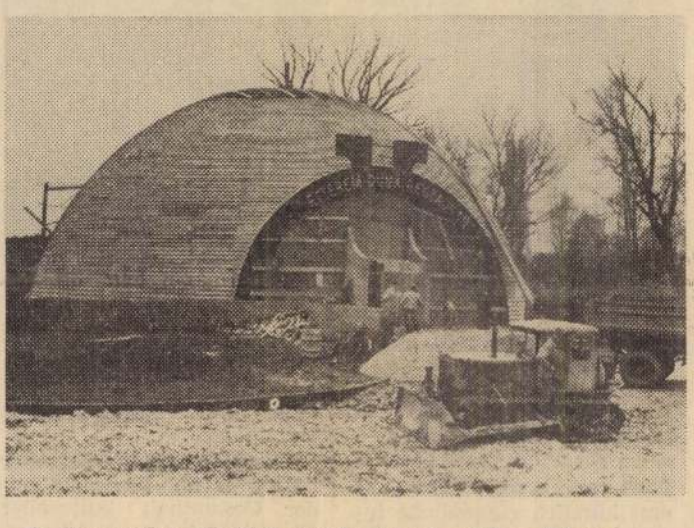

In Szentendre, nördlich von Budapest, wird in Kürze ein neues Restaurant eröffnet

in der nichtelektrischen Verwendung der so erhältlichen geothermischen Energie, und in der landwirtschaftlichen Nutzung steht sogar Ungarn an der Spitze. Unter den hiesigen geothermischen Verhältnissen muß man im Durchschnitt bis zu 2000 Meter Tiefe bohren und gewinnt insgesamt 1500 Liter Wasser von 80—100°C pro Minute.

800 Ärzte hatten unlängst einen Fragebogen über ihre

Rauchergewohnheiten

zu beantworten. Von den eingegangenen 500 Antworten kamen 168 von Nichtrauchern, 152 von Rauchern, während 180 Ärzte angaben, sich das Rauchen abgewöhnt zu haben. Zwei Drittel der letzteren taten dies aus Vernunftsgründen, die anderen wegen irgendeiner Krankheit. Bezeichnend: 98,4% sind über die schädlichen Auswirkungen des Rauchens genau informiert.

Einen zähen und konsequenten Kampf um die Rehabilitierung der

Bewegungsbeschädigten

führt die Budapester Unfallambulanz. Die überwiegende Mehrheit der Patienten erlitt Verletzungen der Füße oder der Hände. Im Institut werden jährlich 15 000 Patienten behandelt, 94% können anschließend zu ihrem ursprünglichen Arbeitsplatz zurückkehren.

Die ersten Vorbereitungen auf den Frühling sind bereits jetzt am

winterlichen Balaton

im Gange, und zwar bei den Fremdenverkehrsorganen und allen Unternehmen, die sich an Dienstleistungen und Versorgung beteiligen. Die Kollegen von der Abteilung Instandhaltung bei den Reisebüros Siótour und Balatontourist Nord schützen die Holzbungalows mit Bootslack und Schilfmatten und begannen, die Rohrleitungen und das Elektrizitätsnetz auszubessern.

In den Höfen und Reparaturwerkstätten am Balaton erfolgt eine Überprüfung sämtlicher Wasserfahrzeuge, um die Schiffe und Wasserbusse der Ungarischen Schifffahrtsgesellschaft MAHART rechtzeitig dem Verkehr übergeben zu können.

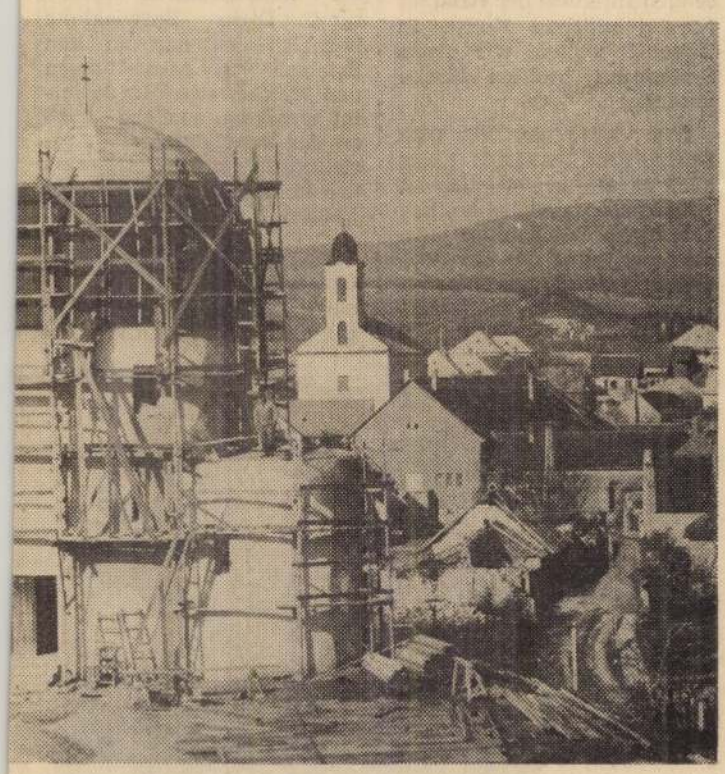

denkmäler wird im westunga rischen rt, die romanische Rundkirche von Öskü. uwerk erhält auch eine neue Kuppel

Rippl Rónai Rózsef

Magya

Oreganyám a címe annak a 152×111 centiméteres — *Rippl Rónai*-olajfestménynek, amely a *Nemzeti Galériában* a Budavári Palota C-épületének földszintjén látható május műtárgyaként. A művész e képét az általa fekete korszaknak nevezett években, a *múlt század végén* festette a franciaországi *Neuilly-ben.* A síkszerű komponálás és az erős sziluettrajz szecessziós formajegyeket tükröz, s a barna-szürkés tónusú festményből egyedül az öreg, ráncos, megfáradt arc emelkedik ki világosságával és plasztikusságával. A festő művészetében később nagy hangsúlyt kapó enteriőrnek itt csak jelzései a kándallópárkány virággal és a karosszék láthatók.

Rippl-Rónai József először 1894-ben mutatta be ezt az alkotását, amelyről a korabeli kritika *elismerően* nyilatkozott.

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 2

„Adyt nagyon szerette Rippl-Rónai." Ezt a mondatot *Meggyesy Ferenc* írta le Rippl-Rónai halálának harmincadik évfordulóján. Hozzátéve még, hogy a festő kertjében ülve gyakran olvastatott fel a poéta verseiből, esetenként pedig maga olvasott fel Ady köteteiből. *„Ott áll előttem, ahogy utoljára láttam, kissé meggörnyedve, botjára támaszkodva, de szellemében frissen, ahogy Adyról beszél és szemében a régi harcok tüze és villáma gyúl ki"* — írta egy hírlapíró az idős festőről, a festő halála után nem sokkal.

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 4

A festő Adyban *„nagyobb embert, mint bárki korunkban"*, a költő Rippl-Rónaiban *„a legnagyobb, vagy majdnem a legnagyobb"*-at, Ady — egyik értője szavaival — „igazi bálványa" volt a nemzetnek, aki megdöbbentő közvetlenséggel és nagy lírikusi erővel, emelkedett egyszerűséggel rázta fel aléltságából

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF

Osszefogta és kifejezte mindazt, ami az újat áhitónak fájt. Az akkori élet hű dokumentálására törekedett a festő is. Ekként művészi céljaik megvalósulásában *van párhuzamosság és érintkező azonosság.*

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 1

1861. május 23-án — százhúsz esztendővel ezelőtt — született Rippl-Rónai József festőművész, aki kezdetben barna és fekete színekkel szecessziós hangulatú képeket festett, majd művészetére az élénk és erőteljes színkompozíció vált jellemzővé. A posztimpresszionista stílus legjellegzetesebb magyar képviselője.

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

Tarefa: Adv da Rainf Rabo

Nome: [illegible] 1901/1949

RIPPL RÓNAI JÓZSEF]

Ezek az adalékok nemcsak a művek, gondolatok, eszmék kölcsönös cseréje szempontjából érdekesek, hanem annak dokumentumaiként is, hogy a századforduló utáni magy[illegible] művészet két kiemelkedő [illegible], irányadó egyéniség [illegible] a másikban.

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

József Rippl-Rónai

1029

BILDENDE KUNST IM KOMITAT SOMOGY

EUROPÄISCHES NIVEAU

Nummer 10/1975 der Kunstzeitschrift *Művészet* gibt einen Überblick über die bildende Kunst im Komitat *Somogy*. Die einzelnen Artikel beschäftigen sich mit der Darstellung von Mensch und Tier in der südtransdanubischen Hirtenkunst, mit dem Bildungswesen im Komitatssitz *Kaposvár* um die Jahrhundertwende und der Rolle, die die Stadt im 20. Jahrhundert in der bildenden Kunst Ungarns und Europas spielte. Weitere Themen befassen sich mit der Bauplastik der Somogyvárer Basilika, mit der Stellung von Tradition und Modernität im Schaffen der zeitgenössischen Künstler des Komitats.

József Rippl-Rónai: Papa, Mama, Onkel Rippli, 1903

Kaposvár ist eine Stadt mit reichen Traditionen. Ihre Geschichte reicht bis ins Mittelalter zurück. Ihre Blütezeit erlebte sie im 18. Jahrhundert, als sie Sitz des Komitats wurde. Ihre Bedeutung als Handelsstadt ist auf ihre günstige Lage zurückzuführen. Sie liegt an der Kreuzung wichtiger Handelswege, die Transdanubien mit der Tiefebene verbinden. Ihre Bedeutung als Kulturzentrum ist vor allem der Tätigkeit des Bischofs Ferenc Kazinczy (1754—1831) zu verdanken, der in Kaposvár eine Bibliothek und ein Museum gründete. Im selben Jahr entstanden auch der Verein der Musikliebhaber von Kaposvár mit 349 Mitgliedern und die Zentrale Ungarische Gesellschaft für Kunstgewerbe, die die erste Industrie-Ausstellung der Stadt veranstaltete. Den Hauptteil dieser Ausstellung bildeten jene industriellen Produkte, die auch auf der Weltausstellung in Milano gezeigt worden waren. Eine wesentliche Bedeutung im kulturellen Leben der Stadt um die Jahrhundertwende kam außerdem der sozialistischen Arbeiterbildung zu. Während in

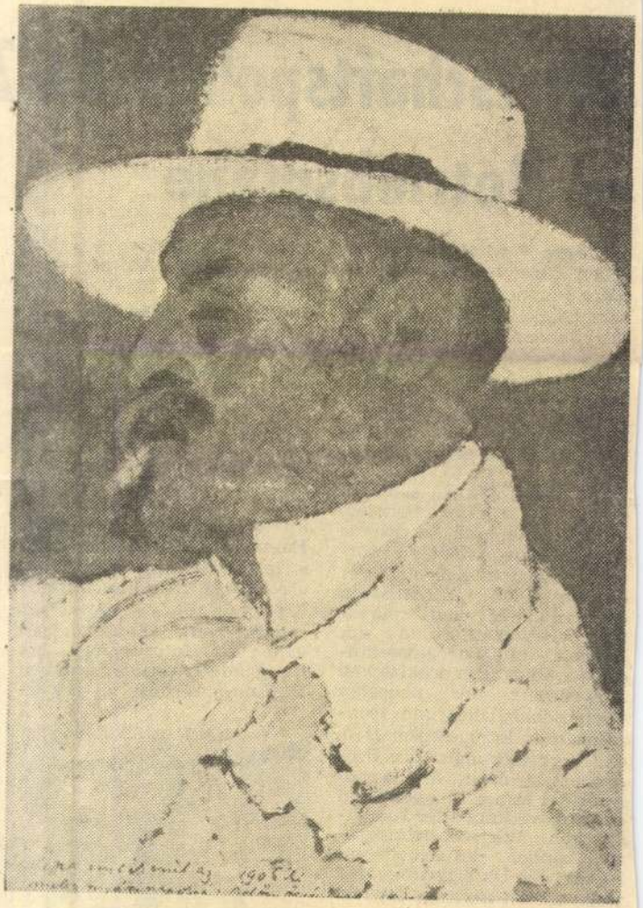

József Rippl-Rónai: Ödön Rippl-Rónai, 1907

ging er zum erstenmal nach Paris, schloß sich dem künstlerischen Leben Frankreichs an und wurde Mitglied der sogenannten Nabis-Gruppe, in der sich französische Postimpressionisten vereinmachte das ungarische Publikum für die Formensprache der modernen Malerei empfänglich.

Zu Rippl-Rónais Schülern gehörte kurze Zeit auch der aus Kaposvár gebürtige Maler *Sándor Galimberti* (1883—1915), einer der bedeutendsten Vertreter des Kubismus in Ungarn, der vor allem Stilleben und Stadtansichten schuf.

Die Laufbahn des ebenfalls vielgereisten *János Vaszary*, gestaltete sich bei weitem nicht so ausgeglichen wie die von Rippl-Rónai. Anfang des Jahrhunderts war er einer der führenden Gestalten des ungarischen Realismus, dann der Sezession, später malte er expressionistische Bilder, doch im Grunde genommen zeigt sich in all seinen Werken der Geist des Postimpressionismus.

Bei Rippl-Rónai lernte auch *Ferenc Martyn*, ein Maler, der die Formenwelt der Volkskunst mit surrealistischen Assoziationen durchtränkte. Auf einem Bild aus dem Jahre 1910, dem *Paprika-Stilleben*, erkennt man bereits — über eine angenehme Farbkomposition hinaus — die Personifizierung der Objekte *van Goghs*, die verblüffende Gedankenassoziierung der Surrealisten und die fast schon auf den Hyperrealismus hinweisende Wahrheitssuche bei der Darstellung des Gesehenen. Er war in dieser Hinsicht der Kunst des damaligen Paris weit voraus.

Andenken der Vergangenheit

Bevor wir uns den zeitgenössischen Künstlern im Komitat Somogy zuwenden, soll erwähnt werden, daß

spielen, wobei die Ansicht des Dorfes die Kulissen ersetzen würde.

Nach 150jähriger. Besetzung durch die Türken kam beim künstlerischen Wiederaufbau zur Zeit des Barock dem aus Österreich stammenden Maler *István Dorfmeister* (um 1725—1797) besondere Bedeutung zu. Seine Fresken schmücken eine ganze Reihe von Kirchen im Komitat Somogy.

Eine biblische Darstellung der christlichen Glaubens-

aus den siebziger Jahren lenken unsere Aufmerksamkeit auf das zerrüttete Verhältnis zwischen Mensch und Natur, auf die steten Gefahren, die aus dem Ausgeliefertsein gegenüber maschineller Gewalt, aus dem Antihumanismus resultieren. Er ist ein engagierter Künstler, der statt ästhetischer lieber ethische Probleme in den Mittelpunkt seines Schaffens stellt.

Tradition und Modernität

Im Komitat Somogy läßt

Wirtschaftspolitische Ziele — Betriebspläne

Unsere wirtschaftspolitischen Ziele müssen wir in einer schwierigen Weltwirtschaftslage als früher verwirklichen. Dementsprechend muß die Effektivität der ökonomischen Arbeit im zügigen Tempo vor sich gehen, die Produktionseinrichtungen, Rohstoffe, Zeit und Arbeitskraft müssen besser genutzt werden.

Die Unternehmen sind in erster Linie dazu berufen, die moderne und wirksame ökonomische Arbeit zu fördern. Zur Steigerung der ökonomischen Effektivität, der rationalen und sparsamen Bewirtschaftung der Material- und Energiebestände, der sofortigen praktischen Anwendung der neuesten wissenschaftlichen und technischen Errungenschaften, der Verbesserungen der Produktionsstruktur, der Erhöhung der Exportfähigkeit und der Ausweitung der sozialistischen Wirtschaftsintegration können die Arbeitskollektive der Unternehmen den wertvollsten Beitrag leisten.

Material- und Energiewirtschaft

Aus all diesem ergibt sich die Schlußfolgerung, daß in den kommenden Jahren Wirtschaftslenkung und Planmäßigkeit der Unternehmen kraftvoll verbessert werden müssen. Hauptaufgabe der qualitativ aufgewerteten Betriebsarbeit ist die Formulierung der zur Zeit fälligen Pläne der Unternehmen. Die Planungsarbeit der Unternehmen muß davon ausgehen, daß die Arbeit der Kollektive stets im Einklang mit den im Volkswirtschaftsplan verankerten Zielsetzungen einzelnen spezifischen Gebieten besondere Aufmerksamkeit widmen. Die Verbesserung der Energielage der Volkswirtschaft bedeutet z. B. für die Bergwerks- und energieerzeugenden Unternehmen die erstrangige Aufgabe. Auf dem Gebiet der Versorgung mit Grundstoffen können die Verhüttungs- und Maschinenindustrieunternehmen das meiste leisten. Die Verwirklichung unserer Ziele im Wohnungsbau stellen den Baumaterial- und Bauindustrieunternehmen gegenüber gesteigerte Anforderungen.

In Kenntnis der volkswirtschaftlichen Zielsetzungen gehen die Unternehmen bei der Planung von der genauen Bestimmung des zu erwarter Materiale ist vom Standpunkt der Effektivität aus für das Unternehmen genauso nachteilig wie zu geringe Materialreserven.

Die unerläßliche Bedingung der Erfüllung des quantitativen und qualitativen Voranschlags der modernen Produktion ist die Sicherung entsprechender Arbeitskräfte. Der gute Arbeitskräftelenkungsplan ist die gemeinsame Sache des ganzen Unternehmens. Jedes einzelne Unternehmen muß dem entsprechenden Arbeitskräftenachwuchs, der Facharbeiterbildung, der möglichst rentablen Nutzung der bestehenden Arbeitskräfte und der guten Arbeitsorganisation besondere Aufmerksamkeit zuwenden.

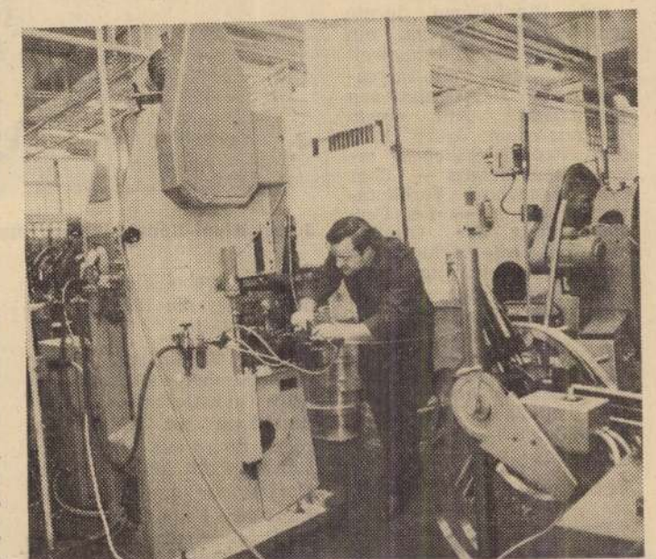

In den TUNGSRAM-Werken brachte Kálmán Varga einen Neuerungsvorschlag ein. Jah... Presse: 20 Millionen Forint

seinen Werktätigen stellt, ist, ihr Arbeitsengagement, ihre schöpferischen Initiativen vor allem zum Erreichen der wichtigsten Unternehmensziele, jener, die den meisten Erfolg versprechen, zu mobilisieren.

Der getreue Spiegel, der Maßstab der Wirtschaftslenkung des Unternehmens ist der Selbstkostenplan. Vom Standpunkt der wirksamen Arbeit ist die öffentliche Diskussion der finanziellen und fachlichen Planabschnitte von großer Bedeutung. Aus dem Selbstkostenplan erfahren die Arbeiter des Unternehmens die Preise der einzelnen Erzeugnisse und können, in Kenntnis dieser Zahlen, Vergleiche ziehen und Vorschläge machen.

Vom Standpunkt der gegenwärtigen und zukünftigen Arbeit kommt der Investitionsarbeit der Betriebe herausragende Bedeutung zu. Entwicklungsart, -richtung und -wirksamkeit der Unternehmensgrundlagen beeinflussen Lage und Ergebnisse des Unternehmens wie auch die ganze Volkswirtschaftsarbeit auf lange Sicht. Deshalb müssen alle Unternehmen, die große Investitionen planen, der gründlichen Vorbereitung, Durchführung und Anwendung in der Produktion, ihre ganze Aufmerksamkeit widmen. Bei jeder einzelnen Investition muß mit der Tatsache gerechnet werden, daß die 10prozentige Verkürzung der Ausführungszeit von Investitionen das Nationaleinkommen eines Jahres um mehr als 2 Milliarden Forint vergrößert. Im Falle von Maschineninvestitionen darf die Sicherung der heimischen bzw. aus den sozialistischen Ländern stammenden Maschinenbasis des weiteren billige aber gute Lösungen nicht vernachlässigt werden.

Im Rahmen der Planungsarbeit der Unternehmen ist die Ausarbeitung der Sozial-

UNGARN–BRD-GESPRÄCHE

ERWEITERTE WIRTSCHAFTS-BEZIEHUNGEN IN SICHT

In Bonn tagte unlängst der Ausschuß für wirtschaftliche, industrielle und technische Zusammenarbeit Ungarn—Bundesrepublik Deutschland; Außenhandelsminister *Dr. József Biró* leitete die ungarische, Bundeswirtschaftsminister *Hans Friderichs* die bundesdeutsche Delegation. Außerdem führte Minister Bíró auch Unterredungen mit Landwirtschaftsminister *Josef Ertl*. Bei den Gesprächen, die in einer sehr konstruktiven Atmosphäre gehalten und erfolgreich beendet wurden, kamen vor allem die bisherigen Ergebnisse und die Entwicklungsmöglichkeiten der ungarisch-bundesdeutschen Handels- und Kooperationskontakte zur Sprache.

GESTALTUNG DES WARENVERKEHRS

Bis 1974 konnte im Warenverkehr zwischen beiden Ländern eine dynamische Entwicklung verzeichnet werden. Der Wert der gegenseitigen Lieferungen ist von 1970 bis 1974 auf das Dreifache (2,7 Millarden DM pro Jahr) gestiegen. 1974 aber machten sich vor allem infolge der steigenden Rohstoffpreise negative Erscheinungen bemerkbar: Der ungarische Import nahm um 67% zu, und der Export konnte damit nicht Schritt halten. Der Passivsaldo der Handelsbilanz ist in einem Jahr auf das Dreieinhalbfache (850 Millonen DM) gestiegen. Im vergangenen Jahr hat sich der Import zum Teil infolge der sinkenden Rohstoffpreise um 15% verringert, während der Exportwert ungefähr unverändert blieb. Damit konnte der Passivstand auf 450—500 Millionen DM herabgezum ersten Mal seit 1968 — um 13—15% zurück.

In den jüngsten Jahren traten in der ungarischen Exportstruktur günstige Veränderungen ein; der Anteil der Maschinen und Konsumgüter erfuhr eine dynamische Erweiterung, doch waren die Agrarprodukte und Nahrungsmittel mit einem Anteil von 35% noch immer am stärksten im Export vertreten. Deshalb bekam der ungarisch-bundesdeutsche Warenverkehr den über den Viehimport verhängten EWG-Stop empfindlich zu spüren. Auch die strukturelle Veränderung in der westdeutschen Textil- und Lederindustrie wirkte sich ungünstig auf den ungarischen Export aus. Die verschiedenen Materialien — Chemieprodukte, Walzwaren und Einzelteile — stellen 65% der westdeutschen Lieferungen dar, wäh-

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 6

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

Kortársai — amint ennek Hatvany Lajos hangot adott — többször úgy beszéltek Adyról, mint aki élhetetlen, „valóságos alomil". Tragikus sorsúnak látták értői, mint aki sokszor akart hivatásától menekülni, de végül is nem volt más választása, mint alávetni magát a „neki is diktáló nagy natura" parancsának. Olyan poétaként fogadták el, akinek joga, előjoga van a sírásra, dühre, szerelemre. Emiatt sohasem lehetett elégedett önmagával. Egyik levelében panaszkodott: *„Ha teljesen az idegállapotomé vagyok, tán nem írok ekvetlenül jobb verseket, de szebben élek."* A festőről írt egyik cikkében érez-

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 1

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24

Leczkó: Ady és Rippl Rón

hető a nosztalgia Rippl életmódja iránt. Ez nyilván a sors és az életvitel különbözőségét jelenti, de egyúttal azt is, hogy a költőben állandósult a vágy a szebb életre. Ekként jelentkezhetett a különbözőség *összetartó kapocsként* barátságukban. Rippl-Rónai, ha életéről kérdezték, legtöbbször annak *rendezettségéről* beszélt, nem rejtve el természetszerűleg az ehhez vezető út szenvedéseit sem: *„Az én művészi életem egy nyitott könyv. Hosszú időn át magamra voltam hagyva, de meg is szenvedtem érte. Ma azonban nincs panaszom, rendben van a szénám. Jókedvvel dolgozom, serkent a munkára minden, ami itthon szép és művészi."*

RIPPL RÓNAI JÓZSEF

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

Rippl-Rónai festette a képeket, Ady írta a verseket. Mindkettőjük művei körül harsogott a vita: ezek nem versek, ezek nem képek. A viták két végpontja: *az újra törők szakítanak a hagyományokkal, vagy folytatják azokat?* A szembenállók között kialakult arcvonalról ismeretes, hogy egyfelől hivatalos és konzervatív nézetek, másoldalról pedig „néhány fiatalember" állt. Hittek abban, hogy amit Ady, Márffy vagy Rippl-Rónai csinál — szép, jó, igaz. S az alkotóknak tapasztalniuk kellett, és szomorúan vették észre, hogy támogatást, megerősítést, segítsé-

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 9

get nem várhatnak a „hivatalosoktól", s így mondhatni szükségszerű *az egymásrautaltság* jelentkezése, a közös szereplési lehetőségek kutatása.

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 10

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

A festészet jelentőségének *megnövekedéséről* lehet beszélni nem csak Adynál, hanem a századforduló magyar irodalmában. Király István említette a költőről szóló nagyívű könyvében, hogy az élet köznapisága ellen a „szép" jegyében fellépő művész cselekvés helyett szemlélődésre kívánta átformálni a valósághoz fűző emberi viszonyt, s ezen igénynek megfelelően vált fontossá esztétikai érdeklődésében az az ág, amelyikben nem a történt, a mozgás, hanem *a látvány dominál*. Ez is oka volt annak, hogy a *Vér és arany* verseiben nagyon erőteljesek a festői élmények.

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 11

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

Nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy Adynál a piktúra iránti vonzalom — feljegyzések szerint — nem nemesedett-mélyült képzőművészeti ízléssé. Bölöni György írta le róla, hogy nem tudott különbséget tenni közepes és igen értékes képek között, s azt is, hogy nem járt túlságosan nagy örömmel kiállításokra: *„a sok kép, szobor, műtárgy és méginkább a sok ember fárasztotta és untatta"*. Szinte természetes, hogy ilyen körülmények között a „dekoratív fajta" festészet vonzotta. Az olyan díszítő, stilizáló festőkre figyelt, amilyen többek között *Puvis de*

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 12

Chavannes, Gauguin, Degas, Mauric Denis volt. Ha iránt uk való érdeklődését a „dekoratív hajlamnak" tudjuk is be, az talán mégsem lehet véletlen, hogy épp azokat választotta, akik — Rippl-Rónai szavaival — mind *rémei* voltak az akadémikus festőknek. A külsőségekre törekvés ugyanis náluk abban nyilvánult meg, hogy „természet után" alkottak, de nem másolással, hanem az ott előforduló dolgok inspirációja révén. Az ilyen művész — jegyezte meg Rippl *Modern festés* című cikkében —

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 1

„nem akadémikus, nem méri ki alakjait milliméterekre. Ha egy hosszú alakot kicsinynek látott, akkor azt ilyennek rajzolta. Más szóval, azt festi, amit lát, úgy ír, amint beszél. Sohase csalja meg magát, éppúgy mint Degas, aki mindig azt csinálta, ami őt és művészetét karakterizálta és közvetlen inspirálta. Sohasem törekedtek ők a világnak festeni. Hiszen nem is tetszettek, amíg a közönség esze oddig nem élesedett, hogy őket megértse. Mindig maguknak festettek és mégis a legelőkelőbb múzeumokba kerültek."

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 14

Rippl-Rónai a francia impresszionisták alkotó módszerének egyik lényeges elemét, a közvetlen élménnyel hitelesített ábrázolást dicsérte. Ebben a ténymegállapításban egyaránt hangsúlyos a francia jelző és az élmény közvetlensége. A modern magyar művészeti törekvések jelentkezése *előtti* kultúrának — amint azt másokkal együtt ebbe az áramkörbe bekapcsolható *Bartók Béla* is kifejtette — Németország közelsége határozta meg. Ugyanakkor — idézhetjük

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 15

a zeneszerző szavait — *„szellemi életünk legkiválóbbjai minden időkben felismerték, hogy ez az állapot nem természetes, és hogy a magyar szellemhez sokkal közelebb áll a latin és elsősorban a francia szellem. Ezek természetszerűleg mindig a francia kultúra felé tájékozódtak."*

MAGYAR HIRLAP 1981/5/24/9

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 16

Ady baráti köréből különösen Bölöni sorsa tette érzékletessé, hogy Párizs nem földrajzi fogalom, hanem olyan lehetséges hatások gyűjtőhelye, amikre a magyarságnak feltétlenül szüksége van. A nyugatra vágyásban akkor többen az életért sóvárgást látták, s ezt oly erősnek, ami néha már rombolónak, semmint

MAGYAR HIRLAP 1981/5/29/9

Lecsikó: Ady és Rippl Rónai

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 17

MAGYAR HIRLAP 1981.

Laczkó: Ady és Rippl

teremtőnek tűnt. Oláh Gábor jegyezte meg, hogy „*magyarságunk félvad fája gyönyörű nemességet nyer*" ettől a beoltástól. Vagyis a Párizs-rajongásban az „európai magyar" tudatosodott. Elegendő itt az Ady-irodalomban fontos tényként kezelt összefüggésre utalni: a költőben a Párizsért hevülés egybefonódott a félfeudális hazai viszonyok „művész-bírálatával". A festő életrajzából eléggé ismert, hogy ő festői pályáját Münchenben kezdte, de rövidesen a francia fővárosba indult, mert még tanulni akart, és úgy látta „ott van az igazi művészet Mekkája" (a pontosság kedvéért hozzá kell tenni, hogy Munkácsy hírnevének is szerepe volt a nagy vonzásban).

RIPPL RÓNAI JÓZSEF 18

A francia főváros az élet, a sors, a művészet nélkülözhetetlen része, mondhatni meghatározó eleme nemcsak Ady és Rippl-Rónai, hanem számos kortársuk számára. *Justh Zsigmond, Szomory Dezső* vagy épp az „akarnok" *Pekár Gyula* — hogy csak néhány nevet említsünk — egyaránt az igézet hatása alá került. Nyilván mindegyiküknek volt egyéni célja, elképzelése, ennél

MAGYAR HIRLAP 1981/37/19

Laczkó: Ady és Rippl Rónai

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

SOMOGYI NÉPLAP

Kaposvár

1972 JÚN 25

Rippl-Rónai József

— **Rippl-Rónai József** művei t mutatják be mától a kaposvári múzeumban. A kiállítást Aknai Tamás, a Pécsi Janus Pannonius Múzeum művészettörténésze nyitja meg ma délelőtt tizenegy órakor. Augusztus 31-ig ez a kiállítás várja a látogatókat megyeszékhelyünkön.

1021

meket.

Az öt-hat éves gyermekekkel már megkísérelhetjük azt is, hogy elmondjuk a mesét háromnegyed ré-

BORSEIN

rendbejönni egy ilyen sokk után... Szerencsére a családomnak volt ereje osztozni szenvedésemben. Azt tudva, hogy Ön gondol rám, igazán boldog vagyok, ön mindig jó tanácsokkal lát el. Legyen Ön családjával együtt állandóan boldog és elégedett! Az eddigieknek megfelelően készítsen ön szép dolgokat!!

Önnek igazán hű barátja:

Rippl-Rónai

Válaszlevele legyen terjedelmes és tudósítson engem számtalan tervéről, munkáiról, amiket oly nagyra értékelek.

R.

A Svájcból küldött levél elején említett hölgy Paul Elie Ranson (1862–1909) festő és grafikus felesége. Ranson volt az egyik kezdeményezője a Nabis-csoport megszervezésének. Ugyancsak aktív tag volt abban K. Xavier Roussel (1867–1944), ő elsősorban grafikában alkotott kiemelkedőt. A Svájcból írt beszámoló bizonyítja, hogy Maurice Denis akciója sikerült Rippl-Rónai fogságának (internálásának) megszüntetése érdekében. Mi több, 1915 elején már kedvező körülmények között élt. Érdekesség, hogy csak akkor tudósította barátját az *Emlékezési* megjelenéséről (1911-ben adta ki). Nincs hír arról, hogy a fordításra vonatkozó ígéretét beváltotta-e. Meier-Graefe berlini műkereskedő, aki élénken érdeklődött a francia szimbolisták és külön Rippl-Rónai festészete iránt. Az természetes, hogy rá vonatkozó híreit továbbadta Denis-nek. Hasonlókat várt tőle.

5.

Kedves Denis,

Dorda Vince úr magyar festőművész, aki Párizsban él, s vágya, hogy a Tuilleriák palota szalonjába meghívást kapjon, azért, hogy ott bemutathassa műveit. Nekem volt alkalmam látni munkáit és úgy vélem, hogy meghökkentő tehetség. Igazán kérem önt, kedves barátom, legyen az ő segítségére és teremtsen neki lehetőséget egy tárlatra a Tuilleriák szalonjában. Mindezzel nagy örömet szerezne. Annak ellenére, hogy én önnek keveset írtam, igazán gyakran gondolok önre kedves Dennis – és idős barátaimra egyaránt. Mivé lettek, mit csinálnak ők? Maillol, Bonnard, Vuillard, Claude Terasse, Vallotton, Thadés Nataonson, Claude Anet. Van egynéhány különlegesen jó magyar művész (többnek közülük volt bemutatkozása Londonban, Brüsszelben, Velencében és Milánóban). Igazán jelentős sikerük volt mindenhol. Velencében átadtam önarcképemet a firenzei palotának, és Brüsszelben megkaptam a Lipót-rend lovagkeresztje kitüntetést a belga királytól. Láthatja ön, hogy mi egyáltalán nem pihenünk. Sajnos, hogy csak most kezdünk megismerkedni a külfölddel. Ha új hírek érkeznek öntől, nagy örömöre szolgálnak. Legyen jó, s írjon pár sort nekem. Baráti, őszinte kézfogással az ön:

Rippl-Rónaija

Kaposvár, 1926 karácsony

Ez az egyetlen levél, amit Maurice Denis-nek Kaposvárról küldött. (Meg kell jegyezni, hogy a barátság harminc évéből mindössze öt darab maradt meg.) Jellemző az öregedő művészre, hogy kollégáit, illetve a magyar festészetet ajánlotta francia barátja figyelmébe. (Nincs adat arról, hogy a kiállítás megvalósult-e a Tuilleriák szalonjában.) Érezhető nosztalgiával emlegette a régi társakat. S némi elégtétellel a saját nemzetközi elismeréseit. Újabb híreket sürgetett, talán már az idő rövidségének tudatában.

Képjegyzék a katalógushoz:

1. Az erdő lovai (Carousel)
2. Mészárszék
3. A Szajna
4. Nő tükör előtt
5. Nő fehér rózsával
6. Fiatal nő kalappal
7. Tájkép csónakkal
8. Sophora
9. Borosüvegek egy kocsmában
10. Házak

A bemutatón Párizsban leszek.

Rónai.

Amint szó volt róla, festőnk 1890-ben kötött barátságot James Pitcairn Knowlesszal. A skót származású festő jelentősen hozzájárult Rippl-Rónai szemléletének alakításához. Tíz évig laktak együtt Neuillyben. Az említett összeg minden bizonnyal a Nabis-csoport tagdíja. S annak befizetése is szükséges volt ahhoz, hogy a tervezett tárlat megvalósulhasson. Rippl-Rónai két kiállításon is dolgozott akkoriban. Tervezték ugyanis, hogy a Hotel Royalban (Budapesten) bemutatják a műveit. Emellett a Nabis-csoport közös tárlatára is készült 1899 első hónapjaiban. Denis erre kért képeket barátjától. Ő a jegyzék szerinti tízet el is küldte. A végső elrendezéshez segítséget várt Pierre Bonnardtól (1867–1947), akivel ugyancsak baráti nexusa volt. 1894-től ő kapcsolta be a *La Revue Blanche* köréhez. (A képek között olvasható Sophora fát ábrázolt. Teljes neve Sophora Japonica, s hasonlatos a mi fűzfánkhoz.)

4.

Grand Hotel d'Angleterre
Vevey

1915. IV. 20.

Kedves Denis,

Ranson asszony bizonyára mondta Önnek, hogy velem Lausanneban találkozott. Vele küldtem Önnek baráti üdvözletemet és tiszteletemet. Legelőbb gratulálok Önnek, mint apának. Milyen szép a család! Kedves barátom, bizonyára tudja, hogy egy könyvet adtam ki (1911), „az emlékeimet 1886 után". Beszélek többek között természetesen arról, amit tudok az Ön művészetéről és családi életéről. Egy napon majd lefordítom, mert igazán szeretem önt. Kedves Denis-m, tegnap kora délután a Roussel családdal és az én nagyon kedves, de igen ideges barátommal Roussellel együtt mentünk hozzám. Ő mondta, hogy levelet kapott Öntől egy napon, s abban állt, hogy Meier-Graefe igen kurtán és fucsán beszélt a múzeumokról, a francia művészetről és így tovább. Közölhetek pár részletet kedves Denis, válaszomban? Ön valószínűleg úgy gondolja, hogy Ch. G. most hadifogoly Oroszországban? Ebben megértem Önt. Vannak hírei Maillol felől? Már márciusban hazautazott lakására, Marlgba. Várok tőle egy részletes beszámolót az utolsó levelemre ide, ahol feleségemmel és piciny unokahúgommal egy hónapja tartózkodunk, Chartreuse le Puyből jövet, ahol a januárt és február töltöttük.

Az az elképzelésem, hogy Vuillard és Bonnard igen sokat dolgoznak, valószínűleg Ön úgyszintén. Én egyenletesen, de nem a szokásos módon dolgozok. Nehéz

Hátoldalán:

Kedves Denis-m,

igazán nagy örömmel gratulálunk Önnek és őszinte barátsággal tisztelem:

Rónai

1897. V. 23.

Azt eddig nem sikerült kideríteni, hogy a névjegykártyára írt sorokkal mihez gratulált festőnk francia kollégájának. Csak gyanítható, hogy jelentősebb munka (dekorációs megbízás, festmény) elkészültéhez.

A név alatt olvasható lakcím 1890-től volt otthona Rippl-Rónainak. Nem egyedül élt ott, hanem Lazarine Boudrionnal és skót barátjával együtt (róla egy későbbi levélben esik szó).

2.

Levelezőlap: Tramayes – a Boitier-tó melletti hegység Macon, Hotel de Genève

Kedves Denis, a következő héten innen küldök Önnek egy kérő levelet, amit úgy irányítok majd három nap alatt. Sürgősen kérem Önt, hogy tegyen lépéseket Malvy úrnál, a belső térképezés mesterénél vagy másoknál, akik szabad utat adhatnak nekünk, akiket mindig visszatartanak. Egyébként, hogy elmehessünk Maillol-hoz, kevés a pénzünk és nincs téli öltözékünk. Közben meghívtak minket Svájcba rendezvényekre. Maillol tegnap írt.

Baráti tiszteletünk az ön kis családjának,

barátja:

Rippl-Rónai

A képes levelezőlap nem csupán annak bizonyítéka, hogy Rippl-Rónai gyakorta utazott. Mindezen túl egyértelművé teszi, hogy Maurice Denis többször tett neki baráti szívességeket. Most is ilyesmiről írt, munkával összefüggőről. A „térképzés mesteré"-ről, Malvy úrról nem sikerült többet megtudni (kézikönyvek nem említik). Szólni kell viszont Aristide Joseph Maillolról (1861–1944). A szobrász benső barátja volt Maurice Denis-nek s természetesen tagja a Nabis csoportnak. Valószínű, hogy így került közelebb Rippl-Rónai Józsefhez, aki később (1899-ben) kitűnő portrét festett róla.

3.

Kedves Denis-m,

köszönöm a meghívást. Örömmel részt veszek rajta. A 25 frank tagdíjat elküldtem barátomnak Pitcairn Knowles-nak (ő igazán nagy csodálója Önnek) Neuillybe, a rue de Villiers 65-be. Ő dolgozik majd az én vásznaimmal. Sokkal rosszabb is lehetne. Kivétel, ha Bonnard, aki látta a munkáimat és közelebbről ismeri Knowles-t, visszaküldi azokat a lakásomra és sietteti a bekeretezésüket. Minden barátnak barátsággal az Ön hű

Rónaija

Hotel Royal, Budapest

1899 kezdetén (?)

LACZKO ANDRÁS

Rippl-Rónai József levelei Maurice Denis-hez

A *Le Musée départemental du Prieuré* nem csupán stílusos, szép épület a Párizs melletti Saint-Germain-en-Laye-ben, de olyan gyűjteménnyel rendelkezik, ami számunkra sok érdekességet tartalmaz. A barokk palota, amit de Montespan márki építtetett most a szimbolista festők, a Nabi csoport, illetve Maurice Denis műveinek kiállítóhelye. Emellett olyan dokumentációs központ, ahol a jelzett témákból könyveket, fényképeket, leveleket egyaránt gyűjtenek és rendszereznek. Hatezrnél több kötet könyvükből és a tizenegyezer levélből sok-sok kutató dolgozott már.

Minden alkotóra odafigyelnek, aki tagja volt a Nabinak, illetve kapcsolatban állott Maurice Denis-vel. Állandó tárlatukon látható Rippl-Rónai József *Invitation, 1899.* (Meghívás) című képe. Levéltárukban őrzik a somogyi festőművész több – itthon eddig ismeretlen – levelét. A múzeum két munkatársa, Marie-Amélie Anquetil és Marie El Caidi segítségével jutottam hozzá a levelekhez. S ők szerezték meg Maurice Denis leszármazottainak (családjának) a hozzájárulását a levelek magyar nyelven történő publikálásához. Az írások fordításában Székely Szabó Zoltán volt segítségemre.

A levelek címzettje, Maurice Denis (1870–1943) a Nabis művészcsoport alapító tagja. A francia szimbolista festészet egyik jeles alkotója. Még alig múlt el húsz, amikor az *Art et Critique* című folyóiratban *A neotradicionalizmus definíciója* címmel kiáltványt tett közzé. Természetesen dicsérte a „szépérzés diadalát a naturalista hazugság felett". A manifesztumot így fejezte be: „egy kép, mielőtt még csatalovat, meztelen nőt vagy bármely más anekdotikus tárgyat jelentene, lényegében sima felület, amelyet bizonyos rendszerben összefogott színek borítanak". Maurice Denis a „szintetikus" követője volt, s ez az esztétikai nézet Rippl-Rónaitól sem volt idegen. A szintetizmusról mondta a francia festő: „nem szükségképpen olyasfajta értelemben való egyszerűsítés, amelyben a tárgy bizonyos részleteit háttérbe szorítjuk, hanem szellemi értelemben vett egyszerűsítés, vagyis érthetővé tétel. Egyszóval hierarchizálás, minden kép alávetése saját, uralkodó ritmusának, feláldozás, alárendelés, általánosítás" (Berényi Gábor fordítása). A kilencvenes években Denis könyvillusztrálással is foglalkozott (Rippl-Rónai is szívesen vállalt ilyen feladatokat). Maurice Denis képein a dekorativitás, a misztikus szám- és arányrendszerek mind-mind a szépség és harmónia megmutatásának voltak alárendelve. Fiatalabb volt, de baráti szálak fűzték Rippl-Rónai Józsefhez. Ennek dokumentumait olvashatjuk itt.

1.

Névjegykártya:

Rippl-Rónai József Ferenc
65 rue de Villiers, Neuilly

RIPPL-Rónai József
Hírlap 1994/1.

(...) Sokat gúnyolódnak a címek eltörlésén, és mivel túl nevetségesnek találják a polgártárs, polgártársnő megszólítást, végül is, mint régen, az uram, s asszonyom használatos. Nem gondolom, hogy a köztársaság nyugtalankodik e csekélységek miatt, annál kevésbé, mivel a címeknek Franciaországban igen régóta nem volt már semmi értékük, s valóságos paródiák voltak. A júliusi monarchia meghamisította és alászta ezt a kiváltságot, akárcsak az összes többit.

Március 17.

(...) A mi zubbonyos királyainkból álló népség napról napra gyarapodik; hol külön-külön, hol tömegével vonulnak az utcákon, hogy mindenféle tüntetésre sort kerítsenek, s mondani se kell, mindig a rend ellen, amely még a régi alkotmányos épület valamely elfelejtett zugában létezhetne; mindennek a föld színével kell egynek lennie, semmi sem maradhat épen, így akarja a bennünket kormányzó ezer és ezer zsarnok.

Március 23.

Helyzetünk napról napra kritikusabb; a békésnek mondott tüntetések egyre fenyegetőbbek: tegnap és tegnapelőtt kettő is lezajlott a házunk előtt. Az egyik a párizsi németek tüntetése volt; arra akartak kényszeríteni bennünket, hogy a bécsi polgároknak a császáron aratott győzelme felett örömünnep jeléül világítsuk ki az épületet. Egy velünk átellenben lakó fiatalember, a tisztképző főiskola növendéke értesítette róla a nagykövetet. Este volt, és sokan gyűltek össze szalonjainkban. Ez a fiatalember még azt is megígérte, hogy ő és még néhány bajtársa találkozik a tüntetőkkel, és lebeszélik őket e terv végrehajtásáról. Úgy tűnik, lépésük sikerrel járt, mivel az örömnyilvánításra nem került sor.

December 1.

(...) Nem kétséges, hogy Bonaparténak hatalmas többsége lesz az általános szavazáson; majdnem az egész hadsereg, a párizsi nemzetőrségnek legalább a fele és majdnem minden város rá fog szavazni. Minden paraszt, a gazdálkodók, egyszóval az egész vidék mellette van, császárt látnak benne, vagy amint mondják, uralkodót. Mindennel megpróbálkoztuk, köztársasággal, császársággal, júliusi monarchiával, igazán mindennel, legyen hát most egy uralkodónk, lássuk, nem ér-e többet az ő uralma, mint az összes eddigi kormány, mely egy sem tudott fennmaradni.

December 17.

Cavaignac tehát megbukott, és Bonaparte Lajos lesz a köztársasági elnökünk. Íme az okok, amelyek hatalmas mértékben hozzájárultak, hogy a közvélemény a nagy ember unokaöccse mellett döntsön: a köztársasággal szembeni gyűlöletében a legitimista párt, az orleantisták, az egész birodalom Bonapartéra szavazott, a párizsi nemzetőrség nagy része is, abbeli reményében, hogy a köztársaság bukásával a kereskedelmi ügyletek újra megindulnak, s végül a vörös köztársaság sok híve, Cavaignac iránti gyűlöletében, aki, úgymond, elárulta őket. A mérsékelt párt, ezzel ellentétben, szemrehányást tett neki, amiért nem tudott őszintén elszakadni a vörös köztársaság ugyane pártjától. Mindezek a különböző vélemények és véleményárnyalatok tehát egy célban egyesültek: elküldeni a létező kormányt egy másikért. Most, hogy e cél megvalósult, mindenki a saját területére fog visszatérni, hogy saját elképzelései szerint cselekedjék, és a dolgok új helyzetét kihasználja, melyet az általános szavazással elért.

SIKLÓS ZOLTÁN fordítása

a romantikára s a mítoszokat idéző apró jelekre is fogékonyakat. És azt is tudom, hogy az orvhalász nemcsak a hajdan volt törvénnyel dacolt. Igaz, nincsenek vadonatúj tapasztalataim a Balatonról – a halász-szakírók újabban a betelepített halastavak orvhalász fosztogatóira panaszkodnak inkább. De sokat tapasztalt tiszai halászok gyakorta mondták, mikor a régi halászeszközök mai használóiról faggatóztam: orvhalászok voltak is, lesznek is, amíg halat teremnek a vizek. Nem nyomoztam, mégis tudom tehát: akadnak a Balaton környékén manapság is, akik „dacolnak a törvénnyel". Azt pedig mégsem gondolhatom komolyan, hogy az „örök törvényszegő" apológiája lenne a szobor . . .

Természetesen nem az: a művész archaizáló szándékának következménye. Csakhogy: nem a tájékozatlanság szülte anakronizmus a valamikori halászgazda és a szobor formálásakor már orvhalászeszköz kompozíciós indokú összekapcsolása. Bármennyire tudatos volt az archaizálás, nem kellett Pásztor Jánosnak előtanulmányokat végeznie, tehát nem is „tévedhetett". A grafikai előkép, melyet igen csekély kompozíciós módosítással felhasznált, Herman Ottó 1887-ben megjelent nagy hatású monográfiájában, *A magyar halászat könyvé*ben található; talán maga a szerző, talán a nagyobb grafikai kompozíciókat készítő Jankó János (grafikus és karikaturista) rajzolta, s Morelli Gusztáv sokszorosította. A *Régi szigonyos. Balaton* című ábra nem a nagyszámú szövegillusztráció egyike: összefoglaló és hangulatkeltő jelentősége van inkább, hiszen a „magyar halászat szerszámjárásáról" szóló nagy fejezetet vezeti be. Vagyis eredeti környezetében is van valamelyes jelképteremtő értelme: az archaizáló-idealizáló ábrázolási mód inkább jellemző rá, mint a szöveggel közvetlen kapcsolatban levő „tárgyszerű" ábrákra.

De szükségtelen is továbbmennem e grafikai – és gondolati – előkép részletezésében, hiszen nem ikonográfiai elemzés a célom. (Nem is ellenőriztem: vajon tud-e „felfedezésemről" a művészettörténet, mert meggyőződésem, hogy nem – vagy elsősorban nem – a kompozíció, az ötlet eredetiségén múlik, jó-e vagy középszerű egy műalkotás.) Elég annyit számon tartanunk, hogy Pásztor János közismert halászszobrának nincs köze az orvhalászokhoz, mert „forrása" még nem sorolta a tiltott eszközök közé a szigonyt.

Pedig odasorolhatta volna, hiszen Zala megyének „A balatoni halászat ideiglenes rendezése tárgyában" megalkotott 1872-es szabályrendelete szerint „a legszigorúbb és fokozott beszámítással tiltatik a halaknak bódító s mérges szerek általi pusztítása; szigonyozás, borító háló, vég horog, lövöldözés, veisz, s minden oly eszközök használata, melyekkel a halak járását elzárni lehet". Herman Ottó azonban nem is hivatkozott ezekre a minden megyében a minisztérium sürgetésére s intenciói alapján megszövegezett tilalmakra: az „ősi" halászmódszerek és a szükségszerű halvédelem egyeztetésének lehetőségeit igyekezett megmutatni. Az orvhalászokról nyilatkozva csak az „irtóhalászat" ívó halakat is, ivadékokat is elpusztító módszereit (a bunkózást, a mérgező és meszező halászatot, a dinamitos robbantást), no meg a közönséges haltolvajlást: mások halászeszközének megdézsmálását minősítette indulatosan.

Félreértés ne essék: korántsem volt engedékenyebb Herman Ottó a halpusztító halászmódszerek elítélésében, mint az 1888-as halászati törvényt előkészítő megyei szabályrendeletek megalkotói és minisztériumi sugalmazói. Éppúgy elkeseredett és indulatos volt, ha úgy tapasztalta: a természetes vizek halállományának az ármentesítések előidézte, már-már katasztrofális méretű csökkenését az emberi felelőtlenség, az egyéni érdekű rablógazdálkodás miatt nem lehet megállítani. Azt is jól tudta viszont, hogy nem szerszámok eltiltásán, sokkal inkább a halászatban érdekeltek szemléletének gyökeres megváltoztatásán áll a halvédelem sikere: a halászati gazdálkodás jövője. A halászok

gálhattak) a címzettek s főleg maga Aristide Maillol? Az azonban tény – legalábbis legjobb tudomásom szerint –, hogy az óhajtott és kért közös KÚT-bemutatkozó végül is nem valósult meg Párizsban, az Őszi Szalonban, a 20-as évek második felében. Hogy a két levél esetleg ennek ellenére érdekes s egyúttal közlésre is érdemes? Természetesen, hiszen egy fontos, a Nyolcak örökét tudatosan vállaló, haladó művészeti egyesület szándékáról tudósít, és egyúttal tovább árnyalja a két nagy művész több évtizedes barátságát. Hiszen Rippl-Rónai 1890-ben – párizsi tartózkodásának negyedik évében – ismerkedett meg Maillol-lal. 1899-ben Banyuls-ban, a szobrász szülőföldjén is járt s dolgozott. 1902-ben hazaköltözött ugyan Franciaországból, de kapcsolatuk nem szakadt meg, amit Maillol Rippl-Rónaihoz 1921-ig írott – s közölt – levelei is bizonyítanak. (Wetheimer Klára: Aristide Maillol levelei Rippl-Rónai Józsefhez. Művészettörténeti Értesítő, 1953. 1–2. sz. 110–118. p. – A közölt 13 Maillol-levél 1894–1921 között lett keltezve.) Kapcsolatuk azonban – mint Rippl-Rónai 1926. február 18-án Maillol-hoz írt levele is bizonyítja – nem szűnt meg, nem szakadhatott meg 1921-ben. Hiszen Rippl-Rónai párizsi, franciaországi barátai is mindig a szobrásztól értesültek a hazatért, itthon dolgozó festőről. „Elutazása után rendszeresen hallottunk felőle, leginkább Maillol útján, akinek közben mindnyájan bámulói és barátai lettünk – idézi Thadée Natansont Cs. Szabó László (Magyar Művészet, 1949/1.).

Hány Rippl-Rónaihoz írott és általa megcímzett levél maradhatott fönn, s mennyi süllyedt vajon végleg el? Megválaszolhatatlan kérdés! Ahogyan az is az, miért nem gyűjtik össze s adják ki a hozzá írt és tőle származó leveleket. Vajon hogyan válaszol erre az emlékét és életművét őrző-ápoló szülőváros – a Róma-hegy aljáról?

SZILÁGYI MIKLÓS

A balatoni orvhalászok

— Néprajzi jegyzetek —

Az orvhalászat: törvénybe ütköző tevékenység. Ha így van, vajon miért az orvhalászok legjellemzőbb attributumát – a szigonyt – tartja a kezében a balatonfüredi kikötő büszke és öntudatos halásza, a Pásztor János alkotta szoboralak? Vagy annyira nevezetes hőse lett volna a hajdani Balaton-melléknek a törvénnyel dacoló „ismeretlen orvhalász", hogy éppen őrá akarja emlékeztetni a jámbor utókort ez a hatásosnak elgondolt paraszt-Poszeidón?

A kérdés szándékoltan kötekedő. Jól tudom: nemcsak foglalkozási attributum a szigony, de a „halász" szoborpárjának, a „révésznek" az evezőjét megismétlő, tehát igen hangsúlyos kompozíciós elem is. Márpedig – amennyire a régi balatoni halászok szerszámkészletét ismerem – aligha adhatott volna a művész valami más, azonos értelmű eszközt halásza kezébe. Olyan eszközt, mely a pihenő testtartású figurát egy vertikális vonallal „mozgásba hozza", megteremtvén a nyugalom és a feszültség plasztikai egyensúlyát, és egyszersmind jelképnek is közérthető. Mi több: olyan jelkép, mely „a magyar tenger istene: a balatoni halász" (kissé talán bombasztikus) jelentés felé terelgeti

vous á Marly –
de notre part –
Nous panson souvant
á vous tous.
Faites des joli
choses toujours.
Nous travaillon aussi
votre Rippl-Rónai

Budapest, 1926. 18/II

Kedves Maillol-om,
nagyon hálás
lennék mindannyiójuknak,
ha minden lehetségest
megtennének
társaságunk számára,
hogy jó fogadtatásban
részesüljön Párizsban,
az Önök körében:
az Őszi Szalonban.

Kérem, fogadja
Perlrott-Csaba
festőművész-barátomat
tőlünk szívesen
– otthonában,
Merly-ben.
Gyakran gondolunk
Önökre.
Alkossanak változatlanul
szép dolgokat.
Mi is dolgozunk
az Ön Rippl-Rónaija

Ez az Aristide Maillol-nak írott Rippl-Rónai-levél nem önmagában, hanem a KÚT-kérést erősítő, azt a személyes barátsággal is nyomósító kísérőként fontos és érdekes. A KÚT-levelet aláírók közül Vaszary és Márffy is bizonyosan beszélt franciául, de nem járhatunk messze az igazságtól akkor, ha a megfogalmazást nagyrészt Rippl-Rónainak tulajdonítjuk, hiszen közülük ő töltötte a legtöbb időt – majd másfél évtizedet – Franciaországban.

Az persze kérdés, hogy a címzetthez (címzettekhez) eljutott-e a két levél. Perlrott-Csaba valóban volt 1926-ban is Párizsban és Franciaországban (akkor készült művei és Gráber Margit egyaránt tanúsítják), de azt nem tudhatni már, hogy a szobrászt otthon találta-e. S ha igen, akkor esetleg nem mutatta meg a két levelet Maillol-nak? Képtelenség még csak föltenni is, hiszen Perlrottnak a kapcsolatteremtés volt a küldetése. Vagy találkozott Maillol-lal, átadta a leveleket, de aztán visszakapta (kérte?) azokat, hogy megőrizhesse? Ma már lehetetlen rekonstruálni azt, hogy pontosan mi történt a két levéllel. Egyáltalán megjárták-e Franciaországot? Ha igen – hogyan reagáltak (rea-

A Vaszary János, Márffy Ödön, dr. Dénes Lajos és a KÚT akkori elnöke, Rippl-Rónai József által aláírt levél magyar fordítása:

Budapest, 1926. február 10.

Uraim,

a magyar haladó művészet képviselői egy külön csoportba tömörültek, és ez a zárt társaság – KÚT néven (a Képzőművészek Új Társaságának rövidítése) céljának tekinti, hogy az Önök kiállításain bemutatkozzon.

A KÚT körébe tartozó művészek a legelevenebb kapcsolatban a modern és haladó nyugat-európai, mindenekelőtt a francia művészettel állnak. Ezért ne lepődjenek meg, Uraim, ha beismerjük, hogy körünk megalakulása óta a legforróbb vágyunk bemutatkozni a modern művészet hazájában a francia közönségnek, amelynek kultúrája előttünk e legmegbecsültebb.

Nagyon lekötelezné bennünket, Uraim, ha mihamarabb lehetővé tennék egy választékos, közös gyűjteménnyel való bemutatkozásunkat az Őszi Szalonban. Kérjük Önöket, hogy legyenek szívesek közölni a feltételeiket. Perlrott-Csaba Vilmos festőművész urat, a KÚT tagját felkértük e levél személyes átadására és arra, hogy felvegye Önökkel a közvetlen kapcsolatot.

Biztosak vagyunk abban, hogy szíves fogadtatásra talál Önöknél. Előre is hálásak vagyunk ezért.

Fogadják, Uraim, kiváló nagyrabecsülésünk kifejezését.

Vaszary János
Márffy Ödön
Dr. Dénes Lajos

Rippl-Rónai József
a KÚT elnöke

A másik, szintén Perlrott-Csaba Vilmos által megőrzött levél egyértelműsíti, hogy a KÚT-levél „Uraim" megszólítása Maillol segítségével-támogatásával, vagy talán így pontosabb: közvetítésével szólt az Őszi Szalon vezetőségének. A Párizsba készülő, szintén KÚT-tag Perlrott-Csabát, a társaság vezetőségének kérését nyomósítandó Rippl-Rónai nyolc nappal későbbi keltezéssel még egy személyes, baráti hangú, közvetlenül Maillol-nak írt levéllel is ellátta.

Budapest, 1926. 18/II

Mon cher Maillol,
Je serais trés
reconnaients á vous
tous, si vous faites,
tout votre possible
a notre societé,
pour etre bien
recu á Paris
dans votre S'*té:*
Salon de Automne.

Recevez Mret
ami Perlrott-
Csaba peintre=bien
á la maison chez

pásztázza a századelő kisvárosi korzóját. Hányszor elképzeltem kettejüket a Koronában, vagy együtt bandukolva a Róma-hegy meredélyén, vagy Rippl maga hajtotta csézáján, bakon ülve. Micsoda kihívás Ady és Rippl-Rónai közös (s Rippl állandóbb és huzamosabb) jelenléte a kisvárosban! Ott, ahol a festő korábban orvosságot mért üvegcsékbe, ahol a patikaedények még sokáig emlékeztek művészkeze hajlására; ahol Vaszary János és Galimberti Sándor született; ahol a Rippl-testvér, Ödön bácsi nagy zsebében melegedtek a szép somogyi pásztorfaragások a piacról hazafelé mentében; ahol a felszabadulás évének egyik ködös hajnalán Illyés Gyula értett szót a földosztókkal, az új honfoglalókkal, köztük fölnevelő, Koppány-völgyi falum, Somogyacsa küldöttével is, ahol később, a 60-as évek elején az ezüstösödő hajú Takáts Gyula egyszemélyben jelentette számomra az élő költészetet.

* * *

Több mint egy évtizedes (nemrég lezárult) múzeumi munkám során már természetesen bentebbről, művek, kiállítások és a róla szóló írások karnyújtásnyi közelében ismerkedtem tovább a festő munkáival. 1972-ben, egy Perlrott-Csaba Vilmos-emlékkiállítás előkészítésekor, az ő dolgai között (a volt feleség, Gráber Margit festőművésznél) bukkantam egy a KÚT (Képzőművészek Új Társasága) vezetősége által aláírt – Rippl-Rónai a társaság elnökeként írta alá – és egy Maillol-hoz küldött Rippl-Rónai-levélre. (Mindkettő Gráber Margit tulajdona – Bp., Népköztársaság útja 83. – A levelek közléséért is neki tartozom köszönettel.)

Az 1924-ben létrejött KÚT egy fontos, valószínűleg leginkább Rippl-Rónai József által szorgalmazott törekvéséről, a művészet fővárosában, Párizsban való közös kiállítási lehetőség előkészítéséről-megteremtéséről szolgál adalékkal az 1926. február 10-én keltezett levél.

Budapest, ce 10. février 1926.

Messieurs,

les représentans de l'art progressif hongrois s'unirent dans un groupe á part et s'appliquent dans cette société close – sous le nom de KUT (abréviation de „Képzőművészek Új Társasága" – Nouvelle Société des Artistes) á se présenter au publice avec leurs expositions.

Les artistes du cercle KÚT se trouvent dans le contact le plus avec l'art moderne et progressiv de l'Europe occidentale et avant tout français. C'est pourquoi vous ne vous étonnerez pas, Messieurs, si nous avouons, que depuis la formation de notre cercle nous sommes penétrés du vif désir de nous présenter dans le pays de l'art moderne, devant le publiç français dont la culture est le plus estimée par nous.

Vous nous obligeriez, Messieurs, si vous permettriez, que nous nous présentions le plus tot que possible dans le Salon d'Automne par un recueil collectif. Nous vous prions de vouloir nous communiquer vos conditions. Nous avons prié M. le peintre Guillaume Perlrott-Csaba, membre de KUT, qui aura la bonté de vous remettre cette lettre en mains propres d'entrer en reletion directe avec vous.

Nous sommes persuadés, que vous lui ferez bon accueil.

Nous vous en aurons la dernière reconnaissance.

Agréez, Messieurs, l'assurance de ma parfaite considération.

Jean Vaszary
Edmond de Márffy
Dr Luis Dénes

Jos. Rippl-Rónai
président de la Soc. KUT.

RIPPL-RÓNAI József

Somogy 1983/3.

goztam. A szovjet állampolgárságot 1936-ban vettem föl, ezzel feladtam osztrák állampolgárságomat, amelyet az emigrációban kaptam, minthogy sohasem volt és nem lehetett igazi magyar útlevelem. Ebben az osztrák útlevélben a saját személyi adataim voltak helyesen, de ezt törvénytelenül adták ki, és nem volt nyilvántartva, tudniillik tulajdonképpen osztrák állampolgár sohasem voltam. Így aztán abban az időben, amikor Magyarországon, Ausztriában és Németországban a fasizmus uralkodott, a Szovjetunióban kaptam menhelyet és munkát.

1938. február 21-én az NKVD szerve letartóztatott, és elvittek 8 év fogságba. Ez hihetetlenül nehéz időszak volt számomra, de ezzel együtt úgy tartom, hogy elkerülhetetlen megelőző intézkedés volt, amely összefüggött a külföldiek többségével szembeni érthető bizalmatlansággal, tekintettel a fasizmus és a háború fenyegetésére.

Így visszatekintve erre az időszakra azt kívánom mondani, hogy bennem nincs elkeseredés, csüggedés és hangulatom nem levert. Kész vagyok munkámmal kiérdemelni a bizalmat, és minden erőmmel az új, még csak most alakuló, szabad Magyarország ügyének szentelni.

1947. II. 7."

Két megjegyzést kell még tenni. Az egyik: a szövegben emlegetett *Történelmi riport* magyarul *Visegrádi utca* címmel jelent meg. A másik: két évvel az önéletrajz megírása után – 1949 februárjában – újra elítélték az írót, s csak 1955. június 25-én rehabilitálták.

SÜMEGI GYÖRGY

Újabb ismeretlen Rippl-Rónai-levél

Vajon hány ismeretlen levele kallódik még Kaposvár festőszülöttjének, a Rómahegyi remetének, Rippl-Rónai Józsefnek? – jutott eszembe, amikor a hozzám késve eljutott Somogy 1982. évi 3. számában megpillantottam a legfrissebben közreadottat. Új és érdekes, életét és életművét visszafelé is gazdagító minden eddig nem közölt adat, lett légyen az levél, visszaemlékezés, máig az ismeretlenségben maradt mű vagy akár műrészlet csupán. Fontos emberekkel, művészekkel kapcsolatban azt sem árt ismernünk, hogy milyen, a személyükre vagy műre vonatkozó adat vagy aprócska részlet vált végleg megismerhetetlenné az utókor számára (akár mert elsöpörte a két világháború, vagy a nemtörődömség, a figyelmetlenség juttatta enyészetre – jellemző lehet ez is!).

A fölbukkant Rippl-Rónai-levelet olvasva föltolult bennem, hogy kaposvári gimnazistaként (a 60-as évek elején) milyen mákonyosan vonzó volt a vele – elsősorban persze a műveivel – való találkozás. Ismételgettem idegenül csengő neveket – amelyek munkáiból vertek visszhangot bennem azon az úton, aminek első, billegő lépéseit épp általuk tehettem meg (Borka Géza bácsi szíves kalauzolásával) a MŰVÉSZET felé: Anella, Lazarine, Zorka, Piacsek bácsi. Nevek ködlenek ismét. És hangulatok: a hűvös múzeumé, ahol először láthattam Rippl-Rónai-képeket, aztán a művek finom, választékos hangulata és az Anna utcáé, melynek felkiáltójele a festő nyomát őrző emléktábla. Négy éven át majd mindennap elmentem alatta – a Táncsics gimnáziumba sietve – ugyanúgy, mint a volt Korona (Kapos-szálló) mellett, ahonnét éppen elég volt kikönyökölni Rippl-Rónai vendég-barátjának, Ady Endrének, hogy éles tekintetével végig-

adott ki a Szinyei Merse Pál Társaság is és ebben a következőket irták: Szemei, melyek örökre bezárultak bátran és élesen néztek a világba és megláttak az élet szépségeit és gazdaságságát. Keze, mely örökre kihült, könnyen és biztosan adott alakot annak amit szemei láttak, ezért nagy és eredeti művész volt. Művészi hitének, áldozatok árán is hü maradt, soha sem alkudott meg és meg nem tántorodott, ezért tiszta és erkölcsös művész volt. Rippl- Rónai József tevékeny, nagyszabású művészéletére a művek légiója emlékeztet. Genthon István szerint 3300-nál többre tehető festményeinek, rajzainak, litográfiáinak, vázlatainak és iparművészeti tárgyaknak száma. Nagyon jellemző, hogy ennek az órási mennyiségnek kerek 1/3-a 1100 darab / arckép. Az embereket szerette mindenekfelett.

- Mesterek, mesterművek. Ambrus Tibor olvasta fel jegyzetét Rippl-Rónai József festőművészről.

bár telve volt érzelemmel, soha sem volt szentimentális. Egyik legtisztább képviselője volt a festők ama fajtájának, amelyet a szem művészének lehetne nevezni. Nagyszerűen eleven és eredeti vizuál vizuális érzékenységgel volt áldott. Ha valami jellegzetes jelenséggel találkozott, ha megragadta egy vonal, egy mozdulat érdekessége, ha izgató színekre bukkant, fellángolt alkotókedve és a látottakhoz érzékeny felfokozott izgalmából mindig sokat hozzáadott. Meg sem látta a többi számára érdektelen valóság-elemet. Ez a szuverén szabadság volt legfőbb oka annak, hogy idehaza évek hosszú során át olyan csekély megértéssel fogadták. Teljes művészi önkénnyel hagyott ki és alakított át, hogy a valóságot egy, vagy néhány vonásban művészetébe áttranszponálja. Nem volt sohasem u.n. nagy stílusa, amely tartalmilag jelentős, irodalmi izü témákat patetikusan ábrázolt volna, mert a nacionalista büszkélkedés korában is a hétköznapok gyakorolta átalakitó látásmódjának eredetiségét. Ez a hétköznap sem jelentkezett mosolygós, a nézővel kacérkodó zsánerképek alakjában és még a nép-élettel sem foglalkozott anekdotikus, etnografikus módon. Már pedig ezek voltak e korban a művészetektől elvárt megnyilatkozások, amint hogy a nagyközönség számára ma is ezek a legsikeresebb művészi termékek. Hiába adott egyes festményeinek tréfásan zsánerképekhez illő cimet, ezeknek a csendéletszerü képeknek semmi közük nem volt a festői adományhoz, amelyet a századforduló közönsége ennyire kedvelt. Hiszen minden izükben csak festői élmények voltak. 1927 november 25-én halt meg Rippl-Rónai József. Gyászjelentést

Rippl-Rónai a poentivisták apró szinpontjai helyett nagyobb, 4- 5 cm-es foltokat alkalmazott. Az igy festett képeken teljesedett ki sikszerü, dekorativ ábrázolásmódja, amelytől csak az első Világháború végén tudott elszakadni, amikor maga is belátta, hogy a kukoricás stilus további erőltetése menthetetlenül csődbe vezetne. Ezután már csak pasztellel festett. Utolsó korszakának ez a jellemzője. Ekkor mint irja érdekes életü és még érdekesebb kinézésü pesti asszonyokról és lányokról készíti legszivesebben képeit, de ugyanigy érdekli a pesti rodalmi és müvész kávéházak világa. Ekkoriban festi a Nyugat jelentős iróinak portréit: Karinthy Frigyes, Osváth Ernő, Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Szabó Lőrinc, Schöpflin Aladár, Fenyő Miksa arcképeit. Néhány pesti városképét és megrendítő önvallomásként utolsó önarcképét a Pirossapkás-at. Lelket mutató, sokat elárulo mü, irta erről Lyka Károly. Az elhamvadásnak induló élet képét a müvész keze felette festői vonásokkal rögziti meg. Mesteri epilógusa egy sokat alkotott, sokszinü müvész életnek. Rezignáltan néz felénk a képről a megöregedett epikureus, aki olyan kedvvel szürcsölgette egykor az élet aranyserlegének nektárját. Ez az egy kép elégségen volna ahhoz, hogy Rippl-Rónait a legnagyobb festő egyikének tekintsük.

Rippl-Rónai József müvészetét sokan sokféleképpen értékeltek, méltatták. Én magam Farkas Zoltán megállapitásait idézem legszivesebben. Azt irta: "Rippl-Rónai József nem volt elvont müvész,

de oda, ahová való, de úgy, hogy ottmaradhasson és úgy maradhasson ott, ahogyan odatettük. Ha mégis szükség van a szinkeverésre, ennek még a palettán kell megtörténnie, a vásznon nem keverünk semmit. Ez a szintüzesités negativ parancsa. Persze bizonyos harmonizálást, tónus néven emlegetett németes aprólékoskodást fel kell igy áldoznunk, de ki törődik ezzel, ha a fő-melódia szép, a szinátmenet fenntartásával a szinskála helyes, a stilus egyenletes."

Ezekben a fejtegetésekben a szintechnika elemzése igen lényeges és ez Rippl-Rónai művészetének változásával jár, a művész palettája megszinesedett, derüssé vált. Az itthoni környezet hatása ez. Ezt ő maga is tudta, meg is irta egy későbbi kiállitáa katalógusában: "Idáig az az intim élet adta az ix inspirációkat, a család, rokonság, ismerősök, azok szokásait, életét ismertem meg. Kisvárosi alakok, tipusok érdekeltek, ezeket festettem a társadalom minden rétegéből. Engem nagyon érdekelnek a kőmüves, a tanár, a pap, az asztalos a suszter, mind megannyi karakterkép. Mindegyik egy-egy külön világ, egy-egy jellemző vonásuk van, mint a természeti tárgyaknak, fünek, vasnak, fának. Szeretem bennük, hogy különböző vonásaik külsőleg is megnyilatkoznak. Hogy hivatásuk, mesterségük, társadalmi mivoltuk már a formájukból, mozdulatukból kitetszik. Kaposvárott stilusa előadási módja is jelentősen megváltozott. Itt alakitotta ki uj modorát, amelyet ő maga kukoricásnak nevezett és amely némileg a poentizmusra emlékeztetett, bár

tás után Öccsénél lakott Somodoraszin, 1901-ben Belgiumban járt, és ez év utolsó hónapjaiban Pétervárra és Moszkvába utazott Cserbatov herceg meghivására. 1902-ben tért haza és még abban az évben házat vett Kaposvárott, szülővárosában. Itt dolgozott ezután. Sokat festett, de elméleti munkával is foglalkozott, Itt irta azokat a sorait, amelyekkel franciaországi munkásságát elvi sikon is alátámasztotta. "Én az egyszerre festés szépségében, erejében teljésen bizom. Fő törekvésem ezért mindig az, hogy bármit, bármilyen méretben,- már amennyire ez fizikailag lehetséges,- egyszerre, mint piktornyelven mondják egy ülésre fessek meg. Az igy elkészült kép festésmódja emlékeztet a virágra, vagy a gyümölcsre, melyen még rajta van a hamva. Már régen meggyőződésem volt, hogy igy kell festeni, de meggyőződésemben még inkább megerősitett a régi olasz mesterek freskóinak tenulmányozása. Ezek is darabonként egyszerre vannak festve. Ezért olyan nagy-mesterien frissek és mig az illető művész többször átfestette saját olajfestményüvé is, összehasonlithatatlanul szebbek. Az egyszerre festés fogalmába az egyenlő módon való festésmódot is belefoglalom. Ez a készülő mü minden részének egyforma stádiumon való tartása, illetőleg befejezése. Ersz hitem, hogy csak igy lehet igazán komplet dolgokat festeni, igy lehet igazán jó piktúrát csinálni. El kell dobni a mástól tanult technikai elméleteket és a lehető legegyszerübbre kell redukálni magát a technikát. Minden szin megvan a tubusban, csak ki kell venni belőle. Ugy ahogy van mindig gondosan törődve az egységes stilussal, csak rá kell tenni a vászonra,

indult el közelebbi hazájába Breniullba,- irja, melynek vidékét addig művészi célokra művész még egyáltalán nem aknázta ki, holott a legfestőibb vidékek közül való, amelyet valaha láttak. Itt csakhamar mindent szinesnek láttam, de még nem naposnak. Itt festettem azokat a képeket, amelyek religiozusan egyszerü, de egyuttal szines motivumai átmenetül kinálkoztak a fekete sorozatról a napos, vagy ha úgy tetszik a hrsogóan szines sorozathoz. A tenger intenzlv kék szine inditott ki előbbi szándékaimból. Ez volt a fordulópont, innen datálódik mai felfogásom. Az itteni tanulmányok festések, különösen arról győztek meg, hogy a képeket nemcsak egyszerre kell megfesteni, hanem a képek erejét, különben nagyon egyszerü módon fokozni kell. 1900-ban hazatért Magyarországra. December 22-én nyilt meg gyüjteményes kiállitása a Royal Szálló nagytermében. Katalógusát 5 előszó vezette be: Lyka Károly, Mahonyai Dezső, Huszár Vilmos, Balkay Béla és Salgó Ernő lelkesedtek ezekben Rippl-Rónaiért és művészetéért. A kiállitás mégsem járt sikerrel. A nagyközönség és a sajtó értetlenül állt képei előtt, még látogatója is alig volt a kiállitásnak. Rózsa Miklós,- később különben Rippl-Rónai lelkes csodálója,- akkor igy irt: "Ennek a mi szüz tiszta, ártatlan egyszerü földünknek szive dobogását nem érti a Rippl-Rónai nyuga-európai dekadens enervált, de a perverz felé hajló lelkülete. És jobb is ha nem értik egymást. Rippl-Rónai soha sem lesz annyira naiv többé, sem a mi földünk annyira dekadens, hogy összekerüljenek. A kudarccal végződő kiálli-

amint ~~Szantos~~ Gyentkor István Kitünően meghatározta az impresszionizmust egyszerűen átlépve eljutott a post-impresszionizmushoz, ha nem is a legnemesebb értelméhez, hanem annak dekorativ mellékhajtásához amelyet a francia, akkoriban áruló Beaux-nak, a német azóta szecceszionizmusnak, az olasz pedig stile floreálénak nevez.

Munkácsytól ezután végleg megvált. Skót barátjával J.P. Knowlesszal bérelt műtermet Neuillyben, itt lakott lo évig, mig 1900-ban haza nem költözött Kaposvárra. Ez a tiz év volt művészetének legértékesebb korszaka. Ő maga a neuilly-i időt a"fekete képek korszakának nevezi emlékezéseiben és igy adja okát akkori törekvéseinek. Itt Neuillyben festette a fekete képei sorozatát. Nem mintha feketének láttam volna a dolgokat, hanem mert a feketéből kiindulva akartam azokat megfesteni. Az a meggyőződés támogatott ebben, hogy az ilyen festésnek épp úgy jogosultsága van, mint a lila, kék, vagy más szinből kiinduló és abban megoldott festésnek. A fekete és a szürke szin akkor nagyon érdekelt és izgatott a kérdés, hogy mit és hogyan lehet velük művészleg megoldani. Szóval ~~egy~~ e két szinnel igyekeztem motivumaimat interpretálni. A most erősen szines képeimen annyira szembeötlő kontúrvonalak, tehát megvannak már a fekete képeimen is és hogy rajtuk nem mindig olyan szembeötlők, annak egyszerű oka az, hogy azokat a nagyon sötét területek természetszerűleg eltakarják. Nem a rajz fogyatékosságai tehát ezek, amelyeket bennün némelyek keresnek, hanem egyszerűen a metódus természetes folyamányai.

További fejlődése útját is emlékezéseiben követhetjük. Neuillyből

amint Gerthon István kitünően meghatározta az impresszionizmust egyszerüen átlépve eljutott a post-impresszionizmushoz, ha nem is a legnemesebb értelméhez, hanem annak dekorativ mellékhajtásához amelyet a francia, akkoriban áruló Beaux-nak, a német azóta szeccesziónizmusnak, az olasz pedig stile floreálénak nevez.

Munkácsytól ezután végleg megvált. Skót barátjával J.P. Knowlesszal bérelt mütermet Neuillyben, itt lakott lo évig, mig 1900-ban haza nem költözött Kaposvárra. Ez a tiz év volt müvészetének legértékesebb korszaka. Ő maga a neuilly-i időt a"fekete képek korszakának nevezi emlékezéseiben és igy adja okát akkori törekvéseinek. Itt Neuillyben festette a fekete képeit sorozatát. Nem mintha feketének láttam volna a dolgokat, hanem mert a feketéből kiindulva akartam azokat megfesteni. Az a meggyőződés támogatptt ebben, hogy az ilyen festésnek épp úgy jogosultsága van, mint a lila, kék, vagy más szinből kiinduló és abban megoldott festésnek. A fekete és a szürke szin akkor nagyon érdekelt és izgatott a kérdés, hogy mit és hogyan lehet velük müvészleg megoldani. Szóval e két szinnel igyekeztem motivumaimat interpretálni. A most erősen szines képeimen annyira szembeötlő kontúrvonalak, tehát megvannak már a fekete képeimen is és hogy rajtuk nem mindig olyan szembeötlők, annak egyszerü oka az, hogy azokat a nagyon sötét területek természetszerüleg eltakarják. Nem a rajz fogyatékosságai tehát ezek, amelyeket bennün némelyek keresnek, hanem egyszerüena a metódus természetes folyamányai. További fejlődése útját is emlékezéseiben követhetjük. Neuillyből

Valami azonban megállitotta. Párizsban hire terjedt, hogy egy 25 éves fiatal festő Sőluisiez nevü, Pont Avenben megalakitotta a Groupe de Nabit, a próféták csoportját, amelynek tagjai Merice Denis, Bonari, Vuillard, Ranson, és Iberv. Annyit mindenki tudott, azt azonban már csak a nyugon benfontosok, hogy annek a csoportnak szellemi atyja, példaképe Gauguin. Rippl-Rónai 1889-ben ellátogatott Pont Aveni-be. Ezt a látogatását nyilván titkolnia kellett Munkácsy előtt, aki nem szivesen hallott esekről a merész ujitókról, akinek hazában ezek nevét sem volt tanácsos és ildomos kimondania. Ez a látogatása elhatározó jelentőségü volt. Amikor visszatért Párizsba, tovább dolgozott, még mindig Munkácsy hatása alatt, de egyre jobban érezve, hogy sulyos válságba jutott. Formálisan elvesztette az egyensulyt,- irta később visszaemlékezéseiben. Dolgoztam fejnélkül igazi tudás nélkül nagy képeken, árúja pénzért a jó amerikaiaknak. Sokszor gondoltam arra, hogy visszavesszem az akkori képeimet és elégetem. Ha úgy visszakerülnének hozzám, túlságosan nem sajnálnám megsemmisiteni őket ma sem. Az elhatározó lépés még abban az esztendőben 1889-ben megtörtént. Rippl-Rónai megfestette a "Nő fehérpettyes ruhában" képét. Ezt a képét bemutatta Munkácsinak, aki,- mint Rippl-Rónai irja hüvös megjegyzésekkel fordult el tőle, éppen úgy mint már a küvetkezőktől; az "Ágyban fekvő nő"-től, a Két nő a szobában, a "Kalitkás lánytól" és a többitől, amelyek nyilvánvalóan jelezték, hogy kedvence végleg elfordult a romantikus realizmustól és

eredményt ért el Karlsburgái mester keze alatt, de egy bizonyos, hivatástudata itt erősödött meg annyira, hogy 1884-ben megvált állásától, Münchenbe utazott, ahol felvették az akadémiára Johan C.Herterichnél élő modeles osztályára. Két évet töltött Münchenben és élta a müvész-növendékeke életét. Dolgozott az Akadémián, másolgatott a múzeumokban, megfestette a szinte köteles önarcképet résztvett a nevezetes bálokon és megismerkedett Hollósi Simonnal. Ez az ismeretség azonban semmiféle hatással nem volt rá. Sem Hollósi magával ragadó lekesedése, sem pedig modern festői felfogása nem ellensulyozhatta azt a felismerését, hogy nincsen már semmi, ujat már nem adhat, vezető szerepe a ~~M~~ müvészetben megszünt és Párizs lett az a központ, ahol a festészet megujulásának feltételei érnek. 1887-ben érkezett Párizsba. Néhány heti tanácstalan ácsorgás után mint annyi más fiatal magyar müvész,- ő is felkereste Munkácsy Mihályt, hogy útbaigazitást, segitséget kérjen tőle. A mester igen nagy szivélyességgel fogadta, helyet adott a mütermében. Ezután két esztebdeig főleg Munkácsy képeit másolta, és eközben teljesen elsajátitotta mesterének izlését, technikáját, ecsetkezelését. Persze saját képeket is festett, ezekben is mesterét utánozva, igy bizonyos, főleg anyyagi sikereket ért el. Munkácsy mükereskedői szivesen vásárolták képeit és nem is rossz áron. Viszonylagos jólétben került, megnősült.. Felesége francia asszony Lazarine Bodrion. Mütermet bérelt a Rue de Montievillen és úgy látszott a legjobb úton halad a mükereskedelmi karrier felé.

1972. aug. 20. Potófi 9.10 /11/ M

Mesterek, mestermüvek.

- Ambrus Tibor olvassa fel jegyzetet Rippl Rónai festőmüvészről.

- Rippl Rónai József festőmüvész, akit a magyar müvészetek történetében haladásért vivott küzdelem magányos óriásának egyik legeredményesebb bajnokának nevezünk, mintegy megtestesitője volt a nehéz századfordulói küzdelemnek. Munkássága és élete eggyé forrt a kibontakozás új útjait kereső magyar képzőmüvészet századfordulói, század elejei történetével. Kaposvárott született 1861május 23-án. Édesapja a kaposvári római katolikus iskola tanára, később igazgatója volt. Elsőszülöttként látta meg a napvilágot és négy gimnáziumi osztály elvégzése után a kaposvári Schröder féle Arany-Oroszlán rajtkaba került gyógyszerész inasnak. Mintegy 18 - 19 éves korában találkozott először a festészettel. Dzidótájt az 1870-es éveg végén festette első pasztell technikával készült képeit, amelyek közül kettő elő is került. Estélyiruhás fiatal nőt ábrázol az egyik, a másik valamilyen életkép, talán egy német piktor müvének primitiv másolata. Reménytelennek látszó próbálkozások voltak. A fiatal patikus-segéd mégsem csüggedt el, tovább kisérletezett. 1882-ben Zichy Ödön családjához került, a két gróf fiú magyar nyelvtanitójának. Velük élt Szurdon, és az ausztiai Kálksburgban, nem egészen két esztendeig. Itt is kisérletezett a piktúrával, a házi-tanitói fizetésének nagy részét áldozva szenvedélyének. Lecköket vett egy helybéli festőtől. Nem tudjuk milyen

Rippl-Rónai József festő

1021

1972. aug. 2o. Petőfi 9.lo /11/ M

Mesterek, mestermüvek.

- Ambrus Tibor olvassa fel jegyzetét Rippl Rónai festőmüvészről.

- Rippl Rónai József festőmüvész, akit a magyar müvészetek történetében haladásért vivott küzdelem magányos óriásának egyik legeredményesebb bajnokának neveznek, mintegy megtestesitője volt a nehéz századfordulói küzdelemnek. ~~Munkássága~~ Munkássága és élete eggyé forrt a kibontakozás új útjait keresö magyar képzőmüvészet századfordulói, század elejei történetével. Kaposvárott született 1861május 23-án. Édesapja a kaposvári római katolikus iskola tanára, később igazgatója volt. Elsőszülöttként látta meg a napvilágot és négy gimnáziumi osztály elvégzése után a kaposvári Schröder féle Arany-Oroszlán Pa ikába került gyógyszerész inasnak. Mintegy 18 - 19 éves korában találkozott először a festészettel. Ezidőtájt az 187o-es éveg végén festette első pasztell technikával készült képeit, amelyek közül kettő elő is került. Estélyiruhás fiatal nőt ábrázol az egyik, a másik valamilyen életkép, talán egy német piktor müvének primitiv másolata. Reménytelennek látszó próbálkozások voltak. A fiatal patikus-segéd mégsem csüggedt el, tovább kisérletezett. 1882-ben Zichy Ödön családjához került, a két gróf fiú magyar nyelvtanitójának. Velük élt Szurdon, és az ausztiai Kálksburgban, nem egészen két esztendeig. Itt is kisérletezett a piktúrával, a házi-tanitói fizetésének nagy részét áldozva szenvedélyének. Leckéket vett egy helybéli festőtől. Nem tudjuk milyen

kis aranyozott kötésű kötet is: „*Darvas Lilinek a hű katonák*" — írja Molnár. „*Ezt a könyvet szeretettel és igaz tisztelettel ajánlom azokért a a kedves találkozásokért, amelyek felejthetetlenek nekem*" — így szól Rippl-Rónai József ajánlása.

A sárgára tapétázott hálószobát néhány évvel ezelőtt a légkondicionálóból kipattanó szikra borította lángba, de ma is az ágy melletti asztalkán nyugszik Molnár Omega-zsebórája, egy negyven évvel ezelőtt készült fényképe alatt. A fehér állólámpa eredetije valaha *Marie Antoinette* hálószobájába világított, körülötte limoges-i porcelán, néhány válogatott darab.

Legutóbbi szerepéről kérdezem.

— *Egy operában játszottam. Igen, egy televíziós operában. Aki ismer, tudja, hogy sohasem énekeltem, operát különösen nem, nos: ezzel a szokásommal továbbra sem szakítottam. De ez az opera, melynek címe A kubai asszony, — La Cubana — és amelyet egy fiatal, rendkívül tehetséges német komponista, Hans Werner Henze írt, egy öreg énekesnőről szól — ez vagyok én. Meséket, történeteket mondok a fiatalságomról, sok mindent összefecsegek, bölcsességeket és apró hazugságokat vegyesen, s közben emlékképek gyanánt megelevenedik a múlt, amikor még a világ operáinak csillaga voltam. Szerencsére a múltat már nem nekem kell eljátszanom — szerencsere: részben az ötven év korkülönbség, részben az éneklés miatt — a szerep egy ifjú és igen szép énekesnőnek jutott. A műsor ősszel szerepel majd a Chanel 13, a modern, kísérletező kedvű és igen eredményes televíziós csatorna programjában.*

— Itt, ha énekelni nem kellett is, de — angolul játszani igen. Vagy ez ma már ugyanolyan természetes, mint magyarul játszani?

— *Nem az, és sohasem lehet az. Fiatal koromban, amikor Reinhardhoz szerződtem, s szinte egyik napról a másikra németül kellett megszólalnom a színpadon, napi tíz-tizenkét óra tanulás meg se kottyant. És akkor nagyon igyekeztem, hogy a helyes kiejtést, hangsúlyt megtanuljam, begyakoroljam. Amerikában viszont? Bővében voltam olyan szerepeknek, melyek szerint külföldit kellett alakítanom. S az idegenes kiejtésemre azt mondták: milyen bájos. Nohát, ha ez tetszik nektek, ám legyen, — mondtam. És még amikor Gertrudot játszottam a Hamletban, sem vetette a szememre senki az akcentust; talán azért, mert Gertrud nem volt amerikai?*

— Négy országban három nyelven játszott, a világ leghíresebb rendezőivel próbált. Kiktől tanulta a legtöbbet?

— *Reinhardt és Jób Dániel voltak a mestereim. Jób azt szokta mondani: „Ez, csak szájjal van mondva. Tudja ezt maga jobban is". És ha ő mondta, akkor valóban tudtam... Reinhardt meg azt mondta: „Sírni könnyű, csak gyorsan kell váltani. A könny nem fontos. Az csak víz. Az számít, amit lenyel, amit magába fojt. Ne maga sírjon, hagyja a közönséget sírni."*

— Tervez-e újabb magyarországi utat?

— *Lehetséges, és nagyon remélem, hogy valóra is válik. Boldogan mennék Budapestre, s ha olyan szerepet kínálnak, amiről úgy érzem: nekem való, feltétlenül eleget teszek a meghívásnak.*

Bátki Mihály

BARABÁS TIBOR:

Bródy Sándor

születésének 110. évfordulójára

Mielőtt magam szólnék róla, hadd idézzem keserű, és vádakkal teli önéletrajzát. Azért idézem, mert ha az ember élete vége felé életrajzot ír, nem csak önismeretből vizsgázik. Az ilyen írás összesítése a tapasztalatoknak, mérlege a jónak és a rossznak, bátor szembenézés a kihívott sorssal.

Bródy Sándor így kezdi ezt az önéletrajzot: „*Egerben születtem. Születésem éve abszolút bizonytalan. Csak a jó Isten és Rót suszter tudja...*

Nem akartam semmi lenni, nem is lettem semmi. Most vagyok azon a ponton, hogy kezdjek valamit...

A hírből, mely részben körülleng, — ezt sem lehet letagadni — semmit sem élvezek, voltaképpen, semmi hasznom sincs belőle. Egész világosan áll előttem a helyzet. Eléggé jól fizetett napszámos vagyok, aki ha két hétig dolgozni nem tud, Korányi ingyen klinikájára, vagy a szemétre kerül."

Ezután az anyjáról ír. Az anyjáról, aki 89 éves korában úgy halt meg, hogy egy teknő ruhát hagyott hátra, zsebében egy szemüveggel, meg kedves fia utolsó levelével.

Ezután így kiált fel az író:

„*Én utánam se maradjon más, mint egy szál frakk, abban egy szemüveg és valami naiv lánynak az utolsó levele.*"

„*Stílusának kell lenni az embernek, én azt hiszem, hogy nekem volt.*"

Mi maradt hát meg életének ezen a keserű, és sokszor megbillenő mérlegén? A Bécsben elkövetett sikertelen öngyilkosságának emléke; az Allgemeine Krankenhaus kórtermének képe. Siker, pénz, dicsőség, szinte érintetlen hagyta ezt az önmagának készített végső elszámolását. Csak egyre volt büszke, mindig került annyi pénze, hogy másnak is adhatott.

A jövőről sincsen illúziója:

Ameddig dolgozni tud, napszámba állhat, — azután, azután „*kivihetnek talyigán a határba.*"

Élete tanulsága?

Azt írja; semmi. Nincs neki egyetlen kedves könyve sem. Annyi munka, siker és kísérlet után, a pálya végén, csak egy ötesztendős korában írott versére emlékszik:

„*Adjatok flótát, fuvolát, hogy dicsőítsem a mamát.*" Meg egy másik gyermekkori versike tér vissza emlékébe: Brezovai Klárát, Eger legszebb lányát dicsőítette benne. És végül így fejezi be az elégikus önéletrajzot: „*Amikor e sorokat írom, nagyon furcsa hangulatban vagyok és erősen képzelődöm: egy kis sovány fiút, jót, édeset, hivőt látok a messze távolban. Ez voltam, hová szöktem el — magam elől? Az akkori friss lényem olyan ismerős, a mostani annyira idegen. Benézek a tükörbe: ki ez a különös ősz ember?*"

Pedig az a különös ősz ember, aki az élettől búcsúzkodott, naiv hitében sosem árulta el a kisfiút, aki flótával, fuvolával akarta érzéseit kifejezni.

Írói munkássága első percétől az élet és az igazság szeretete hevítette és emésztette Bródy Sándort.

Amikor a húszéves Bródy Sándor szépen, délcegen, mint egy egzotikus nép fia, Budapestre érkezett, nagy elhatározások vezették.

Don Quijote ócska lándzsája hadifegyverzet volt az övéhez képest, mert Bródy Sándor a tollával akarta megváltani ezt a fejlődésében megakasztott magyar világot.

Ismerte és csodálta a világirodalom óriásait: *Tolsztojt* és *Dickenst*, *Csehovot* és *Dosztojevszkijt*, de szívéhez, értelméhez és programjához *Zola* állt legközelebb; a francia mester, aki az udvari hősökről a párizsi udvarok szenvedő népére és a társadalomra irányította a részvét fénysugarát. Nemcsak azért csodálta Zolát, mert Balzac után ismét megpróbálta regényfolyamban ábrázolni az egész társadalmat, hanem azért is, mert valósággal megigézte őt Zola művészi és politikai programja.

Bródy Sándor is a teljes, a leplezetlen, a véres valóságot akarta megmutatni. Nemcsak az embert, hanem azokat a társadalmi erőket is, amelyek predesztinációs kényszerrel döntenek sorsáról. Hitte, amit Zola vallott, hogy bűn és erény, ugyanolyan termékek, mint a sósav, vagy a kénsav... Meg akarta mutatni az elnyomás magyar világának törvényei között; a jónak, a szépnek, és igaznak elkerülhetetlen, tragikus bukását.

Bródy Sándor sokszor ábrázolta a városi polgárok, kispolgárok, írók, újságírók és kereskedők talmi karrierjét. Két kitűnő regénye: *Az ezüst kecske* és *A nap lovagja* is karrierregény, mindkettő hőse elbukik, a végük kiábrándulás, halál. Az író csak azért járatja meg velük a pálya sikerrel biztató stációit, hogy annál lesújtóbb legyen a társadalomról kimondott ítélete.

Ha parasztokról, falusi, vagy városi szegényekről ír, láttató ábrázoló ereje nem csak termékeny képzeletéből táplálkozik, hanem nép- és emberismeretéből is. *Erzsébet dajka* című elbeszélése olyan, mint egy sokszakaszos népballada, tele képekkel, indulattal, lakonikus, szaggatott, szinte robbanó párbeszédekkel. Mindent nagy feszültséggel ábrázol, intenzitásából úgy érezzük, hogy nem csak szánakozik a saját gyermekétől elszakított dajkán. Nem, itt az író már igazságra és igazságtevésre izgat.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720
1973 SEP 5.
Film-Színház-Muzsika
Rippl-Rónai József

1021

New York-i találkozás Darvas Lilivel

Darvas Lili A kubai asszony című tévéopera főszerepében

Virág! Nem kellett volna. Igazán nem kellett volna! — ezekkel a szavakkal fogadta a Budapestről jött újságírót *Darvas Lili* New York-i otthonában, akarva-akaratlanul a *Szerelem* című filmet juttatva mindkettőnk eszébe, azzal a különbséggel, hogy a virágot ezúttal nem *Törőcsik Mari* hozta, s hogy Darvas Lili, aki kapta, most nem 96 éves, mint a filmben — hanem 71.

— *Nyugodtan megírhatja, én nem bánom* — mondja. — *Azt se bántam, amikor Cannes-ban, a fesztiválon a lapok tévedésből azt írták, hogy nyolcvan vagyok. Minél öregebb, annál jobb.*

Minél öregebb, annál jobb? Meglehet, de Darvas Lilinek valóban nincs szüksége arra, hogy a kora miatt aggódjék. Fiatalos a hangja, az arca, a járása: az utcán sohasem ismertem volna fel, azután, hogy csak filmbeli arcát láttam. New York-i lakása környékén mégis gyakran megszólítják, gratulálnak neki a film sikeréhez, de hát a környék lakói már régóta ismerik. Ez a 72. utcabeli lakás, ahol Darvas Lili már tizenöt éve lakik, a New York-i magyar negyed közvetlen szomszédságában van: magyar üzletektől, vendéglőktől és kávéházaktól pár percnyire.

S ezeknek a vendéglőknek és kávéházaknak a vendégei jószerivel mind látták a Szerelem című filmet, s szívesen emlékeznek rá.

— *Amerikában először 1971 őszén mutatkozott be a film, a chicagói fesztiválon. Nem nagyon bíztam a sikerben, ismerve az amerikai ízlést: fekete-fehér film, egy öreg asszonyról, meg egy fiatal asszonyról, ez nem az ő világuk. Nem is volt különösebb sikere. Mégis, egy évvel később — épp Budapesten voltam, az Egy óra — három arc című tévéfilmet forgattuk Horváth Ádámmal — New Yorkban is levetítették a Lincoln Centerben rendezett fesztiválon. Csak két előadást tartottak, de a nézőtér mindkét alkalommal zsúfolva volt magyarokkal. S aztán ez év március 22-én műsorra tűzte egy „igazi" mozi, a First Avenue Screening Room, ez alkalomból fényképes interjút közölt a New York Times, s azóta játszotta a filmet a Beekman, utána egy Greenwich Villagebeli mozi a 8. utcában, s most éppen a West Side Symphony-ban megy.*

A New York-i sajtó, ha lehet, még elragadottabb volt, mint a magyar. *Gyönyörű, mélyen megindító történet. Semmilyen leírás nem érzékeltetheti a film szépségét. Meg kell nézni, át kell érezni. Egészen különleges film."* — írja a *New York Post. A „Szerelmet újra és újra meg kell nézni — a rendezés kedvéért, a fényképezés kedvéért, a megragadó alakításokért és elsősorban Darvas Liliért, aki talán a világ leggyönyörűbb asszonya."* — így *a New York Daily News.*

Egy kocka a Szerelemből, Törőcsik Marival

A lapkivágások szinte elborítanak egy kis antik íróasztalt: később talán majd ezek is bekerülnek egy irattartóba, amelyből már vagy húsz sorakozik a magyar biedermeier bútorokkal berendezett ebédlő polcain: többségük *Molnár Ferenc* kéziratait, levelezését, a vele kapcsolatos dokumentumokat őrzi. Körben a falakon fényképek és festmények: mindeniknek a története egy-egy külön cikket, külön elbeszélést kívánna. Az a kép például, amely egy *Reinhardt*-próbán készült, s amely azokat az éveket idézi, amikor osztrák és német színpadok sztárja volt Darvas Lili; egy másik, amelyet a híres amerikai fényképész, *Carl Van Vechten* készített, s amely az ötvenes évek New York-i szuperprodukciójának, a *Chery-nek* főszerepében ábrázolja. Egy *Rippl-Rónai* festmény, az *Égi és földi szerelem* című Molnár-darab bemutatójára készült. Az egyik polcon együtt a többi — köztük japán kiadású — Molnár-darabbal ott van a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 AUG 12
Somogyi Néplap

Rippl-Rónai József
1021

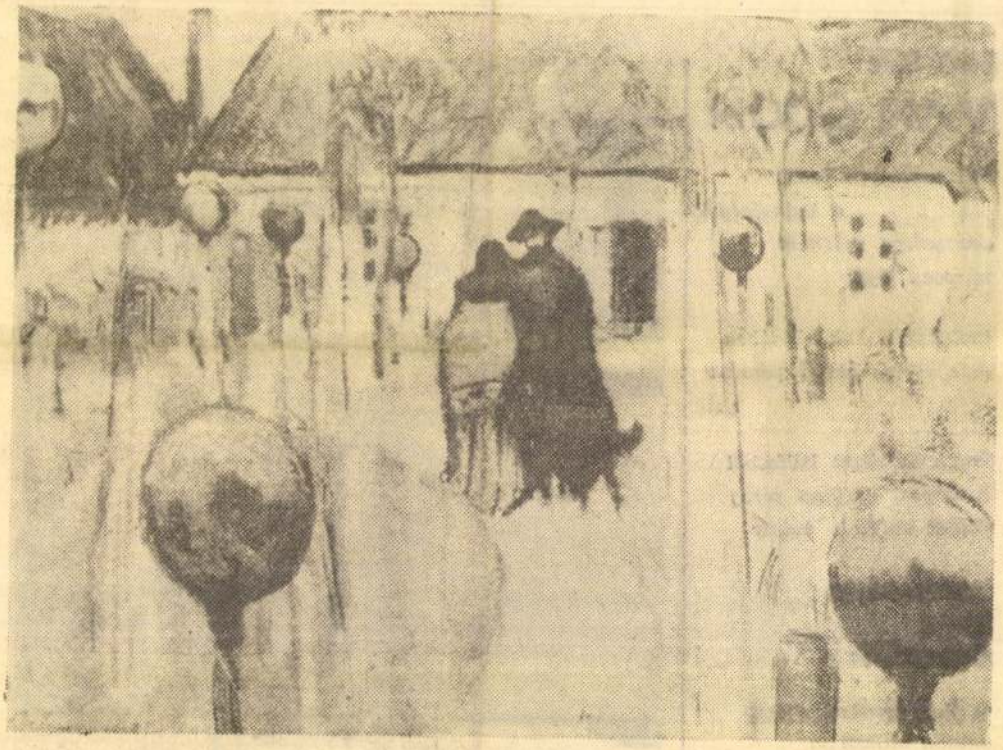

Rippl-Rónai József: Ödön öcsém háza (pasztell).

Kerék Imre

VAN GOGH

micsoda nyár lobog
a napraforgók
aranysárga szirmán
micsoda nyár

ibolyántúli önkivületében
márgavörös arcod parazsa
izzik

kasza alá érett kalászból
búzaszem csillaga pereg
röptét elejti a madár

jegenye-máglya
lángja
csap az űrbe

esőktől tisztára mosott
mezőn örökké
robog egy vonat

árokpart fűvén

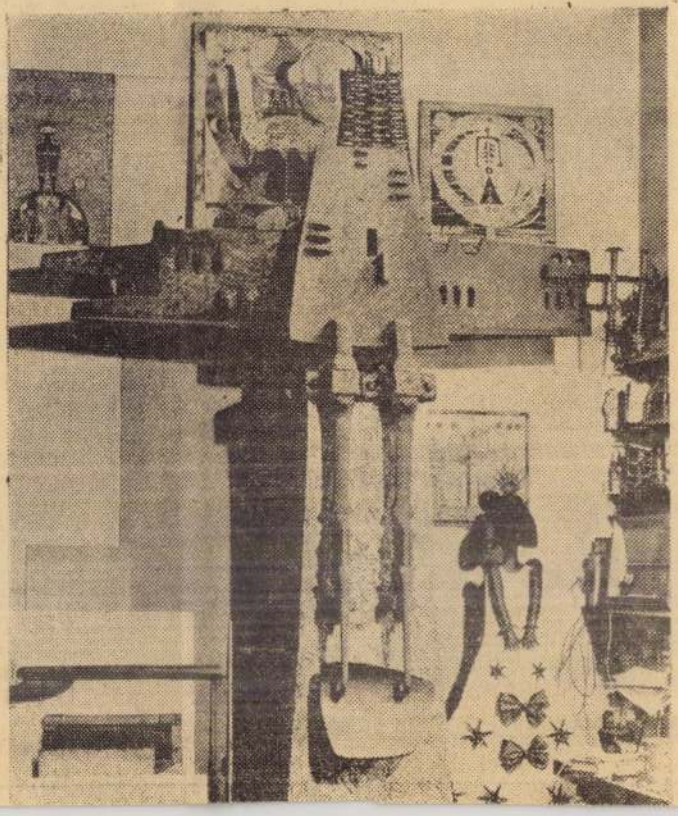

Rippl Rónai Jozsef

102

1973.VII.20.Kossuth 6.00 Gné

Reggelikrónika II.

Uj képtár Somogyban.

- Képtárat avatnak ma Kaposváron. A város központjában a Május 1 utcában a Nemzeti Bank volt épületét alakitották át. A somogyi képtárnak, itt mintegy 200 négyzetméter alapterületü kiállitó helyisége lesz. A kaposvári Rippl Rónai muzeum gazdag képgyüjteményét eddig ritkán láthatták a festészet kedvelői. A raktárban őrzött somogyi [illegible]

[illegible]

a szakemberek szémára is csak nehezen volt hozzáférhető. A somogyi képtár mai megnyitójára 2 ezer festményből válogattak a szakemberek. Czigány Dezső, Bernáth Aurél, Csók István, Egri József és Rudnay Gyula alkotásai mellett a museum névadójának Rippl Rónai Józsefnek is bemutatják 39 festményét és 33 grafikáját. A nagy értékű képek egy részét a megnyitóra magán gyüjtők kölcsönözték a museumnak. Tervezik, hogy a somogyi gyüjtemény legszebb képeit bemutató állandó kiállítás mellett rendszeres bemutatkozási lehetőséget teremtenek a megyében élő, vagy innen elszármazott képzőművészeknek is.

Rippl-Rónai József

1021

1972. VII.8. Tv. 19.30. Ka.

Tv-Hiradó.

- Először Rippl-Rónay József javasolta 1919-ben, hogy alkotóműhelyt teremtsenek a somogyi művészek számára. A terv most megvalósult. A Balaton felett, a fonyódi hegyeken ma avatták fel a Somogy megyei Tanács Alkotóházát. A gondozott park évszázados fái alatt két épületet alakitottak át, amelyeknek nyolc szobájában egyszerre 20 vendégművész tölthet el kellemes heteket. Két műterem, társalgó, saját konyha áll rendelkezésre. A Somogy megyei Tanács nemcsak a megyéből, hanem az ország más területeiről is szivesen lát vendégül képzőművészeket, irókat, költőket, zeneszerzőket és jó lehetőségeket, kényelmes körülményeket biztosit munkájukhoz.

1972. VII.3. Tv. 19.30. Ma.

Bemutatók.

- Sidney Kapplan-Benny Hanson Jazzmafia 1915-ben. Nagy alkotóerejét tanúsította a zenéjét hallgatók számára. A tary most megvalósult. A Balaton felett, a Tengelli Negyelem ma vasúti sal a Bonny megyei Tanács Alkotóházát. A gon dannak pár évszázadra fél alatt két épületet alakítottak ki, amelyekben nyolc szobájában egyszerre 20 vendégnyáron látható el Nagy és Nagy Intézet. Két műterem, tárcalap, asztal konyha.Az rendelkezésre. A Bonny megyei Tanács nemcsak a negyedik, hanem ez annak egy tervlevelező is szívesen két vendégül képzőművészeket, írókat, költőket, zeneszerző lat és jó konstrukciót, kényelmes berendezések biztosít munkájukhoz.

- - - - - -

ul Viktor Vasarely, aki 42 grafikáját ajándékozta a képtárnak, még a budapesti nagy kiállitását megelőzően, és igy először Pécsen mutatkozott be, munkásságával.

- Kedves Hárs Éva igazgatónő, köszönöm, hogy alkalmat adott arra, hogy bemutathattuk a pécsi képtárat. Muzeumi sétánk ezzel véget is ért, és azt hiszem mindannyiunk nevében azt mondhatnám, hogy olyan sikeres legyen a folytatás, mint amilyen szerencsés volt a képtár megalapitása.
- Köszönöm, de kivánjon nekünk még egy uj ötletet is.
- Hagyatékként?
- Ugy is jó.

- Adásunk anyagából a következő két kérdést tesszük fel nézőinknek. Első kérdés, ki készitette a szobrot, és a szobor alkotója milyen összefüggésben áll a muzeummal. Második. Hányban volt a Nyolcak utolsó közös kiállitása. Az évszám egyébként a bemutatott mü alkotásának évszámát is jelzi. Kinek a munkája?

- - - - - - -

- A képtárnak ebben a részében az eddigi ..... művészeti anyag fogad bennünket, ez már a kortárs művészet.

- Igen, a mi képtárunknak az is a sajátossága, hogy itt a kortárs, az élő képzőművészet is állandó kiállitási teret kapott. Nagyon szeretnénk, ha lenne helyünk ahhoz, hogy a mai képzőművészetnek azt a nagyon gazdag, és árnyalt korszakát, be tudnánk mutatni a maga teljességében, egy kicsit elmélyültebben, korszakokra bontva, de azért ugy gondolom, hogy a látogató igy is megismerkedhet a mai képzőművészet jeles képviselőivel.

- Barcsai Jenő következetes művészi utja a képtárban kiállitott néhány művén ugyszólván végigkisérhető. Korai szentendrei korszakából való két tájképe. A szentendrei iskolához tartozik Bálint Endre is, akinek Derengés cimü művén a valóság elemei, az emlékek, változások világában olvadnak egybe. A látomás ereje teszi megrázó alkotássá Gyarmati Tihamér Dolgozat cimü képét. Martin Ferenc Dudás csendélet cimü kompozicióján a népi hangszer forma játékára, a dekorativ foltokra épiti. Korniss Dezső két szinben fogalmazott különös kaligráfiát hoz létre, a felület dekorativ megujhodásával.

- Megismerkedhet a látogató ebben a kis teremben azokkal a magyar képzőművészekkel, akik külföldön élve, és a magyar képzőművészet részeseként arra gondolva, hogy a mi képtárunkban a munkásságukat, mint a magyar képzőművészek alkotásait tekintik ajándékképpen néhány művet eljuttattak hozzánk, igy példá-

- A Nyolcak művészi törekvéseit a kiállitás gazdag anyaggal mutatja be. A csoport körébe lépő aktivisták e tudatosan szocialista elveket valló csoport festői törekvéshez ..... néhány kép jelzi. Uitz Béla dinamikus formákkal alakitott nőalakja forradalmi feszültséget érzékeltet. Ugyanezt, a formák kereteit szinte szétfeszítő erő jellemzi Nemes ... József művészetét is. Figyelmet érdemel a kiállitás két képének szép felület kezelésé, és a festés módjának érzékletessége. A nagy proletár festő, Derkovits Gyula művészetének minden korszakát képviseli egy-egy mü, igy a ....., ha vázlatosan is, de egész képet ad életéről. Korai munkája, a Két anya még Kernstock hatását mutatja. Derkovits az emberi élet, a születés, a jó problémájának legáltalánosabb jellemzőit kivánja összegezni ezen a festményén. A képek kompozicios megoldása a 2o-as évek elején arra vall, hogy Derkovits felhasználja a kubizmus, majd az expresszionizmus szerkesztés elveit. A művész kapcsolatba került a munkás mozgalommal, és ettől kezdve tudatosan vallotta, össze kell kötni a képzőművészetet a mondanivalóval. Mint festőnek, és mai embernek érzem, hogy kötelességem életünk, és társadalmunk jelenségeit maradéktalanul kifejezni. A két világháboru között a haladást Alföldi István tartotta ébren. A Tornyai ávantgarde törekvéseket amely a Nyolcakkal kezdődött, az emigrációba kényszerült magyar festők folytatták. Közéjük tartozott Gábor Jenő, Weinenger Andor, és Kassák Lajos, akinek elmult jelkép rendszerre épülő kompozicióiaz irányzat kiemelkedő darabjai.

tést játékos dekorativ formalizmussal stvözödik.

- Érdemes megállni egy pillanatra ahogy emlitette, mert az Üvegablak .. jelentősebben idekerülésének története van. Nem?
- Itt is szerencsénk volt.
- Az eredeti terv szerint az Üvegablak hat részből áll és ebből három itt van Sn-knél. Hogy jutottak hozzá?
- Az első két darab a Tamás Henrik gyüjteménnyel itt volt már málunk akkor, amikor egyik munkatársunk a székesfehérvári müvészettörténésze felhivta a figyelmünket arra, hogy tud egy harmadikról. Kunvári Bella magángyüjtőnél Budapesten van az Üvegablak egyik darabja. Amikor munkatársunk Romvári Ferenc a darab megszerzése miatt felutazott Budapestre, hogy Kunvári Bellával tárgyaljon, a megbeszélések eredménye az lett, hogy Kunvári Bella teljes magángyüjteménye a képtárunkhoz került.
- Most másik három Üvegablak tervről ezek szerint nem tudunk, hogy hol van még.
- Ennek tudjuk a helyét, egy magángyüjtőnél van.
- És a másik kettő?
- De, kettő még lappang, reméljük az is előkerül.
- És azt, hogy idekerül.
- Azt szeretnénk.

- Mi pedig reméljük, hogy a kép alapján a tulajdonos felismeri és esetleg a pécsi Modern Képtárba juttatja a szóbanforgó Kernstock müvet.

liai téma, mely azonban mindig a formákat felbontó levegő, a lombokon átszürődő fény megfestésének ürügye volt. Tornyai János, akinek müvészetére Nagybánya jellegzetes természetelvüsége kevéssé hatott, néhány képén az impresszionizmus egyik jellemző problémáját a futurát, és a táj összefüggéseit kutatja. Réti István a müvésztelep hires elmélet irója, festői témái főképp enteriörök meghitt szobabelsők, idős asszonyokkal. Figuráinak pszichológiai jellemzésére nagy gondot forditott a müvész. Nagy szerepet kapott nála a kulturáltság, mindez müvészet pedagógiai munkásságában is érvényesült. A teljes érett, nagy forma ujjitó mesterei a Nyolcak néven ismert csoport, forradalmi változást hozott képzőmüvészetünkbe. E müvészcsoport a természeti látvány esetlegességével szemben a tudatos komponáltságot hangsulyozta. 1911-ben rendezett első kiállitásuk mottója ez volt. A természet hivei vagyunk, nem az iskolák látásával másoljuk, értelemmel meritünk belőle. A pillanatnyi benyomással szemben az értelem elsőbbségét hangsulyozták. Munkáik csendéletek, tájképek, alakos kompoziciók, melyeken elvesz a hagyományos szerkesztést, perspektivát, a gyakorlati formálást kivánták megvalósitani. A képtár egyik szép darabja Digány Dezső önarcképe. A csoport tagjai közül megtalálhatók még Tihanyi Lajos, Horváth Dezső, Czóbel Béla munkái. A csoport vezéralakja Kernstock Károly volt, a Nyolcak legjellegzetesebb egyénisége, a kiállitáson látható üvegablak terve az utolsó közös kiállitás évében, 1912-ben készült. Az emberi test anatómiailag jellegzetes elemeit lendületes erővonalakkal érzékelteti a müvész. A konstruktiv szerkesz-

szerény is, maga a tett, vendéglő helyett képtár, a maga nemében egyedülálló.

- Ez a pécsi képtár amelyik egyébként a Zsolnay szobor tőszomszédságában van, illetve pontosabban a Szabadság ut 2 szám alatt, tulajdonképpen a magyar képzőművészetnek csak egy bizonyos periodusát mutatja be, ugye? A századfordulótól napjainkig.

- Igen, nem is lehet célja a mi kis gyüjteményünknek az, hogy egy teljes periodust a magyar képzőművészet egészét bemutassa. Az alapitó gyüjtemény voltaképpen meghatározta ezt a korszakot. A továbbiakban ezt kellett bővitenünk, ezen belül azonban teljességre törekszünk, a képtár időrendi sorrendben való elrendezése mellett az volt a cél, hogy a látogató megismerkedhessen itt ennek a korszaknak azzal a magyar képzőművészetével, amely mindenkor a lehaladóbb törekvéseket képviselte

- Nagybánya a század művészetének korszak gyüjtő jelentőségü iskolája volt. Vezető mesterei Hollósy Zsigmond, Tőke János, Ferenczy Károly, Réti István. A művésztelep célját Hollósy igy fogalmazta meg. A magyar művészet csakis magyar ég alatt izmosodhatik, nőhet igazán magyarrá. Az Akadémia szigoruan komponált mütermi festészetével szemben méltán vállalták a szabad természet plain airjét. Ferenczy Károly a művésztelep legnagyobb hatásu művészegyénisége volt. Nagybánya környezete olyan festészeti felfedezésekre inditotta, amely művészetére mindvégig meghatározólag hatott. Munkásságában gyakori a bib-

Dési Huber Istvánné.

- Igen. Férje a nagy proletár festő Dési Huber István több rajzát adományozta a gyüjtemény kiegészitésére.

- Tamás Henrik mügyüjtő, a hires Tamásba lévő egykori tulajdonosa.

- 1959-ben megkereste muzeumunkat, azzal a javaslattal, hogy vegyük át nemzeti érdekü magángyüjteményét, a képtár gazdagitására.

- Kmetty Jánosné.

- 1960-ban 35 müvét ajándékozta a Pécsi Képtár gyüjteményéhez.

- Gábor Jenő.

- Gábor Jenő pécsi származásu müvész, aki akkor Budapesten élt, és a 20-as évekből származó a belharc stilusában készült jelentős anyagát adományozta, a képtárnak.

- Majdnem alapitó jellegü dr. Tompa Kálmán és dr. Kunvári Bella adománya.

- Nagyon nagy jelentőségü volt Tompa Kálmán gyüjteménye, mert az akkori körülbelül a századfordulótól napjainkig terjedő időszakban egy bizonyos stilust képviselő anyagban kiegészitőjellegü fő müveket adományozott a képtár számára. A Kunvárigyüjtemény ..... /érthetetlen/ gyüjtemény volt. Ez is a képtár anyagát nagyon nagy mértékben gazdagitotta.

- A gyüjtemény végleges otthonának megteremtése egyre sürgetőbbé vált. Ezt a gondot Pécs város Tanácsa vállalta. Egy vendéglő épületét szabaditotta fel a képtár számára, és ha az elhelyezés

Borgács Erzsébet kiváló szobrászmüvész volt, aki 54-ben meghalt. Öneki akartam egy méltó, és maradandó emléket állitani. Az ő nevét is viseli ez a gyüjtemény.

- Milyen müvek kerültek a professzor ur gyüjteményéből Pécsre.

- A müveket megszabja maga a gyüjtemény amilyen volt, a magyar festészetnek bizonyos csoportjára irányult, Ripl Rónaitól egészen az akkor fiatalaknak nevezettekig, kiemelném talán közöttük Ferenczy Károlyt, Kmetty János, Tabányi Jenő, Egri József, talán ezek a müvészek azok, akiket megemlitenék.

- Ritka szerencsés helyzetbe került Sarkadiné Hárs Éva, a pécsi Janus Pannonius Muzeum igazgatója ezzel a bőkezü ajándékkal, amit később ajándékok egész sora követett. Ahogy hallottam egyetlen gondjuk van, ugyan hova tegyék ezt a sok képet.

- Hát az valóban nagy gond volt. Annak idején, annál is inkább, mert muzeumunk állandó kiállitó helységgel nem rendelkezett. A tét pedig nagy volt Geggesi professzor ur annyi müvet ajánlott fel muzeumunk számára, amennyit ki tudunk állitani. Ezt valóban meg kellett fontolnunk. Arra gondoltunk, és megbeszéltük, a Muzeum akkori néprajzosával, dr. Kodolányi Jánossal, hogy lebontjuk az akkor már egy kicsit ugyis elavult néprajzi kiállitást, és annak a helyét felajánljuk a képtár gyüjteménye számára. Geggesi professzor álta a szavát, közel 300 müvet adományozott a képtár alapitására.

- És itt a bejáratnál egy tábla fogadja a látogatót, emlékeztetvén mindazokra, akik gazdag ajándékkal segitették a muzeumot.

1972. III. 1o. 18.55 Gr. Tv.

Muzeumi séták.

- Kedves nézőink. Most következő muzeumi sétánk alkalmával Pécsre, a Modern Képtárba látogatunk el. Műsorvezető Hapcsányi László, Közreműködik: Mária Eva művészettörténész.

- A nemzeti tudományos, és művészeti intézmények létrejöttének egyik legmeghittebb pillanata az, amikor valaki magán vagyonát ajándokozza a nemzetnek. Kékesi Kiss Pál akadémikus 1956-ban akkor 50 esztendős orvosi munkájának szép gyűjteményét jó néhány képet ajándékozott a pécsi Janus Pannonius Muzeumnak. Ez lett a Modern Képtár alapja. A professzor ur az aki nyugdíjas egyetemi tanár, régi munkahelyén, és otthonában az 1-es Klinikám kerésztül fél ahol az Intézem 1924 óta folyamatosan dolgozik. A professzor ur szobájában körözkörül képek, kint a falon képek, és javarészt azok, amelyek Pécsre kerültek, ugyancsak ezekről a falakról kerültek oda. Mi indította professzor urat erre a nemes szép tettre?

- Tulajdonképpen két ok vezetett, az egyik egy általános, a másik egy egyéni szubjektív ok. Az általános ok arra vezethető tel án, vagy ugy fejezhető ki legvilágosabban vagy egyszerűbben, hogy a képek emberi mondanivalókat hordoznak, ezek a mondanivalók mindenkihez szólnak, egy magángyűjteményben el vannak zárva tulajdonképpen, tehát az indított arra, hogy Pécsen egy ilyen muzeum alapításában résztvegyek, és az az az általános ok, ami arra indított egyik ok, hogy létrehozzuk ezt a muzeumot. A másik az egyéni szubjektív ok, az az, hogy az első feleségem,

1021

Rilpel - Rónai

1972. III. lo. 18.55 D. Tv.

Muzeumi séták.

- Kedves nézőink. Most következő muzeumi sétánk alkalmával Pécsre, a Modern Képtárba látogatunk el. Műsorvezető Rapcsányi László, Közreműködik: Hárs Éva művészettörténész.

- A nemzeti tudományos, és művészeti intézmények létrejöttének egyik legmeghittebb pillanata az, amikor valaki magán vagyonát ajánlkozza a nemzetnek. Kékesi Kiss Pál akadémikus 1955-ben akkor 80 esztendős orvosi munkájának szép gyüjteményét jó néhány képet ajándékozott a pécsi Janus Pannonius Muzeumnak. Ez lett a Modern Képtár alapja. A professzor ur az aki nyugdijas egyetemi tanár, régi munkahelyén, és otthonában az 1-es klinikán keresztül fel ahol azt hiszem 1924 óta folyamatosan dolgozik. A prfoesszor ur szobájában körüskörül képek, kint a falon képek, és javarészt azok, amelyek Pécsre kerültek, ugyancsak ezekről a falakról kerültek oda. Mi inditotta professzor urat erre a nemes szép tettre?

- Tulajdonképpen két ok vezetett, az egyik egy általános, a másik egy egyéni szubjektiv ok. Az általános ok arra vezethető tal án, vagy ugy fejezhető ki legvilágosabban vagy egyszerübben, hogy a képek emberi mondanivalókat hordoznak, ezek a mondanivalók mindenkihez szólnak, egy magángyüjteményben el vannak zárva tulajdonképpen, tehát ez inditott arra, hogy Pécsen egy ilyen muzeum alapitásban résztvegyek, és ez az az általános ok, ami arra inditott egyik ok, hogy létrehozzuk ezt a muzeumot. A másik az egyéni szubjektiv ok, az az, hogy az első feleségem,

Rippl-Rónai József

METRO 2001. VI. 18.

Klimt és Rippl-Rónai képeit állították ki

KIÁLLÍTÁS Osztrák és magyar festők – köztük Oskar Laske, Kolo Moser, Gustav Klimt, Csók István és Rippl-Rónai József – alkotásai költöztek mintegy másfél hónapra Bécsből Budapestre.

Az Eisenberger magángyűjtemény anyagából válogatott festményeket az V. kerületi Károlyi-palotában állították ki. (MTI)

NÉPSZABADSÁG
2000.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

MŰTÁRGYPIAC

A Nagyházi 161 milliója

Az elmúlt hét a Nagyházi Galéria (NAG) jegyében zajlott le. Az 50. árverésen (amelyet kedd–szerdán tartottak) 137 millión felül volt a festmények, grafikák, kisplasztikák és kerámiaszobrok leütési ára, míg a csütörtöki 51. árverésen a bútorok és népművészeti régiségek leütési összára megközelítette a 24 milliót.

A kétnapos, reprezentatív festményárverésen 373 tétel került kalapács alá, és közülük 299 kelt el, ami 80,16 százalékos siker. Az elkelt tételek kikiáltási ára 97,7 millió forint, leütési ára 137,5 millió forint lett, ez pedig 140,68 százalékos licitár. Az egy tételre jutó leütési átlagár 460 137 forint. A megvásárolt 299 tételből 29 került a milliósok klubjába, a legmagasabb leütési ár 7 millió forint volt, ezt két tétel is elérte. A tavalyi év csúcsárhajhászása után idén kiegyensúlyozottabbnak látszik a festménypiac, az első félévi árverések azt mutatják, hogy nem nőtt a kiemelkedő, több tízmilliós leütési árak száma, ugyanakkor megsokasodtak az alacsonyabb milliós árak. Ezen az árverésen is feltűnő volt, hogy a korábbi évekhez képest mennyire nem ódzkodtak a vásárlók a védett képektől.

Az 51. árverésen 80 bútor és mintegy kéttucatnyi műtárgy (többféle óra és kandeláber) vezette be a 346 népművészeti régiséget. Közülük 278 kelt el (62,2 százalék) és az elkelt tételek kikiáltási árát (17,5 millió) több mint harmadával haladta meg a leütési összár (23,9 millió). A bútorok közt volt millión felüli leütési ár is, a népművészeti tételek ára azonban a mérsékeltebb kategóriába tartozik ma mindenütt. A népi bútorok 25–200 ezer, a bokályok és butykosok 6–20 ezer, a tányérok 6–100 ezer, az üvegek 5–25 ezer, a szerszámok, háztartási felszerelések, szőttesek 8–40 ezer közt keltek el, persze voltak kiugró árú darabok is.

Kenessei András

A NAGYHÁZI GALÉRIA ÁRVERÉSI EREDMÉNYEI

Tétel	Kikiáltási ár (ezer Ft)	Leütési ár (ezer Ft)
Rippl-Rónai József: Femme pale (olaj-vászon kartonon) 38x31	4000	7000
Id. Markó Károly: Pisa környéki táj (o-fa) 18,5x25,5	3200	7000
Jean Puy: Lány az ablak előtt (o-karton) 93x72 (védett)	5000	5000
Aba Novák Vilmos: Fiatal férfi képmása (o-v) 97x69 (V)	2800	4000
Skuteczky Dömse: Bábszínház (o-v) 72x98 (v)	2200	4000
Böhm Pál: Üstfoltozók (o-v) 106x133	1800	3800
(Magyarországi szobrász, XV. sz. v.): A feltámadt Krisztus (fa) 101 cm	3800	3800

Kisebb bérért többet a magyar munkav

Statisztikai adatok bizonyítják, hogy a magyarok megtanultak majdnem ugyanolyan fegyelmezetten dolgozni, mint nyugat-európai kortársaik. Az idetelepített üzemekben ugyanazt a motort 2,1 óra, alatt szerelik össze, a németországi anyagyárban ez az idő 2,4 óra, s a minőség sem különbözik. A magyar alkalmazott a bérezést tekintve messze elmarad uniós társaitól, de időben is többet kell dolgoznia a fizetésért.

A szakszervezetek közül is többen vitatják, hogy időszerű-e a munkaidő csökkentését forszírozni, s ha mégis, akkor milyen formában történjék az. A vasasszakszervezet két évvel ezelőtt azzal próbálkozott, hogy egy ünnepnappal többet javasolt a naptárba iktatni. A sikerhez jócskán hozzájárult, hogy elképzelésük a kormánypártok terveibe is beleillett, így a halottak napja, november másodika, az idén már fizetett ünnep lesz. A kieső nap nem okoz kárt a nemzetgazdaság kasszájában, hiszen az év így is két munkanappal hosszabb a szokásosnál. Akár a másik ünnepnapi javaslatuk, a december 24-i is beleférne. Ez az ötlet azonban még nem talált egyetértésre, pedig, ahogy *Hódi Zoltán*, a vasasszakszervezet alelnöke, az MSZOSZ bérpolitikai ügyvivője érvel, nem sok haszon származik a szenteste előtti munkanapból.

A munkaidő csökkentéséről

A kedvezményeket egyelőre csak munkahelyenként, a kollektív szerződés újratárgyalásakor lehet elérni, bár a vasasszakszervezet tavalyi kongresszusa elfogadta, hogy a heti munkaidőt általánosan – először a multinacionális cégeknél, végül a kisvállalkozásoknál is – fokozatosan 38 órára kell csökkenteni, az egészségre ártalmas munkahelyeken 34 órára. Alternatívaként átmenetileg elfogadnák, ha a munkaidő olyan módon csökkenne, hogy a szabadságok ideje és a fizetett ünnepek száma nőne összesen hét nappal. Az Európai Unió tagországainak többségében a törvényes munkaidő is kevesebb, mint nálunk, hiszen a túlórákkal együtt sem lehet több a 48 óránál, nálunk pedig nagyon magas a túlórák száma.

A kontinens gazdagabbik felén (saját törvényeikhez képest is) lényegesen ke-

MUNKAIDŐ ÉS SZABADSÁG

(a kollektív szerződés szerint)

Ország	Heti munkaidő (óra)	Éves fizetett szabadság
Ausztria	37–40	5–6 hét*
Belgium	36–38	5 hét
Dánia	37	5 hét*
Finnország	38,5	5–6 hét
Franciaország	35–39	5–6 hét

Először
minde
meghökk
ha erről a
biztosítás

Ha többet tud róla, megérti,
hogy mindenkinek szüksége van r
Mert egyszer az elkerülhetetlenre is g
de csak egy

NÉPSZABADSÁG, 2000. 07. 4. 22.0.

A Rippl-Rónaik hamisítója főügyészségi döntésre vár

TUDÓSÍTÓNKTÓL

A Somogy Megyei Főügyészség folytatja az eljárást *P. J.* pesti műkedvelő festő és *D. F.* kaposvári régiségkereskedő ügyében. Mint ismeretes, a két férfit az elmúlt évben Rippl-Rónai-festmények hamisítása és eladása miatt tartották több hónapon át előzetes letartóztatásban Kaposváron, majd szabadlábon védekeztek.

A régiségkereskedő tavaly januárban bukott le egy közúti ellenőrzésen, amelyen kiderült, hogy Mercedesének alvázszáma hamis. Később az is kitudódott, hogy a kocsit két Rippl-Rónai-festményért cserélte. Az ügyben indított vizsgálat szerint D. F. – hamis eredetigazolással – több Rippl-Rónai-utánzatot is értékesített. A képeket egy budapesti műkedvelő festő – aki restaurálással is foglalkozott – készítette. Lakásában több híres kép félkész másolatát találták meg a rendőrök. Az utánzatok tapasztalt műgyűjtőket, művészeket – köztük Szász Endre festőt –, galériatulajdonosokat is megtévesztettek. A rendőrség becslése szerint összesen mintegy 30 millió forintnyi kár érte a hamisítványok megvásárlóit.

Bárczy Tibor, a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság vizsgálati osztályának vezetője elmondta: egyévi nyomozás és több szakértő meghallgatása után ez év márciusában vádemelési javaslattal továbbították az ügyet a kaposvári ügyészséghez, ahol viszont bizonyítottság hiányában megszüntették a büntetőeljárást, a magánokirat-hamisítás vétségét viszont bizonyítottnak találták a régiségkereskedő esetében. Az ügyészség a vádhalasztás intézményét alkalmazta, amely szerint ha három évig nem követ el bűncselekményt, mentesül a büntetőjogi következmények alól.

Az ügyészség bizonyítottság hiányában megszüntette a büntetőeljárást.

A megyei rendőr-főkapitányság panasszal élt, a megyei főügyészségtől kérte a városi ügyészség döntésének a felülvizsgálatát. Határozat két hét múlva várható.

RIPPL-RÓNAI J.

RIPPL-RÓNAI
JÓZSEF

Megújult az otthonosság festőjének háza

Rippl-Rónai Emlékmúzeum Kaposváron

Róma-villa. Bádogbuzogányos kastély. Ki így nevezte, ki úgy. Aki be se tette a lábát a Kaposvárt övező dombok egyikén emelkedő élénksárga épületbe meg a hatalmas parkba, az is ismeri szobáit, berendezési tárgyait, évszázados fáit. Lakóit, vedégeit is. Tulajdonosa, *Rippl-Rónai József*, aki egyszerűen és egyenesen fogalmazta meg ars poeticáját („azt festem, amit látok, és úgy festem meg, ahogy látom"), úgyszólván minden szögletét megörökítette festményein. Az otthonkultuszt teremtő művész, akinek egyik legfontosabb „kompozíciója" a maga köré varázsolt, színes vidéki birtok volt, ily módon igencsak megkönnyítette utódainak, közvetlen és közvetett örököseinek a dolgát, amikor egykori, kedves tulajdonában emlékmúzeumot kívántak létesíteni, még a 70-es években. Nem kellett egyebet tenniök sem nekik, sem a millenniumra készülő, mai muzeológusoknak, művészettörténészeknek, akik a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának, Somogy megye önkormányzatának, valamint a patikussegéd Rippl-Rónaira is emlékező Hungaropharmának a támogatásával újították fel az épületet és környezetét, csak a festmények útmutatása szerint dolgozni. Munkájukat régen is és voltaképpen most is segítette a két nevelt fiú, *Martyn Ferenc* festőművész és dr. *Martyn Róbert* orvos. A „kolléga", kinek képességeit igen korán felfedezte és ápolgatta az árvaságra jutott kis rokonokat házába fogadó Rippl-Rónai József, festői emlékeivel, a környék híres orvosaként emlegetett Róbert pedig szinte az egész életével. Ő lakta, őrizte s védte a házat berendezési tárgyaival együtt szinte halála pillanatáig. Még megérte a legutóbbi, az ezredfordulós felújítást, jelentős szellemi s morális támogatást nyújtva a Róma-villa jelenlegi „felvigyázójának", a kaposvári illetőségű, képzőművész-muzeológus *Horváth Jánosnak*. Az ő áldozatos munkájuknak, lelkesedésüknek is köszönhető, hogy mire Európa-szerte föllobbant az érdeklődés a XX. század egyik legeredetibb magyar festője iránt – köszönhetően a gyűjteményes kiállításnak, amelyet először Budapesten láthatott a nagyközönség, majd több nyugati nagyvárosban

Rippl-Rónai József, aki Párizs helyett szülőföldjét választotta

hirdette Rippl-Rónai európaian magyar eredetiségét –, méltó formát kapott a ház, hol a mester életének legidillibb hat-hét esztendejét töltötte.

Horváth János vezeti a hírlapírót a Róma-villa látnivalói közt. Ő mesél a legelső tulajdonosról, az ugyancsak Kaposváron született és oda a nagyvilágból mindig visszavágyó *Gundy Györgyről*, aki énekes színészként utazta be hajdan a Monarchiát, még arról az erős akaratról, amely a francia földről hazatért Rippl-Rónaiban munkálkodott, hogy művészi győzelmét birtokra, jószágra váltva tanúsítsa ország-világ előtt. Horváth János állítja azt is, hogy a „gazda" bárhol felállíthatta festőállványát, „mert amint a lakásbelsők intimitását fölfedezte, parkjának meghitt varázsa kezdte foglalkoztatni. A szabadban volt az igazi műterme, de ha a rossz időjárás elűzte, a vincellérház népi építésű, nehéz mennyezetgerendázatú szobájába vonult festeni." Kitűnően szemlélteti, miként „költöztek" a skarlátvörös zsálya, a piros muskátli, a krómsárga cinnia színei a festményekre. Majd arról beszél, miként lett Rippl-Rónai otthona olyan szentély, amely ma is hitelesen ábrázolja a századforduló utáni, utolsó békeévek életstílusát, és szinte kézzelfoghatóvá teszi azt a szellemi légkört, amelyben egy *Ady Endre* is nyugalomra lelt (1909-ben látogatta meg Rippl-Rónait a Róma-villában), egy *Medgyessy Ferenc* is ihletet kapott (szobrai a parkban állnak ma is). A bécsi zongorán Grieg-, Chopin- és Liszt-műveket játszottak, mulatni cigányzenére szoktak – tanúsítják a dokumentumok. A kordét Tatár névre hallgató szamár húzta, a ház előtt Jankó, a páva rikoltozott. Bent, az asztalon a Nyugat legfrissebb száma feküdt meg a Nouvelle Revue Française, a Mercure de France, a polcon magyar írók művei, *Babits, Kosztolányi, Móricz Zsigmond, Tersánszky Józsi Jenő* új kötetei. A karácsonyfa alá fagyöngy került, francia szokás szerint.

Így éltünk Pannóniában – hirdeti a kaposvári Róma-villa egyre növekvő számú látogatójának a régen volt legendát, amelyet a szülőföldjét mindennél – Párizs fényeinél, *Gauguin* elismeréseinél is – többre tartó művész hagyott örökül honfitársainak, a racionalizált-globalizált ezredforduló polgárainak. Meleg színekkel, meleg szeretettel.

A Róma-villa Kaposváron

FOTÓ: GÖZSY GÁBORNÉ

Száll az angyal

A magyar költészet karácsonyi versei

Ady Endrével kezdődik, *Zalán Tiborral* fejeződik be a magyar irodalom legszebb karácsonyi verseit a szerzők neve szerint betűrendbe szedő szép kötet költészeti sora. Köztük ismert nevek, ismert sorok és ismeretlenek, vegyesen. A szerkesztőknek (*Lengyel Annának* és *Rados Péternek*) láthatóan nem volt más szempontjuk, „csak" összegyűjteni a magyar irodalomtörténeti múlt és az irodalmi jelen végtelen gazdagságából a legszebb sorokat, és az Esztergomi Keresztény Múzeum táblaképeiről hozott Mária-képek társaságában kötetbe foglalni valamennyit. A betlehemi történet, lám, mindenkit megihlet egyszer, tanúsítja e kis kötet, hívőt és hitetlent, zsenit és közepes képességű poétát egyaránt. Azt is, akit emberként is becsülhetünk módfelett, s azt is, akinek költői teljesítménye mellől jobb volna végképp elfeledni a karaktert. „Karácsony van, száll az angyal", hirdeti fenyőzöld betűkkel a fenyőzöld könyvecske, s egymás mellett

dicsérik az Urat, az égi csodát a Holnap Kiadó bölcs elgondolása szerint a millennium karácsonyán, akik a hétköznapokon – régen és most – nem szívelték-szívelik egymást, Ady és *Szabolcska Mihály, József Attila* és *Babits Mihály*... hogy csak a múltbeli nevezetes ellentétpárokat említsük. Igy van ez rendjén, karácsony éjjelén béke költözik a szívekbe s a versekbe is. A könyv olvasójának lelkébe-elméjébe legelébb. Mert boldog érzés fölfedezni, mily varázslat ejtette rabul irodalmunk zseniális mókamesterét, *Karinthy Frigyest*, mikor az Ige testté lőn: „Makogó két vastag cserepes ajkam / Kínjában széttárt nyílása közül / Bugyogyanó könnyek magzatvize mellől, / Ahogy előrebukó torokkal / Hörgöm el az új jeladást: is-ten... / Is-ten... is-te-nem könyörülj!" És fájdalmasan szép megtalálni *Szécsi Margit* látomását a modern Betlehemről: „Belefárad a jövendő, / megszületni fáj: / minden bölcsőt lebélyegez / a három király. / Bárányfelhőn ordas rontás, / ordas lett a nyáj. / Ordas ringatja a földet: / a Háromkirály." Magunkra ismerünk, ha az antik versek hűséges fordítójának, *Muraközi Gyulának* a költői „legendájához" lapozunk: „Mert a karácsony nem hagy el soha! / Bűnben és ködben mégis visszahozza / a kisgyermekek tiszta mosolya!", és világunkra, ellentétekkel szabdalt ezredfordulónkra, ha a helyettünk is kérdező *Juhász Gyula* Karácsonyi énekére bukkanunk: „Szelíd, szép betlehemi gyermek, / Az angyalok nem énekelnek / S üvöltenek vad emberek. / Boldog, víg betlehemi jászol: / Sok börtön és kórház világol / És annyi viskó bús, sötét. / Jópásztorok és

Szent István és a zene

Hét évszázadnyi történelmi muzsika a Kecskés-együttes összeállításában

„Nékünk születtél Lengyelországból, mennyből adatál nagy csudaképpen..." – hangzik a Szent László-himnusz első sora. Ha azt mondom, Pro Musica Antiqua Hungarica, Danubiana Egyesület, legfeljebb a vájt fülűek értik, kikről is van szó. Ha viszont azt mondom, Kecskés-együttes, sokak számára ismerősen cseng a név. A két elnevezés ugyanazokat a művészeket takarja, az immáron harminc éve folyamatosan régizenével foglalkozó muzsikus társaságot, akik a régi korok zenéjét korabeli hangszerekkel, stílushűen szólaltatják meg évtizedek óta. Repertoárjuk felöleli a régi európai zenén kívül a török, arab, perzsa fejedelmi udvarok muzsikáját a X–XVIII. szá-

Autentikus előadás – autentikus hangszerekkel

zadból. Hangszereik: szoprán-, alt- és basszuslantok, koboz, tambur, duda, furulyák, tekerőlant, doromb, dobok, töröksíp, zergekürt, harangjáték... Félszáznál több magyar témájú egyórás műsoruk van, köztük a

működő nyári akadémiájukon a közép-európai régizene legjelesebb képviselőit hívják össze évről évre, hogy megismerjék egymás hangzó kultúráját. A megszerzett tudást aztán beépítik repertoárjukba, ahogyan a Szent István és a zene címet viselő kompozíciónak is része a környező népek korabeli zenei hagyománya. A millenniumi évben majd húsz előadást megért összeállításban – melyet a következő évben is többször előadnak majd – közel félszáz éneket és dallamot mutatnak be, mindegyikhez hozzáfűzve néhány mondatnyi ismertetőt. Kevesen tudják, hogy *Szent István, Kálmán, László* vagy *Nagy Lajos* korából fennmaradtak zenei darabok a különféle kódexekben és kéziratos könyvekben. Másik fő forrásuk a számos archaizmust rejtő folklór, melynek egyes moldvai változatai még ma is gyűjthetők.

– Szent István élete mindig érdekelte a magyar ze-

RIPPL-RÓNAI József

Megújult az otthonosság festőjének háza

Rippl-Rónai Emlékmúzeum Kaposváron

Róma-villa. Bádogbuzogányos kastély. Ki így nevezte, ki úgy. Aki be se tette a lábát a Kaposvárt övező dombok egyikén emelkedő élénksárga épületbe meg a hatalmas parkba, az is ismeri szobáit, berendezési tárgyait, évszázados fáit. Lakóit, vedégeit is. Tulajdonosa, *Rippl-Rónai József,* aki egyszerűen és egyenesen fogalmazta meg ars poeticáját („azt festem, amit látok, és úgy festem meg, ahogy látom"), úgyszólván minden szögletét megörökítette festményein. Az otthonkultuszt teremtő művész, akinek egyik legfontosabb „kompozíciója" a maga köré varázsolt, színes vidéki birtok volt, ily módon igencsak megkönnyítette utódainak, közvetlen és közvetett örököseinek a dolgát, amikor egykori, kedves tulajdonában emlékmúzeumot kívántak létesíteni, még a 70-es években. Nem kellett egyebet tenniök sem nekik, sem a millenniumra készülő, mai muzeológusoknak, művészettörténészeknek, akik a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának, Somogy megye önkormányzatának, valamint a patikussegéd Rippl-Rónaira is emlékező Hungaropharmának a támogatásával újították fel az épületet és környezetét, csak a festmények útmutatása szerint dolgozni. Munkájukat régen is és voltaképpen most is segítette a két nevelt fiú, *Martyn Ferenc* festőművész és dr. *Martyn Róbert* orvos. A „kolléga", kinek képességeit igen korán felfedezte és ápolgatta az árvaságra jutott kis rokonokat házába fogadó Rippl-Rónai József, festői emlékeivel, a környék híres orvosaként emlegetett Róbert pedig szinte az egész életével. Ő lakta, őrizte s védte a házat berendezési tárgyaival együtt szinte halála pillanatáig. Még megérte a legutóbbi, az ezredfordulós felújítást, jelentős szellemi s morális támogatást nyújtva a Róma-villa jelenlegi „felvigyázójának", a kaposvári illetőségű, képzőművész-muzeológus *Horváth Jánosnak.* Az ő áldozatos munkájuknak, lelkesedésüknek is köszönhető, hogy mire Európa-szerte föllobbant az érdeklődés a XX. század egyik legeredetibb magyar festője iránt – köszönhetően a gyűjteményes kiállításnak, amelyet először Budapesten láthatott a nagyközönség, majd több nyugati nagyvárosban

Rippl-Rónai József, aki Párizs helyett szülőföldjét választotta

hirdette Rippl-Rónai európaian magyar eredetiségét –, méltó formát kapott a ház, hol a mester életének legidillibb hat-hét esztendejét töltötte.

Horváth János vezeti a hírlapírót a Róma-villa látnivalói közt. Ő mesél a legelső tulajdonosról, az ugyancsak Kaposváron született és oda a nagyvilágból mindig visszavágyó *Gundy Györgyről,* aki énekes színészként utazta be hajdan a Monarchiát, meg arról az erős akaratról, amely a francia földről hazatért Rippl-Rónaiban munkálkodott, hogy művészi győzelmét birtokra, jószágra váltva tanúsítsa ország-világ előtt. Horváth János állítja azt is, hogy a „gazda" bárhol felállíthatta festőállványát, „mert amint a lakásbelsők intimitását fölfedezte, parkjának meghitt varázsa kezdte foglalkoztatni. A szabadban volt az igazi műterme, de ha a rossz időjárás elűzte, a vincellérház népi építésű, nehéz mennyezetgerendázatú szobájába vonult festeni." Kitűnően szemlélteti, miként „költöztek" a skarlátvörös zsálya, a piros muskátli, a krómsárga cinnia színei a festményekre. Majd arról beszél, miként lett Rippl-Rónai otthona olyan szentély, amely ma is hitelesen ábrázolja a századforduló utáni, utolsó békeévek életstílusát, és szinte kézzelfoghatóvá teszi azt a szellemi légkört, amelyben egy *Ady Endre* is nyugalomra lelt (1909-ben látogatta meg Rippl-Rónait a Róma-villában), egy *Medgyessy Ferenc* is ihletet kapott (szobrai a parkban állnak ma is). A bécsi zongorán Grieg-, Chopin- és Liszt-műveket játszottak, mulatni cigányzenére szoktak – tanúsítják a dokumentumok. A kordét Tatár névre hallgató szamár húzta, a ház előtt Jankó, a páva rikoltozott. Bent, az asztalon a Nyugat legfrissebb száma feküdt meg a Nouvelle Revue Française, a Mercure de France, a polcon magyar írók művei, *Babits, Kosztolányi, Móricz Zsigmond, Tersánszky Józsi Jenő* új kötetei. A karácsonyfa alá fagyöngy került, francia szokás szerint.

Így éltünk Pannóniában – hirdeti a kaposvári Róma-villa egyre növekvő számú látogatójának a régen volt legendát, amelyet a szülőföldjét mindennél – Párizs fényeinél, *Gauguin* elismeréseinél is – többre tartó művész hagyott örökül honfitársainak, a racionalizált-globalizált ezredforduló polgárainak. Meleg színekkel, meleg szeretettel.

A Róma-villa Kaposváron

FOTÓ: GÖZSY GÁBORNÉ

Száll az angyal

A magyar költészet karácsonyi versei

Ady Endrével kezdődik, *Zalán Tiborral* fejeződik be a magyar irodalom legszebb karácsonyi verseit a szerzők neve szerint betűrendbe szedő szép kötet költészeti sora. Köztük ismert nevek, ismert sorok és ismeretlenek, vegyesen. A szerkesztőknek (*Lengyel Annának* és *Rados Péternek*) láthatóan nem volt más szempontjuk, „csak" összegyűjteni a magyar irodalomtörténeti múlt és az irodalmi jelen végtelen gazdagságából a legszebb sorokat, és az Esztergomi Keresztény Múzeum táblaképeiről hozott Mária-képek társaságában kötetbe foglalni valamennyit. A betlehemi történet, lám, mindenkit megihlet egyszer, tanúsítja e kis kötet, hívőt és hitetlent, zsenit és közepes képességű poétát egyaránt. Azt is, akit emberként is becsülhetünk módfelett, s azt is, akinek költői teljesítménye mellől jobb volna végképp elfeledni a karaktert. „Karácsony van, száll az angyal", hirdeti fenyőzöld betűkkel a fenyőzöld könyvecske, s egymás mellett dicsérik az Urat, az égi csodát a Holnap Kiadó bölcs elgondolása szerint a millennium karácsonyán, akik a hétköznapokon – régen és most – nem szívelték-szívelik egymást, Ady és *Szabolcska Mihály*, *József Attila* és *Babits Mihály*... hogy csak a múltbeli nevezetes ellentétpárokat említsük. Igy van ez rendjén, karácsony éjjelén béke költözik a szívekbe s a versekbe is. A könyv olvasójának lelkébe-elméjébe legelébb. Mert boldog érzés fölfedezni, mily varázslat ejtette rabul irodalmunk zseniális mókamesterét, *Karinthy Frigyest*, mikor az Ige testté lőn: „Makogó két vastag cserepes ajkam / Kínjában széttárt nyílása közül / Bugyogyanó könnyek magzatvize mellől, / Ahogy előrebukó torokkal / Hörgöm el az új jeladást: is-ten... / Is-ten... is-te-nem könyörülj!" És fájdalmasan szép megtalálni *Szécsi Margit* látomását a modern Betlehemről: „Belefárad a jövendő, / megszületni fáj: / minden bölcsőt lebélyegez / a három király. / Bárányfelhőn ordas rontás, / ordas lett a nyáj. / Ordas ringatja a földet: / a Háromkirály." Magunkra ismerünk, ha az antik versek hűséges fordítójának, *Muraközi Gyulának* a költői „legendájához" lapozunk: „Mert a karácsony nem hagy el soha! / Bűnben és ködben mégis visszahozza / a kisgyermekek tiszta mosolya!", és világunkra, ellentétekkel szabdalt ezredfordulónkra, ha a helyettünk is kérdező *Juhász Gyula* Karácsonyi énekére bukkanunk: „Szelíd, szép betlehemi gyermek, / Az angyalok nem énekelnek / S üvöltenek vad emberek. / Boldog, víg betlehemi jászol: / Sok börtön és kórház világol / És annyi viskó bús, sötét. / Jópásztorok és bölcs királyok: / Sok farkas

Szent István és a zene

Hét évszázadnyi történelmi muzsika a Kecskés-együttes összeállításában

„Nékünk születtél Lengyelországból, mennyből adatál nagy csudaképpen..." – hangzik a Szent László-himnusz első sora. Ha azt mondom, Pro Musica Antiqua Hungarica, Danubiana Egyesület, legfeljebb a vájt fülűek értik, kikről is van szó. Ha viszont azt mondom, Kecskés-együttes, sokak számára ismerősen cseng a név. A két elnevezés ugyanazokat a művészeket takarja, az immáron harminc éve folyamatosan régizenével foglalkozó muzsikus társaságot, akik a régi korok zenéjét korabeli hangszerekkel, stílushűen szólaltatják meg évtizedek óta. Repertoárjuk felöleli a régi európai zenén kívül a török, arab, perzsa fejedelmi udvarok muzsikáját a X–XVIII. számúködő nyári akadémiájukon a közép-európai régizene legjelesebb képviselőit hívják össze évről évre, hogy megismerjék egymás hangzó kultúráját. A megszerzett tudást aztán beépítik repertoárjukba, ahogyan a Szent István és a zene címet viselő kompozíciónak is része a környező népek korabeli zenei hagyománya. A millenniumi évben majd húsz előadást megért összeállításban – melyet a következő évben is többször előadnak majd – közel félszáz éneket és dallamot mutatnak be, mindegyikhez hozzáfűzve néhány mondatnyi ismertetőt. Kevesen tudják, hogy *Szent István*, *Kálmán*, *László* vagy *Nagy Lajos* korából fennmaradtak zenei darabok a különféle kódexekben és kéziratos könyvekben. Másik fő forrásuk a számos archaizmust rejtő folklór, melynek egyes moldvai változatai még ma is gyűjthetők.

Autentikus előadás – autentikus hangszerekkel

zadból. Hangszereik: szoprán-, alt- és basszuslantok, koboz, tambur, duda, furulyák, tekerőlant, doromb, dobok, töröksíp, zergekürt, harangjáték... Félszáznál több magyar témájú egyórás műsoruk van, köztük a legismertebbek talán a Carmina Burana et

– Szent István életę mindig érdekelte a magyar zenészeket, majd minden korban akadt valamilyen

Rippl - Rónai József

Megújult az otthonosság festőjének háza

Rippl-Rónai Emlékmúzeum Kaposváron

Róma-villa. Bádogbuzogányos kastély. Ki így nevezte, ki úgy. Aki be se tette a lábát a Kaposvárt övező dombok egyikén emelkedő élénksárga épületbe meg a hatalmas parkba, az is ismeri szobáit, berendezési tárgyait, évszázados fáit. Lakóit, vedégeit is. Tulajdonosa, *Rippl-Rónai József,* aki egyszerűen és egyenesen fogalmazta meg ars poeticáját („azt festem, amit látok, és úgy festem meg, ahogy látom"), úgyszólván minden szögletét megörökítette festményein. Az otthonkultuszt teremtő művész, akinek egyik legfontosabb „kompozíciója" a maga köré varázsolt, színes vidéki birtok volt, ily módon igencsak megkönnyítette utódainak, közvetlen és közvetett örököseinek a dolgát, amikor egykori, kedves tulajdonában emlékmúzeumot kívántak létesíteni, még a 70-es években. Nem kellett egyebet tenniök sem nekik, sem a millenniumra készülő, mai muzeológusoknak, művészettörténészeknek, akik a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának, Somogy megye önkormányzatának, valamint a patikussegéd Rippl-Rónaira is emlékező Hungaropharmának a támogatásával újították fel az épületet és környezetét, csak a festmények útmutatása szerint dolgozni. Munkájukat régen is és voltaképpen most is segítette a két nevelt fiú, *Martyn Ferenc* festőművész és dr. *Martyn Róbert* orvos. A „kolléga", kinek képességeit igen korán felfedezte és ápolgatta az árvaságra jutott kis rokonokat házába fogadó Rippl-Rónai József, festői emlékeivel, a környék híres orvosaként emlegetett Róbert pedig szinte az egész életével. Ő lakta, őrizte s védte a házat berendezési tárgyaival együtt szinte halála pillanatáig. Még megérte a legutóbbi, az ezredfordulós felújítást, jelentős szellemi s morális támogatást nyújtva a Róma-villa jelenlegi „felvigyázójának", a kaposvári illetőségű, képzőművész-muzeológus *Horváth Jánosnak.* Az ő áldozatos munkájuknak, lelkesedésüknek is köszönhető, hogy mire Európa-szerte föllobbant az érdeklődés a XX. század egyik legeredetibb magyar festője iránt – köszönhetően a gyűjteményes kiállításnak, amelyet először Budapesten láthatott a nagyközönség, majd több nyugati nagyvárosban

Rippl-Rónai József, aki Párizs helyett szülőföldjét választotta

hirdette Rippl-Rónai európaian magyar eredetiségét –, méltó formát kapott a ház, hol a mester életének legidillibb hat-hét esztendejét töltötte.

Horváth János vezeti a hírlapírót a Róma-villa látnivalói közt. Ő mesél a legelső tulajdonosról, az ugyancsak Kaposváron született és oda a nagyvilágból mindig visszavágyó *Gundy Györgyről,* aki énekes színészként utazta be hajdan a Monarchiát, meg arról az erős akaratról, amely a francia földről hazatért Rippl-Rónaiban munkálkodott, hogy művészi győzelmét birtokra, jószágra váltva tanúsítsa ország-világ előtt. Horváth János állítja azt is, hogy a „gazda" bárhol felállíthatta festőállványát, „mert amint a lakásbelsők intimitását fölfedezte, parkjának meghitt varázsa kezdte foglalkoztatni. A szabadban volt az igazi műterme, de ha a rossz időjárás elűzte, a vincellérház népi építésű, nehéz mennyezetgerendázatú szobájába vonult festeni." Kitűnően szemlélteti, miként „költöztek" a skarlátvörös zsálya, a piros muskátli, a krómsárga cinnia színei a festményekre. Majd arról beszél, miként lett Rippl-Rónai otthona olyan szentély, amely ma is hitelesen ábrázolja a századforduló utáni, utolsó békeévek életstílusát, és szinte kézzelfoghatóvá teszi azt a szellemi légkört, amelyben egy *Ady Endre* is nyugalomra lelt (1909-ben látogatta meg Rippl-Rónait a Róma-villában), egy *Medgyessy Ferenc* is ihletet kapott (szobrai a parkban állnak ma is). A bécsi zongorán Grieg-, Chopin- és Liszt-műveket játszottak, mulatni cigányzenére szoktak – tanúsítják a dokumentumok. A kordét Tatár névre hallgató szamár húzta, a ház előtt Jankó, a páva rikoltozott. Bent, az asztalon a Nyugat legfrissebb száma feküdt meg a Nouvelle Revue Française, a Mercure de France, a polcon magyar írók művei, *Babits, Kosztolányi, Móricz Zsigmond, Tersánszky Józsi Jenő* új kötetei. A karácsonyfa alá fagyöngy került, francia szokás szerint.

Így éltünk Pannóniában – hirdeti a kaposvári Róma-villa egyre növekvő számú látogatójának a régen volt legendát, amelyet a szülőföldjét mindennél – Párizs fényeinél, *Gauguin* elismeréseinél is – többre tartó művész hagyott örökül honfitársainak, a racionalizált-globalizált ezredforduló polgárainak. Meleg színekkel, meleg szeretettel.

A Róma-villa Kaposváron

FOTÓ: GÖZSY GÁBORNÉ

Száll az angyal

A magyar költészet karácsonyi versei

Ady Endrével kezdődik, *Zalán Tiborral* fejeződik be a magyar irodalom legszebb karácsonyi verseit a szerzők neve szerint betűrendbe szedő szép kötet költészeti sora. Köztük ismert nevek, ismert sorok és ismeretlenek, vegyesen. A szerkesztőknek (*Lengyel Annának* és *Rados Péternek*) láthatóan nem volt más szempontjuk, „csak" összegyűjteni a magyar irodalomtörténeti múlt és az irodalmi jelen végtelen gazdagságából a legszebb sorokat, és az Esztergomi Keresztény Múzeum táblaképeiről hozott Mária-képek társaságában kötetbe foglalni valamennyit. A betlehemi történet, lám, mindenkit megihlet egyszer, tanúsítja e kis kötet, hívőt és hitetlent, zsenit és közepes képességű poétát egyaránt. Azt is, akit emberként is becsülhetünk módfelett, s azt is, akinek költői teljesítménye mellől jobb volna végképp elfeledni a karaktert. „Karácsony van, száll az angyal", hirdeti fenyőzöld betűkkel a fenyőzöld könyvecske, s egymás mellett

dicsérik az Urat, az égi csodát a Holnap Kiadó bölcs elgondolása szerint a millennium karácsonyán, akik a hétköznapokon – régen és most – nem szívelték-szívelik egymást, Ady és *Szabolcska Mihály, József Attila* és *Babits Mihály*... hogy csak a múltbeli nevezetes ellentétpárokat említsük. Igy van ez rendjén, karácsony éjjelén béke költözik a szívekbe s a versekbe is. A könyv olvasójának lelkébe-elméjébe legelébb. Mert boldog érzés fölfedezni, mily varázslat ejtette rabul irodalmunk zseniális mókamesterét, *Karinthy Frigyest*, mikor az Ige testté lőn: „Makogó két vastag cserepes ajkam / Kínjában széttárt nyílása közül / Bugyogyanó könnyek magzatvize mellől, / Ahogy előrebukó torokkal / Hörgöm el az új jeladást: is-ten... / Is-ten... is-te-nem könyörülj!" És fájdalmasan szép megtalálni *Szécsi Margit* látomását a modern Betlehemről: „Belefárad a jövendő, / megszületni fáj: / minden bölcsőt lebélyegez / a három király. / Bárányfelhőn ordas rontás, / ordas lett a nyáj. / Ordas ringatja a földet: / a Háromkirály." Magunkra ismerünk, ha az antik versek hűséges fordítójának, *Muraközi Gyulának* a költői „legendájához" lapozunk: „Mert a karácsony nem hagy el soha! / Bűnben és ködben mégis visszahozza / a kisgyermekek tiszta mosolya!", és világunkra, ellentétekkel szabdalt ezredfordulónkra, ha a helyettünk is kérdező *Juhász Gyula* Karácsonyi énekére bukkanunk: „Szelíd, szép betlehemi gyermek, / Az angyalok nem énekelnek / S üvöltenek vad emberek. / Boldog, víg betlehemi jászol: / Sok börtön és kórház világol / És annyi viskó bús, sötét. / Jópásztorok és

Szent István és a zene

Hét évszázadnyi történelmi muzsika a Kecskés-együttes összeállításában

„Nékünk születtél Lengyelországból, mennyből adatál nagy csudaképpen..." – hangzik a Szent László-himnusz első sora. Ha azt mondom, Pro Musica Antiqua Hungarica, Danubiana Egyesület, legfeljebb a vájt fülűek értik, kikről is van szó. Ha viszont azt mondom, Kecskés-együttes, sokak számára ismerősen cseng a név. A két elnevezés ugyanazokat a művészeket takarja, az immáron harminc éve folyamatosan régizenével foglalkozó muzsikus társaságot, akik a régi korok zenéjét korabeli hangszerekkel, stílushűen szólaltatják meg évtizedek óta. Repertoárjuk felöleli a régi európai zenén kívül a török, arab, perzsa fejedelmi udvarok muzsikáját a X–XVIII. szá-

Autentikus előadás – autentikus hangszerekkel

zadból. Hangszereik: szoprán-, alt- és basszuslantok, koboz, tambur, duda, furulyák, tekerőlant, doromb, dobok, töröksíp, zergekürt, harangjáték... Félszáznál több magyar témájú egyórás műsoruk van, köztük a működő nyári akadémiájukon a közép-európai régizene legjelesebb képviselőit hívják össze évről évre, hogy megismerjék egymás hangzó kultúráját. A megszerzett tudást aztán beépítik repertoárjukba, ahogyan a Szent István és a zene címet viselő kompozíciónak is része a környező népek korabeli zenei hagyománya. A millenniumi évben majd húsz előadást megért összeállításban – melyet a következő évben is többször előadnak majd – közel félszáz éneket és dallamot mutatnak be, mindegyikhez hozzáfűzve néhány mondatnyi ismertetőt. Kevesen tudják, hogy *Szent István, Kálmán, László* vagy *Nagy Lajos* korából fennmaradtak zenei darabok a különféle kódexekben és kéziratos könyvekben. Másik fő forrásuk a számos archaizmust rejtő folklór, melynek egyes moldvai változatai még ma is gyűjthetők.

– Szent István élete mindig érdekelte a magyar ze-

Tímár Péter v

Az angyalok s

Még fut a mozikban *Lars von Trier* aranypálma díjas, tragikusan komoly filmje, a Táncos a sötétben, és a filmszemlén mutatják be *Tímár Péter* vakokról szóló, kilencedik játékfilmjét, a Vak vagányokat. Tímár Péter mozija nem nélkülözi a humort. Az alaptörténet szerint két lepukkant rocker a Vakok Intézetének jubileumi pályázatára elkészíti A ludak megfagynak című musicalt. A fiúkat kezdetben csak a várható nyereség érdekli, de amíg a vakoknak betanítják a darabot, valami megváltozik. A bevezető képsorok egyikén különös megjegyzést olvashatunk: Ez a film vakoknak készült. Köszönjük, hogy ön is megnézi.

A rendezővel a Vakok Intézetében tartott, hangos sikert arató vetítés után beszélgettünk, legelőször arról, hogy miért lett ilyen fontos számára ez a téma?

– Volt egy balesetem, egy forgatáson majdnem kiütötték a szememet. Bekerültem a szemklinikára, és ott tartottak két hétig. Azóta „rögeszmém", hogy a vakok megrendelték tőlem ezt a filmet.

– Több mint százéves a film, és százéves a budapesti Vakok Intézete is. Itt volt az ideje, hogy valaki filmet készítsen róluk. Amikor először beléptem a díszterembe, és megláttam a csodálatos ólomüveg ablakokat, elképedtem: nem hiábavaló-e itt ez a szépség, hiszen az intézmény lakói nem látják sem a képeket, sem a napfény játékát a színes üvegen. Azután rádöbbentem, hogy a századfordulós polgárságban még volt empátia. Épített az elesetteknek egy palotát. Ez ma már elképzelhetetlen. Ekkor született meg bennem a gondolat, hogy ezt a filmet nekik készítem. Addig csak úgy terveztem, hogy róluk szól. Az üvegablakok a vakok védőszentjeit és védelmezőit ábrázolják. A gyerekek sem véletlenül vannak felülről fényképezve, amikor bent vagyunk az intézetben. Igyekeztem az „angyalok szemszögéből" fotózni őket. Nem akarom túlmisztifikálni, de egyik filmem sem hagyott ilyen mély, pozitív nyomot bennem.

– Tulajdonképpen az egész forgatókönyvet át kellett írnom, amikor ide bejöttem – folytatja a rendező. – Eredetileg úgy írtam, ahogy Móricka elképzeli a vakokat. Csomó képtelenséget hordtam össze az első változatban. Azután fél évig nap mint nap bejártam az intézetbe, foglalkozásokra, órákra, megpróbáltam elmerülni ebben a világban. Előtte soha semmilyen kapcsolatom nem volt a vakokkal. Másokhoz hasonlóan én is tartózkodást, zavart, megtorpanást éreztem, hiszen nem könnyű szembesülni a vaksággal és feldolgozni azt. Ugyanezt éreztem a stáb munkatársain, akiknek szerződésük volt egy magyar film elkészítésére. A kezdeti félelem és viszolygás fokozatosan eltűnt belőlünk. A vakok nagyon sokat segítettek. Türelem kellett hozzá, el kellett határoznom, hogy nem sietek, alapos leszek, rászánok egy évet.

– *Lehet-e a vakságot „poénra venni"? A filmben sok a humoros, ironikus elem.*

– Fantasztikus humoruk van a vakoknak, az egész forgatás alatt fékeznem kellett őket, mert szinte mindenre volt egy viccük. Sugárzott belőlük az életszeretet, aminek kivetülése a vidámság. Sokat tanultam tőlük, szinte figyelmeztettek, mennyire nagyszerű élni.

– *Számít-e közönségsikerre a látók körében?*

– Nagyon szeretném, ha a látók megnéznék a filmet, mert szerintem nem tudnak mit kezdeni a vaksággal. Azt szeretném, igen, ha a látó emberek a vakokkal és minden hátrányos helyzetű emberrel együttéreznének. Nem aposztrofálom munkámat kö-

Bizarr románc

Zsigmond Dezső tanyasi dekameronja

A főhőst játszó Szarvas József – ezúttal hús-vér (és nem gumi)nővel

A XX. századi magyar vidék gondjait tárja föl a művész- és a dokumentumfilm eszközeivel *Zsigmond Dezső* eddigi életműve. Idei szemlefilmje, a Bizarr románc – Tanyasi dekameron idézőjelesen pikáns története témájában illeszkedik a korábbi művekhez, műfaji szempontból azonban különbözik tőlük.

– Egy elhagyatott kis magyar tanyabokorban játszódik a történet – meséli a rendező a Go-Film csillaghegyi stúdiójában. – Mintha több évszázadnyi távolságban lennénk az ezredfordulótól. Főhősünk, akit *Szarvas József* személyesít meg, afféle kótyagos fiú. Szüleivel lakik egy vedlett falú tanyasi házban. S egyszer csak az évszázadokkal elmaradt, kelet-közép-európai peremvidéken épül egy üzem, amely a Nyugatot és a harmadik évezredet jelképezi. A tanyasiak találgatnak: vajon mit építenek az ő kis világukban a megkérdezésük nélkül. Hamar kiderül, hogy guminőgyárról van szó. Hősünk reménytelenül szerelmes a szép boltoskisasszonyba, követi imádatának tárgyát, aki éppen a gyárossal keveredett viszonyba. Beszökik a titokzatos falak mögé, s valósággal elvarázsolják a körülmények, melyek között megszületnek a különös szerelemi fétisek. Hősünk szépnek látja a gumibabát, átdobja a gyár kerítésén, hazavonszolja az erdőn át, a szegényes tanyaházba. Az apja nem akarja beengedni, de miután a fiú szokás szerint jól megveri a szüleit, mit tehetnének, elfogadják családtagnak az öregek is a guminőt. A fiú eljátssza, hogy a baba a ház asszonya. Együtt etetik a disznót, simogatják a kutyát...

Zsigmond Dezső számára a film valódi tétje: sikerült-e megmutatni az újkori történelem igazi veszteseinek emberarcát. S még inkább, hogyan hatja át ezt az elárvult világot egy tünékeny szépség. Annak költészete, ahogyan az obszcenitást megtestesítő nyugati fétis a kelet-európai környezetben egy tiszta, emberi érzésnek az alanyává finomul.

Szarvas Józsefen kívül még *Kiss Anikó, Kovács Lajos, Soós Edit, Safranek Károly, Jakus Tímea, Berki Antal* látható a filmben, s helyi amatőrök, a tanya lakói. Operatőr *Halász Gábor*, vágó és dramaturg *Koncz Gabriella*.

FOTÓ: BELICZAY LÁSZLÓ

vaslogikája

rd filmdrámát forgatott

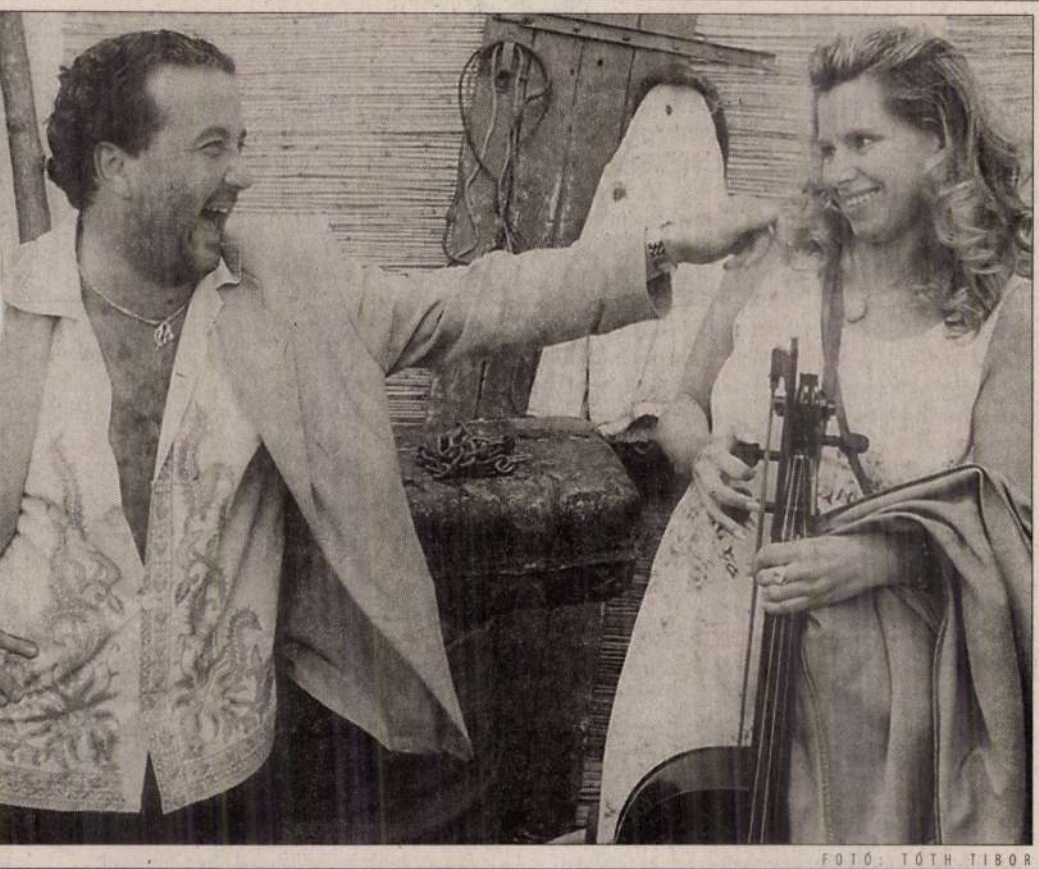

FOTÓ: TÓTH TIBOR

Lakatos Iván „esete" Rippl-Rónaival

Munkácsy inasa

Lakatos Iván úgy emékezik, hogy tízéves kora óta több időt töltött el a filmgyárban, mint odahaza. Gyermekként édesapját kísérte el, azután a Színház- és Filmművészeti Főiskola elvégzése után *Széchenyi Ferenc* mellett kezdett dolgozni segéd- és másodoperatőrként. Az operatőr szakot a nagy Illés-osztályban végezte, rendező tanárai között ott volt *Keleti Márton, Máriássy Félix, Makk Károly*. Forgatott egész estés mozi- és tévéfilmeket, de már a hatvanas évek közepén önálló filmeket készített a Balázs Béla Stúdióban. Évtizedeken át a filmgyáron belül forgatta ismeretterjesztő fimjeit, amelyek száma ma jóval meghaladja a kétszázat. Az állami ismeretterjesztőfilm-gyártás leépítése óta a Krónika Alkotóközösség és Filmalapítvány ad keretet tevékenységének. A körülmények miatt alkotótársaihoz hasonóan egyszerre több „szerepet" játszik: írja, rendezi, fényképezi filmjeit.

– A moziban, a televíziókban nem kelendőek az ilyen alkotások, kivéve a Duna Televíziót, amely rendre levetíti munkáinkat – mondja. – Az ismeretterjesztő filmeket ma a lehetséges szponzorok nem tekintik reklámhordozónak, így nem is támogatják. Ez ugyan hatalmas tévedés, mert a mieinkhez hasonló filmeket elsősorban az iskolás korosztálynak vetítik, így a támogatók nevét is hosszú távra megjegyzik a gyerekek. Fő támogatónk a Magyar Mozgókép Közalapítvány, nélküle legújabb, Munkácsy inasa című, *Rippl-Rónai József* munkásságát bemutató filmem sem készülhetett volna el.

– Lakatos Ivánt egyaránt foglalkoztatja a történelem, a kultúrhistória, a művészettörténet. Hogyan fordult érdeklődése Rippl-Rónai József művészete felé?

– Az alkalmat a Nemzeti Galériában rendezett nagy kiállítása adta, amelynek anyagát felvettük. Az ide vezető út irányváltásai persze nem véletlenek, hiszen az előző évek filmjei között több is a magyar képzőművészet jelentős értékeivel foglakozott. Négyrészes film készült a nagybányai iskoláról, forgattunk filmet *Csontváryról, Zichy Mihályról, Gulácsy Lajosról,* a honfoglalás kori magyar művészetről.

– Munkái rendre díjakat nyernek a képzőművészeti filmek fesztiválján. Miben látja azt a többletet, amely példaszerűvé teszi őket?

– Hogy azok-e, azt nem nekem kell mégítélnem. Az bizonyos, hogy nem azzal a televíziókban megszokott módszerrel dolgozom, hogy leültetek egy embert a felvevőgép elé, aki azután elmeséli, amit tudni kell. A képi megfogalmazás és a dokumentáció hitelessége egyaránt fontos, így mindig igen komoly dokumentumanyagot dolgozunk fel. Alapvető fotosságúnak tartom, hogy a művészeti filmeket is kultúrhistóriai keretbe foglalva, a kor nagy mozgásait is érzékeltetve forgassuk, bemutassuk az összefüggéseket a művészet, a történelem, az irodalom között. Fordítva is érvényes az összefüggés: ötrészes Széchenyi-filmem képi világa nem kis részben a reformkor képzőművészetén alapul. A dokumentumok felkutatásával Rippl-Rónai esetében nem nagyon volt gondunk, hiszen naplója, levelei sok mindent elárulnak róla, de sok érdekesség található fogadott lánya, a francia származású, ám később elmagyarosodott, feljegyzéseit is magyarul író Anella naplójában is.

– Milyen változások biztosítanák ön szerint az ismeretterjesztő filmek jövőjét?

– Elsősorban annak felismerése, hogy az ismeretterjesztő film a filmművészetnek olyan ága, amely bármilyen eszközt fehsználhat, és igen hatékonyan működhetne a magyar kultúra érdekében, ha hagynák. Valamikor legalább évente két játékfilmnyi összeg jutott a területnek, ma egy fél filmre sem elég az ismeretterjesztésre szánt évi negyvenmillió forint. A változás jele talán, hogy a millennium évében a Nemzeti Kuturális Örökség Minisztériuma a korábbinál több pénzt fordított az örökség gondozására – jó lenne, ha ez nem maradna kampány. Az is jó, hogy beválogatnak olyan filmet a szemlére, mint az enyém.

Rippl-Rónai József

A mellékletet írta:
Farkas Tímea, Kálmán Gyöngyi, László Dóra, Lőcsei Gabriella, Metz Katalin, Pósa Zoltán, P. Szabó Ernő, Szénási Zsófia

4. Zemplényi Tivadar: A szegény asszony otthona, 1896. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

5. Jendrassik Jenő: Misere, 1896. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

6. Rippl-Rónai József: Amikor az ember visszaemlékezéseiből él, 1904. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

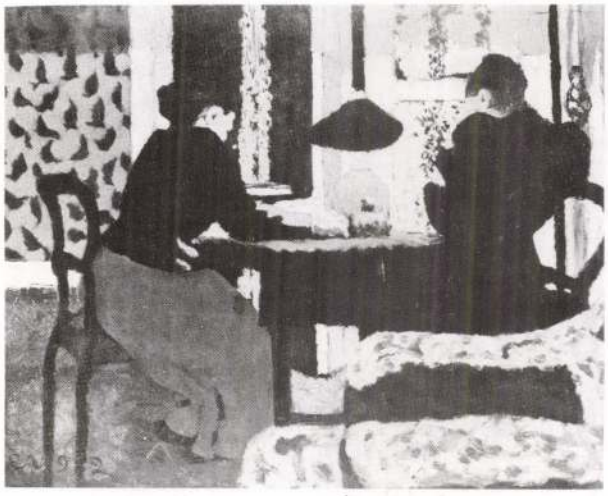

1. Edouard Vuillard: Két nő lámpánál, 1892.
Saint Tropez, Musée de l'Annonciade

2. Fernand Khnopff: Schumann hallgatása közben, 1883 k.
Brüsszel, Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique

3. Rippl-Rónai József: Karácsony, 1903. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

5 Rippl-Rónai József Emlékezései. Budapest 1957, 86.

6 *Ady Endre:* Kisvárosok őszi vasárnapjai. Ady e versét egyébként – Rippl vendégeként – éppen Kaposvárott írta.

7 *Hofmann, W.:* A földi paradicsom. Budapest 1987, 245.

8 *Hofmann, W.:* i. m. 180–181.

9 Természetesen e „hirtelen" változásnak azért megvolt a maga rövid előzménye: az 1899-ben Maillol vendégeként Banyuls-sur-Mer-ben eltöltött néhány hónap alatt Rippl felkészült erre. E banyuls-i képekről, köztük a Maillol-portréról bővebben lásd: *Bernáth M.*: Ripl-Rónai József, Budapest 1976, 120–127.

10 Maurice Denis (Théories. Paris 1964, 170.) a szintetizálás ismérveként használja ezt a fogalmat. („...c'est simplifier dans le sens de *rendre intelligible.*")

11 *Petrovics E.:* Rippl-Rónai. Budapest é. n., XXI.

12 *Scheidig W.:* Die Geschichte der Weimarer Malerschule. Weimar 1971, 89.

13 A korábbi magyar életképek, a „Situationsbild" jellegzetességeiről, közép-európai sajátosságairól lásd bővebben: *Zádor A.*: Az életkép. In: Művészet Magyarországon 1830–1870. Katalógus I. (Szerk. *Szabó J.* és *Széphelyi F. Gy.*) Budapest 1981, 94–97.

14 *Hans H. Hofstätter* mélyen félreérti Rippl-Rónait, amikor őt, Márk Lajossal együtt, a francia-szellemű boudoir- és szalonművészet (Aman-Jean, Steinlen) folytatójaként aposztrofálja. (Geschichte der europäischen Jungedstilmalerei. Köln 1963, 232.)

15 *Białostocki, J.:* Régi és új a művészettörténetben. Budapest 1982, 254.

16 Cézanne-nal kapcsolatban *Werner Hofmann* Francastelt idézi. I. m. 190.

THE PROGRAMME OF NATIONAL ART IN JÓZSEF RIPPL-RÓNAI'S INTERIORS

One of the most outstanding figures of modern Hungarian painting, József Rippl-Rónai (1861–1927) settled in Paris in 1887 after some brief studies in Munich and lived there till 1900. This segment of his life-work is labelled the „black" period. He exhibited his works together with the Nabis. His style, similarly to the Nabis artists', was close to synthetism with a bent to Art Nouveau, traceable to Gauguin. But his colours, unlike those of his friends known as the Nabis, were far more subdued: black, grey and brown tones were predominant.

Rippl-Rónai's Paris period was synchronous with the most modern stylistic trends in Western Europe. Unable to make his living in Paris, he moved back to Hungary. The paper examines the characteristics of the few years after his return (1902–06), which constitute a special period within the oeuvre.

First of all, the author surveys the new stylistic traits compared to the Paris period. In these years, the master almost exclusively painted interiors. The changes in style can be summarized as follows: 1/ the stationary, elongated picture format disappears; 2/ representation bordering on planarity gives way to a relish in spatiality; 3/ the contours derived from the cloisonnism of Bernard and Gauguin disappears. His forms become more compact, sometimes a bit heavy. 4/ He abandons reduced colouring, his palette becomes brighter.

In the author's view, these regressive steps taking Rippl-Rónai's style away from the Western European trends were aimed at a more favourable reception in Hungary, since he knew that his restrained Paris style would be a hindrance in being accepted in Hungary. Though allowing that this change in style was a step toward certain provincialism, the author regards Rippl-Rónai's concession as epoch-making in Hungarian art.

When Rippl-Rónai returned to Hungary, the exhibiting rooms were still wholly predominated by the syrupy or melodramatic genre pictures of artists schooled in the Munich or Vienna academies. By painting interiors, Rippl-Rónai chose a theme that was very familiar to museum goers, since genre scenes were usually painted in interior settings. But there is a world of difference. Rippl-Rónai painted pictures, not stories. No sentimental touch, no cheap gestures. He smuggled as it were, his post-impressionistic style refined in Paris, to Hungary with his interiors, stealthily enriching the nation's wealth.

What the author sees as the historic significance of Rippl-Rónai's period of interiors is the transplantation of a post-impressionistic synthesis into the Hungarian soil. Rippl-Rónai built a bridge between modern Europe and Hungarian genre painting, giving thereby an enormous impulse to the community to which he had returned.

dett. Számára az impresszionizmus nem genetikus elkötelezettség, hanem egy olyan tartomány, amelynek elemeivel legfeljebb gazdagíthatta látásmódját, művészi szabadságát. Megfigyelhető, hogy számára a valeur már fontosabb a plein-air értékeinél. Formái kompaktabbak, jól felépített és tudatos foltrendszerrel dolgozik, szellemi értelemben egyszerűsít,[10] megfontoltan komponál. Formailag bizonyos dekorativitást is hordoznak a képek, a posztimpresszionista festői elveknek a szintetizálás irányába mutató mozdulatait. „Dunántúli színessége"[11] nem reflexek visszatükröztetése: ha ezek még nem is tiszta színek, mint majd 1907 után, de a vigyázott egyensúly nem kevéssé fontos elemei.

Az itt vázolt és magyar vonatkozásokban teljesen újszerű stiláris képletet ültette hát át Rippl-Rónai egy olyan – a Műcsarnok falairól minduntalan visszaköszönő – témába, mint a zsáner-intérieur. A magyar kiállításlátogatóknak semmi sem tetszhetett ismertebbnek, megszokottabbnak és főleg egyértelműbbnek, mint az otthon-képek.

Speciális és a század végén már igen kétes értékű elágazása ez a festészeti historizmusnak, noha gyökerei éppúgy az akadémiákba kapaszkodnak. A zsánerfestészet nálunk elterjedt válfaja szorosan a müncheni akadémiákhoz kötődik, legjellegzetesebb képviselői onnan kerültek ki. Művelői az akadémiákon tanult formálási elveket használják fel, de ugyanakkor nem régmúlt, tehát nem a reneszánsz, vagy a barokk stiláris példatárát építik bele az akadémikus képszerkesztés vázába, hanem modernebb, könnyebben kezelhető, mozgékonyabb irányzatokkal historizálnak. Így a romantikával, de különös módon kezükben még az élő stílusáramlatok – mint a naturalizmus vagy a realizmus – is historizálódnak, mert devalválják azok eszmei indítékát. Azt mondhatjuk, hogy a századvégi zsánerképek a stílusok hordalékát akademizálja. A naturalizmusból a művészi személyiség alárendeltségét vette át, és főleg a naturalizmus egzisztenciális buktatóját, az ideamentességet. Realizmusuk félreértett, mert csak a stílus realizmusát művelik. Talán jobban megvilágítja ezt az állítást egy Courbet-ről feljegyzett epizód. Courbet, miután megszemlélt egy német tájfestészeti kiállítást, így kiáltott fel: „Hát ezek az emberek sehol sem születtek?"[12] Úgy hisszük, Courbet e mondata érzékelteti a realizmus valódi lényegét, a tárgyhoz fűződő érzelmi átlényegítés jelentőségét. Pedig a zsánernek mélységes realista hagyományai voltak – elsősorban a 17. századi holland életképfestészetben –, és ezzel a biztos útmutatással a 19. század utolsó harmadáig, mondhatjuk megfelelően is sáfárkodott.[13] Elég, ha a magyar festészetben csak arra a vonulatra gondolunk, amely Barabás Miklóstól Lotz Károlyon át Munkácsyig ível. A századvégre a zsáner megszűnt egyszerűen szituáció-ábrázolás lenni, amely még az érzelmességet is homogenizálni tudta. A múlt század 70-es, 80-as éveitől immár nagyobb szerepet – a művészet határain túlit – vindikált magának: a művészt alig érdekli más, mint a tartalom végsőkig való feszítése, túlmagyarázása, kiélezése.

Rippl öntudatlan (?) asszimilációjának bravúrját hajtja végre most. Intérieurjei olyanok, mintha történetet mondanának, – de mégsem! E történeteknek nincs eleje és nincs vége, nem folytathatók, mint a magyar zsánerek, nincs szövegkönyv. *Képet fest, nem történetet.* Létezés van, lényegében magányos figurák, szemlélődés, távolságtartás. Egyszerű prezentáció, állapot ez. A megfestett szituáció nem gondolatokat kíván ébreszteni, fantáziánkat nem mozgósítja, inkább hangulati szuggesztiót provokál.

Rippl intérieurjei olyanok, mintha szentimentalizmus rejtőzne bennük, – de mégsem! Ez inkább az örökkévalóság szuggesztiójának szentimentalizmusa. Néha melankólikus, de nincs tragédia; enyhén psychologizál, de nem válik mélyértelművé: direkt módon beszél. Inkább esztétikai minőséget is hordozó enyhe érzelmesség ez. És a magyar zsánerek elmaradhatatlan kísérője, az édeskésség![14] Érdemes elmélyedni abban a bravúros önmegtartóztatásban, amit Rippl ezen a téren gyakorol. Bölcs fensőbbséggel, érzelmeit kordában tartva, szeretettel kezeli figuráit, semmi olcsó íz, semmi olcsó gesztus. Egyszerűen „megszépítette a mindennapi életet, és így teljesítette küldetését" – hogy Białostocki biedermeierről írott szavainak most témánkhoz igazodó értelmezést adjunk.[15]

Összegezve a Rippl-Rónai intérieur-korszakáról írottakat, tehát asszimilációs érdemeit a posztimpresszionista szintézis magyar talajba plántálásában, vagyis a modern európaiság és a magyar zsáner közötti *híd-szerepben* látom. „Az 'impresszió' felfokozódva, átlendül a kiérleltségbe és az állandóságba és 'vallásos jelleget' nyer."[16] A nagybányai úton kívül Rippl-Rónainak éppen az intérieur-képeiben megfogalmazott tudatos vagy öntudatlan programja modernizálta a 20. századi festészetünket. Akkor és annyit végzett el, amikor és amennyit kellett, hogy impulzust adjon annak a közegnek, amelybe visszatért.

E tanulmány elején említettem, hogy Rippl-Rónai írásra nem túl könnyen mozduló keze kétszer is felmutatja a „nemzeti művészet" jelszavát. Talán nem járok messze az igazságtól, ha úgy vélem, hogy e korszakának stílusmozdulatait a tudatos magyar – Európának elkötelezett – művész szintézisteremtő akarata diktálta.

JEGYZETEK

1 Levél Ödönnek. Kaposvár, 1902. november 7. Magyar Tudományos Akadémia (MTA), Művészettörténeti Intézet, Adattár, C–I. 36/469/2.

2 *Pewny D.:* Rippl-Rónai József. Budapest 1940, 77.

3 *Rippl-Rónai József:* Egy jótékony-célú műkiállítás alkalmából. Somogy, 1903. június 7, 3.

4 Levél Ödönnek. Kaposvár, 1904. szeptember 14. MTA, Művészettörténeti Intézet, Adattár, C–I. 36.495/1.

Mielőtt megpróbálnánk Rippl intérieur-képei egyediségét és e képeknek a nyugat-európai, illetve a magyar művészet közötti *híd-szerepét* analizálni, előbb regisztrálnunk kell az 1902–1907 közötti rövid stílusperiódus – a „fekete" korszakhoz képest szembetűnően megváltozott – festői eszközeit. Bizonyos fokig az új témakör – az intérieur maga – is involválja formavilágát. Először is a legbanálisabb változást magyarázza: megszűnik az álló, nyújtott képformátum, a vásznak mérete visszatér a hagyományoshoz, mintegy jelzéseként a hangsúlyozott hétköznapiságnak. Másodszor, mint talán a legfeltűnőbb változást kell említeni, hogy Rippl a „fekete" korszak síkszerűségéhez közelítő és ezáltal is a dekorativitást hangsúlyozó képei után, most hirtelen kiélvezi a térillúzió összes lehetőségét.[9] Ehhez aztán fel is használ minden festői furfangot. Több képén él a térmélyítésnek azzal az eszközével, hogy az ábrázolt intérieurből egy nyitott ajtón a szomszéd szobába látunk. (Pl. „Fehér fal, barna bútorok." 1903, „Amikor az ember visszaemlékezéseiből él," 1904; „Piacsek bácsi babákkal", 1905, stb.) A térmélyítés eszközeként regisztrálhatjuk az átlós kompozíciót (mint ahogy többek között az előbb felsorolt képeken is), vagy hogy tükörbe néző modellt fest, a szoba mélységét ekkor a tükörkép érzékelteti. (Pl. „Lazarine a tükör előtt", 1906.)

Harmadik ismérvként a „fekete" korszak képeihez viszonyítottan feltűnik, hogy a formákat itt nem kontúrok szakítják ki környezetéből. Már megteheti a kontúrozás – a Gauguin-Nabis-vonalhoz kötődő és sziluett-hatást kiváltó – feladását, mert a formaképzésnek egy merőben újszerű alkalmazásával találkozunk most képei színpadán. E korszakának akart vagy akaratlan asszimilációját a magyar helyzethez, illetve híd-szerepét a nyugati és a magyar stílustörekvések között e formaképzési sajátosságok viselik leginkább és ezért jobban kifejtve, rövidesen vissza kell térnünk erre a kérdésre, immár konkrét példák tükrében.

Végezetül színvilágát kell említenünk, mint e korszakának egyik legfeltűnőbb és sajátosan rippl-i jellegzetességét. Ő franciaországi képeiben sem használt lokális színeket, – a stílusra-koncentráltság, a stílusalkotás magára kényszerített pózát a színtagadás puritanizmusával tudta csak érvényre juttatni. (Ebben a vonatkozásban alaposan különbözött a Gauguin-Nabis-vonal festőitől.) Most tehát, amikor kényszerűen leszámol azzal az ábránddal, hogy a legmodernebbnek kell lennie, palettáján türelmesen kikeverget a színárnyalatokat, mint ahogy annak idején az impresszionista festők, vagy akár naturalista kortársai tették.

De ugyanazt teszi-e, mint ezek? Milyen nyugat-európai és magyar mintához igazodhatott? Felfoghatók-e a minták közvetlen hatásnak, és melyek azok a jelek, amelyekből asszimilációs törekvései leolvashatók?

Nyilvánvaló, hogy intérieur-képeinek rokonságát elsősorban Párizsban találjuk meg. Ez azonban most inkább csak tematikus-hangulati inspiráció és távolról sem annyira formabeli. Gondoljuk csak meg, hogy „fekete" korszakában hány stiláris szállal is kapcsolódott Nyugat-Európához! De, ahogyan már korábban említettük, most elsősorban formabeli másság a hordozója Rippl-Rónai magyarországi asszimilációjának.

Rippl intérieurjeit leginkább a Vuillard-intérieurökkel szokás összevetni. Ha megnézünk egy Vuillard-képet, pl. a Rippl-képekre még leginkább emlékeztető „Deux femmes sous la lampe" című 1892-ben készült vásznat, azonnal egyértelművé válik a kettőjük között érzékelhető lényegbeli különbség, – nevezetesen Rippl-Rónainál az impresszionista iskolázottság hiánya. Párizsi korszakának art-nouveau-ba hajló szintetizmusa őbelőle a logikus belenövés nélkül úgyszólván kipattant, tehát nem járta végig azt az iskolát, amit a 70-es, 80-as években az impresszionista kiállítások kínáltak franciaországi barátainak.

Vuillard itt említett képének magasfokú művészi raffinériája benyomásom szerint egy zseniálisan kiérlelt ellentmondáson nyugszik. Képének nyugtalanul villódzó felülete, a pillanatnyiságot sugalló nyugtalanság, ellentmondani látszik a két sötétruhás nő örökkévalóságot és nyugalmat szuggeráló tömbjének. Ha tehát Vuillard-t állítjuk mellé, megállapíthatjuk, hogy Rippl-Rónai intérieurjeinek „festészeti anyaga" egyneműbb, jóval földhözkötöttebb.

Ha most Bonnard-ral próbáljuk összevetni, újra csak azt találjuk, hogy Rippl impresszionista iskolázottságának hiánya okozza a legfeltűnőbb különbséget. Bonnard képeinek faktúrája ugyan már jobban közelít a Rippl intérieur-képeinél tapasztalthoz: vaskosabb Vuillard-énál. De hogy mégis mennyire fontos Bonnard számára a pillanatnyiság érzékeltetése, azt kompozícióinak feltűnő jellegzetessége árulja el, tanúbizonyságot téve arról, hogy a „nabi stílus" mennyire az impresszionista látásból építkezik: Bonnard képes levágni kompozícióinak egyharmadát, nehogy a komponáltság bűnébe essék, nehogy véletlenül „klasszikus" legyen.

Az impresszionizmuson való túlemelkedés természetszerűleg akkor válik meghatározó problémává, amikor alakos ábrázolás a tét – a mi esetünkben most az intérieurökre kell koncentrálnunk. A naturalista stílusok elég nehezen viselték az emberábrázolás terhét: a posztimpresszionisták nem egy vállalkozása éppen az ember és környezete homogén megfestésének kísérletére irányult.

Ha térben kicsit távolodni akarunk az annak idején Rippl-Rónait is befogadó nabi-akoltól, nyilvánvalóvá válik, hogy ugyanez a küzdelem áll igen sok művész érdeklődésének középpontjában. Érthető, hogy a francia határokon kívül könnyebb volt az impresszionizmust megtagadni. Teljes egészében ez – akár a szimbolizmus (pl. Khnopff), akár az expresszionizmus (pl. Munch) irányába – igazán csak a nemfranciáknak sikerült. Annál is inkább így kellett hogy legyen, mert az impresszionizmus eredményeivel nehezebben sáfárkodtak. A korai Khnopff-intérieurön („En écoutant Schumann", 1883) a vattaszerűen puha környezetben realisztikusan fogalmazott figura töri meg az összhangot. Munch, „A beteg kislány" című korai képén (1885–86), a környezet és figura egységét az egész felvitt felület spachtlival való levakarásával kísérelte meg elérni.

Most már a Rippl-Rónai intérieur-képek stílusával szembesülve, és tekintetbe véve az itt elmondottakat, azt a következtetést kell levonnunk, hogy e képeinek igen homogén megjelenése mindenek előtt annak köszönhető, hogy ő Párizsban már nem az impresszionizmuson nevelke-

A „NEMZETIES MŰVÉSZET" PROGRAMJA RIPPL-RÓNAI INTÉRIEUR-KÉPEIBEN

BERNÁTH MÁRIA

„...én a régi patriarkális érzések embere vagyok..."
Rippl-Rónai József[1]

Feltűnő, hogy noha nem volt elméleti ember, Párizsból való hazatérte után két-három évvel, Rippl-Rónai megkísérli szavakba önteni új ars poeticáját. Valamiképpen önmaga számára is elfogadható ideológiát kellett találnia arra a koncesszióra, amelyet itthoni érvényesülése érdekében tett. Koncessziót mondtam, mert hiszen ha a Rippl-œuvre-t értékeljük, egyértelmű, hogy a Párizsban festett színredukciós képei, magyarán „fekete" korszaka, mindmáig prioritást élvez. És Ripplnek volt olyan művészi judiciuma és önkritikája, hogy pontosan tisztában lehetett azzal, hogy itthoni tevékenysége, új stílusa bizonyos értelemben visszalépést jelent.

Most tudatosan tesz tehát engedményt a könnyebben érthetőség kedvéért, a könnyebb befogadás érdekében, mert egyértelművé válik számára, hogy szűkebb hazáján kívül nem tud megkapaszkodni. Engednie kellett, noha lényegében mindig nagyon vigyázott arra, hogy őt csak Nyugat-Európához lehessen mérni. Erre intérieur-képei előtti „fekete"-, és utáni, „kukoricás" korszaka egyként bizonyítékot kínál. Itthoni elfogadtatása: 1906 után t.i. már újra megteheti, hogy ne foglalkozzék túl sokat azzal, hogy mit is várnak el tőle, és hogy vigyázó szemét Párizsra vesse.

Kaposvárra való hazatelepedésétől, tehát 1902-től számítható új útjának programszerűsége egyértelmű, – tükröződjék ez most számokban is: 1900-ból egyetlen intérieurjét sem ismerjük, de évről évre egyre többet, míg – e korszakában az utolsó évből – 1906-ból, már 45-öt.[2]

Lássuk tehát az 1903-ban, illetve az 1904-ben megfogalmazott új ars poeticát: „...a művészettel foglalkozó ember előbb legyen nemzetközi, mert ha ilyen, már eo ipso nemzeti is. Az aztán már a dispositio dolga, hogy a művész hol találja meg inspiratioit... azt hisszük, hogy először művészi megoldásokkal kell találkoznunk."[3] „A tehetségesebbek Párizst keresték föl és lehet mondani, hogy ezek csinálták meg a mai stylust... Hogyan lehetne elképzelni minden trádiczio nélkül ezt másként?! Csak ez után lehet reményleni *nemzeties művészetet*."[4] (Kiemelés tőlem B. M.)

E sorokban, noha általános alanyt használ, nyilvánvaló, hogy önmagáról beszél. Kulcsszava a „nemzeti művészet".

Rippl-Rónai intérieur-korszakában asszimilációjának maximális lehetőségeit feszegeti, odáig megy, ameddig a modern művészetnek elkötelezett alkata és biztos – lényegében soha meg nem bicsakló – ízlése engedi. Ezekben az intérieurökben kiteljesedő periódusát a magyar művészet összképe, további sorsa és útja szempontjából korszakos jelnetőségűnek látom.

Teljes mértékben, valószínűleg ösztönösen felmérte, ha ő a párizsi stílusával jelentkezik itthon, e fekete ösztövér, túlszublimált művekkel, tevékenysége legfeljebb bizarrságával, idegenségével hathat, de bebocsáttatást nem nyer. A területenkívüliség, a 15 éves küzdelem azonban felemésztette immár energiáit. Az intérieur-korszak képei vetítik elénk leginkább azt a Rippl-Rónait, aki felfüggesztette harcát a stílusért, aki félretette a művészi alkatától lényegében idegen okoskodást, a „felzárkózási" kényszereket, és azt festette néhány évig, amiben a legjobban otthon érezhette magát és azt úgy festette, ahogy az természetes – mondhatnánk vele született – művészi eszköztárából adódott. Ő ezt így fejezi ki: „Idehaza az intim élet adta meg az inspirációkat."[5] Tetszik, vagy nem tetszik, de 1902 és 1907 között távolodott Nyugat-Európától és nagyon speciálisan magyar festővé vált. Ha nem törekszünk mindenképpen értékítéletünket a nyugat-európai modellhez való viszonya latolgatásának függvényében megvonni, és inkább azt tudatosítjuk, hogy milyen mértékig befolyásolta a magyar századelő művészeti összképét, akkor reálisabban, és a megfelelő súllyal leszünk képesek felbecsülni e periódusának jelentőségét.

E korszakához a kulcsot egyrészt személyisége és sorsa, másrészt tudatos művészi koncepciói adják. Rippl mentalitása valójában a családi körben magát jól érző polgáré, ki a vacsorameghívások zamatát élvezi, és a szekrény tetején telelő almák illatát hordozó kisvárosi híreket. Kaposvárott, ahol „Egy-egy század volt egy-egy óra"[6], ő megszervezi „földi paradicsomát." „...Vegetatív létezés, érzéki melegség, az idő megállása, el nem múló állandóság, maradandó természeti állapot, cselekvés és konfliktus nélküli társas élet, egyensúly."[7] „Megérezni a természet szelíd törvényét, és ebbe beleágyazni a szenvedélyeitől és vágyaitól megszabadult emberi életet": Werner Hofmann[8] mintha Rippl-Rónai képeit analizálná, amikor a polgári szentimentalizmus ismérveit sorakoztatja.

RIPPL-RÓNAI József MŰGYŰJ 1991

litikai eseménytár, ahogyan az örök kisember átélte. Pedig a közölt fényképek jelentős része ilyen gyűjteménybe is beleillene. A jelentős részben magángyűjteményekben megmaradt képeknek helyük lenne azokon a kiállításokon, melyek a Tisza Kálmán-korszakot, az első világháborút, a két világháború közötti periódust, a második világháborút, majd az utána következő időszakot mint a magánélet hátterét jelenítik meg. Ez az ábrázolás azt sugallja az ilyenfajta gyűjteményekben, hogy a világ a „hábetlerizmus világa", a mindenkor azonos életkeretben vegetáló „örök kisember" változatlan miliője, amely fölött államközi háborúk és polgárháborúk, forradalmak és ellenforradalmak, rendszerváltások és rendszer-továbbvegetálások zajlanak. Mindig a „kisember" feje fölött, aki mindezt passzívan átszenvedi és mélán végigutálja. A képeken látható öröm az örök kisember örök életerejéből származik, a bajok csupán a felette dübörgő történelem velejárói: mi mindig snasszok voltunk, de mindig jól tudtuk érezni magunkat ebben a snasszságban. Ebből az alapállásból is le lehetett persze leplezni és ki lehetett figurázni azt, aki heroikus kosztümöt akart adni erre a pitiáner valóságra vagy ebből a palástból dörögve ítélkezett a világ kicsinyessége felett – Gerő és Pető könyve azonban ezzel a deheroizáló, „történelem alulnézetből" szemlélettel sem éri be.

Az alkotók mindjárt az elején leszögezik, hogy az 1956. november 4-e és az 1989 között eltelt időszak bemutatásakor nem ábrázolnak történelmi korszakokat. Elvi tételezésük szerint ez a hosszú korszak lényegében egyazon korszak volt; lényegi vonásai ugyanazok voltak az ötvenes évek második felében, mint a nyolcvanas években.

A szerzők persze pontosan tudják, hogy ez a hosszú időszak történelem volt, amely több korszakra tagolódott. Pető Ivánnak a Beszélő folyóirat „Beszélő évek" sorozatában megjelent írásai világosan mutatják, hogy a fényképalbum szerkesztője és kommentálója nagyon finoman ismeri a Kádár-rendszer történeti szakaszainak problémáját, és világosan el tudja különíteni az egyes szakaszokat. Az alkotók a fényképgyűjteményben is igyekeznek a történeti idő múlását ábrázolni: az egyes tematikus blokkokon belül időben elöl helyezkednek el a Kádár-rendszer 1958–59-es berendezkedési időszakáról árulkodó dokumentumok és azok egykorú sajtó- és egyéb agitprop-kommentárjai és értelmezései, majd a már válságba jutott Kádár-rendszer viszonyait bemutató dokumentumok és azok egykorú magyarázatai. De a kötet szerzői még így sem korszakonként csoportosítják az anyagot: azt akarják kifejezni, hogy az egész korszakra vonatkozóan észlelnek azonos vonásokat. A korszakot egységessé teszi a hatalomnak alávetettek „túlélésre" és nem ellenállásra berendezkedett életstratégiája, amely ilyen vonatkozású kommentárok nélkül is megjelenik a képekben.

A könyv nem leleplezés és nem apológia. Elsősorban azt mutatja meg, hogyan élték meg az „emberek" a Kádár-korszakot, és csak másodlagosan azt, hogy ezt a hatalom hogyan értelmezte a maga hatalmi szempontjából. Nincs azonban mindenhez dokumentum, amihez kellene. Az államvédelem megfigyelő tevékenységéről nehezen lehet ilyeneket prezentálni. Kőszeg Ferenc birtokában van néhány kép az őt zaklató álsuhanc ávósokról, de a Nagy Bálint építészmérnök lakását figyelő „Csatornázási Művek" bódéról valószínűleg soha nem készült fénykép. Ezek az ábrázolások nem jelennek meg a gyűjteményben, pedig éreztethetnék a mindennapok fotóvilágának hátterében, hogy konszolidáció ide, konszolidáció oda, azért a „Nagy Testvér" figyelt bennünket.

Más odaillő jelenségről sem maradt kép. Nincs kép a lángossütőről, nem jelenik meg a kísérőszövegekben az orvosi „paraszolvencia" kérdése, azok a hatvanas évekbeli problémák, ahol a hivatalos

művet, megkockáztatni, hogy – mondjuk – a Schiffer-villához készült pannó látványos, de eléggé üres, hogy (például) a Banylus-sur-Mer-i korszak nélkülözhetetlen, de jelentéktelen is, hogy vannak parfümösebb pasztellportréi is, ha vannak. Ez volna a végső megbecsülése.

Rippl egyik remekét tavaly bemutatták egy *Farben des Lichts, Beginn der Moderne von Matisse bis Mondrian* című münsteri kiállításon. A tanulmány szerint, amely ezt felidézi, egy német művészettörténész *elismerően* írt az ottani katalógusban Rippl-Rónairól – az idézet szerint nagyjából azt, amit magyar kartársai már régen megírtak róla. A magyar szakdolgozat, amely az örömhírt közli, a Kései elégtétel címet viseli és ezt a münsteri aktust nevezi kései szatiszfakciónak. Szerzője – tényleg kitűnő szakértő egyébként – nem tudja, hogy az elégtétel itt van a budapesti kiállításon, amelyet az ő múzeuma rendezett, nagyszerűen.

Münster egyébként kitűnő város. A lélekszámát illetően azonban alig nagyobb, mint a mostani Debrecen.

Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1998. március 12.–szeptember 6.

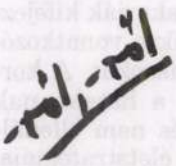

Szabó Miklós

A hétköznapi kádárizmus

Gerő András és Pető Iván kommentált fényképgyűjteménye a magyar társadalom 1956. november 4. és 1989. június 16. között átélt történelmi világát akarja átmenteni az utókor tudata számára. A könyv címe aktuális állásfoglalást mond ki, lévén a szocializmus befejezetlen történelmi korszak, a benne ható tendenciákat nem szakította meg az egész népet magával ragadó rendszerváltó népmozgalom, az előző rendszernek a fényképekből érzékelhető mögöttes struktúráit nem zúzta szét forradalom. Az az állapot, amiben élünk, még nagyon sok tekintetben a befejezetlen szocializmus továbbélése; a Kádár-kori múlt értékelő és értelmező lezárásával még adósok vagyunk.

Több párhuzam is kínálkozik. A nevezetes szovjet film, a „Hétköznapi fasizmus" azt mutatta be egykorú német dokumentum- és híradófelvételeken, hogy a fasiszta rendszer hivatalos propagandamasinériája hogyan sugalmazott magatartási formákat az akkori hitleri rendszer egyszerű emberei számára. A Gerő–Pető kommentált képgyűjteménynek a vezért és a fejeseket bemutató első tematikus blokkjaiban is ott a szándék: feltárni az utókor számára, hogyan akarta az akkori hatalom emberközelivé tenni „vezető" személyek közéleti szereplésének megjelenítésével a „rendszert", mégsem az akkori hatalom finoman manipuláló tömeghatását akarja elsősorban képekben megragadni, mint a szovjet film. Ez a könyv nem „áthallásos" mű, hanem felszabadulás utáni számvetés. Számvetés, amely egyszerre akarja megjeleníteni azt az imázst, amelyet a hatalom magáról alkotott és azt a világot, amelyben a kor résztvevői az életüket leélték.

A gyűjtemény ugyanakkor nem sorolható a „velünk élő" történelem ismert kategóriájába sem. Nem „történelem békaperspektívában", nem nagypo-

szűnt egyszemélyes kihívásnak és összekötőkapocsnak lenni, annak, ami a Párizsból hazaküldött műveivel volt. De hát miért lett volna Kaposváron Vuillard és Bonnard, amikor valamennyi méltatója szerint egyértelműen különbözött a Nabis-któl kint is, lévén mindig távol amazok misztikájától, szimbolikájától és szenvedélyétől? Miért lett volna Vuillard és Bonnard egy egész életében köznapi érdeklődésű festő Kaposváron, amelynek akkor huszonnégyezer lakosa volt és csak 1911-ben épült színháza?

A korszerűség latolgatásának történelmi távlata van. Fülep Lajos az 1910-es kiállítás alkalmával búcsúzik az úttörő és példakép Rippl-figurától, igaz, hatalmas tisztességgel téve tanúbizonyságot addigi küldetéséről, felrázó jelenlétéről és heroikus magányáról. Legközelebb, 1917-ben már a korán öregedés hazájáról ír és végzetet emleget – de hát Fülep akkor már a Nyolcak, sőt az aktivisták elkötelezettje, nemsokára meg fogja írni ördöngösen pontos cikkét Tihanyi Lajosról. De milyen elkötelezettség a mentsége a historikus utókornak? A késői pasztellportrék – ennek is évtizedes irodalma van – nem úttörők, csak erősek és izgalmasak. Bizony nem avantgárdok, hatásuk nem mérhető a kihívóan újszerű, egykor közönséget, kritikát és szakmát felzaklató Rippl-művek *révolte*-jához. Ugyan miért is lenne mérhető, ha közben a festő betöltötte a hatvanat? S ha közben volt egy megbicsaklott polgári fejlődés, két forradalom és egy ellenforradalom, továbbá több megtiport és száműzött művészeti forradalom Magyarországon. Való igaz, a század nem francia modern festői a két háború között is folyamatosan tartották a kapcsolatot a szülőföldjükkel Párizsból vagy a szülőföldjükről Párizzsal. Ennek azonban mindig volt némi feltétele. Tetszett volna a magyar társadalomnak és szellemiségnek holland, belga nívón teljesíteni, de legalább egy lengyel méretű támogatóréteget kinevelni (esetleg a spanyolokéhoz hasonló polgárháborús köztársaságot produkálni), hogy Párizsnak működőképes összeköttetése legyen a hazával.

Gyanítható, hogy Rippl-Rónai akkor sem teljesítette volna azt a médiumszerepet, amelyet a testületi érzület elvár tőle. Minden forrás arra utal, hogy amikor közvetített, akkor sem modernséget közvetített küldetésesen. Hanem önmagát. Egy Párizsban nevelkedett Rippl-Rónait. Egy modernista – ha igaz, Veres Péter szava – sültrealistát. Aki mellesleg lélegzetállító fejlődést tetézett be. Tessék csak végiggondolni! Születése, sőt képzése idején a magyar festészet még a nemzeti romantikában látta a létértelmét. Fellépésekor a nagybányaiak viaskodó önfelszabadítása e nemzeti eszmei-erkölcsi kötelezettség alól még tart, bemutatkozása idején a harc az ideológiamentes impresszionizmusért még nem ért véget. Rippl-Rónai pedig megteremti a magyar autonóm festészetet. Talpon maradva, tragikus bukás nélkül. Kell-e ennél több, lehet-e ennél többet kívánni?

Fülep a kilencszázhatos Rippl-kiállítás kritikájában pedagogikus éllel latolgatja, mi lenne, ha egy óriás tehetség a Hortobágyra születne – ez az Új versek esztendeje, kötetben akkor jelenik meg A Hortobágy poétája. Úgy tetszik, ez benne volt a levegőben, ahogyan mondani szokás, és bizonyos, hogy Fülep meg Ady valóban kongeniálisak voltak. Fülep keserűsége a terjedelmesebb. Hosszan játszik a lehetőséggel, több alakot belepróbál a szituációba, megkérdi – hagyjuk a festő-példáit –, mi lett volna, ha Flaubert Debrecenben született volna.

Akkor még nem láthatja, hogy hőse nemcsak valóban itt született, ebben az országnyi Debrecenben, hanem – Fülep nem hisz ebben a csodában – itt meg is marad, hat és sikere lesz. Hogy – ragaszkodva most már a metaforához – megváltoztatja az országnyi Debrecent. A csoda bekövetkezett. Ezért volna szerencsésebb értékén kritizálni az élet-

hoz, hogy frisset alkosson, s elég erős ahhoz, hogy már ne kísérletezzen. A léha, zavaros, vesztét érző és nyomorúságos húszas évek érzületét kevesen ragadták meg hitelesen, s akik igen, szinte mind kényszerűen belekeveredtek a kor múlékonyságába. Rippl-Rónai nem; legalábbis az ismert és reprodukált műveiben nem: pasztellportréi kordokumentumok és maradandó remekek. S ha azok a fecsegéstől mentes társasági képek, fokozottan azok a Nyugat íróportréi, ez a tartalmas, emelkedett és szépségesen igaz magán-arcképcsarnok.

Itt fejeződhetne be a vázlatos pályarajz, kissé ünnepélyesen, ha Rippl-Rónai pályája és életrajza nem provokálná folyamatosan az összehasonlításokat. De provokálja, mert a művész elkövette azt a végzetes hibát, hogy nem csak Párizsban tanult, de ott is vált kiállító művésszé, nemcsak ismerte kora nagyjait, de azok is ismerték őt, nem csupán találkozott jelentős festőcsoportokkal – például a Nabis-val – és fontos galériásokkal – például Siegfried Binggel –, hanem kiállított is velük és náluk. Maillol barátja, akiről Alfred Jarry ír (dicsérő) kritikát a Revue Blancheba, ismeri Oroszországban Gyagilevet és együtt szolgál a szerbiai sajtóhadiszálláson Kokoschkával – ritkán akad ilyen felizgató feladatra a történetírás. És a nemzeti viszonyítás. Három generáció magyar festőinek könnyű. Ők csak elmentek Münchenbe, Párizsba tanulni vagy továbbtanulni, aztán hazajöttek karriert csinálni vagy tönkremenni, eszébe sem jut senkinek számon kérni rajtuk világkarriert, tartós nemzetközi elismerést. A későbbi magyar művészemigrációnak úgyszintén könnyű: ők hazai pályaindulás után kénytelenek voltak elhagyni azt az országot, ahová aztán a lábukat sem tehették be vagy nem kívánták betenni a következő ötven–hatvan évben; hogy híresekké váltak-e vagy sem, legfeljebb az kéri számon rajtuk és a világon, aki magyarnak akarja tudni más társadalmakban kiteljesedett produkciójukat. De Rippl-Rónai sorsa – aki Maillolt a szobrászat felé irányítja, akit Denis szabadít ki a világháborús internálásból, aki ismerte Toulouse-Lautrecet és a festészettörténet fél panteonját – mindenkit, csaknem mindenkit megkísért.

Holott Rippl pályája ilyen nézetből is természetesnek mondható. Huszonhat éves korában Párizsba utazik, festő, majd modern párizsi festő lesz, kiállít és küszködik, ismeretségeket és szövetségeket köt, inkább erkölcsi és intézményes, semmint anyagi sikereket arat, aztán öt esztendő elteltével hazajön. Komoly, nagy megbízást kap Andrássy Tivadar gróftól, az Andrássy-ebédlő emlékeiben és töredékeiben is jelentős műve neki is, a magyar iparművészetnek is; itthon marad. Ez is kedvenc interpretációs témája a szakirodalomnak. Hogy miért jött haza, hogy anyagi szükség kényszerítette-e vagy más. Mintha nem volna mindegy, mintha akkor, a század legelején, egy szabad fizikai és szellemi mozgást megengedő, boldogabb világban még nem lett volna mindegy. Az Andrássy-ebédlő terveit bemutatja Párizsban is, Párizsban készített képeit következetesen kiállítja idehaza, közben Oroszországba utazik szerencsét próbálni, ha olvasmányaink nem vezetnek félre, akkoriban ez még így volt természetes.

Itthon pedig – ez az inkább kimondott, mint kimondatlan gyanakvás újabb tárgya – megfestette enteriőr-képeit, a kaposvári, Piacsek-bácsis, nyugtalanítóan nyugodt remekeket – és sikert aratott velük. Korábban mellőzték és gúnyolták, most egyszerre elismerték, anyagilag is; villát, birtokot vásárolt, megnősült és nagy házat vitt. Normálisan beérkezett, úgy, ahogyan Magyarországon jobbára csak az udvari festők szoktak arriválni, úgyszólván függetlenül attól, hogy milyen nevű és színezetű udvarok körül serénykednek. Engedett volna a színvonalból? Ezt a bírálói sem állítják, csak azt jegyzik meg finom mélabúval, hogy elszakadtak a közvetlen párizsi szálak, meg-

a síkszerű, sziluettszerű ábrázolást, a körvonalak galantériáját, a lélekábrázolás tűnődő, ködlő finomságát meríti. Egy a törekvéssel a korántsem bátortalan dekorativitásérzéke, amelylyel például az első főmű, a Nő fehérpettyes ruhában alakjának érzéki eleganciáját felékesíti, valamint a merész színkezelése, amellyel a Kalitkás nő mélyárnyalatú világából a fluoreszkáló zöldeket szabadjára bocsátja. Nem jellemző rá azonban sem a szecesszió, sem a rokontörekvések bonyolult lelki élete. Képei ábrázolnak, megjelenítenek és jellemeznek, továbbá mindig gyönyörködtetnek; artisztikusak.

A század legelső esztendejétől ez a festészet változik meg radikálisan – rövid, a változást elősegítő és értelmező átmeneti periódus után. A festő egy kisváros – nevezetesen Kaposvár – kisegzisztenciáinak életét és környezetét ábrázolja újabb ciklusában, addig példátlan ötvözetét teremtve meg az enteriőr és az életkép műfajának. A két, már az előző században tökéletesen kiüresedett forma harmonikusan összesimul a tartalmi mértéktartás jóvoltából – a tárgyi környezet csak annyiban főszereplő, amennyiben színeket, formákat és kivált hangulatokat hordoz, a szereplők szintén passzívak az eredeti életképhez képest, állapotot és nem cselekményt jelenítenek meg. Mindezt a szecesszióból leszűrt, de valóban leszűrt, lepárolt festésmód fogja egységbe. Még inkább valami finom *erkölcsi* rezonőrmagatartás az – szeretet és fölény, hűség és szabadság –, ami nem mond le sem a rafinált, tört színek örömérről, sem a kihívó dekoratív hatásokról ott, ahol a motívum megengedi vagy megkívánja. A bonyolult és kiérlelt módszer még azt is megengedi, hogy a maguk módján portréfunkciók is érvényesüljenek az enteriőrökben: Piacsek bácsi tiszteletre méltó hófehér szakálla és impozáns vöröses orra legalább annyira jellemrajz, mint optikai esemény ezeken a biedermeier kedélyű modern műveken.

Újabb csonka évtized elteltével, 1908–9 táján a bennük lappangó fölény kiteljesedik, a festő stílust és szemléletet vált. Ha addig a kis életek csendes harmóniái foglalták le, most egészen felszabadul, piktúrája nagypolgárivá, olykor emelkedetten arisztokratikussá válik, magatartása egyértelműen a *festő-grand-seigneur* magatartása lesz. Nem a festőfejedelemé; csak festőnagyúr, aki hanyagul zsebre rakott kézzel szemléli aktmodellháremét saját kastélyparknyi kertjében, s aki – mágnásnak csak mágnások lehetnek a rokonai – előkelő, pazar világfikat fest a könyvszakértő Lajos és a vasutas Ödön testvéréből. Az igazi, a lenyűgöző fesztelenség azonban az ekkori képek festésmódjában terül ki. Mondhatni, a festőiséget festi, a zengő színeket és az engedelmes, nagyvonalú formákat. S ha nem igaz is, hogy a tárgy, a portré, a szobabelső, az asszonytest és a műterem csak ürügy a számára – mert nem igaz ám –, bizonyos, hogy csak annyira fontos, mint a zöld fal és a fehér alkóv, valamint az új, pettyegetett technológia, amivel a kontúrjait és a színfoltjait lemezpapírra rakja. Kukoricásnak nevezett korszakában úgy jutott el az autonóm festőiség közelébe, hogy közben a legmesszebbre jutott a finom, de mély erotika, a miliő, sőt a tárgyakat élvező esztétikum megjelenítésében is. Meglehet, ez képtelen ellentmondásnak látszik, de csupán nehezen feloldható. Mint a rendkívüli művészteljesítmények általában.

Végül, élete alkonyán megnyugodott – ezt különös ünnepélyességgel mutatja be az emlékkiállítás – a szép és veszélyes asszonyok, valamint a kor szellemnagyjainak világában. Az ő őszikéi vibrálók: hatvan körül, hatvanon felül mondén, izgalmas nőket festett izgalmasan mondén elevenséggel, hasznosítva a pasztellkép, a saját korábbi periódusai, valamint az expresszív (fauves?) törekvések minden tanulságát. Éretten, hanyatlás és különcködés nélkül, ahogyan mesterhez illik, aki elég energikus ah-

utálok, de néha nem lehet megúszni: bár volna ma egy hozzá hasonló.

Puccini: Turandot
Turandot – Inge Borkh
Liú – Renata Tebaldi
Kalaf – Mario del Monaco
Orchestra e coro dell'Accademia di Santa Cecilia, Roma, vezényel Alberto Erede

Rózsa Gyula

Flaubert Debrecenben

Akkor most hazafiak leszünk, dacosak és rátartiak. Nemcsak azért, mert a Nemzeti Galéria nagy, méltó és részletező gyűjteményes kiállításon tárta elénk, hogy micsoda óriás volt Rippl-Rónai József, hogy mekkora életművet és egyéniséget tudhatunk a magunkénak. Kimeríthetetlen piktúra, szép epikájú pályarajz, becsülő kortársak és tisztelgő utókor – van egy zavartalan géniuszunk, itt, ahol oly sokszor kell géniusztorzókat magyarázni, mentegetni és rekonstrukciós eljárással kiegészíteni. Rippl-Rónai egész volt és hatalmas, ezt látványban újraéljük és értelemmel tudatosítjuk.

Ettől azonban csak elégedettek lehetnénk. A kiállítást kollektív kutatómunka előzte meg, az eredményeket kézikönyv méretű, súlyos katalógus foglalja össze a múzeum hagyományainak megfelelően (csak a Nemzeti Galéria követi ezt a nemzetközi gyakorlatot), nemcsak látjuk, hanem érthetjük és tudhatjuk is, mikor, miért és hogyan született ez a festészet, grafika és iparművészet. Rippl életművével hetvenöt esztendeje próbálkozik a művészettörténet-írás, átlagban tizenöt évenként született egy könyv vagy album, összefoglaló és kielégítő monográfia azonban még egy sem. Ennek a félezer oldalas korpusznak a sok szerzője végre időzít, értelmez, rekonstruál és azonosít, megbízhatóan és szigorúan; a szerkesztő, Bernáth Mária időnként még apró körmösöket is kioszt csillagolt lábjegyzetek formájában, ha végképp nem ért egyet a rész-szerzőkkel egy-egy mű datálásában.

A teljességre törekvés tehát látni való – abban is, hogy úgyszólván egyetlen szakértő sem kerüli meg Rippl-Rónai aktualitásának és modernségének, európaiságának és röghözragadásának, úttörő voltának és elkényelmesedésének a kérdéseit. Hagyomány folytatódik ebben is, éppen nyolcvannyolc éve emésztik ezek a gondolatok a Rippl-Rónai-interpretációt, kényszerítve minden megszólalót az állásfoglalásra. Bennünk például a kérdés honfiöntudatot fog ébreszteni, nemzeti makacsságot és a provincia önelégültségét; indokainkat alább kívánjuk elősorolni.

Nem biztos, hogy ez a legfontosabb megtárgyalandó, az életmű láttán a vitakedv elbizonytalanodik. Az életmű ugyanis szerves, tagolt és magasra épülő. Egy 1861-ben született, lényegében későn elhivatott festő az akadémizmus és a szalonpiktúrává züllött realizmus iskoláját kijárva, valamikor 1890 körül kitűnően modern századvégi művésszé válik, a Munkácsy hóna alól kibújva érzelmes, rafináltan érzéki és mély képeket komponál. Formavilága sok jelzővel és analógiával jellemezhető, a legkönnyebb érthetőség kedvéért nevezzük szecessziósnak azt az eszköztárat, ahonnét jobbára feketés, színtelen műveihez

Figyelő-szemmel látható

SZEMMEL LÁTRATÓ

Előfizethető: 06-80-200-024 (zöld szám)

Mindegy, hogy melyik oldalt lapozza fel, azt fogja tapasztalni, hogy:
A figyelő lényegretörő. A figyelő tartalmas. A figyelő hiteles.
Ha egy tényszerű, elemző gazdasági hetilapot keres, minden
csütörtökön nyissa ki a „postaládáját" vagy hívja zöld számunkat.

LÁTNI TUDNI KELL!

Rippl - Rónai József
Magyar Nemzet

Rippl-Rónai hódító útra indul

Cserekiállítás a Nemzeti Galéria és a Nabis Múzeum között

A közönség már a megnyitó napjától fokozott érdeklődéssel fordult a Magyar Nemzeti Galéria időszaki kiállítása, a *Rippl-Rónai* gyűjteményes bemutató felé. Az őszig nyitva tartó bemutató későbbi izgalmakat is ígér: alig bontják le a kiállítást, helyén a Párizs melletti Nabis Múzeum tárlata nyílik meg, sok olyan művész munkáit mutatva be, akikkel a magyar festő szoros kapcsolatba került. Az ő műveit viszont a francia közönség csodálhatja meg, ami annál is fontosabb, mert utoljára a hatvanas évek elején rendeztek munkáiból franciaországi kiállítást. Hogy jött létre a kapcsolat a francia múzeummal, mit láthatunk a kiállításokon? Minderre *Szinyei Merse* Anna művészettörténész, a Nemzeti Galéria muzeológusa felel.

Az első napoktól kezdve sokan keresik fel a Rippl-Rónai-kiállítást A SZERZŐ FELVÉTELE

– Négy évvel ezelőtt rendezték meg a Nabis művészcsoport nagy kiállítását előbb Zürichben, majd a párizsi Grand Palais-ban. A svájci előkészületek során már érezni lehetett, hogy az ottani szakemberek minden addiginál nagyobb figyelmet szentelnek Rippl-Rónai művészetének, amit egyébként az is jelzett, hogy szépen kölcsönöztek budapesti gyűjteményekből is. Erős egyéniségnek tartották őt, aki meg tudta őrizni a franciák számára „egzotikus" vonásait is. Kérésükre a katalógus számára lefordítottam feljegyzéseiből minden olyan részt, amely a Nabis-csoportra vonatkozott. Ám ahogy az anyag és a katalógus véglegesítése a Musée d'Orsay szakembereivel együttműködve végbement, ő is háttérbe szorult a nagy francia kedvencekkel, *Bonnard-ral, Vuillard-ral, Denis-vel* szemben. Ugyanakkor a párizsi megnyitó alkalmával meghívtak, hogy tartsak életművéről előadást. Még akkor megkeresett Maurice Denis unokája, hogy mutassuk be Rippl-Rónai műveit a Párizs mellett, St. Germain en Layeben, Maurice Denis volt lakóházában működő Nabis Múzeumban, s viszonzásképpen mutassunk be az ottani anyagból egy válogatást Budapesten. A cserére a mostani Rippl-Rónai-tárlat ad lehetőséget. Az itteni novemberi bontásával egyidejűleg bontják az ottani kiállítást, s hozzák Budapestre a *Szimbolisták és prófétáik Paul Gauguintől Maurice Denis-ig* címmel.

– *Elég „testes" a budapesti tárlat. Utaztatásához nyilván „karcsúsítani" kell.*

– „Csak" százötven mű, egy reprezentatív válogatás utazik. A cél az, hogy a művész franciaországi időszakát, a „Nabis-korszakot" erőteljesen reprezentáljuk, míg például a portrék közül csak jelzésszerűen szerepel majd néhány. Ennyi mű érkezik Franciaországból is – az a terv ugyanis, hogy a Nabis anyagát több köz- és magángyűjteményével egészítik ki. A St. Germain en Laye-i múzeum anyaga természetesen a szimbolizmus, Pont Aven és köre, a Nabis-csoport műveiben a legerősebb, mindebből keresztmetszetet ad a tárlat.

– *A budapesti kiállításnak a szép katalógusa mellett jól elérhető információs anyaga van. Mit kap a képek mellé a francia közönség?*

– Terveink szerint a franciaországi Rippl-Rónai-kiállítást is tartalmas katalógus kíséri majd, s annak esélyét, hogy ez így is legyen, tovább növeli, hogy a Rippl-Rónai-bemutatót a Nabis Múzeum mellett francia nyelvterületen valahol másutt is megrendezik. Úgy tűnik, Brüsszel lesz e bemutató helyszíne, amit a többi között az is indokol, hogy a művész kiállított az ottani La Libre Esthetique csoporttal, s halála előtt egy évvel megkapta – egy ottani nagy magyar kiállítás kapcsán – a belga Lipót-rend lovagi címet. A jó nevű párizsi Edition Somogy kiadónál megjelenő katalógus kísérné át ide az anyagot a Nabis Múzeumból 1999 elején.

P. Szabó Ernő

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF
MAGYAR NEMZET 1998. III. 12

Az élet édes tarkasága

Gyűjteményes Rippl-Rónai-kiállítás a Nemzeti Galériában

Az élet édes tarkasága vesz körül, ha Rippl-Rónai képei közé lépünk – írta a művészről egy 1942-ben megjelent könyv szerzője, *Petrovits* Elek, s amint a *Magyar Nemzeti Galériában* ma délután megnyíló gyűjteményes kiállítás anyaga mutatja, Rippl-Rónai József (1861–1927) műveinek nem ártott, csak használt az idő: még édesebb, még „tarkább", még életszerűbb mindaz, ami a művész ecsetje, rajzceruzája alól kikerült, talán azért is, mert a dolgok körülöttünk az idő haladtával egyre kevésbé tűnnek édesnek, színesnek, élettelinek.

A Barna kalapos önarcképet a művész 1897-ben, harminchat éves korában festette. A kiállítás rendezés közben

A szerző felvétele

Aligha véletlen, hogy az elmúlt évek aukcióin éppen az ő műveinek ára emelkedett a csillagos égig, miközben úgy lett „közönségművész", hogy legjelentősebb művei hozzáférhetetlenek, hiszen évtizedek óta közgyűjtemények falán függenek. Új értékek azonban szerencsére mindig fölbukkannak: roppant termékeny volt, két és fél ezer olajképet, pasztellt, nyolcszáz rajzot, száz iparművészeti tárgyat alkotott – és sajnos egyre többen hamisítják is műveit.

Ha nem így volna, a műkereskedelemben felbukkanó képek önmagukban akkor sem az igazi Rippl-Rónait mutatnák be. A Magyar Nemzeti Galéria ezért – no meg, mert az utolsó nagyobb kiállítást 1961-ben szentelték művészetének – döntött úgy, hogy életműve lehető legteljesebb megidézésével folytatja a magyar művészet kiemelkedő teljesítményeit bemutató sorozatát, amelybe a tavalyi *M. S. mester*- és a tavalyelőtti Nagybánya-kiállítás is beilleszthető volt. Meg azért, mert olyan horderejű tudományos eredményeket nem mutathat föl ugyan a tárlat, mint a Nagybánya-bemutató, de nem elhanyagolható az a többlet sem, amellyel a kutatók az új generációk formálódó Rippl-Rónai-képét gazdagíthatják.

A mintegy kétszázötven, negyven helyről kölcsönzött mű között természetesen ott vannak az egyes korszakok kiemelkedő alkotásai. A sort a müncheni és párizsi útkeresés éveinek (1884–89) termése indítja, majd a fekete korszak (1892–1902) művei, az enteriőrök, a kukoricás képek (1906–1919) folytatják, s a pasztellképek, az első világháború alatti rajzok, a sokszorosított grafikák és az iparművészeti tárgyak zárják le. Gyújtó-, sűrűsödési pontot keresve ki-ki választhat a nagyszerű művek között, de bizonyosan mindenki megáll a fekete korszak egyik legnagyszerűbb darabja, az *Öreganyám* előtt. A *Revue Blanche* kritikusa épp száz évvel ezelőtt vélte úgy, hogy ez *„olyan kép, melyen semmi javítanivaló nincs, portré, melynek érdemeit hosszasan lehetne méltatni"*.

Így van ez számos más Rippl-Rónai-kép esetében is, legyen szó a párizsi évtized műveiről, a varázslatos Pont Aven-i, banyulsi tájakat megörökítő munkákról vagy az itthon készültekről. Az utóbbiak a festő 1902-es hazatérése után olyan színt, szellemet hoztak a magyar művészetbe, ami korábban szinte ismeretlen volt: a kaposvári Róma-villa lakója Európát hozta magával francia földről, miközben persze progresszív francia barátai, a *Nabis-csoport* tagjai között is mindvégig megőrizte magyarságát, a szándékot, hogy integrálja az itthoni hagyományokat a friss nyugati szél táplálta modern törekvésekkel.

E kettősség, Rippl-Rónai egymást föltételező magyarsága, európaisága, modernsége és az értéktisztelet megmutatásának szándéka is vezette a kiállítás rendezőit: *Bernáth* Máriát, *Földes* Máriát, *Plesznivy* Editet, a tárlathoz kapcsolódó több mint félezer oldalas katalógus szerkesztőit, Bernáth Máriát, *Nagy* Ildikót – és közreműködőit. A katalógusban a százötven színes és háromszázharminc fekete-fehér kép kíséretében tucatnyi tanulmány elemzi Rippl-Rónai József életművének egyes fejezeteit, aspektusait, a dokumentumok között a művész számos levele először olvasható nyomtatásban, a függelék gazdag bibliográfiával, kronológiai áttekintéssel segíti a nagyobb elmélyülést igénylő olvasót.

Ritka eset manapság: a tárlat és a katalógus nemcsak szakszerű, de „közönségbarát" is: aki olcsóbb kiadványt keres, olyat is talál, aki pedig a tárlaton belüli elmélyülést tartja a legfontosabbnak, az a művész otthonait időközben különböző színűre festett falak, a személyes tárgyak, bútorok alkotta enteriőrök között gyorsan ráhangolódhat a képekre. Ami persze egyébként sem nehéz, és nem is kedvünk ellen való.

P. Szabó Ernő

Ami túl olcsó, nem lehet eredeti

Mind több márkás terméket ha

A *Márkavédők Egyesülete* határozottan ellenzi, hogy lehetővé váljék a hamisított márkajelű termékek karitatív célú szétosztása – válaszolta lapunk kérdésére *Tass* Balázs, a szervezet jogi képviselője, kommentálva a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló törvénymódosítási javaslat kapcsán kibontakozó polémiát. Ha a jogszabály ebben a formájában kapna zöld utat, az súlyos presztízs, s mint negatív reklám, komoly anyagi veszteséget okozna a védjegyjogosultaknak. Az egyesület alapító tagjai közt jegyzett világcégek évente több millió dollárt költenek marketingre, így gazdasági érdekeikkel teljesen ellentétes, hogy hamis márkajelű cikkek kerüljenek a támogatásra szorulók használatába.

Tass Balázs szerint elfogadhatatlan helyzetet teremtene, ha szolidaritási megfontolásokból a perifériára került – egyébként valóban segítségre szoruló – lakossági rétegek közt hamis márkajellel ellátott farmereket, cipőket vagy szabadidőruhákat osztanának ki. Ez az elgondolás alapvetően hibás: a karitatív gesztus csak akkor támogatható, ha – a védjegyjogosultak tudtával és beleegyezésével – az adott terméket minden, az eredeti márkára utaló jelzéstől megfosztanak. A jogi képviselőnek az a véleménye, ha az állam támogatni kínánja a rászorulókat, akkor *más* utat kell választania, figyelembe véve a márkatulajdonosok érdekeit.

Kérdésünkre Tass Balázs megerősítette: az utóbbi években nemcsak megszaporodott, hanem egyre szélesebb árukörre terjed ki a márkahamisítás. Mivel igen keresettek például a *Kappa*, a *Budmil* és a *Nike* sportcikkek, a *Gas* és a *Dieesel* farmerek, így, a többi közt, ezek a márkák a hamisítók céltermékei. Az áruk első helyen *Kínából, Tajvanból* és *Törökországból* érkeznek, s jellemző, hogy az utóbbi időben akár 60, 80, esetleg 150 millió forint értékű nagy tételben is. A vásárlónak tudnia kell, hogy a hamisítványnak beszédes jelei vannak, mindenekelőtt a termék *ára*. Ami túlságosan olcsó, az nem lehet eredeti, s gyanakodni kell akkor is, ha a márkacímke – az igényes textil- vagy bőrkivitelezés helyett – egyszerű fénymásolat. Miután az eredeti termékeket márkaboltokban, kiskereskedelmi egységekben vagy franchise-üzletekben árusítják, a piacon vásárlóknak eleve fel kell készülniük arra, hogy a valódi árucikk helyett hamisítványt kapnak. Az egyesület – együttműködve a vámszervekkel, a rendőrséggel és a fogyasztóvédelemmel – küzd a hamisítványok forgalmazói ellen, s az a tapasztalata, hogy a hatóságok által kiszabott büntetéseknek *visszatartó* erejük is van.

Innovációs nagydíjak hatodszor

Gabonakutatók elismerése

Hatodik alkalommal adták át tegnap a Magyar Innovációs Szövetség által alapított Magyar Innovációs Nagydíjat, amelyet a kiírás szerint „az a gazdasági társaság vagy magánvállalkozó nyerhet el, amelyik az előző évben a legnagyobb jelentőségű, nagy hasznot hozó innovációt" valósítja meg. Az idén az elismerést és hozzá *Borsos* Miklós kisplasztikáját a szegedi *Gabonatermesztési Kutató Közhasznú Társaság* kapta meg. Az itt dolgozó szakemberek a szántóföldi növénytermesztésben meghatározó jelentőségű búzaágazat fajta- és vetőmagháttérét korszerűsítették a piaci igények, a hazai felhasználás és az export szempontjai szerint. A nagydíj mellett a Földművelésügyi Minisztérium díját is elnyerték, amelyben szerepet játszhatott, hogy az értékelés szerint munkájukkal a hazai vetésterület mintegy *ötven százalékán javíthatják az ágazat versenyképességét*, összességében ötvenmilliárd forint közvetlen termelési értéket produkálva.

A bírálóbizottság végül a 43, elbírálásra érdemesnek tartott pályamű közül kilencet jutalmazott. A nagydíjon túl hírközlési innovációs díjjal jutalmazták a *Matáv Rt.* modern távközlési szolgáltatásait, az *Ikarus Egyedi Autóbuszgyár Kft.* pedig szóló és csuklós kivitelű városi és elővárosi autóbuszáért részesült elismerésben: az Ipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Minisztérium Innovációs Díját kapták.

Az OMFB a *Ganz-Hunslet Rt.*, a *MÁV Rt.* és a *Dunaferr Dunai Vasmű Rt.* közösen kifejlesztett, különleges építésű lemeztekercs-szállító vagonjait díjazta. Az Ipar Műszaki Fejlesztéséért Alapítvány Innovációs Díját a *Mol Rt.* feldolgozási és kereskedelmi ágazata nyerte el a korszerű és környezetkímélő benzinkeverési eljárásért. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Innovációs Díját a *Richter Gedeon Rt.* nyerte el új, magyar fogamzásgátló filmtabletták hatóanyagának kidolgozásáért. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Innovációs Díját a *Magyar Villamos Művek Rt.* kapta, a *Rába Magyar Vagon- és Gépgyár Rt.* pedig Környezetvédelmi Innovációs Díjban részesült. A Magyar Szabadalmi Hivatal Innovációs Díját a *Kontavill Villamosszerelési Rt.* nyerte el Nexus háztartási villamos kapcsolóiért.

A legjobb pályamunkák alkotóinak a díjakat *Horn* Gyula miniszterelnök és *Fazakas* Szabolcs ipari miniszter nyújtotta át.

(b. n.)

Az ÁPV Rt. igazg

Ikarus, áramszol

Az ÁPV Rt. igazgatósága saját hatáskörben jóváhagyta az *Ikarus Rt.* többségi tulajdonának értékesítésére az *MT-Liz Kft.-vel* kötendő adásvételi szerződést – jelentette be *Mészáros* Tamás, az ÁPV Rt. igazgatóságának elnöke a testület szerdai ülését követően.

Kérdő Bálint, az ÁPV Rt. ügyvezető igazgatója a sajtótájékoztatón elmondta: a vevő a tervek szerint az Ikarus kötvénytartozásának tőkerészét kiegyenlíti, az ehhez kötődő hárommilliárd forint kamattartozást egymilliárd forintért kapja meg a kft. Ebből 400 millió forintot kifizet, és 600 millió forintra halasztást kap. Szeptemberben jár le az Ikarus 4,5 milliárd forint devizahitele az ABN Amro Banknál. Az elképzelések szerint a 4,5 milliárd forintból 2,25 milliárd forintot rendez, 2,25 milliárd forintot pedig új hitellel kivált. Az új hitelt két év türelmi idő után négy év futamidőre kapná meg a cég.

Az Ikarus részvényeinek 53,9 százalékát tízmillió forintért kapja meg az MT-Liz Kft., amelyet a *Műszertechnika Rt.* és az Ikarus Rt. felső menedzsmentje alapított *Széles* Gábor vezetésével. A tízmillió forint vételár felét az *MTI* tudósítása szerint készpénzben, fe-

Szembenézés

Ha szerda, akkor rádió, és tegnap szerda volt: köszöntsük Orbán Viktort a stúdióban. A miniszterelnök ezen alkalmakkor nagy ívben áttekinti az aktuális társadalmi-politikai-kulturális jelenségeket, és meglátásaival-megjegyzéseivel dúcolja alá a roskadozó közéletet.

Például amíg Pallag László (FKGP) olajbizottsági elnök „sajnálatosnak és etikátlannak” tartja, hogy Györgyi Kálmán (a hallgatag főügyész, aki vette kalapját) olajjelentése kiszivárgott a sajtóhoz (Pallag a kiszivárogtatókat is megtalálni vélte: ellenzéki politikusok ármánykodása ez), mindeközben tehát a miniszterelnök leszögezte: ha a legfőbb ügyész csak annyit tett, hogy jelentésében összegyűjtötte az olajügyeket, megnevezte a legnagyobb cselekményeket és kiszámolta az állam kárát, nos, akkor is sokat segített az országnak, hogy szembenézzen az elmúlt tíz év egyik szomorú történetével. Holott talán az lenne a szomorú, ha ennyivel beérik. A szembenézéssel sokra megyünk, többre talán, mint ha a szőkítőket elfognánk. Ha jól szembenézünk az életnek e szomorú szakaszával, akkor beismerjük végre, hogy olajjal ügyletelni nem szép.

És nem kell mindig ennél többet akarni: lehet, hogy a kormány pont egy ilyen, a múlttal szembenéző jelentést várt. Mert az pont beleillik a koncepcióba; a kormány ugyanis könyvet írat az elmúlt tíz év történéseiről, és a miniszterelnök szerint e kötet része lehet Györgyi jelentése is. Remélem, hogy a könyv gerince megvan, egy fejezet az előző miniszterelnök múltjáról, utána egy tanulmány a robbantássorozat hátteréről, egy jó stílusban megírt elemzés a liberalizmus hazai kudarcáról és egy őszinte kommunistázás. Már csak Györgyi kissé száraz, ám biztos kézzel megírt olajbeszámolója hiányzott.

Már keresem helyét a könyvespolcon: kevés olyan nagyszerű vállalkozást tudok elképzelni, mint egy kormányösztönzésre készült, alapos, elemző, a múlt eseményeit,

Hegyi Gyula

Divatos Karl, elfelejtett Károly

A BBC internetes közvélemény-kutatása Karl Marxot hozta ki az évezred legjelentősebb gondolkodójának. Marx Károly, ahogy a magyar hagyomány nevezi, olyan szellemóriások előtt nyerte el a BBC New Online pálmáját, mint például Aquinói Szent Tamás, Immanuel Kant, René Descartes és Friedrich Nietzsche. Az ilyesfajta felmérések inkább tekinthetők játéknak, mint tudományos teljesítménynek, de érdemes tudni, hogy a BBC számítógépes törzsközönsége enynyire magasra értékeli azt a tudóst, akiről Európa keleti felén inkább ledöntött szobrok jutnak az ember eszébe.

A nyugati szellemi elismerés persze nem a képzeletbeli szoboralaknak, hanem a mindig izgalmas gondolkodónak szól, akinek londoni sírját néhány éve Kohl kancellár utasítására hozták rendbe. (A demokratikus Európa valahol az ilyen, szekértáborokon átívelő gesztusoknál kezdődik.) Ahol Marx nem volt évtizedeken át tévedhetetlennek kikiáltva, ott bukott szélhámosnak sem kell bélyegezni. Elég annyit mondani róla, hogy az emberiség egyik legnagyobb gondolkodója volt, közti társadalmi különbség. Abban azonban bizonyosan tévedett, hogy egyetlen társadalmi osztálytól, a proletariátustól várta az emberiség kollektív megváltását. A keresztény üdvtannak ez az eltorzult változata inkább illik a korabeli romantikus irodalomba, mint történelemfilozófiai elemzésbe. A Kommunista kiáltvány egyik érdekessége, hogy még stilisztikailag is óriási a különbség a kapitalizmust leíró, lendületesen szárnyaló mondatremeklések és a proletár utópiáról szóló, meglehetősen üres frázisok között. Számos orvosdoktorhoz hasonlóan Marx is remekelt a diagnózisban, de alaposan melléfogott a terápiában. (Sztálin bűnei miatt azonban gondolkodó azt a következtetést vonja le, hogy Marx kultusza napjainkban már inkább a kapitalizmust szolgálja.

Az úgynevezett „kommunista kihívást” legyőzve a globális kapitalizmus igazából most érte el a korlátlan fejlődésnek azt az állapotát, amelyet Marx (és hű társa, Engels) a Kommunista kiáltványban felvázolt. Az utópia bukásával a marxi elemzésből annyi maradt érvényes, hogy a látványosan fejlődő kapitalizmust kívülről nem lehet megdönteni, s a rendszert csak az önrobbanással fenyegető belső ellentmondások veszélyeztetik. Az eredeti analízishez másfél évszázaddal később csak a környezeti katasztrófa lehetőségét kell hozzátenni. A valódi sugallhatja), hogy a kapitalizmus helyi és részleges reformjának nincs különösebb értelme. Block szerint a szociáldemokrácia és a liberalizmus közti „harmadik útnak” a kapitalizmus folyamatos dekonstrukciójára, részleges és esetenkénti „lebontására” kell törekednie. Minden egyes pénzügyi, gazdasági és társadalmi részletkérdésben olyan többséget kell kialakítani, amely az adott esetben felsorakoztatható az előremutató reformok mellett.

„Az úgynevezett »kommunista kihívást« legyőzve a globális kapitalizmus igazából most érte el a korlátlan fejlődésnek azt az állapotát, amelyet Marx (és hű társa, Engels) a Kommunista kiáltványban felvázolt. Az utópia bukásával a marxi elemzésből annyi maradt érvényes, hogy a látványosan fejlődő kapitalizmust kívülről nem lehet megdönteni.”

Néhány példára szorítkozva a kisrészvényesek is érdekeltek a vállalati igazgatás törvényi szigorításában, másrészt a szakszervezeteknek is érdemes elgondolkodniuk azon, milyen pénzügyi eszközökkel lehet befolyásolni a tőketulajdonosokat. Bizonyos területeken (mint a jogi szabályozás és ellenőrzés) érdemes lenne erősíteni az államot, másutt (így az érdekegyeztetésben és a szociális szektorban) akkora államra sincs szükség, mint jelenleg. Az államoknak progresszív adózást kellene kivetniük a jelenleg ellenőrizetlen nemzetközi tőkemozgásra, de az így befolyt pénzt nem lenne helyes állami intézmények működtetésére

KIPPL - RÓNAI JÓZSEF

MAGYAR HIRLAP KULTÚRA 2000. MÁRCIUS 30., CSÜTÖRTÖK

Árverezik az Andrássyak két képét

A Mű-Terem Galéria áprilisi aukcióján Lotz Károly romantikus pusztai jelenete, Ripp-Rónai pasztellportréja és Vaszary János frivol műtermi jelenete mellett kalapács alá kerül az Andrássy-hagyaték két festménye is, melyet a magyar állam Andrássy Gyula örököseitől vásárolt meg.

A második világháború után az egykori Szovjetunióba került műtárgyak közül 1971-ben tizenöt festmény visszakerült Magyarországra, ám az akkori kormány a tulajdonosokat erről nem értesítette. Ehelyett az értéktárgyak a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria raktáraiba kerültek.

Az Andrássy-hagyaték egyik örököse, Odescalchi Pál jogi képviselője, Kelemen András négy évvel ezelőtt felhívta a Magyar Nemzeti Galéria és a Szépművészeti Múzeum akkori főigazgatóinak figyelmét a műtárgyak visszaszolgáltatására. Az intézmények vezetői elismerték, hogy a festmények valóban az Andrássy-hagyaték részét képezik, és a család leszármazottjait illetnék meg. Odescalchi Pál ügyvédje a minisztérium illetékesével, Rónai Ivánnal folytatott tárgyalásai után jelezte: az örökösök készek a kompromisszumra, és felkérte Virág Judit művészettörténészt, a Mű-Terem Galéria vezetőjét a képek értékbecslésére, melyet az időközben létrehozott restitúciós bizottság is elfogadott.

A hagyaték egyik örököse: Odescalchi Pál herceg és Munkácsy festménye

FOTÓ: SZIGETVÁRY ZSOLT

A galéria vezetője öt képet véleményezett, melyek közül négy az egykori Szovjetunióból került vissza, egy pedig letétként a Magyar Nemzeti Galériában volt. Ez utóbbit a család a magyar államnak ajándékozta.

A hagyatékból két képet, Munkácsy Itatónál című művét és Lenbach Női portréját a magyar állam megvásárolta az örökösöktől, a másik két festményt pedig a család visszakapta. A képek visszaszolgáltatásáról szóló megállapodást tavaly decemberben írták alá, mely precedensértékű, hiszen a magyar állam első ízben ismerte el az örökösök jogos tulajdonát.

A volt Szovjetunióból visszakerült tizenöt kép közül megmaradt tíz festmény örököseivel folyamatosan tárgyalnak. Kelemen András, az Andrássy-örökösök jogi képviselője elmondta, célszerű lenne létrehozni egy független jogászokból és művészettörténészekből álló civil szervezetet, hogy az elkobzott műtárgyak tulajdonosai ne külön-külön küzdjenek az őket illető ingóságokért. Hozzátette azt is, más elbírálás alá kellene helyezni a határon túlra elhurcolt műkincsek ügyét.

Visy Zsolt, az NKÖM államtitkára azt hangsúlyozta, hogy az elsősorban Oroszországban található műkincsállomány sorsát a minisztérium megpróbálja nyomon követni. Előkészületben van egy törvénytervezet, amely alapján a hazánkba visszakerült értéktárgyak a mindenkori örökösöket illetik majd meg, az állam pedig elővásárlási joggal rendelkezne.

A sárospataki könyvtár gyűjteményéből elkobzott könyvek évek óta húzódó ügyében nem született még érdemi megegyezés. A megváltozott orosz politikai helyzet miatt azonban úgy tűnik, a megegyezésre már nem kell sokat várni – tette hozzá Visy Zsolt.

• Dudás Éva

Rippl-Rónai József, festő

A közeljövőben angol, francia és német nyelven hagyja el a nyomdát a nagy sikert aratott *Rippl-Rónai-album.* N

Festészet, fényképészet, film

2.

Esti Hirlap, Bp. 1978 jan. 14.

Rippl-Rónai József, a modern magyar festőművészet kiemelkedő, stílusteremtő személyisége 1927. november 25-én halt meg abban a kaposvári Róma-dombon álló házban, amely otthona volt és most emlékház: óvja és bemutatja személyes tárgyait, festményeit. Hagyatéka múzeumok és magángyűjtemények féltett kincse.

CSÁK GÉZA

Hegytetőn

NEM KELL SOKÁ LÁTNOM A SZÉPET.
ÖRÖK BENNEM PERCNYI IGÉZET.
HA CSAK EGYSZER NÉZEK A TÁJRA
HOLTIG VIRUL BENNEM VARÁZSA.

– A gyár fehér gyolcsot pipáz,
sipolva ömlik ki a gáz.
Zord kémények koksz füstje fent
kavarja a kék végtelent.
S ott túl alant a kisvonat
pöfög prüszköl míg elhalad
s jobbra a kaptatón dobog
a salakhordó mozdony s dohog
amíg fölér; sebesre váltja
sistergését öntésre állva.

Várok a csöndes hegytetőn.
Egy gallyszedő asszony ha jön.
Halkul, elcsitul már a zaj,
messziről lüktet vad moraj.
S mi az időkkel elvonult
visszafordul, kísért a múlt.
Drága arcok ködök és fények;
honnan jártok föl Ti szegények?
Mozdulatok, szemrebbenések.
El ne sodorjon az enyészet.
Jaj, hol vagytok meghitt beszédek?
Árnyatok zsongó menedék,
ha elborult körül az ég.

A borzongó este varázsa
gyermekszívem így ejti lázba.
ÖRÖK BENNEM PERCNYI IGÉZET
HA CSAK EGYSZER LÁTTAM A SZÉPET.

Lassan a magyar művészeti közízlés is megérik Rippl-Rónai befogadására. Az érvényesülésért folytatott megfeszített küzdelme mintha egy csapásra hozná meg gyümölcsét. A Könyves Kálmán Műkiadó Nagymező utcai helyiségeiben 1906 februárjában 318 művével a falakon kiállítása nyílik, aminek erkölcsi és anyagi sikere páratlan volt Magyarországon. Eladja minden képét, és a művészetét övező megértés és szeretet többé már nem hagyja el. Rippl, akit a kritikák 45 éves koráig nem kényeztettek el, most a művészeti közélet egyik vezető figurájává válik Budapesten.

Életének keretei is megváltoznak. A kaposvári Róma-dombon végre megfelelő házat és birtokot vásárolt, miután eldöntötte, hogy szülővárosához most már örökre hűséges marad. Úgy határozott azonban, hogy a telet ezután Pesten tölti, ahol harcos figurája lett a művészetet megújítani szándékozók kis csapatának. A Kelenhegyi úti műteremházban bérelt lakást.

Az életét kísérő változások most is nyomot hagytak művészetén. Annak idején Párizsban is ösztönös érzékkel – az olcsó sikerért engedményeket nem téve – kapcsolódott a legmodernebb tendenciákhoz: most újra ez a törekvés hajtja más irányba. Ezután sem tesz mást, mint hogy környezetét festi, de másként. „A színharsogást nyilván mai kedélyhangulatom követeli tőlem. Környezetem most ilyen, tehát ilyen irányban hat az is reám . . . Ez a sok szín azután természetesen odakerül a képeimre." (Emlékezései.) Az enteriőr képek csendes világát harsogóbb összbenyomást nyújtó, vibráló felületű, újra a kétdimenziós ábrázolás felé közelítő vásznak váltják fel. Az erős, sötét kontúrok közé fogott figurák és tárgyak „teste" keveretlen, tehát a festéktubusból egyenesen felvitt élénk színű festékpöttyökből, -csíkokból áll össze. Ő maga „kukoricás korszak"-nak nevezte ezt a periódusát. Képeinek intimitása megszűnik, újból távolabbról szemléli az életet, ösztönös képessége a dekorativitásra most fékezetlenül nyilvánul meg. (*Tavaszi munkák* 1910, Kaposvár, Rippl-Rónai Múzeum; *Park aktokkal* 1910, Pécs, Janus Pannonius Múzum; *Lazarine és Anella* 1910, magántulajdon; *Szinyei Merse Pál* 1911, Magyar Nemzeti Galéria; *Lajos és Ödön* 1912, Budapest, Kiscelli Múzeum.)

A Róma-villa vendégül lát olyan írókat és művészeket, mint Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szinyei Merse Pál vagy Medgyessy Ferenc. Budapesten a Japán Kávéház törzsasztalához tartozik, kiállításai nagy érdeklődés mellett sorban nyílnak. 1911-ben megjelennek Emlékezései. Időről időre visszatér Párizsba régi barátaihoz, kiállít Németországban, Hollandiában; Magyarországon, de külföldön is állami vételek és kitüntetések kísérik útját.

Megváltozott életmódja és kezének fantasztikus könnyedsége egyre inkább arra csábítja, hogy a pasztellkrétát, aminek egyébként felülmúlhatatlan mestere, részesítse előnyben, miután az az olajtechnikánál sokkal gyorsabb munkát tesz lehetővé. Utolsó olajképét, a *Bányai Zorka fekete ruhában* című vásznat 1919-ben festi. Igen sok portrémegrendelése – barátainak is szívesen ajándékoz –, valamint rendíthetetlen alkotókedve és munkabírása jóvoltából pasztellképeinek százait – legnagyobb részük női portré és tájkép – örökítette ránk. Magyar művészeket ábrázoló portréinak megfestését azonban határozott program diktálta: „. . . lefestem mindazokat, akik ezt a viszontagságos kis maradék országunkat naggyá, kultúrájukban elismertté teszik" – írja egy levelében. Életének utolsó évtizedében festett önarcképeit és íróportréit (*Szabó Lőrinc, Babits Mihály, Móricz Zsigmond, Karinthy Frigyes* stb.) megfigyelőkészségének és jellemlátásának láthatatlan eszközökkel szuggerált intenzitása teszi halhatatlan remekművekké.

kább a barnát, a feketét és a zöld szín mély árnyalatait alkalmazza. Ez a visszafojtottság, párosulva a rajz és térépítés dekorativitásával, egész különös, kissé melankolikus, de igen finom összhatást kölcsönöz képeinek.

Rippl-Rónainak Párizsban két önálló kiállítása volt (1892, 1897), a Mars-mezei Szalon állandó kiállítója, valamint részt vett a Nabis csoportkiállításán is (1899). Gyengén csordogáló pénzforrásai ritka képeladásaiból származtak. Bár szerette Párizst, fő törekvése volt, hogy Magyarországon teremtsen egzisztenciát. Nevének itthoni megismertetésére sokat ígérő alkalom kínálkozik: Andrássy Tivadar gróf megbízza budai palotája ebédlőjének megtervezésével.

Rippl-Rónai, akárcsak a századforduló sok neves képzőművésze, szívesen foglalkozott iparművészeti tervezéssel. Ez az elkötelezettsége összhangban állt a szecesszió összművészeti koncepciójával, azzal az általános törekvéssel, hogy az embert körülvevő tárgyaknak – beleértve a könyveket és a képzőművészeti alkotásokat – egymással összhangban, harmóniában kell lenniük. Legszebb gobelinjeit, hímzéseit is ezekben a párizsi években tervezte, kivitelezésükben későbbi felesége, Boudrion Lazarine volt segítségére. (*Idealizmus és Realizmus*, 1895, *Nő rózsával*, 1898.)

Rippl-Rónai 1895-től kb. 1900-ig dolgozott az Andrássy-ebédlő tervezésén és kiviteleztetésén. Modern tervei a más stílushoz szokott magyar műiparosok nem kis ellenérzését váltotta ki. Így, különösen 1898-tól úgyszólván állandóan úton van, harcol a terveit folyton felülbíráló iparosokkal, és egyre nehezebben zökken vissza megszokott párizsi környezetébe, munkájába.

Első nyilvános kiállítását Budapesten 1900-ban rendezi, a Royal Szálló termeiben. Noha kritikai visszhangja nagyon kedvezőtlen és az Andrássy-féle megbízás befejeztével megélhetési lehetősége továbbra is teljesen bizonytalan, úgy dönt, hogy hazatelepedik.

Szeretett öccséhez, Ödönhöz költözik Somogyaszalóra 1901 tavaszán, majd 1902-ben kis házat vásárol Kaposváron. Az a környezet, ahová ő mindig is visszavágyott, most nemcsak életformáját alakítja át, hanem stílusát is átformálja. „Idehaza az intim élet adta meg az inspirációkat. A család, rokonság, ismerősök szokásait, életét figyeltem meg. Kisvárosi alakok, típusok érdekeltek. Ezeket festettem, a társadalom minden rétegéből . . ." – írja Emlékezéseiben.

A párizsi „színredukciós" és dekoratív jegyeket viselő képekkel szemben az 1902-től kb. 1907-ig tartó periódusában az a legfeltűnőbb, hogy mennyivel közelebbről szemléli és rögzíti a körülötte zajló életet. Ez a természetes életközelség képeiben a stilizációt is visszaszorítja. Leginkább enteriőröket fest, amelyekben – korábbi képeivel ellentétben – megnyílik a tér, a harmadik dimenzió erős hangsúlyt kap. A légies könnyedség eltűnik képeiről, a halkszavúan előkelő tónus kiszínesedik, először e műveiben realizálható, hogy micsoda kolorista. Sokat feláldozott, de az oeuvre talán legkedveltebb darabjai e periódusában születtek. A vásznakon megelevenednek szülei, hozzátartozói és a távoli rokon Piacsek bácsi nagy orrával és elmaradhatatlan pipájával. (*Apánk* 1902, Kaposvár, Rippl-Rónai Múzeum és a Magyar Nemzeti Galériában: *Karácsony* 1903; *Szomorúság* 1903; *Amikor az ember visszaemlékezéseiből él* 1904; *Piacsek bácsi babákkal* 1905 stb.) Megértő szeretettel festi alakjait. Ezeknek az enteriőr képeknek nagyon fontos jellemzőjük, hogy többet fejeznek ki, mint a lakás egy zugának vagy a szeretett személynek objektív ábrázolása: a művész rokonszenve, mélységes emberismerete, kedves humora, az ábrázolt személyek sorsában való részvétel nem kevésbé tárgya e képeknek.

Bár kétségtelen, hogy későbbi biztos rajztudásához e müncheni stúdiumok nagyban hozzájárultak, a művészképzésnek az itt folyó gyakorlata mégis távol állt attól, hogy hozzásegítse valódi művészi képességeinek kibontakoztatásához. A „müncheni realizmus" elsajátítása volt ez a gyakorlat, mely sötét tónusokkal és az ábrázolásban a teljes élethűségre törekedve nagyméretű történelmi tablók vagy kedélyeskedő életképek megalkotásához biztosított szakszerű képzést. Rippl mentalitása, életszemlélete alapvetően más jellegű volt. Az ő humora, ahogy ezt majd későbbi képei bizonyítják, szelíd, nyílt derű, amely nem keresi, inkább kikerüli a végső csattanót, mint ahogy a tragikusat is. Az igényelt szentimentalizmust is nehezen csiholhatta ki magából – nem volt sajátja. Érzelmekre apelláló témái majd inkább epikus ábrándozónak mutatják. Ripplnek mindig, még ezekben a korai években is sokkal több köze volt magához a látványhoz, az ösztönös festőiséghez, és így, e nagyon is kimódolt, az alkotó szellemet iskolai kötelmekkel béklyózó festési elv nem lehetett rá hatással.

A Párizsból érkező kollégák hírei meggyőzik arról, hogy sokkal inkább ott a helye. Kevéske magyar ösztöndíj segítségével 1887-ben átköltözik Párizsba. Nem tud franciául, pénze nincs, egyetlen vagyona egy Munkácsyhoz szóló ajánlólevél. Az idős mester valóban segédjéül fogadja. Leginkább Munkácsy-képek másolásával tölti idejét, pedig Munkácsy romantikával átszőtt realizmusa ugyancsak távol esik attól a művészi ábrándtól, amelyet egyre inkább érlel magában.

Nevét Rónaira magyarosítja, és noha képeit általában „Rónai"-ként szignálja majd, nem mond le eredeti neve használatáról sem.

Az első kép, amely már magán viseli jellegzetes stílusát, a *Nő fehérpettyes ruhában* 1889-ben születik, és ennek nyomán Munkácsyval való szakítása is bekövetkezik.

Rippl-Rónai párizsi stílusát általában a posztimpresszionista jelzővel illetjük, ennek is egy dekoratívabb – a Gauguin-féle szintetizmushoz közelítő ágához tartozik. Mit is jelent ez konkrétabban? A posztimpresszionisták és a múlt század utolsó évtizedének Párizsát elsősorban Cézanne, Van Gogh és Gauguin tevékenysége fémjelzi. Felhasználva az impresszionizmus látáskultúráját, a fellazult formákat szilárdabb rendbe próbálták kényszeríteni, a térnek és magának a kompozíciónak új értelmet adva. A posztimpresszionisták közül Gauguin volt az, aki dekoratívabb, „szintetizáltabb" irányba terelte a festészetet, nagy szerepet juttatva a folthatásoknak, az élénk, tónusmentes színeknek és a vonal kifejező játékának. Gauguin festői elveit elsősorban a Nabis-csoport (Próféták) festői (Vuillard, Bonnard, Denis stb.) tették magukévá, és éppen ők voltak azok, akik a Párizsban magányosan dolgozó Rippl-Rónai törekvéseiben felfedezték a sajátjukéhoz hasonló elveket, és maguk közé fogadták. Barátja lesz Aristide Maillol, a kiváló francia szobrász is, akit már Rippl-Rónai ismertetett össze a Nabis tagjaival.

Rippl-Rónai nem követte mindenben a gauguini tanítást. E párizsi korszak legfontosabb, a Magyar Nemzeti Galériában található darabjai az *Ágyban fekvő nő* (1891), a *Kuglizók* (1892), a *Kalitkás nő* (1892), az *Öreganyám* (1894). Mindezekre a képekre jellemző a harmadik dimenzió visszaszorítása. Rippl e korszakában nem alkalmazza a tér-mélység kihangsúlyozásának illuzionizmusát, és a figurákat, a megfestett tárgyakat hajlékony kontúrokkal övezi, ezzel a dekoratív hangsúllyal választja le azokat a háttérről. Színvilágában azonban egészen más úton jár, mint Gauguin. Rippl-Rónai e párizsi periódusát a művészettörténet-írás általában „fekete" vagy „színredukciós" korszaknak nevezi. Kerüli az élénk színeket, legin-

kulás trónra ültetése – a totális hülyeségen túl – már csupán azért sem válhatott volna lehetségessé, mert a „kis Miklós reformátusnak tetszett lenni" a nagypapa vallása révén; ősi törvényeink értelmében viszont Szent István királyunk örökébe kizárólag katolikus uralkodó léphet.)

Tanáraink nagyon óvatosan nyiladoztak. Szájtépő nyilas hálisten nem találtatott köztük, még hitlerista sem; egyetlen németbarát akadt, aki hébe-hóba fölemlegette a csodafegyvert, de a nagy visszavonulás idején ő is takarékra állította magát. Pall tanár úr nem rejtette véka alá angolbarát mivoltát; Kállay miniszterelnököt éppen amiatt dicsérte, hogy legalább ideig-óráig, úgy-ahogy meg tudta valósítani a hintapolitikus-eszményt.

Ünnepi szónokként március idusán, október hatodikán (a városi urak között már szónokot is keresgéltek) fennen hirdettem a hősök szobránál, hogy „többé nem lesz 1919", s szélesen hadonászó gesztusokkal odamutogattam a jezsuita kollégium falán elhelyezett emléktáblára, mely fölött elektromos lámpa-örökmécses égett. A táblára, névtelenül, akár a hajdani kódexmásoló cseribarát, rittyentett valaki papféle egy disztichont, dicsőítve az ellenforradalmárokat, akiket a vörösök fölakasztottak a berkenyefákra:

„Hősök hősei, ti a hit s haza hős katonái,
Itt a bitófákon tört meg a rémuralom.
Innen eredt a honszabadítás glória-fénye,
Éltetek áldozatán krisztusi honszeretet –"

Az angol, a német eshetőség napról napra módosult, árnyalódott, „Ki-ki a maga istenét üvölté" – ahogy Babits mondja a Jónás könyvében. Az oroszokat csaknem mindenki kifelejtette a számításból. Legalábbis az én környezetemben. Vagy azért, mert alig-alig vették őket komolyan, vagy azért, mert sokan azt remélték, hogy a németek által megszállt területeken kitör az ellenforradalom, s összeomlik a kommunista rendszer. A többség egyszerűen csak félt az „istentelen vörösök"-től, ezek közé tartoztam magam is. Gondoskodott róla a jobboldali propaganda, hogy rettegjük a bőrkabátos „Lenin-fúk"-at meg a CsEKA-legényeket. Közkézen forgott a „Sztalin, a vörös cár" c. könyv, ami kizárólag a szovjetellenességet szolgálta. Szerzőjének nem lehetett érdeke, hogy tárgyilagos dokumentumot, pártatlan útikalauzt dobjon piacra; miért mutatta volna be patriarchális atyuskának Dsugasvilit, aki fölvett nevében is (Sztalin) hangsúlyozta acélos kemény-kéz-politikáját. A kommunizmust, hazai tapasztalatból eredően, nemigen dicsérték, szidni annál többen szidták. A főadu az „istentelenség" meg a „csajkarendszer", továbbá a „szabadszerelem" ántivilágbeli, teljesen kiforgatott értelmezése volt. Az oroszok tekintélyét különben is megtépázta a hitleri hadak kezdeti sikere. Ezért kaphatott lábra az az egyébként teljesen indokolatlan érvelés, hogy a magyar katona idegenben védi hazáját „a bolsevizmus maszlaga ellen". Felelőtlen vezetőink az isten világáért sem kívántak kimaradni a várható dicsőségből!

Pall tanár úr gyakran hivatkozott az 1812-es napóleoni hadjáratra, Kutuzov tábornok *cunctatori* stratégiájára. A tábornok-fővezér nem idegeskedett, nem kapkodta el a dolgot, eléggé vén róka volt, nem érezte: *tudta*, mi lesz a dolgok kimenetele. Azt is mondta róla a tanár úr, hogy napjában háromszor imádkozott; a haditanácsban hagyta locsifecsizni és Napóleon ellen berzenkedni türelmetlen alvezéreit, nemegyszer el is szunyókált a kardcsörtető gyülekezetben. E halogató tak-

RIPPL-RÓNAI József (festő)

Somogy, 1986. 3.sz.

tikának, az ellenséget a nagy orosz télbe csalogató hadvezetésnek meg is lőn az eredménye: Kutuzov megkímélte seregeit az iszonyú véráldozattól; a híres-hírhedt gall ármádia pedig ott pusztult a fagyban-hóban. Napóleon kengyelfutója vihette a hírt Párizsba: „A sereg elveszett ugyan, de a Császár él és egészséges."

Sztálingrád fölszabadítása után megkezdődött az oroszok ellenoffenzívája. A szovjet hadak meg sem álltak Berlinig; bár a németek még a végjátékban is összevissza hazudoztak, ámítani próbálva a fél világot. A nyugatiak ímmel-ámmal mozdultak; az egymásnak ellentmondó hírekből hogy tudhattuk volna, hányadán állunk? Napóleon példájából világossá vált, ha lassan is, hogy az oroszokat lehetetlen legyőzni, nemcsak a nagy terület és a szigorú tél okán, hanem azért sem, mert az orosz katona, a partizán s a nép a hazáját, szülőföldjét, otthonát védi a hódítóval szemben. Az idő tájt ki latolgatta ezt a hallatlanul nagy és fölbecsülhetetlen erkölcsi erőt?!

Nem volt kétséges, hogy a németeket éppúgy megleckéztetik az oroszok, mint annak idején őseik a franciákat.

BERNÁTH MÁRIA

A stílusteremtő

Rippl-Rónai József emlékezete

Rippl-Rónai azon kevés művészünk közé tartozik, akinél nem kell kerek évfordulóra várnunk, hogy a festészetet szeretők emlékezetébe idézzük a pályaképet – csupán művészettörténeti tisztesség vagy kegyelet okán. Az ő művészetét nem kell az utókor megértésébe, a kutatók újraértékelő készségébe ajánlanunk. Műve élő múltunk, ami mércét állít elénk, amikor esztétikai ítéleteinket megalkotjuk, és ami beépül mindennapi életünk értéket igénylő törekvéseibe. Ha tehát most felidézzük röviden életét és néhány jól ismert képe segítségével a pályaképet, ez inkább csak szerény hódolat lehet a 125 éve született művész emléke előtt, semmint felfedezésre vagy elismertetésre ösztönző sorok.

Kaposváron született 1861. május 23-án Rippl József tanító elsőszülött fiaként. A szülőföld: maga a város és Somogy lankás vidéke egész életét meghatározó gyökereket jelent, bárhova veti sorsa, ide mindig visszavágyik. Ez az erős kötődés pályája alakulását is befolyásolja majd.

Mint annyi művészpálya, az övé is vargabetűkkel indult. A tanulásban nem túl nagy szorgalmat mutató fiú családi nyomásra 1881-ben gyógyszerész mester-oklevelet szerez a budapesti tudományegyetemen, és a kaposvári Arany Oroszlán patikában segédeskedik. Téves pályaválasztását hamar megbánja, és gróf Zichy Ödön két fiához szegődik házitanítónak 1882-ben. Szabadidejét ekkor már festéssel, rajzolással tölti. A szülők is lassan belátják fiuk elhivatottságát, és nagy anyagi áldozatok árán 1884 januárjában Rippl József Münchenbe érkezik, ahol rövidesen felveszik az akadémiára. Kisebb megszakításokkal három évet tölt ott.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Osztrák–magyar festészeti kiállítás a Károlyi-palotában

A Monarchia vászonra álmodott világa

A Károlyi-palotában Száz év ragyogás címmel nyílt kiállítás felvonultatja a múlt század osztrák és magyar festészetét. Bár e két országot évszázadokon keresztül összekötötte a politika és a történelem, a közös múlt néhány értékes tartományáról mégis keveset tud a szélesebb közönség. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával létrejött tárlaton azonban az Eisenberger-gyűjtemény értékes darabjain keresztül képet kaphatunk a Monarchia festészetéről.

Dudás Éva

A bécsi Eisenberger-gyűjteményből összeállított válogatás nagyszerű lehetőséget nyújt arra, hogy a magyar közönség jobban megismerhesse az osztrák festészet rejtettebb irányzatait, néhány olyan nagy hatású festőjének képeit, akik közül nem egy szoros kapcsolatban volt a magyar kultúrával is. A gyűjtemény XIX. századi osztrák képanyagának gerincét a poétikus tájképek alkotják, mint például Rudolf Alt akvarelljei. A múlt század leghosszabb életű és legtöbbet festő bécsi akvarellistája már tizenévesen járta és festette apja oldalán a Habsburg-birodalom vidékeit és városait. A Károlyi-palotában látható képei – a késő biedermeier korában festett milánói dómtól a római Piazza Navona mozgalmas piacképén keresztül a salzburgi régi házig és a bécsi utcaképig – mind más-más fényben örökítik meg a hely szellemét. A korszak egyik, nálunk kevéssé ismert iskolaalapító mestere Emil Jakob Schindler volt, aki Althoz hasonlóan, de más érzelmi hullámhosszon örökítette meg a tájat: a dúsan zöldellő alsó-ausztriai parasztkertek, malmok, országutak szerelmese volt. Kiállított négy képe közül az első egy korai alkotás, a többi viszont már érett remekmű, egy-egy példája a mester kedves vezérmotívumainak. A XIX. század másik nagy hatású mestere, August Pettenhofen múzsája a magyar Alföld volt. Míg az egzotikumot kereső legtöbb festő Marokkóba, Algériába, Egyiptomba ment ihletet meríteni, addig Pettenhofen a magyar Alföldben fedezte fel Európa egzotikumát. A tárlaton látható két Pettenhofen-kompozíció közül a Szolnoki lóvásár szép példája az igen sokszor megfestett témának, és nem véletlen, hogy több kortárs osztrák festőt is arra késztetett, hogy leutazzon Szolnokra.

A modern festői stíluskísérletek egyik legjelentősebb női képviselője, Broncia Koller-Pinell hiába volt igen tehetséges, és a bécsi nagypolgárság egyik legműveltebb és széles látókörű tudós-iparosának, Hugo Kollnernek a felesége, mégsem csatlakozhatott egyetlen alkotóközösséghez sem, még a haladó szellemű szövetségek sem vettek fel nőket tagjaik sorába. Hogy néha mégis részt vehetett egy-egy kiállításon, az annak volt köszönhető, hogy férje a bécsi iparművészeti műhelyek egyik legfontosabb mecénása volt. Broncia életműve ugyan nem nagy, ám rendkívül változatos: szinte minden műfajt, a zsánert, a portrét, a tájképet, a csendéletet, sőt a misztikus gondolatokat közvetítő szimbolista kompozíciót is kipróbálta. A tárlaton látható három festménye is jól tükrözi ezt a változatosságot.

Az Eisenberger-gyűjtemény magyar századfordulós anyagában számos gyöngyszem található. A leggazdagabban Rippl-Rónai József van képviselve, de a palota falain találkozhatunk Perlmutter Izsák, Ziffer Sándor, Boromissza Tibor, Csók István és a nyughatatlan Vaszary János vászonra álmodott világával is.

A gyűjtemény utolsó részét az 1945 utáni osztrák festők alkotásai képezik. Erőteljes, önálló karakterű művészcsoport, amely a „mágikus realizmus bécsi iskolája" elnevezést kapta, és képviselői – Arik Bauer, Ernst Fuchs, Friedensreich Hundertwasser – mára az osztrák festészet nemzetközileg is elismert klasszikusaivá váltak. A kiállítás modern magyar anyagát pedig egy Gyarmathy Tihamér-kompozíció, valamint Bálint Endre és Vajda Júlia egy-egy műve képviseli.

A tárlat a Habsburg-birodalom évszázadaitól a háború utáni „mágikus realizmusig" mutatja be az osztrák festészetet Fotó: Pélyi Nóra

Elfelejtett holtak a Nefelejcs utcában

A temetetlen holtak nem csak a fantázia világában járnak vissza az élők közé. Magyarországon a millennium idején is előmásznak a földből. Már ami maradt belőlük. Ha robbanás tépte szét testüket és röpítette szanaszét, akkor darabonként bújnak elő a csontok. Mint a tavaszi gabona hajtásai.

Pestlőrincen mindig eső után jelennek meg a halottak. Katonák csontjai. Fiatal embereké, akik fél évszázada tűntek el nyomtalanul. Akikről senki nem tudja, kik voltak, kiért harcoltak, kit szerettek, milyen nyelvet beszéltek, németek voltak-e vagy magyarok. Ők a senki halottai a XVIII. kerületi Nefelejcs utcában. Újonnan épült üzem szürke falai magasodnak föléjük, a régi lőrinci temető mellett, az egykori bombatölcsérek helyén.

A napokban hivatalnokok és lakók keresték fel a területet. Volt köztük politikus, közjegyző, elégedetlen állampolgár. Jegyzőkönyvbe írták, magnóba mondták a fontos tényeket, markolóval forgatták fel a földet. Azt szerették volna megtudni, hogyan kerülhetnek elő emberi csontok a telefongyár melletti földből.

„Pestlőrincen mindig eső után jelennek meg a halottak. Katonák csontjai. Fiatal embereké, akik fél évszázada tűntek el nyomtalanul."

A különös események tavaly kezdődtek, amikor a szingapúri befektető nekiállt az üzem felépítésének. Kiásták az alapokat az egykori bombatölcsérek, lö-

Megjelent a színen a tisztiorvos és a rendőrség. Vizsgálódtak, aztán kijelentették, hogy nem történt itt semmiféle bűncselekmény. Majd a német hadisír-gondozók vonultak ki. Ők azt írták a jegyzőkönyvbe, hogy „mulasztás és talajcsere miatt nem lehetséges az exhumálás". Gombot, dögcédulát nem találtak, így „semmi jel nem utal arra", hogy német katonákat rejtene a Nefelejcs utca. Senkinek nem kellettek a csontok.

Hatalmas csaták folytak arrafelé a második világháború végén, Budapest sorsa múlott az itteni harcokon. A szovjet csapatok megsemmisítő támadást intéztek a németek ellen.

Csoroszlán Mihály az ütközetből semmit sem látott, csak azt, ami utána megmaradt. Tizenhat éves volt akkor. Egyik napról a másikra kellett elmenekülnie otthonról. Amikor hazatérhetett, semmi sem maradt a házukból, csak a kert végében állt a konyha épülete, abban húzták meg magukat.

Az öregember most csöndesen figyeli, ahogy a gép csontok után kutatva marja a földet, körötte sürögnek a hivatalnokok.

Csoroszlán Mihály megmutatja, hol voltak az árkok, a bunkerek és a bombatölcsérek. A szingapúri telefongyár helyén.

Halottakat ott nem látott a tizenhat éves fiú. Csak vagy fél kilométerre innen az út mentén, magyarokat, németeket. Meg azokat az orosz katonákat, akik faszeszt ittak, s akiknek holttestét a hősök sírjába temették.

A háborúnak vége lett, gyerekek vették birtokba az elhagyott bunkereket, ott játszottak. Német konzervdobozt, átlőtt sisakot és fegyvert találtak. A tizenhat éves Misi egy szuronyt vitt haza, apja disznó-

Fotó: Habik Csaba

Ezt a csontot is eső után dobta ki magából a pestlőrinci föld. Ismeretlen halott embereket rejt a Nefelejcs utca

Mester László polgármester furcsállotta, hogy Ughy Attila a honvédelmi miniszterhez fordult,

holtak száma tovább szaporodott az esőkkel. Így jött el a héten a nagy bejárás napja. A sárga mar-

Monori HÍRLAP

II. évfolyam 14. szám | Az Új Pest Megyei Hírlap melléklete | 1998. április 8., szerda

Az ország számos ismert borvidékének italaival felveszik a versenyt

Szigorúan bíráltak a szakemberek

Kilencvenegy bort minősített szombaton, a József Attila Gimnázium ebédlőjében a Monori Gazdakör, a Strázsahegyi – Szárazhegyi Hegyközség, a Ker-Bor Kft. és a gimnázium által rendezett IV. Monori Városi Meghívásos Borverseny zsűrije.

Kóstolt a termelőkből, meghívottakból álló népes közönség is, bírálatuk alapján osztották ki a közönségdíjakat.

Zeneművek, képzőművészeti, irodalmi alkotások sokasága is bizonyítja, igen régi hagyománya, kultúrája van nálunk a szőlőtermesztésnek, borászatnak, s persze a borivásnak – ebből a gazdag anyagból állították össze a rendezvényt nyitó műsorukat a gimnázium irodalmi színpadosai. Azt meg, hogy a monori termelők seregszemléjének is egyre nagyobb hagyománya, ha úgy tetszik, kultúrája van, a nevezések száma jelzi. A házigazdák: *Megyeri István* igazgató és *Zátrok Károly* igazgatóhelyettes azon gondolkodnak, jövőre talán két zsűrivel, két szálon kell majd bonyolítani a rendezvényt. Mint *Karakas János* országgyűlési képviselő, a Strázsahegyi – Szárazhegyi Hegyközség és a zsűri elnöke bevezetőjében elmondta, a bírálatot végző szakemberek sem vettek részt eddig ilyen nagyszabású versenyen.

Az ötvenegy fehér-, tizenegy rozé és huszonkilenc vörösbor színét, tisztaságát, illatát, ízét, zamatát, valamint az összbenyomást a húszpontos bírálati módszerrel értékelték.

Tóth László, a Bénye–Gombai Hegyközség elnöke az idén nem volt zsűritag, de természetesen részt vett az eseményen. Véleménye szerint a Monoron termelt borok felveszik a versenyt az ország számos ismert borvidékének italaival. Helyes, hogy igen szigorúan bíráltak a szakemberek, az itt kapott minősítések bármelyik megyei megmérettetésen is megállnák a helyüket. Zsűrizett viszont *Czeglédi György,* a Strázsahegyi (Szárazhegyi Hegyközség hegybírája. Neki is az a véleménye, hogy a környék borai jó beltartalmú minőségi borok.

A Strázsa-hegyen jó beltartalmú, minőségi borok teremnek

A termelők nagy többségénél évről-évre magasabb a színvonal, most is csak két-három esetben találkoztak hibás, beteg itallal az előzsűrizések során. Fejlesztésre, továbblépésre persze szükség van, annál is inkább, mert több fajtánál, főként a fehérborok között csak az úgynevezett reduktív (fémtartályokban, levegőtől teljesen elzárt módon kezelt) boroknak van piaca. A reduktív borok készítéséhez speciális berendezések szükségesek, azt a megoldást arra, hogyan segíthetne például a hegyközség vagy a Ker-Bor Kft.

Czeglédi György a termelők bemutatkozásában látja az ilyen találkozók egyik legnagyobb hozadékát.

Ennek a borversenynek egyre nagyobb, egyre jobb a

A festés érzéseim kifejezése

Rippl – Rónai József

Új Pest Megyei Hírlap

Van Gogh és Rippl-Rónai

Egy motívum holdudvara

Amszterdamban meglepetés ért a Van Gogh Múzeumban. A nagy holland festő posztimpresszionista képei mellett nagy és váratlan élményt nyújtottak pályakezdésének első művei. Ma már tudom, hogy ezek is meghatározó alkotásai; a bibliás csendélet, a Bakancsok és a „Krumplievők".

Hasonló fölismerés ért most a Magyar Nemzeti Galériában, ahol szeptember 6-ig *Rippl-Rónai József* életmű-kiállítását láthatjuk. Nyitánya a teljessége. E sorozatában a fekete szín a főszereplő, a fekete rend, a fekete fényesség. Ez telíti kontúrjait, színmezőit. Nem puszta árnyként; a fekete a Rippl-régióban nem a sötétség, hanem a hajnal. E sorozatában a fekete a színek indítója és rendezője, 1882-es „Nagy pohar"-án is ez uralkodik. A fekete tónus „ugratja ki" pompával kék vázáját is, mely *Cézanne* ösvényein halad. Remek művészetének készülődése az 1886-os „Női fej"-en is, ahol a hiánytalan rajztudás biztonsága könnyed festői előadással párosul. Ez az erény élteti párizsi utcáját, kosaras gyermekét is az 1890-es évek elejéről. A fekete fogalmazásrendező, képfelület-tisztító ereje nyilvánul meg „Fátyolos nő"-jén.. A fekete a századforduló meghatározó színe – *Ady* a „fekete zongorájába" gyűjti távlatait, *Babits* „Fekete ország"-ról álmodik, elmélkedik... Rippl-Rónai József is fölfedezi a fekete szín pompáját és méltóságát a „Nő fehér pettyes ruhában" 1889-ben festett mesterművén. Művészetében, első korszakában a fekete nem a nyomasztó sötétség jele, hanem a szépség, a fiatalság motívuma a fekete hajban, fekete kalapban, fekete retikülben. Az által is, mert mindig ellenpontozódik halványkék vagy finom rózsaszín árnyalatokkal, szürkékkel átitatott fehér felületekkel. Az 1892-es keltezésű „Kalitkás nő" fekete többlete kék-zöld tónusokkal, élénksárga testű kalitkás madárral oldódik. Ugyanekkor festette „Patakiné" portréját, amelyen barna futamok csökkentik a fekete nosztalgiát. Változnak az arányok. A fehér „Rózsát tartó nő" 1892-ből a feketét a vonalvezetés kontúrjaira korlátozza, az uralmat átveszik a világos árnyalatok. Némi szünet után a fekete újra tetőzik a gyászhordozó 1903-as „Szomorúság"-ban, ahol egy középkorú nő angyalfigura és fekete többletű fali szőnyeggel testesíti a hátteret. Itt is ellenpontos Rippl-Rónai, az oltárszerű abrosz fehér megnyugvásával. Később fokozatosan elmaradnak a fekete villanások Rippl-Rónai József művészetéből, életműve végén teljesen megszűnnek, átengedi a tombolást a reményt, egészséget sugárzó kék, zöld, narancsos, sárga, piros, fehér tónusoknak. Így testesül és változik az élmény, a megoldás azzal az új fölismeréssel, hogy Van Gogh és Rippl-Rónai festői nyitánya nem merő készülődés, hanem már ezek az első képek is sugározzák a későbbi mesterművek magaslatát.

Losonci Miklós

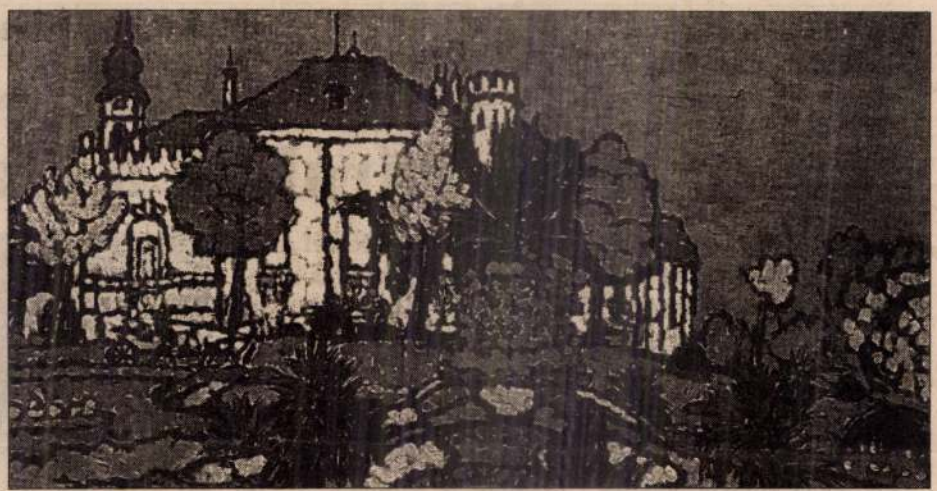

Rippl-Rónai József: A geszti kastély Somogyban

Rippl-Rónai József: Szomorúság

HÁROM IMPRESSZIONISTA FESTŐ

Csók István: Züzü karácsonya

Rippl Rónai József, Csók István és Iványi Grünwald Béla esztétikai meggyőződése egységes. A látás gyönyörére épül művészetük. Az impresszionista benyomásait festi és nem azt, amit szemével felfog, bár ők hirdették, hogy azt rögzítik le, amit látnak, holott a szineket bizonyos szabály szerint felbontják. Például, ha zöld színt kívánnak a vásznon elhelyezni, illetve festeni, akkor igen gyakran sárga és kék pontokat helyeznek el egymásmellett. Mintahogy szeretik a színeket tompítani vagy felfokozni azzal, hogy bizonyos empirikus megismerés szerint hozzák viszonylatba a színfoltokat. Az impresszionizmus, a realizmus, naturalizmus utolsó kicsengése volt, végső fázisa a pointillizmus. A pointillizmustól márcsak egy lépés a futurizmus, amelynél azután már a motto is megváltozott. Zászlójukra már nem azt írták, amit az impresszionisták: a szemen keresztül a lélek közelségébe jutni.

A nehány év előtt elhúnyt Rippl Rónai József emlékkiállítása az *Ernst Múzeumban* nyílt meg. Megilletődve járjuk a nyolc termet, ahol ismét megállapíthattuk, hogy belső élményeit mint világképet mily pompásan tudta kifejezni. Neki valóban a természet, a realizmus nem a szolgai alárendeltséget jelentette. Érzéseinek, szentimentális érzelmeinek, kedélyállapotának, hangulatának mindenkor kifejezést tudott adni. Neki a francia piktura nem kitaposott út. Önálló világot és a maga szubjektív előadásmódját teremti meg. A festék, ecset, szín, vonal, forma csak eszköz, szerszám ahhoz, hogy szíve melegét egészen egyénien lerögzítse. Amit és amint festett, legyen az

Céd

Rippl Rónai: Montmartre

Élet, 1938 jan

Iványi Grünwald: Nyáj

egy tenyérnyi vázlat vagy hatalma
mindig érezteti az élettel való szor
csolatát. Felfedezik a világot szá
delikát improvizációi éppen úgy, m
ítéletnélküli monumentális remekmű
mondják, ha francia lett volna, a leg
bak közé számítana. Áldjuk a sorso
magyarnak született. Monet, Manet
és a többi világnagyság méltó
kaposvári halhatatlan magyar.

Iványi Grünwald Béla és Csók
egymásután állították ki újabb mű
Szépművészeti kiállítások (Fränkel

SZINHÁZ-

MAGYAR SZINHÁZ: ÉLETTÁR

Denys Amiel színmüve

Denys Amiel nevét előnyösen isme
gyar közönség egyik tavalyi sikeréb
abban erény volt, — a kényes tém
majdnem morális hangsúlyú kezelés
új darabjában már majdnem sem
«Élettársak» egy lehetetlenül amor
tuáció lehetetlenül amorális kezelés

Ki nssze el vagy idelent,
A féit, a nyers erőt,
Az inost és szenvedőt,
A szényt és gazdagot,
A nar csodát: az Asszonyt,
Ki ölt vagy elhagyott,
Kit szmjas élte felkarolt,
Az álottat és beteget,
A hitest és gyermeket,
Ki bűke: a magyart,
Ki éltis szenvedett,
Ki tuott vagy akart,
Vagy tart, de nem mert,
Szeresc szeresd, szeresd
— Az mbert!

GERŐ BÉLA

— 210 —

Rippl-Rónai József, festő

Rippl Rónai József

246 forintba kerül, státusát tekintve amolyan „középajándék" a francia konyak és a pörkölt kávé között. Húszéves *Genthon István* másodszor kiadott bevezető szövege, képviselve amolyan középutas álláspontot a szecessziótól borzongó félmúlt meg a szecesszió feltétlen elfogadása között.

Nem így a káprázatos papírra nyomott 76 színes reprodukció. Az új válogatás hangsúlyozza különvéleményét az erre reagálni immár képtelen esszéíróval szemben, aki nyilván meglepődne a *Maillol-portré* elhagyása vagy a *Kalitkás nő* faktúrát érzékeltető részletfotója láttán, merthogy az előbbit hosszan elemezte, utóbbit viszont a restaurálással tönkretettnek minősítette.

Kérdéseim ezek után a következők:

Ha a magyar szuperalbumok Csontváryval megkezdett sorát — egyébként logikusan — Rippl-Rónaival folytatja a kiadó, miért nem azzal íratja a szöveget, aki alapos és új kutatómunkát végzett e témában? (Bernáth Mária)

Ha ilyen kézirat nincs, miért nem az 1958-as Rippl-albumot adta ki az ehhez szervesen illesztett képanyaggal, természetesen az illusztrációk minőségben feljavított változatával? (Genthon István)

Ha az eredeti képanyag feljavítása lehetetlen, miért nem írt szöveget az, aki a válogatással már eleve koncepciót sejtető különvéleményt készített? (Szabadi Judit)

Alkérdések:

Ha már úgy adódott, hogy a szöveg (Genthon István) és a képszerkesztés (Szabadi Judit) „össze nem illő párja" együtt nyomatott, miért óvja a kiadó olvasóját az ellentéteket esetleg feloldó bibliográfia megismerésétől?

Ha már a képválogató — szemben az esszéíróval — szecessziópárti, miért tartózkodik néhány csúcsteljesítmény, nevezetesen az Andrássy-ebédlő részeit alkotó iparművészeti tárgy leközlésétől?

És végül: Csak nem az album kontrasztos felépítésével akarta a kiadó korrigálni Genthon István sokban túlhaladott értékelését és illusztrálni például Fülep Lajos még ma is megálló mondatát, aki Rippl-Rónaiban, „ebben a különben annyira harmonikus emberben diszharmóniát" látott?

Gondolom: albumajándékozók és albumajándékozottak nem feltétlenül ragaszkodnak az efféle finom utalásokhoz. *(Corvina)*

—pszj—

KRITIKA

—pszj— Rippl
Kritika, Bp
31.
78/3.

mas levelezés, amelyet folytatnak. A német adás három munkatársa például évente 17—18 ezer levelet kap, igaz, hogy ezeknek nagyobbik része zenei kéréseket tartalmaz, de akad bennük véleménynyilvánítás, kérdés, javaslat is bőven. A nemzetiségi kluboktól szinte szakadatlanul érkeznek a meghívások, a szerb—horvát adás munkatársai Katymár után máris indulnak Dunaújvárosba, ahová elvisznek néhány magnótekercset, annál is inkább, mert az ottani délszláv klub tagjai nem hallják műsorukat.

Az egyébként olyan gond, amelynek megoldására már folynak tárgyalások. A két nemzetiségi műsor egy regionális stúdióhoz és adóhoz kötött. Tény, hogy mindkét nemzetiség legnagyobb számban Baranya, Tolna, Somogy és Bács-Kiskun területén él, tehát azon a területen, ahol a pécsi rádióműsor hallgatható. Az ország más vidékein elszórtan élő nemzetiségek így viszont közvetlenül nem ismerik ezeket az adásokat. Jellemző viszont egyrészt a munkatársak „országjáró" tevékenysége, másrészt az, hogy a rádió úgy is behálózza az országot, hogy mindenüvé elmegy felvételeket, riportokat készíteni, ahol a nemzetiségeket érintő vagy érdeklő esemény történik. A szerb—horvát adásnak például állandó budapesti tudósítója van, s nemrégiben készítettek műsort a Sopron környékén élő horvátokról. Állandó munkatársaiknak tudhatják *dr. Mokuter Iván* nyelvészt, *Dudás Kálmán* és *Csuka Zoltán*

Postabank: nyomások és nyomozások

Négy és fél év után előzetesbe kerülhet az egykor mindenható bankár?

A Postabank 1998-ban 153 milliárd forinttal végrehajtott konszolidációja után elrendelt tucatnyi büntetőeljárásnak kellett volna választ adnia arra a kérdésre, hogy „kit terhel büntetőjogi felelősség" a pénzintézet példátlan vagyonvesztéséért. Az ügyészség a héten harminc nappal meghosszabbította a nyomozás határidejét, ami máskülönben csütörtökön lejárt volna. Egyben utasította a rendőrséget, hogy gyanúsítsa meg Princzet és társait 36,1 milliárdos hűtlen kezeléssel.

A Postabank elnöki irodájában 1995-ben: Princz Gábor és Rippl-Rónai FOTÓ: RÉDEI FERENC

A Budapesti Rendőr-főkapitányságon (BRFK) 1999. február 3-án iktatták a pénzügyminiszter három nappal korábban kelt feljelentését, amelyben az állam nevében büntetőeljárás megindítását kezdeményezte *Princz Gábor* és társai ellen a pénzintézet korábbi években felhalmozódott százmilliárdos vesztesége miatt. Néhány nappal később a bank felügyelőbizottsága is feljelentette az előző nyáron menesztett bankvezért (és ismeretlen társait) a számviteli fegyelem megsértéséért és „gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének visszaélése" vétségének alapos gyanúja miatt, ami köznapi értelemben annyit tesz, hogy szerintük a Princz vezette menedzsment a feljelentő szerint korábban valótlan adatszolgáltatással megtévesztette a tulajdonosokat a pénzintézet valós gazdasági helyzetét illetően.

Az első feljelentésekkel egy időben Princz elhagyta az országot. Bécsből kelt nyílt levelében ártatlannak vallotta magát, és reményét fejezte ki, hogy a Postabank „múltjával és jelenével kapcsolatban minden tisztázódik, és mindenre fény derül". Levelét sokan a politikusoknak címzett figyelmeztetésként értékelték, mondván: Princz a politikai elit egészét támogatta, talán csak a kisgazdákat nem. Mindenki a zsebében van, s kínos helyzetbe kerülhet, ha az exbankár tanúvallomást tesz.

A feljelentések sora viszont folytatódott. Előbb a *Sepsey Tamás* vezette Kormányzati Ellenőrzési Hivatal (Kehi), majd néhány hónappal később az Állami Számvevőszék beadványával, utóbbi nemcsak a bankvezetés, hanem egyes ügyfelei ellen is, akik hitelfedezet-elvonással és más bűncselekményekkel okoztak tetemes károkat a pénzintézetnek.

Az ORFK szervezett bűnözés elleni igazgatósága egyesítette a Princz és társai ellen az állami szervektől és számos magánszemélytől beérkezett feljelentéseket, és 1999. július 23-án megindította a nyomozást Princz ellen, aki attól kezdve minden kihallgatására Bécsből utazott Budapestre. Néhány hónapon belül 21-re emelkedett a kezdettől fokozott ügyészi felügyelet mellett zajló nyomozás gyanúsítottjainak a száma. Gyanúsítottként hallgatta ki a rendőrség a bank teljes igazgatóságát és valamennyi felügyelőbizottsági tagját. Ekkor azonban az érintettek panaszának helyt adva az ügyészség megszüntette a nyomozást a felügyelőbizottság tagjai ellen, majd az igazgatóság azon tagjaival szemben is, akik nem voltak tagjai a pénzintézet menedzsmentjének. Az ügyészség szerint ugyanis a felügyelőbizottság tagjaival szemben nem áll fenn semmiféle bűncselekmény alapos gyanúja, sokat, tehát őket sem terheli felelősség a kialakult pénzügyi helyzetért.

Több mint egy évvel a nyomozás elrendelése után tehát a gyanúsítottak száma hétre csökkent. A rendőrség megkezdte a nyomozást. Szakértők sorát rendelte ki, tisztázandó a feljelentések [illegible] hány milliósak, s több tízmilliárdosok is.

Miközben a lassan, látványos intézkedésektől, őrizetbe vételektől és házkutatásoktól mentesen haladó nyomozás mindinkább megerősítette a közvéleményt abban a hitében, hogy Princz Gábor ügye nem jut el a bíróságig, hiszen mindkét politikai oldalon vannak lekötelezettjei, a színfalak mögött folyamatosan nőtt a feszültség a rendőrség és a nyomozás felügyeletét ellátó ügyészség között. Kiszivárgott hírek szerint a rendőrök hónapokig egyetlen instrukciót sem kaptak a fokozott felügyeletet ellátó ügyészektől, sőt kérdéseiket is válasz nélkül hagyták, noha a fokozott ügyészi felügyelet azt jelentette volna, hogy a rendőrség minden nyomozati cselekményről előzetesen egyeztet az ügyészséggel. 2002 júliusában készült el – a rendőrség akkori szándéka szerint – az utolsó összefoglaló jelentés az ügy állásáról és várható kimeneteléről. Abban a pénzintézet működésének egészét folyamatában értékelve bizonyíthatónak látták, hogy a gyanúsítottak elkövették a „gazdasági társaság vezető tisztségviselőjének vétségét". Az ügyészség azonban ekkor új szempontokat adott a nyomozás folytatásához. Néhány konkrét ügylet önálló vizsgálatára kötelezte a rendőrséget. (Ekkor különítették el a Budai Hengermalom Rt. hitelezésének ügyét.) Több gyanúsított védője a hír hallatán védencével szemben az eljárás azonnali megszüntetését kezdeményezte, mondván: amikor a banknál a kérdéses ügyletben döntöttek, a gyanúsított még (vagy már) nem volt vezető tisztségviselő. A nyomozási taktikaváltás azonnal lekerült a napirendről.

Kevéssel a tavaly őszi önkormányzati választások előtt az ügyészség a Budai Hengermalom Rt. hitelezésével kapcsolatos iratok átadására szólította fel az ORFK-t. Ezt az ügyet, névtelenséget kérő ügyészségi források szerint azért különítették el a többitől, mert „láttak benne fantáziát". S mivel a rendőrség a nyomozás kezdete óta nem foglalkozott ezzel a többitől függetlenül is nyomozható üggyel, saját hatáskörbe vonták, azaz a Központi Ügyészségi Nyomozó Hivatalt bízták meg az eljárás lefolytatásával. Az ügylettel összefüggésben 121 milliós hűtlen kezelés gyanúsítottjaként nemrég ki is hallgatták volna Princzet, ő azonban az iratok megismerése előtt nem kívánt válaszolni az ügyészségi nyomozók kérdéseire. Ügyészségi körökben visszautasították azt a vádat, miszerint az egykor az MSZP volt pénztárnokának az érdekeltségébe tartozó Budai Hengermalom ügyében azért rendelték el már tavaly őszszel a nyomozást, hogy segítsék a választásokon a parlamenti ellenzéket. Sőt azt állítják, éppen hogy a rendőrség kezdett el politizálni az ügyben, mivel csak többszöri felszólításra és már a helyhatósági választások után adta át az ügyészségnek a kért iratokat.

Tavaly novemberben *Polt Péter* legfőbb ügyész és *Salgó László* országos rendőrfőkapitány megállapodott – sok más mellett – a Princz-ügy lezárásáról is. Azután nem történt semmi. A rendőrség állítólag hivatalosan értesítette az ügyet felügyelő ügyészt az iratismertetés megkezdésének tervezett időpontjáról, sem egyetértő, sem tiltó választ nem kapott azonban. Néhány nappal az iratismertetés kezdete előtt, egy pénteki napon, a munkaidő lejárta után azonban telefaxon hatoldalas utasítást kapott az ORFK, amelyben öt új tanú kihallgatását rendelte el az ügyészség, ahol erre megjegyezték: nem tehetnek róla, hogy a rendőrség elfelejtette kihallgatni a feljelentőket! Még a névtelenül nyilatkozó rendőrök is kitérő választ adtak arra a kérdésre, hogy miért „felejtették el" kihallgatni a feljelentőket, de mint mondták: érdekes módon négy év alatt az ügyet fokozottan felügyelő ügyészeknek sem tűnt fel a feledékenység.

A két hatóság viszonya – bár ezt vezetőik diplomatikusan tagadják – még soha nem mérgesedett el annyira, mint most, a Princz-ügy finisében. A rendőrök leginkább azt sérelmezik, hogy az ügyészség, a nyomozás kezdete óta nem először, újra stratégiát változtatott. A korábbiakkal ellentétben azonban most ők sem értik, hogy miért, és hogy „mire megy ki a játék". Nem törvénytelen, de még nem is volt rá példa, hogy a felügyelő ügyész személyesen részt vegyen a kihallgatásokon és ott – Princz Gábor védője szerint – „erősen orientáló", a bank üzletpolitikáját érintő (a nyomozás kezdete óta fel sem vetett) kérdéseket intézzen a tanúhoz. Az ügyészség ugyanakkor nem titkolta: pontot akar tenni az ügy végére, de úgy, hogy az eljárás jogilag támadhatatlan legyen. Ehhez pedig még „ezt-azt el kell végezni". Mindenképpen el szeretnék kerülni – fogalmaztak az ügyészek –, hogy ezt az ügyet az új büntetőeljárási törvény (Be) nyári hatálybalépése miatt eredménytelenül kelljen megszüntetniük. (Az új Be szerint ugyanis a nyomozások a jövőben a gyanúsított első kihallgatásától számított legfeljebb két évig tarthatnak. Azt követően vádat kell emelni, vagy meg kell szüntetni az eljárást. Ez a szabály a folyamatban lévő, két éven túli ügyekre is alkalmazandó.)

Most hétfőn (egy időben a parlament a Postabank-ügyet vizsgáló bizottság felállításáról hozott döntésével) az ügyészség utasította a rendőrséget, hogy 35 milliárd forint vagyoni hátrányt okozó hűtlen kezelés miatt is induljon eljárás Princz és hat társa ellen. Történt ez négy és fél évvel a nyomozás megindítása után, a nemrég kihallgatott volt pénzügyminiszter és bankfelügyeleti, valamint pénzügyi szakértők vallomására és egy szakértői véleményre hivatkozva, amely állítólag csak ez év januárjában készült el. Egyesek szerint ez volt a „válasz" Princz és védője korábbi ellentámadására. Arra, hogy az iratismertetés kezdetén, amikor rátaláltak egy levélre, amelyben a rendőrség kérte a Kehitől a Postabank vizsgálatával összefüggésben keletkezett iratokat, nem törődtek bele, hogy a kérdéses dokumentumok nem szerepelnek az iratok között. A Kehi korábban ugyanis elutasította a rendőrség kérését, nem adta át a kért iratokat, mondván: nem készült jelentés, a tervezet pedig még nem végleges, viszont titkos. A gyanúsított és védője a nyomozóktól és az ügyésztől is kérte a kérdéses iratok beszerzését. A Kehi új vezetése engedékenyebb lett, és megküldte a kért iratokat. Mint ma már közismert, a szolgálati titoknak minősülő jelentés a bank túlkonszolidálásával vádolja az előző kormányzat döntéshozóit. E jelentés megalapozottságát azonban a bank Princzet felváltó vezetése vitatja, az ÁSZ-vizsgálat minderről nem így vélekedik.

Ugyanakkor a Kehi jelentéstervezetében foglaltak alapján az ORFK nyomozást rendelt el hűtlen kezelés alapos gyanúja miatt ismeretlen tettesek ellen, hangsúlyozva, hogy ez nem a Princz-ügy folytatása, hanem egy új, attól független eljárás. Az ügyészség ez ellen eddig – legalábbis hivatalosan – nem emelt kifogást, így a Postabankba a Princz menesztése után történteket is büntetőeljárás keretében vizsgálja már az ORFK szervezett bűnözés elleni igazgatósága. Furcsállja és erősen vitatja azonban, hogy jogszerűen járt-e el a rendőrség, amikor az iratismertetéskor Princz és védője rendelkezésére bocsátotta – a legfőbb ügyész helyettesének a parlamentben *Demeter Ervin* egykori titokminiszter azonnali kérdésére adott válasza szerint – az ügyhöz nem tartozó iratokat.

Még nem dőlt el, hogy az ügyészség indít-e eljárást az ORFK osztályvezetője ellen, aki a titkos iratokat a védelemnek – a rendőrség szerint jogszerűen, az ügyészség szerint indokolatlanul és törvénytelenül – átadta. És azt sem tudni, miképpen zárul a nyomozás. A védelem valószínűleg panaszt emel az újabb gyanúsítás ellen, amit az ügyészség minden bizonnyal elutasít, hiszen nem azért utasította az újabb gyanúsításra a rendőrséget, hogy azután védői panaszra ejtse az újabb „vádat". A gyanúsítottak és védőik ekkor – néhányan már érdeklődésünkre előre jelezték – szakértők kirendelését kérik, mondván: valaki vezesse már le, hogy miért pontosan 36,1 milliárd forintos vagyonihátrány-okozással gyanúsították meg őket. Ha az ügyészség helyt ad az indítványnak, július elsejéig, az új Be hatálybalépéséig aligha zárulhat le a nyomozás.

Kérdés az is, hogy vajon szabadlábon marad-e Princz Gábor? A „cselekmény tárgyi súlya" – ilyen összegű vagyonihátrány-okozásáért még nem indult eljárás Magyarországon – indokolná. Igaz, hogy az elmúlt négy és fél évben valamennyi kihallgatásán megjelent, ami a bírói gyakorlatban azt jelenti, hogy szökéstől, elrejtőzéstől nem kell tartani. És persze „bűnismétléstől" sem.

Fekete Gy. Attila

Háziorvosi előjegyzés – csak a beteg ellenőriz

Júliustól elvileg megszűnhet a hosszas várakozás a háziorvosi rendelőkben, viszont az idén már biztosan nem kötelezhetők a doktorok a kötelező szűrővizsgálatok elvégzésére.

Sikert könyvelhet el a Magyar Orvosi Kamara (MOK) háziorvosi szekciója. Az elmúlt hetekben úgy szereztek egymilliárd forint többletet a háziorvosi körzeteknek, hogy lényegében ezért a pénzért nem kell nyújtaniuk semmit. A háziorvosi praxisokra költhető bérkeret az idén már eleve 14 milliárd forinttal nőtt. Ekkora többlet az előző ciklus négy éve alatt összesen nem került a kasszájukba. Ezt fejelték meg további egymilliárddal a technikailag szerencsétlenül végrehajtott béremelés fájdalomdíjaként. *Csehák Judit* egészségügyi miniszter a múlt héten bejelentette: a háziorvosi szolgálatok szűrési-gondozási munkájának finanszírozására félretett egymilliárd forintot azon praxisok kompenzációjára fordítják, amelyek nem kapták meg teljes egészében az ötvenszázalékos béremelés fedezetét. Mint megtudtuk, a szűrés finanszírozására nem lett volna elég ez a pénz, ebben a funkciójában viszont örömmel fogadják. A szűrés viszont ezen a szinten egyelőre nem lesz kötelező. (Lapunk úgy tudja: még ezután is lesz 1500 olyan vállalkozás, amely kevesebbet kap a decemberi elszámoláshoz képest 10-20 ezer forinttal.) A többség „pénzénél" lesz, míg a nagy körzetek akár 300 ezer forint többlethez is juthatnak havonta.

Az érdekképviseletekkel megkötött egyezség alapján az egymilliárd átcsoportosításáról szóló javaslatot a szaktárca hamarosan a kormány elé terjeszti. Csehák Judit azt is hozzátette: a háziorvosi körzeteknek juttatandó többlet ellentételezéseként a doktorok rendelési idejük egy részében kötelesek lesznek előjegyzés alapján fogadni betegeiket.

Lapunknak *Rácz Jenő,* a szaktárca helyettes államtitkára azt mondta: az új szabály betartatása a betegek feladata lesz, a szaktárca ugyanis nem ellenőrzi, hogy a rendelőkben az orvos előjegyzés alapján fogadja-e a betegeit. Ha az új betegfogadási rendszert nem vezetné valamelyik orvos, a beteg jelezheti a hatóságoknak, de megteheti azt is, hogy új háziorvost választ.

Komáromi Zoltán, a MOK alelnöke lapunknak elmondta: a körzetek ötödében már most előjegyzés alapján zajlik a betegek fogadása, és reményei szerint e feltétel teljesítése nem okozhat problémát más orvosoknak sem. Egyébként a kamara feltett szándéka, hogy ha szükséges, segít az új rendszer bevezetésének hasznáról meggyőzni az orvosokat.

Danó Anna

Krónikus égetőhiány

Szakértők szerint a rákospalotai hulladékégető bezárása a teljes hazai hulladékszektort válságba sodorhatja. A középtávú hulladékgazdálkodási tervek fontos szerepet szánnak az égetésnek, és a budapesti létesítmény fenntartása mellett még öt-hat, egyenként legalább 20 miliárd forintba kerülő égetőmű felállításával számolnak – miközben jelenleg még a kényszerpihenőre ítélt üzem rekonstrukciójára sincs meg a pénz.

A tavaly elfogadott országos hulladékgazdálkodási terv kulcsszerepet szán az égetőknek, s a rákospalotai létesítmény fenntartásán, illetve bezárásán túl még legalább öt-hat új regionális égető létesítésével számol. Eddig egyetlen konkrét helyszín került szóba Gyöngyös közelében, ahol máris megindult a helyiek és a zöldek szervezkedése az égető ellen. A program végrehajtásához több mint százmilliárd forint kellene, miközben jelenleg az egyetlen működő égetőmű füstgáztisztítójának felszereléséhez szükséges hét-kilencmilliárdot sem sikerült előteremteni.

A környezetvédők nem tartanák veszteségnek, ha a tervek zátonyra futnának. *Szilágyi László,* a Hulladék Munkaszövetség munkatársa azt mondta: az EU-tárgyalásokon vállaltak alapján 2005-ig négymillió embert kell bevonni a lakossági szelektív gyűjtésbe, márpedig ezt igen nehéz lenne elérni az égetési kapacitások megnövelése után. Paradox módon ugyanis a hulladékégetők éppen a legkönnyebben hasznosítható szemetet, a papírt és a műanyagot „szeretik" a legjobban – ugyanazt, aminek a gyűjtése és újrahasznosítása a hulladékkezelési reform legfőbb célja lenne.

H. M.

Farkas Flórián átadja a kulcsokat

Tegnap megkezdődött az OCÖ székházában az átadás. A kép előterében Horváth Aladár, a háttérben Farkas Flórián

FOTÓ: KOVÁCS BENCE

MUNKATÁRSUNKTÓL

Az eddiginél 410 millió forinttal nagyobb összeget, több mint egymilliárd forintot szán a kormány a cigány diákok tanulmányait segítő ösztöndíjakra – mondta a romaügyi tanács kedden megtartott ülése után *Teleki László,* a Miniszterelnöki Hivatal cigányügyi államtitkára. Mindezt a jelentkezők számának növekedésével indokolta. A pénzből 18 200 roma fiatal kap ösztöndíjat. *Berki Judit* helyettes államtitkár az egyenlő bánásmódról szóló törvény előkészületeiről számolt be, hangsúlyozva: a majdani jogszabály minden kirekesztett csoport esélyegyenlőségét javítani kívánja.

A romaügyi tanács tavaly alakult meg *Medgyessy Péter* vezetésével. A miniszterelnök más elfoglaltsága miatt nem tudott részt venni a tegnapi ülésen, a kormányfőt *Kiss Péter* kancelláriaminiszter helyettesítette. A tanácsnak az Országos Cigány Önkormányzat mindenkori elnöke is a tagja. Az országos önkormányzat élén *Farkas Flóriánt* a közelmúltban *Horváth Aladár* váltotta fel. Teleki László kérdésünkre elmondta, hogy a romaügyi tanács összetételének esetleges változásáról a közeljövőben egyeztet a kormányfővel. A tanács több tagja azt panaszolta, hogy nem kapott meghívót, és csak az utolsó pillanatban, telefonon értesült az ülés időpontjáról. Az államtitkár szerint adminisztratív hiba történhetett.

Együtt Európába – Kirekesztés nélkül. Ez már annak a fórumnak a címe, amely kedden késő délután kezdődött a Duna Palotában. A
bek között *Horn G*
nöki Hivatal polit
felszólalt a rende
egyik célja az euró
népszerűsítése volt.

Jogerősen megrovásban részesítette a Kiskunhalasi Városi Bíróság kedden *Rostás Lászlót,* az Országos Cigány Önkormányzat tagját szándékos súlyos testi sértésért, amely az ítélet szerint túllépte a jogos védelem mértékét – jelentette kedden az *MTI*. A gyorsított eljárás során a sértett *Kolompár László* – szintén az országos önkormányzat tagja – kijelentette, hogy nem kívánja Rostás László megbüntetését, kettejük között helyreállt a korábbi jó kapcsolat. Az ítélet indokolásában elhangzott: a sértett és a

Magyar: A TV 2 sé

Az oktatási miniszter szerint van, am

Az Irigy Hónaljmirigy együttes vasárnap esti paródiáját a cigányság megsértésének tartja Magyar Bálint oktatási miniszter. Mohácsi Viktória, a tárca roma ügyekért felelős miniszteri biztosa kijelentette, soha nem érezte, hogy ennyire megalázták volna. Sipos Tamás, az együttes vezetője állítja, nem akartak senkit megbántani, de bocsánatot kérnek azoktól, akiket akaratlanul megsértettek.

– Negyvenöt percen át sértegette a romákat és gyermekeiket a TV 2 vasárnap esti Bazi nagy roma lagzi című műsora azzal, hogy folyamatosan olyan negatív sztereotípiákat vonultatott fel, mint hogy a roma gyerekek nem tanulnak, büszkék tudatlanságukra, a szül
kolába gyermekeiket
napi sajtótájékoztatój
oktatási miniszter. Úg
miniszterként és libe
elveivel ellentétes a
minősítése, az adásba
tesek azon értékekkel,
beri jogokról, az esél
európaiságról politiku

Magyar Bálint azt
nap este történt, közüg
tő a televízió magánüg
zetője helytelenítette
kesztői gyakorlatot, a
gyobb nézettség érdek
szik a látens romaellen
országon". A miniszter

A Miniszterelnöki Hivatal roma ügyekért felelős politikai álla
szólítja a TV 2 vezetőit, fejezzék ki elhatárolódásukat az adó
sugárzott Bazi nagy roma lagzi című műsor által képviselt néz
ványosan kérjenek bocsánatot a magyarországi roma közösség
lamtitkárság felháborodással vette tudomásul, hogy a műsor e
gatív képet fest a Magyarországon élő romákról, munkakerül
ként ábrázolja őket, s ezzel sérti a romák emberi jogait, önérz
romákkal szembeni gyűlöletkeltésre – írja közleményében *Tel*
tikai államtitkár. *(MTI)*

Humángenetikai

MUNKATÁRSUNKTÓL

Már jövőre tárgyalhatja a parlament azt a törvényjavaslatot, amely az emberi reprodukcióval kapcsolatos kérdésekre adna választ – jelentette be kedden a humángenetikával foglalkozó bizottság megalakulása után *Kökény Mihály,* az egészségügyi szaktárca politikai államtitkára.

A politikai államtitkár elmondta: nem klónbizottság alakult. A tizenöt tagú testület tagjai egy-két hónapon belül megkapják az egészségügyi tudományos tanácstól azt a 15-30 kérdést, amelyre a jogszabály előkészítésével kapcsolatban választ kell adniuk. *Mandl József,* az Egészségügyi Tudományos Tanács titkára azt hangsúlyozta, hogy a szak-

RÖVIDEN

Gyarmatit kinevezték

Tegnap *Szili Katalin* házelnök hét évre kinevezte *Gyarmati György* történészt az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának (ÁSZTL) főigazgatói posztjára. Az Országgyűlés elnöke hangsúlyozta: a törvény pontos végrehajtása lehetőséget ad arra, hogy 13 évvel a rendszerváltozás után a morális rendszerváltás is megtörténjen. Szili jelképesnek tartja, hogy néhány nappal az uniós népszavazás előtt áll fel e levéltár, hozzájárulva ahhoz, hogy „egy lelkében megbékélt társadalom" csatlakozzon az európai országok közösségéhez. Gyarmati a *Népszabadságnak* kifejtette, hogy az állambiztonsági iratokat a politikai viharzónából a történettudomány világába szeretné átsegíteni. A Történeti Hivatal – az ÁSZTL jogelődje – ugyanis a 120 ezer dosszié egy százalékát sem tudta eddig földolgozni. *(Munkatársunktól)*

Vizsgálat a nyíregyházi kórházban

Vizsgálatot rendelt el a nyíregyházi Jósa András Kórházban működő vállalkozásokkal kapcsolatban a megyei önkormányzat vezetése. Az ügyet a képviselők rendkívüli, zárt ülésen ma vitatják meg. A megyei közgyűlés vezetése egy bejelentés nyomán a közelmúltban rendelt el vizsgálatot a megyei fenntartású intézményben, de *tudósítónk* érdeklődésére sem az önkormányzat, sem a kórház vezetése nem árult el részleteket az ügy hátteréről. A kórház több tevékenységet és szolgáltatást – például a labort és a mosodát – adott vállalkozásba az elmúlt években különböző gazdasági társaságoknak. Az évente mintegy 12 milliárd forintból gazdálkodó intézmény az ország legnagyobb megyei kórháza, információink szerint az intézménynek stabil a pénzügyi helyzete. *(Debreceni tudósítónktól)*

Kiss Péter a Népszabadságnál

Az őszi átlagosan 50 százalékos közalkalmazotti béremelés nyomán két-három százalékkal nőtt a létszám az egészségügyben, az oktatásban és a szociális területen. A köztisztviselői karban viszont nincs növekedés. Erről *Kiss Péter* kancelláriaminiszter beszélt tegnap a lapunknál tett látogatásán. A lap vezetőinek és mun-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 ... 2 1

SOMOGYI NÉPLAP
Kaposvár

Rippl-Rónai József

tókról; felmondásról, óvatolásról, kezesekről, váltókról, amelyeket otthon nálunk csak

dással, a
zattal vé
egyes ese
termeli a

1021

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: Kövezik a kaposi főutcát. (1905)

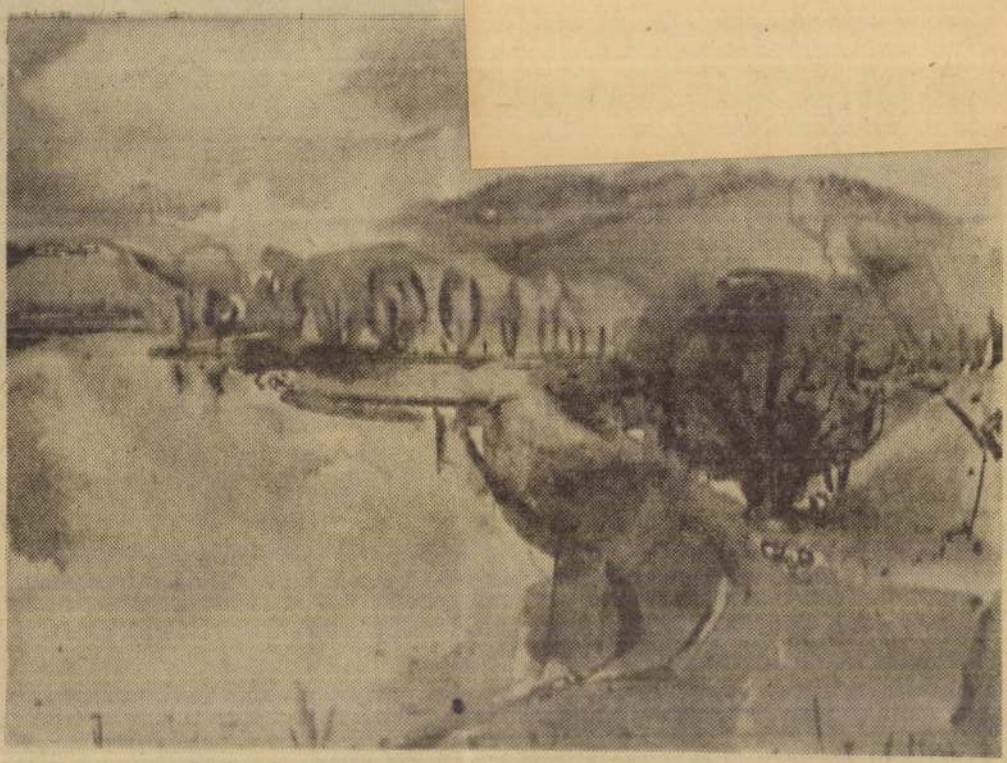

SOMOGYVÁRI JÓZSEF: Folyópart.
(A VBKM Kaposvári Villamossági Gyárában rendezett kiállítás anyagából.)

1021 Rippel-Rónai József, festőművész.
Sz. dr.: A Vasilescu-gyűjtemény
Zsj. Tükör, 1984. ápr. 15. szerdd

A VASILESCU-GYŰJTEMÉNY

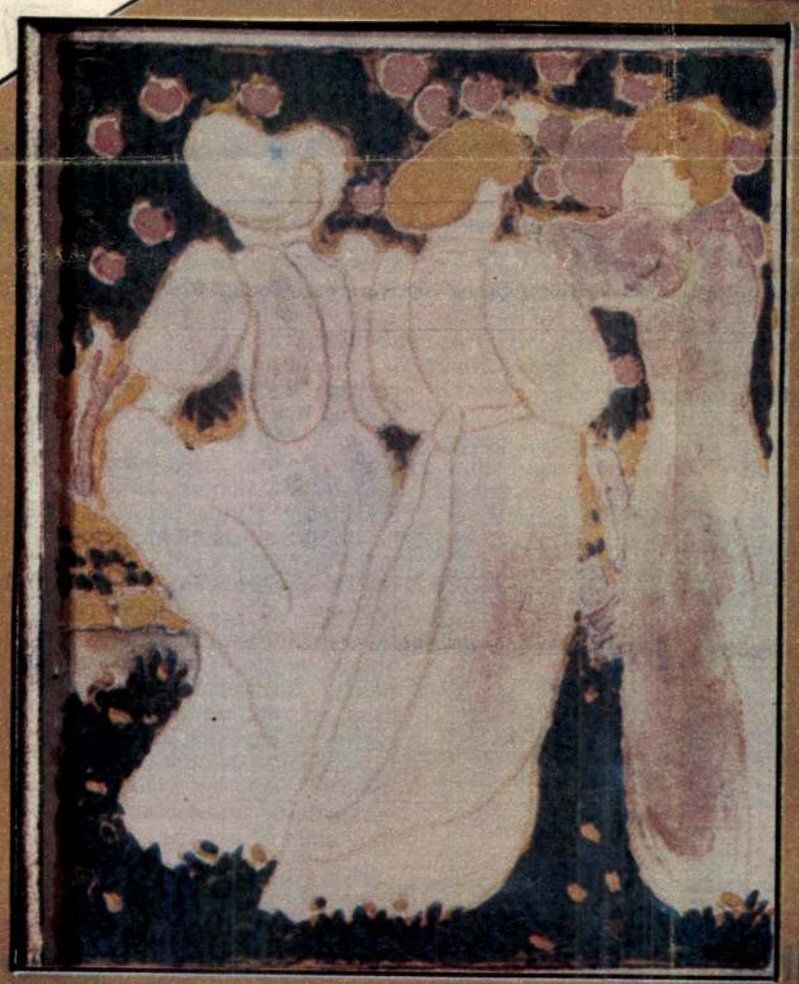

Rippl-Rónai József (1861–1927)
Lányok a kertben

Vilt Tibor (1905–1983)
Állvány
és szobor III. 1964.

óbeszéd

A pusztulás ellen kidolgozott stratégiának a folytonos és következetes alkotó munka volt a legfőbb fegyvere, ez a folytonosság, következetesség nyilvánul meg a hátrahagyott verseket tartalmazó kötetben is. „Naponta bár egy árva sort / vessek papírra verset — / űzi varázsigeként tőlem a pokolt" — szól a versek mottójaként elhelyezett (1983-ban keltezett) néhány sor: az állandó készenlét, a folytonos munka bölcs magyarázataként.

Igen, Illyés Gyula testi esendőségében, kórházi ágyra kényszerítve is dolgozott. Abban a napi pár sorban talált védelmet az elmúlás ellen, szabadulást a szorongató félelmektől, rendet a külvilág ijesztő zavaraiban. A figyelem és az emlékezet a testi fáradtság vagy a betegség közepette is tisztán működött. Ahogy szintén *A Semmi közelit*ben olvasható: „A csend időtlen kerete emberi neszekkel pontozódik tele" — verseiben következetesen számon tartotta a múltnak és a jelennek ezeaz „emberi neszeit". Elmerült ságának pusztai és párizsi emeiben, felidézte régi barátainak kját, derűs iróniával beszélt éppen kedvező tapasztalatai-Ironikusan kommentálta saját epléseit is, mint abban a finom öngúnnyal átfuttatott versében, amelyben egy róla készült televíziós film nézőjeként nyilatkozott: „Mialatt / kenyérre kentem falatonként a vajat (...) egy-egy harapás között — / szavazhattam, mint holmi zsüri-tag / saját létemről, mely itt folyt, itt volt, noha rég elköltözött" *(Teremtő fejlődés).*

Többnyire persze nem önmagával foglalkozott: a hátrahagyott versek a nagyvilág és az ország történetének margójegyzetei is. Utalásaikban feltetszenek a közélet időszerű vitái, tömör megjegyzéseik tétova kérdésekre válaszolnak, Zrínyi Miklós és Ady Endre kiáltásaira-dohogásaira adnak távoli visszhangot. Illyés hanyatló testi erővel, még betegséggel küszködve is a nemzet legitim megbízottjaként hallatta szavát, amely olykor éppen csendességében volt igazán határozott. Németh László születésének nyolcvanadik évfordulóján — *Üdvösség vagy halál* című versében — a „templomépítés" kötelességére és a „szétszóratás" rémére figyelmeztetett: ő mindenesetre ennek a virtuális, jelképes „Templomnak" a szolgálatára rendelte verseit, még töredékeit is.

Megrendítő olvasmány a hátrahagyott versek kötete, s talán annál megrendítőbb, mert már nélkülözi a teremtésnek azt a végső rendező mozdulatát, amellyel Illyés a születő és alakuló versekből szerves és teljes verseskönyvet hozott létre. A verseket és töredékeket sajtó alá rendező Domokos Mátyás utószavában tanulságosan mutatja be a költő műhelymunkájának, illetve kötetalakító gyakorlatának módszerét, azt a kettős vagy hármas munkafolyamatot, amellyel Illyés a költői vázlatból verset, a versek gyűjteményéből verseskötetet csinált. *A Semmi közelit*ben természetesen nincs meg az Illyés-kötetekben megszokott szilárd és zárt érzelmi-gondolati konstrukció, az azonban ebből a gyűjteményből is kiderül, hogy a költő milyen következetes elszántsággal küzdött meg kísértőivel, félelmeivel. Korábbi, *Közügy* című kötetében volt olvasható egy szép és férfias verse, *Perorácio: záróbeszéd* címmel, amely Zrínyi Miklóst idézve-parafrazálva az elmúlással szemben az elvégzett munka emberi és közösségi moráljára hivatkozott. *A Semmi közelit* ebben az értelemben is „záróbeszéd", amely erkölcsi és költői méltósággal zárja le azt a hatalmas életművet, amelyet a nemzet költője ránk hagyott.

Lovasi Béla

LA

ár úr

gott, szenvedett, nyugdíjaztaméltatlan, nyomorúságos volt. e utolsó éveiben rehabilitáltaíme a szocialista humanizszépséges protuberanciája, sugárzana elégszer, vagy legb többször — a kulturális poa vezetője az ország legmagatanári nyugdíját járta ki la bácsinak, e vezető orvos sége mindennap ápolót küldött á. 1977-ben távozott, nyolchat évesen. Ez esztendőben publikált a Nők Lapjában, s nál a Népszabadság hosszú tanánya tisztelgett. Minden lexiunk őrzi nevét.

agam is írtam róla nemegy, de most e dolgozat nem önajz. Több mint három évles, meghitt és megtisztelő solatunkkal ne hencegjen, s ne vissza a holtak türelmével és ékenységével. Nagyhírű legyűjteményéről is esett szó , ezt a televízió s a rádió is gtázta nemegyszer. Én most dr. Kovács Zoltán és Palojtay Grexa tanár úr című életrajakarom dicsérni, s a Tanyvkiadó vállalkozó szellemét. y milyen e könyv? Őszinte, szerű, érdekes, pontos, s anyavünkön íratott. Hogy megé-e a Grexa-rejtélyt, az önmál több s nagyobb mitológiai rát? Azt, hogy tanárnál tanáo tanár volt és féllegális centruma szellemi életünknek, és mekkora etikai igehirdető, törvényhozó? A könyv mindent nyugtáz, ami kézzelfogható. A csoda? Nem meghatározható. Grexa igen, a „Grexaság" nem. Küldetéses ember volt. Egy közszellemet pótolt, ami nem volt kellőképpen elterjedt mifelénk; mentette az emberi nem, a honi közösség becsületét.

Grexa szobor. De élő szobor. Ma is aktív. Nemcsak felejthetetlen, hanem tevékeny is. Ezt éreztetik a szerzők, okosan, lelkiismeretesen, nem szolgai, hanem tisztelgő alázattal.

Egyetlen — igen nyomatékos — kifogásom van e könyv ellen. Hozzáfűzöm, hogy a kínos tévedés nem az írók hibája, szándékolt vagy véletlen elírása. A külön témává duzzadt, s azóta is kultúrkörök, kávéházak s a baráti csoportok tarka-mesebeszédévé olvadó *A hagyaték* című fejezetről van szó.

Vagyis hogy dr. Grexa Gyula nem hagyott végrendeletet, s ez a kultúrholmik elkallódásának oka. A kincseké.

Ez tévedés.

Van végrendelete.

Méghozzá nálam. XI., Kökörcsin utca 14-es számú főbérleti lakásomon, egy jól ápolt fekete kofferban más fontosabb holmijaimmal együtt.

Aláírása és feleségéé hitelesíti: az írás kikezdhetetlen.

Ebben teljes — milliós értékű — könyv- és folyóirattárát a Magyar Írók Szövetsége s a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja könyvtárára hagyja, az ügy bonyolításával szerény személyemet is megbízza. (Igazán epizód, s régóta fütyülök már a világi javakra, hogy két könyvet buzgalmam, a régi barátság, s erőimhez mért dologi segítségeim miatt rám testált, néhány lemezről nem beszélve.) Gyula bácsi halálakor kezdődött élő halálom, s haldokló, egy-két hónap múlva férjét követő özvegyével már nem tudtam beszélni. Még az utolsó pillanatban felhívtam az Irodalmi Alap akkori vezetőjét és az Írószövetség néhai főtitkárát, intézkedjenek, mert én már nem vagyok. Mindketten — egyikük levélben — barátságosan közölték, hogy az bonyolult ügy, sok vele a macera. Akkoriban mindenbe beletörődtem, ebbe is.

Hol vannak ezek a kincsek? Amelyekről érvényes végakarat intézkedik? Amelyek köztulajdonok?

Jelentkeznek az őrzők?

Etikai talány. Szerző optimizmusa nem egyértelmű.

Ami biztosan megmarad, Gyula bácsi szép emléke. S egy tisztességes könyv — ami segíti ápolását.

Rippl-Rónay József

Magyar Nemzet 2003. dec. 9.

A Poros út Munkácsytól 75 millió forintról kezd a Mű-Terem Galéria árverésén

Három galéria ötszáz tétele

műtárgy

Egy héten belül három galéria árverez a fővárosban: a Blitz két év után tér vissza modern és kortárs művekkel, a Kieselbach és a Mű-Terem Galéria pedig a megszokott értékes klasszikus és modern tételeket kínálja.

Gréczi Emőke

A Blitz Galéria nemcsak az aukciós piacra, hanem rendezvényeinek korábbi helyszínére, a Hotel Kempinskibe is visszatér kedden kora este. A 169 tétel többsége az elmúlt évtizedek művészetéből nyújt választékot, kivétel ez alól például Moholy-Nagy László avantgárd festménye 1920-ból (Ipari táj, 6,5 millió), Perlrott-Csaba Vilmos, Czóbel Béla, Gulácsy Lajos, Bortnyik Sándor néhány műve. A mai művészet több generációja is jelen lesz.

A Kieselbach Galéria pénteken a Vígszínházba várja a gyűjtőket. Az anyag sokkal inkább nemzetközi, mint valaha, hiszen a megszokottnál több külföldi szimbolista és avantgárd tétel vár hazai (és külföldi) vásárlókat. Érdekes kísérletnek lehetünk tanúi: a nemzetközi piacon is bizonyára eladható tételek hogyan vizsgáznak a magyar gyűjtők előtt, akik tízmillió fölötti árat inkább csak Munkácsyért, Vaszaryért és Rippl-Rónaiért adnak könnyen. Edward Burne-Jones az angol preraffaeliták és az abból kinövő Arts and Crafts mozgalom művésze volt a XIX. század utolsó évtizedeiben. Három művet is kínálnak tőle: a Remény 16 millióval kezd, de lesz egy hímzése és egy vázlatos munkája is. Talán ő a legnagyobb név a külföldi anyagból, de ha arra gondolunk, hogy Bortnyik Sándor művészete már a Bauhaus idején teljesedett ki, akkor a Weimarban készült 1922-es Kompozíció (8,5 millió) is csak részben tekinthető magyar képzőművészeti alkotásnak. Ugyanez vonatkozik Beöthy Steiner Anna 1934-es Nagy piros kompozíciójára és Ébneth Lajos 1928-as művére.

Nem lenne váratlan fejlemény, ha mégis inkább Vaszary János női portréira (2–10 millió) érkezne a legtöbb ajánlat, esetleg Ferenczy Károly Műteremházam Nagybányán című festménye (20 millió) lenne a legértékesebb. És minden bizonnyal komoly árat várhatunk Czigány Dezső, Rippl-Rónai József, Márffy Ödön és Gulácsy Lajos vásznáért.

A Mű-Terem Galéria jövő hétfőn árverez a Kongresszusi Központban. Kiemelt tétele a Poros út lesz Munkácsy Mihálytól. A 75 millió forintról kezdő festmény ugyanabból a hagyatékból származik (Vida Jenő gyűjteménye), melyből már több alkotást, így A baba látogatóit (160 millió) kínálták fel tavaly tavasszal. A mostani mű művészi szempontból talán a legértékesebb, a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállításán is láthattuk.

Vaszarytól, Rippl-Rónaitól itt is indul több tétel, melyek inkább jellemzőek, mint különlegesek a két életműben. Az érdekességek között kell említeni a Bauhausban ismertté vált Molnár Farkas 1922-es Kanyargós útját (2,4 millió), Paál László kevésbé jellegzetes Domboldalon című utcaképét (12 millió), Schönberger Armand árverést záró Út és házak festményét (8,5 millió). Tihanyi Lajos Kompozíciós vázlata (20 millió) Korda Sándor gyűjteményéből való – innen már több Tihanyi-kép került piacra. A még mindig alulértékelt művészek közül szép művel lesz jelen Derkovits Gyula (Halász – 4,5 millió), Schadl János (Két fa – 2,8 millió) és Czimra Gyula (Asztali csendélet halakkal – egymillió). A tizenkét Zsolnay mellé ezúttal egy kisplasztika is bekerült Ferenczy Bénitől (Női torzó – 150 ezer).

Olvasóinkhoz: A Rádió zenei főosztálya közli, hogy az MRT szimfonikus zenekara olasz szerzők műveiből álló március 4-i (3. műsor 11.03) zeneakadémiai koncertjének karmestere a közölttel ellentétben *Lukács Ervin* lesz. **Nagy Kálmán** (Bp. 1081): Közzönjük a figyelmeztetést, magunk is szrevettük — sajnos, későn —, hogy képaláírásba hiba csúszott: a Móra Ferenc-sorozat apropója az író *halálának 50.* évfordulója. **Srabák Mihály** (Bakonycsernye): Életkorát ugyan nem közli, de soraiból kiderül, hogy a közép-generációhoz tartozik. „Hová tűnött a csodálatosan szép régebbi könnyűzenei műfaj?" felkiáltással ugyanis igencsak elítélően ír a mai fiatalok könnyűzenéjéről, a pop-rock muzsikáról, kifogásolva, hogy a rádió is bő teret ad ennek műsoraiban. Nos, e fejét senki nem dughatja a homokba: a mai tizen-, húszonéveseknek világszerte ez a tömegszórakozást nyújtó zenéjük, s mivel a hallgatók elentős százalékát ők teszik ki, természetes, hogy ez a zene is gyakran hallható. Legyen tehát elnézőbb, emlékezzék arra, hogy saját fiatalsága

lyabb könny
rockzenék h
születket." N
ez, hanem t
ne nem nek
sokat nem i
fiataloknak .
1042): Úgy h
szó mára el
a táncdallal
Holott a slá
jobb, a legn
kitüntető eln
könnyűzenes
slágerlistára.
elmosódásában bizonyára szerepe van a Slágermúzeumnak, amelyben elég gyakran hallani — mint írja — olyan régebbi, vagy nem is olyan régi táncdalokat is, amelyek sose voltak slágerek. Az az észrevétele is megszívlelendő, hogy a régi slágerek egy része viszont túl gyakran kerül műsorra. Talán azért, mert túl gyakori e „múzeumlátogatás", vagy mert a „múzeum" igazi értékeinek jó része nincs „kiállítva", valahol a raktárban porosodik.

16.20: Én és a többiek
(A tegnapi adás ism.)

16.35: Hangos szövegg
(A tegnapi adás ism.

16.50: Pillanatkép

16.55: Pophullám
Szerkesztő: B
1. Diamond—U
tes: Vörös, vörös

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1984 MÁR 1 1

Rippl-Rónai József

RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ ÚJSÁG

festőművész (1861-1927).

1021

PÉNTEK TV1, 21.15: A HÉT MŰTÁRGYA
Rippl-Rónai József: Ka
rácsony (Mester Tibor)

Rippl-Rónai József

A Bauhaus-művészet magyar kapcsolataira hivatkozva említi meg a Gropius irodában tevékenykedő Forbáth Alfréd nevét, s a külföldi művészek felsorolása mellett következnek a magyarok, a weimari iskolán résztvevő Molnár Farkas, Breuer Marcell, Papp Gyula, Moholy-Nagy László, akiknek művei a Műcsarnok kiállitásán szerepelnek. Mind a "Magyarok a Bauhausban, mind a "Magyar Bauhaus" c. fejezet egyaránt foglalkozik a fenti művészek munkásságával s a kiállitáson bemutatott műhelymunkákkal s a nagyobb alkotásokkal. Bortnyik Sándor neve egyrészt a weimari iskolával, másrészt a Műhely megalapitásával kapcsolatban kerül szóba. Az utolsó fejezet az egyes épitészcsoportok munkája mellett Lechner Ödönt is megemliti. a cikket lásd: Molnár Farkas nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1977. juni. 4. XXI. évf. 23. sz. 12. lap.

ő gyűjteménye nemcsak a *Nemzeti Múzeum Történeti Képcsarnok*ának mintaképe, de a *Petőfi Irodalmi Múzeum*nak, a *Színháztörténeti Múzeum*nak, sőt a *Magyar Nemzeti Galéria Régi Magyar Festészeti Gyűjteményényé*nek vagy festők önarcképgyűjteményének is.

A múzeum-gondolat elemei az élő magángyűjteményekben is fellelhetők, hiszen nemegyszer irányadó szempontként választják a teljes magyar művészeti fejlődés bemutatását.

A múlt század második felének festészetében egyre erőteljesebben bontakozott ki a realizmus, majd a naturalizmus. Ez a folyamat, amely lényegében az idealizáló akadémizmus ellenhatása volt, a XVII. századi holland realizmust választotta forrásának és művészeti előzményének. E törekvéssel párhuzamosan a gyűjteményekben is megszaporodtak a holland képek. A sokféle jelenetet, tájat, tengert ábrázoló képecskék ízes realizmusukkal a polgári életszemlélet hű tükrei voltak – tegyük hozzá: máig is azok. A múlt században létrejött polgári-nagypolgári műgyűjtemények többnyire XVII. századi holland, flamand képekből verbuválódtak. A gyűjtőket leggyakrabban nem a kép kora vagy stílusa, hanem változatos témája vonzotta: az élet apró jellegzetes eseményeinek vagy szép tárgyak gazdag csendéletegyüttesének távolságot tartó, objektív bemutatása. A témacentrikus műgyűjtés hagyománya ma is él, bár a művészetkritika – híven az aktuális művészet általános témaellenességéhez – ezt könyörtelenül, sommásan a kispolgári ízlés világába utalja. Amikor azonban azt akarjuk felkutatni, milyen sokrétű a műgyűjtés hagyománya, ezek a kollekciók is sajátos helyet érdemelnek, a polgári világ értékrendjének, ízlésvilágának őrzőiként.

A századfordulón új eszmények törtek

3

4

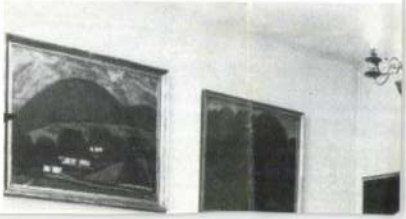

Rippl-Rónai József festőművész

5

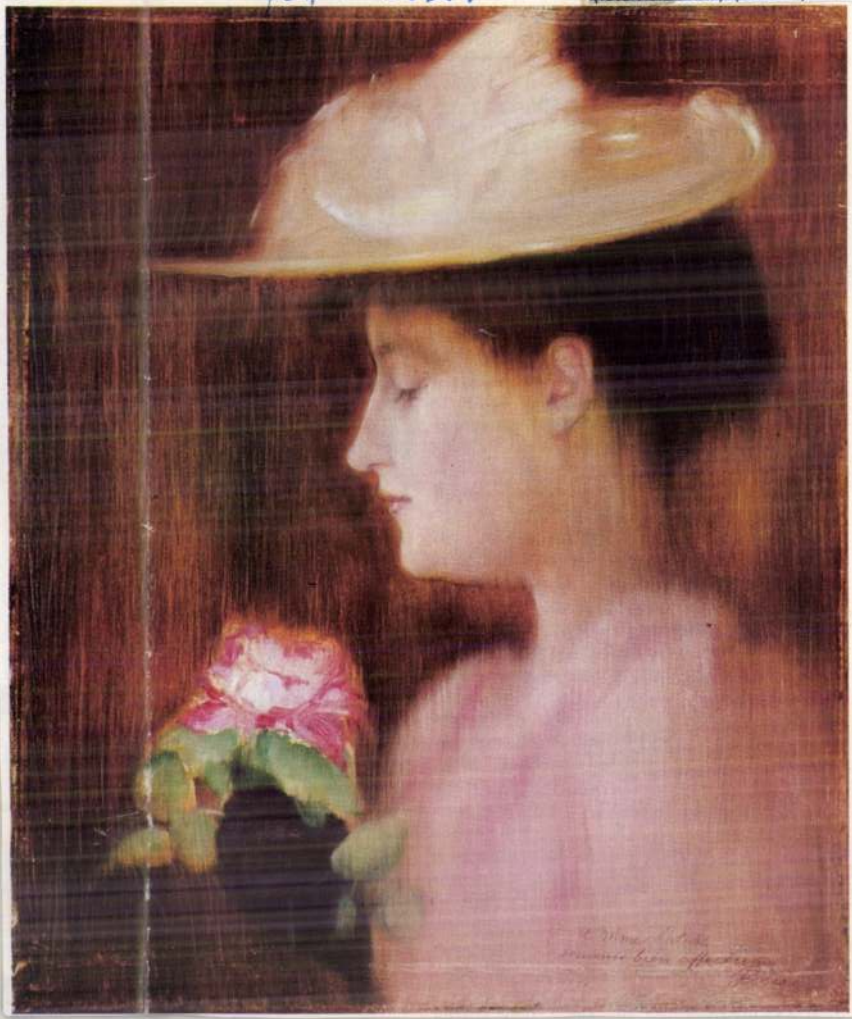

5 Rippl-Rónai József: Patakyné képmása, olaj, vászon, 46x38 cm, 1898 (fotó Pelbárt J.) (34. old.)

Művészet, 1972, febr. 34. old.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: KARÁCSONY

Petrovics Elek úr tulajdona

Gerő Ödön: A magyar népélet
kép. Magyar Művészet
1927. 27. l.

FÉNYES ADOLF: AZ UDVARON. 1906
Kernstock Károlyné úrnő tulajdona

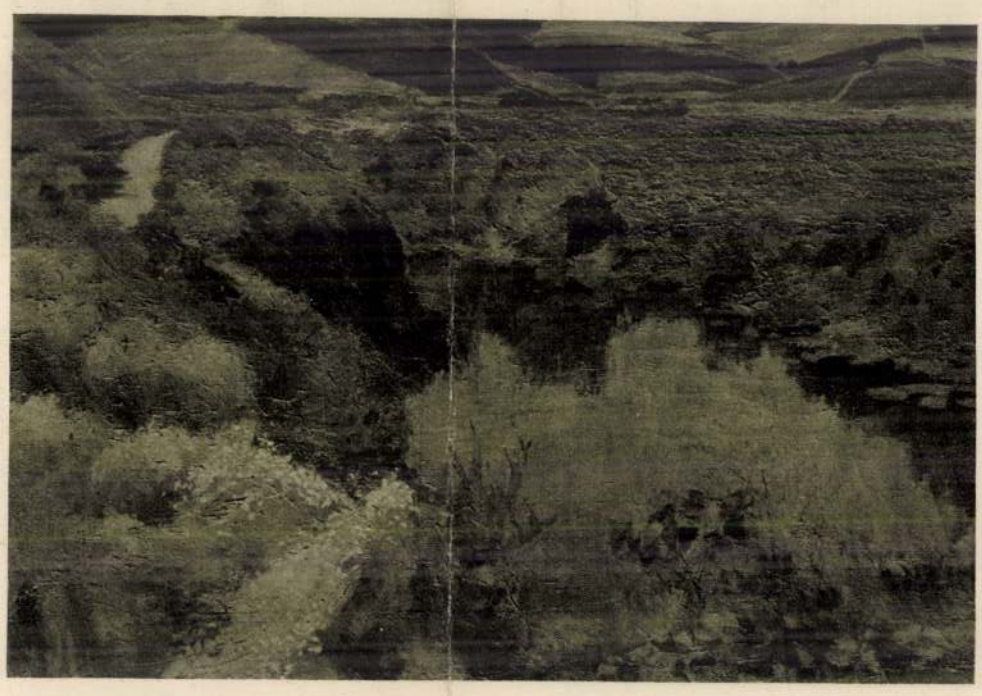

FÉNYES ADOLF: VASÁRNAP CSENDJE A FÖLDEKEN. 1902
Báró Hatvany Ferenc úr tulajdona

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: KARÁCSONY

Rippl Rónai József K

KERNSTOK KÁROLY: VIHAR

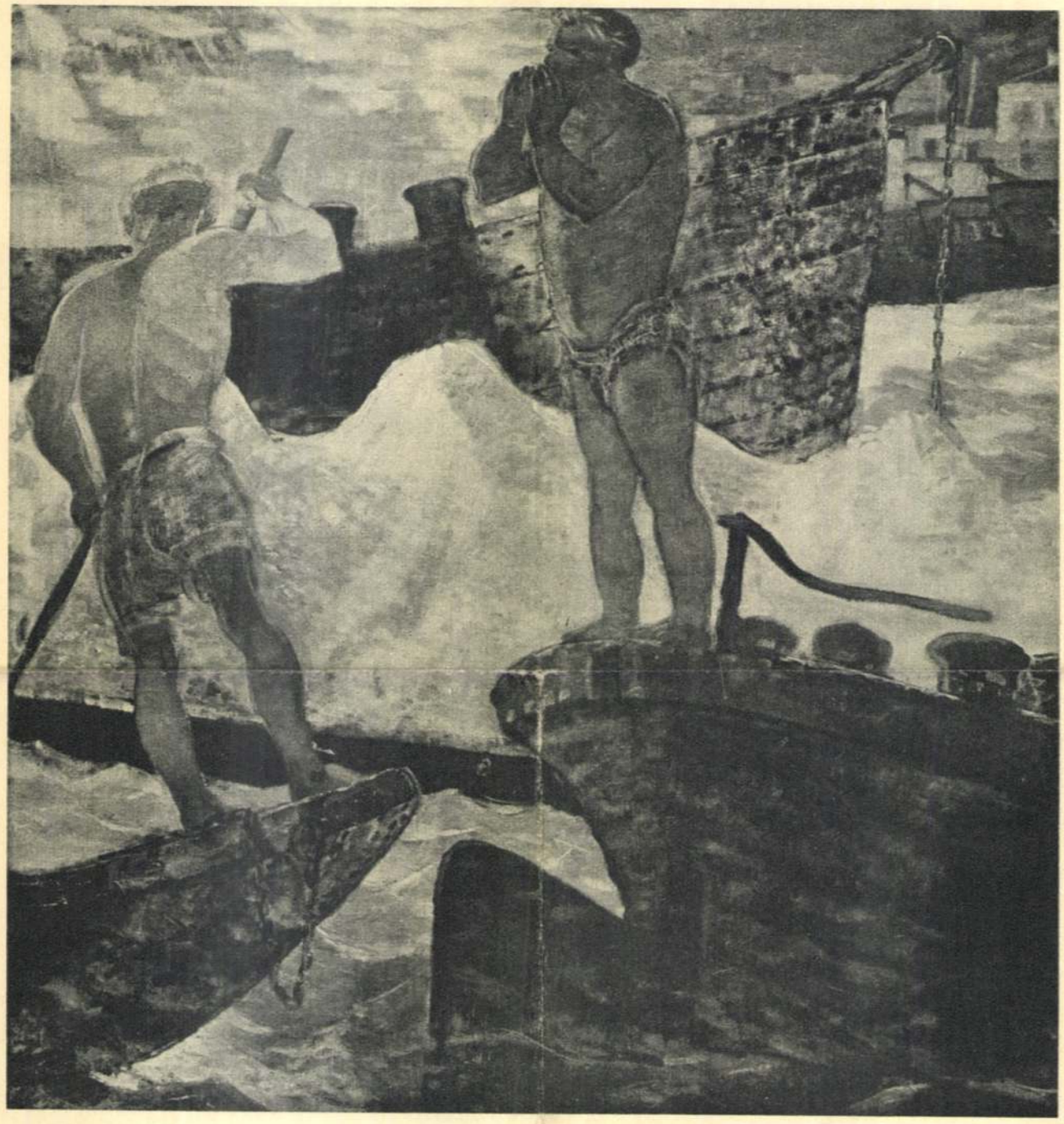

DERKOVITS GYULA: HAJÓSOK

Petrovics MM

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: UTCAKÖVEZŐK

A NÉPSZABADSÁG KULTURÁLIS MELLÉKLETE

Rippl-Rónai József

Születésének századik évfordulóján

Nagy művészre emlékezünk. A magyar festőművészet egyik legkiválóbb mesterére.

Az emlékezés könnyűnek tetszhet, hiszen a festőzseni nagyon is földön járó alakja körül nem lebeg semmiféle titokzatosság, életműve pedig itt áll előttünk, szinte példátlan gazdagságában. E gazdagság azonban korántsem könnyíti meg az olyan emlékezőnek a feladatát, aki kötelességének tudja, hogy ellenálljon saját lelkesedése lendületének, és annak a csábításnak is, hogy részletekbe hatoló stíluselemzéssel, aprólékos adatfelsorakoztatással vázolja fel Rippl-Rónai József életútjának, művészete alakulásának éles fordulatokban egyáltalában nem szűkölködő, érdekes folyamatát. Az emlékező többre vágyik. Mert úgy érzi, hogy a százéves évforduló alkalmával felszabadult népének olyképpen kell köszöntenie a halott mestert és ma is nagyon élő művészetét, hogy felmérje és átértse a lényeget, amelyet a hasonlóan és egyenértékűen nagy barát, Móricz Zsigmond fogalmazott meg áhitatosan, Rippl-Rónai ravatalánál:

„Olyan dolgokat látott meg ebben az életben, amit rajta kívül soha senki nem látott. Hiszen a magyar föld mindig szép volt, s szép lesz. Mindig voltak s lesznek nagy piktorai, akik meglátják azt, ami itt van, az érzékek által a festői fantázia mindig újra s újra fogja teremteni ezt a valóságot, amelyet ez a kis föld itt nyújt: de Rippl-Rónai valami mást adott; ha kezébe vette az ő kedves pasztellkrétáit, ha lágy ujjakkal, puha, kövérded, gyöngéd ujjaival elkezdett sikárolni az érdes papíron, abból rögtön valami csoda született: mintha földöntúli fényekbe fürdette volna bele mindazt, ami szeme előtt megjelent.

A látásnak ez az újsága, az érzésnek ez a csiklandó boldogsága volt az ő legnagyobb kincse. Ez volt az, ami hozzákötötte az ifjú írók lelkét, az egészen egyéni és mindent felfokozó álomélet reális látása."

Shogy kik voltak a Móricz említette írók? Ő maga, ifjú harcainak társai, s mind fölé magaslóan Ady Endre, a nála közel két évtizeddel idősebb festőművész „Bandi"-ja, aki felkereste „Rippli" Kaposvárott (ahol egyébként *Kisvárosok őszi vasárnapjai* című versét írta). Száz esztendeje Kaposvárott született Rippl-Rónai József és ott is halt meg, 1927-ben. Jelképesnek is tekinthető e kettős életrajzi adat, amely azonban ne tévesszen meg senkit! Hiszen közben Rippl-Rónai évekig tanult Münchenben, majd másfél évtizedig élt Párizsban, ahol előbb Munkácsy Mihály oldalán folytatta tanulmányait, később pedig a leghaladóbb korabeli festő fegyvertársaként dolgozott; bejárta Európát és megbecsült művészként festett a Pireneusok alján csakúgy, mint a Néva partján.

Munkácsy, Ady, Móricz! A magyar festészet, a magyar irodalom páratlan nagyjainak nevei tolultak szinte törvényszerűen tollunk hegyére, amikor Rippl-Rónai Józsefre emlékezünk. De el kell szakadnunk az emlékektől: hiszen előttünk magasodik az életmű egyszerű nagyságában és pompázatos változatosságában. S ez utóbbi szavakban nincs kontrasztkeresés vagy elírás. Mert Rippl-Rónai festészetében nemcsak hogy gyakran uralkodnak a dekoratív elemek, de igen gazdag a stílusváltozatossága is. És ugyanakkor, ha egészét áttekintjük: formajátékossága vagy stilizáltsága sem rejti el előlünk egyszerű mondanivalóját.

E mondanivaló mindig vallomás. Vallomás megfigyeléseiről, a látottakról. Elsősorban az emberekről. Ötvenöt esztendővel ezelőtt, hazatérve és megtelepedve Kaposvárott, budapesti kiállításának katalógusában olvashatjuk: *„Idehaza az intim élet adta meg az inspirációkat. A család, rokonság, ösmerősök szokásait, életét figyeltem meg. Kisvárosi alakok, típusok érdekeltek. Ezeket festettem a társadalom minden rétegéből. Engem nagyon érdekelnek: a kőműves, a tanár, a pap, a pintér, a suszter, az asztalos — mindmegannyi karakterkép. Mindegyikük egy-egy külön világ. Egy-egy jellemző vonásuk van, mint a természeti tárgyaknak, kőnek, vasnak, fának. Szeretem bennük, hogy különböző vonásaik külsőleg is megnyilatkoznak, hogy hivatásuk, mesterségük, társadalmi mivoltuk már a formájukból, mozdulatukból kitetszik."*

Párizsi nő fehérpettyes ruhában (1889).

Ugyanilyen érdeklődéssel festette Párizsban a művészeket és a nagyvilági hölgyeket, az öregasszonyokat és a munkáslányokat. Ma már Nemzeti Galériánk elfogulatlan látogatói hitetlenkedve s csodálkozva hallják vagy olvassák, hogy mennyi megbotránkozás, elutasító értetlenség fogadta Rippl-Rónai hazai jelentkezését. Egyeseket talán helyenként zavar a művésznek „szecesszió-korabeli" dekoratív formajátéka, de semmiképpen sem találja „érthetetlennek", „vérlázítónak" a művész alkotásait. Sőt, legtöbbjüket a mai néző nem is látja oly távol esőnek Munkácsy realista alkotásaitól, holott tudjuk, hogy az első párizsi tanulóévek után Rippl-Rónai művészetével elfordult választott mesterétől. (*Emlékezéseiben* igaz, hálásan szép emléket állít neki.) Nem kívánunk vitatkozni a múlt árnyaival. De hadd jegyezzük fel: amikor Rippl-Rónai bemutatkozott a hazai közönségnek, akkor a hivatalos Magyarország — a millennium valamennyi cécója mellett és Munkácsy iránt kinyilvánított minden tisztelete ellenére — nem Munkácsyt, hanem Benczúrt favorizálta, a burzsoázia körében pedig a népszínművekkel rokon, édeskés zsánerfestészet volt divatos. Rippl-Rónai művészete mindezektől formai megjelenésében, de alapvetően lényegében is különbözött. Szembefordult a császári és királyi udvarhoz húzó akademizmussal csakúgy, mint a konzervativizmus és a megalkuvás minden válfajával, a műcsarnoki népszínműves zsánerfestészettel, a hamis álhazafisággal, és kigúnyolta a pátoszba burkolt semmitmondást.

Nem volt forradalmár társadalmi téren, de a forradalmak felé haladó radikalizmus táborába sodorta igazságérzete, ízlése, s barátsága Adyval, Móriczcal. Alkotó módszerében nem akart senkit sem utánozni és izzón élt benne a készség, hogy minduntalan újjáformálja a művészetet. A sajátját is. Ezért elemezhetőek oly könnyedén stílusváltozásai. Ezeket egyébként „modernizmus"-ának és főként „francia ízlés"-ének tulajdonítják. Ismételjük, hogy itt az évforduló alkalmával nem akarunk vitatkozni, de meg kell mondanunk, hogy akik Rippl-Rónai művészetének értékét elismerve, csupán formai fejlődés szempontjából vizsgálták e kérdést, úgy véljük, alaposan tévedtek. Mert nem vették tekintetbe, hogy a század első évtizedében a művészet „francias" orientációja, még ha bizonyos mértékig a művészeti hanyatlás tendenciáit is tükrözte, lényegében egyet jelentett a nálunk elvetélt polgári forradalmi átalakulás fő irányával: a feudalizmussal való szembefordulással. Másrészt harcot jelentett a klerikális bigottság ellen és a Habsburgok Bécsén keresztül érvényesülő konzervatív német művészi hatások ellen is.

Rippl-Rónai József csak annyiban zárkózott műtermébe, hogy nem vegyült a művészeti élet akarnokai, a feudális uralom kiszolgálói közé. És úgy „zárkózott" művészetébe, hogy alkotásaival tükrözte kora Magyarországát: elsősorban a kisvárosi kispolgárság tehetetlen tespedését és lélekábrázoló, típusalkotó erejével tanúskodó portréival a nagyburzsoázia budapesti tagjainak élvetegségét. A Horthy-fasizmus kultúrpolitikusai szemében „destruktív" művész volt. Akárcsak a már halott Ady, vagy a művészetében akkor kiteljesedő Móricz.

Valójában izgalmas művészegyéniség volt. Izgalmas maradt számunkra is formai megújulásra irányuló akarata, s nem hunyhatunk szemet stilizálásának tudatossága előtt sem. De e formai kérdések és megoldásaik számunkra csak gazdagítják művészetét, mely ha átalakít, stilizál is — a valóság lényegébe hatol, a valóságot érzékelteti. Ezért valljuk, hogy — az úgyszólván teljesen dekoratív törekvésű, s aránylag rövid „szecessziós korszakának" kitérőjét nem számítva — realista művész Rippl-Rónai. Egyes alkotásai — az *Öreganyám* mesterdarabja, a fekete-szürke, tompa színekben tartott párizsi képeiről elnevezett „fekete periódusának" alakos képei vagy a késői íróportrék, az önarcképek szívdobogtató sorozata — tekintetében fel sem merülhet ily irányú kétely. De hogyan jellemeznők másképpen számtalan rajzát, közöttük a *Párizsi munkásokét?* A *Kövezik a kaposi főutcát* és az *Utcakövezők* színekben vibráló két pasztellje, meg a *Szövőnők* szép olajkompozíciója méltán kapott helyet a Magyar Forradalmi Művészet emlékezetes kiállításán.

Élesen nézte korát, de nemcsak a hazugságot, az elesettséget, a fonákságot látta, hanem a szépséget is. Tudott gúnyolódni, de a felhőtlen életöröm szinte sugárzik színektől vidám tájképein, szobabelsőin, női portréin. Rajztudását, szerkesztésmódjának biztonságát, ötletességét is ennek szolgálatába állította. Művészete maradandó. Megragadóan szép és lelket gazdagítóan nagy.

Murányi-Kovács Endre

Johannes R. Becher:

HA EGYSZER...

Hetven évvel ezelőtt született Johannes R. Becher (1891—1958) német kommunista író és költő, korunk német forradalmi költészetének vezető alakja.

Ha egyszer minden harang zengedezve
Magasztos szózatként szól majd, hazánk,
Ha vígan leng a zászlók szine, selyme
És egybesimult dalra gyújt a szánk —

Ha egyszer majd a német állomások
Sugározva ünnepin hirdetik:
„Új Németország látott napvilágot —
A béke nagyhatalma nőtt fel itt!"

Ha ezt elérjük — és a kézfogásunk
A föld minden népéhez eljutott,
És újra fény derül a német névre —

Ha ezt elértük, szívünk feldobog,
Eloszlik majd az árny, amelyben jártunk,

S akkor te, szívem, pihenhetsz végre.

Fordította: RAICS ISTVÁN

Több kiemelkedő tudományos és ismeretterjesztő mű lát napvilágot a könyvhéten

Az Akadémiai és a Gondolat könyvkiadó kiadványairól

(Tudósítónktól.)

A május 28-án kezdődő, ünnepi könyvhéten és az azt követő hónapokban igen sok fontos tudományos és ismeretterjesztő mű lát napvilágot az Akadémiai és a Gondolat könyvkiadó gondozásában.

Két jelentős munkát ad közre például az ünnepi alkalomra az Akadémiai Kiadó. Az egyik háromkötetes kiadvány, *Arany János drámafordításainak szövegkritikai kiadása*, benne a teljes Aristophanész, valamint Shakespeare három nagy művének — a *Hamletnek*, a *Szentivánéji álomnak* és a *János királynak* — remekművű fordítása. A másik mű *Lőrincze Lajosnak*, a rádióból már jól ismert, s a közönség körében népszerűvé vált nyelvművelő előadásainak legjavát tartalmazza. A kötet *Édes anyanyelvünk* címmel jelenik meg, és a mindennapi élet legfontosabb nyelvhasználati kérdéseivel foglalkozik. A könyvhetet követően indítja el az Akadémiai Kiadó *Kodály Zoltán* szerkesztésében a *Népzenei Könyvtár* sorozatot, amelynek három első kötetében magyar népdaltípusok és népies dalok szerepelnek majd. A sorozat a magyar és a külföldi népzenetudomány eredményeit akarja gyűjtemények és tanulmánykötetek formájában hozzáférhetővé tenni a nagyközönségnek. Ugyancsak a közeljövőben lát napvilágot *Turóczi-Trostler József* válogatott tanulmányainak két kötete, *Magyar irodalom—világirodalom* címmel. A kötetek a szerző csaknem fél évszázados tudományos munkásságának legjavát ölelik fel; mintegy 50 tanulmányt, cikket ölelnek fel a magyar és a világirodalom, valamint az összehasonlító irodalomtörténet témaköréből. A Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézetének szerkesztésében jelenik meg a *Tanulmányok a magyar—orosz irodalmi kapcsolatok köréből* című, háromkötetes mű. E nagyszabású és a maga nemében egyedülálló munka 40 átfogó tanulmány- és bibliográfiai mellékletek tükrében világítja meg a két nép, a két irodalom és irodalmi élet évszázados kapcsolatait. Az *Apáczai Csere János Művei* sorozatban ezúttal a II. kötet kerül forgalomba, amely a nagy tudós *Magyar Enciklopédiájának matematikai részeit, az aritmetikát és a geometriát foglalja magában.* Az érdeklődésre számot tartó tudományos kiadványok sorából fel kell hívni még a figyelmet a *Pszichológiai tanulmányok III., Ráday Pál iratainak II., és a Tanulmányok Budapest múltjából sorozat XIV. kötetére*, továbbá *Andics Erzsébet A Habsburgok és a Romanovok szövetsége* című munkájára.

Az ismeretterjesztő művek közül elsőként kell említeni *Ambrogio Donini* olasz szerző könyvhéten megjelenő kötetét, a *Korok, vallások, istenek* című munkát. A könyvhéten kerül a boltokba *Komlós János Elárult ország* című könyve, továbbá a Világjáró sorozatban *Kende István* fényképekkel illusztrált útleírása, a *Jóreggelt Afrika!* Több világhírű felfedezésről ad könyvet az olvasók kezébe az elkövetkezendő hónapokban a Gondolat Kiadó. Ezek: *M. Burrowsnak* két év alatt 11 angol kiadást megért *A Holt tengeri tekercsek* című műve, *Koenigswald Találkozások az ősemberrel* című könyve, továbbá *Piccard professzor* világsikert aratott könyve, *A tenger mélyén.* A nagy felfedezések korába viszi majd el az olvasókat *Magidovics* műve, *A földrajzi felfedezések története.* Az Európai Antológia sorozatban *Németalföldi tengerjárók, felfedezők és geográfusok* című kötet lát napvilágot. Megjelenik *James Cook Utazások a világ körül* című műve is. A Világjáró-sorozat köteteként lát napvilágot *Csapó György* vietnami útikönyve, *Az arany teknősbéka országa.*

Érdemes néhány, az ismeretek különféle ágait felölelő fontosabb művet is megemlíteni. Ezek közé tartozik *Pálffy Endre román irodalomtörténeti könyve, Szalay Károly* monográfiája *Karinthy Frigyesről, Walter Hollitscher: A természettudományos világkép* és *Tarle Napóleon* című munkája A Nemzeti Könyvtárban jelenik meg *A magyar stilisztika útja* című kötet *Szathmári Sándor* szerkesztésében és a *Régi magyar filozófusok* című munka. Az Irodalomtörténeti Kiskönyvtárban a közeli jövőben *Johannes Becherről és Eminescuról*, a Kis Zenei Könyvtárban pedig *Mozartról* és *Verdiről* jelenik meg egy-egy könyvecske. A közönség figyelmére érdemes *Zdenek Servit Az emberi agy rejtélyei* című munkája.

A FAUSTRÓL

Jegyzetek a vígszínházi bemutató alkalmából

I.

HOGY IS KEZDJEM? Azzal, hogy a Vígszínház adósságot törlesztett Goethe remekművének előadásával? Vagy magasztaljam a vállalkozás nagyságát, a rendező merészségét? Vagy szorítkozzam a színpadi megvalósítás, a díszlet, a játék elemzésére? Mindegyikre lenne ok (vagy mentség), valahogy mégis az ügyhöz nem elég méltó kezdetnek, kevésnek érzem. De honnan is ez az elfogódottság, feszélyezettség bennem, ez a belső izgalom? Mert a Faustról van szó? Úgy hiszem, legelőbb erre a kérdésre kell választ adni, hisz' nem csupán a kritikus jár így, a legtöbb néző is egy kicsit így van ezzel a művel. Előbb a nimbusz szülte távolságot kell legyőzni, valahogy közelebb kell kerülni hozzá, hogy fesztelenül szót válthassunk róla.

A POLGÁRI MŰVELTSÉG valamikor példátlan kultuszt űzött a drámával. Nemzedékeken át úgy idézték, mint valami földön túli kinyilatkoztatást, még vallást is alapítottak, melynek Goethe volt a Messiása, a Faust pedig egyik bibliája. Száz és száz könyvet írtak róla, magyarázták, értelmezték, kőbe vésték, megtanulták kívülről. *Nimbusza* addig-addig növekedett, míg végül is valósággal maga alá temette az *alkotást.* Már Goethe panaszolja, hogy a derék németek örökké zaklatják a Faust mesterkélt interpretációival és tiltakozott művének absztrakt klasszicizálása ellen. *„Ejnye, hát vegyétek már egyszer a bátorságot s adjátok át magatokat a benyomásoknak* — mondja Eckermannak —, *hagyjátok magatokat gyönyörködtetni, megindítani, sőt, hagyjátok, hogy tanítsanak benneteket, hogy valami nagyra lelkesítsenek és bátorítsanak, csak ne gondoljátok mindig, hogy minden hiú, amiben nem leltek valami absztrakt gondolatot és eszmét!"* S nem is titkolta, hogy azért nem adja ki életében a Faust teljes szövegét, mert fél a fogadtatásától *„Becsületes, hosszú ideig tartó fáradozásaimat e különös teremtmény körül rosszul jutalmaznák* — írja röviddel halála előtt. Persze akármennyit ártott is a külsődleges tisztelet és a misztifikálás a Faustnak, azért az nem véletlen, hogy az emberi szellem Pantheonjában olyan magas piedesztálra került. Ha tehát el akarjuk űzni a tömjénfelhőket, amelyek körülötte régóta terjengenek, elsősorban azt kell megérteni, hogy miért becsülték olyan nagyra éppen ezt a művet a kultúra őszinte hívei és az emberiség legnagyobb szellemei — köztük nem utolsósorban a marxizmus klasszikusai. Más szóval: mi a titka máig is ható érvényének, miért tiszteljük ma is valahogy úgy, mintha nem is egy ember műve egy kor terméke lenne, hanem maga az emberiség, a történelem alkotta volna, hogy bevilágítsa önmaga útját. A sznobok ajnározása nem tagadása, csupán torz tükrözése a Faustból áradó ragyogó fénynek.

A FAUST TEREBÉLYESEBB MŰ, semmint hogy egyetlen markolással megragadhatnánk csupán ezt az egyetlen oldalát: oly átfogó érvényének titkát. Hogy is mondta Goethe? *„Valóban szép dolog lett volna abból, ha egy olyan gazdag, tarka és sokrétű életet, amilyent a Faustban megjelenítettem, egyetlen végighúzódó idea sovány madzagára akartam volna felfűzni."* A Faust anyaga szívósan ellenáll az ilyenfajta absztrakcióknak. Csupán arra akarok utalni, hogy a Faust korokon és nemzeteken át nyúló hatása valahol magában a főalak koncepciójában rejlik; nem mintha a fausti figura nem lenne pontos és hű kifejezése annak a kornak, nemzetnek, osztálynak, amelynek Goethe költészete volt legmagasabb irodalmi foglalata. A Faust a XVIII. század második felének, a XIX. század első három évtizedének, a német polgári kultúrának a szülötte. De ne feledjük el: az a hat évtized, amely alatt Goethe a Fauston dolgozott, magába foglalja a polgári világ legnagyobb sorsfordulóit, e 60 év alatt omlott össze Európában a feudalizmus, győzött az amerikai forradalom, vált szabaddá az út a polgári fejlődés számára, sőt, e korszak végén már a történelem porondjára lép a proletariátus is — a Faust befejezését alig másfél évtized választja el a Kommunista Kiáltványtól! Igaz, Goethe, akár Hegel, sohasem tudta teljesen levetkőzni a filisztercopfot, filozófiájának megvannak a maga korlátai, mégis, addig sohasem tapasztalt látókörre tett szert. A kor hatalmas ívelése volt a lendítő erő, amely a magasba emelte őt, zsenialitása abban rejlik, hogy ki is tudta mondani, amit látott: hisz századokkal visszafelé és századokra előre nyílt kilátás e csúcsról. Talán nem is volt még előtte költő, ki olyan időtávlatokban tudott gondolkodni, mint ő és akiben az évszázadok, az ezredek tapasztalata szubjektív, költői élménnyé is tudott válni. *„Ki háromezer évről nem tud számot adni magának, sötétben tapogat, tapasztalatlan, napról napra élhet csupán"* — valahogy így írja a Nyugat-Keleti Divánban. Nos, a fausti figura érvényének titka is valahol itt keresendő: a középkorból kilépő mágus historikus-legendás alakja a 60 év alatt mind általánosabb érvényt kapott, mondai sajátosságai mindinkább elhalványultak, míg végül is az újkori ember olyan általános típusává formálódott, amely még ma is — 130 évvel a Faust lezárása után — nem csupán a múltra emlékeztet, hanem a jövőbe is mutat.

MÁR GOETHE első fogalmazványában, az úgynevezett Ősfaust hősében fel lehet ismerni annak az óriásnemzedéknek a jellemvonásait, amely az újkor kezdetét jelezte: a Leonardók, a Dürerek, a Kopernikusok idomait. *„Oly kor volt ez* — írja Engels —, *amelynek óriásokra volt szüksége és óriásokat is nemzett, a gondolkodás, a szenvedély és a jellem, a sokoldalúság és a tudás óriásait."* Faustban, *„a lét világfenntartó lényegét"* kutató mágusban, aki félreveti a skolasztikát és a misztikát, Goethe a reneszánsz és a reformáció vezető egyéniségeit sűríti típussá. Goethe azonban nem állapodik meg a humanizmus programjánál, amely szerint — a középkor ellenhatásaként — a legmagasabb lépcsőfok, a humánum teljes kibontakozása voltaképpen azonos a világ *megismerésével,* az élet legmélyének *átélésével,* a valóság *intellektuális* elsajátításával, birtoklásával. Faust hosszú és gyötrelmes pályája végén rádöbben arra, hogy a tudás, a megismerés — bármennyire felette áll is a korlátolt, babonás hitnek —, ha önmagáért való absztrakcióvá válik, ugyancsak értéktelen és csak az emberi közösségért, a társadalomért végzett alkotó munka adhat értelmet az életnek. *„A végtelenbe kóborolva mit lel?"* — teszi fel a dráma végén a kérdést s így válaszol rá: *„Ragadja meg azt, amit ismer."* S ezt az a Faust mondja, aki kezdetben az életét is arra tette fel, hogy a végtelenbe kóborolhasson, hogy megismerhesse és kitapasztalhassa a *„tág világot"!* A tudás vágya, a kutató kíváncsiság idézte fel rettentő vízióiban a szellemeket, az kísértette meg, hogy a méregpohárhoz nyúljon, amikor rádöbben arra, hogy mégsem az az isten, akinek képzelte magát, hisz tudása még a Föld szelleméhez sem ér fel. A kutatói megszállottság volt az az ellenállhatatlan szenvedély, amely az ördög karjába kergette, ezért kockáztatta lelkiüdvét...

A Faust tehát a polgári felvilágosodásnak nem csupán diadalát hirdeti, hanem feltárja korlátait is, hisz Faust túllép a világot puszta tudásával hatalmába kerítő egyéniség eszményén és utolsó nagy látomásában egyértelműen kimondja: a teljes élet, a legátfogóbb tudás értelmét is csak a nép szolgálata, az alkotás, az emberi boldogságért végzett *munka* adja. A végső bölcsesség, hogy *„szabadság, élet, nem jár csak azoknak / Kiknek naponta kell kivívniuk"* s csak annak *„nem mossa el megannyi millió év hálandó élete nyomát"*. kinek — mint az öreg Faustnak — a legszebb pillanat, meglátni *„szabad nép szabad honát"*, hol millióknak nyílik tér tevékeny szabad alkotásra.

Így nyúlik át a fausti figura a jelenbe és a jövőbe, ebben van *egyik* oka a nagy tiszteletnek, amely megszületése óta övezi.

De ebből az is következik, hogy éppen a mi korunk emberének van legkevesebb oka arra, hogy térden csúszkáljon e mű előtt s még kevesebb joga, hogy közönyösen elmenjen mellette, mint valami fenséges, de már érdektelen monumentum mellett. Goethe persze nem volt szocialista, még preszocialista sem, a forradalmakat, amelyeket átélt is, csak bonyolult áttételeken keresztül olvasztotta művébe, de a Faust jóslatát mégiscsak a szocializmus válthatta és váltja valóra. Mi állította a teremtő elmét a társadalom szolgálatába, mi küzdötte és küzdi le az absztrakt gondolat és a gyakorlat, a szellemi és az anyagi világ ellentmondásait, mi oldja fel az egyéni boldogság, a köznapok harmóniájának és az eget ostromló nagy elrendeltetés dinamikájának dilemmáját? Még sorolhatnám tovább a fausti kérdéseket s mindegyikre egy a válasz: a szocializmus. A szocializmus, amely már túllép a fausti képzeleten. Ha játék is a gondolattal — a költői téma tán menti a játékot is —, de ma már nem kellene Faustnak magábaroskadnia, amikor a Föld szelleme a szemébe vágja: *„Föl azzal érsz, akit megértesz / Nem én velem!"* Az ember, aki az űrbe emelkedett, aki a gravitáción is úrrá lett, megváltotta Faustot! Ma már nem kényszeríthetné térdre semmiféle szellem. S ez az ember ugyanaz, aki megteremti azt, amiről Faust csak álmodhatott még, a *„szabad emberek szabad honát"* ... Az ív, tudom, szédületes, de mégis való: Nostradamustól Gagarinig, a makrokozmosz jelétől a Vosztok űrhajóig, a sírásó lemuroktól a folyókat visszafordító hatalmas művekig — íme, a Faust időszerűségének, érvényének vonala.

Rényi Péter

(Folytatjuk.)

AGGODALOM

lett úrrá rajtunk, amidőn elolvastuk az iparitanuló-iskolások részére rendezendő szellemi öttusaverseny sokszorosított kérdéseit. A csaknem négyszáz kérdés végigtanulmányozása azt a hitet ébresztette bennünk, hogy egy ilyen szellemi öttusaverseny sikeres végigküzdéséhez a legkiválóbb akadémikusok, művészek és sportszakértők egyesített szellemi ereje sem elégséges. Továbbá: az a hit támadt bennünk, hogy akik ezt a kérdéssorozatot összeállították, csak kérdezni tudnak, de felelni aligha lennének képesek a saját maguk által megfogalmazott kérdésekre. Vitathatatlan tény, hogy hazánkban rendkívül sokat emelkedett az általános kulturális színvonal, de ugyan ki tudna megfelelni arra a kérdésre, hogy „Mióta dolgoznak a főváros utcáin cipőtisztítók?" De ha valaki véletlenül válaszolni tud erre a képtelen kérdésre, akkor alighanem megbukik a következő akadálynál: „Szegeden melyik épületek épültek gótikus stílusban?" Aránylag igen alacsony még nálunk a Szeged építéstörténetével, s ezen belül is a gótikával foglalkozó ipari tanulók száma — miért hát e kérdés?

De menjünk tovább! Egy másik kérdés így hangzik „Hány eszkimó van?" — s ha valaki emberül megfelel erre, akkor törheti a fejét iparitanuló-iskolás létére, hogy „Mi a Magyar Tudományos Akadémia jelmondata?"

A kedélyeket ezek után lecsillapíthatjuk. Mert vannak egyszerűbb kérdések is, okos, egyszerű, mindenki által megválaszolható kérdések, mint például: „Mi az olimpiai falu?" vagy: „Mit jelent a sakkban a matt?"; „Mikor élt Ady Endre?" Mert ha netán valaki nem tudná, hogy mikor kezdték a pesti utcán tisztítani a cipőket, vagy hogy — mert ilyen kérdés is van — miképpen becézték azt az istentudjahogyhívják osztrák futballcsapatot, az javíthat helyzetén, ha tudja, hogy mikor élt Ady Endre. Esetleg fordítva is. Ha nem tudja, hogy mikor élt Ady, megmentheti helyzetét, ha becézni tudja a futballcsapatot.

Nekünk is van egy kérdésünk. Nem volna-e helyesebb bevonni ezt a sokszorosítványt, s kiadni helyette egy valóban megfelelő kérdéssorozatot?

Liszt- és Bartók-kiállítás nyílt Prágában

A prágai zenei fesztivál elsőheti műsorában több koncerten emlékeztek meg a prágai konzervatórium alapításának 150. évfordulójáról.

Péntek este *Bächer Mihály,* a Szlovák Filharmónia szimfonikus zenekarának hangversenyén Liszt Ferenc *Danse Macabre* című szerzeményét játszotta, *Hans Swarovsky,* osztrák karmester vezényelésével. Bächer Mihály bemutatkozása a Prágai Tavaszon kitűnően sikerült, a hallgatóság újra meg újra a dobogóra hívta a fiatal magyar művészt.

A prágai művészházban, a zenei fesztivál hangversenyeinek színhelyén péntek délután Liszt- és Bartók-kiállítás nyílt meg a két nagy zeneszerző jubileuma alkalmából. A kiállítás ünnepi megnyitásán *dr. Frantisek Kahuda,* iskola- és kultúrügyi miniszter és *Benke Valéria* művelődésügyi miniszter mondott beszédet, majd *Václav Holzknecht,* a Prágai Tavasz zenei fesztivál elnöke méltatta Liszt Ferenc és Bartók kimagasló szerepét a világ zeneirodalmában. *Mező László* gordonkaművész, a Prágai Tavasz zenei versenyének díjnyertes művésze és a csehszlovák Dvorak vonósnégyes Liszt- és Bartók-szerzeményeket adott elő.

A megnyitó ünnepségen megjelent *Antonin Gregor,* a külügyminiszter első helyettese, a csehszlovák zenei élet sok kiválósága, valamint *Marjai József,* a Magyar Népköztársaság prágai nagykövete és a diplomáciai testület képviselői.

A moszkvai Művész Színház műsorra tűzi a „Tizenegyedik parancsolat"-ot

(Tudósítónktól.)

A moszkvai Művész Színház, a szovjet főváros vezető drámai színháza a következő évadban bemutatja Mesterházi Lajos *Tizenegyedik parancsolat* című művét.

Konszkij, a színház főrendezője, a Népszabadságnak adott nyilatkozatában elmondotta, hogy látta a darab budapesti előadását.

— A darab drámai feszültsége, Bulla Elma, Páger Antal, Szakáts Miklós árnyalatokban gazdag, kifejező játéka, amely valójában maximálisan kihasználta a cselekmény adta lehetőségeket, mély hatással volt rám, bár akkor még csak nagy vonalakban ismertem a cselekményt. Most, hogy Bocsarnyikova fordításában, megismerkedtünk a darab teljes szövegével — az elhatározás tette érlelődött.

Szolodovnyikov, a színház igazgatója hozzátette:

— Nemrég ismertem meg a színdarabot: mindenekelőtt atmoszférateremtő ereje, hitele és aktualitása hatott rám. Dramaturgiánk a szerzővel egyetértésben, bizonyos rövidítéseket hajt végre a darabon, hogy cselekményét még pergőbbé tegye.

Földeák János:

TÖBB LETT, MINT A FÖLD URA!

(A CSEPELI PAPÍRGYÁR UDVARÁN)

Az ember műve, amit látsz szerte,
csak a föld, víz és levegő
az örökség, de benne a társak:
a gondtalanul lebegő
pacsirta, a sok cikázó fecske,
a szemtelen kis verebek
mintha azért vennének körül, hogy
arra emlékeztessenek,
nem vagy egyedül — a jussod osztott
akkor is, ha a hatalom
birtokosa, okos diktátor vagy
minden elemen, anyagon;
még akkor is, ha köből, cementből
a kéklő égig emeled
épületeidet, s ha fémekből
mindenféle szerkezetet
találsz is ki, és energiákat
csikarsz hozzá a föld alól
zsákmányolt szén és a nyugvó, ömlő
víz tulajdonságaiból —
még akkor is megosztott a jussod,
s hiába hajszolja heved
a titkok föltárása, tűrnöd kell,
hogy szemtől-szembe kinevet
az étkes egér s oktondi vadnyúl;
a taposható bogarak,
férgek is, ahogy a gyári udvar
birodalmában rajzanak —
gépek zúgása, villanynak, gőznek
földet rengető ereje
annyi se nekik, mint neked nyáron
a viharzó ég döreje;
úgy élnek a technika ezernyi
csodái közt, oly fesztelen
közelben, mintha csúfolódnának
a tökéletes emberen,
s rajtad is, költő, ki azon töprengsz
hogy a valóság mily fura
harmónia, de a fegyelemmel
mindig újabbat teremtő ember
már több lett, mint a föld ura!

A NÉPSZABADSÁG KULTURÁLIS MELLÉKLETE

Rippl-Rónai József

CENTENÁRIS KIÁLLÍTÁS A NEMZETI GALÉRIÁBAN

Hat hete emlékeztünk meg születésének századik évfordulójáról. És most megnyílt kiállítása a Nemzeti Galériában, hogy a látogatók tízezrei s tízezrei csodálhassák meg Rippl-Rónai József nagyszerű művészetét. Jegyezzük fel mindjárt: nemcsak a szocialista kulturális forradalom során mindinkább szélesbedő s ízlésében mind igényesebbé váló kiállításlátogató új közönségnek jelentős ez az esemény, hanem annak tekinthető ez év nyarán fellendülőnek indult idegenforgalmunk szempontjából is. A hazánkat járó külföldiek, azon túlmenően, hogy a Nemzeti Galéria emeleti helyiségeiben gyors áttekintést nyerhetnek a múlt és a jelen század magyar képzőművészetéről, a földszinti teremsorban közelebbről megismerkedhetnek egyik legnagyobb mesterünknek alkotásaival.

Önarckép, 1924.

Mert teremről teremre haladva feltárulkozik Rippl-Rónai József művészetének gazdagsága, s változatosan ajándékozza meg a nézőt a szépség látványával. Ugyanakkor az *elgondolkodás* örömét is adja. Mert elgondolkodtató művész Rippl-Rónai József, még ha ez talán nem is volt szándéka. De mert művészetének élményalapja mindig a realitás, és ő láttatni is akarja a valóságnak általa megfigyelt képét: művészi erővel sikerül megmutatnia s a nézőt emlékezetébe vésni azt az immár letűnt világot, amelynek korántsem csupán felületét, hangulatát érzékelteti, hanem tükrözésükben az eltitkolt vagy letagadott ellentmondásokat, gyötrődéseket, hazug és igaz álmokat is.

Emlékezései egy helyén Rippl-Rónai megírta, hogy művészi fejlődése, önmagára találása útján, elvi meggondolások alapján, pontosabban: alkotói problémák miatt miként szakadt el Párizsban mesterétől és jótevőjétől, Munkácsy Mihálytól. *„Énbennem... érlelődött az egyenlő módon való festés hite: a kép minden részét egyformán fontosnak tartottam, nem adtam elsőbbségi jogot egyes részeknek... A kép minden része egyformán lényeges, fontos, azért minden részét egyformán kell festeni..."* Vajon e saját művészetére oly jellemző megjegyzésekben láthatunk-e a festői technikán felül is útmutatót? Vajon az „egyforma fontosság" fentiekben kifejtett elve bizonyos eltárgyiasodáshoz, hamisan objektív szemlélethez vezette-e a művészt?

E kérdésre a kiállítás egésze ad tagadó választ. Mert megfigyelhetjük, hogy például a megjelenített alakokkal technikailag bármennyire is „egyforma fontosságú" részként ábrázolta Rippl-Rónai bizonyos képein a szobabelsőt, vagy annak részleteit, díszítését — mindezzel együtt, lényegében az egésznek, *a társadalmilag nagyon pontosan meghatározott valóságnak* ábrázolását, legteljesebb kifejezését célozta. És ha a kaposvári tanító művészfia gyengédséggel, szeretettel is festette szülői, saját vagy ismerősei otthonát, műveit szemlélve, odaképzeljük festés közben ajka szögletébe a gúnyt is — *megértő* gúnyt. A kisvárosi és kispolgári kényelem, tespedtség és unalom így lepleződik le Piacsek bácsi színességében és csúfondárosságában elragadó festménysorozatával. És vajon melyik korabeli művészi alkotás egyenértékű ezzel a leleplezéssel? Rippl-Rónai barátjának, művészi küzdelmei között ifjabb harcostársának, Móricz Zsigmondnak novellái, kisvárosi regényei.

Kövezik a kaposi főutcát, 1905.

S ezzel megjelöltük e festmények társadalmi jelentőségét is századunk első felében. Még ha számba is vesszük e képzőművészeti alkotásoknak a Móricz-írásokhoz képest szűkebb hatókörét, megértjük, hogy miért fogadta a századforduló „úri világa" oly megbotránkozó ellenszenvvel Rippl-Rónainak az akadémikus, műcsarnoki ábrázolást elvető, s támadó művészetét, és miért tartották azt „destruktív"-nak a Horthy-fasizmus hivatalos ítészei.

A centenáris kiállítás első termében mutatót láthatunk Rippl-Rónai ama párizsi korszakából, amikor még nem szakadt el mesterétől, Munkácsytól. *(Anya gyermekével.)* Azután büszkén felsorakoznak a maga egyéni kifejezését meglelő fiatal művész első, úgynevezett fekete-korszakának ma már klasszikusnak tekintett mesterdarabjai. *(Nő fehérpettyes ruhában, Ágyban fekvő nő, Öreganyám, Karcsú nő vázával, Kossuth-imádó Ripli bácsi.)* E 90-es években létrejött alkotások között találhatjuk azt a kis pasztellképet *(Mélyvák között)*, amely távolabb mutat, Rippl-Rónai művészetének egy későbbi periódusára, amikor másfél évtizednyi külföldjárás után hazatérve Kaposvárra, palettájának színei kivilágosodtak, áttüzesedtek.

E változás nem történt hirtelen. Az átmenetet jelzik a tájképek csakúgy, mint egyes női portrék. (Közöttük az elragadó finomságú s merészségű *Cleo de Mérode rokona.*) Eleinte még a hazai enteriőrképek jó egynéhányán is nagy szerepe van a feketének, amíg azután a világosabb, pasztellszínek veszik át az uralmat.

A kiállítás rendezői egyaránt ügyelve a színhatásokra s a nagy mester stílusának fejlődésére, nagyon szép választékban mutatják be a Rippl-Rónai által „kukoricás"-nak, mások által mozaikosnak, pettyesnek nevezett korszak legszebb darabjait. A művész e korszakban eleinte laza pettyekben rakta fel a színeket, később egyszerűsített eljárással, az előre festett, vastag kontúrok közé helyezte a kisebb-nagyobb színkockákat, annyira lazán, hogy a közök szembetűnjenek — mintha a megcsodált bizánci színes mozaikképek hatását kívánná érzékeltetni. *(Park aktokkal, Lazarine és Anella, Szinyei Merse Pál.)*

Mind e szépség hirtelen megdermedt. Kitört az első világháború. A kiállítási teremfaltól előreugrón, egy állványon megdöbbentő, Rippl-Rónai szépségköszöntő művészetében szinte rokontalan alkotás: az *Ókulás néni.* Rútságával, erőszakosságával elárul valamit a művész megrendüléséből. A forradalmak legyőzése után, a beköszöntött bikacsökös, darutollas új barbárság idején az öregedő, fáradékony mester úgyszólván kizárólagosan a kisebb formátumú pasztellképek alkotásához érez erőt. Ablakából nézi riadtan s pasztellkrétával örökíti meg a tájat, pasztellkrétával rajzolja íróbarátait, kutatva a homlokuk mögött meghúzódó gondolatokat, rajzolja önmagát, immár kérdéseket sem téve fel. És szinte búcsúzóul az élettől, a szépségtől — újból és újból papírra veti a fiatal lányok, asszonyok varázsos arcképeit.

Rippl-Rónai számontartott mintegy 2400 képéből *126 olajfestményt és pasztellt mutat be a centenáris kiállítás*, kiegészítve néhány tucatnyi akvarellel és rajzzal. (Közöttük az elragadó *Fiatal nő rózsával*, e nagyméretű tanulmány, illetve terv, az ismert szőnyegéhez. A mester iparművészeti munkásságára egyéb utalás nincs is itt.) A rendezők nyilván az anyag levegős elhelyezésére s arra törekedtek, hogy Rippl-Rónai magasra ívelt művészi útján minden állomást a legjellemzőbb darabokkal mutassanak be. Céljukat el is érték: bármennyire is sajnálhatják Rippl-Rónai művészetének hívei, hogy *aránylag* kevés művet láthatnak, a nagyközönséget nyilván mennyiségileg is kielégíti majd ennek a nagyon jól rendezett kiállításnak változatosságban és értékekben gazdag anyaga. A Nemzeti Galéria rendelkezésre álló helyiségei jelenleg többre nem is nagyon elégségesek. Viszont azok, akik most e kiállításon ismerik meg közelebbről Rippl-Rónai alkotásait és azok is, akik régebbi tisztelői, joggal várják, hogy a felépülő budai várpalotában az új Nemzeti Galéria, ha majd megfelelő számú s méretű helyiséggel fog rendelkezni, teljesebben és főleg grafikai anyagában gazdagabban mutassa be majd a magyar népnek és az egész világnak a mi nagyszerű „Riplink" művészetét.

Murányi-Kovács Endre

Lazarine és Anella, 1910.

Piacsek bácsi babákkal, 1905.

Illyés Gyula:

GYORSVONAT AZ ALAGÚTBÓL

Gyönyörű volt a pillanat,
mikor a hosszú alagút
kénbűzéből a gyorsvonat
a viadukt
két hegy közé feszült
könnyed ívére kiszaladt
velünk
s a sínek és a kerekek
lárma-párbaja közepett
egyre gyorsabb, egyre vadabb
ütemben kattogatva, hogy
ta-tat, ta-tat,
ta-tat, ta-tat, futott,
robogott szabadon azon
a csupa-csont, csupa-izom
égmagas vas-szerkezeten
föltarthatatlan győzelem
ős mámorával szilajon
bele-belefütyölve
a lenti óriási völgybe!

Fönt az örök Nap és lenn
erdők, mezők
akváriuma, az Idők
hatalmas, zöld állóvizében!

Ta-tat,—zsupptetők, vártetők,
dülöngő-fejű temetők,
fatornyú templomok
fölött futott,
vitt bennünket az a ta-tat,
vízmalmok, kígyózó patak,
szomjasan patakhoz tapadt,
rettegve meglapult,
(mert mennyi múlt-
próbálta) csöpp faluk
fölött, alva is rettegett,
(mert mindig vészt-hozó) utak
fölött, az el sose-maradt
asztag-égető seregek
fölött, kivégző osztagok,
karók, bakók
fölött futott, fölül szaladt,
ment a vonat mind biztosabb
hittel csattogva, hogy ta-tat,
ta-tat, ta-tat:

mint harci hírvivő, aki
a várva-várt segélycsapat
jöttét futástól elakadt
üvöltéssel dadogja ki!

Megnyílt az észt, lett és litván grafikai kiállítás a Szépművészeti Múzeumban

A Szépművészeti Múzeumban szombaton megnyílt az észt, lett és litván grafikai kiállítás. Az ünnepi megnyitón jelen volt *Szecsődi László*, az MSZMP Központi Bizottsága tudományos és kulturális osztályának helyettes vezetője, *Pataki János*, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének főtitkára, a Külügyminisztérium, a Művelődésügyi Minisztérium, a Kulturális Kapcsolatok Intézetének több vezető munkatársa és a magyar művészeti élet több ismert személyisége. Ott volt a megnyitón *M. A. Kukanov*, a Szovjetunió budapesti nagykövetségének titkára és *I. D. Gricenko* attasé, valamint a baráti országok diplomáciai képviseletének több tagja.

Dr. Pigler Andor Kossuth-díjas művészettörténésznek, a Szépművészeti Múzeum főigazgatójának bevezető szavai után *Ék Sándor* Kossuth-díjas érdemes művész méltatta a kiállítást. (MTI)

A Tiszta égbolt képviseli a szovjet filmművészetet a moszkvai filmfesztiválon

Moszkvában bejelentették, hogy a szovjet fővárosban július 9-én megnyíló nemzetközi filmfesztiválon a Lenin-díjas *Grigorij Csuhraj* rendező immár világhírűvé vált filmdrámája, a *Tiszta égbolt* képviseli a szovjet filmművészetet.

A fesztivál versenyeire eddig harminc egész estét betöltő játékfilmet és negyven rövidfilmet neveztek be. (TASZSZ)

JELKÉP ÉS VALÓSÁG*

Úgyszólván irodalomkritikai közhely már Sánta Ferenc novelláival kapcsolatban elbeszélő tehetségének emlegetése. Elbeszélései közül a *Kicsi madár, Sokan vagyunk, Emberavatás* tartós helyet biztosítanak szerzőjüknek az elkövetkező évtizedek novellaantológiáiban. Emberi veretű, szép frások ezek.

Új kötetében nem nehéz felfedezni a korábbi hangok folytatását. Hol népies ízekkel elegyített idilli elbeszélésben *(Sárga virág, kék virág)*, hol a népballadák légkörét megidéző történetben *(Bíró Juli)*, hol a XIX. századi paraszti elbeszélésekre ütő novellában, amelyben a hagyományos társadalmi szituációt modern lélektannal tölti meg az író. *(Szegény leány, szegény legény)*. Mesei színekben játszik a *Mag a tarlón* című írása is. Még a *Föld* című elbeszélésből sem hiányzik a mesei levegő, immár nemcsak a paraszti múltat ölelve körül, hanem az egyéni és közös paraszti lét mezsgyéjén állók gondjait. Lehetne vitatkozni a szerzővel azon, hogy alkalmas-e ez a sajátos, mesehatáron mozgó ábrázolásmód a mai vagy tegnapi paraszti élet novellisztikus kifejezésére. Szerintünk Sánta elbeszéléseinek ábrázolásbeli tendenciája rejti magában a helyes választ: minél közelebb kerül az író a mai világhoz, annál inkább ritkul írásaiban a mesei atmoszféra. *(A csillagokig, Föld.)* Gyermekkori emlékekre beidegzett írói látásmódját az új témák merőben új közegek közé vezetik, s ez az új környezet az írói szemlélet, az ábrázolásmód változásait, konkretizálódását is megköveteli.

Ha a kritika simább útját választanánk, folytatva ezt a gondolatsort, rámutathatnánk még Sánta elbeszéléseinek egy s más jellegzetességére. Dicsérhetnénk stílusát, elbeszéléseinek művészien feszes szerkezetét, s befejezésként megállapíthatnánk, hogy az *Olasz történet-ciklusban* új hangokat is megüt az író, távolodóban a népmesei tónustól. Mivel azonban mélyebb, bonyolultabb és problematikusabb értelmét is érezzük ezeknek az írásoknak — kiváltképp az Olasz történetekben —, mint amit a puszta tartalom kínál —, nem is rekeszthetjük itt be gondolataink menetét.

A Müller család halálában a legszorongatóbbak az elbeszélés áramlásának mélyvizi zavarai. Wolfgang Müller életének egyetlen feladata nagylétszámú családjának ellátása, s ennek kedvéért odahagyja hivatását s rendőrnek áll a náci Németországban. Majd mikor anyósa figyelmezteti, hogy az összeomlás után felelősségre fogják őt vonni a győztes hatalmak, Müller náciellenes és a szövetségeseket éltető feliratokkal mázolja tele a kisváros utcáit. Letartóztatják, halálra ítélik. A novella alapgondolata, hogy a kisember magatartásának normáit a család eltartásának kényszere határozza meg, ez számára a legfőbb erkölcsi parancs. Ugyanakkor ezek a familiáris normák beleütköznek a Hatalom érdekeibe, s Müller a család „hősi halottja" lesz.

Ha ezt a gondolatot konkrét körülmények között fogalmazza meg az író, akkor elfogadhatjuk, mint egy adott helyzet tragikumát. De ha nem elég konkrét az ábrázolás, ha nem típusokban, hanem jelképesen értelmezhető figurákban és körülmények között jelenik meg az írói gondolat, akkor tüstént az általános emberi, örök emberi érvényesség jogait követeli, s ez esetben óhatatlanul eltorzul az, ami konkrét esetben esetleg igaz. Sánta novellájában a konkrétság és jelképesség sajátos ötvözetet alkot. Mintha az író állandóan a kétféle értelmezhetőség mezsgyéjén egyensúlyozna. Nyílt szavakkal sehol sem szól ennek a kiszolgáltatottságnak *más* hatalomban is lehetséges létezéséről. De mert a nácizmus rajza nem elég tipizált, nem elég konkrét az elbeszélésben, inkább csak díszlet, s funkciója szerint hatalomjelkép, óhatatlanul „kettős kép" kezd rezegni az olvasó előtt. Müller voltaképpen bábú, akin beteljesedik a törvény, s aki megint csak olyan ötvözete konkrétnak és jelképesnek, ami alkalmat ad a kettős értelmezésre: egy konkrét történet passzív és groteszk hőse ő, de egyben egy általános érvényre igényt tartó írói gondolat hordozója is. Ne riadjon meg az olvasó, ha itt kritikailag emlegetjük az „általános érvényt", s ne tévessze ezt össze azzal a jogos esztétikai igénnyel, mely általánosító erőt kíván az írói alkotástól *Az általánosító erő csakis egy gondolat objektive reális érvényességi körén belül jelenthet eszmei és esztétikai emlékedést. Ha túllép ezen a körön, az általánosító törekvés visszájára fordul, s alászsa az ábrázolás realitását* — hamisításssá, hazugsággá válik.

Sánta elbeszélésénél maradva: senki sem tagadhatja, hogy egy sokgyermekes családapa a mi társadalmunkban is belekerülhet az anyagi kényszer szorításába, s hogy családja megélhetését biztosítsa, esetleg olyan munkakör ellátására vagy eszme képviseletére is vállalkozik, ami egyébként nem fér össze egyéniségével vagy meggyőződésével. Tehát: a család anyagi érdekeiért megalkuszik. Ha ez így van — kérdezhetné valaki —, akkor miért bíráljuk Sánta *általánosító* problémafelvetését? Azért — válaszoljuk a fiktív kérdezőnek —, mert míg a fasizmusban a familiáris normák szerint cselekvő kisembernek van bizonyos relatív erkölcsi fölénye, illetve erkölcsi felmentése a Rend moráljával szemben (azaz a korlátolt családcentrikus világnézet is emberibb, mint a fasizmus Rendje), addig a szocialista társadalomban szó sincs efféle relatív erkölcsi fölényről. A puszta családi érdekek szerint való „helyezkedésnek" a szocializmusban, ha lehet, is személyi indokoltsága, de semmiféle morális igazoltsága nincs *ezzel* a Hatalommal *szemben*. Ennek az igazságnak a *lényegén* nem változtat az esetleges igazságtalanságok, tévedések, jogtalan egyéni hányódások lehetősége sem. Ezeknek a zavaró motívumoknak a reális helye is csak a Hatalom *jellegének* kifejezésén belül érzékeltethető hitelesen a művészi ábrázolásban. Hogy a családi érdek és a Hatalom esetleges konfliktusában hol a morális fölény, hogy ez a konfliktus hogyan fogalmazódik meg az életben és a művészetben, hogy a család és a Hatalom közé szorult családfenntartó tragikus vagy tragikomikus hős-e, hogy harca megrázó emberi küzdelem, vagy pedig mélyebb emberi tartalmat nélkülöző szélmalomharc, azt, túl az egyéni színeken és esetlegességeken, lényegileg a Hatalom *jellege* határozza meg. S természetesen az is, hogy képes-e az író realista módon ábrázolni ezt a jelleget.

Tehát hamis az olyan képlet, amelyben a „hatalmi-együttható" *bármilyen* Hatalommal behelyettesíthető. Sánta ilyen képletet állít fel, s hiába ábrázolja ő kitűnően Müller és a család kapcsolatában a tragikomikus mozzanatot, hiába győz meg arról, hogy Müller nem hőse, mártírja a családnak, hanem szomorú, s egy kissé mosolyra ingerlő áldozata — a kisember és a Hatalom konfliktusát az általa teremtett helyzetben sem tudja olyan módon tipizálni, ahogy azt a valóság követeli.

Ez az eltorzuló általánosítás legerősebben a Müller-novella ábrázolástechnikájából árad, de többé-kevésbé jelen van az *Olasz történet-ciklus* további darabjaiban is. Még a *Tyúk és kakas* olvastán is kétely támad bennünk, vajon pusztán egy első világháború idején játszódó történetet olvasunk, vagy pedig általános érvényű példabeszédet arról, hogy a háborúk mindig a nép ellen, a nép érdekeitől távol zajlanak, függetlenül attól, hogy ki harcol ki ellen. S ebben a síkban a háború is jelképileg hat, és a történelem, a politika az „ügyek" hullámzását fejezi ki, amely mindig a népet sújtja, a történelem alatt meghúzódó, az örök kiszolgáltatottságban szenvedő, de megmaradó népet. Sánta mindezt nem írja le. De novellájából egy olyan írói szemléletre, olyan népfogalomra lehet következtetni, amelyben szerepe van egy ilyen misztifikáció motívumnak is.

Félrevezetik az írót, tévútra viszik, akik arról szeretnék meggyőzni, hogy a *népi* jelző csakis az ösztönös élményt, indulatot illetheti. *Népi* az értelem, az intellektualitás is, ha történelmi igazsága szerint segíti az emelkedő népet. Akár a szövetkezetig, akár „a csillagokig". Van Sánta kötetében egy kitűnő novella, az a címe: *Sok úr, egy paraszt.* Szól pedig ez az elbeszélés egy elkeseredett parasztemberről, aki betérve a vendéglőbe, látva a verekedő úri társaságot, a pult mellől kezdi dobálni borosüvegekkel a verekedőket, hátra se fordulva, csak amúgy vaktában. Mindegy, kit ér az üveg, az egyik is úr, a másik is úr. Ez a történet a múltban zajlik. Akkor még ez a hátrafelédobálás is célhoz juttathatta a felgyülemlő indulatokat. De ha Sánta parasztja manapság akar telibetalálni, akkor meg kell fordulnia, okosan szemügyre kell vennie a célt, mert a vaktában hajigálás több kárt okozhat, mint hasznot. Nem tehet másképp az igazi író sem. Látóvá, méghozzá éleslátóvá kell tennie az érzelmeit, indulatait, s a látás képessége nem adatik meg, csakis az igaz célt ismerő értelemmel. Lehet, hogy akadnak Sánta körül olyan tükörtartók, akik szépnek mutatják a torzat, merésznek a tévest, morálisnak az igaztalant. Ne akarja az író ezekben a rossz tükrökben megtalálni a maga igazát. Lépjen bátran előre a konkrét igazságok útján.

Pándi Pál

* Megjegyzések Sánta Ferenc Farkasok a küszöbön című könyvéről.

A HUNNIA FILMGYÁR TERVEIBŐL

(Tudósítónktól.)

A Hunniában három alkotás vár bemutatóra. Keleti Márton rendezésében Tatay Sándor ifjúsági regényének, a *Puska és galamboknak* filmváltozata; Solymár József forgatókönyve nyomán Nádassy László *Megöltek egy leányt* című balladai hangvételű munkája, s Hegedüs Zoltán—Mészáros Gyula *Az ígéret földje* című, a nagy építkezések világában játszódó drámai története.

A közeljövőben kezdődnek meg a *Jó utat autóbusz* felvételei. Fejér Tamás készíti ezt a riportelemeket magába foglaló, az Ikarusgyárról szóló filmet, az üzem egykori dolgozója, *Békés József* forgatókönyve alapján.

Máriássy Félix falusi tárgyú filmmel lép majd a közönség elé. A *Megszállottakat* Kékesdi Gyula és Almási István novellájából Galambos Lajos írta filmre. Salamon Pál *Utbar magunk felé* ideiglenes című forgatókönyvét Herskó János rendezi. Komoly vállalkozásnak ígérkezik Makk Károly új filmje, a *Szalmavirág.* A forgatásra előreláthatólag augusztusban vagy szeptemberben kerül sor.

Bán Frigyes Galabárdi Zoltán fiatal író *Századik századélk* című paraszttárgyú vígjátékát viszi felvevőgép elé. Nagyon valószínű, hogy ebben az esztendőben új rendezőt avatnak a fiatal Palásthy György személyében. Első filmje Csizmarek Mátyás bűnügyi vígjátéka lesz, az *Egy autóbusz nem áll meg*, amelynek érdekessége, hogy cselekménye túlnyomórészt a címben szereplő autóbuszon játszódik. Gertler Viktor a *Hadiözvegy* című Solymár József-novella megfilmesítését készíti elő.

A következő esztendőben filmet kívánnak készíteni az 1956-os ellenforradalmi események során mártírhalált halt kommunista, Mező Imre életéről. Előrehaladott tárgyalások folynak Bartók Béla *Csodálatos mandarinjának* és *A kékszakállú herceg vára* filmjogának megszerzésére. Ha ez sikerül, úgy a nagy zeneszerző e két halhatatlan remeke végre a felvevőgép elé kerülhet. Ugyszintén a tervek között szerepel Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című történelmi regényének szélesvásznú filmváltozata.

Tanévzárás és diplomakiosztás a főiskolákon

A Pécsi Pedagógiai Főiskolán szombat délelőtt 200 végzős növendék vette át ünnepélyes külsőségek között az oklevelét. A fiatal pedagógusok közül csaknem minden negyedik szerzett *idegen nyelvű tanári diplomát, oroszt, németet* vagy *délszlávot.* A német és délszláv szakos tanárok a nemzetiségi vidékek általános iskoláiba kerülnek, ahol anyanyelvükön tanítják majd a gyermekeket.

Szombat délelőtt tartották meg a Színház- és Filmművészeti Főiskola tanévzáró ünnepélyét is. *Olthy Magda* főigazgató ünnepi beszédében elbúcsúztatta a főiskola végzett növendékeit. Idén negyvenhat hallgató: tizenkilenc színész, hat színházrendező, egy dramaturg, tíz filmrendező és tíz operatőr hagyja el a főiskolát.

Szombaton 73 új doktort avattak a Szegedi Tudományegyetemen. A doktorrá avatottak közül 48-an most végezték el a jogi kar levelező tagozatát, 25-en pedig korábban voltak hallgatói az egyetem bölcsész- és természettudományi karának. Az új doktorokat *dr. Antalffy György*, a Szegedi Tudományegyetem rektora köszöntötte.

Szombaton tartotta tanévzáró és diplomakiosztó nyilvános tanácsülését a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem tanácsa. *Dr. Rapcsák András* oktatási rektorhelyettes ismertette az eltelt egyetemi év munkáját.

A HABÁN KERÁMIÁK MŰHELYÉBEN

Kávés-, teás-, boros-, dohányzókészletek, vázák, mindenfajta edények — használati tárgyak és szobadíszek — tarka sokasága fogad bennünket a Kaposvári Agyagipari Szövetkezet műhelyeiben. *Tamás László*, a „népművészet mestere" szívesen vezet végig bennünket a műhelyeken, s tőle tudjuk meg azt is, hogy a sárközi díszítőelemekkel, a cirokfestéssel, s főként az úgynevezett habán mintákkal ékített edényeket szívesen viszi haza otthonába a környék lakossága. A szövetkezet egyébként Budapestről, sőt, külföldről is sok megrendelést kap: jelenleg például angol exportra készít dohányzókészleteket, tavaly meg Belgiumba szállított, s ma már úgyszólván nincs olyan ország, ahová ne jutottak volna el a kaposvári cserepek.

Tamás Lászlóról, az itt látott szép kerámiák fő ihletőjéről vajon mit is állapíthatna meg a felületes szemlélő? Külsőre tisztes iparosember, olyan, amilyen sok millió él még a világban, s végzi szorgos, hasznos munkáját. Naphosszat ül az ősi fazekasszerszám, a korong mellett, és fáradhatatlanul formálja az agyagot. Ám, aki kissé közelebbről is megismerkedik vele, hamarosan megtudja, hogy ez a derűs, munka közben vidáman anekdotázgató fazekas: *igazi művész.* Művész és kutató.

Egy igen értékes hagyomány életrekeltése fűződik a nevéhez: ő újította fel a lassacskán feledésbe merült *habán edények* készítését. A habán kerámiák hajdan, a XVI. században a Felvidékre bevándorolt anabaptista fazekasoktól kerültek hozzánk. E régi edények — hasas bödönök, korsók — kizárólag gyakorlati célt szolgáltak: kiválóan alkalmasak voltak liszt, tojás, zsír, olaj és más élelmiszerek tárolására. Tamás László és munkatársai esze és keze nyomán ezek a mi szemünkkel nézve vaskos, ormótlan edények kecses vázákká, meg a már említett mai használati tárgyakká finomultak. De ha összehasonlítjuk ezeket a múzeumokból, meg öreg parasztházak padlásának homályából előkerült munkákkal, azt látjuk, hogy híven őrzik XVIII—XIX. századi elődeik élénk színeit, ámbár jócskán akad olyan is, amelyik — a megrendelők kívánsága szerint — lágyabb, pasztellszínekben pompázik.

Bizony nem volt könnyű felújítani a feledésbe ment mázkészítési, festékkeverési eljárásokat, hogy a hagyományos minták régi színeiket kapják. De sikerült, s tulajdonképpen ez az, amit Tamás Lászlónak, meg a vele együtt kísérletezőknek köszönhetünk és az, hogy a maguk tervezte, új vonalú edények mind magukon viselik az ősi minták formai jellegzetességeit, anélkül azonban, hogy utánzatok lennének.

Ezt a nagyméretű vázát a legközelebbi népi iparművészeti kiállításra készíti Tamás László, a népművészet mestere.

A habán kultúrának minálunk az utóbbi évtizedekben nem akadt művelője. Most már azonban nagyon biztató, hogy Tamás Lászlón kívül többen is fáradoznak a mai követelményekhez igazodó kimunkálásán: *Falusi Júlia, Szirmai Olga* népművészek és mások. Különös említést érdemel Tamás mester egyik igen fiatal tanítványának, az alig 2[illegible] éves *Barth Máriának*, mind gazdagabban kibontakozó népművész-munkássága. Azt mondják rá komoly ígéret. Éppen amikor ott jártunk, j[illegible] forma- és arányérzékkel szabad kézzel festette a angliai útra induló dohányzókészletekre a hagyományos és mégi egyéni habán mintáit.

Ezeknek a szorgalma és tehetséges művészeknek köszönhető, hogy nagy múltú magyar habán kerámia nagy jövő[illegible]nek néz elébe.

Szabadi Sándor

csak benső világának hiánytalan kifejezésére acélozta minden erejét, a tizenöt éve halott művész alkotásai most is töretlenül állják az időt.

Van valami lebilincselő a Petrovics könyveit jellemző tartózkodó, fékezett írásmódban. Mérlegelt jelzői plasztikusak, mondatainak lélegzetvétele egyenletes. Meg van benne a hajlandóság arra, hogy tárgya iránti lelkesedését nagy önuralommal leplezze s csak egy-egy nagyobb periódus végén engedje hirtelen fellobogni. Szép példája ilyetén eljárásának a Rippl-Rónai-könyv befejezése is. Ez egyúttal fejtegetéseinek summája. Mindenki egyetérthet vele. Szívesen idézzük:

„Rippl-Rónai életműve a legnagyobbak közé tartozik a magyar festészet történetében. Művészetével egy egész kis világnak adott életet. Hisszük, hogy úgy lesz, amint ravatalánál mondtuk: a teremtmények visszaadják halott alkotójuknak az életet, amelyet tőle kaptak és magukkal viszik őt a halhatatlanságba."

ajánljuk *Vuics* Istvánt, *Kolozsvári Moldován* István és *Hellmann* Márton tájképeit, *Betegh* László és *Füri* József csendéletét, *Dengyel* Tibor *Virágcsendéletét*, *Dragon* Zoltán *Férfiarcképét*, *Szilvásy Simon* Margit *Csendéletét* és *Gyapkó* Béla *Halászkunyhó* című festményét. A szobrászok közül kiemelhetjük *Matos* Lajosnak az olasz novecentistákra emlékeztető szorgos tanulmányát, *Jankó* János *Kamasz* című szobrát és *Pán* Mária *Fiú fejét*.

KÖNYVEK MŰVÉSZEKRŐL ÉS MŰVÉSZETRŐL

I.

Azelőtt évtizedek alatt sem jelent meg annyi képzőművészettel foglalkozó könyv, mint a legutóbbi tizenkét hónapban. Népszerűbbek lettek-e a festők és szobrászok, mélyebb vágyakat elégítenek-e ki a képek és szobrok, közelebb került-e egymáshoz művészet és közönség? — vagy pedig csak arról van-e szó, hogy a háborús szakmány könyvtermelés végszükségben a képzőművészetre is rávetette magát? Nehéz lenne eldönteni ezt a kérdést. Nem is érdemes sokat oknyomozgatni. Ez is, az is szerepet játszhatott. Igazában csak maga a jelenség fontos, s belőle az a kézenfekvő következtetés adódik, hogy nagy kelete lehet a művészeti könyveknek, ha a régi és új kiadók egyaránt sorban ilyeneket jelentetnek meg. A sajtó, a rádió háborús egyoldalúsága, a naponta feltálalt, ellentmondást nem tűrő „igazságok" és elméletek gondolkodási restségre hajlítják az elmét, nem kis része lehet ennek is abban, hogy mint szerte Európában, nálunk is szokatlan becsülete támadt a *képes* könyveknek.

Újabb, szapora művészeti irodalmi termésünk különféle szükségletet iparkodik kielégíteni. Olvasunk egyes nemzetek művészetét ismertető derék kompilációkat. Ezek minden egyéni tapasztalaton alapuló hozzátétel nélkül, főleg külföldi munkák nyomán tájékoztatnak. Nem sokat lehet róluk mondani. Ismert recept szerint készülnek: tizenegy könyvből a tizenkettedik. Nem fölöslegesek így sem — jobb híján. Bőven jelennek meg a régi nagy mestereket bemutató monográfiák is. Akár fordítások, akár eredeti művek, íróik szintén nem vállalnak sok kockázatot; általánosan elfogadott ítéleteket és közismert képeket közölnek. Legtöbb megbecsülést érdemelnek természetesen azok a könyvek, amelyek magyar művészek életművével vagy művészetük egy-egy korszakával foglalkoznak. Itt van a legtöbb pótolni való, s legkiválóbb művészeti íróink, sőt művész-íróink is kiváltkép e téren munkálkodnak. Főleg az ő könyveiket vesszük most sorra, s írni fogunk azokról is, amelyek művészileg a szép és jó szeretetére és megismerésére akarják nevelni a közönséget. Bőven akad dicsérnivaló, de nem félünk a dudvairtástól sem.

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai József nemcsak életében állt heves harcok közepette. Találunk a mai fiatal művészettörténész nemzedékben is nem egyet, aki örömét leli abban, s tán azzal vél feltűnni, hogy úton-útfélen bele-belemar Rippl halhatatlan művészetébe. (Nagy Z., Balás-Piri L. stb.) Az ember elképed. Mit vétett ez a színérzékben is ragyogó művész, mi az, ami magatartásában, példájában, művészetében a kígyó-

hajlékonyságú perc-emberkéket viszolyogtatja? A felelet könnyű. Rippl képeinek széles értelme és tartalma nem zsugorítható a jelszavas magyarság korlátaiba. Európai fénye szétbomlasztja azt a vakondtávlatot, amelyből a *Pallók* nézik, az ország gaudiumára[1] művészetünk múltját és jelenét. Rippl-Rónai túl nagy nekik, tág természet, *sirókaja natura*, ahogy az orosz írók szerették modani.

Nem kétséges többé, hogy Rippl legnagyobb festőink közé tartozik. *Munkácsy*, *Szinyei Merse*, *Ferenczy* Károly mellett van a helye. Munkácsy a legnépszerűbb. Nem annyira festői zsenialitása, mint inkább nagy vásznainak tárgya miatt — meg aztán azért is, mert ő az első magyar festő, akit szárnyaira vett a világhír. Szinyeit sem remekműve, a *Majális*, véste a köztudatba, hanem közéleti szereplése, Ferenczyt pedig a nagybányai iskola sikere tette ismertté. Rippl-Rónainak voltak ugyan rajongó hívei, de híre-neve ma sem országos. Különlegesen humoros képcímeiben kétségtelenül volt egy kis *épater le bourgeois*[2]-mellékíz. Ezek lettek az olcsó élcelődés céltáblái, és szinte elvonták a figyelmet magukról a festményekről, amelyek amúgy sem feleltek meg a közízlésnek. Jó ideig csak a gunyoros képcímeket ismerték Rippl munkásságából, mint ahogy volt idő, amikor derék középosztályunk Adyt csupán Lovászy Károly bökversszerű utánzataiban és Karinthy „Így írtok ti" kötetében olvasta. Azóta nagyot fordult a világ. A gunyoros képcímekben pusztán egy nagy művész játszi kedvtelését látjuk. Képeiről lehámlott minden, ami a kortársak előtt kétségesnek tűnhetett fel, s egy olyan művészi oeuvre áll előttünk, amelyre bármely nemzet büszke lehet.

Rippl-Rónai teli tüdővel élt, európaiul és magyarul. Szerette az életet, telibe markolt, de kincseit is két marokkal szórta. Adyval vethető össze. A kis Kaposs mellől indult el, s szintén Párizson keresztül futott be az óceánba. *„Egy hely van a világon, ahol érdemes tanulni, s ez Párizs"* — mondta Csók Istvánnak. Istenem, azokkori Párizs! Amikor Rippl odaért, az impresszionizmus és posztimpresszionizmus kimagasló művészeinek baráti vagy versengő köre írta benne az újkori művészettörténet pompázatos lapjait, *Monet*, *Renoir*, *Degas*, *Seurat*, *Puvis de Chavannes*, *Gauguin*, *Van Gogh*, *Carrière*, *Cézanne*, *Toulouse-Lautrec*, *Bonnard*, *Vuillard*, *Rousseau*, *Denis*, *Maillol!* Nem csoda, hogy Rippl gyorsan megfeledkezett müncheni éveiről, elvonta magát az iránta atyai jóindulatot tanúsító Munkácsy hatása alól, és teljesen új törekvések szolgálatába állt. A kaposvári tanító fiát a francia festők harcostyenrangú művészként fogadták be. Sokukkal olyan barátságban élt, amely a termékenyítő kölcsönhatás mindegyikük javára vált. Épp e réven divatos ma ráhúzni a vizes lepedőt: francia epigon! Megvan a címke, hogy egy művész el van intézve! Micsoda bokros félreértés! A gáncsoskodók épp azt nem látják benne, ami nagyságának egyik kétségtelen bizonyítéka: benne élt egy olyan művészeti áramlat sodrában, amelyben csak a legerősebbek tudtak megállni. S Rippl-Rónai ezek közé tartozott. Megőrizte egyéniségét, nem lett francia. Művészetében annyi a francia, amennyi a gall szellemben egyúttal általánosan emberi. A francia szellemiségben a humanitásban megkapó közvetlenség van. S a múlt században épp a képzőművészet fejezte ki legtisztábban ilyetén emberiességét. A nagy olaszokról már a XVIII. században a francia képzőművészetre szállt át a vezető szerep, s ráhárult az a feladat is, hogy egészséges vérátömlesztéssel egész Európa művészetét felfrissítse. De ő is küzdőterévé a XIX. században vált, s a századvégi forradalmi impresszionizmus nem volt más, mint logikus betetőzése a festői látás átalakulásának. Emelete annak a palotának, amelyet a francia géniusz hagyományainak köteles tisztelete épített ben

épített meg. Rippl-Rónaira való hatása főként abban nyilvánult meg, hogy tudatosult dunántúli magyarságának ösztönszerű vonzódása a latin szellem mozgékony szabatossága iránt.

Rippl-Rónai stílusa az impresszionizmus és a posztimpresszionizmus között áll. Abból indul ki, efelé is elér s érinti a szecessziót. Néha dekoratívabb, máskor festőibb. De mindig egyéni, az egyénnek abban az értelmében, hogy alkotásainak alapja őszinte művészi élmény, aminek kifejezésére megfelelő formát talált. Ma sokan nem tudják elviselni azt, aki értéknek tartja az egyéniséget és berzenkedik a futó láncrendszer, a szellemi termékek szériagyártása és az egy-gondolat kényszer ellen. Hát az bizonyos, hogy Rippl-Rónait ma sem lehetne minta utáni szobafestésre fogni. Puszta megjelenése, modora, taglejtései féltékenyen hangsúlyozzák különállását. *Szinyei Merse* nagyúri leereszkedésével, *Ferenczy* Károly angolos tartózkodásával, *Csók* István polgári feszélytelenségével szemben Rippl-Rónaiból csupa artisztikum áradt. Volt benne bizonyos magakelletés is, de ez mennyi könnyedséggel, szellemességgel, sőt bájjal vegyült. Egészséges önzése védőfalul szolgált, nem engedte eltérülni kitűzött céljától. Művelt, pallérozott elméje fogékonyan élvezte az irodalmat. Jártas volt benne, értett hozzá s *Emlékezései*[3]-ben a francia csevegő stílust rokonszenvesen alkalmazta. Szerette a magyar írókat, azok is őt. Íróink akkoriban a képzőművészet ügyét a magukénak is tekintették. Foglalkoztak vele, írtak róla, gazdagodtak általa. Nem volt meg az a szellemi elkülönülés, ami manapság sajnos beállott, művelődésünk kárára. A festők, szobrászok ugyan ma is olvasnak, sokat s a legjobbat, az írók, költők azonban nemigen néznek képet.

Rippl-Rónai világszemlélete derűs volt, de nem mélység nélkül való. Szerette a társaságot. Párizsban éppúgy otthon volt, mint Budapesten, de tudott elvonultan is élni kaposvári kis kúriájában. Mindenkori környezete alakult képpé ecsetje alatt. Lefestette szüleit, testvéreit, francia és magyar barátait, ismerőseit. Festett magyar, francia, belga tájakat, mozgalmas utcai képeket, csendes parkokat, bensőséges interieuröket és főleg nőket! Öregeket, az elmúlás árnyékában, fiatalokat, szépségük, gráciájuk teljében.

Nézzék meg Petrovics Elek könyvének* színes borítólapját. Elbűvölő *captatio benevolentiae*![4] — akinek szüksége van rá. Azután olvassák el Petrovics könyvét lassan, szinte szürcsölve, s minden kis szünetben lapozgassanak a több mint száz reprodukció közt. Nagyon nagy örömben lesz részük. Elfeledkeznek a mából s Petrovics készséges kalauzolásával egy páratlan művész életét ismerik meg, s olyan képlátomásokkal gazdagodnak, amelyek nélkül fogalmuk nagyon is hiányos maradna a magyar művészet szépségéről. Életismeretük is bővül: Rippl-Rónai képeit az élet színes teljéből meríti, s rájuk leheli művészlelke és képzelete minden gyönyörűségét.

Mondják, Rippl-Rónai több ezer képet festett. Petrovics szokatlan képismerete, csiszolt ízlése kellett ahhoz, hogy ebből a roppant anyagból a javát válogassa ki. A változatosság magától adódott, de az egységesen remek színvonal az író művészetét dícséri. Az egyszínű reprodukciókra lépten-nyomon újjongva csapnak le a színes mellékletek, a legtökéletesebbek, amiket a magyar nyomdaipar ez ideig előállított. Petrovicsnak gondja volt rá, hogy a képek Rippl-Rónai érzés- és gondolatvilágáról, emberi és művészi magatartásáról a legvilágosabban valljanak. Egyiken sem lehet a mestert ernyedésen rajtaérni. Ahogy életében sem ismert művészi ingatagságot, s

* Petrovics Elek: Rippl-Rónai: Athenaeum k.a. Bp., 1942.

RIPPL-RÓNAI József

Altványi 1991

20. Rippl-Rónai József: Dekoráció a Fausthoz

21. Rippl-Rónai József: Asztrik átadja Szent István koronáját. Gobelin terv.

19. Konsztantin Korovon: Rippl-Rónai József. 1912.

home after two weeks. His excellent professional prospects fell through. Naturally, the artistic achievements of these two weeks are not numerous. He painted only one painting (Malaia Demitrovka. The picture is latent at present time). The literature over Rippl-Rórai attributes the artist's Faust scenery design also to his Moscow trip, however, stylistic considerations and the shortness of his being abroad, suggest a later dating.

Even during this short period of time Rippl-Rónai succeeded in selling the paintings he took with him to Moscow. From this money, in the spring of 1902, he bought his first house in Kaposvár and thus began the most harmonious creative period in his life.

Summary

THE CRITICAL YEARS OF JÓZSEF RIPPL-RÓNAI AND HIS TRIP TO RUSSIA

The Rippl-Rónai research thus far has not given proper attention to the fact that the artist's carrier had a break in the years around the turn of the century. This fact can be noted in his way of life as well as in the style of his pictures.

One of the masterpieces of Rippl-Rónai's lifework is the painting entitled "My grandmother", he exhibited it in Paris in 1894 and it has brought him the friendship of the members of the Nabis art group and Gauguin's appreciation. Rippl has tried to profit immediately from his Paris success in Hungary, but his first appearance in Budapest in 1895 did not cause a sensation. However, he met here count Tivadar Andrássy, who has ordered from him the furniture for the dining-room set made in three different countries,consequently he was forced to travel continuously. His difficulties with the craftsmen, the ever tarrying settlement of the accounts with the Andrássys and the withering critics over his few pictures sent to exhibitions in Budapest made his life insecure and tranquil work impossible. Despite his troubled life and his concentration on the applied arts he tried to preserve his Parisian celebrity achieved by "My grandmother". Without the possibility for deeper involvement he could not but give unripe repetitions of the colour reducing pictures dating back to the beginning of the nineties. The French critics, however, have registered the stall rather vividly and have reacted unfavourably to both, his 1897 retrospective exhibition in Bing's Art Nouveau and his works sent to the 1899 Nabis exhibition.

In 1899, having finished the Andrássy comission he went to visit Aristide Maillol in the Pyrenees in search of peace. Here he tried to renew his style: of the works completed here, his portrait of Maillol points forward.

His existence in Paris became hopeless, the real "arrival" seemed less and less probable, the weak response to his 1900 Budapest exhibition could not make him change his minde: in February of 1901 he returned home, for the time being to his brother, to Somogyaszaló.

However, the atmosphere of the Hungarian village had a suffocating effect on the artist who had lived in Paris for fourteen years, the complete lack of perspective matured in him in a few months the intention of moving to and settling in Russia.

In 1899 some works of Rippl-Rónai have been present at the Austro-Hungarian exhibition in St. Petersburg, but chiefly it was the boom observable around the turn of the century including every field of the Russian cultural life, that has been the real stimulus for his journey. This boom was rooted mainly in the activity of Djagileff, leading the Mir Iskustva circle and the art collectors who patronized modern tendencies. Contrary to prior findings, my research seems to verify the fact that Rippl-Rónai and Djagileff did not get to know each other personally, thus Rippl-Rónai has received the support for his journey from Russian friends he met in Paris: from Fiodor Botkin and Konstantin Korovin. It is probable that Botkin has recommended him through his high connections to the Moscow art dealer, Shukin, – and Korovin, who was a well known scenery designer by this time, must have promised him theatre commissions. The friendship between Korovin and Rippl-Rónai has been a lasting one, the oil portrait of Rippl-Rónai painted by Korovin in 1912 has not been known in Hungary until now.

Full of hopes, Rippl-Rónai arrived in Moscow in December 1901, however, his serious illness caused by the excessively cold winter, forced him to return

(42) Rippl lefestette Botkin édesanyját: a kép a Bing kiállításon 120. sz. alatt szerepelt. Oeuvres de Rippl-Rónai exposées a l' Art Nouveau é. n. (1897)

(43) Lásd GRAY C.: The graet experiment Russian Art 1863–1922. New York 1962.

(44) Grabar 1902. VIII. 14-én levelet irt Ripplnek ebben az ügyben. E levél (sőt valószinüleg kettő) a Magyar Nemzeti Galéria Adattárában van, azonban egyelőre nem hozzáférhető.

(45) RIPPL-RÓNAI J. i. m. 132.

(46) E képre, melynek R. I. VLASZOVA: Konsztantin Korovin (Leningrád 1969.) c. monográfiájában található a reprodukciója, Ruzsa György hivta fel a figyelmemet.

(47) RIPPL-RÓNAI J. i. m. 119.

(48) Idézi LIFAR i. m. 127.

(49) Somogy, 1901. dec. 29. A cikknek az az adata, mely szerint Rippl december 29-én indult: téves. Rippl Moszkvából először Lázár Bélának ir és hiányosan keltezett levelén "Moszkva 1901. vasárnap" áll. A szóban forgó vasárnap 29-ére esett, igy a kérdéses időpontban Rippl már kint tartózkodott. Indulásának napja december 25 vagy 26-ika.

(50) Levél dr. Lázár Bélához. Moszkva, 1901. vasárnap. Közölve Rippl-Rónai Emlékezéseihez csatolt néhány levél között. Budapest, 1957. 139.

(51) E képet Rippl először a Merkur palotában rendezett kiállitásán mutatta be, 1902-ben, (800 koronáért kinálta eladásra). Legközelebb a Könyves Kálmán Szalonban állitotta ki 1906-ban, illetve itt csak a megvásárolható képek között volt, a falon nem függött. Az eladási jegyzék szerint 200 koronáért megvásárolta Schön E. Hugó.

(52) Rippl-Rónai József gyüjteményes kiállitása. Ernst Muzeum 1923. október. Katalógus. Rippl-Rónai József emlékkiállitása. Ernst Muzeum 1928. december. Katalógus.

(53) E terv kétszer volt kiállitva, először ablaktervként, e műfajra azonban tul komplikált vonalvezetése miatt nem lehetett alkalmas. A Magyar Iparmüvészetben (1912. 96.) már gobelin-tervként reprodukáltatja. (Rippl-Rónai József retrospektiv kiállitása 1888–1911. Müvészház. Katalógus. Rippl-Rónai József művészi hagyatékának aukciója. Postatakarékpénztár Árverési Csarnok, 1934. márc. Katalógus.)

(54) Magyar Iparmüvészet, 1912. 96., 97.

(55) Rippl Moszkvába érkezése után Lázár Bélának irt, már fentebb emlitett levelében a megszólitás után azonnal a litográfiák ügyére tér rá és levonatokat is kér. "Kedves Tanár Ur, kérem, legyen szives a lythókért járó 100 forintot betenni az én javamra a Magyar Orsz. Központi Takarékpénztárba... igen szivesen venném, ha próba lythókat számomra megőrizné és elküldené."

(25) Nemo: Magyar művészet Oroszországban. Műcsarnok 1899. febr. 93.

(26) Tyenyiseva hercegnő a Mir Iszkusztva első pártfogója volt.

(27) Pétervár, 1899. február 26. Idézet: Műcsrnok, 1899. márc. 145–146.

(28) Szó volt róla, hogy az anyagot Moszkvában is bemutatják, de a kiállításra felajánlott hely a Stroganov iskolában oly szűknek és alkalmatlannak bizonyult, hogy Radisics Jenő nem fogadta el.

(29) Catalogue de l' Exposition Austro-Hongroise. St. Petersbourg 1899. Rippl kiállított képei: Francia asszonyság és Nő fekete ruhában c. pasztellek. Kiállított hímzések: Fiatal nő virágok között (nem azonos a Nő rózsával c. ismert hímzéssel.)

(30) Magyar Iparművészet 1900. 37. 1.

(31) Levél Ödönhöz. Neuilly, 1900. február 20. MKCS–C–I–36/432.

(32) Jaroslav Kamper. Politik, 1900. február 14.

(33) E kiállítással kapcsolatban lásd még: WEINER M.: Orosz kapcsolataink a díszítő művészetben a századforduló körül. (In: A magyar és az orosz iparművészet történeti kapcsolatairól. 143–161. 1. Szerk. Pogány Ö. Gábor, Budapest 1954) valamint: IVÁNFYNÉ BALOGH S.: Rippl-Rónai iparművészeti elvei és iparművészeti tevékenysége kiadatlan levelei nyomán. Művészettörténeti Értesítő 1963. 168–190.

(34) Genthon, Rippl-Rónai oroszországi utjára vonatkozó adatait Pewny Denise Rippl-ről irt doktori értekezéséből (Budapest, 1940.) meritette. Pewny azonban nem egyszer hitelt érdemlően kezeli a szóban kapott – visszaemlékezés jellegü – információkat is, amelyeknek egy része a források birtokában tévesnek bizonyul.

(35) LYKA K.: Rippl-Rónai néhány levele Francia- és Oroszországból. Magyar Művészet 1949. 1. sz. 33–34.

(36) Lásd. Levél Ödönhöz, 1910. okt. 2. MKCS–C–I–36/605.

(37) LIFAR S.: Gyagilev (Budapest, 1975. 184.) Missia Godebskival kapcsolatos adata téves. Missia csak Natansontól történt válása után lett Alfred Edwards felesége. Erre bizonyiték Vuillardnak "Valloton és Missia Natanson" – 1899-ben festett képe is.

(38) RIPPL-RÓNAI J. i. m. 113–114.

(39) LIFAR i. m. 183.

(40) A Magyar Nemzet 1902. január 4-i számában "Magyar festő Pétervárott" c. cikkében Botkinról közölt adat téves: ő nem lehetett a híres orvosnak Szergej Petrovics Botkinnak (1832–89) az unokája. Rippl, barátjáról Fjodor Botkinról ("Botkine Tódor") már 1910-ben azt irja, hogy "40 éves korában meghalt" (1902-ben még élt), – tehát az 1860-as években születhetett és a Párizsban élő Mihail Petrovics Botkinnak (1839–1914) volt a fia. A cikk többi adata is téves (pl. Rippl indulásának napja): Pewny Denise Rippl orosz utjával kapcsolatos téves adatai is innen származtathatók.

(41) RIPPL-RÓNAI J. i. m. 88.

Neuilly, 1899. december 27. Levél Ödönhöz.

"... Az Andrássyak nem is válaszolnak levelemre... a régi visszamaradt ebédlő honorárium ... 3 500 frt-ot tesz ki... utolsó levelemben megemlitettem, hogy a Gyula grf portréjáért megállapitott 2 500 forintot is szeretném megkapni (semmi nesz!)"

(MKCS-C-I-36/428-2.)

Neuilly, 1900. julius 5. Levél Ödönhöz.

"... az Andrássyakkal ujabban 3-szor is összejöttem... rendkivül nehéz velük boldogulni... absolute lehetetlen rátérni az engem közvetlen érintő dolgokra... Végre nagy keservesen mégis rátéritettem az beszédet az ebédlőre és a fizetségre - meg volt lepve, hogy még nincs egészen kiegyenlitve - mondtam neki, hogy még 3.500 Frt-al tartozik - azt mondta, hogy utánanéz, ha hazamennek és elrendezi, majd meglássuk meddig huzzák-vonják... ugy látom, hogy Gyula is kerül - a portréját még nem tartják egészen késznek - s mint ilyent 2 000 frt-tal nem fizetik - de azért arról sohasem beszélnek hogyhát mikor fejezem be, stb. Azt hiszem ingyen igy is bevállana nekik."

(MKCS-C-I-36/434-1.)

Rippl leveleiből tehát világosan kiderül, hogy az induláskor megállapitott 5 000 forintból Andrássy Tivadar négy év alatt 1 500 forintot fizetett ki tervezői honorárium ként, valamint, hogy az ezekben az években egyedülli nagy képmegbizása, Andrássy Gyula gróf portréjának eladási ára 1900-ban még nincs kiegyenlitve. (A képről először egy 1897. október 30-án irott levelében tesz említést, ekkor kezdte festeni.)

(13) Levél Ödönhöz, 1899. III. hó 18. MKCS-C-I.36/411.

(14) Levél Ödönhöz. Neuilly, 1899, III. hó 18. MKCS-C-I.36/411.

(15) Maillol: "Elment reggel és visszajött este egy csomó pasztellal..." Maillol szóbeli közlése Pewny Denise számára. Idézi: PEWNY i. m. 60.

(16) "Ebben a különben annyira harmonikus emberben diszharmoniát látok a tehetség és az intellektus között, s ez utóbbinak rovására irom, ha olyan zseniális alkotások után, mint a Maillol portrait vagy egy pár nagyobb panneau-ja nem vette utját összefoglalóbb föladatok felé, amelyek még nagyobb elmélyedést és erőfeszitést tételeznek fel." FÜLEP L.: Rippl Rónai József. A Ház 1910. 10. sz. 226-227.

(17) LÁZÁR B.: A téli tárlat. Magyar Szalon 1899. 831.

(18) A levélrészletet idézi PEWNY i. m. 56.

(19) Levél Ödönhöz, Neuilly, 1900, julius 5. MKCS-C-I.36/434-1.

(20) "Rippl Rónai József impressziói" 1900. december 22. A katalógus tanusága szerint 203 képet állitott ki.

(21) A kiállitás sajtóvisszhangját részletesen lásd: BERNÁTH M.: i. m. 128-131.

(22) Budapesti Napló 1901. január 1.

(23) Revue Blanche 1900. márc. 15. XXI. kötet 163. sz.

(24) Rippl Rónai József Emlékezései. Budapest, 1957. 122.

(4) Az Iparművészeti Muzeum jury-je Magyar Iparművészet 1899. 39. LYKA K.: A mesterember. Uj Idők 1899. 5. sz. 107.

(5) MIHALIK J.: Az Iparművészeti Muzeum Tavaszi Nemzetközi kiállitásán. Magyar Iparművészet 1897-98. 287-288.

(6) E helyen nem lehet feladatom Rippl remek ebédlő-interieurjének esztétikai értékelése és beillesztése a pályaképbe, ez részletesen megtalálható BERNÁTH M.: Rippl-Rónai József c. monográfia 7. fejezetében. (Budapest, 1976.)

(7) Itt elsősorban a Jernyén (1898), Banyuls-ben (1899) majd a Somogyaszalón (1901-2) készült képekre utalok, ahol Rippl, ellentétben festővé érésétől haláláig követett törekvésével, erősen közelit a plein air naturalizmushoz.

(8) Az első kiállitást még 1892-ben rendezte az Osztrák Követség tulajdonát képező Palais Galliérában. Az itt kapott igen kedvező kritikákat részletesen lásd: BERNÁTH M.: i. m. 62.

(9) Revue Blache 1897. julius 1.

(10) "...Whistler halvány árnyjátékai Maurice Denis éles körvonalai Carrière módjára ügyesen ködbevesző alakok, Manet robosztussága..." (Exposition des oeuvres de Rippl Rónai Gil Blas 1897. május 20) idézi D. PEWNY: Rippl Rónai József. Budapest, 1940. 49. 1. André Fontainas a Mercure de France 1897. jul. számában még Vuillard hatását rója fel.

(11) Mercure de France 1899. ápr., Revue Blanche 1899. ápr.

(12) Ugy gondolom, ez az állitás némi magyarázatra szorul; tekintettel a munka nagy horderejü voltára, érthetetlennek tünik Rippl anyagi gondja éppen akkor, mikor feladatát befejezte. Megpróbáltam Rippl levelezéséből képet nyerni az Andrássyakkal való elszámolásáról, annál is inkább, miután ugy láttam, hogy Rippl-Rónai sorsának alakulásában anyagi kilátástalansága játszotta a leglényegesebb szerepet. A továbbiakban néhány fontosabb levélrészletet közlök, szorosan a tárgyalt időszakunk keresztmetszetében. (Miután e levelek már publikáltak, kizárólag az anyagi elszámolásokra vonatkozó részeket emeltem ki.)

Budapest, 1896. november 26. Levél apjához.

"...azonban más éspedig fontosabb megbizásban is részesültem Andrássy Tivadartól ti. a budai palotájában a nagy ebédlő művészi berendezését bizta rám, amelyre 200 forintot adott ma előleget. Azt hiszem holnap már 1000 forintot fog még küldeni (mert nem volt ma nála több!). A dolog nagy és komoly - több darabból álló müipari dolog. A munka befejezéséig kell talán két év is, bele fog kerülni (ha mahagoni fából lesz) talán 30 000 forintba, amelyből rám is esik legalábbis 5 000 forint, sőt az én rám eső rész már ugy reménylem jövő nyáron megoldást is nyer..."

(MKCS-C-I-36/374.)

Neuilly, 1897. Levél Ödönhöz.

"...Az Andrássyak még mindég nem válaszolnak, sem pénzt nem küldtek. Meglehet, hogy bevárják az egész ebédlő befejezését, nekik talán igy van jól, de nekem egy kicsit furcsa ez a halogatás... A napokban irtam egy bő levelet igazgatójuknak: lovag Rothkugel Arnold urnak - ennek is megvan az a magyar mániája, hogy nem válaszol. Maholnap magam is szerelmes leszek ebbe az ázsiai szokásba." (A levélben Rippl egyébként megemliti, hogy Andrássy Tivadar 3 500 forinttal, Andrássy Gyula 2 000 forinttal adósa.)

(MKCS-C-I-36/384.)

vin készitett Faust diszlettervet, de csupán 1910-ben.) A két hét, amit Rippl kint töltött – egy részét betegségben – nem igen lehetett elég nagyobbszabásu vállalkozáshoz. E terv azonban kompozicionális jellegzetességeiben, valamint az előtérbe helyezett, különleges gömbkoronáju törpefák rajzában szoros rokonságot mutat Rippl egy 1910 körül festett szines gobelin-tervével. (53) Egyébként még inkább ez a vázlat (Asztrik átadja Szent István koronáját) viseli magán egy orosz opera szcenirozásának nyomait. E két mü nem véletlenül kerülhetett 1912-ben egyszerre és egy helyen reprodukálásra. (54) Rippl halála után az emlékkiállitás rendezői a Faust tervet, ezt a rendeltetését tekintve, az oeuvre-ben elég társtalanul álldogáló müvet egyszerüen azért kapcsolhatták Moszkvához, mert Rippl a köztudatban csak ott került szorosabb kontaktusba a szinházzal. Miután Rippl sem az 1909-es Magyar Szinház-i sem az 1910-es Nemzeti Szinház-i Faust produkciókban nem vett részt, talán az Uj Szinpad környékén – amely vállakozás intenciójában megfelelt volna Rippl modern törekvéseinek – kell majd keresni készülésének magyarázatát. Ez azonban már kivül esik jelenlegi vizsgálódási körünkön.

Rippl Lykának irott levele széljegyzetében megemliti, hogy "két rendbeli" litografált plakátot is készitett kinttartózkodása során. E müveknek nyomuk veszett, de inkább csak azonositathatatlanok. Nagyon valószinü tudniillik, hogy valamelyik ismert litografiájáról van szó, amit magával vitt, vagy utána küldték, (55) a sokszorositott grafika e nem kevés fáradtságot igénylő eljárása kint nem férhetett bele idejébe. Az emlitett plakátok tehát bármelyik, századforduló körül készitett kövének levonatai lehetnek – 1895-től nagy szeretettel és ambicióval foglalkozott e müfajjal.

A nagy remények és az utolsó külföldi próbálkozás azonban hirtelen megroppant. "Lehetetlen kitartani a telet" – irja már hazafelé menekültében. (lásd 35. sz. jegyzet) "-27° mindennapos dolog". "Izületi csuzra" panaszkodik, mellyel kint orvos is kezelte és "állitólag nagyon veszedelmes baj, halálos is lehet, ha szivre jön... a legjobb emlékekkel jöttem el. Rheumatikus bajaim miatt ott kellett hagyni a legszebb kilátásaimat, igen-igen szerették és tisztelték müvészetemet, intencióimat. Sajnos nem maradhattam."

Rippl-Rónai hazatérte után néhány hónappal kint keresett pénzén megveszi első kaposvári házát, egyszersmindenkorra letesz világhóditó terveiről és immár elfogadva körülményeit, megnyugvásának bizonyitékaképpen elkezdődik életének legharmonikusabb alkotóperiódusa.

JEGYZETEK

(1) RIPPL-RÓNAI-P. KNOWLES: Les Vierges, Paris, 1895. (Bing). A szöveget az immár kész litográfiákhoz, illetve metszetekhez Rodenbach irta.

(2) Alátámasztásul egy levélrészletet közlök, melyet Rippl-Rónai Lázár Bélához irt (Kaposvár, 1910. december 15.). "...én éppen ugy, mint Van Gogh és Gauguin sőt Cézanne az uj korszak II. felének kifejlesztésében egyenlő módon vettem ki részemet és egymást nem ismerve, ugyanabban az időben. Más szóval a jelenkorig menő francia müvészetnek nevezett müvészetet én éppen ugy csináltam – mint azok... Ebben az időben sem Gauguin sem Van Gogh nem mutatkoztak – csak én..."

(3) E témáról lásd bővebben: IVÁNFYNÉ BALOGH S.: Rippl-Rónai iparmüvészeti elvei és iparmüvészeti tevékenysége kiadatlan levelei nyomán. Müvészettörténeti Értesitő, 1963. 2–3. sz. 168–190.

joggal biztathatta arra, hogy meg fogja találni megélhetését Oroszországban. A Moszkvai Müvész Szinház megalakulása, Gyagilev másféléves aligazgatói szolgálata a Cári Szinházaknál, valamint az Mir Iszkusztva hathatós és modern szellemü szini-kritikái, melyek – éppen a lap jellegénél fogva – mindig kitértek a diszlet kérdésére is, sőt az előadás szerves részévé léptették elő, egyre inkább bátoritást adhatott az eddig magukat területen-kivülinek tartott müvészek számára. 1900-ban irja Alexandr Benois a Mir Iszkusztvában: "Végre igazi festészetet láthatunk a szinházban, hivatásos diszletfestők mázolmányai helyett. Ez az esemény igen nagy jelentőségü, mert szinmüvészetünk teljes ujjászületésének jele." (48)

Korovinnál, ki már 1885-től foglalkozott diszlettervezéssel (Mamontov magán-szinházában kezdte) és a századfordulóra komoly poziciót szerzett, aligha lehetett volna jobb pártfogót találni. Rippl-Rónainak megvolt minden oka arra, hogy telve reményekkel induljon Oroszország felé, hogy ami nem sikerült neki Párizsban, (itt most az anyagi kiegyensulyozottságról és az elismertetésről, nem müvészi eredményeiről beszélek) és ami még mindig késlekedett Magyarországon, itt megvalósuljon.

Moszkvába indulásának pontos napja meghatározhatatlan, az bizonyos, hogy 1901. december 29-én már ott volt és 1902. január 15-én már Varsóból ir Lykának utban hazafelé, "lóhalálában." Két levél, egy eltünt, de legalább reprodukcióban fellelhető diszletterv – melynek ráadásul kétlem ekkori készültét – és egy képcim szegényes tanui utjának.

Moszkvába, ahogy ez már az eddigiekből is kiderült csak azért ment, hogy Pétervárra már bizonyos anyagi bázissal érkezhessék. Ahogy ez a Somogy c. kaposvári lapnak adott nyilatkozatából leszürhető, oda már pontosan körvonalazott szerződés – vagy igéret? – kötötte. A hir szerint: "Rippl Rónai József festőmüvész városunk szülötte hosszabb itthonlét után ma utazott el Oroszországba Szent-Pétervárra, hova meghivást nyert az udvari operához mint dekoratőr... ezuttal az erkölcsi sikert az anyagi is követi, miután évi 31.200 Koronával lesz honorálva..." (49)

Röviddel érkezése után Lázár Bélához irott levelében (50) impresszionáló képet fest az orosz utca hangulatáról – legfeljebb e sorokból képzelhetjük magunk elé az ott festett moszkvai utca képét, a Malaia Demitrovkát. "...az élet teljes forrásában van, majdnem azt mondhatnám, tulságosan izgató a tulelevenség, a lármás beszédmodor... A képe igen szines, de komor, a kocsisok régi orosz vagy inkább tatárkék kosztümjükben fedik el az ember elől az összes kilátást – rém rapiditással – vadul hajtanak, akár egy hippodrom jelenet Párizsban. Az egész igen teátrális, de mindenek előtt orosz." Ugy irja e sorokat, mint akiben már elevenen él a megfestendő kép, a megvalósult változat utja 1906-tól sajnos már nem követhető. (51)

A másik állitólag Moszkvában készült müvével kapcsolatban éppen forditott a helyzet: legalább reprodukcióról ismerjük, készülési körülményei viszont annál bizonytalanabbak. E mü, melyet 1912-ben reprodukált a Magyar Iparmüvészet azt a cimet viseli, hogy "diszletterv a Fausthoz" – a készülés helye és ideje viszont nincs meghatározva. Rippl e diszlettervet kiállitáson először 1923-ban mutatja be – ugyancsak készülési hely és időpont jelölése nélkül. Legközelebb egy évvel Rippl halála után: 1928-ban tünik fel, az Ernst Muzeum-beli emlékkiállitáson. (52) A cim mellett itt találjuk először, hogy "Moszkva, 1901".

Nem tartom valószinünek, hogy e terv Moszkvában készült volna. A kérdéses időben se Moszkvában, sem Pétervárott nem készültek Faust produkcióra. (Koro-

neve fel-felbukkan Rippl-Rónai irásaiban, ezeknek egy része Párizsban élő orosz barátai voltak.

Elsősorban Botkint kell emliteni, az igen gazdag orosz család fiát, kinek nagybátyja a cár egyik orvosa volt. (40) Leginkább Párizsban élt. "Ha a skóton kivül még valakit igazán jóakaró barátomnak nevezhettem, ő valóban az volt" – irja Rippl. "Nemes lélek, Krisztus-természetü, mindig készséges, állandóan szeretetreméltó, és ami fő, gazdag létére egyszerü, majdnem puritán életmódu, és – aminő oly ritkán adódik a gazdagok közt: szerény". (41) Rippl hosszabban ir Botkinról, de néhány kiragadott sor is elegendő ahhoz, hogy lássuk, memoárjaiban kevés emberről ir ennyire egyértelmü szeretettel és megbecsüléssel. (42) Nem érdektelen ebben a relációban annak megemlitése, hogy Botkin apja, Mihail Petrovics, volt Szergej Sukinnak a nagy orosz mecénásnak és mügyüjtőnek egyik legjobb barátja és "párizsi tanácsadója". Sukin felülmulhatatlan posztimpresszionista gyüjteményének még Matisse kultusza előtt – van egy kifejezetten Nabis tendenciája. Rippl-Rónai meg is emliti őt Lyka Károlynak irott már korábban is citált levelében: "...Mr. Schukin bemutatta egy diner alkalmával legujabb gyönyörü 5 Monet képét, némelyik 40 ezer frankot is ér stb. Ezzel csak azt akarom önnek megirni, hogy az oroszok ebben is előbbre vannak, mint mi." (Lásd 35 sz. jegyzet)

A másik nagy moszkvai gyüjtő: Morozov ugyancsak vonzódott a Nabis müvészeihez. (43) Denis maga többször járt Oroszországban – sőt 1902-ben felmerült egy közös Denis–Rippl-Rónai moszkvai kiállitás terve is, amely azonban sajnos nem valósult meg. (44) Azon tény mögött tehát, hogy Rippl hosszabb és lényegesebb elfoglaltságot Pétervárott remélhetett és mégis egyelőre Moszkvába indult, a Botkin-Sukin kapcsolat sejthető. Mindenesetre több képpel felpakolva indult.

A másik, és még ugyancsak párizsi éveiből származó kapcsolata Konsztantin Korovin volt. Rippl Korovint Emlékezéseiben csak igen szükszavuan érinti, (45) ennek ellenére valószinü, hogy baráti szálak füzték őket egymáshoz. Ezt bizonyitja minden esetre Korovinnak Magyarországon eddig ismeretlen portréja Rippl-Rónairól. (46) E kép a szignatura szerint 1912-ben készült. Rippl-Rónai ezévben nem járt Párizsban, igy Korovin a képet minden valószinüség szerint még 1911-ben, Rippl Párizsba látogatásakor kezdhette és később fejezhette be. A csak megközelitő hasonlóság is arra utal, hogy a müvész lényegileg az emlékezetére támaszkodott. Rippl-Rónai 1911-ben rövid időt töltött Párizsban, igy e kép születése mindenképpen egy régi barátság feleleventéséről nyujt bizonyitékot.

Korovin, noha müvészi tevékenysége leginkább Pétervárhoz: Gyagilev köréhez és a Mariinszkij Szinházhoz kötötte, éppen 1901-ben, Rippl érkezése évében Moszkvában volt elfoglalva. Golovinnal (kit Rippl Emlékezéseiben Korovinnal együtt emlit) készíti a moszkvai Nagyszinház Don Quijote előadásának diszleteit. Korovint egyébként éppen 1901-ben nevezték ki Moszkvában professzornak.

Abban hogy magával vitt képein kivül Rippl-Rónai elsősorban a szinházi diszlettervezés vonalán remélt Oroszországban megélhetést találni, föltétlenül Korovin kapcsolataiba vetett bizalma érvényesült. Sok tapasztalata e téren nem volt, noha párizsi környezete már az 1890-es években szivesen vállalt szinházi megbizásokat. "Egyszer én is mázoltam a szinpadra lefektetett vászonra valamelyik Maeterlinck darabhoz egy nagy virágos falat." (47) Ami azt illeti, ez nem lehetett kielégitő iskola e szakmához, de Korovin Ripplt e járatlansága ellenére

A fontosabb ösztönzőket baráti kapcsolataiban kell keresnünk. A baráti kapcsolatok jóvoltából arról győződhetett meg, hogy Oroszország müértő közönsége, és elsősorban maga Gyagilev – akinek kezében összefutnak az érvényesülési lehetőségek szálai – fogékonyak az őt is foglalkoztató müvészeti problémák iránt. Gyagilev külföldi "példaképei" ebben az időszakban – leveleinek és a Mir Iszkusztva 1898–1900-as számainak reprodukciói és cikkei alapján – azonosak voltak Ripplével: Puvis de Chavannes, Carrière, Dagnan-Bouveret és Beardsley.

Ugy vélem Rippl Gyagilevet személyesen nem ismerhette meg és ezt több okom van feltételezni. (34) Noha Lyka Károlynak Varsóból – utban Moszkvából hazafelé – leirja ezt a mondatot: "Élvezet Deigeloff társaságában lenni", ezt csak hallomásra alapitott általános jellegü megállapitásként értékelhetjük, tudniillik ugyanebben a levélben (35) (melyet teljes terjedelmében már publikált és aránylag könnyen hozzáférhető volta miatt nem közlök) néhány sorral feljebb még "valami Deigeloff"-ról beszél aki Pétervárott "csodálatos odaadással, merészséggel vájkált bele az officiel darázsfészekbe." Rippl viszont Pétervárig nem jutott el. Ez az apró és inkább stilisztikai megfigyelésre alapitott megjegyzés föltétlenül támaszt talál abban a tényben, hogy miután Gyagilevet az 1899–1901-ig betöltött posztjától, (a Cári Szinházak aligazgatója volt) 1901 tavaszán megfosztották, 1902 végéig sértődöttségében külföldön tartózkodott és alig-alig látogatott haza, Rippl-Rónai moszkvai látogatása pedig erre az időszakra esett.

A legfontosabb érvként azonban arra, hogy ez az ismeretség nem jöhetett létre, Emlékezéseit tekinthetjük. Rippl memoárjainak irását 1910. októberében fejezte be. (36) Aki elolvasta ezt a kordokumentumként igen érdekes, szerkezetileg azonban szétesö – és ezért helyenként nehezen élvezhető – müvet, tudja, hogy Rippl hatalmas erőfeszitést tett annak érdekében, hogy emlékezetetét szinte kinpadra vonva minden nevet megemlitsen, akivel jó vagy rossz sorsa összehozta, bármily kicsi szerepet játszott légyen is az illető az európai kultura porondján. Emlékezései voltak hivatva igazolni azokat az éveit, melyek alatt itthon nem kellett senkinek. A ránkzuditott nevek özönében azonban Gyagilev nem szerepel és nem érdektelen, hogy éppen 1910-ben nem emliti! Rippl ebben az évben kétszer is járt Párizsban, először koratavasszal, majd nyáron. Gyagilev 1909-ben kezdte "párizsi szezonjait" és ettől az évtől kezdve Párizs az orosz balett lázában élt. Teljesen lehetetlen, hogy Rippl 1910-ben ne hivatkozott volna azzal az emberrel való ismeretségére, aki ennek a ragyogó, a müvészet minden ágán nyomot hagyó vállalkozásnak szervezője és lelke volt.

Pedig még egy közös barát is felsejlik ebből az időből: Missia Godebski. Missia, egy Párizsba emigrált lengyel szobrász leánya az ugyancsak lengyel származásu Thadée Natansonnak volt felesége Rippl párizsi évei alatt. (37) Natansonék Rippl legmeghittebb barátai közé tartoztak és Missia támogatását több kitünő müvész élvezte az évek során. Ripplnek Missiával való barátságát mi sem bizonyitja jobban, minthogy még 1910-ben is, mikor pedig az már Natansontól rég elvált, felkereste őt Quai Voltaire-i lakásán e "hercegi módhoz méltó muzeum"-ban és Emlékezéseiben meleg szavakkal adózik e "legbájosabb és legokosabb" asszonynak. (38) Missia legjobb barátja 1908-tól Gyagilev volt. Missia vált az orosz társulat legodaadóbb propagátorává és Gyagilev "legjobb, legmeghittebb barátnőjévé." (39)

Rippl tehát 1910-ben nem találkozott Gyagilevvel, még Missia közvetitésével sem. Ennek említését nem mulasztotta volna el.

Vissza kell térnünk azonban időben a századforduló körüli évekre. Ha Gyagilev nem is, a Mir Iszkusztva programjában közremüködő kritikusok és müvészek

A magyar müvészek is meg akarták kisérelni az oroszországi bemutatkozást. "...nem tartjuk kizártnak azt, hogy... tán sikerülne megnyitni a magyar müvészet alkotásai számára az orosz piacot is, amit a dusgazdag orosz mecénások érdeklődése és vásárlásai révén anyagilag sem csekély befolyással lehetne müvészetünk fejlődésére." (25) A terv tehát megszületett, de az első próbálkozás kudarcba fulladt, s ennek nem érdektelen felidézni az okát. A Műcsarnok c. folyóirat szerkesztője Ambrozovics Dezső az immár 1847 óta a cári udvarban élő Zichy Mihályhoz fordult támogatásért, bizva abban, hogy ő a legilletékesebb helyeken tudná patronálni a magyarok kinti bemutatkozását. Zichy válaszleveléből azonban saját poziciójának féltése olvasható ki, melyet minden esetleges modernebb irányzattól veszélyeztetve látott. Idézünk a levélből: (Pétervárott) "legjobban tetszettek és keltek is az exotikus skót és skandináv mütermékek – melyeket most már kevernek müipari tárgyakkal, csipkékkel, ruhákkal stb. is – de egészben véve most már ez a divat is lejárta magát. Elég sok pénzt vittek már el innét és ennek a helyébe hordták a dekadenciának a magvát, mely itt is gyönyörüen kikelt... Djagilev ur, ennek háta mögött a dusgazdag Telisev hercegnő (26)... a jelenlegi mozgalom vezérei. Ezek utaznak, vásárolnak és ajándékozzák gyüjteményeiket az itteni muzeumoknak... Djagilev ur fáradhatatlan, ügyes ember, de a dekadens novateur-ök tüzes pártolója és igy az itteni Képzőmüvészeti Akadémiával ellentétben áll... Röviden, én a jelenlegi időt nem tartom arra alkalmasnak, hogy a mi hazai müvészetünket bemutassuk... Nem egyszer penditettem meg Benczur, László stb. neveit az ifju cár arcképének festésére. Nem tett hatást!" (27)

Röviddel ezután azonban, immár osztrák-magyar képző- és iparmüvészeti kiállitásként, Eugénia Oldenburgi hercegnő védnöksége alatt, a Magyar Iparmüvészeti Társulat szervezésében a terv mégis megvalósult, pontosabban: a cár nyitotta meg 1899. december 2-án. (28)

Rippl-Rónai két képpel, és egy himzéssel szerepelt a kiállitáson. (29)

Radisics Jenő a Magyar Iparmüvészet-ben igy nyilatkozott: "...a cár átment a magyar képekhez, ahol Bruck szolgált részletes felvilágositással, majd pedig a népipari osztályt tekintette meg. Itt a többi között dicsérőleg nyilatkozott Rippl-Rónai tervei után készült himzésekről, elismerve a technika ügyes egyszerüségét és célszerüségét." (30)

Rippl – ebben az időben még Neuilly-ből – igy ir testvérének: "A Szt. Pétervári kiállitás a legnagyobb csendben bezáródott. Egész mai napig semmi hir nem érkezett. Ma a "füles Argus" beküldött nekem egy kritikát, prágai lapban ("Politik") jelent meg német nyelven Jaroslav Kamper aláirással. Igen szépen, elsőrendü módon ir képeimről. Különben nem részletezem, mert szándékomban van Neked beküldeni a cikket – csak annyit, hogy 100 kép közül 13 müvészről tesz emlitést a következő sorrendben: László, Fényes, Rippl-Rónai, Feszty portraik, azután a tájképek..." (31) Az emlitett cikknek egyébként Rippl-Rónaira vonatkozó része igy hangzik: "...ragyogó pasztelljei... oly könnyed és oly sok rafinált eleganciával vannak felvetve, hogy nem csodálkoztunk volna, ha alatta egy modern francia mester nevét olvassuk..." – de a továbbiakból azt is meg tudjuk, hogy "...egyébként mind morális, mind anyagi haszna a kiállitásnak a nullával egyenlő." (32)

E szentpétervári kiállitás volt tehát az első alkalom, amikor Rippl-Rónai müveivel bemutatkozhatott Oroszországban. (33) Mind törekvéseiben, mint nivójában ennyire vegyes kiállitás azonban aligha kelthette fel bárkinek is komolyabban a figyelmét éppen az ő munkássága iránt.

mostanában, sohasem bizonytalankodtam a jövőben annyira, mint most – minden ferdén megy– sehonnan semmi reménység... Az én ideálom, amint Te tudod is, nem más, mint egy intimus otthon... Közelemben néhány olyan ember, mint Te, aki érdeklődni tud és szeret." (19)

Még ez év végén a Royal Szállóban megnyilt kiállitása, (20) Párizsba ezután már csak látogatóba ment. A világ fővárosát elcserélte Somogyaszalóért, az "intimus otthonért." Végleges hazatelepedése 1901. februárjától számitható. Immár 40 éves, több ereje nem maradt a kinti harchoz, tudja hogy itthon nem várja kitaposott ut, de legalább nem idegen. Valószinüleg a Royal kiállitás igen komoly sajtóvisszhangja – még akkor is, ha e kritikák legnagyobbrészt elmarasztalták – azt a benyomását erősitették meg, hogy talán majd lassan olvadozni kezd a jég. (21) Lyka Károly mindenesetre már kiállt érte. (22) Csaknem 14 évet töltött Párizsban: ugyanakkor a hozzá legközelebb álló müvészeti folyóirat, a Revue Blanche amelyet barátai szerkesztettek, és az ő baráti és müvészi társaságának a Nabisnak célkitüzéseit támogatta (alapitásától, 1891-től Rippl hazatértéig 1901-ig eltelt évtizedben, összesen egy rajzot közölt tőle) (23) és soha egy igényesebb kritikát! Mit várhatott tehát?

Ödön, aki inditotta a ritkán arra tévedő vonatokat, várta őt Somogyaszalón. Lelkes volt és boldog, egyetlen volt talán az országban, aki felismerte öccse kvalitásait. Ripplt azonban, alighogy megpihent, megcsapta a századforduló magyar falujának nyomasztó kisszerüsége. Az itt festett képek is még mindig átmeneti, lefojtott stádiumot tükröznek. Kivéve azt az egyik főmüvét (Cleo de Merode rokona) mely nyári belgiumi utjához kapcsolódik.

Telnek a somogyaszalói hónapok, mignem Rippl-Rónai egyszerre meglepő elhatározásra jut: Oroszországba telepszik.

*

Rippl-Rónai e sikertelen kisérletének érdemes megnézni eddig jobbára felderitetlen inditó okait, pontosabban a személyes és vázolt okokon kivül azokat, amelyek épp Oroszország felé inditották. A Rippl-Rónai irodalom általában megemliti e kéthetes utat, azonban elég érdekesnek látszik a bizonyos és a csak feltételezhető orosz kapcsolatainak nyomába erednünk– megkisérelve összegyüjteni és idézni a fellelhető forrásokat – annál is inkább, minthogy oroszországi letelepedését több évre tervezte.

A legkézenfekvőbb és általános érvényü ok nyilvánvalóan az a közismert és a müvészet minden ágára kiterjedt fellendülés volt, mely a századforduló Oroszországát jellemezte. Egyre több, az európai kulturkincs beolvasztására tett kisérletet vehetünk észre, és ez a törekvés mind az orosz müvészet modernebb irányzatokhoz való közeledését, mind a mecenatura hatalmas fellendülését eredményezte. "A legjobb modern müvészek müvei már mintegy 15 év óta Moszkvában vannak. Különben a moszkvaiak még a párizsiakon is tulteszneк, pedig Párizsban ugyancsak nagyok a mübarátok" – irja Rippl-Rónai. (24) Ennek elsősorban a Mir Iszkusztva c. 1898-ban indult müvészeti folyóirat, a körülötte csoportosult müvészek és a szellemi megujulást szorgalmazó, az egész vállalkozást kezében tartó fantasztikus hatásu szervező: Gyagilev voltak elinditói.

Gyagilev törekvése e korai években még inkább az orosz müvészet értékeinek európai propagálása volt, de a századforduló körül már egyre több kiállitás nyilt, ahol a külföldi müvészet eredményeit mutatták be.

Nem volt olyan könnyü azonban költözni az ő körülményeik között. Még eltelt néhány hónap, mig Rippl Lazarine-nal hosszabb tartózkodásra Banyuls-sur-Merbe ért, Maillol szükebb hazájába. Rippl itt végre nyugodtan és ujra festeni akart.

Ugy látszik nem látta az eddigi utat járhatónak. Csak sikertelenségén érzett keserüsége vagy valóban egyfajta "csőd-érzés" miatt próbált meg változtatni stilusán, ezt nehéz eldönteni. Valószinü, hogy mindkét szempont közrejátszott. A szinredukció magára kényszeritett béklyói, a harmadik dimenzió háttérbe szoritása, a grafikusan vékony és konturos festésmód elég szük világ jelenitésére volt alkalmas, és e lehetőségeket az utolsó tiz évben valóban tehetségének legkvalitásosabb eszközeivel és izlése teljes rafinériájával kiaknázta. Az önismétlés veszélye nélkül – a kellő figyelmeztetéseket is megkapta, mint láttuk – ezt aligha lehetett tovább folytatni. (Végülis a Nabi nagyjai is engedtek a korai évek aszketikus megjelenitéséből.)

Banyuls-ben iskolázza szemét uj stilusához. Ennyire intenziv kapcsolatba a tájjal eddigi élete folyamán még nem került, leveleiben is hosszasan ir az uj élményről. Látható módon nehéz azonban az átállás, tájképeinek szinét mintha fátyol takarná, kompoziciói nem eléggé összefogottak. Noha örömmel dolgozik és fantasztikusan termékeny, (15) egyetlen Banyuls-ben festett kép az – a Maillol portré – mely felvillanthatta előtte a továbblépés miként jét, noha – már a későbbi képek ismeretében mondhatjuk – csak iránytüként, nem mintaképül szolgált.

E mü feltétlenül stiláris fordulópont Rippl oeuvre-jében, bár még 2 évig eléggé társtalan. Rippl-Rónai 1902-es végleges kaposvári letelepedése után fordult portréiban, interieur-jeiben ennyire közvetlenül motivumai felé (a közvetlent itt a látás miként jére értem) és irjuk a Maillol portré előnyére: még a tulzott szinesség és a keresett, ámbár speciálisan rippl-i hangulat, és az érzelmekre való rájátszás nélkül.

Szintetikus müvet hozott létre, mert noha a látvány élményének elsődlegessége szembeötlő, a formálás disciplináját érvényre tudta juttatni. Érezzük a rendezői elv szigorát: a müvész még nem adta meg magát választott motivumának, maximálisan kézben tartja, uralkodik felette. A 90-es évek képeitől azonban mégis lényeges ismérvben különbözik: nem preformált stiláris elvek öltenek testet, mint a "fekete korszak" képein.

Fülep Lajos 1910-ben az "összefoglalóbb feladatok"-ra való készséget hiányolta Rippl müvészetében (16) és nem véletlenül emelte ki a Maillol portrét, mint ahol ezt a kvalitást megvalósultnak látta.

1899. december végén tért vissza Rippl Banyuls-ból Neuilly-be. Noha ugy látszik Knowles-szal rendeződtek a dolgok, továbbra is teljesen tanácstalan volt. Magyarországról is csak rossz hirek érkeztek, pl. a téli tárlatra beküldött müveiről Lázár Béla félmondatos kritikája: "...meg ne álljunk Rippl-Rónai beteges mütárgyai előtt, akárhogy kiáltanak is az arramenőre..." (17) Körülbelül az Andrássy ebédlő befejezéséhez közeledve érlelődött meg Rippl-ben egyre konkrétabban a végleges hazatelepedés iránti vágy. "Szeretnék már otthon lenni, sátorfámat felütni, de nincs aki bátoritana" – irta Mednyánszkynak már 1898-ban. (18) 1900-ban pedig – az év ujra utazgatásokkal és egy nagyobb szabásu immár nyilvános pesti kiállitáshoz való anyaggyüjtéssel telt – már egyre inkább körvonalazódott a hazatelepedési terv. Testvérének, Ödönnek irja: "Nagyon valószinü hogy októberben hazamegyek, de igazán megvallva nem tudom mire lesz jó... nagy szükségem van nyugalomra, igen sok a gondom

vitelező iparosokkal és e küzdelemben sorozatosan ő marad alul. (4) Amikor 1898 végére bemutathatja a kész ebédlőt és üvegjeire megkapja a lesujtó kritikát, (5) Párizsba visszatérve olyképpen vonhatja meg az eltelt évek mérlegét, hogy noha pokoli erőfeszitéseket tett, anyagi gondjai változatlanok, Magyarországon eddig csak közönnyel fogadták, most már ellensége i is vannak. (6)

Ami az ebédlőt illeti, bármilyen nagyszerü e – Magyarországon abban az időben még szinte egyedüli – vállalkozás (egyébként egész iparmüvészeti tevékenységében élete végéig magára volt utalva és soha rangjának megfelelően nem értékelték), Rippl életutja szempontjából elég sulyos következményekkel járt. Szellemi energiáinak átállitása más müvészi területre és az országhatárokon átnyuló szervezési kényszer felőrölte nyugodt festészeti munkaritmusát és ugyanakkor területen kivülivé tette Párizsban, anélkül azonban, hogy hazatérési terveit csak egy jottányival is elősegitette volna. E tény nemcsak ez után vázolandó életviteléről, de e kritikus évek képeinek stilusáról is tisztán leolvasható. (7)

Természetesen amig ő egész más irányban, és máshol volt elfoglalva, igyekezett megteremteni párizsi jelenlétének látszatát. Noha a Mars-mezei Szalonban 1894-től 97-ig összesen egy olajképpel, hét pasztellel és hét himzéssel szerepelt, igen sokat festett: gyüjtötte kiállításának anyagát. Miután fizikailag sem volt ideje többre, komolyabban elmélyülni nem tudott, nem tett többet, mint – szinredukciós elveinek fenntartásával – már elért eredményeit próbálta kis pasztellképek tucatjain kamatoztatni. 1897. május 15-én Bingnél megnyilt második gyüjteményes párizsi kiállitása. (8) A kiállitott 130 kép legjobbja még mindig az 1894-es Öreganyám volt s a kritika nem mulasztotta el, hogy erre a tényre rámutasson (9), sőt kegyetlenül felsorolta a Ripplt ért francia hatásokat is. A francia olvasó mindebből legfeljebb egy gyenge epigonra következtethetett. (10)

Rippl-Rónai ekkor még bizakodó volt és a nagy megbizás, mely hazájához kötötte, feledtette vele párizsi kudarcát. Több gyüjteményes kiállitása Franciaországban nem volt, ám csaknem két év mulva, 1899. márciusában Durand-Ruelnél a Nabik csoportos kiállitásán résztvett – jellemző módon az 1890-es évek első felében készült 10 "fekete" képével. A kritika nem fukarkodott az elmarasztalással. (11)

Körülbelül ekkoriban vált végtelenül nyugtalanná. Az Andrássy ebédlőt befejezte (néhány üvegablak terve maradt csupán függőben) és e több évig huzódó munka is jóval a reméltnél kevesebbet jövedelmezett. (12) Durand-Ruelnél sem tudott eladni. "Egy angol kérdezősködött az én képeim ára felöl is – el is jött lakásunkra, de nem talált otthon, azóta nyoma sincs ez urnak". (13)

Neully-i otthonának békés légköre is váratlanul veszélybe került. A Rippl-Rónai irodalom mindig megemlékezik a müvésznek Knowles skót festővel való barátságáról – mely kapcsolat valóban egész pályájára döntő befolyással volt. Mint ismeretes, Neuilly-be is együtt költöztek és egyazon házat bérelték. Most viszont 1899-ben, a legrosszabb időpontban, amikor amugyis, hogy Ripplt idézzük: "minden ferdén ment" e megbizható kapcsolat is összeomlani látszott. Hogy ennek Rippl-Rónai – leveleiből egyértelmüen kitünő – ingerlékenysége volt-e az oka, vagy Knowles életében bekövetkezett változások, ma már aligha kideritheto, de nem is nagyon lényeges. Rippl minden esetre panaszkodik testvérének: "...ugy van, hogy összeférhetetlenné vált nálunk az állapot és hogy külön fogunk élni, lakni etc. Ezt mind azért látjuk igy jónak, mert ez az egyetlen mód arra nézve, hogy a sok év óta fennálló barátság véglegesen meg ne szakadhasson. Az életmód az, amiben mi nem osztozkodhatunk vele. Ő mindig csak az ő saját célját tartja szem előtt..." (14)

Ars Hungarica 1977/1

Bernáth Mária

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF KRITIKUS ÉVEI ÉS OROSZ UTAZÁSA

Rippl-Rónai a századforduló körüli években jutott művészi pályájának legkritikusabb időszakába.

1887-ben érkezett Párizsba és szivós munkával érte el 1894-ben európai mércével mérve is nevezetes sikerét Öreganyám c. képével, a Mars-mezei Szalon kiállításán. E kép hozta meg számára Gauguin és a Nabis művészcsoport elismerését és barátságát, nem beszélve a legnivósabb francia lapok ünneplő kritikáiról. Bejáratos lett a Revue Blanche szerkesztőségébe, ahol a laptulajdonos Natanson fivérek támogatására számithatott, kapcsolata Toulouse-Lautrec-kel is erre az időre tehető. A következő évben, 1895-ben Bing, az Art Nouveau tulajdonosa, a modern művészetek pártfogása terén legszámottevőbb mükereskedő megrendelte nála a Les Vierges c. litografált könyvecskét. (1) Ezekben az években Bing az elismertetés és a megélhetés lehetőségét jelentette. Rippl-Rónai ekkori munkakörülményeit tekintve valószinü, hogy az elkövetkezendő években is képes lett volna ezt a körülötte felébredt érdeklődést ébren tartani.

Kétségtelen tehetsége és a postimpresszionizmus legaktuálisabb irányzatához való kapcsolódása azonban ehhez nem lehetett elég, tekintettel elsősorban arra, hogy mint idegen csak a legnagyobb erőfeszitések árán és többszörösen bizonyitva érvényesülhetett. Későbbi éveiben, immár visszatekintve küzdelmeire, mélységesen igazságtalannak tartotta háttérbe szorulását, némileg félreértve a realitásokat. (2) Rippl-Rónai ugyanis nem élt jól a lehetőséggel: mikor jelenlétére jobban szükség lett volna, mint bármikor, ő párizsi sikerét azonnal Magyarországon kivánta vizsgáztatni. Ahogy ez rövidesen kiderült, tul korán próbálkozott, értve ezen a magyar müvészeti közélet helyzetét – és egyben oeuvre-je legizgalmasabb szakasza is megroppant. Emberileg megható e sóvárgás a hazai megbecsültetésre, történeti hatását tekintve azonban fájdalmas, mert mint ahogy ez retrospektive kiderül: e századfordulós francia élet-halálharc volt számára az az egyetlen izgató közeg, amely nem engedett lomposságra hajló intellektusa fékező erejének.

1895-ben tehát Rippl megpróbálkozik a budapesti bemutatkozással: Sima Ferenc képviselő lakásán zártkörü kiállitást rendez. Figyelmet nem kelt, itt ismerkedik meg azonban Andrássy Tivadar gróffal, aki megrendeli nála budai palotája ebédlő berendezését. (3) A következő évben Párizsból Tőketerebesre utazik, hogy megbeszélje a részleteket.

Lényegében 1898 végéig, amikor is a kész ebédlőt bemutatja, egyfolytában uton találjuk: hol Pécsett Zsolnayéknál, hol Wiesbadenben, ahol üvegjei készülnek, Kaposvár, Párizs, Budapest és többszörösen Tőketerebes, Berlin és Jernye (Szinyeinél) e rövid három év utiprogramja. Eközben elkezdődik csatája a ki-

Kecskeméti Sándor: Kürtös. (Gyertyás László felvétele.)

JEGYZETEK

1. A levelek a Petőfi Irodalmi Múzeum kézirattárában találhatók a V. 4320/66/1–9. és a V. 4320/67/1–4. sz. jelzeten.
2. Varjú Elemér–Höllrigl József: Ernst Lajos magyar történeti gyűjteménye. Budapest, 1932. 141 p.
3. Tóth Ferenc képzőművészeti szabadfőiskolai bizonyítványára Rippl-Rónai József a következő ajánló sorokat írta: „Mint volt tanítványomat, Tóth Ferenczet, szegény, de tehetséges fiút, ajánlom a Múzeumok igazgatóságának szíves figyelmébe: Rippl-Rónai József." (PIM Kt. V. 4320/87.)
4. A Nemzeti Szalonban 1907-ben megnyílt kiállításon 21 képpel szerepelt.
5. Ferenczy Károly (1862–1917) festő.
6. Lippich Elek (1862–1924) költő, művészeti író, a Közoktatási Minisztérium művészeti osztályának vezetője.
7. A MIÉNK első kiállítása a Nemzeti Szalonban, ahol 30 képpel szerepelt.
8. Déry Béla (1870–1932) festő, a Nemzeti Szalon igazgatója.
9. MIÉNK – Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre. Az ún. Műhely Társaságnak R.-R. J. volt az elnöke.
10. Nemes Marcell (1866–1930) műgyűjtő.
11. Szinyei Merse Pál (1845–1920) festő, a MIÉNK elnöke.
12. Az 1912-ben elkészült ablakon négy akt és egy felöltöztetett női figura látható.
13. Róth Miksa (1865–1944) üvegfestő. Ő készítette a R.-R. J. tervezte Andrássy-ebédlő ablakait is.
14. Utalás a Louis Comfort Tiffany (1848–1933) amerikai üveggyáros, tervező és festő által készített ún. tiffany-üvegre, amelynek jellegzetessége az opálos színhatás volt. Ebből tervezte R.-R. J. az Andrássy-ebédlő mennyezetét.
15. Lechner Ödön (1845–1914) építész. Ő tervezte az előcsarnok márványpadjait is.
16. Felesége Lazarette (Lazarine) Baudrion és unokahúga, Anella, Dobossy Elekné, akit saját gyermekükként neveltek.
17. Lázár Béla (1869–1950) művészettörténész.
18. R.-R. J. 1887–1890 között dolgozott Munkácsy Mihály párizsi műtermében. Az idős mester nagyra becsülte tanítványát.
19. Glatz Oszkár (1872–1958) festő.
20. A Képzőművészeti Társulat téli tárlatán kiadott két állami aranyérmet Pentelei Molnár János (1878–1924) és Glatz Oszkár kapta a „francia fertőből" érkezett R.-R. J. ellenében, aki csak egy év múlva nyerte el ezt a díjat *Feleségem* c. képéért.
21. Wildner Ödön (1874–1944) író, szociológus, a székesfőváros tanácsjegyzője.
22. Feiks Jenő (1878–1939) festő, grafikus.
23. Bornemissza Géza (1884–1966) festő.

Rajzai az előszoba almáriumának tetejére van[nak] elhelyezve, de legjobb szeretném, ha elvinné magához, mert felelni nem tudok érte.

N. B. Nővére mondta, hogy a malomba jár; nem tudna-e számunkra kis kukoriczát szerezni?

2.

[Budapest] I. Kelenhegyi út 12–14.
1919. jan. 19.

Azt ajánlom magának, Ferencz, hogy ne töprenkedjék, jöjjön fel, és ameddig elég a pénze, dolgozik, talán jobbra fordul itt a sorsa. A fő, hogy Igalból kimozduljon. Elég, ha egy hónapot tölt – egyelőre – az iskolában. Valószínű, hogy itt talál még, de ha nem is, akkor azzal a levéllel menjen csak fel; igaz, hogy egy új igazgató van most, Feiksz Jenő[22] festőművész úr, de ő is elfogadja, ha nevemben megkéri, a tandíj elengedésére is. Meg kell próbálni, nincs veszteniváló ezzel, csak nyerhet, sőt, ha jól tudom, van (vagy volt) úgynevezett *menza ebéd* igen olcsón az iskola révén. Ezt is tudakolja meg! Csak jó írók könyveit kell olvasni! Isten vele.

R. R. J.

3.

Kaposvár. Róma Villa.
1920. ápr. 12.

Az utóbb írt két levelét olvastam. Sajnálom magát, hogy annyi baja van az emberekkel és az élettel. Örülök azonban annak, hogy jó emberére talált a kedves és jóindulatú tanárjában: Bornemissza[23] művész úrban. Becsülje is meg, és haladásával hozza még közelebb magához. Csak iparkodjon és tanuljon meg tűrni, tűrni, tűrni! Maga tehetséges ember és előre törtető, csak legyen elég kitartása, czélhoz is fog jutni. Művelt, okos barátokkal legyen együtt, mert magának még sokat kell látni, hallani és *tanulni*. Csak jó írók munkáit olvassa, és csak jó művészek dolgaival kell foglalkozni. Egyébbre (!) nincs is ideje a testi egészsége biztosítása mellett. Szerettem volna, ha mutatott volna új dolgokat. Igyekezzék megtanulni helyesen írni. Ez nem lesz nehéz. Isten vele:

Rippl-Rónai József

4.

[Kaposvár, 1921. jún. 22.]

Levelét megkaptam. Szeretném látni új dolgait. Az itthagyott dolgai közt is találtam olyant, ami határozott haladást jelent. Csak tovább! Előre! Majd az ősszel megpróbáljuk a főiskolába való bejutást, valószínűleg menni fog. Én jó darab ideig itthon leszek, reménylem, találkozni fogunk ezalatt.

Rippl-Rónai József

is leutazom Kaposvárra 2 hétre, hogy aztán feljőjjek ismét a Sógorod képét megfesteni. Isten Veletek. Vigyázz – el ne veszítsd a nyugtát, mert nagy baj lenne!

Jóskád

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF – TÓTH FERENCNEK

1.

[Kaposvár] Róma Villa, 1917. július 14.

Úgy látszik, nem világosította fel senki az én Ferkó öcsémet arról, hogy a művészi pálya nagyon rögös, és hogy – különösen – bizonytalan pénzforrás, még akkor is, ha az illető tehetségén kívül kész ember is. –

Felbátorítani senkit sem szabad erre a nehéz és sok szerencsétől függő hivatásra, mert igen hosszadalmas és kétséges.

Ha már kész ember, és mondjuk, sokat tud – igazán művész, ekkor jön csak az igazi Kálvária járás: a versengés a művészi elismerésért és magáért a rémséges nehéz megélhetésért.

Nagyon jó módú, egészséges embernek kell lenni, bátornak, kitartónak, hogy elérhesse kitűzött czélját. A legkisebb idő, ami ehhez kell, az 10–12 év szokott lenni.

Ajánlom, hogy évekig rajzoljon és ne fessen! Szorgalmasan és lelkiismeretesen. Közben *feltétlenül más foglalkozáshoz is kell nyúlnia, hogy abból megélhessen*, mert abból, amit eddig tanult meg nagy szorgalmával, pénzt keresni nem lehet, ami végre is nem a czélja.

Ha csak az a célja, hogy kenyérkeresetet csináljon a festészetből vagy rajzolásból, akkor határozottan azt kell mondanom, hogy hadja abba az egészet és fogjon – mert még nem késő – mesterséghez, ami nem zárja ki azt, hogy üres óráiban leül a természet elé és dolgozik művészies szándékkal.

Most, amint mondtam is, fejeket és meztelen alakokat kell alaposan tanulmányozni, minden legkisebb részletet meg kell csinálni, mégpedig úgy, amint azt az *eszével* és szemével látja. Ilyent, ha csinált, mutassa meg minden hónapban, hogy figyelmeztessem a hibákra és a jellemző dolgok megfigyelésére. Vegyen ezenkívül egy irkát, és úton-útfélen mozgó alakokat rajzolgasson – sokat, mindig, mindent!! Pár vonással, de jól megnézve, megtanulva, kívülről tudva a jellemzőt, megrögzíteni az eseteket. Ezt csinálhatja czeruzával, szénnel, tollal, ahogy jobban a kezére van a dolog. Millió vázlatot kell készíteni, de emellett nagyon fontos, hogy elég jól táplálkozzék, a testét edzeni kell testgyakorlattal, úszással, futással, járással egyik faluból a másikba, pl. estefelé, amikor a nap szépen megy le, vagy akkor, amikor megfigyelheti a vihart keletkezésében, vagy mást, ami útjába, szeme elé kerül, és gondolkozzék felette, hogy mi is ez, mi ennek a lelke, milyen módon kellene ezt megfesteni, mekkorában stb. stb.

Feleségem üdvözli magát, Ferkó, és azt mondja, hogy ne szontyorodjék el, ha nem úgy megy a dolog, amint azt szeretné, a türelem majd mégis rózsát fog teremni.

Tisztelője:

Rippl-Rónai József

Kaposvár, 1917. július 15.

is meg az árát, de engem okvetlenül elégíts ki, és az ezer koronát küld meg, mert mint írtam is, szükségem van rá.

Csak nem képzeled, hogy másnak ezer koronáért megcsináltam volna? Ezért van az, hogy a csekély 1000 koronán kívül a jutalékmentességbe belementem, speciálisan a Te kedvedért. Gondold csak el, hogy hónapokon át foglalkoztatott és akasztott meg egyéb munkálkodásomban a Neked csinált ablak.

Dr. Lázár Bélához[17] fogok fordulni a 2 aquatinta és a 2 tollrajz miatt, miután ő kérte el, de eddig még nem nyugtázta.

Tisztelő híved:

Jóska

8.

Kedves Lajosom.

Kaposvár. 1914. ápr. 16.

Még Pesten létemkor tudósítottam Róth üvegfestőt, hogy mi történt az ablakkal. Nem tudom, elment-e Hozzád megtekinteni – esetleg kireparálni? Nála van, ha még megvan – a Cartonrajz. A színeseket is jól ismeri, de ha ebben megakadna – jövő héten felmegyek és eljöhet hozzám a színvázlatért, sőt, ha belekap a munkába – fel is ügyelem, hogy jól sikerüljön. De Neked is elmulaszthatatlan kötelességeddé teszem azt, hogy egy hátsó tejüveg ablakot beállítasz ugyanekkor.

Ide mellékelem Munkácsy unokanővérének, Reök Ilonának levelét – amely tartalmánál fogva érdekes magyar dokumentum. Itt láthatod, hogy boldogtalan és más sorsra volt érdemes az én mesterem. De azt is látod, hogy mire becsült engemet a többiek mellett.[18]

Jóskád

9.

Kedves Lajosom.

[Budapest] 1915. dec. 14.

Vagy jöjj át, vagy várj! Tegnap künn voltam egy kicsit – megártott. Néhány napig még nem akarok hancúrozni az utcán. Fáj a lábam. Egyébként fájhatna a fejem is – búsúlnom kellene – de búsúljon a ló, elég nagy a feje. Igaz, hogy elbaszták, elhirtelenkedték a jól indult dolgot. – T.i. megállapodás történt, hogy elvitázhatatlanul enyém lesz az egyik nagy arany – ahelyett, hogy ezt leszögeznék – a két másik bizonytalan értékű konzervatív ember miatt, (akik közül Glatzot,[19] akit nem is akartak többen, legfeljebb a kis éremre) a veszedelmes – egyszerre feltett titkos szavazásra bízták. –7–7–6 lett az eredmény. Másszóval azok kapták – akiknek nem dukált – vagy ha már vitássá akarták tenni – állították volna szembe a két jelöltet, hiszen az én ügyem már teljesen rendben, készen feküdt. A jelekből ítélve – egyhangúlag is megadták volna, és lett belőle egy nagy szar.[20]

Úgy látszik, a jóakaraton nem múlott, csak pusztán ügyetlenségen és a túlbecslésén a bizalomnak. – Így lett aztán meg a nagy erkölcsi siker, mert tulajdonképpen így néz ki az erkölcsi siker, ha te azt még nem tudnád.

Ide mellékelem a városhoz beadandó nyugtát 1500 koronáról – aláírva – csak – gondolom – 5 koronás bélyeg kell még rá és Wildner[21] aláírja (Koronaherceg utca, Városházzal szemben majdnem). Azért küldöm el, mert a napokban, 22-én én

úgy, amiben én teljesen otthon érzem magam, és annak kell történni, amit én akarok.

Végül megjegyzem, hogy a „Maquette", vagy ha úgy tetszik „Projectum", vagy a legrosszabb ízlés szerint elnevezett „Compositió", ami végig vezeti Roth úrat munkájában, az én tulajdonomat képezi, és a felelősséggel őt terhelem. Nekem azt teljes épségben, ahogy átveszi, kell visszaadnia. Az a kis vázlat, amit Te tőlem kértél, az a fejemben rekedt meg, *az nincs*, nem volt rá szükség. Nem szeretem a vázlatokat. Ennél fogva a kész nagy tervrajz (karton) szerint, amelyet én újra átdolgozok, fog dolgozni Roth úr, és amint ígértem, a munkát felügyeletem alatt végzi.

Légyszíves a forma és rend kedvéért velem levélben közölni végleges megállapodásunkat.

Tisztelő híved:

Rippl-Rónai József

Miután nekem az egyik „Maquette"-ra szükségem lesz már a közelben, kérlek, választásodat *határozottan* megjelölni.

6.

Kedves Barátom. Kaposvár. Róma Villa. 1912. júl. 25.

Ha nem kellene, nem írnék most Neked, de viszonyaim úgy alakultak, hogy nem tehetek másként. Szükségem van a Nálad lévő ezer koronámra, amelyet – kérlek, édes Lajosom – azonnal adj postára! Azonkívül kérlek annak a megállapodásunknak jelét adni, hogy az 1000 korona tiszteletdíjon kívül esetleg Nálad rendezendő kiállításaimnál nem vonsz el eladások alkalmából. –

Végül pedig kérnék egy elismervényt a Nálad levő 2 aquatintáról és a két tollrajzról.

Itt most igen szép minden, nem ártana meg Neked, hogy pár napra lejönnél kis pihenőre.

Üdvözöl velem együtt feleségem és a kis Anella.[16]

Jóskád

7.

Édes Lajosom. Kaposvár. 1912. aug. 3.

Leveledből azt veszem ki, hogy köztünk az üvegfestményemet illetőleg – *alapos* félreértés forog fenn.

Megbeszélésünket én úgy értettem – és nem is érthettem másként, hogy honoráriumom 1000 korona készpénz és az a kedvezmény, hogy a Nálad esetleg rendezendő kiállításaim, és *nem egy kiállításomra nézve*, én jutalékmentességet élvezek. Ez nagyon természetes is, nem is gondolható másképp, mert a kiállításokkal járó kedvezmény tulajdonképpen biztos honoráriumként nem tekinthető, mivel én is, de Te is meghalhatsz, – hát akkor semmi se legyen a honoráriumból?

Ezen indokokon kívül különben azt is kiveszem soraidból, hogy építészednek kötelessége lett volna elkészíttetni az ablakot; hát én nem bánom, ha attól veszed

Egyébként igen okosan tennétek, ha lejönnétek Nemessel Húsvétra hozzánk. – Szombaton d. u. 3-kor indultok a Keleti pályaudvarról a gyorssal, és 7-kor Kaposváron vagytok. Róma hegy, Róma villa. Az állomáson van fiaker.

Addig is meleg kézszorítással tisztelő híved:

Rippl-Rónai József

N. B. Ha nem csalódom, egyik 400 koronás vételnél – *„Előszobánk"* a százalékot az illető amatőr fizeti?!

5.

Kedves Lajos barátom.

Kaposvár. Somogy. Róma Villa.
Telefon 338.
1910. dec. 5.

Vártalak több napon át, hogy közöljem veled szándékomat, esetleg, hogy megmutassam a Neked készítendő ablak „Maquette"-jét, amely teljesen – befejezetten – mutatja, úgy színben, mint kivitelben a legkisebb ólmozásig, magát az ablakot. Igaz, hogy én beszéltem Szinyeivel[11] oly formán, mint azt Te írtad is, de csak most fog sikerülni bejutnod műtermembe Dudits*né* Őnga révén, nála lévén a lakáskulcs. Ott megláthatod az első tervet a ruhás dámákkal, és a 2-ikat meztelen alakokkal. Egyik sárga [és] vörös színharmóniáj[a], a másik hideg zöld és más színek orgiája. Akármelyiket választod (bár már a meztelen dolog mellett foglaltál állást, ami, azt hiszem, kivitelre is kerül),[12] elviheted és odaadhatod Roth Manó[13] úrnak, hogy pontosan átrajzolják természetes nagyságra. Ha méretben eltérés volna – különösen hosszában – fenn a fejek fölött kell nyújtani, de alól is lehet keveset. A szélességében valószínűleg stimmelni fog. Különben én 12-ikén már fenn leszek, addig szeretném, ha átrajzolnák, hogy én utánna javíthassam – teljesen újra átrajzoljam, hogy csak a kivitel maradjon hátra. Az üvegeket is én akarom kiválasztani – tiszta, átlátszó, *igen intenzív* színű üvegekből. Sőt, még a két féle vastagságú ólmozást is én fogom megállapítani. Semmi furfanghoz, semmi patinázáshoz, sem tiffánikodáshoz[14] nem folyamodunk. Új épületről lévén szó, új, tiszta, brilliáns hatású üvegablak is lesz csinálva. Két-három év múlva, amikor a ház maga is patinázódik, öregszik – az ablak is úgy fog járni. Ez a nagy harmónia, aminek az egész házon végig kell menni. – Örülök, hogy Lechner[15] vezeti a dolgot, mert Ő bizonyosan meg fogja érteni az én intentiómat, és ennél az ablaknál – olyan beosztást csinál, amit a motívum megenged, tekintve két körülményt: 1-ször azt, hogy ennek az ablaknak *soha sem* szabad nyitva állni, másszóval, hogy *örökkön-örökké* betéve kell maradnia. Ilyen fajta és ilyen nagyságú üvegablakokat békességben szokás hagyni. 2-szor, az teljesen mindegy – az említett körülményt tekintetbe véve –, hogy hol alkalmazzák egy még nem *kész* ablaknál a beosztásokat, (gondolom, vaskeresztezéseket?). Mindenesetre helyes lenne, ha Lechner bácsival együtt mennél át a műterembe – ahol diskurálgathattok a dolog felől. Azonban döntőleg csak akkor nyilatkozzék, ha már a nagy, természetes nagyságú karton meglesz – ha pedig meglesz karácsony előtt.

Nagyon természetes, hogy az történjék, hogy csak a Lechner bácsival legyen közölve tervem, mert – mielőtt elkészülne a dolog – nem akarom publikálni, másrészt nem szeretném, ha munkámba százféle befolyás tolakodnék bele. Ez olyan

2.

Kaposvár, 1906. dec. 7.

Kérlek, kedves Igazgató Uram. Tudassad velem, mennyire vagytok – mikorra van remény? Alkalmazkodni akarok. Dolgaim bármikor elindíthatók.

Úgy volt, hogy felmegyek, de tegnap, Fiuméból jövet meghűltem.

Ha a kiállításunk csak januárban lesz – úgy el is halasztom felmenésemet Karácsony utánra.[4]

Ha Ferenczy[5] tényleg le akar jönni – mostanában itthon talál.

Szeretném, ha a főbb dolgokról itt-ott értesítenéd igaz hívedet,

Rónait

3.

Kedves barátom.

Kaposvár. Somogy. Fő utca 58/a. 1908. máj. 15.

Két dologban kereslek föl. Miért nem adják ki az államvásárlási összeget? Lippich[6] ezelőtt 3 héttel nevemben megreklamálta, t. i. kérdezősködtem a dolog után. – Ő azt mondta, hogy folyósítva van. Furcsa, hogy így hallogatják. Nem szép dolog.

Ez az egyik. A másik az volna, hogy megtudjak Tőled – indirekte – némi újságot az „Earls Courti"[7] kiállításunkról. Véleményt, újságot, reménységet, és végül szeretnék egy illusztrált Katalógust t. i. Kaposvárra címezve. Déry[8] ezt meg fogja tenni.

Viszontlátásig igaz híved:

Rippl-Rónai J.

4.

Kedves Barátom,
igen t. Igazgató Úr!

[Budapest]
1909. április-hó 7.

Én ma leutazom pátriámba: Kaposvárra, Somogyba. Bejelentem esetleges közölnivalók miatt.

A „Cséplés" képet adjátok ki (ha *legalább is* 400 koronáért el nem tudnátok adni) Dr. Balogh ügyvéd úrnak, (aki a Japánban velünk szokott lenni). Övé a kép. A megmaradt festményeket és rajzokat – küldjétek át a Műteremházba; a kapus átveszi majd. A nekem járó pénzeket – a kellő levonásokkal – küldessed el Kaposvárra, *ha 14-én vagy 15-én még nem adnék jelt magamról,* t. i. akkor fel kellene jönnöm a „Miénk" és a „Műhely" ügyben.[9]

Természetesen a Nemesnek[10] eladott képek áraiból: a 3600 koronából is a százalékot vonjátok le szintén. –

rik Istvánt említi, viszont Forster Korossy Istvánnak nevezi az első férjet. De hamar megözvegyülvén újból férjhez ment Ujfalussy Jánoshoz, aki ama 108 magyar nemzetség egyikéből származott, akik Divék néven foglalták el Nyitra környékét.

Ujfalussy János és Bánffy Kata – Zrínyi, a szigetvári hős unokája – házasságából származott hat gyermek közül Ujfalussy Gergely viszi tovább a családot egészen a Madáchokig. Gergelynek 1697-ben született János, majd annak Sándor nevű fia révén jutunk Ujfalussy Zsuzsannáig – Sándor lányáig, aki férjhez ment Madách Lászlóhoz. (Nagy Iván id. művének 376. oldala.)

Kettőjük gyermeke Madách János, akitől Sándor (1756–1814), majd tőle Imre (1771–1834) születtek. Ennek az Imrének a fia Madách Imre (szül. 1823. január 21.), aki érkeserüi Fráter Erzsit vette el, és 1864. október 4-én halt meg. Az ő gyermekeik Aladár és Borbála voltak. (Kempelen Béla: *Magyar családok* VII. kötet 5. oldal. Grill Károly 1913. évi kadása.)

Még annyit, hogy a Madách íróasztala fölött függött Zrínyi Miklós-képet ő maga festette, és ma a Nemzeti Múzeumban látható.

Madách Imre leszármazása

IV. Zrínyi Miklós,
a szigetvári hős
első felesége Frangepán Katalin,
második felesége br. Rosenberg Éva,
első házasságából született:
Orsolya,
első férje Perényi János,
második férje Bánffy Miklós (szül. 1547),
második házasságából született:
alsólindvai Bánffy Katalin
(1573. III. 21-én),
első férje Sibrik (Korossy) István,
második férje UJFALUSSY JÁNOS táblai ülnök
a Divék családból,
második házasságából származott
Gergely,
akinek felesége Máriássy Anna,
ebből a házasságból született
János (1697-ben),
felesége Zay Éva,
gyermekük Sándor,
felesége Sándor Kata,
lányuk UJFALUSSY ZSUZSANNA,
férje Madách László
gyermekük Madách János († 1768-ban),
felesége Fabricius von Schorndorf Eufrozina,
gyermekük Sándor (1756–1814)
felesége Rusz Anna
gyermekük Imre (szül. 1781. IX. 18. † 1834. I. 3.)
felesége Majthényi Anna,
gyermekük *Madách Imre* (szül. 1823 † 1864),
felesége Fráter Erzsi.

Rippl-Rónai József levelei Ernst Lajoshoz és Tóth Ferenchez

Somogy, 1985. 2. szám

Az a mondás, mely szerint aki mémoire-t ír, hiába várja a pályáját értékelő monográfiák megszületését – Rippl-Rónai József esetében nem igaz. Kevés művészünk dicsekedhet annyi biográfiával, adatdús tanulmánnyal, sőt bibliográfiával, mint éppen ő. És mégis: fel-felbukkanó leveleinek közlése – még ha azok nem is mondanak gyökeresen újat – életének és törekvéseinek néhány lényeges mozzanatára a megelőzőeknél több fényt vetítenek. Nincs ez másként az alább sorjázó dokumentumokkal sem.[1]

Rippl-Rónainak Ernst Lajoshoz fűződő kapcsolata jól ismert, mivel a híres gyűjtő és múzeumalapító volt barátja képeinek legfőbb propagálója. Ernst Lajos (1872–1937) tíz évig, 1900–1909 között töltötte be a Nemzeti Szalon első ügyvivője posztját, s mint ilyen, több kiállítást rendezett Rippl-Rónai képeiből. Ekkoriban vetette meg híres gyűjteménye alapjait, amely nem kizárólagosan műtárgyakból, de mindenkor a magyarság történetével kapcsolatos rekvizitumokból állt, és amelybe Rippl-Rónai alkotásait is besorolta, majd később gyakorta kiállította.[2] Barátságuk jeleként, s természetesen az iparművészetben is jártas festő kvalitásainak elismeréseként, rábízta az 1912-ben megnyílt Ernst Múzeum lépcsőházi üvegablakának tervezését. A levelezés legfontosabb darabjai éppen e munka hátterét világítják meg.

A másik címzett, Tóth Ferenc (Igal, 1894–?) neve ismeretlen a művészettörténeti szakirodalomban. Jóllehet az 1910-es években Rippl-Rónai tanítványa volt, és 1910–21-ben kitűnő eredménnyel végezte el a Képzőművészeti Szabadfestőiskola tanfolyamait, úgy tűnik, nem alkotott maradandót, vagy a későbbiekben hátat fordított a piktúrának.[3] Rippl-Rónainak hozzá írt néhány levele a művészi hivatásra való felkészülés, illetve felkészítés példát mutató, szép dokumentuma.

NAGY CSABA

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF – ERNST LAJOSNAK

1.

Igen Tisztelt Igazgatóság! [Kaposvár] 1901. aug. 22.

A „Hímzőnő" című festményemre még járó 100 forintot kegyeskedjék, ha nem terhellem kérésemmel, Somogy-Kaposvárra küldeni.

Nagyon szeretném azt is tudni, hogy a jelenlegi kiállításon mely műveim tétettek ki?

Szíves üdvözlettel maradtam kész hívük:

Rippl-Rónai

Rippl-Rónai-lettel

Magyar Hírlap 2003. dec. 22.

Rekordot döntött a Poros út

műtárgy

Az év utolsó nagy árverésén Munkácsy ismét rekordot döntött, a Poros út 220 milliója hatvanmillióval szárnyalta túl a művész – és a magyar festménypiac – eddigi csúcsárát, melyről azt gondolhattuk, sokáig a legmagasabb marad. De mindössze nyolc hónapig volt érvényben.

Gréczi Emőke

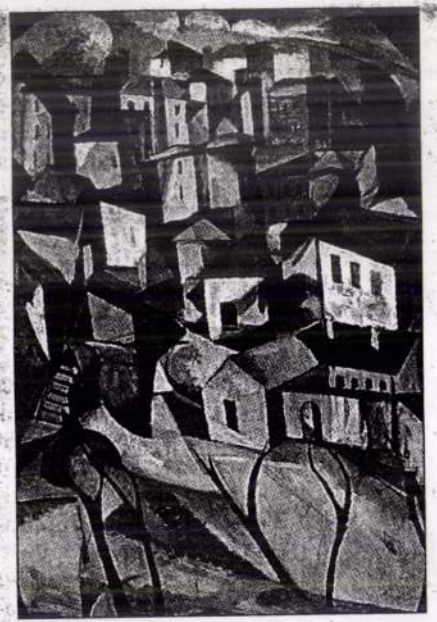

Schönberger Armandtól az Út és házak tizenhétmillióért kelt el a Mű-Terem Galéria árverésén

Három nap különbséggel tartották a két piacvezető galéria téli festményárverését. Mivel a megelőző két héten a művészeti árverezők festménytételei nem arattak sikereket, nagyon kevés kivétellel mélyen alulteljesítették az elvárható eredményt. Lehetett találgatni, hogy vajon a kereslet csökkent, vagy a két kiemelt anyagot várják a gyűjtők, befektetők. Úgy tűnik, hogy a második feltevés bizonyult helyesnek.

A Kieselbach Galériánál nem indult rekordgyanús tétel, viszont felkínáltak jó néhány klasszikus modern magyar művet – a 10-30 milliós kategóriából – és külföldi avantgárdokat, szimbolista alkotásokat, amelyeknek nincs kialakult értékszintjük a magyar kereskedelemben.

Az első komoly árat Gábor Jenő 1927-es Kikötője érte el, a pécsi művész kubista jellegű életképe tízmilliós emelkedés után huszonkétmilliót ért. Márffy Ödön 1907-es Fiú és leány zöld padon című vászna a párizsi fauve-ok hatását tükrözi, megelőzve a Nyolcak korszakát (a katalógusban analógiaként Matisse és a német expresszionisták szerepeltek), így valóban az életmű fontos darabjának tekinthető. Ára húszmilliós indítás után 32 millió forint lett. Vaszary János tíz műve közül a Hölgy svájci sapkában lett a legdrágább (16 millió), Rippl-Rónai Józseftől pedig a Kalapos férfi (Somssich gróf képmása) ért el egyedül említésre méltó eredményt (28 millió).

Mivel rengeteg tétel kelt el több millió forintért, ezért inkább csak a meglepetéseket, a kiemelten kvalitásos művek eredményeit van lehetőség megemlíteni. Fényes Adolf realista Ünnepnapja 22 milliót ért, Berény Róbert korai, 1905-ös Monacói házak című, talán Weiner Leónak dedikált olajképe 16 millióért cserélt gazdát. Az elmúlt hónapokban rendezték meg a Párizsban élt Réth Alfréd életmű-kiállítását Pesten és a francia fővárosban. A magyar piacra csak mostanában bevezetett kubista művész 1913-as Fekvő aktja (grafika) 5,5 millióért ment el. A külföldi tételek közül – ahogy várható volt – az angol szimbolista Burne-Jones művei iránt tapasztalhattunk hallatlan érdeklődést. A Remény 24 millióért, a Muzsika hímzés (talán Morris műhelyéből) 8,5 millió forintért kelt el.

A Mű-Terem Galéria az idén eddig minden árverésére tartogatott egy Munkácsyt az egykori Vida-gyűjteményből. Ezek közül talán a Poros út a legfontosabb, már ami a művészi értéket, az életműben elfoglalt helyét illeti. A közönség is így szavazott: 220 milliós ára a legtöbb, amit valaha árverésen magyar festményért fizettek. A 75 millióról indított védett képre legalább öten kezdtek licitálni, 150 milliónál hárman is versenyben voltak érte.

Ám nemcsak ez a tétel váltott ki lelkesedést a gyűjtőkből. Tihanyi Lajos Kompozíciós vázlata egyike azoknak a tanulmányoknak, melyek egy nagyobb méretű festményhez készültek. A vázlatok közül három olajkép, a most indított darab Alexander Kordához került, a másik kettő Déry Tiborhoz és Gross Andorhoz. A tételt 36 millió forintért vásárolták meg. Rippl-Rónai és Vaszary húszmilliós árai szinte már „kötelezőek", nem úgy a Bauhaus építésze, Molnár Farkas Kanyargós útjának nyolcmilliós értéke, hiszen a tétel már önmagában is meglepetéssel szolgált. Derkovits Gyula Halásza 13 milliót ért el, ami 4,5 millióról hatalmas licitemelkedés, de ritkaságánál fogva még többet is szánhattak volna rá a gyűjtők. Pór Bertalan, Schadl János műveinek ára közelít a reálishoz, a nagybányaiak pedig kezdik meghaladni azt. Schönberger Armand kubista Út és házak című olajképe tizenhétmilliós árával méltó lezárása volt a 2003-as évnek.

HIRDETÉS

- De törekszünk, Rippl-Rónairól az a helyzet, hogy a fő müvek már a Nemzeti Galériába kerültek, illetve itt vannak nálunk és a magánkézben lévő még megvásárolható müvek pedig akkora becsben vannak még a tulajdonosaiknál, hogy sokára remélhetjük, hogy állami tulajdonba, muzeumokban lesznek láthatók. Áraik és a mügyüjtőknek a szenvedélyei miatt, ez egy hosszu folyamat.

- A Rippl-Rónai örökség cimmel Simon Márta müsorát hallották.

- Felesége burgundiai falujában az utcán rajzolt, amikor odaért a hir, háboru. Német kémnek nézték, alig lehetett megmenteni. Az internálásból Svájcon keresztül szabadulva tért vissza, most már utoljára Somogyba.

- Hirtelen, korán megöregedett. Már nem volt a régi, mintha ennek a csodálatos életnek és életörömnek megtört volna a fénye. Ezentul már csak pasztellal dolgozott. Egy alkalommal megkérdeztem, vajon többé nem fest olajképet. Nem válaszolt. Még terpentin illatu volt mühelye, de asztalán az olajfestékek lassan lassan beszáradtak, és nekem nem volt többé feladatom az ecsetmosás.

- Azon kivül, hogy törlesztettek Rippl-Rónaival szemben, még mit akartak, mert azért ez Somogy megyének elég sok pénzébe került, felujitani ezt a házat, a házat még autóval sem olyan nagyon könnyen közelithető meg, nem is tudja mindenki, eléri-e a célját, mindaz, amit itt megteremtettek.

- Nagyon fontos volt az, hogy a mai müvészek számára is ez a muzeum ugy álljon, mint mértékadó és a sok tehetséges müvész, aki ma alkot ugy tekintse Rippl-Rónai örökségét, amely kötelez.

- Érdemes volt-e mindezt itt megteremteni. Attól félek, hogy kevesen látogatják, hiszen most is amikor jöttünk, na jó az, hogy most éppen nincs itt senki az nem jelenti azt, hogy máskor se látogatják, de vajon mit lehet tenni azért, hogy jobban ismerjék, mert érdemes.

- A város még mindig nem nőtt fel a közönséget értve RipplóRónaihoz Azt a szemléletet, amelyet ő képvisel még nem értik, ebből a szempontból még Kunfi Lajos áll közelebb a közönséghez.

- Mert érthetőbb, nem.

- Igen. A szinek módja ugyan hasonló, gyökerekből táplálkozik, impresszionista, de inkább a naturalista jelleg urakodik Kunfinál.

- Nemrégiben volt Rippl-Rónainak egy gyüjteményes kiállitása a Somogyi Képtárban. Most azok a képek honnét kerültek ide és most hol vannak, egyáltalán a Rippl-Rónai hagyaték ezen a házon kivül hol van.

- Többször rendeztünk Rippl-Rónai emlékkiállitást már a Muzeumban, a fő müvei a Nemzeti Galériában vannak, nagyon sok müve van magánkézben, jelenleg a kaposvári Muzeum tulajdonában 144 darab, aminek a fele grafika, a másik fele festmény.

- Elégedett ezzel, mint a Somogyi Képtár vezetője, olyan gyakran vitatkoznak azon az emberek, hogy bizonyos müvész alkotásai hol kell, hogy legyenek a szülőhelyén, vagy ott, ahol mindenki látja. Tehát inkább közkinccsé kell tenni.

- Inkább közkinccsé kell tenni.

- Ezek szerint Kaposvárnonnem is törekednek arra, hogy valamiféle lokálpatriótizmussal mindent ide gyüjtenének.

Rippl-Rónaija legalább számomra a legfontosabb és legnagyobb. E mü a polgárság, a kétkezü munkásság munkásosztály arcképrajza, tul stilustörténeti szerepén, jellem ábrázolás, társadalom kritika. Még csak 33 éves, amikor1894-ben a R.Babileonban kiállitja ezeket a festményeket. A siker rendkivüli. Rippl-Rónai egyik napról a másikra egyenrangu társa az élenjáró franciáknak. Öreganyám cimü képéről azt irja a francia lap 1894 április 29-i száma, hogy Bodlerésem megragadóbb, mélyebb az emberábrázolásban. Éppen itt ebben az első felvonásban Somogy a fundamentum, századvégi divat szerint sötétbarna és fekete ruhákban, főkötősen kaposvári asszonyok, majd komoly kaposvári férfiak néznek ránk a vásznakról. Aztán még ismert somogyi falvakban földeken járunk. Valóban, Rippl-Rónai kétkezével hidat épit Kaposvár és Párizs között. Egy alkalommal vasárnap délután elindultam a kis francia városba, hogy Rippl-Rónai nyomában megkeressem a házat, melyben lakott a teret, ahol látta a kuglizókat, a Szajnapartot, ahonnan festette a szürke folyót, ama szürke szinnel, amely tele van rózsaszinnel és halványkékkel. A régi város máig sem sokat változott. Azonosak az útcák, a falak, talán a fák is régiek. Hirtelen bukkantam a házra, melynek 5o esztendő multán is helytáll leirása. Azonosak a szobák, régiek a kandalók, talán még a falak tapétái sem változtak. Ennél a kandallónál ülve készitette Lasarin azokat a szines gobelinszerü szőteseket, amelyeknek kartonjait Rippl-Rónai rajzolta, ebben a szobában fogyasztották el baráti azt a gulyáslevest, amelyhez a hozzávalót, ahogy megirja hitelbe vásárolta, és maga főzte. Aztán évek multával viszontláttam a festményekről már régen ismert déli tájat is, a kicsiny kikötőt, a szük utcafolyosókat, a lapos háztetőteraszt, ahol készült a Mayol arckép, mely a két háboru közötti időben égyedül képviselte a magyar festészetet az egyik párizsi muzeumban. Nagy alkotásai készen álltak ekkor, nem kellett volna mást tennie, még ha többet nem is alkot, mint bevárni az idő és ujitó szerepének igazolását. Rippl-Rónai azonban 19o2-ben hazajött Kaposvárra. Vajon mire gondolt, mit tervezett, aki átélte a francia munkásmozgalom bérharcait, az impresszionisták csatáit látta, ismerte Goghent, amikor hazaindult. Milyen élet és erő, mekkora bizalom hozhatta vissza Somogyba. Volt pedig Kaposvárnak abban az időben 17.352 lakosa, és 1443 háza. Itt vannak az 19oo-as adatok. 4o esztendős volt ekkor. Féktelen erővel vetette magát a munkába, szinte csorgott kezéből a festmény, rajz, tervek, irások. HA együtt volt a bő aratás, a nyugati iskolázottságban ötvözött somogyi termést kiállitotta Budapesten. Rippl-Rónai a legjobb francia festékekkel, terpentinnel dolgozott. Meglepő, ugyanakkor az alapra nem forditott indokolt gondosságot, a Mayol-féle kézzel készitett papirost is csupán párizsi élete idején használta. A megőrzésben és az utókornak sok gondot jelentett, hiszen például képeit csak nagyon ritkán fixálta. A kaposvári korszaknak olajképei, ugy mond a dekorativ festmények, és a 1o-es évektől kezdve alapozatlan, préselt papirlmezekre készültek. A Róma villában nyaranta a szabadban dolgozott, legtöbbször délelőtt. Szénnel fölrajzolta a témát, mindenkor remek megszerkesztett rajzok ezek, melyet aztán terpentinnel higitott, égetett sziennával, középnagyságu ecsettel ujra átrajzolta. Ez a terpentines rajz azonnal megszáradt. Kicsiny, összehajtható fémpalettája volt, erre rakta ki a festéket, a neveket most nem sorolom fel, és ápolt középméretü ecsettel sok ecsettel rakta fel a tiszta, olykor fehérrel kevert szineket. Egy egy 8oxloo cm-es felület megfestésére rendszerint 4-5 órára volt szüksége. És az igen kivételes esetben nyult a festményhez aznap mégegyszer.

rat tartó nő cimü pasztelképe Toulouse Lotrech hatását mutatja. A Merengő cimü kis pasztelkép a Nabi-csoport, magyarul próféták festő tagjaiközül főként Morist idézi fel.

- Itt előttünk van egy olyan kép, nem tudom mi a cime megkéne nézni de ez az a stilus, amit leginkább neki tulajdonitanak.

- Itt a parkban készült a présház előtti meggyfák alatt van a francia feleségé. A pettyegetett modorban felrakott jellegzetesen Rippl-Rónai kép.

- A Rómahegyi villában töltötte gyermekkorát Tippl-Rónaival Martin Ferenc festőmüvész. Akit feljegyzéseiben a mester egyetlen tanitványának vallott.

- 1914 nyarán egy kora juniusi esetén szokás szerint magával vitt hogy járjunk egyet a Rómahegyi gesztenyesorban. Elmondta, hogy másnap indul Franciaországba. A séta végén leültünk müterme előtt egy padra holdvilágos volt az este, szemközt velünk ott meredezett egy hatalmas kiszáradt diófa csontváza. Arról beszélt, milyen nehéz dolog lerajzolni a fákat. Mert ugy mond jelkép a fa olyan gyakranakkor a gyökérzete, mint ágai, belekapaszkodik a földbe, belemarkol az égbe. És szerkezet. De nemcsak ezt az állványzatot kell ám követni az irónnal, hanem azt is, hogyan mükődik mindez, milyen anyagcseréje, hogy a külső mögött miként történik a virágzástól. Hát ezt rajzold le. És rádbizom a házat. Valamivel magasabb volt a jó közepesnél. Jól megépitett erős csontszerkezetü mutatós ember volt. Magasságához mérten nagyobb volt keze és lába az arányosnál, csukója és bokája kissé vaskos, balkezefején egy régi savmarta fényes csik volt látható. Erősszálu gesztenyebarna haja volt, egészben véve enyhén kreól jelenség, amit még fokozott szemének meleg, aranyos barna szine. Soha sem volt beteg. Fogorvoson kivül nem volt dolga a doktorral, ritkán, ha elnevette magát látszott egészséges szép fogsora. Nem voltak gyorsak, vagy hirtelenek mozdulatai, mintha kissé elkésve követték volna á gondolatot. Teste nem volt hajlékony, inkább ügyetlen és félszeg. Választékosan jól öltözködött. Megjelenésében mégis volt valami hanyagság, ruházata őt szolgálta, nem fordítva. Legtöbbször egyszinü szürke szövetből volt öltönye, legszivesebben ezt a csak nem fekete francia fejrevalót viselte. Ez őszülő barnabőrü ember vállán fekete köpennyel, lassan puha lépésekkel járt. Bajában magasan mellére fogta botját, botot tartó keze azon egy vidám kék gyürü és kabátja külső zsebéből kiálló fehér zsebkendő, ez maga Rippl-Rónai kép volt, a koposvári enteriörök szinbeli testvére. Hogy megjelenésében mégis volt szokatlan, meglepő, hogy az emberek tisztelettel megkülönböztetett figyelemmel köszöntötték, sőt utána tekintettek, nem külsőségből eredt, Rippl-Rónait mindenkor mindenki észrevette és megnézte.

- Gyógyszerésznek indult, majd házitanitó lett Bécs szomszédságában azt a Müncheni Akadémia növendéke, Párizsban Munkácsy munkatársa, majd szédületes gyorsasággal a francia festők egyik nagy ujitótársa, majd ismét nagy alkotásainak derekán az európai szerepet felcseréli a kaposvárival, á hazai feladatok vállalásával. Párizsban másfél évtizedet töltött.

- Ekkortájt az egyik nyugati fővárosban a Szajnaparti váorsban annak szegényebb, népesebb felében lakott és dolgozott. E fekete képek

1021

1981.I.2o.URH 2o.15 DSné
A Rippl-Rónai örökség

- A Pécsi Körzeti Studiómüsora. A riporter Simon Márta.

- Hogy a Rómához hasonlóan 7 dombra épült Kaposvár egyik dombja miért kapta a Rómahegy nevet, máig is kutatják a helytörtönészek. A városi épitkezés ma már csaknem a tetejéig terjed. Pedig a századforduló néhány présházat és kisebb épületet leszámitva, egyedül a Róma villa állt itt. 19o7-től haláláig Rippl-Rónai Józsefnek, a gyógyszerészből lett nagysomogyi festőnek lakhelye. A villa ma is ott áll a dombtetőn. Fasor vezet a bejáratához, hatalmas park veszi körül, benn aprobb-nagyobb szobrok, részben a festő gyüjtötte, másrészt Medgyessy Ferenc készitette őket. Néhány éve muzeum a kétszintes öreg ház. Somogy megye ugy állitatta helyrea berendezéseket, szerezte be a valamikori butorokat, hogy minden tárgy, cserépkályha és természetesen kép. Azt az enteriört idézze, amely olyan jellegzetes a Rippl-Rónai képeken. Mint egy megelevenedett kép, olyan a ház, amelyben Horváth János a Somogyi Képtár vezetője kalauzolt.

- Hogy lakás hangulat maradjon képei, mint a lakást diszitő darabok vannak elhelyezve a falon. A post-impresszonizmus átlényegitő törekvését érzelmi bensőség kialakitásával teremtette meg, környezet, természet, táj egy büvkörnek a teremtése, az ami jellemzi. Hát ezt mi megakartuk őrizni, mert a képi bensőségességnek ez a kulcsa.

- Ezen a biedermeier garniturán mit keres egy cigány kendő, meg egy mandolin.

- Kasmir kendő. Erre a választ maga Rippl-Rónai adta meg az emlékirásaiban. Neki kellettek a lakásban olyan dekorativ elemek, amelyek rögtönző képfogalmazásához valamilyen kulcsot is jelentenek, valami kiinduló pontot, és igy volt ráteritve akkoriban is a képein ezt megtudjuk figyelni..Nem az eredeti darabok ezeket már ujonnan szereztük, de azzal a szándékkal, hogy azt a légkört próbáljuk megtalálni, amelyet valószinüleg ő teremthetett.

- Japán légyezők és egyéb olyan keleti émlékek, amelyekről nem mindenki tud. Gyüjtötte ezeket Rippl-Rónai.

- Nem kifejezetten gyüjtötte, hanem és ezek a felesége tárgyai, hanem az a párizsi légkör, amikor ő a fiatal barátaival a müvészet megujitásáról beszélt, fedezte fel a keleti müvészetben azt a dekorativ finomságot, amely némiképpen rokon a gogheni szintetizmus elvével.

- Milyen képeket láthat itt az, aki bejön. Itt azért végülis a kép a legnagyobb érték ebben a házban.

- Rippl-Rónai minden alkotói fázisából vannak itt képek. Első időszaka a Munkácsy mellett készitett, a Munkácsy modorában készitett pasztelképe.

- Itt van egy portré.

- Ez már a Munkácsytól elszakadt sitlusban készült, ez egy orosz festő barátjáról készült portré. A földszinti középső terem valamennyi képére jellemző az, hogy felismerhető a kortársaknak az erős vonásai, amelyek RippléRónaira hatottak. A középső szoba Poha-

nak két sora céloz ilyen kivonulás előtti állapotára, kicsit rejtvényesen:

Báthory utca 8
nyaktilóm fabrikáltam

Melengető otthonokat cserélt el olyan menedékekre, amelyek versbe költve tengermélyi fövénynek vagy puszta földnek mutatkoztak. Hogy jó cserét csinált-e vagy rosszat, annak megítélése csak őrá tartozott.

Se házam székem asztalom
Surabajában vásált gyöngyöm
foszlott magasnyakú pullóver
fekszem könyéken puszta földön

de semmi vész gyerekeim
sajnálnotok fölösleges
világokat varázsolok
amikor akarom.

Nakonxipánban hull a hó

Sikerült a varázslat, Csakhogy a világok, amiket versekbe bűbájolt, üresek, ridegek, emberi létünkön túliak lettek.

Van-e például olyan rafinált technikájú fényképezőgép, amely követni tudná ennek a versnek egybemosódó derengését és vad kontrasztjait:

Sötétség tengermélyi csöndje.
Elsüllyedt tárgyak: asztal, szék, pohár,
pohárban tintaviz, földreomlott
fehér ing, és Attila gyöngybetűi
falamra felszögezve, valahol,
menyét-lábú másodpercmutató,
szurokba mártott négy szobasarok,
vagytok-e — —

Tengermély

Első kötetének első verse már a túlvilágról üzent, önmagát múlt időbe téve:

Kivetett a víz alól
fröcskölődő hullám,
kavicsos parton szárítom
bú-buborék hullám.
— — — — — — — — — —
Ajtóm fák közé nyílik,
nyitja-csukja tollam,
karcolászva bűbájolom:
K. I. aki voltam.

Névtábla seholnincs ajtómra

Akkor nem lehetett egészen komolyan venni egy huszonkét éves gyerekembertől, hogy a hullám-ra hullám-mal rímel, a maga fába karcolt sírfeliratával játszadozik. De azóta annyi verse erősítette meg ezt a halál-bűbájolást, hogy a végső hitelesítésre, erre a *nagyon rossz viccre* semmi szükség nem lett volna.

Rút hála — szép hálátlanság

Emlékezésében, az Új Írásban a hálátlanságot vallotta élete legfőbb jellemvonásának. Nem hibájának. Ő maga is kíváncsian és értetlenül vizsgálta azokat az évtizedeit, amelyekben a kapott jókért semmit nem adott.

Ha úgy egyenlítette volna tartozásait mint egy lord, vagy mint a példaszóbeli katonatiszt, akkor nem lett volna ő Kormos István. De az emlékezésben egy szót nem szólt arról, hogy háláját már lerótta versben az élőknek és a holtaknak.

Egész életére szóló — csak utolsó éveiben oldódó — árvasága azzal kezdődött, hogy apa helyett egy elsuttogott, homályos legendát kapott. Ezért is választotta fogadott apjának J. A-t, a másik apátlan költőt.

Egyek ők Attilával abban is, hogy költészetüket beragyogja az anya rejtélyes fényű alakja. Bár ő csak egyetlen verset írt édesanyjáról, de abban mindent kimond, szemrehányástól az engesztelésig, az iszonyattól a megkésett búcsuztatásig.

Aki világra hoztál
fiadnak sose mondtál
hozzám egy pisszt se szóltál
magadhoz nem karoltál
— — — — — — — — — —
Te gyöngyed nem lehettem
keserű átkod lettem
inkább voltál te árva
én kövek zuhogása
— — — — — — — — — —
Nem volt emléked bennem
csak a neved nevemben
azt hittem sose jössz föl
nem támadsz föl a földből

Nem láttam soha fekted
fölötted a kereszted
s halántékomhoz vágod
a második halálod

Gondozója, nevelője, a nagymama egy fél strófát jussolt a *Szegény Yorick*-ban:

Dunnyogtam nagymamának
tarló tű-tengerén
mezítláb átszaladtam
lábam csont dobverő lett

Nem róható fel, hogy Mézes Annus több versben helyet kapott — mégpedig teljes nevével — mint a nagymama, akinek csak rangja van, neve nincs a versekben.

első szerelmem Mézes Annus
amikor elköltöztetek
két napig küszöbünkön ültem
nem nyúltam lisztes gánicámhoz

Nakonxipánban hull a hó

Ez a nyers, darabos szavú vers szappanbuborékként varázsolja elő a hajdanvolt lányokat. Mézes Annus után Fekete Irénkét. Aztán pedig egy asszonyt:

gyermekem anyja állj ide
senkire sem hasonlítasz
magát senki ne mérje hozzád
mert agyvérzést kapok dühömben

Lehet, hogy valamikor jegyzetes kritikai kiadás fogja eligazítani az olvasókat Kormos István utalásainak, célzásainak, monogrammal vagy még azzal sem jelzett fontos hozzátartozóinak összebogozott hálójában. Addig azonban meg kell elégednie kinekkinek annyival, amit a monogrammok és célzások maguktól elárulnak.

Maradjon egyelőre feloldatlan az SM monogramm is, azé az asszonyé, aki nemcsak Kormos Istvánnak volt fogadott anyja valamikor, hanem egy egész, azóta felelőssé felnőtt, süvölvény nemzedéknek.

Könyököltünk az asztalodra
nagy röhögések hallgatások
gutaütéses óriáskerék
nap és hold forgott Hunyadormon
előbb kenyered szalonnádat
borodat faltuk és nyakaltuk
nem volt elég SM soha mindent akartunk fiaid

A fánk-ujjú asszony

Mélyebb titokba húzódik le NN személye, akinek fontosságáról elég annyit mondani, hogy a kihantolt sírról szóló vers szavaiból ő is részesedett („halántékomhoz vágod a második halálod"),

NN mandula ízeit
mentettem volna fogkefémre
Vackorral azonositott
a mesebeli medveboccsal

ki tengermélyből hangtalan
szóval halántékomra csattant
elhallgatta a mondhatót
kikotyogta a mondhatatlant.

Nakonxipánban hull a hó

Akik barátságukért nem számíthattak tőle semmiféle hálára, azoknak is lerótta tartozását ez a hűséges hálátlan. Honnan ismerné irodalmunk jeleseinek, Domokos Mátyásnak, Vas Istvánnak és másoknak a nevét minden óvodás, ha nem Vackor meséiből?

Vas Pista is mondja:
Kéééérlek!
Ha nagy leszek,
költő leszek
s csak azt zengem:
Jók a mézek!

Vackor megmondja, hogy nem szereti a mézet

Azzal pedig, hogy váratlanul *visszavette* magát, csak a mi tartozásunkat növelte, a megfizethetetlenségig.

„Fogadott apjának" példájára ő is megírta keserű, lemondó leltárát

Tőle kaptuk...

Azt hittem, ebben-abban lesz szavam
nem országos, csak egy embernek szóló,
de kezemre ütöttek,
tenyérrel szájon csaptak
hátulról elbuktattak,
fejem víz alá nyomták.

Leltár

Hogy ez a vers hova szól, nem fontos most. De bizonyos, hogy Kormos István, amellett, hogy egy nagy költőnemzedék teljes jogú tagja volt (és marad), országos szolgálatot tett a „gyöngyszem" sorozatok megálmodásával és megépítésével.

Fejből tudta a verses világirodalmat, az őskölteszettől a mai napig, örök remekektől kacifántos rímötletekig.

Mikor tanulta? Hol tanulta? Tudta. A régi magyar nyelv és a paraszti nyelv sok titkával együtt. *Egy miccre, egy miccentésre* — ez volt egyik kedvenc szava. Tőle kaptuk, bár nem az ő találmánya. Az is meglehet, hogy nem szülőfaluja útszélén szedte föl, hanem valamelyik népköltési gyűjteményből „szúrta ki". Vagy Szinnyei Tájszótárából. Sokszor megállunk még majd *egy miccentésnyire*, rábukkanva egyik-másik-harmadik szavának forrására.

A ritka szavak, különös szóváltozatok, merész nyelvi ötletek hetven évvel ezelőtt — Ady idejében — hisztérikus tiltakozást vagy röhejt keltettek. Ma — így hisszük — csak kevés olvasó véli magáról, hogy jobban ismeri a nyelvet mint a költők. Kormos István nyelvének bátorságát, gazdagságát kezdettől fogva megbecsülték kritikusai.

Külön méltatást érdemel az a vívmánya, hogy különleges szavaira megtanította, megtanítja a kisgyerekeket. Kóstoljunk bele egyik meséjébe, az *Egy fazék méz*-be:

Mackó / mocorog / álmában, / mézet, / mesejót / mammogat / a szájában.

A mackó mocorog *murrogva*, a mancsait *moncsolja*, a kisnyúl *kuncorál*, a róka *rikonyál*, a szamár *szepereg*.

Beláthatatlan a nyelvi haszna annak, hogy ezek a meseversek szüntelen hangzanak otthon és az óvodában, s megerősítik a gyerekeket anyanyelvi találósságukban. Erre biztatnak: másképpen is szabad mondani, mint ahogy szoktuk, szabad újmódon kimondani bármit.

A magyar költészet legújabb története — ha megírják majd — számon fogja tartani Kormos István költői szemináriumát, iskoláját. Semmiféle rendelet, hivatalos megbízás nem alapozta meg ezt az iskolát. Óráit alkalmilag tartotta, leginkább a Móra kiadó előszobájában. Hallgatói fiatal költők vagy költőjelöltek voltak. Csaknem bizonyossággal meg lehet majd mérni, hogy a most 25—40 éves költők közül kinek volt lényeges találkozása vele.

Mit tanultak Kormostól a nála fiatalabbak? Termékeny paradoxonokat. Hogy pokolba az artisztikummal, de a verset meg kell munkálni pontosan. Hogy a mosonszentjánosi, mecséri szürrealizmus az Atlanti-óceán partján is érvényes. S amit életművének minden sorával üzen *odaátról:* a költészet halálos mesterség. De megéri.

1021

Rippl-Rónai József (

Megemlékezés halálának 50. év

Nő, fehérpettyes ruhában. (1889)

Rippl-Rónai József, aki csaknem tizenötévi párizsi tartózkodás után, 1902-ben települt haza szülővárosába, Kaposvárra, egy személyben az ellenpólusa volt mindannak, ami akkoriban Magyarországon művészetnek számított: a zsánerfestészetnek éppúgy, mint a történeti festészetnek, azaz egyáltalán az akadémizmusnak. De semmi lelki és szemléletbeli közösség nem fűzte a nagybányaiak természetrajongásához s e természeti élményt megjelenítő impresszionisztikus naturalizmushoz sem. Felfogásmódja ellenpólusa volt a belső berendezésben és lakáskultúrában uralkodó eklekticizmusnak is, hiszen mint iparművész és az ún. összművészet első magyarországi hitvallója, szecessziós ízlésű bútorokat, faliszőnyegeket, üvegeket és vázákat tervezett.

Rippl-Rónai, aki Párizsban tagja volt az egyik jelentékeny művészeti csoportosulásnak, a *Nabis*-nak, személyesen ismerte *Gauguint*, *Toulouse-Lautrec*-et, *Cézanne*-t és *Puvis de Chavennes*-t, és bensőséges barátságban volt *Aristide Maillollal*, itthon, az első időkben társtalan maradt. Választékos eleganciájú megjelenésében, francia élettárssal az odalán valóságos különcnek számított. Személyiségénél is szokatlanabbak és rendhagyóbbak voltak azonban képei: a stilizált, síkszerű ábrázolásnak ezek a hallatlanul rafinált és dekoratív

Vörössapkás önarckép (1924)

a/1

Lajos és Ödön (1912)

kivételes érzékenységét, és képeinek érzelmi skáláját a derű, a kedélyesség, az ízes humor mozzanataival gazdagította.

Ezek a biedermeier bútorokkal berendezett kaposvári otthonok, melyek olyan gazdag festőiséggel s olykor lefegyverzően bűbájos részletmegfigyelésekkel elevenednek meg Rippl-Rónai vásznain, végül is az ünnep, az öregség, az emlékezés, a gyermekkor „emberi színjátékává" egészültek ki, olyan sorozattá tehát, melyben a kisszerű, eseménytelen élet pusztulásra ítélt rekvizitumai az esetlegességek világából átkerültek az állandóságok világába.

A tartalmilag és stilárisan oly árnyalt képekhez képest talán nagyon is egyszerűnek tűnnek azok az 1908-tól festett művek, melyeket „kukoricás" vagy „pöttyös" képekként tart számon a művészettörténet, s amelyek nagy, izzó színfelületeikkel, markáns kontúrozásukkal, leegyszerűsített formáikkal többnyire csak a színes síkok esztétikumát közvetítik. Harsány, színekben tobzódó és kirobbanó életerejű, dekoratív festmények visszahatásaként születhettek meg Rippl-Rónai utolsó korszakának érzékeny pasztellképei, melyek közül a legszebbeken író kortársait – *Babits Mihályt*, *Móricz Zsigmondot*, *Szabó Lőrincet* – és időskori szerelmét, *Bányai Zorkát* örökítette meg.

*

Könnyen bejárható tartománynak látszik Rippl-Rónai művészete. Festészete intim festészet, és csaknem derűs, későbbi, „kukoricás" korszakában pedig szinte harsogóan életvidám. Rippl-Rónai az érzékek világában otthonos művész, aki ínyenc módjára élvezte és „csinálta" a látványt, belefeledkezve egy parasztkendő virágos hímzésébe, egy terítő puha rojtjaiba, egy gomblyukba tűzött vörös szegfű szirmaiba vagy éppen egy női váll vagy arc sápadt hamvasságába. Egyszerűsége azonban megtévesztő; festészete, melynek emberi mélysége és többféle rétegezettsége van, nem vehető birtokba csupán az érzékekkel. Szemlélődése mögött élettapasztalat, bölcsesség és némi rezignáltság húzódik meg: melankóliával átszőtt interieurjei, az erotika és az éterikus szépség kettősségéből életre keltett nőalakjai, elmélyültségre valló íróportréi és a halála előtti években festett kemény és keserű önarckép-sorozata a XX. század emberének belső nyugtalanságáról, kétségeiről és megrendüléséről vallanak.

Szabadi Judit

Párizsi interieur (1910)

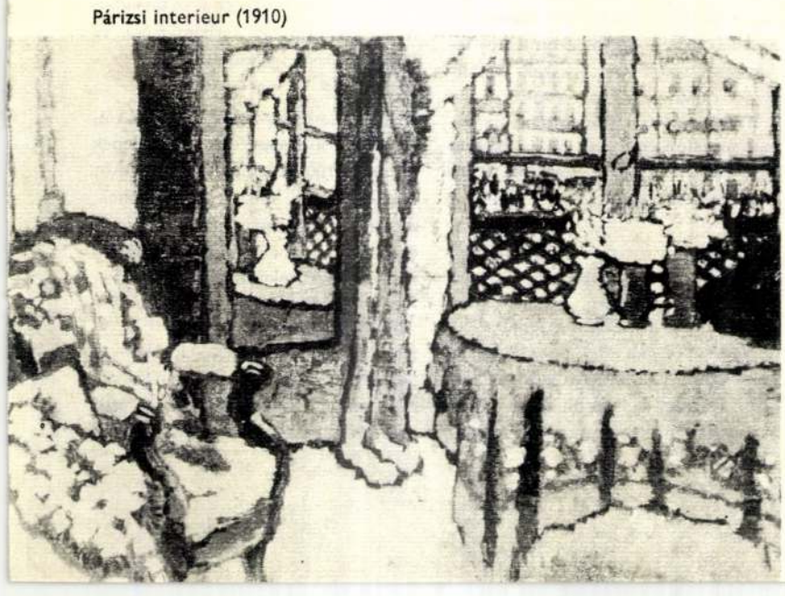

Lazarine és Anella (1910)

FÓRUM

Vincze Oszkár

A házingatlanok karbantartási és felújítási gondjai

Kormányzatunk lakáspolitikai célkitűzései nyomán egyre inkább a személyi tulajdonú lakás válik uralkodó formává. A személyi lakástulajdonnak három változata van: 1) a családiház, 2) az öröklakás, 3) a szövetkezeti lakás (a 6—12 lakásos társasházakat az öröklakás kategóriába soroltuk).

Minél gyorsabb ütemben valósul meg a kormány lakáspolitikai célkitűzése, annál rövidebb úton formálódik át az egész hazai lakástulajdon szerkezete, amelynek logikus következményeként a karbantartás, a felújítás műszaki és pénzügyi gondját is az új tulajdonosok veszik át.

Magyarország lakásingatlan állományának mai forgalmi értékét 600 milliárd forint körüli összegre becsülik. Ez az összeg az egész nemzeti vagyonnak mintegy 10 százaléka. Hadd tegyük hozzá azonban, hogy e 10 százalék csak a nyers forgalmi értéket tükrözi. Ez a lakásállomány jelentős hányadában nemcsak anyagi érték, hanem fővárosunk múltját, történelmi városképét, kulturális és műtörténeti jellegét is demonstrálja. E hatalmas érték harmadrészét, mintegy 200 milliárd forint értékben az ingatlankezelő vállalatok gondozzák — amennyire anyagi erőforrásaik és műszaki lehetőségeik ezt megengedik.

A lakáskarbantartás és -felújítás természeténél fogva aprólékos, lassú művelet, amelynek munkafázisai egész szűk területen és erősen behatárolt mértékben gépesíthetők, gyorsíthatók. E munka sohasem volt látványos, jövedelmezőségét sok bizonytalansági tényező befolyásolja, mert a tennivalók jelentős hányada csupán a sérült gócok feltárása után állapítható meg.

E tényezőktől függetlenül az ingatlankezelő vállalatok azonban olyan eszközöket is nélkülöznek, amelyekkel a mai lehetőségek keretén belül is javíthatnák teljesítményüket. Roppant nagy akadályozó tényező, egyben kockázatos állapot, hogy a karbantartásra és felújításra fordított összegek — például a fővárosban — alatta maradnak a valóságos szükségletnek. Logikus következmény: az ingatlanállomány mértéken felül romlik, és amikor végre az állományt munkába veszik, a felújítás műszaki és pénzügyi terhe célellenesen megnövekszik. Egyszerű a tétel: ha a 15—20 éves javítási ciklus helyett 20—40 évenként ejtjük szerét az alapos karbantartó munkának, ha nem is mindig lineárisan, de szükségképpen nagyobb helyreállítási költséggel kell számolnunk. Ez törvényszerű, amely alól semmiféle fórum nem adhat következmények nélkül felmentést.

A karbantartó és felújító munka manapság is nagyrészt hagyományos építőipari szakmunka. Elvégzéséhez jól képzett, sokoldalú és gyakorlott szakembereket kell munkába állítani. Az ilyen szakmunkások száma a természet és az építőipar mai fejlődési törvénye szerint egyre fogy, amelynek további számos oka van. Az iparosított, úgynevezett nagy építőiparban, főként a házgyári technológia alkalmazásában egész más módszerekkel, más célra kiképzett építőmunkásokkal dolgoznak, mint a felújító és karbantartó vállalatok profiljában. Egyszerűbb, könnyebben elsajátítható, ugyanakkor lényegesen látványosabb és jobb kereseti lehetőséget teremtő munka ez. A nagy építőipari vállalatok munkahelyein kedvezőbbek a kereseti lehetőségek és a szociálpolitikai körülmények is. Mindez egymagában is ellenállhatatlan szívóhatást gyakorol a tanácsi, az IKV vállalatok dolgozóira. De ezen felül a nagy állami vállalatok, főként a nagyüzemek házi építőjavító részlegei és a termelőszövetkezetek építőszervezetei is ellenállhatatlanul szívják el az IKV szakmunkásait. E tényezők összhatása magyarázza, hogy az IKV-vállalatok különféle jellegű, de állandó munkaerőgondokkal birkózva még a mai volumennel is csak nehezen küzdenek meg. Nem utolsósorban ez a magyarázata annak, hogy a felállványozott épületek munkálatai hónapokon, olykor éveken át nem haladnak, és lekötnek mérhetetlen mennyiségű építő, továbbá állványozó anyagot.

A tanácsi tulajdonú lakások 60—65 százaléka városokban és tömör ipari településhelyeken épül meg többszintes kivitelezésben, amelyeknek felújítása, karbantartása nemcsak a barkácsolás, de a kisipar képességeit is alaposan meghaladja. E modern lakások száma minden ötéves tervciklusban százezrekkel növekszik, és bár számuk már manapság is milliókra rúg, a feladat célszerű ellátására — a meglévő IKV és tanácsi szerveket is figyelembe véve — nincs kapacitás.

Bizonyos, hogy új javító és felújító kapacitás kialakítása nélkül az IKV szervezet soha sem tudhat a feladattal megbirkózni. Ez az állapot pedig távlatban a meglévő lakásállomány pusztulását gyorsítja. Logikusan következik ebből, hogy ezzel mind nagyobb lesz a gazdaságosan már felújíthatatlan épületek száma is, ez pedig szükségszerűen a megépítendő új lakások számának növelését teszi szükségessé. Mindez egyaránt vonatkozik a fővárosra és a vidékre.

Mit jelent mindez a gyakorlatban? Mindenekelőtt: csökken a fővárosi (nem kevésbé az országos) lakásállomány lakóértéke, növekszik a lakásonkénti helyreállítás költsége, az anyag ára, lassul a felújítási és tatarozó munka üteme, növekszik ezzel szemben a szanálásra ítélendő lakások száma, miközben az IKV vállalatainak teljesítőképessége a kívánatos növekedés helyett tovább csökken.

Minthogy az évi 100 ezer körüli új lakás bizonyos hányada csak a pusztuló, avult lakások állományát pótolja, a helyzet tovább romlik és fokozza a nehéz lakáshelyzet okozta feszültséget.

E feszültség a lakáspiacon olyan furcsa helyzetet teremt, hogy egy viszonylag rendes, szerény kétszobás-személyzeti szobás összkomfortos lakás építési költsége „maszek" vállalkozó útján már megközelíti az 1 millió forintot, ugyanennek a lakásnak forgalmi értéke azonban lakottan gyakran a 100 ezer forintot, tehát a megépítési árnak 1/10 részét sem éri el.

Senki sem vitatja: az új, modern lakás lényegesen többet ad, mint az 50—100 esztendővel ezelőtt épült, korszerűtlen lakás. Amíg azonban az új lakások piacán a telítődés állapotát nem érjük el, minden eddiginél nagyobb gondot kell fordítanunk a még gazdaságosan karbantartható, felújítható lakásállomány gondozására, élettartamának meghosszabbítására. Nem szólva arról, hogy a kereseti viszonyok alakulása — legalább is egyelőre — nem minden ember számára teszi lehetővé összkomfortos lakás bérének, rezsijének fizetését. Márpedig, ha e téren nem alakul ki nagyobb összhang a keresetek és a lakásrezsi arányaiban, e tényre is különös gondot kell fordítanunk. Egy példa: a távfűtéses kerületekben egy kétszoba-összkomfortos lakás fűtési költsége évi 6—7 hónapon át havi 530 forint, melegvíz költsége havi 60—70 forint, amely összegekhez a villany, gáz, rádió és televízió, további havi 400—500 forint terhet rak a lakók vállaira. Az öröklakók ezen felül havi 450 forint törlesztés és 250 forint társasház hozzájárulás terhét is viselik. Ezt a lakáshiány miatt olyan emberek is vállalják, akiknek kereseti viszonyai e terhekkel nem állanak arányban. Emiatt gyakorta elemi igények kielégítéséről kell lemondaniok, vagy állandó pontatlan fizetéssel nehezítik a díjbeszedés és egyéb funkciók zökkenőmentes ellátását.

A lakásigény emelkedésével a lakásépítés költsége, bére is mind nagyobb mértékben növekszik, és az igénynövekedés — most már sok év tapasztalatai alapján állíthatjuk — a legfejlettebb lakásépítő technika, technológia — a házgyártás korszakában a lakbér és egyéb rezsi további emelkedését okozza.

Az 50—100 esztendős lakásállomány jelentős hányadára még legalább 50 évig szüksége lesz társadalmunknak. Ennek karbantartása és felújítása kemény műszaki és szervezési feladat.

A felszabadulás óta épített első új városok, városnegyedek, lakótelepek és monolitikus foghíjépítmények most már rövidesen abba a korba lépnek, amikor intézményes és rendszeres karbantartó, sőt felújító műveletek végrehajtása halaszthatatlanná válik. Ezt követeli a nemzeti vagyonnal való tisztes, ésszerű sáfárkodás követelménye, de minden előrelátható politikai mérlegelés is, hiszen az elmúlt három évtized mérhetetlen erőfeszítései árán megépített lakások

1861-1927)

fordulójáról

remekművei, amelyek ebből a „*fekete korszak*”-nak elkeresztelt párizsi periódusból származtak. A „fekete korszak” képein általában nem történik semmi: maguk elé meredő öregasszonyok, virágok módjára himbálódzó vagy szinte révületbe esett, merengő, fiatal nők, alkonyati órák homályába vont szobasarkok – ebből épül fel ez a részben melankolikus, részben frivol világ, mely mozaikszerűségében is alkalmas arra, hogy felvillantsa a századvég Párizsának arculatát. Csakhogy Rippl-Rónai igénytelennek tetsző témáiban nem a pillanat véletlenszerűsége ölt testet, hanem éppen ellenkezőleg: egy-egy képébe a pillanat esszenciája sűrűsödik bele, azaz az ábrázolás egy jel-

Kalitkás nő (1892)

Karcsú nő vázával (1892)

Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett (1907) PETRÁS ISTVÁN FELVÉTELE

legzetes, többnyire „halk, komoly, szomorú" hangulat foglalata lesz. A formák sziluettjellege, a vonalak erőteljes hangsúlya, a motívumok szinte testetlen lebegése, a visszafogott színek – lilák, barnák, szürkék, opálos zöldek és fáradt rózsaszínek – érzelmi töltése egyaránt ennek a jellegzetes és magával sodró hangulatnak az elmélyítésére szolgál.

Rippl-Rónai stílusteremtő képessége a párizsi időszakban érvényesült a legtöretlenebbül. Hazatelepülése azonban nemcsak életében, hanem művészetében is fordulópontot jelentett. Már 1889-ben, Banyuls-sur-Mer-ben, ahol Maillol vendége volt, új művészi impulzusoknak engedte át magát: váratlanul saját kedélyvilágára ismert a tengerparti tájban, a napsütötte színekben, a festői motívumok eme szemkápráztató arzenáljában. Mikor pedig Kaposvárott elkezdte festeni a kisvárosi élet jellegzetes figuráit, kispolgári interieurjeit, sokat feladott korábbi stílusának következetességéből. Festményeibe epikus és csendéletszerű elemek kerültek, a síkábrázolást felváltotta a tér mély távlatokat nyitó, szabatos megfestése, a színredukciót pedig a színes paletta. Rippl-Rónai azonban ezekben is megőrizte a hangulatok iránti

Maillol arcképe (1899)

Karácsony (1907)

9/c

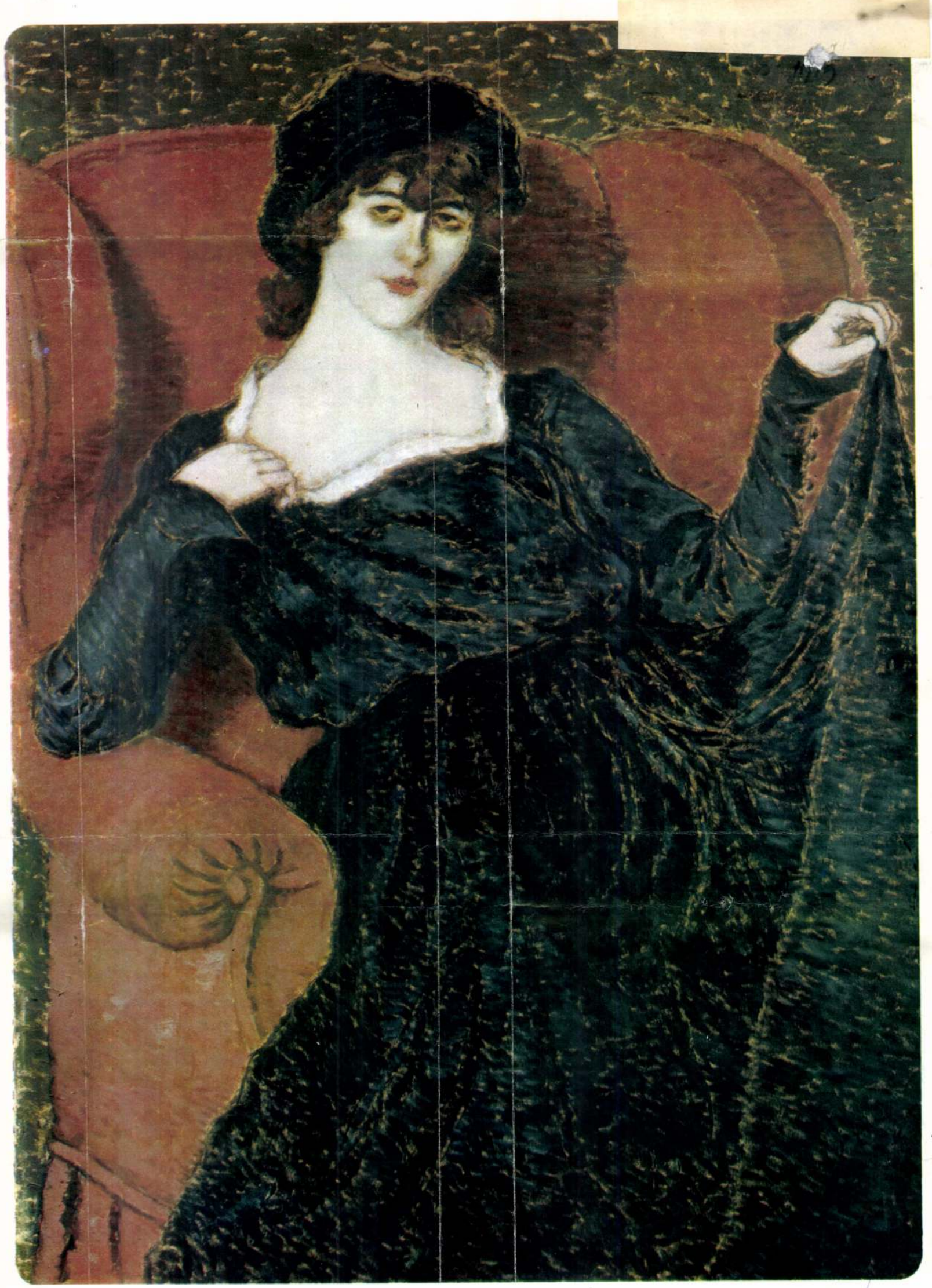

Rippl–Rónai József: Kékruhás nő

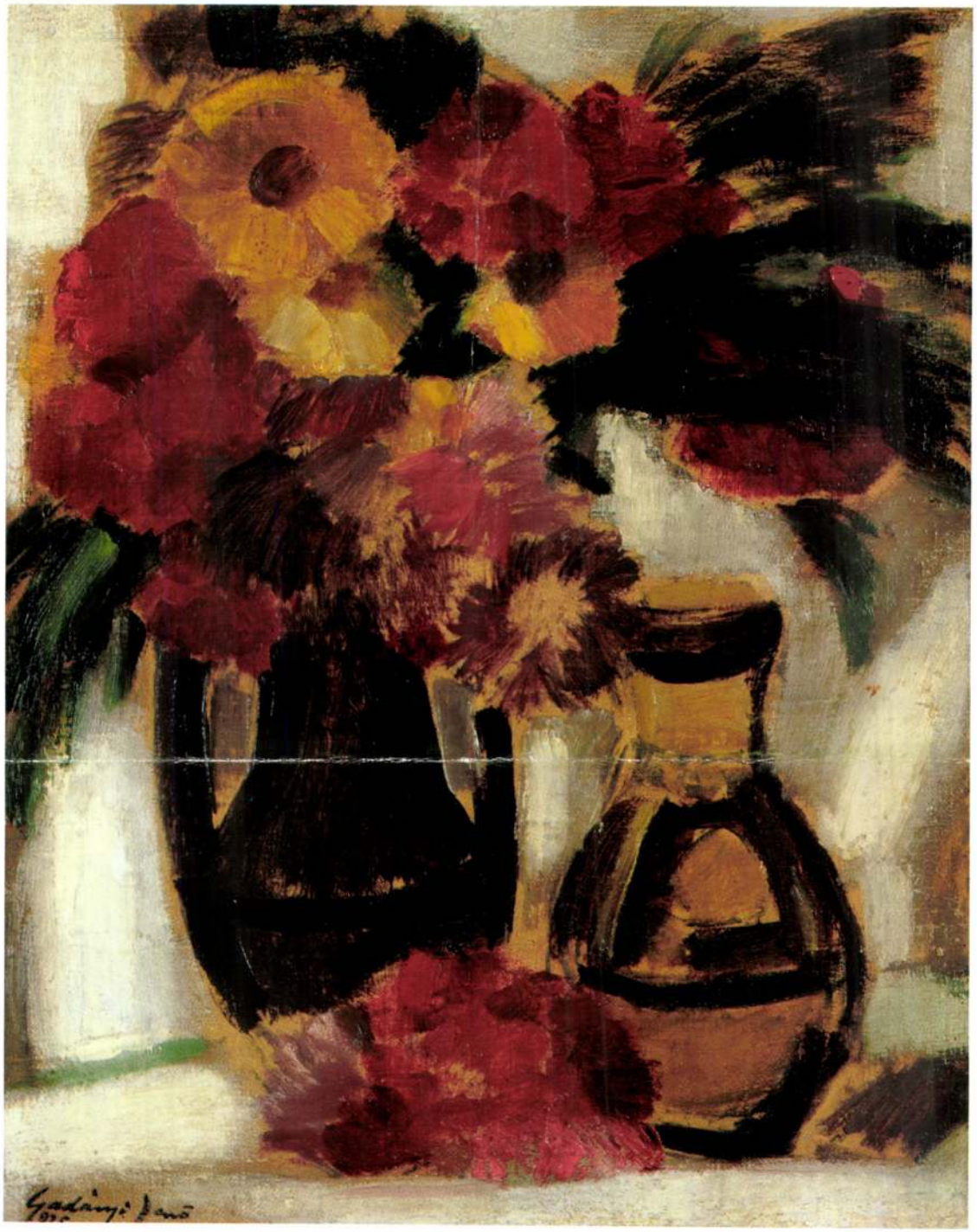

34. ▲
Gadányi Jenő (1896-1960)

Virágcsendélet
Olaj, vászon 51x42 cm
Jelezve balra lent: Gadányi Jenő 1925.
Kikiáltási ár: 400.000 Ft

RIPPL-RÓNAI József

35.

35. ◄
Rippl-Rónai József (1861-1927)

Munkácsy portréja
Gouache, akvarell, papír 13x10,5 cm
Jelezve balra oldalt: Szegény öreget most így képzelem 1900 Rónai
Kikiáltási ár: 380.000 Ft

Az Andrássy és az Andrássy-Károlyi gyűjtemény

1943. júniusában az egyre nagyobb háborús fenyegetettség közeledtével gróf Andrássy Gyuláné az Andrássy gyűjtemény nagy részét ládába csomagolva letétbe helyezte a Magyar Általános Hitelbank páncéltermében. 1946-ban az orosz csapatok a letétbe helyezett műtárgyakat lefoglalták, és a Szovjetunióba szállították. A nemzetközi rangú gyűjteményben nemcsak a XIX. és XX. századi magyar festészet klasszikusai, hanem Millet, Courbet, Turner és Monet képei is megtalálhatók voltak. 1972-ben a Szovjetunió nemzetközi politikai megfontolásból az összes elhurcolt műtárgyak közül 15 /!/ festményt visszaadott Magyarországnak, köztük az Andrássy gyűjtemény négy darabját, amelyek a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria tulajdonába kerültek.

Több éves tárgyalás sorozat eredményként 1999-ben az Andrássy örökösök megegyeztek a Magyar Állammal.

A tárgyalások öt festmény sorsáról folytak, melyek közül négyet a Szovjetunió adott vissza, valamint egy, az Andrássy gyűjteményéhez tartozó nagyméretű Munkácsy képről, melyet nem vitték el az országból. Ez utóbbi nagyméretű Munkácsy festményt az örökösök a Magyar Államnak ajándékozták. A Szovjetunió által visszaadott négy festmény közül kettőt a Magyar Állam megvásárolt a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria részére, melyek tehát továbbra is közgyűjteményben maradtak. A fennmaradó két festmény pedig - Munkácsy Mihály Tanulmányfejek című műve és John Opie (?) Férfiportré című képe - fizikailag is visszakerült az örökösök tulajdonába. E két festmény az Andrássy gyűjteményből, valamint a 38. és 39. tételszámon szereplő festmények az Andrássy-Károlyi gyűjteményből kerültek az aukció anyagába.

M.G.

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF

MŰ-TEREM GALÉRIA
VIRÁG JUDIT

Téli Képaukció 1999. december 3.

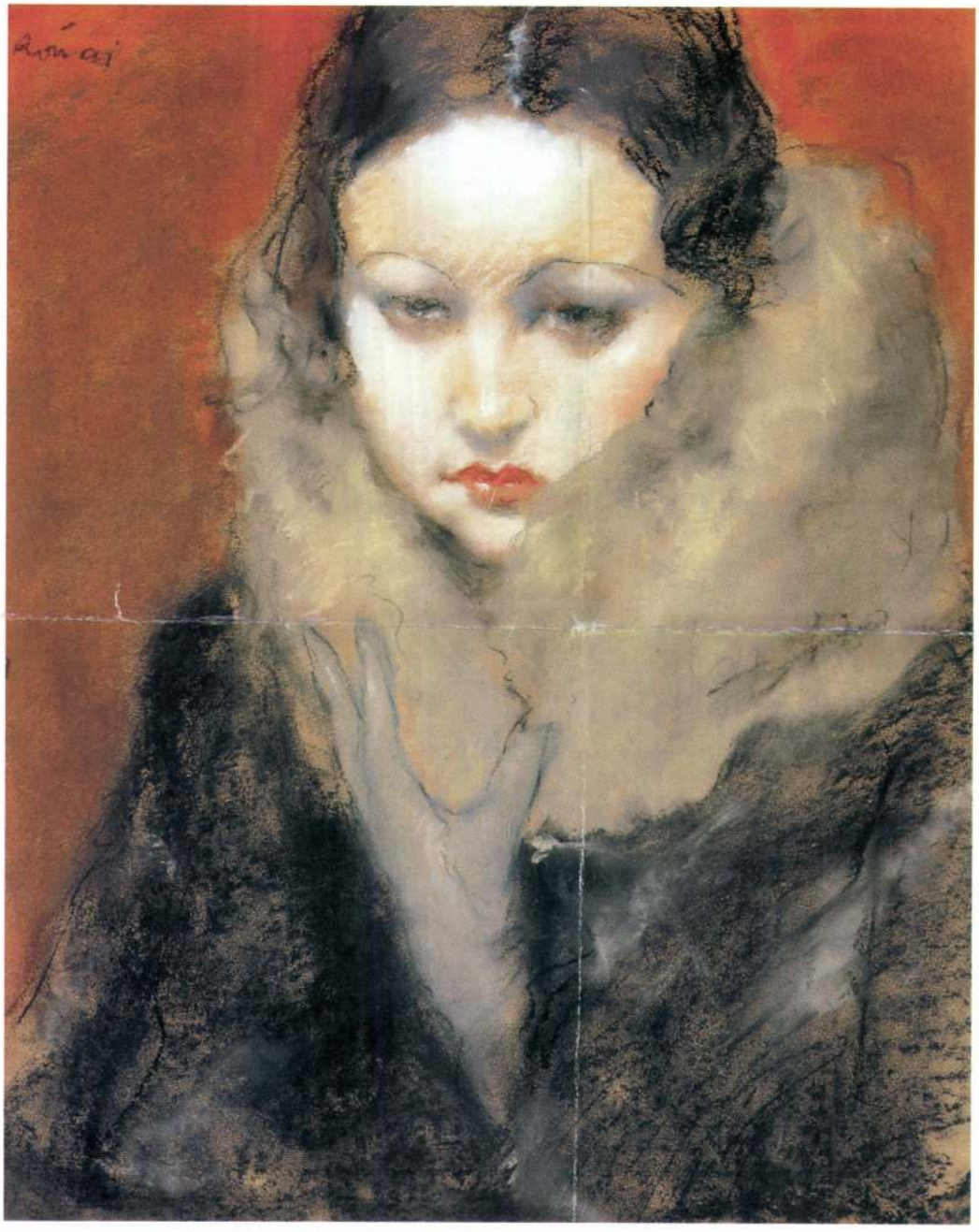

Rippl-Rónai József: **A dizőz fázik,** Pasztell, papír 50 x 41 cm

A képek átvétele megkezdődött!
Beadási határidő: 1999. szeptember 30.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

Rippl-Rónai József: Zorka boával

amelyen egy antipatikus vigyorgó arc tekint a nézőre. Józsi bácsi e képnek azt a címet adta: "A bestia". Az az érzésem, hogy a cím Józsi bácsi részéről nem minden szándék nélkül adódott." (Horváth, 32-33.)

Képünk szignált és datált mű. A bal felső sarokban nyomtatott betűkkel áll a Zorka becenév, melyet Rippl adott Bányai Elzának: *"Az átkeresztelésnek is elmondom röviden a történetét. Amikor 1917-ben Józsi bácsi a szerb frontra került mint hadifestő, egy levélben [...] írta meg, [...] hogy milyen gyakori a szerb nők körében a Zorka név és neki annyira tetszik, hogy Elzikét ezentúl így fogja nevezni.*

Zorka egyébként velem egyidős volt és alig hagyta el az iskolapadot, mikor először láttuk. Az édesapja a kerület zsidó hitközségének kántortanítója volt. Természetes, hogy a nagy mester mellett ő is akart valaki lenni, ezért Józsi bácsit nem hagyta nyugton addig, míg be nem íratta Rákosi Szidi színiiskolájába. Ezt az iskolát ugyan elvégezte, de színésznői tehetsége nem lévén, csak Józsi bácsi rábeszélésére volt hajlandó Beöthy László kisebb szerepekre alkalmazni. Beöthy rövidesen elbocsátotta és ezután kisebb szerepben az Andrássy úti kabarében is fellépett, de sikeres itt sem volt; színészi pályája ezzel véget ért." (Horváth, 34.)

Zorka későbbi sorsának alakulásáról egy 1972-es rövid, Anellánál jóval pozitívabb képet festő cikkből értesülhetünk. A mester halála után rajzolni tanult. 1929-ben Ostendeben megismerkedett egy belga konzervgyárossal, akivel negyven évig élt házasságban. Belgiumban tizenhat Rippl kép lógott lakása falán, köztük számos róla készült portré. A hetvenes években halt meg, halála után a képek Belgiumban maradtak.

A *Zorka vörös fotelban* elmerengő finom fiatal nőként mutatja be a tizenkilenc éves Bányai Elzát. A *Didergő lány kék gyűrűvel* párdarabja képünknek. Két év telt el a két portré fetése között. Mindkét képen ugyanabban a vörös füles fotelban látjuk Zorkát, amelyben Rippl utolsó, 1919-es olajképén is ül, ugyanazt a kékköves gyűrűt viseli és hajviselete is megegyező. Mindkét festmény a vörös-fehér-fekete színek domináns kontrasztjára épül, de míg az 1916-os portrén a sötét felület az uralkodó, ezen a képen a blúz tisztán ragyogó szögletes fehér foltja és a fotel meleg vöröse teremt bensőséges atmoszférát. Rippl női portréin gyakran kapnak jelentős szerepet a változatos kéztartások: a kezek az azonos színű arc kifejezésének kiegészítői a kompozícióban. Itt Zorka lágyan fotelre helyezett keze és kézfejéhez simuló arca - szemben a *Zorka boával* nagyvilági eleganciájú illetve a *Didergő lány kék gyűrűvel* keresett érzékiségű kéztartásával - természetes finomságot kölcsönöz a képnek. A festmény különlegessége, hogy míg korszak pasztellportréinak kompozíciója általában síkokra épül, itt a fotel plasztikusan megfestett füle téri mélység érzetét kelti, Zorka mintha a fotel sarka mögül pillantana ki ábrándozóan.

A festmény eredetileg Dr. Garzó Gyula műgyűjteményébe tartozott. A Magyar Nemzeti Galéria védettként tartja nyilván. Kétségkívül kellett, hogy szerepeljen kiállításokon, ám mivel a 1920-as 30-as évek katalógusaiban gyakran csak a címet tüntetik fel, s mérete is megfelel Rippl pasztellhez használt tipikus papírméretének, a nagyszámú kiállított *Zorka* között nem tudjuk megbízhatóan azonosítani. Genthon István hagyatékában megtalálható a kép egy jó minőségű fekete-fehér reprodukciója A.J.

136.

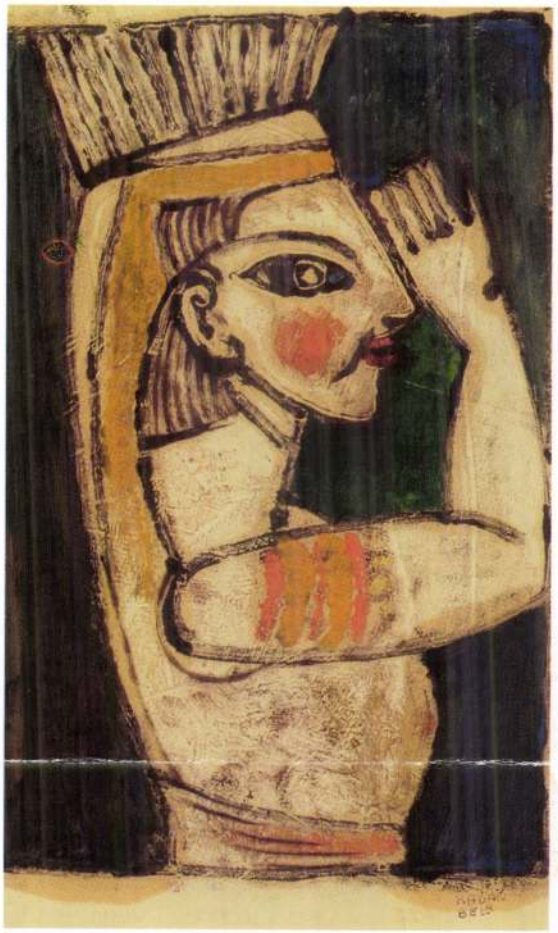

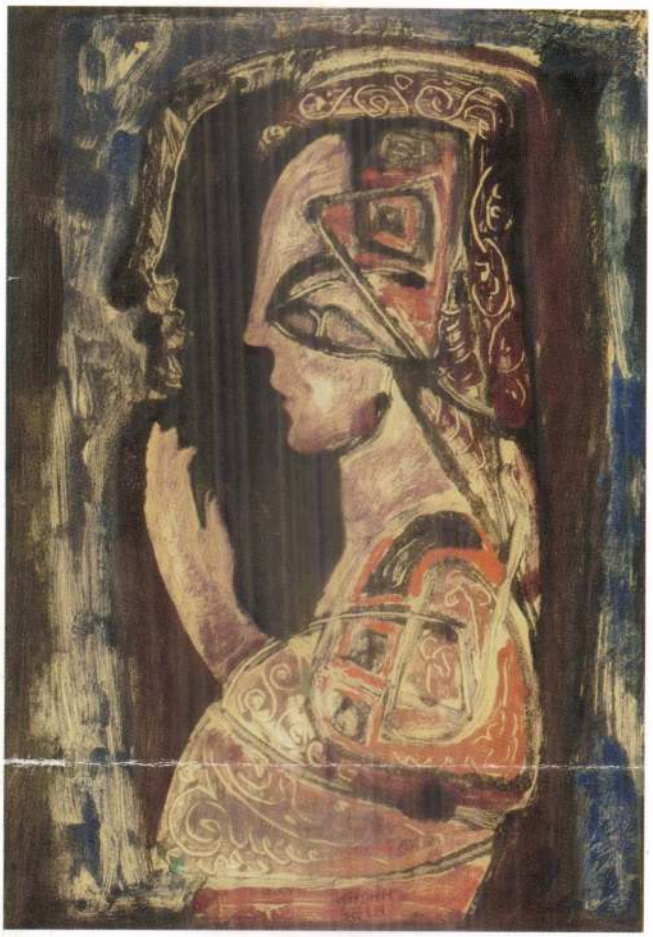

136.

137.

136. ▲
Kádár Béla (1877-1956)

Antik figurák
Monotípia, olaj, papír 29x19,5 cm, 29x17,5 cm
Jelezve középen lent: Kádár Béla
Jelezve jobbra lent: Kádár Béla
Kikiáltási ár: 360.000 Ft

137. ◄
Aba-Novák Vilmos (1894-1941)

A nevető
Tempera, fa 18,5x16,5 cm
Jelezve balra lent: Aba-Novák 31.
Kikiáltási ár: 140.000 Ft

135.

Rippl-Rónai József: Női profil (Zorka)

nak tapasztalata a mester a franciaországi korszakában gyökeredzik. Korai, a Nabishoz kötődő pasztellportréi között is találunk kiemelkedő remekműveket, melyeket a monokróm háttér elé rajzolódó finom női profil sziluettje határoz meg (*Piátsek Margit*, 1892; *Cléo de Merode rokona*, 1901). Míg az enteriőr korszak pasztellportréi jóval színesebbek (Az *aggódó Paulina Mama*, 1908; *Kunffyné virágos kalapban*, 1907 körül), a kukoricás korszak színredukciós kísérletei ismét az egy-egy határozott kontrasztra épülő portré-kompozíciók fejlődéséhez járulnak hozzá (*Csukly Károlyné arcképe,* 1914).

A Zorka-ciklus különlegessége, hogy a fiatal lány, aki egy évtizeden át volt az idősödő Rippl-Rónai modellje és szeretője, egyes portréin egészen más arcát mutatja: néhol szűziesen kecses, máshol keresetlenül közönséges, vidám, rafinált vagy bestiális; míg egyszer álmodozó kislány, másutt unott nagyvilági dáma vagy túlfűtött érzékiségű femme fatale. Alakja tulajdonképpen idealizált. Valódi karaktere rejtve marad, mindvégig megőrzi áttetszőségét - talán éppen ez a képlékeny változatosság tette olyan inspiráló modellé Rippl számára.

Kifejezése gyakran annyira különböző, mintha nem is ugyanarról a nőről készültek volna a képek - ám néhány vonása összetéveszthetetlenné teszi. Zorka távolról sem volt szabályos szépség: vékony, csontos fiatal lány, szív alakú arc, hegyes áll, fehér bőr, élénkszínű festett száj, keskeny, ívelt orr, szeme alatt mély sötét árok, göndör fekete haj, nagy kezek, hosszú, vékony ujjak.

Kapcsolatukról részleteiről keveset tudunk. 1915 őszén egy Nagymező utcai vendéglőben történő megismerkedésük eseményeiről Rippl nevelt lánya, Anella visszaemlékezései számolnak be, persze nem teljesen elfogulatlanul: *"...Egy meglehetősen feltűnő kinézetű lány jött az asztalunkhoz, hogy felvegye az italrendelést. Tulajdonképpen csak az öltözéke volt feltűnő. sötétkék matrózruha nagy fehér gallérral és - nyilván ez hívta fel rá Józsi bácsi figyelmét - a gallér kivágásában és a jellegzetesen fekete hajában, amely hosszú és göndör volt - egy-egy óriási piros másni volt.*

Ahogy a két kisteremben ide-oda járt és eltréfálkozott a valószínűleg mindig ott lebzselő színészekkel, Józsi bácsi erősen figyelte és egyszer csak odaszólt Lazarine néninek: "Nézze csak Munika, milyen különös megjelenésű leány, kedvem volna lefesteni." Lazarine néni tudtommal sohasem emelt kifogást Józsi bácsi ilyen kívánságai ellen, most is azt felelte neki: "Hát kérdezze meg, eljönne-e magának ülni?" Amikor az italt odahozta a jövendőbeli Zorka, Józsi bácsi fel is tette a kérdést, mire azt a választ kapta, ő szívesen eljönne, de "édesapám nagyon szigorú és valószínűleg nem fogja beleegyezését adni." Mire Lazarine néni azt ajánlotta: "Kísérje el az édesanyja, míg a portré elkészül, így édesapjának bizonyára nem lesz ellenvetése". Így is történt.

A mama az első két-három ülésen csakugyan elkísérte leányát, akit Bányai Elzának hívtak, de miután úgy látszik, látta, jó helyre pottyant a leány, többé nem féltették, és ezentúl a modell egyedül járt a műterembe... 1915 telén és '16 telén is sokat járt a műterembe. Ebben az időben készült portréi a leghasonlóbbak és leginkább emlékeztetnek arra, hogy milyen igénytelen, széles csípőjű, kellemetlen orgánumú - egyáltalán nem elragadó - teremtés volt.

Tudomásom szerint Józsi bácsi egyetlen aktképet festett róla -

141. **Rippl-Rónai József**
(1861-1927)

Somogyi táj bárányokat őrző juhásszal
Olaj, karton 48 x 69 cm
Jelezve balra lent: Rónai

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft

Új ihletettség - a mester élethelyzete, a kép festésének körülményei

Képünk a kukoricás stílus érett darabja, készülése az 1910-es évek elejére tehető. A kukoricás korszak Rippl életének egy új szakaszához kapcsolódik. Társadalmi státusza megváltozott, új otthonba költözött és az új körülmények változtatni kész alkotókedvvel töltötték fel. *"Kiegyensúlyozott lesz, életében először elégedett."* - írja monográfusa, Bernáth Mária. (Bernáth, 1998, 165.)

Az új korszak nyitányát az 1906-os Könyves Kálmán Szalonban rendezett kiállítása jelentette, amely első igazi hazai erkölcsi és anyagi sikere volt. A hosszú ideje várt elismerés tette lehetővé, hogy 1908-ban megvásárolja a kaposvári Róma dombon álló villát, s e színesre festett falú házban és az azt körülvevő kertben és környékén és kezdődött meg az az idillikus élet, melynek könnyed, fényes nyugalmáról a vásznak is tanúskodnak. Feleségül vette Lazarine-t és fogadott lányukként hozzájuk költözött Anella. A vendégeskedő ismerősök, barátok mind elfogódottan vallottak a családias hangulatról, és a hely és az atmoszféra szépségéről. Rippl kilépett abból a kevés szereplős belső térből, amely egész enteriőr korszakát jellemezte, s nyitottá vált az őt körülvevő tágasabb festői élményekre.

A táj szerepe Rippl-Rónai festészetében

Életművében viszonylag kevés tájképet találunk. Rippl, akár a többi Nabis festők, a *"megművelt természet"*-hez vonzódott, világa a tájat fonott karosszékből szemlélő, alapvetően urbánus világ; természeti helyszínei a kert, a park, a sétára csábító liget. Elsőként a pireneusok lábánál fekvő Banyuls-sur-Mer-ben érte valódi plein air tájélmény, amelyet fordulópontnak tekintett festészetében: a párizsi fekete korszak után saját bevallása szerint itt ragadták magukkal először a napsütötte színek. A *"színek erejének fokozása"* érdekli, ám az ekkor született tájképek mégis visszafogottnak hatnak - a felfokozott, tubus-friss színvilág a kaposvári kukoricás képeken jelentkezik majd teljes tisztaságában.

Új festői lelkesültségében az otthon keretei közül kilépve tájat is fest. Neki, akinek a téma mindig könnyen adatott, a Róma-hegy környékén számtalan motívum kínálkozott: *"Ez a rongyos Somogyország csakúgy dönti a motívumokat, szebbnél szebb virágos, hegyes-dombos vidékeket, egy légió festőnek is volna elég tennivalója, hát nekem!"* (Levél Lázár Bélához. Kaposvár, 1906. szeptember 11.; Közölve: Földes - Szücs, MNG katalógus, 504-505.) - írja lelkesülten egy levelében. Ugyanebben a levélben büszkén számol be tántoríthatatlan munkakedvéről: *"Sokat dolgozom, a legnagyobb hőségben ernyő nélkül festettem a mezőkön és a földeken."* E kis tájkép is ebben a lelkes rácsodálkozó hangulatban, a somogyi dombok között készült.

A kukoricás, más néven pöttyös korszak. A festéstechnika

A képen jól nyomon követhetőek az elkészülés technikai fázisai: Rippl sárgásbarna lemezpapírt használt, alapozás nélkül. A motívumok befoglaló formáját sziénai barnával rakta fel vázlatosan, majd a széles ecset párhuzamos vonásainak segítségével töltötte ki a formákat olyan módon, hogy a festékfoltok között sokhelyütt kivillan a lemezpapír alapszíne, ezáltal nyújtva azt a *"pöttyögetett - kukoricás"* hatást, melyről a korszak elnevezését kapta. A színek egy részét közvetlenül a festéktubusokból válogatta és vitte fel egyenletesen, másik részüket keveréssel állította elő (például a ház körül megjelenő háromféle lilás tónust), de egységesen alkalmazta a felületen. Az előtérben nagyobb, többirányú, összefoglaló ecsetvonásokat használt.

Sík - folt - szín - struktúra

Rippl, akár a Nabis több nagy mestere, kifinomult érzékenységgel bírt a síkként felfogott képfelület tagolása iránt. Ezen a festményen a rézsútosan futó vonalakkal az előtér / középtér / háttér klasszikus téri rendszerét jelöli ki, de a foltokat inkább síkfelületként kezeli, melyek között a megtervezett arányosság teremt harmóniát. A nagyobb kukoricás felületeket szívesen bontja meg egy kisebb, formailag összetettebb, tetszetősebb motívummal, amilyen ezen a képen a pásztor, a juhok, a ház.

A.J.

142.

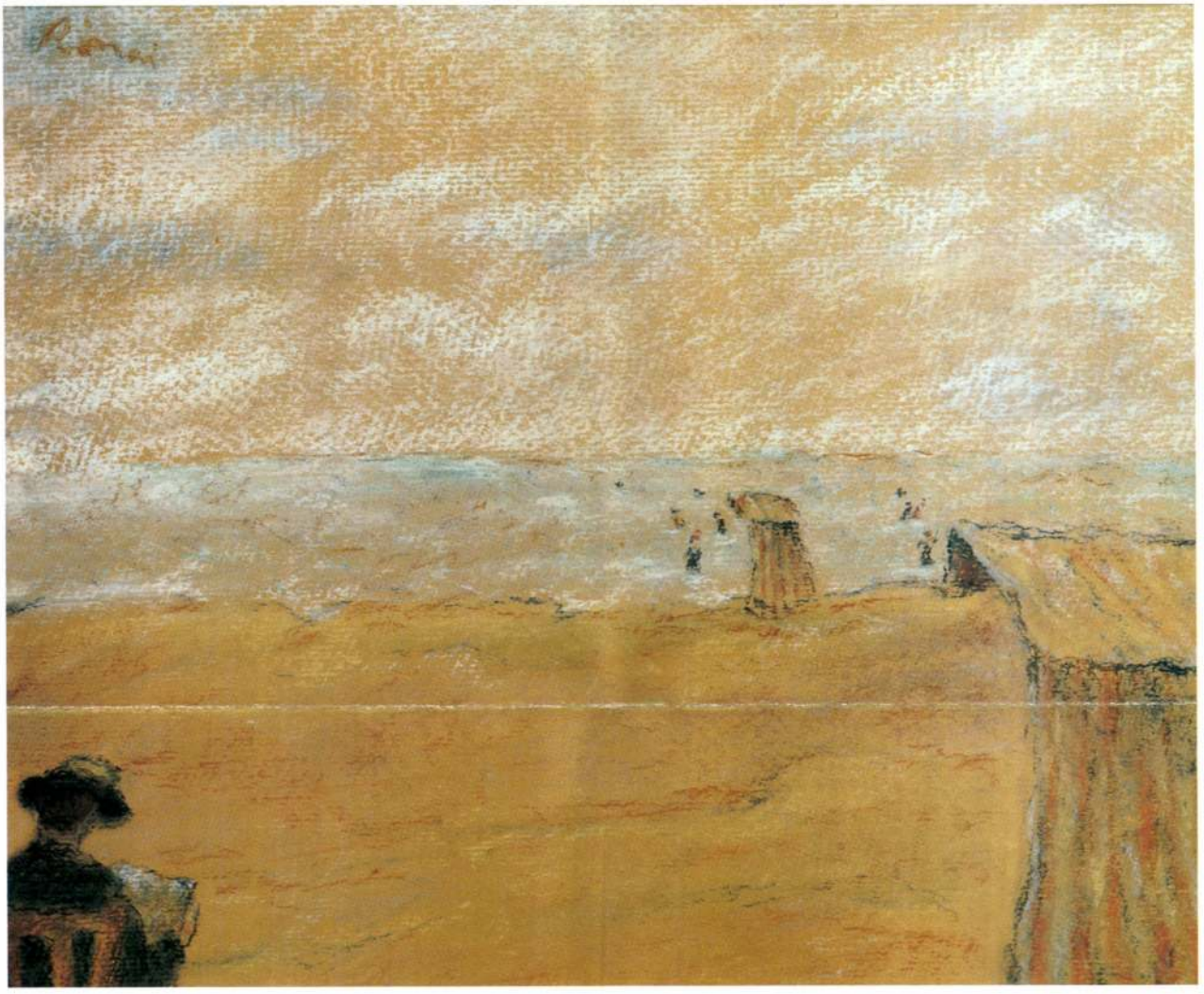

142. ▲
Rippl-Rónai József (1861-1927)

Ostende-i tengerpart, 1901
Pasztell, papír 28 x 33 cm
Jelezve balra fent: Rónai
Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

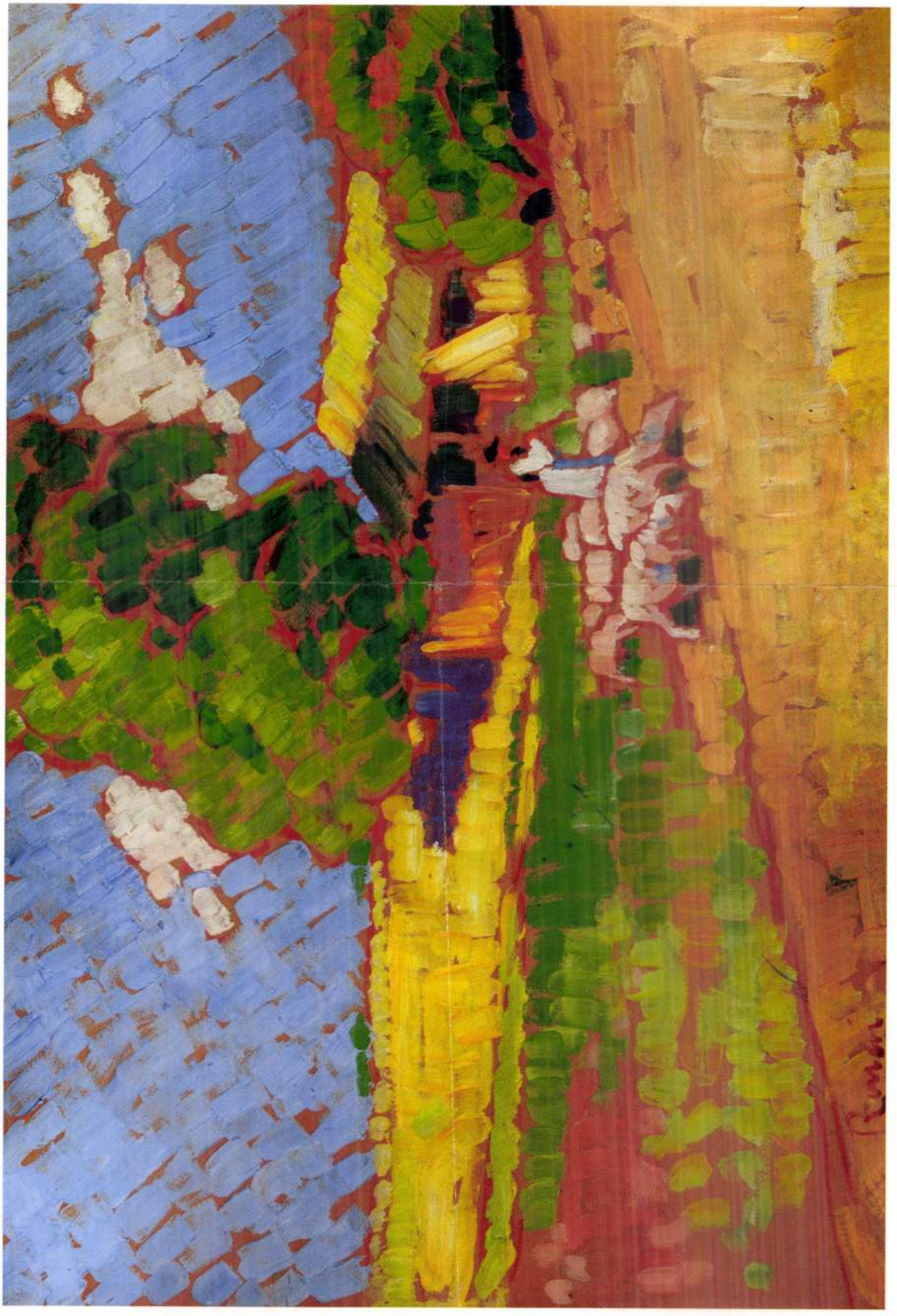

141.

129

129 ▪ TELEPY KÁROLY (1828-1906)

Hegyvidéki táj

33,5 × 40 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Telepy K.

Kikiáltási ár: 380 000 Ft

130 ▪ BIHARI SÁNDOR (1855–1906)

Kisváros

30 × 40 cm
Olaj, vászon falemezen
Jelezve jobbra lent: Bihari S.

Kikiáltási ár: 260 000 Ft

130

131 ▪ LIGETI ANTAL (1823–1890)

Tóparti vár, 1874

47 × 85 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Ligeti A 1874
Szerepelt a BÁV 47. aukcióján,
1978. december, 166. tétel

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft

KIPPL- KOVAI JÓZSEF

104

105

104 ▪ GLATZ OSZKÁR (1872–1958)

Bujáki domboldal

64 × 90 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Glatz
Proveniencia: a művész családja 1980-ig

Kikiáltási ár: 450 000 Ft

105 ▪ BOLDIZSÁR ISTVÁN (1897–1984)

Virágok

80 × 60 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Boldizsár

Kikiáltási ár: 200 000 Ft

106 ▪ HOLLÓSY SIMON (1857–1918)

Folyóparti táj

69 × 56 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra fent: Hollósy

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

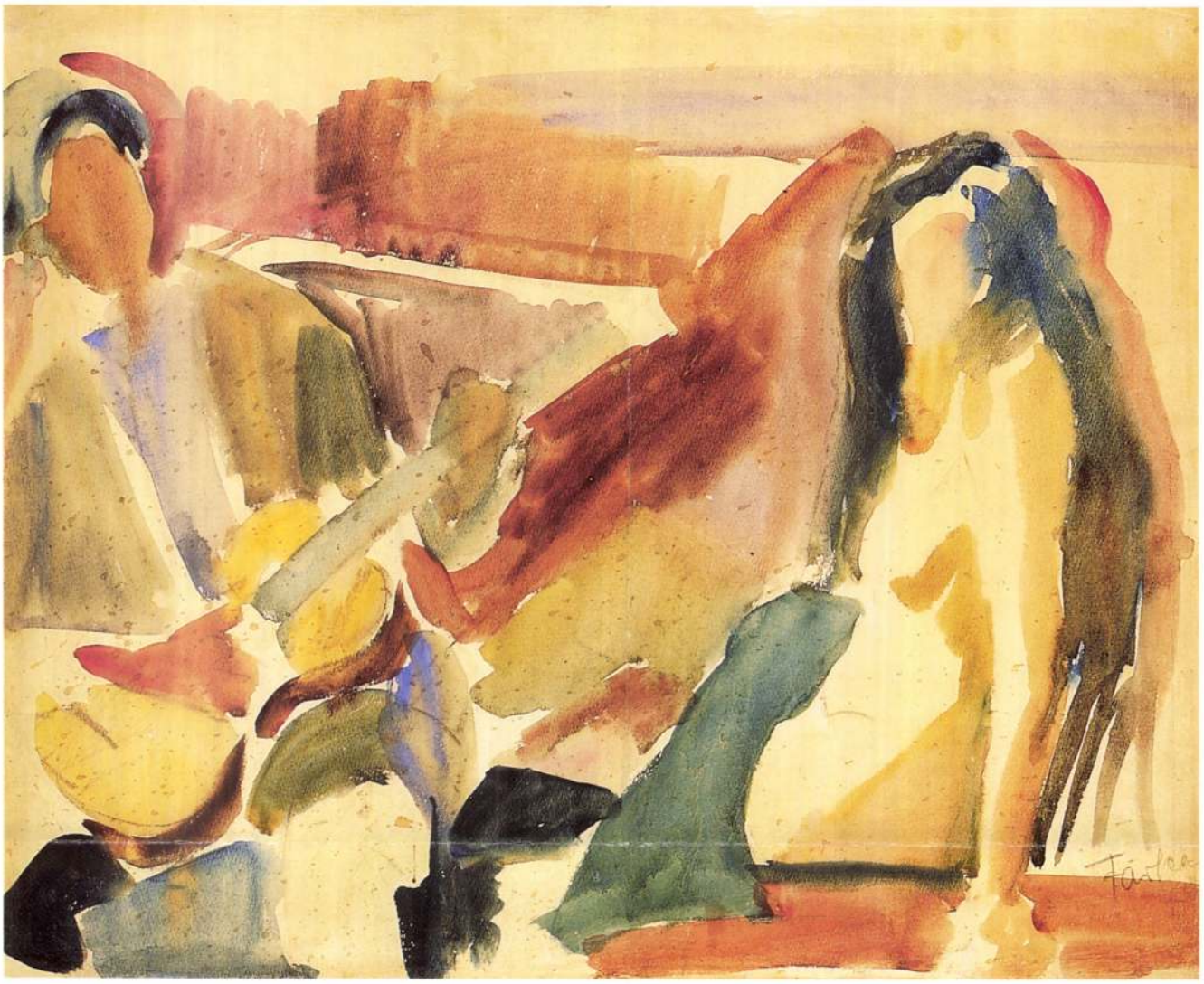

116

117

116 ▪ FARKAS ISTVÁN (1887–1944)

Műtermi jelenet akttal és gitárossal

41 × 51 cm
Akvarell, papír
Jelezve jobbra lent: Farkas

Kikiáltási ár: 400 000 Ft

117 ▪ VÖRÖS GÉZA (1897–1957)

Feleségem

29 × 25 cm
Olaj, pauszpapír
Jelezve balra fent: Vörös Géza

Kikiáltási ár: 140 000 Ft

118 ▪ CZÓBEL BÉLA (1883–1976)

Női akt

64,5 × 49,5 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve jobbra lent: Czobel

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

KIPPL - RÓNAI JÓZSEF

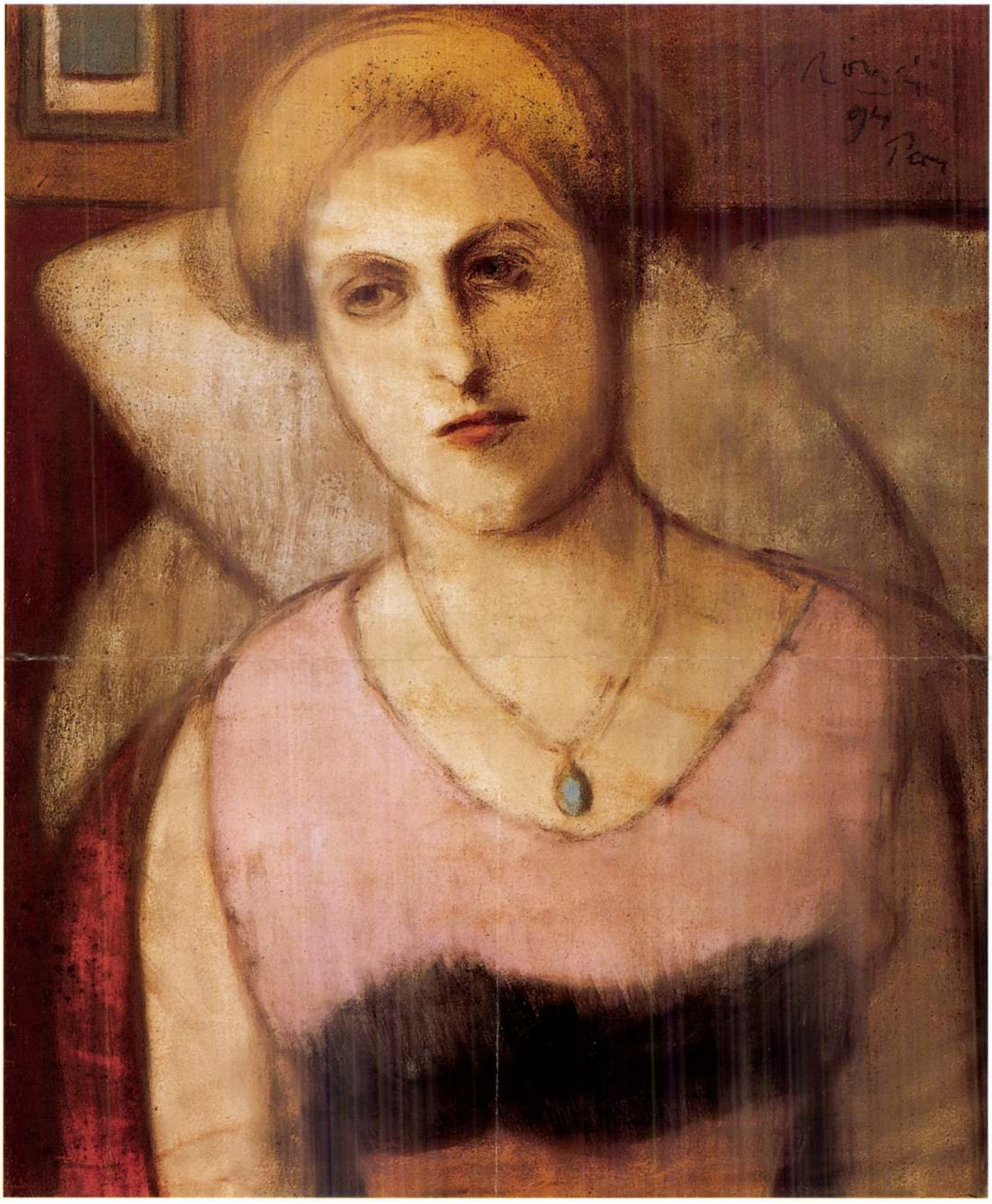

115

21. **Márffy Ödön** (1878-1959)

Anya gyermekével
Olaj, vászon 100x86 cm
Jelezve balra lent: Márffy Ödön

Kikiáltási ár: 1 600 000 Ft

Márffy Ödön: Anya és gyermeke, 1921
Olaj, vászon 75x88 cm

Márffy Ödön: Anya, 1925
Olaj, vászon 74x88 cm

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

20.

Rippl Rónai József (1861-1927)

Zorka piros fotelban
Pasztell, papír 52x42 cm
Jelezve jobbra fent: Rónai 1918
Jelezve balra fent: ZORKA
Védett

Irodalom:
- Fedor Ágnes: Zorka. In: Nők lapja, 1972 február 12. 22-23.
- Genthon István: Rippl-Rónai József művei. Cédulajegyzék. MTA Művészettörténet Kutatóintézet, Adattár. Itt **reprodukálva** fekete-fehér fotón./MKCS-C-T-36/1018/
- Horváth János: Rippl-Rónai Emlékkönyv. Paris Anella visszaemlékezéseivel Rippl-Rónairól. Kaposvár, 1995.
- Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. MNG, 1998. A katalógust szerkesztette Bernáth Mária és Nagy Ildikó. Budapest, 1998.
- Bernáth Mária: Rippl-Rónai József. Budapest, 1998.

Kiállítva:
- Mű-terem Galéria, Rippl-Rónai József: Női portrék 1998. április

- **Proveniencia:** Dr. Garzó Gyula gyűjteménye

Rippl-Rónai József: Zorka kékköves gyűrűvel

Rippl-Rónai pasztellkorszakát két jelentős sorozat fémjelzi: az író-portrék és a Zorka-ciklus. Mindkét műcsoport kiemelkedik az oeuvre-ből. Késői korszakában a könnyen dolgozó, virtuóz idős mester ontotta magából a néhány óra alatt készült, változatos minőségű női pasztellportrékat - e két ciklusban azonban néhány valódi remekműre találunk. A legjobb portrékat (*Babits, Szabó Lőrinc, Schöpflin, Karinthy, Móricz,* illetve Zorkák: *Didergő lány kék gyűrűvel, Női profil* (*Zorka*), *Kínai csészés nő, Zorka boával*) a koncentrált festői figyelem, a karakter megragadásának vágya és a modell iránti intenzív érdeklődés jellemzi. Míg az íróportrék esetében a mestert kora jelentős személyiségeinek való tiszteletadás motiválta, a Zorka-sorozatban egy erős személyes varázsú modell változatos arcait tárja elénk.

A felületi hatások iránt különösen érzékeny Ripplt egész pályáján foglalkoztatta a pasztellkrétával való festés technikája. Pasztellel összetéveszthetetlenül lágy fényű, intim hatású, bársonyos felületeket lehet létrehozni. Az olajfestékhez képest könnyen kezelhető anyag, gyorsan lehet vele dolgozni, mégis összetett festői hatások létrehozására alkalmas (ezért is szokták "festésnek" nevezni a pasztellkréta használatát) - ezek a tulajdonságai tehették vonzóvá a portréfestő Rippl számára. A késői korszak jelentős pasztellportréinak kompozíciója egy-két merész színkontrasztra épül. A nagyméretű, kontrasztos színfelületek alkalmazásá-

135. ▶
Rippl-Rónai József (1861-1927)

Zorka piros fotelben
Pasztell, papír 52x42 cm
Jelezve jobbra fent: Rónai 1918., Jelezve balra fent: Zorka
Védett
Kikiáltási ár: 5.500.000 Ft

Őszinte meglepetéssel és csodálattal szemlélték a kortársak Fényes Adolf 1912-ben bemutatott új képeit az Ernst Múzeumban. Korábbi mozgalmas népéletképi témájú műveit csendéletek és enteriőrök váltották fel, az erős színkontrasztokban ragyogó plein-air művek ezüstös színharmóniáknak adták át helyüket. Fényes Adolf nevét az 1900-as évek elején komor, realista szemléletű szegényember-festészete tette ismertté a hazai műértők körében. 1904 körül palettája kivilágosodott, szolnoki városképeit és zsánereit ettől fogva fényteli, derűs impresszionizmus jellemezte. A napfényben oldott élénk színfoltok 1907-től mind inkább zárt, dekoratív formatömegekké rendeződtek, erőteljes kontrasztjuk tört színharmóniákká csitult. Egyfajta nyugodt elmélyülés, némi melankóliával vegyes tartózkodó elegancia jellemezte új műveit. „Íme elérkezett az emberi és művészi megnyugvásból fakadó, szinte már-már elvont objektivitáshoz, a mindent megértéshez és mindent tudáshoz" – jellemezte Fényes újfajta festői viszonyát tárgyaihoz Rózsa Miklós (Rózsa, 1912, 2. oldal). Fényes a látvány meditatív megfigyelésére, elemző és lényegretörő leírására leginkább a csendélet és az enteriőr műfajaiban talált módot. A dolgok észrevétlenül változó, anyagban és színben megnyilatkozó „belső élete" a mindennapi tárgyak és terek látványában tárul fel képein. „Legtöbb képe csendélet és azok nagy része is, melynek témája más, tájkép, utczarészlet, interieur, tulajdonképpen mind csendéletszerű" – jegyezte meg Farkas Zoltán (Farkas, 1912, 889. oldal). Szemben a korábbi, a formákat síkszerű és pasztózus színfoltokká olvasztó művekkel, új képeinek tárgyait Fényes egyenletes, szórt fénybe helyezi, alig árnyékolt formáit ezüstös tónusfátyolba meríti. A szűrt, fehér fényben felderengő színakkordokat világos és erőteljes rajz helyezi feszes térszerkezetbe. Úgy csendéletein, mint enteriőrképein kedveli a látvány elemeinek kiegyensúlyozott, szimmetrikus elhelyezését. Festői eszközeinek nemes visszafogottsága, a látványelemek választékos rendezettsége az 1910-es évek végére Európa-szerte teret nyerő újklasszicizmus látásmódját előlegzik művein.

A művészi megújulás forrását az évtized forulóján Fényes számára európai utazásai jelentették. 1908-ban Firenzében, 1910-ben Rómában és Velencében, 1911-ben Fontainebleau-ban és Münchenben járt. 1909-től festett enteriőrképei részben e külföldi élményekből táplálkoztak, de a téma hazatérve is foglalkoztatta. Épületbelsői, utazásaihoz kapcsolódóan kastélyenteriőrök, múzeumi kiállítótermek vagy templombelsők. E művek tágabb csoportjához tartozik a kastélybelsők köréből a *Madame Maintenon szalonja Fontainebleau-ban* (1911, MNG), a Hatvany-gyűjteményből a Fővárosi Képtárba került az 1913-ban készült *Kiscelli kastély*. A múzeumi enteriőrök csoportjából a Ház című folyóirat 1909-es évfolyamában reprodukált *Palazzo Pitti*, az 1912-re datált *Múzeumbelső* vagy a *Müncheni Képtár Rubens terme*. A templombelsők egy része itáliai épületeket ábrázol, mint a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményében található, 1910-re datált *Olasz templom belseje*, más részük magyarországi, kis falusi templomok belső tereit jeleníti meg, mint az Ernst Múzeum katalógusában reprodukált *Falusi templom* vagy a BÁV 49. aukcióján szerepelt *Templombelső*. Az Ernst Múzeumban 1912-ben megrendezett kiállításán Fényes az olaszországi templomenteriőrök köréből a római Santa Maria Maggiore, Velencéből a San Pantaleone templom belső tereiről festett műveit állította ki. E tárlat képei között szerepelt a római Madonna del Popolo enteriőrje is. A Piazza del Popolo-n álló templomot IV. Sixtus pápa emeltette egy csodatévő Máriakép tiszteletére 1472–1477 között. A korai reneszánsz architektúra díszítésében az itáliai művészet olyan jelesei működtek közre, mint Sebastiano del Piombo, Pinturicchio vagy Caravaggio. Az egykorú kritika elismerő szavakkal szólt a tárgyában puritán, de festői eszközeiben rendkívül kifinomult művekről: „Interieurjei szinte példát adnak arra, hogy kell a belső térség lelkét, levegőjét vászonra vinni. Itt már nem elég a színharmóniák megérzése, a rajztudás, a távlat törvényeinek ismerése, itt már távolba nyúló, nem máról holnapra keltezett kultúra kell. Falusi templomrészletei éppen olyan meggyőző módon ömlesztik magukból az intim környezetben átélt órák meghitt gyönyörűségeit, amilyen elegancia fénye árad ki egy francia kastély szalonjából vagy ódon ünnepiesség egyik régi olasz templom hajójának oszlopai mögül" – írta Bálint Aladár (Bálint, 1912, 308. oldal).

Templomenteriőrjei a téma évszázados hagyományaihoz kapcsolódnak, hiszen e nemes egyszerűségű látványt a 17. századi németalföldi festők emelték a festői tárgyak körébe. A protestáns németalföldiek számára a templombelső a nehézkes allegorizálástól mentes, személyes közvetlenséggel átélt újfajta vallásos lelkiség jelképeként jelent meg. Ugyanakkor e tágas és fényteli termek ábrázolásai a perspektivikus térfogalmazás és a messzemenően naturális valósághűség mesterségbeli próbakövét is jelentették. Fényes templomterei – elődjeihez hasonlóan – pátoszmentesen közvetítik a megszentelt terek áhítatos csendjét, színei nyomán a monumentális terek is meghitt, közvetlen hangulatot árasztanak. Itt bemutatott templombelsőjét csendéleteihez hasonlatos lapidáris egyszerűség, szimmetrikus térszerkezet és visszafogott színharmónia jellemzi. A korareneszánsz oszlopfejezetekkel koronázott pillérkötegek sora tágas és világos főhajón keresztül vezeti a szemlélőt a kupolanégyezetet követő oltárig. A szentélyig sikló térmélységet a fehér oszlopkötegek és a középkori sírkövekkel díszített márványpadlózat ritmusa tagolja. Architektúrájának gazdag fehér alaptónusait a bútorzat és a szentély meleg barnás árnyalatai kísérik. E meleg tónusú színösszhangban a perspektivikus enyészpont tájékán légiesen áttetsző kék színfolt csendül fel, épp a templomtér szakrális centrumában, az oltárépítmény középpontjában.

RÉVÉSZ EMESE

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

A hátsó borító kartonon balra fent kék ceruzával 650 Petry, alatta 877 Popper, középen átlósan piros ceruzával Dr. Balassa József. Lent a Kaposvári Műkiállítás narancssárga cédulája, rajta töredékes körpecsét: „...VÁRI SZEGÉNY... / FEL".

Rippl-Rónai két nagy Budapesten a Royal Szállóban 1900-1901 fordulóján, majd egy év múlva a Váci utcai Mercur-Palotában rendezett önálló tárlata után, immár végleges otthonául választott szülővárosában 1903-ban mutatkozott be nagyobb kollekcióval, a Kaposvári Szabad Lyceum által rendezett műkiállításon. A képek nagy része már itt, az 1902 nyarán birtokba vett Fő utcai házban, vagy szűkebb somogyi környezetében készült. Közülük legtöbb a helybéliek számára otthonos tájakat és ismerős arcokat ábrázol. Az itt felvonultatott 99 tárgy utolsó darabja immár számunkra is ismerős nevet mutat: Popper arcképe (Tanulmány) 100 korona. A Popper névvel korábban és később is találkozhatunk a Rippl életmű kutatása során. A Royal Szállóban rendezett kiállítás vendégkönyvébe 1903. január 3-án írta be nevét Popper Lajos, az 1928-ban az Ernst Múzeumban rendezett emlékkiállításon a katalógus 69. számú tárgya a *Nyárfák és nyírfák. Este fúj a szél* 1924-ből, Popper Károly tulajdonaként szerepel. Hogy a portré melyik Popperről készült és melyik lépett fel potenciális vevőként a mostanáig lappangó, a múlt század eleje óta először nyilvánosság elé kerülő kép esetében, nem tudjuk. A másik, szintén lehetséges vásárlóként feltüntetett név viselőjéről jelenleg közelebbi ismeretünk nincs. Az azonban biztos, mint ahogy a későbbiekben látni fogjuk, a mű első tulajdonosa dr. Balassa József volt.

A kiállítási belépőjegyen látható töredékes pecsét arról tanúskodik, hogy e festményét Rippl-Rónai 1905. december 17 – 1906. január 2. között rendezett, a katalógus szerint 163 művet felvonultató tárlatán mutatta be először. Ily módon a festmény keletkezési ideje 1905. nyarára tehető. A katalógus tájékoztatása szerint „Ezen képgyűjteményt Rippl-Rónai József úr a kaposvári »Mária Valéria Egylet« és a »Szegény Tanulókat Felruházó Egyesület« jótékony céljára volt szíves átengedni." Ennek ismeretében a töredékes körpecsét már pontosan értelmezhető. A katalógusban két kastély ábrázolás szerepel. Az olajfestmények között a *Boeklin felhők a bogáti kastély felett* (kat. sz.: 23) valamint a pasztellek között a *Bogáti kastély. Park részlet* (kat. sz.: 54.) A Magyar Nemzeti Galéria Adattárában Rippl-Rónai sajátkezű bejegyzéseivel ránk maradt katalógus (ltsz.: MNG A 5127/a) tanúsága szerint az utóbbit megvette Inkey. Az Inkey név szintén nem idegen előttünk, hiszen a kiállítás 87. tételének címe *Inkey Antal, bogáti szobájában*, amelyet a következő évben a Könyves Kálmán Szalonban is bemutatott, a *Boeklin felhők*-kel együtt. Mindkettő nyilván már itt gazdára talált, hiszen az aukciós katalógusban egyik sem szerepel. A pasztell képpel, már Inkey László tulajdonaként találkozunk a Könyves Kálmán Szalonban. Ez ma a Kaposvári Rippl-Rónai múzeum anyagát gazdagítja. Innen ismerhetjük az önálló településként ma már nem létező Bogát Inkey kastélyának nemesen egyszerű, Habsburg sárga klasszicista homlokzatát. A vásárlások miatt Rippl folyamatosan kiegészítette az anyagot, de úgy látszik, nem minden később kiállított tárgyat vezetett be a vásárlási árakat is tartalmazó katalógusába. Így bár tudjuk, hogy 1905-ben ezt a kastélyt ábrázoló olajképét is kiállította, a katalógusból a képre vonatkozó adatokhoz nem juthatunk.

A hátlap információinak azonban még nem értünk a végére. Dr. Balassa József még segíthet. A Magyar Nemzeti Galéria Adattára őrzi a Könyves Kálmán Szalonban Rippl-Rónai gyűjteményes kiállítása után 1906. március 1-jétől rendezett három napos aukció vásárlási jegyzékét. (ltsz.: MNG A 4895.) Ebből tudjuk, hogy dr.Balassa József (Kertész utca 33.) összesen három képet vett. Az első napon a kiállítási katalógus 166. tételét, a 250 koronáért kínált *Holdvilágos táj*-at, azaz az aukciós katalógus 12. tételét, *Holdas táj* címen, 130 koronás leütési árral; a harmadik napon, március 3-án a kiállítási katalógus 217. számú tételét, a 120 koronáért kínált *Iharosi kastély*-t 60 koronáért szerezte meg (aukciós kat. 105. *Az iharosi kastély*. Olajfestmény). A legtöbbet, 155 koronát egy olyan képért fizetett, amely a kiállításon nem, csak az aukción szerepelt *Egy öreg kanász* címmel (aukciós kat. 60.). Jelentős művek lehettek, ha figyelembe vesszük, hogy a szépséges *Iharosi kastély* alig fele árba került.

Rippl-Rónai 1905 nyarán valószínűleg hosszasabban vendégeskedett az Inkey családnál, hiszen Iharos, ez a Kaposvárhoz közeli kis község, szintén a 15. század elejétől fogva a Horvátországban és a Dél-Dunántúlon földbirtokos, Pallini előnevet viselő Inkeyeké volt, amiként az 1944-ig önálló településnek számító Iharosberény is, ahol a képen látható épület található. Középrésze a 18. században épült barokk stílusban. A 19. században a kastélyt átépítették és kibővítették. A festmény középterét ez az épület uralja. Lilás rózsaszín, félköríves nyílásokkal áttört falaival, élénk kék spalettáival, vidám, piros tetejével és kéményeivel, valamint a szélesen elterülő két oldalszárnyával egyszerre kelti fel bennünk a könnyed derű és a mozdíthatatlan biztonság érzését. Erődként védi lakóit a szélfútta park közepén. Előtte, mint sudár katonák állnak őrt a piros virágú rózsafák. Ez a táj nem napsütötte, mint a bogáti képeké, vagy a *Boeklin felhők*-höz hasonlóan Petrovics Elek Rippl monográfiájából ismert *Volosca*-é és a *Nagy fa alatt Lovranában* című festményé, amelyekhez festés módját és keletkezési idejét tekintve is legközelebb áll. A színek rafinált harmóniája és a Rippl-Rónai páratlan arányérzékét ezúttal is tükröző kompozíció egyensúlya, a természeti és épített környezet szinte magától értetődő egységét mutatja, melyben az ember napsütés híján is otthon érzi magát.

Dr. Balassa József 1906. március 3-án haza vitte az *Iharosi kastély*-t, s ezzel megkezdődött a kép máig tartó rejtőzködő élete, mint ahogy, az egy pasztell kivételével, a fent említettek is rejtőznek ma még előlünk. Ezért különös öröm, hogy a Rippl életmű e jelentős darabja ismét a nyilvánosság elé kerül.

CSERNITZKY MÁRIA

74.▲
Szobotka Imre (1890-1961)

Szüretelők
Olaj, vászon 80x100 cm
Jelezve jobbra lent: Szobotka
Kikiáltási ár: 320.000 Ft

Rippl-Rónai József (1861-1927)

Kövezik a kaposi Fő utcát I.
(A kaposi Fő-utcát kövező munkások, Útmunkások, Útépítők)
Pasztell, papír 42,5x52,5 cm
Jelezve balra lent: Rónai 04
Hátoldalon: Rippl-Rónai Műkiállítás címkéje, Hagelmann K. Kaposvár (1905)
Műcsarnok 1957.IX. 11. Magyar Forradalmi Művészet Kiállítás címkéje.

Irodalom:
- E képpel kapcsolatos irodalom nem választható el a *Kövezik a kaposi Fő utcát II.* (Magyar Nemzeti Galéria, ltsz.:7035) képétől. Utóbbi bőséges irodalmát ill. analízisét lásd: Szatmári Gizella In: Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása MNG 1998. Katalógus. (Szerk.:Bernáth Mária, Nagy Ildikó) 313-314. oldal
- Genthon István kéziratos oeuvre-katalógusa, MTA Művészettörténeti Kutató Intézet Adattára, ltsz.: MKCS - C - I. 36/3111 (*Útmunkások*).

Kiállítva:
- Rippl-Rónai József Kaposvári Gyűjteményes Képkiállítása 1905. 66. kép
- Rippl-Rónai kiállítása. Könyves Kálmán Szalon 1906. 64. kép
- Magyar Forradalmi Művészet 1957. Műcsarnok, V. terem 24.kép (*Útépítők*)
- Vengerszkoje revolucionnoje isszkusztvo. Moszkva, 16. oldal

Proveniencia:
- Dr. Kerényiné Harvel Edit,
- Tarján Jenő gyűjteménye

Rippl-Rónai József: Kövezik a kaposi Fő utcát II., 1905
Pasztell, papír (Magyar Nemzeti Galéria tulajdona)

Rippl-Rónai Párizsból hazatérve, 1902-ben veszi meg első házát Kaposvárott, a Fő utcában. Képünk úgyszólván illusztrációja Ady éppen ekkor, még nagyváradi riporterként írt észrevételének, amely szerint "... egyenlőre egy jelzőre szolgált rá Kaposvár: a legporosabb város."

Rippl-Rónai stílusa a művész Párizsból való hazajövetele után elég jelentősen megváltozik: színei megvilágosodnak, és krónikásává válik az őt körülvevő emberek életének. "Kisvárosi alakok, típusok érdekeltek. Ezeket festettem a társadalom minden rétegéből. Szeretem bennük, hogy különböző vonásaik külsőleg is megnyilatkoznak, hogy ... mesterségük, társadalmi mivoltjuk már a formájukból, mozdulataikból kitetszik." - írja Emlékezéseiben.

Rippl-Rónai kinéz tehát kis Fő utcai házának ablakából és megfesti "életének dokumentumait."

E téma, az útépítők sürgése-forgása láthatóan nagyon lekötötte a figyelmét.

1905-ös kaposvári gyűjteményes kiállítása katalógusának tanúsága szerint, három variációt is készített e témára. Képünk első e sorban, 1904-es dátuma, de maga a kompozíció is igazolják ezt.

Ritka pillanatot ragadhatunk most meg az oeuvre-ben, ami különösen akkor szembetűnő, ha e művet a festőnek a Magyar Nemzeti Galériában lévő, címadásában a II-es sorszámot viselő, 1905-ös, azonos tárgyú képével hasonlítjuk össze.

Igen ritka ez a pillanat a művész képeinek ismeretében, mert e pasztell arról tanúskodik, hogy a mozgalmas látvány megragadásának első örömében veszi kézbe a krétát, az első, kontrollálatlan impressziót hagyja megvalósulni most, ezt aztán a későbbi pasztellvariáción gondosabban kidolgozza, és feltölti a képi egyensúlyt szolgáló részletekkel.

Rippl-Rónai úgy hitte magáról, hogy impresszionista festő: az impresszionizmus terminusa a modernség szinonimája volt a század elején. Munkásságában a kompozíció, a képi rend, a mérlegelés és a "művészi számítás" (Hatvany Lajos) ösztönösen is fontosabb szerepet játszott, mint ahogy azt az impresszionista képeken megfigyelhetjük.

Képünk viszont egyike azon Rippl-Rónai alkotásoknak, ahol a festő teljesen át tudja magát adni az éppen észrevett történés spontaneitásának, a színek épp abban a pillanatban, ott és akkor megfigyelt - érzékeit mérlegelés nélkül megragadó - líraiságának. A háttér fátyolszerű lazaságú, vibráló közeg, a fák nem kapnak formát, a zöld szerepe inkább csak az előtér sárga homokszínével való párbeszéd.

E képen tizenhárom figura tevékenykedik, illetve sejlik fel színekbe foglalt atmoszférában, a kaposvári utcakövezők munkájának és a tovasuhanó járókelőknek egyszeri, de immár örök pillanataként.

B.M.

76.

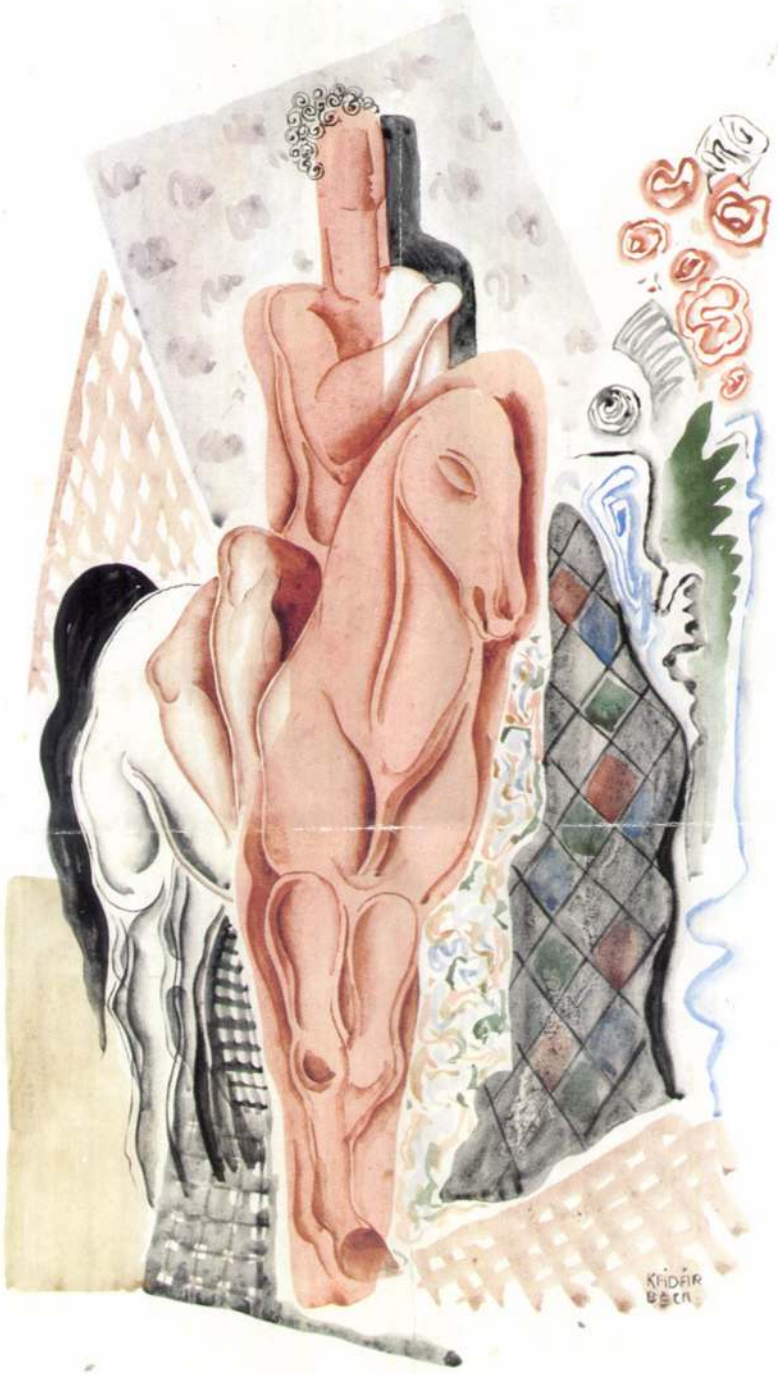

76.▲
Kádár Béla (1877-1956)

Akt lovon
Akvarell, papír 46x29 cm
Jelezve jobbra lent: Kádár Béla
Kikiáltási ár: 480.000 Ft

75.▲
Rippl-Rónai József (1861-1927)

Kövezik a kaposi Fő utcát I.
Pasztell, papír 42,5x52,5 cm
Jelezve balra lent: Rónai 04
Kikiáltási ár: 2.400.000 Ft

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF

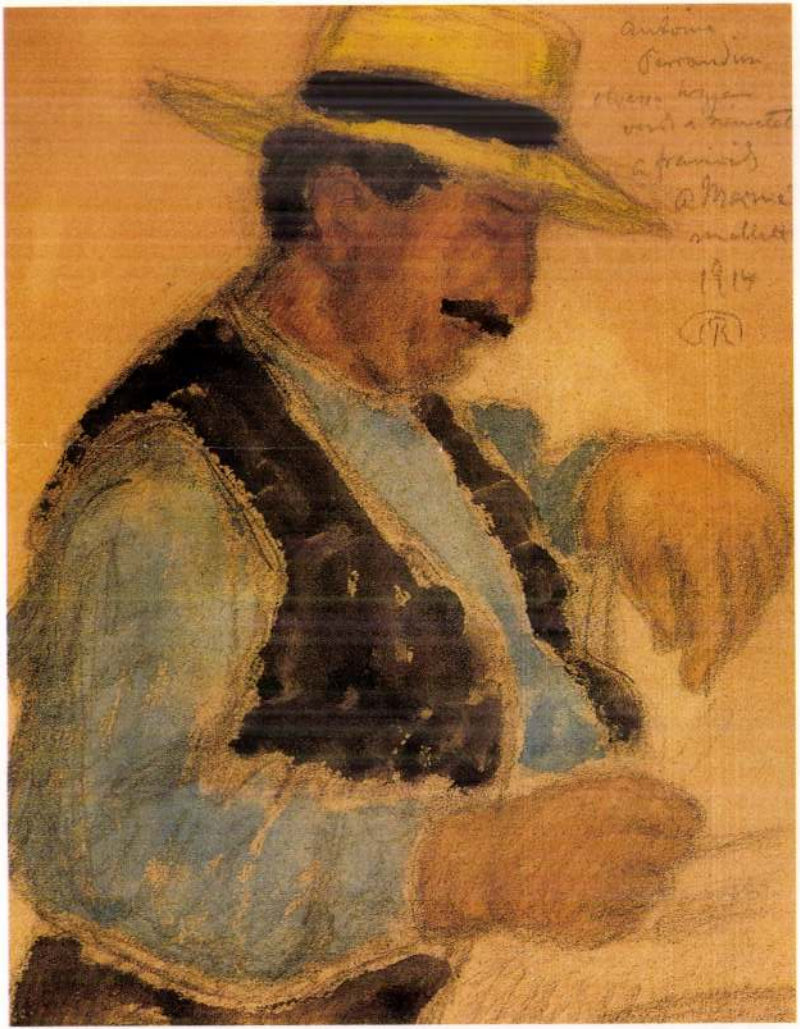

9 ◆ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
(1861–1927)

Sárgakalapos férfi

25,5 × 16,5 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve monogrammal
Ajánlás jobbra fent
Kikiáltási ár: 70 000 Ft

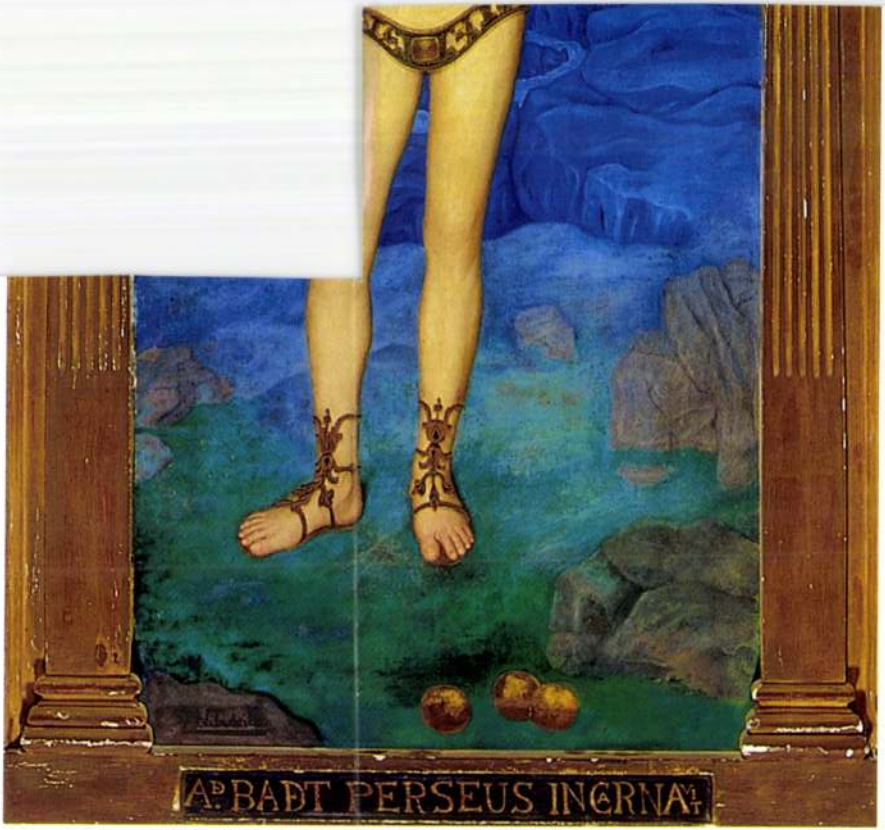

232

234

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

234 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Rózsaszín blúzos nő

26 × 23 cm
Akvarell, papír
J. j. l.: Rónai 99 Banyuls
Kikiáltási ár: 380 000 Ft

235 • PERLROTT-CSABA VILMOS (1880–1955) ➔

Műtermi csendélet

79 × 58 cm
Tempera, papír
J. k. l.: Perlrott Csaba Paris 928
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

79

79 • LOTZ KÁROLY (1833–1904)

Akt

42 × 27 cm
Vegyestechnika, papír
J. j. l.: Lotz K.
Kikiáltási ár: 60 000 Ft

80 • LOTZ KÁROLY (1833–1904)

Kornélia

80 × 59 cm
Olaj, karton
J. j. l.: Lotz K
Hátoldalán az Ernst Múzeum aukciós címkéje
és a Lotz Károly Kiállítás címkéje 1905-ből
Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft

IRODALOM
Ybl Ervin: Lotz Károly élete és művészete,
Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1981

Klasszikus művészet, sugárzása, az örök szépség és életöröm kultusza, kiélt formák elevenné tétele jellemzi Lotz képalkotói művészetét. Akárcsak az antik mesterek, Lotz is az emberben pillantotta meg az Olimposz isteneit, tökéletes ragyogásukban, testi-lelki emelkedettségükben, amelyen ugyanakkor feltör a pogány életöröm. →

E művészet remeke Kornélia néhány portréja. Kornélia a mester feleségének első házasságából született gyermeke, aki úgy szívéhez nőtt a festőnek, mintha saját gyermeke lett volna. Kornélia gyakran volt mellette a műteremben, 1894-ben együtt látogattak el Münchenbe, ahol kiállításon szerepelt Kornélia fehér ruhás arcképe. E képet nagyra méltatta az osztrák festő-barát, Franz von Lenbach is.

Az arcképfestésben igazi kifejezőerő tűnik fel: halvány arc, beszédes kéz. A világos és sötét színek megkapó kontrasztja ad zenei hatást a képnek, s mégis, mintha mérhetetlen csendet fejezne ki. Az éteri szépség mellett feltárul a fiatalság tiszta bája.

S. R.

78 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
(1861–1927)

Romer obester, 1916

28,5 × 22 cm
Pasztell, papír
J. b. l.: Rónai, j. b. f.: Fp 310,
J. j. f.: Obst v. Romer 1916
Kikiáltási ár: 400 000 Ft

Az Ernst Múzeum jubileumi, 25. kiállítását 1917-ben Rippl-Rónai újabb rajzaival és festményeivel ünnepelte.

Feltehetően itt szerepelt von Romer ezredes portréja is. Mint ahogy a balra fönt olvasható FP 310 feliratból azonosítható, a Feldpost 310-en találkozott von Romer ezredessel Rippl-Rónai. Gáspár Ferenc kutatásai derítették fel a mester hadszíntéri tartózkodásának részleteit.

Innen tudjuk, hogy a Feldpost 310 Kneza, az 5. Hadsereg kötelékébe tartozó 15. (Sarajevo) hadtest főhadiszállása. Ez volt a Rippl-Rónai számára oly emlékezetes Kokoschkával való megismerkedés színhelye is.

Az 1923-as kiállítás után a kép Rippl rokonságában maradt, mégpedig a Babynak becézett Martyn Marianne-nél, aki azt Lazarintól kapta. Rippl-Rónai Babynak becézett Martyn Marianne-nél, aki azt Lazarintól kapta. Rippl-Rónai kedves modelljének, a veszprémi püspökség erdészének, Piacsek Ferencnek három szép lánya volt. Gizella Martyn Artúrt a Somogy megyei tisztviselőt hat gyermekkel ajándékozta meg. A hatodik gyermek születésekor azonban az anya és gyermeke gyermekágyi lázban meghalt. Martyn Artúr később feleségül vette a legifjabb Piacsek lányt, Emiliát. A két legkisebb gyermek velük maradt. A két fiút, a majdani festőt és Róbertet, a majdani orvosprofesszort Ripplék vették magukhoz. A másodszülött Mariannet Piacsek Margit, Rippl-Rónai Lajos öccsének felesége vette családjába. Így a három idősebb Martyn gyerek a Rónai családba gyökeredzett. Rippl egyik leghíresebb képén, a Piacsek bácsi babákkal címűn az egyik könyvet nézegető kisleány Marianne, akinek két gyermeke Mária és Jenő közül Jenő tulajdonába került édesanyjától a Rippl-től eredő hagyomány szerint orvosezredesként emlegetett von Romer portréja.

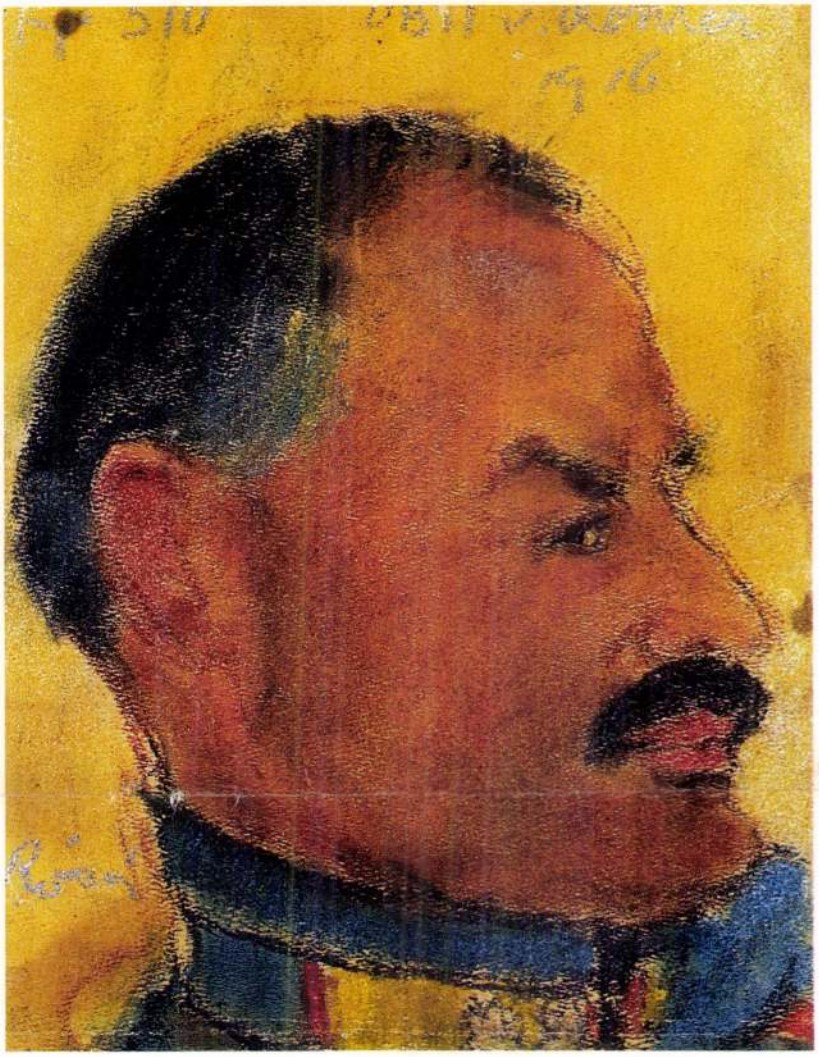

78

IRODALOM:
Genthon István: Rippl-Rónai József, Corvina Kiadó, 1958
Keserü Katalin: Rippl-Rónai József, Corvina Kiadó, Budapest, 1982
Bernáth Mária: Rippl-Rónai József, Szemimpex Kiadó, Budapest, 1998

Rippl-Rónai József: Katonaarcképek
Kiállítva: Ernst Múzeum,
Rippl-Rónai József kiállítása, 1917

75

76

76 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Zorka mamája

24,5 × 20 cm
Ceruza, papír
J. j. l.: Rónai 1918
Kikiáltási ár: 40 000 Ft

RIPPL-RÓNAI: ZORKA PAPÁJA – KÉPÜNK PÁRDARABJA– MEGVÁSÁROLHATÓ AZ ANTIK ENTERIŐRÖN A KIESELBACH GALÉRIA STANDJÁN (MŰCSARNOK, 1999. NOV. 25–28.), INTERNETES AUKCIÓNKON (7. TÉTEL) WWW.KIESEL.HU WWW.ARVERES.COM (ORIGO)

75 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Nagymama

23 × 17 cm
Rézkarc
J. k. l.: Nagy Lázár barátomnak
j II 885 Rippl
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

77

77 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Gróf Jankovich László arcképe

26 × 20 cm
Rézkarc, papír
J. j. l.: Rippl József
München 885
Kikiáltási ár: 60 000 Ft

Gróf Jankovich László, 1850-es évek

A növendék évekből származó rézkarc 1885-ből való, a művész gróf Jankovich László főispáni jubileumára készítette.

Rippl a rézkarc elkészítésénél tükörképes fordításban a Jankovich László hivatalos arcképének tekintett fotót használta fel. A műnek egy példányát őrzi a Kaposvári Rippl-Rónai Múzeum, mely Rippl-Rónai Ödön gyűjteményéből származik, egy másik példánya a Magyar Nemzeti Galériában van. Felbukkanása kuriózumnak számít, hiszen a nagy példányszáma ellenére, sérülékenysége miatt valószínűleg igen kevés vészelhetett át egy évszázadot.

130

131

130 • EUGENE DAMAS
(Rimogne, 1848–
1917, Charleville)

Nyári folyópart

47 × 59 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: E. Damas
Kikiáltási ár: 200 000 Ft

131 • A. ROVE JELZÉSSEL
19. SZ. VÉGE

Hullámzó tenger

37 × 58 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: A. Rove
Hátoldalán: bécsi kiállítási
raglap (Hugo Arnot Galéria)
Kikiáltási ár: 240 000 Ft

RIPPL-KÓNAI JÓZSEF

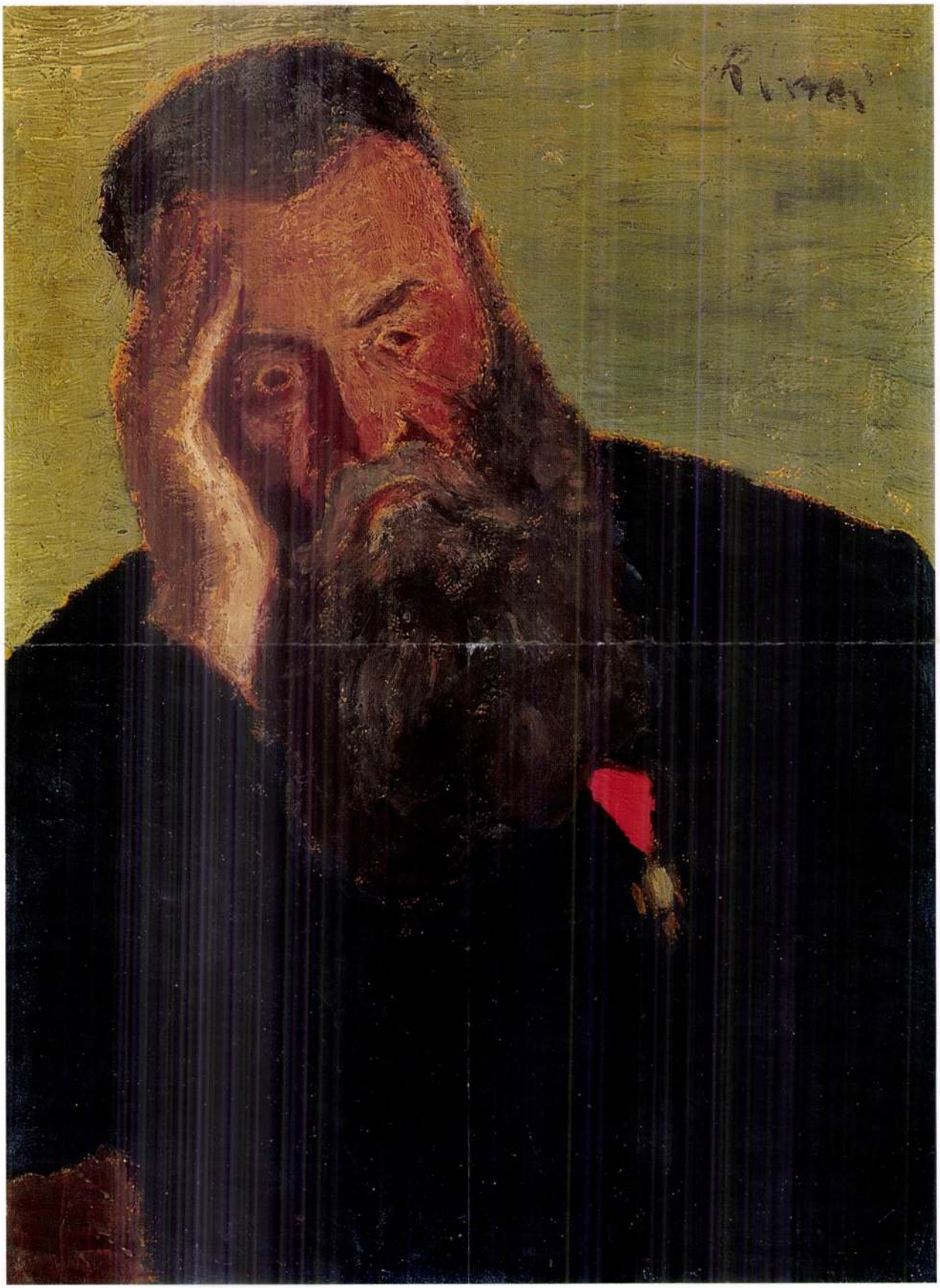

129

198

199

200

201

198 • SCHÖNBERGER ARMAND (1885–1974)

Kéknyakkendős férfi

43,5 × 39,5 cm
Pasztell, papír
J. j. l.: Schönberger A 1933
Kikiáltási ár: 80 000 Ft

201 • JÁNDI DÁVID (1893–1944)

Nagybányai utcák

20 × 31 cm
Pasztell, papír
J. b. l.: Jándi 924
Kikiáltási ár: 55 000 Ft

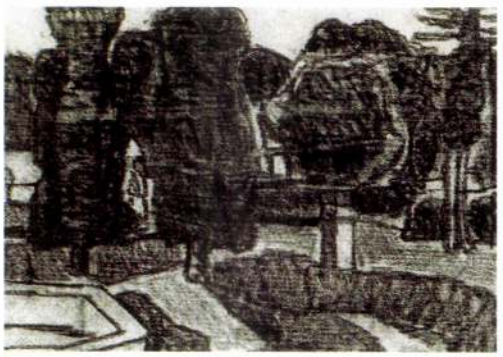

202

199 • FRANK FRIGYES (1890–1976)

Akt

67,5 × 49 cm
Akvarell, papír
J. j. l.: Frank Frigyes
Kikiáltási ár: 70 000 Ft

202 • GRUBER BÉLA (1936–1963)

Park

29,5 × 43 cm
Szén, papír
J. j. l.: utólagos Gruber felirat
Kikiáltási ár: 80 000 Ft

203

200 • BARZÓ ENDRE (1898–1953)

Domboldal

27 × 31 cm
Akvarell, papír
J. j. l.: Barzó E. 1939
Kikiáltási ár: 50 000 Ft

203 • MIHÁLCZ PÁL (1899– ?)

Őszi délután a parkban

41,5 × 60,5 cm
Vegyestechnika, papír
J. j. l.. Mihálcz Pál 948
Kikiáltási ár: 150 000 Ft

RIPPL ~ DONAL MCASEY

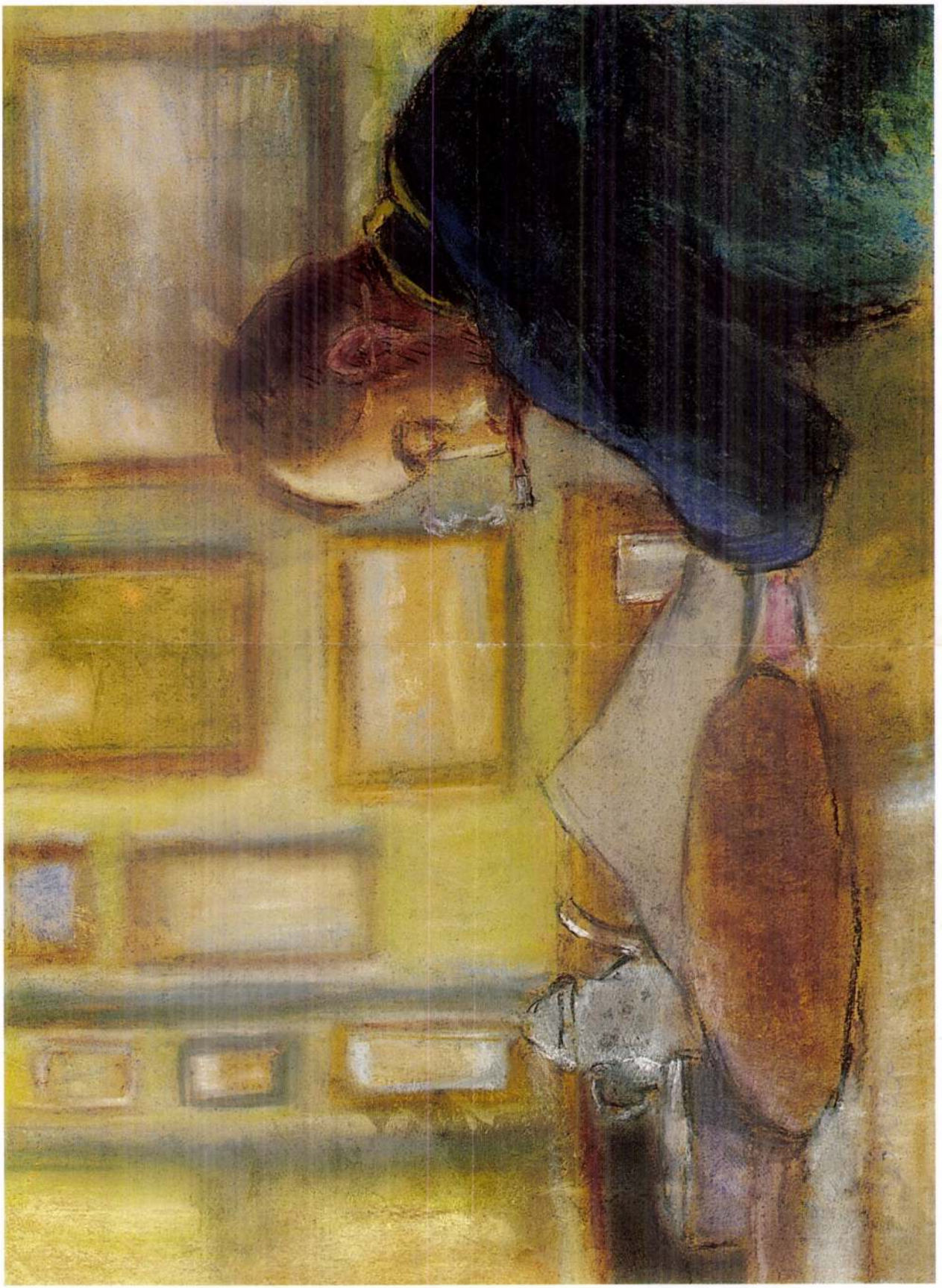

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861—1927)

113 Ucca kövezők, pasztell. Dr. Majovszky Pál hagyatékából. Rónai 05

114 Öreg hölgy arcképe, olajfestmény. Fruchter Lajos gyűjteményéből.

115 A művész apja és fivére, pasztell. Wertheimer Adolf gyűjteményéből.

119 Intérieur, olajf. Mgt.

120 Vuillard festő arcképe, pasztell. Br. Hatvany Ferenc gyűjteményéből. 1899. Ecker foto

121 Férfi arckép. Br. Hatvany Ferenc gyűjteményéből.

121a Lovranában, pasztell. Mgt.

Nemzeti Szalon

1936. jun.

Juniusi hetek.

A KIÁLLITOTT MŰTÁRGYAK JEGYZÉKE

46

46 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Piros táj

23 × 32 cm
Pasztell, papír
Jelezve jobbra lent: Rónai
Kikiáltási ár: 480 000 Ft

47

47 • NAGY OSZKÁR
(1883–1965)

Napsütötte akácfák Nagybányán

55 x 70 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent:
Nagy Oszkár 956
Kikiáltási ár: 380 000 Ft

48

48 • KÁDÁR GÉZA

Havas kert Nagybányán

60 x 70 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent:
NB Kádár Géza 1919
Kikiáltási ár: 450 000 Ft

JK. 262

II

593

262. *Hardek János.* Mellig van ábrázolva, kissé jobbra fordult, de szembe néz, tojásdad medaillonban. Haja, szemöldöke és bajusza fekete; szeme és álla körüli szakálla barna. Fehér prémkucsmáját kék tollak díszítik. Atillája sötétsárga és lehajtott fehér prémgallérú mentéje kék. Felirata alól: »*Audacter*« és a kép körül: »*Comes Joannes Hardecius Praeclarus Beliger in Pugna Mohacsiana Ano 1560*«.

Vászon, méretei 18·5 : 14·2 cm. — Át. Képt. 149 (2). — Gróf Csáky László ajándéka 1824.

Rippl-Rónai József

cikk

Lengyel Géza:

Rippl-Rónai József
képei. A Művészház
kollektiv kiállítása.

Pesti Napló

1911. márc. 12.

U. 416.

Rippl Rónai József

A somogyi művészek kiállítását (Kaposvárott) ismertette a Kaposvár május 7., 10., 14. száma és az Uj Idők máj. 17. száma.

1903.

(Művészet 1903 221.)

Rippl Rónai József

l.

O. M. képmüvészeti

Museum Közle-

ményei - 1947.

1. f. 18. l. 32. l.

33. l. képpel

Um 1870

1002. **Irόasztalkészlet,**

sárgaréz, kék zománcalapon Louis XVI. ízlésű diszítéssel. Darabjai: tintatartó, gyufatartó, tolltartó és itatóhinta. — SCHREIBTISCHGARNITUR, Messing mit Louis XVI.-Dekor auf blauem Emailgrund. Tintenfass, Zündholzbehälter, Federbehälter und Löschpapierschaukel.

1003. **Feszület,**

elefántcsont Krisztussal és koponyával. XVII. sz. — KRUZIFIX, Corpus und Schädel aus Elfenbein. XVII. Jahrh.

1004. **Óratok,**

aranyozott faragott fa, táncoló szerecsenfiú tartja a rocaillos óraházat. XVIII. sz. k. — UHRGEHÄUSE, Holz, vergoldet. Tanzender Mohrenknabe einen Uhrbehälter tragend. Mitte XVIII. Jahrh.

1005. **Zár,**

kovácsolt vas, két kulccsal. XVII. sz. — SCHLOSS, Eisen, geschmiedet, mit zwei Schlüsseln. XVII. Jahrh.

1006. **Alabástromváza,**

urnaalak, rajta virágfüzérek közt vörös drapériában maszk. XIX. sz. e. f. — ALABASTERVASE, urnenförmig, mit einer Maske auf roter Draperie. Erste H. XIX. Jahrhundert.

1007. **Illatszertartó doboz,**

paliszanderfa, gyöngyházszemes fémveretekkel, belsejében három üvegflakon. XIX. sz. m. fele. — PARFÜMKASSETTE, Palisander, Mettallbeschläge mit Perlmutteraugen. Innen drei Glasflacons. Zw. H. XIX. Jahrh.

WELTBESTE SPORTLER

Bratislava — Die DDR-Hochsprungstars Rolf Beilschmidt bzw. Rosemarie Ackermann waren 1977 die weltbesten Sportler in leichtathletischen Sprungbewerben — dieses Ergebnis brachte eine in der CSSR organisierte Umfrage, an der sich 336 Leichtathletik-Experten aus 40 Ländern beteiligten.

Drei, die im Alpinen Skisport Geschichte gemacht haben: (v.l.n.r.) der Österreicher Helli Lantschner, Sieger im Abfahrtslauf bei den Weltmeisterschaften in Zakopane 1939, sein Landsmann Toni Sailer, dreifacher Goldmedaillengewinner bei der Winterolympiade in Cortina d'Ampezzo 1956 und der Norweger Stein Eriksen, Sieger im olympischen Riesenslalom in Oslo 1952 und Weltmeister im Kombinationslauf 1954. U.B. zeigt die drei Großen des Skisports in Garmisch-Partenkirchen, wo zur Zeit die Ski-Weltmeisterschaften stattfinden.

INTERFOTO MTI/UPI

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1978 FEB 1

DAILY NEWS

Rippl-Rónai

Ausstellungen:

Museum der Bildenden Künste: Stadtbilder aus Rom - Grafiken.

Ethnographisches Museum: Ungarische Hirtenkunst.

Nationalgalerie: Rippl-Rónai-Gedenkausstellung. (Es handelt sich um eine Ausstellung ausgewählter Werke des herausragenden ungarischen Malers József Rippl-Rónai (1861-1927), der – im westungarischen Kaposvár geboren – in München und Paris studierte. Aus Frankreich in seine Heimat zurückgekehrt, führte er sein Werk, bereichert um die postimpressionistischen Neuerungen der Malerei, fort. Die aus Anlaß der 50. Wiederkehr seines Todestages veranstaltete Ausstellung bietet einen hervorragenden Querschnitt seiner in Kaposvár geschaffenen Werke, doch werden auch die wichtigsten Gemälde aus seinen Pariser Jahren gezeigt, wie z. B. die „Dame im weißgepunkten Kleid". Von den Porträts seien wegen ihrer menschlichen Darstellung und Lyrik vor allem „Meine alte Mutter" sowie das Doppelporträt der alten Eltern des Künstlers „Mein Vater, meine Mutter" hervorgehoben. Mehrere Bilder veranschaulichen die charakteristische ungarische Kleinstadt in den ersten Jahren des 20. Jahrhunderts. Von Rippl-Rónai sagte ein ungarischer Kunsthistoriker, er sei der Cézanne und Gauguin der ungarischen Piktura in einer Person...

Adolf-Fényes-Saal (VIII., Rákóczi út 30): Gemälde von Henrik Novák.

Helikon-Galerie (V., Eötvös Lóránd u. 8): Grafiken von Zizi Makrisz.

Csepel-Galerie (XXI., Rákóczi u. 142): Die Tschechoslowakei mit den Augen eines ungarischen Künstlers – Grafiken von Noémi Tavaszy.

Rippl Rónai József

RIPPL-RÓNAI-EMLÉKKIÁLLÍTÁS nyílik pénteken a gyulai Dürer-teremben a művész születésének 125. évfordulója alkalmából. A tárlaton harminc festményét és tusrajzát láthatják majd az érdeklődők. Az emlékkiállítást, amelynek anyagát a pécsi Janus Pannonius Múzeum gyűjteményéből válogatták, egész nyáron láthatják a Körös-parti fürdőváros lakói és vendégei.

CSAPOLJÁK A BALATONT; a tél ele-

Vépszabadság, 1986. IV. 9

NEMZETI UJSÁG 1927 XI. 26.

Rippl-Rónai József meghalt

Kaposvár halottjának nyilvánította a nagy művészt
Vasárnap temetik a városháza dísztermében

Képein, rajzain, külső megjelenésében, beszédmodorában a szines, érdekes, izgató egyéniségek markáns bélyegét viselte az a nagy magyar művész, aki pénteken, ezen a ködös, szomoru őszi reggelen elköltözött az élők sorából. *Rippl-Rónai* József Kaposvár nagy halottja. Kivételes, nagyszerü, egész Európában sulyt és értéket jelentő mestere volt a modern magyar pikturának. Igazi művészthetség és igazi művésztemperamentum. Az impressziók érzékeny felvevője, a szinek édes muzsikájának csodálatos fülü meghallója. A legszenzibilisebb impresszionista lélek, aki még dekorativ korszakában is a szinek pillanatnyi impresszióit örökitette meg. Páris modern tanitása s a magyar falu lelke egyesült Rippl-Rónai művészetében, amely a legfranciásabb könnyedségü és eleganciáju tudott lenni, mikor a legmagyarabb hangulatu volt. Kaposvári parasztszobáiban annyi volt az élénk magyar szin, mint a vonal párisi bravurral vont lendülete. S aki a nép egyszerü, egészséges motivumait annyi őszinteséggel és friseséggel dolgozta fel pikturájában, az mondain pasztelljein szinte a hypercivilizáció tul-

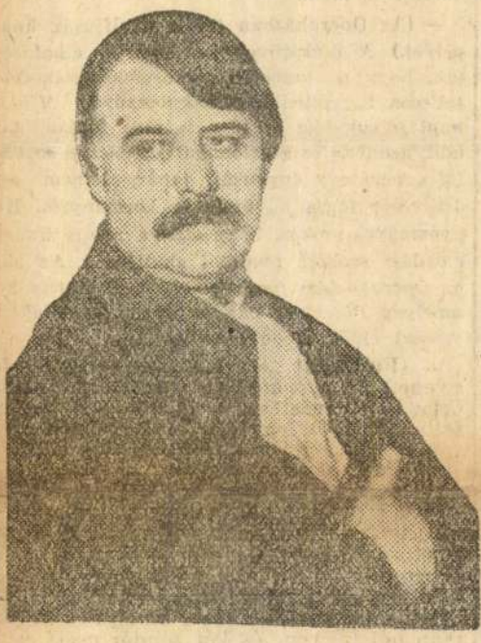

Rippl-Rónai József

finomultságát lehelte az ideges arcra és a törékeny termetre. Grafikájában a tömegmozgásnak olyan kompozicios erejét és olyan megkapó vibrációját láthattuk, mint nagyon kevés művészünknél. Érdeklődése, témaköre, müfajisága nagyon sokoldalu, nagyon széleskörü volt. Festői pályáján sok érdekes átalakuláson ment át, különböző festészeti divatokat követett, különböző irányoknak hódolt, de egyéniségében valami olyan egyedülálló, olyan minden hatás alól emancipálódó és minden irányban és modorban önmagát adó erő volt, hogy képeit bármely korszakában habozás nélkül lehetett száz közül is kiválasztani, annyira rányomta a maga rendkivüli művészkarakterének bélyegét.

Akkor került Párisba, mikor a modern piktura legkiválóbb mesterei, *Manet, Renoir, Degas, Carriere, Gauguin* szabták a divatot. Rippl-Rónai tanult tőlük, de soha nem utánozta egyiket sem, amit ő e nagy mesterek hatása alatt alkotott, az mindig más volt, mint mestereié, megmaradt mindig Rippl-Rónainak.

Rendkivül mozgalmas, sokat dolgozó művész volt, aki bőséges, nagy müvet hagyott maga után, habár betegsége az utóbbi években nem egyszer kényszeritette nehezen türt tétlenségre.

Mint ember is megejtő és lebilincselő varázsu volt. Rendkivül szerény, rendkivül igénytelen és mégis tiszteletet parancsoló. Elegáns charmeur, akinek egyéniségében éppen ugy volt valami a grand seigneurből, mint a bohémből. A királyi bohémek városa, Páris hagyta rajta finom goutját, amelyhez a magyar paraszt arisztokratikus bölcsessége járult.

Művészi pályája

Pályáján a maga erejéből, szinte a semmiből küzdötte fel magát a legmagasabb müvészi polcra. 1861 május 21-ikén született Kaposvárott, tulajdonképpen vegyészi pályára készült, s amikor az egyetemi laboratoriumban egy robbanás elvette kedvét a kémiától, egyidőre Zichy gróféknál nevelősködött. Ebben az időben lett tudatossá benne festői hajlandósága. Egy karácsonyi ajándék, amelyet a grófnőtől kap, festékdoboz és egy olajfestéshez szóló könyv, indítják el és félesztendővel később, 1884 januárjában, már Münchenben tanul az akadémián.

Itt veti meg müvészete komoly alapját, itt tanulja meg a rajz biztonságát. Két évvel később azonban már Párisban találjuk, ahová Munkácsy nagy sikere és hire vonzza. Egy ideig teljesen Munkácsy hatása alatt is van, de hamarosan elszakad tőle, az impresszionisták hatása alá kerül, majd megismerkedik Puvis de Chavanne, Cézanne és Gauguin művészetével, tevékeny tagja lesz annak a fiatal müvészi körnek, amely ezek nyomán egy uj művészet utjait épiti.

Harmincegy esztendős, amikor 1892-ben Párisban először mutatja be munkáit kollektiv kiállitáson, amely nagy feltünést kelt. Az óriási siker azonban itthon nem hat. 1906-ig tart, mig itthon a Könyves Kálmánban rendezett második kiállitása meghozza hazai első nagy sikerét.

Az első nagy sikerrel együtt jár az első kitüntetés is: kint a tárlaton megkapja a társulati dijat, néhány esztendővel később pedig az állami nagy aranyérmet.

Az impresszionizmustól az érdekes dekorativ korszakon át egészen a legutóbbi pasztelportrék bámulatos gyöngédségü kolorizmusáig igen nagy fejlődési skálán ment át Rippl-Rónai, különböző etapejait érdekes kiállitások jelölték. Legutolsó kiállitása az Ernst Muzeumban volt néhány hét előtt. A müvész már akkor huzamosabb idő óta betegeskedett s volt egy önarcképe is a kiállitáson, amelyet már gyógyulófélben festett s amelyen még ott voltak a kiállott szenvedések nyomai.

Betegsége és halála

Rippl-Rónai már évek óta bizonyos lankadtságot érzett s egész lényén észrevehető volt valami lassu elernyedés. Legutóbbi betegsége 8 héttel ezelőtt kezdődött. Munka közben váratlan szélhüdés lepte meg. Az egyik karja megbénult és elvesztette beszélőképességét.

Ekkor szanatoriumba szállitották s a gondos ápolás következtében magához is tért, sőt munkakedvét is visszakapta. A nyarat kaposvári „Róma" nevü villájában töltötte. Őszre vissza is akart jönni Budapestre, de néhány hét előtt ujra lázas lett. Tüdőgyulladást kapott, amely napról-napra sulyosbodott. Szerdán már önkivületben volt a müvész és 26 órai teljes öntudatlanság előzte meg a halálát, amely pénteken reggel következett be.

Kaposvár a nagy müvészt saját halottjának nyilvánitotta s a városháza közgyülési termében ravatalozták fel. Temetése vasárnap délután félhárom órakor lesz katolikus szertartás szerint. A temetésen a kultuszminiszter és a Képzőmüvészeti Társulat képviseltetik magukat.

A Duna Wilshofenig és Linz—Paks között árad, máshol apad, alacsony vízállásu.

Mai vízállások: Passau 263, Stein 83, Komárom 266, Budapest 196, Baja 162, Mohács 190, Varasd 274, Barcs 160.

A Tisza végig apad, közepes vízállásu.

Eljegyzés

Károlyi Sándor miniszteri tanácsos leányát, *Jolánkát* (Budapest) eljegyezte özv. *Hanyi* Gyuláné fia, *Csaba*, a Somogymegyei Takarékpénztár tisztviselője (Kaposvár).

Halálozás

Moscicki Ferenc mérnök, a köztársaság elnökének fia, tegnap este, hosszas betegség után 28 éves korában, Varsóban elhunyt.

A hirtelen elhunyt *Huszka* Nelly színművésznő, a párisi „Gymnase" volt tagjának temetése november 26-án, szombaton délután 3 órakor lesz a Kerepesi-uti temető halottasházából. A gyászmise november 30-án, szerdán reggel 9 órakor lesz a józsefvárosi plébániatemplomban.

Nemeskottesói *Sevcsik* Jenő kir. tanácsos, ny. m. kir. központi állampénztári igazgató életének 77. esztendejében, hosszas szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után, november 25-én elhunyt. Temetése november 27-én, vasárnap délután fél 4 órakor lesz a farkasréti temetőben.

Özv. *Sir* Antalné, született krasznahorkaváraljai *Gaál* Mária rövid szenvedés után, életének 63-ik évében, november 23-án, Egerben elhunyt.

Kövér István szigorló állatorvos 28 éves korában, Budapesten elhunyt.

— **(József Ferenc főherceg és Anna főhercegnő a Balatoni Társaság fővédői.)** Csütörtökön a *Wlassics* Tibor báró elnöklete alatt működő Balatoni Társaság küldöttsége tisztelgett *Anna* főhercegasszonynál és *József Ferenc* dr. főhercegnél, hogy a főhercegi párt a társaság fővédőinek és tiszteleti tagjainak kérjék fel. A küldöttség tagjai: mindszenthi *Lichtenberg* Kornél dr. alelnök, *Seenger* Gyula dr., *Nádas* Béla dr., *Tomka* Géza és *Izsák* Gyula elnöki tanácstagok voltak. A küldöttség szónoka Lichtenberg Kornél dr. egyetemi tanár a társaság nevében hálás köszönetet mondott a főhercegi párnak a Balaton iránti érdeklődéséért, amellyel a Balaton-kultuszba uj hódító elem vonult be: a grácia, a szépség és a nobilis női szív. A főhercegi pár a legnagyobb készséggel vállalta a védnökséget és a tiszteleti tagságot.

— **(Bartoniek Gézát a II. osztályu érdemkereszttel tüntették ki.)** A kormányzó *Bartoniek* Géza dr. udvari tanácsosnak, a Báró Eötvös József Kollégium nyugalmazott kiváló igazgatójának sok évi eredményes munkássága elismeréseül a II. osztályu magyar érdemkeresztet adományozta. *Bartoniek* Géza időt és fáradtságot nem kimélve dolgozott az ifjabb tanárnemzedék tudományos képzésén és a hires Eötvös-kollégiumban bölcs irányitása és szeretetteljes vezetése mellett nemzedékek nevelődtek. Eredményes pedagógiai müködéséért érte most a kormányzói kitüntetés, amely ugy pedagógiai, mint a legszélesebb társadalmi körökben, valamint tanitványai, barátai és tisztelői között általános és osztatlan örömet keltett.

— **(Bethlen István gróf miniszterelnök Körmend diszpolgára.)** *Körmendről* jelentik, hogy a város képviselőtestülete péntek délután tartott közgyülésén *Markó* István városbiró inditványára *Bethlen* István gróf miniszterelnököt egyhangu lelkesedéssel a város diszpolgárává választotta.

— **(Bécsben is nyomoznak a kötvényhamisitás ügyében.)** A magyar államkötvényekkel üzött visszaélések nyomozásának során csütörtökön éjszaka Párisban egy külföldi és egy francia kereskedőt tartóztattak le a rendőrhatóságok. A letartóztatottak nevét egyelőre titokban tartják. A csütörtöki nap folyamán egyébként rengeteg tanut is kihallgattak s több párisi lap annak a véleményének ad kifejezést, hogy ezek a kihallgatások az ügynek ujabb fordulatot adnak. A párisi rendőrfőnökség pénzügyi osztályának egyik detektivfőfelügyelője, *Colombani* csütörtökön este Bécsbe utazott, hogy az osztrák hatóságokkal egyetértésben felnyittassa Bécsben *Blumenstein* safejeit. *Colombani* Bécsben *Zdeborszky* Oszkár rendőrfőfelügyelő segitségével folytatja a nyomozást. Amennyiben a safekben talált okmányok alapján *Bécsben is*

Vennél Te Rózs bund

— **(A magyar orvostudomány nagy gyásza.)** Tegnapi számunkban már megemlitettük a szomoru gyászhirt: *Székely* Ágoston dr. egyetemi tanár, a Pasteur-intézet igazgatója s a Magyar Országos Orvosszövetségnek csak nemrégiben megválasztott uj elnöke meghalt. A dalás életerős férfiu halála mindenütt mély megdöbbenést keltett, ahol tudományos munkásságának értékét s a közért való tevékenységének jelentőségét ismerik. A kiváló orvostanár. *Székely* Bertalannak a legnagyobb magyar festőmüvésznek volt második fia s az egyetemen az orvosi etikát adta elő. Szöges ellentétben a mai materialista felfogással, felsőbbrendü erkölcsiséget hirdetett a négyes erkölcseszmény: a hazaszeretet, a vallásosság az emberszeretet és a tisztesség alapján. Azonban a filozófiai jellegü tanitáson kivül igen kiváló gyakorlati orvosi munkákat is irt, amelyek közül kettőt — az egyik „A vér baktériumölő képessége", a másik „A vérsavó-terápia" — a Magyar Tudományos Akadémia dijjal tüntette ki. Elvonult munkásságából csak most néhány hónappal ezelőtt lépett ki, amikor az Országos Orvosszövetség elnökévé választotta, azonban egyéniségének nagy értékeit még alig fejthette ki, amikor most a halál elragadta. Az orvostársadalom egyik vezérét és irányitóját gyászolja az elhunytban.

— **(Az Operaházban tartja az ifjuság ünnepélyét.)** A diákszövetségek vezetői elhatározták, hogy a numerus clausus-mozgalmaktól teljesen függetlenül, a hagyományos *Miklós napi felvonulást* az idén is meg fogják tartani, azonban ez alkalommal *eltérnek a szokástól* s nem egy egyetemi tanár, hanem egy diákvezér fogja üdvözölni a kormányzót. Hagyományos szokás, hogy ezen a napon ünnepi előadást szokott rendezni az ifjuság. Az idén *az Operaházban fogja megtartani* ünnepélyét, amelyen *Plentzner* Sándor dr. orvos, diákszövetségi elnök mond beszédet.

— **(Fellázadt ezerkétszáz folsomi fegyenc.)** *Newyorkból* táviratozzák: Folsom City kaliforniai város börtönében tegnap fellázadt 1200 fegyenc. A fegyencek szétrombolták celláik ajtaját és egy szárny épületben barrikádozták el magukat. Minthogy a fogházigazgató többszöri felszólitására sem adták meg magukat, végül is 250 főnyi nemzetőrség, 50 főnyi rendőrosztag és 50 motorkerékpáros rendőr vonult fel ellenük gépfegyverekkel és kézi gránátokkal felfegyverkezve. Heves kézitusára került a sor, amelynek folyamán hét fegyenc és két rendőr esett el. A fegyencek késekkel és pisztolyokkal voltak felfegyverkezve és elkeseredetten védekeztek. Egy rendőrt haslövés, egy másikat tőrszurás ölt meg. A sebesültek száma igen nagy. A fegyenceket négy órai heves harc után lefegyverezték.

— **(A Közmunkák Tanácsának az épitkezéseknél erkölcsi szempontokra is figyelemmel kell lennie.)** Kaptuk a következő levelet: Igen Tisztelt Szerkesztő Ur! A Szüret-utcában uj villa készült. A villa frontjára két életnagyságu meztelen női szobrot állitottak, melyek a test sexualitását hangsulyozzák. E szobrok megjelenése annál bántóbb, mert a *Gellért*-hegy e déli része valósággal iskola-negyed. Mindjárt a kifogásolt szobrokkal szemben van a kertészeti tanintézet, valamivel alább a Sion-intézet, a Szent Imre-gimnázium, a Szent Margit-gimnázium, azonfelül több városi iskola és kollégium. Az ifjuság a Szüret-utcában szokott ródlizni, sétálni. A kifogásolt szobrok nemcsak az ifjuság érzékiségének felkeltésére alkalmasak, hanem a leányifjuság szemérmérzetét is kinosan bántják, némelyeket pedig, kik könnyelmüségre hajlanak, destruálólag hathatnak. De nem lehet jogcim a kialudtásra, hogy a szobrok müvészi alkotások. Sokan nézők 90 százaléka, különösen a serdülő ifjuság az ilyen alkotásokban nem a müvészetet, hanem az erotikát érzi. Ezt mi, nevelők, legjobban tudjuk. És mentől finomabb müvészettel van kifaragva egy akt, annál károsabb hatást lehet, viszont egy otromba faragásu szobor

Rippl-Rónai

— Rippl-Rónai-emlékkiállítás nyílik pénteken a gyulai Dürer Teremben a művész születésének 125. évfordulója alkalmából. Az emlékkiállítást — amelynek anyagát a pécsi Janus Pannonius Múzeum gyűjteményéből válogatták — egész nyáron láthatják a Körösparti fürdőváros lakói és vendégei.

Népszava 1986. IV. 9.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET

Rippl-Rónai József

1972 JAN 6

Magyar képzőművészet francia lexikonban

Sokat dúgolódtunk már azért, hogy a külföldi lexikonok nemigen vesznek tudomást a magyar képzőművészet eredményeiről, de még létezéséről sem. Legutóbb azt tettük szóvá, hogy az egyik Larousse képzőművészeti lexikon Rippl Rónait csak a „Próféták" címszava alatt említi, mint Maillol barátját. Annál nagyobb öröm, hogy a mindössze 320 oldalas, kisformátumú *„Dictionnaire de l'art contemporain"* (szintén Larousse-kiadvány), amely nemzetközi viszonylatban öleli fel az 1900-tól napjainkig tartó érdekes, mozgalmas korszakot, elég tekintélyes helyet szentel hazánknak. Hetvenhárom sorban ismerteti a magyar festészetet és szobrászatot, kicsit zavarosan ugyan. Nézzük el, hogy például Medgyessy Ferencet a festők közé teszi, említi viszont a jelesek között *Derkovitsot*, *Farkas* Istvánt, *Pór* Bertalant, *Berényt*, *Egryt* és *Szőnyit*. Azt már természetesnek vesszük, hogy a magyar származású, külföldön sikert és rangot elért festők, szobrászok, mint Vasarely, Vértes, Réth Alfréd, Boethy, Csáky működését minden külföldi művészeti lexikon számon tartja. De újdonság számunkra, hogy *Szinyei Merse* Pálnak 25 sort szentel a Raymond Charmet bevezetőjével kiadott lexikon, *Csontváry* tíz sort kapott, *Czóbel* hatot. A kanadai Riopelle és Diego Rivera között örömmel fedeztük fel *Rippl Rónai József* huszonnégy soros ismertetését, amelyben még Babits Mihály portréjára is kitérnek és megemlítik, hogy a Maillolról készített kitűnő portréját a párizsi Modern Művészetek Múzeuma őrzi.

A házgyári, paneles építésmód továbbfejlesztésében rendkívül jelentős munkát fejeznek be most a 43-as Építőipari Vállalat, a Tervezésfejlesztési és Típustervező Intézet, a BUVÁTI és a LAKÓTERV szakemberei. Az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium felkérésére kétéves vizsgálat alapján pontos műszaki részletekbe menő javaslatokat dolgoztak ki a házgyári termékek méret- és szerkezetegységesítésére, a csereszabatosság feltételeinek megteremtésére. Ez a nemzetközi viszonylatban is jelentős munka lehetővé teszi, hogy *a különféle házgyárakban gyártott termékeket bárhol felhasználhassák*, s miután nem az épületeket, hanem csak a födémek, a falpanelek, a szerkezeti csomópontok méreteit egységesítették, mód nyílik az eddiginél

...vékenységet folytató ...re Moszkvában

...el. A tárgyalóteremben a közönségen és az újságírókon kívül jelen vannak a vádlott rokonai is.

A tárgyaláson a vádlott *Bobrusko* ügyész kérdésére beismerte, hogy elmeállapotának alapos megvizsgálását saját édesanyjának kérésére ...

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

FÉNYSZÓRÓ

Rippl-Rónai József

1972 JAN 26

1021

Miért szép?

Művészeti irányzatok a XIX–XX. században

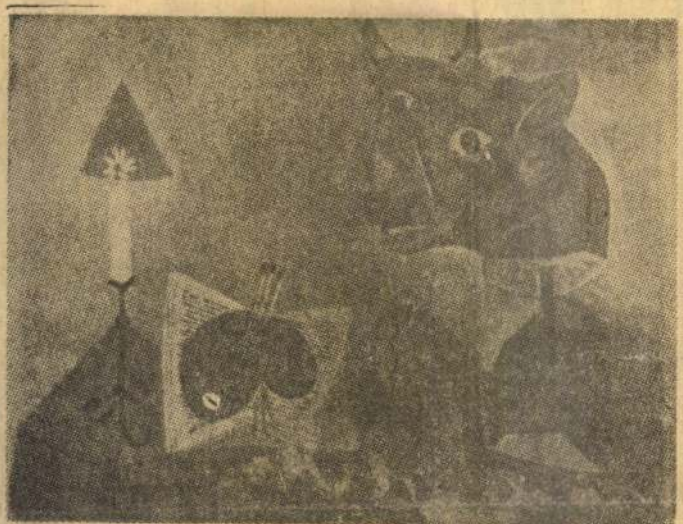

POSZTIMPRESSZIONIZMUS: a kedves olvasót ne tévessze meg a szó, ami ezúttal nem egy konkrét, jól körülhatárolható izmust jelöl, hanem az impresszionizmus nyomában és hatására dolgozó, kísérletező festők összefoglaló jelölése. Valahány festő, akit ide sorolunk, új vonásokat vitt a festészetbe. Volt, aki a kép szerkezetében akart újat megvalósítani, mások pedig több egyéniséget, szubjektivitást vittek vásznaikba.

Paul Cézane (1839—1906) fény és szín kísérleteiben szerzett tapasztalatait értékesítette.

Paul Gaugin (1848—1903) ez az érdekes, sőt kalandos életű művész viszont az óceániai szigetvilág bennszülötteiről festette hangsúlyozottan egyszerű formákat, élénk színeket mutató képeit, melyek a korai falképekre emlékeztetnek bennünket. Miközben életmódjában is bennszülöttekhez idomult, ott is halt meg, Óceániában. Nevezetes képe a Fekete sertések, a Szépművészeti Múzeum tulajdona.

A holland *Vincent van Gogh* Pissarótól és Seurattól tanulta a festőtechnikát, stílusa mégis teljesen egyéni és erős érzelmi életéről tanúskodik. Nálunk Rippl-Rónai József (1861—1927) említhető meg, aki Franciaországban és Kaposvárrott festette élénk színű apró színfoltokból felépített vastag körvonalas képeit 1900 és 1906 között.

FAUVIZMUS: A *Henri Matisse* által vezetett és franciául les fauves-nek, azaz vadaknak nevezett festőcsoport neve. Céljuk a színek sajátos tulajdonságainak kiaknázása volt. Követői Magyarországon *Vaszary János* (1867—1937) és *Czóbel Béla*. Jelenleg Szentendrén alkot és lakik.

KUBIZMUS: nagy hatású, a XX. századi reklámgrafikát is befolyásoló mozgalom, mely 1907—1914 között fejlődött ki, de az első világháború után beolvadtak más irányzatok is. Fő szempontja a kép megszerkesztése, bátran felhasználva dekoratív motívumokat. Megindítói *Pablo Picasso* és *Georges Brague*. Nálunk *Kmetty János* állt közel a csoporthoz.

AZ ILLUSZTRÁCIÓ: Picasso: *Csendélet a művészet és a tudomány jelképeivel, valamint a fasizmust szimbolizáló bikafejjel*. A kép 1938-ban készült, megfigyelhetjük egyszerű szerkezetét, a bikafej átszerkesztését a kifejezőbbé tétel érdekében. Szembeötlőek és a képet egységesen uralják a geometriai formák, vonalak.

Dukay Barna

Dr. Dobrai Lajos kitüntetéseket ad át.

VÁLASZTÁS ELŐTT

A SZOT titkárságának határozata alapján vállalatunknál is napirendre került a művelődési központ vezetősége mellett tevékenykedő társadalmi vezetőség és számvizsgáló bizottság munkája, újraválasztása.

A jelenlegi huszonegy tagú vezetőséget négy évvel ezelőtt, 1967. novemberében választották. Feladatuk az elmúlt években az volt, hogy személyes részvételükkel támogassák, ellenőrizzék az egyes kulturális területek munkáját, előre vigyék, segítsék azt a tevékenységet, amelyet a művelődési központ hivatásos munkatársai végeznek. Aktivitásukon is múlott, hogy a dolgozók igényeit mennyire tudta kielégíteni az éves program. A társadalmi vezetőség tagjai figyeltek környezetükre, munkatársaik észrevételeire is jelentős. A művelődéspolitikai célkitűzések valóra váltásához, a nevelőmunka, a közművelés színvonalának emeléséhez okvetlenül szükséges, hogy a társadalmi munkatársak is szívvel-lélekkel végezzék a rájuk bízott feladatot. Természetes, hogy mindez áldozatvállalást követel. Sok szabad órát, szabad estét vesz el tőlük. Hogy mégis mennyit? A kimutatások szerint akár húsz estét is évente.

Ezért, aki a kollektíva bizalmából a vezetőség tagja lesz, annak számolnia kell a nehézségekkel is. Ennek hangsúlyozása most az új vezetőségválasztás előtt különösen fontos. A Csepel Autógyár művelődési központja együttal a környék egyik legnagyobb kulturális létesítménye. Fel-

40 • RIPPL–RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Rózsaszínruhás nő fekete nyakpánttal, 1915

50 × 40 cm
Pasztell, papír
J. b. l.: Rónai
Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

IRODALOM
Genthon István: Rippl-Rónai József, Corvina Kiadó, 1958
Keserü Katalin: Rippl-Rónai József, Corvina Kiadó, Budapest, 1982
Bernáth Mária: Rippl-Rónai József, Szemimpex Kiadó, Budapest, 1998

KIÁLLÍTVA
Gróf Almássy-Teleki Éva Művészeti Intézet (volt Ernst Múzeum), 1942

A mindeddig ismeretlen, kivételesen jó állapotban megtartott, egzotikus sugárzású arckép Rippl-Rónai nagyszámú nőábrázolása között is az egyik legerőteljesebb. Felfogásában, beállításában legközelebbi rokonát a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban találjuk, *Holland nő* címmel (Holland nő, papír, pasztell, 56×31 cm). Ennek alapján keletkezési idejét nagy biztonsággal 1915-re tehetjük.

Kiállításon először 1942-ben találkozunk vele. Gróf Almássy-Teleki Éva Művészeti Intézetében (volt Ernst Múzeum) Bernáth Aurél újabb képeinek és Rippl-Rónai József válogatott alkotásainak kiállításán. A katalógus 175. tétele a Rózsaszínruhás nő, pasztell kép, Radó Viktor tulajdonában. Genthon István (MKCs-c-T-36/3180) Elek Artúrt idézi: „Japán metszésű szem". E találó megjegyzés kétségtelenné teszi az akkor kiállított és most nyilvánosságra került mű azonosságát. Az akkori tulajdonos, Radó Viktor neve pedig magyarázatot ad arra, hogy korábban miért nem állította ki mestere. A Radó család több tagja, mint egyéb forrásokból tudjuk, lelkes gyűjtője volt Rippl-nek. A közeli ismeretség pedig lehetővé tette a műteremből való közvetlen vásárlást, de az is elképzelhető, hogy megrendelésre készült a Radó család valamelyik nőtagjáról.

Rippl-Rónai József: Holland nő, 1915 Pasztell, papír, 56×31 cm

39

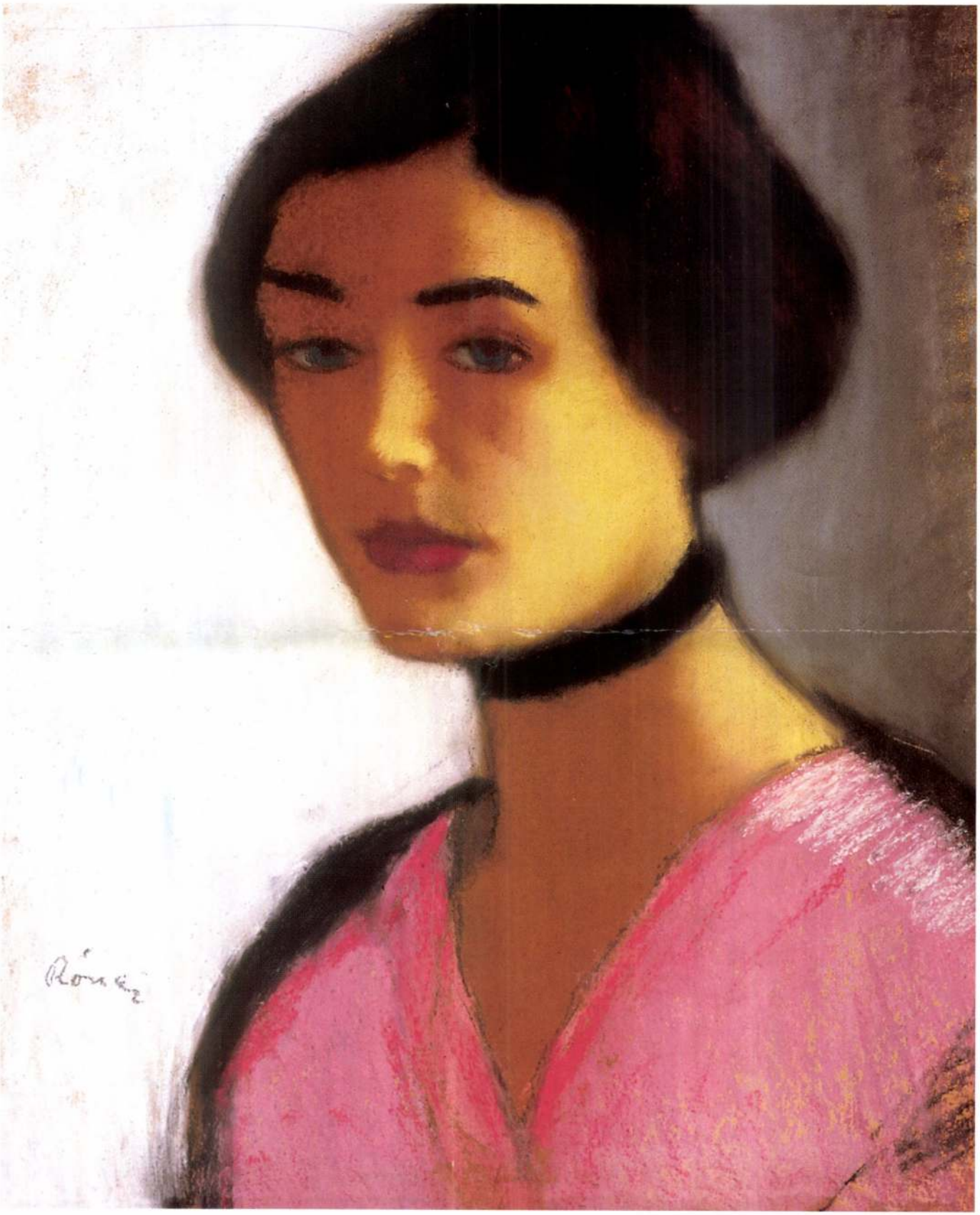

40

41

42

41 • NAGY OSZKÁR (1883–1965)

Felsőbányai utca

50 × 60 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: Nagy Oszkár
Kikiáltási ár: 220 000 Ft

42 • NAGY OSZKÁR (1883–1965)

Csendélet

48 × 60 cm
Olaj, vászon
J. j. f.: Nagy Oszkár
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

50 ◆ VASZARY JÁNOS (1867–1939)

Szobában

70 × 80 cm
Olaj, vászon
J. b. f.: Vaszary J. 1906
Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft

IRODALOM:

Haulisch Lenke: Vaszary János. Budapest, 1978.

Vaszary János gyűjtményes kiállítása a Művészházban. Budapest, 1912.

Vaszary János biográfia és bibliográfia. Bev. Tan. Perneczky Géza. Kaposvár, 1970.

Új magyar piktúra 1900–1925. In: Kállai Ernő: Összegyűjtött írások. Magyar nyelvű cikkek, tanulmányok. Budapest, 1999.

Vaszary János – e franciás különc, elismert és nagy köztiszteletben álló festő, főiskolai tanár, több külföldi és magyar kitüntetés tulajdonosa, és még több képzőművészeti testület tagja, aki nevét már életében a „Vaszary-díj"-nak kölcsönözte, és akinek pályája elmaradhatatlan konstituáló tényezője a korszak legfontosabb művészeti összefoglalásainak – érdeklődése a század első évtizedében a városi élettől kissé elfordult, hogy tekintete a Rétsági falvak és emberek mindennapi életén állapodjon meg. Legalábbis egy kis időre – a Vaszary-temperamentumot ismerve. Ez a megállapítás azonban még így sem fedi teljesen a valóságot, hiszen ekkor jár Spanyolországban, és az Ibér-félsziget hangulata és varázsa a legérzékenyebb – a folytonos továbblépésre ingerlő – pontján ragadta meg Vaszaryt: mégpedig a színérzékenységén. És talán ez az egyetlen általánosítás, amit az oly sok témában elmerülő festőt jellemezni lehet. A Spanyolországból feleségének írt híradásai is a valóság érzéki virbrációjának nyelvi formában történő megjelenítése. Elmerül a városi élet színes forgatagában, amelyeket gyakran egy-egy impresszió vagy színvázlat erejéig rögzít Vaszary ecsetje és és a festői képekben bővelkedő levelezése: *„(...) A gyalogságnak világos molnárkék és skarlátvörös nadrágja van... A magasrangú tisztek uniformisa kék, ezüst paszománttal. A zsinórzat persze magyaros. A legénység, úgy látom, igen apró emberekből áll. – A lovasság cinóbervörös kabátot hord, citromsárga zsinórzattal.(...)"*. A Prado termeit járva felfedezi Velasquez festészetét, akiről a rátalálás örömével így beszél: *„(...) Velasquez ! Ez egy félisten volt; a mai modern festők apja; úgy fest, mint a mi intenciónk. Ő is impresszionista (...)"* Vagyis itt és ekkor tisztul ki az a Vaszaryra igen jellemző festésmód, hogy figuráit és témáit az első impresszionak engedve, sietve az élmény frissességével vigye fel egyre inkább kivilágosodó vásznára.

A *Szobában* című festmény közvetett előzménye e spanyolországi körutazás, amelynek hatására fokozatosan elhagyja a plain air festésre jellemző finomabb fény-árnyék fokozatokat egy nyersebb, a lokálszíneket közvetlenül, plasztikusan érvényre juttató, erőteljesebb formálás kedvéért.

1905-ben a Nógrád megyei Rétságon illetve Szántón időző feleségéhez siet, ahol a paraszti világban, a népviseletbe öltözött parasztasszonyok alakjában talált ihlető témára. Ez a paraszthház enteriőr is nagy valószínűséggel rétsági tartózkodása alatt született.

Bár sötét és – látszólag – ablaktalan helységre látunk rá, mégis a fény az, ami a főszerepet játsza ezen a festményen. Az a fény, ami attól függően, hogy milyen tárggyal érintkezik, és azok mennyiben nyelik el illetve tükrözik vissza azt, a különféle anyagokat más-más hangsúlyokkal ábrázolja; a színek nem egyszerűen lokális értéket hordoznak, hanem a tárgyakat és embereket abszolút értelemben jelenítik meg. Vaszary még a kontúrok és a vonal határoló funkciójáról is lemond.

Az apró színpadszerű szobában, szorosan a képsík jobb sarkába tapadva sötér ruhás és kalapos, háttal ülő férfi ül. Merésznek is nevezhetnénk ezt a képkivágatot, hiszen a férfi túl közel ül – hozzánk, a nézőhöz – ahhoz, hogy benne egyszerű staffázsfigurát lássunk, akit a festő a festmény dimenzióiban való könnyebb tájékozódás kedvéért helyezett oda. Alakja nem személytelen, de a neki tulajdonítható személyességben mégsincs elég támpontunk ahhoz, hogy mondjuk életképnek nevezzük e jelenetet. Úgy tűnik, nem marad más választás, mint a fény útját követni, ami a férfi alakjától, a leginkább sötétbe burkolózott résztől és az ajtó hasítékában álló nőalakig az átlós irányú kompozíciót hangsúlyozza. Az ajtóból szétáradó fény megvilágítja és fehéres reflexeivel átszellemíti az alacsony és szürkés falat. A zöld cserépkályhán is pontokban meg-megcsillan a surlófény, és Vaszary a csempéket elválasztó kék fúgával teszi hangsúlyosabbá, testesebbé a szoba e rögzített tárgyát. Az asztalon, mint kép a képben, bravúrosan megfestett csendéleti jelenet látható. A tárgyak formája feloldódik a telt színű festékben és a felületen szeszélyesen táncoló ecsetkezelésben, amely hol ideges és reflexszerű, hol ívesen vagy körkörösen mozgó. A fény élettel tölti meg az összes tárgyat, amelyek a szoba időtlen és poros homályában sorakoznak. Vaszary a nyitott ajtóban álló figurában nem csak a komplementer színek kontrasztjára épít egyetlen alakon belül – a lány zöld szoknyáját piros kendő egészíti ki – hanem az asszonyt övező fény és a férfit beburkoló sötét kontrasztjára is.

A sokat idézett Kállai Ernő szerint Vaszary az – magyar – impresszionizmus egyik legsajátosabb képviselője, éppen *„színeinek tüzelő ereje, atmoszferikus burkolatának, reflexeinek ölelő, oldó sűrűje és a teret betöltő modelé feslő pompája"* okán. Majd az egyik legfranciásabb festőnknek tartott Vaszaryról szólva így folytatja: *„Magyar volt az ellentétes va-*

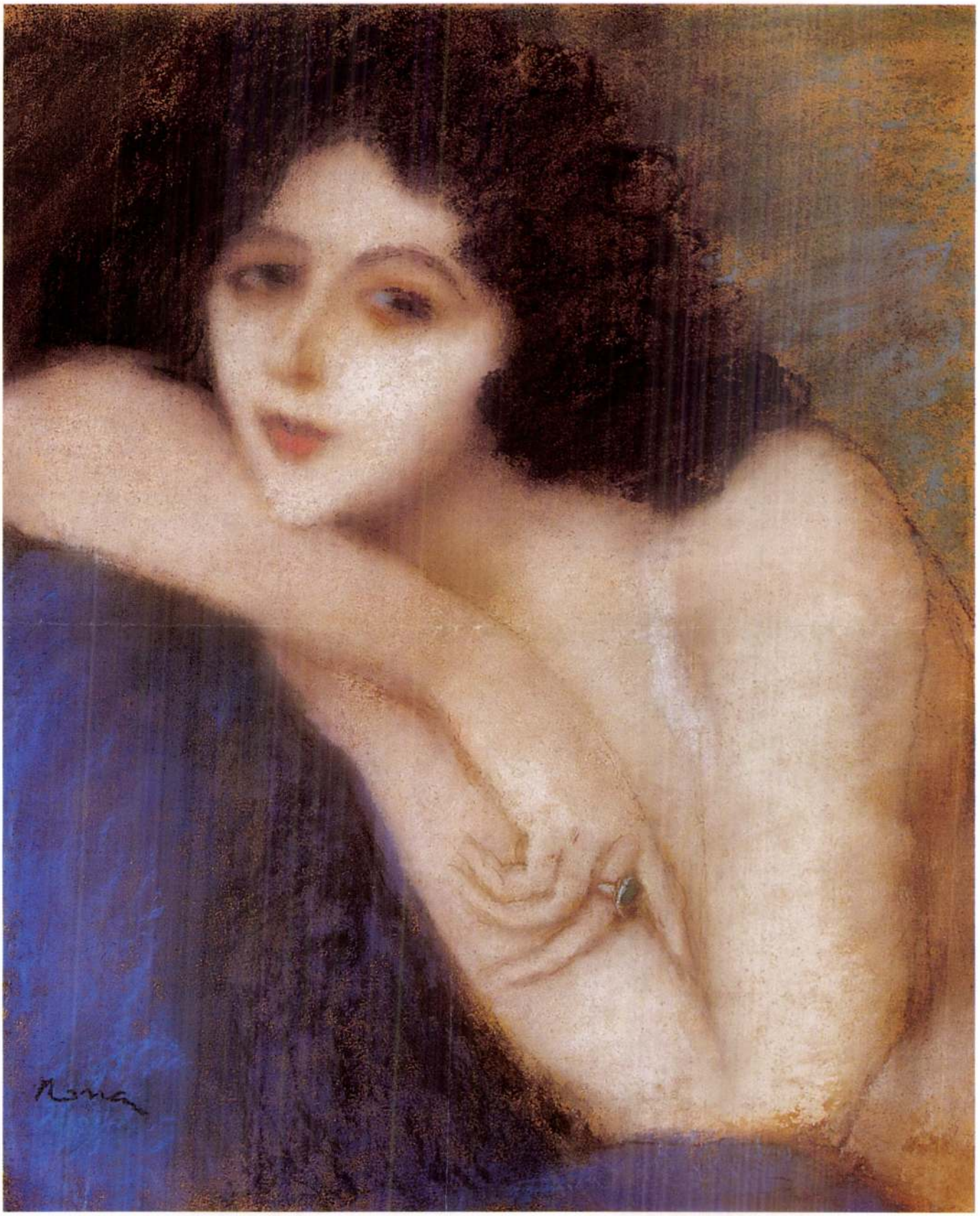

49

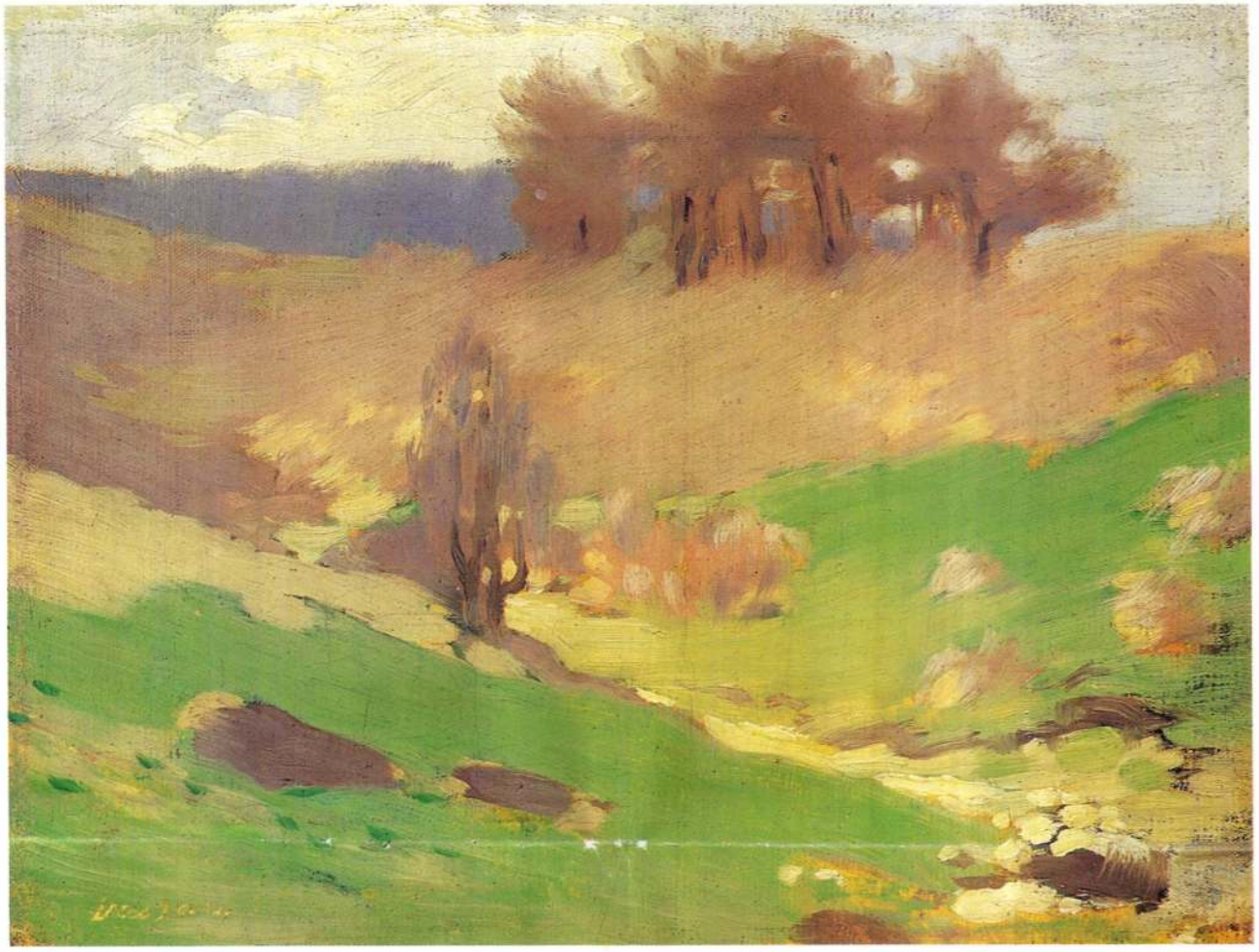

47

47 • VASZARY JÁNOS (1867–1939)

Dombos táj

37 × 47 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: Vaszary
MNG 1854/981
Szerepelt a BÁV 56. aukcióján,
1981 decemberében, 275. tétel
Hátoldalán az Ernst Múzeum
aukciós címkéje, 8563-as tételszámmal,
valamint kiállítva 1021-es számmal
Kikiáltási ár: 900 000 Ft

48

48 • BÁRÓ MEDNYÁNSZKY
LÁSZLÓ (1887–1959)

Tavaszi rét

23,5 × 33 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Mednyánszky
Kikiáltási ár: 140 000 Ft

49 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Zorka zöldköves gyűrűvel, 1919 körül

52 × 42 cm
Pasztell, papír
J. b. l.: Rónai
J. b. f.: Zorka
Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft

IRODALOM:
Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. MNG, 1998. A katalógust szerkesztette Bernáth Mária és Nagy Ildikó. Budapest, 1998.
Bernáth Mária: Rippl-Rónai József. Budapet, 1998.
Genthon István: Rippl-Rónai József művei. Cédulajegyzék. A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténet Kutató Intézete, Adattár. A képre vonatkozó cédula száma: MKCS-C-T-36/ 3198
Horváth János: Rippl-Rónai Emlékkönyv. Paris Anella visszaemlékezéseivel Rippl-Rónairól. Kaposvár, 1995.
Ki Kicsoda? Kortársak lexikona. Budapest, év nélkül. (bejegyzés ceruzával: 1937)
Mrávik László: Magyar magángyűjtemények. Kézirat.
Pewny Denise: Rippl-Rónai József. (1861–1927.) Budapest, 1940. A művek jegyzékében a 132. oldalon utolsó tételként említi a képet.
„Sacco di Budapest". Depredation of Hungary. 1938–1949. Catalogue compiled by László Mrávik. Budapest, 1998.

KIÁLLÍTVA:
Mű-terem Galéria, Rippl-Rónai József: Női portrék 1998. április

PROVENIENCIA:
A két világháború között a Fellner család gyűjteményébe tartozott, tulajdonosa az örökösöktől Párizsban vásárolta.

A Zorka-ciklus kiemelkedő helyet foglal el Rippl-Rónai késői pasztellportréi között. A festő 1915-ben egy nagymező utcai vendéglőben látta először az akkor tizenhét éves Bányai Elzát, s a pincérlány különös, karakteres alakja azonnal felkeltette az érdeklődését. A kezdeti modell-festő viszonyból hamarosan szerelem szövődött. Rippl a közel egy évtizedes viszony során az erős személyes varázsú modell számtalan arcát örökítette meg.

Könnyű fehér kombinéjának csak a pántját látjuk. A képteret a meztelen női felsőtest lágy fehér idomai töltik ki. Bányai Elza ezen a portrén leplezetlenül az érzéki szerető képében jelenik meg előttünk.

A mester életében betöltött fontos szerepe ellenére Zorkáról és kapcsolatukról igen töredékesek az adataink. Egyetlen hiteles fotóját ismerjük, melynek elmosódott foltjai egy törékenyen, finom fiatal nőt sejtetnek. Arcának néhány vonása, a jellegzetes arcforma, a hegyes áll, a mély, sötét árokkal keretezett szuggesztív szemek és a domináns száj idézi a képekről ismert, összetéveszthetetlen Zorkát.

Amit kapcsolatukról tudhatunk, azt egyedül Rippl-Rónai nevelt lánya, Anella sokat idézett, érthetően nem teljesen elfogulatlan sorai közvetítik (s bár erre a forrásra már több helyen történt hivatkozás, egyedisége és e képpel kapcsolatos jelentősége mégis indokolttá teszi, hogy idézzük):

„...Egy meglehetősen feltűnő kinézetű lány jött az asztalunkhoz, hogy felvegye az italrendelést. Tulajdonképpen csak az öltözéke volt feltűnő. Sötétkék matrózruha nagy fehér gallérral és – nyilván ez hívta fel rá Józsi bácsi figyelmét – a gallér kivágásában és a jellegzetesen fekete hajában, amely hosszú és göndör volt - egy-egy óriási piros másni volt.

1. Rippl-Rónai József: Zorka kékköves gyűrűvel, 1916 (Magántulajdon)

63

63 • ISMERETLEN FESTŐ, 18. század

Nemesember

32 × 22 cm
Olaj, fa
Jelzés nélkül
Kikiáltási ár: 300 000 Ft

64 • FLAMAND FESTŐ, 17. század

Keresztelő Szent János prédikációja

60,5 × 92 cm
Olaj, fa
Jelzés nélkül
Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

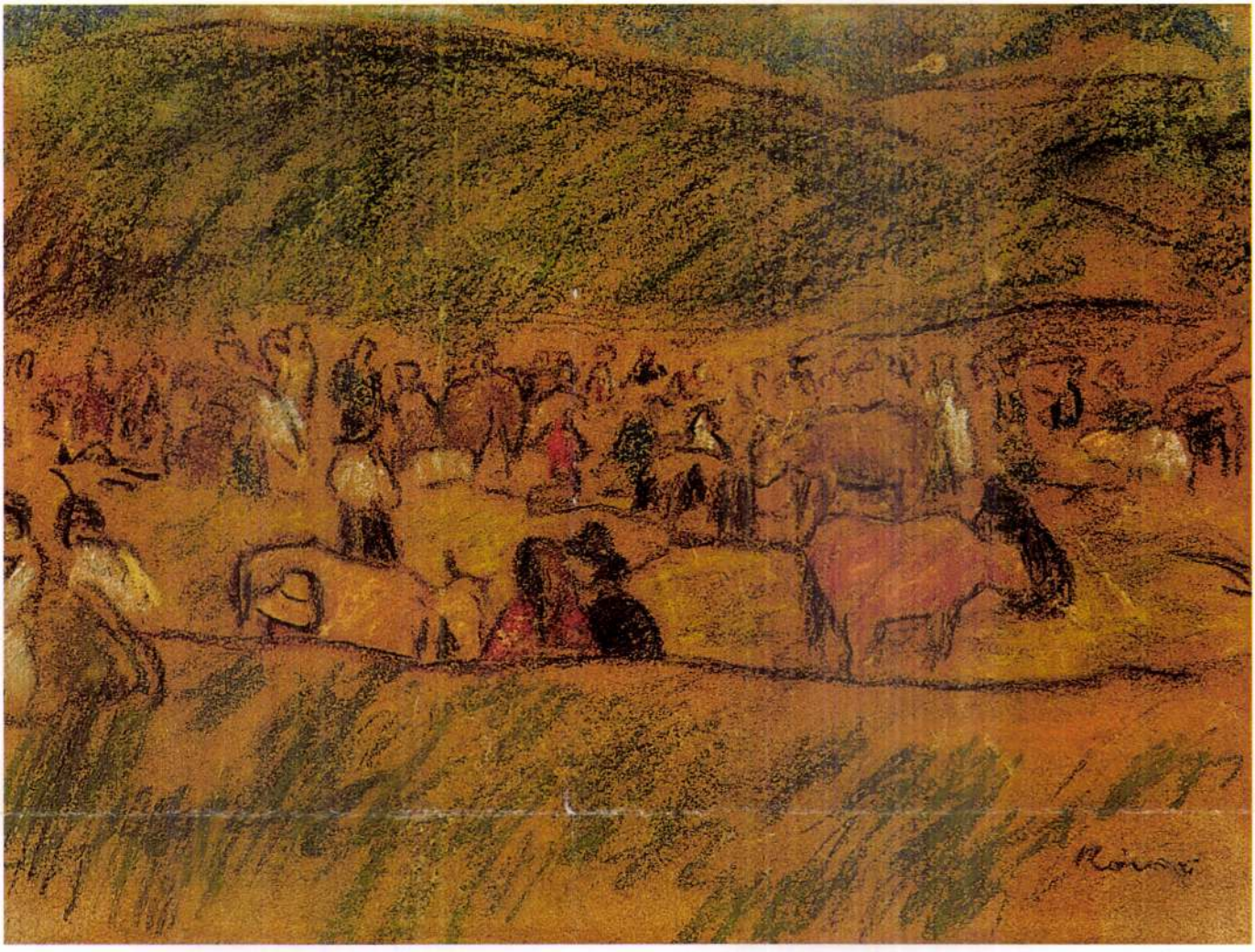

62

62 ◆ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Állatvásár

23 × 30 cm
Pasztell, papír
Jelezve jobbra lent: Rónai
MNG 1585/970
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

18 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Pipázó cigány, 1905

41 x 32 cm
Olaj, fa
Jelezve jobbra fent: Rónai
A hátoldalon Rippl-től származó autográf felirat:
„Kaposvári időből Czigány fej"

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

IRODALOM

Kunffy Lajos: *Visszaemlékezéseim.* Kaposvár, 1981. 78–84.

Kunffy Lajos festőművész, Rippl-Rónai közeli barátjának emlékirataiból tudjuk, hogy 1905 nyarán Rippl huzamosabb időt töltött nála Somogytúron, ahol több képet is festett. Kunffy meg is örökítette őt munka közben. Az itt készült művek közül Rippl az 1905 decemberében Kaposvárott rendezett gyűjteményes kiállításán, majd 1906-ban a Könyves Kálmán R.T. kiállítótermében bemutatott tárlatán és az ezt követő aukción többet szerepeltetett. Sajnos ezek közül jórészt csak a címeket ismerjük, magukat a műveket nem. (Bosnyák Zoltán születési helye, Somogy-Turi kúria, Kaposvári kiállítás, 1905. kat. 18.; Kolompár cigányleányok – magántulajdon, Könyves Kálmán R. T. 1906. kat. 154.; Cigánysátor éjjel. Olajfestmény. Könyves Kálmán R. T. aukció 1906. kat. 189.)
Az a két mű, amely az elmúlt években ezek közül a festmények közül előkerült, a megszokottól némileg eltérő, groteszk elemeket sem nélkülöző, expressziv stílust mutat (Vargai lányok, Somogyi parasztpár). Ezek közé sorolható a "Czigány fej" is. A téma Rippl-Rónai életművében szokatlan. Érdeklődését a motívum iránt minden bizonnyal Kunffy Lajos keltette fel, aki maga is ebben az 1905-ös évben kezdett cigányképeket festeni, *„főképpen elöl gombrakötött, nagyhajú, sötét arcbőrű, úgynevezett teknővájó cigányokat."* Kunffy erre így emlékezik: *„Egész cigánytelep volt nálam, rendesen 4-5 család és minthogy sok gyerekük volt, 30-40 modellem volt állandóan. Amennyire a gazdálkodás engedte, minden szabad időmet köztük töltöttem, megfigyelvén minden életmegnyilvánulásukat."* Rippl-Rónai is közülük választhatta modelljét.

a képet Csernitzky Mária a készülő Rippl-Rónai életmű-katalógusba felvette

Kunffy Lajos: *Rippl-Rónai fest, 1905*
31 x 45 cm, pasztell, papír
Somogy Megyei Múzeum

Kunffy Lajos: *Mihály cigány, 1905*
100 x 73 cm, olaj, vászon,
Somogy Megyei Múzeum

Rippl-Rónai József: *Somogyi parasztpár*
68 x 53 cm, olaj, farost
magántulajdon

19 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880–1955)

Aktok szabadban, 1907–1910 között

27,5 x 35 cm
Olaj, vászon
Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft

IRODALOM
Benedek Katalin: *Perlrott Csaba Vilmos négy grafikájáról*, Művészet, 1986. november-december

Perlrott Csaba Vilmos nemzedéke az a művészgeneráció, amely a 19. század fordulóján élte ifjúkorát, örökölte az elmúlt korszak tradícióit, ugyanakkor tudatossága diktálta az új utak keresését. Szerencsés esetben Európa nagy „helyszínein" személyesen, mintegy első kézből, kortárs időben találkozhatott az újjal, és vonhatta saját ösztönei, tehetsége és intellektusa körébe. Volt, aki az absztrakciókig jutott. Akiben a hagyományőrzés, a festői anyagelvűség, a „magyar rög" erősebben munkált, nem ezt az utat választotta. Perlrott Csaba Vilmos sem. 1905-ben Párizsban találjuk őt, mindössze 25 éves. Nagybánya után döbbenten csöppen a Stein testvérek, H. Matisse, P. Picasso, A. Derain, R. Delaunay, G. Braque társaságába. Úgy érzi, hogy Matisse artisztikusan könnyed stílusa és oktatási módszere nyújthatja számára a legtöbbet. A belé szívódott magyar talaj íze és a francia fővárosban elevenen élő Cézanne hagyomány úgyszintén megszabják útját. Fiatalemberként festi néhány főművét, minőségükben sokszor egyenlőeket az akkor Párizsban élő, jelentős nemzetközi művészek munkáival.
A fürdőzők, szabadban pihenő aktok témája számos alkotót ihletett. Ismert P. Cézanne talán legátfogóbb képe, az ún. nagy „Fürdőzők". A „Baigneuses" problematikája többször és mélyen foglalkoztatta őt, körülbelül 1880-tól haláláig. Számtalan vázlatot, variánst készített, a motívumokat következetesen ismételgette, továbbfejlesztette a kompozíciót, változtatva a fényhatásokat. Az anyag kezelése, formálása Matisse-t is izgatta, kérdéseket vetett föl, ezért az aix-i festő említett képének egy kisméretű változatát megvásárolta, s élete folyamán ismételten visszatért hozzá.
Perlrott Csaba Vilmost is nyugtalanította az adott téma, a megvalósítás kényszere és lehetősége. Két nagyméretű olajképet festett, kubista felfogásban. A „Fürdőző fiúk" (Pécs Janus Pannonius Múzeum) és a „Fürdőző katonák" (Szentendre, Ferenczy Múzeum) háromszögbe zárható szerkezetét Cézanne-hoz képest kissé módosította, dinamikusabbá téve ezáltal a művet. A figurák mozdulatainak iránya, mozgásuk egyenesen a kép közép-, ill. háttere felé vonzza a néző tekintetét.
Az 1900-as évek első évtizedének végére, 1910 körülre keltezhető nagyerejű festményekhez vezető alkotói gondolatmenetet kisebb lélegzetű, ám a végkifejlet szempontjából fontos művek rögzítik. A „Fürdőző fiúk" előzményének tekinthető egy papír/tus megfogalmazású grafika, mely a képi egyensúly és sűrítés kérdését feszegeti. Rávilágít arra, hogyan jutott el a művész a bonyolulttól az egyszerűbbig, a lényeges vonások tömörítéséig. A festőben elevenen élt Matisse szelleme, közelsége, stílusának egyes könnyen elsajátítható elemei. Ő a színeknél ugyanis legszámottevőbbnek a viszonylatokat tartotta. Véleménye szerint az arányok megfelelő alkalmazásával egy rajz – a kolorit használata nélkül – erőteljes színezetet nyerhet. A rajz arányaiban korlátokat szab, a vonallal határolt terület valamennyi részletét végtelen sok árnyalattal gazdagíthatjuk. A rajz a tárgy birtokbavételének kifejezése.
Az aktok szabadban a színfelületek, formaadás, perspektíva pikturális elképzelését vetíti vászonra. Összetett, képi igényű tanulmány, melynek egyes elemei jól felismerhetők a „Fürdőző fiúk"-on. Ez utóbbi azonban már redukált motívumvilágú mű. Érdekes, gazdagabb elgondolás húzódik a kiállított képen. Festőisége mellett mesterségbeli és szemléleti problémákat rejt, válaszokat s eredményeket, melyek Ingres-től Cézanne-ig ívelően és tovább időszerűségükből sohasem veszítettek.

Benedek Katalin
a művész kiadás előtt álló monográfiájának szerzője

Perlrott Csaba Vilmos: *Fürdőző fiúk, 1907–1910 között*
77,5 x 91 cm, olaj, vászon
Pécs, Janus Pannonius Múzeum

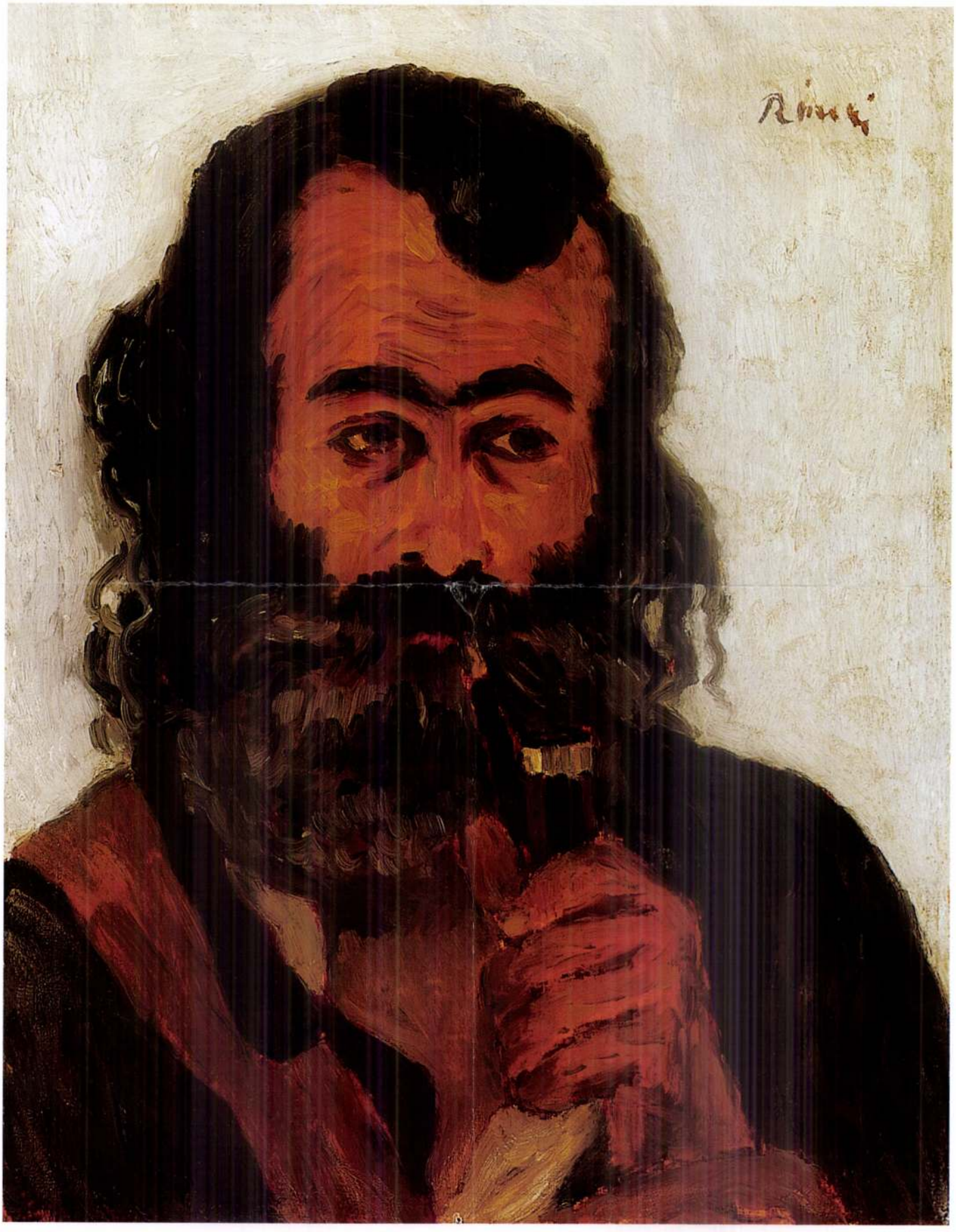

18

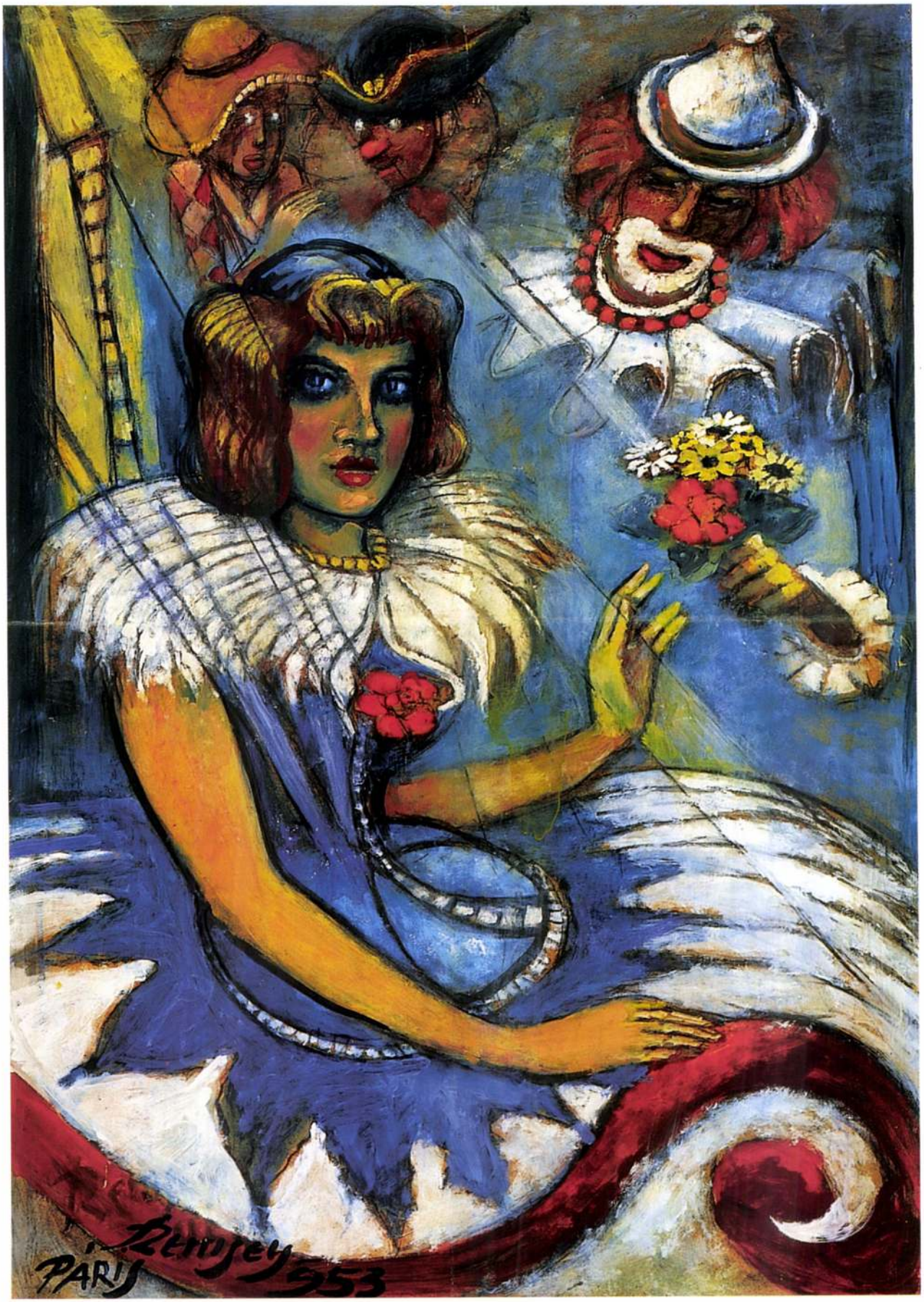
PARIS
Kenney
953

84 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Manci és néni, 1913.

32 × 45 cm
Pasztell, papír
J. b. f.: MCMXIII
IVÁNFAI HEGY RJR monogramm kombináció
J. k. f.: MANCI ÉS NÉNI
a MANCI felirat alatt halványan
MANCI és alatta 1913
A kép alsó negyedében elhelyezkedő sávban
nyomtatott nagybetűs felirat:
JELEN VOLTAK:
RIPLI BÁCSI, NÉNI, LÁZÁRIN, GIZELLA,
ÉN MEDGYESSY, KUTSERKA, PUBI A LOVAG,
ANELLA A HANGOS, BÖSKE A CSÍNOS,
RÓZA ÉS IGEN SOKFÉLE FENYVESSY;
HEPPI, FILOX ÉS JÁNOS A TITKÁR ÚR
Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft

IRODALOM

HORVÁTH JÁNOS: Rippl-Rónai emlékkönyv Paris Anella visszaemlékezéseivel Rippl-Rónairól. Kaposvár, 1995.
RIPPL-RÓNAI JÓZSEF GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA, MNG, 1998. Budapest. szerk. Bernáth Mária, Nagy Ildikó
RIPPL-RÓNAI LEVELE ÉDES GIZELLÁM! MEGSZÓLÍTÁSSAL 1912. jún. 10. magántulajdon.
ERNST-MÚZEUM LXXX. XXXV. Csoportkiállítás. Budapest, 1925. dec., kat. 202., Mancika fekete ruhában. 20.000.000./korona/ Reprodukálva: Magyar Művészet (szerk. Majovszky Pál) 1927. 121.
RIPPL-RÓNAI KÉZZEL ÍROTT JEGYZÉKE. Nemes Marcell vásárlásai 1909. április 6., 12. tétel, Böske a kertben piros ruhában. 150./korona/ Lappang.
„Nagyon meghatott Jóskában, hogy mennyire szerette a családját." (Rónai Lajosné, Piacsek Gizella. Idézi Horváth 20.)

Rippl-Rónai legkedvesebb modelljei mindig is hozzátartozói voltak. Szívesen örökítette meg a rokoni együtteket gyorsan készülő pasztell csoportképeken. A most felmerült mű is egy ilyen családi alkalmat rögzít. Ám ez a „pillanatfelvétel" a korábbiaktól eltérően csak két személyt ábrázoló közelkép. A társaság egyéb tagjai képileg nem, csak a helyfoglalás rendjét is rögzítő szöveges felsorolásban vannak jelen. A mű Rippl dekoratív korszakának ritka pasztell példánya. /Legközelebbi stílus-analógiája Csukly Károlyné 1914-ben készült arcképe. (MNG kat. 1998. 366–367.)/ A mű Rippl képi és nyelvi humorának újabb, sajátos megnyilvánulása. A szembeforduló, koravén, szemüveges kamaszlány némileg előre dőlve mereven tartja magát, mintha fényképezőgép előtt ülne. Vele ellentétben nagyanyja, a jobbszélen balra forduló öregasszony mozdulata spontán, fogatlan szájának mosolyával, menyecskés fehér kékpettyes kendőjével maga a derű. A fiatal aggodalmasan néz a jövőbe, míg az öreg az életből kifelé menet is élvezi a jelent. A háttér mindehhez harsogóan vidám napsárga. A képi megfogalmazáshoz hasonlóan a szöveges rész is irónikus árnyalatot nyer a hátravetett jelzők használatával.

Rippl-Rónai József: Manci fekete ruhában

A helyszín az Ivánfai hegy, s a jelen voltak között elsőként felsorolt Ripli bácsi szőlője. Rippl János (róla bővebben MNG 1998. 270–271.) az ivánfai bognár kedves rokona és modellje volt Rippl-Rónainak. Szívesen időzött náluk – leveleiben élvezettel számolt be a Bácsi és Néni patvarkodásairól. *„Lazarin aki tegnap jött meg és jó hírt hozott Ripli bácsitól, amennyiben 80 éves korukban még mindig civakodnak – apró cseprő dolgok miatt és elválással fenyegetik egymást."* – írja Ripli bácsiék menyének, Gizellának. Rippl-Rónai nevelt lánya, feleségének Lazarinnak 1910-ben 11 éves korában hazánkba került unokahuga, Anella így emlékezik az ivánfai kirándulásokra: *„...kora reggel elindultunk a szamárkordén a völgyön túl lévő Ivánfa hegyre, ahol a Kossuth imádó Rippli bácsinak volt a szőlője. Persze a kordén csak mi gyerekek ültünk. Józsi bácsiék gyalog jöttek a kocsi mellett. Szépek és kedvesek voltak ezek a kirándulások, amelyek néha másnap estig tartottak. Abban az időben olyan kánikulai melegek voltak, hogy nem egyszer ott töltöttük az éjszakát a szabad ég alatt - pokrócon feküdve a füvön. Nyáron Rippli bácsi pesti fia, János, aki a Szépművészeti Múzeumban volt osztálytitkár, feleségével és négy, velünk körülbelül egykorú gyermekeivel is ott tartozkodtak. Így azután sok volt a hancúrozás és az öröm."* (Horváth, 51.)

A képen felsorolt társaság is nagyrészt ebből a körből került ki. A Lázárin után említett Gizella – mint egy 1912-ből fentmaradt levélből kiderül – Rippli bácsi és néni menye, a titkár úrnak aposztrofált Rónai János felesége volt. A kép egyik főszereplője Manci, akit egy több mint tíz évvel később keletkezett képről már mint vonzó fiatal hölgyet ismerünk. Kedves öccsének dedikált (Borjazás után Böske. Ödönnek Jóska...Horváth 34.) rajzából kiderül, hogy Róma hegyen a tehenet is így hívták; azonban itt Böske a csinos, Manci mellett a másik unoka. Ők ketten Rónai János és Gizella leányai. Böske piros ruhás képét Nemes Marcell vásárolta meg 1909-ben Rippl-Rónaitól. Pubi, a lovag, azaz Martyn Ferenc majdani festőművész, Rónai Lajos felesége, Piacsek Gizella révén szintén Rippl-Rónai családjához tar-

85

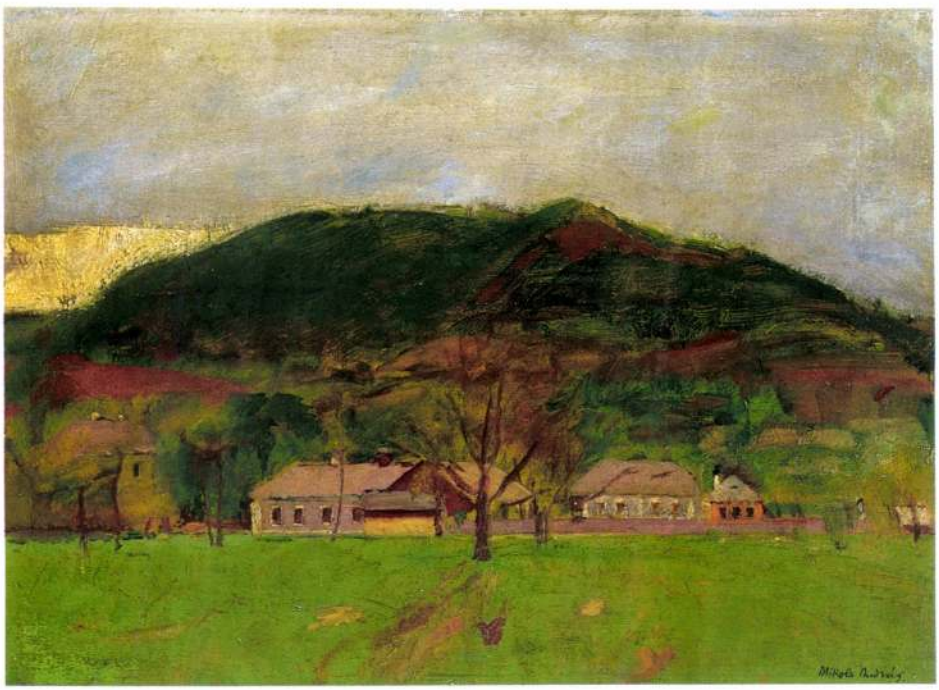

86

85 • BALLA BÉLA
(1882–1965)

Délelőtti napfény

50,5 × 60,5 cm
Olaj, falemez
J. n.
Hátoldalán kollektív kiállítási címke
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

86 • MIKOLA ANDRÁS
(1884–1970)

Tavaszi domboldal

32 × 44 cm
Olaj, farost
J. j. l.: Mikola András
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

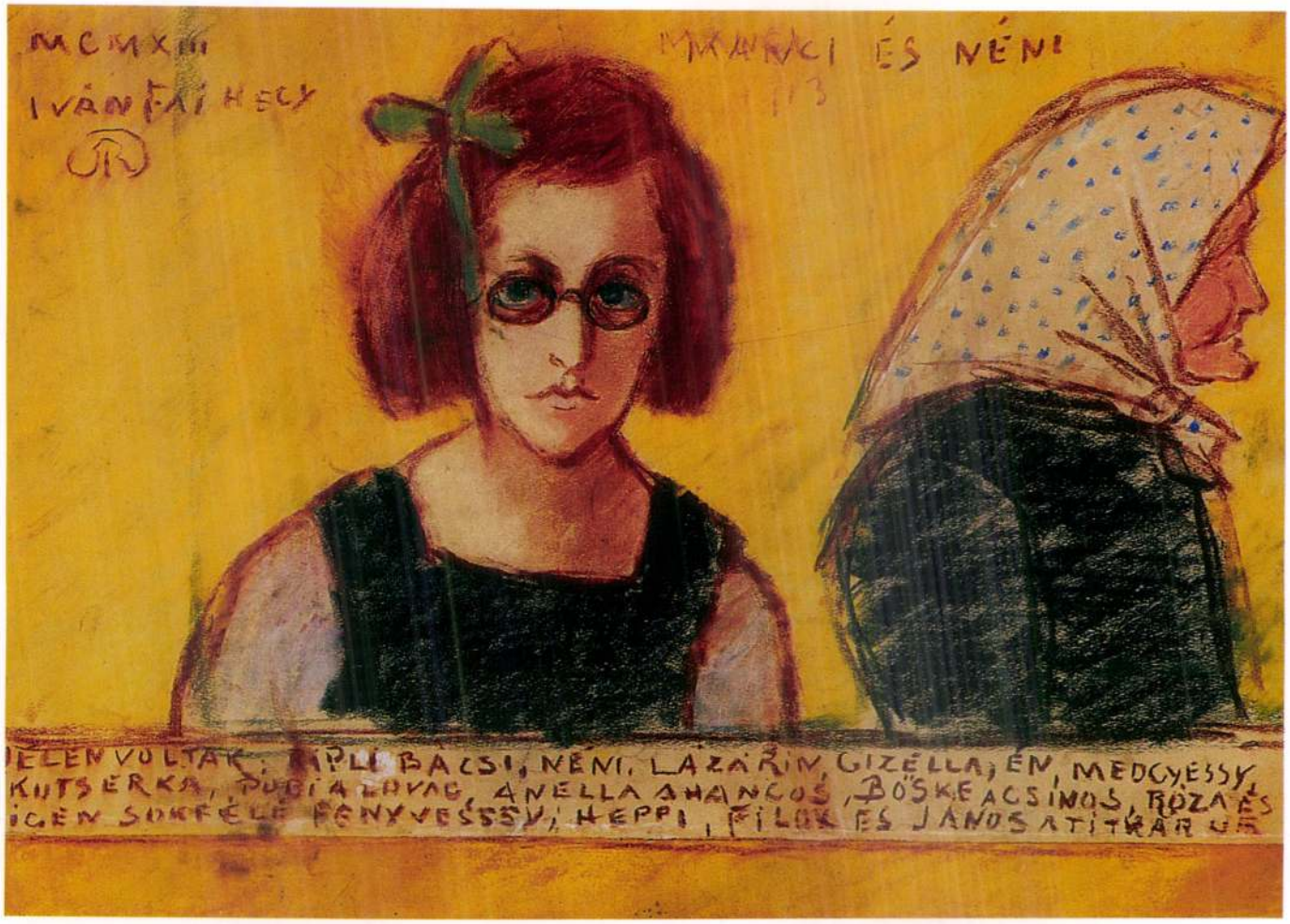

84

tozott. Anella őt és Baby hugát említi, amikor a kordén ülő gyerekről beszél. Martyn Ferenc élete végéig büszke volt ír lovag őseire, s fiatal felnőttként használta is a lovagi címet. Az ő állandó jelzője Rippl élete végéig a „lovag" maradt. Róza is távoli rokon, Rippl Józsefné, Németh Rozika, akit Martyn Ferenc képéről ismerünk 1923-ból. Róla és férjéről Anella is kedvesen emlékezik, azok között számontartva őket, akikkel élete vége felé az egyre befeléfordulóbb mester még egyáltalán kapcsolatot tartott. (Horváth, 86.) A két további „családtagra" így emlékezik Anella: *„...kedves kutyánk volt Heppy. Ez bernáthegyi keverék volt. Ő is végelgyengülésben múlt ki – nagy bánatára az egész családnak..."* Rippl-Rónai *„Filoxot már nem nagyon kedvelte. Harapós, állandóan mérges kis állat volt, de miután édesanyja kutyája volt – addig dédelgettük, míg ...szegény kis állat tüdőgyulladásban kimúlt."* (Horváth 53.)

A vendégek közül a Kutserkának becézett Kutseráról és a sokféle Fenyvessyről ma még semmi közelebbit nem tudunk. Medgyessy viszont azonos Medgyessy Ferenc szobrászművésszel, akivel Rippl élete végéig meleg barátságot tartott, s aki 1913 nyarát a Róma villában töltötte. Ekkor faragta azt a Rippl-Rónai portrét, amely ma a Róma villában található, s készítette azt a pasztellt, mely festő barátját ábrázolja munka közben. Medgyessy egyik levelében írja *„1913-ban Rippl-Rónainál nyaraltam, egy csomó ceruzarajz közben három olajképet csinált rólam, őneki válogatás nélkül mindenki modellnek számított, aki csak közelébe került."* (Medgyessy kaposvári tartózkodásáról bővebben MNG 1998. 341–342.)

Így volt ez vendégségben Ivánfán is, aminek egyik szívet melengető tárgyi emléke ez a mostanáig lappangó kép, amely azt az illúziót kelti, mintha mi magunk is részesei lennénk a meghitt együttlétnek.

A művet a készülő Rippl-Rónai oeuvre-katalógusba Csernitzky Mária felvette.

87

87 • SZŐNYI ISTVÁN (1894–1960)

Végvári vitézek

46 × 55 cm
Olajtempera, falemez
Jelezve jobbra lent: Szőnyi I.
Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft

88 • JASCHIK ÁLMOS (1885–1950)

A szerelem rózsái

40 × 34,5 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve jobbra lent: Jaschik 1922
Kikiáltási ár: 120 000 Ft

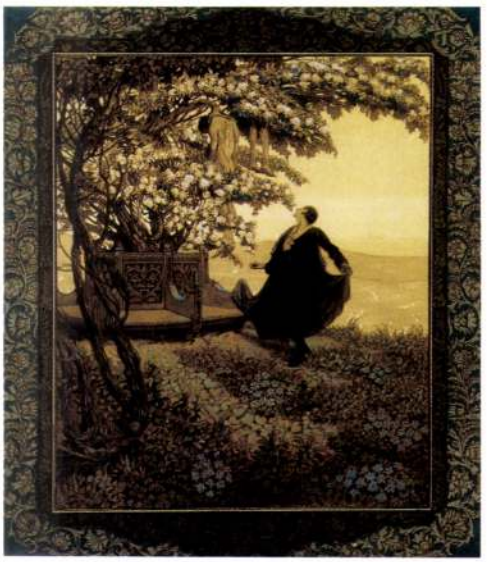

88

89 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Szépítkező Zorka (Fiatal lány zöld szelencével), 1910-es évek vége

53 × 42 cm
Pasztell, papír
Jelezve balra fent: Rónai
Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA
Ernst Múzeum, Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása, 1920. november. 55. tétel: Fiatal lány zöld szelencével*

IRODALOM
Bernáth Mária: Rippl-Rónai József. Budapet, 1998.
Fedor Ágnes: Zorka. In: Nők Lapja, 1972. február 12. 22–23.
Genthon István: Rippl-Rónai József. Budapest, 1958.
Genthon István: Rippl-Rónai József művei. Cédulajegyzék. A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténet Kutató Intézete, Adattár.
Horváth János: Rippl-Rónai Emlékkönyv. Paris Anella visszaemlékezéseivel Rippl-Rónairól. Kaposvár, 1995.
Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. MNG, 1998. A katalógust szerkesztette Bernáth Mária és Nagy Ildikó. Budapest, 1998.
A szövegben felhasználtam Rippl-Rónai három másik Zorka portréjáról írott tanulmányom szövegét (lásd Mű-terem Galéria 1998. őszi képaukció, 130. tétel; Mű-terem Galéria 2000. tavaszi képaukció 135. tétel; Kieselbach Galéria 2000. tavaszi képaukció 49. tétel)

„Sugárzó parti fény, mely utoljára hívogatja a barázdás arcú, öreg hajóst" – evvel a lírai hasonlattal jellemzi Zorkát a monográfus Genthon István. (Genthon, 1958, 32.) Az idősödő Ripplit 1915-ös megismerkedésüktől kezdve egy évtizeden át fűzte szerelmi viszony Bányai Elzához, akinek a festő adta a Zorka becenevet. Kapcsolatuk alakulásáról, éppen félig titkolt jellege miatt viszonylag kevés konkrét adat maradt ránk. Az egyetlen hoszszabb, elfogult hangú beszámoló Rippl nevelt lányától, Anellától származik (lásd a tanulmány végén – bár sokszor idézték, fontos idézni ismét, hisz ez az egyetlen dokumentum erről a bizonyos értelemben sorsdöntő találkozásról), ám a félszáz munkát tartalmazó Zorka-ciklus kiemelkedő helyet foglal el Rippl-Rónai késői pasztellportréi között.

A ciklus különlegessége, hogy a fiatal nő egyes portréin egészen más arcát mutatja: néhol szűziesen kecses, máshol

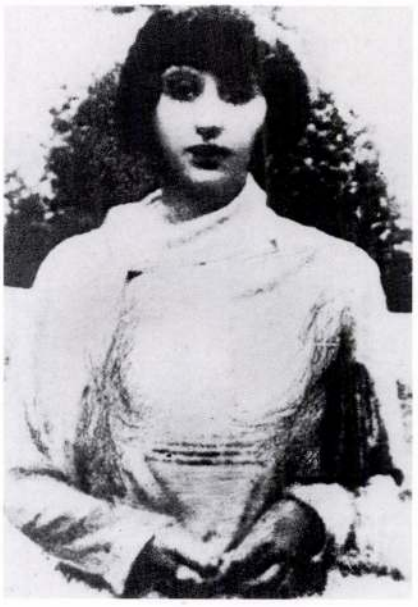

Bányai Zorka fényképe az 1910-es évek második feléből magántulajdon

**Ezúton köszönjük Csernitzky Mária segítségét az adatszolgáltatásért.*

keresetlenül közönséges, vidám, rafinált vagy bestiális; míg egyszer álmodozó kislány, másutt unott nagyvilági dáma vagy túlfűtött érzékiségű femme fatale. Egyetlen hiteles fotóját ismerjük, melynek elmosódott foltjai egy törékenyen, finom fiatal nőt sejtetnek. Arcának néhány vonása, a jellegzetes arcforma, a hegyes áll, a mély, sötét árokkal keretezett szuggesztív szemek, a hosszú, kecses vonalú orr és a domináns száj idézi a képekről ismert, összetéveszthetetlen Zorkát.

Ezen a finom, áttetsző foltokban felrakott portrén egy intim pillanat tanúi vagyunk. Zorka könnyű selyemkombinéban ül abban a vörös kárpitú füles fotelban, amely Rippl Kelenhegyi úton lévő műteremlakásának berendezéséhez tartozott, és számos portréjáról ismerjük. Kezében zöld zománcborítású púderesdobozt tart, melynek tükrös részébe pillant, miközben bal kezének finomkodó mozdulatával haját igazítja. A fiatal nő nem teremt kontaktust a nézővel, kutató tekintettel merül el toalettje rendezésében. A portrét tűnékeny, finom nőiesség jellemzi.

Rippl nagy kedvvel használta ki a pasztell technikájában rejlő változatos festői lehetőségeket. Tudott pasztellel gazdagon „festeni", azaz vastag rétegben, a különböző színeket a papíron keverve puha, pasztózus foltokat létrehozni, s tudott könnyeden rajzolni vele. Ezen a Zorka portrén a sötét kontúrokkal lebegő, finom hatású alakot rajzol, s egészen vékony felületekben viszi fel a színeket. A papír sárgás alaptónusát kihasználva fehér krétával alakítja a mezítelen bőr színét. A vörös szájnak és a szelence zöld fedelének ad színbeli hangsúlyt, és a fehér arcon csak a szem alatti sötét ároknál keni el a krétát. Kevés vonallal, finom ráfozással bravúrosan érzékelteti a áttetsző kombiné laza selymét.

A festő 1915-ben, egy Nagymező utcai vendéglőben, Lazarine és Anella társaságában látta először az akkor tizenhét éves Bányai Elzát. Anella visszaemlékezéseiben így számol be az eseményről:

„Egy meglehetősen feltűnő kinézetű lány jött az asztalunkhoz, hogy felvegye az italrendelést. Tulajdonképpen csak az öltözéke volt feltűnő. Sötétkék matrózruha nagy fehér gallérral és – nyilván ez hívta fel rá Józsi bácsi figyelmét – a gallér kivágásában és a jellegzetesen fekete hajában, amely hosszú és göndör volt – egy-egy óriási piros másni volt.

Rippl-Rónai József: A mi Anellánk, 1925
52,3 × 42 cm, pasztell, lemezpapír, MNG
Reprodukálva: Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. MNG, 1998. 140. kép

Rippl-Rónai József: Női profil (Zorka), 1916
51,5 × 41 cm, pasztell, papír, MNG
Reprodukálva: Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. MNG, 1998. 135. kép

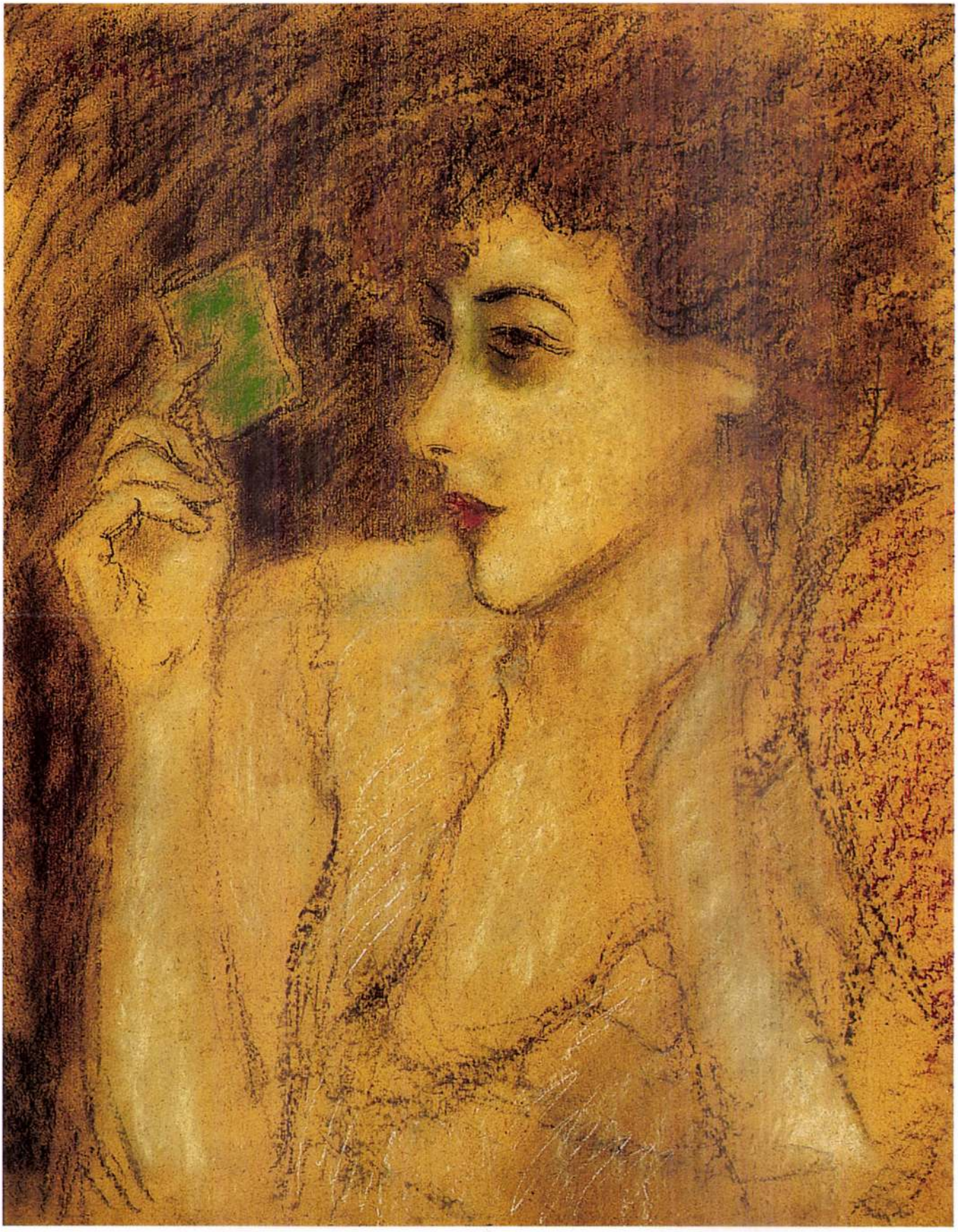

90 ◆ NEMES LAMPÉRTH JÓZSEF (1891–1924)

Nagybányai boglya, 1910 körül

46 × 66 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: Lampérth
Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

IRODALOM
Molnár Zsuzsa: Nemes Lampérth. Budapest, 1967.
Mihályfi Ernő gyűjtemény. Szécsény, é. n.
Nemes Lampérth. Kassák Emlékmúzeum, 1984.
Mezei Ottó: Nemes Lampérth József. Budapest, 1984.
Nemes Lampérth József emlékezete. A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei, 1987–1988/25.
Mezei Ottó: Nemes Lampérth József nyomában. Limes 1992/3, 5-36.
Jurecskó László-Kishonthy Zsolt (szerk.): Nagybánya. Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Miskolc, 1993.
Csorba Géza-Szücs György (szerk.): Nagybánya művészete. Budapest, 1996.

A festményen egy tipikus erdélyi boglya látható, amely napjainkban is jellemzője az erdélyi tájnak. A boglya gyakori motívuma a képzőművészetnek is. A nagybányai festészet iránt érdeklődők találkozhatnak vele a Janus Pannonius Múzeum állandó kiállításán Hollósy Simon festményén (*Boglyák*, JPM 68.101), de ismerhetik Iványi Grünwald Béla *Ruhaszárítás* című képéről (MNG 2480), Börtsök Samu több festményéről (*Szénaboglyák, Tanyaház,* MNG FK 1804 és 66.7 T) és mások műveiről is.

Annak, hogy Nemes Lampérth József figyelmét is magára vonta egy erdélyi boglyás táj, a most felbukkant olajkép a bizonysága. Nemes Lampérth kétszer járt Erdélyben. 1911 nyarán Nagybányán, 1917-ben pedig Kolozsvárott. Mindkét vidéken kínálkozhatott arra mód, hogy a látvány megragadja.

Ezidáig egyetlen olajfestmény sem igazolta, hogy Nemes Lampérth József erdélyi útjain olajjal is festett volna. Más útjain, mint a Felvidéken vagy Párizsban szintén inkább az egyszerűbb és olcsóbb – tus, akvarell, ceruza – technikákat részesítette előnyben. Nem kizárt azonban, hogy olajfestéssel is próbálkozhatott. Egy olajkép elkészítéséhez a lehetőség leginkább a nagybányai művésztelepen kínálkozhatott számára. Az, hogy a *Boglya* itt készülhetett 1911-ben – s nem Kolozsvárott, ahol tájrészleteket ábrázoló tusfestménysorozatát készítette –, a festmény stiláris jegyei alapján is valószínűsíthető.

Nemes Lampérth József első festményei 1910-ben készültek. Talán az Iparművészeti iskolának – ahol tíz hónapig Vesztróczy Manó esti élőmodell osztályában tanult –, volt köszönhető, hogy ez év novemberében egyik csendéletével szerepelt a Művészház zsűrimentes, „Ellenszalon"-ként ismert kiállításán. 1910-ből három csendéletet ismerünk, a *Konyhacsendélet* című olajkép mellett két *Növénycsendéletet.* (repr.: Molnár 1-3.kép) A kiállításra került festmény az előbbivel lehetett azonos. Ez a három csendélet és egy talán még ezeknél is korábbi, egy fürdőző nőt ábrázoló Rembrandt-parafrázis (repr.: Limes, 33., kiáll.: Kassák M. 1.tétel) a közvetlen előzményei a *Boglya* című olajképnek. Bár a tájkép stílusában, szignó tekintetében legtávolabbra ez utóbbitól kerül, technikájában ezzel azonos. Az LJ jelzésű *Fürdőző nő (Vízbe lépő)* szintén kartonkép. A *Boglya* a Lampérth J. jelzést viseli, mint a többi csendélet. A jelzések is

Ahogy a két kisteremben ide-oda járt és eltréfálkozott a valószínüleg mindig ott lebzselő színészekkel, Józsi bácsi erősen figyelte és egyszercsak odaszólt Lazarine néninek: „Nézze csak Munika, milyen különös megjelenésű leány, kedvem volna lefesteni." Lazarine néni tudtommal sohasem emelt kifogást Józsi bácsi ilyen kívánságai ellen, most is azt felelte neki: „Hát kérdezze meg, eljönne-e magának ülni?" Amikor az italt odahozta a jövendőbeli Zorka, Józsi bácsi fel is tette a kérdést, mire azt a választ kapta, ő szívesen eljönne, de „édesapám nagyon szigorú és valószínűleg nem fogja beleegyezését adni." Mire Lazarine néni azt ajánlotta: „Kísérje el az édesanyja, míg a portré elkészül, így édesapjának bizonyára nem lesz ellenvetése". Így is történt.

A mama az első két-három ülésen csakugyan elkísérte leányát, akit Bányai Elzának hívtak, de miután úgy látszik, látta, jó helyre pottyant a leány, többé nem féltették, és ezentúl a modell egyedül járt a műterembe... (Horváth, 32–33.)

Ez az 1910-es évek végén készült portré a művészet eszközeivel átlényegített, kifinomult Zorkát mutatja.

Andorka Júlia

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: Zorka zöldköves gyűrűvel, 1919 körül
52 × 42 cm, pasztell, papír, magántulajdon
Reprodukálva: Kieselbach Galéria képaukció, 2000. tavasz, 49. tétel

191 • SCHEIBER HUGÓ (1873–1950)

Táncosok

67 × 56 vm
Tempera, papír
J. k. l.: Scheiber H
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

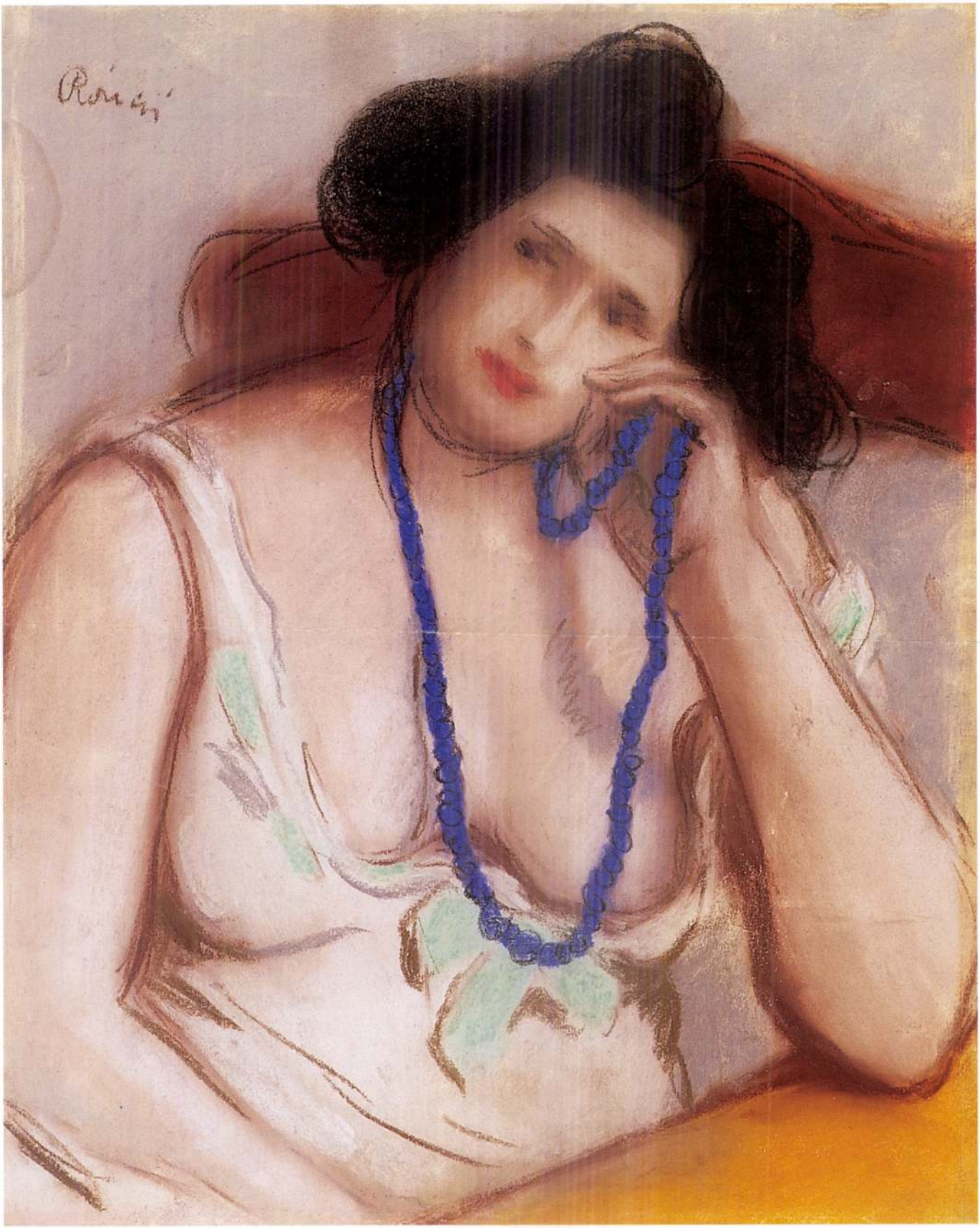

190

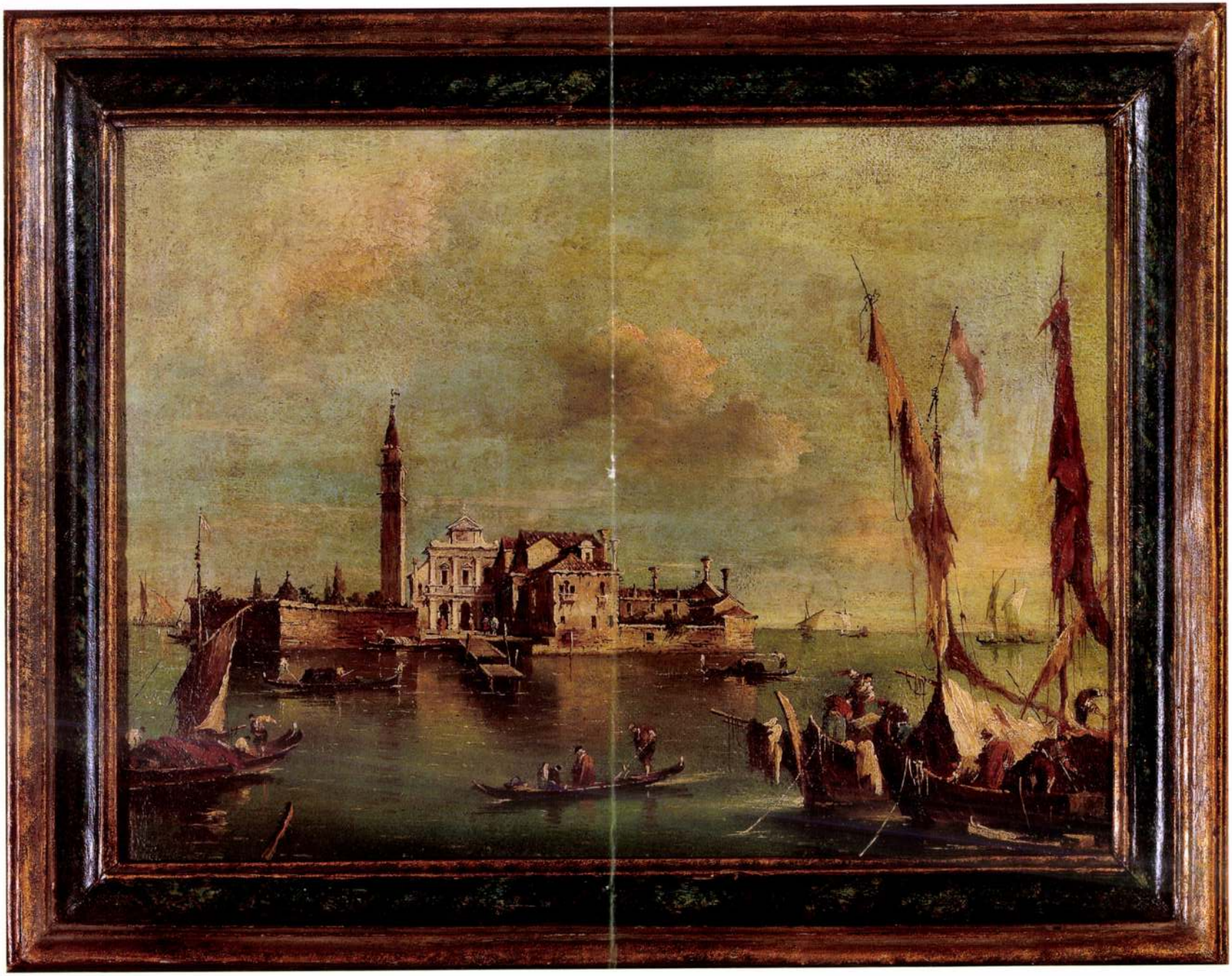

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

190 ◆ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Nő kék gyöngysorral, 1900 körül

37 × 30 cm
Pasztell, papír
J. b. f.: Rónai
Hátoldalán: Rippl-Rónai gyűjteményes kiállítási címke, 217. tétel
Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

KIÁLLÍTVA
1902-ben a Merkúr Palotában rendezett Rippl-Rónai József Gyűjteményes Kiállításon.

REPRODUKÁLVA
A kiállítás katalógusában, 217. tétel.

A festmény a katalógus lezárása után érkezett. A róla szóló tanulmányt és háttéranyagot a Kieselbach Galériában lehet igényelni.

72 • CZIGÁNY DEZSŐ (1883–1937)

Fehér ruhás leány

95 × 46,5 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: Czigány
Kikiáltási ár: 800 000 Ft

1944 első két hónapjában, Czigány Dezső hagyatéki kiállításán az Alkotás Művészház termeiben, az érdeklődők nyolcvanhat festményt láthattak. Berény Róbert, akinek Czigány az 1937. év tragikus, végzetes szilveszter éjszakáján búcsúlevelet hagyott, nem tudott megfelelni a rárótt feladatnak, nem vitte rá a lélek, hogy az utasításnak megfelelően, valamennyi művet semmisítsen meg. Czigány csak az Önarcképeivel tett volna kivételt, a többi festményt nem kímélte volna. Berény nem nyúlt a képekhez és a rokonok, leszármazottak is úgy döntöttek, hogy megóvják őket a pusztulástól. Czigány azt is megtiltotta, hogy festményeit kiállítsák, de ez az óhaja sem teljesült, mert a család jobbnak látta, ha ezt az utasítást is az elborult elme megnyilvánulásaként értelmezi. A hagyatéki kiállításra nem csupán a lakásban maradt képeket vitték el, igyekeztek kiegészíteni ezt az anyagot magán- és közgyűjteményekben lévő egyéb festményekkel is.
A hagyatéki kiállítás rendezőinek nem volt könnyű a dolga. Bár a kiállítás megelőzte a németek bevonulását Budapestre, de a háború mégis rányomta bélyegét a mindennapokra. Széleskörű gyűjtésre nem volt mód, a kiállításra csak azokat a festményeket tudták kölcsönkérni, amelyek könnyen elérhetőek voltak. Ennek következtében, ez a tárlat inkább a hagyatéki művek eladására koncentrált, s nem egy gyűjteményes kiállítás teljességére. Elsősorban a korai munkák terén mutatkoztak hiányosságok. A bemutató azonban mindezek ellenére hű keresztmetszetet mutatott, Czigány művészetének valamennyi tematikája jelen volt és mindegyik művészeti periódusára utalt néhány mű. Az itt látható leányt ábrázoló festmény ezen a kiállításon nem szerepelt, de néhány festmény – mint például a „Fürdőző nő", „Akt fehér lepellel", „Festő az erdőben" címűek – igazolják, hogy Czigány Dezső nem csak csendéleteket, tájakat, portrékat festett szívesen, nem volt tőle idegen az alakos kompozíció sem és kihívás volt számára a fehér textília megfestésének feladata.
A korábbi kiállításokon is szerepeltek olyan Czigány-művek, amelyek az itt látható festmény analógiái. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Műcsarnokban rendezett 1930/31. jubileális kiállításán például „Leányka" címmel volt kiállítva (647.tétel) egy olajfestmény, amely akár ez a festmény is lehet. Ismert egy „Kertrészlet fehér ruhás nővel" (repr.Műgyűjtő 1971/4) című későbbi festménye is, amely szintén annak bizonyítéka, hogy a művészt foglalkoztatta ez a téma. Nemrégiben egy aukción (Blitz, 1994 május) tűnt fel a legközelebbi rokon festmény, amely később, 1996-ban a Magyar Nemzeti Galéria „Nagybánya művészete" című kiállításán is látható volt (repr. kat.407.p.). A „Merengő", illetve „Leányarckép" címen is szerepeltetett olajkép még méreteiben is hasonló (76x60 cm), de elsősorban színeivel és kompozícióját tekintve állítható az itt látható festmény mellé.
Mindkét képen zöld fák árnyékolta tájban jelenik meg a szinte még gyermek leány, a vászon jobb oldalára helyezve, profilban bal felé fordulva. Ugyanaz a nyugalom jellemzi mindkét beállítást. A piros blúzos leány egy pillanatra megszakítva sétáját egy fának támaszkodik, hogy gondolataiba merülve élvezze az erdő, a kert nyugalmát, a fehér ruhás leány oly csendben halad előre a kertben, hogy szinte mozdulatlan. Még az alakokat körülvevő részletek is már-már azonosak. A piros blúzos leány melletti erős függőleges barna csíkokról csak kikövetkeztethető, hogy fák lehetnek, ugyanúgy, mint a fehér ruhás leány melletti fatörzset, vagy a háttéri házfalat is inkább tudjuk, mint látjuk. Az alak melletti világos folt már olyannyira jelzésszerű, hogy értelmezési lehetőséget sem nyújt, de ugyanígy van ez a másik festmény világos zöld középterével és az átlósan haladó vékony ágszerű motívumokkal is.
Dokumentumok hiányában nehéz megállapítani, hogy a művész ismerte-e a kortárs, vagy korábbi egyetemes művészeti törekvéseket. A preraffaeliták vagy Maurice Denis néhány művével lehetne összemérni néhány Czigány-alkotást, közöttük a fehér ruhás leányt ábrázoló festményt is, de a különbözőségek miatt arról nem beszélhetünk, hogy e művészetek befolyása alatt készültek volna Czigány művei. Valószínűbb, hogy a hatást közelebb kell megtalálnunk és ebben a piros blúzos leányt ábrázoló festmény segíthet.
A „Merengő" című olajkép datált, így a hasonlóság arra enged következtetni, hogy a fehér ruhás leányt ábrázoló is a század első éveiből való. Czigány Dezső a budapesti Iparművészeti Iskola és a müncheni Akadémia után 1900-tól Nagybányán dolgozott. Mindkét festmény a nagybányai hatást mutatja, annak ellenére, hogy 1903-ban, amikor a „Merengő"" készült, már újra Münchenben találjuk. Nagybányára Párizst követően került vissza 1906-ban. Hollósy Simon volt a mestere, ennek ellenére a festményeken inkább Ferenczy Károly művészetének hatása érződik. Már az 1893-ban készült „Madárdal", de inkább az 1901-ben festett Ferenczy-mű, a „Festő és modell erdőben" rokon Czigány e korai műveivel. Az 1904-ből való „Nyári est" című Ferenczy festmények változatain is ugyanez a színvilág tűnik fel, a fehér szín megfestésének feladata Ferenczyt is ugyanúgy foglalkoztatta, mint a fiatal Czigányt. A hangsúlyok is hasonlóan osztódnak el képeiken. A kéz megfestésének módja és a tájba helyezett alak arcának fény-árnyék játékára figyelés ugyancsak rokonítja festményeiket. Czigány útja később köztudottan a Nyolcakhoz vezetett. Abban, hogy ez bekövetkezett, nagy szerepet kaptak nagybányai képei is, közöttük ez a fehér ruhás leányt ábrázoló festmény.

Majoros Valéria
művészettörténész

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF

71

71 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Tavaszi eső után

41,5 × 51,5 cm
Pasztell, papír
J. j. l.: Rónai
MNG F1347
Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

126

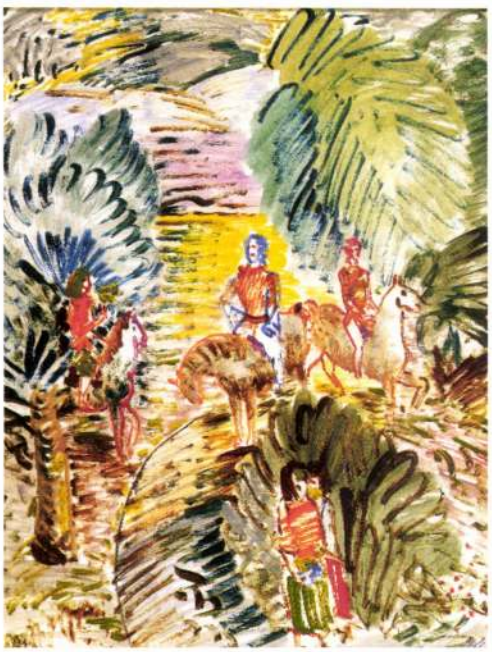

127

126 • SCHOSSBERGER KLÁRA, 1930-AS ÉVEK

Kávéházi jelenet

75 × 93 cm
Olaj, vászon
J. j. l.: Schossberger
MNG F1386
Kikiáltási ár: 150 000 Ft

127 • KLIE ZOLTÁN (1897–1992)

Lovasok

65 × 50 cm
Tempera, papír
J. j. l.: Klie J. b. l.: 934
Kikiáltási ár: 60 000 Ft

125

125 ◆ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Palántázók

28,5 × 36,5 cm
Pasztell, papír
J. j. l.: Rónai
MNG 9595
Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft

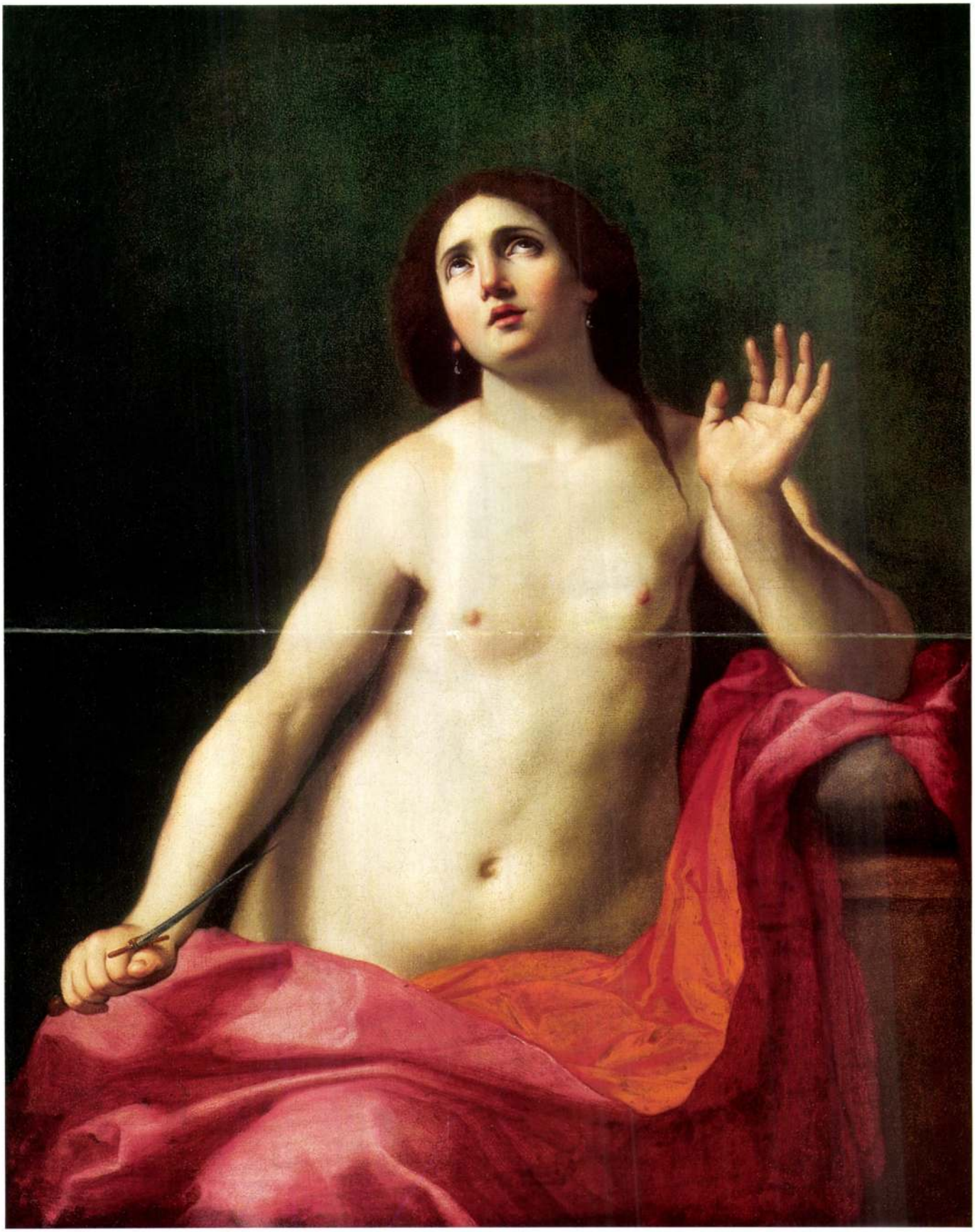

123

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

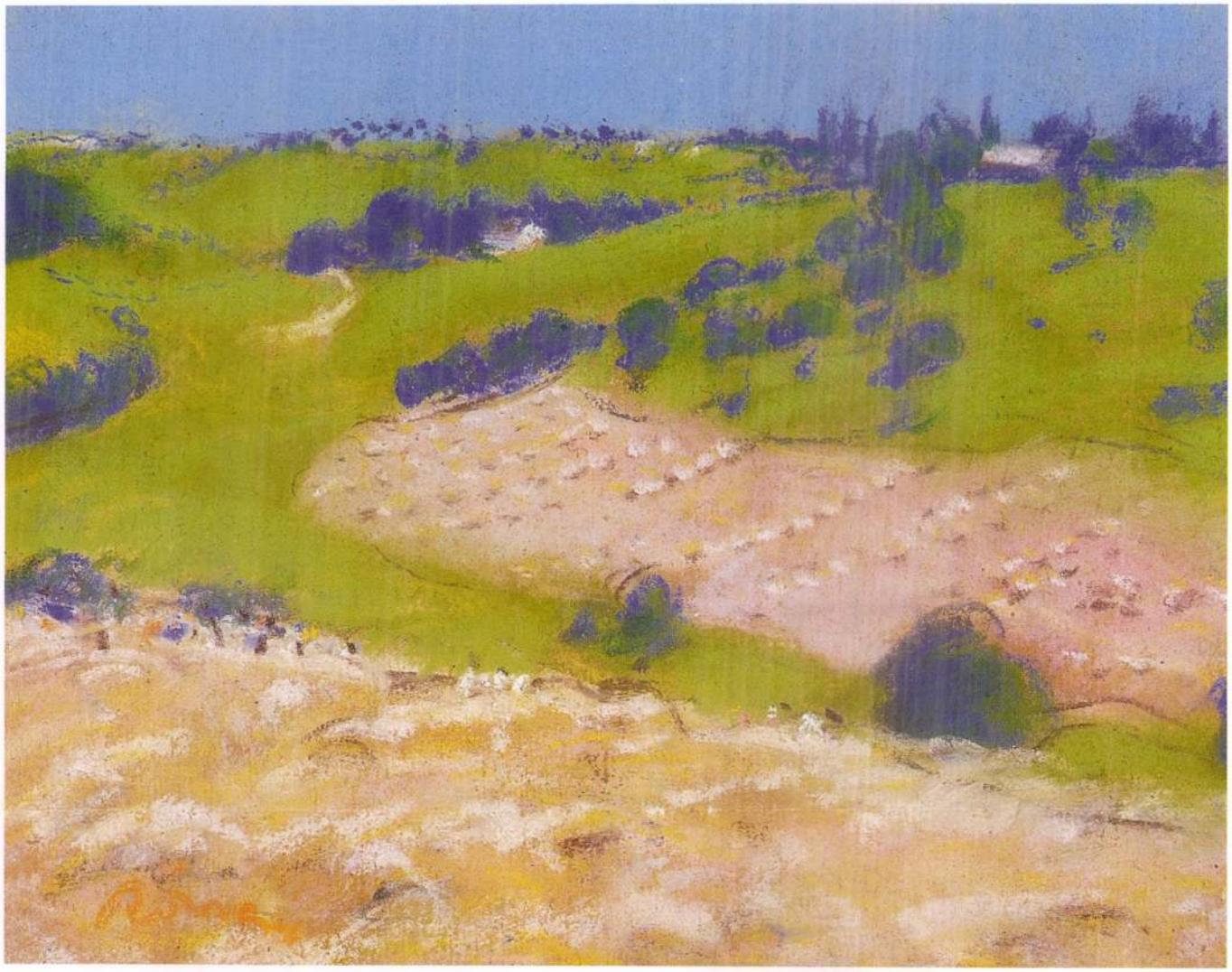

124

124 • RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Tájkép

23 × 28 cm
Pasztell, papír
J. b. l.: Rónai
Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft

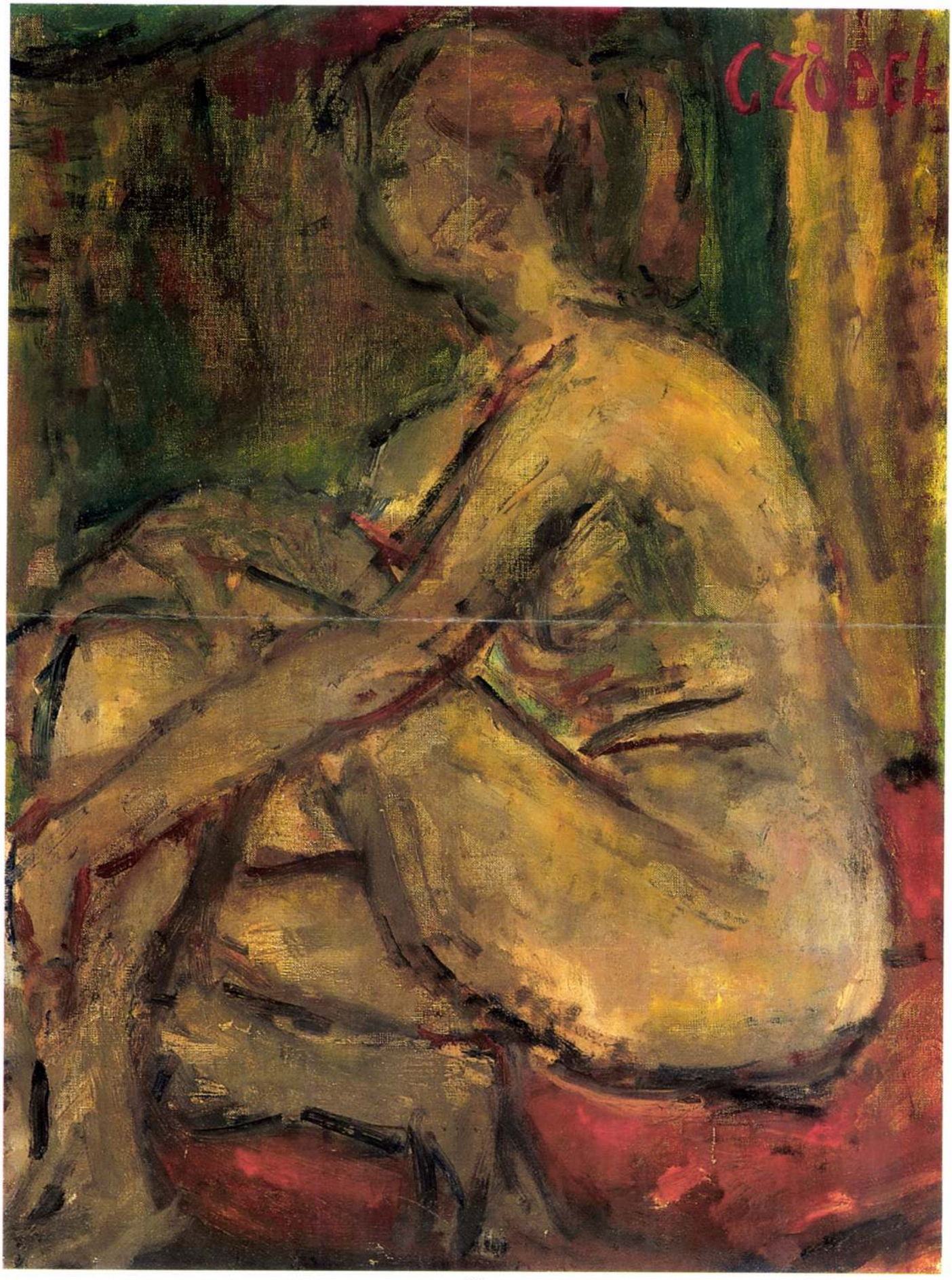
CZÓBEK

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF

150

150 ▪ RIPPL- RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Szundikáló

21 × 15,5 cm
Ceruza, papír
Jelezve jobbra lent: Rónai

Kikiáltási ár: 160 000 Ft

151 ▪ KUNFFY LAJOS (1869–1962)

Kalapos hölgy (Kunffyné képmása)

70 × 54,5 cm
Pasztell, papír
Jelezve balra lent: Kunffy

Kikiáltási ár: 600 000 Ft

187

187 ▪ NYILASY SÁNDOR
(1873–1934)

Olajfa a tenger partján

32 × 41 cm
Olaj, fa
Jelezve jobbra lent: Nyilasy
Hátoldalon: Olajfa a tenger partján

Kikiáltási ár: 80 000 Ft

188

188 ▪ PÁLLIK BÉLA (1845–1908)

Szérűn

65,5 × 115,5 cm
Olaj, vászon
J. n.

Kikiáltási ár: 350 000 Ft

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

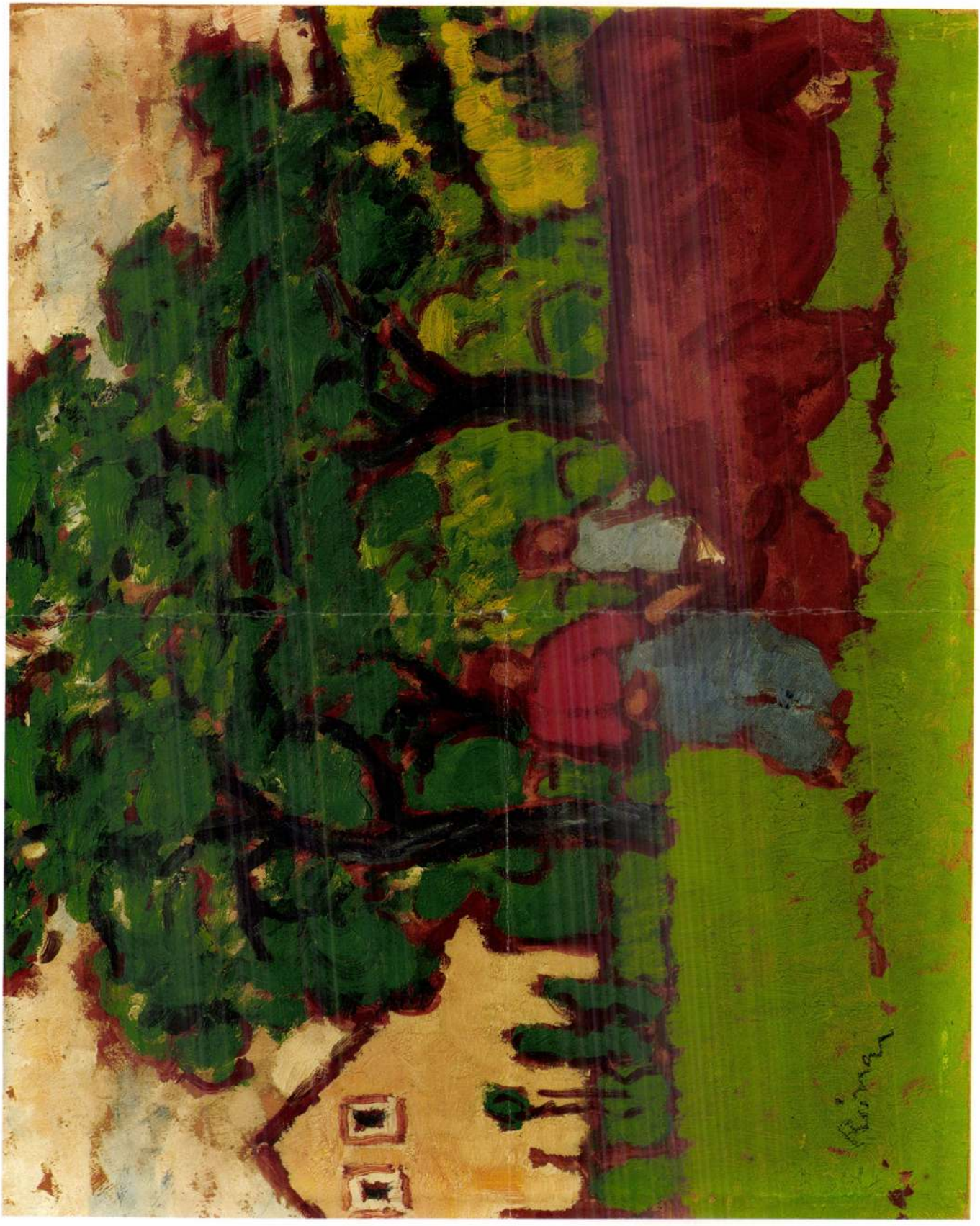

119

120

119 • BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852–1919)

Cseresznyevirágzás

24,5 × 35 cm
Olaj, vászon, kartonon
J. j. l.: Mednyánszky
Kikiáltási ár: 500 000 Ft

120 • EDVI ILLÉS ALADÁR (1870–1958)

Kanyargó patak

65 × 119 cm
Olaj, vászon
J. b. l.: E. Illés A.
Kikiáltási ár: 180 000 Ft

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

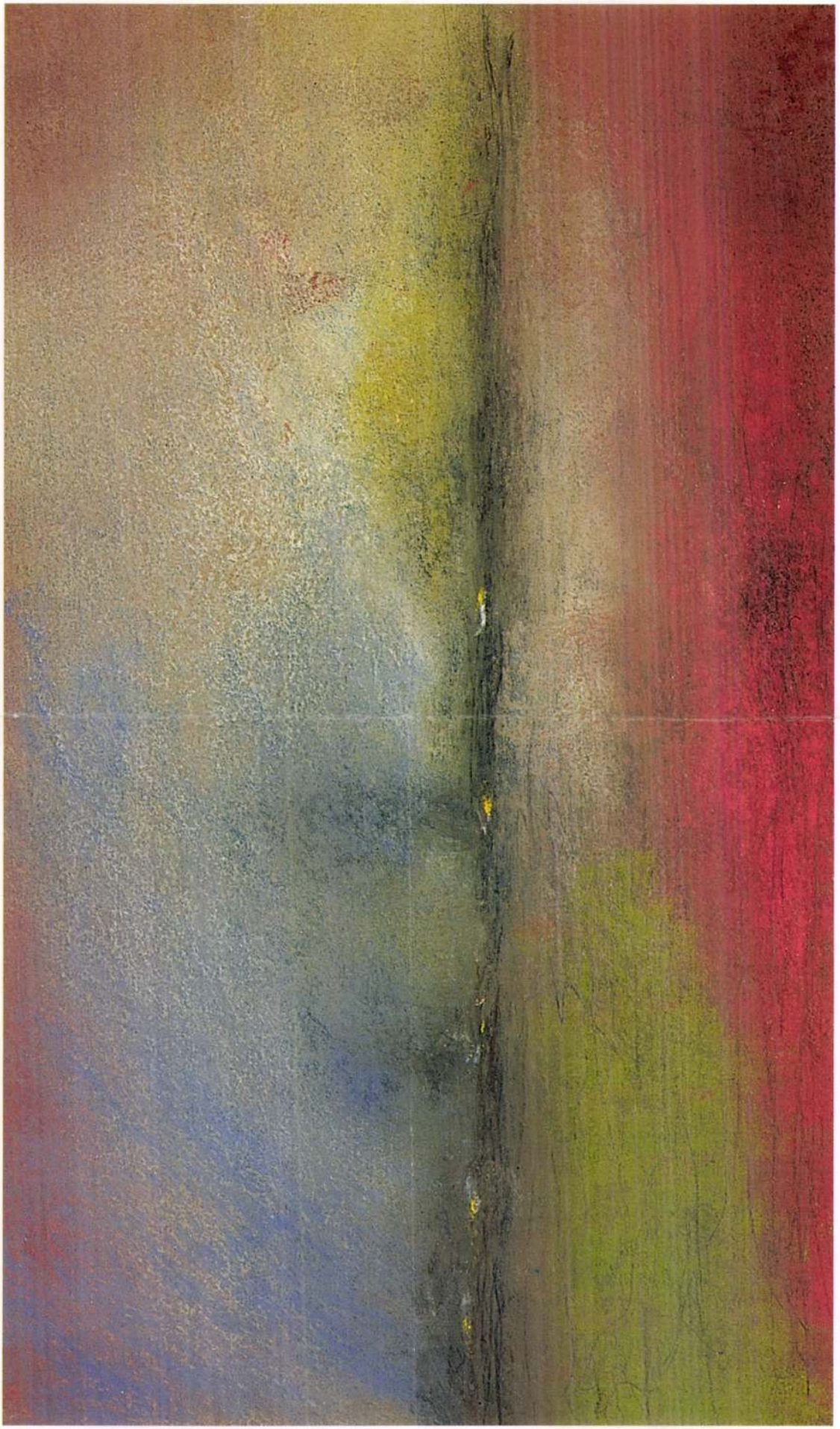

Rippl-Rónai és a szecesszió
iparművészeti kamarakiállítás a Rippl-Rónai Múzeumban

A 19-20. század fordulója az iparművészet nagy korszaka volt. Mindenekelőtt az iparművészetre koncentráló erők stílusteremtő képességének eredményeként született meg és bontakozott ki a szecesszió. Az artisztikum hatását vizsgálták az ember környezetére és körülményeire, és ezek visszahatását a társadalomra. Az ipar- és képzőművészet határait mosták el, egy mindent átfogó stílus jegyében. Az iparművészet felemelése a képzőművészet rangjára, a díszítőművészet és az alkalmazott művészet autonómmá válásával, egyetemes művészi program lett.

Ebbe a művészeti áramlatba kapcsolódik Rippl-Rónai festészeténél kevésbé ismert iparművészeti tevékenysége.

Rippl-Rónai közel másfél évtizedet töltött Párizsban. Szoros kötelék fűzte a Nabis-csoporthoz, a francia art nouveau művészeihez, kiknek minden művészeti ágat egyenrangúsító szemléletét magáévá téve, az iparművészet legkülönbözőbb műfajaiban alkotott, korát messze megelőző szemlélettel. Legnagyobb erőpróbája volt az ún. Andrássy-ebédlő, mely a századforduló összművészetre való törekvésének egyik legkiemelkedőbb alkotása. E megbízása köré csoportosult iparművészeti munkásságának java.

Rippl-Rónai iparművészeti munkái között fontos szerepet játszottak plakátjai és egyéb alkalmazott grafikái. Japános vonalvezetésű, szimbolista tartalmú dekoratív rajzaiban és litográfiáiban tisztán érvényesült az art nouveau vonalkultúrája.

Ma már csak töredékekből rekonstruálható az a sokrétegű tevékenység, melyet Rippl-Rónai az iparművészet területén kifejtett. A kiállítás az országos közgyűjtemények által féltve őrzött alkotásokból válogatva kíván bepillantást engedni Rippl műhelyébe.

H. Bognár Zsuzsa
művészettörténész

Megnyitó:
2001. május 25. péntek 15.00 óra

A kiállítást megnyitja:
Dr. Csenkey Éva művészettörténész, az Iparművészeti Múzeum osztályvezetője

A kiállítás megtekinthető 2001. május 25-től június 30-ig, hétfő kivételével naponta 10-16 óráig a múzeum I. emeleti kamaratermében.

RIPPL - RÓNAI
ÚJ : KAPOSVÁR PROGRAMFÜZET
2001. MÁJUS

RIPPL-RÓNAI ISMERETLEN RAJZAI
kamarakiállítás a Rippl-Rónai Múzeumban

Kaposvári magángyűjteményekből került válogatásra egy negyven darabból álló rajzkollekció, amely nemcsak a közönség számára, de a kutatók előtt is ismeretlen.

A Róma-hegyen élt dr. Martyn Róbert tulajdonából származó lapok némelyikéről maga az orvos sem tudott, mert több mint fél évszázada egy kinyithatatlan kofferben lapultak. A rajzok keletkezése 1914-16 között, az első világháború kezdeti éveire esik. Közös jellemzőjük, hogy a legelérhetőbb iskolás füzetek lapjaira készültek az úti feljegyzések és a motívumgyűjtés gyorsaságával.

A többségük egy franciaországi falu, Issy-l' Eveque lakóit mutatja be, nem csak rajzban, de gyakran szellemes címadások által is. A művész feleségének, Lazarine-nak és nevelt leányának, Anellának a családjáról készített vázlatos ceruzarajzok a hétköznapok keresetlenségével hatnak. A jól megragadott, könnyed karakterfejek személyeinek azonosítása a Rippl-Rónai életkrónikát szélesíti.

Horváth János
művészettörténész

Megnyitó:
2001. május 25. péntek 15.30 óra

Megnyitja:
HORVÁTH JÁNOS
művészettörténész, a Somogy Megyei Múzeum osztályvezetője

A kiállítás megtekinthető 2001. május 25-től június 30-ig, hétfő kivételével naponta 10-16 óráig a múzeum földszinti kamaratermében.

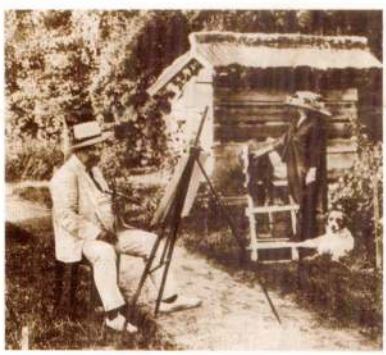

A FESTŐK VÁROSA RENDEZVÉNYSOROZAT IDEJE ALATT A RÓMAHEGYI RIPPL-RÓNAI VILLA **INGYENESEN** LÁTOGATHATÓ.

2001. május 26. szombat

10.00- 21.00 óráig
SZABADTÉRI PROGRAMOK

gyerekeknek:
„FRANCIA DRAZSÉ"
képzőművészeti játszóház
bábelőadás, vetélkedők, bohóc,
artista és képmutogató

nagyobbaknak:
zene, tánc, játék, divatbemutató

Délelőtti műsor:
IFJÚSÁGI FÚVÓSZENEKAR koncertje
LÁDAFIA BÁBSZINHÁZ mesejátéka
LÁTVÁNYSPORT Fesztivál
díjazottjainak bemutatója
TRIXI KREATÍV MOZGÁSSTÚDIÓ
színpadi tánca

Délutáni műsor:
PAPRIKA JANCSI bábelőadás
TRIXI KREATÍV MOZGÁSSTÚDIÓ
BALATON ÜTŐEGYÜTTES
xilofon koncertje
IPARMŰVÉSZETI SZAKKÖZÉPISKOLA
divatbemutatója
FELICHE KAMARAZENEKAR műsora
Somogyi Művészkör Egyesület
DÉRYNÉ VÁNDORSZÍNTÁRSULAT
sanzonestje
VIAGRAS koncert

SZAKMAI PROGRAMOK

14.00 órától
„NEO RÓMAHEGY" címmel
a Kapos Art Egyesület
nyíltszíni installációs kiállítása

17.00 órától
MŰVÉSZTALÁLKOZÓ a Kaposfüredi
Galériában (Kaposfüred, Kisközi u. 63.)

19.00 óra
BRECHT-WEILL-CSÁKÁNYI
Csákányi Eszter zenés műsora
az Együd Árpád Művelődési
Központ nagytermében
Jegyek elővételben a Tourinform
Irodában kaphatók. Jegyár: 800.–

2001. május 27. vasárnap

GYERMEKNAPI KAVALKÁD

9.30 óra
ARANYECSET FUTÓVERSENY

10.00 óra
SZABADTÉRI PROGRAMOK
Közreműködők:
SOMOGYI MŰVÉSZKÖR EGYESÜLET
TOLDI ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS
GIMNÁZIUM táncosai
FREE-TEAM Tánccsoport
TÁNC-JÁTÉK STÚDIÓ

FRANCIA DRAZSÉ – játszóház
ÉLŐBÁBOS TÁRSASJÁTÉK
a városi helytörténeti- kultúrtörténeti
vetélkedőn résztvevő iskolák
csapatainak versenye

UTCATÁRLAT
VÁSÁRI ÁRUSOK
SORSÁTOR

Eső esetén a szabadtéri programokat
az Együd Árpád Művelődési
Központban és a sörsátorban tartjuk.

Rippl-Rónai József Emlékülés a Rippl-Rónai Múzeumban

Rippl-Rónai József festőművész 1861. május 23-án született Kaposvárott. Születésének 140. évfordulóján a művészóriásról elnevezett múzeumban jeles hazai művészettörténészek adnak átfogó képet Rippl-Rónai életéről, képző- és iparművészetéről.

Előadások:

A magyar posztimpresszionizmus – Rippl-Rónai küldetése
Bernáth Mária művészettörténész

Helyszínek és motívumok Rippl-Rónai franciaországi éveiből
Pleszniyy Edit művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria

Rippl-Rónai emberi kapcsolatai levelei tükrében
Földes Mária művészettörténész, Magyar Nemzeti Galéria

A pasztell technika Rippl-Rónai művészetében
Horváth János művészettörténész, Rippl-Rónai Múzeum

Rippl-Rónai és Oskar Kokoschka kapcsolata
Gáspár Ferenc Rippl-Rónai kutató

Az előadások után levetítjük Lakatos István: Munkácsy inasa című, Rippl-Rónai életéről és művészetéről szóló filmjét.

„Az új művészeti törekvések helyesebb értelmezésével, azzal a nagy nyugtalanító és lebilincselő hatással, melyet képeivel kiváltott, az ő művészete sarkallta előbbre a magyar piktúra fejlődését. Annak, hogy most kézzelfoghatólag újjászületésben van a magyar piktúra, hogy – véleményem szerint – először halad egyenes kultúrnyomokon, ehhez az első kövek mozgatását Rippl-Rónai végezte."

Bölöni György

1919) elvakult bírálata; a keresztény világnézet erőteljes propagandája; a földkérdés; a harmincas években a szociális helyzet. A szerző megfogalmazásában a somogyi sajtót – *címadó téma vonatkozásában* – általánosan az jellemezte, hogy „. . . következetesen védelmezték az ellenforradalmi rendszert, és mindent elkövettek az uralkodó osztályok érdekeinek általános érdekként való feltüntetéséért . . . az osztályharc minden formájának elutasításáért".

A kötet legterjedelmesebb tanulmánya (167 oldal) Andrássy Antal tollából származik. A *Fejezetek Somogy megye munkásmozgalmából (1919–1945)* c. munka részletes áttekintést ad a fehérterror somogyi vérengzéséről, a letartóztatásokról, a Tanácsköztársaság idején aktív szerepet vállalt személyeket ért megtorlásokról, sérelmekről. A terror mértékére jellemző: „1919. október 15-én már Somogyban állomásozott 553 tiszt és 8377 altiszt és legénység, amely 4447 puskával, 130 géppuskával, 6 ágyúval és 8 páncélkocsival rendelkezett." Aztán még egy adat: „1919–1920-ban az akkori megye munkássága – Siófokot nem számítjuk ide – mintegy 400–450 mártírt mondhat soraiból." Csak a pedagógusok ellen 242 fegyelmi vizsgálatot indítottak. Az ún. ötös tanács alig fél év alatt 208 személyt ítélt börtönbüntetésre. A megélhetési viszonyok 1919 márciusához képest 50 százalékkal romlottak, a munkanélküliek száma növekvő tendenciát mutatott. Andrássy Antal részletesen vizsgálta a pártok újjászerveződésének, a választások körülményeinek, a somogyi munkásság politikai és bérharcának alakulását. (A bérharc többnyire eredménnyel járt; pl. 1922-ben a cipészek 25, az építőipari munkások 40, a malommunkások 60 százalékos béremelést értek el.) A munkásművelődésről, az SZDP, a szakszervezetek, az illegális kommunista sejtek tevékenységéről, majd a második világháború alatti somogyi munkásmozgalomról írott részben egyaránt érdekfeszítő sorokat olvashatunk.

Egyetértve a szerkesztővel, bizonyos, hogy a kiadvány elősegíti Somogy két világháború közötti történelmének jobb megértését. Széles körű analógiákra ad lehetőséget. *(Az MSZMP Somogy Megyei Bizottságának Oktatási Igazgatósága.)*

CZECZIDLOVSZKY BÉLA

Naplójegyzetek 1942–1943-ból

1942. XII. 3. Majdnem délig alszom. Este a mieink vállalkoznak. Tőlem indulnak el. Egy fiatal szemüveges hadnagy (Szabó) vezeti a gyalogos csoportot. Miközben ők átmentek a Donon, éjjel kiáltás, majd orosz géppisztolysorozat közvetlenül a házunk tövében. Közben az oroszok is átjöttek észrevétlenül. Hólepelben voltak. Azonnal tűz alá vettük őket. Fegyvereink zöme, még a német géppisztoly is csődöt mondott. A mieink vállalkozása miatt zárótüzet nem adhattam. Majd a fellőtt rakéta fényében láttuk a Don jegén visszavonulni őket; egy gyalogost vittek magukkal, akit erős tüzelésünkre a jégen hagytak, meg is sebesült. Járőröm hozta vissza a Don közepéről. Elmondta, hogy az új századparancsnok legénye. Éjjel a fiatal hdgy a körletet járta végig, amikor a házunk tövében lévő bombatölcsérből hóleples alakok rán-

nyából tájékozódhatunk. Kutatásai szerint a közművelődés és a könyvtári szolgáltatás szempontjából szóba jöhető rétegek vonatkozásában nagy különbségek voltak. A megye lakosságának többségét kitevők: a mezőgazdaságból élők lakhelyükből, helyzetükből adódóan eleve a perifériára szorultak, a munkásság jelentékeny részére ugyanaz volt a jellemző. A befogadók többsége a középrétegből (tisztviselő, értelmiségi, iparos, kereskedő stb. középiskolát végzettek közül) került ki. A szerző nagy teret szentelt a különböző típusú könyvtárak tevékenysége bemutatásának.

A korabeli irodalmi, művészeti élet, kapcsolatok, „a helyben képződött művek" bemutatására Laczkó András vállalkozott. Az *Irodalmi-művészeti jelenségek a két világháború között Somogyban* c. tanulmányában plasztikus képet festett a művészetek (és művészek) korabeli törekvéseiről, kapcsolatrendszeréről. Móricz Zsigmond először 1911 végén járt Somogyban, majd 1919 áprilisában. Frissiben megalakult termelőszövetkezetet látogatott meg. „Vizsgálódásai során főként az összefogás érdekelte, az így nyomon követhető átalakulás a gondolkodásban és az emberi magatartásban." Ahogy Laczkó András megfogalmazta, Móricz 1918–1919-es utazásai, somogyi tapasztalatai „. . . . és az ezekre alapozott elképzelései, tervei ismertették föl vele: Magyarország a történelmi fejlődés élére került. »Azt is megfogalmazta, hogy Somogy megye példát adott Magyarországnak . . . «" A húszas évek elején elsőként a színészek találtak magukra. Számos művet mutattak be. Dohnányi Ernő is hangversenyezett Kaposváron (1922), majd Bartók Bélát ünnepelhette a város (1925). Érdekfeszítő a Rippl-Rónai Józsefről és a hozzá fűződő ismeretségek, barátságok körét magába foglaló rész *(A római villa körül)*. Rippl-Rónai megújult művészete szoros kapcsolatban volt az írókhoz való kötődéshez. A művész megfogalmazása szerint „»Ady Bandi állt hozzám a legközelebb. Én szerettem őt, és ő szeretett engem . . . amire büszke vagyok: Ady engem becsült . . . szerettem Móricz Zsigát és Babitsot.«" Laczkó András részletesen foglalkozott a nagy kaposvári művész „utóéletével" (a képeinek sorsával, sírjával, szobrával kapcsolatos problémákra is kitért), majd Szőllősi Ferencnek, a Helikoni-díj nyertesének novelláját, később Babay Józsefnek a regényeit elemezte. A somogyi parasztírók mozgalmáról írt részből megtudhatjuk, hogy Somogyban különböző rendezvényeken megfordult – többek között – Veres Péter, Sinka István. A mozgalom egyik erőssége az volt, hogy a szerzők „. . . nem ragaszkodtak mereven ahhoz, hogy a tagok földművesek legyenek. Volt közöttük kisiparos, falusi mesterember, olykor gyári munkás is." A mozgalom segítője, figyelemmel kísérője, Kovács János, elsőként 16 somogyi parasztköltő verseiből állított össze egy füzetnyire valót. Később a *Parasztírók könyvtára* c. sorozatban 69 parasztíró munkáiból szerkesztettek kötetet. Az említetteken kívül több önálló kiadvány is megjelent. A parasztírók mozgalma a második világháború első éveiben is aktív volt, bár egyre kevesebb találkozóra került sor.

A kötet végén két tanulmányban a somogyi munkásmozgalom egyes kérdéseiről olvashatunk. Paál László *Haladó nézetek és törekvések, baloldali eszmék és mozgalmak tükröződése az ellenforradalmi korszak somogyi sajtójában* c. munkájában a téma szempontjából szóba jöhető megyei sajtó és kiadványok felhasználásával, elemzésével osztályok, osztályharc, munkásmozgalom, földkérdés, középrétegek, eszmék, nézetek témaköreiben vizsgálta a sajtót (kiadványokat). A sajtóban – egyebek között – visszatérő motívum: szovjet- és kommunistaellenesség, a marxizmus, a szociáldemokrácia ócsárlása, antiszemitizmus, a két forradalom (1918,

hetési viszonyait, a munkanélküliség és az ínségmunka főbb jellemzőit. (A dolgozat értékét növelte volna, ha a szerző a keresetek mellett az aktuális piaci árak alakulását is megadja.)

Somogy megye iskoláztatásának, közművelődésének különböző kérdéseiről Varga Gyula, Nárai Gábor, Kálmán András, Sipos Csaba írt. A tanulmányokból kitűnik, hogy a megye pedagógusainak jelentős része a Tanácsköztársaság leverése után komoly veszteséget szenvedett. Meghurcoltatásnak, üldöztetésnek volt kitéve, az egyház visszaszerezte és érvényesítette korábbi jogait. Varga Gyula *Somogy megye elemi népiskoláinak és polgári iskoláinak történeti változásai az ellenforradalmi időszakban (1919–1945)* c. írásában szemléletesen ismertette a tanárok, tanítók társadalmi helyzetét, megélhetési viszonyait, a közmegbecsülés területén elfoglalt szerény helyét, feladatainak sokrétűségét. (A túlterhelés, mellékfoglalkozás, a „mindenesség", az alacsony fizetés már akkor is ismert fogalom volt.) A szerző megállapítása szerint „. . . . Somogy megye tanítóságának nagy többsége kiszolgálta az ellenforradalmi rendszert, hisz a nagybirtokosok és a papok megyéjében csak a magatartásban és gondolkodásban engedelmes tanítóknak volt [helye és] jövője". Ugyanakkor hangsúlyozni kell azt is, hogy a „. . . . megye székhelyén kívül egyetlen községben sem akadt tanító, aki a nyilaskeresztes pártban vagy a nyilas közigazgatásban aktív szerepet vállalt volna".

Az ipar és a kereskedelem szempontjából oly fontos szakmunkásképzés a tanonciskolákban történt. Nárai Gábor *Somogy megye tanoncoktatása a Horthy-korszakban (1919–1944)* c. írásából tudjuk, hogy az oktatásban számottevő változás következett be: a vasárnapra előírt órákat megszüntették, a tanítás csak reggel hét óra után kezdődhetett meg, a délutáni tanítás idejét beszámították a munkaidőbe, nőtt a főhivatású tanárok száma. Ám az is tény, hogy továbbra is egész éven át lehetővé tették a beiratkozást, a felszabadulást sem kötötték dátumhoz. (Ez szinte garantálta a felszínes képzést.) Nárai szerint „. . . . elégtelen bizonyítvánnyal is felszabadították a tanoncot". Az oktatás rovására ment az is, hogy a tanonciskolák mintegy tizedrésze rendelkezett saját iskolai épülettel. Önálló tanári karral működő tanonciskola az egész Dél-Dunántúlon kevés akadt. A tanoncképzés legfőbb színterei a kisipari műhelyek voltak. (Kaposváron nagyüzemi tanoncképzés *is* folyt.) A szerző kitért a tanoncok előképzettségének, létszámának alakulására, az új szakmák megjelenésére, az oktatás feltételeinek módosulására. Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy a tanoncképzés az oktatásügy „mostohagyereke" volt.

Kálmán András *A középfokú iskoláztatás Somogy megyében (1919–1944)* c. tanulmányában a fehérterror időszakában a tanárokat ért megtorlás, zaklatás (elbocsátás), megfigyeltetés kérdéseinek áttekintése után a középiskolák helyével, szerepével, az intézmények tanulóinak összetételével foglalkozott. A képzés jellege a vizsgált időszakban „. . . . rendkívül szűk körű, jól ellátott, magas szintű elitképzés . . . ". A diákok többségét a kisbirtokos (100 kat. hold alatti gazdák, bérlők), kisiparos, tisztviselő szülők gyerekei adták. A parasztság és a városi munkásság gyerekei közül viszonylag kevesen kerültek középfokú intézményekbe. Fontos adatokat találunk a tanárok helyzetére. A szerző kutatásai szerint a középiskolai tanárok sem voltak anyagilag – kellően – megbecsülve. (1930-ban a szolgálati időtől függően 170–200, illetve 300–400 pengő volt a kereset.) Tetemes volt az állásnélküliek száma. A középiskolát végzettek elhelyezkedése sok gonddal járt.

A somogyi közművelődésről és a könyvtári kultúráról Sipos Csaba tanulmá-

törekedtek. Az [1945. évi] agrárforradalomnak már a paraszti birtokviszonyok *helyesebb integrálása* és nivellálása volt a legfőbb következménye."

A Dél-Dunántúl iparának, kereskedelmének, közlekedésének fejlődését jól ismerő T. Mérey Klára ugyancsak terjedelmes tanulmányban foglalta össze kutatásainak eredményeit. A *Somogy megye ipara, kereskedelme és közlekedése 1920–1944* c. – számos térképmelléklettel és táblázattal ellátott – írásában az első világháború és a szerb megszállás alatt keletkezett károk megállapítása után a népességnövekedés, a lakosság foglalkozás szerinti megoszlását vizsgálta. Az *ipar* szerkezetét a szélsőségek jellemezték, a gyáripari üzemek területileg szétszóródtak. Az ún. nagyüzemekben dolgozók száma 1930-ban sem érte el az 1910. évi szintet. A szerző megállapítása szerint 1930-ban – az ipari válság hatására – a nagyvállalatok koncentrációja előrehaladt, „... és egyre inkább azokon a településeken találjuk azokat, ahová a népesség is tömörülni kezdett, és amelyekben az iparosodás jelei egyre hangsúlyozottabban megmutatkoznak". (Tab, Marcali, Csurgó, Nagyatád, Barcs, Szigetvár. A legiparosodottabb település természetesen Kaposvár.) A *kereskedelmet* vizsgálva a szerző azt állapította meg, hogy az ebben az ágazatban dolgozók több mint 30 százaléka élelmiszerrel kereskedett, ezt az állati és mezőgazdasági, majd fonó-szövőipari termékekkel foglalkozók követték. A *közlekedés* fejlesztése a vizsgált időszakban elmaradt a kívánalmaktól. Új vasútvonalak nem épültek, az autóbusz-forgalom gyermekcipőben járt. Taszáron viszont megépült az ország legkorszerűbb repülőtere. A világgazdasági válság leginkább a vas- és fémipart sújtotta, de visszaesett a fonó-szövőipari, illetve az építőanyag-ipari termelés is. A malomipar válsága kihatott az élelmiszer-ipari termelésre. A sörte-, szőr-, gumiipar, a papír- és vegyipar termelése azonban szinte töretlen volt. A kisipar rendkívül színes képet mutatott. A ma már csak hírből ismert szakmák egész sora (szíjgyártó, kefekötő, varga, bocskoros, nyerges, tímár, fűző- és fehérneműkészítő, csizmadia, kocsikészítő, bognár stb.) – zömmel helyi – lakossági igényeket elégített ki. A második világháború alatt az ipari üzemek 30, a gyári munkások 42, a gépek teljesítőképességének 73 százalékát a megyeszékhelyen találjuk. A legerősebb iparág a textilipar, megnőtt a szeszgyárak száma, jó hírnek örvendett a cukorgyár. A közlekedésben a vasút, a közút és a hírközlés fontossága növekedett.

Az említett két szerző (Kanyar József és T. Mérey Klára) tanulmányában foglaltakhoz csatlakozik Paál László írása. A *Demográfiai változások és a szociális struktúra alakulása* c. dolgozatában áttekintette a megye népesedését érintő főbb kérdéseket (egyke, szociális helyzet). Megállapítása szerint a népsűrűség országos viszonylatban a legalacsonyabb Somogyban volt (57,9/km^2; az országos átlag 71,1/km^2), a lakosság 21,7 százaléka lakott külterületen. Általános jelenséggé vált a lakosság csökkenése. A népesség többsége a mezőgazdaságból élt (1920-ban 72,6, 1940-ben 66,4 százalék). A szerző szerint a népességből 26–27 ezerre (7,8 százalék) becsülhető azok száma, akiket az uralkodó osztályhoz lehet sorolni, a kispolgársághoz tartozók száma megközelítőleg 30–35 ezer lehetett, a szellemi foglalkozásúak aránya 1941-ben a lakosság 4,1 százaléka (országos átlag 8,2 százalék). Az ipari dolgozók 45 százaléka magánkisiparos, a kisipari alkalmazottak aránya 43 százalék. A mezőgazdaságból élők megoszlása (1940) nagy eltéréseket mutat. Az önálló birtokosok és bérlők legnagyobb csoportja (még 1941-ben is) az 1–5 kat. holdon gazdálkodóké (17 8559; 37,4%). A szerző részletesen ismertette a mezőgazdaságban, az iparban foglalkoztatottak, a házicselédek stb. kereseti és megél-

történelmi tapasztalataink intenek arra, hogy gondjaink csökkentéséhez, megoldásához a retorikai fordulatok helyett valódi cselekvésre van szükség.

5. Napjaink ellentmondásokkal feszülő világában nem könnyű meghatározni a kultúra helyét és szerepét. A változó feltételek között továbbra is meghatározó kérdés, hogy a művelődés egésze milyen irányú és tartalmú válasz adására képes. Cselekvéseinket a kulturális életben korábban kialakult felfogásaink rögzülése is nehezíti. Márpedig az előrelépés a kultúrában is kiköveteli a lépésváltást. Döntően azért, hogy *valós tényezője, igazi részvényese legyen a társadalmi folyamatoknak.* A gazdasági élet nehézségei kényszerítenek annak felismerésére, hogy a haladásnak kultúrafeltétele is van. Nem elegendő deklarálni nélkülözhetetlenségét, hanem a társadalmi gyakorlatban kell érvényesülésének feltételrendszerét biztosítani. Sorskérdés, hogy igazodási pontokat kereső világunkban hogyan egyeztethető össze a ma – további halasztást nem tűrő – gondjainak megoldása a holnapról való gondoskodással. Alapvető feltétel, hogy a politikai, gazdasági és társadalmi folyamatokkal együttesen kezeljük a kulturális fejlődést. Azon lehet vitatkozni, hogy mikor és hogyan térül meg a szellemi befektetés, de azon nem, hogy szükség van-e rá. A közelmúlt egyik társadalompolitikai kérdésekkel foglalkozó vitájában egy kis bank elnöke így fogalmazott: „A kultúra sokba kerül, de az emberi butaság még többe."

Hiszem, hogy a statisztika megnyugtató idézése helyett inkább azt a nyugtalanító kérdést kell feltennem, van-e arról érdemi információ, hogy az emberi felkészületlenség, az ismeretek részleges hiánya, a kulturálatlanság milyen gazdasági, társadalmi károkat okozott és okoz. Gazdasági, társadalmi helyzetünk azt követeli, hogy a szélesen értelmezett közművelődési programunkat újragondolva ne csak továbbfolytassuk, hanem a megváltozott szükségletek, igények és távlatos elképzelések ismeretében meg is újítsuk.

Amikor napról napra igazi szorongató élet- és munkagondok között élünk, látszólag nem a könyv, az olvasás, a színház, a muzsika, a szórakozás az emberek első gondja, hanem a munka, a megélhetés. De a kultúra értékei élményt nyújtó társadalmi, történelmi felismeréseket, önismeretet, emberismeretet, lélekismeretet adnak, és ezek éppúgy szükségesek, mint maga a munka. Ettől más, gazdagabb, emberibb lesz az életünk s talán a körülvevő világunk is.

Lépésváltás idejét éljük abban az értelemben is, hogy a kultúra területén a mennyiségi hiányok mellett előtérbe kerülnek a minőségi, tartalmi kérdések is. Vannak adataink, hogy milyen a lakosság iskolázottsága, hányan járnak moziba, színházba, hangversenyre, hányan olvasnak, de arról nincs valós képük, hogy mindez milyen műveltségi állapotot takar. Kétségtelen, hogy a társadalom műveltségi állapota történelmi léptékkel mérve az elmúlt évtizedekben jelentősen fejlődött. A hiányok, lemaradások a fejlődés üteméből és minőségéből, olykor szemléleti korlátainkból adódnak. A társadalom értékrendjében az utóbbi két évtizedben, bármilyen hihetetlen, de leértékelődött a művelődés. Ennek a tendenciának a megváltoztatására a kulturális terület önmagában nem képes, ehhez társadalmi felismerés, aktivitás és hatékony erkölcsi, anyagi támogatás szükséges, hiszen a társadalom működőképessége a tét.

Téves felfogások, rossz beidegződések cáfolásának nem lehet tovább az a módja, hogy bizonygatjuk a szélesen értelmezett kultúra fontosságát. Ez védekező,

RIPPL-RONAI József

Somogy XVI. évf. 6.sz. 1988

bocsánatkérő magatartás, amely ebben az évtizedben törvényszerűen kudarcokat, ellentmondásokat, feszültségeket teremtett a művelődésben.

Érdekek megfogalmazásáról és képviseletéről van szó. Ennek érvényt szerezni nem megy az érdekek ütköztetése nélkül, de azt látni kell, hogy a művelődés, a kultúra hosszú távú befektetés, és ennek a helyét kell végre megteremteni társadalmi gyakorlatunkban.

LAGZI ISTVÁN

Gátló és előremutató tényezők Somogyban a Horthy-korszakban

Somogy megye kutatóinak (*Fejezetek Somogy megye történetéből* címmel) újabb értékes kötete jelent meg. Ez is bizonyítja, hogy vidéki könyvkiadó(k) hiányában is országos érdeklődésre számot tartó kiadványokkal lehet gazdagítani a szakirodalmat. A kötet tíz szerző – terjedelmes, gazdag forrásanyag felhasználásával írt – tanulmányát tartalmazza. (Szerkesztette és az előszót írta Suri Károly.) Az említett könyvből a megye mezőgazdaságáról és agrártársadalmáról, iparáról, kereskedelméről, demográfiájáról, iskoláztatásáról, közművelődéséről, irodalmi-művészeti életéről, munkásmozgalmáról tájékozódhatunk.

A Somogy megyei mezőgazdaság és agrártársadalom egyes kérdéseiről Kanyar József értekezett. Statisztikai táblázatokkal ellátott tanulmányában *(Adatok Somogy megye agrárgazdaságának és agrártársadalmának történetéhez a két világháború között)* kiérlelt, fontos gondolatokat olvashatunk a jelenségek hátteréről, a nagybirtok gazdasági és politikai szerepéről, a termelés színvonaláról, a birtokmegoszlásról. A szerző érzékletesen mutatta be azt a folyamatot, melyben a – Tanácsköztársaság leverése után – a nagybirtokosok (földbirtokosok) az élet különböző területein újra meghatározó szerephez jutottak. Nagy teret szentelt a földreform-törvények és rendeletek, a vagyonmegváltási törvény, a földreformnovella megyei végrehajtásának. Utalt arra, hogy az új rendeletek érdemben nem változtatták meg a korábbi állapotokat. Később a megyei állattenyésztés lehetőségének, majd a birtokmegoszlásnak a bemutatása következik. Az agrárreform mint olyan – minden tekintetben – „elsikkadt". A földbirtokmegoszlás népellenes, anakronisztikus jellege nyilvánvaló volt. Gaál Gaszton is kénytelen volt megállapítani: „»A nyomorult falusi ember [. . .] a legjobb akarat mellett is fizetésképtelen. [. . .] A gazdasági leromlottság az elpauperizálódás, az éhezés és a rongyokban járás a vidéken már oly méreteket öltött, hogy az már ijesztő«." Érdemes még az SZDP Kaposváron tartott gyűlésén (1934) elhangzottakból is idézni. „»Ma válság van, nyomorúság van, de azért vannak még 40 ezer holdak, vannak még 10 ezer holdak nagy mennyiségben. Éppen Somogy vármegyében is. *Ellenben csináltunk földreformot, amely földreform nem jelent semmit!«*" A szerző megállapítása szerint a két világháború közötti agrárreformok „. . . a földbirtokok *»helyesebb« megoszlására*

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

MAGYAR NEMZET

1021 Rippl-Rónai

Magyar Nemzet

Látogatás a 85 éves Bálint Lajosnál

Nincs olyan főpróba, ahol ne volna ott, nincs olyan színház, ahol ne hallgatnák meg észrevételeit. Az elmúlt években két könyve jelent meg a 85 esztendős *Bálint* Lajosnak — „Lulu" bácsinak.

Érettségi előtt állt a Barcsay utcai gimnáziumban, amikor egy volt iskolatársa — az akkor már első éves egyetemista Benedek Marcell — meghívására meghallgatta a Nemzeti Színház egy fiatal rendezőjének, Hevesi Sándornak az előadását a színház új áramlatairól. 1904. március 15-e lévén, az Andrássy út (ahol az előadást tartották) fel volt lobogózva. A gimnazista — egy tímársegéd fia, özvegy édesanyja támasza — az előadás után az Andrássy úton sétált barátjával és annak barátaival: Bánóczi László és Lukács György első éves jogászokkal. A három „idősebb" ifjú akkor már elhatározta, új fórumot teremt a patétikus szavalásban, illetve kommersz frivolságokban megrekedt magyar színjátszásnak. Hevesit is azért hallgatták meg, mert Benedek Marcell azt hallotta, ez a fiatal szakember valójában azt akarja, amit ők.

Tháliások a Balszélfogóban

— Benedek már másnap felkereste Hevesit —, mondja a Rajk László utcai, könyvekkel bélelt szobában Bálint Lajos, — és három hét múlva a *„Thália"* már színészmeghallgatást tartott a Bristolban. Ezen én, a gimnazista, mint írnok, titkár és — meghallgatott vettem részt. Főiskolát nem végzett, színészambíciójú fiatalemberek jelentkeztek. Egyiküket — Somlay Artúrnak hívták. Egy másik fiatalember: Törzs Jenő...

Bálint Lajos közben letette az érettségit, és mert jogászbarátai is átmentek a bölcsész karra, ő is bölcsész lett. Ugyanakkor azonban 19 évesen, egy menhelyi aggastyánt játszott a különböző helyiségekben (a többi között a „Folies Caprice" mulatóban) szereplő „Thália" egyik legnagyobb sikerében, Heijermans *Remény* című szocialista tendenciájú drámájában.

— A darabot Hevesi nem egyedül rendezte, hanem — mint több más, szép és bátor darabot is — Moly Tamással együtt. Nagyobb rejtély, mint azok, amelyeket Moly későbbi krimijeinek detektívhőse, „Vörösbegy" oldott meg: hol és mikor tört el a lelkes és művelt „tháliás", akivel különben szívesen vitatkozott, a „Balszélfogó"-ban, a fiatal Lukács György is.

A „Balszélfogó" törzsasztal volt a Baross-kávéházban, — balra a bejárattól. A „Thália" tagjai is szívesen látogatták.

— Tévedtem egyik könyvemben, hogy a törzsasztalt Pethes Imre alapította. Mi valóban Pethes kedvéért kezdtünk odajárni, aki akkoriban szerződött a Nemzeti Színházhoz. Óbenne azt a színészt láttuk, aki megteremti a Vígszínházban kialakult közvetlen beszédmód és a Nemzetire feladatként váró klasszikus repertoár szintézisét. Az asztalt azonban egy fiatal újságíró alapította, aki a szomszéd házban lakott, Márkus László. Ő is, Moly is az egyetemista Lukács szűkebb köréhez tartozott, és meggyőződésem szerint már 1905-ben bizonyos inspirációkkal szolgáltak neki későbbi művéhez, „A modern dráma fejlődésének történeté"-hez.

A „Thália" számára dramaturgi munkát vállaló Lukács csak egy-egy órát töltött a kávéházban. Ellentétben velem — mosolyog „Lulu bácsi" —, aki gyakran délelőttönként is a „Juszuf" főpincér által illetéktelenektől óvott, üres asztal mellett ültem. Ott voltam — nem az egyetemen, ahol lennem kellett volna — és azokat a Lukácstól kölcsönkapott német és francia könyveket olvastam, amelyek professzoraim egy részét feltétlenül megbotránkoztatták volna. Például Max Weber munkáit. Szellemi táplálékkal tehát Lukács György *látott el*, a fizikait viszont — egy habos kávé és két briós erejéig — gyakran a már említett titűnő „Juszuf" hitelezte.

Egy elfelejtett ember

Pethes Imre hamarosan a „Pannóniá"-ba tette át székhelyét. Itt ugyanis külön törzsasztaluk volt a Nemzetiben uralkodó, Szacsvay vezette maradiaknak és Pethes, Ódry, Hevesi, a Nemzeti akkoriban csapatba szerveződő „modernjei" dacosan a Szacsvay-asztallal szemben gyülekeztek. A „Balszélfogó"-t azonban — egyelőre még — nem vitte széjjel a szél. Ott ült évekig délutánonként Márkus, Márffy Ödön, Gulácsy Lajos, Kós Károly és még valaki, akiről azonban külön kell szólni.

— Kós Károlyról, az erdélyi íróról van szó?

— Igen, de az író akkoriban építészhallgató volt, és az Állatkert pavilonjainak egyik tervezője. Nem tartozott szorosan a „Thália"-hoz, de sokat vitatkozott a „Thália" díszlettervezőivel, Márffyval és Gulácsyval, a modern díszletek térhatásáról. És különben is nagyon lelkesedett azért, ahogyan Hevesi a korszerű, a romantikától megszabadított Shakespeare-t, Márkus meg az addig Magyarországon elhanyagolt Ibsent a magyar színház és közönség számára felfedezte. Úgy, hogy — szerintem — három „tháliás" van meg még a régi csapatból. Két „belső ember": Kürthy György barátom, a kiváló színész és író, és szerénységem, akik Budapesten élünk, s egy „külső": Kós Károly, aki Kolozsvárt lakik. Kós társa a székely fatornyú állatpavilonok építésében szintén egy műegyetemista volt, Zrumetzky Dezsőnek hívták. Nos, róla kellett szólnom, és nemcsak azért, mert fiatalon halt meg és elfeledték, hanem mert sokoldalú, remek ember volt: mindenben érdekelte. Talán ő kiáltott fel először azokkal a szavakkal, amelyekkel (az első szó helyébe „akkoriban"-t helyezve) új könyvemet is kezdtem: *„Mostanában minden nap egy új riadó"*.

Ami Bálint Lajos új, nemrégiben befejezett — és a kiadónak már átadott — könyvét, illetve kéziratát illeti, az 220 gépelt oldal és ideiglenes címe: *„Ecset és véső"*. Ugyanis festőkről és szobrászokról szól, azokról, akikkel „Lulu bácsi" nem egyszerűen találkozott, hanem akiknek heroldja, barátja volt. A „Thália" ifjú titkára ugyanis újságíró lett, először színházi kritikus, majd képzőművészeti kritikákat és reflexiókat írt húsz éven át. Egyetemista kora képzőművész barátai — Márffy, Gulácsy, Zrumetzky — mellett ekkoriban került közeli kapcsolatba új könyve hőseivel: Iványi-Grünwald Bélával, Berény Róberttel, Tihanyi Lajossal, Beck Ö. Fülöppel, Medgyessy Ferenccel és Rippl-Rónai Józseffel.

Ceruzarajz

— De még hadd térjek vissza egy pillanatra a „Balszélfogó"-ra. 1919-ben az „asztal" a Lukács György vezette Közoktatásügyi Népbiztosságon találkozott. Ott voltunk, akik éltünk, akiket megkímélt a háború. Én — talán mert annak idején oly szorgalmasan olvasgattam a kölcsönkönyveket — egy nagy népszórakoztató társulat vezetője lettem.

Bálint Lajos szobájában sok a könyv. Egy csomó egészen új, a világ különböző tájain mostanában kiadott könyv, folyóirat is béleli a szobát. Képeket, metszeteket is látunk a zsúfolt szobában: az ágya fölötti falrészen azonban csak egyetlen kifejező rajz van. Keletkezésének időpontja: 1917, modellje a szoba gazdája, alkotója pedig Rippl-Rónai. A „Világ" törzsasztalánál készült és azt a pillanatot „fogja meg", hogy B. L. olvas valamit és nem nagyon tetszik neki az, amit olvas. E nemtetszés mögött azonban mélyebb mondanivaló van: a szenvedélyes *érdeklődés* mondanivalója. Pedig csak egy ceruzarajz, csak egy pillanatkép. „Csak" éppen *„Rippli"* ceruzája alatt született...

(antal)

szkvában hajóst

hetségüket, tudásukat és bátorságukat beleadták ebbe a repülésbe. Mindaddig hallottuk derűlátással teli hangjukat, amíg bátor szívük meg nem szűnt dobogni. *Hőstettük mindannyiunk számára példa arra, hogyan kell önfeláldozóan szolgálni a hazát* — mondotta Satalov.

A gyászünnepség befejeztével a virágokkal borított urnákat a párt és a kormány vezetői, kozmonauták és a légierő tisztjei emelték fel. Díszsortűz közepette helyezték el a három űrhajós hamvait a Kreml falában, ahol Gagarin és Komarov hamvai is vannak. A díszsortűz után a szovjet himnusz hangjai csendültek fel, majd a gyászszertartás végén a moszkvai helyőrség alakulatai vonultak el utolsó tisztelgésül a hősök sírja előtt.

Mit ad nekünk a világűr meghódítása?

Vlagyiszlav Volkov utolsó interjújából

A tragikus hirtelenséggel elhunyt három szovjet űrhajós temetését követő órákban az Izvesztyija nyilvánosságra hozta Vlagyiszlav Volkov magnetofonra mondott utolsó interjúját.

Vlagyiszlav Volkov szavait az űrrepülés megkezdése előtt a lap tudósítója, B. Konovalov rögzítette.

Részletek a hősi halált halt kozmonauta magnetofonra mondott interjújából.

— ...Mi a boldogság?... Boldogságot jelent számomra, hogy szeretem a munkámat, hogy érzem, szükség van rám... A legmagasabb rendű boldogság, hogy egy jelentős ügy érdekében dolgozom, ez a legnagyobb öröm, amit ember egyáltalán érezhet...

— ...Mit ad nekünk végül is a világűr meghódítása?... Az emberek tudásanyagának lényeges kiszélesítését a Föld körüli kozmikus térségről... Ez feltétlenül hatást gyakorol az egész Föld emberiségének életére, nemcsak a mi népünk, az egész Föld népének életére... A kozmikus berendezések, amelyek a közeljövőben és a távoli jövőben a Föld körüli útra indulnak, rendkívül sok népgazdasági feladat megoldásához adnak segítséget... Ez majd nagymértékben megkönnyíti azt a nehéz és bonyolult munkát, amit ma az ember a Földön végez, lehetővé teszi, hogy a Földön az élet még szebb legyen... Ami a távoli jövőt illeti, nekem úgy tűnik, hogy az ember feltétlenül arra törekszik majd, hogy az űrrepülések folyamán más naprendszerek felé is eljusson, de ez természetesen nagy erőfeszítést és hosszú időt követel... Sajnos, valószínű, hogy mi ezt már nem érjük meg, de gyermekeink és unokáink, erről meg vagyok győződve, megérik azt a napot, amikor az emberiség más naprendszerek meghódításába kezd... Én sok embernek tartozom és sok embernek vagyok hálás, elsősorban szüleimnek tartozom hálával, mindenekelőtt apámnak..., apám nagyszerű ember, egész életét a repülésnek szentelte...

A hat hasábon közölt interjú fölött fénykép. Gyászoló szovjet emberek. A Vörös téren állnak, ahol Vlagyiszlav Volkovot és két hős társát temetik, azokat, akik a boldogságra vágytak és az emberiség boldogabb jövőjéért áldozták életüket.

H. B. L.

Magyar vezetők részvétlátogatása

A Szojuz—11 űrhajósainak — Georgij Dobrovolszkij alezredesnek, Vlagyiszlav Volkov fedélzeti mérnöknek és Viktor Pacajev kísérletező mérnöknek — a Szovjetunió hőseinek tragikus elhunyta alkalmából pénteken magyar párt- és állami vezetők keresték fel a Szovjetunió budapesti nagykövetségét és őszinte együttérzésüket fejezték ki Alekszandr Mihajlovics Szorokin követtanácsosnak abban a gyászban, amely a Szovjetuniót és népét érte a kozmonauták halálával.

Az MSZMP Központi Bizottsága, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa, a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány nevében *Kádár* János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára, *Losonczi* Pál, az Elnöki Tanács elnöke, *Fock* Jenő, a kormány elnöke, továbbá *Péter* János külügyminiszter fejezte ki részvétét. Lerótta kegyeletét a magyar politikai, állami és társadalmi élet sok ismert személyisége is, valamint a Budapesten akkreditált diplomácia képviseletek számos vezetője és tagja.

A legbonyolultabb repülésre is készen állunk

Szovjet űrhajósok nyílt levele

A szovjet fővárosban közzétették a Szovjetunió űrhajós-pilótáinak nyílt levelét, amelyben az űrhajósok kijelentik: „E valamennyiünk számára oly gyászos napokban arra gondolunk, hogy méltó módon folytassuk azt az ügyet, amelyet elsőként Jurij Gagarin kezdett meg."

„Tudjuk, hogy utunk nehéz és tele van buktatókkal, de soha nem kételkedtünk választásunk helyességében és mindig készen állunk bármely, akár a legbonyolultabb repülés végrehajtására. Szilárd meggyőződésünk, hogy *az, ami történt, nem tartóztathatja fel a kozmikus technika továbbfejlesztését és tökéletesítését, az embernek azt a törekvését, hogy kijusson a világűrbe, megismerje a világmindenség titkait.*"

Georgij Dobrovolszkij, Vlagyiszlav Volkov és Viktor Pacajev életüket vesztették. „Ma búcsút veszünk tehetséges és bátor társainktól. Szívünket azonban nemcsak a gyász tölti el, hanem büszkeség is azért, amit ők tettek a hazáért, — a világűrben tett útjukon."

„A Szaljut orbitális űrállomás legénysége minden idők leghosszabb időtartamú űrrepülése során sikerrel végezte el a kísérleteket és az új űrkomplexum szerkezeteinek, berendezéseinek, fedélzeti rendszereinek és tudományos készülékeinek további kidolgozásával kapcsolatos feladatokat. Minden eddiginél jobban láthatók most azok a grandiózus lehetőségek, amelyeket a Föld körüli pályán mozgó űrállomások nyitnak meg az emberiség előtt."

„Az űrhajósok a lehető legnagyobb pontossággal hajtották végre a repülési programot. A Szaljut-állomás egyik kört a másik után tette meg bolygónk körül. Személyzete pedig mind újabb és újabb adatokat továbbított a Földre, s ezek lehetővé teszik számunkra, hogy tovább haladjunk, tovább fejlesszük az űrkutatást."

„Ők hárman, akik közeli barátaink voltak, nagyon különböztek egymástól jellemükben és vérmérsékletükben. Rendelkeztek azonban *számos közös vonással is.* Mindenekelőtt *határtalan szeretettel a haza iránt, óriási akaraterővel és összpontosító képességgel* Mindannyian fáradhatatlanul törekedtek a szüntelen tökéletesítésre és törhetetlen odaadás jellemezte őket a világűr iránt."

Az űrhajósok által lakott orbitális űrállomás megteremtése az űrkutatás egyik legfontosabb feladata, kozmikus technikájuk fejlesztésének szükségszerű szakasza. A lakott orbitális űrállomások teszik lehetővé a kozmikus kutatás minőségileg magasabb szintre emelését.

„Az SZKP Központi Bizottsága, a szovjet kormány és egész népünk bizonyos lehet abban, hogy mi valamennyien — azok akik már jártak a világűrben, s azok is, akik csak ezután emelkednek fel oda — mindent el fogunk követni annak érdekében, hogy még inkább erősítsük és öregbítsük szocialista hazánk tündöklő kozmikus dicsőségét" — írják nyílt levelükben a szovjet űrhajóspilóták.

Nemzet Magyar Nemzet 1985. 1. 7. 7

Rippl-Rónai József és Kner Imre levélváltása

Amikor fellapozzuk a *Haiman* György által szerkesztett *A Kner-nyomda nyomtatványainak tükrében 1882—1944* (Bp. 1982) című kiadványt, akkor sem a nyomdatörténeti, sem a bibliográfiai részben nem találjuk Rippl-Rónai József nevét. Nyilván azért, mert nem volt reá vonatkozó adat. Pedig a húszas évek elején szó volt arról, hogy Kner Imre, a festő közreműködésével (rajzával) jelentet meg majd egy könyvet. Ez a terv nyilván hosszabb ideje élő kapcsolatot takart. Ezt erősítette a Könyves Kálmán Műkiadó cég, amelynek vezetőjét, Horváth Gézát mindketten ismerték.

1.

Az 1921 elején keltezett Rippl-Rónai-levél mindenesetre már első mondatával azt bizonyítja, hogy élénk levelezés folyt közöttük.

„1. Kelenhegyi út 12—14.
1921. febr. 28.

Éppen egy hónap óta akarok írni. Válaszolni (!), megköszönni a szép könyveket, a beígért italt és egy albumszerű dolog esetleges kiadását.

Akármiről fogunk beszélni (én is azt hittem mindég, hogy a Kagál lesz a legalkalmasabb hely), de ajánlanám — már a rajz miatt is! —, hogy találkozzunk nálam egyik d. e. 11 órakor, ha bejön Gyomáról.

Nem értek a pakoláshoz, nem szeretek a postára menni, de azt sem szeretném, hogy túlságos nyúlékony legyen a mi esetünk. Végezzünk! Üssük nyélbe a kiadandó rajz könyvet — úgy érzem, hogy most nem idegenkednek az ilyesmitől az emberek.

Úgy emlékszem, hogy valami felette jó füstölt sonkáról és más effajtákról is esett szó — ezekért is cserélnék egy rajzot.

Kedves Barátom Kner Izidort üdvözlöm szeretettel és meleg kézszorítással:

Rippl-Rónai József"

Az említett kötet mellett nem elhanyagolható motívum az étel említése. Az ínséges években — emlékezett Haiman György — Knerék budapesti ismerőseiket, barátaikat gyomai sonkával, kisüsti pálinkával támogatták. A csomagok rendszerint a fővárosi fogyasztási adófináncok megkerülésével Haimanék ferencvárosi lakására futottak be, s onnan kézitáskákban továbbították.

2.

Nemcsak Budapest és Gyoma között fordultak levelek. Harmadik pontként bekapcsolódott a kaposvári Róma Villa. Innen küldte tussal írt válaszát 1922 tavaszán a festő.

„Kaposvár, Somogy, Róma Villa 26/III.

Sajnálom, de akkor nem voltam otthon — egészen kivételesen — legalább az ígért rajzot átadhattam volna. Köszönöm a finom italt, ami egy szép költeménnyel is felér.

Kedves Barátom! A másik dolgot, ahogy ajánlja, nem lehet megoldani abban a formában. Ha törik, ha szakad, el kell jönnie hozzám, ha máskor nem, úgy a Kagál este után. Így is lesz, mert dolgaimra nagyon kényes vagyok, egy könnyen nem adom ki kezeim közül még a Herkó Péternek sem. Nagyon kényes portékák, többnyire pásztelképek, amelyek a lelkemből fakadtak. Értékesek nekem.

Önnek, szívem, látni kell az egész anyagot — (mert a kiadandó albumra gondolok). Nagyon meggondolva, jól kiválasztva, még jobban megbeszélve fogjuk napfényre hozni az újszülöttet. Nekem lelki szükség egy új kiadás. Az, hogy erre ráadjam a fejem, szükséges az az érzés, hogy azt éppen az Ön híres nyomdája csinálja. Különben nem is gondoltam már ilyenre. Így még lehetséges.

A bizományba teendő képek elárusítása egyelőre nem aktuális, mert e tekintetben meg van kötve a kezem. Különben a sonkás cserét a fenti időben megcsináljuk. Híve, tisztelője:

Rippl-Rónai József.

Ha felmegyek életjelt adok magamról."

Nemcsak a szokásos csomagok megérkezését nyugtázta. Hanem említette a Kagál társaságot is, ahová Kner Izidor rendszeresen feljárt Gyomáról. Nyilván többször találkoztak ott, hiszen a Kagál és Rippl-Rónai egyénisége között volt affinitás. Egyébként a Kagál az Európai kávéház egyik fülkéjében találkozó társaság volt. Az elnevezés alapját a „kohol" (község) héber szó adta, azt ferdítették rejtelmes, de fonetikailag tetszetős védjeggyé a tagok. Őket sok minden fogta össze. Leginkább a vacsorák, amit Bálóné asszony konyhájáról fogyasztottak. Az erdélyi fejedelmi udvarok étkezéséhez hasonlóan áldoztak a konyhaművészetnek. Az alapítók így joggal beszélhettek „anyagi és szellemi konyháról" a Kagál körül. A szokásos hétfői esték néha valóságos szimpozionok lettek irodalomról és művészetről. A tagok névsorában szerepelt Kozma Andor, Ambrus Zoltán, Székely Ferenc, Szép Ernő, Garay Ákos, Homicskó Athanáz, Ágai Rudolf. Volt idő, amikor a Kagál hölgyvendégeket, színielőadásokat, tárlatokat, rendezett. Ágai szerint „felejthetetlen cécókat", miknek aztán a tagok családi élete vetett véget.

3.

Van olyan adat, hogy a Kner-féle csomagokat Rippl-Rónai rajzzal vagy képpel viszonozta. Ezek nagy valószínűséggel a család műértő tagjához, Kner Imréhez kerültek, de a történelem viharait nem élték túl.

Megmaradt viszont az a válaszlevél, amit a tervezett könyvről küldött:

„22. Április 23. —
Kedves Barátom Uram!
Kedves Mester!

Szívből utálom Pestet és több mint egy éve nem jártam odafönt. Emiatt nem volt más alkalmam arra, hogy a régen megígért rajzért magam jelentkezzem és azt átvegyem.

Most azonban részben alkalmam is van erre, részben pedig szükségem is lenne reá.

E sorok átadója, Hevessy Iván úr három kis művészeti könyvet írt, amely nemsokára meg fog jelenni kiadásomban. A három kis könyv közül az első az impresszionizmust, a második a posztimpresszionizmust, a harmadik pedig a legújabb irányokat fogja ismertetni, igen jó kiállításban, a világhírű mesterek műveinek jó reprodukcióival.

Nagyon szeretnénk, ha az első kötetet önnek, aki a magyar művészet egyik reprezentatív man-je egy műve ékesítené. Mégpedig azt szeretnénk, ha a könyv címlapjára kerülne egy jellegzetes skizze, tanulmánya, vázlata, amely mintegy címere lenne a vállalkozásnak. Igazi nagy nyeresége lenne ez a könyvnek, és egyik legszebb dísze.

Azt gondoltuk, hogy Hevessy úr, ki maga válogatja össze a könyvek képanyagát, kiválaszthatná helyettem az ígért rajzot, s mindjárt olyat választhatna, amelyik reprodukcióban is szépen hatna és alkalmas lenne a könyv címlapjára.

Igen kérem, ha csak teheti, teljesítse ezt a kérést, amelyet szívesen vagyunk hajlandók új kiadványaink néhány szép példányának a megküldésével viszonozni. Természetesen a három kis művészeti könyv tiszteletpéldányai is rendelkezésére fognak állani.

Legyen szabad remélni, hogy e kérés teljesítésének nem lesz akadálya és maradok

őszinte baráti üdvözlettel régi híve

Kner Imre

Nagyságos
Rippl-Rónai József
festőművész úrnak
Budapesten"

A három levél nem csupán a közvetlen kapcsolatot bizonyítja Rippl-Rónai és a Kner család között. Fontosabb, hogy közös munkáról esett szó. Csak sajnálkozhatunk azon, hogy nem született meg a kötet.

Laczkó András

SPO

Földrészeken át

Ezüstérmes a Taróczy, Günthardt teniszpáros

A szakemberek alaposan csődöt mondtak tippjeikkel Londonban, a teniszpáros világbajnokság esélyeinek latolgatásakor. A zöm az aranyérem legfőbb esélyeseként a *Fibak*, S. *Mayer* lengyel, amerikai párt jelölte meg, aztán — Fibakék már az elődöntőben — alapos leckét kaptak az idén feltűnt két 21 éves amerikaitól. *Flachtól* és *Segusótól*. A két főiskolás aztán folytatta kitűnő szereplését a döntőben is, ahol a volt kétszeres aranyérmes *Taróczy, Günthardt* magyar—svájci párt győzték le 6:3, 3:6, 6:3, 6:0 arányban. Segusóék a második szettől eltekintve kiválóan, a végén pedig ellenállhatatlanul játszottak.

Taróczyék azonban ezt megelőzően *két ragyogó győzelemmel* jutottak el a döntőig. Pénteken, a késő éjszakai órákban a múlt évi bajnok csehszlovák Smid, Slozil pár kiverésével az elődöntőbe kerültek (6:3, 6:3, 8:6). Különösen a harmadik játszma volt izgalmas, ahol 6:6 után a rövidített játékban három kihagyott mérkőzéslabda után a negyediket értékesítették.

A döntőbe jutásért a *Curren, Denton* dél-afrikai—amerikai kettős ellen léptek pályára és 6:4, 3:6, 6:3, 6:2 arányban nyertek. Az első és második játék különösebb látványosság nélkül telt el, rendszerint már az első labda után születtek a pontok. A másik két játszma aztán — Taróczyék jóvoltából — sokkal látványosabb, színvonalasabb lett a küzdelem.

A nagy bravúr — a harmadik világbajnoki arany megszerzése — nem sikerült ugyan, de a második hely megszerzése is nagy teljesítmény!

Nagyot esett viszont a nézőszám az NSZK-ban. A Bundesliga meccseit 1984 őszén összesen hárommillióan látták, az átlag 20 400. Az újdonsült Európa-bajnok Franciaország labdarúgása szintén gondokkal küzd, hiszen az elmúlt esztendőhöz képest 10 százalékos a visszaesés. (Fernand *Sastre*, a szövetség vezetője: „A szurkolók jóllaktak az EB-mérkőzéseken, túlságosan is hozzászoktak a világlogatotthoz, nehezen zökkennek vissza a mindennapokba, a bajnokságba. Különben is, sok a tévéközvetítés, s nagyon hiányzik a külföldre szerződött Platini.")

Anglia ismét visszacsalogatta a stadionokba a nézőket — Olaszország mellett egyedül itt tapasztalható a nézőszám emelkedése. Az I. ligában egy év alatt 400 ezerrel emelkedett a nézőszám, a legtöbb szurkolót a Videoton UEFA Kupa ellenfele, a Manchester United mondhatja magáénak, mérkőzésein átlagosan 42 ezer néző van jelen.

Míg Spanyolország, Dánia, Franciaország, Belgium, Hollandia és a többi európai ország az olaszokat irigyli a mindig magas, s még most is rohamosan emelkedő nézőszám miatt, addig mi, magyarok jószerivel annak is örülnénk, ha az irigykedő országok átlagait elérnénk. Nálunk ugyanis a reménytkeltő eredményeket hozó futballőszön 7000 alatt maradt az NB I-es mérkőzések átlaga, s 2650 volt a II. osztály találkozóinak átlagnézőszáma.

Palace-ban rendezett mérkőzéssorozaton tizenhat csapat vett részt és a mezőny erősségét jelzi, hogy a csehszlovák Slovan Bratislava lett az utolsó, márpedig a pozsonyiaknak jó csapatuk van. (Mindazáltal megemlítendő, hogy szovjet, spanyol és olasz csapat nem indult.)

A döntőben az izraeli bajnok a jugoszláv Crvena Zvezdával játszott furcsa mérkőzést. A jugoszlávok világhírű edzője, Ranko *Zeravica* három válogatottja — *Nikolics, Avdija, Radovics* — a kispadról nézte végig a találkozó nagy részét. Zeravica: „Fáradtnak véltem őket. Úgy gondoltam, a fiatalok szorosan tartják az eredményt a második félidő elejéig s aztán Radovicsék megnyerik a meccset. Elszámoltam magam. Igaz, csak két ponttal."

Aroesti, Berkovitz, Silver és az amerikai *Johnson* ugyanis túl jó játékosok ahhoz, hogy ellenük a belgrádiak fiataljai tarthatták volna magukat. Az izraeli csapat elhúzott s bár a Zvezda legjobbjai felzárkóztak, Zeravica tévedését már nem tudták korrigálni. A végeredmény: Maccabi—Crvena Zvezda 98—96 (50—39).

Szokatlan

Alain Danet, a nagy múltú francia sportegyesület, a Racing Club de France újonnan megválasztott elnöke a mi fülünknek szokatlanul hangzó programnyilatkozatot adott: „Klubunk létesítményeit a jövőben a versenysportnak kívánom szentelni. A Racing Club versenyzői eddig 63 olimpiai érmet szereztek, de egyre inkább úgy tűnik, hogy a kedvtelésből sportoló tehetősebbek kiszoritják őket pályáinkról."

Julius Caesar és a Forma 1

Az érvek és ellenérvek áradata még nem szűnt meg, de egy biztos: az idén október 13-án Róma lesz a házigazdája a Forma—1-es világbajnokság

Nézőrekordok Olaszországban

Két óra: 35 ezer dollár

Amikor tavaly ősszel már mindenütt elkészültek az 1984-es atlétikai világranglisták, a walesi Steve *Jones* megtréfálta a statisztikusokat. Október 21-én a chicagói nemzetközi maratoni versenyen minden idők legjobb eredményével, 2:08:05 órával győzött. A dolog érdekessége, hogy a 29 esztendős Jones mindössze másodszor vágott neki versenyszerűen a 42 195 méternek, s először sikerült végigfutnia.

Jones már több éve ott van a hosszútávfutók világranglistájának élmezőnyében, de inkább jó tízezres versenyzőként tartották számon az ellenfelek. A kétgyermekes walesi családapa az elmúlt években bizonyára jól megfigyelte maratonista társait, mert megalapozott véleménye van a történelmi távon való versenyzésről: „A lényeg az — vélekedik Jones —, hogy évente legfeljebb három maratoni viadalon szabad elindulni, ebben az esetben nem marad el a jó eredmény." Véleménye szerint társai ezt nem képesek megtenni, versenyt versenyre halmoznak, mivel így rengeteg pénzt kereshetnek. (Jones chicagói sikere után 35 ezer dolláros csekket, s további jól fizető meghívásokat vehetett át.)

Jones nemrégiben tizenegy éves szerződést írt alá munkahelyével, a királyi légierővel, ahol havi 550 fontért műszerészként dolgozik. Tervezi ugyan, hogy a jövőben több időt szentel a futásnak, de előbb még feltérképezi, el tudja-e tartani családját a sportkeresetéből. Ami az edzéseket illeti: továbbra is heti 160—160 kilométert fut, s mindenekelőtt a tízezres versenyekre készül. Ha becsúszik egy-két jól fizető maratoni, az csak kész haszon.

32 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Nyitray József arcképe, 1899

42,5 x 31 cm
Pasztell, karton
Jelezve jobbra lent: Nyitraynak Rónai 99

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA

Rippl-Rónai József impressziói (1890-1900), Royal Szálló, Budapest, 1900. december, kat. 157. (Yartin József arcképe)
Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete, *IV. Művészeti Aukció*, 1940. kat. 372.
Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete, *V. Művészeti aukció*, 1941. kat. 457.
Blitz Galéria V. aukció. 1986. kat. 118.
Rippl-Rónai József műveinek gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. kat. 273. o. 44. kép.

REPRODUKÁLVA

Blitz Galéria V. aukció. 1986. kat. 118.
Rippl-Rónai József műveinek gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. kat. 273. o. 44. kép.

IRODALOM

Bernáth Mária: *Nyitray József arcképe*. In: Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. kat. 273. o.
Magyar Művészet 1890-1900. I., szerk. Németh Lajos, Bp. 1981. 179-183, 268.
A HÉT politikai és irodalmi szemle 1890-1899, 1900-1907. Válogatás. Szerk. Fábri Anna és Steinert Ágota. Magvető, Budapest 1978.
Réti István: *A nagybányai művésztelep*. Budapest, 1994.

Proveniencia: Rippl-Rónainak a magántulajdonban lévő műveiről vezett jegyzékén a harmadik „Nyitrai festő- kritikus pasztell portréja" (M.N.G. Adattár Ltsz. 4895) eszerint az U.S.A.-ba való kivándorlásáig Nyitrai Józsefé, majd a katalógus adatok alapján valószínűleg 1941-ig a családé, azóta legalább kétszer cserélt gazdát.
Nyitrai József a Kiss József által szerkesztett A HÉT-ben leggyakrabban vezetékneve anagrammjával, Yartin, olykor Y. J. monogrammal jegyezte írásait, de néha a Pamacs álnevet is használta. Nevének a Rippl által is használt, nemesi származásra utaló ipszilonos változatával nyomtatásban nem, csupán a magánszférában, Lyka Rétinek küldött levelében, illetve Nyitrainak Koronghy Lippich Elekhez intézett kérelmében találkozunk.
A Hét mellett munkatársa lett a Lyka Károly által szerkesztett Művészetnek, majd Lázár Béla rövid életű Modern Művészetének. A progresszív magyar művészet szószólója volt a napilapokban is. Megalakulásától, 1903-tól rendszeresen tudósította Az Ujság olvasóit a Műcsarnok és a Nemzeti Szalon tárlatairól. Levelezője volt az 1899 októberében indult Magyar Nemzetnek, amelynek jog-elődjénél már hosszú évek óta dolgozott.
Magáról Nyitrai Józsefről, aki *„a modern magyar műkritikairás legelső kiváló képviselője volt"* (Bernáth i.m.) szinte semmit sem tudunk. Még születési adataiban sem lehetünk biztosak. A Petőfi Irodalmi Múzeum adattárában fellelhető gyér információk szerint Nyitrai József újságíró, műkritikus, festő 1874-ben született Pápán és 1946 január 14.-én halt meg az U.S.A.-ban, közelebbről nem ismert helyen. Emigrációs éveiben az Amerikai Magyar Népszavában és Az Ember című lapban jelentek meg írásai.

A születési év helyessége iránt azonban kétség merül fel, ha a Rippl által festett portréra nézünk, mely nem egy húszas éveinek közepén járó, hanem egy javakorabeli embert ábrázol.
Lyka Károly 1893. október 20.-án Réti Istvánnak Rómából küldött leveléből kiderül, hogy ekkor már házas ember volt..."Nem is kell Önnek megírnom, hogy Nyitrayék megérkezte uj életet jelez itt. Most együtt csinálunk egy bohéma familiát, mindnyájunk csak éppen irással, festéssel fogja tengetni magát... (M.N.G. Adattár Ltsz. 7937/1955. Publikálatlan)
Jelentős újságírói múlttal a háta mögött 1899 őszétől ismét Rómában találjuk. A Scuola Libera élő modelles osztályában folytat festészeti tanulmányokat. Innen fordul Koronghy Lippich Elekhez, a közoktatásügyi minisztérium művészeti ügyosztályának vezetőjéhez a havi 150 forintos művészeti segély iránti folyamodványának támogatását kérve, s indokait hosszasan sorolva.
„...hosszú évek küzdelme után most állok azon a ponton, mikor mint festő, tárlaton léphetnék föl. Mint hírlapíró, csak nagyritkán szakíthattam magamnak időt arra, hogy a festéssel foglalkozhassam. Mult szeptemberben végre otthagyva a szerkesztőséget, s megelégedve 70 forint havi fizetéssel, eljöttem Rómába, hogy itt befejezhessem tanulmányaimat, s nyugodtan, szerkesztőségi detail-munkákkal nem foglalkozva, foghassak bele régi óhajom teljesedésébe. Sok nyomoruságot állok ki miatta, s most a végpontnál végtelen hálával fogadnám ő excellenciája kegyes segitségét. / Nagyságod azt kérdezhetné, és méltán, hogy mire jó az, ha valaki a nyugodt hírlapírást fölcseréli a festéssel, mely több proletárt teremt, mint nem. / A hírlapírói pálya engem a legnagyobb mértékben idegbeteggé tett örökös izgalmaival és éjjeli – nappali munkáival, azután meg nem biztos. S azt is méltóztatik tudni, hogy még kormánypárti szerkesztőségek is jönnek-mennek-változnak. Huszonkét évig egy huzamban a kormány lapjánál voltam, hol anyagilag nem vagyok képes annyira vinni, hogy fölnőtt családtagokban bővelkedő családomat eltarthatnám. A festéssel azonban meg lehet próbálkozni nemcsak a pesti tárlaton, de számos más tárlaton is. A festésre kiolthatatlan vágy sarkal, eddig is annyi áldozatot hoztam érte családom rovására is, hogy azt csak a legnagyobb idealizmus és becsvágy menti...Ha abbahagyom most a félig kész munkát, akkor egész római tartózkodásom, összes több évi igyekezetem hiábavaló, mert a nyomorúság arra fog kényszeriteni, hogy az ősszel visszamenjek a redakcióba, s onnan többé nem szabadulok, mert a hírlapírás az egész napot igénybe veszi, s ez esetben le kell majd mondanom...minden reményemről." (O. Sz. K. Kézirattár Ltsz. 1927/37. Publikálatlan)
E levélrészletből világossá válik számunkra, hogy Nyitrai József valóban nem születhetett 1874-ben, hiszen 1900-ban már 22 éve dolgozik a kormány lapjánál, tehát 1878 óta, ami 1860 körüli, de inkább korábbi születési dátumot feltételez. Annál tiszteletre méltóbb az a kitartó igyekezet, amellyel festészeti álmaihoz ragaszkodik, s amelyek a források szerint szerény eredményt hoztak.
A Nemzeti Szalon 1900 november – decemberi Téli kiállításán Jartin Józsefként szerepelt két képpel (Kat. 47. A müncheni angol parkból, olaj, 85 frt.; 48. Reggeli táj, olaj, 90 frt.) 1901-ben az Őszi kiállításon Yartin – Nyitrai Józsefként egy olajfestménnyel (Kat. 157. Bolgár-tanya a Rákoson, 240 kor.), valamint négy festménnyel 1905-ben a Karácsonyi tárlaton (Kat. 52. Téglaégető Nagybányán, 53. Aranyzúzó Nagybányán, 59. Esti táj, 60. A Rákosról). A nagybányai képek tanúsága szerint nemcsak lelkes propagátora volt a nagybányai művészeknek, de a helyszínen festeni is akart. Réti, aki nyilván ismerte Nyitrait, (Lyka levele is erre utal) az 1903. évben az iskolában dolgozók között Yartin Györgyöt említ. Festői életműve nyilván bővebb volt, azonban képei közül egy sem került elő. Publicisztikai tevékenysége viszont megkerülhetetlen része a századforduló magyar művészettörténetének. Ezt a komoly, felelősségteljes, kitartó személyiséget örökíti meg nagy rokonszenvvel Rippl-Rónai, s teszi testi valójában is a művészettörténet kitörölhetetlen részévé.

Csernitzky Mária

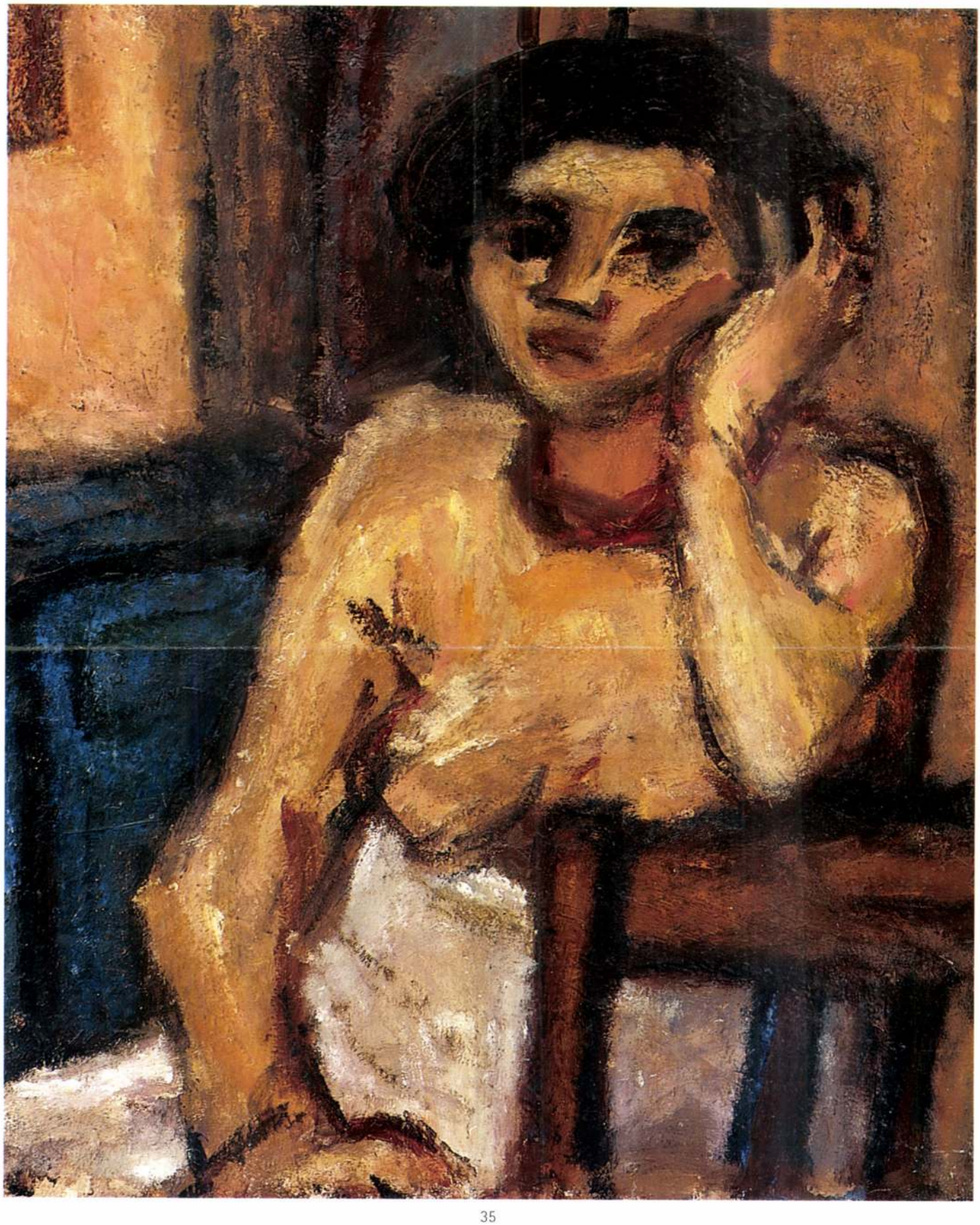

35

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

36

36 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Férfiportré kék háttérrel

35 × 31 cm
Pasztell, papír
Jelezve jobbra fent: Rónai

Kikiáltási ár: 400 000 Ft

RIPPL-RONAI JÓZSEF

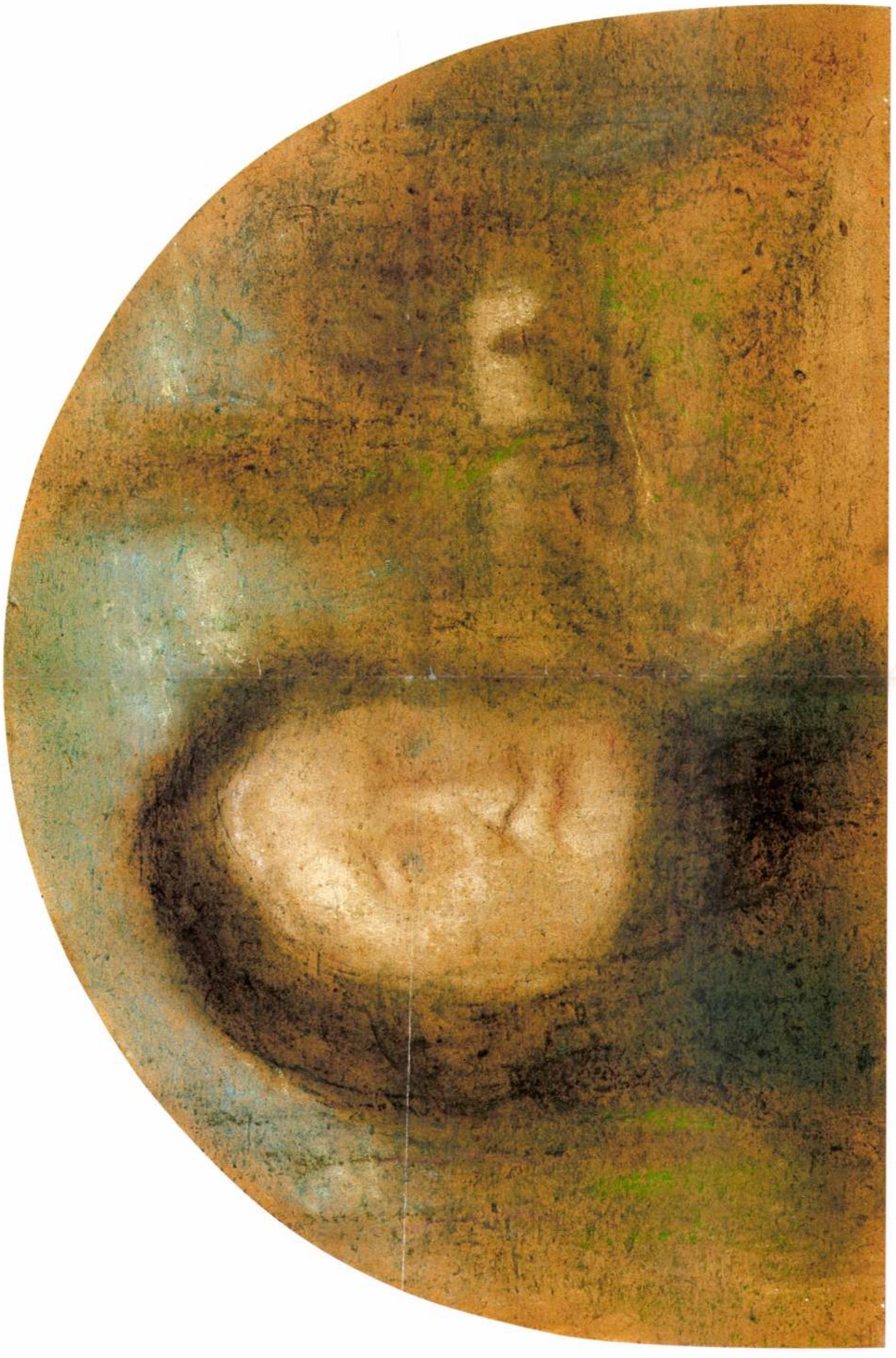

5

5 ▪ KUNFFY LAJOS
(1896–1962)

Pirosruhás lány

92,5 × 76 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Kunfy

Kikiáltási ár: 650 000 Ft

6 ▪ JULIUS EXTER (Ludwigshafen,
1863–1939, Feldweis am Chiemsee)

Kávéházban

45 × 60 cm
Olaj, karton
Jelezve balra fent: J. Exter

Kikiáltási ár: 650 000 Ft

IRODALOM
Bruckmanns Lexikon
der Münchener Kunst:
Münchener Maler im 19. Jahrhundert.
München, 1981 pp. 308–9.
Elmar D. Schmid
Julius Exter Aufbruch in die Moderne
Klinkhardt L. Biermann, München 1998

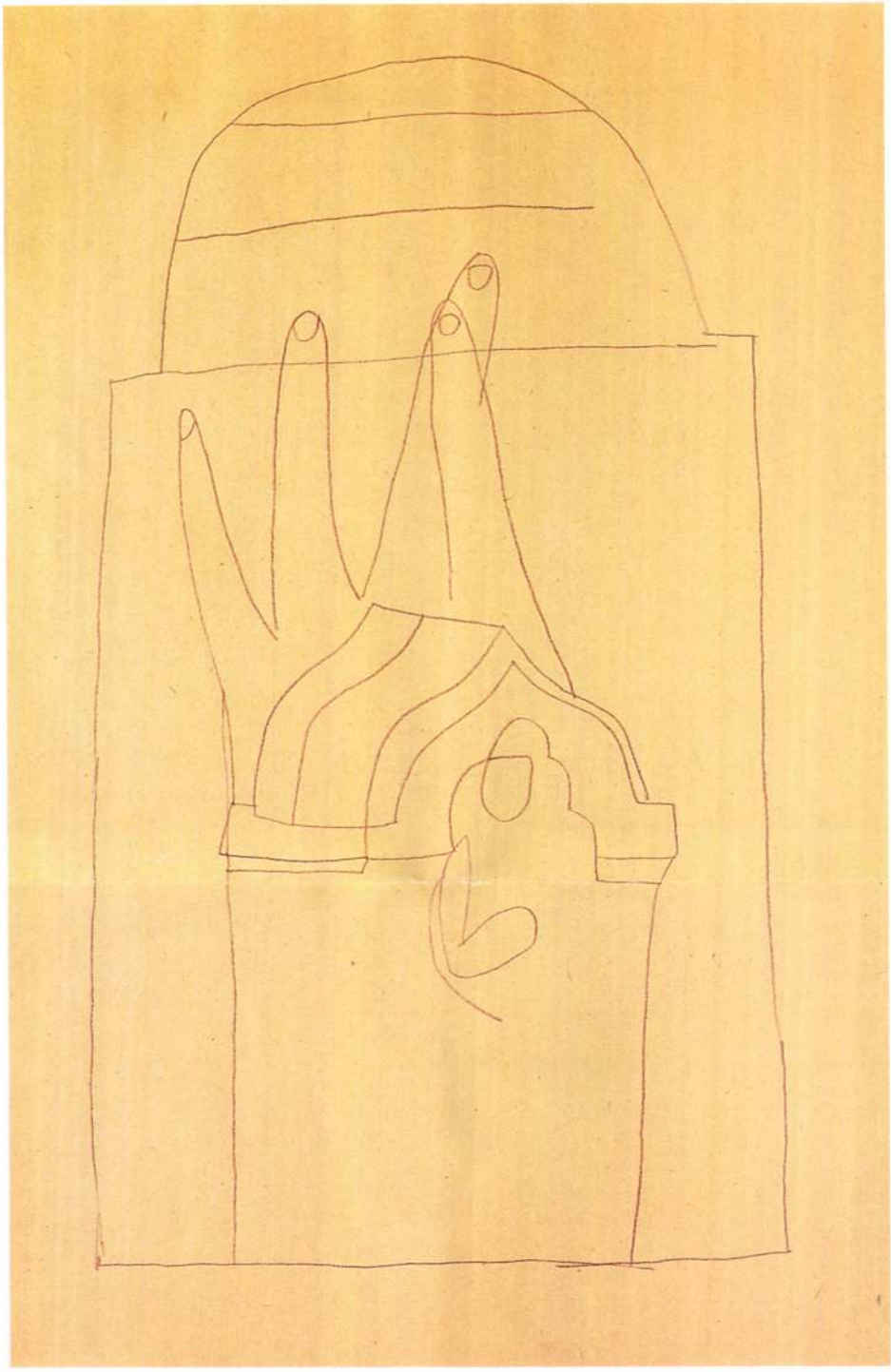

83

83 ▪ VAJDA LAJOS (1908–1941)

Kápolna kézzel, 1937

44 x 29 cm
Ceruza, papír
Jelzés nélkül
Reprodukálva: Mándy Stefánia: Vajda Lajos
Corvina Kiadó, 1993. címlap és 221. kép

Kikiáltási ár: 700 000 Ft

84 ▪ BERNÁTH AURÉL (1895–1982)

Zuhanás és kiáltás,
az 1922-es Graphik mappából

27,5 x 33 cm
Sablonnyomás, tus, guache,
aranyfesték, papír
Jelezve jobbra lent: BA

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

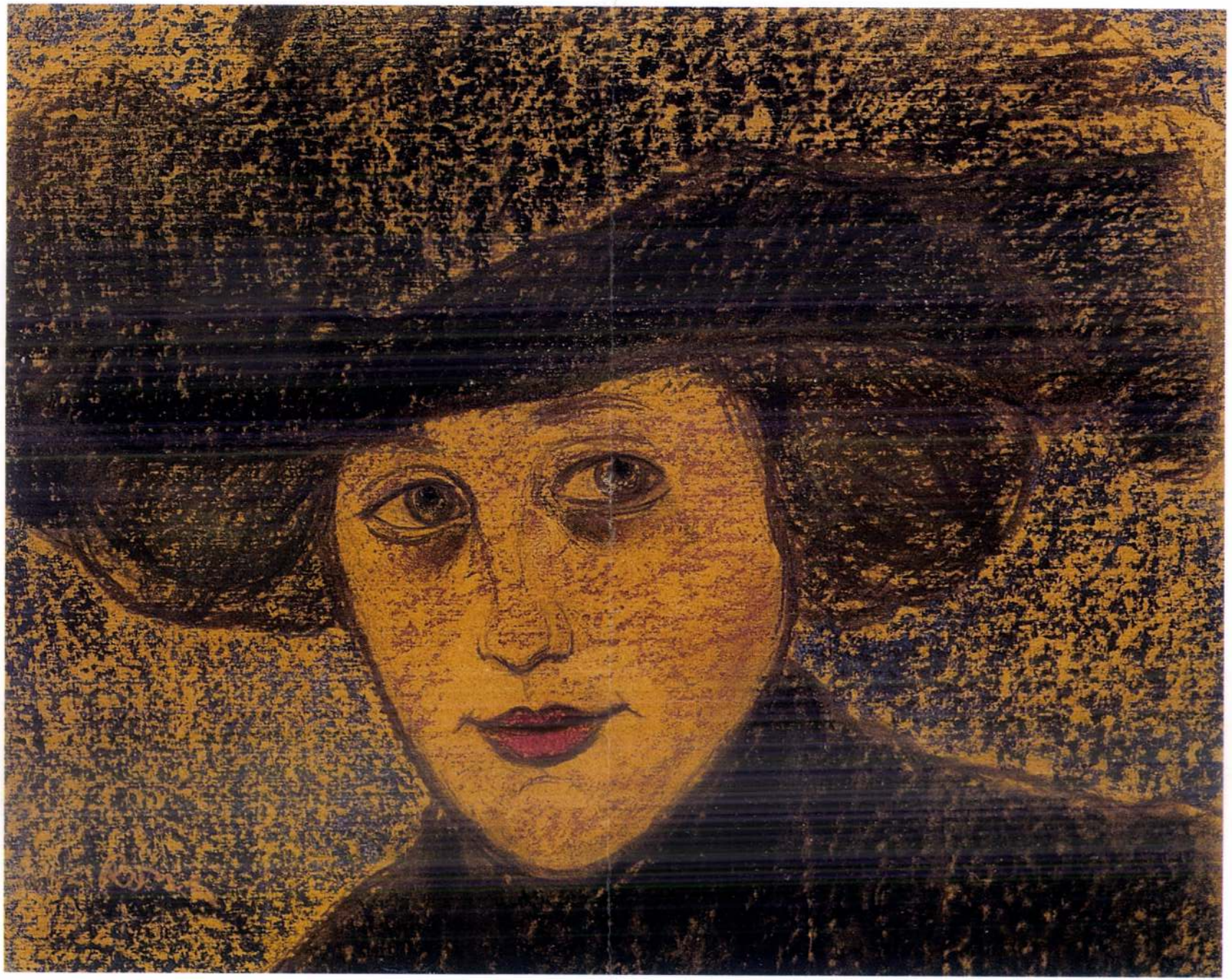

78 ▪ RÉTH ALFRÉD (1884–1966)

Kertvendéglőben

33,5 x 26 cm
Olaj, karton, fa
Jelezve balra lent: A Réth 1920

Kikiáltási ár: 700 000 Ft

78

79 ▪ KŐRÖSFŐI-KRIESCH ALADÁR

Tóparton

21 x 38 cm
Olaj, vászon
Jelzés nélkül
Hátoldalán hagyatéki bélyegző

Kikiáltási ár: 100 000 Ft

79

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

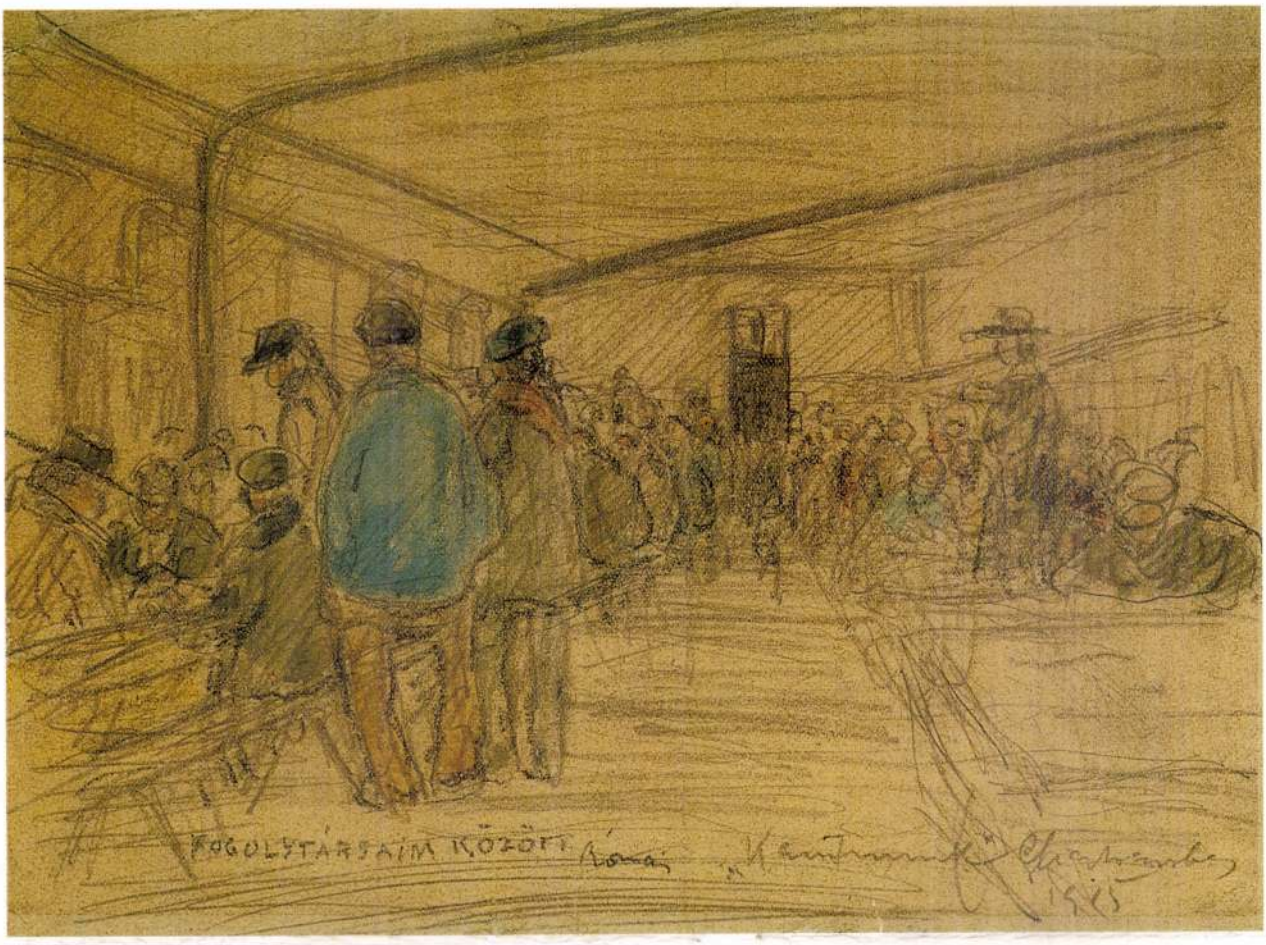

80

80 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Fogolytársaim között, 1912

15 x 22 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve jobbra középen: Rónai
Jelezve balra lent: Fogolytársaim között
Jelezve jobbra lent: Kantinunk Chartreuseben 1915
Reprodukálva: Bernáth Mária: Rippl-Rónai József.
Budapest, 1998. 192. o. 72. kép

Kikiáltási ár: 350 000 Ft

81 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Kendős asszonyok

30 x 47 cm
Tus, papír
Jelezve jobbra lent: Rippl R.

Kikiáltási ár: 300 000 Ft

81

82 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Fekete kalapos nő, 1910 körül

33,5 x 41 cm
Pasztell, papír
Jelezve balra lent: Rónai

Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft

203

203 ▪ ISMERETLEND FESTŐ,
19. század második fele

Holland tengerparti város

65 × 84 cm
Olaj, vászon
J. n.
Hátoldalán századfordulós cédulák:
E. Hirschler, Kunsthandlung Grabenhof Wien

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

204 ▪ PEETER NEEFS
(Antwerpen, 1578–1661, Antwerpen)

Templombelső

40 × 49,5 cm
Olaj, fa
J. n.
Művei megtalálhatók: London, National Gallery;
Bécs, Kunsthistorisches Museum; Firenze, Uffizi;
Drezda, Gemalde Alte Meister; Amszterdam, Reijksmuseum

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft

RIPPL-RÓNAI József

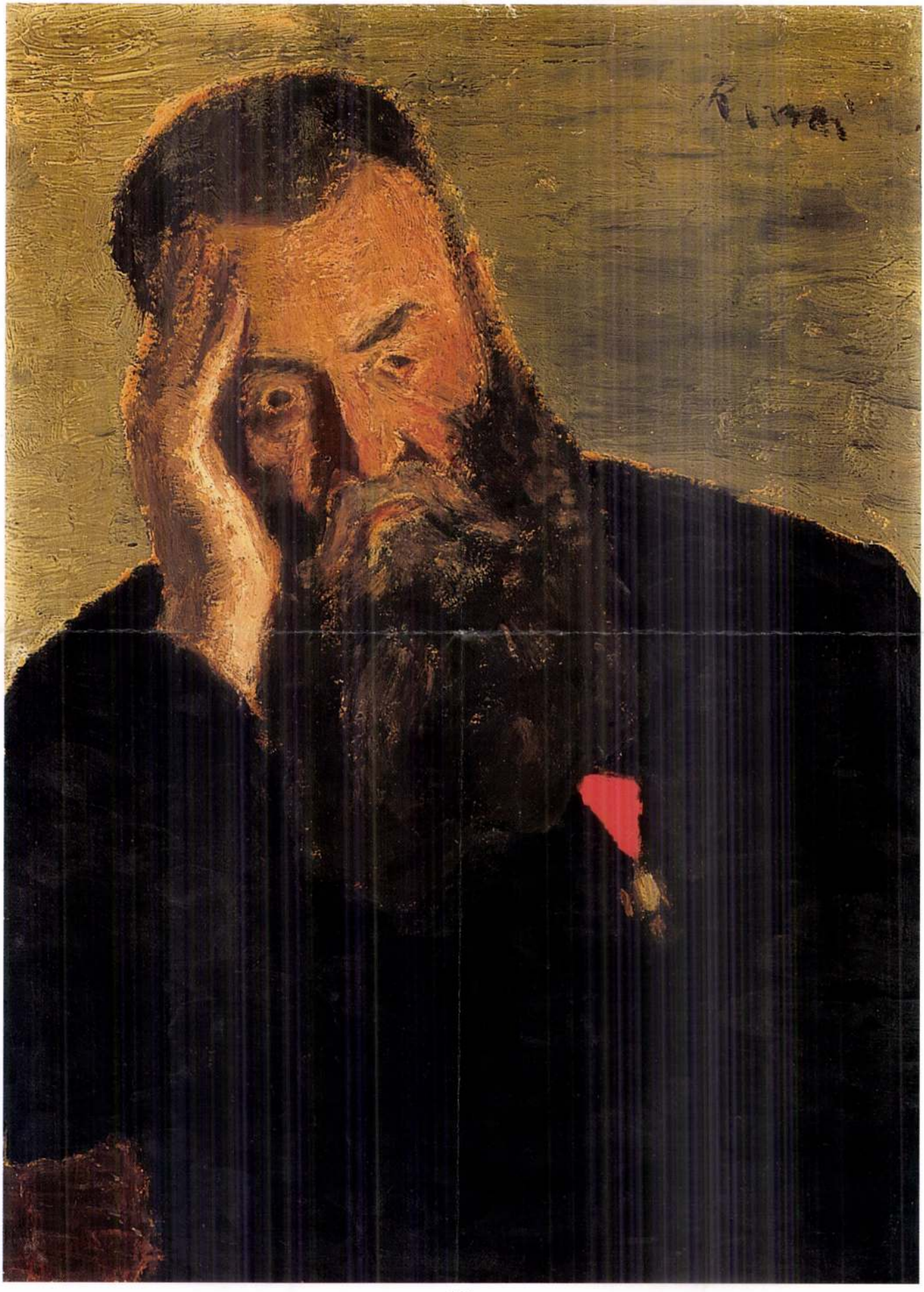

169

169 ▪ ORBÁN DEZSŐ (1884–1986)

Parkrészlet

48 × 60,5 cm
Olaj, fa
Jelezve jobbra lent: Orbán

Kikiáltási ár: 700 000 Ft

170

170 ▪ ZIFFER SÁNDOR (1880–1962)

Virágok

35 × 44,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Ziffer S.

Kikiáltási ár: 340 000 Ft

171 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880–1955)

Virágcsendélet gyümölcsökkel

80,5 × 65 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Perlrott Csaba V.

Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft

168 ▪ RIPPL- RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Zöld fotélos szoba, 1905

47 × 63 cm
Olaj, karton
Jelezve balra lent: Rónai

Kikiáltási ár: 9 500 000 Ft

PROVENIENCIA
Egykor Boldizsár István gyűjteményében

KIÁLLÍTVA
Kaposvár, 1906. 45. tétel
Könyves Kálmán Rt. 1906. 42. tétel

IRODALOM
Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998
Szerk. Bernáth Mária, Nagy Ildikó
Bernáth Mária: *Rippl-Rónai József.* Budapest, 1998
Petrovics Elek: *Rippl-Rónai.* Budapest, 1942
Rippl-Rónai emlékezései. Budapest, 1911

A hátoldalon balra fönt ceruzával irott töredék: „... y Pál szobrászművész / Bp."
A bal szélen barna festékkel, ecsettel, nyomtatott nagybetükkel: „PA" a folytatás kikaparva, illetve leragasztva. Alatta: „PÁL", s ez alatt: IV. WEKERLE S". Erre a feliratra merőlegesen a jobb szélen: KAPOSVÁR." A két felirat képezte derékszögre átlósan ragasztott cédulán ceruzával: „Boldizsár István", alatta a kartonon „TULADONA" alatta: „Bpest Nagymező u. 8."
Az igen töredékes felirat – bár mind a kettő az eredeti tulajdonosra vonatkozhatott – nem teszi lehetővé, hogy a mű első gazdájának kilétét megfejtsük.
Az azonban bizonyos, hogy egykor az Enst-Múzeum épületének egyik műtermelakásában élő Boldizsár István festőművészé volt, aki nem csak a nagybányai festészeti hagyomány jeles képviselője, de mint kiváló műgyűjtő is ismert.
Rippl-Rónai 1884-ben indult el külföldi tanulmányútjára. Először Münchenben, majd 1887-től Párizsban élt. A nem túl gyakori magyarországi látogatásai után – bár már 1894-től foglalkoztatta a visszatelepülés gondolata – 1902-ben, majd húsz év után tért véglegesen haza. Mint egy korábban Ödön öccséhez irott leveléből kiderül, eljátszott a budai várba költözés gondolatával. A nyüzsgő Pesttől távol egy háromszobás lakás ebben az ódon hangulatú, kicsiny zárt világban, nyugalmazott katonatisztek és hivatalnokok szomszédságában, megfelelt volna ízlésének és habitusának. Mégsem Budapestet választja állandó lakhelyéül, s ebben elsősorban a szülei iránt érzett szeretet motiválja. Kedves szülei és rokonai közelében akar élni. A világ fővárosát, Párizst, Somogyország fővárosára, Kaposvárra cseréli. Itt vesz a Fő utca 58 szám alatt egy jellegzetes fehérfalú, kertes paraszt-polgár házat, amelyben 1908 őszéig, a Róma- villába költözéséig él hű társával, az érte francia hazáját elhagyó Lazarinnal.
Nagy gonddal, rafinált ízléssel rendezkednek be. A színes falú szobákban a neuilly-i fotókról jól ismert tárgyak – tálak, vázák, lámpák s empire- bútorok jól megférnek a Jókai- regények oly közeli táblabíró világának biedermeier garnitúráival és a népművészet egy-egy darabjával – színes kendővel, tarka-csíkos rongyszőnyeggel. Az ablakokon vakítóan fehér függönyök, mint Neuilly-ben s az ablakok itt is a kertre néznek. Őrülnek otthonuknak. Lazarin, aki szintén a vidék szülötte, odaadóan gondozza a kertet, s Rippl éppen túl a negyvenen élvezi a megállapodottság nyugalmát és az övéi szeretetteljes közelségét. Az európéer Rippl-Rónai a hazai hagyományokba és értékrendbe belesimulva megteremtette a századforduló ideáljának megfelelően a nemesi és polgári erényeket egyesítő, nem hivalkodó, de gondtalan jólétet és biztonságot sugárzó saját világát. Képei is ebből táplálkoznak. Lázár Bélának 1906-ban így vall erről: „Itt festem a képeimet, ezek a szobák a modelljeim. Ösmerni kell és szeretni azt, amit festünk (...) Jó itt, nagyon (...) Ezek a kis szobák, melyeket nem unok meg festeni (...) Itt, ebben a meleg, puha otthonban érzem magam igazán jól. Az intim életből merítem témáimat, mert ezt az életmódot szeretem és respektálom.
Megfestendő témáim kifogyhatatlanok, mert minden érdekel, ami körülvesz... Szerintem csak az lehet dokumentuma életünknek, amiben magunk is élünk, éppen ezért szeretem azt megfesteni."
Ennek a művészettörténészek által otthon-képeknek elnevezett sorozatnak egyik darabja a „Zöld fotélos szoba". A képen látható tárgyak ismerősek, sok Rippl képen szerepelnek. (Öregúr és mandolinozó asszony, Öreg férj, fiatal feleség, Mandolinozó nő és egy szőke fiú) Mégis szokatlan e kép. Itt senki sincs jelen. A művész életének hívogató közege tárul elénk, amelyben mi is otthonosan érezhetjük magunkat.
E szempontból és formátumát tekintve is a „Kisvárosi szoba" a legközelebbi rokona. Ott a sokféle színes tárgy együttese utal a ház lakóira, a „Zöld fotélos szobá"-ban a szétterülő fotelok hívogató öle a vidéki élet komótosságával csalogat. Itt nem zárt a tér, az ablak a kertre néz. De saját kertjére. Az ablak, mely a középkor óta a külvilággal való kapcsolattartás szimbóluma így mégis – Rippl minden társaságbeli kellemének ellenére – egy meglehetősen befelé forduló személyiséget mutat.
Ha a képre nézünk, a felsorolt analógiákon túl elsősorban a „Piacsek bácsi babákkal" című festmény jut eszünkbe, hiszen ugyanannak a szobának a tárgyait látjuk, más elrendezésben. Rippl e korszakbeli műveit összehasonlítva jól megfigyelhető, hogy milyen szabadon kezeli motívumait: a képeket, bútorokat, dísztárgyakat, s mily könnyedén szűkíti vagy tágítja a teret mondanivalójának megfelelően.
1905. november 30-án írja Ödön öccsének: „Most egy kis 1 méteres képen dolgozom – be is fejezem hamarosan. A zöld fotelos szobában két kis lányka néz képes könyvet a nagy stráfos fotelban; a következő fotelra vannak téve, gondosan egymás mellé ültetve a két nagy baba. A következő fotelban pipál Piacsek bácsi. A másik szobába is belátni, ahol Lazarinon a varrónő próbálja a rózsaszín ruhát. Virágok, képek és bútorok."
Feltételezhető, hogy a két festmény szinte egy időben keletkezhetett. Ezt támasztja alá, hogy először egyszerre állította ki őket Kaposvárott rendezett gyűjteményes kiállításán, ahol a „Zöld fotélos szoba" 100 korona eladási árral a katalógus 45. tétele volt. 1906 februárjában a Könyves Kálmán R.T. helyiségeiben is szerepelt, a katalógus 42. tárgyaként, szintén 100 koronás vételárral. Feltehető, hogy első tulajdonosa itt vásárolta meg, hiszen a kiállítást követő, március első napjaiban rendezett aukció anyagában már nem találjuk.

Csernitzky Mária
a kép a készülő Rippl-Rónai oeuvre katalógusba felvéve

Rippl-Rónai József: Piacsek bácsi babákkal, 1905
71,3 × 103 cm, olaj, karton, Magyar Nemzeti Galéria

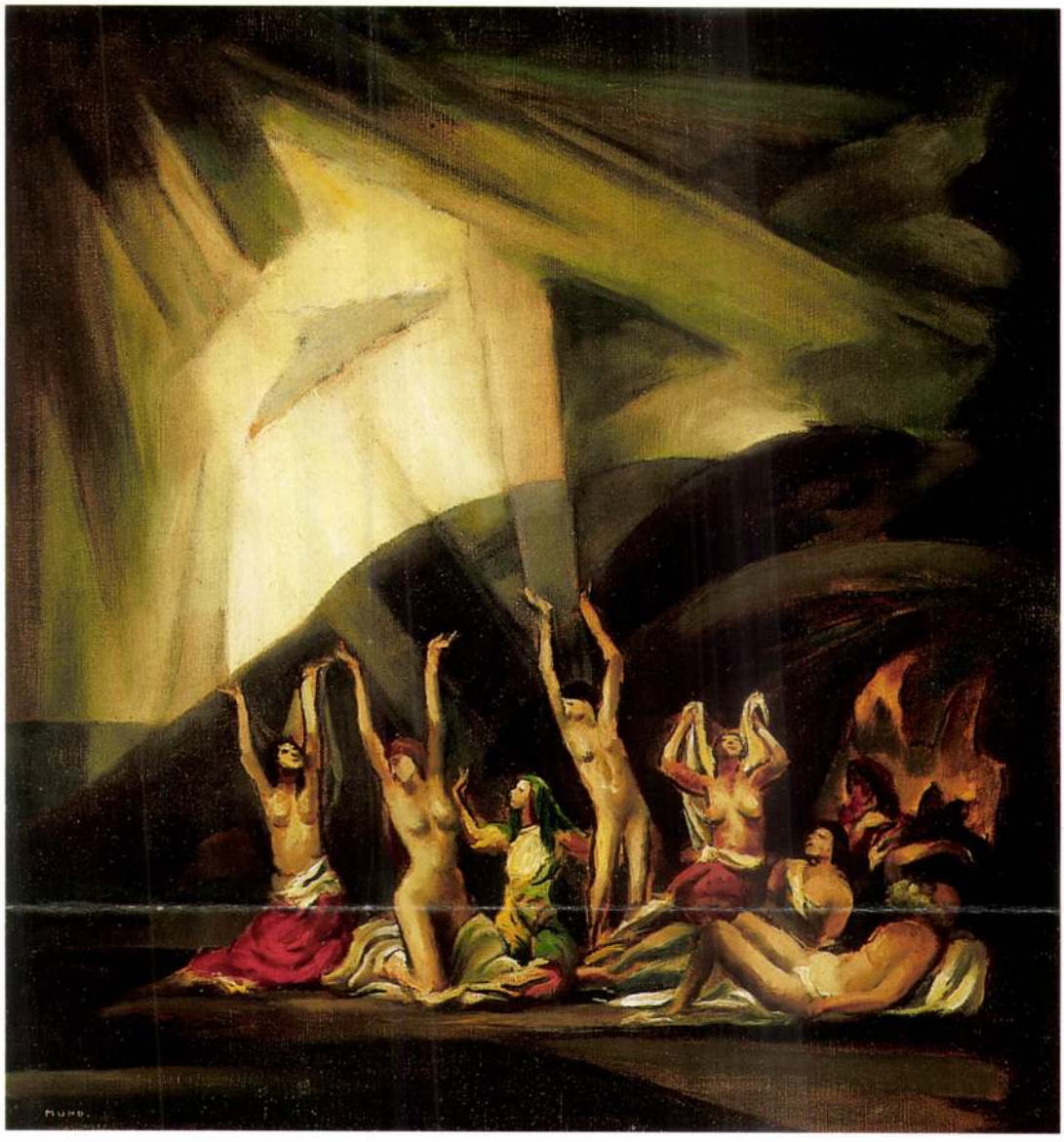

77

77 ▪ MUND HUGÓ (1892–1962)

Vágyódás

65 x 61 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Mund

Kikiáltási ár: 350 000 Ft

78 ▪ MOLNÁR C. PÁL (1894–1981)

Folyópart

40 x 50 cm
Olaj, farost
Jelezve középen lent: MCP

Kikiáltási ár: 120 000 Ft

78

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF

79

79 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Dombos táj

24,5 x 27,5 cm
Pasztell, papír
Jelezve jobbra lent: Rónai 05
MNG: 9148

Kikiáltási ár: 600 000 Ft

80 ▪ PÓR BERTALAN (1880–1964)

Erdei út

50 x 40 cm
Olaj, vászon
Jelezve hátoldalán: Pór

Kikiáltási ár: 500 000 Ft

Források a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményéből
Szerk.: Fehérvári Zoltán és Prakfalvi Endre.
Kiad.: Magyar Építészeti Múzeum, Bp., 2001.
(Lapis Angularis III.)

Hézagpótló művet tart kezében az olvasó, mint mondani szokás. Ám tegyük rögvest hozzá, igen fontosat! Azzá avatja a szerző személye. *Major Máté* kéziratából összeállított kötetben a közreműködők csak formai kiegészítéseket végeztek, a forrásmunkákat a szükséges jegyzetekkel látták el.

Nem a privát történelmek egy olvasatát vehetjük kézbe, mert a „Tizenkét nehéz esztendő krónikása" az időszak szakmai, szakma politikai közéletének jelentős és a dolgokat alakító szereplője volt.

A nyolcvanas évek elején rögzített visszaemlékezés magáért beszél, egy esendő ember őszinteségével. Már maga a tény is sokatmondó, hogy 1945-56 közötti éveket feldolgozó kézirat egy építészettörténeti forráskiadvány sorozat köteteként jelenik meg.

A szöveg két, persze egymástól nem szétválasztandó szálon fut. Az egyik, a sorseseményeket és a benne élő, cselekvő személyiség habitusát, jellemvonásait s viszonylatukat rögzíti. Ez a helyenként szépirodalmi igényességű és hitelű vonulat folytatja az 1944–45-ig áttekintett életút, évtizedekkel korábban publikált két könyvét. A minimálisan szükséges jegyzet apparátus – a visszaemlékezés másik aspektusát – a szakmai-történeti események árnyalását, az adatok pontosítását, a további tájékozódást kívánja elősegíteni.

Források a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményéből
Szerk.: Fehérvári Zoltán és Prakfalvi Endre.
Kiad.: Magyar Építészeti Múzeum, Bp., 2002.
255 p. ill. (Lapis Angularis IV.)

Az Iparművészeti Múzeumban tervezett Maróti Géza emlékkiállításhoz (Mi vagyunk Atlantisz – Vederemo!) kapcsolódva egy régi adósságát kívánta ezzel a kötettel törleszteni a Magyar Építészeti Múzeum, az 1990-ben *Merényi Ferenc*től a múzeum birtokába jutott Maróti Géza emlékiratok teljes kiadását. Ez volt a legtöbbet kutatott kéziratuk, melynek csak néhány részlete jelent meg idáig.

A részben hiányos kézirat nem egységes emlékirat, hanem három – nagyobb részt kézzel írt – önálló részből áll. Leginkább csonka a valószínűleg legkorábban keletkezett és időben is a legkorábbi időszakot tárgyaló első rész – Maróti által adott címe: Életrajz – amelynek mind az eleje mind a vége hiányzik. A világháborús időszakot tárgyaló teljes egészében fennmaradt második részt Maróti egy korábbi, 1936 körül géppel írt kéziratból átszerkesztette 1937-38-ban.

Az utolsó rész 1940. július és októbere között íródott. Az időbeli távolság miatt a három rész nyelvtanilag jelentősen eltér egymástól. A kötet készítőinek szándéka szerint betűhív kiadást kívántak az olvasó elé bocsátani, részben az ortográfiai következetlenségek megtartása árán is, ezért kevés dolgot főleg neveket egyesítettek, és a nyilván való elírásokat javították

Az első két rész a nagy művet a „Mi vagyunk Atlantisz"-t előkészítő kulturfilozófiai, életbölcseleti elmélkedés egyfajta előkészítése a saját életpályája kapcsán. A harmadik rész az Atlantisz könyv és a Lendvay utcai műteremből történt kiköltöztetése utáni utolsó néhány év megaláztatásait foglalja össze az új világháború és a zsidótörvények perspektívátlanságából.

Pavilon építészet a 19-20. században a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményéből
Szerk.: Fehérvári Zoltán, Hajdú Virág, Prakfalvi Endre. **Kiad.:** Magyar Építészeti Múzeum, Bp., 2000.

A kötet a fenti című tematikus kiállításhoz készült. A Magyar Építészeti Múzeum kiállításában felsorakoztatta mindazokat a dokumentumokat, amelyek a pavilon és a kiállítási-pavilon és a kiállítási-pavilon-reklámépítészet szélesen vett tárgykörébe tartozott. Néhány kivételtől eltekintve a művek mára csak ezen dokumentumok szintjén léteznek. Céljuk az volt, hogy saját gyűjteményük anyagát tekintsék át, dolgozzák fel, s nyerjék vissza azokat a művészet- és építészettörténet számára. A könyvben szereplő dolgozatok szintjén a szerzők, témaválasztásukban

Györgyi Géza képeslap-gyűjteményéből: Marosvásárhely
(fotó: Barka Gábor, Magyar Építészeti Múzeum)

tovább színesítették a képet. Az anyag döntő számban az ideiglenes építészet dokumentumait tartalmazta: funkciójukat tekintve kiállítási pavilonok voltak. Emellett azonban szerepeltek közöttük kioszk-pavilonok, mulatóház, a XIX. századi építményekből is kaptak ízelítőt az érdeklődők: megjelentek olyanok, mint a kútház, a zenepavilon, a buszváró- és újságos pavilon is.

A pavilonok történetének kezdete 1850-51-re tehető (Crystal Palace, London). A hazai kereskedelmi pavilonok őse a XIX. század eleji „városligeti dohányárus házikó" terve volt. 1885-ben épült meg az Iparcsarnok. 1896-os Millenniumi Ezredéves kiállításra egy historizáló „tündér-város" létesült a Városligetben. Az 1900-as párizsi Világkiállítás, mint „önálló állam és egységes nemzet" jelentek meg a pavilonjukkal. A kiállítás gerincét a két világháború közötti nemzetközi vásárok dokumentumai képezték. A háború utáni idők kiállítási gyakorlatából kevesebb, míg a szocialista-realista korszakból több dokumentáció maradt meg. Ennek ellenére a szerzők megállapították, hogy az 1956 után újraéledő kiállítási építészetünkből napjainkig bezárólag hiányos a múzeumi leltár. „Egy hiteles, a mögöttünk lévő XX. század második felének magyar építészettörténetét minden generáció számára újraalkotandó képének megírásához az eredeti dokumentumok múlhatatlanul szükségesek".

A múzeum legújabb kiállítása az utóbbi három évszázad enteriőr művészetét mutatja be a múzeum gyűjteményeiben található művek alapján. A kiállítás a KÖH aulájában június 19-től szeptember 7-ig tekinthető meg.

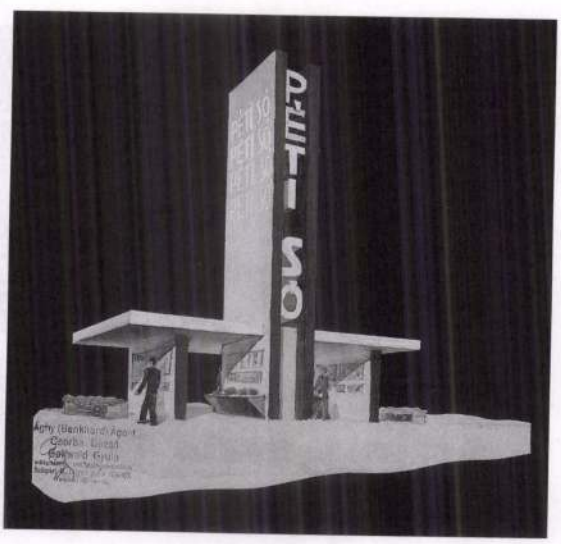

Benkhard Ágost: Pétisó pavilon, távlati kép (fotó Barka Gábor, Magyar Építészeti Múzeum)

AZ MNM KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁNAK GYARAPODÁSA

Magyar múzeumi kiadványok

Összeállította Sárközy Gabriella

A Rippl-Rónai Ödön gyűjtemény

Szerk.: Horváth János. **Kiad.:** Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, Kaposvár, 2002. 215 p. ill.

Kaposvár *Rippl-Rónai József* otthonaként került be a művészettörténet híres települései közé. A városban két nevezetes Rippl-Rónai élt. A festőművész mellett egy műgyűjtő is működött. A kaposvári Rippl-Rónai Múzeum műtárgy gyűjteménye, a másik Rippl-Rónainak köszönhetően, múzeumalapító célú hagyatékból származik. A nagy művész *Ödön* nevű öccse 1921-ben a halála bekövetkeztével, igen jelentős számú – festményekből, szobrokból, rajzokból, iparművészeti- és néprajzi tárgyakból álló – gyűjteményt hagyott Somogy vármegyére. Rippl-Rónai Ödön magánmúzeuma teremtett alapot a helyi múzeumi intézmény számára.

Ez a rendkívül szép kiállítású könyv teljességre törekedve mutatja be a művész életét, a két testvér kapcsolatát, a gazdag gyűjteményt és annak sorsát. A korabeli dokumentumok, visszaemlékezések segítségével képet kaphatunk a századforduló és az azt követő évek művészeti életéről is.

Első részében a gyűjtemény keletkezését, tartalmát és köztulajdonba vételéről olvashatunk. Megismerhetjük a művész öccsét, aki bátyja művészi törekvései során felélénkült szellemi környezetben maga is alkotó emberré vált.

2000. március 15-én nyílt meg a múzeum főépületének második emeleti teremsorában a „Rippl-Rónai Ödön gyűjtemény", mint állandó kiállítás. A hat teremben elhelyezett 140 darab képpel már a korábbinál nagyobb áttekintést kap a látogató a törzsgyűjteményből. A kötetben részletesen olvashatunk az egyes képekről, azok rövid történetéről.

Földes Mária válogatást közöl Rippl-Rónai József festőművész öccsének, Ödönnek írott leveleiből. Kutatásai során bízott abban, hogy a festő írásos hagyatékában meg tudja ragadni azt a pillanatot, amely rögzíti Ödön gyűjtő szenvedélyének kezdetét, és képet formálhatunk arról, hogyan alakult ki gyűjtői szemlélete, milyen szempontok vezették gyűjteménye összeállításához. Munkája során körülbelül száz, Ödönnek szóló levelet sikerült felkutatnia. A válogatást azokból a levelekből állította össze, amelyek érzékletesen mutatják be Ödön és a festő bensőséges

Barcsay Jenő (1900-1988)

Dombos táj, 1935 körül
Tempera, karton 47x71 cm
Jelzés nélkül

Irodalom:

- Kállai Ernő: Barcsay Jenő. Magyar Művészet, 1936/5, 134-152.
- Kassák Lajos: Vallomás 15 művészről. Budapest 1942.
- Genthon István: Barcsay Jenő. Művészettörténeti Értesítő, 1958/11, 104-115.
- Peténvi Katalin: Barcsay Jenő. Corvina, 1974.
- Barcsay szám: Barcsay önmagáról, 5.l.; Barcsayról kortársak, 6.l.; Barcsay Jenő és Szentendre (Tóth A.) 14-19.l.;
- Állvány és figura (Pap G.); In: Művészet 1974/2.
- Peténvi Katalin: Barcsay Jenő. 1986.

Barcsay Jenőt pályafutása során sokféleképpen jellemezték: titulálták a művészeti anatómia mesterének, vagy absztrakt festőnek, máskor a természet szerelmesének.
E merőben eltérő szemléletet tükröző irányok Barcsay festészetében külön-külön fejlődtek, de olykor kölcsönhatásba lépve egymást alakították. A katalógusban szereplő *Dombos táj* a természettől megigéződő Barcsayt, a tájképfestőt idézi elénk. A szentendrei táj, a Dunakanyar dombjai egy egész életet meghatározó festői légkört biztosítottak a művész számára.

"Tájképet csakis a természetben állva tudok festeni. Nem azért, hogy a látott dolgokat fessem le, hanem szükségem van körülöttem a természet látható közelségére. Látnom kell a természetet, hogy a fantáziám bátran elszabadulhasson és komponálhassak legszubjektívebb érzéseim szerint. Néha órákig nem nézem az előttem álló tájat, miközben a tájképemet festem. De a természettel mégis olyan viszonylatban vagyok, mint amilyen viszonylatban van, mondjuk, a gyermek szülőivel. A gyermek akkor a legvakmerőbb és akkor hajlandó a legkülönösebb vállalkozásokra, ha közelében érzi szülőjét, mint egy támpontot és kimeríthetetlen erőforrást. Lehet, hogy a természetben festett tájképemről senki sem ismerhetné fel a természetet - a dolognak ez a része viszont nem érdekel." - Barcsay Jenő nyilatkozott így Kassák Lajosnak 1942-ben. *Vallomás*-a őszinteségről, tiszta gondolkodásról árulkodik. Kassák a beszélgetés során, Barcsayt találóan régi érméken látható szakállas, szikár erdélyi fejedelmekhez hasonlította, és nem csak külsőleg, hanem belső jellemében és elveiben egyaránt. Kassák nyíltan megkérdezte tőle, miért olyan komor hangulatúak a képei és ez vajon nem egy belső lelki folyamatnak a tükröződése-e. Barcsay azt válaszolta, hogy korántsem olyan az egyénisége mint képeinek színvilága és hangulata. A képnek és festészetének külön fejlődése van, a folyamat a belső és külső élmények szerint együtt alakul.

"A 30-as és 45-ös évek között a képi térrel és formával való küzdelem sok gondot okozott. A sok töprengés eredménye volt, hogy eljuthattam a kép egyszerű felépítéséhez, a szerkezet, a rend szépségének kutatásához." -írja 1974-ben a Művészet folyóirat hasábjain az elveiben szigorú, egyenes úton haladó művész elvárásai önmagával szemben.

Barcsay tájfestészetében meghatározó jelentőségű Erdélyhez kötődő viszonya. Itt született, és ha tehette, elutazott a *"hatalmas dombok közé, a zöld erdőkbe, fekete bivalyok klasszikus nyugalmú tájára"*. Erdély fontos ihlető közege a művésznek ugyanúgy, ahogy Nagy Istvánnak is. *"Nagy István és Barcsay is a földet túró, szerelmes vonzódással földbe temetkező művészek típusából való"*. (Kállai Ernő, 1936.) Barcsay egy beszélgetés során őszintén elmesélte, hogy nagy hatással volt rá Nagy István tájszemlélete és pasztell-technikájának bravúros, megkapó eredménye. Barcsay is megpróbálta a tájat ujjbegyeivel *"bepréselni"* a papírba és a pasztellt olymódon kezelni, ahogy Nagy István, de csak az erdélyi földből táplálkozó, a táj tisztaságából eredő vonzalom volt közös, viszont a gondolat, a művészi szándék más légkört és technikát kívánt. Így Barcsay is visszatért a temperához, olajhoz, a barnákhoz és vörösekhez, saját világához. Ahhoz a világhoz, melyet Szentendre szellemisége határozott meg, s a 20-as évek végén bontakozott ki.

1928-ban megfestette a *Munkásnő* című képét, amit később a festő első alapművének tekintett, s az azelőtti időszakát pedig tanulóéveknek minősítette. 1928-ban alakult meg a Szentendrei művésztelep, és nyolc fiatal művész megalapította a Szentendrei Festők Társaságát. Barcsay a következő évben lépett be. (Ekkor járt Párizsban másodszor és a kubisták formai újításainak élményével tért haza.) Majd évtizedeken át nem volt olyan esztendő, hogy a nyarat ne Szentendrén töltötte volna. 1929-től már a dombok, szántóföldek terét, jellegét mustrálgatta, és egyenlőre grafikai eszközök-

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

22.▲
Rippl-Rónai József (1861-1927)

"Riviéra Siófokon", 1925
Pasztell, papír 29,5x40 cm
Jelezve jobbra lent: Rónai, hátul: autográf felirat a fenti címmel
Magyar Nemzeti Galéria műtárgybírálati száma: 9606
Kikiáltási ár: 1.200.000 Ft

135. **Kmetty János (1889-1975)**

Kalapos önarckép, 1920 körül
Olaj, vászon 44,5x39,5 cm
Jelezve jobbra lent: Kmetty

Kikiáltási ár: 2 600 000 Ft

Az önarcképek szerepe Kmetty János művészetében

Az idős mester arra a kérdésre, hogy miért festett ennyi önarcképet élete során, lakonikusan azt felelte: *„Az önarckép a mesterség ősi adottsága. A modell mindig kéznél van."* Egy olyan művész esetében, akinél az önarckép olyan nagy jelentőséggel bírt, mint Kmettynél, a válaszadás valójában nem ilyen egyszerű. Kmetty önarcképei nem csupán a festő ars poeticáját, egyben világnézetét is közvetítik. Minden egyes önportré önvallomás, egyúttal szerepjáték. A tízes évek első felében készült önarcképek idealizáltak, pátosszal teliek. Profetikus elhivatottságot sugároznak, ilyen például az ecce homo gesztusát ismétlő önarckép (*Önarckép,* 1913, MNG). Majd groteszk hangvételűek lesznek, mint az 1920 körül készült önarckép sorozata, melyekhez a Műterem Galéria aukcióján szereplő *Kalapos önarckép* is tartozik. Az 1930 körül készült önportrék a leginkább apolitikusak, egy tisztán festői hitvallás manifesztációi, a korábbi megváltás eszmény, illetve az azt követő kiábrándultság érzete, a társadalmat érintő reflexió nélkül. Végül pályájának utolsó éveiben készült egyik önarcképén (*Festő Szentendrén,* 1965, Ferenczy Múzeum) Kmetty a művészetről és a világról szerzett tapasztalatait foglalta össze egy kristálygömbben, melynek önmaga is részesévé vált.

Önmeghatározások

1920 körül számos önarcképet festett, részben ezek változatait készítette el rézkarcaiban Kmetty János. Közös jellemzői ezeknek az önportréknak, hogy a művész önmagát egyfajta groteszk beállításban, a korábbi heroikus póztól megfosztva jeleníti meg. Az általam ismert festményváltozatok a művészt kalapban, vagy hajadonfőtt, öltönyben nyakkendővel vagy sállal mutatják. (*Kékszemű önarckép,* 1920 k., Ferenczy Múzeum; *Önarckép,* 1920 k., Ferenczy Múzeum; *Önarckép kalapban* és a *Nevető önarckép* című festmények reprodukálva Műbarát 1922. 5. szám). A rézkarcok további variációkkal bővítik az önportrék sorát, többek között Kmetty önmagát barettben, illetve cilinderben jeleníti meg. (Magyar Nemzeti Galéria Grafikai Gyűjtemény) Tehát különféle szerepekben tetszeleg a művész. A cirkuszi clown, a bohém festő, vagy a társadalmi meggyőződését vállaló civil figurájába bújik.

Kmetty helyzete a húszas évek elején Magyarországon

Kmetty a tízes években Kassák Lajos aktivista köréhez tartozott, ennek megfelelően baloldali elkötelezettsége nyilvánvaló volt. A vesztes háborút, illetve a bukott Tanácsköztársaságot követő időkben művész társai közül majdnem mindenki emigrációba vonult, Kmetty szinte teljesen magára maradt. Ebben a sajátos történelmi szituációban próbálta meg helyét újra és újra definiálni, amelyet bizonyos groteszk távolságtartás jellemzett. A húszas évek elején nyilvánosság előtt nagyobb kollekcióval, Csorba Géza szobrásszal közösen, 1922-ben a Belvederében szerepelt, ahol kiállított ezekből az önportrékból. Csorba ezen a kiállításon szintén bemutatott egy nevető önarcképet, mely a közös helyzetüknek megfelelően Kmettyéhez hasonló attitűddel készülhetett. Kmetty iróniáját ugyanakkor a művészet etikus mivoltában való mély hit kísérte, így amint konszolidálódott a hazai művészeti és politikai közélet többekkel közösen létrehozta 1924-ben a Képzőművészek Új Társaságát, mely céljaiban kapcsolódni kívánt a háború és az azt követő időszak által megszakított modern művészeti tradícióhoz.

Kmetty János: Részlet a jegyzetfüzet 77. lapjáról 1920-as évek. MTA-MKCs-C-I. 66. 28/77

Figyelő szemek

A Műterem Galéria Aukcióján szereplő *Kalapos önarckép* legfőbb jellemzői a grimaszoló arc, a figyelő tekintet, a pszichologizáló attitűd. A szigorú kompozíciót a lazán megkötött sál oldja. Színvilágában egyértelműen még az ún. kék korszak hideg világához kötődik. A sálas, kalapos változat Kmetty 1920-ban megjelentetett rézkarc albumának a címlapján fordul elő. A korszakban a szerepjátszó önarcképek, többek között Derkovits Gyula vagy az újklasszicisták művészetében szintén fellelhetők, de a külvilágot és egyben önmagát kigúnyoló művészi magatartás egyedülálló a kortársak között.

Kopócsy Anna

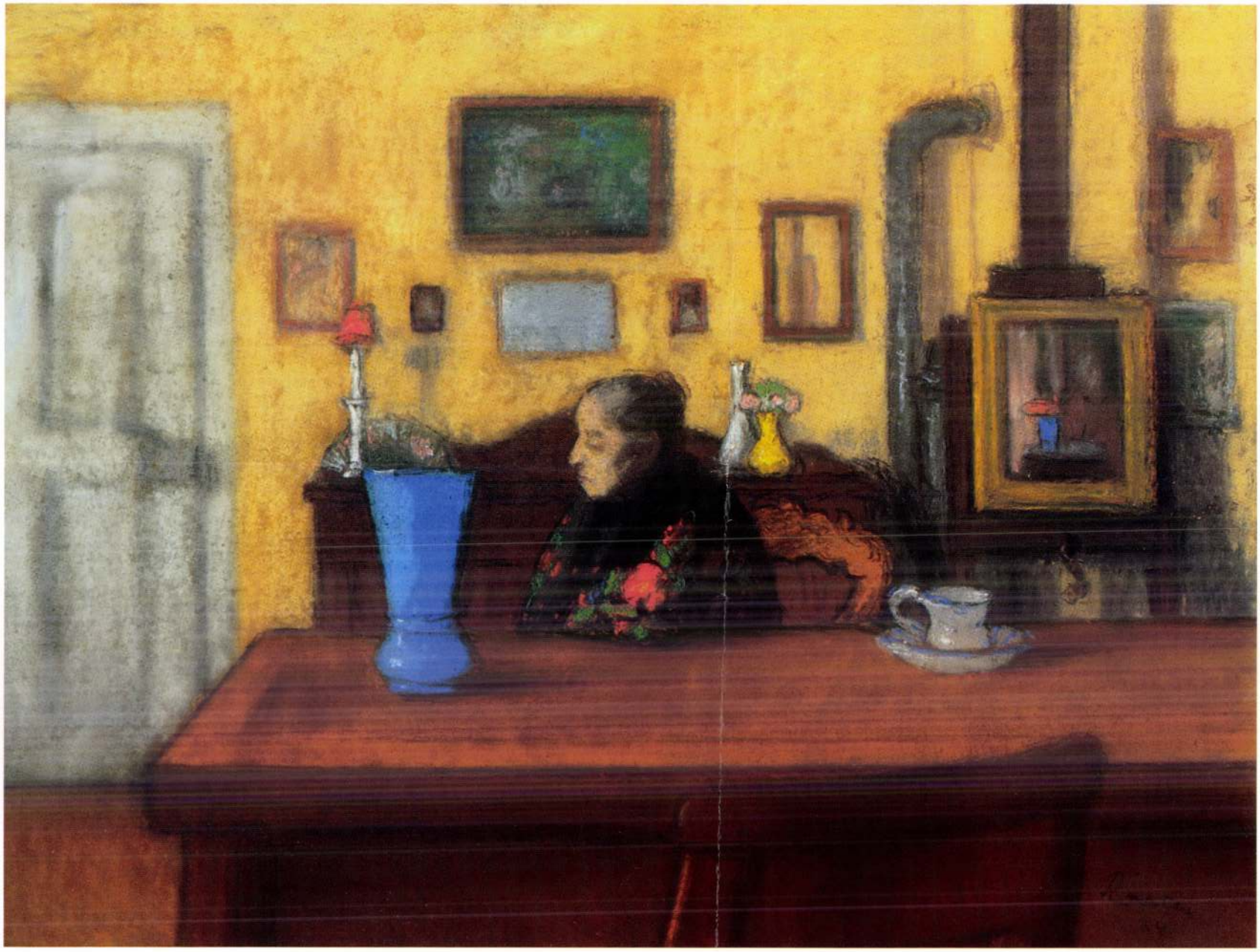

134. **Rippl-Rónai József** (1861-1927)

Intérieur, 1904
(Sárga szobában egy öreg nő)
Pasztell, papír, 40 x 52 cm
Jelezve jobbra lent: Rónai 04.

Hátán cimkén: U. S. Customs Panama Pacific International Exhibition. The picture belongs to Mrs. Frédéric Antal, Budapest
Szépművészeti Múzeum. Hungary
Price: 3750 K. Antal Frigyesné
Waldbauer Ilona VI. Aradi u. 60.

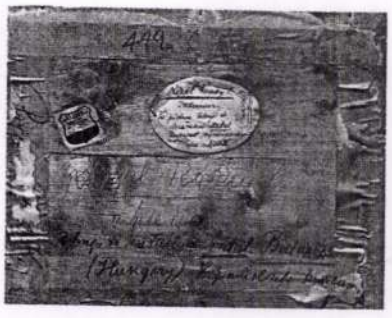

Kiállítva:

- *Sárga szobában egy öreg nő.* Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Kaposvár, 1905. 158.
- *Sárga szobában öreg nő.* Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Könyves Kálmán Szalon, 1906. 104.
- San Francisco, Panama Pacific International Exhibition 1915. (Vitrinben)

Proveniencia:

- A képet Rippl-Rónai az 1906-os (Könyves Kálmán) kiállításáról ajándékozta el (a kiállítást követő aukcióra már nem került és az eladott képek listáján sem szerepel).
- 1915-ben a kép Antal Frigyes - a Szépművészeti Múzeum tudós kutatójának feleségéé.

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft

„Szeretnék már otthon lenni" (Rippl-Rónai 1898)

Rippl-Rónai maga mögött hagyva a világ fővárosát, tizennégy évi párizsi tartózkodás után 1902-ben hazatelepül és megveszi első kaposvári otthonát, a kis Fő utcai házat. Régóta érlelt elhatározása egyben új stílusának nyitánya is.

„Idehaza az intim élet adta az inspirációkat" (Rippl-Rónai 1906)

Intérieur-korszakában 1902-től kb. 1907-ig Rippl-Rónai a kisvárosi élet krónikásává válik. Családtagjait, szomszédjait, a város jellegzetes figuráit festi, leginkább saját otthonának bútorai, tárgyai között. E szeretett tárgyak maguk közé fogadják, és úgyszólván magukhoz hasonítják a jól ismert, de a szenvedélyeitől és vágyaitól megszabadított embert, az éppen aktuális modellt. E képeket a művésznek mikrovilághoz való elkötelezettsége hatja át és izzítja fel.

„... az otthon melegén művészete teljesen kinyílt" (Petrovics 1906)

Ha Rippl-Rónai művészetének stíluskorszakait vesszük számba, azonnal egyértelművé válik ennek az évtizedekig lappangó képnek a jelentősége. Az a négy öt év, – míg viszonylagos elszigeteltségében a művész intérieur-képeit festette – a hatalmas oeuvre-ben jól körüljárható sziget, ahová nem hallatszik el a stílusharcok csatazaja. Rippl-Rónai intérieur-korszakának programszerűsége egyértelmű, a képekben a *„hazatalálás ars poeticáját kell keresni"* (Király 1998).

E képe egy darabja a tárgyakból és emberekből koncipiált színes mozaiknak. Ismerjük már jól az elénk táruló teljes inventárt a bútorokkal, a vázákkal, a képekkel, a nagy rózsás kendővel, ami magába zárja az idős asszonyt, aki abban a korban van – tudjuk, – *„amikor az ember a visszaemlékezéseiből él"*. Ebben az intérieur-ben remek darabját üdvözölhetjük Rippl-Rónai igen népszerű stíluskorszakának.

Az intérieur-ábrázolásban való otthonosságát párizsi szűkebb művészkörnyezetéből merítette: a Nabis-csoport művészei (Bonnard, Vuillard, stb.) remekművű intérieur-jeit Rippl-Rónai magától értetődően lényegítette át az itthoni tapasztalatok birtokában és az inspirációt szuverén módon ötvözte a magyar stílushagyományokkal.

Bernáth Mária

Éduard Vuillard: Kékruhás nő. 1895.

Rippl-Rónai József: Amikor az ember a visszaemlékezéseiből él. 1904

42 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Karosszékben pihenő lány, 1888

41,5 × 27 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Emlékül Rippl Józsi 888 Paris

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft

PROVENIENCIA

1888-tól Karlovszky Bertalan festőművész, majd 1938-ban bekövetkezett halála óta mindmáig leszármazottainak tulajdona.

IRODALOM

Rippl-Rónai József Emlékezései. Bp. 1911. 19.
Elek Artúr: *Karlovszky Bertalan.* In: Nyugat XIV. 1921. 1764–1765.
Éber László: *Művészeti lexikon.* Bp. 1926. 377.
*Képzőművészet I–*1927. 1. Sz. 18–20.
Farkas Zoltán: Karlovszky Bertalan. In.: Nyugat XXXI. 11938. I. 396–397. (nekrológ)
Genthon István: *Rippl-Rónai kiadatlan levelei.* In.: Képzőművészeti Almanach 1. Bp. 1969. 131–149.
Bernáth Mária: *Rippl-Rónai József kapcsolata az Országos Magyar Képzőművészeti Társulattal.* In.: Somogyi múzeumok közleményei VIII./5. Kaposvár 1987.155–164.
Horváth János: *Rippl-Rónai Ödön gyűjteménye.* In.: Somogyi múzeumok közleményei XIII. Kaposvár 1998. 395–444.
Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria 1998. március 12 – szeptember 6. Szerkesztette: Bernáth Mária, Nagy Ildikó. Bp. 1998.

Annak ellenére, hogy az úgynevezett műcsarnoki festők egyik legsikeresebbje volt, s az első világháború után a hivatalos arcképek megbecsült mestere, Karlovszky Bertalan (Munkács, 1858 – Budapest, 1938) festőművész életéről viszonylag keveset tudunk. Monográfiája nincs, gyűjteményes kiállítást egyet rendezett, 1921 novemberében a Műcsarnokban. Forrásaink is gyérek. 1878-ban ő is, mint annyi más magyar festőpalánta – Münchenbe megy tanulni. Innen küldi levelét Munkácsynak Párizsba: *„Mélyen tisztelt Munkácsy Úr! / Nagyságos Uram! / A legnagyobb szükségtől kényszeritve, hogy tovább járhassak az academiára hó elején nagyságodhoz fordultam anyagi segitségért. Belátva kerésem helytelenséget, bocsánatot kérek nagyságodtol, azon kéréssel tartson meg továbra is becses pártfogásában. És hogyha ne talán valami munkának az elvégzésére alkalmatos volnék azzal engem bizni még meltoztatnék. / Legnagyobb vágyam nagyságodnak legujabb képet láthatni, amiben ugylátszik nem részesülhetek mert Bécsbe nem mehetek a Pesti muzeumba lévő képén kivül még soha sem volt alkalmam nagyságodtol, valamit látni és tanulhatni. / Még egyszer bocsánatot kérve tolakodásomért, maradtam nagyságodnak legalázatosabb szolgája / Karlovszky Berczi. / München 16 Január 1882."* (MNG Adattár Ltsz.: 3056/1930/84.) Miként majd 1887-ben Rippl, Karlovszky is Munkácsy műveinek ismerete nélkül, hazai nimbuszának hatására vágyik közelébe. Munkácsy sikeres életútja biztatást és reményt nyújtott a szegény sorsú pályakezdő művészeknek. Karlovszky kérése meghallgatásra talált. Elek Artúr így ír a párizsi évekről: *„Sok esztendőt töltött Párizsban...Mint Benczúr Gyula tanitványa került ki Munkácsy mellé, és neki is tanitványa lett. Beszélik róla, hogy miként más fiatal magyaroknak, a mester képeinek amerikai megrendelésre készült replikáiban neki is nagy része jutott. Beszélik azt is, hogy Karlovszky bámulatosan tudta Munkácsy festői stilusát utánozni..."* (Elek i.m. 1764)
Rippl-Rónai is megemlékezik erről a Munkácsy műtermében bevett gyakorlatról: *„Colpachon...egy kisebb képét festettem, másoltam nagyobb képe után ... Több ilyen kisebb másolat közül egy nagyobbat azután szép honorárriummal jutalmazott. Igy járult hozzá becsültebb tanitványainak nemcsak erkölcsi, hanem anyagi támogatásához. Kivülem akkorában Koroknyai Ottót és néhai saját rajztanárának fiát, tanitványát Szamossy Lászlót...ilyenformán támogatta csak ugy, mint előzőleg Karlovszky Bertalant, kit igen tehetséges tanitványának tartott, aki azonban ekkor már a saját szárnyára kelt."* (Rippl-Rónai i.m. 19.)
Annak ellenére, hogy a művészetről vallott nézeteik és festői gyakorlatuk a későbbiekben teljesen eltért egymástól, a Munkácsy környezetében megalapozott barátságuk töretlen maradt. A Nemzeti Szalon rendkívüli kiállításáról 1897. december 6-án ir szüleinek, s tájékoztatja őket, hogy *„Lazarine Karlovszkyéknál van szállva. (MNG Adattár) 1897. december 19-én már Wiesbadenből küldi levelét öccsének, Ödönnek:"...Karlovszkynál maradt tőlem – letétben – egy skatulya jól bepakolt Zsolnay féle edény vagy 8–10 drb (magam sem tudom hány!) ott hagytam a biciklimhez való tasakot tartalmával együtt...Karlovszkyéknak ha módodban lesz – küldj kérlek egy pulykát vagy eféle dolgot – igen szépen viselték magukat irányunkban..."* (Genthon i.m. 145.) 1900. december 22-én a Royal Szállóban megnyilt retrospektiv tárlatának fogadtatását ecseteli Ödönnek 1901 január 2.-án, majd igy folytatja: *„ ... A Karlovszky estély jó és szép volt – irni fog neked. A fáczánt külön ették meg ők maguk. Köszönik. Elolvastam neki leveledet. – A vasat csak üssed tovább ... "* (MNG kat. 499.) Ez utóbbi megjegyzés Ödön gyűjtői tevékenységére utal, mint ahogy a levél is arról szólhatott, azzal a kéréssel, hogy Karlovszky gyarapitaná művével Ödön kollekcióját.
S valóban Ödön hagyatékában, mellyel megalapozta a ma testvéréről elnevezett kaposvári múzeum anyagát hat tinta és egy szépia-kréta rajz szerepelt Karlovszky Bertalantól. (Horváth i.m. 408)

A több mint száz év után nyilvánosság elé kerülő, hajdan Karlovszky Bertalan tulajdonában volt szépséges kép azért különösen fontos, mert Rippl-Rónainak a Munkácsy mellett töltött első két évéből eddig egyetlen festményét sem ismertük a maga tárgyi valóságában. Reprodukcióból is csak kettőt, egy még erősen münchenies felfogású, melankolikus hangulatú népies életképet (*Bánat* /Páris, 1887) A Gyűjtő I. évf. 1912. I–II. 74. repr. 260.) és a Műcsarnokban kiállított, immár Munkácsy szalonképeinek eszköztárát rutinosan idéző *Egy játszma bézigue*-et (OMKT 1888. Őszi Tárlat, kat.: 347. Reprodukált. Közli Bernáth Mária MNG kat. 14.) E kép kapcsán jelenti be 1888. szeptember 26-án kelt levelében névváltoztatási szándékát és kettős névhasználatát. (Bernáth i.m. 157.) Ez az információ a most felmerült mű datálásának további szűkitését teszi lehetővé, igy keletkezési ideje 1888 első kétharmadára tehető. Hogy a mesterség elsajátitásában mennyit haladt Munkácsy mellett, az a reprodukciókból is lemérhető. Ami ennek a magas bőrtámlás karosszékben ülő, félrebillent fejű, lehunyt szemű fiatal lánynak a képmását különösen vonzóvá teszi, az nem a barnás szürkékből felvillanó fehérek, pirosak, zöldek rafinált ritmusa, nem a baloldalon álló, ám láthatatlan állólámpa szűrt fénye által megvilágított felületek plaszticitása, hanem az a bensőséges nyugalom, amely legközelebb a kaposvári otthon-képek csendes békéjében tér majd vissza.
Ez nem zsáner, ennek nincs szüzséje. Őszinte kép. A maga örömére festette, s volt ereje továbbadni annak, akit szeretett.
Méretre kicsiny, de a Rippl-Rónai életmű történetében annál nagyobb jelentőségű a Karlovszky Bertalannak emlékül adott festmény.

Csernitzky Mária

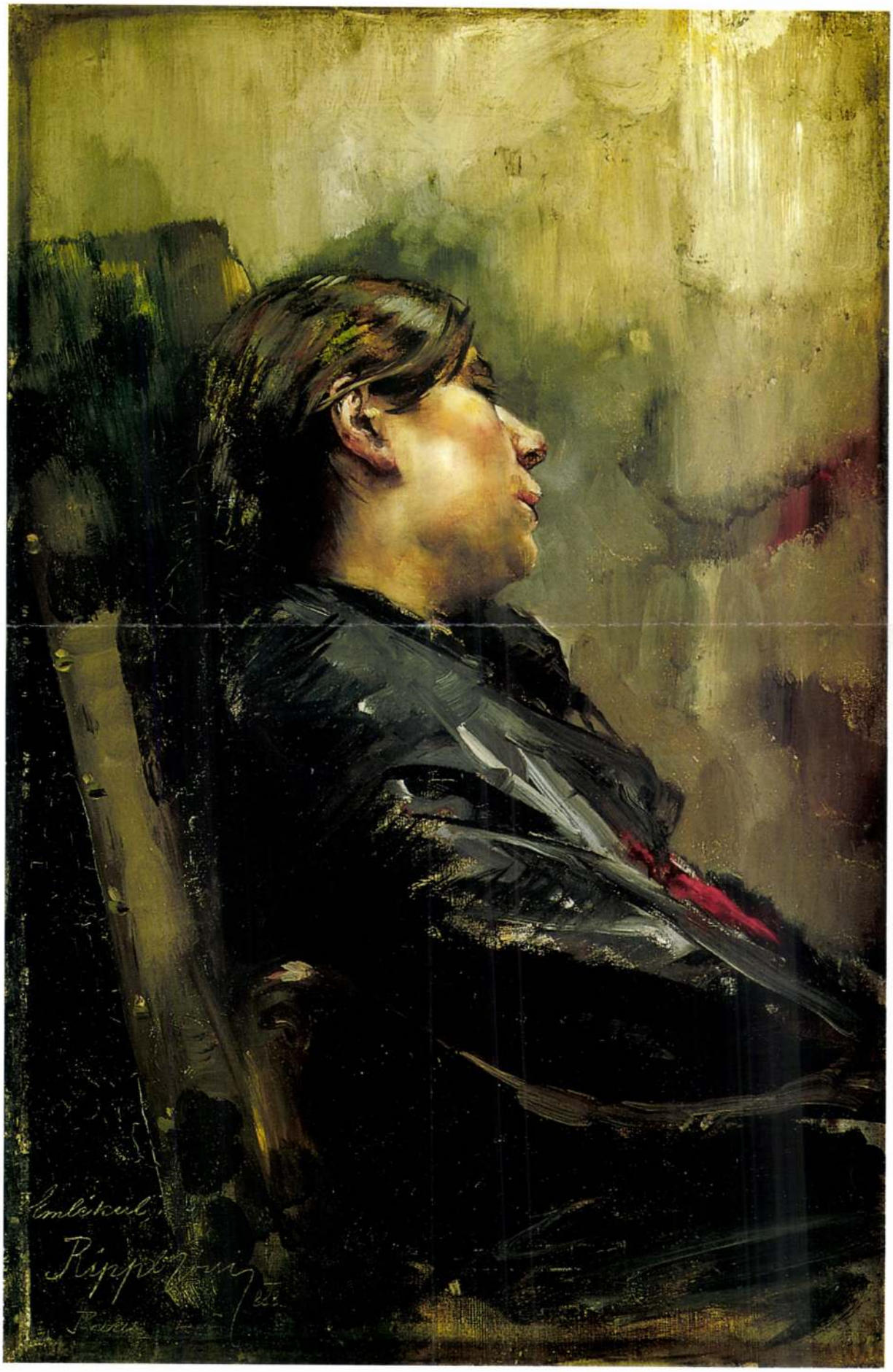

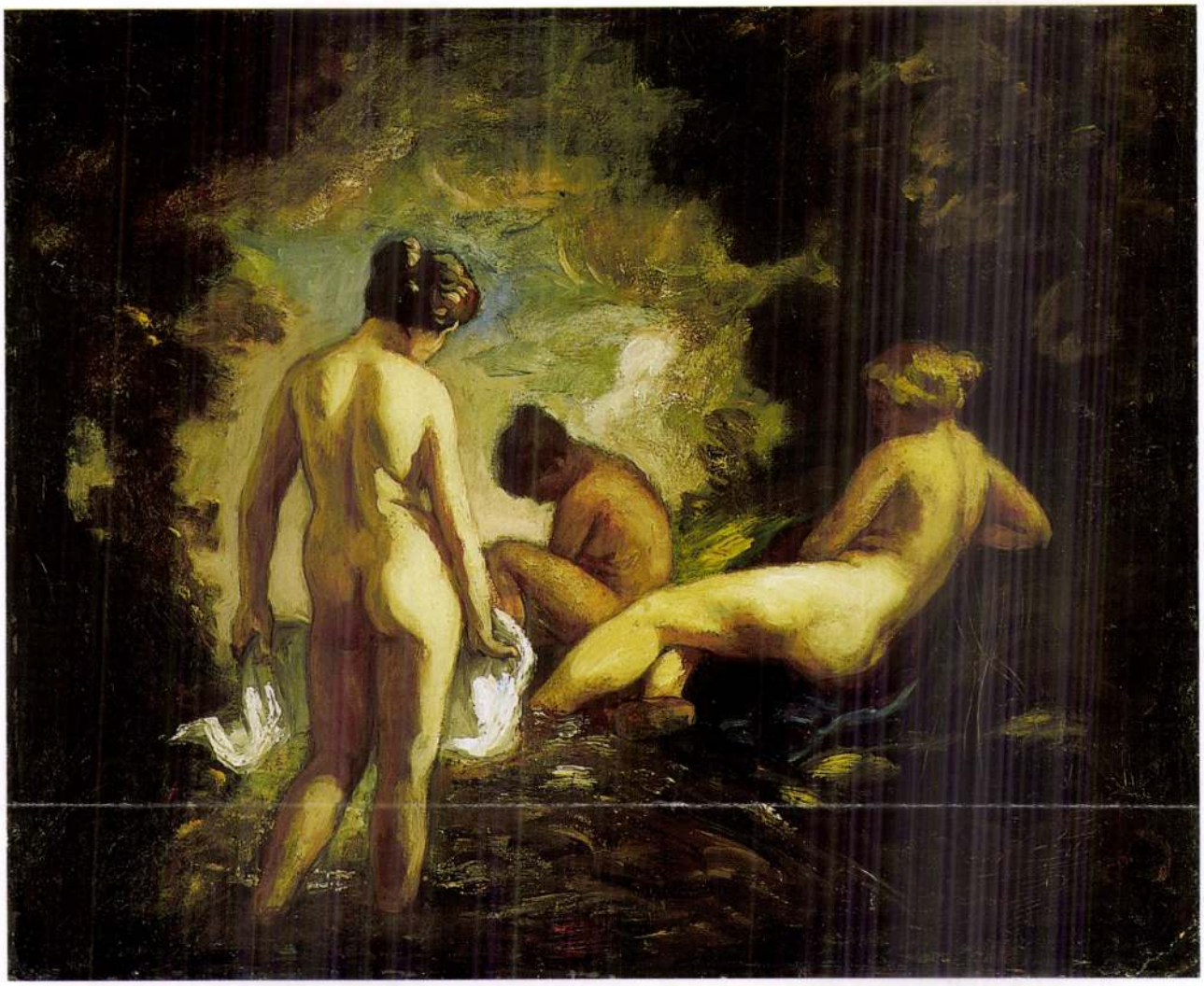

43

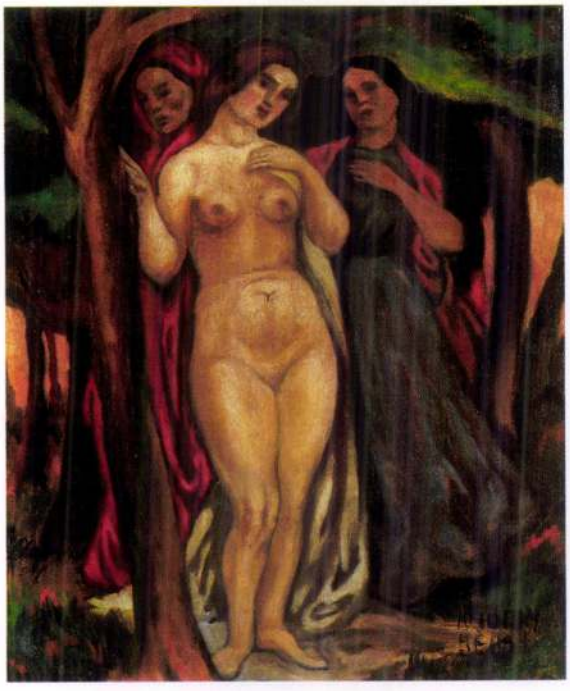

44

43 ▪ IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA (1867–1940)

Aktok szabadban

70 × 85 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: Iványi Grünwald Béla

Kikiáltási ár: 400 000 Ft

44 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877–1956)

Fürdés előtt

43 × 34 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: Kádár Béla
restaurálva

Kikiáltási ár: 600 000 Ft

154 • RIPPL- RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Hölgyek enteriőrben, 1894

34 x 44 cm
Olaj, fa
Jelezve balra lent: Rónai
Restaurált

Kikiáltási ár: 6 000 000 Ft

IRODALOM

Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998
Szerk. Bernáth Mária, Nagy Ildikó
Bernáth Mária: *Rippl-Rónai József.* Budapest, 1998
A kaposvári Magy. Kir. Állami Főgimnázium Emlékkönyve 1812-1912. Kaposvár 1913.
Paris Anella emlékezései Rippl-Rónairól. In: Rippl-Rónai emlékkönyv.
Szerk. Horváth János. Kaposvár, 1995

PROVENIENCIA

A mű mindmáig első tulajdonosai, Vaszary János oldalági leszármazottai birtokában volt

A Rippl és Vaszary család kapcsolata nem a két híres festővé lett fiú, József és János közismert barátságával kezdődött. Kisvárosban éltek és mindkét apa pedagógus volt. Rippl József tanító, majd megbecsült igazgatója a Cigli-iskolának. Vaszary Mihály 1864-től haláláig, 1892- ig 28 éven át magyar-latin szakos tanára a kaposvári gimnáziumnak. (főgimnáziumi Emlékkönyv 73.) Igy Vaszary Mihály számos növendéke Rippl tanító úr keze alól került a gimnáziumba, akárcsak a kis Rippl Józsi. A két család közötti kellemes viszony mindvégig megmaradt.

Erről tanúskodnak Rippl-Rónai nevelt lányának, Paris Anellának sorai „egy hazalátogatásakor úgy látszik, családja arra szerette volna rábírni, hogy maradjon már Magyarországon és nősüljön meg. Erről így írt Ödönnek, amikor visszatért Párizsba: A kaposvári ifjú hölgyek közül nem tudnék választani – talán az egy Vaszary Ilonkán kívül." (i.m. 60.) Rippl-Rónai az Öreganyám című képének nagysikerű párizsi fogadtatása után, mely a Nabis csoport tagjainak barátságát is meghozta számára, 1894 augusztusától hosszabb időt tölt szülőföldjén. Ekkor ajándékozhatta a most először nyilvánosság elé tárt festményt Vaszaryéknak.

A mű több szempontból is egyedülálló. Egyrészt fatáblára festett képet eddig csak egyet ismertünk Rippl-től, egy még Münchenben készült Teniers másolatot, mely az 5. Kieselbach aukció (1998. ősz) 313/A. tétele volt Hegedülő paraszt címen. Másrészt – Rippl szavaival élve – az ilyen „kevéssel csinált" festmények közül még nem láttunk ilyen valóban franciás könnyedségűt, rafinált színvilágút.

Rippl már munkácsys korszakában is szívesen festett fiatal nőket szobabelsőben ábrázoló jeleneteket és élete végéig kedvét lelte az olyan pillanatok rögzítésében, melyekhez csattanós címeket lehetett fűzni. Ez a kép is ilyen. Egy asztal körül négy, az 1890-es évek közepének divatja szerint öltözött elegáns fiatal nőt látunk. Kettőt profilban, amint összehajol, a harmadik háttal állva, a baloldali fejét takarva figyeli őket. A negyedik egy fotel karfáján ülve könyökére támaszkodik. Maga elé mered, nem vesz részt a konverzációban. A negyedik szereplő férfi. A háttérben indulatos mozdulattal kabátját húzza, menni készül. Nem tudjuk mi volt a Rippl-Rónaitól kapott eredeti cím, de lehetett volna ez is: Összevesztek, hiszen szemmel látható az egymásnak hátat fordító fiatal nő és férfi közötti konfliktus, s erről beszélhetnek a többiek. A képnek a konzervatív magyar közízlésnek megfelelően, jól elmesélhető szüzséje van. Zsáner, ám korszerű nabis stílusban előadva. Ez a kettősség az a harmadik és legfontosabb elem, amely ezt a művet oly különössé tesz, s csak azzal magyarázható, hogy Rippl-Rónai 1894-es magyarországi tartózkodása alatt készült.

Rippl-Rónai József életművének olyan egyedi darabja kerül most kalapács alá, amelyhez hasonlóval eddig nem találkoztunk, s kevés a valószínűsége annak, hogy valaha is találkozni fogunk.

Csernitzky Mária
a kép a készülő Rippl-Rónai oeuvre katalógusba felvéve

Pierre Bonnard: Lámpafénynél
34 x 44, olaj, karton, Musee d'Orsay, Párizs

Edouard Vuillard: Enteriőr, 1897
90 x 194 cm, olaj, vászon, Kunsthaus, Zürich

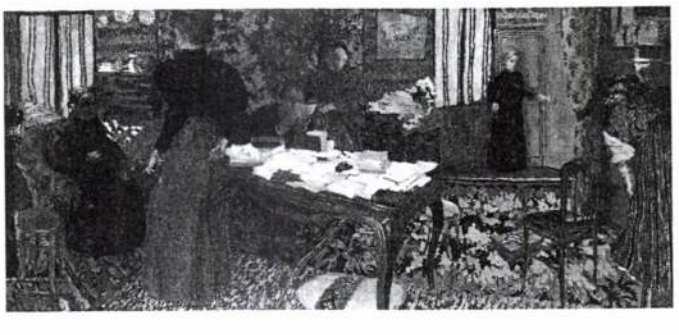

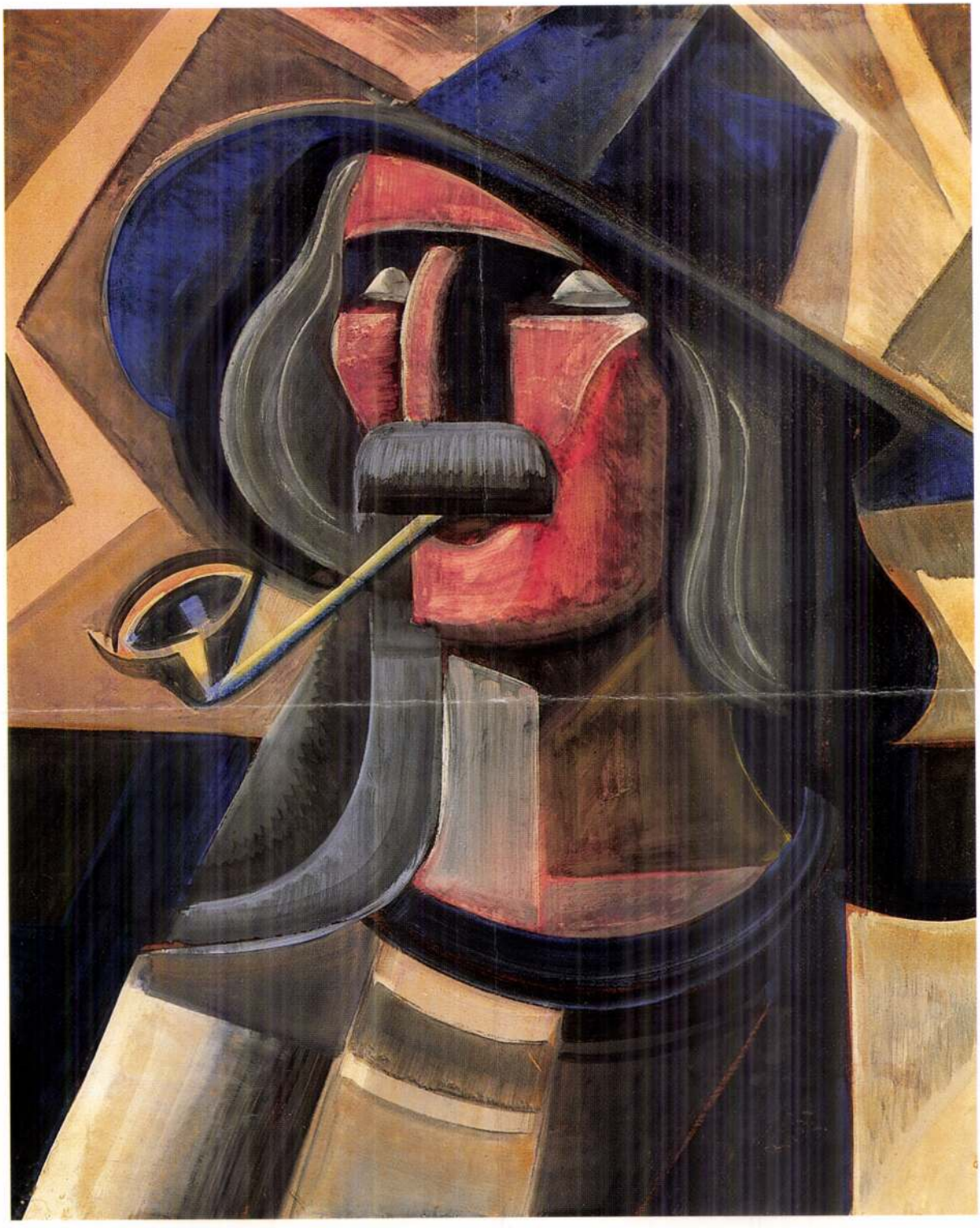

155

155 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1869–1962)

Pipázó férfi

69 × 56 cm
Vegyestechnika, papír
J. n.

Kikiáltási ár: 450 000 Ft

156 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877–1956)

Utcai forgatag

57 × 80,5 cm
Tempera, papír
Jelezve jobbra lent: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 1 600 000 Ft

110

110 ▪ VAJDA LAJOS (1908–1941)

Madonna-torzó
zsidó tojásmotívummal, 1936

63,3 x 44,6 cm
Lila tinta, papír
Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 850 000 Ft

REPRODUKÁLVA
Mándy Stefánia: Vajda Lajos, XXVII. kép

111 ▪ ETIENNE BEÖTHY (1897–1961)

Kompozíció

45,5 x 66 cm
Tempera, papír
Jelezve jobbra lent:
E. Beöthy 1952

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

109

109 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Fiatal párizsi nő virágos kalappal, 1890-es évek második fele

64 x 48 cm
Pasztell, papír
Jelezve balra lent: Rónai

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

IRODALOM

Bernáth Mária: *Rippl-Rónai József.* Budapest, 1998.
Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. márc. 1–szept. 6. A katalógust szerkesztette: Bernáth Mária, Nagy Ildikó. Budapest, 1998.

Ez a különleges kompozíciójú, szelíd szépségű pasztellportré Rippl franciaországi fekete, színredukciós korszakának remeke - az életműben elfoglalt helyét keresve analógiák sora kínál támaszpontot, és nyújt lehetőséget Rippl 1890-es évekbeli érdeklődésével és képalkotási módszerével kapcsolatos megfigyelésekre.

Yvonne (fotó)
1890-es évek második fele
Feltehetően Rippl-Rónai József felvétele
MNG

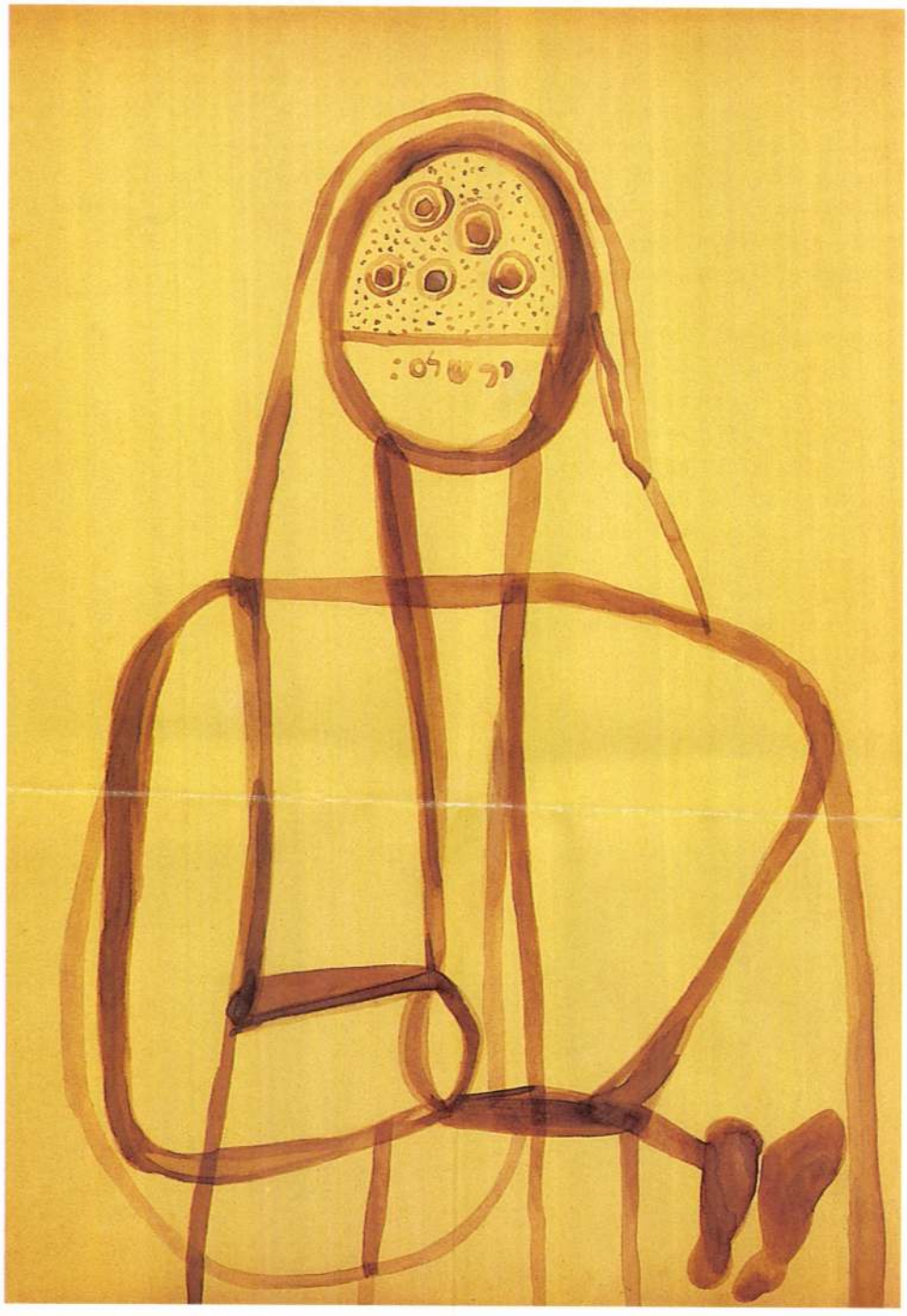

110

110 ▪ VAJDA LAJOS (1908–1941)

Madonna-torzó
zsidó tojásmotívummal, 1936

63,3 x 44,6 cm
Lila tinta, papír
Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 850 000 Ft

REPRODUKÁLVA
Mándy Stefánia: Vajda Lajos, XXVII. kép

111 ▪ ETIENNE BEÖTHY (1897–1961)

Kompozíció

45,5 x 66 cm
Tempera, papír
Jelezve jobbra lent:
E. Beöthy 1952

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

Míg az 1892-es portrén világos háttér előtt a vörös haj lebegve övezi az átszellemült arcot, itt a laza, áttört hajtömegét a kalap alá rendezve hordja a jóval kézellfoghatóbban jelenlévő nő.
A modell különleges öltözékének rokonát keresve ismét nincs nehéz dolgunk. Az elegáns Madame Mazet, az 1896-os *Fekete fátyolos hölgy* modellje hasonló magasított nyakú, buggyos vállú, az alkarra szűken simuló fekete ruhát visel, dúsan díszített kalapjuk vonala is megegyezik, de a végzet asszonyaként ránk pillantó titokzatos Madame Mazet-val szemben a „fiatal párizsi nő" világoskék-vörös kalapdísze jelzi, gyásznak nyoma sincs, divatról van szó.
A színredukció következetes alkalmazása mellett a különleges asszimetrikus kompozíciójára kell kitérjünk. A modell a kép jobb szélére csúszik, a felemelt könyök és a kalap levágásával a figura merészen feszül e keretbe.
Érdekes dinamika születik abból a megoldásból, ahogy a ruha fekete foltját szigorúan síkban tartotja a mester, ám a mozdulat, a kézfej és az arc mégis egyértelmű téri viszonyt teremt. Ripplt ebben az időszakban érdekelte a hagyományos portrébeállítás az egyik kar felemelésével elért asszimetrikus kimozdítása: Knowles barátja élettársáról, Yvonne-ról készített fotójához is ilyen beállítást választott, a *Karcsú nő vázával* című vásznon Helen Le Roy d'Etoilles hátulról ábrázolt, nyújtott alakját balra mozdítja ki, a felemlet kar könyökét itt is levágja.

E kép álmodó szépségű lenyomata a kilencvenes évek közepére nagyméretű olajkompozíciókon és női portrék során érlelt önálló festői nyelvének.
A kép minden valószínűség szerint szereplet kiállításon a századelőn, ám a rendelkezésre álló adatok több művel is összefüggésbe hozható. (Pl. *Virágkalapos párizsi nő*, Budapest, Royal szálló, 1900. 187. kép).
Csernitzky Mária, akinek az adatgyűjtésben nyújtott segítségét ezúton köszönöm, a művet a készülő ouevre-katalógusba fölvette.

Andorka Júlia

Rippl-Rónai József: *Fekete fátyolos hölgy, 1896*
99,7 x 80 cm, olaj, vászon
MNG

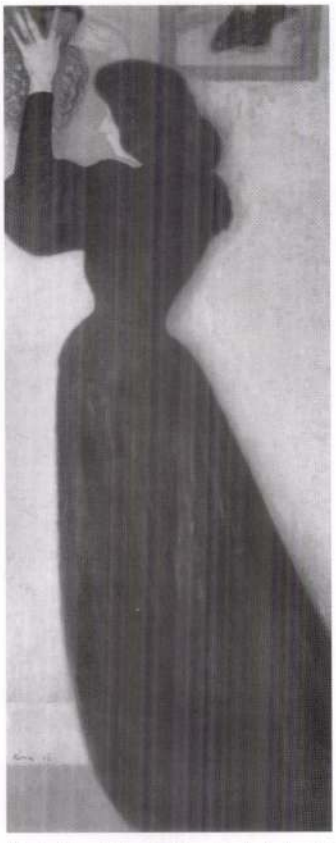

Rippl-Rónai József: *Karcsú nő vázával, 1894*
186 x 73 cm, olaj, vászon
magántulajdon

„A több, mint hetven éve lezárt oeuvre ismeretében is mondhatjuk, hogy azok a művek, melyek ebben az időben kerültek ki a keze alól - szerencsés összjátékaként az önmagára találás boldogító tudatának, az inspiráló környezetnek, a kiváló és majd egyre sokasodó barátoknak –, avatják őt európai rangú művésszé." (Bernáth, 58.) Rippl különböző korszakainak megítélése és népszerűsége változott, alakult az évek során, ám a fekete korszak mindig kiemelt helyet élvezett az életművön belül. E tudatos stílusteremtés jegyében eltelt termékeny évtized során megkülönböztetett szerep jutott a női portréknak. Bernáth Mária monográfiájának új, átdolgozott kiadásában felhívja a figyelmet egy női fejeket ábrázoló, kis méretű pasztell illetve olajképekből álló, 1891 körül keletkezett műcsoportra, amelynek több darabja újonnan, az 1998-as életmű kiállítás kapcsán került a mind a nagyközönség, mind a kutatók látókörébe. Ezek az éteri finomságú arcok anyagtalan, a konkrét látványtól elvonatkoztató szépségeszményt közvetítenek – *„Nem karakterizálnak: úgyszólván földöntúli földöntúli szférába emelik a látványt."* – jellemzi őket Bernáth kiemelve, hogy ezzel a sorozattal indul Rippl kiforrott stílusa. *„ ... a semmiből csinált fiatalasszony-profilok oly könnyű kézzel formáltak, oly szubtilisen odavetettek, hogy az ember álomarcnak hiszi őket."* – írja a Les Temps kritikusa, Thibeaud-Sisson a Galliera-palota kerti pavilonjában 1892 áprilisában rendezett kiállítás után.

Ez az „álomarc"-szerű, átszellemített megközelítés jellemző képünkre is. Nem rutinos, megrendelésre készült portré, melyen a modell könnyed, tárgyszerű megörökítése a cél, hanem a preraffaelita festők örökségétől, a női arc és figura emblematikus felfogásától áthatott mű.
A datálás kérdésében biztos fogodzót nyújt a pasztell művészi előadásmódja, amely a színredukció eredményeinek tiszta képlete. Analógiaként Rippl legnagyobb párizsi sikerét hozó vásznát, 1894-ben elkészült *Öreganyám* című nagyméretű olajképet érdemes felidézzük. Szürkék, barnák, feketék tónusgazdagságából teremtett finom felület és szikár tér, melyből az idős asszony arcának fehér foltja világítóan emelkedik ki – az ott kiérlelt nyelven szól a lágyan, felhősen felvitt pasztellkréta szürkés-barnás tónusaiba burkolódzó *Fiatal párizsi nő virágos kalapban* is. De míg az *Öreganyámon* a színvilág a kép elmúlást idéző magányával is összecseng, ezen a portrén Rippl több könnyed, dekoratív hangsúllyal él.
Korai portréi között számos alkalommal találkozunk vörös hajú, kék szemű nőkkel, s e színek ilyenkor mindig különleges hangsúlyt kapnak. Bár nem azonosak a modellek, a fent tárgyalt „álomarc" sorozat egyik érdekes darabján, az 1892 körül készült *Vöröshajú női fej* című pasztellen nagyon hasonló arc születik: a sima, egész halványan modellált sápadt fehér arcot háromnegyedprofilan látjuk, a keskeny, kecses orr és a szemöldök vonala tagolja a formát, a szájat ugyanaz a kréta rajzolta, mint képünkön.

Rippl-Rónai József: *Öreganyám, 1894*
152 x 111 cm, olaj, vászon
MNG

Rippl-Rónai József: *Vöröshajú női fej, 1892*
30,3 x 21 cm, pasztell, vászon
magántulajdon

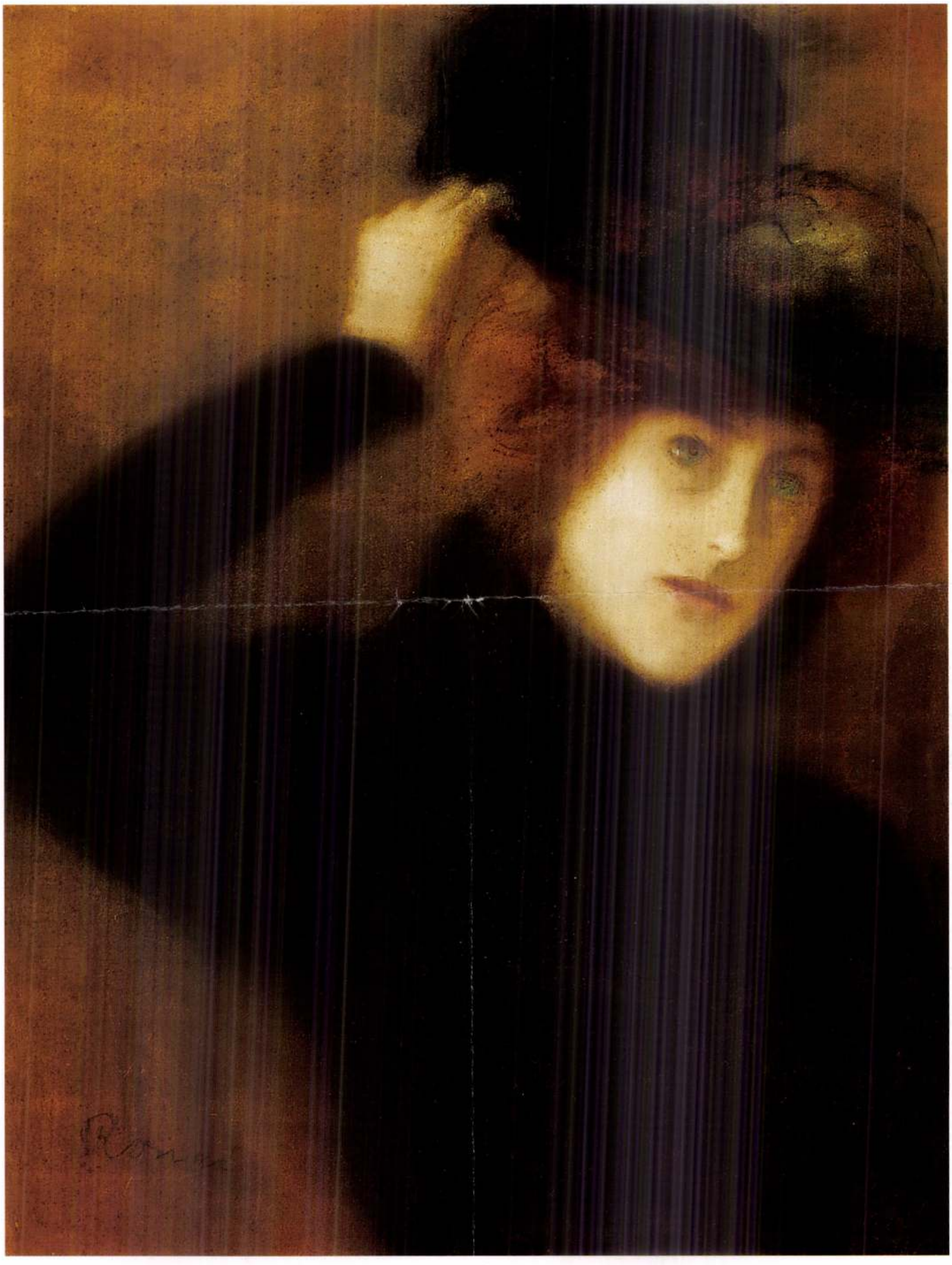

109

32 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861–1927)

Nyitray József arcképe, 1899

42,5 x 31 cm
Pasztell, karton
Jelezve jobbra lent: Nyitraynak Rónai 99

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

KIÁLLÍTVA

Rippl-Rónai József impressziói (1890-1900), Royal Szálló, Budapest, 1900. december, kat. 157. (Yartin József arcképe)
Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete, *IV. Művészeti Aukció*, 1940. kat. 372.
Gróf Almásy-Teleki Éva Művészeti Intézete, *V. Művészeti aukció*, 1941. kat. 457.
Blitz Galéria V. aukció. 1986. kat. 118.
Rippl-Rónai József műveinek gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. kat. 273. o. 44. kép.

REPRODUKÁLVA

Blitz Galéria V. aukció. 1986. kat. 118.
Rippl-Rónai József műveinek gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. kat. 273. o. 44. kép.

IRODALOM

Bernáth Mária: *Nyitray József arcképe*. In: Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, 1998. kat. 273. o.
Magyar Művészet 1890-1900. I., szerk. Németh Lajos, Bp. 1981. 179-183, 268.
A HÉT politikai és irodalmi szemle 1890-1899, 1900-1907. Válogatás. Szerk. Fábri Anna és Steinert Ágota. Magvető, Budapest 1978.
Réti István: *A nagybányai művésztelep*. Budapest, 1994.

Proveniencia: Rippl-Rónainak a magántulajdonban lévő műveiről vezett jegyzékén a harmadik „Nyitrai festő- kritikus pasztell portréja" (M.N.G. Adattár Ltsz. 4895) eszerint az U.S.A.-ba való kivándorlásáig Nyitrai Józsefé, majd a katalógus adatok alapján valószínűleg 1941-ig a családé, azóta legalább kétszer cserélt gazdát.
Nyitrai József a Kiss József által szerkesztett A HÉT-ben leggyakrabban vezetékneve anagrammjával, Yartin, olykor Y. J. monogrammal jegyezte írásait, de néha a Pamacs álnevet is használta. Nevének a Rippl által is használt, nemesi származásra utaló ipszilonos változatával nyomtatásban nem, csupán a magánszférában, Lyka Rétinek küldött levelében, illetve Nyitrainak Koronghy Lippich Elekhez intézett kérelmében találkozunk.
A Hét mellett munkatársa lett a Lyka Károly által szerkesztett Művészetnek, majd Lázár Béla rövid életű Modern Művészetének. A progresszív magyar művészet szószólója volt a napilapokban is. Megalakulásától, 1903-tól rendszeresen tudósította Az Ujság olvasóit a Műcsarnok és a Nemzeti Szalon tárlatairól. Levelezője volt az 1899 októberében indult Magyar Nemzetnek, amelynek jog-elődjénél már hosszú évek óta dolgozott.
Magáról Nyitrai Józsefről, aki *„a modern magyar műkritikairás legelső kiváló képviselője volt"* (Bernáth i.m.) szinte semmit sem tudunk. Még születési adataiban sem lehetünk biztosak. A Petőfi Irodalmi Múzeum adattárában fellelhető gyér információk szerint Nyitrai József újságíró, műkritikus, festő 1874-ben született Pápán és 1946 január 14.-én halt meg az U.S.A.-ban, közelebbről nem ismert helyen. Emigrációs éveiben az Amerikai Magyar Népszavában és Az Ember című lapban jelentek meg írásai.

A születési év helyessége iránt azonban kétség merül fel, ha a Rippl által festett portréra nézünk, mely nem egy húszas éveinek közepén járó, hanem egy javakorabeli embert ábrázol.
Lyka Károly 1893. október 20.-án Réti Istvánnak Rómából küldött leveléből kiderül, hogy ekkor már házas ember volt..."Nem is kell Önnek megírnom, hogy Nyitrayék megérkezte uj életet jelez itt. Most együtt csinálunk egy bohéma familiát, mindnyájunk csak éppen irással, festéssel fogja tengetni magát... (M.N.G. Adattár Ltsz. 7937/1955. Publikálatlan)
Jelentős újságírói múlttal a háta mögött 1899 őszétől ismét Rómában találjuk. A Scuola Libera élő modelles osztályában folytat festészeti tanulmányokat. Innen fordul Koronghy Lippich Elekhez, a közoktatásügyi minisztérium művészeti ügyosztályának vezetőjéhez a havi 150 forintos művészeti segély iránti folyamodványának támogatását kérve, s indokait hosszasan sorolva.
„ ...hosszú évek küzdelme után most állok azon a ponton, mikor mint festő, tárlaton léphetnék föl. Mint hírlapíró, csak nagyritkán szakíthattam magamnak időt arra, hogy a festéssel foglalkozhassam. Mult szeptemberben végre otthagyva a szerkesztőséget, s megelégedve 70 forint havi fizetéssel, eljöttem Rómába, hogy itt befejezhessem tanulmányaimat, s nyugodtan, szerkesztőségi detail-munkákkal nem foglalkozva, foghassak bele régi óhajom teljesedésébe. Sok nyomoruságot állok ki miatta, s most a végpontnál végtelen hálával fogadnám ő excellenciája kegyes segitségét. / Nagyságod azt kérdezhetné, és méltán, hogy mire jó az, ha valaki a nyugodt hírlapírást fölcseréli a festéssel, mely több proletárt teremt, mint nem. / A hírlapírói pálya engem a legnagyobb mértékben idegbeteggé tett örökös izgalmaival és éjjeli – nappali munkáival, azután meg nem biztos. S azt is méltóztatik tudni, hogy még kormánypárti szerkesztőségek is jönnek-mennek-változnak. Huszonkét évig egy huzamban a kormány lapjánál voltam, hol anyagilag nem vagyok képes annyira vinni, hogy fölnőtt családtagokban bővelkedő családomat eltarthatnám. A festéssel azonban meg lehet próbálkozni nemcsak a pesti tárlaton, de számos más tárlaton is. A festésre kiolthatatlan vágy sarkal, eddig is annyi áldozatot hoztam érte családom rovására is, hogy azt csak a legnagyobb idealizmus és becsvágy menti...Ha abbahagyom most a félig kész munkát, akkor egész római tartózkodásom, összes több évi igyekezetem hiábavaló, mert a nyomorúság arra fog kényszeriteni, hogy az ősszel visszamenjek a redakcióba, s onnan többé nem szabadulok, mert a hírlapírás az egész napot igénybe veszi, s ez esetben le kell majd mondanom...minden reményemről." (O. Sz. K. Kézirattár Ltsz. 1927/37. Publikálatlan)
E levélrészletből világossá válik számunkra, hogy Nyitrai József valóban nem születhetett 1874-ben, hiszen 1900-ban már 22 éve dolgozik a kormány lapjánál, tehát 1878 óta, ami 1860 körüli, de inkább korábbi születési dátumot feltételez. Annál tiszteletre méltóbb az a kitartó igyekezet, amellyel festészeti álmaihoz ragaszkodik, s amelyek a források szerint szerény eredményt hoztak.
A Nemzeti Szalon 1900 november – decemberi Téli kiállításán Jartin Józsefként szerepelt két képpel (Kat. 47. A müncheni angol parkból, olaj, 85 frt.; 48. Reggeli táj, olaj, 90 frt.) 1901-ben az Őszi kiállításon Yartin – Nyitrai Józsefként egy olajfestménnyel (Kat. 157. Bolgár-tanya a Rákoson, 240 kor.), valamint négy festménnyel 1905-ben a Karácsonyi tárlaton (Kat. 52. Téglaégető Nagybányán, 53. Aranyzúzó Nagybányán, 59. Esti táj, 60. A Rákosról). A nagybányai képek tanúsága szerint nemcsak lelkes propagátora volt a nagybányai művészeknek, de a helyszínen festeni is akart. Réti, aki nyilván ismerte Nyitrait, (Lyka levele is erre utal) az 1903. évben az iskolában dolgozók között Yartin Györgyöt említ. Festői életműve nyilván bővebb volt, azonban képei közül egy sem került elő. Publicisztikai tevékenysége viszont megkerülhetetlen része a századforduló magyar művészettörténetének. Ezt a komoly, felelősségteljes, kitartó személyiséget örökíti meg nagy rokonszenvvel Rippl-Rónai, s teszi testi valójában is a művészettörténet kitörölhetetlen részévé.

Csernitzky Mária

33 ▪ BERÉNY RÓBERT (1887–1953)

Parkrészlet, 1909

50,5 x 42,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Berény 1909
Hátoldalán sajátkezű felirat:
Parkrész, Napsütés, Délelőtt. 1909 VII Budapest, Berény

Kikiáltási ár: 6 000 000 Ft

IRODALOM

Szíj Béla: Berény Róbert. Budapest, 1984
Szíj Béla: Berény Róbert életútja gyermekéveitől a berlini emigrációig. In.: MNG Közleményei. IV. Budapest, 1963
Szíj Béla: Berény Róbert festői fejlődése legkorábbi műveitől Bartók Béla portréjáig. Művészettörténeti Értesítő. 1961. 2-4.
Passuth Krisztina: A Nyolcak festészete. Budapest, 1967
Kállai Ernő: Új magyar piktúra 1900-1925. Budapest, 1926
Passuth Krisztina: „Hungarian Fauves, Fauve Hungarians in Paris" in: French Cultural Studies. Vol.11, n.33. 2000 oct.
Könyves Kálmán Szalon. Új Képek Kiállítása. Budapest, 1909. Kat.

Párizsban a Salon d'Automne 1905-ös kiállításán néhány fiatal festőművész megdöbbentő, provokatív hatású műveket mutatott be. A tárlatról tudósító kritikus - önkényesen használt, végletekig fokozott színeikre utalva - a fauves-vadak gúnynévvel bélyegezte meg őket. Matisse, Derain, Marquet képeinek gátlásoktól felszabadult - az akadémikus szabályokat, sőt az impresszionizmus elveit is felrúgó - nagyvonalú formaadása, tiszta, tompítatlan színvilága megdöbbentette a kortársakat.

Az elmúlt években két nagysikerű, sajnos hazánkba nem eljutó kiállítás mutatta be e csoport művészetét. Berény Róbert vizsgált festményének tanulmányozásához mindkettő fontos tanulságokkal szolgálhat. Az 1990-ben Európa és Amerika számos városában megforduló A fauve tájkép című tárlat meggyőzően bizonyította, hogy Matisse és társai számára a tájábrázolás jelentette a legfontosabb, de legalább is leggyakoribb feladatot. A másik kiállítást a párizsi Musée d'Art Moderne de la Ville-ben láthatták Le Fauvisme ou l'épreuve du feu címmel. A rendezés elvetette azt a hagyományosabb megközelítést, mely a fauveokat, mint jellegzetesen francia művészcsoportot definiálta. Az alkotók születési és lakóhelye, vagyis a földrajzi határok helyett hangsúlyosabbá vált a művek stiláris karaktere. A csoportot egy Európában, sőt Amerikában is elterjedt nemzetközi irányzatként határozták meg, s így a tárlaton a francia művészek mellett megjelentek orosz, holland, cseh és magyar festők is. A hazai művészettörténet számára különösen jelentős ez a hangsúlyeltolódás, hiszen talán ez az a néhány év - a XX. század első évtizedének közepe - mikor a magyar művészet többé-kevésbé szinkronba került a legmodernebb nemzetközi irányzatokkal. Czóbel, Berény, Ziffer, Perlrott, Bornemisza és néhány társuk éppen a legjobb pillanatban érkeztek Párizsba. Művészi érzékenységük a fauveok felé irányította őket, abba a művészcsoportba, mely első ízben szállt szembe az impresszionizmus elveivel. Berényt talán örökké újat kereső, szenzibilis lelki alkata

Henri Matisse: *A Luxembourg Kert, 1901 körül*
59,5 x 81,5 cm, olaj, vászon
Ermitázs, Leningrád

Berény Róbert: *Kert, 1911*
61 x 50 cm, olaj, vászon
Magyar Nemzeti Galéria

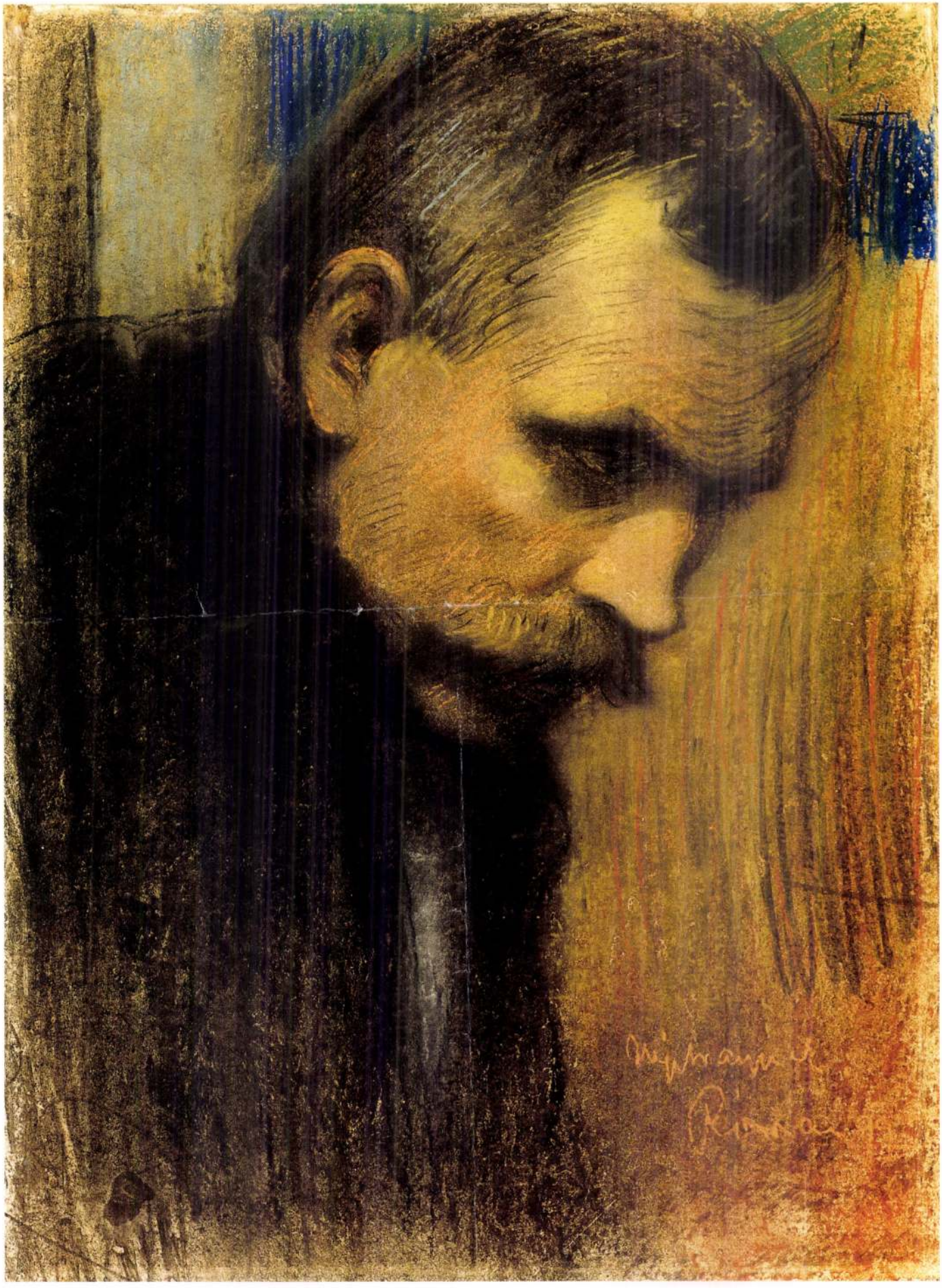

RIPPL ROLLING

64 TEB 12
600

FŐVÁROSI OPERETT SZÍNHÁZ

1984. február 19. vasárnap délelőtt 11 órakor

Danko Pista legszebb nótái

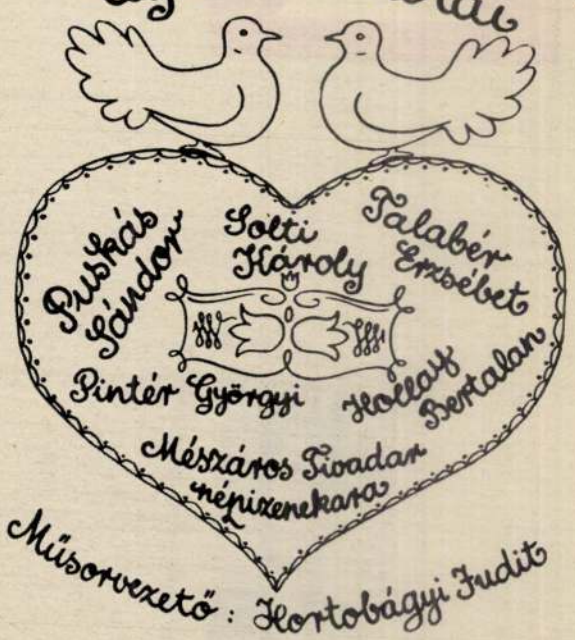

Műsorvezető: Hortobágyi Judit

MAGYAR MÉDIA MŰSOR

Jegyek válthatók a **MAGYAR MÉDIA** jegyirodáiban (VII., Lenin krt. 9-11. – a Hungária Kávéház mellett; XIII., Balzac u. 12.), a **SZÍNHÁZAK KÖZPONTI JEGYIRODÁJÁBAN**, a **FŐVÁROSI OPERETT SZÍNHÁZ pénztáránál** és az üzemi közönségszervezőknél.

LEGYEN A V

A DANDÁR F

BUDAPEST

FÜRDŐIGAZGATÓSÁG

SZOLGÁLTATÁSAINK:

kondicionálóterem –aerobic
eredeti finn szauna
családi szauna (vasárnap de.)
paraffinpakolás izületi bántalmakra
tangentor
(víz alatti zuhanymasszázs)
kvarc sollux kezelés
kézápolás
manikűr
súlynyújtás
gyógytorna
mozgássérült gyermekeknek
(szombaton 16.30–18-ig)

MI HOZZÁJÁRULUNK JÓ EGÉSZSÉGÉHEZ ÉS KELLEMES KÖZÉRZETÉHEZ!

Címünk: Budapest IX., Dandár u. 5.
Tel.: 137-084

A Tanú testvérfilmje
Szubrett a történelem forgószínpadán

Bemutató: február 16-án

TE, RONGYOS ÉLET!...

Színes magyar film
Írta és rendezte: **Bacsó Péter**
Fényképezte: **Andor Tamás**
Szereplők: **UDVAROS DOROTTYA, Bezerédi Zoltán, Szacsvay László, Kern András**
Rubold Ödön, Lukács Margit, Turay Ida, Körmendi János, Gáti József, Őze Lajos

Sziráky Lucy, a tehetséges fiatal színésznő, bravúros beugrással megmenti az Operettszínház egykori előadását. A sikert azonban nem sokáig élvezheti, mert állítólagos arisztokrata származása miatt kitelepítik. Lucy belekerül a történelem legmélyebb bugyraiba, de mint színésznő és nő hamarosan megtalálja a kontaktust az őt csodáló férfiakkal...

Dalok: Jaj, cica – Szeretnék egyszer boldog lenni
Gyere, te, Niemand – Holdvilágos éjszakán – TE, RONGYOS ÉLET!...
"... mitől tudsz olyan édes lenni, mint a méz?..."

MAFILM Dialóg Stúdió

MOKÉP

RIPP-RONAI TÓZSEF

RÓNAI-HÁZ A

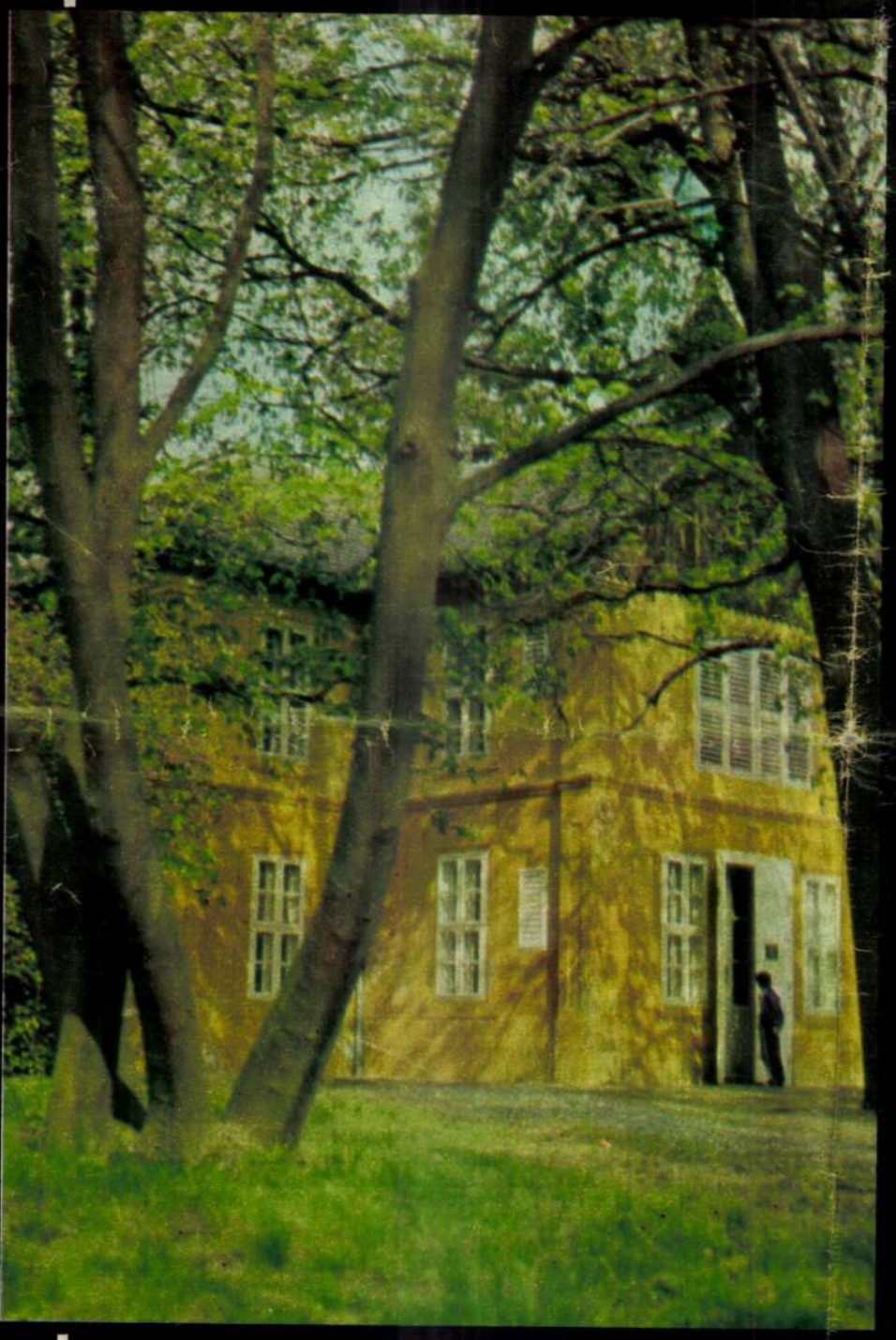

Egy majdnem franciává lett nagy magyar festő életéből az utolsó két évtized ebben a múzeummá alakított kaposvári műteremházban zajlott le. Rippl-Rónai József, aki a Rónai névvel szignált „Rippliket" festette és rajzolta – hiszen a pálya utolsó fő művei közt egyre több a pasztell –, itt alakította ki magának azt a nosztalgikus-századvégi, kissé Krúdyt idéző polgári környezetet, amely akkor is érdekes volna, ha nem őrizné a festő emlékét, csupán a hatvan-hetven évvel ezelőtti jobb módú magyar középosztály jellegzetes bútorait és egyéb lakberendezési cikkeit. Mindegyikükért ma már vagyonokat kérnének a Bizományi Áruházak.

A villaszerű ház a hozzá illesztett szerény műteremmel azonban korántsem csupán bútortörténeti kiállítás. A helyi múzeológusok válogatott szép Rippl-Rónai-képeket aggattak a falra, úgyszólván minden korszakból a legjellemzőbbeket.

Nagy park – ma ez is múzeumi kezelésben van – veszi körül a házat, diófákkal, a nyugalmas, hosszú élet és a hagyományőrzés eleven jelképeivel. A párizsi szellemi izgalmak és egy közép-európai Munkácsy-tanítvány számára kilátástalannak tűnő konkurrenciaharcok után itt talált végül magára a Nabis-csoport magyar tagja, párizsi emlékként inkább asszonyokat, mint avantgardista stílust hozva haza; de itthon ezzel a szelíd modernséggel is csaknem botránykő lett művészete... Ennyire viszonylagosak a dolgok.

Rippl-Rónai művészete félszázad előtt igen divatos volt, egy évtizede – szecessziósként – ismét az lett; most mintha kicsit elfelejtették volna. Alkony után a teremőr-asszonyok minden látogató kedvéért külön gyújtják a villanyokat, hisz nincsenek annyian... Kár. Igaz, kiesik a főútvonal forgalmából; de érdemes ide kirándulni, vagy hogy az ideillő közhely-kifejezést használjuk: „elzarándokolni".

Sz. A.

1. Részlet a parkból
2. Egy kései pasztell: Vörös sapkás önarckép. 1924
3. Egy „kukoricás" stílusú kép: Park aktokkal. 1910
4. Egy korai pasztell: Kövezik a kaposi főutcát. 1905
5. Szobabelső reprezentatív portréval
6. A művész sírja
7. A művész tárgyaiból: kalap és pasztelldoboz

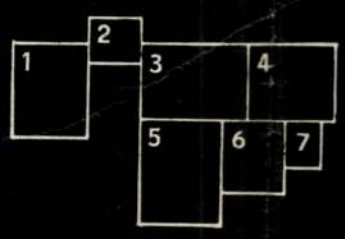

RÓMA-HEGYEN

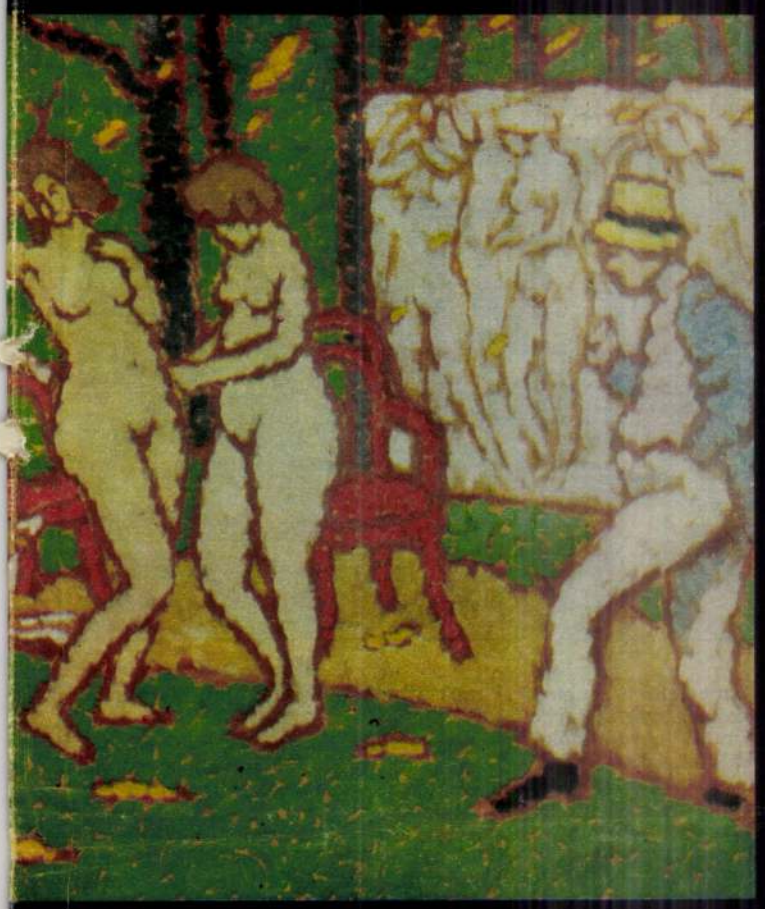

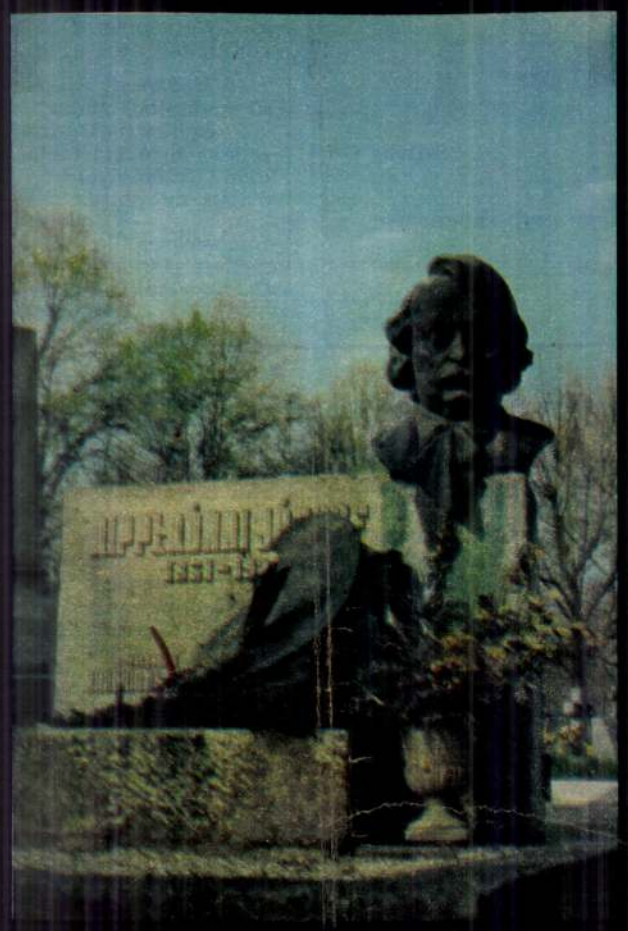

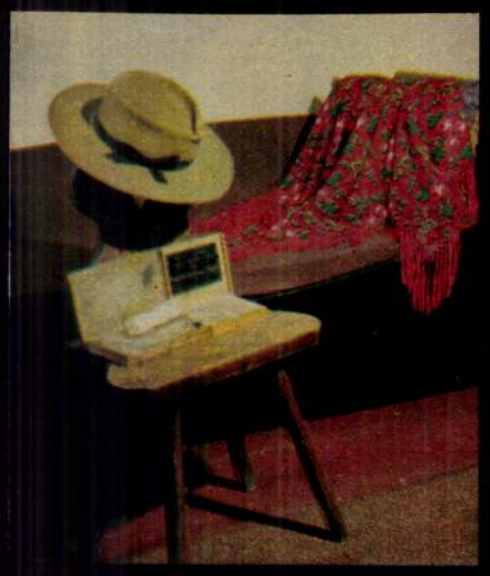

CSONKA BÉLA
FELVÉTELEI

Rippl-Rónai József

Virágok vázában, olaj, 81x45, Védett, 20000 Ft
Kilátás a szobámból, olaj, 72x100 Védett

15000 Ft

30. Művészeti Répankció, 1973.

Rippl-Rónai József festőművész

Szombathelyen, a Savaria Múzeum-ban grafikai kiállítás nyílt a pécsi Janus Pannonius gyűjteményéből. A tárlat a XX. sz. i magyar rajzművészet keresztmetszetét adja. A művész rajza, mozgástanulmánya szerepel. (ennlítve)

TV. Híradó

1974. V. 4. TV. 19.30 Gué

Rippl-Rónai József

Parkrészlet Tápolnával, olaj, 46×38, Védett
8000 Ft

Mozgóárusnővel, diópác, 30×46, Védett
3000 Ft

30. Művészeti Képaukció, 1973.

Rippl-Rónai József
festő

Korniss nagy elismerissel volt
Rippl-Rónai „Öreganyám" és
a „Kuglizók" cimü müvéről.

Feljegyezte Székely Zoltán: Korniss Dezső önmagáról.
Müvészet, 1974. november - 4.oldal

Reppl Rónai József
festő

Reppl-Rónai József készítette
el Karinthy Frigyes portréját.

Major Ottó: A hit Karinthy
Tükör, 1974. dec. 31- 13 lap

Rippl-Rónai

Németh Lajos könyve, a „Modern magyar, művészet" átfogó képet ad a képzőművészetnek arról az időszakáról, mely 1890-es évektől napjainkig tart. Szuggesztív és érvényes jellemzését nyújtja a XX. sz. kiemelkedő egyéniségeinek. Kávyében a művész munkásságáról ír.

D. S.: Új művészeti könyvek.
Vigilia, 1969. febr. 131-132. old.

Rippl-Rónai József

A colmari múzeum padlásán lévő Szendeffy-hagyaték között van „Park" c. üveggel fedett pasztellképe. (pulitve)

Szombathy István: Kincsa padláson. Esti Hírlap, 1969. márc. 18.

Rippl Rónai József

Maradandó és értékes műveket alkotott a rajzművészetben.

–Gyuris–: Szükszavú műfaj a rajz.
Hajtónyú, 1969. febr. 25.

Rippl Rónai József

Kriesch Aladár, Csók István, Magyar Mannheimer, Katona Nándor, Kosztolányi Kann Gyula, Iványi Grünwald Béla, Telcs Ede, Ferenczy Károly müvészek a Mücsarnokban rendezett téli kiállitáson szerepelnek. Jean Preux: "A jubiláris tárlat" cimmel arról ir, hogy végre a megváltozott müvészetpolitikának köszönhető a felsorolt müvészek előtt megnyiltak a Mücsarnok termei és igy nagyszerü alkotásaikban gyönyörködhet a magyar publikum. A fiatal müvészgenerációt külön megdicséri "a kettős zsüri gondolatáért" amellyel akaratát keresztül vitte s ezáltal a jubiláris kiállitást a jövő magyar müvészet ünnepévé avatta.

A HÉT, BP · 1911. dec, 24. XXII. évf. 52. sz. 851-852. lap.

Rippl Rónai József

Kosztolányi Kann Gyula, Kriesch Aladár, Csók István, Mednyászky László, Katona Nándor müvészek részvétele mindig sikert arat, -mondja kritikájában Jean Preux: "Művészház" cimmel az ott rendezett, megnyitó kiállitást ismertetve.

A HÉT, Bp. 1912. jan. 26. XXIV. évf. 4. sz. 62-63. lap.

Rippl Rónai József

A Könyves Kálmán kiadó "páratlanul szép albumban" jelentette meg a művész rajzait. A Művészet c. rovat "Rippl Rónai József rajzai" cimmel közli, hogy a kötet ötven rajzot tartalmaz, s annak a reményének ad kifejezést, hogy végre itthon is meglesz a maga közönsége, az ilyen finom, kiváló művészi alkotásoknak.

A HÉT, Bp. 1913. nov. 23. XXIV. évf. 47. sz. 758-759. lap.

Rippl Rónai József

Alkotásai méltóak a kiállitás legelső helyére, mondja kritikájában j.p.: "A Művészház kiállitása" cimmel. Különösen egy női arcképét és egy aktját emeli ki.

A HÉT, Bp. 1914. febr. 22. XXV. évf. 8. sz. 126-127. lap.

Rippl Rónai József

Katona Nándor, Vaszary János, Kosztolányi Kann Gyula, Szinyei Merse Pál, Hollósy Simon, Ferenczy Károly, Benczur Gyula neve szerepel Rózsa Miklós: "A magyar impresszionista festészet" c. könyvében, melyet L.sign.-val közölt beszámoló ismertet a Müvészet c. rovatban. Elismeréssel nyilatkozik az iróról, ahogy egy-egy müvész arcképét megfesti, minden dicséretet megérdemel.

A HÉT, Bp. 1914. márc. 1. XXV. évf.
9. sz. 142. lap.

Rippl Rónai József

Glatz Oszkár, Dudits Andor, Kosztolányi Kann Gyula, Vaszary János, Katona Nándor, Kernstock Károly, több müvésztársukkal egyetemben tiltakoztak a velencei kiállitásra jelöltek kis számu névsorának összeállitása ellen, melyet egy érdekszövetség munkájának tekintenek.
A "Velencei kiállitásról" c. közlemény, ezt a vádat sulyosnak itéli, mely nem maradhat büntetlenül, ha beigazolódik, de a tiltakozást jogosnak véli, mert az eljárás valóban sérti az itthon maradt kiváló müvészeket.

A HÉT, Bp. 1914. márc. 15. XXV. évf. 11. sz. 165-166. lap.

Rippl Rónai József

A magyar paraszti nyugalom, az elmélázó falusi csöndesség, a magyar miliők békéje jelentkezik nyugati tempóval képein-irja Bölöni György: "Rebellis magyarok" cimmel a bécsi Künstlerhausban rendezett magyar kiállitáson szereplő müveiről. Majd megjegyzi, hogy a bécsi lojális, előirásszerü képekkel szembe helyezkednek a magyarok, akik akaratlanul is lázadozást hoznak magukkal, bár most senki sem akart „nyakas kuruc" lenni, a Müvészház gondoskodása folytán, csak a szelidek jutottak ki, nehogy megzavarják a csöndes összhangot.

A HÉT, Bp. 1914. márc. 29. XXV. évf. 13. sz. 2o5. lap.

Rippl Rónai József

Egy éven belül ez már a második arany érem, amivel a müvészt kitüntették. Az első a magyar és most a bécsi Künstlerhaus kiállitásán, ahol nem a mostani ujabb alkotásaival mutatkozott be "hanem ama bizonyos "fekete" /idézés cikkirótól/ ma már szelidnek ható müveivel," -irja R.M.: Rippl Rónai bécsi aranyérme" cimmel.

A HÉT, Bp. 1914. ápr. 26. XXV. évf.
17. sz. 279. lap.

Rippl Rónai József

Társadalmi eseményszámba megy a Müvészházban rendezett, Rippl Rónai-retrospektiv kiállitás, mely huszonhárom esztendő munkájáról ad képet. Gerő Ödön Miereveld "tizezer egyforma arcképét" emliti, mielőtt az mondja: Rippl-Rónai csak ujabban fest egyforma képeket. "Szép piros-sárga-zöld kontrasztokat. Dekorációkká egyesitett, vagy szétbontott nagy foltokat, lokális szinekben fürdő, ragyogó felületeket." Az első terem, a tónusos korszak muzeuma. A többiben az abszolut szinfolt uralkodik.

A HÉT, Bp. 1911. márc. 19. XXII. évf. 12. sz. 190-191. lap.

Rippl Rónai József

Egy-egy női arcképén a "kigyózó kezek, külön idegéletet" élnek. „Valamennyi képe a pillanat dicsőségét hirdeti. Azt a nagy mohó pillanatot, amelyben a müvész mindent meglát és mindent egyszerre lát...mindennek a gerincét, szerkezetét, mozgáseredőjét kutatja. Képeiben az egyszerre látás és az egyszerre kifejezés magától értetődően nyilvánul"-meg. Hosszan és igen részletesen számol be a kritika a müvész utjának állomásairól.

A HÉT, Bp. 1911. márc. 19. XXII. évf. 12. sz. 190-191. lap.

Rippl Rónai József

Berény Róbert, Czóbel Béla, Fényes Adolf, Kernstock Károly és Pór Bertalan müvészek arra vállalkoztak, hogy évenként hat magyar képet festenek és azután kiadják.
A Müvészet c. rovatban közölt beszámoló "Hat magyar festő" cimmel arról ir, hogy a képek értékét alkotójuk neve biztositja és reméli, hogy az országot járva, bizonyitani fogják, hogy a magyar közönség, a magyar müvészetet mennyire megbecsüli.

A HÉT, Bp. 1911. dec. 3. XXII. évf. 49. sz. 795. lap.

Rippl Rónai József

Iványi Grünwald Béla mellett a másik harcos egyéniség a müvész, mint Tövis: "A MIÉNK kiállitása" c. kritikájában irja.15 év előtti kezdeményezését "tehetetlenségnek, tudatlanságnak bélyegezték a müvészet analfabétái." Ennek ellenére még ma, a szinorgiák idejében is, „ő a legnagyobb koloristája ennek az országnak" Végül a müvészeti kormányzatot hibáztatja azért, hogy egy szikrányi becsületes nacionalizmus sincs benne, mert ha volna, ugy hivatalból küldené világkörüli utra ezt a nagy mesterünket.

A HÉT, Bp. 1910. január 16.
XXI. évf. 3. sz. 47. lap.

Rippl Rónai József

A cimlapon szerepel a müvész arcképe. Repr. Szinyei Merse Pál és Fényes Adolf müvészekkel együtt vett részt a Berlinben rendezett Piloty-kiállitáson, ahol a világ minden részébe szétszóródott Piloty tanitványok szerepeltek müveikkel, s közülük a magyar „Szinyei vitte /a pálmát," -irja beszámolójában R.m.: "Szinyeiék Berlinben" cimmel. A modern müvészet elit csapatának ez a három uttörő mestere volt a Piloty kiállitás három sztárja.

/el

A HÉT, Bp. 1910. febr. 20. XXI. évf. 8. sz. 127. lap.

Rippl Rónai József

A művészről részletes beszámolót ad Tövis a Művészet c. rovatban "Ripp-Rónai háborus kiállitása" cimmel.
"Állati nyomoruságban kinlódtak az internáltak a pestises fogolytáborban: véreink, honfitársaink, barátaink, s ő az arcok barázdáira keserü élességgel kirajzolódott karaktereket kapta le boszorkányos crayonjával, mikor azok szivettépő szenvedéseiket panaszolták. Ot magát megkergeti, halálra keresi megrugdossa a minden emberi mivoltából kivetkőzött francia csőcselék.."

A HÉT. Bp. 1915. szept. 26. XXVI. évf. 39. sz. 546-547. lap.

Rippl Rónai József

Franciaországban rekedt a háboru kitörésekor. A sok megpróbáltatás után azonban kifujja magát és papirosra veti megverettetésének festőileg mozgalmas történetét.
A müvek megrázó hatással birnak. Csak egy ilyen nagy müvész képes arra, hogy az alakok és tömegjelenetek lelkét és karakterét egyetlen tollvonásba összesüritse, hogy az még a valóságnál is igazabban hat. Tanulmányok, alakrajzok, tömegjelenetek mellett ott él a szakács alakja, a háborus hireket olvasó nő, s a szenvedéseiről beszélő hegedümüvész, a "Départ", a frontra indulás jelenetei.

A HÉT, Bp. 1915. szept. 26. XXVI. évf. 39. sz.. 546-547. lap.

Rippl Rónai József

Ferenczy Károly és Szinyei Merse Pál a londoni kiállitáson bronz érmet nyertek.
Tövis: "A plágium-affér" c. beszámolójában élesen kifogásolja Déry Béla eljárását, hogy az önmagához hasonló középszerü müvésziparosokat egy táborba csődítette, a müvészeti közélet egész vonalán magához kaparintotta a korlátlan hatalmat és irtó hadjáratot inditott az igazi tehetségek, a legnagyobb müvészek ellen. Ezután részletesen ir a "Szövetség garázdálkodásairól".

A HÉT, Bp. 1910. ápr. 17. XXI. évf. 16. sz. 263. lap.

Rippl Rónai József

/Szinyei Merse Pál

Ferenczy Károly, Fényes Adolf, Hollósy Simon, Csók István, Thorma János, Réty István, Iványi Grünwald Béla, Katona Nándor, Kosztolányi Kann Gyula, Magyar Mannheimer Gusztáv, Mednyánszky László, Kernstock Károly, Stróbentz Frigyes, Vaszary János, Horthy Béla, Márk Lajos, Olgyay Ferenc, Szlányi Lajos müvészek, "élő nagyjaink" vettek részt a Müvészház nemzetközi, impresszionista kiállitásán. Gulácsy Lajos: "Impresszionisták a Müvészházban" cimmel részletesen beszámol, s a fentieken kivül felsorolja a résztvevő, világhirü, külföldi képzőmüvészeket is. „A nagyszerü kiállitás méltó arra, hogy Páris hasonlóval viszonozza."

A HÉT, Bp. 1910. május. 1. XXI. évf. 18. sz. 294-295. lap.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Párizsban már nyomasztó volt a helyzet, a hangulat. Martyn Ferenc Rippl-Rónai példájából ítélve attól tartott, hogy egyik napról a másikra kénytelen lesz menekülni, mert közelebb a háború, melynek szele már Párizst is megérintette. Bizonytalan helyzete azonban művészi munkáját nem befolyásolta. 343.old

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola"/1926-1940/. Részlet az életmű monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, 14-15. sz.-/1969-1970/ Pécs. 1974

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Martyn Ferenc szembefordult mindazzal, amit a megelőző korok a művészet megingathatatlan igazságának hittek. Többé nem tudott csupán a régi módon, a már Rippl-Rónai mellett elsajátított természetelvű kifejezéssel alkotni 336.old

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926-1940/. Részlet az élet- mű monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV.-XV. évf. 1969.-1970 .- Pécs, 1974

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Martyn Ferenc párizsi tartózkodása alatt 1927-ben Spanyolországba is el ment. Igy alkalma nyilott arra, hogy a dél-franciaországi Banyuls-sur-Mer-ben felkeresse Maillolt, a szobrászt, Rippl-Rónai régi kedves barátját. 335. old

HÁRS ÉVA. Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926-1940/. Részlet az életmű monografikus feldolgozásából 331. old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV.-XV. évf. 1969.-1970.- Pécs, 1974

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Martyn Ferenc Rippl-Rónai mellett már gyermekkorában megtanúlta, miként kell észrevenni, felfogni a szabad természet és a mindennapi élet ezernyi rezdülését, a tájképek, városokról készült leíró kompoziciók minden annyiszor új festői örömöt jelentettek szamára.
335.old

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párisi iskola" /1926-1940./ Részlet az életmű monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV.-XV. évf. 1969.-1970. Pécs, 1974

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

A KUT Bpesten megközelitöen az Ecole de Paris szellemét képviselte.maga köré tömöritette a fiatal müvészeket,azokat,akik Rippl-Rónainak és a Nyolcak festoi felfogasat követték,s akik Parizst megjarva,annak frissen pezsgo szellemi aramlatat hoztak.Céljuk volt,hogy megtisztitsa a hazai müvészetet a Mücsarnok aporodott levegojétol és az olasz iskola hamis patoszatól. 337.old

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926.-1940/ Részletek az életmü monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve, XIV.-XV. évf 1969.-1970. Pécs, 1974

KIPPL-KÓNAI JÓZSEF, festo

1937.szept.29.-én irta Martyn Ferenc Török Lajosnak Pécsre.-A magyar történelem alaptengelye és dramaja az,hogy mindig németet etettek vele és azt soha nem birta megemészteni. Ferenczy,Kippl-Kónai,Csók ,akik Parizsban nőttek fel, keveset szamitottak életükben és mégis egyedül ők maradtak meg abból a korból. 342.old. 22.jegyz

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926.-1940ä/ Részlet az életmü monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve. XIV.-XV. évf. 1969.-1970. Pécs, 1974

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Az 1903-as Orsz.kiállitás metszetkatalógusában sok-mai pszichodeutikus formákat megteremtő-plakát maradt említés nélkül.Igy az 1898-ban Thék Endre hirdette pályázat melynek első diját Vaszary János nyerte,Ezek itt akkor jelentek meg,mikor Rippl-Rónai Párizsban Munch-al a Clot féle könyomdába jart plakatot tervezni,nem sokkal Toulouse Lautre sikarei után. 352.old

AKNAI TAMÁS: Szecessziós sajtógrafika 347.old

A Janus Pannonius Múz.évkönyve, XIV-XV. évf. 1969-1970. Pécs, 1974.

RIPPL-RÓNAI JÓZEF, festő

A szazad 3-4. tizedét megértő mesterek a szecesszió választóvizén keresztül értek ahhoz az állomáshoz, melyben a tipográfiai megformálás, kommunikációs igény és a szöveg tartalom-téma összefüggései harmonizálni tudtak egymással. A periódusok egymásbafolyásának bizonyitéka néhany európai nagyságu magyar mester saját stilusanak kialakulása, Pl. Rippl-Rónaié. 353. old

AKNAI TAMÁS: Szecessziós sajtógrafika 347. old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV-XV. évf. 1969-1970. Pécs, 1974

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF, festő

Az albumkészitás divatját mutatja,hogy Rippl-Rónai József is készitett egyet Párizsban,a George Rodenbach yzovegére irt Les Vierges sorozatot..A közvetlen inspiráció Maurice Denis és Pitcairn Knowles nyomatai voltak,különösen az utóbbi. 356.old. 38.jegyz

AKNAI TAMÁS: Szecessziós sajtógrafika 347.old

A Janus Pannonius Múz.évkönyve, XIV-Xv. évf. 1969-1970. Pécs, 1974

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve.

—bel—: Csontvány tragédiája 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. febr. 27.

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve Móricz Zs.-ról készült portréja. (Dénes Zsófia könyvében.)

M. Tolnay István: Úgy, ahogy volt 2,

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. jan. 13.

Rippl - Rónai József, festő

Tárlatvezetésen ismertetik
műveszetét. (Nemzeti Galéria.)

— : A hét végi kulturális programból

9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 14.

Ripp-Rónai József, festő

A Nemzeti Múzeum kiállításán

Ripp-Rónai - anyag is látható.

↓

Tamási István: Magyarország a második fordulóban

7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. dec. 17.

Rippl – Rónai József, festő

Megemlítve.

↓

Lóska Lajos: Medgyessy-rajzok Hatvanban 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 5.

Rippl-Rónai József, festő

Megemlékezés.

Rózsa Gyula: Az aktuális Déri Huber 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 6.

Rippl-Rónai József, Jestő

Tárlatvezetésen ismertetik
művészetét. (Nemzeti Galéria.)

—: A hét végi kulturális programból

9,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 15.

Rippl-Rónai József, festő

Levelei ramnak a Kner-anyagban

↓

Gali Sándor: Levéltár Békés megyében 7.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. febr. 26.

Rippl-Rónai József
festő

A Magyarország a század fordulón
című kiállításon a Magyar Nemzeti
Múzeumban Rippl-Rónai halotti mask-
ja látható.

f.a.: Csendőrkard és balahin.
Nők Lapja, 1975. jan. 4. – 22 oldal.

Rippl-Rónai József
festő

Ó warchip

Tóbiás Áron: Mitterenthal a Gellerthegyen.
Tudor, 1975 febr. 4 - 16 oldal

Rippl-Rónai József
festő

„Zorka" (repro)

Végvári Lajos: Magán gyűjtemények...
Művészet, 1975. március – 9 oldal.

Rippl Rónai József
festő

A pécsi Modern Magyar Képtár-
ban van a művész 1926-ban
készült „Lorka" című műve.

Mendöl Zsuzsa: Lárár Béla . . .
Művészet, 1975. március - 12 oldal.

Rippl Rónai József
festő

Négy alkotása a művésznek
látható a Petro-gyűjteményben.

Végvárhajós: Magán gyűjtemények ...
Művészet, 1975. március - 9 oldal.

Rippl-Rónai József festőművész

Tihanyban, az egykori apátság épületében elhelyezett múzeumban volt kiállítása 1968.-ban

Tóbiás áron: Vilt Tibor műhelyében.
Tükör, 1974. aug. 13.

FIGYELŐ

ÚLLŐI ÚT 51
337-748, 340-726

dése
onöt

lvet
aton
Az
erű
lelő
oz-
neg
afi-
zett
ató
tást
int
lla,
os.
né
a

Rippl-Rónai József

A pécsi Janus Pannonius Muzeumban ujjárendezett, „Zsolnai kerámia" c. kiállitáson szerepelnek a müvész szecessziós tányérjai és vázái. "Rippl-Rónai nem azért kulcsfigurája a müvészi ipar magyarországi történetének, mert szebb vagy diszesebb tányérokat tervezett, munkái egyedi darabok voltak; nem a vásárló közönségnek, hanem egy gazdag családnak készültek",-irja Vadas József: "Állomás vagy megálló" c. kritikájában, de megállapitja, hogy a müvész tudta, az egyedi darabok csak bevezető állomás, mert a nagyüzemi termelésé a jövő.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juni. 15
XVIII. évf. 24. sz. 13. lap.

Rippl-Rónai József

A Nemzeti Szalonban rendezett kiállitáson szereplő alkotásairól irja Tövis: M.I.É.N.K. cimmel a Müvészet c. rovatban: "a maga verőfényes, mosolygó, friss és tiszta szineinek bübájos tavaszával, bámulatos meglátásával és megrögzitésével minden mozdulatnak és nyugalomnak, a szin- és vonalritmus által kifejezett impresszióknak e ragyogó kollekciójával" találkozva gyönyörködhet müveiben a tárlatlátogató.

A HÉT, Bp. 1909. febr. 21. XX. évf.
8. sz. 138-139. lap.

Rippl-Rónai József

Kernstok Károly, Szinyei Merse Pál, Ferenczy Károly müvészeket tiszteletbeli tagokká, Iványi Grünwald Bélát alelnökké választotta az uj müvészegyesület, a Müvészház, melynek létrehozását Rózsa Miklós szervezte meg és ebben hathatós segitséget nyujtott Mihályi Deák Jenő, a Müvészház ügyv. igazgatója.
Tövi: "Müvészház" cimmel arról ir, hogy a megalakulás pillanatában már megválasztották a modern müvészet különböző irányainak vezéregyéniségeit. „Céljuk az, hogy minden müvészegyéniség a maga intuicióinak parancsait kövesse." "Nincsenek közkatonák, akik vakon követik a vezéreket."
A HÉT, Bp. 1909. dec. 12. XX. évf. 50. sz. 831-833. lap.

Rippl Rónai József

A cimlapon a müvész arcképét hozza a lap. Repr.
Egyik képét emliti meg Marco: "egy leányarc" mely a levegőből szőtt álomkép. "Csupa elvontság képeinek témája." Szinei és vonalai külön, önálló életet élnek. "Alig rezdülő szinek között egy emberi forma..egy szenvedélyes mozdulat...finom, sohajtásszerü, dematerializálódott asszonyarc a világitás egy csodálatos változásában."
A kritika végig, hasonlóképpen irja le a müvész alkotásait.

A HÉT, Bp. 1906. febr. 4. XVII. évf.
5. sz. 77-78. lap.

Rippl Rónai és Mednyánszky László

A két müvészt egymás mellett emliti Marco: "A tavaszi tárlat" c. beszámolójában: Ők azok, „akik szuverénül uralkodnak itt, a különbözően diszponált két lirikus. Az egyik a derült tavaszdalok énekese, az önmagában elmélyedő csöndes öröm poétája, a másik háborgó tragédiákat mond el az izzó fényözön és a komor árnyékok nagy ellentéteivel és h harcokról énekel, melyeket leirhatatlan szinekben megtestesült természeti erők vivnak meg egymással."

A HÉT, Bp. 1906. ápr. 8. XVII. évf.
14. sz. 226-227. lap.

Rippl Rónai József

Grünwald Béla, Ferenczy Károly, Szinyei Merse Pál, Mednyánszky László, Beck Fülöp művészek nevét sorolja fel Marco: "A téli tárlat I." c. kritikájában, megjegyezve róluk, hogy: "Ezek azok a művészek, akik idegenül járnak közöttünk, s akik vagy nincsenek ott a tárlaton, vagy/kegyetlenül megtizedelve kerülnek be." a "független zsüri"-től/

A HÉT, Bp. 1906. nov. 18. XVII. évf. 46. sz. 769-770. lap.

Rippl Rónai József

A Müvészet c. rovatban F.L.: "A Nemzeti Szalon" cimmel irja: "hatalmas fejlődése, megérésen ment keresztül a müvész. Stilusa vonásról-vonásra, szinről-szinre fejlődött, nem aszerint, hogy miképpen tudta mind hivebben reprodukálni a természetet, anem aszerint, hogy az alkotó m üvész milyen alakká formált minden egyes kivülről jövő impressziót." Nem szép képet festett, hanem magát a Szépséget. Kettős portréját igen nagyra értékeli, s Tiziant juttatja eszébe a kép. Külön kiemeli a rendkivül finomságu női kezet és "egy sereg intim gyönyörüséget."

A HÉT, Bp., 1907. márc. 17. XVIII. évf. 11. sz. 176-177. lap.

Rippl-Rónai József

A Könyves Kálmán Müintézet termeiben rendezett kiállitásról a lap Müvészet c. rovata számol be "Akvarell kiállitás" cimmel.
A kritika megállapita szerint a müvész akvarelljei előtt éppen ugy meg fog hökkenni, mint e nagy müvész olajképei előtt. "Nehéz emésztetü, ravasz kis dolgok, inkább csak naiv, csodás kezdetlegességü szines rajzok, apró szösszenetek, s följegyzések a pihenés óráiban". Igen nagyra értékeli a müvész utánozhatatlan alkotásait, "müvészi lelkének sajátos virágait."

A HÉT, Bp. 1907. márc. 31. XVIII. évf.
13. sz. 214. lap.

Rippl-Rónai József festőművész.

Prágában az óvárosi „Radnice" termei-ben megnyílt a magyar szecesszios mű-vészet kiállítása, melyen alkotásai szerepeltek.

Barsi Imre: Ősz a prágai tárlattermekben.

Új Szó, Bratislava, 1973. XI. 22.

Rippl-Rónai festőművész

Az új Galériában a magyar szecesszió-műrek egy teremben lesznek elhelyezve, így a művész képeiből is láthatunk e teremben.

Vadas József: Képek lélekvándorlása.

Élet és Irodalom, Budapest, 1974. jan. 5.

Rippl-Rónai József festőművész

Idehaza, a XX. század elején Rippl-Rónai József elsők között hívta fel a figyelmet Vedres Márk művészetére. A Művészház impressionista kiállítását védelmező cikkében név szerint egyetlen kortárs szabrászt említ: Vedrest.

Sík Csaba: Vendég X Firenzéből.

Tükör, 1974. ápr. 30.

Rippl-Rónai József

„Window on Hungary" nevű magyar napok hétfőn megkezdődtek Manchesterben, melynek képzőművészeti kiállításán a művész alkotásai is szerepelnek.

Demeter Imre: Meleg fogadtatással kezdődtek a magyar napok.

Magyar Nemzet, 1973. okt. 11.

Rippl-Rónai József

Kernstok is azon kivételesek közés tartozott, mint Rippl-Rónai és Berény Róbert, aki, mint egy kisebb birtok örököse, anyagi zavarok nélkül indulhatott el pályáján.

Bálint Lajos: Ecset és véső, Szépirodalmi Könyvk. Budapest 1973.

156.old.

Rippl Rónai

Rippl fogadta be párizsi barátságuk alapján saját budai mütermébe Márffy Ödönt.

Bálint Lajos:Ecset és véső,Szépirodalmi Könyvk.
Budapest 1973. 155.old.

Rippl-Rónai

Tihanyi Lajosnak olyan elismerésben volt része, mint Munkácsynak, Rippl-Rónainak, Paál Lászlónak és az élő és alkotó Czóbel Bélának Párizsban.

Bálint Lajos: Ecset és véső Szépirodalmi Könyvk. Budapest 1973 149.old.

Rippl Rónai József

1

Eltérő a Zózízléstől, több benne a nyugati kultura, több lépéssel előzte meg a magyar művészet fejlődését, tehát joggal több fébrecítésben volt része.

Fülep Lajos: A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. Magvető 1974

142. old.

Rippl Rónai József

2

A kaposvári otthon, a családi tűzhely
Rippl-Rónai életében és fejlődésében
sokat jelentő változás állomás, egyben
újabb fejlődésének

Pillop Lajos: A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. Magvető 1974

143. old.

Rippl Rónai József

Kis Tollekciója – zeneknüvek sorozata – szerepel a Műcsarnok 1906-os Tavaszi Kiállitásán

Fülep Lajos: A müvészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. Magvető 1974

178. old.

Rippl Rónai József

Művei szerepelnek a Nemzeti Szalon
önálló épületének megnyitó kiállításán
/1907/

Fülep Lajos: A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. 1974 Magvető 187. old.

Ripp-Rónai József

nota több írás a 210-214. old.
(eredeti A Hét 1910. 10. 4)

Fülep Lajos: A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. Magvető 1974

Rippl Rónai József

1917-ben az Ernst Múzeumban volt Kiállítása, erről jelé írás a 231. old.

Fülep Lajos: A müvészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. 1974 Magvető

Rippl Rónai József

„Mikor az ember az emlékeiből él"
c. lépe emlékve

Fülep Lajos:A müvészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp.1974 Magvető

231.old.

Rippl Rónai József

a Pesti Hírlap arról ír, hogy

R.R.J. elárverezteti képeit

Fülep Lajos:A müvészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp.Magvető 1974

163. old.

Rippl - Rónai József

„Tíz magyar festő" c. kiállításon részt vett Kaposvárom.

Bernáth Aurél: Kisebb világok – Bp. 1974. 164 p.

Rippl-Rónai József

Neve említve.

Bernáth Aurél: Kisebb világok – Bp. 1974. 146p.

Rippl-Rónai József

1912-14 között kaposváron kiállításokat rendezett.

Rippl-Rónai József

Neve emlére.

Bernáth Aurél: Kisebb nilágok – 3 p. 1974. 137 p.

Ripp-Rónai József

Neve említve.

Bernáth Aurél: Kisebb nildagok – Bp. 1974. 102p.

Rippl-Rónai József

Neve említve.

Bernáth Aurél: Kisebb világok – Bp. 1974.

29p.

Rippl-Rónai József

Neve Martyn Ferenc tanárakként említve

Népszava, 1974. jún. 8. 102 évf. 132 sz. 8 p.

Rippl-Rónai József.

„Műemlékek régi házaink" c. kiállítás nyílt meg aug. 13-án Nyírbátorban, ahol alkotásai láthatók.

Kelet Magyarország, 1942. aug. 15.

Rippl-Rónai József.

Júl. 25-én megnyíló 13. szegedi nyári tárlatáfu szerepel a magántulajdonban lévő „Kuglizók" c. festménye. (említve).

TÉKA

1972. VII. 20. TV. 18.40. Ka.

Ripper-Rónai József életművésze (1861-1927)

Július 3-án lett volna 90 éves Boltnyik Sándor, akinek nevét plakátja tette ismertté, híressé. – A főiskolán Kernstok Károly és Ripper-Rónai József tanítványa volt.

Vas Népe, 1983. júl. 9.

Rippl – Rónai József

Horniss Dezső műtermében

Tiszatáj 1984/1

Rippl-Rónai

Profán oltár előtt
(Kohán György)

Tiszatáj 1984/6

Rippl - Rónai

† 90 éves korában

Magyar Nemzet 1985. VII. 3.

Rippl - Rónai

A minimet szolgálatában
Kiállítás a Galíriában

Magyar Nemzet 1985. VII. 5.

Rippl Rónai

Magyar Családi Kalendárium '86

Magyar Nemzet 1985. IX. 21.

Rippl-Rónai József festőművész (1861-1927).

A mai napon ünnepélyesen megnyílt a Kereskedelmi Galéria. Több mint félévszázados terv vált ezzel valóra. A Magyar Nemzeti Galériától és magángyűjtőktől is érkeztek adományok, vagy tartós letétbe helyezett képek. Közöttük van Rippl-Rónai József ismert festménye is.

TV-Híradó 2.

1983. okt. 8. Televízió 2. 21.40 (Gr. Lné.)

Rippl-Rónai József, festőművész, |1861-1927|.

a Bizományi Váll. szokásos negyedévi képaukcióján árverésre, kerül és az aukció előtti kiállításon látható Rippl-Rónai József alkotása,

Jó reggelt!

1984. V. 12. Kossuth 4.25

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927).

Ilosvai Varga István 1895-ben született Kunhegyesen. Rippl-Rónai József tanítványa volt a Haris-közi Szabadiskolán, Budapesten.

Losonci Miklós: Ilosvai Varga István emlékkiállítása. Népújság (Tolna), 1984. jún. 30.

József Rippl-Rónai (1861–1927).

„Fonella à 18 ans" [Fonella mit 18], 1910 [Sept.]

Erika Otts: Das „Gombosi-Album."
Budapester Rundschau, 1984. jún. 14.

Rippl Rónai József festőmű-ész

Fülep Lajos-jellemzés idézete
R.R.J.-ről, mely a
szerző szerint ráillik

↓

→ Nagy István Ann-(re)

[Művészet 1985/7. 56 o.]

Rippl-Rónai József festőm.

→ Ámos Imre f.
Művészet 1985/4/18

Rippl-(Római József) fm

→ Dési Huber S.

Művészet 1985/7,8

Rippl-Rónai József fm

textilművei:

MŰVÉSZET 1985/10/19

Rippl-Rónai József

P. Kucs Julianna: Vészkijárat-bejárat
Gondolatok a kucsarnokban

Népszabadság, 1986. VI. 21

Rippl Rónai József
(Kaposvár, 1861 - Kaposvár, 1927)

„Modern Gyúpad" Krétarajz 19x16 cm
J. l. b.: Rónai
felirat: „Modern Gyúpad 1916. 2/IX.
A mai nap emlékére Elza Edinek."
Kiliáltási ár: 4000 ft.

BÁV 60.Képaukció Bp.1983.május

RIPPL-RONAI JOZSEF

Külföldi aukción:
Josef Rippl-Ronai: Im Atelier.
Öl auf Karton, 50x40 cm. Sign.

Wien, Dorotheum
642. Kunstauktion, Nov. 1983.
Katalogus 41oold. 489.sz. Taf.176.

Rippl-Rónai József

R. Gy.: Rippl-Rónaitól Gombosi György Rajzminveszeti kiállítás a Nemzeti Galériában

Népszabadság, 1984. V. 9.

Rippl Rónai József

P. Lucs Julianna: Kép-kockázat-sikerrel
A Vasilescu gyűjtemény a
Budapest Kiállítóterében

Népszabadság, 1984. IV. 28.

Rippl - Rónai József

Kiállítás Versleméten

Magyar Nemzet 1983. X 9.

Rippl-Rónai József, festőművész (1861-1927)

Dunaújvárosban, az Ultz-teremben Czóbel Béla emlékkiállítása látható. A művész hosszú életműve mintha a XIX. századi festőesznényt igazolta volna. - Volt Iványi Grünwald-növendék, látogatta Nagybányát, tanult Münchenben, járt a párizsi Julian Akadémiára, csatlakozott a Fauves-csoporthoz, a Nyolcakhoz, a MIÉNK-hez, ihlette Rippl-Rónai, a német expresszionizmus, de lényegében megmaradt Czóbelnek a virulo tájak, az ékkő csiszoltságú arcok, a tavaszi frisseségű női testek látványán mindig felujjongó és örömérzetét minden mesterkéltség nélkül közvetítő festőnek.

A: Sz. J.: Dunaújvárosi tárlatnéző.
Fejér Megyei Hírlap, 1981. nov. 7.

Rippl-Rónai József, festő

Rajz: Repr.

Rippl-Rónai József: Rajz

Jelenkor, Pécs, 1979. júh=aug.

Borító 2.

XXII/7-8

Rippl-Rónai József, festő

Rejz:

Rejz.

Rippl-Rónai József: Rejz 670.

Tükör, Pécs, 1979. júl.—aug. XXII/7-8.

Rippl-Rónai József, kesztő

651

651

XXII/7-8.

06

Rippl-Rónai József, festő

Rajz.

Rippl-Rónai József: Rajz

Jelenkor, Pécs, 1979-júl.-aug.

716.

XXII/7-8.

Ripp-Rónai József, festő

Rajz:

Rippl-Rónai József: Rajz

Jelenkor, Pécs, 1979. júl.-aug.

689.

XXII/7-8.

Rippl-Rónai József, festő

Képelemzés.

Hárs Éva: Rippl-Rónai: Park aktokkal 719-723

Jelenkor, Pécs, 1979 július, XXII/7-8.

Ripp-Rónai József, festő

Rajz:

Rep

Ripp-Rónai József: Rajz 723.

Jelenkor, Pécs, 1979. jül.-aug. XXII/7-8.

Rippl-Rónai József, festő

Az írás tárgya: a stílusteremtés mozzanatai Rippl-Rónai József festészetében.

724-726

Szabadi Judit: „Friss eleven vér hozott a magyar piktúrába"

Jelenkor, Pécs, 1979. júl.–aug. XXII/7-8.

Ripp-Rónai József, festő

l. Rippl József

Fodor András: Örökségünk = Rippl József 729-734.

Jelentés, Pécs, 1979. júl.–aug. XXII/7-8.

Rippl - Rónai József, festő

RIPPL-RÓNAI EMLÉKÜLÉST rendeztek Kaposváron május 23—24-én a Palmiro Togliatti könyvtárban. — A Somogyi Képtárban az Iparművészeti Múzeum gyűjteményéből válogatott *habán kerámiák* kiállítása látható június 8-tól július 8-ig.

*

– : A Jelenkor krónikája

768.

Jelenkor, Pécs, 1978. júl.– aug. XXII/78.

Rippl-Rónai József, festő

Aktok, rajz: Rajz

Rippl-Rónai József: Rajz

Jelenkor, Pécs, 1979. júl.–aug.

Borító 3

XXII/7.8.

Rippl-Rónai József, festő

Rajz: Pepe

Rippl-Rónai József: Rajz

Jelenkor, Pécs, 1979. július-aug.

Borító 4.

XXII/7-8

Rippl-Rónai József, festőművész

a Miskolci Képtárban rendezett kiállításon szerepel „Lányok a kertben" c. műve, a francia posztimpresszionizmus szellemében fogant vászna. (erulitve)

Tamádi Attila: a XX. század magyar festészete a Miskolci Képtárban.

Népszava, 1949. febr. 23.

Rippl-Rónai József, festőművész

Az új iparművészeti irányzatok képviselői között Európa-szerte éppen úgy, mint hazánkban is nemcsak iparművészetet találunk, hanem festőket szobrászokat is. – A festők közül Rippl-Rónai József, aki a Zsolnay-gyárnak dolgozott. Vaszary János falikárpítjai is ismertek, de készített ő plakátokat is.

Néhány szó zene közben.

1979. VII. 4. Petőfi 10.15 /N/

Ripka-Római József, festőművész
a Szépművészeti Múzeumban látható mű-
tól az a kiállítás, melyet Japánban mutattak
be. — a művész műve, a Csillukozó Pidcsik bá-
csi, babákkal szintén szerepel a kiállításon.
/említve/.

Esti Magazin
1979. VII. 18. 11.30 /N./

Rippl-Rónai József, festőművész 2) Folytatás

1919 nyarán volt látható a Műcsarnokban a köztulajdonba vott műkincsek kiállítása. –
A magyar anyag, mely zömében Szinyei, Székely, Munkácsy, Paál László és Rippl-Rónai ~~mely~~ műveiből állt, lényegében megmaradt, az egyetemes művészeti anyag jelentős része azonban már a 20-as években külföldi aukcióra került.

Szabó Júlia: A direktórium elnöke: Pogány Kálmán. Kritika, Budapest, 1979. 3.

Rippl-Rónai József, festőművész 1) Folytatás

Pogány Kálmán 1908-ban gyakornokként a Szép-művészeti Múzeumba került, itt érdeklődése egyre inkább a XIX–XX. sz. művészete felé fordult. Publikációiban ekkor már magyar művészek értékelésével is találkozunk. Székely Bertalantól Rippl-Rónai Józsefig, majd éppen induló kortársaiig terjed a figyelme.

Szabó Júlia: A direktórium elnöke: Pogány Kálmán.
Kritika, Budapest, 1979. 3.

Rippl-Rónai József festőművész különös ellentétként, Hollósy Simon honfoglalásával párhuzamosan Rippl-Rónai Párizsban a legkozmopolitább művészek egyik csoportjában, a „próféták" (Les Nabis) körében tevékenykedik.

Borghida Gyöngyi: A művészet semmilyen ágában sem olyan fontos a közvetlen kapcsolat más közvetítőkkel, mint a képzőművészetben.
Korunk, 1979. febr. 32. old.

Rippl-Rónai József, festőművész

Martyn Ferenc gyermekkorát, édesanyja halála után Rippl-Rónai József kaposvári házában töltötte.

H.E.: Martyn Ferenc 80 éves
Kisalföld, 1979. jún. 9.

Rippl-Rónai József, festőművész

Móricz Zsigmond alakjának ábrázolása régi, ám soha nem elavuló témája a magyar képzőművészetnek. Móricz arcának megformálását Szekely Aladár, Rippl-Rónai József, Medgyessy Ferenc bemutatták, alkották.

T. A.: a külső hasonlóságtól a szellem megragadásáig.

Népszava, 1949. jún. 30.

Rippl-Rónai József, festőművész, 2) Folytatás

Társadalmi megütközést, botrányt okozott 1909-ben Nagyváradon, a Bölöni György által rendezett kiállítás, melyen Gulácsy, Kernstok, Rippl-Rónai és Márffy képeit mutatták be.

Murádi Jenő: Fáziskülönbség a nyugati élvonal és a kelet-európai eredmények között.

Korunk, 1979. febr. 58. old.

Rippl-Rónai József, festőművész 1) Folytatás

Kolozsváron csak a századelőn – 1910-ben – rendezik az első olyan kiállítást, mely a legmodernebb magyar festészeti eredményekkel ismertetett meg. Visszatekintve erre a kiállításra, a „Művészház" nevű csoportosulás 1910 nyarán Kolozsváron és Nagyváradon rendezett bemutatójára művészeti életünk történetének talán legnagyobb botrányát és sajtópolémiáját okozta. Különösen Egry képeire – melyeket hóbortosnak – és Rippl Rónai műveire – melyeket gyalázatosnak nevez a cikkíró (Sipos Kamilló), de főleg Rippl Rónai műve az „Esti toalett"-re nehezményez és lát el jelzőkkel.

Murádi Jenő: Fáziskülönbség a nyugati évonal és a kelet-európai eredmények között.

Korunk, 1979. febr. 58. old.

Rippl Rónai József, festőművész

a Szépművészeti Múzeumban látható febr. 16.-ig a „Német művészeti irányzatok 1890-1920" ámú tárlat melyet a duisburgi városi Wilhelm Lehmbruck Múzeum és a stuttgarti Külföldi Kapcsolatok Intézete rendezte. A kiállításon szereplő európai hírű mesterek a magyar művészet szempontjából is elhatározó jelentőségűek. Működésük idején számos magyar művész tanult, dolgozott a művészeti központokban, a század végén Ylállósy Simon, Ferenczy Károly, Rippl Rónai Münchenben.

-km-: Német irányzatok.
Napló [Veszprém], 1980. jan. 19.

Rippl Rónai József, festőművész

„A német művészeti irányzatok 1890–1920" c. tárlatot a szépművészeti Múzeumban kudezték, melyet a mai napig tartottak nyitva. – A kiállításon szereplő európai hírű német mesterek jelenléte a magyar művészet szempontjából is elhatározó jelentőségűek. Működésük idején számos magyar művész tanult, dolgozott német művészeti központokban: a század végén Hollósy Simon, Rippl Rónai, Ferenczy Károly Münchenben.

–km–: Német irányzatok.
Vas Népe, 1980. febr. 10.

Rippl-Rónai József, festőművész

Márffy Ödön nagy elődje és már sfiatalkori eszményképe, Rippl-Rónai József, ő is egész életére szóló ihletést szerzett franciaországi élményeiből.

Szíj Béla: Márffy Ödön művészete.
Élet és Tudomány, Budapest, 1949. márc. 16.

Rippl-Rónai József, festőművész

A Nemzeti Szalonban rendezték meg a művész utolsó nagy kiállítását. (a 20-30-as években).

Művészeti Magazin
1948. XII. 5. TV. 2.1.10 (9).

Rippl-Róndi József, festőművész

Ferenczy, Vaszary, Rippl-Róndi monumentálisnak mondható impresszionizmusa az impressió lényegén túl egy szerkezetibb magyarabb-germánabb piktúra felé tolódott el.

Jakobovits Miklós: Nagy Albert talán a legmagyarabb formanyelvű piktor Erdélyben.

Korunk, 1979. febr. 67. old.

HN. 1981. V. 15.

Rippl-Rónai és az irodalom

Kiállítás a Nyugat Irodalmi Emlékmúzeumban

Ki hitte volna, hogy Schöpflin Aladár, a szigorú kritikus, ilyen legényesen félrecsapott kalapot viselt, és hogy ennyi gunyoros derű van a tekintetében, somolygás a bajsza alatt? ... Osvát Ernő papos külseje ellentmondásban látszik lenni pirospozsgás arcával, bár azokban a pozsgákban van valami egészségtelen, majdhogynem szederjes... a mai szemlélő hajlamos beleérezni a képbe, hogy modellje úgy öt-hat év múlva az öngyilkosság gondolatával kezd foglalkozni; mindenesetre titka van, az az ellentmondás a titka, amit a festő meglátott s rögzített.

Rippl-Rónai József művészportréit állította ki a Nyugat Irodalmi Emlékmúzeum, annak a sorozatnak darabjait, melyeket a festő a következő kinyilvánított programmal indított el 1923-ban: *„Lefestem mindazokat, akik ezt a viszontagságos kis maradék országunkat naggyá, kultúrájukban elismertté teszik."* Ott van hát az e jelben fogant Babits-, Szabó Lőrinc-, Móricz-portré, ott néhány korábbi és későbbi mű is, Csinszka kevésbé ismert, még hamvas arcképe 1915 tájáról, egy ma már elfeledett írónő: Szederkényi Anna remek portréja 1908-ból, meglepő, merész színeivel-kivágatával. Karinthy Frigyesről mindjárt két kép, az egyik egy gyors szénrajz fiatal korából, 1915-ből, míg a másik, 1923-ból, mintha már a betegség jeleit viselné; s ott van Kemény Simon, kinek duzzadt arcát már csak Karinthy görbe tükrében tudjuk látni: „... arca kék legyen és kétoldalt csurogjon lefelé."

Látható még a kis kiállításon az egykori irodalmi világ kedvelt *Ripli*-jének, aki leginkább csak *Rónai*-ként szignálta munkáit, egy sor könyvborítója, könyvjelzője, illusztrációja, levele — ezekből mintha többet is össze lehetett volna szedni közgyűjteményekből és kölcsönképpen, családi tulajdonokból. Fájdalmas látni az egyik falon az elveszett vagy talán csak lappangó — reménykedjünk! — portrék egész soráról készült fényképeket.

E. M.

Hazaérkezett a budapesti pártküldöttség

Csütörtökön hazaérkezett Moszkvából *Maróthy* Lászlónak, az MSZMP Politikai Bizottsága tagjának, a budapesti pártbizottság első titkárának vezetésével a budapesti pártbizottság küldöttsége. A delegációt — amely négy napot töltött a szovjet fővárosban, az SZKP moszkvai városi bizottságának meghívására — fogadta Viktor *Grisin*, az SZKP Politikai Bizottságának tagja, a moszkvai városi pártbizottság első titkára.

A küldöttség tanulmányozta a pártmunka tapasztalatait, eszmecserét folytatott időszerű kérdésekről, látogatást tett a Kalinyin kerületi pártbizottságon és Moszkva városi tanácsán, baráti nagygyűlésen vett részt a Chromatron gyárban, ahol Maróthy László felszólalt.

A delegáció fogadásán a Ferihegyi repülőtéren jelen volt Valerij *Muszatov*, a Szovjetunió budapesti nagykövetségének követtanácsosa.

Kádár János és találk

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának meghívására Budapesten átutazva május 13-án látogatást tett hazánkban Alvaro *Cunhal*, a Portugál Kommunista Párt főtitkára.

Kádár János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára találkozott a portugál vendéggel, akivel *Németh* Károly, a Politikai Bizottság tagja, a KB titkára folytatott megbeszéléseket. A találkozón és a megbeszéléseken részt vett Angelo *Veloso*, a PKP Politikai Bizottságának póttagja és *Berecz* János, az MSZMP KB tagja, a KB külügyi osztályának vezetője.

A két párt képviselői meleg, elvtársi légkörű megbeszéléseken a teljes egyetértés szellemében kölcsönösen tájékoztatták egymást országaik helyzetéről, pártjaik tevékenységéről és az előttük álló feladatokról. Áttekintették az MSZMP és a PKP hagyományosan jó együttműködését és véleményt

Kitüntetéses dol az El

Rippl-Rónai József, festőművész

Róth Miksa a századforduló magyar üvegnüvészetének határainkon túl is ismert és becsült alakja. Kapcsolatban áll a kor vezető építészeivel, festőivel. Thoroczkai Wigand Ede, Körösfői Kriesch Aladár, Nagy Sándor és Rippl-Rónai kartonjait valósítja meg.

Szücs Endre: Szecessziós üvegablakok.
Budapest, 1979. 10. 24. old.

Rippl Rónai József

„Bruges"-i utca" pastell 40x58 cm

s. l. j.: Rónai (Szmik)

Kikiáltási ár: 40.000 Ft.

BÁV 56. Képaukció Bp. 1981 december

Rippl Rónai József (Kaposvár, 1861 - Kaposvár 1927)

„Festő a modellekkel" o. karton 70 x 100 cm
J.l.b. Rónai Védett. Kikiáltási ár: 80000 Ft.

„Vendégek a kaposvári kertemben" pasztell 72 x 56 cm
J.l.b.: Rónai Védett. Kikiáltási ár: 70000 Ft.

BÁV 56. Képaukció Bp. 1981 december

Rippl Rónai József, festő

L.: Fényes Adolf.

–: Iráz év csendéleti tegeden 7.

Népszabadság, Pr. 1980 okt. 4.

Rippl-Rónai József, festő

L: Pór B.

Rotzky Rita: Nyugat-emlékek Budán 278

Élet és Tudomány, Bp. 1981. febr. 27. XXXVI/9

Rippl-Rónai József festő

megemlítése

Fodor András: Takáts Gyula ünnepére 97–100

Jelenkor, Pécs, 1981. február XXIV/2.

Rippl-Rónai József, festő

L. Sovánka István

– Szecessziós üvegtárgyak kiállítása 7

Nepszabadság, 8 a. 1980 júl. 16.

Rippl-Rónai József, festő

L: Ámos Imre

kurzomi P. Egri Mária: Ámos Imre 46-47.

Jászkunság, kolnok, 1981. marc- XXVII/1

Rippl-Rónai József, festő

L. Nagy László

Tüskés Tibor: A képíró Nagy László 535-539

Jelenkor, Pécs, 1981. jún. XXIV/6

Rýpl-Rónai József

Méltatás.

Kontha Sándor: Medgyessy a kortársak között.
Művészet, 1981. január – 8. lap.

Rippl-Rónai József

Medgyessy szíhelt barátí
köréhez tartozott a mü-
vész.

Kontha Sándor: Medgyessy a kortársak között.
Művészet, 1981. január – 8. lap.

Rippl Rónai József

A „Secessziós üvegek" kiállítása az Iparművészeti Múzeumban bemutatták Rippl-Rónai tervezte díszüvegeket.

Zellér katalin: Secessziós üvegek, Művészet, 1980 november – 45. lap.

Rippl-Rónai József

A Mihályfi hangyatikban Rippl-Rónai képviselő néhány rajzával a szecesszió dekorativitását.

Kruniák Emese: Az autónóm rajzsol — . . .
Művészet, 1980. november — 15. lap.

Rippl-Rónai

Rippl-Rónai Olvasó nőhet ábrázoló, vádtollal készült rajza az eszköz által determináltan csak a körvonalakat és a fontosabb vonásokat teszi papírra.

Kunák Emese: Az autónóm rajzról — . . .
Művészet, 1980. november — 15. lap.

Rippl-Rónai József

A hét világháboru közötti időszak kiemelkedő mestere a művész.

Krunák Ermese: Az autónóm rajzsól —
Művészet, 1980. november – 15. lap.

Rippl-Rónai József, kstő

L.: Kassák L.

Szilágyi J.: A magyar szoc. kult. Tört. (4) 14.

Nepszabadság, Bn. 1980 júl. 13

Rippl - Rónai József, festő

L: Pór B.

Szilágyi J: A magyar szoc. kult. Tört. (3) 14.

Népszabadság, Bp. 1980 júl. 6.

Rejpl Római József

Méltatás.

Csányi László: Szlés és közönség vidéken.
Művészet, 1980. augusztus – 2. lap.

Rippl Rónai József

Rippl Rónai és Gulácsy művé-
nek ismertetésekor a francia
szimbolisták és az angol preraf-
faelita mesterek rokonságát em-
lítették a nagyváradi újságok.

Szy Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Rippl-Rónai József

A művész 1909-ben mintegy tíved magával kiállításon vett részt Nagyváradon.

Szíj Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 46. lap.

Rippl Rónai József

A művész sokszor megfordult
Munkácsy párizsi műhelyében.
Párizsban kezdi Rippl a magya-
ros homozású Rónai nevet hasz-
nálni.

Albert Gábor: Az „Öreg kutya" vedlemi készül
Művészet, 1980. július — 34. kap.

Rejtsl-Ró nai József

A művész mintegy tiszed-
magával állított ki 1909-
ben Nagyváradon.

Szíj Béla: Balits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Rippl Rónai József

Rippl Rónai és Gulácsy
műveinek ismeretéséhez
az 1909-es nagyoszlopi ki-
állítással kapcsolatban,
a francia szimbolisták és
az angol preraffaelistákonis-
terek rokonságát emeliti ki.

Szíj Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Rippl Rónai József

A művész képei a Vemreti Galériában is láthatók.

Kovács Dezső: A művészetek pártfogása és ...
Művészet, 1980. május - 46. lap.

Rippel-Rónai József, festő

L: Martyn Terem

-: Hd 8.

Nérszabadság, Bp. 1980 jún. 4.

Rippl Rónai József

1906-ban készült Rippl Rónai „Amikor az ember visszaemlékezéseiből él" című művét.

Kovács Dezső: A művészetek pártfogásáról és...
Művészet, 1980. május – 46. lap.

Rippl-Rónai József
(Kaposvár, 1861- Kaposvár, 1927)

„Kalapos férfi" Pasztell 50x40 cm
J. f. j.: Rónai Kiliáltási ár: 60000 ft.

BÁV 55.Képaukció Bp.1981.szeptember

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Pulykák" vegyes technika 16x20 cm
J. l. j.: Rónai kikiáltási ár: 5000 ft

„Felesek aratjál a búzát"
pantell 42,5 x 53 cm J. l. j.: Rónai Védett.
kikiáltási ár: 45000 ft.

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.május

Rippl Rónai József (1861-1927)

„Ülő női akt" Tusrajz 22x28 cm

t. f. b. Alexander Bernstrak, Rónai

kiváltási ár: 3000 ft

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.május

Ripyl Rózsi József

RÁV 53. Képarchívó Bp. 1980. december

Rippl-Rónai József (1861-1927)

„Fiatal hölgy képmása" pastell 58x50 cm
J. l. p.: Rippl Védett. Kikiáltási ár: 70000 Ft

—

„Ferji ülőnderben" pastell 52x40,5 cm
J. l. p.: Rónai 18 (törölt) Kikiáltási ár: 60000 Ft.

—

„Idős hölgy képmása" pastell 52x40 cm
J. j. közepen Rónai 08.

Rippl Rónai József
(Kaposvár, 1861 - Kaposvár, 1927)

„Fiatal nő virágyal" pasztell, 38x30,5 cm
s.f. j.: Rónai Kiállítási ár: 40000 ft.

BÁV 57.Képaukció Bp.1982.május

Rippl Rónai

a művész Szenes Árpád ba[illegible] volt.

Uj tükör 1979/23/26

Kurucz Gyula: Szenesnél Párizsban

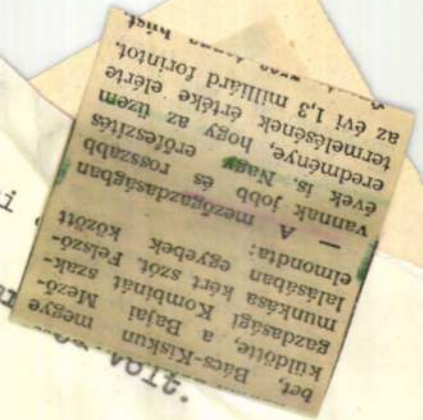

bet, Bács-Kiskun megye küldötte, a Bajai Mezőgazdasági Kombinát Mezőmunkása kért szót. Felszólalásában egyebek között elmondta:

— A mezőgazdaságban vannak jobb és rosszabb évek is. Nagy erőfeszítés eredménye, hogy az üzem termelésének értéke elérte az évi 1,3 milliárd forintot.

2.

980. márc. 26

— : Kokoschk

Esti Hirl

Rippl Rónai József

a művész Szenes Árpád barátja volt.

Uj tükör 1979/23/26

Kurucz Gyula: Szenesnél Párizsban

Rippl Rónai József

Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett

1907

Uj tükör 1979/23/24

Rippl Rónai József

A Magyar Nemzeti Galéria és a Szépmüvészeti Muzeum közös rendezésében Japán is kiállitásra került a müvész több alkotása.

Uj tükör 1979/27/34

Kiáltási ár: 50000 ft.

—

„Szobaréglet" o. karton 67,5 x 93 cm

s. l. j. Rónai Védett. Kiáltási ár:

80000 ft.

—

Rippl-Rónai József

A magyar impresszionizmus- és naturalizmussal szemben közömbösen viselkedik, amikor 1902 visszatért hazájába ez irányzatoktól függetlenítette magát.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Rippl-Rónai József 11

művészete a magyar milieuben nem találva követőt, elsorvadt. Mindazonáltal 1901 körül egy kis csoport a mesterhez némileg hasonló irányzatot jelent meg.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Rippl-Rónai József

Pályafutásának első évtizedében művészete az „Art Nouveau" jegye alatt bontakozott ki.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2891

Rippl-Rónai József

Közölt müve:

4. sz. „A kertben ülő nő". A „Szüzek" című kiadós illusztrációja; 1896. Litográfia, 210 x 170 mm. Bpest, Nemzeti galéria.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

Rippl-Rónai József

műveit bemutatták a Külföldi Kapcsolatok Intézetének tárlatán rendezett kiállítás on Manchesterben.

Sterkovits Pál: Successful Hungarian Weekends.

Daily News, Budapest 1973. x. 14.

Rippl-Rónai József

"Magyar festők Moszkvában" c.-el a lap "Tájékozódás" c. rovata rövid beszámolóban közli "A magyar képzőművészet ezer éve" c. -Moszkvában, a Puskin-muzeumban, a mult évben rendezett- kiállitásról szóló megemlékezést, melyet N. Poljakova ir, méltatva a magyar képzőművészetet, s felsorolva azokat a müvészeket, akiknek egy-egy alkotását szines reprodukcióban mutat be az Inosztrannaja Literatura c. külföldi müvészettel foglalkozó szovjet folyóirat.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juni. 24.
XVI. évf. 26. sz. 6. lap.

Rippl Rónai József
festő

Méltatás

Mórics Zsigmond: Körös ifjúság hőtelen.
Nők Lapja, 1968. okt - 42 szám.

Rippl Rónai József
festő

Fenyő Miksa portréját készítette el.
A mű ma a kaposvári Múzeum
tulajdona.

Devecseri Gizella: Fenyő Miksa
Művészet, 1972. július - 12 oldal

Rippl-Rónai József

Bemutatott műve:

60. sz. „Porkrémlet," pasztell.

A Nemzeti Sportbizottság és a Magyar Képzőművészek Szabadszakszervezetének kiállítása, Budapest, 1945.

Rippl-Rónai József

Bemutatott művei:

75. „Kastély részlet," tempera.

A Nemzeti Sportbizottság és a Magyar Képzőművészek Szabadszakszervezetének kiállítása, Budapest, 1945.

Rippl-Rónai József

A Balaton festő" kőjött elismerést kiváló művéért.

A Nemzeti Sportbizottság és a Magyar Képzőművészek Szabadszakszervezetének képzőművészeti kitüntetése, Bp. 1965. VIII.

Rippl-Rónai József (1861-1927) 1)

A párizsi Munkácsy-műterem neveltje volt előbb, de saját lábára állva a posztimpresszionisták „Nabis" csoportjához csatlakozott. Ő volt az egyetlen, akit mind a francia sajtó, mind a művészek társadalma a párizsi élharcosak közé befogadott. Itthoni bemutatkozása 1900-ban felháborodást keltett. Párizsi önálló indulásának idején jóformán csak a fekete-fehér színt alkalmazta.

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története. Népszava, 1972. júl. 8.

Rippl-Rónai József 2) Fakylatás

„Ágyban fekvő nő" – „Leány kalitkával" (emlétve).
Később szimesebbé vált: „Romantikus partok" stb.
(emlétve). Majd szecessiósan stilizált művek: „Pi-
acsek-sorozat", „kockacukorstilus" – „szobaludsö-
képek" (emlétve.) Pályafutásának utolsó szaka-
szában impresszionistává oldódott: „Önarcképek" –
„Kaposvári utcaképek" – „Zorka-sorozat", stb.
(emlétve).
Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet
Története.

Népszava, 1972. júl. 8.

Rippl-Rónai

a hamarosan megnyíló balatonlelle-i kiállítás listáján szerepel műve, melyet a Rippl-Rónai múzeum rendez.

T.T.: Nyári balatoni tárlatok.

Somogyi Néplap, Kaposvár, 1972. jún. 22

Rippl-Rónai József

Technikája kiterjedt, számos változatban jelentkeznek grafikái, színes litografiái, tusrajzai, toll-ceruza müvei, akvarelljei.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Rippl-Rónai József 7

A stilizálás olykor tulzott mértékben nyilvánul meg, manière-szerűvé válik. Maurice Denis hatása érezhető nő-alakjainál.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Rippl-Rónai József

Grafikai közül megemlítjük egyik legjellegzetesebb „Art Nouveau stílusú művét a „Sétáló nő"-t.

Szabadi Judit: L'exposition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Rippl-Rónai József

Francia hatású „Art Nouveau" jegyében alkotott művei idegenül hatnak a magyar művészek termékei között.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Rippl Rónai József

Festményeinek reprodukciói szerepelnek a művészeti naptárak lapjain, mint Vadas József említi meg beszámolójában, mely a művészeti naptárak, a vállalati reklám-naptárak és az üdvözlő lapok tervezőinek munkáját ismerteti. Kifogást emel az egymástól különböző művészek alkotásainak sorrendje ellen, amikor mai fiatalabb művészek munkái szerepelnek olyan nagy mesterek művei mellett, mint Rippl-Rónai József.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. jan. 12.
XVIII. évf. 2. sz. 8. lap.

Rippl Rónai József

Rajcsi gyümölcsével

Pasztell 27 x 37

Kikiáltási ár: 20 000 Ft

BÁV 33. Művészeti Képaukció, árverés 1974 május 21-22

Rippl-Rónai József

Olvasó nő
Vízfestmény 16,5 x 22
Kikiáltási ár: 15 00 Ft

BÁV 33.Művészeti Képaukció,árverés 1974 május 21-22

Rippl-Rónai József

1912-ben tervezte a VI. Nagymező u. 8. sz.
Ernst muzeum üvegablakait.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973. 1335 l.

300 l

Rippl-Rónai József

Közölt műve:

5. p. „Sétáló nő", 1895; ceruza és akvarell, 220 x 169 mm. Budapest, Nemzeti galéria.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

Rippl-Rónai József

Közölt művei:
3. sz. „Fiatal lány kacsával", kb. 1900; litográfia, Budapest, Hidas László tulajdona.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest, 1973 3-4

Rippl-Rónai József

1887-ben Párizsba utazott, majd a következő évben Bretagne-t kereste fel. 15 évet élt – majd megszakítás nélkül. Franciaországban.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

Rippl-Rónai József

Egy skót, Knowles nevű festővel ismerkedett meg, majd barátai lettek Maillol, Bonnard, Vuillard, Maurice Denis stb.

Szabadi Judit: L'opposition du modelé style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

Pippl-Dónai József

Tevékenysége a francia „Art Nouveau" jegyében jelentkezett; kedvenc témái az interiőrök, a portré, egy alak egy tál háttere vel.

Szabadi Judit: L'opposition au modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2911

Rippl-Rónai József

Egy merész stilizálás jellemző őreája, olykor a részleteket elhanyagolva alkot nagy díszítő formákat. Műveinél hiányzik azonban a szimbolum.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Rippl-Rónai József

Nem is érinti őt a kor nagy szenvedélye a szimbolizmus; a mindennap megnyilvánulásai hatnak rá; egy sétáló; fehérnemű szárítás; egy betegágy stb.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2921

Rippl Rónay József

A szegedi Ünnepi Hetek keretében megnyílt a szegedi műgyűjtők klubjának kiállítása. Ez alkalommal Lucs Ferenc gyűjteményét ~~mely~~ mutatták be, melyek között szerepelt a művész festménye.

Déli Hírlap, Miskolc, 1973. júl. 9.

Rippl Rónai József

A szegedi ünnepi hetek keretében a szegedi műgyűjtők klubjának kiállítása megnyílt, ahol Lucs Ferenc védett jellegű gyűjteményéből a művész festményét is bemutatták.

Nógrád, 1973. júl. 10.

Rippl-Rónai József

Emlékezéseiben a párizsi „gulyásvacsorák"-t írta le, amikor is a magyar kolónia tagjai a legegyszerűbb, de legotthonibb bográcsétel mellett érezték a legjobban magukat.

Magyar Tibor: Konyhatörténet.
Magyarország, Budapest, 1973. szept. 9.

Rippel-Rónai József, festő

"Évekig dolgozott a Zsolnay-gyárban".

Kovács Sándor: Az ecsin titka M.11.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 12.

Rippl-Rónai József, festő

Táplat vezetésen ismertetik művészetét.
(Nemzeti Galéria.)

– : A hét végi kulturális programból 9,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. máj. 11

Rippl-Rónai József, festő

Martyn Ferenc mindig csodálattal
és szeretettel említi mesterét.

R. Gy.: Műhelybeszélgetés Martyn Ferenccel 7. 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1974. május 5.

Ripp-Rónai József, festő

Strassbourgban állítanak ki
műveiből.

↓

—: Bemutatkozik Franciaországban
a pécsi galéria 12,

EST! HIRLAP, Bp. 1974. márc. 19.

Rippl-Rónai József, festő

Megemlítve: Mikus Sándor Rippl-Rónai portréja.

Harangozó Márta: Bronzba öntött kincdelem 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 9.

Rippl-Rónai József, festő

Megem lítve.

Bata Imre: Gál István: Bartóktól Radnótiig 76-78.

TISZATÁJ, Szeged, 1973. október XXVII/10.

Rippl-Rónai József, festő

Újabb műve került a Pécsi képtárba.

— : A Jelenkor krónikája 287-288.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Rippl-Rónai József

Tihanyban, az utóbbi esdenlök-
ben a művész tárlatán megis-
merte műveszetét.

Major Ottó: Kondor Béla emlékkiállítása
Tihanyban.

Tükör, 1973. jún. 20.

Rippl-Rónai József

A művész apja és öccse c. képe az 1934-es Kohner-aukción 6000 pengős limitáron került árverésre.

E. K.: Aukció-kritika; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 57. l.

Rippl-Rónai József

Az üvegablakával díszített Nagymező utcai épület a magyar művészet történetében fontos szerepet játszott. 1912-től Ernst Lajos itt rendezett kiállításokat, így neki is.

Rózsa György: 100 éve született Ernst Lajos; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 53. l.

Rippl-Rónai József

Piros ruhás nő. Hímzett faliszőnyeg. 1897-98.
Részlet az Andrássy Tivadar gróf részére
készült ebédlőből. 1897-98.

Mügyüjtő, 1971/3. sz. 20-21. l.

Rippl-Rónai József

A magyar szecesszió képviselője.

„Művészet", 1971/3. sz. 22. l. (A szecesszióról)

Rippl-Rónai József

Nem kelt el fára festett 47x32-es Parasztszobája (10.000 Sch.).

Engel Károly: Bécsi, müncheni, párissi és londoni képárak; Müggyűjtő, 1971/3. sz. 32. l.

Rippl-Rónai József

Grafikái szerepeltek 1940 őszén a Tamás Galéria „Három vagy magyar mester" c. kiállításán. (rajzai)

Apa vagy fia? – Műjegyző, 1971/3.sz., 36.l.

Dippl-Rónai József

Aktok

Műgyűjtő 1972. 4. sz. 50. l.

Rippl Rónai József

1

a firenzei Uffizi Képtár 1926-ban megszerezte Rippl-Rónai önarcképét - világhírés önarcképgyűjteményébe

Dénes Zsófia: Szivárvány
Gondolat Budapest 1970 145. old

Rippl Rónai József

2

Felesége francia nő volt - Lazarine.
Leányuk - Anella - felesége Ungának
gyermeke.

Dénes Zsófia: Szívásvány
Gondoldt Bp. 1970 146. old.

Rippl Rónai József

3

„Fenella alszik"
„Fenella olvas"
„Fenella fürdik"
„Fenella gitáron játszik és szomorú"
c. lépei emlitve

Dénes Zsófia: Szívásvány
Gondolat Bp. 1970

146. old.

Rippl Rónai József

4

Gyulai Kaposvárott éltek. Házuk a Zárda utcában állt. Apja tanítómester volt.

Dénes Zsófia: Szivárvány
Gondolat Bp. 1970

148. old.

Rippl Rónai József

5

Első négy piktori erstendeje
után Zemlt Munkácsyhoz Münchenbe

Déner Zsófia: Szívárvány
Gondolat Bp. 1970 149. old.

Dippl-Rónai József

A Park és a Parasztok a kertben (Ebéd) c. művei szerepelnek Révai István gyűjteményében.

Engel Károly: Révai István Vaszary-gyűjteménye; Művgyűjt., 1972/3.sz. 35.l.

Rippl Rónai József 5

Önanlépcí, Laposvári utcalépcí,
Zorka-sorozata emlitve

Népszava 1972 julius 8 8.old.

Rippl Rónai József
1861-1927

a párizsi Munkácsy műtermében nevelkedett volt előbb, majd a „Nabis" csoporthoz csatlakozott

Nőpusztava 1972 július 8
8. old.

Rippl Rónai József

2

Utkon 1900-ban munkatkozott be
óriási felkölcsönadást Zeltve.

Népszava 1972 július 8
8. old.

Rippl-Rónai József 3

„Ágyban fekvő nő"
„Leány Zalíttával" c. Zépei
emlétve

Népszava 1972 julius 8 8.old.

Rippl Rónai József

4

„Romantikus partok" a lépe
„Piacsek" sorozata emlétve

Népszava 1972 julius 8 8.old.

Rippl Rónai József

5

Minden korszakának megvolt a kiemelkedő alkotása. Rajzai a legkívalóbb magyar grafikák.

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp.Magvető 1972

26.old.

Reppl Rónai József festő

" Kuglisták" egyik változatát mutatták be a tárlaton.

Szelesi Zoltán: A szegedi műgyűjtők kiállítása.
MŰVÉSZET, 1972. szeptember - 44.oldal

6.

Rippl-Rónai József

A jól kiocheto Rónai név alatt Somogy-Tér 1912 olvasható. ~~Sukép~~ A kép nagysága 47,7 x 37,3 cm, a Párizsi Világkiállításon Grouzérmet nyert párizsi pasztellpapérra készült.

H. B.: Két mester – egy arckép; Műgyűjtő 1972/4. sz. 27. l.

Rippl-Rónai József

Kunffy Lajossal közösen készített arcképe
(Lazarine).

Műgyűjtő 1972/4. sz. 26 l.

1.

Rippl-Rónai József

Kunffy Lajossal Párizsban 1892-ben ismerkedett össze, az osztrák-magyar nagykövetségi palotában rendezett kiállítása kapcsán. Kunffy eljárt hozzá, Rippl a Julian Akadémián keresté fel, akol Kunffy tanult.

H.R.: Két mester - egy arckép; Műgyűjtő 1972/11.sz. 27.l.

Rippl-Rónai József

Barátsága Kunffyval elmélyült; amikor Kunffy műtermet bérelt, gyakrabban felkereste a köszli Neuilly-ben. Munkácsyt is megkiuták, de ő nem méltányolta a fiatalok törekvéseit.

H. B.: Két mester-egy arckép; Mügyűjtő 1972/Nov. 27. l.

Rippl-Rónai József

Kunffyval gyakran dolgozott együtt, festették egymás modelljeit, motívumait, családtagjait. Amikor Kunffy 1905-ben Somogytáron berendezkedett, Rippl hosszabb időt töltött nála, ott dolgozott és hatással is volt barátjára.

A. B.: Két mester – egy arckép; Műgyűjtő 1972/4. sz. 27. l.

Rippl - Rónai József

4.

Kunffy festette, pasztellezte őt, családját, feleségét. Többször előfordult, hogy a Lazarinről készített pasztellt mindhetten aláírták, mintán Rippl is beleddigozott. Ha Rippl egy képet első alkalomra nem tudott befejezni, átengedte barátjának.

H. B.: Két mester – egy arckép; Mügyűjtő 1972/4. sz. 27. l.

Rippl-Rónai József

Nemillyben készített Kugli zókjának egy kisméretű pasztell-változata most került először nyilvánosság elé.

Apró Ferenc: A Szegedi Műgyűjtők Klubjának III. kiállítása; Műgyűjtő 1972/4. sz. 211.

Rippl-Rónai József

5.

Az ismételt Lazarin-portréval valószínűleg azonos a dr. Kelemen Bélóné siófoki gyűjteményében található kép. Alján: „Festette: Kunffy Lajos és Rippl-Rónai J." Alatta Rónai-szignónyoma. A kép hátán Rippl-Rónai saját kezű aláírása, megkurtítva.

H. B.: Két mester – egy arckép; Műgyűjtő 1972/4. sz. 27. l.

Rippl Rónai József

6

Rajtai szerepelnek a Három magyar művész rajtainak Tamás Galéria-beli vándorkiállításán

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

26. old.

Rippl Rónai József

7

Művészetének erős párizsi

Zapcsolata nagy hasznára volt piltúránknak,

de ez a Zapcsolat nagyobbrészt azért Rippl-

nek használt.

Bálint Endre Hazugságok naplójából

Bp.Magvető 1972

26.old.

Rippl Rónai József 8

Túlságosan megeszlelte és átélte
a francia posztimpresszionizmust, annyira,
hogy művészete vélt franciává.

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972 26. old.

Ripp-Rónai József

lásd említve a 121. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Képpel Rónai József

Neve említve a 33. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Rippl Rónai József

neve említve a 73. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Rippl-Rónai József

halálának 20. evfordulójára rendezett Szalon-beli kiállítását említi:

Mészöly Gábor: Ujjászületőben a Nemtezi Szalon.
Budapest, 1972.5.sz. 28-31.1.

Dippl-Rónai József

A Nabis-körrel szoros rokonságot mutat, erről a kaposvári múzeum 16,6 × 21,9 cm-es Vuillard-olajvázlata tudósít. Dippl ~~is~~ róla emlékezéseiben, Bernáth is említi. Vuillard festészetét Dippl különösen becsülte, a szerző idéz a művész emlékezéseiből erre vonatkozóan 1-2 mondatot.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 109. l.

Rippl-Rónai József

Gaspard Ribot Maillol (Maillol unokaöccse) három jelentékenyebb festményét a kaposvári múzeumban a művész első tanítványának emlékét őrzi.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 109.o.

Ripp-Rónai József

A MNG-ban van a skót festőről, Knowlesról festett képe. (Knowlesnak képeit található Kaposvári múzeum raktárában.) Emlékezéseiben is írt róla. (Petrovics és Gulácsy alig említik Knowles nevét.)

Szabó Júlia: Rejtett hivatok a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 109. l.

Rippl-Rónai József

Knowles „Domboldal"-án jelentkező konstrukciós megoldásra Ripplnél néhány „pirenensi" tájképen és az 1900-as „Alföldi temető"-n lelhetünk. A skót festő (jelzett műve a kaposvári múzeumban) hathatott magyar barátjára.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972. 109. l.

Rippl-Rónai József 1.

Festményeiből és rajzaiból a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum állandó festménykiállításán kb. három tematikai válogatás látható (portrék, tájak, csendéletek, tájképterek, lakóterek, akvarellek, ceruzarajzok, olajképek és színes pasztell).

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 108. l.

2.

Rippl-Rónai József

A kaposvári múzeum állandó festményhiálltásán látható tőle „Lechner Ödön arcképe", „Maillol hása Banyulsban", „Jeanne d'Arc" stb.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, 108.l.

Rippl-Rónai József

A MNG festészeti nyilvántartási osztályának kartonjai szerint a kaposvári múzeum a második és a 10-es évek magyar művészetének számos jelentős alkotását őrzi. A gyűjtemény alapja R.-R. József festőnek, Ödönnek köszönhető.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 108.l.

Rippl-Rónai József

Testvéréről, Ödönről Bernáth Aurél rajzolt portrét „Így éltünk Pannóniában" c. könyvében.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972, 108. l.

Rippl-Rónai József

A kaposvári múzeum „tegyétek Vuillard"-ja (Bernáth), ami kalapos nőalakot ábrázoló kis vázlat, hasonlít az általa jellemzett „legédelcsebb" műveikhez. Ugyanakkor kontrasztot nyújt Rippl hasonlóan kontúros képeihez.

Szabó Júlia: Rejtett kincsek a kaposvári múzeumban; Képzőművészeti Almanach 3, Csokonai 1972, 109. l.

Rippl-Rónai József

1916 őszén Pesten a Képzőművészeti Szabadiskolában tanít néhány hónapot Egry Józseffel együtt.

Egry breviárium – Veszprém 1973. 181 p.

Rippl-Rónai József festőművész

1913-ban a bpesti művészházban egy 3 hónapos esti szabadiskolási tanfolyamon korrigált a művész. – 1916-ban Kónyai Elemér újságíró szabadiskolát nyitott a Váci u. és Haris köz sarkán, itt is tanított a művész.

(Novotny Emil Róbert publikálatlan levele)

Dévényi Iván: A nyergesi szabadiskolárol.

Dalszózok Lapja (Komárom), 1945. aug. 29.

Rippl Rónai

„A magyar képzőművészet száz éve Bács-Kiskun megye múzeumaiban" cimmel gazdag anyagot felölelő kiállítás nyílott a Nemzeti Galériában. A tárlaton a kecskeméti a bajai, a kiskunhalasi és a kiskunfélegyházai múzeumok legszebb XIX és XX. századi festményei vettek részt. köztük Rippl Rónai munkái is.

D. I. Képzőművészet.

Vigilia 1972/5 349 old.

Rippl Rónai

tanitványa volt Ilosvai Varga István a Budapest-i Haris-közi müvészeti szabadiskolában. Ilosvai néhány izben Ripplt gellérthegyi-Kelenhegyi uti- mütermében is felkereste.

Dévény Iván: Ilosvai Varga István
Látóhatár 1970/7-8 719.old.

Rippl Rónai

"Nagyon sokat köszönhettem **Móricz**, Rippl Rónai, és Egry **József** barátságának, no meg a hódmező-vásárhelyieknek. Tornyai **János**sal és az elmélkedő, bölcs Endre Bélával a magyar népi művészet csodálatos kincseiért lelkesedtünk" (Medgyessy).

Somoshegyi Anna: Endre Béla

Látóhatár 1970/7.8 76[illegible].old.

Rippl-Ronai József

Somogyi parasztok a görgetegi kocsmában,

repr.

(M. N. G.)

Tárási Művelődési Központ kiállítása, Mezőkövesd, 1971.

Rippl-Rónai József

Somogyi parasztok a
görgetegi kocsmában
a. v. 58 × 81 cm

(M. N. G.)
Járási művelődési központ kiállítása Mezőkövesd. 1971

Rippl-Rónai József

kedvelte az akvarellt.

F. Ludányi Gabriella: III. országos akvarell

kiegmóle, Eger, 1972.

RIPPL RÓNAI JÓZSEF,festő

Szentesy Hiesz Géza szobrászmüvész plakettet készitett róla. A plakett:
RIPPL RÓNAI-JÓZSEF 1861-1927,férfi arcképe szemben, széles karimáju kalapban. Kör 97 mm. öntött,bronz.
18/234/.old.

SZIGETI ISTVÁN: Szentesy Hiesz Géza szobrászmüvész érmei és plakettjei 17/233/.old.

AZ ÉREM,Küzlemények az éremgyüjtés köréből.
-------- XVI. 1960. 14.sz. bp.

Rippl Rónai József

Művei szerepelnek „A magyar Zsjtőművészet szár éve a Bácskiskun megyei múzeumokban" c. Ziállitáson a Nemzeti Galeriában

Pestmegyei Hírlap 1972 március 7
4. old.

Rippl Rónai József

Müve szerepel a Szegedi Mügyüjtők Klubja kiállitásán a Bartók Béla Müvelődési Központban ,Szegeden

Magyar Nemzet 1972 julius 3o

12.old.

Rippl Rónai József

Portréi szempelnek a BÁV

művészeti aukcióján

Magyar Nemzet 1972 szeptember 9

4. old.

Rippl-Rónai József, festő

A balaton lellei műv. házban Rippl-Rónai grafikáitól nyílt meg tárlat.

— :o Rippl-Rónai ... 8.

Esti Hírlap, Bp. 1972. júl. 1.

Rippl-Rónai József, festő

429. számban megjelent Kaposvár c. keresztrejtvény (v. 44) megfejtésében szerepel.

— : Rejtvény 1440. e.
[Hátsó-külső-borító]

Élet és Tudomány, Bp. 1971. júl. 23. XXVI/30

[Rippl-Rónai József], festő

A Kaposvár c. keresztrejtvény ben a v 44.: „Kaposvár európai rangú művész fia (József)". ~~[illegible]~~ kérdés ben szerepel, elrejtve.

—: Rejtvény, Kaposvár

1392. lap
[Hátsó-Külső-Lovitó.]

Élet és Tudomány, Bp. 1971. júl. 16.

XXVI/29.

Rippl-Rónai József, festő

Tárlat keretében ismertetik.
(Nemzeti Galéria.)

—: A hét négy kulturális programjából 9.

Népszabadság, Bp. 1972. május 16.

Ripp-Rónai József, festő

Tárlatvezetésen ismertetik műveit.
(Nemzeti Galéria)

—: A hét végi kulturális programból 9.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 10

Rippl-Rónai József, festő

Kaposvárott nyílt meg Rippl-Rónai-Kiállítás.

—: Hír

8.

Népszabadság, B.,.1972. jún. 27.

Rippl-Rónai József, festő

Támogatta s' tanította a szerencsétlen életű Káplár Miklóst.

— : Naiv művészek

6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. jún. 13.

Rippl-Rónai József, festő

Kaposvárott nyílott meg
műveinek tárlata.

—: Hallottuk

2

[illegible]IRLAP, Bp. 1972. jún. 30.

ESTI / H

Rippl-Rónai József

Rippl-Rónai József kiállitás. Tihany, Múzeum,1968. /Rend.és kat. Bodnár Éva/ Tihany,1968. - Ism: Bodnár Éva, Múzeumi Magazin,1968.2.sz.34-35.l. - Perneczky Géza,Élet és Irodalom,1968.28.sz.8.l. - Bodnár Éva, Müvészet,1968.12.sz.38-39.l. - Heitler László,Jelenkor, 1968.812-814.l. - D.I.Vigilia,1968.1o.sz.7o2.l.

Az 1968.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Müvtört.Ért.1971.2.sz.149-162.l.

17o.l.

Rippl-Rónai József

Ernst-Múzeumbeli lépcsőházi üvegfestményét említi

Rózsa Gyula: Szecessziós gyüjteményem.
Budapest, 1971.11.sz. 22-25. l.

Ripp - Rónai József

műve szerepelt a

műgyűjtők szegedi kiállításán

Nápszava 1971 augusztus 3

2. old.

Rippl Rónai József

neve emléke

A IX. Kerületi Országos
Képzőművészeti Kiállítás

Napjaink 1967 február 1
5. old.

Rippl Rónai József

1

Pastell portréja Móricz Zsigmondról

- emlékére

Napjaink, 1968 augusztus
9.old.

9.old.

Rippl Rónai József

2

Pastell portréja Babits Mihályról

– emlétve

Napjaink 1968 augusztus

9.old.

Rippl Rónai József

3

Pastell portréja Osváth Ernőről

emlétve

Napjaink 1968 augusztus

9.old.

Rippl Rónai József 4

Pasztell portréja Szabó Lőrincről

- emlékez

Napjaink 1968 augusztus

9.old.

Rippl Rónai József

5

Pastell portréja Kaúntly Frigyeszól - emlétve

Napjaink 1968 augusztus

9.old.

Rippl Rónai József

1909-ben nagyváradi kiállitáson szerepeltek képei. A kiállitáson JUhász Gyula előadást tartott, Ady Endre verseit olvasta fel.

Napjaink 1968 augusztus 9.old.

Rippl - Rónai József

neve emlitve - müve van
dr.Petró Sándor gyüjteményében

Napjaink 1968 augusztus
9. 8.old.

Rippl Rónai József

110 éve született

Népszava 1971. május 23
10. old.

Rippl-Rónai József, festő

Legeden a Műgyűjtők Klubjában
Rippl-Rónai-műveket is kiállítottak.

—: Kulturális hírek

7.

Népszabadság, Bp. 1971. aug. 3.

Ripp-Rónai József, festő

Tárlatvezetésen ismertetik
műveit. (Nemzeti Galéria.)

— : A hét végi kulturális programból 9.

Népszabadság, Bp. 1971. aug. 19.

Rippl-Rónai József

fiatal korában nem lett a Munkácsy Mihály által alapított ösztöndíj nyertese.

Pernecky Géza: Munkácsy, Budapest, 1970.

Rippl Rónai József

szabadiskolájában is dolgozott a fiatal Bortnyik Sándor. Rippl-től a szimer festői esztérének tiszteletét tanulta.

Bortnyik Sándor gyűjteményes kiállítása (Ridy Gábor)

Magyar Hírlap, 1969. március 25. 9. l.

Rippl-Rónai József

és Kernstock szabadiszolájában festett korai
munkáit nem találják sehol – idézi
az újságíró Bartnyik Sándort a riportban.

Látogatóban Bartnyik Sándornál (Rideg Gábor

Magyar Hírlap, 1969. március 20. 7. l

Rippel Rónai József,

Munkácsy, Szinyei és Csók István „virágos kertjét" szeretné összeállítani Herman Lipót a festők képei alapján egy botanikus segítségével.

Születésnapra (Gál György Sándor)

Magyar Hírlap, 1969. április 27. 10. l.

Rippl-Rónai József

Hegedüs Györgyről készitett tanulmányfeje /tus/ Adorján Mária gyüjteményében.

Horváth Béla - Adorján Mária gyüjteménye; Mi-gyüjtő, 1971. 4. sz. 52. l.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1998. aug.

37.o.

```
blk= kue
3000= 00726244
3100= Fellegi, Alajos
3ref= %Fellegi, Alojz
refe= ArchAKL (Liste BS)
3ref= Fellegi, Alajos
refe= MagyFestAdat, 1988
3140= m
3162= Maler &
Zeichner
2194= Ungarn &
Slowakei &
Rumänien
3200= Ungarn
3270= 1866.04.18
3290= Temesvár
3330= 1936.04.04
3350= Budapest
3420= Ruz^B3omberok &
Szolnok
309a= MagyKépLex, 1915;
SBS II, 1987;
MagyFestAdat, 1988
9995= 0022
kenn= hg
redk= Nováky, A^B0gnes
9906= un
```

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1997. nyár

33.o.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1998. dec.

31.o.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1997. okt.-nov.

25.o.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1997. dec.

5.o.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1998. AUG.

4.o.

udapest

ltán, ungar. Maler,
l; Oradea/Rumänien),
HBK Budapest bei
y; arbeitete danach in
3 und '14 in der Frei-
nya. Stellte Lsch. und
ntellektuelle. ⊙ *G:*
Könyves Kálmán Sza-
nok. ⊟ Vo2, 1955;
MagyKépLex, 1915;
1988. J. Murádin

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ÚJ MŰVÉSZET

2000/jún.

P - 9765

41.o.

MTAK Kézirattár Ms 4588/67.

Kézírás postai levelezőlapon.

Címzés: Nagytiszteletű Dr Fülep La

U.p. Pécsvárad

Feladó: Kiss Géza ref.lelkész Kákic

Rajta FL ceruzaírásával: Elállotta

Kirabolt

Amit tő

Szegén

1. Az Ormányság c. monográfiár

némileg eltér az itt közölt

2. Lsd. 982/6.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1996/aug

32.o.

Olyasmit is terveznek, hogy büntet
még nyilvánosságra sem került. Ez
lenne az előzetes cenzuránál is, m
érdekelt kiadót. Az írót pedig me
olvasóközönség ellenőrzése mellet
magyar jogi felfogás azt vallja, h
megakadályozhatják, ott sajtószab
országban a sajtójog alaptétele,
jesztheti.

Mi magyar írók és a tudomány m
vényhozás tagjait, vállaják-e a f
elvnek a szétrombolásáért? Vállal
kezményekért, melyek az ilyen pél
érhetik?

S vajjon vállaják-e a felelőss
megszentelt örökségének megtagadá
tásáért. (MTAK Kézirattár Ms 4587,

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1996/szept

41.o.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Új művészet

1999/jan. - febr.

4.o.

A dátum: postabélyegző.

Firenze, Casa Buonarroti, Tolnay Káro

Kézírás levelezőlapon, rajta Lakodalo

Címzés: Monsieur Dr Charles de Tolna

Expédié par: Fülep Pécsvárad Hongrie

Előzményét ld. 1177.sz.

1. Ld. 1191. ill. 1192.sz.
2. Ld. 797/3. - Halasy-Nagy levele ne
   iratban megjelent illusztrációk al
   tár c. sorozatban közreadott füzet
   aláírás is van.
3. A cikkben nem említett, de illusz
   Itatás alkonyatkor c. festménye,

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ÚJ MŰVÉSZET

1999/MÁRC

28.o.

tjából fontosabbnak tartottam,

közölték, hogy H.[alasz] N.[agy]

nálta a válogatást, nem tudom,

lottam neki, hogy legalább egy

[5], ebből se lett semmi, Ezek olyan

ndatokat se értik meg, de meg

nak a saját buta fejük szerint.

inálni, mint a Magának megküldött

is mondták nekem, hogy ennyit

kijavitani a hibákat. Rina[6] bi-

..

nire, ha nincs terhére, mivel

zokat másra tartogatom, küldjön

a cimre: Baronne de Noirmont.[7]

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ÚJ MŰVÉSZET

1998/jan. - febr.

P - 9396

22.o.

T - FÜLEP LAJOSNAK

oma, 1935. XII. 21.

iadója nem, csak nyomdásza vagyok,
nagam példányaiból küldöm s azt

, bajon, keserüségen, csalódáson
nagyon. Most már valahogy az egye-
ersze hosszu időre sok-sok terhet
n rugdalózást kizárnak s első köte-
ektől szabadulni. Addig, a későbbi
kockázatot vállalni nem szabad.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ÚJ MŰVÉSZET

1998/MÁRC.

P-9396

3.o.

szi át a kegyes adományt, hogy az ifjúság
unk és hazánk javára minden egyekezétével
kezet nyujtó presbitériumra és az egész
ig áldását kéri." (Tolnai Ref. Em. a zengő-
935. Zengővárkony.)
ivaszra elkészült: "Teljes elismeréssel
k és presbiteriumnak az ifjúsági szoba el-
élkésznek különösen azért, hogy az ifjúsági
-t szerzett budapesti gyülekezetektől."
presbiteriális ülés jkv. 1937. VI.2.

bi, 1937. IX. 22-én tartott szekszárdi
meg segélyként a zengővárkonyi ifjúsági

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ÚJ MŰVÉSZET

1998 / szept.

P - 9396

5.o.

Last not least, a magam e
beli állapotom se volt alkalma
fejemre olvassa, hogy falu, or
van orvos dögivel, professzor
is náluk eleget - de hát mire
ni, azt tudnak, a többi nem ér
levelében küldözget engem orvo
amelyben kis öccsének szomoru
Nem az orvosok? Nekem bőségese
klinikákról, kórházakról - nem
papi mivoltom, kórházi látogat
csak végső esetben fordulok ho
az orvosság ép ugy talentum és
müvészet - szörnyen ritka madá

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ÚJ MŰVÉSZET

1998/aug.

P-9396

4.0.
37.0.

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF

ÚJ MŰVÉSZET

1998/júl.

P - 9396

29.o.

MTAK Kézirattár Ms 4587/169.

Kézírás Dr Grauaug Ármin orvos felira

Zengővárkonyba írt levél.

Grauaug Ármin belgyógyász, 1925-től a

1925-ben XI. 28.-án ugyanabban a liceá

FL a népköltészetről beszélt, az átör

tartotta, s betegsége idején Zengővárk

bízta magát.

1. Pico della Mirandola (1463-1494) c

2. A Voltaire-idézet eredetijét nem s

3. A Független Magyarság c. bajai lap

a Hírek-rovat élén Uj egyetemi mag

hogy FL volt bajai ref.lelkész a p

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

ÚJ MŰVÉSZET
1998/dec.

P-9396

31.o.

en te serrant bien amicalement la

ame la Pastoresse,

votre

Jules Illyés

Rippl-Rónai József

Meghopott pasztelljeit „felújítják", rajzait kifestik.

Sinkó Katalin: Tanácsok a hamisítványok felismeréséhez; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 17.1.

Rippl-Rónai József

Dienes-Dénes képeket az ő szignójával láttak el.

Theisler György: A kamisítók „műveszete"; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 20. l.

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF
festőm.

Új Művészet
2004. Febr.
XV. évf. 2.

42 old.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Modernizmusok a Magyar Nemzeti Galéria tárlatán

A stuttgarti Staatsgalerie és a Magyar Nemzeti Galéria grafikai gyűjteményének közös bemutatója a budapesti Szépművészeti Múzeum közreműködésével jött létre.

Modernizmusok – Európai grafika 1900–1930 címmel nyílt kiállítás pénteken Budapesten, a Magyar Nemzeti Galériában.

– A magyar fővárosban az utóbbi időben örvendetesen szaporodó nemzetközi kiállítások sorában is különleges a helye ennek a bemutatónak, mert a két gyűjtemény szakemberei közötti többéves munka eredményeként született meg – mondta Baán László, a kulturális tárca helyettes államtitkára.

A tárlat igazi különlegessége, hogy a magyar anyag először látható az európai művészetbe ágyazva. A kiállításon pl. Toulouse-Lautrec, Gauguin, Eduard Munch, Gustav Klimt, Rippl-Rónai József és Vaszary János munkái láthatók. (MTI)

RIPPL - RÓNAI JÓZSEF

Az áttörés kora

18. oldal: -

csak Bevilaqua, 1885-1962) író, múzeológus,

)rsz. Hadimúzeum munkatársa.

közlése szerint ezidőben nem szakképzett

entékeny festők foglalkoztak restaurálással.

olasz festő.

jánlotta Kovács Karapnak. Ld. 1242. ill.

1498

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 ÁPR — 7

Nógrád

Ripl — Rónai József

tevékenységének növekedése kis híján elérte a huszonöt százalékot.

1021

— **Miskolci képtár,** amelyet újjáalakítottak, szombaton nyitotta meg újra kapuit. Az átalakítás során a korszerű követelményeknek megfelelő grafikai kiállítótermeket hoztak létre. Ezekben nyílt meg szombaton a képtár új grafikai szerzeményeiből rendezett kiállítás. A tárlaton látható több mint ötven alkotást olyan nevek fémjelzik, mint Ripl-Rónai, Derkovits Gyula, Kondor Béla és Szalay Lajos. A kiállítást Varga Gáborné az országgyűlés alelnöke, a Borsod megyei Tanács elnökhelyettese nyitotta meg.

..., ..., pontos kis

Apróhir

Rippl-Rónai József, festő

KOKOSCHKA: VERONIKA

Oskar Kokoschkára emlékezik a Szépművészeti Múzeum: a hónap műtárgyaként bemutatja a februárban elhunyt osztrák festőművész Veronika című, 1911-ben készült festményét. Mellette látható a festmény vázlata, az Ülő nő című rajz. A művész magyarországi kapcsolataira vonatkozó fotók, kiadványok is helyet kaptak a tárlókban. Közöttük a művészt és *Rippl-Rónait* ábrázoló fénykép, s *Garas Klárának Franz Anton Maulbertsch* osztrák festőművészről írt könyve — Kokoschka bevezetőjével. (MTI)

— : Kokoschka : Veronika

Esti Hirlap, Bp. 1980. márc. 26

RIPPL -RÓNAI SZEGEDEN

2

3

4

5

6

1. Leányok kastély előtt
(A Schiffer villa pannója)
1911.
Magyar Nemzeti Galéria

2. Fekete fátyolos hölgy
(Mme. Mazet)
1896.
Magyar Nemzeti Galéria

3. Virágok vázában,
1890-es évek.
Magántulajdon

4. Női fej virágok között.
1898. (hímzés)
Magántulajdon

5. Fekete kesztyűs nő. (Zorka)
(Zorka)
1924.
Kaposvár, Somogyi Képtár

6. Rippl-Rónai Lajos képmása,
1913.
Magyar Nemzeti Galéria

KÉKESDY KÁROLY REPRODUKCIÓI

Az idei nyár művészeti szenzációja Szegeden a Móra Ferenc Múzeum szeptember végéig nyitva tartó kiállítása Rippl-Rónai József műveiből. A magyar szecesszió kiváló művészéről számtalan kisebb-nagyobb cikk, tanulmány, sőt, monográfia jelent meg, de a reprodukciókból egyre jobban ismert életművet másfél évtizede nem lehetett hasonló teljességgel látni. Rippl-Rónai József, a maga korában joggal népszerű „Rippli" életművét ugyanis nem könnyű feladat egybegyűjteni. Ezt a kiállítást a Magyar Nemzeti Galéria szervezte-gondozta, de létrejötte a kaposvári Somogyi Képtárnak, a pécsi Janus Pannonius Múzeumnak, az Iparművészeti Múzeumnak valamint hét magángyűjtőnek is köszönhető. És bár közel száz festmény és grafika látható a falakon, mindez csak törpéke az ismert munkák mennyiségének – alkalmasak azonban arra, hogy a látogató áttekintse az életpálya korszakait, és a dokumentumok meg a tárlókba helyezett iparművészeti tárgyak segítségével fogalmat nyerjen a művész sokoldalúságáról. Az 1890-es évek franciaországi „fekete képei" és a körvonalakat hangsúlyozó, a színeket halvány folttá egyszerűsítő vízfestmények képviselik az első nagy korszakot. A század elején Kaposvárott letelepedő művész stílusának változásait a mind élénkebb színek, a kedélyes-derűs szobabelsők jelzik. A grafikák könnyedsége továbbra is – egész az utolsó hónapokig – megőrzött virtuóz rajztudást érzékeltet. A képek közt van olyan mű, amely most kerül először közönség elé: a Schiffer-család tagjait ábrázoló falkép, amely a műpártoló família villájában készült. Az apró festékfoltokból pettyegetett „kukoricás" képek, a leheletfinom hangulatú pasztellek között ott szerepelnek az iparművész Rippl-Rónai jellegzetes munkái: kerámia- és szőnyegtervek, könyvillusztrációk, báli meghívók, falicsempék és tányérok, az egykori Andrássy-ebédlő egységes szecessziós berendezésének fotódokumentumai. Szeged nyári vendégei bizonyára örömmel találkoznak majd a finom ízlésű művész gazdag világával.

GERGELY MARIANN

Alkalmazott képzőművészet

MŰVÉSZETI VÁSÁR BÁZELBAN

A cím kíván némi esztétikai magyarázatot. Van, ugye, képzőművészet — autonóm művészet, nagyművészet (grand art) —, ami megtisztít, felráz, magával sodor; s van iparművészet (németesen alkalmazott művészet, franciásan díszítőművészet), amelynek az a dolga, hogy kellemessé tegye környezetünket; ennek kissé elfajzott gyermeke az ipari művészet, a design.

A képzőművészet tehát olyan, mint a Rilke versében leírt archaikus Apollótorzó: ránk pillantva felhív, változtassuk meg életünket. Helyes. Megváltoztatjuk. Csakhogy a szobor ettől nem fog derűs Szilénosz-arccá változni, és nem dicsér meg életünk megváltoztatásáért. Ezért aztán kockázatos dolog megvásárolni egy ilyen archaikus Apolló-torzót, tudniillik fölöttébb idegesítő együtt élni vele. Az egyetlen megoldás az — s ezt teszi mindenki, akinek ilyen torzókra pénze van —, hogy a torzót (vagy más ilyen felzaklató művet) a vevő kellemes berendezési tárgynak, no meg pénzbefektetési eszköznek nézi, s ezáltal a nagyművészetből alkalmazott művészet lesz. Amolyan elegáns háttérdekoráció.

Hát ilyen képzőművészetnek álcázott háttérdekorációt lehet szemlélni és venni a „galériák galériájában", a világ képkereskedőinek nagy összeröffenésén, a bázeli Kunstmessén avagy Art'14-en, ahol a rekordszám kiállító közt mi is jelen vagyunk: Nagy Gábor képei, Farkas Ádám szobrai láthatók az ARTEX-Artbureau inkább kellemes, mint forgalmas, szobányi kiállítóhelyiségében. És talán magyarnak tekinthetjük a svájci illetőségű von Bartha urat meg a híres bázeli gyűjtő-galériást, Carl Lászlót; mindkettőjüknél kapható ötven-hatvan év előtti magyar avantgarde. Korábban árultak mai avantgarde-ot, Henczét, Fajót is, de „ma már nem éri meg". (Nekik.)

És mit lehet kapni? Mindent. A régi avantgarde nagyjainak kisebb műveit. A kicsik nagyobb műveit. Az új avantgarde-ok nagyjaitól azt, ami forgalmazható, tehát nemcsak a kiállításokra készült térkonstrukció vagy cselekménysor volt. És kapható, politikai beállítottságtól függetlenül, az, amit a festők „bilduská"-nak neveznek: a száz év előtti avantgarde, vagyis a mai konzervativizmus, az impresszionista, derűs pillanatkép a világról. Ha a nagy, elegáns világkiállítástól független műkereskedelmet nézem, talán mennyiségileg épp ebből a „képcsarnoki átlagtermésből" fogy a legtöbb. Meg modern változatából, a hiperrealizmusból, amely a végtelenségig tágítható és hígítható.

Amit mi viszünk erre a kiállításra — évek óta —, az igen *jó átlagminőség*. Amennyire tudom, elég nehéz eladni belőlük. De ez érthető. A nyugat-európai vevő átlagminőségből kap hazait is bőven — miért venne magyar import-átlagot?

SZÉKELY ANDRÁS

1. Kellemes hangulatú, kései impresszionizmus a szovjet anyagban: Vaszilij Tramzin Elolvadt a hó című képe

2. Így kell valakit eladni! Salvador Dali bemutatja ifjabb pályatársát, Spiridont, aki „szpiridonizmus" néven a szürrealizmus új iskoláját szeretné létrehozni

3. Kedvenceim egyike, Klaus Staeck grafikája. Az 1971-es Dürer-agyonünneplés — mert ehhez nyugaton is értenek — kellős közepén kiadta a festő idős anyjának portrérajzát ezzel a rányomott felirattal: „Kiadna egy szobát ennek a nőnek?"

4. Kellemes hangulatú, kései impresszionizmus az amerikai anyagban: a New York-i Kamil Kubik Nagyvárosi korcsolyázói — a mester (értsd: jó kezű iparos) egyébként a Fehér Ház szállítói közé tartozik

5. Paul Roberts Calypsója, ez a „hiperrealista" Manet-parafrázis feltételez annyi műveltséget a nézőről, hogy ismeri az Olympiát

6. Nem fotó, festmény: Sara Rossberg képe a fogyasztói társadalom emberének „közvetett portréja"

3

1

4

2

5

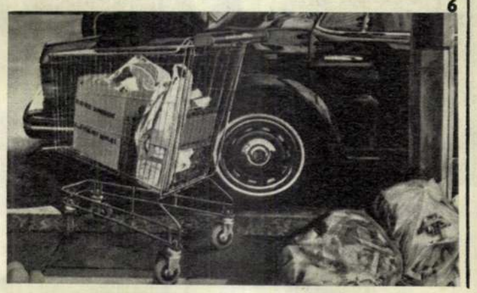
6

Kellemetlen Oldalunk

Azért tartózkodunk olyan szívesen a szabad természetben, mert annak nincs véleménye rólunk.
(Nietzsche)

Legyünk mecénások

Egyesek számára túlságosan is magától értetődő, hogy a művészet kizárólagos mecénása az állam. Mert az, ha például valaki színházjegyet vesz, még nem nevezhető a színművészet támogatásának, ha tudomásul vesszük azt az újságírók előtt közismert tényt, hogy valamennyi zsöllye- és páholytulajdonos nehezen előkotorászott állami dotációban részesül. Nem ide tartozik ugyan, de elmondom, amit évek óta tudok: államunk minden megvásárolt tíz deka csonthoz húsz deka húst ad, minden megvásárolt rothadt karalábéhoz két fonnyadt karalábét ad. És így tovább. De a hús és a karalábé létszükségleti cikk, a művészet, a színház csupán passzió.

Ideje lenne a szemléletváltásnak. Mind az egyes állampolgárok, mind az állampolgárokat csoportosító üzemek, vállalatok részéről ...

Ideje lenne, hogy az uralkodó osztály tagjai uralkodókhoz méltóan viselkedjenek. Hogyan?

„A napokban jött a hír, hogy a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát nívódíját első alkalommal X. Y., a Pécsi Nemzeti Színház tagja kapta meg." — Ezt olvastam a Magyar Nemzet valamelyik számában.

Vajon „hogyan született meg a díj?"

„Tavaly ősszel megkeresett a színház ügyvezető igazgatója és a szakszervezeti titkár, hogy szentesítsük a jó viszonyt, s alapítsunk díjat a színház művészeinek."

Most figyeljenek az uralkodó osztály tagjai!

„Ennek fejében ők évente egyszer ingyenes előadást tartanak a mezőgazdasági kombinát dolgozói számára. Az ajánlatot elfogadtuk, s négyezer forintos díjat hoztunk létre."

Én, mint az uralkodó osztály lusta és rosszul fizetett tagja úgy döntöttem, hogy követem a példát és szintén nívódíjat hozok létre. Mezőgazdasági kombinát sajnos nem vagyok. Még azt sem tudom, hogy mekkora az évi haszna egy mezőgazdasági kombinátnak. Azt sem, hogy mekkora az évi reprezentációs kerete. De mindegy. Bármelyik magyar színház művészének hajlandó vagyok négyezer forintos nívódíjat fizetni, ha a színház ennek fejében évenként egyszer ingyenes előadást tart nekem és családomnak. Négyezer forintért. Egye fene! ...

Semmire sem fogom vinni az életben, a könnyelmű természetem miatt. Miből fizetek ki ekkora irdatlan összeget? Egyáltalán, miből tud így költekezni a kombinát?

„— *Honnan került a pénz?* —" kérdezi az újságíró is.

„— Az összeget a szakszervezeti bizottság költségvetéséből kalkuláltuk ki, tehát főként a tagdíjakból" — mondja a kombinát szakszervezeti bizottságának titkára. Akárhogy kalkulálom ki és be, nekem egyéni leg hátrányos ez az üzlet. Négyezer forint nem kis pénz. A felénél valamivel többel már kifizethetném a lakásom egyhónapi költségét ... A színház művésze jól jár az én négyezer forintommal. De mi hasznom nekem abból az évenként egy ingyen előadásból? Lehet, hogy valami rossz darabot hoznak. Rossz darabot, rossz díszleteket, rossz jelmezeket, rossz színészeket, rossz ügyelőt, rossz díszletmunkásokat ... Autóbusszal. Pécsről, ide Pestre ... De jöhet Kaposvár is. Olcsó a közlekedés! Államunk amúgy is támogatja a színházakat. Csakhogy négyezer forint mégsem csekélység. Ha én adom. Na, persze ...

„Már az is kölcsönös előny, hogy a pécsiek az évi egy alkalommal nálunk tartott előadás után beszélgetnek a közönséggel."

Erre nem is gondoltam. Színészekkel amúgy is nagyon szeretek társalogni. Én ismerem a színészeket, és a színészek ismernek engem. Beszélgetés után elmehetünk a Fészek klubba is, egy kicsit iszogatni. Ismerve színészeim úri természetét, biztosra veszem, hogy fizetik a cehhemet. Már ez is kölcsönös előny ... Döntöttem. Mecénás leszek.

CSÁSZÁR ISTVÁN

„Azúrország" – Ady nélkül

Már volt alkalmam másutt megbírálni a Panoráma útikönyveket amiatt, hogy némileg mostohán bánnak a külhoni magyar emlékekkel. A legújabb mű, a társaihoz hasonlóan szép képekkel ékes és kecses *Provence és a francia Riviéra* című kötet mintha valamivel szívesebben említené azokat a magyar vonatkozású adatokat, amelyeket nem árt tudnia az új mechanizmus által meghajtott autón futó (sőt rohanó!) ifjú magyar turistáknak: szól a régi-régi (és zűrös) kapcsolatunkról az Anjou-korban, egy Nápolyi Johanna nevű bősz boszorkány árnyékában; örvendetes, hogy szó esik Illyésnek a régusse-i magyar sarjakra vonatkozó meglátásairól és Kisfaludyról Dragignan ürügyén; László Fülöpről a nizzai Chéret Múzeum kapcsán; helyes, hogy beszél a magyar zenészek mentoni szerepléséről. A leghosszabb magyar vonatkozású szöveg Vasarelyt köszönti, két helyen is (124., illetve 174. old.). Külön öröm, hogy nem feledkezik meg a kalauz a cagnes-i József Attila-emléktábláról.

Sajnálatos viszont, hogy a két másik emléktábláról nem esik szó! Éspedig a nizzai Angol Sétányon, 1978-ban felavatott Jókai-táblától és az 1970-ben leleplezett Ady-táblától a Szent György szálló falán. Tudom, túlzás lenne, ha számon kérném, hogy miért nem szól a könyvecske mondjuk a Hyères-ben öngyilkos lett Mednyászky Cézárról, a Cannes-ban elhunyt Justh Zsigmondról, a hosszú évekig Nizzában élt Türr Istvánról, a Riviérára menekült Molnár Ferencről, a Nizzában meghalt Lakatos Lászlóról és még tucatjával sorolhatnám azúrparti híresség eink neveit. Jókai mellőzése nem szép dolog, az Adyé pedig, akinek szép „Azúrország" szavát többször is idézi az útikönyv, „nagyon fáj ...". Hiszen ő 27 remek cikket és 6 szép verset szentelt a tájnak, melyről megjegyezte: „idevágytam mindig az azúrtenger sziklás, virágos, sugaras partjaira", s ahol 1904-ben oly sok honfitársa volt, hogy még a borbélya is megtanult „köszönni és káromkodni Árpád nyelvén". Imádta Napfény-országot, de meglátta árnyoldalait is: „sehol sem fogja el az embert olyan vad szomorúság, mint a gyönyörűséges kis földi paradicsomban, hol olyan édes, békítő helyet találna a lélek, ha nem vélné hallani még a tengerzúgáson is át az aranynak ... a csúfos lármáját".

S még egy sajnálatos hiány: Vence városáról szólván igazán illett volna megemlíteni a Károlyi Alapítványt. Hála az „elnök úrnak", illetve tevékeny özvegyének, a világ sok szegény fiatalemberének ad otthont, köztük magyaroknak is, ezen a festői helyen, ahol valaha csak kiváltságos gazdagok és befutott híresség ek tanyázhattak ...

B. L. E.

Most megadjuk Bécsnek!

Olvasom az *Ötlet '83* című hetilapot. (Érdemes!) A lapban található egy érdekes interjú az úgynevezett „kongresszusi turizmusról", az Országos Idegenforgalmi Hivatal egyik főelőadójával. Olvasás közben azon töprengek, van-e túlvilág.

— Nyugat-Európa nagyvárosaiban, sőt a környező szocialista országokban igen rangos kongresszusi központok vannak. Lehetünk mi konkurenciájuk?

— Bár még nincs konkrét árkalkulációnk, az elképzelésünk az, hogy a bécsi kongresszusi központ árai alá menjünk. S mert nagyon közel vagyunk egymáshoz, versenytársat jelenthetünk számukra.

Nos, ha van túlvilág, akkor Deák Ferencnek most fülig ér a szája. Mert az interjúban ez is olvasható:

„— Hogyan nyílt lehetőség erre a jelentős beruházásra?

— Az osztrák szállodaépítési hitelből csíptük le azt a 220 millió schillinget, ami a költségeket fedezi."

— Ez igen! — gondolja Deák Ferenc. — Ez még annak az ánglus ötletek iránt fogékony Stefi grófnak, az izgága Lajosnak, de még a minden hájjal megkent örménynek, Sina bárónak se jutott volna eszébe. Kölcsönt kérni a sógoréktól, hogy aztán kitúrjuk őket a kapott pénzből a piacról! Ez igen! Mi volt ehhez képest a passzív rezisztencia? Csak az a baj ... És ettől kezdve a haza bölcse ismét olyan mélabús, mint a Tudományos Akadémia előtti szobrán.

— ... csak az a baj, hogy ezeknek a XX. század vége felé élő magyaroknak, rengeteg eszük van, csak épp magukhoz való eszük nincs. Mert ha a haza sorsáról volt szó, akkor én is megírtam a húsvéti cikkemet, de a zalai birtokom termékeinek áráról bizony nem fecsegtem volna újdondászoknak ...

Ezt mondaná Deák Ferenc. Már, persze, ha van túlvilág.

SZÉKELY ANDRÁS

HÉRA ZOLTÁN

FAGYÖTRŐK

Malamkurra, Mezopotámia ura,
amint regélik, törpe volt.
Mert bántotta nagyon a magasság,
kivágatta városa minden cédrusát,
s a pálmák is sorra kerültek.
Fagyűlölő! – mondták róla a népek,
s ez nem tetszett neki.
Maga is verselt, tudta hogy fák nélkül
nincsenek versek.

Hogyan legyen hát?
Összehívta országa minden tudósát,
nevelni fát, mely olyan mint a többi,
csak éppen nem tud nőni.
Mennyi terv, hányféle szer!
A pálmát végül egy óriás vitte el:
Abi-mulabit,
felfedezve valamit,
mondják, a fagyötrő, törpítő ciánkálit.

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF új Tükör 1983. XX. 30. sz.

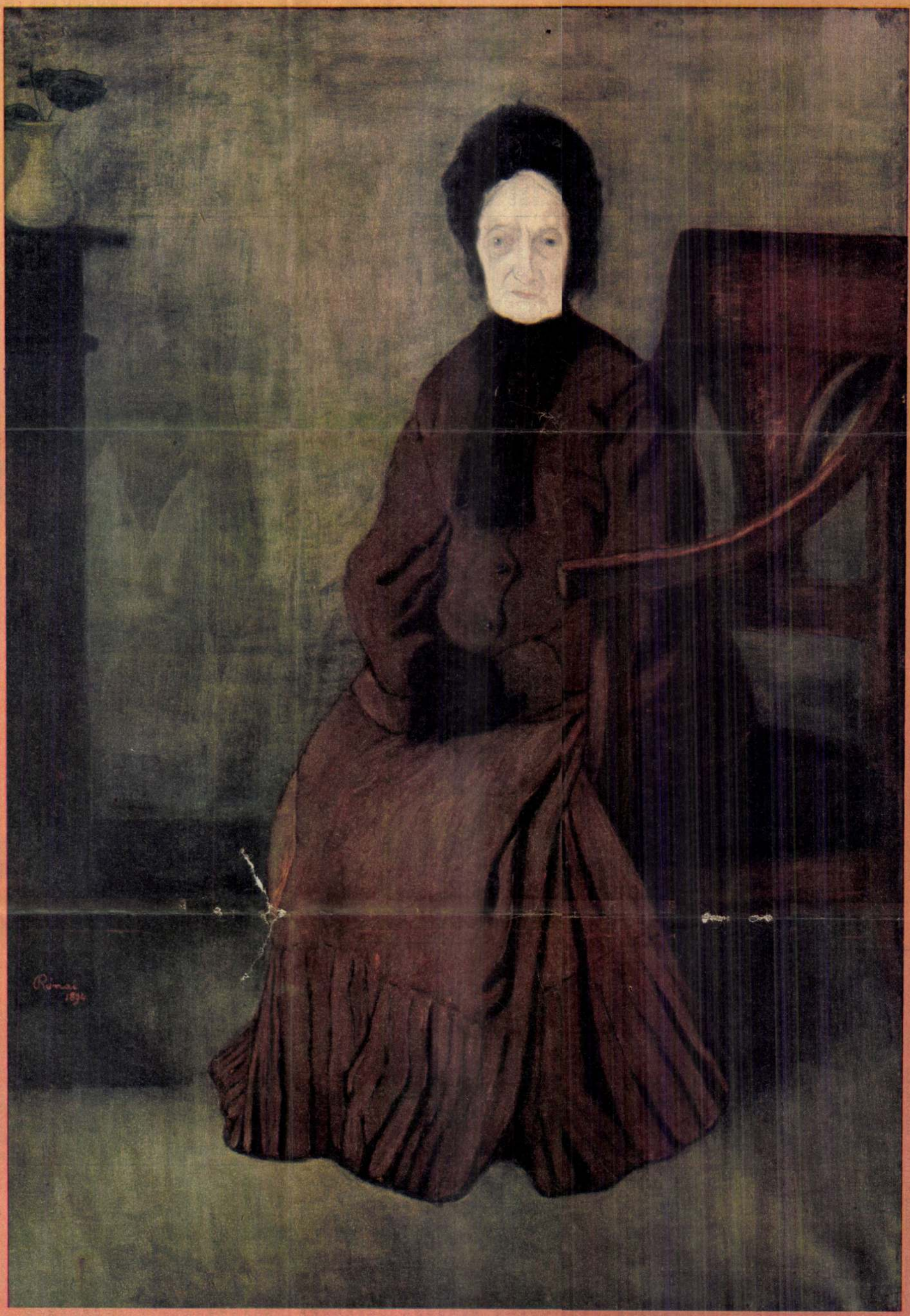

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

Rippl-Rónaőzsef 1887 és 1902 között Franországban élt; 1892-től Neullyb Itteni tízéves alkotói periódus maga a festő nevezi „fekete szaknak"; ennek az időszaknak gyik legjelentősebb

ságával, családi összetartozásának erős érzésével. Ezt a bensőséges világot tükrözik képcímei — Szüleim negyvenévi házasság után, Édes jó anyám beteg, Piacsek bácsi a babákkal —, melyeknek so-

1911-ben napvilágot látott Emlékezései és Adyval való barátsága is. Az Őreganyámon megfogalmazott eszmével, az emlékezés, az öregkori visszatekintés gondolatával találkozhatunk Kosztolányi Dezsőnek A szegény kisgyermek panaszai című versciklusában is:

Öreganyó

Karszéken trónolsz,
a nagy barna, bámuló szemed

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF UJ TÜKÖR 1981/XVIII/19.sz.

KELLEMETLEN OLDALUNK

A falra hányt borsó is kikelhet. Ha jó talajba hullik.

(Régi főníciai (?!) mondás)

Páva és Intim Pista

A televízió idei *Röpülj, páva!* vetélkedője szokatlanul nagy vihart kavart. Hetekkel a verseny után — úgy tűnik — a vitázók már minden lényeges problémát megtárgyaltak, egy dologról azonban elfeledkeztek, a Páva „vezetéséről". Kapkodtam a fejemet a döntő közvetítésénél, melyet a műsor szóvivője, Antal Imre valahogy így vezetett be: — Kedves vendégeink, nézőink és hallgatóink, örömmel üdvözlöm önöket e szép, tavaszba forduló időben, a *Röpülj, páva!* népdalvetélkedő idei döntőjén. Odakint már nyílnak az első virágok és rügyeznek a fák, sőt, magam is rügyezek, igaz, Juli? Tanúsíthatod — fordult Kudlik Júliához —, hogy a sminkeseknek mennyi gondot okoztak pattanásaim!

A konferanszié ezután bemutatta a nemzetközi zsürit. Remélem, az ír nemzetiségű zsüritagnak tapintatos tolmácsa volt, aki nem fordította le az „úr ír — ír úr" szellemeskedést.

Erről van szó, az oda nem illő szellemeskedésről! Nem Antal Imre személye ellen van kifogásom — az egykori tehetséges zongoraművész újabban kabarékonferansziévá kezd átalakulni —, csupán az aránytévesztés veszélyére szeretnék figyelmeztetni. Örömmel üdvözölhetjük a kulturális programok oldottabb műsorvezetését, de ne feledjük: a blődlizésnek nincs helye a „csak tiszta forrásból" merítő műsorokban! Ha ez így megy tovább, megérhetjük, hogy a költészet napján a műsorközlő — mondjuk — az előadóművész válóperének, esetleg saját szerelmi életének legújabb fejleményeit részletezve „adja el" a műsort. Az intimpistáskodás a húszas-harmincas évek rossz emlékű hagyománya. Kár lenne feltámasztani!

TASI JÓZSEF

Mit ér az ember, ha lakó?

Ostoroznak engem az újságok, pellengérre állít a rádió, a televízió, szidalmaznak a házkezelőségi alkalmazottak, veri el rajtam a port mindenki, aki teheti.

Miért?

Mert lakó vagyok egy nagy budapesti bérházban, aki állítólag a közömbösségemről vagyok fölismerhető, hiszen, vágják a szemembe szüntelenül, nem törődöm „lakóházam" dolgaival, rendjével, tisztaságával, miegyébbel.

Már-már napirendi pontként szólít föl engem a sajtó, a rádió, a televízió, a Hazafias Népfront, a tanács, az ingatlankezelő vállalat és az összes létező szerv, hogy vegyek részt aktívabban lakóhelyem, a „lakóházam" életrendjének jobbá tételében, legyek közösségibb gondolkodású patrióta, ne menjek el süketen, némán és vakon szűkebb környezetem ügyei-bajai mellett.

Mindez, úgy látszik, elvárható és megkövetelhető tőlem, mert lakó vagyok egy nagy budapesti bérházban.

Ugyanakkor senki nem tartotta kötelességének engem arról értesíteni, hogy egy szép, verőfényes tavaszi napon munkások fognak megjelenni a „lakóházamban", és nekiesnek a káprázatosan szép, oszlopos, boltozatos kapualjnak, hogy szétverjék e több mint fél évszázados műremeket, és állítólag valami butikot építsenek be az oszlopok közé. Azért mondom, hogy állítólag, mert mind a mai napig titokzatos homály fedi az „építkezés" célját. Ugyanis nemcsak erről felejtettek el értesíteni engem, a „közömbös lakót", hanem a kérdéseimre sem kapok egyenes, nyílt választ, hiszen: mi közöm hozzá?!

Mert csupán lakó vagyok a nagy, körúti bérházban, aki a közömbösségemről vagyok fölismerhető... és így tovább, lásd, mint fent. Miért is volnának kíváncsiak a véleményemre azok, akik a „lakóházamról" döntenek?

Igaz, néha megtisztelnek a beleszólási jogommal. Ha például a húsz éve használaton kívül álló, omladozó mosókonyhából egy húsz esztendeje lakásra váró lakótársam otthont szeretne magának kialakítani, akkor az aláírásommal eldönthetem, hogy legyen-e lakás a mosókonyhából vagy sem. Ha viszont valahol valakinek eszébe jut, hogy leszerelje a kapualjban az eddigi helyéről a levélszekrényemet, és máshová helyezze, akkor tesznek az esetleges véleményemre, és senki nem tartja kötelességének, hogy megkérdezze tőlem, hozzájárulok-e a levélszekrényem le-, föl-, átszereléséhez.

Ezt onnan tudom, hogy az egyik délután döbbenten fedeztem föl a hazatéréskor, amikor a megszokott mozdulattal a levélszekrényemhez léptem volna, hogy valaki az összes levélszekrényt leszerelte a két oszlop közötti falrészről, és csak némi keresgélés után vettem észre az új levélszekrényfalat a kapualj egy rejtettebb helyén. Az már más lapra tartozik, hogy a szekrénykémet csak kemény munkával tudtam kinyitni, mert úgy odaszögezték az új helyére, hogy az ajtaja is behorpadt, és a zárja is sztrájkba lépett — szerencsére csak rövid időre.

Megtörténhetik velem mindez? Meg. Miért? Mert én csak lakó vagyok (a többit lásd föntebb), akinek a szava legföljebb annyit ér, mint a falra hányt borsó.

GYŐRI GYÖRGY

Az életünket igen, a jogosítványt nem?

Lejárt a jogosítványom, elmentem a kerület központi rendelőjébe, hogy érvényesíttessem. Félórai várakozás után közölték velem, sajnálják, ezügyben állandó lakóhelyemen kell eljárnom. Az elutasításra kifejtettem, az a baj, hogy én — mint a hozzám hasonló helyzetben dolgozó sok tízezer ember — az ideiglenes lakásomon tartózkodom *állandóan*, mivelhogy odaköt a munkám, az állandó lakásomon pedig *ideiglenesen*, hétvégeken, ünnepnapokon, amikor a rendelőintézetek köztudomásúan nem foglalkoznak jogosítványérvényesítéssel. Köznapokon csak úgy tudok odamenni, ha szabadságot veszek ki. Előadásom nem aratott sikert; azt hitték, viccelek.

Nem volt mit tenni, elindultam, hogy az előírások szerint járjak el. Másnap reggel állandó lakóhelyemre utaztam, s fölkerestem a körzeti orvost, aki megmérte a vérnyomásom és adott két beutalót. Az egyiket tüdőszűrésre, a másikat vizeletvizsgálatra. Csakhogy ott helyben egyiket sem lehetett elintézni. Tüdőszűrésre Pestre kellett jönnöm. Ez igénybe vette a másnap délelőttöt. A következőt pedig az, hogy a leletért vissza kellett menni. A vizeletvizsgálatra ezután került sor. De nem Pesten, nem is állandó lakóhelyemen. Azt az illetékes központi rendelőben csinálták. A szomszéd kisvárosban. A leletet viszont azonnal megkaptam, s vele és a többi papirossal fölfegyverkezve a jogosítvány érvényesítésére fordított *ötödik* délelőttön végre mehettem föl az emeletre, a főorvos elé, hogy aláírja lejárt vezetői engedélyemet. A várószobában rengeteg ember, lázas gyerekek, sápadt nők, kimerült öregek: a belgyógyászati rendelést is ugyanaz az orvos látta el. Elég ügyetlen szervezés. Az orvos elé nem is kerültem. De ha kerülök is, ilyen körülmények között talán még azt se veszi észre, ha műlábam van.

Persze nem is kellett volna észrevennie. A körzeti orvos igazolásából tudhatta, nincs efféle fogyatékosságom. De a körzeti orvos, aki tíz éve ismer és mindent tud rólam, azt is igazolhatta volna, hogy se tüdőbetegségem, se cukorbajom nincs; a mai szervezeti keretek között nem is képzelhető el, hogy ilyen súlyos betegségek ne jussanak az ő tudomására. De ha kétsége lenne még mindig eldönthetné, kiket küldjön külön vizsgálatokra. Ha így lenne, a mainál jóval kevesebben tolonganának a központi rendeléseken, kevesebb időt pazarolnánk utazgatásra, várakozásra. Egyszerűbb lenne az élet.

A jogosítvány érvényesítését már régen a körzeti orvosokra kellett volna bízni. Ha azt el tudják dönteni, infarktus előtt állunk-e, vagy éppen a gyomrunk készül kilyukadni, hívni kell-e a mentőket, vagy elég, ha adnak két Kalmopyrint, vagyis ha az életünket rájuk bíztuk, nem bízhatjuk rájuk a jogosítvány orvosi meghosszabbítását is?

ÖKRÖS LÁSZLÓ

Fúra „emlékmű"

A vendéglátó helyeket — vendégcsábítóan szokás elnevezni. A képen látható csárdában torkán akad a falat és cigányútra téved az ital egy kényesebb gyomrú magyarnak, aki nemcsak a hasát szereti, történelmi hagyományainkat is tiszteli.

Az ember nem akar hinni a szemének. Ám, beljebb lépve, meggyőződhet róla, hogy jól látott — a névadók valóban a gyászos emlékezetű muhi csatára gondoltak. A helyiség falán térkép függ, nyilakkal jelölve, merről támadtak a tatárok, és hol helyezkedett el IV. Béla 65 ezres serege — „mint birkák, szűk akolba zárva", azaz szekér- és sátortáborba.

Természete szerint „sírva vígadó" a magyar. Idén, április 11-én sírhatott is, vigadhatott is a csata 740. évfordulóján a Muhi-puszta Csárdában, mely mindmáig egyetlen fura „emlékműve" több tízezer magyar és a haza tragédiájának.

GULYÁS MIHÁLY

Dedinszky Erika Nijhoff-díja

A Martinus Nijhoff-díj a legmagasabb holland állami irodalmi kitüntetés, melyet évente két műfordítónak (az idén kivételesen háromnak) ítélnek oda hollandról idegen nyelvre, illetve idegen nyelvről hollandra történő műfordításokért. A díjat ünnepélyes külsőségek közt adták át a hágai városháza dísztermében Dedinszky Erikának: a zsüri elnöke, Hans Van den Berg irodalomtörténész-professzor részletezte a bíráló bizottság véleményét, hogy miért éppen Dedinszky Erika érdemelte ki ezt a kitüntetést.

„Kivételes sorsfordulat, hogy ma este a Nijhoff-díjat Dedinszky Erika kapja műfordításaiért magyarról hollandra. Mert legyen még olyan gazdag és eredeti is holland nyelvtudása, anyanyelvének aligha nevezhetnénk, hacsak nem kívánjuk őt magát önnön anyjának tekinteni! Még csak tizenöt éves volt, amikor szüleivel Hollandiába költözött, magyar anyanyelve addigra tudatában véglegesen megszilárdult, hiszen először magyarul írta a verseit. Amikor aztán holland nyelvű verseit is közölni kezdték a lapok, senki sem hitte volna, hogy ezek egy „asszimiláns"tól származnak. Dedinszky kezdettől fogva uralta nyelvünket, és számos bizonyítékát is adta, hogy a holland nyelv eszközei közül mindig pontosan azokat választja, melyek költői üzenetét maradéktalanul közvetíthetik" — mondta többek közt Van den Berg, majd a kétnyelvű költőnő egyéb munkásságáról, például a magyar filmek fordításáról és népszerűsítéséről is szót ejtett. Az elnök aztán így folytatta: „A mostani díjat aránylag kevés kiadványt felölelő munka alapján ítélte oda a zsüri, mindössze három könyv az, amelyet figyelembe vehettünk, de nem akármilyen három könyv! *A hallgatás tornya*, mely hét mai magyar költőt bemutató lírai antológia, továbbá Csoóri Sándor holland versválogatása: a *Cantata profana*, valamint Örkény István regénye, a *Rózsakiállítás*."

Van den Berg professzor a továbbiakban részletesen beszélt Örkény István kisregényéről, hibáztatva a holland kritikusokat, hogy mindeddig még nem írtak róla úgy, melynek alapján kiderülhetett volna, milyen eredeti remekmű került a holland olvasók kezébe: „A könyv olvasása közben az ember egy pillanatra sem veszi észre, hogy azt eredetileg magyar nyelven írták. Minimális környezetmódosításra lenne csak szükség ahhoz, hogy a *Rózsakiállítás* eredeti holland regénnyé változzon át. Az immár halott író, illetve a fordító jóvoltából kiderült, hogy Magyarországon az ötvenes évek sematizmusa végképp kimúlt, ezzel szemben a „realizmus", vagy ha úgy akarjuk: a „társadalmi realizmus" él és virágzik. Ha Örkény István munkássága valamennyire is jellemzi a magyar irodalom mostani helyzetét, ebből csak arra következtethetünk, hogy hazánk irodalmi bennfentesei riasztóan hiányos ismeretekkel rendelkeznek arról, ami közben egy-két határral odébb történik."

Visszatérve a költőnő munkásságára, az alábbi, tömör mondatokkal fejezte be méltatását Van den Berg: „Ami Dedinszky Erika életében a legszembeszökőbb, az a két kultúra közti hídverés el nem múló vágya, mely minden tettéből kisugárzik. Ebben az életben a műfordítás csupán a célravezető eszközök egyike."

HORVÁTH TAMÁS

A leszerepelt Bartók?

Az *Observer* című angol lapban Alexander Bland számunkra kissé szokatlan módon számol be a Bartók-évforduló megünneplésére készített három részből álló műsorról. Igaz, mentegetőzve kezdi, azonosítva magát, akár kéretlenül is, a műsor hallgatóságával. Mint írja, a régi idők közönségének jóval nagyobb volt a kulturális befogadóképessége. Nem csupán az operát, a táncot, a némajátékot, vagy a clownok sajátos tréfáit és a lovaglás magasiskoláját elegyítették ugyanazon műsorban, de örömmel végigültek egy hosszú operát, amelyet egy kiadós balett követett.

Ám mostanában egyre kényesebbé válunk, jelenti ki Bland. A háromrészes coliseumbeli Bartók-műsor, mely egy operából *(A kékszakállú herceg vára)* és két balettből áll, három és fél órát tesz ki, s ez nem pusztán riasztóan hosszú, de a művészek részéről nagy merészség is.

Az okot, amiért a programot nem érzi sikeresnek, Bland azonnal meg is leli: szerinte a központi mű túlságosan gyenge. *A fából faragott királyfi*ban elsőre érez ugyan némi vonzerőt, de librettóját fájóan művészieskedőnek találja, ahogy a zenét a színpadon hatástalannak. Már Harangozó Gyula néhány éve Edinburgh-ban bemutatott változata sem tett rá nagy benyomást, noha Bland szerint ő érti legjobban Bartók nyelvét s zenéjét. Egy szó, mint száz, összehasonlítva a műsort záró *A csodálatos mandarin*nal, *A fából faragott királyfi*t reménytelenül zavarosnak minősíti.

„Ezután feszes, magasnyomású melodráma következett, Bartók ismertebb meséje a misztikus keleti férfiról, akit olyannyira feszít a bujaság vágya, hogy nem tud meghalni, míg ki nem elégül"; nos, ezt Bland kivételesen üdítőnek találta, sőt elismerte, hogy ezúttal már maga a zene is elegendő ahhoz, hogy ereinkben meghűljön a vér. Az előadás azonban nem nyerte el tetszését. Van Cauwenbergh Mandarinját túl elegánsnak, mozgását kissé lagymatagnak érezte ahhoz, hogy leleplezze a felsrófolt szex dinamizmusát, Caroline Humpstonról pedig készséggel elismerte, hogy szeretetre méltó s remek alakú, de táncosi erejét kevésnek találta a figura végső, megindító szánalmának meggyőző elhitetéséhez.

Érdekes módon a Bartók nagyságának tisztelettel adózó és általa ihletett műveket elnézőbben, mi több, elismerően ítélte meg a kritikus. No persze, például Benjamin Brittent mi is elismerjük, de azért nem teszszük le Bartókot sem. Mi értelme lenne? Hiszen a bartóki életmű szerte a világon, Budapesttől New Yorkig köz- és elismert. Bartók, az új magyar zene megteremtője, népdalgyűjtőként és zongoraművészként is világszerte nagy sikert aratott. Igaz, újszerű, merészen disszonáns zeneművei eleinte heves ellentmondást váltottak ki. Az Egyesült Államokban is értetlenséggel fogadták, nem kapott életében kivívott rangjának megfelelő állást. Ám mindez az 1930-as években történt. Lehet, hogy az angolszász, pontosabban ezúttal angol értetlenség újra ébredt anak ellenére, hogy Bartók születésének századik évfordulóját világszerte, így Angliában is méltó módon megünnepelték? Vagy csupán Bland állt értetlenül Balázs Béla szép meséje előtt? Hihetőbb ez a feltételezés.

HUNYADY JUDIT